Bibliothèque numérique
medic@

Galien / Cornarius, Janus. Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum localium, sive secundum locos, libri decem... conversi a Jano Cornario,... Jani Cornarii,... commentariorum medicorum in eosdem Galeni libros conscriptorum libri decem...

Basileae : per H. Frobenium et N. Episcopium, 1537.
Cote : 65 (1)

BIUM

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : http://www.bium.univ-paris5.fr/histmed/medica/cote?00065x01

OPVS MEDICVM PRACTICVM, VA
RIVM, VERE AVREVM, ET POSTREMAE LECTIONIS.

CLAVDII GALENI

PERGAMENI, MEDICI LONGE OMNI

VM CLARISSIMI DE COMPOSITIONE PHARMACORVM localium, siue secundum locos, Libri decem, recens fideliter & pure conuer sià IANO CORNARIO medico physico.

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI

COMMENTARIORVM MEDICORVM IN EOSDEM GALE ni libros conscriptorũ Libri decem. In quibus omnes corrupti illorum libro rum loci restituuntur, & omnes difficiles exponuntur, ampliusq; aliquot mi lia rerum ac locorũ in græcis ac latinis medicis obiter explicantur, emendan tur, ac restituuntur.

BASILEAE ANNO M. D. XXXVII.
Cùm priuilegio Cæsareo ad IIII annos.

©BIUM

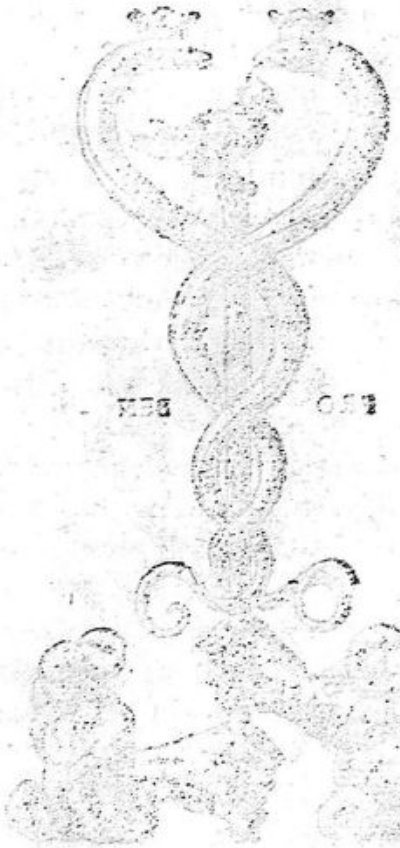

©BIUM

REVERENDISSIMO AC ILLVSTRIS SIMO PRINCIPI AC DOMINO, D. ALBERTO CARdinali ac Archiepiſcopo Moguntinenſi ac Magdeburgen. adminiſtratori eccleſiæ Halberſtaten. Marchioni Brandeburgen. &c. Ianus Cornarius medicus phyſicus S. D.

NIHIL equidem uereor, ut uel illuſtriſs. Celſitudini tuę ingratum futurũ ſit, uel inepte à me admiſſum iudicari poſſit hoc meum factum, quo Reuerendiſs. C. T. ALBERTE illuſtriſſime & ſacratiſſimæ religionis & regnorũ princeps, Galeni de medicamentis localibus libros, omniũ eius ſcriptorũ præſtantiſſimos & poſtremæ lectionis, à me in latinam linguam conuerſos, & cõmentarijs noſtris medicis illuſtratos dedicare conſtitui. Tametſi enim ego C. T. ignotiſs. ſim, & doctrinæ ac conditionis meæ tenuitatem non ignorem: tamen is ſemper optimarum artium earundemq; profeſſorum ſtatus fuit, ut ſummi principes nullum eorum genus unquam faſtidierint, ſed & illas amauerint, & horum opera ſibi dicari glorioſiſſimum duxerint. Viderũt enim hauddubie prudẽtiſſimi uiri, & regnorum & terrarum Imperia ſalua eſſe non poſſe, imò neq; religionis integritatem conſiſtere, niſi & literarum & optimarum artium ſtudia integrum ſtatum habeant: & propterea nõ tantum ſtudijs bonis fauere, eademq; tueri ac defendere, quidã ex ipſis glorioſum putauerunt: ſed nominibus etiam ſuis philoſophiæ datis, ipſi quoque commentari ac ſcribere, ſcriptaq; ſua edere honeſtiſſimum exiſtimauerũt. Nec hic libet paucos aliquot ex immẽſa multitudine regiorum ſcriptorum referre, hoc dicam plerosq; infimi generis ſcriptores operibus ſuis magnis principibus dedicatis maximã gratiam inijſſe: ut uel hoc nomine minus dubium apud me ſit, C. T. hoc meum erga ſe ſtudium acceptum fore: maxime quũ honeſtiſs. artis Medicæ præſtantiſſimũ autorem GALENVM, qui ſuo tempore apud Imperatores Antoninos Auguſtos in ſummo honore ac dignatione fuit, nunc tandem primum latinè per me loquentem C. T. offerã, dicem ac dedicem, atq; illũ ipſum in tali opere, quod quantæ utilitatis ſit uix paucis ſatis explicare poſſim, quo magis exempturũ me ab ineptiæ calũnia planè confido. Quid enim aptius fieri poſſet quàm publicæ utilitatis inſigne opus eius nomini publicari, qui uelut publicum aliquod bonum rebus mortalium iuuandis diuina clementia præfectus ſit? & qui omnes conatus ſuos eò dirigat, ut res pietatis literarumq; ac bonorũ ſtudiorum in tranquillo ſtatu cõſeruentur? Si autẽ citra omnem aſſentationem id quod res eſt dicere Celſitudo tua permittit, Tu ut Primas diceris Germaniæ princeps, ita primatum tuum ſpẽdidiſſimis uirtutibus longe illuſtriorem reddis, pietatis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 3 sur 580

©BIUM

ac philoſophiæ ſtudiã & fauore prouehendo,& ſumptibus ac præmijs excitando,& honore ac dignitatibus ornando,ut ex Germanię principibus conferri tibi pauci poſſint,præferri certe nemo. Teſtãtur hoc multa inſignia monumenta. Teſtantur tot celebres uiri,tum in aula tua,tum aliàs ad ſummam dignitatem euecti. Quibus ſanè nominibus à ſtudioſis ac doctis omnibus prædicandus uenis,& laus ac gloria immortalis tibi certatim debetur.Et certe eo nomine etiam ego omnem meorum ſtudiorum fructum C. T. me debere confiteor. Quanquam quod ego has meas uigilias C. T. offero,nõ tam C. T. honorificum ac glorioſum uideri poteſt,quàm mihi cõmodum ac gratioſum & omnino neceſſariũ. Nimirum ut opus per ſe exellens per C. T. amplitudinem orbi commendabilius fieret, quod fortaſſis ob noſtram tenuitatem uileſcere uulgò poterat. Quod ſi autem utruncꝫ aſſequor,planè me felicem,qui pariter & C. T. & publice omnibus,de eadẽ ut aiunt,fidelia,me commendabilem feci, ut hic non paruam à me initurus ſit gratiam, C. T. medicus primarius doctiſſimus uir Philippus Pucheymerus, qui ſæpenumero prædicata ſplendidiſſima C. T. magnificentia,quæ factum hoc meum beniguiſſime exceptura ſit,hanc audaciam me audere fecit,aliàs uix auſurũ ut C. tuæ nomen tam confidenter uſurparem. Nam quum nihil hodie receptius ſit quàm indiſcriminatim quoſcũcꝫ libellos magnis principibus inſcribere, ijſdemcꝫ laudandis maximam prefationum partem inſumere,nullo alio ut apparet reſpectu, q̃ ut ſibi fauorem ac gratiã aliquam eblandiantur, nulla conſideratione quàm aptũ ſit principi munus,uel quàm utile & Reipub.literariæ cõducibile opus, ut hoc modo per magna nomina impoſtura magis fiat,quàm beneficium aliquod uel à principe uel à ſtudioſis agnoſcendum: ualde ſanè ueritus ſum, ne & hoc meum factum tale uideri poſſet:quod uidelicet Reuerẽdiſs.ac illuſtriſs. C. T. ad nugas meas uulgò uẽditandas uſurparim,& C. tuæ laudes proferendo, gratiam eiuſdem ſic emereri uoluerim. A qua ſuſpitione me doctiſs.illius uiri C. T. medici conſilium & autoritas,ut ſpero,liberabit. Et tamen ut etiam ipſe quod res fatear, C. tuæ gratiã ac clementem fauorem me ambire non nego. Quis enim tanti principis fauorem non expetat? quum ut ille inquit,principibus placuiſſe uiris non ultima laus ſit. Verum quod laudibus C. T. hic explicandis datum mihi locum putarim, aut quod nugis meis per nominis tui ſplendorem claritatẽ inducere uoluerim,nequaquam uideri poſſe puto. Nam & illæ maiores ſunt quàm ut tam paucis chartis comprehendi debeant aut poſſint: & ego minorem me eſſe ſcio artificem, quàm ut tanto operi recte abſoluendo ſufficere poſſim. Et ſi etiã me parem tãto oneri fore ſperarẽ, tamẽ hic locus nõ ferebat,anguſtior nimirũ tantis uirtutibus, iuſto uolumine aliquando immortalitati cõſecrandis. Hoc uero opus quod C. T. offero,& per C. tuæ clementem magnificentiam orbi communico, nugas dicere uel inuidentiſſimi calumniatores eo nomine

©BIUM

mine prohibebuntur, quod ſummi medici Galeni tractatio eſt à nobis latinè cõſcripta: qui ut uir fuit in omni doctrinæ genere excellentiſſimus, ſic ab omnibus qui unquam docti haberi uoluerunt, ſummo honore habitus eſt, & extra inuidiæ aleam collocatus. Cæterũ ut huius operis Galeni omnium ipſius ſcriptorum poſtremi, præſtantia propius æſtimari queat, non uelim quidem aliam potiorẽ hos libros uertendi mihi cauſam fuiſſe uideri, quàm ut ſtudioſam rerum medicarũ adoleſcẽtiam à barbaris & ineptis, tum Arabibus, tum Italis medicis practicis, planè empiricis autoribus auocem, ut ali quando relictis putidis riuis, cognoſcant quantum præſtet à fonte bibere, qui certè quantũ ad componenda pharmaca localia attinet, in his libris limpidiſſimus cõſpicitur: quãquam Galenus aliquando præter inſtitutũ, etiam abunde declaret, quæ ad affectuũ, quorũ gratia pharmaca componuntur, differẽtias cognoſcẽdas cõducant. Tãta autẽ limpiditas ac ſinceritas huius fontis ex quo cõponendi medicamenta ratio ſcaturit, exiſtit: ut qui inde ſe proluat atq; exatiet, reliquos riuos facile faſtidire, aut certe de ipſis quãti faciendi ſint integre pronunciare poſſit. Omnes enim & Græci & Arabes, & cõſequenter Itali ac Galli practici, ſua ex hoc ante deriuarunt: quanquã poſtremi tres ferè nihil præter putidam fecem ac limum hauſerint, cuius rei iudicium ex his libris uel imprimis ferre licet. At uero ſicut Græci poſteriores à Galeno omnes, Galenum hac parte ſequuti ſunt, eademq; aliquando ad uerbũ tranſcripſerunt: ſic Galenus nõ ueritus eſt hos libros uelut Rhapſodian quandã cõfarcinare, quãdo ſanè omnia quæ tradit ex prioribus medicis trãſſumit, Heraclida Tarẽtino, Archigene, Apollonio, Hera, Andromacho, Aſclepiade, quemadmodum etiam hi ex prioribus ſua per ſucceſſionem quaſi per manus acceperũt, ex Antonio Muſa uidelicet, Mãtia, Aſclepiade Bithyno, & pleriſq; alijs quorũ nomenclationes diligenter adſcribit Galenus: nimirum ut medicamenta maioris ponderis exiſtant, à tantis autoribus prodita, uſuq; ac experimento confirmata: quando ſanè hoc potiſſimum in ipſis ſpectari debet ut experimento cõſtent, eoq; non uulgari, ſed per grauem aliquem autorem facto, ne uidelicet caſu, aut intrinſeca uel extrinſeca aliqua aduẽtitia cauſa ſucceſſum habuiſſe ſuſpecta fiant. Quare nõ dubium eſt quin ex horum librorum doctrina ſtudioſis iudicandi uis continget de omnibus compoſitis medicamentis, tum ueteribus, tum hodierni temporis myropoliorum, quorum aliqua dij boni quantis ignorantiæ tenebris ſunt obuoluta? Sed & ipſi iuxta Galeni doctrinam ſimilia componendi facultatem adipiſcentur. Porrò quam nos his latinè reddendis operã impendimus, adeò nõ exilem cenſuros ſpero utriuſq; linguæ ex æquo doctos medicos, ut longe maioris operæ pronunciaturos eſſe confidam, hæc latinis legenda dediſſe, quàm Galeno ſcripſiſſe, atq; id ob duplicem maxime cauſam. Primã quidẽ quod Galenus præter diſtinctionis & ordinis rationem,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 5 sur 580

©BIUM

iudicijq; in eligendo ac expendēdo acrimoniā nihil magni in his libris præ-
ſtitit, ut qui priorū medicorū præſcripta ſequutus, nō ſententiam tantū, ſed
ipſam etiam uerborum ſeriem, nullo præterquam tranſcribendi labore ex-
preſſit. Nos autem eadem ordinis ac diſtinctionis ratione iuxta interpretis
fidem ſeruata, eaſdem citatorū ab ipſo medicorum ſententias ac uerba, ali-
cubi ob temporum illorū uſum iam exoletum longe difficilima, non ſolum
expendere, ſed etiā in aliam linguā transfundere neceſſe habuimus: in qua
parte nō paruam difficultatem, ob dictionis diuerſitatem, uidere eſt, quum
alieniſſimo ab omnibus alijs ſua tradendi modo Archigenes utatur, & ab
alijs non parum diſſidet Heraclidæ phraſis, ſicut ab his omnibus ex æquo
ea quam intertexit Galenus. Accedit ad hāc altera difficultatis cauſa, quòd
exemplar Venetijs inuulgatum, quod in his uertendis unicum ſequuti ſu-
mus, tam corruptum ubiq; eſt, ut operæpretium uiſum fuerit commētarijs
adiectis interpretationem noſtram declarare: quo & fidem noſtrā ſtudio-
ſis approbaremus, & non ſolum optimum librum in integrum reſtitutū le-
gendum, uerum etiam difficilem intelligendum, publice proponeremus: at-
que ut hoc recte à nobis præſtari poſſet, non iuxta quorundam huius ſecu
li interpretum morem, ſtatum aliquod tempus operis abſoluendi propoſi-
tum habui, ſed modo producto, modo recondito opere, ſingula quantum
fieri potuit diligenter expendi, quo non abruptum, ſed ad plenum comple-
tum opus à nobis inuulgaretur. Longe enim ab his diſſentio qui uiliſſimi lu
celli gratia bibliopolis gratificantes, in præfationibus etiam fatentur, ſe ope
ra ſua non aliter extrudere, quàm quomodo uulgo dici ſolet, Sutor cum cal
ceis feſtinans ad forum: aut quod ſibi etiam nuper quidam ex his nō liben-
ter peſſimus præfandum duxit, quomodo canis feſtinās cæcos catulos pa-
rit: quod mox alius quidam ex eodem ouo prognatus, tanquā maxime in
loco dictum, ſibi itidem uſurpandum putauit. Sed quid mirum eſt, eſſe qui
hoc modo cōuerſa ac ſcripta ſuo nomine extrudere audent, quum ſint qui
etiam magno ſumptu typis excudant, & qui excuſa etiā magno coemant?
At uero multo prudentiores hac parte mihi Hieronymus Frobenius ac Ni
colaus Epiſcopius, typographi ac ciues Baſilienſes uidentur, in hoc ille pa-
ternas hic ſoceri uirtutes præclara laude imitantes, qui hoc genus librorum
ne gratis quidem ſibi obtrudi patiantur, nedū optimas chartas talibus exa
randis miſere perdant, & diuendendis ſtudioſis imponant: id dictū familia-
riter ſubinde uſurpantes, quod etiam IOANNES Frobenius cuius hæredes
ſunt libris aliquibus præſcripſit: Paruo emit qui bonū librum magno emit,
Magno emit qui malum paruo. Quod dictum ut prima ſui parte de noſtro
opere uere poſſe dici uehemēter expeto, Ita affirmare poſſum, me nihil ſtu
dij ac diligentiæ intermiſiſſe, quo hic meus labor talis uere ſit, qualem uideri
cupio. Quod ſi tamen quid humanitus nobis, quod poſſibile eſt, admiſſum
fuerit,

©BIUM

fuerit, non dubitabimus noſipſos aliquando repetita editione cõuincere ac ſuperare. Interim non diffidimus quin hi libri omnibus rerum medicarum amatoribus commodiſſimi ſint futuri: qui per Reuerendiſſimæ c. tuæ gratiam & autoritatem non minus quàm per autoris ſui diligẽtiam ac beneuolentiam, ut ſpero, placebunt. Imò c. T. hanc gratiam debebunt medicinæ ſtudioſi, quod publice legendos ex autoritate eiuſdem R. C. T. inuulgauí, quam diu ualentem, ac pietatis & bonarum artium ſtudijs conſeruandis ſuperſtitem, deus Opt. Max. ſoſpitet: illud tantum impetrem oro, ut R. C. T. hanc nominis ſui uſurpandi audaciam, non ad impoſturam, ſed publicam quam plurimorum utilitatem clementer nobis indulgeat. Nörthuſæ,

Calen. Martij, Anno Chriſti

M. D. XXXVII.

©BIUM

CAPITA PRIMI LIBRI.

De alopecia,caluicie,& ophiasi. Cap. I
De defluuio capillorum. Cap. II
De tincturis capillorum. Cap. III
De pharmacis pilos corrumpentibus. Cap. IIII
Quæ pilos attenuant. Cap. V
De furfuribus. Cap. VII
De phthiriasi,hoc est morbo pediculari Cap. VI
De Achoribus,hoc est ulceribus capitis manãtibus Cap. VIII
Ad psydracia & achoras, pustulasq; ulcerosas,helcydria græcis appellatas,& eruptiones in capite. Cap. IX

©BIUM

INDEX VOCVM ET RERVM IN HOC OPERE TRACTATARVM COPIOSISSIMVS QVEM QVI SIBI VOluerit esse usui, in numeris paginarum à 248 usque 353 centenariam notam corrigat.

A

Abscāthus. 480
Acanthion quid 14.293
acerba 158
abrotanum Thebaicum 264
abscessus 456
abscessus crudi sectio 81
absinthiata 299
absinthium 209
absinthiū pro cerusa 77.370
acacia 16.296
ακανθίων 520
acer arbor 508
acetum album 151
acetum mulsum Iuliani 49.340
acetum scilliticum 199
aceti facultas ususq; 24.26.47
acetabulum 518
acetabuli pondus 537
achariston antidotus 96.392
achillæ aurigæ confectio 193.484
achor quid, eiusq; cura 24 usq; 32
achorum generatio 29
ἀχῶρες unde dicti 308
acies quondam, hodie chalybs 287
acicularum compunctio 6.11
acini 459
ἄκναι 418
ἀκόνιτα 306.374
acopa 172
ἄκοπτον, ἄκοπον 521
ἄκρατος ἄλμη 412
ἄδηκτα 307.384
adeps salsus & insulsus 363
adeps anserinus & gallinaceus 63
adipis uulpini usus 72
ἀδιάπνευστον 497
adiaptotos colica 245.291
adiantum 53
ἀδιψία 496
adipson catapotium. 208.496
adstringentia 158
adstringendo corroborantia 489
ἀδιύλιστον 527
ægilopis morbi descriptio & curatio 120.396
ægilops herba ibidem & 417
ægyptium unguentum 327
ærianum collyrium 104
ærugo uermiculata 166.461
æs cyprium 393
aetij loci tam emēdati quàm expēsi 285.306.307.314.316.342.376 425.428.487.488.538.540
affectuū cognitio cōiecturalis 46
affectus inopiæ & redūdantiæ 128
affect. curari, nō actiōes læsas 278
affectus ἐν ἕξει, καὶ ἐν σχέσει 318
agarici dosis 541
ἀγγεῖα μικρά 458
ageratus lapis 158.456.163
ἀγκτηριασμός 350
ἀγκτῆρες & ἀγκτηριάζειν 323
ἀγκύλαι 537 (371
aglaia quid 526
agriocardamon 266.548
αἰγόκερος 293
αἱμαλωπες 409
αἱματοῦν; αἱμαίτωσις, αἱματικὴ δύναμις 504
αἱμοπτοικοί 483
αἱμωδία, αἱμωδιᾶν, αἱμωδεῖν 432.435
αἴρινον ἄλευρον 522
αἰθάλικες, αἰθαλικώδια 405
alæ nasi 389
ala palpebræ 396
alabastra 431
alabastrites 132.430.431
albugines oculorum quæ tollāt 98
alcibiadion, alcibion 539
alkekengi 459
alcman poeta 308
ἀλκτῆρες ἀλκτηρία 325
alcteres funambulorū, & quō ab halterib. differant 325
alcyonium 315
ἅλες ἡδυσμένοι 321
alex quid 362
alica 172.336
alicæ genera 337
alica aceto cocta 123
ἄλιξ latina uox 338
ἄλλαντες et ἀλλαντοποιοὶ 505
ἀλλαντοειδὴς 506
ἀλίπαντα 311
ἅλμη & ἅλμη εὔκρατος 411
ἅλμη δεινῶς ἁλμυρὰ 411
aloe lota & illota 204
alopeciæ qd, unde cōtingant, et earū remedia 2. & inde. & 276
ἄλφιτα 317.344
ἀλφιτηδόν 473
althæa 291
ἁλτῆρες 324
alumen Melium 823.62
alumen rotundum 334
aluminis scissi usus 432
ἀλουσία, ἀλουτία, ἀλουτεῖν
ἀμαμηλίδες 341 (493
amaranti eclegma 192
ἀμαυροῦσθαι 358
amblyopia 42
ambrosia Rhipali 186.476
amethysta pharmaca 52
ἀμετάπτωτος 291
aminæum siculum & Neapolitanum 448
aminea scantiana & syriaca ibidē.
aminææ uuæ 147.448
aminæum uinum 154.448
ἀμόλυντον, ἀμόλυντος σύστασις
ammoniacum 129 (42
ammys, testudo lutaria 53
amomum 155.175.177
ἀμνειὸς ὑμήν 506
ampelinus panniculus 285

* ἀμφι

©BIUM

ἀμφιβλῆστροειδῆς 385
ἀμφίεσμα 348
amphora quid 495
amuleta 238.347
amurca condensata 124
amylum 88.468
ἀνὰ uocis usus 288.380.434
ἀνακογχυλιάζειν ἀνακογχυλισμὸς 353
ἀνακογχύζειν 355
ἀναδενδρομαλάχη 291
ἀναστόμωσις 409
ἀναλυπτικά 283.395
ἀναφωνικοὶ 483
ἀναφορικοὶ 483
ἀναστόμωσις 480
ἀναστρέφεσθαι 421
anchilops 396
anchora sacra 346
andromachus quando uixit 496
ἄνεφθον 476
anethum 125
anethi ustura 164
ἀνεύρυσμα 481
Ang. Politiani locus expēsus 507
Ang. Polit. lapsus 514
anginæ remedium 156
anhelosi qui & quō curētur 197
ἀνίκητον emplastrum 314
animalcula ex arboribus 74
animatum quid significet 479
animi deliquium quō curetur 214
anodyna pharmaca 193.241.483 484.524
ἀνομοιομερῆ 317
antheræ compositio 135.396
anthera pharmaca 157.397
ἀνθίζουσαι 397
ἀντίδοτος δὲ τεσσάρων 355
antidotus ex lapidibus 259
antiochus Paccius 544
ἀντιπάθεια 320.544
ἀντίσπασις 354.34
Antonia Drusi quo collyrio usa 106.400
Antonij Veri tonsura 293
anxij qui dicantur 485
anxiosæ affectiones 493
ἀπαράβατος 291
ἀπάθεια 341
apellæ Iudæi 520
ἀπερίστατα ἕλκη 420
ἀφαίρημα 337
ἀφεστηκότα, ἀφιστάμενα 456
ἀφή 374
ἀφλέγμαντα 307
aphroditarium 102
ἀφρόγαλα 532
aphrolitrum 4.281.306
aphronitrum 281
ἀφθᾶν et ἀφθῶντες δίδυμοι 462
aphthæ quid & unde dictæ earūq; curatio 165.167.462
aphtha infusum 250.530
aphtarū distinctionis utilitas 169
aphthæ puerorū quō curandæ 168
aphthæ testiculorum 256
ἄφυτος ἄφυσα 307
ἄπιος, apiana mala 500
ἀποκογχύζειν 353
ἀποκρατεῖν, ἀποκρατούμενον
apodacritica remedia 95.390 (333
ἀπολαμβάνω & ἀπόληψις 391
ἀποδακρυτικά 390
ἀπομαγδαλιῆ 365
apophlegmatismi quid 51.277.390
Apollonius Herophili sectator 64
ἀποπληξία 300.301
ἀπόσκημμα 372
ἀποστάσεις 456
ἀπόστημα 372.456
ἀπόθλιμμα 314
ἀριθλιμμα καρύων 358
ἀποτευκτικὸν, ἀποτετευγμενον 398
ἀποτροπαῖα 347
ἀποξυνθὲν πνεῦμα 520
Apuleius Celsus medicus 489
ἀπύρηνον & quid proprie 368
apyretos antidotus 215
aqua Egelida 481
aqua ferri extincti 238
aqua fontana 182
aqua lactosa 191.481
aqua maris 411
aqua maris factitia ibidem
aqua per plūbeos canales deriuata
aqua pluuia 174.182 (182
aquæ dulcis usus 165
aquæ distillatæ 299
aquæ medicatæ 60.354
aquatum medicamentum 398
ἄρακος, ἄραχος 480
araci magnitudo 188
ἀραχνιοειδῆς 385
araneorum oua 130.427
arbutus 340
archigenis doctrina empirica & indefinita 25
ardor quid 34
areæ quid latinis 276
argemon 399
aringæ muria conditæ 361
aristolochia dactylitis 178.470
aristotelis loci 278.288.545
οἱ περὶ τὸν ἀριστοτέλη 319
armeniaca mala 346
aromatum uires 223
aromaticum collyrium 110
arquatus 513
arquato infestatis. uide Ictericis
artemidori locus de halteribus 325
artemonium collyriū 109
ἀρτῆρες ijdem qui ἀλτῆρες 325
arteria unde dicta 463
arteriarum sectio 90
arteriacæ 170.463
arteriacæ triplices 171
arteriæ quondam uenæ appellatæ 171 & 463
arteria aspera 171
articuli contracti 537
articularis morbus 544
arthritis quid & curatio eius 260 266.544
artis sectoriæ corporum negligentia 386
ἀρτύματα 308
ariusium uinum 391
as eiusque partes in rebus mensurabilibus 543
asa fœtida & dulcis 353
Asari uires 525
ascarides 343
asclepiadæ negligentia 54
asclepiadæ ætas 474
asclepiades duo 500.501
asclepiades dictus philophysicus 196.217
asclepiadæ rasura in curandis alopecijs 10
asclepios collyrium 107.401
aselli mellipedæ 50.70.341
aselli sub hydrijs 198

assatio

©BIUM

Assatio humorum 61
asius lapis 94.389
assius lapis 390
ἀσώδεις duplices 493
ἄσυ δυσφόρος ibidem
ἀσσώδεις et ἀσσώμενοι 485.486
asparagi 544
asparagorũ palustriũ radices 232
asplenum herba 234.517
aster collyrium 104
aster stomachicus & inexuperabilis 213
aster pastillus 195.484
asthmatici qui & quomodo curentur 197.199
astragalus 291
ἀσύμπτωτον 320
asuestos 20.303
atarachum collyrium 110.404
ἀθαλάσσος οἶνος 296.404
athanasia 224
athenipion panchrestum 111
athenippum collyrium 402
ἄτομος λίβανος 549
atramentum 300
atramenti scriptorij usus in medicina 59
atramentum sutorium 147
ἄτριτοι 539
ἀτρο φοῦντες ἢ ἄτροφοι 487
attalica compositio 212
attrahentia ex profundo 261
attractoriorũ facultas 279
attrita 501
auditus subtilitas 73
auena sterilis, satiua, alba, erratica 417
aureus nummus 392
aureus drachmalis ibidem
aurei tres sestertios nũmos octogĩta quatuor ualent 392
aures nulla re grauandæ 62
aurium affectiões quõ cõtingãt 60
aurium obturatio in fluore sanguinis è naribus 86
auribus si quid illabatur quomodo eximas 76
aurifusoria specilla 61.55
auriscalpium auersum 310
austera 558
αὐθωρός 396.398
αὐθημερόν 396.399
antopyros panis 468
αὐτόῤῥυτος ῥητίνη 332
αὐτοχεδιασικὴ 494
αὐτοψία 494.503
authemerum pharmacum 238
autores qui de ponderibus & mensuris scripserunt 377
autoritas quãti facienda 484

B

Balaninum oleum 416
βαλάνου πίεσμα 371
βάλανοι φοινίκων 322
βάλανος αἰγυπτία & μυρεψικὴ 414
balaustium 146.144
balneum 102.172
balsamũ succusq; eius 48.130
barba castaneæ 289
basilis reparatrix 395
basilidion collyr. 111
basilicum quod & tetrapharmacum 61.355
batina 147.444.446
bdellium 223.510
bdellium onix, & bdellij ungues 510.511
βδεούσης uox pro κεφαλῆς δεούσης inoleuit 428
βηχίον 485
ben Arabum 415
berenice oppidum 380
berenicium nitrum 142
berytium pharmacum 101
beritij pastillus 248.352
bes sextarij 427
besasa 152.236.257.451
biæum uinum 405
biscoctus panis 530
blastus 175
blattæ pistrinariæ auulso capite usus 131.428
blattarum genera 429
blattæ Byzantiæ ibidem & 510
blattarum usus 69.259
blatteus color 429
βλεφαρόξυστον 387
bothrium 399
brabyla 147.446
brabilos arbor quæ 447
βράγχος 296.475
bromus 417
brassica 471
brassicæ usus 37.320
brassicæ cauliculi 182.472
βρόμος 338
bronchus & bronchia qd 171.463
bronchia pulmonis 197
bryon 290
bryoniæ lachryma 407
βου, & bumastos uua 500
βούκερως seu βουκέρας 292
bulbus albus 117
bulimos quid eiusque cura 216 312.500
bullarũ excitatio & pforatio 267
bumelia fraxinus 500
byne 344
byre 344
bythinum emplastrum 522

C

CA particula extẽsiua 467
κακοχυμία 211
κάχεκτικὰ ὀφθαλμιῶν 404
κάχρυ & κάχρυς 307
cadmia quid 393
cadmia fossilis in Germania ibidem
cadmiæ ustura 96
cæcubum uinũ, & unde dictũ 467
caliculi 444
calix glandis 457
callainæ testæ 306.430
callais lapis 430
calliceros quid 13.293
callionymi piscis fel 75
callitrichum 53.289
calliblepharon 97.394
caluescentiũ præter ætatẽ curat. 12
caluities unde contingat 2
candens flamma 243.536
caninus appetitus 203.500
cantharidum uenter 125.421
cantharidum partes ad quid commodentur 422
capillorum usus 16
capill. cõseruandorũ ratio ibidem
capillorum tincturæ 17
capillos denigrãtia pharmaca 18
capilli repositij 302
καπνιστὸν ἔλαιον 332
caprarum uisus 408
caput offendentia 49

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 11 sur 580

©BIUM

capitis doloribus omnibus remedia 33. & inde
capitula mali punici 444
capnelæon 45.332
cardamine 548
cardamomi lectio expēditur 545
cardamomum exenteratum 188 478.479
cardia cardiossis, cardialgia 202
καρδιωγμὸς, καρδιώσσειν ibidē
carœnum 443
κάρδοπος 352.363
κάρος 301
caro quæ dicatur 504
carpasi succus 133.331.19.302.432
καρπησία 331
carpesium quid 62.331
carpesium pro asaro 44
carpesij duplū pro cinamomo 356
καρπὸς pro fructu 385
καρπὸς et σπέρμα quatenus differant ibidem
κάρυα λεπτά 362
caryotæ 415
carynum uinum 173.466
caseus Vatusicus 405
caseus mollis nuper salsus 112.117
casei recens coacti pinguitudo 74
casiæ genera 356.431 (364
casiæ duplum pro cinamomo ibidē
casiæ unguentum 66.358
castorium 209
castaneæ cortex hispidus 289
καθάρσεις ἔμμηναι 477
κατακεραστικός 334
κατακορὴς quid significet 505
κατακρατικός 354
καταληψία 300
catalepsis Græcis quid 18.301
καταμηνία 477
καταπάσματα, καταπαστά 302 309.497
καταπάττειν 288
cataplasma tractile 263
καταπλάττειν 288
catapotia ex aloe 278
catapotia unde dicta 278
καταφορά 301
κατάρρους 296
catheteres, Græcis quid 255.540
κατεράσαι 471
κάτοχος & κατοχή 301
κατοχαὶ ἄρθρων 537
catorchites uinum 459
caules 472
καυλοδόν 473
causa externa lacessens 33.316
causarum dolorum communia genera 64.356
caustica uis 302
κεκονιαμένον uas 306
cedriæ usus 17
κέρια 343
κεγχράμιδες quid 290
centaurea 530
κεφαλαλγία 341
cephalæa quid, eiusque curatio 49.341
cera cypria ꝑ cerato cyprino 416
cera pontica, amara, Thyrrenica, lota 201
ceræ usus 280
ceratū liquidum et solidum ibidem
κερατοειδής 285
κεράτια 296
cerasum Iudaicum 459
ceratum rosaceum 414
κερκίς 378
cercidas Comicus poeta 328
cerebrum leporis 134
cerebri usus in pharmacis 81
cerion quid, eiusque cura 24.309
cerusa Rhodiaca 90
cerussæ ustura 410
cerusiana compositio 197
cestiana mala 38.143.169.321
κεστιανὸς βάλανος 289
cestri semen 509
chalcanthum 94
chalcidonia 71
χάλασις 489
chalazion, quid 99.396
χαλάζωσις 396
χαλκοῦ ἄνθος et χάλκανθος 379
chama 377
chamæleo, et chamæleo albus 406
chamæleo niger 342
chamæmelinum 35
charides 194
chartilago non glutinatur 371
chelidonium collyrium 109
chema 82.121.377.419
chema parua & mystrum paruum eadem 377
chemosis quid, et cura eius 112.398
chœnix 438
χολεριῶντες & χολέρα 485
chalcitis 163
cholerici qui 194.485
χόνδρος quæ significat. 336.371
χόνδρος ξιφοειδής ibidem
χόνδρος ἄλικος 338
χρὼς 414
χόνδρος λιβάνου 358
χωροειδής 385
κυνώδης ὄρεξις 212
chrysermus pastillus 235
chrysobalanus quid eiusque uires 209.211.246.416.496
cibi reiectio quomodo curāda 208
cicatrices 394
cicatricis male inductæ curat. 123
cicer arietinum 413
cicer eruinum 118.235.43
cicercula 480
ciceronis locus expensus 453
κιχλίζειν 395
cichorium 124.507
cicuta eiusque usus 119.414
cicutæ decoctum 185
cicutæ semen 266.357.549
κιγκλίζειν, κίγκλος, κιγκλισμός 395
cilicium nigrum 300
cinamomum 138.204.209
cinnabaris cōsideratio 366
cinnabarium collyrium 110
cinnabaris uiridis 76
cinædus auicula 99.395
cinis 302
cinis lixiuium 304
cineris lixiuium & cinis pro lixiuio ibidem
κιών, κιονίς 459
κιρρὸς οἶνος 373
κίσθος 291
clauus oculi 401
κλίβανοι κλιβανίτης panis 306
clidion pharmacum 192.248.483
κλῦσμα, κλυσμός, κλυστήρ 328.450
clysteris ualidi usus 334
cneorum 241

κνισσω

©BIUM

κνισσώδεις 449
coactiliarij 305
κοκκοί 368.369
cochleæ 226
Cochlea Aphricana 215.239
cochleæ cornu 134
cochlearium ad columellã aptum 158
coctura aromaticis nociua 145
cœlij Rhodigini locus expẽsus 324
cœlonia 399
κόγχη 355
κογχυλιάζειν, κογχυλίζειν et κογχυλισμός 353
κογχυλίου τὸ ἐκτός 372
κοινότητες 288
colica Sicula 247
colicæ confectiones 193.211
colicorum pharmacorũ descriptio 241 & inde
coliculi 472
κολιὸς 512
collyrium ex cornu ceruino 104
collyria arida 95
collyria ex glaucio 63
collyrium Nili 105.116.400
collyria Libiana & Cygni 90
collyrium Paccianum croceum ex uino 92
collyrium ex sandyce 116.409
collyriorum nasi molestia 88
collyriorum uariæ appellationes 398
collyria monohemera 91.388
collyrium ex uino 90
colliquationes 222
colocasiæ folia 433
colophonia 351
colum uinarium 298
columella quid & quæ pharmaca conueniant aut non conueniant ei iuxta Galenum 157 162.163
columellæ laxatæ rectificatio 155
columellæ locus expẽsus 304.449
colymbades oliuæ 167.461
κολυμβήθρα 352
κόμαρος 304
κῶμα 301
comagenum unguentum 45.332
commensuratio 313
κόμμι σκώληκος 389
κομμωτικά 296
compages 293
composita faciẽdi ratio 159
compositio Hispanorum 71.361
compositio simplicissima optima 471
compositio simplex ex papauerum capitibus 174.129.180
compositionis pharmacorum utilitas gemina 457
comprehensiua facultas 45.332
comptoria medicina quæ 16
comptura 296
compturæ initium 301
concarnationis modus 39.325
conchylium 360
conchilij pars interna 78.372
concursus accessionum ad iustum morbum 41
concussionis in tabula modus 76 366
condimenta 308
condita & eorum usus 299
κόνδυ, & κόνδυλοι 284
condylomata 254.284
confectionis ex papaueris capitibus usus 182
confectio ex fructibus 207.248 405.528
congius quid 150.450.495
κονία διηθημένη, καὶ πηλοποιῶν πηλοποιητική, σαπωναρική quid 303.305
κονία pro calce ibidem
κονία ἄσβεστος & ἀσβέστου 304
κονία βαλανευτική 305
κονία στακτή 302
coniectura artificiosa 62
coniecturæ species 72
κονίσαλος 374
κονίς λιπαρά ibidem
coniti 374
κώνος, κονάρϊον 452
contraria & nocentia cur admisceantur 40
contraria inter se mixta aptum medicamentum fiunt 170
contraria morbo sint auxilia 155 455
contrariorum ratio 220.503
conuulsio stomachi 497
coptarion 185.466.476
κοπταί & Copta Rhodia 465 475
κοπτὸν φάρμακον 476.521
copus Basiliensis 277.318
cordylæ 364.441
Cornelij Celsi lectiones restitutæ 387.309.311.313.314.316.335 349.359.366.438.512
Cornelij Celsi loci expẽsi 376.390 397.408.415.425.449
cornu cerui usti uires 423
cornua cerui & capræ 94.437
cornus 148.445
corna lapidosa 446
coronarum rosacearum usus contra capitis dolorem 53
corporis partium omnium actiões quatuor 221
κορύζα 296
κοσμητική 296
cotonea herba 307
coxendicum morbis quæ opitulentur 260
κρᾶμα & κεκραμμένον qd 508 509
κράμβη 471
κράσις de quibus qualitatibus dicatur 482
cribrum medicum 156
crithæ quid Græcis & curatio earum 99.115.396
critonis libri intercepti 302
κριοῦ μέτωπον & κριομέτωποι ἄνδρες, & πρὸς κριοῦ μέτωπον προσκόπτειν 329
κρϊόμυξος & κριόμιξος ibidem
crocodilias 342
croceum Asclepion 110
croceum pædicon 106
crocus puer 242
κροκὶς πορφύρων 359
croci & myrrhæ uires 142
crocomagma 340.512
κρόκυμα κρόκυς 454
κροίνον 512
κρότων 408
cruda farina 112.344
cruditas 221
cruditatis stomachi remedia 214

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 13 sur 580

©BIUM

crudus humor qui 260.545
cruor hepatis hircini 408
crustæ 376
crustarum in ore remedia 155
κουβαρίδες 342
cubebæ 331
cubitus 427
cuminum pro fotu 118
cuprum 393
cupula glandis 457
curatio iuxta concarnationem 54
cutiones 342
κύαμοι 342
κύαμος quæ significat 435
κυάμινον ἔτνος, κυαμίνη λέκυθος 412
cyathi pondus & mensura 121 414.537
cyathi pondus à Galeno confusum 419
κυαθίσκος μήλης & σμήλης 310.387
cybium 140.441
cygnus reginæ 103
cydonia herba 22.307
cymata, cymæ 544
κυνόσβατος, cynosbata 446
cynomorum quid 4.295
κυνοραϊστής 408
cytini 444
cyperi folia 318
cyphi. 340
cyphi Aegyptiorum 222
cyphi hieraticum 218.502
cyphoides 222
κύρημα 454

D

Δάκτυλοι 322
Damocratis philiatrus 180
Damocrates libelli Pythici autor 139
Damocratis uersus emendati 509
deambulandi ratio 38
decocta δήκοκτα 319.443.444
defluuium capillorum quid, eiusq; curatio 14
defrutum, siræon, hepsema, sapa, eadem 146.172.443
delachrimatio 391
denarius 212.498
denarius aureus 392
denarius hodiernus 392
δενδρομαλάχη 291
dentium affectiõibus quomodo uarie occurratur 127
dentes affici citra dolorem ibidem
dentium inflammatio & incrementum 128
dentium affectus duo ibidem & 423
dentes exigentia 151
dentes quando extrahendi 430
dentibus citra dolorẽ tollendis 135
dentium stupor 134.432
dentium stridor et hebetatio 435
dentium foramina unde fiant. 128 & 423
dẽtium perforatorum remedia 130
dentifriciorum compositio 137
dentifricia & dentiscalpia 437
dentitioni puerorum quæ conueniant 134
deorum manus sunt medicamenta 159.458
deriuatio 341
desideria 326
destillatio 296
δεύτερα κατάγειν 487
δεξαμένη 352
διάβρωσις 480
διὰ χυλῶν emplastrũ 376
dia codyon 174.179.471
diætæ uis 9
διαπάσματα 497
diapedesis 116.409.480
διαφυλακτικά 296
diaquilon emplastrum 376
διάῤῥοδα collyria 400
diarodon inculpabile 106.400
diarodon Nili 105.400
diarodon magnum 106
diasmyrnon glaucidanum 100
diatritarij 363
διάτασις 475
διάσασις 473
διαττῶ, διαττώμενον 380
διαφάγω 366
διαφράττω 366
δίχρωμα emplastra 314
didymæa quid 265
dies pro die & nocte sumũtur 181
dionysiacum quid 13
Dioscorides à Galeno taxatus 303 320.397.345
Dioscoridis loci restituti 279.333 444.526.548
Dioscoridis loci expensi 279.283 284.296.303.342.365.367.369 390.405. 415. 420.423. 437 458.505.510.525
dioscoridis interpretũ error 424
διπάλαιστον 426
διπλοῦν ἀγγεῖον ἢ σκεῦος 424
diploma 179.424
διπρόσωπα emplastra 314.421
διπύρηνα 380
discussoriorum pharmacorũ usus 2.279
discussoriorum usus error 129
discussoria induratorum 146
discussoriæ compositiones 119
δυσπάθεια 341
distentio 489
διστιχία 395
distinctiones Herophilus laudat 64
distinctio multam uim habet ad artis constitutionem 66
δοχμή 426
doctores nostri seculi 328
doctoris titulum uendi 287
dodrans 426.427
dodrans mensurabilium omnium 543
dogmaticorum secta 326
δοίδυξ 378
dolia uaporatoria 515
dolores quibus ex causis generaliter & communiter oriantur 356.385
dolorũ qui uehementissimi 42.327
dolorum discrimina 50
δῶρον 426
dosipsychros 475
dothienes Græcis quid 121.418
drachma argentea 153.212.452
drachma argentea et denarius idẽ (391
drachmæ uarietas 498
dropaces depilatorij 407
δρωπακίζειν δρωπακίζεσθαι & δρώπαξ 407
dulce 296

dulcia

©BIUM

dulciaria libra 172.465
duplum uas 129.424
duodecumanus sal 321
duplicia uasa apud Plinium 425
duracina 346
δύναμις compositionem significat 275
dyspnoici qui proprie uocentur, et quomodo curandi 198
δυσελκὴς 380
dysenterici proprie 248.527
dysentericorum curatio 248
dysenterici inueterati 535

E

Ἔκβρωσματα 310
ἐκκαθαρτικὰ 306
echion, echis 539
echini succus 255.539
ἔχθος 473
ecchymomata 116.409.461
ἔκκλυσις καὶ ἔκλυσις καὶ λίασις 328
electa, eclegmata 170.465
ecphractica 89.305
ἐκπύημα 314
ἐκπυοκαγωγὸς 353
ἔκστασις 318
ἐκτέσματα 310
ἔκτομ 434
ἐκδύεσθαι 297
efflui qui Tacito 281
ἐλαιῶδες 348.509
ἐλαιόφοινιξ palmæ 348
ἐλαιοφορίζειν 371
ἔλαιοφορ μάννη 313.358
ἐλαιώματα 409
ἐλαιόμφωσις 423
ἐλαστικὴν, non esse Galeni 344
elaboratum 282
ἔλαιον ἄνηθον 305
ἐλάτη 348
ἐλκύδρια 316
ἐλελίσφακος 485
ἔλμινθος 343
ἐλλύχνιον & ἐλλυχνιὰς 381
ellychnia uaria 381.382
ἐμβάμματα 307.308
ἔμβασις 352
ἔμμιλα 477
ἔμοστα ἔμοδος 350
emollientium mixtura 227
ἐμφρακτικὸν 305
empirices origo 494
empirica secta 219
empiricæ sectæ incertitudo 493
empiricorum transitio ad simile 326
empiricam sectam hodie regnare 387
ἐμπλαστὰ & ἐμπλαστικὸν 305
emplaston pharmacum 21
emplastrum tonsoris 239
emplastrorum commoditas 124
emplastra uiridia & alba 126
emplastrum Bithynium 240
emplastra lenia, pinguia 311
emplastrum citrinum, fuscum, gryseum 422
emplastra laxatoria inflammationum & partium distentarum 81.376
emplastrorum colores unde sunt 314
emplastrum propter excoriatorium 127.422
ἔναιμα 422
encanthis quid 95.390.402
endiuia 507
ἔνεμα 328
ἔνεσις 535
enneapharmacum emplastrũ 254.536
ἔνωσις 535
ἐντριώνη καὶ τὸ ἔνδον 509
ἐπαναστάσεις ὑμένων & φλυκταίνων 398
ἐφελλίδες 376.455
epicaumata 399
ἐπικατοφῶν 471
ἐπικρασικὴ δύναμις ἐπικρατοῦσι 333
ἐπικρατῆσαι, ἐπικρατούμενον, ἐπικρατοῦντες 332
ἐπίκρασις ἐπικρατικὸς 333 334
ἐπικρατικὴ δύναμις 333
ἐπίκρεως 293
ἐπιγινόμενον λίπος 364
ἐπιμελὶς 340
ἐπιμυείων 319
ἐπίπαγος 364.532
ἐπιπάσσειν 535
ἐπιπεφυκὼς χιτὼν 585
epiphora 372
ἐπιπλάσσειν 535
ἐπισαστικὰ 547
ἐπιτρυκλινὸν, ἐπιπετρυγμένον 398
ἔψημα & ἕψησις 445
ἐπομφόλυξ 484
epulis quid eiusq; curatio 135.434
erasa medicamenta 546
ἐράσαι 471
ἐρεγμὸς 411.465
ἐρεγμένον ἄλφιτον 411.549
ἐρεθιστὸν & ἐρεθιστὸν 437
ἐρέικειν & ἐρείκινα 465
erembi 292
ἐρεῖα ῥυπαρὰ καὶ οἱ σύπαρα 348
ἐρεῖα πινόγυπα καὶ πινώδη 350
erica & ericæ fructus 89.384
ἠρυγέρων 509
erinacei pellis 520
erinos 539
ἑρπετὰ ἐν τῇ κεφαλῇ 308
errhina quæ dicantur, eorumq; usus 55
error de mutatione pilorum uulpis 277
error à nemine hactenus animaduersus 348
eruptionum in capite remedia 32
eruptiones pituitæ 311
eryngium 179
erysipelas 462
ἐσχάραι, ἐσχαρωτικὰ 155.453
ἔσωθεν 478
ἑτεροκρανία 355
ἔτνος 412
euacuare quæ non possint 3
euacuationes infernæ quid faciant 256
euaphion Nicodemi 255
euchrun efficax 108
εὐκοιλίαι 307
εὔκρατος ἅλμη 412
εὔχυλα 507
εὐελκὴς 381
εὐπωθίαι 341
euphorbij facultas 459
euphorbiũ quomodo seruetur 525
euphorbus Troianus 243.525
euphorbus medicus 525

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 15 sur 580

©BIUM

eustacton collyrium 109.403
εὐθυμία 318
εὐτονία 318
εὐτοπία 318
ἐξαγγείου & ἐξαγίου 438.439
ἐξαιματοῦν ἐξαιμάτωσις 504
ἐξανθήσεις ἐξανθήματα 310
ἐξαρθρήματα 501
excoriatoria 125
ἐξεντερισμένου 478
ἐξιπῶσαι, ἐξιπωτικά 547
ἕξις καὶ ἐν ἕξει affectus 318
ἐξοχὰι ὑμένων 398
exolutionis animi remedia 214
ἐξονυχίζειν 546
exornatoria medicina quæ 16
experientia 34
experientia unde 202
experientiæ incertitudo 203
experienti fides 9.23.119
expositoris officium 274
extersoria facultas quæ 22
exungues rosæ 398
ἐξυδάτωσις 504

F

FAba Aegyptia uiridis interna amara 359
fabæ Aegyptiæ folia 433
faba fracta 411
faba fresa 118.411
faba suis 243
fabarum nigrarum farina siue lomentum 267.549
fabulla Liuia 546
fabulla Lybica 262.546
falernum uinum ardens 431
falernum duplex 470
far 239.339.521
far clusinum 195.486.521
far & tragum pro eodem, Plinio 339
farciminalis pellicula 506
farina loliacea 522
fauces 442.464
faustianum eclegma 179.470
faustianum falernum 470
faustianum infusum 250.529
faustini pastilli 529
fauus quid, eiusq; cura 24
fellis usus 26.65
felle suffusi 513
fel suillum 12.70
fel terræ 530
fel ursi 226
ferula, inscriptio librorum 453
ferrariæ officinæ cinis 238
fex uini usta 315
fex Rhodia 316
fex uini dulcis 166
fecis uocabulo Græcos uti 31
fibularum usus 39.54.323
ficedula 512
ficus 389
ficus Aegyptia & Cypria 445
ficosorum tumorum remedia 121
filix 125
filicis radices 176
flatuum generatio 54
florida medicamenta, floridi colores 397
fluxus muliebris 477
fœni græci succus 88
folium 97.293.394
foliatum ungentum 14.201.293
folium Indicum 394
fomentum per stipulam 74
fomenta humida & sicca 66
fomenta sicca 131.513
fomentorum usus tempus 112
fomentorum ad aurium dolores uaria genera 75
fontana edulia 482
fracturarum ossium differentiæ 473
fraxini semen 227.509
fructus sylucstres 446
frumentaceæ appellationes confusæ 338
fumi nulla utilitas 177
fungi lucernarum & suilli 382
fungus pro spongia ibidem
furfurum capitis curatio 22
furnus 306
furunculi 418
furunculorum curatio 121

G

ΓΑλακτῶδες 482
Galbanum nõ lignosum 184 475
galbula 512
gaij ophthalmici collyrium 106
Galeni lectiones emendatæ 276 277.281.282.283.287.288 289.291.300.307.311.313.315 322.331.332.333.348.349.353 354.357.358.359.361.362.366 373.379.380.381.395.399.400 403.404.405.410.413.416 417.418.420.421.425.428 430.431.432.433.434.437 438.441.442.445.451 452.454.456.457.460 461.462.464.466.469 470.471.473.477.479 481.483.484.485.487 488.492.494.495.497 498.499.500.501.502.503 505.506.507.511.516.517 518.520.521.522.524.528 530.531.533.535.536.538 540 542.543.544.545.546.547 548.549
Galeni loci expensi aut interpretati 285 286.290.302.305.306.307 309.322.323.327.329.333.351 356.364.365.366.398.370 375.387.396.413.420.421 430.434.438.439.441.457 469.470.472.475.476 477.480.484.489.495 498.502.506.507.508.509 511.512.514.526.518.519.520 521.522.523.528.529.535.542 545.546.547
Galeni error 526
galenus ἄθεος 308
galeni experimenta 84
galeni industria 522
Galeni inuenta 144 443
galeni iudicium de Archigene 130
Galeni libri postremæ lectionis 274
Galeni mos curandi & methodus 46
galeni peregrinationes 443
galgalus 512
galla flaua 255
galla immatura 457

galla om-

©BIUM

galla omphacine 135
galli ac gallinæ uis 333
gallinarum interanea 246
gallicus morbus 418
γαργαρεών 459
gargarissari, γαργαρίζειν 353
garum Hispanum 67.358
gari odor ingratus 361
garum pro muria, in genere ibidē
garum nigrum siue sociorum 71 358.361
garum fæcosum, nigrū, πρωτεῖον, primariū, αἱμαθτιον, arcanum 361.362
gennadij collyrium 104
γῆς ἔντορα 343
γίγαρτα 368.369.511
gingiuæ quæ dicantur 128
gingiuarum curatio 128.134.136
gizeros casia 356
glans Aegyptia 119.414
glans palmarum 322
glans quercina 322
glans unguentaria & palmæ 414
glaucedinis oculorum curatio 115
γλαυκώματα 395
glessum 281
γλοιὸς γλοιώδης 373.375
γλυκεῖη ἅλμη 412
γλυκὺ 296
glycyrrhiza Pontica 185
γόμφωσις γομφίασις 423
grando oculi quid 99.396
grando 296
Guil. Budæi loci expensi 325.492
gummi usus 93.389
gummi uaria genera 389
gummi Thebaicum 108
gurgulio seu columella, eiusq; remedia 157
γυμνασαί 464
γυμνόκριθον 336
γυναικεῖα 477

H

Haemalops 113.405
Hæmatites lapis 93
hæmatitinum 108
hæmoptoicorum remedia 189
hæmorrhagiæ 82
hæmorrhoidum causa & nomina 537
hæmorrhoidum curatio 255.538
hæmorrhoides uuluarum 539
halterum usus 324
halteres rotare ibidem
halteres ab alcteribus differūt 325
hamuli 323
hapala oua 529
haplosiles caules 529.544
hapsus lanæ 323
harena cur luctantibus substrata 374
harmala 152.239.451
harmation collyrium 108.493
harmonia pharmacum 186.476
hedychroum 85.381
hedysmata 16.297.298.355
helcydriorum curatio 32
helenium, nepenthes 506
helxine 440
hemicrania quid 353
hemicraniæ curatio 58
hemicranica pharmaca ibidem. & 353
hemina etiam aridorum mensura 185
heminæ quarta pars 254.536
hemiola proportio 392
hemiolum quid contineat 96.392
hemionitis 517
hepar lupi 226
hepar uulpis 238
hepatis actiones quatuor 221
hepatis cauitates 220
hepatica affectio, & quomodo curetur 219.220.222.503
hepaticus homo 222.503
hepsema, sapa, defrutum, siræon, eadem 146.172.443
herba pedicularis 308
herba sacra 168
Herophili dictum 159.458
Hesychij locus emendatur 433
hexangeum 438
hexagium 138.438
hibiscus 291
hiera Antipatri 206
hiera ad stomachicos 203
hiera piera 44.204
hiera duplex ibidem
hiera aromatica 67
hiera exacuta 50.341
hiera ex aloe 44.175.331
hiera ex colocynthide 2
hiera Themisonis 211.497
hierarum compositio 277
hieracis collyrium 108.109.403
Hippocrates Græcus à Cornario restitutus 395
Hippocratis locus emendatus 372
Hipp. loci expensi 285.334.408. 409.421.433.453.523.537.540
hippocras & hipp. fontis 298.299
hippocraticum uinum 102
hirundinum pulli 162
hirundinum ustura & usus 152.153
hirūdinum syluestrium nidus 164
historia 494.505
Homeri locus 506.525
horarum diuersitas 330
horæum collyrium 105
humidæ affectiones 227
humiditas non facit dolorem 33
humores serosi medicati 209
humorum impressio 78
humorum ex loco in locum illapsus ibidem
humorum uitiatio et multitudo 311
hydromelum & hydrorosatū 299
hydrops quid 537
hydropicorum remedia 237.239
hygidion collyrium 104
hygieni aureum collyrium 111
hyposphagmata 113.405
hypoglottides medicinæ unde dictæ 178
hypopion quid, & eius cura 116
ἰβηρία 439
iberidis herbæ descriptio 265.547
ἴχωρ quid signific. 278.279.408
ἰχθύα 285
ἰχθυήματα 378
icterus unde & quid 512
icterus niger 513
icterici ex uarijs causis & eorū curatio 231.512
ictericis quæ remedia conuen. 57
ἰκτὶς, ἰκτῖνος 413
idiotæ pharmacum 236
ἰδιοπάθεια 336
ἱερεύς 476
illecebra eiusq; succus 99.396
illuuies, ingluuies 493

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 17 sur 580

©BIUM

illyris 245
impetigo 418
inæqualia coniunxit Archig. 117
indicationũ curationis genera tredecim 275
indicatio ab effectu, item à particula 141
indicum aerianum 109
indicum basilicum ibidem
indurata affectio 227
infans informis quid 13
inflammatorum affectio qualis sit, & ordo curationis 141
inflammationis causæ 39
infusa 328
inion, occiput 35
ἰνῶδες 475
inspersibilis puluis 259
intemperaturæ sunt morbi 202
intemperaturæ in singulis corporis partibus octo 202
intemperierum differentiæ uariæ 220
interpretum græcorũ medicorum supinitas 274
intertrigines 313.501
intinctus 507
intybus 507
inueterata 364
inustiones oculorum 399
ionthos quid 121.418
ἰωθὴν ἔλαιον 375
ipoterium malagma 239.522
irinum unguentum 332
iris 522
iris astragalitis 291
iris Chalcidonia 184
iris Illyrica 291
irrigationes 47
ischæmos compositio 86
ischias qd, eiusq; curatio 260.545
isochryson collyrium 110.404
isotheos antidotus 187.477
ἱστορία pro inspectione 317
ἰτρία 465
Iuba rex Mauritaniæ 243
iucunda, confectio 194.485
iucunditatis respectus in pharmacis quæ deglutiuntur 145
iudicandi instrumenta 200
iudicatio curationis scientifica 46
iudicium de compositione pharmacorum 151
iuglandes animatæ 479
iulius mensis 294
iupiter pastillus 267
iuuenalis locus emendatus 515
ἰξῶδες 475
ἴυγξ 395

L

Labrum 352
Labrusca 308
lac caninum 134.433
lactis spuma, lac spumosum 532
lactosa edulia 482
lactucæ unde dictæ 500
lacedæmonius orbis 515
lachrymæ oleæ 305
laconicum quid, & laconum ritus 514
lada & ladanum 14.292
ladonis quid 13.292
λαγανα 465
lana conchylio infecta 77.369
lana conuoluta 322
lanæ purpura infectæ usus 69. 359
lana purpuræ usta 454
lanæ succidæ 348
lapis ærosus 393
lapis iudaicus Palæstinus 541
lapis Syriacus 258.541
lapis spongiarum 259
larix arbor 502
laricis resina 219.502
laruæ studiorum 328
larynx 171.442.460.463
laser medicum 60.355
laseris genera 450
lassitudo inflammata 171.465
lassitudo tensiua 173.465
λαθυρος 480
lauationum modi 23
Laurentius Vrsalius 445
laurinum oleum 4
laxatorius medicationis ductus 201.490
laxitas 489
λέκυθος & λέκυθος ὠοῦ 412. 415
λεκυθοπῶλαι 413
ledon 291
λελυμασμένον 364
λήμματα ῥοιῶν 444
λημνίσκος 383
lemnia rubrica 478
lenia pharmaca 384
λέντια 523
lenticulæ 514
lenticulata uasa 514
lenticulata scalpra incisoria ibidem
lentisci usus 432
lentiscinum oleum 14
lentiui liquores 91
leontarium 07
lepidij descriptio 238.265.547
leporis testiculus 256.540
λεπόδερμοι 302
λήθαργος 301
leuce, uitiligo alba 1.276
leuce emplastrum 500.314
λευκόϊα 461
λευκώματα 394
lexopyretos 486.476
libianum collyrium 90.104
libræ mensuralis usus 491
libræ partes pro partibus pedis 426
Item omnium mensurarum 427
librorum pessimorum pelagus 442
lichenes quid, & unde 418
lichenum curatio 123
lichenosorum tumorum curatio 121
lichen tegularum 233
lichen petrarum 418
licium Indicum 93
liculmen garum 362
lien per accidens corpori auxiliatur 234
ligaturæ extremarum partium 216
lima dentium 134
limaca Affricana 70
linamenta 550
linamentum longum 383
linamentorum genera 85. 381
λινοῦν ἀπὸ πορφύρας 369
λιπαίνειν, λιπαίνεσθαι, λιπανθέντα, λελιπασμένον 364.547

lipare

©BIUM

lipare 29.311
lippitudinis curatio 91
liquores singulis affectionibus congrui 210
liquamina, liquamenta 307.308
lithocolla 396
litrum & litri spuma 282
liuens oculorum, uide suggillatio
lixiuium 302
lixiuium balnearum 305
lixiuium culinariorum 304
lixiuium coactiliariorũ 304
lix quid 304
lixiuium ex calce, et figulorum 72. 303.304
lixiuij figulini aqua 267.549
λοβὸι ῥόδων 398
localia auxilia 277
locales differentiæ quot sunt 341
loci affecti cognitio difficilis 33
λογχίτης 517
lolium 522
lomentum fabarum 412
λώπιμα 289
lotum & extinctum idem esse 102
Luciani locus expensus 324.407
Lucius καθηγητὴς præceptor Galeni 314
lumbricorum species 343
lupi hepar 156
luscioſi quomodo curandi 115
lutaria testudo 53
luxata 501
lychnium 598
lycium Indicum 166.461
lycij radix 160
λυγίσματα λυγισμοὶ, & λυγίζειν 501
λύγξ, λυγμὸς 525
lynceus collyrium 108
lysiponion 106
λύσσα 525

M

Macer quid 148
μαχαίρια πρόσω 42
μακρὰ 352
μακρὰ, μακρῶ 352
mador 204
μαλαγμὸς 390.406
mænarum ustura 250
magma 468
mala 316
mala Cestiana 58.321
mala ἀπειρωτικὰ 529
mala hermiblaca 519
malum Matianum 321
mala orbiculata 248.529
malum punicum, granatum 322
malorum punicorum genera 84
mali punici nucleo carentis grana 214.215
malum oculi 401
μαλοβάθρου 290
malabathrinum pharmacum 103
malagmata quid 217
malagma Nilei crocerum 218
malagma Nili ibidem
malagma hieroticum 218.502
malagma ex meliloto uarium 201. 218.219
malagma aurei coloris 236.237
malagma ex seminibus 240
malicorium 146.444
μαλλὸς πορφύρας 359
malua mascula & syluestris 291
μαμυγὰ 314
mandragoras 496
mandragoræ mala 197
mandragoræ malorum aut radicis succus 245
manna quid 94
manna Arabum 449
manna emplastrum 127
manna thuris 313
manzana 321
μαραβάθρου 290
Marcellus medicus 489
Marcelli loci 285.358.379. 388.402.403.449.479.523. 539
Martialis locus 407.437.497
mare cur uinis mixtum 404
Marinus medicus 496
marina dici syluestria 335
mariſca 389
marzepanes 465
mastiche 204
materialia pharmaca 234. 317.516
matricaria 440
meconides lactucæ 215.500
meconium ab opio differre 485
media quæ sint 125
medicus ex libro 492
medicorum sectæ 201.220.493
medicorum uulgus 43
medicinæ pauperum & diuitum 144
medicamenta multi usus ad diuersas affectiones 67
medicamentorum ordines seu gradus quot sunt 280
medulla oliuæ 509
medullæ quæ præstent 154
megalæum unguentum 327
melca qualis uox, & quid 531
μῆλα πυκτικὰ 563
μέλαν 300
μέλαν σπτίας ibidem
μήλη, μηλῶσαι 310
μῆλον pro cotoneo 320
μήλη διπύρηνος 380
melanthium 58
melapia 499
μῆλον 500
μελικηρὶς, μελικηρὶς 309
μελίκρατον 482
melinum 106
melina emplastra 50.314
melomeli 299
μηλωτὶς, μηλωτρὶς 310.355
mellis usus uarius 154
membrana cerebri saucia quomodo glutinetur 39
μεμικτύλου 340
mendes quid 327
mendæum uinum ibidem
mendesium unguentum ibidem
μηνῶδη 477
menodorios Rhipali 186.476
menœtiades quis 525
mensium uaria nomina 295
menstrua 477
mensurarum aridorum ratio 519
mensuræ liquidorum describuntur 419.435.451
mentagra 125.418
mentagra & lichen agrestis, idem morbus 127
merces alicubi ante datum pharmacum præsumenda 195
μεσηκὰ 277

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 19 sur 580

©BIUM

μεσεντέριον 334
mesenterium 334
μεσόκολον ibidem
mesaræum 47.334
meta 532
metallica medicamenta quæ dicantur 309
metallica lota 253
μεταλλεῖν 309
μέταλλα unde dicantur ibidem
μετάπτωσις 343
μεταπροσοποιῆσαι, μεταπροσοποιία 282
metasyncrita quæ Græcis 6.11. 32.37.52.282
μετεφθαι 471
μετεωρότερον πνεῦμα 516
methodus rationalis 140
methodi ratio quæ 275
methodus pharmaca miscendi 5
methodica secta 37.288
metrenchytæ Græcis quid 255.355 540
μίαν πρὸς μίαν 352
micæ thuris 358
μυμαξοπώλης 478
milax 413.456
milij uires 343
millepedæ 342
millies 320
milphæ quid 95.390
μίλφωσις 390.406
μιμητικὴ 494
mina 240.438
minæ uarietas 522.523
minium sinopicum & hispanũ 397
minium cinabari 366.367
minnæa myrrha eadem quæ Trogloditica 420
minnæum thus ibidem
misy cum uino 169
misyos uires 489
μυᾶς πέτρου 502
modius Italicus 438
melanteria sutorum 164
molares compositiones 135
monobemera feculenta 92.388
morus & mora 445
mora rubi 143.147.444
mori arboris lac 130.425
morborum duo genera 288.315
morborũ in profundo corporis cognitio difficilis & coniecturalis 202
morbi similarium partium 317
μονόμβρου 397
mortua scriptura 441
μόχθος 290
moschi malagma 113
Mosæ & Iudæorum physiologia à Galeno irridetur 275
motacilla 395
μοτῶν εἶδη 381
μοτὸς μακρός 383
μοβὶ καὶ μοτὰ καὶ μοτῶσαι 351
motodes casia 62.356
multipedæ 342
multitudo & moles à pondere differt 145
muralium 440
muria infusis præmittitur 250.530
muria stillatitia 412
muriarum species ibidem
muria & quõ paratur 117.411
muria dura, matura, cruda 411
murium capita 285
murrha & murrhea, & murrhinas uinum 431
muscarum capita 285
muscus ex animali 290
muscus marinus ibidem
muscus arborum 290
mustelæ sanguis 80
mustum 360
mustum lixiuium 360
μυελώδης 320
myricæ fructus & semen 168
myrobalanus eiusq; genera 414. 415
myocephalon 401
myrobalanos 228
μυροβαλάνου πόσις 314
myropissocerum quid 13
myrrha 209
myrrhæ odor 41
myrrha minnæa 124.420
myrtus 117
mysterium potio 195.355
μυστῶν quid 466

N

NArdum optimum 61.355
Nardinum unguentũ 294
nardites herba 244
narium affectiones quæ, & quomodo curentur 82
narifusoria 355
νάρθηκες & narthecia 453
nasalia uulgo quæ 277
nasi collyriorum molestia 85
nasturtium nigrum 234.517
nasturtium syluestre 548
natarum tauri textura 243.527
naturaliter fieri 320
nauplius Euboicus 243
nauta ex libro 492
nectarea antidotus 224.506
nectareum eclegma 246
nectar, nectarium & nectarites uinum 506
nectarium 107
nectarium Marci 101
νεφρύστικα 420
nepenthes 506
νεφέλιαι 394
nephriticæ antidoti duplices 257
nerui ligatorij 213
Nicandri locus 428.532.539
nicolai palmulæ 415
nictalopes qui, & quomodo curentur 115.408
nihil 384
nilei malagma 51.344
nitrum Ægyptium 280
nitrum Alexandrinum 280
nitrum Berenicarium 4.280
nitrum nigrum 98.394
nitri gleba, spuma 282
nome quid, eiusq; curatio 165. 248.453
nome gingiuarum 135
nominum studium 276.504
nuces amaræ 287.358
nuces auellanæ 362
nux muscata 415.496
nux oleosa & rancida 120.416
nuces pineæ 154.452
nymphæa 256

O

OCulorũ callis quomodo medendum 98
ocul. fluxionibus dieta 111
ocul. tunicæ et humor. 341.385.386
oculares cõpositi, uariæ 97 & inde ocularium

©BIUM

oculorũ affectionis signa & causæ 87.384
ocularium pharmacorũ genera 95
ὀδονταγωγὸν plumbeum 430
ὀδοντόγλυφα ὀδοντοτρίμματα 437
odoramentum ad somnum 113
œnanthe 201
οἶνος ἀπαράχυτος 404
οἶνος ῥοδίτης 380
οἰνώδεις uuæ 448
oesypus & œsypum 253.348
ὅλκιμον 475
ὅλκιμον κατάπλασμα 547
oleæ germina 168
oleum album 28
oleum anethinum 231
oleum chamæmelinum 231
oleum eruginosum lucernarũ 78
oleum ex olearum germinib. 279
oleum insulsum 22.305
oleum lentiscinum 129
olei lucernarum usus 6.375
olei myrtei facultas 26
olei rancidi cura 416
oleum sabinum 5.37
oleum serpyllinum 36
oleum sycionium 50.342
oleum ricininum 36
olea quæ præstent 37
oleorum illitio impura 323
oliuæ immaturæ succus 154
ὠμήλυσις & ὠμὴ λύσις 405 162.343.405.460
ὁμογενῆ 317
ὁμοιομερῆ 317
omotarichos 118.365
ὠμοτοκεῖν & ὠμοτοκοῦσαι γυναῖκες 376
ὠμοτομεῖν 375
omotribes & omphacinum Græcis quid 3
ὄμφαξ & omphacitis galla 158 283.284.456
ὄμφαξ κηκίς 457
omphacium 142
omphacomeli 299
ὄνοι & ὄνϊσκοι 342
ὄνυξ aromaticus 429.510
onyx bdellium 262.546
onyx ex conchylio 256.541
onyx lapis, uas unguẽtariũ, onyx murrheus 431
ὄνυχες allij rosarum 546
ὀνυχίζειν ibidem
ὄνυχες rosarum & ὠνυχισμένα ῥόδα ibidem
onychinus color, onychina pira, pruna 429.431
ὠόγαλα 533
ophiasis unde contingat, & quid 2.276
opium 209.245
opium, Asianũ, Achaicũ, Thebaicum, & quod præstantius 483
opium & Castorium cur torreantur 65
opium Hispanum 107.251.483
opium Lybicum & album 542
opij usus rarus in pharmacis 42
opiatorum usus nociuus 211
ophthalmiæ siue lippitudinis curatio 91
ὀποκάρπασον 331
ὀπός, ὄπιον 353
ὀπὸς μηδικὸς ibidem
oporice Plinij 495
ὥρα pro tempore & die 330.469
orbiculares clysteres 355
organa pro partiũ ratione 540
origanum 516
ὀροβίας ἐρέβινθος 413
orontios herba 233.516
ὀρρόπισσα seu ὀρρὸς πίσσης 300
orthopnoici qui eorumq; cura 197.199
oryza 338
ossa & aliæ partes quæ sensu carent 422
os auriculæ corrosum 72
Os Veneris, quid medicis 202
oris affectionum remedia 140
ὄστρακα διάπυρα 514
ὄστρακον καλλάϊνον 430
ὄστρακα πορφύρων 372
ὄισυπος φάρμακον, κηρωτὴ, ὑγρός 370
ὠτεγχύται 355
οὐὰ ἐφεκτικά 528
oua πνικτά 424
ouorum candidus liquor 88
oui putaminum usus 86
ouiculæ ponticæ 365
oxybaphum 518
oxydorcion collyriũ 109
oxygala 533
ὀξύμελι 340
ὀξύνειν 342
ὀξυρεγμία, ὀξυρεγμιώδεις 499
ozænæ quid, earũq; curõ 82.376

P

Paedotriba 464
pædicum pharmacum 101
pæonium catapotium 235
pagri fel 99
παιπάλη 317
παλαιστή 426.427
πάλη 317
palladij locus expositus 299
palmæ passæ 252
palmulæ pateti 208.246
palmularum ossa 165
palmulæ cortex & cerebrum 348
palmiprimum uinum 460
palmus paruus & magnus 426
palpebrarũ aspritudines quomodo curandæ 90.94
pamphili pharmacopolæ confectio 188
panacea 186.476
panacæa Musæ 197
panax quid 48
panchrestus confectio 196
panchrestum collyriũ 110.111.403
panchrestos Erasistrati 98
panchryson collyr. 403
pandectarum iuris locus explicatur 492
panes dulciarij 465
panis Alexandrinus 250.530
panis furnaceus 241.523
panis nauticus 530
panis triticei genera quot 468
panniculi cilicij usus 7. 17. & quid. 284
panniculi ampelini usus, & quid 8.285
papaueris succus q̃ noxius 65.68
papaueris lachryma 355
papaueris succi uis 63
papias Laodicensis 114.406
papulæ 418
papulæ feruidæ 25.310

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 21 sur 580

©BIUM

παρακεντητής 484
παρὰ δύο 352
παράλυσις 545
παραλυτικοὶ 484
παρ' ἡμέραν 352
παρὰ μίαν 352
παραφίμωσις 536
πρατρήματα 501
πρατρίμματα 313.501
parabilia omnis generis 149
parenchyma 201.504
πάρετοι 484
paronychia quid 205.494.495
πρίσθμια 450
parietaria & paritaria 440
προχέτευσις 341
προδοντίς 438
παρουλίς 434.437
parotides qd, ipsarumq; curõ 78
parthenium, quæ & plurium herbarum appellatio 440
parygrum emplastrum 25.310
πάσματα 497
passum 296.360
passum Hispanum 251
passum scybelites 360
pastillus amarus 205
pastillus Amazonum 210
pastillus croceus 49.335
pastillus ex mandragora 196
pastillus ex seminibus 193.335
pastillus frictus 251
pastillus trigonus eiusque descriptio 335
pastillorum usus 85
pastillus ex succino 192
pastillus ex corallio ibidem
pastilli infusibiles uarij 530
pastillus ex subere 530
pastilli ex glaucio usus 65
pastinacæ piscis uis 335
patetos palma 322
πάτος 374
πάθος ἀντὶ νοσήματος 326
πάθη & πάθη ἑπόμενα καὶ ἐξαίρετα 326
πατηθεῖσαι σαφυλαί 360
patroclus 524
paulina compositio 196
paulini eclegma 226
pauli lectiones emendatæ 277
306.315.324.346.351.375.380 413.436.465.473.476.477 521.530
pauli loci expensi 278.284.304 314.318.327.332.335.337.342 369.375.398.539.541
pediculorum generatio & curatio 23
peduncularia 308
pelamides 364.441
pelargi Pelasgi dicti 517
pelargitis herba 235.517
pelasgum herba 517
πελέκινος 517
πελεκύματα 378
pellicula fœtus 506
pellis alba à spina appel. 237.520
πηλωταρίων σακτή 303
pentaphyllon etiam eupatorium dici 425
πεφυκότα 317
πεπλεγμένον πάθος 315
perdicias herba 137.440
perdicis fel 394
perdicij succus ibidem
pergameni usus in medicina 59
πεπισσωμένον uas 306
περιάμματα 347
περίαμμα, corona, amuletũ ibid.
περίαπτα 347
pericalamitis quid 13
περιπάλυμμα 348
περιπλύμενον 517
περικράνιος ὑμήν 385
περιέχων & τὸ περιέχον 357
περιοστέος ὑμήν 385
περιφίμωσις 536
περίπτωσις περιπτωτικὴ 494
περισαλτικὴ δύναμις 332
περίσασις 420
περίτασις 420
persea arbor 51.344.345
persica malus, persica mala, persium malum 344
persiorum ossium nuclei 131.427 428
persiorum machærarum nuclei ibidem
pes Romanus 426
πεσσός, pessus, pessarium 360
πλῆθος & πληθῶρα 311
φακοὶ, φακωτὰ πυριατήρια & φακωτοὶ ἐκκοπεῖς 514.515
phaon pharmacum 101
phagedænica ulcera 312
phagedæna stomachi 312
φαλάγγωσις 395
phanion 103
pharmaca examinandi modus 118
pharmacorum compositionis scopi 189
pharmaca miscendi methodus 5.170
pharmaca perrosiua 207
pharmacum siccum ex charta 24.310
pharmacorum uigor unde cognoscatur 4.280
pharmacum unum non potest ad multas affectiões esse optimũ 210
pharmacorum scriptores 165.174
φάρυγξ 442.460.463.464
φάτνια 423
φελλός 530
pherecydes Syrius 308
philadelphinum pharmacum 103
philanthropus herba 53.348
philippi pastillus 252
philonis antidotus 223.242.524
philonij censura 244
philotæ emplastrum 125
φίμος φίμωσις 536
phloginum pharmacum 100.398
φλυζάκια φλύσεις 312.313
phonasci 172.465
φλυκτίδες, φλύκταιναι 313
phorimon & φορίμη alumen liquidum 146.444
phosphorus medicamentum 100.398
phthiriasis seu pedicularis morbi curatio 23
φύλλια 297
φῦλλον quid 394
φοίνικες πατητοί 322
phœnix collyrium 108.403
φοινικοβάλανος 322.414
φρυγῖτις 517
φρυκτή 351
φουρνίτης ἄρτος 524
φυσώδης 307
picatio 407

picationis

©BIUM

picationis usus 305
picatorum uasorum usus 306
picis cum aqua & nitro potus 162
picis flos & serum 300
picis serum 23.74
picris 124.507
πίεσμα 314.372
πίεσμα μυροβαλανου 521.546
πίλημα 455
πιλήματα ἐρίων 325
pilorum affectiones 1
φέκλη fecula 315
pilorum generatio duplex 275
pili palpebrarum & superciliorũ 276
pili capitis, menti & pudendorum ibidem
pilos corrumpentia pharmaca 20
pilos attenuantia phar. 22
pili ursi & capræ 11.289
pillulæ unde dictæ 278
pilula arborum 307
pineæ animatæ 479
pinguedo arietina 496.486
πίνος 350
piperis genera 526
piperis usus 65
pira Scauriana, Seueriana 529
pira Tarentina 528
pira Tyranniana ibidem
pira Terentiana 248.528
piscium marinorum coria 387
pissanthos & Pisselæon 17.300
pisselæon 45.300
pista semina serenda 339
pituitaria 308
πίττωσις 305
pityides quid, & ad quid utiles 452
pitylisma & πιτυλίζειν 514
πίτυλος, πιτύλισμα, πιτυλίζειν 514
pitysma 515
placentæ ex similagine 465.466
πλακοῦντες τετυρωμένοι 466
πλάτυσμα στομώματος 286
πλάξ 455
πλάξ ἐρίου 323.370
plethora, plenitudo 35
plinius suggil. 278.308.340.449
plinij lapsus 292.298.320.321.322 365.390.414.416.440.447 478
plinij lectiones emendatæ 286.309 321.322.340.343.346.349.362 381.391.410.419.420.425.426 433.440.445.447.450.460 471.475.497.500
plinij loci interpretati aut expensi 284.285.286.287.297.298 304.308.312.318.332.339.358 368.370.382.385.390.405.410 413.415.425.429.443.444 456.459.464.472.476.510 532.542.548
plinianorum errorũ occasio 511
plinius excusatur ibidem
plinius sua ex Græcis transcripsit
plinij locus defensus 347 (341
plinius medicis legendus & imitandus 349
plutarchi locus explicatus 452
πνὶξ ὑστερικὴ 498
podagra quid 260.545
podagræ curatio 266
πώγων λωπίμου 289
ποιότης 311
pollin similaginis 468
polenta 344
polentæ flos & usus 317
polyarchion malagma 218
polychresta quæ 205
polygonum & succus eius 388
polyidæ Sphragis 381
πολύποδες 342
πολυπόνου ἔτυμον 388
polypus quid & eius cura 82
polytrichum 289
poma Arantia 321
poma Scandiana 529
πώματα πορφύρων 372
pompholyx 88.384
pompholygis uires 255
ponderum ratio ex Paulo 451
ponticum pharmacum 191.483
porcellus sine liene 235
πῶροι unde 545
πορφύρης ἐρίου πτῦγμα 370
πορφυροῦν ἔριον ibidem
posthiæ quid 99.396.115
poteriũ quid, & eius fructus 446 447.522
potio Rufi 194
potus multus & modicus quibus conuenit 198
præcocia mala 346
πριαπισκωτὸς 381
priapismus quid, & eius cura 256
primitiua causa 316
πρίσματα 378
προκαταρκτικὴ causa 316
πρόχυμα 360
προεκνιτρώσας 285
προηγουμένη causa 316
prolapsus oculi 401
προπεπτωκός 320
προφυλακτικὰ 296
πρόπτωσις 400.401
propomata 298.299
proteus collyrium 110.404
proteus excoriatoriũ empl. 127
πρωτοπάθεια 336
πρωτόῤῥυτος 332
πρωτόστακτος 303
prototomi caules 260.529.544
protropum passum 70.360
prudentiam in medico requiri 24
προῦμνα 448
pruni folia 168.461
prunorum uox Asiana 147.448
pruna satiua & syluestria 448
ψήχω 547
pseudanchusa 539
psorica pharmaca 93
psoricum Euemeri 111
psilothra quæ 20.21.302
psittacinum Scribonij 105
ψύδρακες, ψυδράκια 315
psydraciorum curatio 32
πτερύγια 388
pterygiorum ocul. remed. 115
ptili qui dicantur 114.406
πτίλωσις 337
πτιοσανὴ 337
ptisana generalis appellatio ibidẽ
πτόεομαι 485
ptolemæi sternutatoria 56
πτῦγμα, πτυκτὸν 455
πτῦγμα ἐρίου 323
pudendorum affectionibus medentia 255
pulmo porci 118

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 23 sur 580

©BIUM

pulſatio per ueſicas 241.524
pulſus 463
punicum nucleis carens 150
punicorum duo genera 368
purpura laconica, & ubi optima 394
purpuræ Laconicæ tomenta 97
purpura Tyria 370
purpurarum cauum 372
puſtulæ 418
puſtularum cura 32.92
puſtulæ ulceroſæ 316
πύελος 352
πυραμοί 466
πυρίαι ξηραί 513
πυρλώ 368
πυρλώ κυκλούμενος 387
πυρλώ μέλας 310.380.387
πυρλώ σροβίλων 452.454
pyrethrum aceto conditum 151
πυριακοί 514
pyriateria uaria ibidem
πυρῖναι 454
πυρῶδες ἀργεννόν 526

Q

QVadrans ſextarij, libræ, minæ, & omnium rerum menſurabilium 543
Quadrans iugeri & ſextarij 427
qualitates tactui obiectæ 482
qualitates ſecundæ 64
qualitatis expertia 89
quartarius 434
quinqueſolium dici eupatorium 229.425

R

ῥᾶκος 284.317
ῥᾶλλος ἀμπέλινον 285
ῥάκος κιλίκιον 300
radix falſo dicta 243
radix dulcis ſine medulla 177
radicis dulcis ſuccus ex Creta 182
radicis dulcis uſus 150
radius 378
ranæ dryophytæ & calamitæ 406
ῥαφανιδίον 475
ranæ harundinum 114
raphani uſus 320
ratio 34
rationalis ſecta 220
raucedo 296
ῥαῦξ & ῥαγοειδὴς 385.458
recorporare, recorporatiua 283
reduuiæ 495
reficientia uires 216
refrigerationum modi 35
refrigerandi modi 319
refrigeratio per aquam frigidam, & refrigeratio per niuem ibid.
regina reparatrix 98.395
regius morbus 515
ῥεγμοχασμός 480
repellentia 141
repellentium uſus ubi 260
repercuſſoriorum uſus error 129
reſina fricta 263.351
reſina laguncularis & locularis 351
reſpiratio 463
reſpirationis partes quomodo affi/ciantur & curentur 170
ῥητίνη ἐκ τῆ λεραμίδων 351
reuulſio per quæ fiat 50.341
ῥῆξις 311.480
rhenales confectiones 257
rhinarium 394
rhinema collyrium 108.394
rhinion 98.394
rhodacenea arbor quæ 345
rhodacena mala, quæ & unde di/cta 346
rhodomelum 299
rhoetium 299
rhois ſuccus 142
rhus duplex 147.448
rhus culinarius, tinctorius, coria/rius, ſyriacus, marinus, orientalis, eupatoricus, ponticus 448 449
rhus Eupatorica 181.471
rhus Pontica 181.471
rhus Syriacus 156.161.455
ricinus & ſanguis eius 114.407
rimis ſedis & pudendorum reme/dium 255.311
ῥινεγχύτης 277.310.355
ῥινήματα, ῥινίσματα, ῥινᾶν, ῥι/νίζειν 378
ῥοιάς 402
ros marinus 449
roſacei facultas 47
roſaceum optimum 35.67
roſaceum abſque ſale & cum ſale 280
roſarum extremitates 101
roſarum unguium uſus 305
rubi radicis cortex 228
rubi canini fructus fuluus 233
rubificatoria 216
rubia tinctorum 455
rubus & rubus caninus 148.445
ructus acidus quomodo curetur 214
ructus acidus & nidoroſus 499
rugæ ani 311
rutæ uires 256
ῥύμματα 465
ῥῦπος 373
ryptica medicamenta 94

T

σάβανον 348
ſaccatum pro excolatum 298.471
σακκελίζειν 298
σακκίζειν 298.527
ſacrificuli confectio 186.476
ſaccus niuarius 318
ſaccus colatorius 298
σάγανα Sagina 348
ſal in oleum aſperſus 305
ſales condimentarij, theriaci, lam/blichi, Polletis 321
ſal dodecatheos ibidē
ſaliuæ in ſtomacho aggregatæ cu/ratio 215
ſaliuæ multæ ſignificatio 167
ſalſamenta, & ſalſamenta aſta 140
ſalſugo ſalinarum 411 (441
ſaluia herba 194.485
ſandaracha 410
ſandarachæ color floridus 397
ſandyx 409
ſanguinaria 388
ſanguis caninus 407
ſanguis draconis 367
ſanguinis ex ueſica proſluētis re/media 257
ſanguinis reiectatiōis remedia 189
ſanguinis è naribus erumpentis re/media 85
ſanguinis colores, & ſanguinem non gelari 505
ſanguiculorum ſartura ibidem
ſanguificare

©BIUM

ſanguificare 504
ſapa, ſiræon, deſrutum, hepſema eadem 146.172.443
ſapo Gallicus 122.419
ſapo liquidus, ſpiſſus, uenetus 420
ſarcophagus lapis 390
ſarcotica pharmaca 189
σάρκωσις 305
σκαλετεύειν 363
ſcarificatio talorum 241
ſcelotyrbe 513
σκεπαρνηδὸν 286
σκεύη λάϊνα 306
σχέσις, καὶ ἐν σχέσει affectus 318
σχιδακηδόν 473
σχίνος & σχοῖνος 473
ſcirrus 462
ſciuri adeps ad quid utilis 67
σκληρός 385
ſcobes æris rubri 85
σκωληκὸς ἰός 463
ſcolopendria 517
ſcombraria 362
Scribonius medicus 488
Scribonij Largi libellus & loci 378.379.388
Scribonij pharmacum 246.527
Scribonij ætas 474
ſcriptores rei ruſticæ 532
ſcybelites uinum 173.184.466
ſcylacium pharmacum 102.398
σεβέρινον 348
ſectarum uis 200.490
ſecundiformis unde dicta 386
ſedantium dolorem ſcopus 175
ſedis affectionibus & uitijs quæ medeantur 253
ſedis rugæ ac rimæ quomodo curentur 28
ſedis ſenſus ſubtilis 253
σειοπυγίς 395
ſelinuſia terra 21.305
ſelinuſium triticum 305
σεμίδαλις 468
ſemina odorata 209
ſenecio 227.509
ſepiæ atramentum 11.278
ſeptica uis 302
ſeris 124.507
ſeroſi humores 278
ſerum lactis 482
ſeſquicyathi pondus 536
ſexcenties 320
ſextarij menſura & pondus 438 518
ſiccum ex charta 510
ſicites uinum 161.459
ſideritis herba ſeu perdicium 440 137.140
σίδια 444
σιελίζοντες, σιελισμός 499
ſigna ex ardore 55
ſigna ex frigore 36
ſilices nigri 456
ſiligo & σιλίγνις 468
ſiliginis flos ibidem
ſiliginis uſus 175
ſiliquæ, & ſiliqua ſpinæ 296
ſiliquæ in retrimentis uuarum adſeruatæ 298
σίλφαι βδέουσαι 427
ſimilago 468
ſimplicium cognitio 169.172
ſinapi Alexandrinum 236
ſinapiſmus 266.549.346
ſingultus quid, & eius cauſæ 208 210.497
ſingultientibus quæ cõueniant 216
ſinon ſyriacus 246.478
ſiphtheriũ Aegyptij quid uocẽt 9
ſiræum ſiue ſapa 466
ſiſon 478
ſiti non affici ægrum quid ſignificat 207
ſmegmata uaria 30 314
ſmilax arbor 413.456
ſmilacis fructus uſus 118
ſmilacis uirgulta 185
σμίλιον quid 278
ſmilium emplaſtrũ ruptorium 79 373
ſolanum halicacabum 459
ſolium 352
ſomnus altior 301
ſonus uocis fractus 473
ſopor 301
ſoporiferæ confectiones 186
ſoranus Epheſius 288
ſorba Epheſina 248 528
ſorborum genera 528
ſordes barbæ hircinæ 13
ſordium candelabrorum uſus 6
ſpanſa 426
ſpaſmus, eiusq́ ſpecies 545
σπάθη 348
σπαθομήλη 310
ſpatula 310
ſpecillum auerſum, aduerſum 310 387
ſpecilla aurifuſoria 355
ſpecillum fuſorium 310
ſpecillum latum 310
ſpecillum fuſorium 56.57.61
ſpecillum duos nucleos habens 85
ſpecillum concauum 91
σπέρμα & καρπὸς de eodem 461
ſphagnon 200
σφαῖρα θαλασσία 300
ſphæricon collyrium 110.404
ſphæritis cupreſſus 11.288
σφονδύλιον 508
σφέκλη 315
σφηνίσκος 383
ſphendamni ſiue aceris radix 125 508
ſphragis Neapolitæ 102
ſphragis confectio 193
ſphragis paſtillus 196
ſpicatum unguentum 14.294
σπίλοι 418
ſpiritus acutus 236.520
ſpiritus ſublimis 233.516
ſpiſſamenta quid 529.530
σπιθαμή 426
ſplanchnon 290
ſplenes & ſplenia quid 285
ſplenis alimentum 233
ſplenis affectionum remedia 267
ſplenici proprie 234
ſpodium 88.384
ſpongia marina 17.300
ſpongia ocularis 66
ſpuma aquæ 114
ſpuma maris 315
ſpumarum ſpecies quatuor 287
ſpuma æris, quid 287
ſquatinæ cutis 285
στάκτη 302
στακτὴ ἅλμη 412

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 25 sur 580

©BIUM

ſtacton, ſtacticon 403
σᾶις & σίαρ eadem 365
σαφίδων genera 431
σαφυλαὶ ἀπὸ σεμφύλων, ἀπὸ χύτρης, ἐκ τῶν βηκῶν 534
σαφυλὴ quid ſignificat 458
ſtaphis agria 308
ſtaphyloma 401
ſtaphylomatum curatio 114
σίαρ & σιάλιον 365
σιλτίς 358
ſtellionis caput 73.364
σίμφυλα 533.460
σὴρ blattæ 429
ſtercus bouis 240
ſtercus capræ 241
ſtercus caninum 156
ſtercus columbinum 59
ſtercus humanum 156
ſtibium 392
στιμμίσματα 302
στλεγγὶς 358
ſtœbe herba 11
στοιχεῖα ἀισθητά 317
στολίδες 311.312
στολιδώδη ἕλκη 312
ſtolus Britannicus 110
ſtomacace 513
ſtomachus quid medicis 44.202
ſtomachi ſubuerſio quid ibidem
ſtomachi ſubuerſionum remedia 207
ſtomachi inflationis ex atra bile curatio 215
ſtomachi ſupinitas quomodo curanda 207
ſtomachi ardor quomodo curetur 208
ſtomachi cruditatis remedia 214
ſtomachi inflammatio 201
ſtomachi æſtus & dolorum & nauſeæ cura 215
ſtomachi uarijs morbis affecti pharmaca. 200 & inde.
ſtomachica Galli 206
ſtomachici qui 44.203.499.503
ſtomachicorum diæta 215
ſtomaticorum compoſitio 149
ſtomatica quæ dicantur, eorumq; ſcopus & uaricas 140. & inde & 450
ſtrabonis loci 307.382.397
ſtomatica præparãdi ratio 147
ſtomomaet ſtomomatis ſquama 286
στρωτὸς 381
στρέμματα 501
ſtrigiles 355.358
ſtrigmenta trium generum 375
ſtrigmentitia craſsitudo 375
στρόβιλος, nux pinea, & arbor 173 452.453
στρόφιον 455
στρόφιον ἐρίου 323
ſtruthion 143.232.315
ſtymmata ſpiſſamenta 62.297.355
σύφεδς 297
συωτηρίαι 444
ſubactum quid 4.282
ſuchus 186.476
ſuccus, per excellentiam de Cyrenaico intelligitur 160.459
ſuccus Cyrenaicus 12.353. 148 450
ſuccus lybicus 259
ſuccus medicus 148.353.403.450
ſuccus Parthicus 353
ſuccus Syriacus 197.149.353 440.455
ſuccos corrumpi 158
ſuffocatio uterina 498
ſuffuſiones 350.386
ſuffuſionis cauſa 43
ſuffuſionis oculorum remedia 95.114
ſugillata 409
ſugillationis ſub oculis curatio 116
ſuilli pili 2
ſumach 449.455
ſuperexcretiones 82
ſurdaſtri, eorumq; curatio 74
ſutura 54.350
σύαγρος 359
σῦκα & συλώδεις ὄγκοι 389
ſycamina mora 425.445
ſycomora, & cur dicta, & ut naſcantur 445
ſycionium oleum, ſimplex & compoſitum 342
ſycoſis 92.388
συγκείμενα 282
συρχόνδρωσις 350
ſylla dictator 308
συμβεβηκότα quid 328
συμπάθεια 320.336
συμμετρίαι 313
συμπεπλωκὸς 320
ſymphonos, pharmacum 186.476
ſymptomata, acceſsiones quid 526
σύμφυσις oſsium 350
ſymphyton petræum 307
συνόψησις 350
συπεσαλμὸν 385
συσταλμαὶ 326
σύστασις quid 489.490
συστατικὰ φάρμακα 490
ſyriacum unguentum 45.253.332 536
ſyriacus ſuccus duplex 455
σύριγξ quid 401
ſyricum 411
ſyrupi 299
συσάρκωσις 325
συσάρωσις uulnerum, oſsium & in hernia 350
σύσασις σωίζειν quid 293
συσολὴ 288
σύσπεμμα ἐρίου 323
συσπάφεδς & συσπαφαὶ & συπεσραμμὸν ἄμορφον 420 421

T

TAbidi unde fiant 537
ταχὺ καῦσαι, ταχὺ σβεσαι καῦσιν, ταχὺ ἕδρα 416
ταινίαι 343
tamariſcus & tamarix 385
tamariſcina uina 385
περιχύω περίχυσις & περιχυμὸν 362.363
περιχρὸν λερόμενον 363
περίχυσις 363.441
περσὸς 396
taxus, & eius uſus 456
tecolithos 541
tectoria ulceri obducta 376
tedæ pingues 148
temperaturarum pharmacorũ uarietas 398
temperantia aquoſa 102
temperatura craſſa 102
temperatura media 101
tenta 310

τέφρα

©BIUM

τέφρα 302
terra Aethiopica 113.406
terra ampelitis, pharmacitis, nigra 406
terra ceromatum 374
terra nigra & figulina 77
testæ Atticæ & Romanæ 357.65
testa Callaina 132.430
testudinis sanguis 27
τετανὸν, τετανόω, τετανώματα, τετάνωθρα, τετανός 419
tetanici 419
τεταρτημόριον 543
τέταρτον 434
τέταρτον pro τέσσαρας 469
τεθαλασσομένος οἶνος 296
tetrapharmacum 61.355
θαλάσσιος & τεθαλασσομένος 404
θαλλία 462
thapsiæ uis, & usus 3.4.266.549 279
thebæi emplastrum 30
Thalasserum collyrium 109.403
θηλοπεδεύω, & θηλοπεδευθεῖσα σαφυλή 360
theocriti locus 447
theriacæ descriptiones 526.527
theræum uinum 173.176.184 466.469
therinum collyrium 104
therinum uinum 173.466.469
θεσπέσιος 478
thespiana Apollonij 187.478
thespesiana confectio 196.478
thessalij asini 387
thessaliorum auxilia tria 443
θῆξις καὶ θῖξις 350
θόλος ξηρός 514
thridacine & thridax quid 36
thus integrum nõ sectum 119.414
thus masculum 549
thynni 364.441
τιλτός 381
tineæ pro tænijs, & tinea uestium 343
tiniaria 388
τίτανος ἀκατάσβεστος 303
tmolites uinum 173.466
tmolites duplex 466
tosi articulorum 260
tosi uesicæ quomodo curandi 259
tonsillæ affectus 450
tonsuræ per pectinem usus 293
τόποι & τοπικά 277
tormina intestinorum 528
τορνεύματα 378
torquilla 395
toxicum ladanum 292
τραχώματα 388
tragos 173.338
τραυματικά 422
troglodytæ 292
τριατέτταρα, τρίατέταρτα 543
τριβήδιον 378
tricca 243
trichiasis quid 99.114
τριχιῶντες τριχίασις 395
trichomanes 53.289
trigonus pastillus 485
τρίμμα 466
τριταϊκῶς 352
τρίτον 434
tritici succus 113
τροφή τροφός quid 487
τρώξιμα & τρωκτὰ quid 507
τρώξιμοι qui fructus 508
τρυγώδη collyria 388
τρύγων 335
trypherum collyrium 103
trypheros pastillus 192
tumorum faciei genera 417
tunicæ oculorum 90
tunica agnata 91.385
tusile pharmacum 237.521
tussis remedia 186
tutia 384
τύλωσις 388

V

Valens medicus 489
Vaporum & humorũ influxus quomõ contingat 58
uapor intra os 162
uarorũ in facie descriptio & cura 121.122.417.418
uasa Alexandrina 306
uasa callaina 306
uasa laina ibidem
uasorum affectus 189.480
uasa nigra Alexãdriotica 22.306
uas fictile non picatum 306
uenæ sectio ante purgationẽ quando conueniat 260
uena retro sinistram auriculã 521
uenæ sub lingua 162
uenenosa à lethalibus quo differant 142
uermes terreni 343
uermiculi uernales 422
uernix, & quid sit 281
ueteres ægri 535
ueternus 301
uetustatem pharmacis obesse 4
uictoriatus 402
uigiliarum causæ fiunt fluxiones 180
uinum dulce 360
uina aquosa 38.322
uina castigata & castrata 398
uina græca salsa 404
uina integra ibidem
uina Romaneia 431
uina dulcia 145.226
uinum Cnidium 168
uinum Hispanum 524
uinum maris expers 112.404
uinum Mendesium 102
uinum non excolatum per saccum 537
uinum non saccatum ibidem
uinum pramnium 184.475
uinum spicatum 241.524
uinum nardinum & nardites 241.524
uinum ephesium 241
uinum rosatum 84.380
uiolæ albæ 166.461
uinacei 459
uiperæ adeps 97
uirgilij locus non probe à Plinio expensus 410
uitia 326
uitiligo alba 1.276
uiuerra 513
uiua uox 140.441
ulcera senum 535
ulcera quibus ægre sanescunt 85
ulcerum cura eadem genere 388
ulcerum pura aqua manãtium curatio 122

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 27 sur 580

©BIUM

ulyssippo emporium 367
uncia quantum contineat 96.150 212.450.391
unciæ usus 543
unciæ mensurales 201.519
uncia mēsuralis & pōderalis 491
unciæ diuersitas 497.498.523
unciæ latitudo & longitudo 426
uncia argenti ualet drachmam auri 392
uncialis nummus 392
uuedo ὀυπεδίων 340
ungues rosarum 398
unguentum Aegyptium 52.264
unguentum arabicum 73.364
unguentum Mendesiū 41.52.327
unguentum casiæ 358
unguentum Megalense 52
unguentum foliatum & spicatum 14.293. 294
unguentorum imparitas 124
uox intercepta & raucosa quomodo curetur 171
uocis studiosi 465
uocum uicinitas errorem sæpe inducit 290
uocis organa quæ 171.463
uolema poma & pira 529
uolubilis 440
uoluulosæ stomachi subuersiones quæ dicantur 209
uomitus utilitas 261
urceolaris 440
urgens quid Galeno 182
urina asini 163
urina cameli 27
urina canis 18
urinæ humanæ potus 359
urinæ suis feræ usus 69.359
ursorum pili 289
ustio per cauterium 157
ustio per ferramenta 346
uteri suffocatio, eiusq; cura 256
uterifusoria 355
uteri affectionibus quæ succurrāt (256
uua Taminia 308
uua morbus, & quis morbus 158 160.450
uua passa Rhodia 198
uua passa 223
uua passa exacinata 176
uua passa alba 133.432
uuæ acerbæ succus 155
uua ursi quæ 191.483
uua cur dicta affectio, & quid sit 161.458.459
uuarum genera 448
uuæ ollares & ex olla 534
uuarum seruādarū ratio, earumq; asseruatarū facultates 533
uuluæ conuersio 498

X

ξενίζομαι, ξενίζω 352
ξηρὰ, ξηρία 309
ξηραντέον 365
ξυλοκέρατα 296
ξυρευτέον 365
ξύσμα ὀθονίων 381
ξυστός ibidem
ξύστρα 358
ξύω 547

Y

ὕδωρ γαλακτῶδες 482
ὑπὲρ μίαν 352
ὕπερος 378
ὑπόχυσις 330
ὑποτρίμματα 466
ὑποχύματα 395
ὑποφάγματα 409
ὑστερικῶς πνιγόμεναι 498

Z

Zea 239.521
ζεόπυρον 336
zigeros casia 62.356
Zingiber coctum aceto mulso 133
zingiber pro myrrha 379

FINIS

©BIUM

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE COMPOSITIONE PHARMACORVM LOCALIVM SIVE SECUNDUM LOCOS, LIBER PRIMUS Iano Cornario medico, interprete.

VOD non ſolum affectus qui curatur curationem ipſam indicet, ſed tum ipſius ægri temperamentū, tum affectæ particulæ natura, nō parū illam ſimul demonſtret, idipſum ſanè ante in curādi methodo docuimus: quemadmodū etiam quomodo quis ex ſimplicibus medicamētis per ſe compoſitū aliquod faciat, compendio quidem in illa ipſa methodo, fuſius uero in ſeptem libris ante hunc item editis, totius diſciplinæ adhibita ratione oſtendimus. Nunc uero quomodo quis per ſe ex methodi ratiōe pharmacorū cōpoſitiones pręparet, ad ſingulas corporis partes cōuenientes, et quomodo à prioribus medicis inuentis recte utatur, percurrere propoſitum eſt, à capite initio facto uelut omnes etiam ante nos Medici fecerunt. Accidūt aūt capiti plurimæ affectiones cum reliquis omnibus partibus cōmunes: uerum capillorum affectionē cū paucis cōmunem habet: propterea quod piloſum eſſe iuxta primam rationem non multis ineſt. Generatio enim pilorum eadem eſt quæ terræ naſcentium, quemadmodum in libris de temperamentis eſt demonſtratum. Quemadmodum enim ex iſtis quædam arte & arbitrio agricolæ: quędam uero iuxta naturales cauſas proueniūt: Eodem modo & in animaliū corporibus contingit, quum aruo quidem alicui triticum, aut hordeum, aut aliud quoddam cerealium ſeminū, in ſe inſita habenti, caput adſimiletur. Alijs uero herbis quæ iuxta humidiores regiones proueniunt, reliqui totius corporis pili ſimilem generationem habeāt: non enim ſecundū primam rationem, ſed per accidens quoddam natura eos generare ſolet. Et pili quidem palpebrarum ac ſuperciliorū non paruam utilitatem animalibus exhibent, uelut alibi eſt oſtenſum: menti uero & pudēdorum pili minoris utilitatis gratia producti uidentur. Quapropter etiam affectiones pilorum in oculis & ſupercilijs, præcipue nos ad curam ſui ipſarum impellunt: ſecundum uero locum capitis capillorum affectiones habent, deinde menti & pudendorū. Sūt autem pilorū affectiones, perfecta perditio, & coloris ipſorum alteratio, uelut in uitiligine alba, Leuce græcis appellata, fieri cōſueuit Ad hæc etiam in alopecijs & ophiaſi non modicū atq; indecorum detrimentum ſimul capillis accedit. Quidam igitur promiſerunt ueluti has, ſic etiam incipientem caluiciem, ſe ne augeſcāt prohibituros: ſunt autem qui hoc impoſſibile eſſe dictitant, Itaq; ad alopeciarum & ophiaſis curationem progreſſi, pharmaca ſcripſerūt per quæ perfectam ipſarum ſanationem pollicentur. At uero plerique medici ex ipſorū uſu aliquando non ſolum ſucceſſu longe fruſtrantur, ſed etiam uehementer nocent, ut affectio ipſa incurabilis reddatur: quod ſanè ipſis etiam circa alia pharmaca contingit, quibus citra methodi rationem utūtur. Ego uero id quod Hippocrates præcepit, in artis operibus facere ſemper annitor: nimirū ut quod auxilij loco adhibetur, uelut ille ſcripſit, iuuet uel certe non noceat. Quod uero pharmacorū citra methodū uſus nō ſolum non proſit, ſed frequēter etiam obſit, ex illo ſanè diſcere licet. iam uero ordiēdi quod propoſuimus tēpus adeſt.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 29 sur 580

©BIUM

De Alopecia, Caluicie & Ophiasi. Cap. 1

Vemadmodũ plantæ aliquæ ob humoris inopiam reſiccatæ corrum puntur, aliquæ uero ob humoris alieni ab ipſarũ natura attractionẽ: eodem modo & capilli aut propter humorũ ex quibus nutriri cõſue uerũt inopiam, aut propter eorundẽ uitiationẽ corrumpũtur. Et pro pter inopiã ſanè humorũ caluicies cõtingit, propter uitiatos uero humores Alo pecia, & Ophiaſis, Vnũ quidem ambæ ſecũdum morboſam affectionẽ malum, nomina autẽ iuxta figurã habentes diuerſa: ſerpẽti enim ſimilis læſa capitis pars in ophiaſi apparet. Alopecias autem ob id appellatas ferunt quod uulpibus fre quẽter accidant. Nos autem propter quid ſic appellari contigit non quærimus, unde uero oriantur cauſam quærentes, eam ipſam humorum uitiatorum redun dantiam comperimus. Quales autem tandem ſint corrupti humores, ex colore cutis capitis cognoſces: aliquibus enim mutata albidior apparet, aliquibus ni grior, aut pallidior. Quare in iſtis primum totius corporis purgationem adhibe bis, aut pharmaco pituitã ducente exhibito, aut quod bilem pallidã, aut nigram trahit, cõiectura redũdantis humoris ex colore cutis facta. Ego uero ſemper per hieram purgaui, aliquando ueratro nigro adiecto, ubi atrę bilis expurgare uolui humorem, aliquando ſcammonia, ſi amara bilis purganda eſſet: ſi uero pituito ſiorem exuperare cõieciſſem humorem, nihil ammiſcui. Tales enim præſertim ex capite, hiera ex colocynthide purgare conſueuit, ſimulq; cum his etiam alios quoſdam humores, etiam ſi ſcammonia, aut ueratrum nigrum, aut epithymum non addatur. Quin & ex aloe catapotia quæ tum ſcammoniam tum colocynthi dem admixtam habent, commodius ita affectos purgare ſolent. Cæterũ poſt to tius corporis purgationẽ, Apophlegmatiſmis pituitam è capite detrahere præ ſtat, atq; deinde localibus auxilijs uti: de quorum compoſitione dicturũ me hoc opere recepi. Oportet enim uelut in alijs, ſic & in his affectioni mederi, cuius ac ceſſio ſiue ſymptoma eſt uitiatus capillus. Siquidem igitur uitiatus humor circa unum locum fuerit collectus, ſcopus medendi erit ut is quàm celerrime euacue tur, prius quàm ab ipſo cutis in quendam malum habitum deducatur: tãtum ut etiam ſi quis uitiatum ipſius humorẽ euacuet, & boni ſanguinis influxũ præpa ret: is adeo etiã à malo in ipſa habitu prius inducto corrũpatur. Si itaq; uitiatum humorẽ in cute euacuare uolueris, diſcuſſorijs pharmacis opus habebis. Atqui cõtradicet forſan aliquis, cõmunem ſcopũ in omnibus affectionibus quæ ex in fluxu humorũ fiunt, cõtemni ac ſubuerti ratus: repelli ipſos debere aſſerens par tem refrigerando ac adſtringẽdo, non attrahi calfaciendo: eſſe autem diſcuſſoria omnia facultate calida. Et certe affirmamus nos quoque uere hæc dicta eſſe: Inci pientes enim ophiaſes & alopecias per huiuſmodi pharmaca prohibere oportet ne augeſcãt: non tamen principium ipſorum alopeciam aut ophiaſin appellari, ſicut neq; pſoram aut lepram iam appellamus quæ ex lichene oritur. Ego itaq; quemadmodum noſtis, etiam iam factas alopecias aliquãdo ſola purgatione ſa nauí, nullo amplius medicamento poſt ipſam ad locũ affectũ admoto: ut autem ampliorem eius rei experientiam facerem, ex eiuſmodi quopiam ſucceſſu ſum impulſus. Adoleſcens quiſpiam bonæ habitudinis & exercitijs adſuetus hanc affectionem in capite habebat: erat autem ſatis familiaris mihi, ut diætam ipſius qua iam per tres aut quatuor menſes uſus erat, probe noſſem: explebat enim ſe quotidie fermè fungis. Hũc itaq; ſola hiera ex colocynthide purgaui, bis in quin que diebus: in prima ſanè purgatione quatuor ex ea drachmis, in ſecũda quinq; exhibitis. Prius quàm uero ad has purgationes peruenirẽ, catapotia ex aloe un decim ei præbui, ciceribus ferè magnitudinem parem habentia. Habent autem

catapotia

©BIUM

catapotia hæc: Colocynthidis partem unã, aloes & ſcammoniæ utriuſq; partes duas, his ego unã partẽ ſucci abſinthij addo. Antea uero etiam maſtichen chiam & bdellium adieci, Hoc enim modo Quintus utebatur. Verum propter quid ea reiecerim poſtea, alio ſermone explicabitur, quem in cõpoſitionis purgantium pharmacorũ libros reſeruo. Quũ igit poſt has tres purgatiões homini pituitam è capite deducere per apophlegmatiſmos uellem, atq; deinde pharmacũ quoddam ad affectã partẽ adhibere, contigit ipſum de repẽte in profectionem quandam ablegari: in qua quum boni ſucci cibis, de quibus à me inſtructus erat, utere tur, poſt dies forte uiginti rediit ab affectione circa capillos penitus curatus. Ex hoc ſanè ſucceſſu incitatus ego quũ in alijs eandem curationẽ feciſſem, expectaui ut uiderem quid citra pharmacorũ ad caput adhibitionẽ, eſſet ſequuturũ. Curati ſunt itaq; omnes hoc modo, non tamen in iam inueteratis huiuſmodi experiẽtiæ periculũ feci. Difficulter enim eluũtur in his cuti impacti, ſeroſi humores, multo uero magis in his quibus iam ipſa cutis ad malum habitũ peruenit deſperãda eſt per ſolas purgationes curatio. Atq; hæc quidẽ neceſſariò præfatus ſum. Cæterũ de pharmacis affectioni huic cõmodis iam dicere incipiam. Euacuatiua igitur omnino eſſe oportet ipſa affligẽtis humoris, uerum euacuare nihil poteſt quod non diſcutiendi ui ſit præditũ, eam uero uim citra calefactionẽ habere non poteſt. Sed ſi quidem ex uehemẽter calfacientium numero fuerit, cutem exuret: quod ſi uero nõ urat, in principio quidem præclare iuuabit, progreſſu uero temporis cuticula capitis ſuper reſiccata talis euadet, qualem in caluis uidemus. Nõ tamen ſimpliciter moderate calidũ eſſe pharmacũ oportet, intra ui delicet fines ſcopi propoſiti retentum. Nam & tenuium partium ipſum eſſe cõuenit, quod ſanè in altum ſit progreſſurũ, unde radices capillorũ generationis ſuę principium habent, & ui qualem diximus præditũ: propterea quod craſſior ſit & durior capitis cutis, & ob id medicamẽto opus habeat efficaciore. Itaq; ſi ſupra hoc quòd uitiatos humores diſcutiat, etiam idoneum ſit ad bonum ſanguinem adtrahendum, uelut eſt thapſia, optimum ſanè pharmacũ eſt cenſendum. At uero quum thapſia longe calidior ſit quàm affectioni ſit ex uſu, meritò eius adhibitionẽ per ſe uitamus: exulcerationes enim in cute excitare cõſueuit, & omnino quoſdam inflammatos tumores, qua propter neceſſariò quædam quæ eius uehementiam mitigent admiſcemus. Idipſum uero ceratum ex oleo apparatum præſtare poteſt. Sit autem tenuium partium oleum quale eſt Sabinũ, præſtat item moderate eſſe uetuſtũ. Ad hanc rem cõfert item oleum cicinũ, quod mox ab initio eiuſmodi naturam habet, quali præditum eſt Sabinum inueteratũ. Quod ſi neutrũ horũ ad manũ ſit, ex reliquis græcis oleis citra olearũ germina apparatis quodcunq; tandem admiſcemus, præſertim ſi ſit uetuſtum. Perſpicuum itaq; eſſe opinor oleum ex Iberia, aut Hiſpania, aut quomodocunq; quis eam appellare uelit, fugiendum eſſe, itemq; quod ex oliuis nondum plenè maturis apparatur, Omotribes & omphacinũ à græcis appellatũ. Vſus ſum autẽ & ſola thapſia uehementi eius facultate larga aquæ ammixtione exoluta. Verum noſſe operæpretium eſt circa thapſiæ uſum, maximam differentiam eſſe recentis ad uetuſtiorem. Vis enim huius pharmaci poſt annũ multũ exoluitur, atq; amplius adhuc poſt duos annos, auſimq; ferè dicere inutilẽ penitus eius uſum ad trienniũ progreſſæ. Eius igitur ætatis animaduerſione habita imparem aquæ modum admiſcebis. Ad recentem enim plurimum aquæ addes, eamq; ſæpe ſingulis diebus illines: ad eam uero quæ per tempus imbecillior reddita eſt, minus adfundes, quo & ob craſſitudinem diutius adhærere, & propter liquiditatẽ non ſtatim defluere contingat. Quin & quum compoſitum pharmacum paras quod thapſię ammixtionem re-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 31 sur 580

©BIUM

quirit,quale eſt quo ego aſſidue utor,non æquale ſemper pondus thapſię ammi ſcebis,ſed quantū pro tempore ætatis eius cōuenit, tantum ipſum pondus auge bis.Cęterū de hac tota re paulo pòſt diligētius quum ad cōpoſita peruenero ex plicabo,ubi prius ſimplicia pharmaca affectioni huic familiaria recenſuero. Etenim ex his quæ fortiter calfaciunt eſt euphorbiū:quæ autē ſufficienter,laurinum ſiue oleum ſiue ungentū,aut quocūq; tādem nomine id appellare uelis. Nam & his unà cum calfaciendi ac diſcutiendi facultate ineſt uis adtrahendi ſanguinē in locū ab ipſis calefactū. Licet igitur ipſis per ſe uti, euphorbio quidē in oleo trito ac leuigato,laurino uero ſolo citra alterius ammixtionē illito:ſi tamen nimis flui dum appareat,parum ceræ addatur. Quū uero multo calidius ſit recens euphorbium,ſi quidē eo quod duorū aut trium annorū eſt uteris, ad librā unam rhomanam olei,euphorbij unciam unam inijcies,quæ ſanè duodecima olei pars exiſtit. recenti uero euphorbio parce utaris, & miníma eius parte primū ammixta, aut etiā ceræ uncia una inſuper addita,quo uideas quātum hominē excalefaciat:licebit enim tibi ubi rurſus uti uoles,denuo addere ſiue oleū ſiue cerā malis. Eodem modo etiā thapſia utendum eſt,omnibusq; fortibus medicamētis.Peccatū enim infra modū nullum detrimentū affert,ſupra uero aliquando exaſperat & exulcerat cutem,inflammationēq; ſuſcitat. Atqui etſi in ſequētibus cōpoſitis pharmacis quādoq; euphorbiū aut thapſia ſcribatur,pondus ipſorū in uigore exiſtentiū non ueterū intelligere oportet. Valde enim uetuſta omnino fugere oportet,non ſolū in his pharmacis, ſed omnibus etiam alijs,quę uidelicet ſucci & liquores,& flores,& folia,& fructus,& radices,& ſemina exiſtunt,quādo ſanè etiā Metallica ipſa per longioris tēporis ſitum uires ſuas amittant. Vtimur tamen quibuſdā pharmacis uiginti aut etiam triginta annorū, propterea quod nondum uergentem omnino habeāt ętatē:alia enim aliam tum uigentē, tum uergentē ſeu inclinatam ætatē habent,atq; etiā ſi ita dicere libeat ſenectam. Vnūquodq; aūt proprīū uigorem his qui ea ſæpe uiderūt indicat,tum ex odore, tum ex guſtu, aliquando etiam ex colore,& ſecundū craſſitiem cōpage. Quemadmodū in alijs omnibus pharmacis non ſolum quòd calefaciant operæpretiū eſt cognoſcere,ſed & quanta diſtātia quotoq; ordine id faciant. Sic item in his quæ alopecijs cōferunt pharmacis noſſe oportet quòd calidiſſimū quidem ex eis eſt euphorbium,Eo aūt minus calidum eſt thapſia,poſt thapſiam autē ſinapi & naſturtiū. Iuxta aliū autem modum limnitis nulli horū ſecundū eſt,habet autem præter hanc duas alias appellationes:nam & Adarcium & Adarce uocatur. Poſt hæc ſuccedunt ſulphur, & nitri ſpuma,ipſumq; nitrū molle uſtū,& quod Berenicariū appellatur, quemadmodum & Aphrolitrū album,leue,ac laxū,quod nullam in ſe terream aſperitatem habet. Deinde ueratrū utrunq; & erucæ ſemen,& laurinū ſiue oleum ſiue ungentū uelis appellare.ad hæc alcyonium utrunq; uſtum & nō uſtum: præſtat tamē uſtum:& calami radices itemq; cortex,ambo uſta. Quin & pix liquida,& cedrinum quod aliqui cedriam appellant,& murium ſtercus,urſæq; adeps:præſtat autem ſi uetuſtior extet, quanquam etiam hyenæ,leoniſq; ac pardalis ac anſeris adipes conueniunt,& quicunq; tenuiū partiū ſubſtantiā habent,quo prompte in cutis profundū penetrare queāt, atq; ad radices uſq; capillorū pertingāt. Sed & amygdalæ amaræ totæ uſtę commodæ ſunt,& thus aceto acerrimo ſubactum. Subactum autem intellige quum pluribus diebus & maxime ad ſolem frequēter cum acri aceto ſit cōtritum. His itaq; omnibus pharmacis licet utaris,ad fortia quidem cerato liquido addito,debilibus uero oleo laurino imbutis. Et inueteratas quidem ac difficulter curabiles cum fortibus perſanare conaberis,incipientes autem & paruas cum debilibus.

Ad

©BIUM

Ad Alopecias compoſita.

CAeterũ pharmaca cõpoſita, quæ partim à prioribus medicis qui alicuius æſtimationis fuerunt; magnopere ſunt laudata, partim uero à nobis ipſis per longam experientiam ſunt examinata ac probata, eiuſmodi exiſtũt. Euphorbij, thapſię, laurini, ſingulorũ drach. ij. ſulphuris uiui, ueratri utriuſq; drach. unã, neque refert albo an nigro ueratro quod ad manum ſit utaris. his ammiſce ceræ drach. vi. laurino aut cicino aut ueteri oleo liquefactas, utereq; hoc ut fortiſſimo pharmaco, ad inueteratas & ægre curabiles alopecias. His etiã aliquãdo naſturtij drach. unam, aut alcyonij uſti drach. i. ammiſcui. præſtat autem in hunc uſum alcyoniũ quod durius eſt & magis aſperũ. Quod ſi thapſia nõ adſit, pro ipſa tantum pondus ſeminis naſturtij aut erucæ addes, aut ipſum adeo naſturtiũ. Si uero laurinum non habeas bonum, picem liquidam adde: laurinum nanq; picem liquidam non multum excellit, thapſia uero reliquorũ reſpectu maximum exceſſum habet. Hoc ſanè pharmacũ omnium quæ ad hanc affectionem efficaciter faciunt fortiſſimum & ualentiſſimũ eſt, quãdo uidelicet affectio ægre recipit curationem. Quæ enim parua eſt & incipiens etiamnum, ſola purgatione ſanatur, & per ſingula quæ recenſui ſimplicia uſta, laurino aut cedrino, aut liquida pice, aut cicino uel ueteri oleo excepta. Ammiſcui etiam aliquando mel pro cerato, minori tamen copia & pondere, neq; peius euaſit pharmacũ. Porrò quæ ex adipibus cõponuntur modica itẽ thapſia ammixta, ſimiliter proſunt, præſertim ſi euphorbium & adarciũ addatur. Sit autem adeps trium generũ leonini, pardalij, & hyænæ, cuiuſq; pars una. Si uero hyænæ adeps nõ adſit, ſufficit præſentibus reliquis duobus uti, anſerino ammixto: Si uero omnes quatuor habeas, ſimul omnes miſcebis, addito inſuper ſi adſit urſino. Ad totam uero eorũ molem duodecimam thapſię aut euphorbij partem addere ſatis eſt: aut ſi omnino fortius facere uelis, ambo addes: nam & per experientiam hæc ipſa pharmaca efficacia ſunt iudicata. Maioris enim experiẽtiæ habendæ gratia, petentibus ſubinde medicis à me amicis, ſingulis aliud atq; aliud eorum quæ experiẽtia cognita habui, rudi modo digeſtum exhibui, & reperta ſunt ſanè plurima ex eis optime conducentia. Verum ante omnia methodi meminiſſe oportet circa eorũ uſum, quæ cõmunis in omnibus præſertim fortibus pharmacis exiſtit, quare etiã ſæpe eius mentionem facio, utpote in qua magna omnino uis ſita eſt. Qui enim ſingulis fortibus pharmacis utitur, in principio quidem ipſa molliora adhibebit, ammixtione uidelicet eorũ quæ uires ipſorũ exoluunt: qualia ſunt oleum & cera, & ex ſimplicibus quæ diximus debilia, uelut eſt thus, & calami cortex ac radices exuſtæ, & amygdalæ amaræ, & quæcunq; eius generis exiſtũt. At uero poſt primũ uſum quum iam ſecundo adhibere uoles, intueri oportet qualem alterationem in affecta particula prius admotũ pharmacũ fecit, atq; illius reſpectu aut uehemẽtiam facultatis eius lenire, aut augere. Velut in hac quam iam tractamus affectione, primum quidẽ capillos nouacula tollere oportet, deinde affectã cutem per linteolũ neq; aſperum neq; molle nimis cõfricare, ac uidere ad quantũ ruborẽ per huiuſmodi molimen ac confrictionẽ peruenit. Magnã enim ſpem ſucceſſurę curationis tibi inijciet, ſi per modicas defrictiones rubefiat, quæ moderatæ affectionis ſignificatio exiſtit. Si uero per multas tandem, grauiorẽ tum affectionẽ, tum curationem indicat, præſertim quũ quædã cuticulæ etiãſi multũ cõfrices non rubefiant. Manifeſtũ igitur eſt has omniũ difficillime curari, ſicut cõtra facillime, quæ facile rubeſcũt: quæ uero inter has medio modo habẽt, tantũ inter ſe differũt, quantũ uel ad peſſimas uel moderatiſſimas accedũt. Atq; hæc quidẽ obiter & extra propoſitũ dicta ſunt, quanq; non omnino prẽter rem ſint. Rurſus itaq; ad id quod pro-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 33 sur 580

©BIUM

poſitum erat reuerſus methodi te cõmonefaciam quam uſus pharmacorũ requi rit. Poſt primam igitur pharmaci cuius uſum elegeris adhibitionem, intueri conuenit primum quidem An etiam ante confrictionem cutis coloratior appareat: deinde autem an cum pauciore quàm prius frictione, aut an cum æquali quidem, magis tamen quàm prius rubicũda fiat. Præ omnibus uero animaduertere oportet ne in fortium pharmacorum admotione cutis ultra quàm conuenit concaleſcat, id quod tum ex colore ipſius, tum digitorũ tactu deprehendes. Colore namque flauior apparebit, & digitorum cõtactu ſatis calidam cognoſces. Horũ itaq; animaduerſionem habere oportet: periculum enim eſt iterum atq; iterum repetito eorũ uſu, cutem exuri. Quare ad molliora tranſeundũ eſt, aut eodem utendum quidem, ſed cerati, aut adipis, aut liquoris cuiuſdam oleoſi ammixtione, ui ipſius exoluta. Vtẽdum eſt & olei calidi dulcis irrigatione, & cataplaſmate ex pane, fomentisq; & ſcarificationibus ac cucurbitis, & ceratis, uirium item refectrice diæta. Cæterum perſeuerante affectione utendum eſt aſſidua raſura, & rubificatorio ex ſinapi uelut eſt prædictũ, itemq; frictionibus præſcriptis, & ſequentibus diebus illita pice aut oleo cedrino, & poſt confrictionem ſcarificationibus. Quidam uero aciculas colligantes hoc modo ut aciem ad cutem uergentem habeant, per ipſas cutem compungũt. Verum poſt rubificationem per defrictionẽ inductam, & poſt ſcarificationem, pharmacis quæ ex alto euocare ac meatus tranſmutare poſſunt, Metaſyncritica Græci appellant, utemur. In omnibus aũt cõmunis ſcopus hic ſit, ut in aere calido pharmacum ipſum adhibeamus, & maxime ſi fieri poſſit in loco inſolato, qui non habeat auram ipſum perflantem, hyemis autem tempore præſtiterit in balneo his pharmacis uti.

De pharmacis compoſitis ad Alopeciæ affectionem à ſenioribus me medicis conſcriptis.

HEras quidem igitur in ferula iuxta dictionis ſeriem ſic ſcribit: Alcyonium quod aſperius eſt uſtum ac cum oleo tritum ac leuigatum loco illinito, ſit autem oleum maxime ex lucernis acceptum. Hæc quidem ſunt Heræ uerba: Verum noſſe oportet medium eſſe uiribus hoc pharmacũ, & propterea ad medias magnitudine alopecias curandas ſufficiens. Moderatum equidem pharmacum eſt ſi calami radicem aut corticem, aut amygdalas amaras, aut eius generis quippiam uſtum cum oleo cõmittas. fortia uero ſunt quæ ex euphorbio & thapſia & adarco apparantur. In medio uero iſtorũ eſt alcyoniũ uſtum, ſed & ipſum mode ratius redditur oleo ammixto, fortius uero liquida pice aut laurino affuſo. Miſcetur itẽ prædictis adipibus, & ſanè ego cuidã qui ad hanc affectionẽ urſino adipe uſus erat, nec quicquã profecerat, alcyoniũ ammiſcere conſului, à quo poſtea breui ſanus euaſit. Cæterũ oleũ lucernarũ non ob aliam rationem aptum eſt, quàm quòd magis tenuium partium exiſtit, id quod ipſi ex lucerna in qua ueluti coquitur accedit, fitq; tum ueteri, tum cicino adſimile, ueluti ſi etiã alias ad ignem oleũ uelis calefacere. Itaq; & ſordes quæ in candelabris liquido luto ſimiles gignuntur, his qui apud nos ruri degunt cognitæ ſunt, ad ulcera in medio digitorum pedum curanda efficaces, quæ ulcera frequenter illis oboriuntur propter illuuiem & negligentiam perluendi ea ſingulis diebus. his itaque ſordibus lutoſis conſului cuidam rurali alopeciã quam ſcalptam mihi oſtenderat illinire, unà cum aſſidua loci raſura: qui ſanè ab ipſis perſanatus, etiam alios tentauit hoc modo curare, utpote qui putaret omnem alopeciam ab hoc pharmaco poſſe curari. Verum ego quum moderatã eius affectionem eſſem intuitus, ſperaui ipſum quidem per illas ſordes ſanitatem conſequuturum.

Aliud

©BIUM

Aliud compoſitum pharmacum Heræ pueris aptum.

ALiud autem deinceps pharmacū Heras poſt præſcriptum, iuxta ſeriem dictionis hoc modo ſcripſit: Seminis erucæ, partē I. naſturtij, partem I. nitri, partē I. In aliquibus aūt exēplaribus ſimpliciter ſcriptū eſt. Erucæ, partē I. naſturtij, partē I. nitri, partē I. cōtritis picē liquidā affunde, et loco prius cōfricato impone: atq; ubi abſtuleris pharmacū, locū ſpongia calida imbuta extere. auferes autē bis per diē, & in pueris maxime efficax conſpicitur hoc pharmacū. Fortius enim eſt priore, Verū inueteratā & ægre cedētem alopeciā nō curauerit, quod ipſum etiā Heras indicat, qui in pueris ipſum maxime efficax adſcripſit, hoc eſt in corporibus molli cute prēditis, Ex huiuſmodi enim uitiati humores facile diſcutiuntur. Habent autem conſimilem pueris cuticulam eunuchi & mulieres.

De his quæ Crito ad Alopecias conſcripſit.

CRito uero in tertio libro eorum quæ ad corporis ornatū pertinent, ſic ſcripſit: Ad affectionem alopeciā appellatā quæ capillos deuaſtat, & cōmuniter deformitatē inducit, ſubſcriptis cōpoſitionibus utendū eſt, ut Heraclides Tarentinus tradit: Amygdalas amaras cum corticibus uſtas ac tritas aceto excipe, modico item affuſo melle: uſu uero expetente loco per mundū linteolum præfricato, aſſidue illine. Prodeſt autem maxime etiā aſſidua raſura antequam pharmacum imponatur. Aliud quo Moſchus uſus eſt: Herinaceorū marinorū teſtas exuſtas & aqua ſubactas locis præfrictis impone. In quibuſdā exemplaribus nō aqua, ſed adipe urſino excipi debere Herinaceorū cinerem reperi, quod mihi magis placuit. hoc enim modo efficacius redditur. Aliud, Calami radices uſtas adipe urſino excipe atq; impone. Aliud, Thapſiæ corticē tritum cum aceto imponito. Aliud, Chameleonis radicem cum aceto diligenter tritam imponito. Hæc præfatus Criton deinceps ita ſcribit. Quod ſi uero perſeueret affectio, ſubſcriptis compoſitionibus utendum eſt. quibus uerbis planè indicat per præſcripta medicamenta moderatas affectiones ſanari: itaque deinceps quæ ad fortiores affectiones conducūt ſcribit, quæ iuxta ſeriem dictionis ipſius hoc modo habent.

Quæ Heraclides ad inueteratas Alopecias deſcripſit.

AD alopecias uelut Heraclides Tarentinus tradit. Oreſtini ad alopecias inueteratas: muſcerdę drach. II. thuris drach. II. aceto acerrimo diſſoluta prę raſis locis illine. Aliud, Herinaceorum marinorū unà cum teſtis exuſtorū drach. II. gallarū omphacitidū, tantundem. amygdalarū amararū uſtarū, tantundem. muſcerdæ drach. I. aceto diſſoluta & probe trita imponito. Aliud Oreſtini, Pilorum urſi uſtorum, adianti uſti, radicū calami uſtarum, foliorum fici uſtorum, panniculi Cilicij uſti, ſingulorū æquales partes adipe urſino & cedria excipe. Vſus uero tempore, loco foto & per fici folia cōfricto, ac per nitrū extерſo, pharmacum quotidie illine. Quod ſi cutis ſuperficies exulceretur, ceratum ex oui luteo impone, & farinarum tritici ac hordei ſuccum recentem ſuperline. Aliud Orthonis Siculi accommodatū, Cineris ranarum minimarum in ollula uſtarum, partem I. muſcerdæ, ueratri albi, radicis calami uſtæ, piperis albi, ſingulorū æquales portiones aceto excipe, & ad præfrictū ac præraſum locum utere. Aliud, Cineris ungularū caprinarum uſtarum, ſucci thapſiæ, alcyonij, muſcerdæ, ſpumæ nitri, myrrhæ, piperis albi, zingiberis, ſingulorū æquas partes probe tritas felle caprino excipe.

Quæ Cleopatra in libro eorum quæ ad corporis ornatū pertinent ſcripſit.

IN libro Cleopatræ de ornatu corporis, ad alopecias deſcripta ſunt pharmaca, quæ iuxta illius dictionis ſeriem hoc modo habent: Sandarachā tritam lar

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 35 sur 580

©BIUM

goq; uiſco quercino exceptam, & in linteolum inditã, loco per nitrũ prius præparato imponito. Ego uero etiam nitri ſpumã ad prædicta ammiſcui, & egregie efficax pharmacũ reperi. Aliud, Scillæ drach.i.ueratri albi drach.i.ex aceto trita præraſis & nitro cõfrictis illinito Aliud, Sinapis drach.unã, naſturtij drach.unã, trita ex aceto, præraſis & nitro exterſis locis imponito. p̃ſtat aũt locũ uulnuſculis impactis ſcarificare. Aliud, Corticis calami drach.iiij. ſpumę nitri drach.iiij. pice liquida exceptis utere. Cęterũ locũ aſſidue radere oportet, & cum linteolo cõfricare, ſic enim quàm celerrime pilos producet Aliud, Mũ ſcarũ capita contrita affrica. Aliud, Muſcerdas tritas illine, loco prius per linteoli affrictũ ſubcruento reddito. Aliud, Amygdalas amaras unà cum corticibus exuſtas cum aceto & melle cõtere, & loco per defrictionẽ ſubcruẽto reddito illine, idq; ipſum aſſidue facere perge, & locũ nouacula rade: ſic enim capilli cito prodibũt Aliud, Cæterũ ea quæ ſequitur cõpoſitio omnes ui ſua pręcellit, faciens item ad profluuiũ capillorũ, cum oleo aut ungento diſſoluta, facit & ad rareſcentes in principio capillos, & in caluiciẽ prolabẽtes. Eſtq; omnino admirabilis: Muriũ domeſticorũ uſtorũ partem unam, panniculi ampelini uſti partem unam, dentium equinorum uſtorum partem unam, adipis urſini partem unam, medullæ ceruinæ partẽ unam, corticis calami partẽ unã. Hæc omnia arida leuigentur, & ſufficienti melle ammixto ad craſſitudinẽ mellis redigantur, indeq; adeps & medulla liquefacta addantur, & pharmacũ ipſum in æream pyxidem reponatur, ex eoq; alopecia donec capillos producat defricetur. Similiter autẽ & proflui capilli quotidie ex eo illinantur. Porrò inter hæc ipſa pharmaca itemq; ea quæ deinceps deſcribentur, non difficile eſt dijudicare quæ acriora ac fortiora, rurſusq; quæ molliora & imbecilliora exiſtãt, modo quis ea quę in principio dixi in memoriam reuocet. Ita enim & rectus eorũ uſus continget, nimirũ ad mediocres alopecias mediocribus adhibitis, ad fortiores fortioribus, uelut etiam ad eas quæ fortiſſimæ ſunt, fortiſſima remedia admouentur.

Quæ Archigenes ad Alopecias commoda conſcripſit.

ARchigenes item hæc pharmaca ad alopecias hac uerborũ ſerie deſcripſit. Alopecias leues & in ſuperficie herẽtes, nitro cõfricatas ac linteolo exterſas, uerbenaca in ſole trita acetoq; diluta largiter illine. Aut eodẽ modo exterſis betæ folia impone, inſuperq; linteolo humecto cõtege, auſer autẽ ea per loci humectationem. Cęterũ in altum progreſſas cum aceto, nitri gleba, aut ſepiæ teſta, aut aſpera ſquatinæ cute, aut fici foliis, uſq; ad dilaniationẽ defrica: deinde deterſo ſanguine, betã ex uino coctã impone, aut caricas uſtas cũ uino, aut lentis farinam cũ uino pro cataplaſmate adhibe. Aut bupreſti cũ aceto, aut ranunculo, aut ari radice in cerati formã redactis, & per nocteẽ impoſitis, bullas ex alopecia excita: mane uero bullas cõpunctas, allio aut buſelino, aut fremij foliis intege. Probe faciũt etiã poſt excitatas bullas hippocãpi marini uſti, & cũ modico atramẽto ſutorio crudo trito inſperſi, itemq; oſſa maxillarũ ſuillarũ uſta. Aut raſis & cum nitri ſpuma exterſis, & cũ alcyonio exacri aceto cõfrictis donec cruẽtę reddantur, nucũ ponticarũ putamina uſta cũ melle leuigata illine, atq; id bis in die facito: ſedat ac ſiſtit eas ut plurimũ in diebus decẽ. Aut mures domeſticos in olla exuſtos tritosq;, axũgia excipe, & præfrictis cũ allio alopecijs in ſplenio impone, idq; donec capilli enaſcant quotidie repete. Aut ranũculos paruos ſimiliter exure, eorumq; cinerẽ cũ pice ſæpe uſq; quo craſſa facta ſit feruefacta illine, loco neq; raſo neq; prius cõfricto. Aut muſcerdas & thus æquali portione cum aceto ad mellis craſſitudinem redacta loco prius rubificato illine. Aut ficus aridas uſtas cum oleo tritas illine. Aut ueratrũ albũ, piper, muſcerdas, præfrictis & cõſcalptis ex

aceto

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 36 sur 580

©BIUM

aceto illine. Aut raphano & cepis oblique concisis probe cõfrictas illine. Aut alcyonium torrefactũ cum digito oleo madefacto diligenter affrica, donec morsum percipiat, & correctam alopeciã emendabis. Aut alcyoniũ ad lucernã torrefactũ, adipemq; ursinũ similter liquefactũ misce, & præfrictis ad solem, illine. Aut præpunctis pro more, cepas tritas cum melle cataplasmatis modo impone. Aut raphani corticẽ eodem modo. Aut facta scarificatione, calami corticẽ superiorem quem Aegyptij Siphtheriũ appellãt, ustum cum pice liquida committe, splenium q; impone, & quater aut quinquies solue, deinde exterge ac aliud splenium impone. Quidam nitri decimã cineris ipsius partem ammiscẽt, ualdeq; eis succedit. Aut squamam stomomatis ferri cum aceto & oleo illine eodẽ modo. Aut felis siue crocodili stercoris drach. vi. sinapis drach. iiij. cum acri aceto illine. Aut cantharidas ustas pice liquida exceptas ad cerati liquidi formã redige, præfrictisq; ex nitro asso locis, & extersis in splenio impone, & per noctem sine: mane uero tolle, locumq; exiccari permitte usq; quo circũ circa rumpatur: ubi uero eruperint capilli eos assidue rade. Aut nasturtium, uel ut alij piper, muscerdas, ueratrum album, æqualibus portionibus ex aceto illine. Aut cum aspera squatinæ cute, aut folio ficulneo, aut pumice leui, superne alopecias cruẽtas facito, deindeq; amygdalas amaras ustas cum aceto mulso illinito, idq; assidue facito acrius dito: augescent enim statim capilli. Aut testudinis marinæ sanguinem illine, ex laudatissimis enim hic est. Aut hippopotami corium ustum illine. Aut nuces ponticas ustas & staphidas syluestres cum unguento laurino. Hoc enim ab Archigene laudatur. Aut muscerdas & ueratrum album illinito. Aut corticis calami usti & nitri æquas partes cum pice liquida ad malagmatis formã redige. Aut nuces amaras una cum corticibus ustas ex aceto aut melle crassius illine, idq; loco prius per linteolum exterso: post uero assidue radito. Aut ammoniacum thymiama cum succo tithymalli affricato. Aut felis stercus aridum ex aceto. Aut rhois drach. iiij. uel ij. sinapis drach. ij. cum acri aceto illine. Aut amygdalas amaras & pumicẽ illine. Dionysodorus autẽ medicus, Soleam inquit, nouam ustam cum acri aceto illine. Egregie autem facit ad inueteratas alopecias, si thapsiæ succum aut radicem cerato exceptũ loco imposueris, etiamsi nihil præterea aliud facias. Decedit enim superna cutis & sanie ferosa madet, capilliq; sua spõte subnascuntur. Vides itaq; quomodo Archigenes ex thapsia pharmacum collaudet, neq; enim aliud eo præstãtius reperias, Auget autem fidem commoditatis eius consona historia experimenti, quapropter & ego omnia apud Empiricos medicos obseruata hic adscribo.

Quæ Asclepiades in libro de Alopecia scripsit.

NOn recẽtioris nunc mentionem facio Asclepiadæ, qui memorabiles sanè pharmacorum compositiones in multis libris conscripsit, sed uetustioris Bithyni uidelicet. Hic itaq; Asclepiades curandi uiam se reperisse gloriatur, per quam multos immedicabiles alopecias habentes sanatos dicit. Verũ plus ad curationem totam diætã ualere quàm pharmaca ipsa tradit. De diæta itaq; hæc scribit: Abstinendũ itaq; ab omni uino in totũ propter has ipsas causas. Manifestũ uero est inde, ipsum antea retulisse causas, quas si quis discere uelit ex libri ipsius lectione requirat. Deinde subiungit: Abstinendũ etiam à nimia repletione. Prohibet autem & carnium esum, & casei, & lactis, & leguminũ, omniumq; simpliciter quæ etiam exigua copia accepta plurimum nutriunt & inflant. Quin & exercitia plurima fugere iubet, uelut etiam assidua balnea, & multas exudationes. Cæterum de pharmacis iuxta seriem dictionis sic scribit. Est autem primum unguentum tale: Spumæ nitri partes duas, salis ammoniaci partem unam, usta trita

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 37 sur 580

©BIUM

trita acerrimoq; aceto diluta donec ſtrigmentorũ craſſitudinem accipiant, præ/ſcalptæ leuiter alopeciæ, quo denſetur & cruentus reddatur locus, moderate il/linimus, defricamusq; donec caput ea concipiat, & pharmacũ in altũ probe de/feratur, atq; ita quieſcere uſq; ad crepuſculũ ſinimus, poſtea ad ueſperam idem repetentes, ſimiliterq; ſequẽti ac tertia die, magnam permutationem reperimus. Siſtitur enim nome ſiue ulceratio ſerpens, & capilli uellicati, imò & ui tracti reſi/ſtunt, & non euelluntur. Deinde ſequenti die præfrictis acetum cataplaſmatis modo imponimus, uſq; quo bullæ exurgant, & cutis leuem exulcerationẽ incur/rat: poſt uero pertuſis bullis ad biduũ aquoſitatem effluere ſinimus quæ ab ipſis ulceribus prodit. Indeq; rurſus eodem ungento utimur, ulceratis tantũ locis par centes eosq; tranſgredientes, Sanos uero contingentes, eosq; defricantes uſque ad crepuſculum quieſcere ſinimus, quo idem repetentes paulatimq; confrican/tes uſq; ad ſeptimum aut octauũ id facere pergimus diem: quo ſanè tempore ui/demus iam ab extremis alopeciæ non amplius tenues ut ante, & lanuginoſos prodire pilos, ſed longiores & robuſtiores, conſimilesq; poſtea paulatim etiam in partibus denudatis excreſcentes, uiciſſimq; tenues & imbecilles deficientes. Contingitq; ſimile quiddam quale in ulceratis uidemus. In ulceribus enim cica/trix ab extremo initium faciens, poſtremum in medio ulcere deſinit ac coit. Ita in alopecia partes piloſis uicinæ primum conualeſcunt & denſæ pilis reddũtur, quæ uero in medio ſitæ ſunt omnium poſtremo pilos producũt. Si itaq; curatio hoc modo proceſſerit, reliquis medicamẽtis nihil opus habebimus, ſed uno hoc per multũ tẽpus ſemper utimur: ceditq; benigniter affectio, niſi omnino magna nuditas exiſtat. Medio autẽ tempore ſcalpturã per acutum cœlum aſſidue faci/mus. Aliquãdo etiam cuſpide acuti ſpiculi cute pertuſa, per fiſſuras ipſas ſangui nem moderate elicimus. Hæc his uerbis præfatus Aſclepiades, deinceps de raſu ra cõtra quàm alij tradit: neq; enim aſſidue ſed per interualla affectam partem ra dere iubet, ubi iam mediocriter denſi capilli in ea fuerint exorti: prodeuntes aũt iam & adhuc tenues raſura non dignatur. Cęterũ poſt raſuræ factam mentionẽ, deinceps hæc uerba ſcribit. Quod ſi uero remoretur capillorum exortus ad ſub/ſcriptas cõpoſitiones confugimus. Sunt autẽ tales: Herinacij terreſtris caput aut coriũ, uſtum tritum ac melle ſubactum illinito. Aliud, Hippocampũ ma/rinũ & nitri parũ coexure, adipeq; anſerino ammixto, loco nitro ꝑparato illine. Aliud, Thapſiam aqua maceratam illine. Aliud, Muſcerdas aceto tri/tas illine. Aliud, Calami Cyprij folia in olla exurito, deinde reſina pinus cinerẽ ipſum excipito, & pręſcarificatæ alopeciæ imponito ac obligato. Aut cor ticem ſiue comam calamorũ eodem modo præparato, ampliuſq; nitri parem ci/neris modum ammiſceto, & pice exceptis utitor. Eſt autẽ non inualidum ſed plu rimum efficax. Poſt hæc uero etiam muſcarũ Aſclepiades meminit, iubens quàm plurima ipſarũ capita mox ubi captæ ſunt, nudis alopeciæ partibus affricari, atq; id maxime ubi alopecia fuerit exulcerata. Etenim confert, inquit, muſcarum ſan/guis partibus tunc per pharmaca ex nitro ac alijs cõpoſita exacerbatis, nimirum quum non mordeant hæc ipſas tantum, ſed bullas etiam in eis excitent.

Quæ Soranus ad Alopecias conſcripſit.

PRæfatur quædam quæ iuxta propriæ ſectæ ductum digeſſit, meminitq; eo/rum quæ Aſclepiades ſcripſit: deinde uero hæc, hac uerborum ſerie ſubte/xit. Quapropter ubi recens malum eſt, primum abſtinentia proderit, deinde ſim plex cibus boni ſucci, & irrigatio ex oleo dulci calido, & panis in cataplaſmate, fomentaq; & ſcalpturæ, & cucurbitæ, ac cerata. Vires item reparentur. Inuete/rata autẽ iam affectione aſſidua raſura, & rubificatio ex ſinapi, & frictiones prę/ſcriptæ

©BIUM

ſcriptæ,ita ut in ſequentibus diebus picem ſuperlinas aut oleum cedrinum. Proderit item rubificatio ex affrictu foliorum fici aut cæparum, aut linteoli pollici aut indici obuoluti,et poſt frictionẽ ſcarificationes. Quidã uero acus cõligantes ita ut cuſpides ipſarũ in eundem locum porrigãtur,per ipſas cutem cõpungunt. Cæterum poſt rubificationẽ per defrictionem inductam, poſtq; ſcarificationem pharmaca conueniunt ex alto euocantia ac transferentia, metaſyncritica græcis appellata,tum illita,tum emplaſtri modo impoſita. Eiuſmodi aũt multa particulatim exiſtunt. Nam & cepę tritum,& raphani cortex,utrunq; cum melle impoſitum ualet. Aut ſpumæ nitri partem unam, rhois partes duas,ſalis ammoniaci partem unam, uſta & cum acri aceto trita ad ſtrigmẽtorum craſſitudinẽ redigantur. Scripta ſunt & alia multa,inquit, apud Aſclepiadem & Heraclidem Tarentinũ, Elephãtidemq; ac Moſchionem in libro de ornatu. Ex quibus ſanè & ipſe ea quæ ex Aſclepiade præſcripta uidiſti exſcripſit, & alia item quędam quorum deinceps mentionem faciam: Adipis urſini partem unam, cineris foliorum calami uſtorum partem unã,ſquamæ ſtomomatis ferri partem unã, aceto & oleo uetęri ſubacta illine. Aliud, Stercoris felis aut crocodili drach. viij. ſinapis drach. iiij. ex acri aceto. Aliud, Hordei uſti & muſcerdæ par pondus ex acri aceto. Aliud, Naſturtiũ & muſcerdas,ueratrũ albũ, piper,ęquali menſura ex acerrimo aceto. Aliud, Sinapi & naſturtiũ aut ſpondyliũ uſta trita ex aceto illine. Aliud, Ranarũ uſtarũ drach. xviij pumicis uſti drach. xij. alij xv. habent. ſinapis drach. viij. nitri drach. iiij. nucum uſtarũ, drach. xxiiij. Aliud, Præſtat & ceratum ex pipere,pyrethro,calce,& oleo myrteo. Oportet autem & partem affectam præfricare uel per alcyonium uſtum, donec morſum perſentiſcat,uel per herinacij marini uſti cinerem linteolo inuolutum,donec locus rubeſiat. Alia pharmaca quæ partim mihi,partim præceptoribus meis, partim amicis medicis in uſu fuerunt. Pumice rubificatorio præfricato, præfomentatoq;,& thapſiæ ſuccum donec cutis eleuetur illinito, deindeq; fomẽto adhibito,cerato roſaceo utitor. Aliud, Foliorum ac radicis calami uſtorũ, pilorum urſi,adianti,adipis urſini,picis liquidæ, pilorum caprarum uſtorum,cedriæ,omnium octo par pondus accipe,liquidaq; cum aridis committe,& præfrictis adhibe. Aliud, Fici folia cũ aceto donec lanugo prodierit affrica: deinde uero herbæ quæ Stœbe appellatur ſuccũ illine. Aliud, Ranas paruas uſtas pici liquidæ tepidæ inſperge, deinde neq; præraſis neq; p̃frictis illine. Aliud, Spumæ nitri, drach. iiij. ſtercoris muris, drach. ij. corticis calami uſti, drach. ij pice liquida excipito,& ſpleniũ formato, idq; præraſo ac cũ nitro prępa rato loco imponito, & ante biduũ uel triduũ nõ auferto. Aliud, Sinapis & ſtercoris felis æquas utriuſq; partes,loco prefricto illinito. Aliud, Scarificato ac ſepiæ atramentum illinito, aut marrubium uiride tritum illinito. Aliud, Sphæritidis folia torrefacta cum aceto leuigata imponito. Appellatur autẽ ſphæritis,cupreſſus quæ ſphæria,id eſt,pilulas producit. Aliud, Nuces amaras unà cum putamine uſtas,præraſis ex aceto & melle illine. Aliud, Herinaciorũ marinorũ teſtas uſtas,ex melle & aceto præraſis illine. Aliud, Alcyonium uſtum & muriũ ſtercora cum porri ſucco illine. Aliud, Radicis thapſiæ, drach. iiij. radicis chamæleonis, drach. ij. uiſco probe ſubacto excipe & cataplaſmatis modo impone,quumq; exacerbatus æger fuerit adime. Aliud, Foliorum calami græci uſtorum,drach. iiij. muſcerdæ,drach. ij. herinaciorum uſtorum,drach. unam cum aceto trita illine. Aliud, Salis ammoniaci,drach. unã,nitri drach. unã,utrunq; torrefacito, acetoq; rigata ter in die illinito,loco prius cum nitro præparato. Aliud, Amygdalarũ amararum

teſtarum

©BIUM

teſtarum obolos tres, pumicis obolos duos, ſalis ammoniaci, obolos iij. ſimiliter illine ex aceto. Aliud, Piper, muſcerdas, ueratrũ albũ ęquali põdere cum aceto illine. Aliud, Squamã ſtomomatis ferri cum aceto & modico oleo illine. Aliud, Locum per pumicem proritato, & ſulphuris, ſpumæ nitri, ammoniaci ſingulorũ æquas partes mixtas cũ aceto illinito. Aliud, Alcyonij drach. unam, ſulphuris uiui drach. vi. muſcarũ ad aridítatem torrefactarũ cyathũ unum. muſcas per ſe terito itemq; ſulphur, alcyoniũ uero aqua coctum unà cum ſiccis leuigato, felle ſuillo ac aceto paulatim affuſis uſq; quo ſtrigmento ſum reddatur. Deinde axungiam à rotis deraſam, & manu emollitam ut emplaſtri forma confiat miſceto, & præraſa alopecia ac rubificata pharmacum ut optimum cõfidenter illinito. Aliud, Alicam aceto maceratam terito, & paculo ſucco cyrenaico adiecto, præfricto loco illinito. Aliud, Loco præfricto ac ſcarificato caricas aſſatas cum paſſo cataplaſmatis modo imponito. Aliud, Paſſum illinito, ac deinde ferulam uſtã inſpergito. Quę deinceps ſequuntur duo pharmaca admiranda ſunt, & uerbis eius qui ea prodidit inſcripta ad alopecias, caluiciem, raritatem capillorum ægre curabilem in capite, in mento ac ſupercilijs. Pilorum urſi unc. unã, radicis calami unc. vi. filicis cum radice quadrãtem ac unciæ dimidium, caſtanearũ hiſpidi corticis quadrantẽ, lanarum ſuccidarũ quàm pinguiſſimarũ ſexuncem. capita muſcarũ numero xxxvi. muſcas v. capitibus reiectis. Omnia in nouam ollam indita in furnum mittito, deinde cinerem ipſorum terito. Habeas autẽ in uino Aminæo prius trita ladani unc. unam, myrrhæ unc. unã, adijciaturq; olei ueteris ſextans, & cedrini unc. una. malabatrini ſextans: deinde inſperſis aridis tritis medicamentum reconde, atq; ubi linteolo alopeciam præfricueris, deindeq; aut cepa aut ſcilla uellicaueris, aut fici folio lente exſcalpſeris, pharmacum ipſum illitu affrica. Inſequentibus uero diebus locum rigido ac aſpero lintheolo confricato, atq; hoc modo illinẽdo uſq; ad menſes duos progreditor. Quod ſi amplius in hac curatione perſeueraris, etiam caluiciem ea perſanabis. Ad calueſcentes præter ætatẽ remediũ, Adipis taurini inſolati lib. unam, adarces unc. unã, ſucci thapſię ſeſquiunciam, alij uncię dimidiũ habent, myrrhæ bonæ unc. unã, polytrichi lib. dimidium, callitrichi lib. dimidium, membri aſinini lib. unã. ſplenis aſinini lib. unam, ladani tantundem. Ego ladanum in uino modico maceratum contriui: adipem uero aquæ uapore liquefeci, deinde aſini membrum aſſatum donec inſumatur radito: ſplenem uero cum callitricho & polytricho in noua olla torrefacito, contuſiſq; quæ contundi poſſunt ac cribratis, omnia gleucino aut ſabino excipito, & ante balneum utitor capite prius pectinato. Manifeſtum uero eſt quod eadem pharmaca etiam ad menti pilos non enaſcentes cõducunt. Aliud, Fœni græci ſextarios iiij. ſeminis lini ſextarios ij. ladani beſſem, ſucci acaciæ ſexuncẽ, folij malabathri ſexuncẽ, gallas numero xx, onychis aromatici ſextantẽ, calami Syriaci ſextantẽ & unc. dimidiũ, alij unc. unã habent, bdellij ſextantẽ, myrti uſtę ſextariũ unũ, muſci, quẽ alij ſplanchnon, alij bryon aromaticũ uocant quadrantẽ: iridis aſtragaliti dis, alij illyricę ſextantẽ. Singula per ſe cõtundito, ac per cribrũ arctius excutito, & deinceps ut præſcriptũ eſt miſceto. Vſu uero expetẽte, pharmaci tertiam partem, aut quantum ſufficit, in æreum aut teſtaceum uas conijcito, deinde uini Italici odorati tantum ut liquidum reddatur ammiſceto, atq; ita prunis impoſitũ donec ſemel ebulliat cum lignea uirga agitato, animaduerſione habita ne comburatur. Poſt uero illines ægro in aquam deſidere iuſſo, ſenſimq; in ſolio ſedenti affricabis, ac pro more capite ex aqua perfuſo pharmacum ablues. Deinde autem ſtaphidem ſylueſtrem per ſe tuſam ac cribratam, poſt quartum uſus diem pharmaco

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 40 sur 580

©BIUM

maco ammiſcebis,ſimiliterq; coques,eodemq; modo illines,parce tamen ac cau te ne in oculos deſtillet. Vngento aũt à balneo uteris,olei myrtei libra una, cum ladani triente contrita. Conſtans & certa eſt pharmaci huius facultas,neq; citra effectum dilabitur. Aliud ad eadem, Pericalamitidis unc.1.myropiſſo ce ri,ſordis pilorum barbæ hircinæ utriuſq; unciæ dimidium,adipis infantis infor mis libram unam,ſucci foliorũ dionyſiaci tenerorũ,ſucci foliorũ ladonidis tene rorum,ſucci callicereos,ſucci herbæ uerbenacæ, ſucci foliorũ calami, ſingulorũ cyathos iij.cynomori,herinaciorum marinorum uſtorũ,utriuſq; ſextantem aut amplius ſi melius reddere pharmacũ uelis.acanthionis terreſtris corium uſtum, Hæc omnia ad plures dies in pila plumbea terere oportet,donec omnia probe le uigata uniãtur,atq; etiam donec à pila quippiam detritum eis accedat. Vtere lo co contente ex crudo linteolo ex lino præfricto,ac deinde cum althææ ſiue hibi ſci radice deterſo,illinito. Hoc pharmacum eo modo ſcriptum reperit Claudia nus amicus noſter in libello ex membranis contexto,eo qui pharmaco uſus fue rat uita defuncto. Multi autem faciebat eius poſſeſſionẽ, propterea quod duos quoſdam calueſcere iam incipiẽtes ex eo curatos cõſpexiſſet ita ut neq; ulterius caluicies progrederetur,ipſeq; denudatus locus pilis denſus redderetur. At ue ro nos hoc ipſum obſcure & coniecturaliter ſcriptum nacti,ſingulatim conſide rabamus quid tandem ſingulis ſignificaretur,quumq; iam hoc,iam aliud mente cõciperemus,per magnam experientiam tandem nos ueritatem reperturos ſpe rabamus. Verũ in præſens quidem quod ſentimus ſcribemus,ſcripturi etiam in poſterum ſi quid experientia cognitum repererimus. In præſens autem perica lamitidem,calami corticẽ dici putamus. Nam & aliãs ipſum eiuſmodi affectioni bus conuenire ſcimus maxime uſtum,nouimus item alios ex eiuſmodi pharma ca compoſuiſſe,quapropter credibile eſt quoniam cortex calamo circum adhæ ret pericalamitin ipſum appellari. Poteſt autem etiã id quod ab aliquibus limne ſtrum,ab alijs adarce & adarciũ dicitur,pericalamitis appellari, propterea quod calamis adnaſcatur. At uero myropiſſocerum picem & ceram dici æſtimamus, ungento quopiam ad huiuſmodi affectiones congruenti eliquata,uelut eſt gleu cinum & laurinum,nardinum,lentiſcinum,ſeſaminum & cedrinum. Cæterum barbæ hircinæ ſordes ſtatim nobis uiſæ ſunt de ladano dictæ eſſe:nam ad has af fectiones conuenire in confeſſo eſt. Et ſanè generatio eius circa mentum hirco rum in quibuſdam locis contingit, quod ipſum & Rufus Epheſius per hos uer ſus indicat:

Inuenias in Eremborum quoq; ladanon orbe
Caprarum circa mentum,gratiſſimus illis
Succus is è ciſthi folio decerptus amico.
Imbuti hoc uilli menti laterumq; madeſcunt,
Non tamen ad morbos hoc præſtat,laudem ab odore
Egregio quo ſpirat habet,quòd plurima mixta
Pharmaca Erembi habeant diuinis uiribus aucta,
Orta ſolo & campo longe lateq; patenti.

An quidem igitur hoc ſolum ladanum is qui pharmacum compoſuit inijcere iu bet,non ſatis manifeſtum eſt:poſſibile eſt autem per unam ſpeciem totum genus ab eo deſignari.Porrò infantẽ informẽ uidetur mihi urſam dixiſſe, Vrſam enim parere aiunt informem quandam uelut carnis molem,uerum poſt per linctũ ma tris animal formari ac effigiari. Dionyſiacum autem uitem mihi dicere uidetur, quanquam & de hedera dici poſſe aliquis opinari queat. At uero quod ladoni dem laurum appellet nemini puto dubium eſſe. Callíceros autem fœnum græ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 41 sur 580

©BIUM

cum appellare uidetur: nominatur aũt hæc planta apud nos in Asia Aegoceros. Cynomorum deinde rubum canis ueriſimile eſt dici. Acanthiona autem poſtremum terreſtrem, herinacium terreſtrem appellatum ab eo exiſtimo.

De Defluuio capillorum Cap. II

IStud & alia pilorum affectio quæ ad raritatẽ cutis, inopiamq; ſubſtantiæ pilos generantis cõſequitur. Quapropter etiam curatio hoc modo læſorum, non eũdem ſcopum quem alopeciæ habet: in alopecijs enim ut uitiatus humor cõſumatur, intentionem ſummã ac primariũ ſcopum habemus. In his uero ut capitis habitũ roboremus, & boni ſucci allationẽ procuremus, cutemq; ad denſitatem ac raritatẽ moderatã reuocemus. Quam ob rem ſanè ad pharmaca humectantia aliquid moderate adſtringens ammiſcere oportet, quale eſt ladanum, quod utraq; in ſe moderate cõplectitur quæ ad hoc ſymptoma cõueniunt, caliditatem uidelicet mediocrem, & adſtringendi uim iuxta eandem proportionem. propter hoc itaq; oleo mixtum quo illini poſſit, ſymptoma, ſiue acceſſionem defluuij capillorũ ſiſtit. At uero manifeſtum eſt capitis frictionem neceſſario huius pharmaci uſui præmitti, & multitudinis pilorum reſectionem, aut ſi anni tempus id fieri permittit perfectã ablationẽ. Ita enim in affricu & illitu robuſta & calida reddetur cutis, & moderatam denſitatem acquiret, eam uidelicet quæ ſecundum naturam eſt. Conſueuit autem hæc circa pilos oblæſio ſæpe his qui ægrotarunt accidere. Raro autem citra morbum, & magis ſanè diæta ſalubri & uires reficiente opus habet. Multiq; citra medicamentũ perfecte ſanati ſunt, atq; id breui. Compoſuerunt tamen medici eius gratia pharmaca moderatam denſitatem cuti inducẽtia, ita tamen ut ne ſimul eam refrigerent: quæ enim uehementer adſtringunt, omnia etiam refrigerant, & alimenti influxũ reprimunt, propter cuius inopiam capilli defluunt. Intentio itaq; medicamentorum eſt ſanguinem affluentem non ſolum non præpedire, ſed etiam prolectare, cogere autem ſenſim & adſtringere rarefactam cutem. Tale autem ſponte naturæ eſt ipſum ladanum, quod quia ceræ ſimilem compagem habet, largo aliquo conuenienti liquore indiget, quo capiti illini poſſit. Præſtat igitur huiuſmodi liquorem ſimilem ladano eſſe, hoc eſt, ex cõtrarijs facultatibus mixtum, adtractoria nimirum & coactoria. Nequaquam ergo oleum Sabinum aut uetus aut Cicinum ad hanc rem aptum fuerit, ſed in Hiberia aut Hiſpania, aut quomodocunq; tandem appellare uelis, natũ. Habet enim & adſtrictoriũ quippiã, atq; amplius adhuc eo lentiſcinũ, ſponte naturæ tale exiſtens, quale eſt ipſum ladanum. Quare neq; expertus ſum, neq; mente concipere poſſum, ullum præſtantius pharmacum fore ad defluos capillos, quàm eſt quod ex ladano & lentiſcino oleo permixtum cõſtat. Manifeſtũ autem eſt quod raſo quidem cuipiã, craſſius admouere medicamentũ oportet: ad ipſam uero cutem præſectos & attonſos habẽtibus pilos, liquidius. Quòd enim comam alere non oporteat priuſquam quis curetur, euidens puto. Quod ſi uero large defluant capilli, & coniectare poſſis multã raritatem cutis capitis factam, non ineptũ fuerit in præſens myrteũ oleum pro lentiſcino ad ladanum ammiſcere. Licebit etiam aliquando ungentũ nardinum adhibere in ætate frigida, & tempore hyemali. Bonum autem pharmacum ad omnia eſt diuitum fœminarũ ungentum, quod Romæ uocant foliatum. Nõ minus autem eo cõmodum eſt, imò magis quod appellant Spicatũ. Quare cũ his uel ſolis diuites ungi iubeto, & cum optimo nardino. Ladanũ uero in duplo uaſe liquefacito, & liquefacto unà cũ nardino ex prædictis precioſis ungentis quodcunq; ad manum fuerit ammiſceto. Atq; hæc quidem medicamenta mihi ſuffecerunt unà cum refectoria ac ſalubri diæta, quæ in pleriſq; etiam ſola ſuffecit. Cõpoſuerunt autem

©BIUM

autẽ,ut dixi, quidã ex prioribus medicis pharmaca ad defluos capillos, in quorum relatione ubi inuicem diſſentiant exponam. Primum autem referam cõpoſitiones ab Hera ſcriptas,quarum priorem quidem laudo,poſteriorem uero curioſam & præter rem auctam exiſtimo.De priore uero ita ſcribit.

Compoſitiones pharmacorum ad defluos capillos ab Hera ſcriptæ.

HEras in ferula duo ſubſcripta pharmaca habet,iuxta hanc ipſam dictionis ipſius ſeriem, ad hoc ut capilli in capite ne defluant:Ladanum in uino auſtero rigatum terito, & oleo myrteo ac uino uiciſſim affuſo ad mellis craſſitudinem redigito,ex eoq; ante & poſt balneum, caput illinito.Præſtat autem & polytrichon quod quidam Adiantum uocant, dimidia ladani portione adijcere, & cum myrteo aut nardino uti.Hæc de priore compoſitione loquutus Heras,deinceps hæc ſcribit. Compoſitio olei ad defluos capillos, quæ & nigros eos facit. Intra calendas & Idus Iulias,nuces uirides centum tũdito, eisq; olei primarij ſextarium I. affundito, & aluminis liquidi libras III. Hæc ſimul in uas nouum teſtaceum præmadefactum indito,idipſumq; quàm diligentiſſime oblitum, in loco neq; humecto nimium,neq; calido reponito, & per mẽſes tres ſub terra ſitum ſinito, deinde auferto oleoq; utitor. Hæc ipſa ſecundi pharmaci eſt deſcriptio, quæ plus q̃ cõuenit ipſum pharmacũ adſtringens reddit.Quapropter ut uehementem adſtringendi uim ipſius corrigeret is qui primus hoc pharmacum compoſuit,defodere ac uelut putrefacere ipſum iuſſit, inde nimirum magis tenuium partium reddere in eo commixta conatus.At uero tale pharmacum in tempore, regioneq; ac natura corporis calidis commodum fuerit,adeò ut in cõtrarijs non tutũ ſit tali uti,Etenim perfrigeratas eius uſu mulieres uidi, ut inde in grauedinẽ ac raucedinem defluxumq; à capite ad fauces delaberentur.

Quæ Archigenes ad defluos capillos conſcripſit.

ARchigenes in primo libro pharmacorum ſecundum genus ad defluos capillos in hæc uerba ſcripſit: Ladani & abſinthij æquales partes,& iunipери baccas X tritas,in linteolum illigato, & in oleo per dies V macerato, ex eoq; caput illinito,& neq; capilli defluent,neq; furfures habebunt.Aut dum capillos pectis,adiantum cum myrteo aut roſaceo oleo adhibeto. Aut adianti,myrti nigræ æquales partes,gallæ duplũ, cum oleo ueteri,aut lentiſcino, aut myrteo,ad mellis craſſitudinem redige ac utere. Aut thus & miſy, & gallam,& adiantum, æquis partibus cum uino maris experte ad mellis ſpiſſitudinem in ſole terendo redige.Aut molliter cocta donec nigreſcant,deindeq; cum oleo ueteri,aut lentiſcino,aut myrteo mixta in uſum adhibe.Aut braſſicam aridam tuſam cum aqua impone.Aut loti radicem eodem modo.

Quæ Cleopatra in libro de ornatu ſcripſit.

QVæ à Cleopatra in libro de ornatu ſcripta ſunt, illius ipſius uerbis ſic habent:Ad capillorum in capite generationem,calamorum tenerorum radices tuſas exuccato, muſcasq; in ollula torrefactas ſucco admiſceto, & adipem urſinum ac oleum cedrinum in uinum trita ac unita,ijſdem addito,& ad illinendum exhibeto, Quo uero odorẽ obtundas uinũ aut paſſum affundito. Aliud, Non longe poſt præcedens his uerbis conſcriptum: Quo capilli enaſcantur lini ſemen ſiccum unà cum calamo ſuo exurito, tritumq; cum oleo ſeſamino illinito. Aliud paulò inferius ſcriptum hoc modo:Ad defluos capillos terram cimoliam ſolidiſſimam uino auſtero & mororum ſucco, tanto quãtum combibere poteſt, rigato,eiq; hyoſcyami tenuiſſime triti acetabulum adijcito, indeq; paſtillos formato quos in umbra ſiccatos in uas figulinum nouũ reponito. Vſu uero poſtulante aqua diſſolutos illinere iubeto, Deinde quum exaruerint per dies quinq;

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 43 sur 580

©BIUM

eluito,rurſumq; illinito. Facit itē ad faciei & colli impetigines. Aliud, Capillos augens cito,denſansq; ac denigrans. Ladanū cum oleo & uino dulci leuigatum ac craſſefactum præfrictis illinito. Nō longe quoq; poſtea aliud pharmacum ſcriptum eſt his uerbis. Ad defluuium capillorum citra morbum accidēs. Braſſicam aridam tritam ex aqua impone,aut loti radicem eodem modo.

Quomodo comptoria ab exornatoria medicinæ parte differat.

COmptoriæ quidem ſcopus eſt, ut pulchritudinem acquiſiticiam inducat, Exornatoriæ uero medicinæ partis,ut quicquid ſecundum naturam eſt id omne in corpore cuſtodiat, ad quod conſequitur etiam naturalis pulchritudo. Indecoro enim aſpectu eſt caput alopecia uitiatum,uelut etiam oculi pilis palpebrarum denudati,ſimiliterq; ſupercilioru capillorum defluuiū. Non ſolum uero ad pulchritudinem, ſed multo prius ad ipſam partiū ſanitatem capilli ipſi conducūt,quemadmodum in libris de uſu partium eſt demonſtratum. Quid attinet aūt dicere de lichenis,aut pſora,aut lepra: quū præter naturam talia exiſtant. At uero faciei colorem per pharmaca nitidiorem aut rubicundiorē facere, aut pilos capitis criſpos,aut fuluos,aut nigros,aut quemadmodū mulieres ſolent,in longitudinem auctos, hæc ipſa & quæ huiuſmodi ſunt comptoriæ maliciei exiſtunt, non medicæ artis opera, Verum propter ſocietatem quandā quam cum illis habent, quādoq; ad regiarum fœminarum,atq; adeò ipſorum Regum imperium, etiam comptoria adiungimus, utpote quum his negare non liceat, docendo tamen cōptoriam ab exornatoria medicinæ parte differre. Quapropter uiſum eſt mihi ea quæ Crito ſcripſit pharmaca capillos conſeruantia, eoſdemq; augentia, ex primo illius de ornatu libro ſubſcribere.

Quæ Crito ad conſeruandos ac augendos capillos ſcripſit, itemq; quæ à defluuio ipſos præſeruent.

IN primo libro Exornatoriorum ſtatim in principio poſt præfationem Crito hæc uerba ſcripſit. Ad conſeruandos itaq; capillos ſubſcriptis compoſitionibus utendum eſt.Heraclidæ Tarentini conſeruatiua capillorum. Fremij florem cum oleo tritum illine,idem etiam eos denigrat. Aliud, Ladanū uino auſtero maceratum ac tritum oleo myrteo excipe,eoq; pilos ante balneum ſubline. Aliud, Verbenacam rectam appellatam unà cum radicibus arefactam cōtundito & per anguſtiſſimū cribrū concernito, deinde oleo ammixto ut ſtrigmenti craſſitudinem accipiat,in uas æreum reponito, atq; ubi cōputruerit, pro oleo ſimiliter utitor. Aliud, Ladani partes duas,polytrichi quod quidā Adiantum appellant,partem I.uino & oleo myrteo excipe ac utere. Nos autē pro myrteo nardino uſi ſumus. Aliud, Quod ipſum & ſubnigros reddit: Baccarum myrti nigrarum quadrantem,ladani tantundem,diſſoluta cum acacię fructus,hoc eſt,ſiliquarum ipſius ſpinæ appellatarum, decocto cōtere: atq; ubi limi craſſiciem acceperint,nardino,aut myrteo,aut aliquo alio hedyſmate excipe. Aliud, Vngentū conſeruans pilos,quod ipſum etiam ſubnigros reddit. Baccarum myrti nigrarum ſextarium I.ſeminis apij ſextarium I. ſeminis betæ ſextarium I. uirgultorū myrti ſextariū I. adianti ſextarij dimidiū, ladani tantundem. uini nigri ſextarios V I.uſquequo penitus diſſoluantur coquito,atque ubi tertia pars ſuperfuerit, olei cuiuſdam aut hedyſmatis ſextarios II. aut III. addito,rurſumq; coquito. Vbi uero bis aut ter ebullierit,liquorē exprimito ac diligēter per ſaccū excolatum in hydriam recōdito. Vſu uero expetente in præraſis penitus utitor,illitis ex eo bis per diem capillis. Aliud, Paſſi cretici ſextarium I. ladani unc. I. corticis nucū pinearū uſti ſextantem, polytrichi uſti unc. I. adipis urſini libram I. ſucci betæ cyathos III. Ladanum & paſſum donec cogantur in unam

©BIUM

imam cõpagem coquito, deinde reliqua iniicito, & ſublata in uas plumbeũ ſeruato. Vſus autẽ tempore quantũ ſufficit in quocunq; uelis hedyſmate diluito. Vſus eius debet eſſe quotidianus, quidã uero raſo capiti pharmacum illeuerũt nullo hedyſmate dilutũ. Aliud, Ladani unc. I. paſſi ſextariũ I. corticis nucum pinearũ uſti drach. II. alij ſeſquidrachmã habẽt, ſpongiam marinã uſtam tritam unam, panniculi Cilicij uſti triti cyathos III. polytrichi uſti triti cyath. II. adipis urſini lib. I. coquito & apparato ut dictũ eſt. Aliud quod pilos conſeruat, & defluẽtibus quoq; auxiliatur, Seminis apij ſextantẽ, callitrichi ſextantẽ, thuris ſextantem, nuces iuglandes numero XV. ladani ſextantem, corticis nucis pineæ lib. I. Omnia in nouam ollam coniecta, & cum argilla probe obturata, in balnei fornace aſſato, deinde extracta terito, & adiecta adipis urſini libra una ſubigito, & in pyxide ilicea reponito. Vſu uero expetẽte quantũ ſatis uidebitur ex pharmaco accipito, ac quocunq; uelis hedyſmate conquaſſato, ex eoq; caput bis in die illinito. Quidam uero capite raſo pharmacũ illinunt cum ſolo adipe urſino ſubactũ. Aliud ad caluiciem quo uſus eſt Andromachus iunior, Leporũ uentres ſex accipito, probeq; ſiccatos in teſtaceo uaſe torrefacito, ad eosq; baccarum myrti quadrantem & uirgultorũ eiuſdem tantundem cõijcito, indeq; adianti quadrantẽ addito, omniaq; ſimul attente torrefacta tundito, ac per anguſtum cribellum excernito, deinde adipis urſi ac phocæ æquis partibus adiectis ſubigito, ac emollito, ſublatumq; pharmacũ in pyxidem plumbeã recondito. At uero ubi uſus tempus inſtiterit, quocunq; uelis hedyſmate ipſum diluito, ac utitor. Atq; de his quidem hactenus.

De tincturis capillorum. Cap. III

QVum uero poſt præſcripta pharmaca Crito alia quædã ſcribat, quæ quidem conſeruationem capillorũ promittunt, uerũ primũ ipſorum opus eſt ut tingant ipſos, quo ſiue nigri, ſiue flaui reddantur, uiſum ſane eſt mihi in principio ea relinquere, quũ omnia talia manifeſte comptorij generis exiſtant. Quandoquidem haud ſcio quomodo dogma commune inoluerit, ut uetulæ fœminæ capitis capillos denigrent, tanquam turpe ſit canos habere. atq; hoc ipſum etiam maritis probatur, qui oneroſum eſſe aiunt, aniculã uxorem cano capite habere. Quæcunq; quidem præ delicijs ſeipſas ornant, harum nulli tale quippiam à me petenti exhibui, Quæcunq; uero honeſti reſpectu, quo notæ culpam effugerẽt, & importunitatem maritorũ uitarent, pilos ſuos nigros reddere cupierunt, ne tamen ex adſtrictoria ui nigrorem inducentium oblæderentur, illis cõſului cedriæ uſum, ita ut tribus aut quatuor horis ante balneũ illinerent, & poſtea detergerent, idq; per quatuor aut quinque dies facere pergerent. Ad hoc enim quod nihil lædit, amplius etiam commoda eſt eis quæ facile à frigore offenduntur, Nimirum pharmacum exiſtens cedria quod abunde calefactet. Oportet autẽ ipſam citra olei ammixtionem adhibere capitibus uehementi reſiccatione & calefactione indigẽtibus, quibus ſcilicet humida & frigida intemperies per ſe ineſt. Alijs uero oleo mixtum adhibere pharmacum oportet. Quin & defluentes capillos corrigit, & non defluentes auctiores reddit. Cæterum odorem eius uitant delicatæ mulierculæ, qui ſanè non iniucũdus eſt his quæ in eius uſu aliquandiu perſeuerarunt. Porrò in Aſia apud nos agreſtes mulierculæ montana incolentes, non cedria ſolum illinuntur oleo permixta, tum capite, tum reliquo uniuerſo corpori, Sed & picem liquidam cum oleo eodem modo permixtã, ad radices capillorum capitis illinunt, uocãtq; hoc compoſitum pharmacũ piſſelæon, hoc eſt, oleum picatum, quod omnino aliud eſt ab eo quod piſſanthos, hoc eſt, flos picis appellatur, quod ipſum liquidæ pici incũbit & ſuperſtat, tenuium

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 45 sur 580

©BIUM

magis partium quàm ipſa pix exiſtens,tum compage,tum etiam facultate. Huiuſmodi itaq; pharmaca tarde caneſcere faciunt, nulla utentiũ oblæſione. At uero quæ ex auſteris & acerbis compoſita ſunt,magnopere lædunt. Cæterum materiam ex qua cõſiunt hæc, adſtringentis qualitatis ac facultatis exiſtentẽ, etiam quippiam tenuium partium habere oportet,quo nõ in ſuperficie tantum, ſed & in profundo cutem permutent,uſq; ad locum radicum capillorum progrediendo. Atq; hæc quidem eſt Methodus componẽdi ea:habes autem in ſimplicium pharmacorum tractatu particulatim materias ipſorum, in quibus facultates & qualitates earũ dictæ ſunt. quapropter ex illis tum ea quæ iam à prioribus compoſita ſunt iudicare ac quali nam ui prædita ſint inuenire potes,tum etiam per te ipſum de integro noua componere. Vtile autem hoc eſt & ad cognitionem affectionum quas iam incurrerunt aliquæ mulieres, & ad futurarum prænotionem, præſentiumq; ſanationem. Non ſolum enim in periculo uerſatas ſæpe ſcio fœminas, ſed & mortuas, ex perfrigeratione capitis per huiuſmodi pharmaca inducta. læſio autem eis maxime accidit, aliquando quidem in ſtuporem attonitum, aut comitialem,aut ueternum, aut ſoporem profundiorem, aut animi apprehenſionem,Catalepſin Græcis appellatam,delabentibus:aliquando uero deſtillationibus indiſſolubilibus apprehenduntur,ut inde etiam pulmo afficiatur,& tabes ex eis conſequatur. Offenduntur autem citius quæ frigidius temperamentum capitis habent, tardius uero quæ calidius. Frigidæ enim particulæ frigidis affectionibus,calidæ calidis facilius corripiuntur. Atqui periculum minus ſubeunt, utpote quum à minore cauſa lædantur, quæ frigidius temperamentum habent, At uero calidæ propterea quod ægre & uix tandẽ à frigidis cauſis lædi poſſunt, quum ſanè à magnis cauſis fuerint exuperatæ, maiorem læſionem incurrunt, quæ communi & uniuerſali rationi ſubiacet, in Aphoriſmis ab Hippocrate relatæ, In morbis minus periculum ſubeunt ægrotantes, quibus congruus naturæ, ætati,habitui,ac tempori adfuerit morbus, quàm quibus nihil ſecũdum hæc ipſa congruerit.

De pharmacis capillos denigrantibus. Archigenis.

PAulo antè dixi quòd nõ ex mea ſententia medicus eiuſmodi pharmaca contrectat, Verum quum regiæ aliquando fœminæ, quibus minime negare licet nigros aut flauos capillos reddere expetant,eam ſanè ob rem etiam Archigenem puto, quanquam honeſtiſſimũ uirum,de illis ſcripſiſſe in hæc ferè uerba. Denigrant capillos hæc. Radicẽ capparis tritã cum muliebri lacte,aut ut aliis placet aſinino,ad tertias coquito,& ad noctẽ pro cataplaſmate imponito. Aut urina canis in quinq; aut ſex dies adſeruata lauato. Aut corticem radicis ilicis donec mollis fiat coquito,eumq; cataplaſmatis modo imponito,cum aqua uero decocti lauato. Aut quod in fremio intrinſecus nigrũ eſt,cum oleo myrteo tritum affricato. Aut ſpumam argenti,cimoliam,alumen liquidum,pari menſura prælotis & ſiccatis capillis in noctẽ illinito,& betæ foliis ſuperne obligato. Aut ſelinuſiam terram,argenti ſpumam, calcem,cum aqua ad mellis craſſitudinẽ redige,& capillo ex lixiuio liquido prẽloto illinito,ſimiliterq; betæ foliis impoſitis obligato. Mane uero diſtẽtos pilos defricato. Aut abſinthij,oſſium palmarum ſyriacarũ,fabarũ ægyptiarũ, omniũ uſtorũ cinerem pari mẽſura cum uino Mendeſio ad ſtrigmenti craſſitudinẽ redigito, & cerato myrteo liquido ammixto affricato. Aut corticis ſalicis ſuccũ cũ oleo affricato, Summe denigrat. Aut nodos ad racemorũ ſimilitudinẽ ex arbore nuce enatos coquito, & bitumine liquido ammixto utitor. Poſt prædicta etiã hæc Archigenes adſcripſit, Denigrant barbam, Suber aridum,& plumbũ uſtum cum betæ crudæ ſucco mellis ſpiſſitudine

©BIUM

tudine illita finito uſq; ad prandium, deinde abluito. Aut ferri retrimentum ac plumbū in aceto cocta ad tertias, illine citra oleū. Poſt hæc Archigenes ex comptoria damnata arte accepta hæc ſcripſit. Fuluos autem reddunt capillos lupini crudi cum aqua & nitro illiti. Flauos ac criſpos pilos reddentia. Criſpos autem reddes capillos ſi ſpuma ſalis cum myrrha cōfricaueris. Aut ſucco carpaſi illine, & manebunt criſpi ac nigri. Aut myrti baccis ac betæ ſemine æquali pondere cum oleo tritis utitor. Aut aſphodeli radicem cum mero illine. Aut lupinorum cortices ac parum nitri in aqua ad quatriduū macerato ac utitor. Horum pharmacorū mentionem ob id feci ut oſtēderem neceſſario quoſdam etiam honeſtiſſimos uiros talium ſibi comptoriorū experientiam parare. Quando enim Archigenes hæc ſcribere nō eſt ueritus, multo amplior uenia Critoni danda eſt, qui in Imperatorijs ædibus eſt medicatus. Apparet autē & Heraclidem Tarentinum multa & probata pharmaca cōptoriæ ſpeculationis ſcripſiſſe, quanq; nondum tantæ deliciæ fœminas occuparant, quantæ nunc ſunt. Verū quæ Heraclides, & Cleopatra, & quicunq; alij poſt ipſos interiecto tempore medici ſcripſerunt, ea omnia Crito coaceruauit, ad quē ſanè remitto eos qui quomodo capilli nigreſcant aut flaueſcāt, & alia huiuſmodi, diſcere uolunt. Scripſit enim quatuor de ornatu libros qui in omniū manibus uerſantur. Quid igitur ego nunc ipſa fruſtra tranſcriberem? quū poſſint ex illo diſcere qui adeò ea cognoſcere uelint. In primo quidem libro omnia quæ ad capillos pertinent ſtatim in principio ſcripta ſunt, reliqua uero deinceps iuxta propriū quodq; ordinē. Quo itaq; facile inuenire queant ſingula talium pharmacorū abſq; longa inueſtigatione, uiſum mihi eſt capita ſingulorum librorum indicare. In primo itaq; libro capita hæc ſunt.

PRIMI libri Critonis de ornatu Capita. Cōſeruantia capillos. Augentia capillos. Præſeruātia capillos. Tincturæ canorum. Tincturæ flauos & auricolores capillos reddētes. Smegmata capillorum. Illitiones præſeruātes. Faciem erugantia. Illitiones faciē nitidā reddentes. Cataplaſmata faciē nitidā reddentia. Superciliorū illitiones. Supercilia denigrantia. Oculorū illitiones. Illitiones ex ſtibio. Ad graueolentiam nariū. Dentifricia. Manducationes. Ad fœtorē ſub alis affrictiones. Māducationes ad fœtorem oris. SECVNDI libri capita. Quæ nigredines colli repurgent. Illitiones ad exudationes ſub alis. Illitiones mamillas cōſeruantes. Vētrem purgātia. Smegmata manus nitidas reddentia. Ad nigredines à partu. Ad rugas à partu. Ad fiſſuras à partu. Illitiones ad eminētes umbilicos. Quæ pueros impuberes cōſeruant. Quæ uirginitatē conſeruant. Ad humectas & frigidas mulierculas. Ad cicatrices nigras. Pſilothra capillorū. Smegmata attenuantia pilos omnis generis. Illitiones capillos diſperdētes. Smegmata totius corporis. Repurgatoria nitorem inducentia omnigena. Cōſperſiones aromaticæ ueſtiū. Odoratę tincturæ ueſtiū. Aſperſiones thalamorū & ambulacrorū. Suffimentorū omnigenorū cōpoſitiones. Illitionū & ungentorū omnis generis cōpoſitiones, uidelicet amygdalini, balanini, nucum, ſeſamini, myrtei, lentiſcini, laurini, roſacei, gleucini, melini, œnanthini, ſampſuchini, telini, ſuſini quod aliqui crinum, hoc eſt, liliaceū appellant, cicini, irini, narciſſini, phœnicini, cyprini, crocini, nardini, amaracini, hedychroi, mendeſij, malabathrini. TERTII libri Critonis capita. Ad furfures omnigenos. Ad capitis eruptiones. Ad achoras, hoc eſt, ulcera manantia. Ad pediculos & lēdes. Ad alopecias. Ad ſcabioſas faciei affectiōes. Ad lētigines. Ad maculas à ſole prouocatas. Lotiones faciei. Ad ſtigmata. Ad liuētia. Ad ſugillata. Ad uaros.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 47 sur 580

©BIUM

Ad puſtulas nocte erumpentes. Ad menti tubercula. Ad menti liche nes, lichenorũ illitiones. Epithemata excoriatoria. Emplaſtra uiridia quæ ab excoriatione imponuntur. Emplaſtra alba ad cicatricem inducen dam. Pharmaca emollientia quæ lichenis affricãtur. QVARTI libri ca pita. Ad alphos, id eſt, uitiligines nigras & albas. Ad cicatrices nigras. Ad leucas, hoc eſt, uitiligines altius inſidẽtes. Ad lepras. Ad ungues ſcabioſos. Ad pruriginoſas affectiones. Ad tubercula parua pſidracas græcis appellata & ad excoriata. Ad ſerpiginoſas affectiones. Ad ſca bies. Ad thymos uerrucæ genus. Ad uerrucas. Ad formicarias uerrucas. Ad umbilici inflationẽ. Ad inteſtinorũ delapſionẽ. Ad hydrocelas. Ad apellas. Ad procidentes anos. Ad chimethla hye mis tempore oborta ulcera. Ad rimas pedum. In his quatuor libris Cri to diligentiſſime omnia fermè exornatoria pharmaca ſcripſit, appoſitis etiã com ptorijs quæ ſpuriam pulchritudinẽ non ueram inducunt, quapropter etiam ego ea relinquam. Solumq; mentionem eorũ faciam quæ pulchritudinem ſecundum naturam conſeruant. Quanquam enim uel maxime cognita habeam ſmegmata corpori nitorẽ inducentia, itemq; quæ in uirginibus mamillas cõſeruant, & quæ impuberum puerorũ teſticulos ad multum tempus paruos cõſeruant, ſimiliter & quæ pilorũ exortum cohibent, uerecundor tamen eiuſmodi ſcribere, atq; mul to magis eas quas Crito tradidit conſperſiones ueſtium aromaticas, odoratasq; ueſtium infectiones, & aſperſiones thalamorum ac ambulacrorum, Suffimento rum item omnis generis uarietates, illitionumq; & ungẽtorum. Extra enim me dicinæ documenta talia exiſtunt. At uero ubi decoris ſecundum naturam con ſeruatiua ſcripſit, ſi quando locus ita tulerit ea referam, ac primum quidem quæ circa capillos medicis utilia mihi uidentur, docebo.

De pharmacis pilos corrumpentibus. Cap. IIII

QVemadmodũ ex pharmacis quæ pilos augẽt, alia medici uſus, alia cõptorij exiſtunt, Eodẽ modo & quæ ipſos corrumpũt. Aliquãdo enim & his medici neceſſario utũtur iuxta triplicẽ eorũ differentiã, Nempe quũ quædã ex eis proprie pſilothra appellantur, alia Atte nuatoria capillorũ, alia uero ipſos penitus extirpãtia. Hæc itaq; po ſtremo loco nominata periculoſi ſunt uſus, Ex eis enim illitę corporis partes, nõ ſolum in poſterũ depiles omnes penitus redduntur, ſed & uſq; ad caput, & men tum, ſuperciliaq; & palpebrarũ pilos nuditas ipſa procedit. Reliquæ uero duæ differentiæ uſum minime periculoſum habent. Et quæ quidem pilorũ denudato ria ſunt, & proprie, ut dixi, pſilothra uocãtur, tantũ non quotidie in omnium mu liercularum, fermè etiam quorundam uirorũ, uſu habentur. Altera uero quæ te nuiores pilos reddũt & minores, eis cõueniunt qui duros & magnos, multosq; & craſſos pilos habent, & ob id ſuillis non abſimiles exiſtunt. Cęterum hæc ipſa ſecundũ exceſſum & defectũ inter ſe differunt, quum unum genus ſit pharmaco rum quod in hunc uſum compoſitũ eſt, nimirũ eorum quæ erodentem, & uſto riam habẽt facultatem: præſtant autem erodentẽ facultatem habentia, quod mi nori periculo admouẽtur: periculoſiora autem quodammodo ſunt uſtoria, quæ ſi quis paulo negligentius adhibeat, bullas excitant, & exulcerant, & aliquantu lum cutem exurunt. At uero particularem eorum ſyluam omnem in commen tarijs de ſimplicium pharmacorum facultate tradidi, Sed tamen exempli gratia ea quibus aſſidue utor recenſebo. Ex liquidis igitur eſt lixiuium tali ui prædi tum, Ex aridis autem & metallicis arſenicum & ſandaracha, & calx non extin cta, quam plerique uiuam, Græci uero etiam ſolius aſueſti nomine appellant

Manifeſtum

©BIUM

Manifeſtum itaq; eſt uehementem ipſorũ uim per ammiſtionem imbecilliorum pharmacorum tum liquidorum tum aridorum frangi, quorum cõgruentem mixturæ modum coniecturaliter primum faciet uirium eorũ expertus. Deinde uero per experientiam defectum corriget, aut etiam addet. Quo uero etiam eorum quæ per experientiam iudicata ſunt notitiam habeatis, adſcribam ea quæ in primo libro de ornatu à Critone ſunt relata, ubi prius oſtendero etiam medicis ſæpiuſcule ipſorum uſum neceſſarium eſſe. Quemadmodum tincturas expetentibus, honeſte negare poſſumus, ut quæ cõptoriæ ſint maliciei, Sic depilatoria negare minime licet. Si enim moderatos quiſpiam habeat capillos, non ſubſeruiemus ipſi ad ſuperfluas delicias. Si uero multos & longos durosq; habeat, honeſtum eſſe uidetur & rationabile ipſos pauciores, & tenuiores, molliores q; ac rariores facere. Contingit autem aliquando neceſſitas, ut eis qui multos & alte nixos, nõ tamen duros habent, in totũ pilos tollamus, quando aut picatione opus habet totum corpus (quandoq; enim hoc præſidio iuxta medicinæ rationem utimur) aut quando pharmacũ Emplaſton, hoc eſt quod meatus obducat, imponere uelimus: tunc enim neceſſario à parte pilos prius tollimus, quod quidem per nouaculam facere licet. Quidam uero ſiue reuera ſiue ficte nouaculę timorẽ confitentur, quoniam periculum ſit ex ea cutem ſauciari, Quidã autẽ non citra rationem fortaſſe metuunt, maxime quum partes gutturis radi oporteat, Quapropter neceſſarium eſt medicum etiam huiuſmodi pharmacorũ experientiam habere, tum quod ad compoſitionem, tum quod ad uſum attinet.

Pſilothra à Critone hac uerborum ſerie conſcripta.

PSilothra capillorũ, auripigmenti auricoloris ſcrupulos VII. aut X. calcis uiuæ tantundem, amyli ſextantem, terræ quæ Romanis Selinuſia appellatur unc. I. Omnia trita & per anguſtiſs. cribrum excuſſa reponito. Vſus uero tempore ex pharmaco quod ſufficit acceptũ aqua cõquaſſato, deinde illinire iubeto ac animaduertere ne exurat. Aliud, Eueſtigio leuẽ reddit: Calcis uiuæ partes II. auripigmenti partẽ I. hęc in mortariũ plumbeũ coniecta, aqua aut ptiſanæ ſucco affuſo terito, atq; ubi nigra reddentur, calefacta illini maxime in balneo iubeto, leue enim corpus reddunt. Quod ſi uero tenuis capillus enaſcens ſubeat, calcem coquito, & auripigmentũ cum aqua terito, & in uas fictile nõ picatũ cõiecta coquito, atq; ubi coacta fuerint, nigraq; reddita illinito. Paridis ſaltatoris pſilothrũ, Statim pilos auffert: Sãdarachæ unc. I. calcis uiuę ſextariũ I. Trita cũ aqua diligẽter coquito, atq; ubi ebullire cœperint, ablatis utitor. Experimentum huius facies, ſi pinnulã in ipſum pſilothrũ immergas, breui enim glabra fiet. Aliud, Amyli unc. I. calcis uiuæ unc. I. auripigmẽti unc. I. cõtuſa & cribrata repone, utereq; ut dictũ eſt. Heraclidæ Tarẽtini pſilothrũ, Eueſtigio pilos tollit: Calcis uiuæ ſextariũ I. cimoliæ ſextar. I. pumicis uſti ſext. I. auripigmẽti partes IIII. trita ac leuigata reponito. Vſus uero tempore aqua dilutis, ut dictũ eſt utitor. Hæc quidẽ igit Crito ſcripſit. Cęterũ eorũ uſus melior eſt quẽadmodũ nũc mulieres utunt, poſt corporis uidelicet illitionẽ in tepidã balnei domũ ingrediẽtes, atq; ubi exudare cœperint, ſtrigili pharmacũ ex aliqua corporis parte detrahẽtes, deinde quũ ſimul auferri pilos ſenſerit, reliquũ corpus omne abluẽtes.

Quæ pilos diſperdant.

SCriptum quoq; de his eſt, quæ pilos diſperdant in cõptorijs libris, quæ ſane iam ex medica materia exciderũt. Quapropter & ego ſimpliciũ tantũ ex eis faciã mentionẽ, in ſimpliciũ itẽ pharmacorũ tractatu à me relatorũ. Iuxta rationẽ enim propoſita pharmaca componunt. Ex lepore marino, hepate thunni putre facto, cedria, ranarũ in uiridibus arũdineis degentiũ cruore ſiue muco, marinæ teſtudinis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 49 sur 580

©BIUM

teſtudinis ſanguine,lachryma uitis albæ,lachryma hederæ, ſimiliterq; bryoniæ, ac oleo quod inſulſum appellatur.Ex marinis itē ſcolopendris, urticaq; marina, & ſtellis marinis,nitro ac amurca ad hæc ammixtis.Quin & fortiora his ex herinaceis & ſalamandra componūt in oleo coctis.Ammiſcent autem ipſis & alcyonia & ſandarachen,& quæcunq; alia eius generis exiſtunt.

Quæ pilos attenuant. Cap. V

VTetur etiam aliquando medicus uelut dixi, his quæ pilos attenuant, quæ nō eandem cum depilatorijs facultatem habent, Quam enim in ſimplicium pharmacorum commentarijs exterſoriam facultatem appellauimus,eiuſdem ſunt etiã ea quæ pilos attenuant.Quemadmodū autem in omnibus eiuſdē generis pharmacis, differentia ſecūdum exceſſum & defectum exiſtit, Sic etiam in exterſorijs habet.Ordei itaq; farina,& fabarū,ampliusq; erui, ſpuma nitri, ac ipſum nitrū, familiaria pharmaca ſunt omnibus ad tollendas ſordes uſurpata, Aſſiduus autē eorū uſus etiam pilos attenuat. Quæcunq; uero fortiori ui exterſoria prædita ſunt,in his qui ualde duros & magnos pilos habent adhibere conuenit.Eius itaq; generis pharmacorū eſt nitrū uſtum, & nitri ſpuma,& aphrolitrum ſpumoſum.In aſſiduo autem uſu faciunt item Nigra appellata uaſa Alexandrinotica,contuſa uidelicet & tenui cribro excreta.Cæterum pauperibus ego etiam fictilium, & clibanorū in quibus aliquid ſub textu coquitur,teſtas,itemq; pumicem uſtū,ac non uſtum indicaui. Vili autem & gratis habuerit quis circa mare degens, aut urbe quapiam non longe à mari ſita, teſtas uſtas, tum buccinorum,tum purpurarum, aliorumq; oſtreorum,Sepiæ uero teſtam etiam citra uſtionē.atq; hæc quidem pro ualde egenis indico, pro alijs uero alcyonium,& herbam lanariam,utrunque ueratrum, Bryoniæ itemq; dracunculi radicem,ariſtolochias,canchry,& panacis radicem,& quæcunque eius generis exiſtunt:plura enim, ut dixi,relata ſunt in ſimplicium pharmacorum tractatu. At uero ſi hæc ipſa odorata facere uolueris,cyperū,& melilotum,roſasq; ſiccas, & iunci odorati florem, iridem illyricam,meliſſophyllumq; & cydoniam herbam,eis ammiſcebis.Et ſi pro diuitibus paraueris,ſpicam nardi indicam, celticamq; & montanam inijcies, & terram Eretriada.Addes etiam folium malabathri,amomum,myrrham,crocum,coſtum,& hedychroum.Qui uero precioſiori materiæ parandæ non ſufficit, ei uiliores hi qui exornatoria compoſuerūt, excogitauerunt. Quorū etiam Crito meminit in primo de ornatu ſic ſcribens: Olam nouam figulinam magnam, operculum habentem accipito, in eamq; cimoliæ glebas pro ſitus ratione cōijcito. Componantur autem hæ quantum fieri poteſt ad theatri formam,ut in medio ipſarum locus uacuus relinquatur.Inter glebas autem uiciſſim mala cotonea recentia uiginti locentur,hæc autem per interualla uariare iubeto,deinde operculo impoſito marceſcere ipſa mala ſinito. Vſu autem expetente quantū ſatis uidebitur accipito,terito,ac uti iubeto.Poſt pſilothrorum uero impoſitionem, ſuauem quendā odorem habet. Aliud, Roſas quàm odoratiſſimas per diem unā in umbra refrigeratas, quo humor ſaltem ab eis deſiccetur,in uas figulinum componito,eodemq; modo ut dictū eſt glebas cimoliæ indito,ita ut roſæ ſubſternātur, rurſusq; inter glebas eædē imponātur, deinde operculo addito,combibere ſinito. Vſus iam demonſtratus eſt.

De furfuribus. Cap. VI

QVibuſdam ſe ſcalpentibus,furfuribus ſimilia ex capitis cute decidūt, & propterea furfures medici hanc acceſſionē ſiue ſymptoma appellant,à uitiatis ſeroſis humoribus prouenientē quos cōſumere ſcopus eſt eis qui malum hoc ſanare uolunt. Manifeſtū igitur eſt diſcuſſoria & exter-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 50 sur 580

©BIUM

& exterſoria pharmaca adhibenda eſſe præparato prius uniuerſo corpore, ſi uitiatis humoribus repletũ uideatur. In omnibus enim huius rei meminiſſe oportebit, etiamſi aliquãdo in ſermone relinquatur. Ammiſcuerunt autẽ quidã prædictis pharmacis quædam adſtringẽtia, quo per ea affectũ membrũ corroboretur, ut ne facile in ſeipſum ſuſcipiat influentes humores ſeroſos, ſed reſiſtat eosq; repellat: & ob hoc ſanè Archigenes in pharmaco ex atramento ſutorio compoſito hæc uerba adiecit, Hoc inquit adeò efficax eſt, ut neq; in poſterum fiant. Crito equidem in tertio libro de ornatu, eiuſmodi pharmacorum ſyluam ſcripſit in principio ſtatim ipſius libri, quare uelut paulo antè dixi, minime neceſſariũ eſt me ipſa hic rurſus deſcribere, quum omnes illius habeant libros. Cæterum quæ Archigenes ſcripſit indicabo ob id maxime, quod quibuſdam ex eis adſcripſerit, Quod non permittant ſymptoma hoc rurſus fieri. Scribit autem hoc modo ſuis ipſius uerbis: Diæta eis conſtituatur flatus expers, nihil ex craſſi ſucci cibis habens admixtum, quales ſunt tubera, fungi, bulbi, legumina, carnesq; maxime bubulæ, ac quæ ſimilia exiſtunt. Sint autem cibi quibus ueſcuntur boni ſucci, faciles concoctu, & mel ijſdem addatur. Intinctus conferunt, acetum cum ſapa. Condimenta, cuminũ & fœniculum, Alijs parce utantur, & à bellarijs omnibus maxime abſtineant. Vinum conducit eis album & tenue: uoluptatis uero gratia dulce, & uinum mulſum. Ex fructibus optima eſt uua arefacta, deinde ficus, quibus ante cibum reliquum ueſci præſtat. Verum ante omnia bonæ concoctionis cura habenda eſt, Deambulationes lenes plurimæ & mane & ueſperi optimæ ſunt, lauatio ex frigida balneis præſtat. Si uero quis calida lauit, incongrua ei eſt longior in aere mora, & perfuſio capitis præ ſolio eſt eligenda, poſtea uero larga frigidę adfuſione refrigerato. Dormire ad ſatietatem uſque utile eſt. Ira, indignatio, uerſatio in ſole, & uehemens refrigeratio uitanda, omnia item quæ caput replent. Archigenis ad furfures capitis. Quibus furfures caput occuparunt, his cum fœno græco, betæ ſucco, ac nitro præfrictis & exterſis, cimoliam felle bubulo aut ſuillo acetoq; ſubactã illine. Deinde poſt horam ablue, atramentumq; ſutorium ac nitrum cum oleo trita illine. Aut myrobalanum & fabaceã farinã æquali pondere trita, in aqua coque, & affrica. Aliud, Amygdalas amaras decorticatas cum aqua aut aceto affrica, quumq; exaruerint capilli calida ablue. Aliud, Aut maluam ſylueſtrem aqua marina ad decimæ partis reſiduum coctam terito & affricato. Aliud, Aut nitri ſpumam & atramentum ſutorium, æquis partibus cum uino, ter aut quater in menſe affricato, hoc adeò efficax eſt ut neq; in poſterum fiant. Aliud, Aut uini Rhodij fecem, & pumicem, & nitrum, parí pondere cum lupinis adfrica Aliud, Aut cimoliam cum fœni græci cremore adhibe. Aliud, Aut nitrũ aſſatum & bulbum. Aut hæc omnia ſimul pari pondere affrica. Aliud, Aut ubi picis liquidæ ſerum illeueris, alumen inſperge.

De Phthiriaſi, hoc eſt, morbo pediculari. Cap. VII

PEdiculorũ generatio quibuſdam in capite cõtingit aceruatim, ex multis uidelicet humoribus calidis quidem, ſed non ad tantã caliditatem progreſſis, ad quantã perueniunt acres & ſeroſi humores. Quare manifeſtum eſt in profundo cutis, pedicularis morbi affectionem fieri, ubi etiam animalia hæc generari poſſibile eſt, nõ in ſuperficie cutis, in qua furfures conſiſtere diximus. Pharmaca itaq; ipſorũ neceſſariò exiccantia ſunt, & quę ex alto trahere ac euacuare poſſunt, magis utiq; quàm ea quæ furfuribus conueniunt. Atq; hæc quidem Methodus eſt ea componẽdi, Verum ſylua eorum quæ experiẽtia cõſtant (Oportet enim, ut dixi, in omnibus maxime attendere ac conſiderẽ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 51 sur 580

©BIUM

fidere his quibus experimentum teſtimoniũ præbet,) in tertio libro Critonis de ornatu ſcripta eſt, Apponam autem etiam nũc ego ab Archigene ſcripta hac ſerie uerborum. Remedia morbi pedicularis: Morbo pediculari affectis hæc cõferunt. Staphidis ſylueſtris partes II. ſandarachæ & nitri utriuſq; partẽ I. cum aceto & oleo capiti illine. Aut Rhoen qui in obſonia additur cum oleo tritum ſimiliter illinito. Aut oxylapathi radicem cum oleo eodem modo. Aut uetratrũ album, & ſtaphidem ſylueſtrẽ, & nitrũ pari pondere cũ oleo in balneo adhibe. Aut cum aqua marina, aut muria meraca cum aceto perfundito. Quod ſi nuditas pilorum adſit, ſylueſtrem ſtaphidem cum oleo & aceto imponito. Aut alumen tritum cum oleo illinito.

De Achoribus, hoc eſt, ulceribus capitis manantibus. Cap. VIII

INter affectiones cutis capitis connumeratur quoq; ea quæ Achor appellatur, ex genere tumorũ præter naturam exiſtens: propriam autem & ſingularem appellationem nacta, ob acceſſionum quæ ad eam cõſequũtur proprietatẽ: ualde enim tenuibus foraminibus eroditur, quæ tenuem in ſe humorem modice uiſcoſum cõplectuntur. Ad ſimilitudinem uero eius proxime accedit alia cutis affectio quę fauus, græcis Cerion uocatur: maiora tantum foramina habens, in quibus humor hymettio melli ſimilis continetur. Generatio ipſis ex humore mixto eſt, qui partim tenuem ſeroſumq; ac mordacem, partim uero craſſum ſuccum in ſe habet. Tenuis itaq; humor utpote mordax, primum quidem ad ſcalpendum ipſos impellit, progreſſu uero temporis ad ſcalpturam tum tumor augeſcit, tum foramina circa ipſum erumpũt. Manifeſtũ igitur eſt euacuare oportere humores affectionem ipſam operãtes. Qui ſi etiam influant amplius, prohibendus primum eſt ipſorum influxus, per capitis euacuationem, prę̃miſſa totius corporis purgatione, uelut in alopecijs eſt proditum. At uero ſi parua affectio exiſtat, ſola localia & partialia appellata remedia, citra totius corporis euacuationem ſuffecerint. Conuenient aũt ipſis ob craſſitudinẽ uidelicet & uiſcoſitatem humoris eas generantis, pharmaca quæ ipſum incidant, quæq; facultate ſua neceſſariò diſcutiant & repellant. Atqui acetum ex incidentium ordine exiſtens, ultra hoc quod diſcutit, præcipuum quiddam in ſe habet, quo reprimitq; ac quod influit depellit, utpote quod ſubſtantia ſua modice calidum eſt, plurimum uero frigidum & partium tenuium: tali nanq; facultate præditum eſſe, in primo de ſimplicium pharmacorum facultate demonſtratũ eſt. Sit itaq; acetum exquiſite acidum, in quo nulla penitus uini qualitas appareat: hoc ipſo ſanè pharmaca metallica appellata, modo hoc, modo aliud imbues, achoribusq; ex eis medeberis. Incipere autẽ ab imbecillioribus præſtat, preſertim ſi dolor ſimul ipſis adſit. Cimolia igitur ad hanc rem apta eſt, & Cretica lemniaq; terra, pompholyxq; & ſpodium, ſpuma argenti & cadmia tenella. Quod ſi neq; ex his quieſcat malum, pharmacum ex charta ſiccum aceto dilutum illinito, Neque obſcurum eſt tollendos prius capillos antequam talia admoueas. Si uero acrius tibi ex charta pharmacum appareat, miſcebis ipſi argẽti ſpumã: ſiquidẽ ſufficienter mordacitatem eius exoluere uelis, pari copia: ſi uero modice tantum remittere uelis, minori, quemadmodum etiam ſi plurimũ eius uim exoluere placeat, maiorem eius copiam addes. Porrò quum aliquãdo ruri degenti mihi pharmacum ex charta ad manum non eſſet, conſpecta in ægri domo inutili aliâs charta facultam poſtulaui, exuſtaq; charta ac aceto diluta, locum affectũ illeui, hominemq; ad me poſtridie uenire iuſſi: ſciebam enim quòd quum duræ carnis eſſet pharmacum ferre poſſet, qui ubi ueniſſet, parũ aberat quin curatus eſſet: quare ad aliud pharmacum non tranſiui, ſed eodem uti iuſſum, poſtera die perfecte ſanitati reſtitutum

©BIUM

tutum cõſpexi. Prudenti igitur uiro, quod ſæpe iam dixi, opus eſt, & qui tum curandorum morborũ ſubſtantiam, tum ægri naturam probe norit. Inſuperq; pharmacorũ facultatẽ non iuxta genus tantum, ſed & iuxta quantitatem cognoſcat, quo ſingulis diebus quali præſidio opus ſit cõiectet. In extẽdenda enim aut exoluenda pharmaci, quod prioribus diebus admotum fuit, facultate in quantum ſane affectio ipſa indicat, congrua curatio conſiſtit. Ad Achoras inflãmatos. Quod ſi quando in ulcus manãs inflammatũ ſimul & doloroſum incidas, lenies primum per humectum concoctoriumq; ac emolliens & acrimoniã arcens pharmacum dolorem, Tale autem eſt parygrũ appellatum, ab Hera alijsq; plurimis deſcriptũ. Satis manifeſtum autem eſt quòd ipſum in manu per ſpecillum latum cum roſaceo emollitum & ad ungenti formam redactum, non emplaſtri forma, qualem à principio habebat, adhibere oportet. Conueniunt etiam hoc tempore, ea quæ ad ſedem ex ulceribus aut rupturis dolentem faciũt, de quibus priuatim deſtinato ſermone ac tempore dicetur, Sicut etiam conueniunt ea quæ cancros mitigant. Hæc igitur omnia ubi prius cõſideraueris, etiam particularem pharmacorum uarietatem utiliter cognoſces. De qua ego quoq; dicere aggrediar, Quæ apud præſtantiſſimũ quemq; medicum laudata reperi pharmaca deinceps ſcripturus. Ad Achoras Archigenis. Archigenes in primo pharmacorũ iuxta genus, ad Achoras ſic ſcripſit. In quibus Achores, aut papulæ feruidæ, aut eruptiones circa caput ulceroſæ ſunt, ab omni acri & ſalſo abſtineant, itemq; acido. Deinde deraſis capillis, aut ter, aut ſæpius quotidie ex calida in qua myrtus, aut lẽtiſcus, aut rubus, aut bryonia, aut ſycomorus, aut lupini, aut lẽtes, aut aſparagi radix incocta ſint, lotis & maxime ubi multa ſanies effluxerit, ſalicis folia ex aqua imponito, aut lentem cum melle, aut aſparagi radicem coctam eodem modo, Aut fœnum græcum betæ ſucco maceratum pinguibus emplaſtris uſu cognitis ammiſceto ac utitor. Aliud præclare faciens. Pinus corticem cum cerato. Aut cadmiam cum oleo ueteri illinito. Aut cinnabari ſimiliter tritũ imponito. licebit & myrti baccas, aut ordeũ uſtum, aut argenti ſpumam, aut ceruſſam, aut oſtreorũ teſtas uſtas ammiſcere, ſingula etiam cum oleo ueteri illinire. Aut ſpodium & mannam ex uino. Egregie conſtanter facit & chalcitis cum aceto & oleo ueteri illita. Aut betæ decoctum cum modica cimolia, ſale & uino admixtis, in balneo affrica. Aut hyoſcyamum & ſemperuiuũ minus, trita cum roſaceo mellis ſpiſſitudine illine. Aut ulceribus ex ſmegmate quopiam repurgatis, Terram cimoliam torrefactã cum uino, aut fecem uini rhodij uſtam cum uino ueteri, aut radicis cucumerũ ſylueſtris decoctum adfundito ac proluito. Aut tragacantham aut argenti ſpumã, aut ſandarachæ duplum, cum uino, aut etiam cum oleo myrteo, ut pinguí quopiam illinito. Aut argẽti ſpumã & calcem pari pondere cum aceto & oleo illine. Aut chalcitidem cum myrteo oleo uel ſuillo felle liquido illine. Hæc quidem Archigenes ſcripſit, doctrinam tradẽs non modo Empiricam ſed etiam indefinitã. Inuenire itaq; eſt apud Empiricos, qui ſanè non in contentioſis ſermonibus uitam contriuerunt, ſed in medicæ artis operibus diligenter uerſati ſunt, quod in quibuſdã apparẽtibus cognitionibus euidentia diſcrimina retulerũt, qualia & ego paulo ante in alopecia feci. faciam autẽ & nunc in his quæ Archigenes ſcripſit pharmacis. Quædã enim ex eis incipientes achoras, citra humorũ in uniuerſo corpore uitiationẽ aut eorũdem multitudinẽ redundantẽ, ſanant, adſtringentem nimirũ & repulſoriã uim habẽtia. Quædam uero ubi magnũ quoddã malum minãtur Achores, eos augeri prohibent, ſimul & quod influit repellentia, ſimulq; quod iam in eis continetur concoquentia & diſcutientia, quæ euidẽs eſt mixtæ facultatis eſſe oportere. Quædã autẽ eis quæ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 53 sur 580

©BIUM

in ſuperficie hærent,paruiſq; tantũ auxiliantur,quæ moderatis uiribus prædita eſſe oportet,& nihil quod irritet habere,ex diſcuſſoria nimirum facultate. Alia autem uiribus omnino robuſtiſſima ſunt,adeò ut etiam Achoras ex craſſis ac uiſcoſis humoribus obortos, ineluibiliterq; cuti infartos euacuare poſſint, atq; id adeò ualide ut etiã ſi obduratũ quid habeant,idipſum deturbare ualeant,quãuis ipſum cutis habitũ in eiuſmodi malum habitũ inducant,ut quod influit corrumpatur,etiamſi cõmodum id exiſtat. Hæc autem ſunt ex efficaciſſimis pharmacis cõpoſita,quale retulit Archigenes ubi ſalem ad reliqua diſcuſſoria ammiſcet.Sal enim & chalcitis,& uini fex uſta & ſandaracha, & calx uiua fortiſſima uiribus pharmaca ſunt, calfacientia,mordentia & diſcutiẽtia. Eius generis eſt etiam fel calidorũ & ſiccorum animaliũ,quorũ non meminit Archigenes, ſed unius ſuilli tantũ,quod omnium moderatiſſimũ exiſtit: ad cuius facultatem etiam proxime cinnabari accedit,propinquũ deinde locum habent cõchæ uſtæ, & hordeum,& poſt hæc oleum uetuſtũ.Quemadmodũ autem hæc emouent,ſecant & diſcutiũt uiolenter impactum, Sic repellunt adſtringentia, Aliqua quidẽ ſimpliciter citra cõtrariæ facultatis ammixtionẽ,aliqua uero per dominiũ adſtringentis in eis facultatis. Myrti equidem earumq; baccæ, & pinus cortex,ex eorũ numero ſunt quæ non habent cõtrariæ facultatis ammixtionem, uelut etiã rubus & ſycomorus,quãuis moderatius adſtringant, q̃ myrti earumq; baccæ, ſed tamen adſtringendi uim ſenſibiliter in ſe habent.Mixtæ aũt facultatis eſt oleum myrteũ. Nam & ex oleo, & ex baccarum myrti, aut ipſius etiam myrti ſucco eſt compoſitum. Oleũ autem ipſum emollientẽ habet facultatẽ, Myrtus autem eiusq; baccæ adſtringentem,non mollire,ſed cogere & ſtringere natam. Roſaceũ item quanquã minus q̃ myrteum adſtringat,tamen & ipſum mixtæ facultatis exiſtit.Quemadmodũ autẽ hæc per prẽparationẽ mixtas uires habent,Sic alia ſponte naturæ talia ſunt,uelut lẽtiſcus,cyprus,& lentes:quod ipſum in ſermone de his eſt demonſtratum. Cæterũ diſcuſſoria & repurgatoria,citra ſenſibilem caliditatẽ,facultate præſtãt ex eis quæ iam Archigenes retulit, Beta ipſa,& cimolia uſta,priusq; uero uritur imbecillior uiribus q̃ beta eſt,ſed fortior his eſt cucumeris, et bryoniæ ac aſparagi facultas. Spuma uero argenti præſtantius quidẽ quàm cimolia uſta pharmacũ eſt, Multo uero debilius q̃ ad propoſitæ affectionis ſufficiat medelã. Cadmia autẽ moderate habet ad mediæ magnitudinis achoras. Citra mordacitatem uero reſiccat ſpodium.Manna autẽ etiam concoquit.Oleum uero ut iam dixi, laxantẽ quidem habet uim, ſed eam non adeò fortẽ, atq; ob id per mixturã facile exuperatur. Itaq; ubi fuerit cum obducentibus meatus & refrigerantibus permixtũ,uelut eſt ceruſa, poſſibile eſt hanc magis uim ſuam demonſtrare, quæ eſt cogere,oppilare,& adſtringere ſubſtantiam corporũ quæ cõtingunt. Porrò hæc omnia in Archigenis ſermone confuſa ſunt, neq; in quibus achoris, neque quãdo eis utendũ ſit,ipſo demõſtrante. Vtitur aũt & uino in eodẽ ſermone,neq; apponit quale probet. Atqui multijuga circa uinũ differẽtia exiſtit, Aliud enim auſterũ,aliud acerbũ,aliud dulce,aliud acre manifeſte eſt, aliqua etiã plures qualitates ſimul ex ſe oſtendũt,nimirũ & dulce quippiã & adſtringẽs & acre cõplectentia. Quando igitur ſimpliciter quis ſcribat,diluí debere quippiã uino,lectorem cõiectare oportet quem ſcopũ pharmaci cõpoſitio habeat,& ad illum reſpiciendo,id quod aptum fuerit uinũ eligere,Adſtringens quidem ubi repellere uelit,acre uero in quibus diſcutere.Reliquis item utetur quemadmodum uniuſcuiuſq; uim demonſtrauimus in loco ubi de uinorũ differentijs docuimus. Acetũ uero in omni occaſione ad achoras aptiſſimũ eſt, utpote craſſos & uiſcoſos humores ſecans,atq; id quod influit diſcutiensq; & repellens. Verũ ipſo non utiq;

per ſe

©BIUM

per ſe quiſpiam utetur, ſiquidem non proluere aut lauare achoras uelit, ſed ad di
luenda cum eo pharmaca, moderata quidē in quibus incipit & adhuc parua eſt
affectio, fortia uero in maioribus & diuturnioribus, fortiora autē adhuc in inue
teratis iam & ægerrime curabilibus. Verum differentia pharmacorū iuxta forti
tudinem iam ante à me relata eſt, Cæterum ex relatis ab Archigene pharmacis,
in totum non uti exoptem ſemperuiuoq; & ceruſa, Illud enim ſtrenuius refrige
rat quàm conuenit incipientes achoras refrigerari. Ceruſa uero modicā quidem
habet frigiditatem, & ex pharmacis eſt obducentibus meatus, pro ea autem uti
poſſumus ſpodio & pompholyge.

Quæ Apollonius in primo de parabilibus ad Achoras ſcripſit.

APollonius in primo de parabilibus ad achoras primū quidem ſic ſcripſit:
Roſaceo oleo caput illine. Deinde poſt hoc, betæ ſuccum ſimiliter illine.
Tertium deinceps, Teſtudinis ſanguinem eodem modo adhibe. Quartum, Lau
rino oleo caput illine. Et quintū, Crocinum ungentū inunge eodem modo. Ex
his ſanè primum debiliſſimū eſt pueris & mulierculis teneræ carnis in principio
affectionis utile exiſtens, Concoquit enim & diſcutit ac repellit, eaq; omnia mo
derate facit. Secundū uero ubi betæ ſucco uti cōſulit, efficacius quidem eſt roſa
ceo, diſcuſſoriā uim habens, nō tamen ad fortes ac iam obfirmatos achoras ſuffi
cit, At uero teſtudinis ſanguis curioſum & ſuperuacaneū eſt pharmacū, neq; un
quam tentaui eius periculum facere. Quod uero deinceps ſcriptū eſt laurinum,
fortiter calfacit & diſcutit, opusq; habet corporis totius & capitis euacuatione,
quo diſcutiat humores achoras facientes. Crocinū deinde ungentū diſcuſſoriū
quiddam habet & aſtringens, & cōcoctorium, atq; ea tria fortiora in ipſo ſunt q̄
in roſacei natura: ex eis igitur quæ de illo dicta ſunt, etiā de hoc ratiocinari licet.
Poſt hæc autem ipſius uerbis ita ſcriptum eſt: Tauri urinā affrica, Deinde ſequi
tur, facit & cameli urina eodem modo. Vtendū autem eis, inquit, ad plures dies.
Verū ego utiq; dixerim ad ipſum, Non eſſe quod ad multos dies, ſed ne ad unū
quidem, purus homo tolerare queat, ut ullius alicuius eiuſmodi animalis urina
capiti affundatur, præſertim in affectione adeò parua, & quæ facile curari poteſt,
Bis enim per omnia (quod dicitur) diſtās eſt, roſaceo uidelicet uti, quod penitus
exiguam habet ad propoſitum ſymptoma facultatē, & tauri ac cameli urina quæ
acerrimæ grauiſſimæq; & penitus iniucundæ exiſtūt. Deinceps uero tale quod
dam pharmacū his uerbis ſcriptū eſt: Furfurū chœnicē dimidium in aquæ hemi
nis duabus madefacito, poſteaq; terito ac ſuccum excolato, cumq; dimidia aceti
hemina ad limi ſpiſſitudinē coquito, & ex eo caput fricato, Deinde aqua in qua
beta, aut fœnum græcū, aut lupini cocti ſint, abluito. Vngēto autē irini fece uti
tor. Hoc pharmacum diſcuſſoriū eſt citra mordacitatem, ex repurgantibus atq;
extergentibus appellatis cōpoſitum. Eiuſmodi enim facultatis ſunt furfur, beta,
& lupini: diſcutit autem ſimulq; calefacit non uehementer fœnum græcū: ex eo
autem genere eſt & irini ungēti fex. De aceti uero facultate antea quoq; dictum
eſt, quòd aptum ſit ad achorum affectionē, quare hoc ut cōuenientiſſimo & effi
caciſſimo pharmaco utendū eſt. Aliud deinde poſt hoc pharmacū ſcriptū
eſt ab Apollonio his uerbis: Cucumeris ſylueſtris radices decoquito, & ſuc
cum affricato. Didicimus autem cucumeris radicē plurimū diſcuſſoriæ faculta
tis eſſe. Et poſtea hoc pharmacū ſcriptum eſt: Terræ cimoliæ, ſulphuris uiui, par
pondus cū aceto terito, & in balneo affricato, calidaq; abluito. Hoc illinire etiā
cōuenit pharmacū, nō ſolum ut dixit in balneo adhibere. Omnes enim habet fa
cultates quibus affectio indiget, aceto quidē ipſas habente uelut antea eſt dictū,
Solū uero ſulphur ulterius quàm cōuenit excalfacere & diſcutere poteſt. Qua

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 55 sur 580

©BIUM

propter cimoliam ei ammiſcuit, quæ cõpoſitionem ex utroq; ad moderatã temperaturam reducit. Cæterũ quod ſequitur pharmacũ ubi inquit, Maluam exiccatam & tuſam in urinam inſpergito & affricato, reprehendo, in quantum etiam ſuperius urinæ uſum deteſtatus ſum, etiamſi facultatem eius affectioni cõuenire non negauerim. At quod deinceps ſcriptũ eſt, in quo ait fici folia in aqua coquito, & aquam ſub diuo per noctẽ exponito, iniectaq; in ipſam fece uſta affricato, poſt hæc uero repurgãtibus pilos, eluito. Acre ualde hoc exterſoriũ medicamentum eſt, quod ſi in balneo tantũ adhibeatur, nõ uehemẽter ualet achoras irritare, preſertim ſi quis, ut ipſe deinceps iubet proluat, hoc eſt, ex aqua dulci caput perfundat. Ad illitionẽ uero eiuſmodi pharmaco uti periculoſum eſt. Eſt enim plurimum acre medicamentũ fex uſta, quemadmodũ in libris de ſimplicium medicamentorũ facultate eſt cõmonſtratũ. Quod uero ſequitur pharmacũ ſecuri uſus eſt, eoq; confidenter quis utetur ex ſpuma argenti laurinoq; cõpoſita. Miror autem quomodo, ut laurino ſimile, oleum ſimplex ammiſcet, ſic quodãmodo ſcribens, Argẽti ſpumã cum oleo albo, aut laurino tritam, ubi calida prælaueris circumlinito. Longe enim deficit à laurini facultate, oleũ cõmune quod album appellauit, ea ipſa uſus eſt à laurino diſtinctione. Quin & quod poſt hoc ſcriptum eſt, conſimilem habet abſurditatem: pro ſpuma enim argenti ceruſa utitur, diluit autẽ ipſam myrteo aut laurino, quũ multã omnino differentiã hæc pharmaca habeant: alterũ enim repulſoriũ eſt, alterũ uero plurimũ calfacit & diſcutit. Vſuſq; eorum eſt repulſorij quidẽ in principio, diſcuſſorij uero ubi humor qui achoras generat iam eſt firmatus. Amplius autẽ deinceps quũ rubi canini folia cõtundere & exuccare iubet, deindeq; oleo miſcere, imbecille eſt pharmacũ, & incipiẽti adfectioni ſolũmodo aptũ, utpote quũ rubus caninus adſtringat. Tale pharmacum eſt etiam plumbago cum ceruſa, uino ſubacta, uſq; quo ad cõpagem quæ illini queat redigãtur. Porrò contrariæ prædictis facultatis ſunt quorũ æqualiter, nulla diſtinctione appoſita meminit, id uidelicet quod ex naſturtio, & quod ex Scilla conſtat. De priore quidẽ hæc uerba tradens. Naſturtij & ſalis parem modum adipiſanſerino ammiſceto, terito ac utitor. De altero uero ſic ſcribit: Scillã in fornace uelut cucurbitã cinere obruito, quumq; mollis fiet, exprimito, deinde ad ſuccũ oleo non multo ammixto, illinito. Manifeſtũ uero eſt multò uehementius eſſe quod ex naſturtio apparatur. Quod uero deinceps tradit ex mitigatoriorum pharmacorũ genere eſt, quod ubi dolor quiſpiam uehemens circa achoras exiſtit, donec eum leniat, conuenienter adhibetur. Si uero duros & inueteratos achoras diſcutere uelimus, omnino imbecille eſt. Scripſit aũt in hunc modũ de eo Aſclepiades: Olei quàm optimi heminã in pilam plumbeam infundito, & plũbeo piſtillo terito, donec craſſum & ſubnigrũ reddatur. Deinde ſeorſim ſpumæ argenti libram I. & ceruſæ tantũdem terito, oleoq; ammiſceto. Poſtea uero eloto & ſiccato capite pharmacũ illinito. Neq; uero ex ſimplici tantum oleo, ſed quandoq; roſaceo, quandoq; myrteo apparabis, & ad rugas ani intumeſcentes rimasq; ac fiſſuras ſedis, ad ulceraq; dolentia, omniaq; alia quæ ex fortiorũ pharmacorum uſu exacerbata ſunt, optimũ medicamentũ habebis, Egregie enim ea lenit, etiamſi ſerpendo exedentia, aut etiã canceroſa, aut quomodocũq; maligna exiſtant. Nequaq; itaq; eius cõpoſitionem nunc ſcribere oportuit, ſed quemadmodũ ego antea dixi, ſufficiebat illud dicere quòd dolorifici achores eiuſmodi pharmacis mitigantur. Cõmune enim hoc eſt in omnibus dolore adfectis, proprie autem faciens ad achoras. Deinceps autẽ tale pharmacũ ſcripſit: Spumæ argenti drach. VIII. foliorum rutæ tenerorũ drach. V. olei drach. VIII. aceti heminæ quartã partẽ, ſimul trita capiti illinito. Hoc ſanè pharmacũ multo uſu habemus exploratum.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 56 sur 580

©BIUM

exploratũ. Propinquũ autẽ ipſi facultate eſt id quod cõſequenter ab eo eſt conſcriptum, iuxta hanc cõmenſurationem. Ceruſæ drach. VI. ſpumæ argẽti drach. IIII. ceræ tantũdem. ſulphuris drach. VI. olei roſacei aut myrtei quod ſatis eſt ut ceratũ liquidũ fiat. arida cum cerato cõmittito, caputq; inde illinito. Hoc autẽ & ad omnes in toto corpore eruptiones uehemẽter cõmodũ eſt, ut rite ſit ab Apollonio conſcriptũ. Quin & quod poſtea ſequit plurimũ diſcuſſoriũ eſt, ut quod ſpumã nitri habeat multã, adeo ut niſi olei multitudine caſtigẽt, acrius ſit q̃ cõuenit. Iubet aũt ad unã ſpumæ argẽti partẽ, quintuplũ ſpumę nitri ammiſceri, hiſq; dum terũtur paulatim oleũ adfundi, donec ad cõpagem illitioni aptã redigãtur.

Quæ Crito ad achoras pharmaca ſcripſit.

IN Methodo de curãdis morbis uniuerſales facultates pharmacorũ ad ſingulos morbos recenſui, uerũ paucorũ definitæ materiæ exemplorũ mentionem feci, dilata tum multitudinis ipſorũ cõmemoratione. At uero in præſenti, quam nunc in manibus habemus, tractatione, omnia quidẽ quæ omnes pharmaca ſcripſerunt, longũ fuerit recenſere; Quæ uero à probatis medicis per experientiam tradita ſunt, Ea omnia uiſum eſt mihi conducibilius enumerare, quo etiam inter ſe propinqua, & quæ omnino eadem apparent, paululum uero iuxta apponderationem aut præparationẽ euariant, hi qui in his ſcriptis uerſantur cognoſcant, eaq; maxime præparent quorũ materias in promptu habent. Cõtingit enim aliquando ut aut in totum ea quæ in cõpoſitionem miſcentur non reperiamus, aut talia reperiamus, ut ipſa iniicere non audeamus. Cæterũ eius maxime in cõponẽdis pharmacis cura habẽda eſt, ut bona integraq; & in uigore ſint omnia quæ ammiſcentur. Ob id igitur etiam iam omniũ quæ Crito tradidit mentionem faciam, nam is ſanè diligentius achorũ curã tractaſſe mihi uidetur, In quinq; itaq; ſermones doctrinã de ipſis diſtinxit, quos primũ & ipſe recenſebo. PRIMVS Critonis ſermo de achorũ curatione. Scribit itaq; Crito hæc uerba. Ad achoras in capite contingentes, qui plerũq; furfuribus præcedentibus fiũt, & ferme etiam ſcabie, in principio ſubſcriptis cõpoſitionibus utemur. Ad achoras recentes, gluten fabrile aqua cocti obline. Aliud, Papaueris ſylueſtris & hyoſcyami folia cũ oleo impone. Aliud, Fici uirgulta aut folia tenera trita cũ aqua imponito. In inueteratis uero cũ aceto terito. Aliud, Nucũ amararũ nucleos in aquã tepidã iniectos & decorticatos, cũ aqua terito, & cerati craſſitudine præraſis imponito. In inueteratis cum aceto diluito. Aliud, Recrementi ferri & roſarũ par põdus cũ uino terito & imponito. Quidã uero trita cerato roſaceo excepta adhibẽt. SECVNDVM ſermonẽ ad achorũ affectionem his uerbis conſcripſit. Circũtenſa autem cute, & ob id moleſtiam inferente, ſubiectis cõpoſitionibus utendum eſt. Lipara ſeu pinguis cõpoſitio ad achoras, pſydracas, papulas feruidas, intertrigines. Eſt cõmoda quoque uitijs ſedis. Spumæ argenti drach. L. foliorũ rutæ tenerorũ drach. XXV. aceto diluito, & roſaceo aut myrteo excepta, cũ penna illinito. Alia, Spumæ argenti drach. CC. ceruſæ drach. CL. rutæ drach. C. ſtaphidis ſylueſtris drach. XXV. aceti ſextarios III. myrtei libras III. particulatim ſingula terito, & affuſo liquore, ut dictum eſt cõponito. Alia, Ceruſæ drach. CL. ſpumæ argẽti drach. C. rutæ drach. C. myrtei ſextarios III. particulatim tritis liquorẽ affundito. Alia, Ceruſæ uſtæ drach. C. rutæ drach. C. mannę thuris tantũdem. corticis pinus drach. L. olei myrtei ſextarios II. aceti tantũdem ſimiliter cõponito. Alia, Recrementi plumbi drach. C. pampinorũ uitis drach. C. thuris drach. C. myrrhæ & ſpumæ nitri tantundẽ, aceti & myrtei quantũ ſufficit. In TERTIO autẽ hæc tradit. At ubi affectio inueterata fuerit, ſubſcriptis cõpoſitionibus utendũ eſt, & deinceps

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 57 sur 580

©BIUM

ceps ita ſcribit. Damocratica cõpoſitio ad achoras humectos & inueteratos. Laſdani drach. VIII. ceruſæ tantundẽ. ſulphuris uiui drach. IIII. uino & myrteo oleo ſubactis utitor. Alia, Spumæ argenti drach. VIII. pampinorũ uitis drach. VIII. ſucci hypociſtthidis drach. IIII. ſpumæ nitri drach. II. gallarũ drach. III. aut II. ex aceto & myrteo adhibe. Alia, Malicorij, gallarũ, acaciæ ſuluæ, Malicorium & gallas uino macerata coquito, acaciam uero uino dilutã reliquis probe tritis adijcito, quumq; recte omnia cõparata fuerint myrteo excipito. Alia, Spumæ argẽti, ceruſæ, hyoſcyami, miſyos, ramulorũ cicutæ, æquales portiones, thuris uſti, ramulorum oleæ tantundem. aceto & oleo lentiſcino exceptis utere. Alia ualde cõmoda. Ceruſæ uſtæ drach. VIII. ſpumæ argenti drach. VIII. atramẽti ſutorij drach. IIII. Rhois rubri drach. IIII. ſulphuris uiui drach. II. opij drach. II. myrrhæ drach. II. aceto & lentiſcino oleo excipe. QVARTVM uero ſermonem de achoris curandis hac uerborũ ſerie cõſcripſit. Quando uero ex his quæ ad achoras ſcripta ſunt pleraq; reſiccãt, magisq; dolorẽ inferũt, utpote cute in ipſis affectis circũtenſa, itaq; ſubſcriptis cõpoſitiõibus utendũ eſt p quas poſt hæc omnia citra dolorẽ emẽdari. Leuce emplaſtrũ albũ inexuperabile, Facies ad humectos achoras, & qui ægræ tolli poſſunt, facit & ad papulas feruidas & intertrigines. Spumæ argẽti drach. C. ceræ drach. C. alij L. habẽt. ceruſæ drach. C. thuris drach. XXV. aluminis ſciſſi drach. XVI. terebinthinæ drach. XXV. piperis albi drach. III. olei ſextariũ I, arida tundito. Oleũ uero & argẽti ſpumã ac ceruſam in ollã nouã cõiecta ad prunas coquito, atq; ubi mutationem acceperint, ceram & reſinam addito, ac donec nõ inquinet amplius manus agitato, deinde ab igne ablatis, & quodãmodo refrigeratis arida adijcito, & in pilam translata diligenter emollito. Vtitor aũt in linteolum impactis, ſoluitoq; tertia die. Magis autem cõmodarit pharmacũ hoc ſi cum Melino emplaſtro Paſionis fuerit permixtum, ita ut emplaſtri inexuperabilis, Anicetũ Græci hoc appellant, partes duæ, Melini aũt Paſionis una pars committantur. Alia, Ceruſæ drach. CXX. ſpumæ argẽti drach. LXXX, ceræ drach. XXIIII. terebinthinæ drach. XII. mãnæ drach. XVI. aluminis ſciſſilis drrach. VIII. olei heminas II. cõmitte ut dictum eſt. Melinum Leucij emplaſtrum, quod omnem fluxũ reſiccat, faciens ad achoras inueteratos & humectos. ceræ drach. VIII. ſandarachæ drach. IIII. adipis uitulini drach. IIII, terebinthinæ drach. II. thuris drach. I. myrrhæ drach. I. aluminis ſciſſi uſti drach. I. corticis pinus drach. I. olei myrtei q̃d ſatis eſt: liquefacta cũ aridis cõmittito. Aliud Melinũ Hygieni, reſiccãs omnẽ fluxũ. Spumę argẽti lib. I. ceruſæ lib. I. ſalis foſſilis lib. I. aluminis ſciſſi libræ dimidiũ, atramenti ſutorij ſexũcem. olei ſextarios II. aceti ſextariũ I. Oleũ, ſalem, ceruſam, ſpumã argẽti donec nõ inquinẽt manus coquito, arida uero tuſa, cribrata, acetoq; diluta, ad refrigeratum pharmacũ addito paulatim adſtillando ac aſſidue agitãdo, deinde in pilã translata ac probe emollita, tollito ac utitor. Thebæi emplaſtrũ ad achoras humectos. Spumæ argenti drach. XL VIII. ceruſæ drach. XXIIII. corticis thuris drach. XII. gallæ omphacitidis drach. XII. ceræ drach. VIII reſinæ terebinthinæ drach. XVI. olei ſeſquiheminã. cõponito ut dictũ eſt. QVINTVM poſtremũ ſermonẽ de achoris Crito ita ordit. Cæterũ ubi affectio decreuerit & cicatrix perfecte fuerit obducta, ad totius mali translationẽ ſubſequentibus cõpoſitionibus utendũ eſt. Deinde ſmegmata plura ſcribit, unũquodq; iuxta hanc cõpoſitionis formã. Smegma ad achoras, furfures, aſperitates & ſcabies. Terræ cimoliæ lib. I. nitri rubri. lib. I. retrimentorũ quæ ab expreſſa myrobalano relíqua ſunt ſexuncẽ, alij lib. VI. habent. myrrhæ drach. VIII. piperis albi drach. VIII. nardi celticæ drach. IIII. caſiæ drach. IIII. coſti. drach. IIII. cõtuſa & cribrata repone, ac utere in balneo

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 58 sur 580

©BIUM

balneo. Aliud, Nitri rubri lib. IIII. terræ cimoliæ tãtundem. retrimentorũ ab expreſſa myrobalano lib. II. cypri lib. I. alij IIII. baccarum lauri lib. I. iridis aridæ lib. I. radicis bryoniæ, alcyonij, amygdalarũ repurgatarum, cornu ceruini uſti, ſingulorũ lib. I. Componito ut dictum eſt. Aliud, Fecis uini uſtæ quam Romani feculã, nos tryga appellamus lib. XXIIII. aquæ pluuialis ſextarios XLVIII. thuris lib. II. terræ ſamiæ lib. II. olei Sabini lib. IIII. alij ſextarios IIII. ceræ lib. III. & dimidiam. Fecem & aquam in dolium figulinũ non picatum coniecta ad dies VII. madeſcere ſinito, & ter in die cum ferula agitato. Sequenti deinde die dilutum & ſacco excolatũ liquorem in uas æreum ſtanno oblitum transferto, & igni impoſitum coquito, luculentiore aũt igne utaris: atq; ubi tertia pars reliqua ſit, oleum & ceram inijce, rurſuſq; ad lentũ ignem decoque: poſtquam uero iniecta fuerint liquefacta, thus, & terram ſamiam trita, addito, conquaſſato, & in uitreũ uas robuſtũ transferto, Tenuia enim rũpuntur. Vſus autẽ tẽpore affectos locos circũlinens & diligẽter cõfricans, abluere iube. præſtaret quidẽ in balneo id facere, quod ſi fieri nequeat, in domo abluat. Cõmodum eſt pharmacũ ad omnes ſordes, aſperitatẽq; ac ſcabiem cutis, itemq; ad lichenas. Aliud, Fecis uini uſtæ lib. I. aquæ pluuię ſextarios VI. thuris albi lib. II. maſtiches lib. II. alcyonij lib. I. ammoniaci thymiamatis lib. II. terræ ſamiæ lib. II. olei roſacei lib. II. ceræ Tyrrhenicæ albæ lib. II. fecẽ in aqua ut dictũ eſt macerato. ter ſingulis diebus cũ ferula ſtrenue agitãdo. Deinde excolatũ per ſaccũ liquorẽ in uas ſtãno oblitũ trãsferto, poſitũq; ad ignẽ ad dimidiã partẽ coquito, deinde liqueſcibilia adijcito, atq; ubi diſſoluta fuerint, alcyoniũ tenuiſſime tritũ infarcito. Habeas aũt ad manũ prompta, in fecis aqua diſſoluta, probeq; trita, thus, ammoniacũ, maſtichen, terrã ſamiam, eaq; ſtrigmenticia prædita craſſitudine, reliquis infarcito ac diligenter cõquaſſato, & ablatis utitor. Aliud Diaſmyrnũ appellatum. Fecis uſtæ lib. XXIIII. aquæ pluuialis ſextarios quadraginta octo, olei Sabini lib. IIII. ceræ lib. IIII. terræ ſamiæ lib. II. thuris lib. II. maſtiches lib. I. ammoniaci Thymiamatis lib. I. myrrhæ drach. VIII. Componito ac utitor ut dictum eſt.

Quæ Cleopatra in libro de ornatu ad achoras ſcripſit.

PORrò quæ Cleopatra ad achoras ſcripſerit ea deinceps referent illius ipſius uerbis. Fœno græco tenui cocto, et in betę nigrę ſucco macerato caput eluatur: aut betæ decocto, aut terra cimolia in his macerata, Poſt ablutionem uero myrto cũ uino & oleo trita illinat, ſuperneq; betæ folia imponantur. Aliud ad ualde ulceratos. Ceruſæ frictæ drach. II. thuris drach. II. ſulphuris drach. I. trita ex oleo illinito. Aliud, Quod & ad furfures facit. Nitri, atramenti ſutorij, utriuſq; drach. I. terito affuſo oleo & illinito. Aliud ad achoras. Myrrham & myrti albæ folia uiridia uino trita illinito. Aut terrã cimoliam torrefactã cum uino nigro illinito. Aut ceruſæ & plũbaginis æquales partes cũ myrteo tritas illinito. Aut ſulphuris uiui, drach. VI. thuris maſculi drach. I. aluminis ſciſſi, ſtaphidis ſylueſtris, erucę, ſpumę nitri, ſingulorũ drach. I. atramẽti ſutorij drach. I. rutæ ramulos tres, terito aceto moderate affuſo, itẽq; laurino, aut myrteo, aut crocino, aut oleo ueteri adſtillato, quo pinguis cõpoſitio fiat, eãq; ubi prius hoc ſmegma affricueris illinito. Smegma, Hyſſopi chœnicẽ. I. lupinorũ chœnices II. ptiſanæ chœnicẽ I. fabæ freſæ chœnicẽ. I. radicis cucumeris ſylueſtris drach. IIII. Hæc trita miſceto & adfricanda præbeto. Idem & ad leprã & ad uaros facit.

Quæ pharmaca Soranus ad achoras ſcripſit.

QVandoquidem uero & Soranus de achoris, tum in quarto de medicina, tum in uniço medendi libro quem Monobiblũ inſcripſit, pharmaca quædam tradidit, quæ etiã nobis per experiẽtiam conſtant, partim quidem proprio,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 59 sur 580

©BIUM

partim uero præceptorũ, aut medicorũ amicorũ uſu cognita. Quare etiã ea ipſa hic apponemus iuxta ipſius dictionẽ hoc modo tradita. Vbi multus ſaniei fluor exiſtat, & uexatio doloris uehementer incũbat, lenticulam coctã tritam cũ modi co melle cataplaſmatis modo imponito. Aut panem cum coriãdro, aut plantagine, aut ſolano, aut ſeride, aut polygono, aut perdicio herba. Soranus quidem igitur uelut in implicata affectiõe, eiuſmodi remedia adhibet, iuxta propriã ſectã ratiocinatus. Apparẽt aũt reuera cõmoda in principijs & circa generationes, communi repellendi ratione. Deinceps uero inquit, Vbi autẽ exacerbationes remiſerint, radendi ſunt loci, & fœni græci decocto aut betæ, & ſimiliũ, ex aqua, nõ urina cõfricandi, Quemadmodũ etiã nos prius reprehendimus eos qui per urinam eiuſmodi mixturas faciunt. Poſtea uero pharmaca ſcribit etiam nobis, ut dixi, cognita. Plumbaginis, ſulphuris uiui, æquales partes terito, & affuſo roſaceo, aut myrteo, aut lentiſcino donec ſtrigmentoſum reddatur, illinito. Aliud, Sulphuris uiui, ſpumæ argenti, ceruſæ, omniũ æquales partes, croci dimidiam, trita cum paſſo cretico illinito. Aliud, Rutæ leuigatæ, drach. IIII. Spumæ argẽti drach. VIII. aceto & oleo roſaceo ammixto illine. Aliud, Spumæ argẽti drach. XX, calcis uiuæ, drach. XX. aceti heminã unã, terito ac uelut liparan aliquã ſeu pinguem compoſitionem illinito. Aliud, Chalcitidis drach. II. ſandaraches drach. IIII. ſpumæ argẽti drach. I. uino auſtero & myrteo oleo ſimul trita illinito. Deinceps uero Soranus aliud forte pharmacũ cõſcripſit, quod pro ſuæ ſectę inſtituto Metaſyncriticũ, hoc eſt, quod ex alto euocat humores ac trãſfert, appellauit: conuenit aũt in inueteratis & ægre cedentibus achoris, ex eiuſq; uſu quiſpiam medicus nobis amicus magnũ nomen adeptus eſt. Olei cedrini ſextariũ I. aceti acris ſextarios III. coquito donec exhalet acetum, deinde adijce adipis ſuilli ueteris ſale ſeruati lib. II. eoq; liquefacto, ollam ab igne auferto, & nitri triti beſſem, ſulphuris uiui ſexuncẽ, ſandaraches unc. I. infarcito. Poſtquam uero illitum pharmacum exaruerit, in balneo per prædicta ſmegmata cõfricari iube, perq; uinum & oua ac nitrum, & per radicum cucumeris ſylueſtris decoctũ; aut fece rhodia, & pumice, cum aqua calida.

Ad pſydracia, & achoras, puſtulasq; ulceroſas, helcydria Græcis appellatas, & eruptiones in capite. Cap. IX

AD preſcriptas affectiones cõuenienti diæta uti oportet, corporisq; ac capitis purgationẽ adhibere, per pilulas ex aloe, colocynthide & ſcãmonia, ita ut braſſicæ ſucco coactæ ex his pilulæ exhibeãtur. Deinde ipſa locali curatione utendũ eſt, cuius generis eſt, adiantũ cũ roſaceo illitũ. Aut fœni græci decoctũ adfrictũ. Aut malua cum farina ordeacea pro cataplaſmate impoſita. Aut melilotũ cũ farina fœni græci ex uino impoſitũ & ciceriũ decocto, ipſumq; cicer coctũ impoſitũ, nuces amaræ cõmanſæ & illitæ. Diſcutit aũt maxime & lilij radix affricta, & thus cũ uino & aqua, & lupinorũ amarorum decoctũ affrictũ, bulbi cum nitro affricti, thus ex aceto illitũ, putamen mali punici cum laurino illitum. Aut anchuſæ radicẽ uſtam & tritã cum oleo donec ſtrigmenticiam craſſitudinem accipiat, cum pinna illinito, & ægrum iuuabis.

Finis primi Libri.

CAPITA SECVNDI LIBRI.

De omni capitis dolore, dimidięq; eius partis affectione uniuerſalis doctrina. Cap. I
De cephalæa capitis dolore antiquo. Cap. II
De Hemicrania, hoc eſt, dimidiæ partis capitis affectione. Cap. III

CLAVDII

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 60 sur 580

©BIUM

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE COMPOSITIONE PHARMACORVM SE/ cundum locos, Liber II. Iano Cornario medico interprete.

De omni capitis dolore, dimidiæq; eius partis affectione, uniuerſalis doctrina. Cap. I

QVICVNQVE citra diſtinctionem indiſcriminatimq; dolo ris capitis auxilia ſcripſerunt, maius detrimentum, quàm emolumentum his qui eis fidem habuerunt, attulerunt. Ne quę enim omnes ob unam affectionẽ caput dolent: ſed tum ipſæ affectiones plures ſunt, tum curatio ipſarum ſingula/ rum propria exiſtit. Vna etenim affectio eſt iuxta intempe/ riem ſimplicem, citra humorum complexum, Alia iuxta hu morũ qualitatẽ, uelut etiam tertia quæpiam alia iuxta mul/ titudinem tantum ipſorũ humorum contingit, Quibus accedit ea quæ fit, quum humores tranſitus liquorum ac uaporum obturarint. Et ad hæc alia eſt, quum in quibuſdam capitis partibus, propter imbecillitatem, flatuoſus ſpiritus innaſci/ tur. Quandoq; etiam ob cauſam aliquam externam & laceſſentem, procatarcti/ cen Græci appellant, uelut eſt ardor, frigiditas, ebrietas, plaga, capitis dolor con tingit. Vehementiſſimi igitur capitis dolores fiunt iuxta caliditatem & frigidita tem, maxime quum inæquales exiſtant. Moderati uero iuxta ſiccitatẽ, Ad humi ditates uero nullus conſequitur dolor. Eodem modo quum ob redundantes hu/ mores ſiue iuxta omnes capitis partes, ſiue iuxta unam quamcunq; tandem, ſi/ ue duas, dolor contingit, uehementior quidem ob calidos & frigidos, Modera/ tior autem ob reſiccantes citra caliditatem aut frigiditatem manifeſtam obori/ tur. Humectantes uero penitus nullum dolorem inducunt, quantum ad quali/ tatem ipſorum attinet, ob multitudinem ſanè inſtrumentalium partium morbos faciunt, nõ tamen ſimilarium partium ullum aliquem, in quibus ſolum affectio/ nes iuxta intemperiem ſimplicem fiunt. At uero affectiones ob humorum mul/ titudinem, citra quidem obturationem, caput grauant: cum obturatione uero, ſi quidem ea moderata fuerit, moderatè doloroſæ, ſin fortis, fortiter contingunt. Quod ſi etiam mordacem qualitatem humorum multitudo cõplectatur, etiam iuxta hanc dolorem augebit. Atq; hæ quidem differentiæ ſunt affectionũ, quan tum ad cauſas attinet eas producẽtes. Aliæ uero ſunt iuxta affectarum partium naturam, Aliquando enim extra caluariam affectio eſt, aliquando intra. Et quan doq; quidem omniũ exteriorum aut interiorum eſt, quandoq; non omnium, ſed unius tantum corporũ generis, Arteriarũ uidelicet, aut uenarũ, aut neruorũ, aut membranarum, aut cutis, aut ipſius adeò cerebri. Itaq; difficilimũ eſt affectũ co/ gnoſcere locũ, ſiue unus, ſiue plures uno exiſtant, aut qui tandẽ hijpſi extent: nec uero affectionem inuenire promptum eſt, ſed & hoc exercitato homine indiget, qui tum per rationis exercitium, tum per multam & aſſiduam affectionis ægro/ rum inſpectionem, eam cognoſcat. Proprietates enim aliquæ quidem omnino dici non poſſunt, quædam uero ægre circa ægrotantia corpora oſtendi poſſunt, utpote quæ tantum his qui eas ſæpe uiderunt cognobiles exiſtant. Non pa/ rum uero ad affectionis cognitionem faciũt quædam ex cauſis laceſſentibus & externis, quæ priuatim procatarcticæ medicis Græcis uocantur, uelut quum manifeſtus ſenſus & offenſa ægros ardoris aut frigoris contigit: & facile ſane

eiuſmodi

©BIUM

eiuſmodi affectiones recentes ſanantur: probeq; & rite ab eis initium ſumpſerũt medici, qui præſidia ac auxilia morborũ cum diſtinctionibus deſcripſerũt. Multa quidem igitur à uetuſtioribus pharmaca ſimplicia & compoſita ad huiuſmodi affectiones deſcripta ſunt, Mihi uero etiam hic ſatis erit ex recentioribus apponere, qui ſanè tum ea quæ ueteres inuenere conſcripſerũt, tum ipſi etiam alia quædam addiderunt. Equidem uniuerſum curationis ſcopum ſingularum affectionum ratio nos docet, At uero materiæ facultates experientia ipſa demonſtrat. Per hanc igitur auxiliorum copia progreſſu temporis augetur, Atq; adeò nunc tempus adeſt ſermoni, propria auxilia iuxta ſingulas affectiones deſcribendi, Initium ab his quæ ſecundum qualitates ſolas à naturali cuiuſque particulæ ſtatu diſceſſerunt, facturo.

Quæ Apollonius ad capitis, propter ardorem, dolorem conſcripſit.

APollonius igitur in primo de parabilibus ad capitis dolorem propter ardorem ſic ſcripſit: Roſaceo aſſidue caput irrigato. Aut lanam ſiue linteolum roſaceo tingito & imponito. Aliud, Narciſſino ungento ſimiliter utitor. Aliud, Melino ungento eodem modo utitor. Aliud, Aut mori ſucco per linteolum expreſſo, cum pari roſaceo utitor. Aliud, Portulacæ folia tuſa, per ſe, & cũ polentæ flore imponito. Aliud, Cupreſſi folia trita per ſe & cum polentæ flore imponito. Aliud, Solanum per ſe & cum polentæ flore imponito. Aliud, Seſamum terito & roſaceo adſtillato imponito. Aliud, Vitis folia cocta trita cũ mulſa aqua imponito. Aliud, Folia ricini contuſa & in octo aquæ heminas coniecta ſub diuo per noctem exponito & cum aqua caput perfundito, & poſthæc deſcripta iam ante imponito. Aliud, Conyzæ odoræ faſciculum decem & ſex digitorum, in aquæ heminas octo coniectum ſub diuo per noctem exponito, & leniter aquam effundito. Vtendũ & cibi ſubtractione, & uentris euacuatione, ſomnoq; & quiete. Vitanda autem maxime uinum, ſol, & balneum. Amplius autem & fomenta, clamor, contentio, omniſq; mentis perturbatio, & perculſio. In bona autem animi habitione & firmitate degendum.

Ad capitis dolorem ex frigore.

IRino ungento calido caput rigato, Vtere etiam lanis ac linteolis in eo madefactis. Aliud, Laurino ungento ſimiliter utere. Aliud, Farina cocta cum aqua mulſa utitor. Aliud, Lauri folia tenera cũ irino ungento trita capiti infunde. Aliud, Samſuco cum uino trita aut roſaceo ſimiliter utitor. Aliud, Cyperum tuſum adipe anſerino ammixto, capiti illinito. Aliud, Cornu cerui exurito, eiuſq; acetabulo, uinum odoratũ dupla menſura ammiſceto, terito ac illinito. Aliud, Conuenient & fomenta per ſpongias calida imbutas & expreſſas, maxime ſi lauri folia tenera in aqua fuerint incocta, aut ſamſuci, aut cyperi, Et lanarum mollium faſciculi ungento irino & uino rigati, capitiq; circumpoſiti, Item tegmina, & tepor, & ciborum ſubtractio, ac uentris euacuatio. Amplius autem & ſomnus & quies, & corporis tranquillitas ac lætitia. Vitanda uero ſimiliter clamor, contentio, uini potus, & frigiditas. Hæc quidem auxilia aduerſus capitis dolorem ex ardore obortum Apollonius ſcripſit. Appellant autem ardorẽ ex ſole æſtiuo circa caput factam perſeuerantẽ caliditatẽ. Omnes enim homines in ſole æſtiuo diutius uerſantes capite incaleſcunt, non tamen omnibus æqualiter caliditas permanet, ſed ſtatim quieſcit, quibuſdã etiam ante balneũ, pleriſq; uero poſt lotionem: quibuſcunq; autem permanſerit, affectionem capitis iam iuxta habitum non ſimplicem modo contactum factam putantes, ardorem appellant. Aliquando igitur ſola intemperies

©BIUM

intemperies cõsistit,affectione circa caput calidiore facta: aliquando uero etiam humorum aut uaporum multitudo ad ipsum caput decurrit:& maxime quũ redundantia quædam humorũ,quam Erasistrati sectatores plethoran,hoc est,plenitudinem uocãt,in toto corpore oberrat,fit autem hæc quatuor humoribus ex æquo auctis,aut etiam sanguine solo,Nam quum alius quispiam humor redundarit,uelut est pituita, & flaua bilis itemq; nigra, eiusmodi auctionẽ siue redundantiam,non plenitudinẽ, neq; simpliciter multitudinem, sed cum appositione, pituitæ,aut bilis flauæ,aut nigræ,in corpore factam multitudinem dicunt. Cæterum eis qui ex ardore caput dolent, cutis tactui aridior ad primum cõtactum apparet oculosq; rubros habẽt,frigidisq; tum perfusionibus,tum illitionibus gaudent. Principio igitur repulsoria curatione utendũ est,ex refrigerantibus & adstringentibus constante. Postea uero mitigatoria & concoctoria pharmaca ad repulsoria ammiscere oportet.Deinde etiam ex discussoriis quippiam addendũ, paulatim detractis pharmacis quæ repellunt. Optima sunt autem cẽsenda quæ tenuium partium substantia prædita adhibentur.Quapropter in principio quidem melius est rosaceo probe apparato quàm frigidissimo caput perfundere, lanæ fasciculo in orbem circumposito,Iuxta frontem quidem,ubi pilosa eius pars desinit,iuxta utrunq; uero eius latus,ubi pili ipsi aures contingunt:& retro in loco post uerticem,non tamen longe inferius. Neque enim facile exuritur capitis ea pars quæ occiput, & græcis Inion appellatur: neque etiam citra molestiam, refrigerantia sustinet, propterea quòd isthic principium medullæ spinalis existat, ad stipitis modum in multos ramulos diuisæ, in sexaginta puto iuxta numerum neruos. At uero regio capitis iuxta sinciput,propter laxitatem coarticulationis iuxta coronalem suturã, & ob ossium tenuitatem & raritatem, facile tum caliditatem tum frigiditatem omnium quæ adhibentur pharmacorum intrò distribuit, Quare siue refrigerare oporteat ex caliditate ardorem, siue calfacere frigiditatem, aptissimus est capitis iuxta sinciput locus. Optima autem in principio refrigeratio ex rosaceo frigido,æstiuo tempore existente,in quo maxime ardoris affectio oboriri cõsueuit. Dictũ autem est mihi de rosaceo iam sæpe,quòd optimũ est ex oleo crudo,quod Omotribes & omphacinon bifariam appellant, citra salis admixtionem confecto,rosis quàm plurimis in eo maceratis præparatum. Sit autem rosaceum non uetus,sed eo ipso anno confectum,siue in uere,siue principio æstatis,Proximũ à rosaceo chamæmelinum locum habet,in his corporibus quibus uehementem frigiditatem inducere ueremur,qualia sunt fœminarum,& eunuchorum,ac puerorum, & quicunq; molli carne præditi albumq; habentes colorem,solis sunt insueti. Mensuram autem tum rosacei tum chamæmelini, quod ad refrigerationem attinet, ex prædictis corporis habitibus, & ex ardoris magnitudine inuenire oportet,cõsiderata simul ægri ætate,et ambientis nos aeris tẽperie,nõ minus aũt & domo in qua æger decũbit. Refrigerabis autẽ quæcũq; adhibere uoles,in aqua uehemẽter frigida collocata: quæ si non adsit, niuem uasculo circũpones.Hoc auxilium siue humorum siue uaporum multitudo in caput impetũ faciat, præclare auxiliatur. Repellit enim eos infraq; in corpus detrudit,adeo ut ego in sexcentis hoc medendi modo usus,nullo alio habuerim opus. Nam & frigidorũ fontiũ multa Romæ ubertas est, & niuis apud nos in Pergamo,& in plurimis Asię Græcięq; ciuitatibus. At uero in calidis regionibus qualis est Aegyptus,in qua & fontiũ frigidorũ & niuis penuria est, necessarium est præfrigerato rosaceo,per expositionẽ sub diuũ per integrã noctẽ,& per obuersionẽ ad auræ alicuius aflatũ, Ita demũ addere ei sempuiui succũ, aut portulacæ,aut lactucæ,aut psyllij,aut polygoni,Quin & solani aliquãdo paululum & pampi-

©BIUM

& pampinorum uitis,& uuarum immaturarum. Tales enim ſunt adhuc tempore æſtatis. A papaueris uero & mandragoræ ſucco abſtinendum,non enim citra damnū refrigerat.uitanda etiam quæ cum refrigeratione manifeſte adſtringunt: quare ſi quando neceſſitas poſtulet,parum quiddam ex eis ad refrigerantia ammiſcere oportet.Propterea ſanè & Solani ſuccū, aut nunquā penitus, aut omnino modicè ammiſcemus,ſic etiā mali punici,& mali cotonei,& meſpili.Ad hanc tamen rem malorum punicorū acidorum ſuccus præſtantior eſt,magis enim refrigerat.Porrò quum aliquādo ruri degerem nihilq; horum ad manum eſſet, cucurbitæ ramenta exſuccata ad uuæ immaturæ ſuccum ammiſcui. Poterit autem quiſpiā in tali loco etiam ſeridis ſucco uti,lactucæq; tum hortēſis,tum ſylueſtris, quam propriè Thridacinen Græci appellant: hortenſem enim Thridacem uocant.Quin & ſycomororū ſuccus aptus ad refrigerandum.Sint autem nō ualde matura.Quod ſi caluus ſit æger,aut omnino breues habeat pilos,maxima uberitas refrigerantiū exiſtit. Quæcunq; enim ad Eryſipelata auxiliaria ſcimus ex cataplaſmatis & liquidis ceromatis,ea omnia ab ardore exuſtis conueniunt. Cæterum Apollonius Ricini folia tenera tuſa in aquam conijcere iubet,& deinde per totam noctem uaſculum in quo cōtinentur ſub diuum exponere, & poſtera die uti.Ego quidem igitur nō ualde expertus ſum ricini facultatem,ueriſimile eſt autem Apollonium qui longo tempore in Alexādria uixit,per magnam experientiam uim eius cognouiſſe. Atqui oleum ex ricino factum manifeſte cognoui calidius eſſe facultate oleo quod apud nos eſt: quare etiamſi non præſens ſit, uetери utimur.Puto autem & potamogetonem & Niliacum Stratioten quiddam refrigeratiuū habere,mirorq; eorum Apolloniū nullam mentionem feciſſe. Quin & Tribolus apud nos,uelut etiam Polygonum,quiddam refrigerans habent, tenera uidelicet,& nondum dura ac ſicca facta. Conyzam autem non ſolum refrigerare impoſſibile eſt,uerū & moderatè calfacere potentem noui, & miror ſanè cur Apollonius eam inter refrigerantia retulerit.Quod ſi & ab arboribus & fruticibus auxilia ad caput præter naturā calidius petere oporteat,uitex cōuenientior ad hoc exiſtit,& uitis, & lentiſcus, & platanus,ſi quis eorum teneris germinibus acceptis,deinde tritis,ab ipſis ſuccū exprimat. Eraſiſtratus uero magnum quoddam præſeruatiuū in calidis habitibus tradit, quū uidelicet eos ſolem perferre oportet, Si ſpongiā latam & denſam ac cauam in aqua madefactā, & probe expreſſam capiti imponas.Porrò ſigna dolentium caput ob frigiditatem,contraria ſunt eis quæ ex ardore oboriūtur,Nam & incontracta minimeq; arefacta, & decolor ipſorum facies exiſtit, & frigidis neque gaudent, neq; ab eis iuuātur. Quemadmodū autem ardor non ægre ſolubilis affectio eſt,Ita neq; frigiditas ex ambiente nos aere contracta difficulter curatur ſi recens eſt,ſed ſufficit oleum rutaceum calidum,ſincipiti ut dictū eſt affuſum,perfecte hominem liberare. Si uero uehementiori calfactione opus ſit,Euphorbium ad oleum cōijciatur, & quæcunque ex pipere pharmaca conſtant.Inungenda autem eſt facies & nares hiſce ungentis,maxime quidem irino & amaracino, & nardino. Quin & comptoria ungenta ex calfacientium numero exiſtunt,atque adeò ipſa opulentarum fœminarum precioſa ungenta,quæ foliata & ſpicata Romæ appellant. Opobalſamū uero ſæpe experti ſumus,nullum manifeſtum cōmodum ad ullam aliquam affectionem calfactione indigentem conferre.Quemadmodum autem rutaceū conuenire dixi,Sic etiam ſamſuchinum & laurinum laudo,itemq; ſerpyllinum,ſæpe & in pleriſq; ipſis uſus. Dandum etiam uinum tenuium partium,& motus corporis præcipiendus,lauacraq; calida,& quandoq; à raphano uomitus.

De inueteratis

©BIUM

De inueteratis capitis affectionibus calidis & frigidis.

IN inueteratis capitis doloribus ac affectiõibus neceſſariò pilos radimus, aut ualde ad ipſam uſq; cutẽ præſecamus, pharmacaq; tum emplaſtrorũ ac ceratorum forma, tum etiam liquida adhibemus: atq; ea quidem quæ emplaſtrorũ ac ceratorum formam habẽt, raſis penitus adhibemus, liquida uero his qui breuiſſime præfectos pilos habent. Eſt autem & horũ materia multiformis, quod partim quidem magis, partem uero minus refrigerentq; & calfaciant. Ea igitur quæ frigefaciũt ex his quæ eryſipelata curant transferenda ſunt, calfacientia uero ex pharmacis calfactoriis componẽda. Quorum ſimpliciſſimum eſt ex euphorbio præparatum. Sufficit autem unciam euphorbij unam, ad tres ceræ liquefactæ in olei libra una cõijcere. Vtendum autem oleo ad omnes affectiones calefactione opus habentes, neq; omphacino, neq; eo quod uulgo ab omnibus hiſpanum appellatur, neq; omnino eo quod cum olearũ germinibus præparat. Sed eo quod ex maturis oliuis conficitur apud pleraſq; gentes cirta germinum iniectionem. Optimum autem ex eis quę ego noui, eſt ſabinum, non procul ab urbe Roma in Sabinorum regione prognatum. Cæterum pharmaca quæ recentiores medici ſeipſos Methodicos appellãtes, Metaſyncritica, hoc eſt, ex alto euocãtia ac trãſferentia appellant, ea omnia ad huiuſmodi affectiones cõmoda exiſtunt, ex quibus optima in ſeptimo libro huiuſcemodi tractationis, quæ ante hanc à me edita eſt, relata ſunt. Tempus igitur iam eſt me ad aliam capitis tranſire affectionẽ, adſcripturum primo quæ ab Apollonio cõſcripta ſunt, quæ iuxta illius dictionem hoc modo habent.

Quæ Apollonius ad capitis dolorem, ex ebrietate & meri potu, ſcripſit.

VTendũ eſt omnibus deſcriptis auxilijs ad dolorem capitis ab ardore obortum. Quod ſi dolores amplius inualeſcant, rutę folia cum aceto & roſaceo trita ſtrigmenti craſſitudine capiti illinenda. Aliud, Nuces amaras cum aceto & roſaceo ad ſtrigmenticiã ſpiſſitudinem tritas capiti illinito. Aliud, Iridem ſiccam ac uiticem aridum cum aceto & roſaceo, eodem adhibe modo. Aliud, Lauri baccam & rutæ folia cum aceto & roſaceo trita adhibeto. Cõuenit autẽ ſomnus, fames, quies, corporis tranquillitas. In potu aqua calida, aqua mulſa, & euacuatio. Hæc quidem Apollonius ſcripſit, atq; huius rei gratia laudare uirum decet, quòd cum diſcrimine de unoquoq; auxilio ſcripſit, quum neque Archigenes idipſum fecerit, quem quum poſterior Apollonio natu ſit, apponere quidpiam ad diſcriminum certitudinem oportebat: uerum quæ ipſe in priore de pharmacis libro conſcripſit, paulo pòſt referentur. At uero quæ ego per longam experientiam de capitis dolore ex uini potu cognoui, iam exponam, utpote qui ſpem quidem utilitatis ipſorum ex affectione inueni, diligentẽ autem comprobationem per multam experiẽtiam feci. Capitis itaq; dolorem ex uinorum temperatura calidorum productum indicat, quod ipſum caput omnino uaporibus repletur, quãdoq; etiam humoribus calida temperie prædítis. Nam & citra uini potũ eiuſmodi ad caput prompte deferũtur. Curatione itaq; opus eſt, quæ ſcopum primum uniuerſalem & communem omnibus habeat, nimirum euacuatione indigentem. Quum uero calidi ſint qui caput repleuerunt humores, etiam refrigerante eos medela opus erit. Iubendi igitur ſunt, ſi crudum adhuc in eis uinum permaneat, ut tepida aqua hauſta uomant: quod ſi etiam poſt concoctionem caput doleant, refrigerantibus utendum eſt ac repellentibus. Quale eſt roſaceum per ſe & cum aceto, aut hederæ aut braſſicæ ſucco. Quin & ipſa braſſicæ folia calida macerata, capitiq; circumpoſita ac obligata, naturaliter ebrietati reſiſtunt. Cæterum ſomni ac quietis cura imprimis habenda eſt: quod ubi factũ fuerit per

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 65 sur 580

©BIUM

rit per totum diem, ad ueſperam lotum, boni ſucci cibis, non tamen calfacienti/bus nutrire oportet. Sunt autem tales ptiſanæ ſuccus, & ſorbitio ex alica, & pa/nis ex aqua, & oua ſorbilia abſq; garo: ammiſceatur autem eis ex melle quãtum ad edulcandum ſatis fuerit. Si uero ad mel accipiendũ non fuerint appoſiti, ſales aromatũ condimentis ad ſaporem edulcati, pro eo addantur; Ex holeribus eſt la/ctuca, utpote boni ſucci & refrigeratoria, & braſſica, ut quę uapores reſiccet. Sic & ex leguminibus lens eſt. Potu uero omnino aqua utendũ eſt, at uero quũ ſto/machus in quibuſdam propter aquæ potũ ſubuertatur, Malum punicum eis in/ſuper exhibendũ eſt aut ſolum per ſe, aut cum alica flaccida calida, probe cocta. Quin & mala ceſtiana appellata in urbe Romana, citra cocturam quidem ſunt auſtera, poſt cocturam uero ſtomacho cõmoda fiunt. Coquẽda autem ſunt ipſa in ollam nouã aqua calida infuſa, deinde malo in olla ſuſpenſo, igneq; ſub ollam cõiecto, quo uapor ex aqua calidus ſublatus cocturam ipſi malo præbeat. Vuæ paſſæ etiam & pira, aliqua quidem cruda, aliqua uero ut malũ ipſum cocta, ſto/machum corroborant. Abſtinendum uero à glandibus palmarũ, proprietatem enim quandã habent capitis dolorem inducendi. Quod ſi uero poſt hæc probe dormire non poſſint, ad balneum poſtridie quàm celerrime inducantur, calidaq; aqua eis in balneo ſæpe affundatur, deinde ubi dormierint aut omnino interpo/ſito tempore quieuerint, rurſum ad balneum ducendi ſunt, deinde ueluti pri/die connutriendi. Si uero moderate habeant, & aquam bibere non poſſint, per/mittendus eſt eis potus dilutus ex uinis aquoſis, quale eſt in Italia Sabinum. In Aſia Tmacazenum, & Arſyenium, & Aruiſium. Quin & moderate habentibus gallorum teſticuli, & alæ, & ex piſcibus petroſi, & teneris carnibus prædi ti exhi bebũtur, & columbarũ pulli. Hæc uero omnia citra garum & uinum, in albis ac ſimplicibus iuſculis coquantur, in quibus aqua ſola cum oleo, & anetho, ac mo/dico porro, cocturam perficiat, modico adiecto ſale, nõ ſtatim in principio coctu/ræ, ſed quum iam aliquo modo flaccida facta fuerint ac uicta. Manifeſtum uero quod tum hoc, tum omnes qui caput dolent, augeſcente adhuc & uigente dolo/re, quieſcere melius eſt: remittenti uero ac decreſcente, in locis aptis deambula/re. Apti ſunt autem his qui calfieri opus habẽt loci calidiores, qui frigefieri, frigi/diores, Et ante cibum quidem pluribus deambulationibus utendum, poſt acce/ptum uero cibum breuibus & lentis. Oportet autem neq; multa comedere, neq; ſtatim deambulare, ſed poſt duas aut tres aut etiam plures horas. Quòd ſi quan/do ex uaporibus & humoribus in caput ſublatis reliquiæ quædam relinquãtur tenuibus poris ac meatibus impactæ, & ob id etiã capitis dolor perſeueret, à ro/ſaceo quidem abſtinere expedit, Vtendum eſt autem primũ quidem chamæme/lino moderate calido, poſtea uero irino: maximopere enim huiuſmodi affectio/nes iuuant. In balneo uero caput calida perfundatur, nõ ſolũ ob id ut quippiam circa ipſum diſcutiatur, ſed & ſomni conciliandi gratia, quapropter etiam ſecun dum, aut tertium etiam, ad ueſperam balneum apparandũ eſt, acceptis ab eo la/ctucis ex aceto, modico aut omnino nullo addito garo, uerũ aqua affuſa multa, ut acetum planè exæquet, niſi omnino aquoſum ſit acetum, nam & huiuſmodi magis quàm acerrimo opus habent. Caliditatem enim in ſe aliquam tale acetum complectitur. Poſt hæc uero poſtera die, quæ magis caput calfaciãt adhibenda, Ita ut ad irinum aliquando Amaracinũ ungentũ addamus, aliquando uero Nar dinũ. Quandoq; etiam precioſa, quibus opulentæ fœminæ etiamſi nihil habeãt mali, uti conſueuerunt. Per huiuſmodi ſanè medicationis ductum, capitis dolo/res ex uini potu obortos in totũ perſanaui, nullo ab Apollonio præſcripto phar maco uſus. Quum enim per ea quæ iam dixi ſcopum contingerem, in nullo ab

Apollonio

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 66 sur 580

©BIUM

Apollonio ſcriptorum ſpem aliquam poſui, tanquam rite ac probe ab ipſo relata eſſent, & ſuperuacaneum amplius erat eorum experimentum facere. Cæterum poſt prædictas tres affectiones capitis dolorē inducentes, Apollonius quartam hanc inſuper addidit.

Ad dolorem capitis ex plaga aut caſu. Apollonij.

ROſaceo & aceto tepefactis caput rigato. Aliud, Roſis ſiccis maxime coctis, aut certe in paſſo maceratis, aut aqua mulſa tritis pro cataplaſmate utitor. Aliud, Meliloto ſimiliter apparato utitor. Aliud, Myrti albæ folia tenera cum uino & myrrha trita imponito. Aliud, Iríno ungento & aceto illínito. Aliud, Abſinthium tritum cum uino & myrrha itidē trita imponito. Aliud, Pulegio trita ex uino ſimiliter utitor. Aliud Pulegium & myrrham trita ſimiliter adhibeto. Aliud, Apij comas cum uino coctas ac tritas imponito. Aliud, Mala cotonea cocta ex uino imponito. Cōuenient & fomenta per ſpongias aqua calida imbutas, Et mollium lanarum faſciculi aceto & roſaceo conſperſi. Ad hæc & quies, & corporis tranquillitas, Subtractio cibi, euacuatio, fuga eorum quæ offendere poſſunt, qualia ſunt ſol, balneum, uini potus, clamor, contentio, & ex his quæ alimenti loco exhibentur, acida & acria ac ſalſa. Hæc quidem Apollonius ſcripſit de capitis doloribus ex conſpicua plaga obortis. Verum operæpretium eſt noſſe nos, eiuſmodi affectionem nullam aliam quàm inflammationem eſſe, quæ non ex plaga ſolum aut caſu, ſed citra etiam manifeſtam cauſam, iuxta omnes corporis partes, propter humorum influxionem fieri conſueuit. Siquidem igitur plaga uulneris aut contuſionis cauſa exiſtat, plures ſcopi erunt ad remediorum inuentionem. Vnus quidem in uulnere, ad quod conglutinantibus & inflammationem arcentibus pharmacis uti oportet, poſtquam ulceris labia fibulis impoſitis conſtrinxerimus. Alter uero in contuſione, & tertius in doloribus, qui quandoq; in ipſis ſolis percuſſis partibus fiunt, plerunq; ueroetiam ad uicinas partes extenduntur. Etenim pellicula quæ caluariam ambit, & cutis quæ forinſecus circúntenditur, utraq; propriam ſubſtantiam continuam habet per omne caput extenſam: & ob id ſanè ſæpe caput ipſum dolere contingit, præſertim ſi uſque ad pelliculam os caluæ ambientem plaga penetret, quam diducta pellicula caluariam ambiente, offeq; conſcalpto, iuxta concarnationis modum curare oportet. Quod ſi per communionem membranæ caluam ambientis, quam ad duram cerebri membranam circa futuras habet, etiam intra caluariam inflammatio ipſa diſtribuatur, non abſque periculo eiuſmodi capitis dolor exiſtit. Contingit autem non parum ſæpe in caſu præſertim ex ſublimi facto, ut quædam circa cerebrum aut membranas eius, partes abrumpantur: quod ubi contigit, etiam amplius capitis dolor inualeſcit, ipſaq; affectio tota ægre curabilis redditur, & periculum ingens ac præceps imminet. Optimum itaq; fuerit in his, niſi ætas prohibeat, & niſi uitalis facultas debilis appareat, à uenæ ſectione curationis initium facere, & conuenientibus capitis irrigationibus uti, ex lana nimirum oleo dulci imbuta, capiteq; ex ea contecto. Quod ſi quippiam horum, ſiue ætas, ſiue uirium debilitas, aut etiam ambo ſimul, ſanguinis detractionem fieri præpediant, aluum per clyſterem euacuabimus, tum ut ſuperflua in ipſo recrementa extrahamus, tum ut humores qui ad affectas partes inde ferri conſueuerunt reuellamus, atque inde auxilijs ad inflammationes commodis utemur. Si uero membrana cerebri fuerit uulnerata, egregie ipſam conglutinat, inquit Archigenes, calaminthæ ſuccus infuſus, & farina milij arida inſperſa. Deinde butyrum & ro-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 67 sur 580

©BIUM

ſaceum,ac adeps ſuillus inſulſus uetus,tepefacta ac mixtim infuſa. Cæterũ hoc modo affectos à uino & cibis craſſioribus abſtinere oportet,maxime ſi febri ſint correpti. Atqui prædictam euacuationem conſulit etiam Apollonius, qualem autem fieri oporteat nõ oſtendit. At uero acetũ roſaceo ammiſceri iubet,quemadmodum in phreniticis & letargicis in principio plurimi medici facere conſueuerunt, uerum non recte menſuram utriuſque dicere reliquit, Empiricorum ſimili tranſitione uſus,non indicatione dogmaticorum. Affectio enim ipſa nobis indicat auxilia, Quantitatem autem ſingulorum, & particularem materiarum differentiam ſimul tum affecta particula, tum ægri temperamentum indicat. Et ad hæc uitalis facultas, deinde ætas, & ambientis nos aeris temperatura, iuxta regiones, anniq; tempora, & prædominantem anni conſtitutionem euarians. In phreniticis quidem igitur,quum omnia quæ intra caluariam,circáque cutem & pelliculam caluariam ambientem ab affectione immunia ſint, ueteres conuenienter acetũ ammiſcuerunt:ea ratione perſuaſi,quam in commentarijs de pharmacorum compoſitione per longum recenſui: quando uidelicet ad affectiones in profundo corporis obortas, pharmaca diuerſa ab his quæ ad affectiones in ſuperficie hærẽtes deſtinata ſunt,adhiberi oportere dixi. Exoluitur enim omnium ipſorum uis in tranſitione per profundum, & ob id ad propria affectioni auxilia, aliquando contrariæ & nocentis facultatis pharmaca ammiſcemus. Quum nanque inflammatio dolorem inducat, maxime contrarium eſt acetum reliquis auxilijs ammiſcere,utpote quod neq; mitigandi neq; laxandi uim aliquam in ſe complectatur,Sed quum per ſinciput,(neque enim per aliam quampiam capitis partem tranſitus patet) pharmaci facultatem intra penetrare uelimus, tunc ſanè ad ammixtionem alicuius eorum quæ propria natura auxiliantur ac in profundum ducunt, deuenimus:tenuium partium ſubſtantiam quandam inuenientes, quandoque quidẽ frigidam, uelut acetum:quandoq; uero calidam,uelut euphorbiũ,affectione quæ curationi ſubiacet conſiderata ac perſpecta, num calfacientibus opus habeat an refrigerãtibus.Iuxta hanc igitur ratiocinationẽ,ſi quidem craſſæ cerebri membranę nudæ roſaceum offeratur, quemadmodum in his quibus capitis oſſiculum aliquod exciſum eſt fieri conſueuit, ſolum ipſum leniter tepefactum adhibemus. Quum uero citra denudationem, per capitis iuxta ſinciput partem, ſana & integra exiſtente caluaria, roſaceum ad cerebri membranam peruenire uelimus, acetum ei ut eò perducat ammiſcemus, Cuius item rurſus uehemens facultas tum per uiarum tranſitionem, tum per roſacei mixturam exoluitur. Quapropter Apollonius in eo quod acetum roſaceo indefinite ammiſcere iuſſit,peccauit. Cutis enim capitis aut quæ poſt eam eſt membranæ caluariam ambientis inflammationes, citra quidem uehementem dolorem obortæ, per modici ſanè aceti ad roſaceum ammixtionem iuuari poſſunt: lædẽtur autem ubi magna fuerint, dolorem que uehementem induxerint. Deliquit amplius Apollonius, quod neque tempus uſus ſingulorum ab eo deſcriptorum auxiliorum appoſuit, Quædam enim incipientibus & naſcentibus adhuc inflammationibus auxiliantur, Quædam etiam in uigore conſiſtentibus aut decreſcentibus,aut etiam induratis opem ferunt. Roſaceum itaque cum aceto incipientibus, In uigore uero conſiſtentibus, roſaceum ſolum adhibemus, Quemadmodum etiam in induratis abſinthiumq; ac pulegium ei ammiſcemus. At uero quæ citra indurationem decreſcunt inflammationes, pharmacis laxantibus appellatis ſolum opus habent. Relata eſt autem tum materia,tum compoſitio ipſorum in prioribus huiuſcemodi tractationis commentarijs, quos edidimus antequam hoc opus ſumus aggreſſi.Quapropter affecti loci multam indicationem faciunt

ſimul

©BIUM

ſimul cum ipſis affectionibus ad inuentionem remediorum. Quum igitur affectiones ab Apollonio deſcriptæ quatuor ſint, quæ capitis dolorem faciunt, ob manifeſtas cauſas obortæ: deinde uero ex ordine tranſierit ad eas quæ ex obſcuris cauſis producũtur: meritò ſanè quis ipſum reprehenderit, nõ ſolũ quòd à dogmatica deſciuerit doctrina, ſed quod neq; Empirica ſit uſus. Diſtinguunt enim etiam hi affectiones per ſymptomatum cõcurſus ſyndromas ab ipſis appellatos, qui ſanè acceſſionum ad morbos ipſos congregationes ſunt, quæ omnibus euidenter apparent: in quibus cõcurſibus etiam externas & laceſſentes cauſas ipſi comprehendunt, tanquam partes totius concurſus exiſtant. Verum nullam talem congregationem, neque ſymptomatum ſiue acceſſionum, neque ſignorum Apollonius ſcripſit, quemadmodum diſcemus ubi & ad ſequentem uiri doctrinam non minus quàm ad priorem animum adhibebimus.

Condependens ex præcedenti Apollonij doctrina, ad temporum ac totius capitis dolores, citra manifeſtas cauſas obortos.

VNgento Mendeſio caput illine. Aliud, Adipem anſerinum Mendeſio ungento dilutum illine. Aliud, Myrrham uino quàm optimo tritam, & ad ſucci ptiſanæ craſſitudinem redactam illine. Aliud Myrrham ungento precioſiſſimo tritã ſimiliter adhibe. In pueris autem ſinciput dolentibus, myrrha cum oleo trita utitor. Aliud, Viticis ſemen tritum & aqua dilutum imponito, aut linteolo illitum ſimiliter imponito. Aliud, Lolij farinã cum adipe anſerino contritam pro cataplaſmate imponito, adipe prius liquefacto. Aliud, Portulacã per ſe & cum lini ſemine tritam imponito. Aliud, Oleæ folia tenerrima oleo ac uino nigro affuſo terito ac imponito. Aliud, Cinerem quencunq; habes aceto aut aqua diluito, eoq; caput rigato. Aliud, Solanum & terram figulinam trita ac leuigata imponito. Aliud, Halicacabi fructum cum adipe anſerino, aut ungento balanino tritum adhibeto. Aliud, Lentiſci folia trita ex aqua imponito. Aliud, Blitũ tritum ac oleo dilutum adhibeto. Aliud, Ricini ſemen aqua tritum imponito. Aliud, Coriandri ſemen & anethi trita ac melle mixta imponito. Aliud, Melanthium tritum ac oleo dilutum imponito. Aliud, Cuminum & adipem anſerinum trita imponito. Aliud, Succum papaueris fabæ ægyptiacæ quantitate, & ſalis partes duas, & pulegij partem unam, cum aceto & ungento optimo trita illinito. Conuenit item cibum ſubtrahere, & aluum euacuare, caputq; contegere, amplius uero & quiete agere, omnemq; motum uitare. Quod igitur Apollonius quemadmodum dixi, indefinite tradendo, hæc remedia ad capitis dolores, dupliciter peccarit, neque ut dogmaticus uir affectiones explicans, neque ut Empiricus earum concurſus, idipſum ex illius ipſius dictione didicimus, Quod uero & pharmacorum facultates inter ſe non parum differant, ex tota uirium ipſorum perpenſione diſcere licet. Etenim primum ab eo deſcriptum ſimplicis eſt potentiæ laxantis. Talis enim eſt Mendeſij ungenti facultas, Secundum uero eandem uim intenſe poſſidet, in quo ad Mendeſium ungentum anſerinus adeps ammiſcetur. Tertiũ autem propter myrrham quidem reſiccatorium eſt, unaq; calfacit, propter uinum uero adſtringit, utile his exiſtens in quibus redundantem humiditatem ſimul repellere ac diſcutere propoſuimus. Scimus porrò myrrhæ odorem plurimis etiam ſanis dolorem capitis inducere, quare ſanè eos ipſos qui iam caput dolent non parũ offendet. Eiuſdem autem facultatis eſt & quod ſequitur quartum. Quintum uero non pro-

Myrrha odor

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 69 sur 580

©BIUM

pe ad horum uim accedit,ubi ſcilicet cataplaſma ex aqua & uiticis ſemine componit, quod non ſolum ab utraque facultate tum calefaciendi, tum reſiccandi, quibus ea præſtant, quæ ex myrrha compoſita ſunt, multum deficit,ſed & contrarium facere poteſt in his qui caput ob frigiditatem dolent. Quod uero deinde ſequitur ex lolij farina & anſerino adipe compoſitum, in quibus reſiccare intendimus utile eſt, neq; in capite ſolum, ſed & in alijs partibus rationabiliter adhibetur, idipſum uero ob anſerinum adipem citra moleſtiam reſiccantem contingit. Abunde enim pharmacū hoc & mitigat & ſedat dolorem. Verum quod deinceps ſequitur, de quo hæc uerba ſcripſit: Portulacam per ſe & cum lini ſemine tritam imponito, refrigeratorium eſt pharmacum, præclare faciens ad affectiones calidas. Quod uero poſt hoc ſcriptum eſt hoc modo: Oleæ folia tenerrima oleo ac uino nigro affuſo terito & imponito, dolorem quidem non mitigat,uerum humiditates ſuccorum euacuat. At uero quod deinceps ſcriptum eſt forti facultate præſtat, in quo uidelicet iubet cinerem aceto aut aqua dilui, eoq; caput rigari. Si quidem enim ex aceto præparetur, inueteratas affectiones & in ſcirrhum induratas ſanare poteſt, non tamen doloris mitigatiuum exiſtit. Si uero cum aqua cinis diluatur ac percoletur,fortitudine quidem plurimum ab eo deficiet quod ex aceto conſtat, neque tamen ſic doloris mitigatiuum erit. Quemadmodum neque id quod poſtea deſcriptum eſt, ex terra figulina & ſolano compoſitum. Superfluam autem compoſitionem Apollonius in eo quod ex halicacabi fructu conſtat,oſtentat. utpote quod neque prædictis, neque poſtea dicendis quicquam amplius habeat, Quemadmodum ſanè ea quæ deinceps ſequuntur ſingula alia facultate prædita ſunt. Non rite autem fecit hæc omnia indefinite tradendo, Quid enim ſimile habet cataplaſma ex blito cum oleo trito, ad illud quod ex ricini ſemine, aut coriandri, aut Melanthij componitur. Calefaciunt enim hæc & reſiccāt,Blitum uero debiliter humectat & frigefacit. Porrò quod in fine ſermonis ipſius ſcriptum eſt, primum neq; ab ullo in uſum aſſumi experiundi gratia conſuluerim, nedum ſæpe. Raro enim cogimur pharmacis ex opio uti, quum uidelicet præ doloris uehementia homo de uita periclitatur. quanquam & tunc ſolidæ partes ex eius uſu offendantur, adeò ut poſt hæc correctione opus habeant. Sic & ex opio collyria multis detrimento fuerunt, adeò ut debilem oculum reddiderint,& uiſus hebetudinem, Amblyopian Græcis appellatam induxerint: uelut etiam auditus grauitatem inducunt,quæcunq; ad uehementem aurium dolorem ex papaueris ſucco cōpoſita ſunt. At uero ob capitis dolorem uehementem nemo unquam animi deliquio cōprehenſus mortuus eſt,neq; ſeipſum occidit, quemadmodum quidam coli dolore uexati fecerunt. Vtcūq; enim doleant, longè minor ipſorum dolor eſt,quàm eorū qui coli, aut auris,aut oculi,aut dentis dolore uexātur. Mitigantur illi ipſi perfuſionibus & cataplaſmatum impoſitione.

Quæ Archigenes ad capitis dolorem remedia conſcripſit.

RElato igitur iam Apollonio, ad Archigenem trāſeamus,qui in priore libro de pharmacis ſecundum genus ei inſcripto,hoc modo ſcripſit.

Archigenis ad capitis dolores citra febrem obortos. Communiter in principio auxiliatur eis aquæ potus,parcitas cibi,ſolutio alui. Hæc præfatus deinceps pharmaca multiformia conſcribit. Præſtabilius igitur mihi uidetur ſingulatim unaquaque ipſius dictione in manus ſumpta, eam conſiderare, & primum ſanè principium eius collaudare, in quo manifeſte diſcrimen à febri inductum diſtinxit.

©BIUM

xit. Fuit itaque Apollonius non quidem uulgaris medicus, uelut & Mantias & Heraclides Empiricus, uerum ad diligentiam quam circa artem fecit, etiam hoc Archigeni acceſſit, quod poſterior natu illis ipſis fuit. Cæterum maximum hoc cenſeri debet, his qui artem quamcumque tandem rationalem ediſcere rite uolunt, quum natura apti ad eam fuerint, ingenioſiq; & à pueris in primis diſciplinis eruditi. Plerique autem ex his qui eiuſmodi artes tractant, non ut ipſi ſapientes in his euadant, ſed ut uulgo tales uideantur ſtudio habent. At uero Archigenes ut ſi quis alius, quæ ad medicam ſpeculationem attinent diligenter ediſcere ſtuduit, atque ob id merito ſcripta quàm plurima memorabilia reliquit. Nõ tamen in omnibus ſanè quæ tradidit irreprehenſibilis mihi uidetur, uerũ ue lut ipſe pleraque eorum uirorum à quibus adiutus optimus euaſit, reprehendit, ſic par eſt ipſum delinquentem à nobis poſteris redargui. Difficile enim eſt ut qui homo ſit non in multis peccet, quædam uidelicet penitus ignorando, quædam uero male iudicando, & quædam tandem negligentius ſcriptis tradendo. Quemadmodum ſanè & nunc mihi in diſtinguendo non febrientes à febricitantibus peccaſſe uidetur, quum non omnes eorum qui non febriunt diſtinctiones & diſcrimina appoſuerit.

De his qui ex ſtomacho caput dolent.

STatim igitur primum in his diſcrimen eſt doloris capitis ex ſtomacho producti, Quidam enim etiamſi modicus quiſpiam humor acris in uentre, & præſertim circa os eius congregetur, ſtatim caput dolent, atque ob id ſi diutius famem tolerent offenduntur. Augetur enim ipſis inediam ferentibus eiuſmodi humorum malicia. Eos igitur qui hoc modo affliguntur ſanare oportet, ita ut nihil remediorum capiti adhibeamus, quandoquidem neque proprius eſt hic capiti affectus, ſed ab humorum in uentre malignos uapores excitantium in ipſum adſcenſu affligitur. Quemadmodum alij in ſuffuſorum ſymptomata obhuiuſmodi humores incidunt. Quæ igitur horum erit cura? ut uidelicet affligentes in uentre humores quàm celerrime euacuemus. Euacuantur autem ad uomitum procliuis facile ab aquæ potu, Aegre uomẽtibus uero difficilius, adeò ut etiam digitorum ſiue pinnularum immiſſione uenter ad uomitum irritatus, quibuſdam nihil amplius effuderit. His igitur conabimur quàm primum cibum boni ſucci ac ſtomacho commodũ exhibere, ſi res ita ferat à balneo, ſi non, ante balneum tantum cibi offeremus, ut ne lædantur inde poſtea lauantes. A cœna autem poſtridie modicum abſinthium in potu dabimus, eóque modo in poſterum diætam ipſis conſtituemus, donec ualde bene concoquentes ipſos uideamus, atque tum ſanè modicum panem eis præbebimus circa tertiam aut quartam horam, aut paulò prius uel etiam ſerius, ut ſatis amplum ſpatium ad conſuetam balnei horam interſit. Quicunq; uero panem citra obſonium edere non poſſunt, his oliuas, aut palmulas, aut uuas, aut tale quiddam addemus, per experientiam cognoſcendo quid ex eis præſtet, quum aliud alio melius ſit iuxta naturæ proprietatem. Cæterum ad uitioſorum in uentre humorum redundantiam tum facultatis concoctoriæ debilitas, tum oris uentris infirmitas, plurimum conferunt. Quemadmodum etiam ſenſuum mollicies & ad hæc caput ad eiuſmodi humorum uapores ſuſcipiendos aptum, queadmodum & in quibuſdam oculi. Ego quidem igitur ſæpe & in multis expertus ſum hanc quam narraui, curandi uiam ad capitis ex ſtomacho dolorem commodam. Archigenes uero quum ſimpliciter ad omnem capitis dolorem citra febrem, cibi parcitatem auxiliarem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 71 sur 580

©BIUM

ſcribat, palàm facit ſe nihil de eo qui ex bilioſo humore oboritur ſcire. Quod ſa nè etiam amplius quis crediderit qui poſtremã eius dictionem legerit, quæ hoc modo habet. Archigenes. In his uero qui ex ſtomacho caput dolent, flatuoſeq; diſtenduntur, acetum in quo papaueris capita incocta ſint affundito, aut ſpongias eo imbutas imponito. deinde polentam cum menta & aceto fronti pro cataplaſmate imponito. Aut pulegium cum ijſdem. Aut ſolani ſuccum cum cum roſaceo illinito. Stomachum equidem os uentris appellat, quum & medi ci hanc partem ita appellare ſint adſueti, qui etiam ſtomachica animi deliquia ap pellant, & quoſdam ſtomachicos eſſe dicunt à quopiam uidelicet in eo loco ob orto affectu ita appellantes, uelut etiam hepaticos ab hepate, & colicos à colo, & nephriticos à renibus, & ſplenicos à ſplene affectos. Vnam autem ex ſtoma cho affectionem doloroſam ſcripſit quæ caput occupet, eorum quos ipſe flatuo ſe diſtentos uocauit, quam ex uini largi potu magis oboriri ſcio. Qui enim pro pter humores caput dolent, mordacem dolorem, non diſtendentem percipiũt. Fames igitur in diſtenſionibus commoda eſt, at non his qui mordaces humo res in ore uentris habent. Quum itaque hic mordax humor fuerit amarus, pal lida & flaua bilis appellatur, quæ ob naturalem leuitatem ad uentris os ſurſum fertur. quum uero pituitoſus, aut acidus, aut ſalſus fuerit, magis in totius uen tris ſpatio continetur, quàm quod in ore ipſius firmetur. optimum autem fuerit (quantum ſanè nunc in his dicere licet) in fundo uentris ipſum contineri, faci le enim relicto uentre in inteſtinum delabitur. Peſſima autem fit affectio ubi ui tioſi humores in uentris tunicas ineluibiliter fuerint imbibiti, Quorũ optimum remedium eſt ex aloe pharmacum, quod aliqui picram, hoc eſt, amarum, aliqui hieram, id eſt, ſacrum ex aloe appellant: inq; eius compoſitionem aloes drach mas centum conijciunt, & ſex uniuſcuiuſque reliquorum, quorum etiam ſex numero exiſtunt, cinnamomum, ſpica nardi, xylobalſamum, maſtiche chia, aſa rum, crocus. Præſtantius autem fit pharmacum ubi minus de aloe additur. Vi ſum nanque mihi eſt, nimiam eius copiam centum drachmas eſſe, ad proportio nem reliquorum quibus hæ adduntur, quapropter etiam per XC. drachmas ipſum compoſui, & per LXXX. Quin & per pauciorem aliquando crocum, propterea quod quidam ex eius uſu capite lædantur, quod ipſum ſæpe ex ſolo croci odore perpetimur. Quare optima eius fuerit compoſitio, quæ ex aloes drachmis XC. & croci drach. V. conſtat. hac ego utor. His uero qui neque cro ci odorem citra moleſtiam ferunt, ſed ſtatim capite replentur, ex quatuor croci drachmis pharmacum compono. Cogor autem aſſidue hoc pharmacum præ parare, propterea quod non ſolum his de quibus iam dixi, ſed & ſuffuſorum ſpe ciem patientibus, aut etiam alia ſymptomata ex ſtomachi affectione habẽtibus, idipſum exhibeam, & præterea his qui aluo adſtricta laborant, & mulieribus, quæ non probe purgãtur. In quibus maiorem efficaciam habet, ubi aloes drach mæ LXXX. & croci VI. fuerint commiſſæ. præſtat autem & carpeſium pro aſa ro conijcere, quanquam etiam utriſque coniectis aliquando compoſuerim. Datur ad ſummum ex pharmaco hoc drachma una, cum aquæ calidæ cyathis non pluribus quàm tribus. Minimum uero dimidium eius præbetur. Datur & intra hos modos, quantitate iuxta ætatem, corporis magnitudinem, & anni tem pus permutata.

Quæ Archigenes conſequenter ad primam dictionem ſcripſit, in quibus eſt etiam Galeni cenſura.

DE his quidem igitur qui caput ex ſtomacho dolent hæc ſuffecerint. Tran ſeundum

©BIUM

ſeundum itaque iam ad ea quæ Archigenes poſt primam dictionem deinceps ſcripſit. Faciam autem iuxta ſingula ipſorum conſimilem expenſionem qualem circa primam feci, connectendo ad ipſa propter rerum conſequentiam etiam ultimam ipſius dictionem, Sed nunc à ſecunda initium faciam. Archigenis. Irrigationes autem ſiquidem à frigore aut hyeme patiantur, conueniunt, oleum tepidum. Et, Illitio narium, ſuccus è baccis lauri expreſſus, aut oleum laurinum, aut ungentum Syriacum, aut cicinum, aut ſtyracinum, aut gleucinum, aut tale aliquod aliud calfactorium. Vt igitur à poſtremo exordiar, opinor ipſum reſinam quæ ſua ſponte emanat dicere, quæ plurima in Lacedæmone prouenit, & Capnelæon, hoc eſt, oleum fumoſum Ciliciæ, & Amaracinum ac Styracinum in Cyzico, & quod in Perga apparatur irinum. His uero ungentis nares oblinere operæpretium ducit, quo per odorem ipſorum caput calefiat. quod ipſum inde euenire manifeſte apparet, adeò ut & idiotæ uulgo his utantur, & maxime eis quæ facile parari poſſunt. Parabilia autem ſunt alijs alia, quæ uidelicet apud ſingulos redũdant. Et apud nos ſanè in Aſia agreſtibus & ruri degentibus hominibus cedrino appellato uti mos eſt, & ſi quando eius inopia ſit piſſelæo, quo nomine id appellant quod ex oleo & liquida pice conſtat. Ammiſcent autem tum huic, tum cedrino, oleum aliqui plus, aliqui minus, in quantum uirium ipſorum uehementiam exoluere uelint. Vtuntur autem omnibus quæ dixi & circa caput, & præſertim circa ſinciput ueluti dixi. Illinunt & frontem ex eis, & aurium meatus. quidam etiam ueſtigia pedum, ac ſedem. Cæterum quum Archigenes ſuccum è baccis lauri expreſſum dicit, quod ſimpliciter laurinum dicitur ipſum nominare putandum eſt, uelut id quod oleum ammixtum habet, laurinũ oleum appellatur. Syriacum uero ungentum, eum dicere Comagenum exiſtimo, quandoquidem idipſum nobis ex Syria apportatur. Archigenis. Aeſtate uero aut ubi aliàs æſtuoſe diſtenduntur, per acetum & oleum, aut aquam & roſaceũ, Amplius uero & per polygoni ſuccum, aut portulacę, aut ſolani, aut aliquo alio ex refrigerantibus irrigato, ſpongiasq; poſca imbutas capiti imponito. In hoc ſanè ſermone uidebitur forte quibuſdam negligẽtius legentibus, unam ſimplicem affectionem Archigenes curare, uerum non ita habet. Ex eo enim quod æſtuoſe dicit, calidam affectionem indicat: ex eo uero quod addit, diſtenduntur, affectionem quæ hoc modo à flatu uentoſo affligitur oſtendit: ut non ſolum ſecundum intemperiem mutata ſit, ſed etiã uaporoſi flatus redũdantia adſit. In principio itaque in eiuſmodi utriſque affectionibus, refrigerantium auxiliorum facultas apta eſt, quæ intemperiem calidam refrigeret, & uentoſi flatus allationem repellat & retundat. Atque mea quidem opinione præſtiterit diligentiorem rei inquiſitionem facere. Aliquando etenim ex corpore uentoſus flatus affertur, quemadmodum in doloribus capitis ex ſtomacho relatum eſt. Aliquando uero in ipſo capite generatur. Venter namque interdum ægre ſolubili modo inflatur. Interdum uero etiam poſt ipſum ſita inteſtina, quandoque quidem ieiunum, aut tenue inteſtinum, quandoque etiam colum. Nihil igitur mirum eſt, neque impoſſibile, eandem affectionem in quibuſdam iuxta caput partibus obortam, uentoſum flatum generare, cuius generationis in locis circa uentrem cauſam inuenimus, tanti caloris inopiam, ut ex cibis ac potibus uaporoſum & uentoſum flatum generet, propter infirmitatem uero comprehenſiuæ facultatis, interna ita affectarum partium capacitas infletur & expleatur, ut propter expletionem quidem diſtendatur, propter tenſionem uero dolore afficiatur. Inuentum equidem & hoc nobis in cõmentarijs eſt, in quibus communes & generales dolorum cauſas conſiderabamus, quod ob diſſolutionem

©BIUM

nem continuitatis ſimilariũ partium, dolor oboriatur. Diſſoluunt autem ipſam erodentia, diſſecantia, diſtendentia, & uehementer calfacientia ac refrigerantia. Quapropter in doloribus circa caput, ægros interrogare conſueui, qualis nam eorum qualitas ſit, Quidam enim uelut erodantur corpora, doloris ſenſum perceptant. Quidam uero uelut diſtendantur, aut grauentur, aut tundantur, aut ſolius uehementer inualeſcentis caliditatis aut frigiditatis. Siquidem enim uelut erodantur aut pungantur ſenſerint, uel humorum uel eiuſmodi flatus acredo, cauſa putanda eſt. Si uero citra morſum diſtendantur, repletionem diſtenſarum partium, uel per uentoſum flatum, uel per multi humoris influxum, cauſam putabimus. In quo genere & inflammatio & eryſipelas exiſtit. Inflammatio quidem ubi inflammata corporis pars multum ſanguinem in ſe continuerit. Eryſipelas uero ubi bilioſum continuerit humorem. Quod ſi ex utriſque redundantibus pars aliqua expleatur, aut inflammatio eryſipelata, aut eryſipelas inflammatum orietur. Et ne quis putet nos longum ſermonem de una particula iuxta unum ſymptoma affecta facere. Communis enim omnium dolore affectarum ratio eſt, quam ſi quis diligenter in articulos digeſſerit, promptior ac expeditior ad auxiliorum inuentionem, in omni affecta parte fuerit. Artis etenim curandi coniectura in affectionum cognitione maxime conſiſtit. Quæ ubi inuentæ fuerint, curationẽ non coniecturaliter ſed ſcientifice indicant, cum hoc quòd & cognoſcere datur, quàm ægre aliquæ affectiones medelis cedant, in quibus rationabiliter iuxta indicationem remedijs utimur, etiam ſi nihil efficere in principio appareant. atque hoc eſt quod in aphoriſmo dictum eſt, in quo ait, Omnia ſecundum rationem facienti, ſi iuxta rationem non ſuccedat, ad alia tranſeundum non eſt, ſed perſeuerandum in eo quod uiſum eſt à principio. Aliquando enim adeò uehementer in anguſtijs meatuum flatus uaporoſus infarcitur, atque eo adhuc magis uiſcoſus aut craſſus humor, ut multo tempore opus ſit ad curationem. Etenim quæ ſic infarta ſunt attenuare oportet, meatus que dilatare per quos excernantur, habita ſimul prouidentia nequid aliud, puta humor aut eiuſmodi flatus, amplius influat: & ad hæc corroborandum eſt affectum membrum, ut neque ipſum uentoſum flatum gignat. Qui igitur primi ad eiuſmodi affectiones pharmaca compoſuerunt, meritò uaria materia opus habuerunt: ſi quidem influentem ſubſtantiam ſiue humor, ſiue uapor fuerit, repellere neceſſarium exiſtit: impactam uero concoquere & attenuare, eandemq; ipſam diſcutere: atque nihilominus, imò magis circa affectam partem firmitatem inducere, ne uidelicet quod influit ſuſcipiat, attenuatum uero excernat, impactumq; concoquat & attenuet. Verum in mixtura pharmacorum hac facultate præditorũ, alius alio feliciore coniectura uſus, alius minus, alius magis commodam fecit compoſitionem. Quapropter uelut noſtis, ad uos enim ſodales loquar quibus maxime hæc ſcribuntur, Duo omnino uidiſtis mihi præparata pharmaca eundem effectum promittentia, quandoque etiam tria & quatuor, & ex horum mixtura in ægre curabilibus affectionibus à me ſæpe quod oportuit, factum eſſe. Conſidero nanque in quo eorum ſit ſimplex pharmacum amplius calfaciens, aut frigefaciens, uelut etiam reſiccans, aut humectans, aut tenuium partium, aut craſſarum, Deinde contemplans quid effecerit quod ægro iam fuit admotum, ſecundum uſum aut per aliud quoddam, aut per hoc ipſum facio. Sæpe quidem ad aliud quod idem promittit tranſeo, aliquando uero utraq; committo, ac medium quiddam ex eis confício. Talia autem omnia abunde à me non uniuerſim tantum, ſed & particulatim in medendi methodo relata ſunt, noſſeq; oportet, quod & iam ante dixi, hanc tractationem illam ſequi, & cogor tamen etiã nunc

rurſus

©BIUM

rurſus meminiſſe, quo magis ea quæ iſthic tradidi aſſequamini. In prædicta itaque affectione, calore doloroſo prædominante unà cum flatu uentoſo, in principio quidem repulſoria curatione utendum eſt, quæ ex refrigerantium facultate conſtat: quod ubi moderate factum eſt, ex mitigatoriis ac cõcoctoriis quippiam ammiſcere ad repulſoria oportet. Deinde etiam diſcuſſoria addenda, ita ut paulatim repulſoria pharmaca detrahamus, donec ad contrariam mixturam perueniat pharmacum ei quam à principio habuit, hoc eſt, ut plurimũ quidem diſcuſſorium ſit & attenuatorium. Minus uero concoctorium & mitigatorium, minimum autem repulſorium. Portulacam quidem igitur refrigerantis & aquoſæ ſubſtantiæ eſſe didiciſtis. Minus ea polygonum. In ſolano autem tantum ammixtum eſſe craſſæ & terreæ, quantum adſtrictionis. Acetum uero repulſoriam ſimul & attenuatoriam, imò & diſcuſſoriam habet facultatem, utpote in temperatura à tenuium partium frigiditate exuperatum, quemadmodum exacte ſerenus aquilonaris aer. Didiciſtis etiam roſacei facultatem, quod uidelicet & repulſoriũ quiddam habeat, habet autem & cõcoctorium & mitigatorium, & ad hæc etiam diſcuſſoriũ. Meritò igitur Archigenes in prædicta affectione eiuſmodi pharmacis utitur, ipſum quidem per ſe ſolum acetum neq; alibi exhibens, neque hic, ob facultatis ipſius uehementiam, ammiſcet autem ei uel roſaceũ uel aquam. Tranſeamus autem iam ad ſequentem Archigenis dictionem. Archigenis. Si uero augeſcat affectio, perfecta cibi abſtinentia cõgrua eſt, Deinde uenæ ſectio è cubito, & alui euocatio per ualidũ clyſterem. De his auxiliis dictum à me prius eſt, quando Apollonij dicta cõſiderabam, ubi ſanè in biliioſis cauſis fami renunciaui, uelut etiam uenæ ſectionem in pueris & ſenibus ac uiribus debilitatis fieri prohibui: laudaui autem euacuationem per clyſterem, non ſolum propter euacuationem eorum quæ inteſtinis continentur, ſed etiam ob reuulſionem eorum quæ ad caput feruntur: atq; ob id probe in his quæ ſcripſit Archigenes non ſimpliciter dixit, Euacuatio alui per clyſterem, ſed addidit ualidum: multum enim in huiuſmodi clyſteri ſitum eſt, quantum ad reuulſionem attinet, ultra hoc quod non ſolum ea quæ circa uentrem & Meſaræum ſunt euacuat, ſed etiam quæ circa hepatis ſima hærent. Archigenes. Irrigationes autem, Ruta cum aceto & oleo trita. Memores affectionis ad quam auxilia ſcribere propoſuit, ſic iudicamus unumquodq; eorum quæ recenſere cœpit. Affectionem itaque ſic ſcripſit. Aeſtate uero aut ubi aliàs æſtuoſe diſtenduntur. Deinceps uero refrigerantis facultatis auxilia ſubiecit, & poſtea inquit. Si uero augeſcat affectio, perfecta cibi abſtinentia, & uenæ ſectio, & clyſter ualidus adhibeatur. & poſt hæc propoſitam conſcripſit dictionem, in qua cum aceto & oleo tritam rutam adhibere iuſſit, non apponens an uiridem an aridã uelit. Eſt enim non parua differentia, quum arida multo acrior & calidior, quàm uiridis exiſtat. Mihi ſanè uiridem conſulere uidetur. neque enim aceruatim à refrigerantibus ad contraria tranſgreſſus eſt. Acetum uero ad hoc quòd refrigerat & repellit, diſcuſſorium quid habere antea dictũ eſt. Mitigatoriæ autem & laxatoriæ facultatis exiſtens oleum meritò ipſis ammiſcuit. Alia. Succus à lauri baccis expreſſus cum aceto & ruta. hæc priore longe efficacior exiſtit. Ad ſuccum nanque à lauri baccis expreſſum fortiter calfacientem, rutam ammiſcuit cum aceto, relicto oleo. Alia, Succus radicum iridis cum aceto. Hoc remedium nihil calfactorium habet, melius itaque fuerat ipſum primum in tranſitu ad præclariora auxilia poſitũ eſſe. Alia, Salicis folia trita cum aqua. Hoc præſcripto ex iride imbecillius eſt, atq; his quæ omnium primum ſcripta ſunt ſimile, ut intempeſtiue nunc ab eo ſit relatũ. Alia, Serpyllum cum aceto & oleo tritũ.

De aceto

©BIUM

De aceto & oleo prius dictum est: adiecit autem nunc eis serpyllum acris qualitatis pharmacum, & ob id etiam calfactoriæ facultatis. Negligenter uero etiam hic reliquit, an uiride aut aridū uelit: præstiterit autem fortassis uiride intelligere. Alia, Polygonum cum ruta oleo & aceto dilutum. Polygoni succo iuxta primam rationem ut refrigerāte usus est, nam & reuera talis existit, Quare etiam ad inueteratos dolores iuxta primum transitum rationabiliter quis eo utetur, ruta ammixta. Animaduersione autem dignū est in singulis cōtrariæ facultatis pharmacorum mixturis, ut in principio parum ex præstantiore ammisceamus, iuxta secūdum uero & tertiū usum, copiam augeamus. Alia, Amygdalæ amaræ delibratæ tritæ cū aceto & oleo irrigationis modo adhibitæ, aut cerati crassitudine in linteolo fronti impositæ. Et hoc ad primum transitum pertinet. didicimus enim discussoriam citra mordacitatem facultatem amygdalas amaras habere. Alia, Ruta syluestris cum oleo & aceto eodē modo. Inordinate rursus hoc ualde forte pharmacū interposuit, in doloribus multum inueteratis merito adhibendum. Alia, Populi albæ fructus cum aceto tritus. Discussoriæ facultatis est albæ populi fructus. In quibusdā autem exemplaribus nō cum aceto, sed cum posca, scriptum reperitur. Alia, Ocymi semen cum aqua. Ocymi semen calfactoriæ & attenuatoriæ est facultatis, nō tamen uehementer, cum aqua autē sola inueterata affectione minime rationabiliter quis eo utatur, melius enim erat oleum & acetum, uelut in alijs dixit, etiam huic ammiscere. Alia, Facit & balsamum, peucedanum, castorium, simul & singulatim unumquodq; cum oleo & aceto. Hoc pharmacū rursus uehemēs est, maxime quum ipsum peucedanū solum adhibeatur, citra castorij ammixtionē. Quid uero balsamum nunc uocet, non habeo dicere, Num uidelicet plantæ semen, aut succum quem opobalsamū uocāt, aut ramulos ipsius xylobalsamū appellatos. Melius tamen mihi uidetur opobalsamum accipere, quod tenuium partium & discussorię substantiæ existit, non tamen manifeste calentis. Alia, Lauri folia, & populi albæ, & uiticis cum oleo & aceto. Et hoc pharmacum ex simplicibus facultatibus differentibus cōposuit. lauri enim folia calidissima, uiticis uero moderate refrigerantia sunt: in medio utrorumq; populi folia existunt. Alia, Panacem cum oleo illinito. Nihil hic refrigerantium ammixtum est, & ob id ualde inueteratis affectionibus & nihil amplius caliditatis habentibus utile existit. Quapropter meritò quis ipsum reprehenderit citra distinctionē pharmaca auxiliaria conscribentem. Panacem uero negligenter nunc ipsum dicere puto, panacis radicem, neq; enim opopanaca putandum est ab ipso panacem dictum esse, Differt autē à radice hic non paruo caliditatis excessu. Alia, Viticem aut mētam, amygdalas amaras, iridem, æquali mensura cum aceto & rosaceo mixta adhibeto. Aliorum uires supra relatæ sunt. Mentæ autem nunc primum mentionem fecit, pharmaci calfactoriæ facultatis. Alia, Aut mororum succo cum aceto ammixto rigato. Hoc pharmacum euidenter apparet refrigerantium medicamentorum generis ab ipso cōscriptorum esse, quæ incipiente affectione conueniunt, minimeq; recte nunc ad pharmaca auctis affectionibus commoda, ammiscentur. Alia, Inueterata autē affectione pilis denudato, illitionibusq; & rigationibus prædictis, crassius tamen apparatis utitor. Alia, Resinam cum melle tēporibus & fronti illine. Aut muscerdas cum aceto & rosaceo. Tertium hoc tempus est & oportunitas in capitis remedijs adhibēdis. Primū nanq; erat incipiente affectione. Secundum uero ut ipse scripsit augescente. Tertiū autem hic quum ait inueterata, quod ipsum uehementioribus auxilijs opus habet, quorum aliqua non recte prioribus ammiscuit.

De his

©BIUM

De his qui ob bilioſum humorem caput dolent.

SIgna in his ſimilia ſunt eis quæ ex ardore oboriũtur, accedit his maior mor ſus & faciei pallor, & aliquando oris amaritudo. Aetati autem uigoris, & temperaturis calidioribus, & uitæ curioſæ, & his qui flauam bilem congregant hæc affectio præcipue contingere ſolet. Itaq; balnea temperata, & unctiones, & potus dilutus eis exhibẽda ſunt, omnisq; dieta liquidior & boni ſucci cõſtituen da. Euacuandus item bilioſus humor per abſinthij cremorem, aut per aloen, & per ipſam picram antidotum per ſe datam, aut modica addita ſcãmonia, uel pe catapotia ex aloe confecta. Illinenda frons paſtillo croceo aut Trigono appell: to, aut aliquo alio his conſimili.

De dolore capitis per conſenſum.

SI quidem uniuerſo corpori caput per conſenſum coafficitur, illi proſpicien dum, tum intemperiei, tum materiæ prædominanti inſtando, easq; urgẽdo. Et ſi quidem humorum multitudo & maxime circa uenas fuerit, uenam ſecabi mus. Si uero qualitas magis inualuerit, purgatiuo pharmaco utemur. Si uero uni alicui parti cõdoleat, uelut hepati, aut uẽtri, aut ſtomacho, his ipſis auxiliabi mur: calida quidẽ in ipſis ſubſiſtente intẽperatura, panẽ ex uino diluto exhiben do, & ſorbitiones ex alica, Et foris irrigationes moderate refrigerãtes & firmita tem addentes, uelut antea dictũ eſt. Si uero propter uiſcoſos & craſſos in ſtoma cho cõtentos humores, caput doleant, etiã hos exturbabimus, acetũ mulſum in potu præbendo, tum ſimplex, tum Iulianicũ appellatũ. Ex hyſſopo etiam ac ori gano potionibus, & quæ his adhuc fortiores ſunt magisq; incidendi ui præditę, utemur, & uomitu à raphanis, irrigationibusq; ac cataplaſmatis calidioribus.

De capitis in febribus dolore.

IN doloribus capitis qui in principio cũ febribus irruunt, uena ſecãda eſt poſt primam aut ſecundam remiſſionem, niſi quid impediat, & præſertim in cor poribus bonæ habitudinis & multo ſanguine redundantibus. Animaduerten dum autem num ob uapores à uẽtre ſublatos, aut ob aluí ſuppreſſionem capitis dolor cõtingat. Quod ſi ſerius poſt ſeptimum tandem irruat diem, aluo per cly ſterẽ qui aliquid operæpretij faciat præeuacuata, cucurbitæ ad occiput ſiue cer uicem affigantur, caputq; rigationibus ex oleo mitigetur, roſaceo quidem in cali dioribus ac hora æſtiua, & cum modico aceto. Chamæmelino uero in frigidio ribus habitudinibus ac hyeme, quinta aceti parte adiecta. Illinenda frons ex cy phi in frigidioribus, ex crocomagmate in calidioribus. Cætero ad capitis dolo res ob febris magnitudinẽ obortos, medelæ præſcriptæ ſunt in febriũ tractatu. Porrò uitare oportet hæc, non ſolum in dolore capitis per conſenſum ſtomachi oborto, ſed omnibus etiam aliis circa caput obortis affectionibus. Sũt autem ea quæ ſequũtur. Viticis ſemen, abſinthij ſuccus, lac in potu, glandes quercinæ in cibo, oliuæ nigræ, arbuti fructus mæmecylon Græcis appellatus, eruum, quod ipſum etiam articulos diſſoluit. Amplius autem offendunt myrrha, thus, hede ræ cacumina. Mentem etiam perturbant lentiſci fructus, crocus, peucedanũ, cy claminus ſicca cum uino potata. Styrax modicus quidem potatus triſtitiã uul tus diſcutit, multus uero ſomnos multum turbulentos inducit.

De Cephaleæ capitis dolore antiquo. Cap. II

CEphalæa inueteratus & ægre cedens capitis dolor appellatur, qui ex facili occaſione, maximas exacerbationes habet, adeo ut neq; ſtrepi tus, neq; uocem uehementiorem, neq; lumen ſplendidũ, neq; uini po tum, neq; odoramenta caput replentia tolerare poſſint, neq; item mo tum, ſed in quiete & tenebris ob dolorum magnitudinem decumbere uelint, tan

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 77 sur 580

©BIUM

quam à malleo enim pertundi ſibi uidentur. Quidã enim uelut cõtundantur aut diſtendantur ea quæ circa caput ſunt ſentiunt, non paucis uero uſq; ad oculorũ radices dolor progreditur. Habet autem hæc affectio aliquando quidem continuos dolores, aliquãdo uero exacerbationes & interualla ſiue ordinata, ſiue inordinata. Intermittunt enim quandoq; eiuſmodi exacerbationes, uelut in comitiali morbo apprehẽſis, intercediteq; tempus aliquod quod omnino accuſari non poteſt. Manifeſtum igitur eſt hanc affectionem cõſimilem aptitudinem capitis ut facile lædatur, uelut in cephalalgicis habere. Verum ad maiorem debilitatem deueniunt in hac affectę capitis partes, Et quidã ex eis cerebri inuolucra dolitãt, quidam uero membranam tantũ caluariam ambientem. dolores igitur cum grauitate, humorũ multitudinem ſignificant, cum mordacitate uero, aut humorum aut uaporũ acredinem, cum pulſu autem inflammationem: cum tenſione uero, ſi quidem citra grauitatem & pulſum fiat, flatus tenuis & uentoſi multitudinem demonſtrãt: cum pulſu uero, membranoſi corporis inflammationẽ. Si uero cum grauitate diſtentio fiat, humorũ multitudinem intra mẽbranulas contentam. Et dolores quidem in ſuperficie hęrentes, mẽbranæ os caluæ ambiẽtis affectionem ſignificant: qui uero in profundo ſunt, cerebri inuolucrorũ. Quibuſcunq; enim affectio intra caluariã eſt, his uſq; ad oculorũ radices dolores procedunt, propterea quod oculorũ tunicæ ex cerebri inuolucris habeant ortum. Si uero humor putrefactus calidior fiat, cum febri caput dolitãt: febricitant autẽ omnino & qui ex inflammatione dolent. Si quidẽ igitur humorũ aut uaporũ multitudinem repereris cauſam, ſi quidẽ propter totius corporis repletionem facta eſt, uniuerſo corpore euacuato capitis dolorẽ ſanabis. Si uero uelut debile exiſtens caput ad ſe ſublatos humores ac uapores ſuſceptet, materiã reuellere oportet in totũ corpus, atq; ita particulæ mederi. Per clyſteres itaq; reuulſio fit, & ligaturis extremitatum, & pluribus infernarũ partiũ confrictionibus, Interdũ etiam ſanguinis ex cubito detractione. Quod ſi amplius ſanguis redundare uideatur, etiam ex naribus aperta uena, & quantũ ſufficere uidetur ſanguine euacuato. Deinde hieram dabimus exacutam, & poſtea apophlegmatiſmis pituitam detrahẽtibus & medicamentis quæ naribus indũtur utendum eſt, qualia ſunt quæ ex elaterio & cyclamino cum lacte & porro apparantur. Caput autem curabis, quando quidem reuulſorijs uti oportet, per reuulſorias irrigationes. Cæterum poſt totius corporis euacuationem, iam caput euacuãtibus uteris, deinde his quæ firmitatem addere poſſunt admotis. Repellit igitur oleum omphacinum, & roſaceũ, per ſe & cum aceto, & ex papaueris capitibus, & oleæ teneris germinibus, & hederæ cacuminibus, ac menta uiridi apparatum. Afferantur autem remedia tepida quidem, ubi frigidior & crudior fuerit humorũ multitudo, frigida uero ubi calidior & bilioſior extiterit. Diſcutit autem oleum dulciſſimum calidum, & magis inueteratum, itemq; ſicyonium. Si uero craſſior ſit humorum multitudo, ſpondyliũ, aut ſerpillum, aut pulegij comam aut calaminthen, aut mentam oleo incoquendo, multitudinem euacuabis. Eadem hæc etiam firmitatem parti addunt, quapropter uſq; ad perfectam curationem eis uti conuenit. Omnium porrò longe maxime diſcutit & perfecte corroborat, uerbenaca recta maxime uiridis, Imò & arida cum radicibus & ſimul cum ſerpyllo, oleo incocta. Conijcienda etiam ad ea crocodiliadis maximæ iuxta aquas naſcentis radix. Quin & ipſam per ſe uerbenacã ſi oleo incoxeris, caputq; inde rigaueris, omni capiti dolori antiquo ex frigiditate, aut ex craſſis humoribus oborto medeberis. Maxime etiam proſunt ſub aquario uaſe naſcentes aſelli, Millepedæ appellati, ſi oleo incoquantur.

Archigenis.

©BIUM

Archigenes de Apophlegmatiſmis.

POſt hæc uero Apophlegmatiſmi quibus pituita à capite detrahitur, ex ſinapi aut hyſſopo cũ paſſo cocto, aut ex ſtaphide ſylueſtri cum pipere & melle trita, aut ex oleo ammixto melle, aut ex ſtaphide ſylueſtri per ſe uel cũ melle trita, cõueniunt. Galenus. Pharmacorũ quæ pituitam à capite euacuant, & medicis pro more Apophlegmatiſmi appellantur, materiã poſtea referã. Nunc autẽ tantũ oſtendere cõmodum fuerit, quòd hocce auxiliũ pituita infeſtãte auxiliareeſt, quemadmodũ ſanè & ipſum nomen eius apud Græcos oſtendit. Archigenes autẽ calidã & flatuoſam affectionẽ ſe curaturũ pollicitus eſt, non frigidam & pituitoſam. Archigenes. Iuuãtur autem plurimũ lauri, aut rutæ, aut panacis, aut papaueris capitum, aut baccarum lauri decocto perfuſi. Galenus. Fortibus calefacientibus pharmacis, non ſcio quomodo papaueris capita nõ in ſtrennue refrigerantia annumerauerit, quum in ſermonis cõtextu ſingulis dictis aliquem per ſe uti poſſe oſtenderit, & fortaſſe etiam aliquando ſimul mixtis: non tamen manifeſtum fecerit, num quippiam ex papaueris capitibus ipſis adijcien dum ſit, quo uidelicet aliorum pharmacorũ uehementia minuatur & mitigetur: an & ſolis aliquando utendum ſit, quod ſanè incipiente & augeſcente affectione tempeſtiuius fieret. Inueterata enim affectione non ſolum nõ proſunt, ſed etiam nocentiora capita papaueris exiſtunt. Archigenes. Commodum eſt & ex ſalibus fomentum. Galenus. Omnem rationem Archigenes hic confudit, quum fomenti mentionem faciat per pharmacum reſiccans quidem non ſtrennue, uerũ & calfactoriũ quiddam in ſe habens. Meminiſſe enim eum oportebat, quòd quũ calidam affectionem curare aſſumpſiſſet, aut ſemper ab illa ipſa indicationem ſeruaret, aut de tranſmutatione in diuerſam ſpeciem quippiam diceret, iuxta quam temporis progreſſu calore ſedato, obturatio, aut intenſio, aut tale quiddã acceſſiſſet, quod contraria curatione indigeat, & non ea quæ in principio fuit determinata. Archigenis. Poſt perfuſiones uero aut fomenta iuuantur ſi lini ſemen roſaceo infartum adhibeas, & lanas ſordidas ex aceto roſaceo calidas circumponas ac obliges. Galenus. Hoc mitigatiuum eſt auxilium, quum uehementer infeſtat dolor, unà cum hoc quod & ſubiectæ cõmodet affectioni. Quare ubi ad intenſum capitis dolorẽ remedia ſcripſit, iſthic præſtiterat etiam de hoc fomento mentionem facere, Verum pro præſenti temporis oportunitate, de qua nũc ſermo inſtat, ſi quis fomentis aut cataplaſmatis uti uelit, fomẽta ex milio meliora fuerint. Quẽadmodũ enim Hippocrates ait, leue & lene miliũ exiſtit. Sales uero ob grauitatẽ moleſti ſunt præſertim capiti admoti.

De cataplaſmatis in capitis dolore. Archigenis.

CAtaplaſmatis uero utere ordeacea cruda farina quæ iridem contuſam habeat ammixtã. Aut rutæ ſemine eodẽ modo. Aut fœniculi radice ſimiliter. Aut cruda ordeacea farina cũ aceto mulſo apparata. Aut polenta & pulegio mixtis. Galenus, Et hæc cataplaſmata ad ſecundã tẽporis oportunitatẽ pertinẽt, quã ſupra augeſcente capitis dolore cõſtituit, nam & hũc mitigãt, & affectionẽ iuuãt. Archig. Aut Nilei pharmacũ caſtorij & iridis decima parte ammixta, cum aceto & roſaceo imponito. Nilei quidem igitur pharmacum quod ad emplaſtri formã paratum eſt, iam olim nobile & laudatum pharmacum eſt, & ob id omnibus notũ. Promittit autem reliquiarum inflammationum in præcordijs inueteratarũ curationem. Verum eorum quæ ei ammiſcentur caſtorij uidelicet & iridis Archigenes obſcure mixtionem conſcripſit. Incertum enim num alterius ipſorum decimam Niliaci malagmatis partem eſſe uelit, an utriuſq;. Verum mihi præſtabilius uidetur utriuſq; decimam partem ammi-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 79 sur 580

©BIUM

ſcere. Oportet autem caſtorium atq; iridem probe trita eſſe, & Nilei pharmaco diligẽter emollito paulatim hæc ammiſceri, manibus partim roſaceo, partim aceto madefactis. Aut nuces amaras decorticatas, & rutam, ac parũ ex iride, cum aceto & roſaceo committito, & malagmatis forma imponito. Quum eiuſmodi multa pharmaca circa ſecundum propoſitæ affectionis tempus Archigenes conſcripſerit, facultatis ipſorum expoſitionem in illis feci. Aut uiticis ſeminis, perſeæ uiridis foliorũ & myrrhæ, æquales partes cum ungento Aegyptio fronti cataplaſmatis modo imponito. In ſola Alexandria perſeæ arborem uidi, & in nulla alia Romanis ſubdita gente. Quidam Perſion ipſam appellant, aiuntq; in perſis lethalem eius arboris fructum eſſe, qui in Aegyptiorũ regione innocuus exiſtat. At uero Aegyptium ungentum, non ſolum ſic, ſed & Mendeſium nominatur, Quidam etiam Megaleum uocari aiunt, utroq; cognomine à Megalo, qui ipſum compoſuit accepto: & ab illius quidem proprio nomine in denominatiuorum forma Megaleum, à patria uero ipſius Mendeſium appellari. Eſt autem laxatorium & ſedat dolores. Aut ſulphur, caſtorium, baccas lauri, æquis portionibus cũ cerato roſaceo infarta, temporibus & fronti imponito. Hoc pharmacum multũ calfacit, & frigidas affectiones relaxare poteſt. Aut caſtoreum & peucedanum pari menſura. Conſimilis eſt & huius pharmaci facultas cum præſcripta. Quod ſi affectio perſeueret, uenæ ſectione à naſo aut fronte, aut cucurbitis ad occiput affixis utitor. Sanguinis à locis affectis detractiones in affectionibus inueteratis conuenire omnes ferè medici confitentur, Verum cucurbitæ ad occiput affixæ, ex reuulſoriis auxiliis ſunt, quum humores ad oculos, aut ad anteriorem capitis partem ferri conſuetos auertere conamur. Aut ſternutatorio quopiam concutito, faſciolaq; collo circumpoſita ſpiritum cohibere iubeto. Vtilitatem ex hoc auxilio indicauit, per uerbi concutito adiectionem, Quod uero faſciolam collo circumdare iubet, ad uehementiorem affectionem pertinet. Aut per nares purgato. Hoc præfatus deinceps ea quæ per nares purgant recenſet. De quibus ego ſermonem faciam, uelut etiam de Apophlegmatiſmis, ubi pharmacorum quæ capiti adhibentur tractationem abſoluero. At uero in uehemẽter inueteratis, ſinapi ut moris eſt capiti adhibe & perure. In omnibus plurimum inueteratis affectionibus quum nihil profecerint reliqua auxilia, curationem Metaſyncriticam à Methodicis appellatam, omnes ferè adhibere conſueuerunt, prioribus medicis haud ſcio qua ratiocinatione primum ad eius uſum progreſſis. Ego uero quum intemperies quæpiam humida & frigida, aut per ſeipſam, in partibus affectis adeſt, aut propter eiuſmodi humorũ frigiditatem fuerit oborta, ex ſinapi & thapſia ac ſimilibus adhibeo pharmaca. Calidis uero & ſiccis non adhibeo. Cæterum hi qui affectiones cognoſcere nõ poſſunt, ad eiuſmodi pharmaca uelut ad ſacram appellatam anchoram cõfugiunt, & ob id ſæpe quod conuenit perficiunt, quod pleroſq; hominũ eiuſmodi affectiones propter malam & uitiatam diætam infeſtent.

Archigenes, De his qui ex ebrietate caput dolent.

IN his qui ebrietate caput dolent, iridem ſiccam & uiticis folia ex aceto & roſaceo adhibe. Aut apij comas coctas in uino impone. Aut pulegium ex uino eodem modo. Aut Mendeſium ungentum per ſe, uel cum anſerino adipe irrora. Aut myrrham cum uino Mendeſio impone. Aut rutæ folia, baccas lauri, uiticem, populi albæ fructum, æquali menſura trita, cum aceto & oleo tepefacta irrora. Cæterum Amethiſta quæ ab ebrietate præſeruent, eiuſmodi eſſe poterunt, Abſinthium mane ieiunis bibendum præbe. Aut myrti florem & myrrham ac rutam trita ex aqua. De his qui ex ebrietate caput dolent ſatis dictum

©BIUM

ctum à me eſt quum ea quæ Apollonius ad hanc rem tradidit expenderem. At uero poſt hanc præſcriptam Archigenis dictionem, alia ſequitur de his qui caput ex ſtomacho dolent, de qua iam dictum eſt.

Eiuſdem Archigenis amuleta quæ capiti coronæ modo circumpoſita & alligata, dolorem eius arcent.

QVandoquidem uero & Amuleta ad dolorem capitis Archigenes ſcripſit, quæ quidē nullam medicā rationem habent, ea his qui talia per experientiam cognouerunt, & ſecundum mirabilem quandam cōtrarietatem homini incognitam efficacia eſſe dicunt, relinquam. Quæ uero ab eo iuxta medicam rationem tradita ſunt ſelecta referam tantum, iuxta illius ipſius dictionem, queadmodum hactenus de pharmacis facere conſueui. Polygoni duos ramulos coroniæ modo imponito. Quòd polygonum calidis & flatuoſis capitis doloribus cōueniat, ipſe prius dixit, Nihil itaq; miri eſt in talibus ſæpe ipſum iuuiſſe. Nam propter ardorem & ebrietatem dolores capitis aſſidue cōtingunt. At uero quòd duos omnino ramulos eſſe oporteat, ab illis adiectū eſt qui polygoni utilitatem ex incognita contrarietate, & non ex ipſius temperamento procedere uolunt. Aut cichorium quod Romani Intubum olus appellant, ægri capiti imponito, & maxime ſi ex ardore doleat. Ego uero etiā apponam, ſi ex ebrietate. Sic enim & roſaceæ coronæ iuuant. Eas igitur uolenti itidem licebit adſcribere, numerumq; quemcunque tandem uelit addere, & ex totidem roſis nexam coronam capiti mederi aſſeuerare. Deinceps Callitricho coronare caput operæpretiū ducit, quod Trichomanes, inquit, quidam appellant. Ego uero eos qui de herbis ſcripſerunt Adiantum magis appellare Callitrichum ſcio quàm Trichomanes. Deinde paulo pòſt philanthropo herba coronari iubet, & palmulæ maſculæ cortice ſummo. & poſt hæc, in hæc uerba ſcribit. Aut aduerſus ſolē ægrū expoſitum, donec dolor quieſcat ſinito. In Amuletorum catalogo & hoc ab eo relatum eſt, quod quidem ex frigiditate dolens caput iuuare poteſt, ſi neque humoribus omnibus æqualiter redundet homo, neque ex cruditate laboret, aut aliquem uitiatum humorem in uentre, maxime circa cauitatem eius habeat: uerum calidos capitis dolores, ex quorum numero ſunt & ex ardore ac ebrietate oborti, non parum lædet. Cōſimilia his deinceps ſcribēs ad chamæmelum peruenit, cuius experientiam habemus quod capitis dolorem iuuet, ſi quis eo uelut ante dictū eſt queat uti. Appellat autem Archigenes Anthemidem hanc herbam, quemadmodum alij multi, & ait florem quidem ipſius tritum, olfactu prodeſſe, folia uero ſumme nocere. Liberat à capitis dolore uerbenaca herba, quam aliqui hieram, id eſt, ſacram uocant, tum coronæ modo circumpoſita, tum illita ex roſaceo & aceto. Hoc auxilium oportebat eum non nunc inter amuleta, ſed prius inter medicamenta referre, ſi quidem adeò ei confidit, per longam experientiam cognito & probato. Aut teſtudinis paluſtris, quam quidam ammyda, hoc eſt, lutariam uocant, ſanguinem ſincipiti inſtilla. Et hoc ſi quidem uerum eſt, inter pharmaca & cum diſcrimine referri cōueniebat. Niſi ſane hoc uult quòd omnem capitis dolorem iuuet, idq; omni temporis occaſione. Ita enim & nos contrarietatis teſtimonium ei præbebimus, non efficaciæ quam ex temperamento habet, Abſoluto igitur de amuletis ſermone, deinceps hæc ſcribit.

Archigenis de fiſſuris & contuſionibus in capite factis.

DE uulneribus porrò in capite factis deinceps dicetur. Parua autem fiſſura facta, aliqui myrrham aceto tritam, aut aloen cum linamentis indunt, glutinaturq; ita & abſq; inflammatione mirabiliter adſeruatur. Cæterum in con-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 81 sur 580

©BIUM

tuſionibus citra diſparationem ac fiſſuram circa caput factis, polenta impoſita commoda eſt. Amplius uero & Oeſypum, hoc eſt, lanæ ſordes, atque ipſæ adeò lanæ ſordibus ſudoris ſuccidæ, eodem modo. Magis autem proprie ſimilagi/nem ex aqua pro cataplaſmate impones. Aut origanum cum polenta. Hæc utilia iudicata eſſe quid attinet referre? uerum alterius negocij atq; operis ſunt, quàm ut ob huiuſmodi cauſam caput dolentibus apta eſſe iudicãs ea adſcripſiſ/ſe putandus ſit, Sed ut quæ obortas inflammationes curare, aut eaſdem prohi/bere poſſint. Atqui in aliquibus exemplaribus hæc in totum non habentur, ue/lut in aliis etiam plura his in huncce modum. In mediocribus capitis uulneri/bus, aut quæ omnino legitimo medico non habent opus, In quibus quidem nu/ditas per ſe non adeſt pilos, rademus, fibuliſq; impoſitis conſtringemus, ac glu/tinantibus experimento cognitis utemur. Egregie glutinat uulneratam cerebri membranam, calaminthæ ſuccus infuſus, & farina milij arida inſperſa, deinde butyro, & roſaceo, ac adipe ſuillo ueteri mixtis ac tepefactis infuſis. In quibus uero os denudatum eſt, diuiſa membrana caluariam ambiente, os ipſum ſcalpe/mus & per ſuturæ adductionem, tanquam non ſit denudatum curabimus. Si ue/ro non permaneant ſuturæ, iuxta concarnationem uelut etiam aliorũ uulnerum curam faciemus. Referetur autem huiuſmodi curationis ductus in proprio lo/co. Cæterum in quibus uulneribus aut propter paruitatem, aut aliãs futuris uti non licet, linamentum conuulſum cum aceto & oleo imponito, aut cum myrti ſucco, aut lentiſci, aut rubi, aut conyzæ tenuia folia habentis, ad aliquem eorum modico ammixto melle ita ut linamentum ex his imbutũ imponas, Et foliis ali/cuius ex prædictis pro cataplaſmate utitor. Aut ſpongiam nouã aceto & oleo imbutã imponito, Aut lanam ſordidam eodem modo. At uero ad ipſum uul/nus braſſicæ folia adponito, aut polentam aceto ſubactam per ſe imponito, aut cum braſſicæ foliis tritis. Hæc quidem Archigenes ſcripſit ad capitis dolo/rem, diſcriminibus ſimul quibuſdam additis, quemadmodũ etiam Apollonius fecit. Aſclepiades uero uaria quidem pharmaca ſcripſit, ſed eorum diſcrimina iuxta affectiones non ita multum appoſuit, ſed ſaltem in incipientibus & inuete/ratis, quãquam neq; hoc in multis fecerit, ſed in primo ſolum & poſtremis duo/bus. Poſtrema igitur credere quis poſſit inueteratis efficacia eſſe, utpote ex for/tibus ſimplicibus pharmacis cõpoſita: primum uero ob id fortaſſis ſolum quis in uſum talem adſumpſerit, quòd papaueris ſuccum nõ paucum ammixtum ha/bet: huiuſmodi autem didicimus, non propterea quod affectionibus proſint, ſed quòd ſenſilem facultatem ſtupefaciãt, dolores mitigare ſolere. Quare etiam ea omnia deinceps à me conſcribentur.

Quæ Aſclepiades ad capitis dolorem in primo externorum ſcripſit.

AD recentes capitis dolores irrigatio, qua uſus eſt Nicomedes, foliorum ru/tæ drach. II. mentæ drach. II. peucedani, drach. IIII iridis drach. II. ſeminis ocymi drach. VIII. ſeminis papaueris nigri drach. IIII. alij drach. VIII. poſcæ he/minas duas, ad dimidium coquito, & expreſſum ſuccum cum roſaceo conquaſ/ſato, & caput aſſidue ex eo irrigato. Aliud quo uſus eſt Charicles. Amyg/dalarum amararum depuratarum drach. II. ſeminis uiticis drach. II. radicis peu/cedani drach. II. mentæ uiridis ſiue aridę drach. II. ramulorum rutæ drach. II. bac/carum lauri depuratarum drach. II. ſerpylli drach. II. ſphondylij drach. II. caſtorij drach. II. roſarum uiridium aut ſiccarum drach. IIII. aceti heminas duas, roſacei quod ſatis eſt, apparato ac utere ut dictum eſt.

Paſtillus

©BIUM

Paſtillus ad capitis dolorem quo uſus eſt Antonius herbarius, qui multa artis experientia clarus fuit.

SVcci peucedani drachmas VI. ſucci papaueris drach. IIII. croci drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. ſcammoniæ drach. IIII. omnia trita cum aceto in paſtillos redigito, eosq; in umbra reſiccato, uſus autem tempore aceto dilutos fronti illinito, a tempore altero initio ſumpto & uſque ad alterum tempus progrediendo, In febricitantibus ex aqua illinito. Quo Alexander uſus eſt ſic habet. Peucedani radicis aut ſucci drach. I. croci drach. I. myrrhæ drach. I. opij drach. unam, aceto excipe ac redige in paſtillos: uſu uero exigente, aceto diſſolutos locis ſenſum doloris perceptantibus illinito. Aliud Antigoni qui in caſtris exercitus inſignis medicus fuit. Baccarum lauri ſiccarum purgatarum tritarum drachmas IIII. ſcammoniæ drachmas IIII. ſucci papaueris drachmas IIII. ſeminis apij drachmas VIII. croci drachmas VIII. myrrhę drachmas IIII. omphacij drach. IIII. ſerpylli drach. VIII. aceti quod ſatis eſt, præpara ac utere ut dictum eſt.

Ad inueteratum capitis dolorem Epithema, quo Charicles uſus eſt.

REtrimentorum quæ ab expreſſo irino ungento ſuperſunt, peucedani, caſtorij, ſingulorum partem unam, baccarum lauri partes II. ſeminis uiticis partes II. roſarum ſiccarum partes II. ramulorum rutæ partes IIII. aceto diſſoluta cerato ex roſaceo apparato excipito, deinde linteolo impacta præraſis capillis per omne caput imponito, & faſciola obligato, atque uſque in ſequentem diem obligata cuſtodito, rurſusq; imponito. Aliud ualde bonũ. Amygdalarum amararum, floris uiticis, peucedani radicis, mentæ uiridis, ramulorum rutæ, baccarum lauri, ſerpylli, ſphondylij, caſtorij ſingulorum partem unam. roſarum partes duas, appara & utere ut dictum eſt. Poſt hæc præſcripta pharmaca Archigenes & Apollonius, itemq; Aſclepiades, pharmaca conſcripſerunt, quorum aliqua per os, aliqua per nares caput purgant. Cæterum quæ Archigenes tradidit hæc ſunt iuxta illius ipſius dictionem.

Archigenis de Apophlegmatiſmis, & quæ naribus infunduntur.

POſt hæc uero Apophlegmatiſmi ex ſinapi aut hyſſopo cũ paſſo cocto, aut ex ſtaphide ſylueſtri cũ pipere trita, aut ex melle oleo ammixto, aut ex ſtaphide ſylueſtri per ſe, & cum melle trita. Hæc quidem Archigenes inter remedia doloris capitis ſcripſit, Apollonius uero de his quæ ad dentium dolores, in primo parabilium tradidit, hæc uerba ſcripſit. Quæ naribus infundantur in dentium dolore. Radicis betæ ſuccum per ſe in naſum infundito, & dolores dentium ſoluet. Aliud, Cumini quantũ tribus digitis apprehendi poteſt, & myrrhæ ad magnitudinem fabæ, medullæ cucumeris ſylueſtris duplum, trita & lacte muliebri ſubacta in collyria redigito, eáque in utranque narem indito, Deinde quandiu quis quinque ſtadia percurrere poſſit adtrahere, & poſtea emungere iubeto. Hoc pharmacũ & ad aurium dolores facit. Aſclepiades autem in primo exteriorum ita ſcripſit. Aſclepiades de his quæ naribus induntur, & de ſternutatorijs, & apophlegmatiſmis pituitam è capite detrahentibus. Errhina quæ naribus indita caput purgant, commodant etiam ueteri lippitudine oculorum infeſtatis, faciunt & ad comitiali morbo apprehenſos. Ducunt'que multam humiditatem. Melanthij drachmas VIII, ſalis ammoniaci drach. unam. elaterij drach. I. trita & quam tenuiſſime leuigata, ſicyo-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 83 sur 580

©BIUM

nio oleo, aut irino ungẽto, aut cyprino excipe quo ad cerati liquidi craſſitudinẽ perducantur, & reconditis in cornea pyxide utitor, ſublitis inde naribus, atque ægris attrahere iuſſis. Aliud, Citra moleſtiam purgans, doloremq; eue ſtigio ſedãs. Cyclamini ſiccæ drach. VIII. iridis ſiccæ drach. II. nitri rubri drach. unam Ego elaterio uſus ſum diligenter trito & per arũdinem inſufflato, ægro ipſum attrahere iuſſo, atque deinde deorſum pronuere, quo uidelicet coactius liquor deſtillet. Poſt hæc uero Aſclepiades in hæc uerba ſcripſit. De ſternutatoriis. Sternutatoria caput purgãtia Heraclidæ Tarentini, Cumini æthiopici, piperis albi, ſtruthij, caſtorij, ſingulorũ æquales partes contuſas & cribratas in ærea pyxide reponito. Vſu uero exigente, pyxidem cõcutito, & apertam naribus admoueto, aut cum digito adhibeto, aut etiam per arundinem inſufflato. Aliud, Zingiberis drach. II. ſtruthij drach. II. piperis albi drach. I. caſſiæ drachmam I. utere ut dictum eſt. Ad ueterem capitis dolorem ſternutatoria Ptolemæi. Facit ad uertiginẽ & comitiali affectos. Veratri albi drach. IIII. Alij unam habent, radicis cucumeris ſylueſtris drach. unam, ſtruthij drach. unam. nitri rubri drach. I. caſtorij drach. I. piperis albi drach. I. Vtere ut dictum eſt. Aliud, Veratri albi, radicis cucumeris ſylueſtris, ſtruthij, ſingulorum partes duas, caſtorij, acori, nitri rubri, cumini æthiopici, ſingulorum partem unam. euphorbij partem unam, tritis ut dictum eſt utere. At uero poſt dictorum ſternutatoriorum deſcriptionem Aſclepiades in hunc modum ſcripſit. Quæ manſa caput purgent, & multam humiditatem ducant. Piperis albi drach. II. ſtaphidis ſylueſtris drach. II. caſſiæ drach. II. Excipe uuarum paſſarum exacinatarum, aut ficuum pinguium carne, & mandenda præbe. Mandentes uero deorſum pronuere oportet, & per interualla hiare, quo collectus humor deſtillet. Poſt uero etiam aqua calida in ore continenda, quæ etiam ubi multam perceperint mordacitatem eis exhibenda eſt. Aliud, Staphidis ſylueſtris, pyrethri, piperis albi, hyſſopi, cardamomi, ſingulorum æquales partes, polentæ duplum, aqua ſubigito ac utitor ut dictum eſt. Porro ex ſubſcriptis pharmacis quibuſdam præceptores meos uſos ſcio, quibuſdam amicos, aliqua etiam ipſe in uſum adſumpſi, ut ex multo uſu fidem ſuam mihi probauerint. Sunt autem hæc, Foliorum cucumeris ſylueſtris ſuccus naribus infunditur tum per ſe ſolus, tum betæ addito decocto aut ſucco. Aliud, Myrrham melle coctam naribus infundito. Aliud, Aloes, nitri, melanthij, parem mẽſuram cum oleo ueteri ad ſtrigmentorũ craſſitudinem redacta. Aliud quod mandítur. Nitri ſexuncem, aniſi trientem, ſtaphidis ſylueſtris quadrantem, foliorum lauri uiridium, & uuæ paſſæ exacinatæ pari menſura excipe, & ex hac mixtura paſtillos trium drachmarum coge, & ſingulos uſu expetente mandendos præbe. Aliud quod naribus inditur. Euphorbij drach. dimidiam, thapſiæ drach. unam. iridis drach. I. mellis cocti ſeſquidrachmam, ſucci radicis betæ quantum ſufficit. Ex hoc ad milij magnitudinem accipe, & aqua dilutum ſpecillo q; exceptum naribus infunde. Aliud quod naribus infunditur. Succi cyclamini cyathos II. ſucci foliorum hederæ cyathum I. peucedani obolum unũ, elaterij obolum unũ. In uitreo uaſe recondito, uſu uero expoſtulante lacte muliebri diſſoluta naribus infundito. Aliud, Myrrhæ trientem, euphorbij trientem, piperis albi grana XXV. Myrrham aqua prius diſſoluito, unáque ipſum euphorbium, deinde piper tritum addito, & adiecto olei gleucini ſexunce utitor. Aliud, Quod naribus infuſum multam pituitam per os detrahit. Olei communis ſextarios duos, ſaponis libram unam, reſinæ fractæ ſeſquilibram, opopanacis unciam unam per anchuſam colorato ac utitor,

ore prius

©BIUM

ore prius aqua expleto. Aliud quod in os illinitur. Saponẽ betæ ſucco dilutum iuxta palatũ illinito, atq; itidem iuxta oris columellam. Idem etiam naribus infundi poteſt.

Quæ Crito in primo de pharmacis ſcripſit his uerbis. Apophlegmatiſmi.

STaphis ſylueſtris per ſe & cum pulegio manſa. Aliud, Staphidis ſylueſtris & origani utriuſq; acetabulum, nitri drach. II. trita cochlearij menſura manducanda præbeto, donec os pituita repleatur, deinde aperto ore effluere ſinito. Aliud, Origani trientem, hyſſopi drach. IIII. ſtaphidis ſylueſtris drach. IIII. ſpumæ nitri drach. II. ſinapis drach. II. pyrethri drach. III. tritis utere. Aliud, ſinapis partem unam, ſtaphidis ſylueſtris partem unam contuſis utere. hoc pharmacopolæ utuntur. Aliud, Hyſſopo, thymo, origano, tum per ſe, tum ſimul mixtis utere. Aliud, Medullæ colocynthidis in aceto ad multum tempus coctæ, aut etiam per longum tempus in uino maceratæ, liquorem in ore contineto. Aliud, Allia cum erucæ ſemine & nitro. Aliud, Staphidis ſylueſtris drachmas VII. pyrethri drach. IIII. hyſſopi drach. I. Contuſa in orbiculares paſtillos cogito, eosq; drachmæ pondere formatos manducandos exhibeto.

Quæ pharmaca naribus indenda Crito icteritis ſeu arquato infeſtatis conſcripſit.

PHarmacũ quod naribus infunditur, & tum per nares, tum per os excernit. Ob idipſum uero ne conſterneris, ſi palatum calefaciat aut exaſperet. Exalto enim auocat ac transfert humores. Staphidis ſylueſtris drach. I. melanthij drach. III. Cum aceto trita ad formam ſtrigmento liquidiorem redigito, & per dies quinque in nares infundito donec expurgetur æger. Id autem alternis diebus facito. Aliud, Hederæ folia decem, lauri folia decem, cum oleo terendo ad ſtrigmenti craſſitudinem redigito, & naribus ſimiliter inſtillato. Aliud, Egregie facit & elaterium inſufflatum in ipſorum nares. Cæterum ſi quis hoc citra detrimentum facere uelit, in calidę ſolium ægrum immittet, atque ita toto corpore præter faciem in eo immerſo, elaterium inſufflabit. Large enim bilem per nares educit. Aliud, Elaterium ad magnitudinem erui, in lacte muliebri dilutũ naribus infundito, atq; ubi purgatio prodierit, in calidæ labrum demittito ac lauato, & per diætam reficito.

Quæ Aeneas per experientiam pituitam detrahentia tradidit.

QVorum experientiam per Aeneę uſum habeo, à quo etiam deſcriptiones accepi. Pharmacũ quod naribus inditur atq; pituitam detrahit. Saponis lib. VI. adipis caprini lib. I. ceræ lib. III. picis aridæ trientẽ, quidã uero quadrantem habent, nitri tantũdem, lixiuij acris cyathos II. Vſus tempore aqua diluta per ſpecillum infundito, attrahereq; iubeto. Caput uero irino prærigato, & poſt uſum aquam mulſam ſæpe gargariſſandam præbeto. Aliud, Euphorbij drach. VI. lycij indici drach. IIII. ſucco betæ excipe ac melle addito coge. Vſus tempore aqua aut lacte dilue. Aliud, Succi cyclamini cyath. II. ſucci cacuminum hederæ cyath. I. ſucci peucedani obolum. I. elaterij obolum I. Vtere in balneo cum lacte muliebri. Aliud, Pyrethri, piperis, hyſſopi, ſtaphidis ſylueſtris, parem menſuram in paſtillos drachmæ pondere cogito, quorum unum manducandũ præbeto, & poſt factam ab ipſo purgationem, ſale & melle curato. Sternutatorium, Piperis albi, ueratri albi, caſtorij, euphorbij, ſtruthij, ſucci cyclamini aridi, æquali menſura, penna præirritatis inſufflato.

De uſu

©BIUM

De uſu omnium fortium pharmacorum.

QVam utendi rationem de prædictis pharmacis dixero, eam ad omnia alia quæcunq; fortem uim habent transferre oportet. Non enim ſtatim à principio efficaciſſima adhibere conuenit, ſed à debilioribus auſpicari. Quin & ipſa fortia pharmaca mitigatoriorũ ammiſtione lenita, moderata fiunt. Et ob id ego quædam ex eis muliebri lacte recenti & aqua diluo, & poſt hoc oleo dulci, deinde betæ ſucco, & anagallidis quæ ceruleum florem habet itidem ſucco, atque ita ſenſim in uſu eorum progredior, donec poſtremum etiam per opobalſamum talia diſſoluo. Ac primum quidem lacte ammixto adhibeo, quod ubi leuiter ferũt ægri, etiam citra lactis adiectionem admoueo. Porrò parabili ſæpe pharmaco uſus ſum, quod naribus infunditur Melanthio, aliquando quidem aceto acri rigato ac pridie macerato, deinde ſequenti rurſus cum aceto trito, & naribus infuſo, aut ægro ipſum abſorbere in nares iuſſo. Aliquãdo uero oleo ueteri idem melanthiũ cõtriui, atq; ita uſus ſum, quo modo etiã Archigenes eo utitur in narium obturatione. Eo uero quod cũ aceto infunditur, Crito utitur ad arquati morbũ.

De hemicrania, hoc eſt, dimidiæ partis capitis affectione. Cap. III.

AFfectio dolorosa circa dimidiam capitis partem, aliquãdo dexteram, aliquando ſiniſtram contingit, quæ iuxta ſuturam ſecundum longitudinem eius extenſam terminatur, & ut plurimum per circuitum exacerbatur, influxu uaporum aut humorum ſiue multorum, ſiue calidorum ſiue frigidorum, cauſam dolori ſuggerente. Quidam igitur ipſorum circa temporum muſculos uehemẽter dolitant, & pleraq; ſanè ipſorum pars hoc modo affligitur. Quidam uero dolorem longe ulterius progredientem habent. Et Quidam adeò uehementer dolent, ut neq; manuum contactum facile ferant, in quibus palàm eſt pelliculam caluam ambientem eſſe affectam, & neque cutem ipſam omnino ab affectione immunem exiſtere. Manifeſtũ igitur eſt uaporum, aut humorum, aut utrorumq; influxum ſiue per uenas, ſiue per arterias, ſiue per utraſque contingere: quum interdum ea ſola quæ intra caluam continentur, hoc eſt, cerebrum eiusq; membranæ, quod in ipſis redundat foras protrudant: interdum uero corpus infra caput poſitũ uitiatos uapores aut humores ſurſum mittat. Quapropter ubi quis hemicraniã curare aggreditur, prius quali purgatione aut uenę ſectione æger opus habeat, conſideret. atq; ita deinde ad capitis auxilia progrediendo, tum per digitos ſuæ manus, tum per linteũ dimidiam frontis partem, & eam maxime quæ circa temporũ muſculum eſt, confricando excalfaciat, atq; id ante irritationis tempus faciendum eſt. Poſt exacerbationem uero pharmacis hemicranicis à medicis appellatis utendum, ſiquidem multa caliditas in doloribus percipiatur, his quæ refrigerans quippiam habent: citra uero hanc, his quæ multum excalfaciant. Vtriſque uero aliquid ex his quæ firmitatem ac robur addunt miſceatur, quod adſtringentem uidelicet habeat facultatem. Demiror autem quod neque Apollonius, neque Archigenes, neque Aſclepiades quicquam de hemicranicis pharmacis, quæ meritò poſt doloris capitis totius pharmaca ſubijcienda erant, conſcripſerunt. Decebat enim ipſos, tametſi nihil priuatim in ſe habeãt, propterea quòd inter ea quæ totius capitis dolori deſtinata ſunt, cõtineantur, idipſum ſaltem annotare. Similiter autẽ & ab Hera & à Critone, uberior de hac affectione tractatio neglecta eſt. Cæterum per quæ pharmaca inueterato capitis dolori medentur, per eadem cõſtat eos etiam hemicranicis affectionibus auxiliari. Heras itaq; in medicamentario libro, ſtatim à principio in hæc uerba ad capitis dolorem pharmaca conſcripſit.

Pharmaca

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 86 sur 580

©BIUM

Pharmaca ex libris Heræ ad capitis dolorem.

CRocomagmatis partem I. gallæ partē I. trita ex uino fronti ac temporibus illinito. Paſtillus, ad capitis dolorem egregie faciens, à tempore ad tēpus bis aut ter illitus, Croci drach. XV. atramēti ſutorij drach. X. aluminis ſciſſi drach. XIII. myrrhæ drach. III. opij drach. III. omphacij drach. III. chalcitidis drach. III. gummi drach. XV. tritis uini falerni auſteri quod ſatis eſt affunde, & ut collyriū tere, indeq; in paſtillos omnia redige. Vſu uero expetēte, poſca aut aceto dilutis utere. Malagma, ad capitis dolorē, Aeruginis raſilis drach. IIII, æris uſti drach. II. ſquamæ ſtomomatis ferri drach. II. cimoliæ drach. IIII. chalcitidis drach. IIII. pumicis crudi drach. IIII. terebinthinę unciam unam. cerę drach. XXXVII. & dimidiam. olei ueteris cyathos II. Aridis tenuiſſime tritis, liqueſcibilia liquefacta affunde, emolli ac utere. Quod ſi durius uideatur pharmacum, oleo amygdalino emollito. Hæc quidem pharmaca Heras ad capitis dolorem ſcripſit; Vtuntur autem eis quidam etiam ad hemicranicos dolores, quemadmodum etiam aliis medicamentis quæ prædicti uiri ad inueteratos capitis dolores deſtinauerunt. Non tamen per omnen frontem pharmacum extendunt, ſed per affectam ſolum partem. Cæterum ex præceptoribus noſtris quiſpiam hoc pharmacum ad inueteratas hemicranias in uſu habebat. Piperis albi drach. II. crocomagmatis drach. II. euphorbij drach. dimidiam utere. Porrò de euphorbij facultate iam mihi relatum eſt, quod cito exoluatur, Quare in eiuſmodi pharmaca non uetus conijcere oportet. dictum etiam recens albidius eſſe, quod uero inueteratum eſt, flauioris aut pallidioris coloris reddi. Verum ſi non ualde uetus ſit euphorbium, ſed duorum ant trium annorum, duplum eius adijcies, hoc eſt, drach. I. Quemadmodum autem euphorbium recens cōijciendum eſt, Sic itidem ſtercoris columbini drachmæ dimidium, ex columbis montanis quas in turribus nutriunt ſibijpſis uictum quærentes, non uelut quæ in urbibus intra domos nutriūtur. At uero & atramēti ſcriptorij æqua portio, hoc eſt, drachmæ dimidium ad columbinum ſtercus inijcitur, atq; ad hanc rem noſtrum pergamenum præſtat, eo enim ſemper præceptor noſter utebatur. Aut igitur illud ipſum ex Pergamo atramentum inijcere oportet, aut aliquod aliud optime præparatum: atque ita omnibus his mixtis & probe ſubactis, acetoq; acerrimo imbutis ac dilutis temporis muſculus, & dimidium frontis, & affecta capitis pars illinenda eſt. Aliud pharmacum. Quod non ſolum in hemicrania, ſed & in omni inueterata capitis affectione illinitur, in capitis quidem dolore per omnem frontem, In hemicrania uero per mediam capitis partem affectam. Croci drachmas XV. atramenti ſutorij drach. X. aluminis ſciſſi drach. XIII. myrrhæ drach. III. opij drach. III. omphacij drach. III. gummi drachmas XV. Omnibus tritis uinum falernum adijce, & rurſus ut collyrium tere, deindeque in paſtillos redige, Vſus uero tempore poſca dilutas aut aceto illine. Aliud, ad eaſdem affectiones. Scammoniæ drachmas VI. croci drach. II. comæ hederæ drach. VI. ſulphuris uiui drach. IIII. ſeminis aniſi drach. VIII. ſeminis apij drach. VIII. diligenter trita cum ocymi ſucco in paſtillos cogito. Hoc pharmacum multo roſaceo diſſolutum capitibus letargicorum rigandis ſit cōmodum. Aliud pharmacum. Non ijſdem ſolum conueniens, ſed & uertiginoſis auxiliare. Radicis peucedani drach. IIII. iridis illyricæ drach. II. æruginis drach. I. acori drach. I. ſphondylij drach. IIII. piperis nigri drach. II. & dimidiam, caſtorij drach. II. & dimidiam, ſerpylli drach. IIII. & dimidiam, myrrhæ drach. II. baccarum lauri numero XXXV. rutæ uiridis drach. VIII. mentæ uiridis drach. IIII. opij drachmam I. Aceto excipe & in paſtillos redige. Vſu exigēte aceto & roſaceo dilutos illine

©BIUM

illine. Verum cerato roſaceo exceptum hoc pharmacum ut Malagma imponi tur. Paſtillus, Non ſolum Hemicrania laborantibus commodus, ſed & coxendicū morbo affectis auxiliaris. Thapſiæ drach. III. euphorbij drach. IIII. laſeris ſiue ſucci Medici drach. III. myrrhæ drach. I. opopanacis drach. I. Simul contuſa in paſtillos cogito, quos deinde uſus tempore aceto tritos illinito. Hæc quidem cōpoſita ſunt pharmaca. Sæpe uero & extempore ac improuiſo pharmaca præparare coactus, ſimpliciter euphorbij illitione uſus ſum, modica cera compagis acquirendæ gratia adiecta. Sufficit autem in libram olei ſiue Sabini, ſiue alterius ei propinqui, ceræ quadrantem inijcere, & euphorbij unc. I. atq; ex hoc dimidiam frontis partem illinere, unà cum temporis uidelicet muſculo. Cæterum in quibus ſuſpicionem habueris, à calidis uaporibus aut humoribus, dimidiæ capitis partis fieri dolorem, in his ne admoueris hoc pharmacum. His uero qui ob frigidas cauſas infeſtantur, commodiſſimum adeò eſt, ut ſæpe ſemel ante balneum illitum, quàm citiſſime affectionem perſanet, ut à balneo omnino ſani ægri euadāt. Iuuat etiam hos ſi oleum tepidum in aurem inſtilletur, modico euphorbio ad oleum iniecto, Nimirum ad libram olei unam euphorbij uncia dimidia, ſi ualidum euphorbium exiſtat. Si uero non, etiam amplius inijcere cōuenit. Verū in corporibus molli ac tenero ſenſu præditis, etiāſi minus quàm dimidiam unciam inieceris, melius res procedet.

Finis ſecundi Libri.

CAPITA TERTII LIBRI.

De aurium affectionibus, & ob quot cauſas aures dolore affligantur. Cap. I
De parotidibus. Cap. II
De affectionibus narium. Cap. III
Heraclidæ ad eruptiones ſanguinis è naribus. Cap. IIII

CLAVDII GALENI PERGAMENI

DE COMPOSITIONE PHARMACORVM SECUNDUM LOCOS LIBER III. Iano Cornario Medico interprete.

De aurium affectionibus, & ob quot cauſas aures dolore affligantur. Cap. I

AVRIVM dolores aliqui ex frigiditate fiunt, quos ſanè in peregrinationibus à frigidis uentis perflati habent. Aliqui uero ex balneis frigidis, & quibuſdam medicatis aquis oriuntur, in quibus quidam ob delicias lauant, quanquam ſint qui & ob corporis commoditatem id faciant. Fiunt & auris dolores ex inflammatione, interdū quidem ſolius circa meatum cutis, interdum uero in profundum progreſſa, quando uidelicet neruus auditorius, ad inflammatā affectionem peruenit. Qua uero ratione inflāmatio, partes inflāmatas diſtendens, dolorem producit: iuxta eundē modū etiā flatus uentoſus, tranſitū nō habens, dolore excitat. At uero cōſimilis dolor eſt ex ſeroſis & ſanioſis humoribus in corporē auriū generatis, ei qui ex mordaciū humorū illapſu forinſecus facto, contingit.

De dolore

©BIUM

De dolore auris ex frigiditate.

DOlores quidem igitur à ſola frigiditate obortos calfacientia quàm celerri/me curant: atq; in hunc uſum quoſdã rurales homines magnas cepas exſculpere uidi, deinde oleo eas explere, & in feruente cinere moderate calefacere, atq; ita auribus infundere. quoſdam uero non cepas tantũ, ſed & allium in oleo feruefacere atque ita infundere uidi. Ego uero euphorbio omnino modico, ad multũ uetus oleũ ammixto utor, uelut etiam pipere exquiſitiſſime trito. Auriũ enim dolores à frigiditate inductos eiuſmodi calefacientia magnopere iuuant. Prodeſt etiam Amaracinũ oleum eis infundi, & optimũ nardum. Et quod apud Romanos foliatũ itemq; quod Spicatum appellatur, prodeſt eis & Commagenum: atq; ſi rutam quoq; oleo non adſtringenti ampliuſcq; tenuium partium incoxeris, uelut eſt Sabinum, magnopere iuueris. Quum uero ex aqua medicata quippiam circa auditorium meatũ contineatur, oleum aſſidue iufundere conuenit, quo ipſum eluamus, deinde lana molli extergere, rurſuſq; infundere. Magnifice autẽ eos mitigat oui cãdidum, quo etiam ad lippitudines utimur, itemq; lac muliebre. Manifeſtum uero eſt, quicquid adhibetur mediocriter calidũ eſſe oportere. Plurimum iuuantur quoq; ex adipe anſerino, atq; item uulpino.

De dolore auris ex inflammatione oborto.

QVod ſi inflammatio adſit, optimum ad eam pharmacum ungentum nardinum cum modico baſilico appellato pharmaco infunditur. Idem etiam tetrapharmacum appellatur, Et Commagenum quoq; aptum eſt, & ex adipibus pharmacum, cuius compoſitionem paulo poſt deſcribam. Cogente uero dolore, neceſſarium eſt etiam his quæ ſenſum ſtupefaciũt uti, quemadmodum etiam in his qui colum, aut renes, aut quancunque tandem partem affecti, uehementi dolore affliguntur, facere conſueuimus. Miſcetur autem opium muliebri lacti & oui candido, quæ ipſa & per ſe ſæpe aurium inflammationibus profuere. Miſcetur & caſtorio opium, Verum multo ante uſum tempore, ſiue pari pondere, ſiue duplo caſtorio ammiſceatur, præparatum id eſſe cõuenit: & miſcetur quidem in uehementiſſimis doloribus pari, in minoribus uero duplo: Liquor uero quo hæc diluuntur ex muſto ſapa ſit. multo enim magis quàm dulcia uina, dolorem hæc ſedat. Statim itaq; in principio prædicta pharmaca diligẽter trita cum ſapa miſceantur, caſtorium quidem diligenter prius tritum & leuigatum, papaueris uero ſuccus ipſa ſapa diſſolutus, atq; ita hæc tria mixta probe leuigẽtur. Deinde uero uſu poſtulante rurſus ſapa diluantur, in eiuſmodi compagem, ut per aurifuſoria ſpecilla ad lucernam tepefacta infundi poſſint. Verũ ego nullum pharmacum dolore uexatis infundo, neq; etiam per lanã inſtillo, utpote qui experientia edoctus ſim, quòd præſtat neq; omnino cõtingere doloris tempore auditorium meatum: ſed per auriculare ſpecillum lana molliſſima obuolutũ dolore uexatos foueo, pharmacumq; ita moderato tepore in aurifuſorio ſpecillo præparatũ iniicio, ut interrogato per nos ægro, num tepidũ ei uideatur, & num calidius ipſum ferre poſſit, ad tantã caliditatẽ procedam, ut nihil amplius offendat. Tinctũ itaq; in hoc modo præparato pharmaco ſpecillum, ad principiũ meatus moderate imponito, & in altum defluere ex eo pharmacũ permittito, & poſtea iterũ iterumq; & ſæpius tingito idemq; facito, nullo tempore intermiſſo. Palàm eſt autẽ quum hoc fit etiam foris omnino aliquid effluxurum eſſe, expleto nimirum toto auditorio meatu: hoc igitur quantũ poſſibile eſt moderate excipe, nec aurem contingas. Poſtquam uero probe foueris, meatum pharmaco expletũ ſinito, & mollem lanam forinſecus tum meatus oſculo, tum uniuerſæ auri imponito: atq; ubi rurſus fomenta adhibere oportebit, incumbentem foris lanam leniter tollito: rur

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 89 sur 580

©BIUM

ſuſq; ſimiliter foueto, quãtum poſſibile fuerit diligenter cauens, ne aliquid aliud graue aurem cõtingat. Ad hoc uero præceptũ maxime animum aduertas, utpote quod omnium potiſſimum ſit in aurium curatione. Fomenta uero fiant per ea quæ uelut dictum eſt, dolorem ſedant, Quale eſt optimum Nardinum ungentum pauciſſimo in eo tetrapharmaco diſſoluto, Deinde etiam Commagenũ & Suſinum, & pretioſa diuitum muliercularum ungẽta, quę ipſæ ſpicata & foliata appellant. Sunt autem ſpiſſiora quàm ut infundi queant. Quapropter per nardinum ungentũ ea diſſoluere oportet, & æſtatis tempore, & ſi caloris ſenſus ægrũ circa inflammatã aurem infeſtet, per roſaceũ bonum: aut ſi hoc non adſit, amygdalinum. Memineris autem quod bonum ſemper roſaceum dico, in quo plurimæ roſæ maceratæ ſunt: uerum oleum in quo hæ macerantur omphacinum ſit, ex crudis oliuis & necdũ penitus maturis expreſſum, citra ſalis additionem præparatum. Imò neq; etiam aliud quicquam ad roſas conijciatur, quemadmodum illi faciũt qui ſpiſſamenta ſtymmata Græcis appellata addunt, quo uidelicet per multum tempus ipſum roſaceum odoratum permaneat.

De dolore auris ex flatu uentoſo, aut craſſis & uiſcoſis humoribus.

SI uero flatum uẽtoſum, aut craſſum aliquem & uiſcoſum humorẽ, qui tranſitum non habeat, incluſum eſſe cõieceris, etiam ex pharmacis ab obturatione liberantibus quippiam ammiſce, Artificioſa enim coniectura cauſarum huiuſcemodi doloris tibi continget, ſi tum prægreſſa, tum præſentia percunctatus fueris. frigiditate enim antegreſſa flatus uentoſus congregatur: grauitate uero capitis, cibiſq; pituitoſis & mali ſucci, frigidi & craſſi humores. His enim ſi frigiditas accedat, dolores contingunt, eis nimirum quæ prius diffiabãtur propter denſitatem incluſis & retentis. In his igitur ſpuma nitri, & nitrũ ipſum molle, eiuſmodiq; aphrolitrum, & oleum amygdalinũ appellatum rationabiliter in auricularia pharmaca miſcentur. Ex hoc genere album item ac nigrum ueratrum eſt, & ſtruthium, ac amygdalæ amaræ, & ex tribus ariſtolochijs quæcunq; fuerit ad manum, & iris illyrica, Injcies autem & cinnamomũ ſi habueris, aut caſſiam illo non præſente, tum eam quæ Zigeres, tum quæ Motodes appellatur. Item carpeſiũ, quod plurimũ in Sida Pamphyliæ naſcitur, & ob id uiliſſimo pretio uenditur. Quintus ſanè quum cinamomi inopia eſſet, carpeſium pro ipſo iniecit duplo pondere, uelut aliqui eius loco caſſiam exhibere ſolent. Cæterum aurium meatus ab obturatione liberant etiam quæ lapides in renibus atterunt, omniaq; inſuper tenuiũ partium citra mordacitatem, ut ne dolorem exacerbent. Ex quorum numero eſt etiam cucumeris ſylueſtris radix, itemq; bryoniæ & Ari, & dracunculi ac centaureæ & polij, & omnino omnium amarorum, Citra mordacitatem namq; & abſq; moleſtia expurgãt hæc meatus, diſijciuntq; & diſſecant obturata. Verum ob id multa eiuſmodi exempla ſcribo, quamuis ſanè omnia in libris de ſimpliciũ pharmacorum facultatibus retulerim, quod uidelicet omnibus terræ locis remedijs uos abundare uolo, ut ipſorum memoriam in promptu habeatis. Alia enim in alijs regionibus abundant, & meliora his quæ alibi naſcuntur exiſtunt. Alioqui ſanè ex adipibus compoſitum pharmacum tibi ſufficiet, & ex ſimplicibus quæcunq; paulo antè recenſui doloris mitigatiua. Mirari porrò ſubit medicos qui citra diſtinctionem ad aurium dolores pharmaca quædã conſcripſerunt, Quæ etenim à frigiditate dolent, per calfacientia celerrime curãtur: ſi uero à mordaci acredine, aut à pulſatili inflammatione dolor fiat, maximũ detrimentum continget, ſi eiuſmodi pharmaca adhibeantur. Atqui moderatæ inflammationes & non pulſatiles, etiam per eiuſmodi pharmaca curantur, Quale eſt acetum cum roſaceo tepefactum, utriſq; diligẽter ſimul commiſtis. Sic etiam

Glaucium

©BIUM

Glaucium in cote medica cum aceto tritum, breuibus inflammationis doloribus prodeſt. præſtet autē paſtillum ex glaucio multę ſanè utilitatis pharmacū, prius præparatū habere, qui fit ex glaucio probe cum aqua pluuiali trito, deinde in paſtillum redacto & exiccato. Si uero fragilius uideatur glauciū quàm ut in paſtillos formari poſſit, parum gūmi ei addes. Sufficit autem id duodecimā aut quintam & decimā glaucij partē eſſe. Quin & collyria ex glaucio eodē modo cum aceto trita, eis proſunt auribus inſtillata, atque his nihil minus collyria ex croco. Hæc quidem igitur ſunt doloris & inflammationis remedia. Cæterum de alijs affectionibus quæ in auribus oboriūtur, ubi pharmaca quæ per experientiā cognoui recēſuero, ita deinde ad ea quæ à prioribus medicis ſcripta ſunt tranſibo.

De ulceribus aurium.

VLcera aurium recentia, tum glaucium ſolum cum aceto tritum, ut iam dictum eſt, curat, tum collyria ex eo omnia, & collyria ex croco, & ex roſis, medicis appellata, uelut etiam quod Nilo inſcribitur. Curat item ea Damocratis collyrium ex myrrha. Quæ uero pure manant citra dolorē, atq; id moderate patiuntur, per eadem curantur: uerum quæ fortiter affliguntur, per eiuſmodi qualis eſt paſtillus Andronius, & paſtillus Muſę cum ſapa & modico aceto dilutus, In quibus componēdis uarietas rurſus dicetur. Vbi uero & hæc à malo uincantur, Scoria ſiue recremento ferri ad plurimos dies in ſole cum acerrimo aceto trita & leuigata, confidenter utere. Etiam ſi præter rationē uideatur, aurē acerrima pharmaca ſuſtinere poſſe, quā paulò ante dixi neq; molliſſimorū infuſorū admotionē & allapſum circa moleſtiā ſuſtinere, ſed & hęc ipſa offendere ipſam uideri.

De audiendi difficultate, & de ſonitu aurium.

REſtat itaq; adhuc de audiendi difficultate, & de ſono aurium diſſerere, quæ nihil cū doloribus & ulceribus commune habent. De quibus deinceps dicam, Vbi prius compoſitiones auriculares à celeberrimis medicis magnifice laudatas recenſuero, iuxta quam rationem eas compoſuerint tandem illi, Initio ab ea quam Heras ſcripſit ſumpto.

Compoſitio auricularis, Heræ.

HEras quidem igitur ita ſcripſit. Compoſitio auricularis ad omnem dolorem, omneq; ulcus, hac in febriente quodam uſus ſum, & ob dolores delyrante, & feliciter ſucceſſit. Myrrhæ drach. I. thuris drach. III. alij. VII. ſpumæ nitri drach. III. croci drach. IIII. alij. I. ſucci papaueris drach. III. galbani drach. II. amygdalas amaras delibratas. XX. aceto excipito, Vſus uero tēpore, ſiquidem dolor adſit, roſaceo diluta inſtillato: ſi uero audiendi difficultas adſit, aceto. Heras itaq; unum hoc pharmacum ſcribere contentus fuit, ad omnem dolorem, ac aurium exulcerationem remedium. Ego uero dolores per pharmacum ex adipibus conſtans, & per nardinum ungentum tetrapharmaco ammixto leniri dico, unaq; & affectiones ipſas iuuari, uelut etiā oui candido, & lacte muliebri: per papaueris uero ſuccum mitigari ſolum dolores, nihilq; iuuari affectiones: uerū per accidens, non primariò etiam affectiones inde opem ſentire quis dicere poſſit, Sedato enim dolore, & ſomno conſequente, Natura affectiones dolorem efficientes concoquit. Cæterum ulcera in auribus omnino cum glaucio ex aceto curaui, Quemadmodum etiam quæ cum fluxione aut purulentia conſiſtūt, per paſtillos, à mitioribus auſpicatus, qualis eſt polyidæ, & poſt eum Andronius, & ab illo Bithynus appellatus, cui ſimilis eſt meus, hoc eſt, ex charta uſta cōſtans, & uelut ego iudico, eo etiam præſtantior. Minime uero ſemper omniū uſu opus habemus, ſed ſufficit omnino unus, ſi quis ipſo uti norit, aliquando quidem per ſapam diluto, ſiquidem mitius reddere pharmacum uelit, & rurſus per uinū dul-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 91 sur 580

©BIUM

ce,deinde per acetū non acre,deinde etiam per acre,ac poſtremo per longe acerrimum. Quapropter quum per eiuſmodi mixturam aliàs aliter parabilem, huiuſcemodi pharmaci uehementiam exoluere poſſis, fortiſſimū tantum præparatum habere poteris. Verum mirari rite,uelut dixi,licet pleroſq; medicos,qui citra diſcrimen omnigena aurium doloris pharmaca cōſcripſerunt,eaq; cōmiſcuerunt in unum ordinem redacta quæ uel maxime cōtrarias habent uires. Quemadmodū ſtatim (à ueteribus enim auſpicari præſtat) Apollonius Herophili ſectator,in parabilium pharmacorum deſcriptione,in principio quidem libri,capitis doloris remedia ſcribens,primum omnium ea quæ ex ardore oborto conueniunt,locauit,deinde cōſequenter ea quæ dolori congruunt ex frigiditate. Deinde ea quæ ex ebrietate & meri potu oborto medentur, ſic enim ipſe appellauit. Quarto loco ea quæ plagę aut caſui dolores capitis inducētibus adhibenda ſunt ſubiecit. Et poſtremū iuxta illius præſcriptum, ea quæ ad temporū & totius capitis dolores citra manifeſtam cauſam obortos conducunt. Verum in auriū dolore nullam omnino appoſuit diſtinctionem, ſed ſimpliciter Ad aurium dolores titulo præſcripto, deinceps pharmaca recenſet,aliqua calefacientia,aliqua refrigerantia,quædam humectantia,quædam reſiccantia,& iuxta ſecūdas facultates ac qualitates,auſtera,acerba,amara,acria,acida,ſalſa,& ad hęc inſuper alia diſcutientia,alia adſtringentia & cogentia,ac repellentia influxiones,alia extrahentia è profundo corporis. Alia ab obturationibus liberātia, alia repurgantia & extergentia,alia ſenſum ſtupefacientia. Si quidem igitur una affectio dolorū eſt cauſa,rationabile eſt etiam unam eſſe remediorū ipſius facultatem. Si uero multæ, tantum remediorum numerum eſſe oportet, quātus eſt efficientium cauſarum. Quum itaq; Herophilus diſtinctiones in tantum, ut haud ſciam ſi quis alius,laudet:ipſeq; Apollonius capitis doloris pharmaca diſtincte ſcripſerit: magis utiq; miror,quòd circa auriū dolorès ita indiſcriminatim omnia tractauit. Et quintū inſuper pharmacorū genus penitus indiſtinctum reliquit,illud ſcilicet quod poſtremum ad capitis dolores citra manifeſtam cauſam obortos deſcripſit. Quanquam et huiuſmodi capitis dolores neceſſe ſit primum communibus generibus cauſarū dolores efficientium ſubiectos eſſe,ſolutioni uidelicet continuitatis, aut intemperiei, quemadmodum à nobis eſt demonſtratum, deinde etiam his quæ has ipſas operantur. Quæ omnia à me proprio huic rei & tractationi loco ſunt determinata:nunc autem eorū quæ ad aurium dolores pertinent ſolum mentionem faciam:quum omnium poſtrema uelut ſæpe in methodi medendi libris dictum eſt,hæc tractatio exiſtat. Etenim curādi methodos illic tradens,unum atq; alterum particulare exemplum appoſui, multitudine pharmacorū quæ ex multis cōpono,in præſentem tractationem reiecta. Quare medendi methodum de ſimplicium pharmacorum facultate libri XI. meritò præcedunt:poſthos uero XIIII.de medendi methodo rite conſequuntur, his demum de cōpoſitione pharmacorum libri,quos nunc in manibus habemus ſuccedunt.

Quæ Apollonius ad aurium dolores ſcripſit.

QVod uero Apollonium deliquiſſe dixi,in eo quod non diſtinxerit in quali aurium dolore unumquodq; eorum quæ deſcribit pharmacorū utile exiſtat, ne falſo uirum reprehendiſſe coarguar, ex paucis exemplis demonſtrabo. Quū enim præſcripſiſſet ut dixi,ad aurium dolorem infundenda,inter eaq; ſcripſiſſet, Anſerinū aut gallinaceū adipem liquefactum ſenſim inſtilla. Rurſus deinceps ſcribit,Fel taurinum aut caprinū cum porri ſucco inſtilla. Adeps quidem igitur horum quæ dixit animalium maxime mitigat omnes affectiones dolores inducētes, ſimulq; ipſarum aliquibus magnifice auxiliatur: fel uero ipſum cum

porro

©BIUM

porro, tum ex inflammatione, tum ex acribus & mordacibus humoribus obortos dolores auget. Solos autem iuuant ob obturationem, aut frigiditatem inductos, siue ob nudam intemperiem frigiditatis solidæ partes dolore uexentur, siue propterea quod in eiusmodi affectionibus uentosi flatus, & frigidi humores generentur: excerni autem prohibeantur, propter cõtinentis corporis cõdensationem, citra inflammationem factam. Vbi enim ab huiusmodi acribus & calidis pharmacis dolorum causæ fuerint exclusæ, curatio simul & doloris sedatio contingit. Gallinaceus itaq; & anserinus adeps si quidem euacuatum corpus inuenerint, & humorem qui inflammatam affectionem excitat, non amplius influentem, duabus rationibus tum mitigãdi, tum curandi profuerint. Si uero influente adhuc causa adhibeantur, affectioni quidem nihil auxiliantur, leniunt tamen doloris accessionem siue symptoma, quemadmodum etiam si ob humorum acredinem mordacitas contingat. Verum fel cum porri succo nunquam in eiusmodi affectionibus quicquam commodum efficere potest. Quemadmodum neq; piper, & tamen eo etiam medicum quẽdam usum scio, in muliercula ex calidarum naturę sponte aquarum usu, aurem dolente. Quum enim per omnia parabilium pharmacorum Apollonij libris fidem haberet, & iam ante feliciter sæpe ex pipere remedio usus esset, etiam tunc sperauit se in auris dolore opitulaturũ: uerum adeò ab ipso exacerbata est muliercula, ut parum abesset quin seipsam strangularet. Scribit itaq; Apollonius in hunc modum: Piper in uino feruefactum terito, & mediocri crassitudine instillato. Scribit autem consequenter post hoc etiam hæc: Lycio & papaueris succo, pari põdere lacte muliebri dilutis utere. Et post hoc rursum aliud hoc scilicet: Castorij & papaueris succi par põdus in testa Attica aut, si haberi nequeat, Romana torrefacito, et trita passo diluta instillato. Pharmaca igitur ex papaueris succo omnia sensum stupefaciunt, & ob id sanè necessariò cogimur ipsis uti, ubi nullum aliud mitigatiuũ opem tulit. At uero ex pipere pharmacum alterius generis est, Quemadmodum etiam quod ex adipibus constat. Et uelut id quod deinceps scriptũ est hoc modo: Galbanum susino ungento diluito, & mel ac rosaceũ ammisceto, atq; lanam sordidam auriculario specillo obuolutam in eis agitãdo imbuito, & tepefacta instillato. Discussorium est citra molestiam hoc pharmacũ, inflammationibus conducens in quas nihil amplius influit. probe etiam fecerit in his qui ex frigiditate dolore uexantur. Cæterum quæret fortassis aliquis quam ob causam, quum non solum Apollonius, sed alij etiam quidam celebres uiri papaueris succum & castorium torrefacere iusserint, quo uidelicet uehemẽtia uirium ipsorũ minueretur, ego ad priorem meum sermonem id apponere reliqui, nimirum supra quum auris doloris curandi rationem scribebam. Huic ego respondebo in hunc modum. Castorium quidem igitur neq; omnino torreri operæpretium existimo: neq; enim tanquam sensus stupefactiuum ad papaueris succum ammiscemus, sed ob contrariam omnino rationem, ut uidelicet uehementiam refrigerandi facultatis in eo obtundat. Quare qui papaueris quidem succum torreri iubent non simpliciter id faciunt, In castorio uero omnino absurde id præcipiunt: ipsum enim per se cõcoctoriam ægre solubilium & in scirrhum induratarum affectionum uim habet. Sufficiens itaq; est etiam papaueris succi facultas, si ex eo quòd eorum compositio diu ante præparata & iam inueterata sit, ipsius uires leniantur: torrefactus enim efficaciam perdit. Si uero castorio mixtus ad tempus aliquod inueterascet, manebit quidẽ adhuc in eo multa efficacia ipsius facultatis: malignitas uero ipsius extinguetur, ex qua etiam aliqui læduntur ut obscurius uideant per multos omnino dies, & capitis grauitatem sentiant, & neq; probe concoquant cibos: & ob hanc

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 93 sur 580

©BIUM

sanè eius malignitatẽ plerícq; medici ad torrefactionem cõfugerunt. Verũ quum rursus in torrefaciẽdo, efficacia ipsius pessundari uideatur, id quod sæpe sum expertus, melius esse existimaui intostũ quidem miscere, sed post tempus aliquod, inueterata iam compositione, in usum adsumi. Hæc itaq; extra rem dicta sunt, sed quæ tamen utilia existant. Cæterum ut ad id quod propositum erat reuertamur, non parum noxæ inferũt illi qui indefinitis pharmacorum descriptionibus fidem per omnia habent. Porrò multi alij iuxta eundem modum in plerisq; tum locis, tum affectionibus, indefinita pharmaca scripserunt, neq; cognouerũt quantam uim habeat certa distinctio ad artis constitutionem: in quibus sanè nihil miror quod omnia indiscriminatim confuderunt, quemadmodum in Apollonio Herophili sectatore mihi accidit: utpote qui norit quod iubeat Herophilus, Medicum omnino anniti debere ut sciat, quæ & qualis, & quanta sit morbi causa, & ubi maxime ea dominetur, quo uidelicet & curationem unicuique conuenientem faciat. Magis uero adhuc Archigenem quis miretur, qui & ipse non pauca indefinite & indistincte scripsit, quum in alijs curationibus, tum in eis præsertim quæ ad aurium dolores destinauit. Vna enim tantum in ipsis distinctione usus est, à uehementia nimirum & mediocritate doloris, Atqui & ipsius totã tibi adscribam dictionem.

Quæ pharmaca Archigenes ad aurium dolores conscripsit.

IN priore de pharmacis secundum genus libro, Archigenes in hunc modum hæc uerba scripsit. In aurium dolore, præcedẽte alia diæta quam ad capitis dolorem ordinauimus, Si quidem moderatus fuerit, simplicia ungẽta tepida instilla, uelut crocinum, aut irinum, aut rosaceum, aut nucum amararum succũ, aut cassiæ ungẽtum, aut simplicem nardum, aut susinum, aut amygdalinum, aut rosarum, aut mali punici, aut papaueris succum cum oleo calido, aut porri semen tritum. Aut ueratrum album cum rosaceo tritum, tepidum per strigilem infunde. Aut opij parũ cum lacte muliebri. Aut opij succũ eliquatũ cũ lacte eodem modo. At uero ubi uehemens sit dolor, Aluus per clysterem ualide subducatur, & sanguis à cubito detrahatur, & quæcunque similia adhibeantur. Indeq; fomentum ex decocto lauri aut simili quopiam fiat, aut ex sulphure uiuo in aquam insperso. Exprimantur autem uehementer spongiæ, auribusq; apponantur, facilime enim ab humore frigescunt: quapropter fomenta sicca longe commodiora eis existunt, ex sale uidelicet aut milio, aut simpliciter lana conuoluta, aut tenuibus mappis. Aut rutam feruefacito, eiusq; decoctum in angusti oris uasculum transfundito, lanaq; os eius obturato, & auriculæ admoueto, quo uapor inde per lanam ad aurem penetrare possit. Quidam in posca & modico oleo rutam coquunt, atq; ita liquorem in uasculum infundunt, ex eoq; fomentum parant. Post fomenta uero aurem scalpito, & balsamum cum rosaceo dilutum infundito, aut aliquod ex prædictis ungentis tepidum. Aut aliquod aliud conueniens ad auris dolorem, ex his quæ mox describentur imponito. Aut papaueris calicem tenuem farina ammixta, & in aqua mulsa coctũ. Aut papaueris calicem tenuem cum ordeacea farina in uino coctum, Aut fœnum græcum aqua mulsa coctum. Aut semen lini eodem modo. Summe auxiliatur spongia ocularis melle cocto atq; adhuc calido imbuta, & imposita. Aut ceratum ex irino, styrace ad ipsum ammixto. Egregie facit ad aurium dolorem aloe rosaceo permixta, & mellis crassitudine infusa. Aut chalcitis uino diluta. Aut perdicij succus tepidus instillatus per se, & cum melle. Aut nitrum modica aqua diluito, ammixtoq; oleo tepidum instillato. Aut aristolochiæ radicem cum oleo. Aut ueratrum album cum rosaceo tritum tepidum per strigilem instillato. Probe facit

opium

©BIUM

opium in teſta torrefactum, ſimiliterq; caſtorium, pari pondere, cum roſaceo & paſſo ad mellis ſpiſſitudinem redacta. In quibus deinde poſt fomentum, ſpecillum lana obuolutum intingitur & imponitur. Aut ſuccũ fœniculi cum aliquo ex prædictis ungentis in principio inſtilla. Aut anguis ſenectam cum calicibus papaueris coquito & infundito, aut cum quopiam ex prædictis ungentis. Aut garum hiſpanũ calefactum per ſtrigilem inſtillato. Facit & acopon fœtidum tepidum infuſum. Aut papaueris ſuccus roſaceo, & modico crocino dilutus. Omnibus tamen præſtat Hiera aromatica cum quopiam ex ungentis. Egregie facit & ueratrũ album tritum cum melle & roſaceo infuſum, meatu per purpuræ lanam obturato. Præclare facit & ueratrum cum irino ungento. Facit & cedria cum nardino ungento infuſa. Seuerus autem Aſellos in aquariis uaſis naſcentes: Millepedas Latini uocant, cum ungentis tritos ulceratis infundebat. Quidam uero frigidam aquam dolenti auriculæ infundũt, & confeſtim quidem longè magis dolitant, paulo poſt uero perfectè à dolore liberantur. Alij melius faciunt, & in alteram non dolentem aurem frigidam infundunt quemadmodum Lucius ſolet. Præclarè faciunt & aloe & crocinum cum ungento amygdalino infuſa. Aut æs tritum cum aceto & aliquo ungento. Summè prodeſt Silphiũ cum roſaceo, ſi exulceratio adſit. Mirabiliter confert in excellenti aurium dolore, porri ſuccus, & caprina urina, & roſaceum, cum modica myrrha infuſa. Aut Sciuri adeps in ſtrigili tepefactus inſtillatus. Aut alumen ſciſſum & mentæ ſuccum cum paſſo inſtilla. Aut piper album & ſalem, pari pondere, cum ſapa, ſiniſtra manu, ter aut ſepties infunde. Aut cochleam ſiue limacam aphricanam putridam cõpungito, & roſaceo impleto, & feruefactum calidius per ſtrigilem infundito. Quod ſi ex plaga, externa pars auriculæ doleat, ad micam thuris lac affundito, ſemelq; atque iterum diffundito, ac tertio macerari in eo ſinito, & agitatum infundito: ſtatim enim dolorem ſedat. Hæc quidem Archigenes ualde indiſtincte ſcripſit, poſſit autem quiſpiam mente præditus, reuocatis in memoriam his quæ prius dixi, facile animo concipere quale tandem ex prædictis pharmacis, ſingulis relatis aurium doloribus cõueniat. Nimirũ ſi memor ſit facultatis eorũ: de qua in ſimplicium pharmacorũ libris mentionem feci. Verum ego iam ad auriculares compoſitiones ab Andromacho ſcriptas tranſibo.

Auriculares compoſitiones Andromachi numero XXIIII.

QVatuor & uiginti cõpoſitiones auriculares ex ordine Andromachus cõſcripſit, quarum aliquibus diſtinctionem quandam, aliquibus nullam apoſuit. Et prima quidem ex eis hoc modo ſcripta eſt. Compoſitio auricularis ex libris Galli qua utor. Myrrhæ drach. I. ſalis drach. IIII. thuris drach. III. ſpumæ nitri drach. III. croci drach. IIII. ſuccí papaueris drach. III. amygdalas amaras XX. galbani drach. II. aceti boni quantum ſatis eſt. Deſcriptio hæc ad Menemachum refertur. Multi uſus hanc compoſitionem auricularem Andromachus ſcripſit, multis ſimul affectionibus aurium deſtinatam. Verũ antea à me dictum quod huiuſmodi compoſitiones nihil magnopere corrigunt, neq; etiam error ex earum uſu nobis contingit. Quæ uero uni affectioni congruunt, illam ipſam optimè curant, alias uero aliquando, ultra hoc quod nihil iuuant, amplius etiam exacerbant. Secundam deinceps compoſitionem poſt prædictam ſcripſit hanc. Cõpoſitio auricularis Aelij Galli ad inflammationem, & intenſos dolores. Galbani drach. VIII. cinnamomi drach. II. myrrhæ drach. VIII. croci drach. VIII. thuris drach. III. ſpumæ nitri drach. III. ſuccí papaueris drach. III. aceti ut mellis accipiat ſpiſſitudinem. Oportet autem nitro prius præparare ne pingue quicquam adſit, deinde pharmacũ ipſum infundere. Et hic rur-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 95 sur 580

©BIUM

ſus ab obturatione liberãtia,& cõcoctoria, & laxatoria & diſcuſſoria pharmaca mixta ſunt, quæ uehementes dolores ſanare nõ poſſunt,& ob hoc ipſis papaueris ſuccus ammixtus eſt. Tertiam auricularem huiuſmodi conſcripſit. Auricularis cõpoſitio Laodici regis,qua aſſiduè utor. Caſtorij drach.II.ſucci papaueris drach.IIII.opopanacis drach.II.ſpumę lycij drach.I.paſſo excipe,et tepefactis utere. Hæc euidẽter intenſis doloribus conuenit,non tamen alijs affectionibus. Ego uero quemadmodum dixi,in unaquaq; affectione proprio pharmaco utor,ſemperq; papaueris ſuccum fugio,neque niſi urgẽte neceſſitate, ad eius uſum peruenio. Quartã deinceps auricularem ſic ſcripſit. Alia ad inflammationem & purulentas ac ueteres affectiones. Fabæ Aegyptiæ internæ amaræ,aluminis ſciſſi,piperis albi,ſpumæ nitri,croci,opij, malicorij,myrrhæ,thuris, nardi,ſingulorum drach.II. caſtorij drach.I. aceti & mellis quantum ſufficit,Alij mellis drach.VI.conijciunt.In hac compoſitione,pharmaca alia diſcuſſoria, & reſiccantia,& obturatione liberantia ſunt,& quædã etiam concoctoria, uelut myrrha & thus exiſtũt. Alumen autem ſciſſile fortiter adſtringens pharmacum, ad reſiccandum purulenta ammixtum eſt. Adiectum eſt & opium doloris ſedandi gratia,oppoſitumq; eſt ei caſtorium uelut antea dixi,Sed in eiuſmodi affectionibus non ſolum ut oppoſitum, ſed & ut concoctorium earum, & tanquam reſiccatiuum meritò inijcitur. Quintam deinde auricularem Andromachus ſcripſit his uerbis. Alia Xenocratis qua ſæpe uſus ſum. Spumæ lycij drach.II.myrrhæ drach.I. thuris drach.I. aluminis ſciſſi obolos III. ſpumæ nitri obolos II. trita cum aceto reponito. Vtere cum aceto. Et hæc multi uſus eſt,non tamen in dolore forti conuenit,ut quæ neque opium neq; caſtorium habeat, neq; quippiam ex adipibus ſedãtibus dolorẽ,neq; galbanũ. Sexta cõpoſitio auricularis cõſequenter hac uerborũ ſerie ſcripta eſt. Alia Prytanidis cõcordat cũ Harpali compoſitione. Myrrhę obolos III. nardi obolos III.croci obol.III.æris uſti obolos V.opij obol.II.caſtorij obol.IIII.aluminis ſciſſi drach.I.& rotũdi drach.I. Excipe paſſo ubi fluxus fuerit,quũ dolor roſaceo. Vbi uero uermiculi generentur,ueratri nigri drach.II.ammiſceto. Probe fecit quòd in fine uſum eius adiecit,quem nos ſanè dixiſſemus, ſi ipſe adſcribere neglexiſſet. Septima ſimilis præſcriptæ,in hunc modum deſcripta eſt. Alia Vgæi compoſitioni conſona. Veratri nigri obol. II. myrrhæ obolũ I. & dimidiũ. opij obol.III. æris uſti, obolos IIII.aluminis ſciſſi obolos II.caſtorij obolũ I.croci obolos IIII.cum paſſo utere. Octaua præſcriptis omnino ſimilis eſt. De nona uero hoc modo ipſe ſcripſit. Alia qua utor in doloris uexatione & ſonitu. Nitri drach.I.myrrhæ drach.I.roſacei cyathũ I.aceti cyath.I.ſimul tritis utere. Hoc pharmacũ non ad dolorem in inflammatione cõuenit,ſed ad eos dolores qui ex obturatione,& flatu frigido ac uaporoſo,ſimiliterq; ex humore oboriuntur. Decimã deinde hoc modo ſcripſit. Ad aures purulentas Harpocrationis. Florũ mali punici, malicorij,ariſtolochiæ,chalcitidis,miſyos cyprij,gallę,ſquamæ æris,ſingulorum drach.I.myrrhæ,thuris,utriuſq; obolos III. atramenti ſutorij aſſati,aluminis ſciſſilis,utriuſq; obol.III.cum paſſo paſtillos formato ac utitor. Quod ſi etiam ipſe pharmaci promiſſionem non præſcripſiſſet,facillimũ tamen erat nobis eam animo aſſequi,memoria repetẽtibus ea quæ in principio præfatus ſum,Eſt enim aurium purulentarũ reſiccatiuũ hoc pharmacũ quod ipſum malũ ex fluxione quapiã ex capite delabẽte cõtingit,ob quã etiã exulcerationes diuturnas accidere uidemus. Vndecimã auricularẽ ſic ſcripſit. Auricularis cõpoſitio in multis cõſona. Croci drach.I.myrrhę drach.I.caſtorij.drach.II.aluminis ſciſſi drach.IIII.thuris drach.I. cũ paſſo ad mellis craſſitudinẽ redigito, deinde etiã ſic dilutis utitor.

Et hæc

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 96 sur 580

©BIUM

Et hæc moderatas affectiones ſanat, quemadmodũ etiam ea quæ hanc ſequitur. Cæterum quæ deinceps poſt hanc ab Andromacho adſcriptæ ſunt auriculares compoſitiones, eas citra meam expoſitionem adſcribam, quum ipſas per ſe cognoſcere poſſint, qui prædicta memoria tenent. Verum quarum ipſe cum diſtinctione fecit deſcriptionem, earum nulla amplius noſtra interpretatione opus habet. Deinceps igitur omnes deſcribentur, Ne uidelicet amplius alicuius alterius auricularis compoſitionis, ab aliquo alio medico conſcriptæ, mentionem facere opus habeam, In his enim uarietas omnium ipſarum comprehenſa eſt. Auricularis ut Solon diætarius. Myrrhæ drach. IIII. aluminis ſciſſi drach. IIII. caſtorij drach. II. thuris drach. I. croci drach. I. opij drach. I. cũ cretico aut uino mulſo ad mellis craſſitudinem redige. Auricularis compoſitio Antipatri ad doloris uexationes. Croci ſextantem, alij unc. I. myrrhæ unc. I. ſalis ammoniaci unc. I. aluminis ſciſſi, ammoniaci thymiamatis, utriuſq; unciæ dimidiũ, fecis unguenti irini aut Syriaci ſextantẽ, cum uino mulſo aut cretico ad mellis tenuis ſpiſſitudinem redige ac utere. Auricularis alia ualde commoda. Opopanacis drach. II. ſuccí papaueris drach. IIII. ſpumæ lycij drach. IIII. caſtorij drach. II. aluminis ſciſſilis obolos III. croci obolos III. myrrhæ drach. I. Vſus eius eſt cum lacte muliebri. Ad aures purulentas cõpoſitio Spenduſæ. Fellis porci caſtrati partes II. mellis Attici partẽ I. Vaſe uitreo ſimul indita in feruido cinere uſque ad dimidiũ calfacito, atq; ita utitor. Auricularis Harpocratis ad affectiones & dolores. Spicæ nardi drach. VI. myrrhę drach. VI. piperis drach. VI. ſpumę nitri drach. VI. floris ſalis drach. VI. croci drach. XII. nuces amaras X. ſucci papaueris drach. XII. uini ueteris quantũ ſufficit, ſtanneo uaſi pharmacũ infundito. Ad grauitatem auditus & ſonitus. Veratri albi drach. I. caſtorij obolum I. ſpumæ nitri ſeſquiobolum. cum aceto optimo utere. Alia, Struthij drach. I. croci cilicij drach. I. caſtorij drach. I. ueratri albi drach. IIII. nitri drach. I. redigito in paſtillos, & uſu expetente uino dilutis utere. Ad aures purulentas. Alumen uſtum & myrrham cum melle terito, & præelota auricula pharmacum lana exceptum imponito. Auricularis Chryſanthi Gratiani, ad inflammationes & exulcerationes. Blattas detractis pennis XII. uini ueteris & mellis utriuſq; ſexuncem, mali punici putamen unũ, ſucci porri ſeſquicyathum. In olla noua donec mali punici putamen flaccidũ fiat coquito, deinde terito, & ungenti Syriaci unc. unam adijcito, picis liquidæ ſeſquiunciam, ceparum IIII. ſuccum expreſſum, & contrita ſimul reponito: uſu uero expetente tepefacta lana excepta indito. Auricularis compoſitio ad inflammata & purulenta. Nardi indicæ drach. I. aluminis ſciſſi drach. II. opij drach. IIII. malicorij drach. IIII. croci drach. III. myrrhæ drach. IIII. thuris drach. IIII. mellis attici drach. IIII. ſpumæ nitri drach. IIII. caſtorij drach. II. amygdalarum amararum drach. VIII. piperis albi grana XXX. aceti cyath. I. urinæ ſuis ſylueſtris tantundem, fabæ Aegyptiæ uiridis interne amaræ drach. IIII. trita ſimul in ſtanneo uaſe reponito. Vſus tempore cum roſaceo inſtillato, & lanæ purpura infectæ tomentum indito. Auricularis ad deſperata uelut Zoilus ophthalmicus tradidit. Seminis hyoſcyami obolos III. aluminis ſciſſi oboli dimidium, myrrhæ drach. I. caſtorij obolos III. ſucci papaueris obolos III. gallæ obolos III. croci obolos IIII. cinamomi obolos IIII. thuris obol. II. ſpumæ nitri obol. II. ſandarachæ obol. II. uini recentis cochlearia III. urinæ ſuis feræ maſculæ cochlearia tria, ſanguinis conchylij obol. III. ſucci mãdragoræ obol. I. mellis Attici quãtũ ſufficit. cõchylio aurẽ obturato. Auricularis alia ad inflãmata & purulenta mirabilis. Rutæ obol. III. myrrhæ obol. III. ſucci hyoſcyami drach. I. opij drach. I. croci drach. I. Cum lacte muliebri

utere

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 97 sur 580

©BIUM

utere & tepidum infunde. Auricularis compoſitio ualde bona & probata ex Apollonij libris. Myrrhæ drach. II. thuris drach. II. nucū amararū drach. I. ſpumæ nitri drach. II. aluminis ſciſſilis drach. I. malicorij drach, unā. ſpicæ nardi drach. II. aloes drach. III. uini mulſi ueteris cyath. III. Arida trita uino mulſo admiſce, & cocta in ſtanneo uaſe repone, uſu uero exigente tepido utere.

Compoſitiones auriculares ab Aſclepiade in primo externorum ſcriptæ.

AVriculares compoſitiones ad dolores aurium recētes, quibus Niceratus uſus eſt, Inter eas optima hæc eſt, Afellorum domeſticorum, Eſt autem animal multipes in aquarijs uaſis & ſterquilinijs enaſcēs, quod ad digitorū contactum in orbem ſe contrahit, horum tres aut quatuor in oleo feruefacito, & expreſſum oleum auribus infundito. Facit & cucurbitæ ſuccus cum roſaceo, aut nardino mixtus & tepefactus. Et perdicij herbæ ſuccus cū oleo coctus. Et centaureæ ſuccus aqua multa dilutus. Et hyoſcyami ſuccus roſaceo mixtus. Facit & papaueris ſuccī parum lacte muliebri diſſolutum. Et ſeroſus cruor qui à carnibus bubulis dum torrentur deſtillat. Has itaq; crudas recentes prunis imponere oportet, & crudas adhuc exprimere, & expreſſum liquorem calidum infundere. Facit etiam nucum putrefactarum internarum liquor, aceto dilutus addito roſaceo. Facit & Aphricana limaca in propria teſta, cum oleo nardino aut roſaceo feruefacta. Facit & ſuis quæ nō peperit fel, pari melle Attico ammixtū. Aliud, Succi papaueris, caſtorij, utriuſque obolos II. paſſo diluito, & modico roſaceo adiecto tepida infundito. Aliud, Succi papaueris & ſuccī peucedani æquales partes diſſolutas infundito.

Ad inflammationes cum exulceratione Charixeni.

MYrrhę, opij, caſtorij, ſingulorum æquales partes, paſſo dilutas tepidas infunde. Aliud, Hyoſcyami ſuccī, ſuccī papaueris, myrrhæ, caſtorij, ſingulorum drach. IIII. piperis drach. I. paſſi protropi quantum ſatis eſt. Ad ſiccas non humentes ulcerationes. Optime conuenit & in peſſo appoſitum. Oeſypi drach. IIII. medullæ ceruinæ drach. IIII. butyri drach. IIII. adipis anſerini drach. IIII. ceræ tyrrhenicæ drach. IIII. terebinthinæ drach. I. olei cicini cyath. II. olei amygdalini cyath. II. olei cyprini cyath. II. piſſelæi cyath. I. Componito & utitor quantum ſufficit oleo nardino diluto, & ad mellis craſſitudinem redacto. Aliud ualde commodum & ad neruorum affectiones. Olei cyprini cyath. II. irini, roſacei, amygdalini, olei ueteris ſingulorum cyath. II. piſſelæi cyath. II. ceræ ſextantem, terebinthinæ unc. I. adipis anſerini unc. unam. componito & utitor. Aliud ad abſceſſus in profundo, Antonij Muſæ. Croci drachmas II. myrrhæ drach. II. bdellij drach. IIII. nucum amararum drach. VIII. ſuccī marrubij, heminæ dimidium. paſſi protropi, heminæ dimidium. Liquores coquito, & ammixtis reliquis reponito. Vtere in paſſo diſſoluens quantū ſufficit. Aliud, Croci, myrrhæ, caſtorij, centaureæ, ſingulorum drach. II. ſpumæ nitri drach. I. amygdalarum amararum depuratarum drach. VIII. ſuccī helxines ſeſquiſextarium. paſſi protropi ſeſquiſextarium. Componito ac utitor ut dictum eſt. Aliud,

Ad inflammationes cum fluxu, quo uſus eſt Cleon.

Myrrhæ, aloes, thuris, ſuccī papaueris ſingulorū drach. II. Miſios crudi drach. I. aceto excipe, & uſu expetente paſſo diluta infunde. Aliud Arij Tarſenſis Myrrhæ drach. IIII. thuris drach. IIII. Miſyos crudi drach. II. lycij indici drach. IIII. aceto excipe. Vſus iam indicatus eſt. Quod ſi multus fluxus oboriatur ſubſcriptis cōpoſitionibus utendum eſt, croci, thuris, myrrhæ, opij, ſeminis uiticis, ſingulorum drachmam unam. lycij indici, florum mali punici, florum roſarum ſingulorum drach. II. aceti heminam unam. Viticis ſemen, mali punici flores, roſarum

©BIUM

roſarũ flores, in aceto coquito, & ubi diſſoluta fuerint reliquis adijcito, & excepta reponito. Vſus tẽpore paſſo diluta infundito. Aliud ad purulentas aures cum dolore, quo uſus eſt Cimon. Caſtorij drach. II. aluminis ſciſſi, croci, myrrhæ, thuris ſingulorũ drach. I. paſſo aut uino Myrtite excipe, ac utere ad recens malum cum uino mulſo, ad inueteratum cum aceto. Aliud Claudij Damonici ad purulenta & inueteratas affectiones. Croci drach. III. myrrhæ drach. I. nuces amaras depuratas numero XXX. ſpumæ nitri, nardi ſyriacæ, aluminis ſciſſi, ſingulorum drach. I. thuris obolos III. Aceto acerrimo excipiũtur, & per acetum diluuntur.

Ad fœtorem & nomen ſiue ulcus depaſcendo proſerpens, compoſitio Hiſpanorum appellata. Gari nigri quod Romani Sociorũ appellant, ſexta. I. aceti ſcillitici ſextarium I. mellis Attici ſeſquiſextarium. Ad compagem coquito, & in uitreo uaſe repoſitis utitor. In alijs deſcriptionibus ſic legere eſt. Succi cucurbitæ ſextarium I. componito. facit ad fœtorem cum inflammatione

Charixeni ad corruptiones & fœtores. Aluminis Melij drach. VIII. atramenti ſutorij drach. VIII. aloes drach. VIII. crocomagmatis drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. uini myrtitæ ſextariũ dimidium. Alumen & uinum ipſum coquito, atq; ubi in cõpagem coierint, reliqua aceto diſſoluta inijcito, & repoſitis utitor.

Ad carnium incrementum, quo uſus eſt Heraclides Tarentinus.

Aeruginis raſæ drach. VIII. ſquamæ æris drach. VIII. In alio exemplari drach. IIII. mellis heminæ dimidium. Arida trita ac melle excepta donec rubeſiant coquito, & ablatis utitor. Aliud, Aeruginis drach. IIII. atramenti ſutorij drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. ſuccí marrubij cyath. III. mellis quantum ſufficit, præpara ut dictum eſt. Chalcedonia ad inueteratas affectiones.

Veratri albi drach. IIII. croci drach. IIII. myrrhę drach. IIII. caſtorij drach. IIII. thuris drach. IIII. opij drach. IIII. atramenti ſutorij drach. XVI. piperis drach. II. myrrham, opium, thus, caſtorium, in aceto cui malicoriũ incoctum eſt, uſq; ad diſſolutionem macerato, deinde ueratrum, crocum, piper, atramentum ſutorium, contuſa inijcito, atq; omnia ſimul diligenter terito: quod ubi probe factum fuerit, uini mulſi quantum ſatis eſt affundito, ut ad diluti mellis craſſitudinem redigãtur. Vſu uero expetẽte tepefacta infundito. Ex huius pharmaci uſu ſæpe egregie mihi ſucceſſit, uerũ tẽporis progreſſu omphacij drach. I. ad hãc deſcriptionẽ adieci.

Aegyptia ad eaſdem affectiones etiam ſi ſint connatæ.

Amygdalarum amararum depuratarum drach. II. fabarum ægyptiarũ interioris partis amaræ, piperis albi, croci, myrrhę, opij, ſingulorum drachmas II. thuris drach. II. omphacij drach. IIII. aluminis ſciſſi drach. IIII. caſtorij drach. II. atramenti ſutorij drach. IIII. ſpumæ nitri drach. II. Aceto in quo malicorium incoctum eſt excepta, ad limi craſſitudinem redigito. Vſus uero tempore quantum ſuffecerit ex pharmaco acceptum, ac nardino ungento diſſolutum infundito. Ad ſanguinis ex auribus eruptiones. Heraclidæ Tarentini, facit ut ne in grumos coeat. Marrubij ſuccum coquito & ammixto aceto infundito. Aut mali punici in aceto cocti ſuccum exprimito & infundito. Aut polygoni ſuccum cum modico aceto. Aut acaciam, aut amurcam, aut lyciũ cum aceto. Aliud Botryos ſiſtit ſanguinis eruptiones. Succum rubi, & ſuccum gallarum in aceto coctarum, ſimul mixtos infundito.

Quæ pharmaca Archigenes poſt prius ſcripta ſubiecerit.

PHarmaca ad aurium dolores ab Archigene ſcripta ſuprà relata ſunt. Nunc uero etiam ea quæ ad alias affectiones cõſcripſit apponam. Humentibus uero polygoni ſuccum cum pari roſarum ſucco infundito. Aut crocum & myrrham

©BIUM

rham cum paſſo & roſaceo tepefacta infundito. Purulentis autem prodeſt quidem polygonum cum roſaceo infuſum, Verũ egregie cõuenit eis uinum, in quo conizæ tenuia folia habentis folia ſint incocta, inſtillatum. Quidam etiam thus ad uinum ammiſcent. Aut lycium roſaceo dilutũ inſtillato. Aut marrubij ſyluestris ſemen cum aceto & roſaceo eodem modo. Aut cumini & croci æquale pondus cum uino auſtero. Aut croci & myrrhæ utriuſq; drach. II. nuces amaras decorticatas numero XXXV. nuces tritas cum mellis hemina dimidia, & porri ſucci hemina dimidia commiſceto, & reliqua item probe trita ijſdem liquoribus diluito, ac ſimul deinde contrita inſtillato.

De auribus exulceratis.

CAeterũ exulceratis auribus & cruẽtis ac dolentibus, galbanum & opium cum paſſo & roſaceo, mellis craſſitudine inſtilla, aut pro galbano peuceda ni ſuccum ammiſce, & magis ſuccedet. Aut ſpodium aſſatum cum roſaceo tritum infundito. Aut lyciũ cum lacte muliebri. Magnifice opitulatur etiã ipſum mel per ſe tepidum infuſum, præſertim ſi fœtores ſimul adſint. Quidam aſellos Millepedas appellatos, qui in aquarijs uaſis reperiũtur, cum ungento quopiam inſtillant, & eximie opem ſentiũt. Aut blattas domeſticas cũ roſaceo inſtillato. Probe facit ad omnem auris affectionẽ, adeps uulpinus inueteratus liquatus & inſtillatus. Aut ſphondylij interiorẽ uelut medullam cum melle & roſaceo infunde. Aut elota & conſcalpta auricula porri aut marrubij ſuccum cum melle infunde. Aut lixiuium ſigularium cum melle feruefactũ. Aut thus cum aceto in mali punici putamine feruefactum infunde. Aut gallam tritam linteolo illigatam in uino coquito, & ex hoc inſtillato, ſtatim à dolore liberat.

De uermibus aurium.

POrrò in quibus uermes ſunt, ueratrum album cum melle immitte, aut aridum inſuffla, aut rubi ſuccũ infunde. Quod ſi uero auriculæ os corroſum ſit, fiſſura retro aurem impacta, ipſum ſcalpito, deinde urito, ac citra moleſtiam cicatricem inducito.

De ſonitu in auribus.

SOnitus quidam ex flatuoſo ſpiritu generantur, Quidam ob exquiſitam ſenſus audiendi ſubtilitatem fiunt, quemadmodum in oculis imaginariæ ſuffuſiones, propter uapores ex ore uentris exhalantes. Cæterum neutrius affectionis certa cognitio in principio haberi poteſt, Nõ cõuenit tamen citra artem, aut cognitionem, aut curationem auſpicari. Dictũ enim iam ſæpe eſt atq; etiam demonſtratum, non unum coniecturalis ſpei genus eſſe: atq; artificialem quandam coniecturam ex cauſis forinſecus laceſſentibus, procatarcticis à Græcis appellatis, facere licet, ſi quis ipſarũ uires norit, quũ alia affectio ex frigiditate, alia ex ardore fiat. Quemadmodum etiam ex prægreſſa plaga, aut tali uel tali morbo: uelut & ex cruditate, aut largo uini potu, aut uiolento & multo uomitu: aliquando & ob pharmacorũ auricularium uſum, ſonitus quidam fiunt. Quin & ſi uel paulatim congregetur, uel coaceruatim irruat ſonitus, idipſum quoq; ad inuentionẽ affectionis conducit. Inſuperq; ſi per interualla repetat, uel continenter hoc ſymptoma perſeueret. Verum certa cognitio tempore contingit, poſt uſum pharmacorum artificiali coniectura exhibitorum. Si quidem igitur in febribus ſonitus fiant, minime interturbandi ſunt: ut plurimum enim ſtatim ſedantur. Si uero ob flatũ uentoſum, cui tranſitus intercluſus ſit, ſonitus fieri ſuſpicatus quiſpiã fuerit, & ob hanc rem diſſecãtibus & attenuatorijs ac diſcuſſorijs pharmacis admotis, nihil profecerit, ſimulq; apophlegmatiſmis uſus ſit, & toto capiti proſpexerit: huic merito in hanc ſuſpitionem inclinatus animus erit, ſenſus audiendi uide

licet

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 100 sur 580

©BIUM

licet ſubtilitatẽ ſonitus cauſam eſſe, præſertim ſi acuto audiendi ſenſu æger prædítus appareat. In eiuſmodi itaq; quendam, qui prædictis pharmacis uſus erat, neq; quicquam opis ſenſerat, quum ego forte incidiſſem, ex ſtupefaciẽtibus ſenſum quippiam ammiſcui, uelut eſt mandragoræ ſuccus, & papaueris ſuccus, ex eisq; à ſonitus ſymptomate liber euaſit. Quæ igitur à prioribus medicis ad huiuſmodi ſymptomata & acceſſoria mala cõſcriptæ ſunt auriculares compoſitiones ex diſcuſſorijs & incidentibus pharmacis conſtant. Suprà itaq; in Catalogo & enumeratione cõpoſitionum auricularium ab Andromacho deſcriptarũ, ex eiuſmodi materia compoſita quædam recenſebantur, quas ipſe ad ſonitus cõuenire ſcripſit. Nunc uero eas quas Archigenes ad hanc rem cõſcripſit recenſebo.

Compoſitiones ab Archigene ad ſonitus conſcriptæ.

IN ſonitibus repentinis acetum cum roſaceo inſtilla. Aut cuminũ & oleum craſſitudine mellis. Aut radicis cucumeris ſylueſtris ſuccum. Aut ipſam radicem oleo incoctam. Si uero ad multum tempus perſeuerent, omnibus amaris & acribus, attenuatorijsq; & diſcuſſorijs, quæ ad dolorem ex craſſis humoribus obortũ deſcripta ſunt, utaris, ſingulis in aceto coctis & admixto melle. Aut reclinato ægro, & nitro crudo trito in aurem inſperſo, acre acetũ tepidum infunde, ac poſtquam feruere deſierit, lana ſcalpẽdo exterge, & nucum amararũ ſuccum infunde, & lana obtura. Aut nitrũ & myrrham probe unita, cum roſaceo & aceto, ac atramẽto ſcriptorio craſſo inſtilla, aut penna in eis immerſa bis in die inde. Aut caſtorio ac nardino pari menſura cum aceto & roſaceo utere. Aut aceto ac nitro melleq; mixtis collue. Cæterum quibus ob multam ſenſus ſubtilitatem ſonitus oboriũtur, caſtorium & cicutæ ſemen cum aceto trita inſtilla. Ex morbo uero obortis ſonitibus, ubi fomentum ex decoctione abſynthij adhibueris, acetum & roſaceũ inſtilla. Aut raphani ſuccũ cum roſaceo, aut aloen optimam cum uino mulſo dilutam. Si uero perdurẽt, ueratrum nigrum aceto decoctum adhibe. Huiuſmodi quidem Archigenes ad ſonitus auriũ conſcripſit: uerum Apollonius in primo parabilium ſubſcripta habet.

Quæ Apollonius ad ſonitus & ſuſurros ſibilosq; ac inflationes aurium conſcripſit.

ACetum acre tepidum inſtilla. Mel Atticum calidũ inſtilla. Laurinũ oleum eodem modo. Porri ſuccum cum lacte muliebri aut roſaceo infunde. Cucumeris ſylueſtris foliorum aut fructus ſuccum per linteolum inſtilla. Cucurbitæ ſylueſtris medullam oleo dilutam infunde. Cuminum tritum cum medulla uitulina inſtilla. Cucumeris ſylueſtris medullam oleo dilutam infunde. Glandem ungentariam terito, & adipe anſerino ac reſina pari meſura ammixtis inſtillato. Semen lini tritum & ungento Arabico dilutum inſtilla. Miſy terito & ungento roſaceo dilutum inſtillato. Rutam & cuminum pari menſura trita & aceto dilu ta, ammixto melle infunde. Hyſſopum tritam & cedrino oleo dilutam inſtilla. Amygdalarũ amararum oleum melle mixtum eodem modo. Quod ſi efficacius reddere uelis hoc cum priore committito. Viticem & ſtellionis caput pari pondere trita ammixto oleo inſtilla. Nitrum & reſinam & adipem anſerinũ, æquis partibus cum oleo ammixto diſſoluta inſtilla. Cepas & allium & adipem anſerinum pari menſura trita & excolata infunde. Et aqua collutis prius calida, nitrum tritum inſuffla.

Ad aures exulceratas & purulentas eiuſdem.

PRimum quidem collutiones Apollonius ſcripſit. Secũdum deinde locum infuſilia habent. Tertium reſiccatoria, & quartum quæ inſufflantur, iuxta ſubſcriptam ipſius dictionẽ. Aqua calida aſſidue collue. Lenticulæ decocto eo-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 101 sur 580

©BIUM

dem modo. Aqua mulſa calida ſimiliter. Hederæ cremore aut decocto cum uino utitor. Malicorij cremore aut decocto ſimiliter cũ uino. Gallæ plenæ decocto cum uino. Myrto in uino decocta elue. Vino cum modico alumine trito utere. Stœbes ſemine in uino cocto elue. Vrina et uino mixtis ac calfactis elue. Infuſilia: picis ſerum infunde. Oleæ folia exſuccato, & ammixto melle coquito ac utitor. Papaueris ſuccum paſſo dilutũ inſtilla. Ceparũ ſucco cum melle utere. Rutæ ſylueſtris ſuccum, cum uino & oleo roſaceo in mali punici putamine calfactis inſtilla. Cardamomũ tritum cum melle inſtilla. Peucedani ſuccum roſaceo dilutũ inſtilla. Aloen & crocomagma diluta inſtilla. Abſinthio cũ melle trito utere. Myrrham & reſinam ac anſerinum adipem cum oleo trita infunde. Pinguitudinem caſeo in figulinum uas recens coacto ſuperſtantem tepefactam inſtillato. Diphryges tritum cum melle inſtillato. Alumẽ ſciſſum tritum cum paſſo & aceto, ad mellis craſſitiẽ coquito, ac utitor. Reſiccatoria. Cedriam melle mixtam inſtilla. Piperis albi grana tria ungento Aegyptio diluta, & in parua concha trita inſtilla. Crocum & ceruſam pari menſura trita, & roſaceo diluta infunde. Melanthiũ & ſulfur pari pondere terito & roſaceo diluito, & ungento irino, adipeq; anſerino pari menſura additis rurſus terito ac utitor. Myrrham & ſulfur æquis partibus, trita & oleo mixta inſtillato. Myrrham & putamẽ mali punici dulcis, æquis partibus, trita ac melle diluta infundito. Animalcula ex arboribus, ueluti rubri uermes, trita & oleo diluta inſtilla. Animalculum quod Inteſtinum terræ appellatur, coctum & excolatum inſtilla. Reſinam & mel ac oleum pari menſura mixta ac diſſoluta inſtilla. Malum punicũ dulce accipito, & execto eius umbilico acinos eijcito, deinde paſſi cyathum unũ infundito, & atramenti ſutorij triti obolos duos infarcito, & ad mediocrem craſſitudinẽ coquendo redigito, ac tepido utitor. Quæ inſufflantur. Gallam tritam inſuffla Piper rotundũ cum uino contritũ inſperge. Eodem etiam magis diluto pro infuſili utendum eſt. Omphaciũ & gallam torrefactã æquis partibus trita inſuffla. Vtendum etiam deambulationibus, & uẽtris euacuationibus, & ciborum ſubtractione, & purgatione auriũ diligentiore. Ad aures humectas. Cæterũ ad aures humore madidas, ita enim Apollonius appellat, ſubſcripta pharmaca commoda exiſtũt. Miſy linteolo illigatum urito, & cum ipſo tritum inſufflato. Galla uſta ac trita ſimiliter utitor. Spodio trito eodem modo. Alumen in teſta torrefactum & affuſo oleo tritum inſufflato. Cæterum eadem diligentia circa diætam utitor.

Ad auditus grauitatem.

PORrò in ſubſurdis, ſiue grauiter & difficulter audientibus, aut etiam ſurdaſtris appellatis, utpote qui exiguas uoces penitus nõ audiunt, magnas aũt uix percipiũt, hoc ipſum ſymptoma ualde ſuſpectum habere oportet: paulatim enim augeſcens temporis progreſſu perfectam ſurditatem inducit. Quapropter per hieram purgãdi ſunt, et per catapotia ex colocynthide, pituitaq; eis per apophlegmatiſmos detrahenda, ac caput reſiccandũ eſt, omniq; modo curandum ut robur ei addatur, quemadmodum iam ſæpe eſt demõſtratum. Vtendũ etiam attenuatoria diæta. Atq; in ipſam auriculã pharmaca conijcienda ſunt, quæ craſſos & uiſcoſos humores findunt ac diducunt. Quorum ſylua eiuſmodi eſt.

Quæ Apollonius in primo parabilium ad auditus grauitatem pharmaca conſcripſit, in hæc uerba.

AD auditus grauitatem repẽtinam, & ex dolore capitis obortã, Abſinthiũ cum aqua decoquito, & per ſtipulã fomentũ inde facito, quo modo aliãs per arundinem id fieri demonſtrauimus. Baccis lauri aut foliis eiuſdẽ in aqua decoctis

©BIUM

decoctis ſimiliter utitor. Similiter etiã origano, atq; item hyſſopo. Aqua quoq; marina & aceto eodem modo. Eiſdem autem & in olla coctis utendum eſt, fomẽtum uero per ollam quomodo fiat iam demonſtratũ eſt. Aceto albo & aqua pari menſura cum nitro trito feruefactis, ad plures dies eluito, atq; inde aqua ſimplici calida eluito, & ſic ea quæ ad hanc rem deſcripta ſunt infundito. Marrubij ſuccum & irinum ungentum mixta inſtillato. Fel tauri & capræ ac ungentum roſaceum mixta inſtillato. Ceparum ſucco & reſina oleo dilutis æqualiter utitor. Oleo nucum & reſina mixtis pariter utitor. Alumen aceto dilutum inſtillato. Myrrham & alumen pari pondere trita & aceto diluta infundito. Adipem anſerinũ & fel bouis, ac laurinũ pari menſura mixta inſtillato. Hederæ ſylueſtris baccarum ſuccum per linteolum expreſſum inſtillato. Veratrũ nigrum aceto tritum, melleq; multum cocto exceptũ, in parua collyria ad formam glandis redigito, eaq; meatui indito, ac per dies quinq; ſinito. Senectam anguiũ aceto tritam inſtillato. Eadem & cum felle bubulo, aut caprino, aut teſtudinis marinæ, aut callionymi diluta utitor. Naſturcij quantum ſufficit, & nitri parum, carne ficus reiectis granis excipito, indeq; collyrium auditorio meatui congruũ formato ac indito. Per triduum autem ipſum eximito. Hoc multas ſordes educit, & confeſtim leuius malum reddit. Cæterũ reliqui corporis quoq; cura habenda eſt. Deambulationibus itaq; pro uiribus multis utendum eſt, & capitis reliquorumq; membrorum frictione. Inſuper & apophlegmatiſmis & collutionibus quæ pituitam extrahere poſſunt. Cibis utendum eſt copia moderatis, & ex genere eorum quæ facile exoluuntur & facile concocta excernũtur. Plurimum autem auxiliatur in huiuſmodi affectione conſtitutis, ſpongia tenuiſſime contrita & auriculæ indita. Idem remedium commodum eſt & ad carnem in auditorio meatu enaſcentem. Poſt hæc uero inquit, utendũ eſſe ollæ fomento iam ante à ſe indicato. Indicauit autem hoc ipſe inter reliqua auditus præſidia, uerum ego ipſum uelut à me condemnatum reliqui, propterea quod ad elotionem quidem præſtet in aurium dolore, utilitatem autem de ſe omnino nullam præbeat. Quapropter nũc ipſum apponam: ueriſimile eſt enim ſurdaſtros inde iuuari, utpote qui contrarijs præſidijs opus habeant his qui aurium doloribus uexantur. In doloribus enim affectæ partes exquiſita quiete opus habent, Surdaſtri uero uehementi motu, & fere dixerim trãſmutatione in contrariam ei quæ iam adeſt affectionem indigent.

Fomenta ad aurium dolorem ab Apollonio his uerbis conſcripta.

FOmentis porrò utendum eſt per ſpongias aqua calida imbutas ac ſufficienter expreſſas. Itemq; per cucurbitas affixas. Amplius uero & per uaporem ex arũdinibus perforatis allatum. Oportet autem alterum arũdinis extremum concauitati auriculæ congruens eſſe, alterum uero in ollam perforatum opercu lum habentem, & undiq; obturatam incumbere. Sit autem in olla abſinthium in aqua feruefactum, quo uapor inde ſublatus ad auditorium meatum perferatur. Similiter & per fermentum in ueru aſſatum fomentum adhibendum eſt. Vehementer etiam ſubſcriptus fomenti modus cõuenit. Vrinam tauri maxime, aut certe bouis uetuſtiſſimã, in ollam nouam anguſti oris infundito, & aceti tertiam urinæ partẽ, ac myrtũ contuſam ammiſceto, deinde teſtas pro ollæ magnitudine ſatis multas, igni candefactas in ollam cõijcito, poſteaq; hominem inclinatũ apoſita ad ollam aure, fomentum admittere iubeto. Circum aurem uero faſciculum ex lana in orbem circumponito, ne uidelicet circumſitæ partes exurantur. Vtendum & farina ordeacea ac triticea in uino cocta, itemq; ungento irino calido, gratia fomenti. Superne uero auriculæ imponẽdæ ſunt lanæ molles ac puræ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 103 sur 580

©BIUM

uino & oleo imbutæ, ordeacea itidē & triticea farina, aliquando quidē per ſe cocta, cum uino & ungento irino, aliquando uero columbino ſtercore, & ariſtolochia tenui, æquis partibus ammixtis. Confert autem & cibi abſtinentia, & diæta tenuis, & alui euacuatio larga & memorabilis. Inſuper & quies, ocium, capitis uelamen, In potu aqua calida, aqua mulſa, ptiſanæ ſuccus cum melle, donec remiſerint dolores.

Quæ Archigenes ad auditus grauitatem, ac ſurditatem his uerbis conſcripſit.

IN auditus grauitate ſuccū corticis raphani cum roſaceo aut cyprino tepefactum inſtilla. Aut galbanum cum aceto & melle feruefactum. Quod ſi ſurditas ſuccedat, Veratrū nigrum eruí magnitudine in cocto melle indito, ac donec quod impedit erodat ſinito. Aut ubi abſinthij decocto elueris, mel & oleum inſtillato. Aut collyrio ex nitro, ſicu, & ſinapi immiſſo, per triduū id non extrahimus. Poſtea uero acutis uocibus aſſiduis & uiciſſim grauibus inclamamus, & per tubam ſonitu immiſſo malum depellere conamur. Poſt hæc & aſphodeli radices oleo ueteri incoctas utiliter infundimus, caprinaq; urina aſſidue eluimus. Cæterum ſurditate ex capitis dolore oborta, raphani ſuccū cum roſaceo infudi. Aut foliorū cucumeris ſylueſtris ſuccū. Aut caſtoriū cum baccis lauri & aceto.

Eiuſdem de corpuſculis quæ auribus illabuntur.

QVod ſi aqua in aurem illabatur, Auxiliatur acetū, & cum altero pede affectæ auriculæ propinquo exilire, aliqualiter ſeipſum reclinando. hoc enim modo facile excernitur. Quin & exuctio ſimplex per os, aut etiā per ſtipulam, egregie aquam extrahit: quod ubi factum fuerit, conſcalpta per lanam auricula, ex prædictis ungentis aliquod inſtilla. Si uero calculus, aut faba, aut conſimile quippiam, in auditorium meatum illapſum fuerit, eluito, aut lana circa auriculare ſpecillum obuoluta, & reſina tincta extrahito. Idem & per glutinoſum aliquod pharmacum fieri poteſt. Quod ſi neq; ſic ſequatur, ſternutatorio in nares iniecto, os ac nares obturato: facta enim ſpiritus concluſi extenſione, id quod incidit efflatur: idq; aſſidue donec excidat facito. Si enim intus mãſerit, aure inflammata cõuulſiones inducet. Optime etiam confert ad eorum quæ illapſa ſunt eiectionem, concuſſio. Si itaq; puer fuerit, pede comprehenſum & in caput eleuatum, cum concuſſione uibrabis, Si uero perfectæ ætatis quiſpiam ita fuerit affectus, ipſum in tabulam ſecūdum affectam aurem reclinatum, caput ad tabulam firmare iubeto, deinde leuata tabulæ circa caput parte, deferri ſinito, idq; ſæpe repetito. Mouebitur enim quod incidit, & ad expeditiores meatus partes progredietur, atq; ita anguſta & cõcaua ſpecilli parte immiſſa ſcite extrahito. Si uero faba aut conſimile quippiam in aurem illapſum, in ea maneat, madefactumq; & tumefactum, dolores inducat; impoſſibile quidem eſt ipſum integrum eximere. Quare per ſpecilli concauum induſtriè partiri ac diuidere idipſum oportet, atq; ita particulatim extrahere, deinde ſapam aut uinum dulce calidum infundere, ac lenire meatum ex lancinatione offenſum. At uero ſi animal aliquod illapſum ſit, ſcammoniam aceto dilutam, aut abſinthij ſuccū, aut peucedani ſuccū, nitrumq; ac ſulphur cum raphani ſucco inſtillato.

Apollonij de ijſdem.

APollonius autem de ijſdem ſic ſcripſit, Ad pulices & uermiculos in auribus, reliquaq; earū poro illapſa, acetum & oleum inſtilla. Aut capparis ſuccum inſtilla. Aut amygdalas amaras terito, & oleoſum ab ipſis expreſſum inſtillato. Veratrum album tritum inſpergito. Aut Ariſtolochiam tritam inſpergito. Aut calaminthæ ſuccū infundito. Aut cinnabarim uiridē inſtillato.

Aut

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 104 sur 580

©BIUM

Aut ueratrum album cum uino infundito. Aut aluminis & ſeminis cucurbitæ ſylueſtris, ſiue medullæ eius, æquas partes tritas cum oleo cedrino inſtilla. Aut cepam tritam & œſypū æquis partibus in uino diluito ac infundito. Aut myrrham tritam, acetoq; ac melle pariter dilutam adhibe. Aut chalcitidem crudam tritam ac melle dilutam infunde. In uniuerſum uero eximendum eſt quicquid in meatum incidit hoc modo. Per auriſcalpium nimirum aut uolſellam, aut lanam mollem ſpecillo obuolutam & reſinatā, aut etiam quæ uncinum habeat tenuem appenſum. Nitrum etiam aſſatum tritum auriculę inſpergito, & acetum inſtillato, ac lana appoſita per noctem ſinito. Sequenti uero die aqua & oleo calido eluito. Cæterum ad aquam in aurem acceptam, cepæ ſuccum & adipem anſerinum tepefactum inſtilla. Aut mali punici nucleo carentis dulcis & acidi, ſuccum in æreo uaſe donec duæ partes ſuperſint coquito, indeq; duas guttas inſtillato. Aut myrrham ex aceto & melle tritam infundito.

Auricularia pharmaca à Critone conſcripta his uerbis.

AD ſonitus aurium à morbis. Abſinthiū in aqua decoctum pro fomento adhibe, & roſaceū cum melle inſtilla. Aut raphani corticis ſuccū cum roſaceo inſtilla. Aut aloen cum uino & melle. Aut thus cum aceto & roſaceo in malicorio ad mellis ſpiſſitudinem coquēdo redactum. Aut hyoſcyami ſuccum cum roſaceo tepidum. Aut radicū calami uiridis ſuccum cum lacte. Aut rhamni ſuccum cum celtica nardo. Aut gallam nigram cum pari myrrha ex melle. Aut lycium cum uino mulſo inſtilla. Aut uulpis adipem. Ad dolores aurium cum humiditate & purulentia. Vini ueteris ſeſquiunciam, mellis corſici unciam 1. nitri rubri unciæ dimidium. lycij indici unc. 1. lycium cum uino & nitro tritū leuigato, ac mel ammiſceto, & in uitreo uaſe repoſita infundito, hyeme quidem bis in die, æſtate uero ſæpius, & tomentum lanæ conchylio infectæ indito. Ad aures purulentas. Alumen ſciſſile terito, & affuſo aceto ad liquidiorem ſtrigmento compagem redactū lana cōuoluta excipito, & reſiccata lana, ex ipſa in aurem indito, aut hoc ipſum pharmacū liquidum per lanam ſpecillo obuolutam in aurem demittito, eamq; ex eo quotidie illinito. Expedit & modicū paſſum adfundere ne pharmacum exareſcat.

Archigenes ad aurium affectiones extra meatum.

CAeterum ad affectiones aurium extra meatum auditoriū Archigenes hęc conſcripſit. Ad aures contuſas, myrrham, thus, terram nigram, qua aliqui ſe tanquam ſmegmate confricant: cum acri aceto probe unita cerati craſſitudine imponito, & nequaquam amplius irritato. Aut ceruſam & apij ſemen pariter accepta cum melle obline. Quidam abſinthiū pro ceruſa ſcribunt. Aut ſulphur uiuum, myrrham, & thus cum pice liquida in ſplenio imponito. Aut glutinum fabrile & aſphaltum ſiue bitumen eodem modo. Quidā etiam mannam, hoc eſt, thuris micas ammiſcent. Aut cephalico Aſclepiadeo emplaſtro utere. Aut paſtillis pudēdis deſtinatis illine. Porrò in quibus contuſæ ſunt aures, intrinſecam expeditiorem concauitatem cartilagineam, figulina terra expleto: & ſequenti die ubi exaruerit, ſolanum cum ceruſa illinito, uſquequo in integrum reſtituantur. Verum in aurium uulneribus & fiſſuris, cartilagine probe coapta fibulas imponito, deinde inflāmationem arcētibus & reliquo glutinatorio ducu utitor. At uero inflammata in aurium puerorum pulpis foramina oleum, quod in ærea lucerna æruginē contraxerit, illinendo perſanabis. Cæterū Aſclepiades huiuſcemodi ad contuſas & fractas aures compoſitione uſus eſt. Aloes partem unam, glutinis fabrilis cum aceto cocti partem unam, mixta imponito. Aliqui mannam ſiue micas thuris ammiſcent.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 105 sur 580

©BIUM

Epithemata ad contuſas aures. Cotyledonis herbę drach. VIII. amygdalarum amararum depuratarum drach. II. tragacanthi drach. II. aceto dilue & uiſco quercino excepta, & linteolo infarta, impone. Aut ceræ drach. VIII. galbani drach. VIII. nucum amararum drach. VIII. uiſci quercini drach. XVI. thuris drach. VIII. miſyos aſſati drach. VIII. componito ac utitor. Apollonius autem hoc modo, tum aurium inflammationes in ſuperficie cutis ex humorũ impreſſione aut plaga obortas, tum tumores ac rubores curauit. Butyrũ recens excolatũ inſtilla. Aut adipem anſerinũ & lac muliebre mixta inſtilla. Aut glandis ungẽtariæ ſuccum & reſinam liquidam tepidam affunde. Aut adipem bubulum ac anſerinũ, æquis partibus liquefactos inſtilla. Aliud quod illini poteſt. Papaueris ſuccũ aqua dilutũ, penna illinito. Aut crocum tritum & muliebri lacte dilutum illinito. Aut argenti ſpumam cum aqua & nardo tenui tritam illinito. Aut ceruſam coriandri aut polygoni aut ſolani ſucco dilutã illine. Cataplaſmata. Abſinthiũ tritum ex aqua pro cataplaſmate impone. Aut ſeſamũ aqua tritum impone. Lentem aqua tritam cum melle impone. Aut mali punici dulcis putamina cocta & trita in uino: hoc ualde cõmodum pharmacũ exiſtit. Aut myrrhã & adipem anſerinũ, uel butyrum, uel reſinam, & cõchylij partem internã æquis partibus trita ſuper aurem & propinqua tempora impone. Conuenit autem ad hæc ciborum abſtinentia, alui euacuatio, inſuper quies, & capitis ac reliqui item corporis uelamen. Longe uero remota eſſe debent, ardor, frigiditas, balneum, uomitus, clamor, & omnis diſtentio.

Ad exulceratas ex plaga & fractas aures.

Panem calidum internum cum melle tritum impone. Myrrham cum uino ueteri tritam illine. Cochlearum colla unà cum teſtis terito, & dimidiam myrrhæ partẽ addito ac imponito. Abſinthij & apij ſeminis æquales partes tritas cum melle imponito. Picem circumline & ſulphur tritum aut thuris micas inſperge. Verum ne obliges iſta, neq; frequenter repetito epithematum detractiones.

De Parotidibus. Cap. II

PArotides è genere quidem ſunt inflammationũ, fiunt autem glandulis circa aures affectis: nõ tamen prima parte curationis partiũ inflammatarum in eis utimur. in illis enim ut plurimum curatione reprimente ac repulſoria à medicis appellata uti cõuenit, atq; id maxime quum neq; malignum ſit, neq; multum quod influit, neq; corpus humoribus ex æquo redundet. Sic namq; ſpongia ſola ex poſca impoſita incipiẽtes inflammationes repreſſit, neq; quicquã ex eo totum corpus fuit offenſum. Verũ in parotidibus ipſum contrariũ facimus, pharmaca attractoria adhibentes, atq; ſi hæc nihil memorabile efficiant, etiam cucurbitam affigentes, aut fomenta aſſidua adhibentes, Annitimur enim ut affligens humor ex profundo ad cutem adtrahatur, præſertim ſi in capite affectio ſit firmata, humoribus uidelicet in ipſo obfirmatis. Quin & quũ citra capitis affectionem, in febribus acutis natura ſuperfluos humores ex uaſis effundẽs, ad regionem inter cutem & ſubiecta corpora deponit, quando ſanè & glandulæ ex effuſis humoribus participant: melius utiq; etiam tunc uidetur naturam adiuuare, per humorum ex loco in locum impetuoſum illapſum, febres curãtem. At uero quum uehemẽti impetu fluxus illabitur, nihil nos curioſius agentes, omnia naturæ permittimus. Si enim ſiue cucurbitam, ſiue aliud pharmacũ humores ex alto ad cutem adtrahens admouerimus, uehemens dolor hominẽ apprehendit, unde & uigiliæ & febres inducuntur, ac uires exoluuntur. Mitigare itaq; tunc & non humorum influxui opitulari cõuenit, per cataplaſmatũ maxime lenientium uſum, uelut eſt quod ex frumẽti, aut hordei, aut ſeminis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 106 sur 580

©BIUM

ſeminis líni farina, cum aqua mulſa, aut fœni græci, aut altheæ, aut chamæmelo/rum decocto coquitur, & quæcunq; ad hoc quod moderate humectã habent ca/liditatem, per quã mitigare dolores ualent, etiam influentes humores concoque/re poſſunt ac ſuppurare, quemadmodum de his in cataplaſmatum tractatu ſer/monem fecimus. Quod ſi etiam ſanguis redundare uideatur, per uenæ ſectio/nem ipſum euacuabimus, præſertim ſi id uires permittant. Nunc uero ad phar/macorum compoſitionem progredientes, quam etiam à principio nos tractatu/ros recepimus, qua ratione tum cõpoſitio ipſorũ, tum uſus conſtet docebimus. Si itaq; tumor non diſcutiatur, ſuppurantibus pharmacis utendum eſt, uelut eſt frumenti farina cum caricarũ decocto & oleo. Item quod ex polline, & quod ex fermento conſtat pharmacũ. Si uero ſuppuratæ fuerint parotides, tunc aut per ſectionem pus elicere oportet, ulcusq; uelut in eiuſmodi fieri moris eſt ac omni/bus notũ curare, aut ſanè per pharmacũ abſceſſum rumpere, Quale eſt Smilium appellatum, & quod ex allijs cõſtat: aut tentare ut ipſum per medicamenta attra/ctoria & tenuium partiũ uim habentia diſcutiamus, bis per diem ijſdem ablatis, & fomẽtis admotis donec remiſerint & laxati fuerint dolores. Quãdo uero iam plurimũ puris fuerit diſcuſſum, tunc iam primũ ſemel ſoluere ea medicamenta, & fomenta adhibere oportet: deinde uero neq; ex re eſt id facere, ſed ipſis phar/macis permittere, ut ſi quid reliquum in profundo hæreat, idipſum diſcutiant. Quòd ſi duricies adſit, ea ipſa quoq; mollienda eſt, quare hoc tempore ex mixta pharmacorũ facultate compoſitio parabitur, emollientibus uidelicet ad attracto/ria ammixtis. Poſtquam uero omnis purulentia fuerit euacuata, & adhuc duri/cies aliqua relinquatur, emollientibus pharmacis utendum eſt, quorũ ſyluæ ſiue materiæ itemq; compoſitionis uarietatem, in malagmatum ſermone demonſtra/ui. Manifeſtum autem eſt, quod moderatas parotidas, in quibus neque humo/rum multitudo redundans in particulas irruit, intantum ut uehementes dolo/res excitet, neque caliditas cum humore adeſt, facile per hæc ſanare poſſimus. Neque enim ad ſuppurationem feſtinant, neque uehementem dolorem indu/cunt. Verum licet etiam fomẽtis ex muria uti, & cataplaſmata magis calefacien/tiaq; & diſcutientia adhibere, & medicamenta eandem facultatem prope attin/gentia. Quum uero plerique medici & parotidũ pharmaca indiſtincte conſcripſe/rint, Si quis prædictis in memoriam reuocatis ad eorum uſum acceſſerit, facile intelliget quibus tandem ad ſingulas parotidas utendum ſit. Verum præexerci/tabo etiam ego uos ad hanc rem per exempla, quæ Archigenes in primo phar/macorum ſecundum genus his uerbis ſcripſit.

Archigenis ad parotidas. Parotidas diſſoluere uolentes, plantaginem cum ſa/le tritam aſſiduè pro cataplaſmate imponimus. Aut caprinum ſtercus ex aceto, Aut rumicis ſylueſtris radices coctas in uino, aut ficum tritam cum atramento ſutorio. Aut ficum coctam, cum abſinthio & uino tritis. Aut buccina marina, aut purpuras uſtas, melle aut axungia exceptas impoſito, & confeſtim diſcu/tientur. Idem etiam oſtreorum teſta uſta & cum melle impoſita facit. Aut ce/ratum roſaceum ſiue cyprinum, ruta ammiſta, aut ſulphure uiuo addito, emolli/tum, aut cimolia cum aceto. Diſcutit maxime ficus aqua marina aut muria co/cta, ac trita impoſita. Idem facit & marrubium tritum cum ſale, & lana buty/ro imbuta ac impoſita, inchoantibus parotidibus opitulatur. Quemadmo/dum huic poſtremo loco ab eo relato, recte Archigenes diſcrimen appoſuit, in/cipientes parotidas è butyro opem ſentire teſtatus: Sic cõueniebat ipſum etiam circa alia medicamẽta utendi tẽpus adijcere, uelut ego paulò ante feci. Quin & circa hoc ipſum butyrũ, non ſatis eſt ex ſolo parotidũ principio facere diſcrimen

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 107 sur 580

©BIUM

niſi apponatur num uehementer aut molliter concitetur, & num dolenter uelut cum pulſationibus & uigilijs infeſtet, an cum moderato dolore. Deinde qui ſit morbi ſtatus, Num magna omnino laxitate opus habeat, an per minorem iudicari ac finiri poſſit: tali nanq; ſuffecerit butyrum, in corporibus præſertim mollibus eunuchorum, puerorum, & mulierum, & eorum qui teneram habent carnem. Si uero cum uehementi dolore fiat, cataplaſmate dolorem ſedante opus habet, ſimulq; aſſiduo fomento uel per ſolam aquam, uel etiam modico iniecto ad eam ſale. Quandoquidem uero primum omnium pharmacum cõſcripſit, plantaginem cum ſale, ab illo ſanè etiam nos rurſus initium faciemus, plantaginis naturam recordantes ex mixtis facultatibus diſcuſſoriáque & repulſoria compoſitam eſſe. Ego uero nũquam pharmacis ad parotidas deſtinatis repulſoria am miſceri operæpretium exiſtimo, præterquam ſi aliquando, raro tamen, ad multam diſcuſſoriorum copiam parum quiddam ex eis addatur, atq; id tum demum ubi citra uehementem dolorẽ parotides irruant. Quod uero deinceps ſcriptũ eſt, Stercus caprinũ ex aceto, inueteratæ ac induratæ, nullumq; amplius memorabilem dolorem habentis parotidis pharmacum eſſe poſſit, uelut etiam lienis in ſcirrhum indurati. Tertio deinde loco cõſequenter, Radices rumicis ſylueſtris in uino coctas tradidit. Si ſanè & qualitatem & ætatem uini appoſuiſſet, fortaſſis & ego tentaſſem de eo iudiciũ ferre. Quũ uero non adiecerit, multumq; differat acerbum, aut auſterũ, aut acre, aut dulce, aut recẽs, aut uetus, aut craſſum, aut tenue, aut fuluũ, aut albũ, aut nigrũ uinũ eſſe, ob id etiam ego nihil habeo quod de hoc pharmaco dicam. At quũ uobis hoc cognitum ſit, quòd maiori diſcutiendi ui præditum ſit uetus, præſertim ſi ex genere natura calidiorum ſit, uelut ſunt in totum fulua, contraria uero huic ſecundum uires tum auſterum, tum acerbũ, huiuſmodi quidem uinum uitare oportet, In fuluo uero & mediocriter uetuſto, & tenuium partium, rumicis radices coquetis, & in parotidibus citra uehementem dolorem obortis adhibebitis. Scribit deinceps, ficum tritam cum atramento ſutorio. Diſcuſſoriæ quidẽ igitur & attenuatoriæ facultatis eſt ficus, præſertim arida: recens uero diſcutiendi quidẽ uim habet, uerũ cõcoquere non poteſt. Verum atramentũ ſutoriũ nemo ignorat utraſq; facultates fortes cõplecti, quapropter etiã uehementia eius uitanda eſt. Cocta deinde fico nimirũ arida, cum abſinthio & uino tritis, uti iubet. His ſanè etiam uos utemini in tẽpore, ad medias magnitudine ac tẽpore inflammationes. Quemadmodũ etiam buccinis, & purpuris, & oſtreis uſtis, in dureſcentibus ac uetuſtis. Eſt enim pharmacũ quod omnem afflictionẽ & acrimoniã mitigat & diſcutit, nõ ſolũ ſi melle quis eorũ cinerem imbuat, ſed & multo magis ſi adipẽ uetuſtũ à fibris depuratũ ammiſceat. Citra omnem enim moleſtiã omnes inueteratas inflãmationes diſcutit, etiãſi ex influxionis materia ſint obortæ. Deinceps cerato roſaceo & cyprino cũ ruta uti iubet, quod diſcuſſoriũ quidem pharmacũ eſt, uerũ nihil uehemẽs neq; uiolentũ in ſe habet. Paulò uero efficacior fit cõpoſitio, ſi ſulphur uiuũ pro ruta ammiſcea mus. Quæ ſequit deinde cimolia cũ aceto, neq; fortẽ, neq; doloroſam, neq; magnam parotidẽ curare poteſt. Ficus uero aqua marina cocta, in inueteratis iam cõmoda fuerit, utpote diſcuſſoria ui prædita, uelut etiã ſi aquæ marinæ penuria, muria quis utat. Simile huic eſt, quẽadmodũ etiã ipſe Archigenes dixit, Marrubiũ cum ſale. Poſt hæc uero de butyro ſcripſit, cuius ut ultimi circa illius dictionis ordinẽ, paulò ante mentionẽ feci, poſt quod rurſus ad generoſum pharmacũ tranſit, Pyrethrũ tritũ fico excipi iubens. Deinde calce uiua cum melle trita uti præcipit. Et poſt hoc, muſtelæ ſanguinis illinendi meminit. At uero talia tanquam curioſa & ſuperuacanea, & quæ magnam rei medicamẽtariæ egeſtatem

indicent

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 108 sur 580

©BIUM

indicent, ſi per alia auxilia, citra ſanguinis muſtelæ adhibitionem, parotidas curare nequeat, neq; in uſum adſumpſi, neq; eorum experimentum habeo. Sed neque ex amicis noſtris quiſpiam alius uti tentauit. Verū cerebrum illinire quod cunq; tandem, mediocrium parotidum medela exiſtit. Poſt hoc uero hæc uerba ſcribit. Aceto feruenti perfundito, aut ſpongiam in acida muria imbutam imponito. Foſſorum ac meſſorum fortaſſis ea fuerit medela, non hominum urbanorum. Deinceps acris mentionem facit pharmaci ex muſtela uſta, cuius cinerem cerato irino excipi iuſſit. Verum eiuſmodi pharmacis, quando diu durant & in ſcirrhum indurantur utendū eſt: pleraq; enim ab eo ſcripta ueteraſcentium & ægre ſolubilium parotidum remedia exiſtunt, quapropter etiam ipſe ad pharmacū hoc adiecit, quòd etiam Strumas probe ſanare poſſit. Poſt hoc uero eiuſmodi dictio inordinate inſerta eſt, tum aſſidua calidæ adſperſio, tum aſſidua crudæ ordeaceæ farinæ impoſitio. Quod ipſum ſiue quis per ſe legat, ſiue prioris dictionis finem, huius dictionis principium faciat, utrunq; male dictum eſt. Manifeſtū uero hoc erit ubi præcedentis dictionis finem præpoſuerimus, ut totus ſermo eiuſmodi fiat. Mirabiliter diſcutit & ſtrumas, ſæpe etiā parotidas, tum aſſidua calidæ adſperſio, tum aſſidua crudæ ordeaceæ farinæ impoſitio. Si uero de parotidibus ſolum dicatur, certa diſtinctio aberit, quæ doceat nos in quibus & qualibus parotidibus aquæ calidæ adſperſio, & aſſidua crudæ ordeaceæ farinæ adhibitio conueniat. Non enim in omni, ſed quam citiſſime uelimus ſuppurari, hæc facienda ſunt, quemadmodum in ſuperiori ſermone eſt indicatum. hoc itaq; uitioſe, ut dixi, interſertū eſt. Cæterū Archigenes ad conſequētia tranſgreſſus rurſus pharmaca ſcribit, non apponens quod induratis & inueteratis ſalutaria exiſtant, quum nos ex materia ipſorum, ipſa talia eſſe cognoſcamus. Adſcribam autem iam uobis ipſius Archigenis dictionem, Quæ ſic habet. Proprie uero lupinorū amarorū farinam cum melle coctam, modica calce uiua addita, pro cataplaſmate imponito. Egregie diſcutit & hoc. Picis brutiæ, mannæ ſiue micarū thuris æquales partes, terebinthinæ, palmarū Syriacarum non uetuſtarum pinguium carnis puræ, utriuſq; duplū, galbani dimidiū mannæ. probe unitis utitor. Si uero dura ſit reſina expectato. Aut nitrū & rubricæ ſinopidis tertiā partem cum ungento cyprino ad ſtrigmentitiam craſſitudinem redacta, ac linteolo infarta imponito. Aut calcem uiuam cum ſtrigmentis eodem modo. Aut caricas, galbanū, nitrū pari mēſura, ſulphuris tertiā partē, terebinthinę, opopanacis utriuſq; parū quiddā. unitis utere. Aut calcem uiuā cum aceto tritā impone. Quòd ſi neq; per hæc diſcutiantur, adiuuabimus permutationē in ſuppurationē per largam & frequentē decocti lauri aut baccarū eius perfuſionē, aut ſulphure uel cōſimili quopiā in aquā inſperſo, & per frequētia ex calida crudaq; ordeacea farina cataplaſmata, ſiue nitro, ſiue colūbino ſtercore in ea ammixto. Aut etiā cucurbita cū ſcarificatione affixa. Deinde ad chirurgiā perueniendū eſt & crudi abſceſſus ſectionē. Optimū enim in his ut q̄ celerrime fluxio foras euellat. Hęc quidē Archigenes ſcripſit. Sunt aūt & multa emplaſtra quæ parotidas diſcutiunt, aliqua quidē iam inueteratas & induratas: aliqua uero eas in qbus ſedato dolore, nulla amplius puris ſuſpicio eſt. Quēadmodū etiā aliqua quæ iam ſupuratas curare poſſunt: talia uero inter diſcuſſoria emplaſtra, ſingula cū uiriū ſuarū profeſſione cōſcripta ſunt, uelut etiā ea quæ ſimplices parotidas curāt laxatoria appellata, omnibus nota ſunt. Exēpla ipſorū ſunt, Emplaſtrū Mnaſeæ, & quod ex ſuccis cōſtat, & quod ex ptiſana. His adhuc molliora ſunt cerati forma, tum ex butyro, tum ex œſypo cōfiata, oſtreis aut buccinis, aut purpuris uſtis additis, adipeq; porcino, ſingulis quadrātis pōdere. Præſtat & hoc. Butyri unc. 1. ceræ ſextantē

& unciæ

©BIUM

& unciæ dimidium, oſtreorum uſtorum quàm tenuiſſime tritorum ſextantem. liqueſcibilia liquefacito, oſtreaq; infarcito, ac unitis utitor confidenter. Efficaciſſimum hoc ad parotidas exiſtit.

De affectionibus narium. Cap. III

EX genere tumorũ præter naturam, polypodes in naribus generantur. Ex genere uero ulcerum ozænæ, Secundum genus autem excretionum præter naturam, Sanguinis eruptiones fiunt in morbis acutis, iuxta rationem earũ quas recentiores Medici priuatim Superexcretiones appellant. Nimirum in quibus natura ad iudicatorium auxilium concitata, modũ exceſſit. Primum itaq; de ozænis ſermonem faciam, quæ ex humorũ acrium & putreſcibiliũ influxu generantur: ita ut ſi acres ſolum ſint, ægre curabilia ulcera producere conſueuerint, non tamen graueolentia. Cæterum cura cõmunis ambobus his eſt, itemq; polypi, ut uidelicet primum caput ſiccetur & firmetur, quum palàm ſit ob uitiatorũ humorum redundantiã defluxũ ex eo in nares prouenire. Quo modo uero caput totũ corroborare oporteat, quo nullum recrementũ ex eo ad inferas partes delegetur, ſæpe iam dictum eſt. Quum igitur per illa caput ualidũ reddideris, ad naris progredieris curationem, Scopo in ozænis propoſito, ut affecta pars per mixtæ facultatis pharmaca tum repellentia, tum diſcutiẽtia, reſiccetur. Repellunt itaq; tum auſtera, tum acerba, quæ communem adſtringentium appellationem habent. Diſcutiunt autem calida & ſicca facultate prædita, quorũ ſylua talis eſt. Archigenis pharmaca ad ozænas, Quum ozæna in naribus fuerit, calaminthæ ſuccum infunde. Aut ipſam calaminthẽ aridam per fiſtulam inſuffla. Aut ueratrum album cum ſeminis naſturtij chema quotidie inſuffla: poſt hoc uero caput perfunde. Obline autẽ eos uel chalcitide, aut atramẽto ſutorio, aut pſorico cum melle. Aut inſtillato in narem melle, & per ſternutatorium facta concuſſione, tectoria ulceri obducta excutito, deinde præſcriptum ex naſturtio & ueratro pharmacũ, per narem adtrahere quàm plurimum iubeto, & poſtea amurcam cum melle illinito. Aut ranunculi ſuccum cum alumine liquido in narem infunde, ægrumq; reſupinatum donec ad os penetret attrahere iube, atque id uſq; quo percuraueris identidem repete. Si uero uetera ſint ulcera, etiam acetũ uetus ammiſce, aut ſulphur tritum. Acre item acetũ in uaſculum anguſti oris fuſum, ad multũ tempus ad reſpirationem ipſorum appone, deinde Miſy cyprium, & dimidium eius nardi indicæ, cum uino chio ad mellis craſſitudinem redige, ex eoq; meatus obline, & per lanam obtura. Ad ulcera in naſo. Vlcera in naſo, ex malorum punicorum ſucco in æreo uaſe ad medietatem cocto perline. Aut malum punicum dulce integrum in uino coctum terito, & forinſecus imponito. Aut uiolam albam ex aqua affricato. Aut rubi ſuccum & alumen Melium cum aqua diluta eodem modo. Si uero uetus ſit ulcus cum aceto diluito. Aut iridem & ſandaracham cum melle oblinito. Aut adipem uitulinum & reſinam illinito.

De polypo narium.

POlypus tumor eſt qui præter naturã in naribus generatur, polypodis carni aſſimilis iuxta ſubſtantiæ proprietatem. Manifeſtũ itaque eſt affectionem hanc ex craſſis & uiſcoſis humoribus generari, atque ob id mixta materia medicamentaria opus habet, ut uidelicet partim adſtringat, partim ſecet & attenuet, partim etiam diſcutiat & condenſet. Archigenis ad polypodas. In polypode naſturtij tenuis chemam, ſiue drachmam dimidiam, cum ueratri albi obolis duobus, nare adtrahere iube. Vbi uero exciderit linamentis cum anthera ſiue florido emplaſtro ex melle utere, aut lycio eodem modo.

Aſclepiadæ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 110 sur 580

©BIUM

Aſclepiadæ ad Ozænas & polypos. Aſclepiades in quinto exterorũ ſic ſcripſit. Aridum ad Ozænas, Aluminis ſciſſi drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. ſandarachæ drach. IIII. gallæ drach. I. atramẽti ſutorij uſti drach. I. tritis utere. naribus prius uino odorato elotis, & pharmaco per ſpecillí extremum ſiue nucleum admoto. Aliud, Seminis ericæ drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. nitri rubri drach. VIII. malicorij drach. VIII. ſeminis tamaricis drach. unam. crocomagmatis drach. II. tritis utere. Aliud, Soreos ægyptij friabilis drach. II. chalcitidis uſtæ drach. II. ſeminis tamaricis drach. I. croci drach. I. myrrhæ drach. I. tritis utere. Aliud, Chalcitidis uſtæ drach. II. atramenti ſutorij aſſati drach. II. Miſyos drach. II. amomi drach. I. myrrhæ drach. IIII. croci drach. I. tritis utere. Alia compoſitio quæ flaueſcens appellatur. Aluminis ſciſſi drach. VIII. chalcitidis crudæ drach. VI. ſandarachæ drach. III. putaminis mali punici drach. II. atramenti ſutorij uſti drachmas II. miſyos aſſati drach. II. tritis utere. Alia, Atramenti ſutorij uſti drach. IIII. diphrygis drach. II. calcis uiuæ drach. II. ſandarachæ drach. II. Arida admoue, aut linamentum tortum aqua madefactum ac pharmaco imbutum inde. Aliud, Miſyos aſſati drach. II. mannæ thuris drach. II. chalcitidis aſſatæ drach. II. ſquamæ æris ſeſquidrachmam, æruginis drach. I. arida adhibe.

Lamponis ad Ozænas, ægilopas, polypodas & multa alia.

AD ozęnas & ægylopas ac polipos, & quęcũq; uelis citra ſectionẽ ac uſtionem ſubmouere. Dirimit etiam oſſa corrupta, facit & ad ulcera ſerpentia ac putrida inſperſa, & ad ſordida ulcera linamento excepta ac indita cum melle. Scobis æris rubri unc. I. ſalis ammoniaci ſextantem, ammoniaci thymiamatis ſextantẽ, aluminis rotundi quadrantẽ, aceti acerrimi heminas VI. Arida terito, & affuſo aceto, omnia in uas æris rubri transferto, in eoq; ad ſolẽ ſub caniculæ ardore cum æris rubri radio agitato donec pharmacũ exareſcat, deinde in mortariũ translatum diligẽter terito, & in fictili recondito. Vſu uero exigente, aquam abſorbendam dato, deinde etiam in ore continendam, pharmacum uero per fiſtulam inſufflato. Scribonij largi facit ad omnia extuberãtia. Miſyos uſti, chalcitidis uſtæ, atramenti ſutorij uſti, ſoreos, ſquamæ æris, ſingulorum drach. VIII. Arida admoueto. Oportet autem præcedẽti die quieſcere, deinde ſequenti pharmacum poſt cibum indere, Illinendę etiam nares antea cum bitumine aut liquida pice, aut myrrha ſtacte. Philoxeni chirurgi ad polypodas, ozænas, omnem excreſcentem carnem, hæmorrhoidas, & quibuſcunq; cruſtam inducere uelis. Aeris uſti, auripigmenti torrefacti miſyos aſſati, ſingulorum drachmas II. diphrygis drach. III. chalcitidis uſtæ, atramenti ſutorij uſti, ſquamæ æris, ſingulorum drach. IIII. tritis utere. Cæterum poſt pharmacorum adhibitionem, etiam ſternutatorijs utimur, quo uidelicet tectoria ulceri obducta excutiamus, quæ tribus aut quatuor diebus ferè excidere conſueuerunt. Vbi uero exciderint adipe anſerino ac butyro cum roſaceo cerato curantur. Verum Aſclepiades in primo pharmacorum exteriorum ſic ſcripſit.

Aſclepiadæ ad ozænas, quo uſus eſt Meges. Seminis ericæ drachmas IIII. myrrhæ drach. IIII. nitri rubri drach. IIII. putaminis mali punici drach. IIII. croci drach. II. coſti drach. II. trita inſufflato. Aliud, Aluminis ſciſſi drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. ſandarachæ drach. II. rhois rubri drach. II. ſalis foſſilis drach. II. coſti drach. II. croci drach. II. trita inſufflato. Ante curam uero nares uino odorato & optimo melle eluere conamur. Ad narium polypos quo uſus eſt Antipater. Aeris uſti drach. IIII. minij ſinopici drach. I. trita per harundinem inſufflato, Quin & per ſpecillí nucleum admoueto.

Aliud

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 111 sur 580

©BIUM

Aliud Antonij Muſæ. Atramenti ſutorij partem I. ſandarachæ partem I. trita inſuffla. Aliud Charixenis poſt chirurgiam. Cornu cerui uſti drach. IIII. ſquamæ æris rubri drach. IIII. auripigmenti drach. I. trita inſuffla. Aliud, Bryoniæ radicis uſtæ drach. IIII. atramenti ſutorij drach. IIII. ſpumæ nitri drach. IIII. elaterij drach. IIII. trita inſuffla. Ad ulcera in naribus. Recrementi plumbi, uini ueteris, olei myrtei, ſingulorum æquales partes. plumbi recrementũ ut quàm leuiſſimum fiat terito, & adfuſo uino rurſus leuigato, deinde myrteum addito, omniaq; ſimul miſceto ac conquaſſato, & in figulinum uas coniecta prunis imponito, aſſidueq; agitato, atq; ubi ſtrigmentoſum redditũ fuerit pharmacũ ſublatũ in pyxide plũbea ſeruato. Aliud, Plũbi uſti & loti drach. VIII. uini roſati quantũ ſufficit, olei myrtei quod ſatis eſt, apparato & utitor ut dictum eſt. Aliud, Spumæ argenti drach. VI. ceruſæ drach. VIII. malicorij drach. IIII. alumi nis ſciſſilis drach. IIII. uini aminæi quantũ ſufficit, olei myrtei quod ſatis eſt. Ari da tuſa & cribrata in mortariũ cõiecta cũ uino ad ſtrigmentitiã craſſitudinẽ redi gito, poſtea uero myrteo oleo affuſo conquaſſato, & ablatis in pyxide plumbea reconditis ut dictũ eſt utitor. Sint aũt myrtei heminæ quatuor, uini cyathi. IIII. Diogenis pharmacum accommodatũ. Adipis anſerini drach. IIII. œſypi ſeſquidrachmam, medullæ ceruinæ drach. II. ceræ Tyrrenicæ drach. VIII. plumbi uſti & loti drach. IIII. ſtibij uſti & loti drach. VIII. ladani drach. II. adipis uitulini drach. II. terebinthinæ drach. IIII. ceruſæ drach. II. ſpumæ argenti drach. I. roſacei quantum ſufficit. Liquida cum aridis committito & repoſitis utitor. Vſu autem expetente quantum ſatis fuerit tollito, & roſaceo dilutum naribus ſublinito. Ex primo de parabilibus Apollonij. Ad affectiones in naribus. Ad narium exulcerationes, & putredines ac fœtores, mali punici nucleo carentis dulcis itemq; acidi ſuccum, in æreo uaſe donec duæ partes ſuperſint coquito, ac utitor quàm penitiſſime illinendo. Facit & malum punicũ dulce cum uino coctum & forinſecus impoſitum, atq; intro illitum. Ad excreſcentẽ carnem & polypum. Diphryges tritum admoueto, & linamẽto nares diſparato. Aliud, Veratrum terito, eiq; origani par pondus tritum addito, ac naribus bis in die inſufflato. Aliud, Veratrũ nigrum cum pari ſandaracha terito, & ammixto oleo, lana excipito, eoq; narem expleto. Aliud, Florem æris, & æruginem, ac ſilphij ſuccum pari menſura oleo ammixto terito, & ungenti craſſitudine ad dies quinq; naribus ſublinito: deinde per uolſellam eximito. Aliud, Auripigmentum & calcem trita cum ſpecillo large adhibeto. Vbi uero intumuerit & eleuatus fuerit polypus, ueratro nigro arido trito moderate utitor. Vt plurimũ enim in diebus ſeptem naſus uacuus redditur. Deinde diphrygis cũ melle uſu expurgato. Aliud, Auripigmentũ & calcem ac ueratrũ album trita cum ſpecillo admoueto. Ad ea quæ naribus illabũtur. Quæ naribus illabuntur, auriſcalpio aut uolſella extrahito, aut ſternutatorio admoto, os adprehendito, atq; alteram narem comprimito, ſiquidem non in utraq; nare adfectio exiſtat. Hæc quidem Apollonius quibus ipſe uſus eſt tradidit. Verum ut ego uſus ſum, & in polypis ac ozenis nariũ, probatiſſima reperi ſubſcripta. Ac primum quidem quod ex malis punicis conſtat pharmacum. Sint autem pari numero ac magnitudine ex tribus eorum differentijs accepta. Aliqua enim ex his ſunt auſtera, aliqua dulcia, & quædam acida. Contundenda itaq; ſunt recentia & matura, atq; integra diligenter cõfringenda, quo ſuccus ex eis exprimi poſſit, quem in uaſe ſtanneo depoſitum adſeruare oportet, modice coctum ſiquidem liquidior quàm oporteat uideatur. Quod uero ab eo reliquum eſt ſolidum et craſſum, rurſus diligenter contundendum eſt, ut à contuſione rurſus in pila atteri ac

leuigari

©BIUM

leuigari poſſit, indeq; collyriorũ formæ effingi, quæ congruã ad ægri nares proportionem habeant. Induntur enim hæc in naris quam polypus obſedit meatũ, quo citra mordacitatem & conſenſum, qualem acria pharmaca excitare ſolent, per longiorem moram ipſum expurgent. Quod ſi humectior & mollior tibi appareat polypus, plus ex auſteris malis punicis cõijcies: ſi durior, ex acidis. Quandoquidem uero perpetuo tolerare collyrium moleſtum eſt, ab eius uſu interquiescere conuenit, atq; eo tempore quo ipſum non indis, per expreſſum ſuccũ ægrũ curare, & ſanè oris diducto rictu hianti, etiam circa illas partes iuxta quas naſus ad palatum perforatus eſt, liquidum ipſum expreſſum pharmacum illinere, uel cum penna, uel cum lana ſpecillo duos nucleos ſiue cuſpides habenti obuoluta. Cæterum ex aridis pharmacis diphryge, citra mordacitatẽ aliquando per multum tempus conſumptum polypum noui. probatur etiam in ipſis prædictũ collyrium ex malis punicis effictum, ſi ubi exaruerit probe cõtundatur, cribreturq; ac leuigetur, indeq; inſuffletur, aut etiam per ſpecilli nucleum indetur. Omnia autem hæc aſſiduè facere oportet, ut nunquam ab affecta parte pharmacum abſit, quum facile ab humiditate eluatur. Quemadmodum igitur in lippientibus, ſic & in his ſemper ſi poſſibile eſt, pharmacum adhibere oportet: abluitur enim facile, ut dixi, ab influente humiditate. Porrò quũ eunuchus quidam nullius pharmaci ferre poſſet adhibitionem, ſed ab omnibus irritaretur, roſis aridis contuſis ac probe tritis atque inditis, mirum quàm uiderim hominem magnopere citra omnem mordacitatem adiutũ. Quare in corporibus mollibus & humidis, aut quibus ægre ulcera ipſa ſaneſcunt, rurſus eodem pharmaco uſus ſum, contigitq; ex duobus alterum, aut ut nihil noceret, aut omnino citra moleſtiam opus ſuum perficeret. Pleraq; enim eorum quæ polypodas exterunt, eos exacerbant ubi à ſcopo aberrent. Cæterum ulcera in narium meatibus ſemper per paſtillos curaui, andronium uidelicet, & paſionis, & polyidæ, & bythinum, & per eum quem ego cõpoſui, his ipſis aliquando uino dulci diſſolutis, aliquãdo auſtero, & quandoq; moderatæ ætatis, quandoq; ueteri. Interdum etiam aceto dilui uel uinoſo, uel ſimpliciter acido, uel etiam acri ualde & uetuſto, Iuxta prædictas indicationes, uſu pharmacorum ſecundũ ſymptomata affectionum reperto. In diuite uero quopiam qui odoratum pharmacum ſibi adhiberi expetebat in ozænę curatione, hedychroi uſum excogitaui, ipſumq; uino falerno ueteri diſſolui, & mirũ quàm breui affectio ipſa eſt curata. Relata eſt hedychroi cõpoſitio circa theriaces antidoti deſcriptionem.

Heraclidæ ad eruptiones ſanguinis è naribus, ad Antiochidẽ. Cap. IIII

SVfficienter quidem de ſanguinis eruptionibus in curãdi Methodi libris dictũ eſt, uerũ nunc quæ ex ſylua uſu cognita conſtant, & à prædeceſſoribus noſtris approbata ſunt referẽtur. Vbi grumos ſanguinis eduxeris, lanam ſpecillo obuoluito, eamq; in lycio aqua diluto imbuito, & ſanguine manantem locũ illinito. Aut linamentum longum lycio imbutum indito, deinde forinſecus cum digitis apprehenſum naſum comprimito, donec conſtiterit ſanguis. Aut chalcitidem mediocriter leuigato, & linamentum ex ellychnio contortum in frigidam aquam demittito, deinde in chalcitide obuoluito. Aut linamentum priapi ſiue pudendi forma naribus indito. Aut linamento raſili utitor quàm penitiſſime intruſo. Præſtat autem digitum ad palatum immittere, ne eò linamentum raſile deferatur. Aut thus confringito, & polygoni aut ſeminis porri ſucco diluito, in eoq; linamẽtum raſile, aut ex ellychnio obuolutũ indito. Aut mentam tritam indito. Aut ſpongiam ſiccam immittito. Aut ſpongiam in acre & feruidum acetũ coniectam forinſecus ad ſanguine ma-

i nantem

©BIUM

nantem narem apponito,atq; ſpecillo donec impellatur apprimito. Præſtat aũt ſpongiæ principiũ filo per acũ tranſmitti, quo facile extrahi poſſit,extrahito aũt quum opus ſuum perfeciſſe exiſtimaueris. Si uero inareſcat ſpongia,intusq; agglutinetur,per auriculare clyſterem frigidã aquam immittito,ac infundendo humectato,atq; ita extrahito. Vtere etiã cõpoſitionibus uulneratiſ & ſanguinem ſiſtentibus quæ deſcribentur. Accõmodatum eſt & frontẽ ſpongijs refrigerare, itemq; capitis partes ſublimes facere. Brachia autem & manuũ iuncturas,fœmoraq; & inguina, atq; genua cõſtringere,in his qui mœſto ac deiecto ſunt animo, quemadmodũ in uenarũ ſectionibus facere moris eſt, Iubendiq; ſunt ut ea membra moueant,manus quidẽ confricando,pedes uero ambulando. Expletis enim ſanguine quæ in eis ſunt uenis,nares ſanguine manare ceſſant. In potu amplius exhibenda ſunt ea quæ ad ſanguinis reiectionem cõſcribentur. Aures quoque contentæ per linteola ac ceram obturentur,& in ore aqua pluuialis frigida continetur. Quod ſi quid ex ſanguine deglutitũ eſſe uideatur, etiam idipſum ubi multa eius ſit copia,per euacuatiuũ educito. In uentre enim & inteſtinis in grumos coactum,incenſionem facit.

Pharmaca Aſclepiadæ in quinto externorum ad ſanguinis narium eruptiones ſcripta. Quæ Marcellæ inſcribit. Platani pilulas collectas in umbra exſiccato,& deſiccatas ſuper pannum aſperum in diſcum diffundito,easq; aſpera ipſius panni ſiue tunicæ parte confricato,aut in panno ex pilis ſiue ſetis compoſito obuoluito:ac ſemen quidem pilularũ abijcito,tomenta uero collecta in teſtaceũ uas nouum reponito, Vſu aut expetente,ea ipſa lanuginoſa tomenta in harũdinem cuius geniculi reciſi ſunt indito, & qua parte excauata eſt harundo,naribus imponito ac inſufflato, compendiò hoc uincit ſanguinis eruptionem. Aliud, Atramentũ ſutoriũ diligenter tritum reponito. Vſu uero poſtulante, raſuram quampiam linteolorũ in pharmacũ immerſam indito. Aliud, Spongiam cruda pice imbutam exurito,& linamẽto torto exceptã indito. Aliud, Pu taminis oui partem unam,gallæ omphacitidis partem unã,trita linamento torto aqua aut aceto madefacto excipito,& indito. Frontem uero & naſum gypſo aut luto figulino integito. Aures autem contente obturare iubeto. Quidam ſpongiam aphricanam aceto acerrimo incoquũt, deinde exprimunt, eamq; in ignito lapide frequenter obuoluunt, atq; ita ſuffitum & uaporem excitant,quem naribus attrahere iubent. Quæ Andromachus ſcripſit, Ad ſanguinis quidem ex naribus eruptiones nihil priuatum Andromachus ſcripſit, Verum inter ea quæ ſanguinem cohibent, pleraq; etiam hæmorrhagias narium ſiſtunt, quapropter etiã ego adſcribã eiuſmodi pharmaca quomodo ab ipſo deſcripta ſunt. Cõpoſitio iſchæmos,id eſt,ſanguinem ſiſtens,qua utor. Chalcitidis, miſyos, mannæ thuris,ſingulorum drach. IIII. tritis utitor. Aliud, Chalcitidis drachmas centum,atramenti ſutorij drach.L.miſyos aſſati drach.XXV.æris uſti drach.XII.& dimidiã,tritis utere. Iſchæmos magna. Miſyos cyprij drach. VII. atramenti ſutorij drach.VII.corticis pini drach.IIII.ſquamæ æris drach.IIII. mannæ ſiue micarum thuris drach. IIII. Alij drach.XV. habent, æris uſti drachmas XV.chalcitidis drach.XV.calcis uiuæ drach.XVIII.alij XL.gypſi torrefacti drach.IIII.alij VIII.tritis utere. Iſchæmos Aphrodæ. Chalcitidis drach. VI.mãnæ thuris drach.II.reſinæ terebinthinæ frictæ drach.IIII. alij tres accipiũt, tritis utitor.

Finis tertij libri.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 114 sur 580

©BIUM

CAPITA QVARTI LIBRI.

Doctrina affectionū quæ in oculis fiunt, inter quas etiam de pharmacis acrimonia carentibus,& meatus obducentibus,& de alijs omnibus. Cap. I
De lippitudine ſiue ophthalmia. Cap. II
De ulceribus oculorum. Cap. III
De ocularium pharmacorum uiribus. Cap. IIII
De aridis medicamentis oculis conducentibus. Cap. V
Arida pharmaca ad oculos ab Aſclepiade conſcripta. Cap. VI
Remedia ad affectos oculos ab Archigene in primo pharmacorum ſecūdum genus conſcripta. Cap. VII

CLAVDII GALENI PERGAMENI

DE COMPOSITIONE PHARMACORVM SECUNDUM LOCOS LIBER IIII. Iano Cornario Medico interprete.

Doctrina affectionum quæ in oculis fiunt, inter quas etiam de pharmacis acrimonia carētibus,& meatus obducētibus,& de alijs omnibus. Cap. I

NON equidem alia eſt componendi, alia utendi Methodus in his pharmacis, Ipſa enim cōpoſitio uelut ad uſum relata cōficitur, ita ut hi qui pharmaca cōponunt ſcopū habeant utilitatem ex uſu ipſorum emergētem. Verum quemadmodum in alijs, ſic etiam in his affectionibus quidā indefinite pharmacorum uſus ſcripſerūt. Verbi gratia, Ad dolorem accommodatum eſt hoc pharmacum, nō apponentes affectionem in qua dolor ſit obortus. Quidam uero etiam affectiones adſcripſerunt, alij quidem magis iuxta experientiam: alij autem magis ſecundū rationem. Iuxta experientiam quidem magis, quicūq; ex conſpicuis circa oculos ſignis diſcrimen fecerūt. Secundū rationem uero magis qui ex obſcure apparentibus, aut neq; in totū apparētibus idem fecerūt. Cōſpicue itaq; apparet fluxus multus & modicus, mordacitas & lenitas, ruborq; plus aut minus, uelut itidē uenæ pauco & multo ſanguine plenę: & inflammationis tumor minor aut maior, Quemadmodū etiā colores præter naturam uariegati, & oculorū ſordes ſiue lemæ plures aut pauciores, aut minores aut maiores progrediētes. Apparēt item nobis manifeſte aſperitates in palpebris oculorum, Quid uero attinet dicere, q; & ulcera & puſtulæ, tum ſecundum locos, tum magnitudine, non paruam differentiam habent, itemq; quæcūq; eius generis alia exiſtunt, Quin iuxta aliū ſanè modū, ex eorum quæ conſpicue apparent numero, ſunt etiam ipſi adeò dolores, Nihil enim intereſt ſiue nobis ſiue ægris appareāt, Etenim quod dolent, & quomodo dolent manifeſtū eſt. quod enim cum cōpreſſione, aut tenſione, aut obturatione, aut corroſione, aut quibuſdam pulſationibus dolent, nobis aperte indicatur. Cæterum eiuſmodi diſcrimina non apparent (uelut aliqui ſcribūt) ad fluxum qui ab his quæ intra craneum ſunt, aut ad fluxum qui ab his quæ extra craneum ſunt, aut etiam per Iouem ad eum qui ex arterijs, aut ex uenis affertur: & quum quidam dicant diſtēſionem aut obturationem in profundo oculorū eſſe, humoribus uidelicet craſſis, aut uiſcoſis, aut multis impactis, nullum ex his ſymptoma ægros grauat, uelut uehemens dolor circa quodcūq; tandem membrum,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 115 sur 580

©BIUM

non ſanè circa oculos ſolos, adeò ut mortem aliqui ultro elegerint, melius fore rati hanc ſemel obire, quàm totos dies dolores perferre. Ego uero cũ in aliis quibuſdam, tum duodecimo de curandis morbis Methodi, in uniuerſum manifeſte ſcripſi, tum de differentia affectionũ in quibus uehementer dolent, tum quæ cauſa uniuſcuiuſque ipſarum exiſtat. Scripſi item in decimo tertio eiuſdem operis omnia, quæ neceſſe eſt medicũ de oculorum affectionibus noſſe, & quæ ad ipſarum curationes requiruntur. Referam nihilominus tamen & nunc breuibus capitibus tantũ repetitis eorũ, quæ ad præſentem tractationem utilia ſunt, hoc eſt eorũ quæ cũ materiæ medicæ doctrina cohærẽt. Nam & liquores, & ſucci, & ſemina, & fructus, & plantarũ particulæ ocularibus cõpoſitionibus induntur, ueluti etiam non pauca ex his quæ Metallica appellantur, aliqua quidem extreme auſtera & acerba atq; acria, aliqua uero his moderatiora, & tamẽ fortia. Quẽad modũ itẽ aliqua omnis mordacitatis expertia ac leniſſima per lotionem reddita.

De pharmacis mordacitatis expertibus, ac lenibus.

POmpholyx igitur lota nulli pharmacorũ mordacitatis expertium inferior eſt, atq; ob id ea utimur ad tenues & acres fluxiones, capite uidelicet prius ſimulq; uniuerſo corpore euacuato. At uero manifeſtum eſt quod per uenæ ſectionem ac purgationem totum corpus euacuemus: per apophlegmatiſmos uero caput à pituita uindicamus. Poteſt enim pompholyx lota, quemadmodũ etiã ſpodiũ, atq; amylum, ſimul & moderate humores reſiccare, ſimulq; ne per tunicas euacuetur ea quæ in magnis ipſorũ uenis ſuperflua humiditas continetur, prohibere. Quare ſi quis prius quàm caput ab humoribus ad oculos defluentibus expurget, obturantibus pharmacis utatur, uehementem dolorem ex diſtentis tunicis efficiet, & ex multitudine influentium humorum, aliquãdo rupturam aut eroſionem ipſorũ inducet. Eiuſdem generis cum prædictis pharmacis, ſubtenuis ouorũ liquor exiſtit, ex redundanti potens humiditates abluere, & exaſperata oblinere. Verũ obturandi meatus uim cum illis æqualiter non habet, ſicut neq; uim reſiccandi. Atqui fœni græci ſuccus quod ad uiſcoſitatem attinet, ſimilis eſt albo ouorũ liquori, diſcuſſoriam autem habet facultatem, & moderate calfactoriam, atq; ob id multos dolores mitigare conſueuit.

De pharmacis acribus.

PRædictorum pharmacorum ſyluæ ſecundũ genus maxime cõtraria acrium liquorũ materia eſt, ueluti liquoris cyrenaici & Medici, & ſagapeni, & euphorbij, atq; ſimpliciter loquendo, omnium uehementer calfacientium citra exaſperationem: atq; hæc ipſa ſylua non ſolum in liquoribus, ſed & in ſuccis, & ſeminibus, & floribus, & plantarum fructibus continetur.

De extergentibus ſiue repurgantibus.

TErtio conſequenter poſt prædictas, fortis facultas eſt extergentiũ pharmacorum qualis ſquamæ æris eſt, & chalcitidis uſtæ, & æris uſti, itemq; floris eius, & miſyos, ac ſoreos, itemq; ſtibij.

De erodentibus.

HIs adhuc aliud genus adiacet erodentium uidelicet, quale eſt auripigmentum & ſandaracha, & Aſiæ petræ flos, participat & miſy paululum eiuſmodi facultate.

De aſtringentibus.

ESt & aliud genus pharmacorũ quod in oculares compoſitiones inijcitur, eorum uidelicet quæ natura aſtringũt. Quæ igitur mediocriter hanc uim habent, influxiones repellunt. Quæ uero uehementer, ampliorem dolorem inſtigunt, tunicas exaſperando, quàm iuuent influxionũ impetum repellendo. Miſcetur

©BIUM

ſcetur autem aliquando utiliter ex eis parũ quid in cõpoſitiones oculorũ aciem exacuentes,utpote quæ oculorũ ſubſtãtiam cogant & adſtringant. Verum quæ mediocriter adſtringunt lippitudinibus cõmodiſſima exiſtunt: cõferunt autem & reliquis ferè omnibus adfectionibus ulcerũ,puſtularũ & fluxionũ. Sunt uero eiuſmodi. Folia roſarum & flores & ſuccus, ericæq; fructus,& nardi ſpica,amplíusq; & malabathri foliũ,& crocus, & lycium, & quæ hypociſthis appellatur. Porrò uehementiorem his adſtringendi uim Acacia habet & omphacium, quæ & ipſa in ſuccorum genere numerantur. Item balauſtium, & cytini,& gallæ omphacitides ex genere eorum ſunt quæ multum adſtringunt.

De concoquentibus.

INflammationes itemq; alias affectiones concoquũt hæc, myrrha,crocus,caſtorium, & thus,& fœnigræci cocti ſuccus,quæ etiam diſcuſſoria ui prædita ſunt,& præſertim, ex eis myrrha. Atq; hæc quidẽ eſt ocularíũ medicamentorũ ſylua,& quicunq; ſanè naturali intelligentia præſtant,ratiocinationeq; exercitati ſunt,nihil amplius opus habent mea inſtructione,potentes nimirũ ad ſingulas oculorũ affectiones aptum cõponere pharmacum. Quandoquidẽ uero pauci talés exiſtunt,& multorũ utilitatis potiorẽ rationem habere cõuenit,præſtabilius mihi uiſum eſt cõpoſitionis ipſorum rationem integre recenſere,ubi repetiuero prius perſpicacitatis gratia,cõmunem in genere uim ſingulorum quorum mentionem feci pharmacorũ, Quæ uniuerſim quidẽ in quinto de ſimpliciũ pharmacorum tractatione,cõmentario à me relata eſt, & per cõſequentes ſex libros particulatim uſq; ad extremũ. Vtar autẽ appellationibus facultatũ in pharmacis,ijſdem quas in prædicta tractatione poſui, uelut exẽpli clarioris gratia. Quædam ſubſtantia terreſtri dico, citra refrigerationẽ manifeſtam aut caliditatẽ,in medio quodãmodo utriuſq; cõſiſtentia: atq; ex his aliqua quidem parum quid ex frigiditate aut caliditate cõplectuntur: aliqua uero in totum nullam eiuſmodi facultatem ex ſe oſtendunt. Totũ autem hoc genus pharmacorũ emplaſticum, hoc eſt, meatus obducens & obturans appellaui, cõtrariam uim habens his quæ ab obturatione líberãtia,Ecphractica ſunt appellata, qualis eſt Samius Aſter magis tenuium partiũ exiſtens q; quæ ſimpliciter Samia terra appellatur. Et pompholyx lota,uelut etiam cinis eius lotus,& cadmia uſta ac lota. Vídetur autem míhi parum quid exterſoriũ in ipſa cadmia ineſſe,ſiue poſt uſtionem, ſiue citra eam lauetur. Pompholygi uero & ſpodio parũ quid adſtringẽs ineſt, Quemadmodũ etiã plumbo,poſt uſtionẽ & lotionem,Nam & hoc pharmacũ omnis acrimoniæ expers eſt,parum quid aſtringens habẽs. Neq; refert ſiue maſculino ſiue muliebri genere pompholygem dicere uelis. Eodẽ modo etiam amylum habet, quod & ipſum lotũ exquiſite,mordacitatis expers eſt,et mediũ,ut neq; adſtrictionẽ neq; acredínẽ habeat, hoc eſt, neq; frigiditate neq; caliditate participet. Quin & ceruſa lota proxime ad facultatẽ uſti ac loti plumbi accedit,manifeſtũq; ſignũ per adſtrictionẽ exhibetur, quod penitus qualitatis omnis expers ſit,& quantũ ex guſtu ac odore apparet,amyliq; eſt & ſamij aſteris naturæ. Vniuerſum igitur huiuſmodi pharmacorũ genus,ſiue modicã in guſtu aut odore qualitatẽ exhibeat, ſiue penitus nullã oſtẽdat,cõſimiliter ut puriſſima aqua,Qualitatis expers nominatur,& per ſolã terreſtrẽ ſubſtantiam moderate à natura reſiccat. Quapropter etiã lõgiori tẽpore cõmoditatẽ ex ſe proficiſcentẽ ſenſui perceptibilẽ faciũt, utpote quæ per primos dies nihil iuuiſſe putẽtur. Adhibẽtur tamẽ à medicis tanq; acrimoniæ expertia,circa ægre curabiles affectiones, in quibus ulcus eſt ſiue ſollũ,ſiue cũ eroſione corniformis tunicæ,& prolapſu uuiformis appellatæ,ſeroſis humoribus lõge mordaciſſimis afluẽtibus,In his enim nullũ aliud pharmacum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 117 sur 580

©BIUM

cõuenire poteſt,utpote quum adſtringentia cohibeant effluentes humores,atq; per hoc dolorem ex mordacitate ipſorũ obortum intendant,Acria uero affectionem ſimul adaugeant,ſiue in ſolis oculis affectio ſit,in eiuſmodi malum habitum partibus perductis,ut quod influit corrumpant:ſiue etiam ipſum quod influit uitiatum ſit,aut propter ſolum caput,aut etiam ob totum corpus tale exiſtens,Vnde etiam affectã partem quo ad curationẽ apta fiat præparamus,tum totius corporis purgationibus,tum reuulſionibus,primũ quidem ad infernã corporis partem,deinde etiã ad occiput,& capitis cutem. Vtimur etiam ſectionibus arteriarum,quãdoq; retro caput porrectas circa aures arterias incidẽtes. Excindimus quoq; partem arteriarũ in temporibus,tantum ut curemus in tunicis oculorũ factam affectionẽ,ob quam etiã bonus ſanguis per uenas ad ipſas tunicas delatus corrũpitur. Ad has igitur affectiones ſolas conuenire uidetur prædictorũ medicamentorũ genus,citra mordacitatẽ reſiccans in affecta parte uitiatos humores, quæ ut dictũ eſt id quod influit corrũpit.Adſtringentiũ enim facultas neq; reſiccat talem affectionẽ,cohibetq; mordaciũ humorũ ſeroſorũ effluxus,Calidorum uero & acrium facultas nõ ſolum nihil iuuat,ſed etiam ſimul auget mordaciũ humorum qualitatẽ.At uero relaxantiũ & diſcuſſoriorũ pharmacorũ uis euacuare quidẽ poteſt quod generat,Verũ ulceratum neq; renutrire aut ad cicatricẽ perducere poteſt,neq; quod procidit retrudere & cõcludere, Quemadmodũ etiam neq; concoquentiũ facultas id præſtare poteſt,etiã ſi cõcoquere affectiones non paruũ cõmodum cõplectatur.Ex eorũ uero genere ſunt crocus,myrrha,et thus, quemadmodũ dixi. Quid porrò dicere refert, de his pharmacis, quæ acidas aut amaras habent uires, quòd mordacia & exacerbatiua eiuſmodi affectionũ exiſtant? Verũ his adhuc ampliore malicia prædita ſunt,quæ nitroſam, aut ſalſam, aut auſterã uim habẽt. Reliquũ igitur eſt genus id quod ulcera cum acri fluxione curare poteſt,eorũ uidelicet quę paulo antè mordacitatis expertia pharmaca dixi,quæ longiori tẽpore affectæ partis uitiatũ humorẽ conſumũt, Appellantur talia à Medicis collyria líbiana & cygni, Ob colorẽ quidem albũ qualem etiam cygni habẽt,prẽualente in ipſis amylo, & terra Samia ac ceruſa Rhodiaca,Nam & aliàs optima hæc eſt,& colore albidior ac leuior,magiſq; tenuium partium ẽq; quæ in alio quopiam loco cõficiantur. Cæterum in quibus alia pharmaca prædominantur,colorem iuxta ſui ipſorum ſubſtantiam efficiunt,ueluti ſi quis albo colori modicum cæruleum ammiſceret. Hæc ipſa uero collyria quidam in cotibus terunt,boni ſucci lacte ex nutricũ uberibus inſtillato,ut obductoriam meatuum uim quæ in ipſis ouis eſt euitent, quum in lacte ſeroſa quædam exterſoria uis contineatur,cuius uſus congruens eſt ad propoſitam curationem. Relatum enim in tertio curandi Methodi eſt, Quod ulcera explenda, citra acrimoniã extergẽtibus medicamẽtis opus habeant. Quod ſi huiuſmodi lac haberi nequeat, per fœni græci decoctũ collyria terere præſtiterit, utpote quod exterſoriã quandam uim habet,qua oua ipſa in totum carent.

De aſpritudinibus palpebrarum.

QVum ægre curabiles prædictæ affectiones exiſtãt, adhuc moleſtius ſe extendunt, ubi acceſſerint aſpritudines palpebrarum, à quibus etiam in lippitudinibus oculorum tunicæ inciſæ,dolore affliguntur.uerum in illis audemus ad inflammationi propria pharmaca, miſcere parum quid de extergentibus,ueluti eſt collyrium ex uino aſpritudinibus accommodatum, quo primum ea quæ ad palpebras delata ſunt,deprimant, ubi uero inflammatio reliquit,ea quæ aſpritudines repurgare poſſunt adhibemus. In his uero qui ulcus habent cum mordaci fluxione, impoſſibile eſt eiuſmodi uti pharmaco: corniformis enim tunica

amplius

©BIUM

amplius erodetur, & uuiformis magis procidet, & uehemens dolor hominem apprehendet, augebiturq; malignitas fluxionis. In huiuſmodi itaq; affectionum complexu Medici ad conſilij inopiam redacti, ſolum remedium uelut in deſperatis repererunt, ut extenſis atq; uerſis palpebris, ipſa citra pharmacorum uſum repurgent & abſtergant, Aliqui quidem ſpecilli concauo ſuperficiem deradentes, deinde molli ſpongia id quod defluit excipiētes, & de cætero palpebrarum aſpritudinem moderatiorem reddētes. Aliqui uero etiam marinorum quorundam animalium coria in ſuperficie aſpera, in eiuſmodi uſum congrue adſumūt. Quidam ex præceptoribus meis etiam ex pumice collyrium fecit, cum eoq; extentis ac uerſis palpebris aſpritudines deradebat. Manifeſtum eſt autem pumicem exquiſite leuigatam eſſe oportere, atque ubi id factum fuerit cum tragacantha aut gummi in collyrium formari. Cæterū ubi temporis progreſſu per prædicta collyria fluxio fuerit ſedata, audemus iam ea quæ palpebras extergent adhibere, parum tamen quidpiam ex eis in principio ammiſcendo, quod ubi homo perpeti poſſe uidebitur, paulatim copiam augebimus. Poſtquam uero fluxus fuerit reſiccatus & palpebræ moderate habuerint, caua ulcera collyrio ex thure explere oportet, ita ut in principio pauxillum ex collyrio exuino ei ammiſceamus, & paulatim eius copiam extendamus, ut ne palpebræ amplius tunicas oculorū infeſtent, & ulcera mūda reddita exacte impleātur, & ad cicatricem perducātur. De his itaq; ſufficienter dictū eſt. Tranſeundi enim iam tempus ad reliquas oculorum tum affectiones, tum pharmacorū ad eaſdem cōpoſitiones.

De lippitudine ſiue ophthalmia. Cap. II

EXordium autem à frequentiſſima oculorum affectione ſumam, quam proprie ophthalmiā, hoc eſt, lippitudinem appellant. Eſt autem uelut didiciſtis, inflammatio tunicæ os capitis & caluariam ambientis, neq; refert ſi pelliculam quis, aut quocunq; tandem nomine appellare uelit. Vocāt autem & membranam agnatā, propterea quod alijs quæ oculum ipſum conſtituunt tunicis, forinſecus agnata ſit, ligamentum exiſtens toti oculo ad circumſita oſſa, & ob id omnia quæ circūcirca oculos ſita ſunt uſq; ad malas quandoq; in uehementi lippitudine ſimul attolluntur. In propatulo itaq; eſt, omnia pharmaca huiuſmodi affectionem curātia, ſub communem omnium inflammatorum curationem cadere, aſſumereq; neceſſario quippiam pro partis ipſius natura, quæ excellentem molliciem & ad hoc ut lædatur aptitudinē, ſuper omnem totius corporis cutem nacta eſt, propter ſenſus ſubtilitatem, & ſubſtantiæ raritatem. Adhibenda ſunt autem pharmaca repulſoria nō exaſperantia, hoc eſt, non uehementem ſortita adſtrictionem, ſed quæ tum propria ſua ſubſtantia ſunt moderatiora, tum lenitiui liquoris ammixtione adhuc magis talia fiant, Lenitiuos autem liquores dixi oui candidum, & fœni græci decoctum, & ad hæc amplius ipſum lac: in quo prouidum eſſe conuenit, ut iuuenculæ ſimulq; boni ſucci fœminæ exiſtat, uberibus ipſius in cotem in qua collyrium teritur expreſſis, quo calidum adhuc oculis infundatur. Cæterum hoc in uehementi dolore afflictis, aut propter inflāmationis magnitudinē, aut ob influētium humorū acritudinē, facere cogimur. Vt plurimum uero albus oui liquor cum accommodatis pharmacis, lippitudines curare ſufficit, per collyria uidelicet Monohemera, hoc eſt, unius diei, appellata. Adeò enim hæc non parum ſæpe magnas inflammationes mitigauerunt, ut in ueſperam quidem homo in balneo uteretur, Inſequenti uero die nardino collyrio ad inſtaurationem & corroborationē inungeretur. Admiſcere autem ei circa primam inunctionem, minimū quiddam acrium & ſiſtentium medicamentorū oportet, & circa ſecundam paulò amplius quiddā priore.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 119 sur 580

©BIUM

Sufficiunt enim hæ duæ pharmaci adhibitiones, & deambulatiũcula aliqua non multa ante balneũ. Porrò collyria Monohemera appellata, quædam priuatim fe culenta dicta, multam in se habent Acaciam. Quædam siue omnino modicam, siue neq; in totum habent. cõplectuntur autem alia quidem æris squamam, alia uero æs ustum modicũ, additis multis alijs quæ mediocriter adstringunt, & con coquunt, & discutiunt. Talia autem sunt, crocus, myrrha, lycium indicum. casto rium etiam & thus citra adstrictionẽ cõcoquunt simulq; discutiũt. In quibus igi tur adstringentia præ dominantur, plurimũ oui liquorẽ, & modicissimũ pharma cum esse oportet, præsertim si quid ex metallicis pharmacũ in se cõplectatur. In quibus uero crocus, & myrrha, castoriũq; ac thus, & lyciũ pęrualent, paulò cra ssiore pharmaco utendum est. Fomentum præterea omnino adhibendũ est ipsis per spongiam, siquidẽ mediocris sit dolor, semel aut bis in die. Si uero uehemen tior dolor urgeat, præstat ter aut quater, & sæpius uti, in longis præsertim æsti uis diebus. Fiat autem fomentum per meliloti & fœni græci decoctum. De lip pitudine itaq; satis dictum est, deinceps de ulceribus dicam.

De ulceribus oculorum. Cap. III

VLcera oculorũ eandem secũdum genus curationem requirunt, quam alia ulcera, eam uidelicet quam per longum in tertio & quarto curati uæ Methodi recensui. uerum ob partis naturam quàm lenissima adhi benda sunt, ex quorum numero id quod ex pompholyge lota cõstat esse dixi. Ammiscentur eis etiam succi quidam non solum omnino mordacitatis expertes, sed qui etiam uehementiss. dolores mitigare possunt, uelut est mandra goræ succus. Quidam etiam polygoni succum ammiscuerunt: quemadmodum alij ipsorum etiam ouorum candidum. Manifestum uero est, quòd ubi iam pro pemodum instat tempus præparandi pharmacum, tum demum huiusmodi am miscentur, propterea quod facile acescant. Eodem tempore etiam rosarum addi tur succus. Cæterum sylua medicamentorum quæ proprie ad oculorum ulcera pertinet, itidem scopum habet, ut ulcus mundum seruetur, Vtpote partium na tura ipsum explente & ad cicatricem perducente, quemadmodum in alijs ulceri bus est prædictũ. Si itaq; inflãmatio adhuc circa oculum existat, aut quispiam etiam dolor, collyria ex thure, & metallicis lotis, & succis mordacitatis experti bus adhibentur: ubi uero sordida reddita ex eorum usu ulcera fuerunt, de repur gantibus quippiam ammiscere oportet. Quale est paccianum ex uino croceum, quo utimur, minimum quid ex eo prædictis pharmacis addentes. Habet autem hoc plurimum in se crocum, unde etiam croceum appellatur. Habet etiam ex re purgantibus metallicis aliqua, quapropter etiam aspritudines extirpat non par uas modo, sed magnas quas sycoseis Græci à granorum ficus similitudine ap pellant. Attenuat item pterygia, hoc est, oculorum ungues. De his itaque me dicamentis paulo pòst dicetur. At uero ulcera quæ per erosionem tunicæ cór niformis fiunt, ut etiam ex uniformi quid pronuat, manifestum est quòd tum propter seipsa, tum ob prolapsionem, repellentibus & adstringentibus pharma cis opus habent. Conandum est autem ut ex ipsis eligamus quæ nullam aspri tudinem faciũt. Verum his contraria pharmaca, hoc est, discussoria pustulæ ex petũt, & pus quod intra corniformem est generatum. Recentia igitur & adhuc inflammata, pharmacis ex myrrha, thure, et croco sedantur, Vetustiora etiam ex discussorijs quid deposcunt, quemadmodum item induratæ inflammationes tu nicarum. In his enim & per acres liquores hæc ipsa pharmaca in collyriorũ for mam redacta proficiunt. & quæ priuatim à Medicis inuncti les liquidæ compositiones appellantur, quales etiã in his qui suffusionis principiũ sentiunt, apparãt.

In pterygijs

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 120 sur 580

©BIUM

In pterygijs uero & ſycoſi repurgantia, ut dixi, pharmaca adhibentur, partim in collyriorum formam reducta, partim arida citra alicuius figuræ inductionem, in quibus aliqui etiã ex erodentibus pharmacis aliquid addiderũt. His uicina ſunt quæ ſcabras in palpebris affectiones perſanant, atque ob id pſorica appellantur. Fortiſſima uero omnium ſunt quæ antiquos callos conſumunt, & quæ pterygia dicta curant, ex repurgantibus & erodentibus medicamentis conflata.

De ocularium pharmacorum uiribus. Cap. IIII

PRorsò quum iam omniũ ferè in oculis affectionũ, pharmacorumq; eorundem ſecundũ genus expoſitionẽ fecerim, relataq; ſint à me pharmaca ſecundum genus mordacitatis expertia, qualia ex lotis metallicis cõponi dixi: melius fore mihi uidetur ſi etiã aliorũ ocularĩũ pharmacorũ uires exponã. Ex hoc enim exiſtimo ad cõponendum promptiores futuros, & de iam cõpoſitis felicius iudicaturos, eos qui in ipſis fuerint exercitati. Quũ igitur mordacitatis maxime expertia ſint pharmaca quæ dixi, Sintq; acrimoniæ omnis expertes tres liquores, quorũ primus fœni græci decoctum erat, alter lac, tertius tenuis ouorum liquor, In hoc genere eſſe exiſtimandũ eſt, tum gummi, tum tragacantham: & niſi prædicta tria copiaq; & uſu prompta & expedita eſſent, poſſimus parum gũmi aut tragacanthæ in multa aqua maceratum in eandẽ uſum uelut illa aſſumere: ita ut per ipſa in medica cote collyria tereremus, & per ſola etiam infuſa ſeroſos in affectis oculis generatos humores elueremus. Sed tamen etiã nũc ipſis circa omnia ferè collyria utimur, pauciſſimis enim dem ptis, omnia poſtq; trita ſunt, moderate his ipſis pharmacis madefacta excipiuntur. Vnum ſanè hoc genus ocularium pharmacorũ numeretur, in tribus liquoribus, tragacanthaq; ac gummi, & lotis metallicis cõtentum. Alterũ uero genus eorum eſt quæ modicam habent mordacitatem, propterea quod quædã eis am mixta ſunt quæ parum adſtringunt & extergent. Qualia pharmaca ſunt roſæ & thus, roſis quidem paucam habẽtibus adſtrictionẽ, thure uero modicã uim extergendi. Et quum thus mediocriter calida ui prædituũ exiſtat, eam ob rem habet quid cõcoctorium & quod dolorẽ ſedat. Ex eodẽ genere cũ ipſo, quantũ ad concoctionẽ & diſcuſſionẽ attinet, cẽſendus eſt crocus & myrrha: quæ inter ſe in eo differũt quod crocus moderate adſtringat, myrrha uero citra adſtrictionẽ nõ ingeroſe diſcutiat & reſiccet humiditates. Sũtq; ſanè hęc uiribus pręſtãtiora thure, & ob id etiã maiorẽ diſcutiendi uim habent: uerũ exterſoria ui carẽtia, ad ulcerum curationẽ thure inferiora exiſtũt. Huius generis medicamentorũ, concoctorij inquam & diſcuſſorij, Lyciũ quoq; eſt & caſtoriũ. neq; obſcurũ eſſe puto, Indicũ lyciũ à me dici, nõ hoc quod apud noſtros populos prouenit. proxime uero ad horũ facultatẽ accedit ſarcocolla dicta, quæ concoctoriũ & diſcuſſoriũ eſt medicamentũ, atq; ipſa adhuc magis galbanũ prędictas uires habet. Meliloti uero decoctũ ad concoctoriã facultatẽ adſumpſit etiã quid adſtrictoriũ, eiuſdẽ ferè generis cũ croco exiſtẽs. Injcitur etiã in oculares cõpoſitiones lapis Hæmatites appellatus, humores reſiccandi uim habens, uelut & Cadmia. Mitius autẽ pharmacum lapis ipſe q̃ Cadmia exiſtit, utpote ex humida ſubſtantia, non terreſtri, uelut Cadmia, generationẽ adeptus. Hanc enim eius naturã indicat ſolutio, quæ fit in medica cote, quum per attritionem cum liquore quopiam in ſuccum reſoluatur. Quin & quum ſolus per ſe citra liquoris alicuius affuſionem teritur, non in terrea fragmenta diſſoluitur uelut Cadmia, ſed in æqualium partium & cohærens corpus. Conſimilis ei eſt & lapis Schiſtus appellatus, ſed fortiorem facultatem habet. Quod uero ſtibium appellatur illotũ quidem fortẽ ex ſe oſtentat ad ſtringẽdi facultatem: lotũ uero exoluitur, ut prope ad mordacitatis expertium

uim

©BIUM

uim accedat. Vehementẽ autem exterſoriã facultatem æs uſtum habet, itemq; ſquama eius & flos, Neque minus efficax, ſed minus mordacitatis expers chalcitis uſta eſt. Quod ſi lauentur talia pharmaca, exterſoria quidẽ adhuc manent, tanto autem efficacia imbecilliora, quantum mordacitatis magis expertia fiunt. Huius generis ſunt etiam Miſy & Aerugo, fortiſſima pharmaca his quæ ſycoſi & callis cõueniunt ammixta, Quidam uero ipſis etiã gallas iniecerũt, uehementer adſtringens pharmacũ: quemadmodum aliqui chalcanthum neutro genere appellatum, atq; etiam ut aliqui uſurpant chalcanthus, tum maſculino tum muliebri genere, quod ad adſtringendũ unà cum acredine uehementiſſimum inter hæc omnia pharmacum exiſtit. Manifeſtum eſt autem quod multo moderatius redditur uſtũ & lotum, ad hanc ſyluam pertinet etiam ſtomomatis ſquama. At thuris cortex adſtringit quidem & ipſe non ingeneroſe, uerum prædictis omnibus longe inferior eſt. Atqui & Miſy ipſum tum ad eaſdem affectiones, tum amplius ad ſcabras palpebras quidam in collyria miſcuerunt. Quandoquidem uero et Mannæ quidam mentionem fecerunt, & uidetur aliquibus nihil à thure tri to ac leuigato differre, Cognoſſe operæpretium eſt, quòd Mannam proprie appellant id quod excuſſum eſt à thure circa magna onera confracto, Auferuntur enim ſimul ab ipſo fragmenta quædam parua corticis Thuris, quare à thure differt tale pharmacum in hoc quod parum quid adſtrictoriũ adſumpſit. Quæcunque igitur ex adſtringẽtibus multã terream compagem habent, aſpritudines & ſycoſeis ac callos conſumunt. Cæterum quæ ex ſuccorũ genere ſunt, uelut omphacium & hypociſthis, eluuntur facile in ſublitionibus diffluentia ſimul cum lachrymis. Ex hoc genere eſt & glaucium & acacia. Citra mordacitatem uero extergetcerui cornu uſtum, uelut etiam caprarum, Dictum eſt autem & thus ex talium genere eſſe, uerum hoc uelut dictum eſt, omnino exigua participat extergendi facultate, doloris ſedatiuum & concoctoriũ exiſtens. Cornua uero prædictorum animaliũ extergendi quidem uim habent, ſed neq; dolorem ſedant, neq; concoctoria facultate prædita ſunt, frigidi nimirum & ſicci temperamenti exiſtentia. Habet autem & quod Armenium uocatur, extergendi uim, quemadmodum & atramentum Indicum appellatum, & ob id ſanè ulceribus inflammatione carentibus citra moleſtiam adhibetur, Mixtæ uero quodammodo facultatis eſt aloe, ueluti etiam roſa. Habet enim quid in ſe amarum, quod extergendi à natura aptitudinem habet: ineſt autem ei etiam quid adſtrictorium, ut commitat & ad cicatricem ulcera perducat.

Quæ ad ſcabras affectiones conueniant.

EX pharmacorũ ad ſcabras in palpebris affectiones conuenientiũ numero, ſunt ſales ammoniaci, & lapis Aſius tum ipſe, tum flos ipſius, & quod pſoricum appellatur, non ſimplex, neq; ſponte naturæ productũ, ſed præparationis modũ quendam habens, quem etiam Dioſcorides cõſcripſit, & alij ferè omnes, qui de Medica materia commentati ſunt. Ammiſcetur his & miſy uſtum, & ſandaracha, & quod à ueteribus Græcis Arrhenicum, noſtro uero æuo Arſenicum appellatur. Ex medicamentis uero aromaticis caſia, & malabathri folium, quin & amomum & cinamomum quidam ocularibus compoſitionibus ammiſcuerunt, quum diſcuſſoriam quidem uim habeat cinamomum, reliqua uero etiam adſtringendi facultate participent. In cõmuni porrò de omnibus repurgantibus ſiue extergentibus & rypticis à Græcis appellatis, medicamentis id noſſe oportet, tum eis quæ moderata ſunt, tum his quæ ſycoſeis & callos cõſumunt, quod hæc omnia etiam ad cicatrices craſſas conueniant, Attenuant enim ipſarũ craſſitudinem, & ſubſtantiam ſuperficiei deradunt ac remouent.

Quæ

©BIUM

Quæ induratis auxilientur.

COmpoſitiones quæ ad induratas oculorum tunicas conueniunt, ex ſuccis conſtant & ammoniaco thymiamate, quemadmodũ etiam antea dixi, Miſcentur autem eis moderatiorá quædam, quę uiribus eorum tamen nõ oblucten tur, myrrha uidelicet & thus, & galbanum, aliaq; conſimilia.

Quæ ſuffuſis conueniant.

AD ſuffuſos uero quidã Medici liquida pharmaca cõpoſuerunt. Ac prima fere omnium cõpoſitionum eſt quæ ex fœniculi ſucco, & hyænæ felle, ac melle Attico conſtat: quidam uero etiam caprinum fel addiderunt. Verum poſtea alius aliud fel ammiſcuit, alius galli, alius uiperæ, alius teſtudinis marinæ, alius callionymi piſcis. Nũc uero in pretio eſt pharmacũ ex felle ſcarorũ. Quemadmodũ & quod ex myrrha ſtacte cõſtat. Promiſſiones itaq; omniũ horũ pharmacorũ magnæ ſunt. Verũ effectus aliquando nullus, aliquãdo ualde exiguus.

De Aridis medicamentis oculis conducentibus. Cap. V

EX præſcripta materiæ medicæ ſylua compoſita ſunt à Medicis pharmaca arida, quę priuatim ab ipſis arida collyria appellantur, Quorum aliqua quidem callos & Sycoſeis cõſumunt, excreſcentem item iuxta naſi angulũ carnẽ, encanthida appellatã, & pterygia quæ etiã ungues dicũtur. Aliqua uero ſcabris palpebris cõueniũt, & ad palpebrarũ defluuia quę Milphę appellãtur cõducunt: uerũ aliã ab acribus collyriis facultatẽ habẽt, unde etiam à quibuſdã medicis Apodacrytica, id eſt, delachrymatiua & repulſoria appellantur, uelut etiã ipſa collyria. Ex his aũt pleraq; etiã obtuſe cernentibus, ſiue per ætatẽ, ſiue craſſitudinẽ, aut frigiditatẽ humorũ in oculis, aut etiã flatus caligi noſi redundantiã id cõtingat, nõ parũ proſunt. Aliqua deinde ex aridis pharmacis affectionẽ in oculis cõgregari prohibent, impediẽdo uidelicet influxiones humorũ, ex quibus oculi lædi cõſueuerunt. Præſtantiſſimũ uero horũ apparuit, & experiẽtia iudicatũ eſt quod ego cõpoſui, & ob id apud multos in uſu eſt, ac fere per omnes gentes, quibus imperãt Romani. Ac primũ ſanè ipſius cõpoſitionẽ ſcribã, quũ præſtantius putem eſſe, nullis omnino affectionibus corripi, q̃ eas quę iam pręoccuparũt optime ſanare. Quãdo uero etiã Aſclepiades plurimãq; & optimam tum aridorũ, tum liquidorũ collyriorũ cõſcripſit ſyluã, ab aridis primũ initio facto: & ego ſanè mihi recte facturus uideor, ſi cõſimili ſcribẽdi ordine utar. Quare ubi meũ aridũ adſcripſero, deinceps omnia quæ Aſclepiades habet in primo externorũ quem Marcellæ inſcribit, iuxta ipſius ordinẽ ſubiungam. Et poſt hæc cataplaſmata oculis accõmoda, agglutinatoriaq; & inunctilia pharmaca ab Aſclepiade deſcripta adijciam. Præſtabilius enim mihi uidetur & iſtorũ ordinem in ſcribẽdo ſeruare, atq; ita ad collyria ac liquida pharmaca trãſire, omnibus appoſitis, uelut Aſclepiades ipſe recenſuit, illius ipſius uerbis.

Pharmacũ Aridum ad tuendam oculorũ ualitudinem à me cõpoſitum.

VTiliſſimũ ſanis oculis præſeruatiuũ ego cõpoſui pharmacũ, quod omnes iam in uſu habent. Vritur lapis phrygius in minutas partes confractus, ut maior tamen ſit nuce quæ pontica à quibuſdã uocat, ab aliis nux parua. Modus uredi idẽ qui in aliis eſt, lapide in ollulã nouã cõiecto, deindeq; ollula forinſecus luto obturata, operculũ perforatũ uel in ſolo uertice, uel quod melius eſt, etiã circa alias plures partes imponimus, quo per ipſa foramina fuliginoſæ & fumoſæ eorũ quę urũtur exhalationes facilius efferantur. Poſtq̃ uero totus lapis ignitus factus fuerit, tunc ſanè ollulam in purũ quoddã uaſculũ euacuare oportet, butyrumq; infundere nõ uetuſtũ, & circũagitare uſti lapidis partes, donec omnes extinguant, atq; tũc ceſſare, & ſic rurſus eaſdẽ in ollulã cõiectas urere, rurſusq; pru

nis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 123 sur 580

©BIUM

nis cãdefactis ab igne ollulam imponẽdo, ut nihil fumoſum in ſe habeant: uentilatione etiã eaſdẽ excitare cõuenit, quo citius uſtio perficiatur. Deinde quũ iam igniti facti fuerint lapides, & nulla amplius fuligo effertur, rurſus eoſdem exime re oportet, & uino phalerno extinguere, aut aliquo fuluo & odorato, uelut eſt Tmolites, Aruiſiũq; & Lesbiũ. Deinde rurſus in ollulam cõiectos, tertio urere, & poſtquam ignitus fuerit lapis, rurſus extinguere melle Attico nõ multo. Reddetur enim pharmacum non aridum, ſed uiſcoſitate aliqua prædituм. Cæterum pluribus diebus trita & præleuigata in prõptu habere oportet, ita ut in tenuiſſimum puluerem redacta ſint, ſubſcripta. æris uſti unciam I. quod eſt drachmas VIII. piperis albi tantundem, folij malabathri tantundem, ſtibij hemiolium quod eſt drach. XII. his ammiſce lapidis uſti lib. I. Et poſtquam omnia probe fuerint leuigata, & reponere medicamentũ uelis, adijce opobalſami Syriaci ſeſquiunciam quod totum drach. XII. facit. Sit uero opobalſamum tenue & pellucenti compage, non craſſum quemadmodum ſolet in uaſis circa fundum conſidere ac ſpiſſari: quod enim ita craſſum eſt, aridꝛtatem pharmaci impediet. Porrò uſus ipſius ad ſolas palpebras competit cum ſpecillo inducti, citra tunicarũ ipſius oculi contactum. Vt plurimum itaq; ſufficit circa ſolam infernam palpebram ſpecillum inducere. Nihil uero uetat etiam ſupernam palpebrã ſimiliter illinere, ubi præſertim pharmaco opus fuerit, hoc eſt, ubi iam manifeſte perturbationem quandam perceperit oculus: non tamen expectare conuenit donec id fiat. Verũ præoccupare oportet circa primum affectionis ſenſum, in omni tẽpore diei, etiamſi quis biberit & cœnauerit. Et planè frequens eius competit uſus, cum cautione, ut dixi, ne tunicæ oculorum eo contingãtur. Oportet autẽ & eum cui inducitur pharmacum palpebras exertas & extẽtas exhibere, & quum inungitur nequaquam cum ipſis nictare. Hoc ſanè pharmacum à me cõpoſitum eſt, nõ permittens eum qui ipſo recte utatur oculorum lippitudine apprehendi. Deinceps uero quæ ad affectiones commoda ſunt medicamenta cõſcribam, initio ab his quæ Aſclepiades ſcripſit facto.

Arida pharmaca ad oculos ab Aſclepiade conſcripta. Cap. VI

IN primo libro pharmacorum externorum quæ Marcellæ inſcribit, in hunc modum hæc uerba ſcribuntur, Aridũ ex pſoricis Heraclidæ, ad circunroſos oculorũ angulos. Spodij cyprij, drach. IIII. omphacij aridi drach. II. nardi obol. III. piperis fricti grana XV. tritis utere. Pſoricum Aelij. Cadmiæ drach. IIII. æris uſti drach. II. cum aceto in ſole terito & reſiccato, rurſumq; leuigatis & repoſitis utitor. Aliud, Cadmiæ drach. I. æris uſti drach. I. nardi indicæ drachmã. I. piperis fricti obol. II. tritis utere ut pharmaco uehementer commodo. Aliud, Chalcitidis partes II. cadmiæ partem I. tuſa & cribrata terito in ſole, adiecto uino ſufficienti, deinde reſiccato, & leuigatis repoſitis utitor. Ex libris Philoxeni aridũ Achariſton. Cadmiæ drach. II. chalcitidis drach. VIII. aloes obol. II. æruginis obol. II. piperis grana. X. florum roſarum drach. I. tritis utitor. Eiuſdem ad lippitudinẽ ſiccam & ſycoſin, putreſcentia, & excreſcentem carnem. Cadmiæ drach. X. chalcitidis drach. VIII. piperis grana XV. nardi celticæ. drach. I. Cadmiam & chalcitidem cum uino terito, atq; ubi exaruerint nardũ & piper inijcito, ac in puluillum redactis utitor. Aliud, Cadmiæ drach. XX. chalcitidis drach. XL. nardi indicæ drach. II. myrrhæ torrefactæ drach. II. piperis grana XXXV. cum aceto acerrimo apparato. Capitonis ad lippitudines ſiccas, et oculos humectos, ac angulos circũroſos & palpebras ficoſas. Cadmiam cypriam ad polentæ magnitudinem confringimus, deinde Attico melle ſubactam in uaſculum fictile cõijci-

mus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 124 sur 580

©BIUM

mus, huc uſq; ore obturato, ac luto circũlito, foramen iuxta mediũ oris facimus, quo id quod aſſatur inde tranſpiret. Ipſum uero uaſculum intra prunas erectum ſtatuentes ſuccẽſis prunis urimus, atq; ubi exignitum fuerit, exhalationum per foramen elatarum animaduerſionem habemus, quæ ſi nigriores efferantur, amplius urimus. Quũ uero albidiores apparuerint, aſſationem ſufficientem factam putamus, ablatoq; uaſculo & dempto operculo, cadmiam uino Italico extinguimus, & in pilam translatam terimus, reſiccatamq; ad pharmaci cõfectionem reponimus. Quæ hoc modo habet, Cadmiæ drach. VIII. æris uſti drach. VIII. ſtibij drach. VIII. tritis & ablatis utere, cum ſpecilli extremo palpebris mane & ueſpere ex eo ſublitis. Aliud, Cadmiæ uſtæ uelut prædictum eſt drach. VIII. æris uſti drach. VIII. ſtibij drach. IIII. armenij drach. II. tritis & repoſitis utitor. Nos cadmiam & reliqua adipe uiperę excepta aſſauimus, deinde uino extinctis ac tritis uſi ſumus. Pharmaca ex lapide Hæmatite ad ſcabras palpebras accommodata. Capitonis ophthalmici, Cadmiæ cypriæ drach. XXIIII. lapidis hæmatitæ drach. VI. in alio exemplari drach. XVI. æris uſti drach. XXIIII. arida ad polentæ magnitudinem contunduntur, melleq; excepta uelut prædictum eſt aſſantur ac uino extinguuntur, deinde reſiccata leuigantur. Vſus demonſtratus eſt. Aliud, Cadmiæ drach. XX. æris uſti drach. X. lapidis hæmatitæ drach. X. tomentorum purpuræ laconicæ drach. VIII. melle excepta & uſta componito ut dictum eſt. Soſandri ad palpebrarum defluuia, & inueteratas affectiones, facit & ad excreſcẽtem iuxta naſi angulum carnem. Cadmiæ, ſtibij, chalcitidis crudæ, miſyos peregrini, ſingulorum drach. VIII. contuſa & melle excepta uelut dictum eſt aſſato, deinde uino extincta tritaq; & reſiccata reponito, utitor. Aliud, Chalcitidis crudæ cadmiæ, ſtibij, miſyos peregrini, ſingulorũ drach. VIII. nardi indicæ drach. II. croci torrefacti drach. II. piperis drach. unam. Metallica melle ſubigũtur ac urũtur ut dictũ eſt, deinde uino extinguunt & teruntur, adijciturq; his nardus & crocus torrefactus, itemq; piper, poſtea uero ſimul leuigatis ac repoſitis utimur. Pharmacũ callíblepharon exornandis palpebris accõmodatum. Facit & ad inueteratas lippitudines. Stibij uſti ac uino extincti drach. XVI. plumbi uſti & loti drach. VIII. fuliginis thuris, ſpicæ nardi, myrrhæ torrefactæ, croci, ſquamæ æris, ſingulorũ drach. I. Omnibus tritis ac repoſitis utitor. Aliud ex croco, Croci unc. I. glaucij unc. I. ſarcocollæ unc. I. ego etiam opij unc. I. adieci. Aliud Seuerianum, Cadmię uſtæ & lotæ ſextantem, ſalis ammoniaci, piperis albi utriuſq; ſextãtem. folij drach. II. probe tritis utitor. Aliud pueris maxime cõmodum, Stibij drach. XVI. plumbi drach. VIII. ſquamæ æris drach. I. croci drach. I. florum roſarũ drach. I. myrrhę drach. I. nardi indicę, thuris maſculi, piperis albi, ſingulorũ drach. I. palmularum oſſicula decem, omnia in figulinũ uas cõiecta diligenter aſſato, Deinde in pilam translatis ac tritis opobalſami cochlearia duo adijcito, conquaſſato, reſiccato, & utitor. Aridũ Philoxeni ad pruriginoſos ac circũroſos augulos, Facit & ad obtuſum uiſum, Cadmiæ drach. IIII. ſalis ammoniaci drachmas II. piperis albi drach. I. tritis utere. Ego hæc ita adparo. Cadmiæ drach. VIII. croci drach. II. piperis albi drach. unã. ſalis ammoniaci drach. II. nardi indicæ drach. I. tritis utitor.

Liquidæ oculares compoſitiones ad ficoſas eminentias, ac omnem extuberantiam carnis. facit & ad carnem circa naſi angulum excreſcentem, & ad incipientem lippitudinem. Cap. VII

Compoſitio qua uſus eſt Philippus in Cæſaria, Miſyos aſſati drach. VIII. myrrhę drach. IIII. cadmiæ drach. VIII. croci drach. II. ſalis ammoniaci drach. II. nardi indicæ, piperis albi utriuſq; drach. I. mellis Attici

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 125 sur 580

©BIUM

cyathum unum. Aliud, Miſios aſſati drach. VI. atramenti ſutorij drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. æris uſti drach. I. mellis attici cyath. I. Panchreſtos Eraſiſtrati. Ad aſpretudines ac omnes lippitudines, aureſq; purulentas, & ad ulcera ægre recipiẽtia cicatricẽ, & ad nomas, hoc eſt, ulcera ſerpentia oris. Aeris uſti. drach. II. myrrhæ drach. I. piperis obolos II. miſyos aſſati drach. I. croci obolos III. uini chij heminam unam, paſſi cretici heminæ dimidium, Arida terito affuſo uino, atq; ubi imbibitum fuerit uinum, affunde etiam paſſum, & conquaſſata in æreum uaſculum transferto, ac ad lentum ignem coquito, deinde in pyxidem æream reponito. Ad callos & omnem eminentiã. Aeris uſti drach. II. miſyos uſti drach. I. myrrhæ drach. I. croci drach. I. omphacij drach. I. uini chij cyathos II. mellis attici libram dimidiam. utitor. Philoxeni liquida uiſum exacuẽs, cicatrices & callos exterit. Ammoniaci thymiamatis drach. IIII. æruginis drach. II. uino diluta & contrita melle attico excipito. Aliud, Ammoniaci thymiamatis drach. XII. æruginis drach. VI. myrrhæ drach. II. componito ut dictum eſt. Aliud Phædri Rhinion, id eſt limula. Ammoniaci thymiamatis drach. IIII. æruginis drach. I. alcyonij torrefacti drach. I. floris lapidis Aſij obolos III. componito ac utitor ut dictum eſt. Aliud, Ammoniaci thymiamatis drach. VIII. æruginis drach. VIII. floris lapidis Aſij drach. II. obol. II. alcyonij drach. I. obol. II. opij ſeſquidrachmam, myrrhæ ſeſquidrachmam, componito ac utitor ut dictũ eſt. Aegyptia ad callos & albugines, auffert etiam pelliculas confeſtim. Aeruginis Corinthiæ drach. VI. ammoniaci thymiamatis drach. VI. obol. IIII. ſalis foſſilis drach. IIII. medullæ colocynthidis drach. IIII. fellis taurini drach. II. nitri nigri ſeſquidrachmam, piperis albi grana XL. mellis attici cyathos VI. componito ut dictum eſt, & in pyxide ſilicea repoſito utitor. Alia Aegyptia ad callos & albugines, ac inueteratas affectiones. Aeruginis drach. VI. ammoniaci thymiamatis drach. VI. medullæ colocynthidis drach. III. fellis taurini drach. II. nitri nigri drach. II. excipe mellis attici cyathis VI. & utere.

Compoſitio exacuens uiſum, faciens & ad glaucedinem. Antonij Muſæ. Fellis perdicis ſylueſtris partem unam. In alio exemplari, ſucci herbæ perdicij. Aliqui ſucci centaureæ partes III. mellis attici tantundem. Aliud, Fellis gallinæ ueteris partem unam. ſucci centaureæ partem unam. mellis attici partes tres. facit ad glaucedines. Compoſitio Largi exacuens uiſum. Succi fœniculi radicis partem unã. mellis tantundem. Reponito in pyxidem æream ac utitor. Aliud, Succi radicis fœniculi partem unam. ſucci chelidoniæ tantundem. mellis attici tantundem. Aelij Galli ad ſuffuſiones. Fellis teſtudinis marinę drach. VIII. mellis attici tantundem. fellis taurini drachmas II. croci drach. II. opobalſami drach. II. contuſis utere. Caſſij ad ſuffuſiones. Fel taurinum in æream pyxidem euacuatum per dies decem ſinito, deinde myrrhæ, croci, utriuſque drach. II. opopanacis drach. II. opobalſami drach. II. piperis grana XII. mellis attici duplum omnium accipito, omniaq; cum felle miſceto, & in æreo uaſe coquito. deinde in ærea pyxide repoſitis utitor.

Liquida Baſilis, hoc eſt regina, hanc reparatricẽ appellamus. Omphacij drachmas II. myrrhæ drach. II. fellis aquilæ drach. II. opobalſami drach. II. lachrymæ oleæ drach. II. ammoniaci thymiamatis drach. I. fellis hyænę drachmas II. excipe melle. Antonij Muſæ. Fellis hyænæ drach. I. fellis urſi drach. II. opobalſami drach. II. ſalis foſſilis drach. I. croci drach. unam. myrrhæ drach. I. mellis attici cyathos II. ſucci fœniculi cyathos II. Philoxeni, Fellis hyænæ ſeſquidrachmã adipis uiperæ ſeſquidrachmam, croci drach. I. omphacij drach. I. myrrhæ drachmæ dimidium, opobalſami drach. I. mellis attici drach. VIII.

Tincturæ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 126 sur 580

©BIUM

Tincturæ albuginum. Gallam tritam ac leuigatam in prompto repoſitam ſeruato, uſu uero expetente cum ſpecilli nucleo calfacto adhibeto, deinde atramentum ſutorium aqua dilutum admoueto. Aliud, Malicorium tritum adhibeto, indeq; atramentum ſutorium aqua dilutum admoueto. Aliud, Miſyos, atramenti ſutorij, gallarum omphacinarum, ſingulorũ æquales partes contuſas & cribratas reponito. Vſus uero tempore aridum adhibeto.

Ad glaucos oculos quo pupillæ nigræ reddantur. Malicorij dulcis ſuccũ infundito, deinde poſt temporis interſtitium hyoſcyami florem cum uino aut hyoſcyami ſucco tritum inſtillato. Verum hæc oportuno tempore colligere & reponere conuenit. Aliud, Acaciæ fructum & gallarum parum quid diligenter trita fremij ſucco excipito, & ad mellis craſſitudinẽ redigito, Deinde expreſſum per linteolum liquorem reſeruato ac utitor ut dictum eſt. Ad pilos pungẽtes in palpebris enaſcentes, Trichiaſin appellant Græci. Antonij Muſæ. Fel auiculę quæ cinædus appellatur, & aconiti dimidium eius, mixta reponito: Vſu uero exigente, euulſo pilo locum ex pharmaco illinito. Aliud, Fel piſcis pagri, & aconiti dimidium, cum ſquama ferri lota, adipe ſubigito, atq; his amygdalini olei parum adijcito, & ſanguinis ueſpertilionis quantum ſuffecerit, Deinde mixtis & repoſitis utitor ut dictum eſt. Agglutinatoria pilorũ. Heraclidæ Tarentini. Ceræ drach. I. picis drach. I lithocollæ drach. I. ſimul liquefacta reponito. Vſu uero poſtulante, ſpecilli ſummum candefacito, & quod ex pharmaco diſſoluto adhæſerit adhibeto, eoq; pilos agglutinato. Aliud, Reſinę ſiccæ, picis ſiccę utriuſq; drach. I. ſulphuris uiui drach. I. bituminis drach. unam. ceræ drach. II. liquefactis utitor. Ad paruos inſtar hordei oblongos circa pilos palpebrarum abſceſſus, Crithas & Poſthias Græci appellant. Antonij Muſæ. Galbani partem unam cum modico nitro mixtam imponito, aut etiam miſyos crudi parum ammiſceto. Faciunt & ficus aridæ in uino mulſo coctæ & tritæ, modico ſimul galbano contrito. Facit & farina hordeacea in uino mulſo cocta ac trita, itidem modico galbano ſimul contrito. Dionyſij Mileſij ad pilos palpebrarum pungentes. Leporem marinum in figulino nouo urito, & cinerem tritum ricinorum ſanguine excipito, et repoſito in cornea pyxide utitor, euulſis antea pilis. Aliud, Salamandræ uſtæ cinerem, terreſtriũ herinaceorum felle excipito, ac utitor ut dictum eſt. Quidam caſtorio uſi ſunt cum melle mixto, Aut caſtorio & hirudinis uſtæ cinere, Aut cicutæ ſemen tritum ac Thunnæ ſanguine exceptum, præeuulſis pilis illeuerunt.

Ad crithas & chalazia, hoc eſt, inſtar grandinis in palpebris tubercula. Sagapeno cum aceto trito utitor. Aliud ad Aegylopas. Succi illecebrę, ſucci ſolani, utriuſq; libræ dimidium. thuris drach. VIII. maſtiches quadrantem. galbani libram dimidiam. Succos cum thure coquito, atq; ubi diſſolutum fuerit galbanũ injicito: maſtichen enim improbamus. Aliud, Thuris drach. VIII. ladani drach. IIII. aluminis ſciſſilis drach. IIII. myrrhæ drach. VIII. ceræ drach. IIII. ſpumæ nitri drach. IIII. coaguli leporis drach. IIII. Cõtunditur hoc pharmacum & cum ungenti irini fece mollitur.

Cataplaſmata in eodem libro primo externorũ ab Aſclepiade ad oculos deſcripta, itemq; agglutinatoria, & inunctilia.

CAtaplaſmata lippientium, ad doloris uexationes ac maximas Epiphoras, quibus uſus eſt Heraclides Tarentinus. Roſarum uiridiũ aut ſiccarum drach. IIII. croci drach. I. opij. drach. unam. excipe meliloti decocto aut paſſo. Aliud, Roſarum, uiolarum albarum, meliloti, capitum papaueris, ſingulorum drach. II. croci drach. unam. opij drach. unam. myrrhæ drachmam unã. oui aſſati

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 127 sur 580

©BIUM

uitellum,tritis & paſſo ſubactis utere ut dictum eſt. Illitiones ad dolores, quibus uſus eſt Glaucus. Aloes,lycij indici, roſarū uirīdium, croci, opij,myrrhæ, ſingulorum æquales partes uino ſubactas in paſtillos formato,eoſq; in umbra ſiccato, Vſu uero exigente paſſo dilutos oculis illinito,itemq; fronti ac temporibus. Philoxeni ad fluxionem multam & dolores. Foliorū roſarum recentium drach.II. ſeminis hyoſcyami drach.VIII.thuris drachmas III.myrrhæ drach.IIII. farinæ polentarum acetabulum, ouí aſſati unius luteū,ſuccí mandragoræ drach. IIII.croci drach.II.opij.drach.IIII. uini auſteri quantum ſufficit. In paſtillos redigito ac utitor ueluti dictum eſt. Illitio Anthera eadem hora iuuans. Croci drach.IIII.thuris drach.II.cinnabaris drach.IIII.gummi drach.II. uino excipito. Vſus tempore terito & ad ſolidum modicum mellis adijcito. Aliud Lychnium inſcriptum. Croci drach. I. thuris drach. II. opij. drach.II. gummi drach.II.cinnabaris drach.II.aqua pluuia excipito. Alij habent, croci roſas ſpecie referentis drach.IIII.cinnabaris drach.II. myrrhæ,opij,utriuſq; drach. II.aqua pluuiali excipito. Illitiones mordaces quæ eueſtigio fluxionem cohibent. faciunt & ad lippitudinem ſcabram ac aridam. Aeris uſti, drach. IIII. croci drach.IIII.piperis albi drach.II. opij drach.II. gummi drach.IIII. cum aqua pluuia forinſecus illinuntur,Relidit hoc pharmacum maximas Epiphoras. Cæterum cauere oportet ne quid ex eo in oculū præterlabatur. Aliud phlogmum,hoc eſt flammeum inſcriptum. Aeris uſti & loti drach.XII.croci drach. VI.piperis albi drach.IIII. myrrhæ drach.III.opij drach.III.gummi drach.XII. uino Aminæo excipito. Agglutinatoria quæ fluxiones cohibent. Pollinis partem unam. myrrhæ partem unam. mannæ thuris partem I. candido ouí excipe,deinde in linteolum impacta impone temporibus ac frōnti. Aliud, Seminis hyoſcyami drach.II.opij drach.I.croci drach.I.pollinis drach. IIII. ouorum aſſatorum uitellos duos.caſtorij drach.I.omnibus ſimul coactis utitor. Collyrium ad Epiphoran,& dolores, ac fluxionem multam,quo Moſchio familiaris uſus eſt. Glaucij drach.XVI.ſarcocollæ drach.VIII.croci drach.IIII gummi drach.II.tragacanthæ drach.II.ſuccí mandragoræ drach.II.opij drach.I.aqua pluuiali excipito ac utitor cum ouo. Heronis ophthalmici pſittacus,ad dolores & fluxum largum,eueſtigio ſomnum inducit. Glaucij drach.XVI. croci drach.VIII.ſarcocollæ drach.VIII.opij.drach.IIII.ſuccí mandragoræ drach. II.tragacanthæ drach.VIII.aqua pluuiali excipe. Ad prædictas affectiones Neapolitæ. Glaucij drach.XLVIII.ſarcocollæ drach.XXIIII.croci drach. XXIIII. lapidis hæmatitæ drach.XII.opij drach.XIX.ſuccí mādragoræ drach.VIII. gummi drach.XVI. tragacanthes drach.XII. excipe aqua pluuiali. Sergij ophthalmici Babylonij. Glaucij drach. XXIIII. ſarcocollæ drachmas XVI. croci drach.XII.opij drach.IIII. lapidis hæmatitæ drach. VI. gummi drach.XII.excipito aqua pluuiali. Illiníto per unum atq; alterum diem,atq; ubi affectio non ſoluatur ad inſequentes illitiones tranſimus. Aliud diaſmyrnum glaucidanum inſcriptum. Glaucij drach.XLVIII.ſarcocollæ drach.XLVIII.croci drach. XXIIII, opij drach. VI. myrrhæ drach. VI. hæmatitæ drach. VI. tragacanthæ drach. XLVIII. aqua pluuia excipe ac utere cum ouo. Diaſmyrnum ex hæmatite. Glaucij drach.LXIIII. ſarcocollæ drach.XXXII.croci drachmas XII.opij drach.VIII.myrrhæ drach.VI.hæmatitæ drach.XVI.tragacanthæ drach.XLVIII. gummi drach.XVI. In alio exemplari drach.XLVIII. Excipiuntur aqua pluuiali,uſus eius eſt cum ouo. Phoſphorus ad doloris uexationem,omnemq; inflammationē & intenſas Epiphoras. Glaucij drach.XXIIII.ſarcocollæ drach. VIII.croci,opij,utriuſq; drach. VIII. myrrhæ drach.VIII. miſyos uſti.drach,VIII.

gummi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 128 sur 580

©BIUM

gummi drach.XIX.excipe aqua pluuia,utere cum ouo. Euchrun excellentis & mirabilis efficaciæ. Glaucij drach.XX.ſarcocollæ drach.VII.croci drach.VII.myrrhæ drach.VII.opij drach.VII.miſyos uſti drach.VII.gummi drach.XII. excipe aqua pluuiali,utere cum ouo. Pharmacum ex ſuccis, dolorem ſedans,facit ad omnem doloris uexationem,ſomnum eueſtigio inducit. Glaucij drach.XLVIII.ſarcocollæ,tragacanthæ utriuſq; drach.XVI. croci.drach. VIII. opij drach.IIII.ſucci roſarum drach.IIII.lycij indici drach.IIII. hyoſcyami drach. IIII.ſucci mandragoræ drach.IIII.gummi drach.VIII.Excipiuntur meliloti decocto:componuntur autem hoc modo,Meliloti libram unã. & aquæ pluuialis heminas XII. ad tertias coquito, & excolato liquore ad pharmaci compoſitionem utitor. Aliud, Glaucij drach. XLVIII. ſarcocollæ drach. XXIIII. croci drach.XXIIII.opij drach.XII.lycij indici drach.XII.ſucci hyoſcyami drach. XII. ſucci cicutæ drach.XII.roſarum uiridium reſectis extremitatibus drach.XLVIII. gummi drach.XXVIII. aqua pluuiali excipe,utere cum ouo. Pharmacum Phæon,id eſt fuſcum inſcriptum, accommodatum ad doloris moleſtias. Cadmiæ drach.XII.aut XVI.æris uſti.drach.VI. myrrhæ drach.III.opij drach.III.acaciæ drach.VII.excipito aqua pluuia uelut demõſtratum eſt. Aliud Phæon, Ad omnem fluxum & omnem lippitudinem. In alio pædicon,id eſt puerile legitur. Aeris uſti drach.XII. cadmiæ drach.XXXII. gummi drach.XXXII.acaciæ drach.XXXII.myrrhæ drach.IIII.opij.drach. IIII.aqua pluuia excipe. Aliud ex libris Philoxeni. Spodij cyprij, drach.XII.æris uſti drach.III.opij, myrrhæ, utriuſq; drach.III. acaciæ,gummi,utriuſq; drach.VII.aqua pluuiali excepta cum ouo in uſum ueniunt,ut dictum eſt. Pharmacum Berytium inſcriptum,quo uſus eſt Berytius ad maximas epiphoras.eueſtigio auxiliatur. Aeris uſti & loti drach.XVI.acaciæ drach.XVI.ſpodij pompholygis drach.XVI. opij drach.XVI. gummi drach.XVI.croci drach.XII.myrrhę drach.II.aqua pluuiali excipe,utere cum ouo.Oportet hoc aſſidue infundere. Aliud ad eaſdem affectiones. Spodij pompholygis drach. XVI. opij drach. XII. myrrhæ drach. XII.gummi drach.XVI.æris uſti & loti drach.XVI.aqua excipito pluuiali,ac utitor cum ouo. Pharmacũ Acharistum inſcriptum,ad maximas epiphoras huius ſolius uſu Medici Aegyptij feliciter medicantur, in agreſtioribus præſertim corporibus. Cadmiæ drach.XVI. acaciæ drach.VIII. æris uſti & loti drach.VIII.opij drach.IIII. fructus ericæ drach.IIII. myrrhæ drach.IIII. gummi drach.XVI.aqua excipito,ac utitor cum lacte muliebri, Temperatura media eſt, ubi uero circa oculos affectio ſit, ab hoc collyrio abſtinere oportet. Quo ipſe uſus ſum ſic habet. Cadmiæ drach. XVI. fructus ericæ drach. II. æris uſti drach.IIII.opij.drach.II. myrrhæ drach.unam.acaciæ drach.VI.gũmi.drach.VIII. aqua excipito, uſus indicatus eſt. Aliud, Cadmiæ drach.VI. fructus ericæ drach.IIII.opij drach.VI.æris uſti & loti drach.IIII.gummi drach.XX.compoſito ac utitor ut dictum eſt. Nectarium Marci,facit ad incipientem lippitudinem,facit ad illationem fluxus tenuis,ad chemoſeis,tumores,pellicularũ eminentias,& fere ad omnem lippitudinem facit,& ad palpebras craſſas. Oportet autem præ omnibus fomentum adhibere, deinde ipſum infundere, in principio quidem fluxionis cum aquoſo oui liquore:ubi uero ſucceſſerit hæc curatio, paulatim hanc temperaturam extendere & augere oportet. Cæterum ad palpebras aſperas collyrio cum aqua utimur, apud alios Sphragis appellatur. Aeris uſti & loti drach.IIII.cadmiæ drach.IIII.croci drach. II.opij drach.II.gummi. drach. VI.aqua excipe ac utere ut indicatum eſt. Sergij ophthalmici Monohemerum inſcriptum,hoc eſt una die efficaciam ſuam cõmonſtrans. Cadmiæ uſtæ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 129 sur 580

©BIUM

& lotæ drach. IIII, ſpodij pompholygis loti drach. IIII. æris uſti & loti drachmas IIII. croci drachmas II. acaciæ drach. VI. gummi drachmas VI. aqua pluuiali excipe, ac utere cum ouo. Temperatura eſt aquoſa. Poſtquam lachrymæ prolectæ fuerint, candidum oui infundere oportet, & rurſum ſublinere. Vbi uero morſus conſequeretur, fomentum adhibendum eſt, rurſumq; oui candidum infundendum: poſtea uero collyrio nigro inſcripto illinito.

Sphragis Neapolitæ. Cadmiæ drachmas VIII. æris uſti & loti drach. VIII. acaciæ drachmas VIII. ſpodij cyprij drachmas IIII. croci drach. IIII. opij drach. IIII. gummi drach. XII. aqua excipe. uſus indicatus eſt.

Paccij Sphragis. Cadmiæ uſtæ & lacte caprino ſiue muliebri extinctæ ac lotæ, & in umbra ſiccatæ drach. X. æris uſti & loti drach. X. acaciæ drach. X. opij drach. VI. croci drach. VI. gummi drach. XV. aqua pluuiali excipito. Zoili ſphragis cum Paccij concordat. Philotæ Aphroditarium inſcriptum. Cadmiæ lotæ drach. XXIIII. acaciæ drach. XXXVI. æris uſti & loti drach. XII. croci drach. XII. opij drach. XII. ſpodij cyprij loti drach. XII. gūmi drach. XLVIII. excipe aqua pluuiali, ac utere cum ouo aſſidue infundendo. Poſt curationem uero lauari iubeto, hoc aſſidue uſus ſum in maximis epiphoris. Aliud Neapolitæ. Facit ad maximas epiphoras, maxime in his qui ægre rigantur & ſubalbicant circa inflammationes, ut ſimile quiddam chemoſi appareat. Hoc nos uſi ſumus, poſt illitiones ægris lauare iuſſis. Lapidis ſchiſti drachmas VIII. thuris drach. VII. æris uſti & loti drach. VIII. opij drach. VIII. myrrhæ drach. IIII. gummi drach. VIII. excipe uino ac utere cum ouo. Temperamentum eſt aquoſum. Sæpe uero hoc infundere oportet, & poſt interuallum ab illitione lauari iubere.

Fuſcū Olympionico inſcriptū. Facit ad maximos dolores, facit & ad chemoſeis & omnino ex accommodatiſſimis collyrijs eſt: nam ſtatim liberat. Cadmiæ uſtæ & lotæ drachmas VIII. acaciæ drach. VIII. ſtibij uſti & loti drachmas VIII. aloes indicæ drach. VIII. croci drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. opij drachmas IIII. gummi drachmas VIII. aqua excipe ac utere cum ouo. Temperamētum eſt craſſum. Ego etiam pompholygis ac thuris utriuſq; drach. IIII. adieci.

Aliud Zoſimo inſcriptum odorum. Facit ad dolores & recentes affectiones. Cadmiæ uſtæ & lotæ uino Italico, hoc eſt extinctæ, drachmas VIII. aloes drach. VIII. ſtibij drachmas VIII. æris uſti & loti drachmas VIII. aut II. croci drachmas II. myrrhæ drachmam unam. nardi indicæ drachmam unam. opij drachmā unā. acaciæ drachmas XIX. gummi drach. XII. aqua pluuiali excipe.

Hermiæ ophthalmici Lutron, id eſt balneum appellatum. Ad maximos dolores eadem die ad ſummū auxilians, facit & ad inueteratas lippitudines. Aloes drach. VIII. æris uſti & loti drach. XVI. opij drach. XVI. myrrhæ drach. XII. croci drach. VIII. cadmiæ drach. IIII. thuris drach. III. gummi drach. XVI. uino Mendeſio excipe, ac utere cum ouo. Temperatura eſt aquoſa. Oportet hoc per interualla trium aut quatuor horarum infundere, & uſq; ad mali depulſionem ſinere, atque tunc lauari iubere. Theodotion Phlacianum, Harpocratium inſcriptum. Ad maximas epiphoras & dolores, liberat citra uenæ ſectionem. Succi acaciæ drach. XXIIII. cadmiæ drach. VIII. æris uſti & loti drachmas VIII. ſtibij drach. XVI. aloes drach. IIII. croci drach. III. myrrhæ drach. III. lycij indici drach. II. caſtorij drach. I. opij drach. II. gummi drach. XXIIII. aqua pluuiali excipe, ac utere cum ouo. Temperatura eſt craſſior. Hoc collyriū tumorem palpebris inducit. Scylaciū pharmacū accōmodatum eadē die curans, Eueſtigio ſoluit inflammationes. Stibij drach. XL. acaciæ drach. XL. cadmiæ drachmas XVI. æris uſti & loti drach. XIIII. ceruſæ drach. VIII. myrrhæ drach. IIII. nardi indicæ

drachmas

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 130 sur 580

©BIUM

drachmas IIII. croci drachmas II. lycij indici drach. IIII. caſtorij drach. II. aloes drachmas II. opij drach. II. chalcitidis aſſæ drach. II. gummi drachmas II. excipe roſarum decocto ac utere cum ouo. Temperatura eſt craſſior.

Neapolitæ Phanion, id eſt lampas ſeu facula. Ad maximas epiphoras & doloris moleſtias, facit & ad affectiones. Cadmiæ lotæ drachmas VIII. acaciæ drachmas VIII. æris uſti & loti drachmas VI. ſtibij loti drachmas XX. pſimmythij drachmas VI. myrrhæ drach. II. aloes drachmas II. nardi celticæ ſeſquidrachmam. opij ſeſquidrachmam. croci drachmam unam. caſtorij drachmæ dimidiũ. gummi drachmas XX. aqua pluuia excipe, utere illinendo.

Aliud Phanion Serapiacum inſcriptum. Acaciæ drach. XL. ſtibij drach. XL. cadmiæ drach. XVI. æris uſti & loti drach. XII. aloes drach. III. myrrhæ drach. IIII. ceruſæ drachmas XII. opij drach. II. croci drach. II. nardi indicæ ſeſquidrachmam. gummi drachmas XXV. aqua pluuiali excepta illinito.

Malabathrinum noſtrum, Facit ad doloris uexationes, & adfectiones in declinatione. Cadmiæ drachmas XVI. acaciæ drach. XL. æris uſti & loti drach. XIIII. opij drachmas II. lycij indici drach. II. myrrhę drach. IIII. malabathri drach. II. nardi indicæ drachmas II. caſtorij drach. II. aloes drachmas II. ceruſæ drach. VIII. ſtibij loti drachmas VIII. gummi drachmas XL. aqua excipe & utere cum ouo in principio affectionum, & in declinatione facta ab illatione pharmaci pan chreſti appellati, deſcriptum hoc inter mordacia collyria habetur.

Aliud Philadelphium inſcriptum. Facit ad declinationes inflammationum, & ulcera ſordida, & puſtularum eruptiones, eueſtigio auxiliatur. Stibij uſti & loti drach. XX. plumbi uſti & loti drachmas X. cadmiæ drach. VIII. æris uſti & loti drach. III. aloes drach. III. lycij indici drach. II. & dimidiã. myrrhæ drach. II. & dimidiam. nardi indicæ drachmas II. croci drach. II. caſtorij drach. unã. opij drach. I. gũmi drachmas VIII. aquam & ad exceptionem candidum ouorum. X.

Collyrium album, ad epiphoras & affectiones inſcribitur Trypherum, id eſt delicatum. Cadmiæ lotæ drachmas XVI. ceruſæ drachmas VIII. amyli drach. IIII. gummi drachmas IIII. tragacanthæ drachmas IIII. opij drachmas duas. excipe aqua pluuia. Vſus eſt cum ouo.

Collyrium ex terra Samia Terennum inſcriptum, ad epiphoras & affectiones. Cadmiæ lotæ drachmas XII. ceruſæ drach. XII. terræ Samiæ drach. XII. opij drachmam unam. gummi drach. IIII. aqua excipe ac utere cum ouo.

Aliud dolorem ſedans, ad fluxum omnis generis, ulcera, dolores, papulas & tubercula, prolapſus, chemoſeis, & omnigenas affectiones. Ceruſæ drach. VIII. terræ Samiæ drach. VIII. ſpodij pompholygis drach. XII. tragacanthes drach. II. opij. drach. II. gummi drach. IIII. aqua pluuia excipe ac utere cum ouo.

Aliud Diocleum inſcriptum, ad doloris moleſtias, & epiphoras, ad ſuppuratos oculos, puſtulas, ulcera. Hoc pharmacum delicatius exiſtit. Tragacanthæ drach. VIII. gũmi drach. IIII. amyli drach. IIII. ſpodij pompholygis drach. XVI. ceruſæ drach. VIII. opij torrefacti drach. II. aqua pluuia excepta admoue cũ ouo.

Pharmacum ex thure. Accommodatum ad fluxiones & chemoſeis. Cadmiæ drachmam unam. thuris drachmam unam. ceruſæ drachmas XL. opij drachmas VI. gummi drachmas VI. aqua pluuiali excipito. Cæterum nos ſic apparauimus. Cadmiæ drachmas X. pompholygis drachmas X. thuris drachmas X. ceruſæ drachmas XL. opij drachmas VI. gummi drachmas VI. aqua pluuia excepta admoue cum ouo.

Aliud Trypheron, id eſt delicatũ inſcriptũ. Ad inuſtiones epicaumata Græcis dictas, puſtulas, chemoſeis, maxime in his qui nullam mordacitatẽ perferre

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 131 sur 580

©BIUM

poſſunt. Cadmiæ lotæ drach. VIII. amyli drach. VIII. thuris drach. VIII. ceruſæ drach. XLVIII. opij drach. VI. gũmi drach. XVI. aqua pluuia excipe, uſus indicatus eſt. Cygnus inſcriptus Reginæ, ad maximos dolores & affectiones. Cadmiæ drach. XVI. ceruſæ lotæ drach. VIII. amyli drach. II. tragacanthæ drach. II. acaciæ drach. II. opij drach. II. gũmi drach. XII. excipe aqua pluuiali, & ad excipiendum adijce ouorum crudorũ recentiũ candida IIII. Aërianum Diomedi inſcriptum, collyrium accommodatum ad epiphoras, & ueteres affectiones itemq; recentes. Spodij pompholygis drach. VIII. ceruſæ drach. XX. æruginis drach. IIII. myrrhæ drach. XIIII. thuris drach. III. opij drach. III. gummi drachmas VIII. excipe aqua pluuiali ac utere cum ouo. Cygnus ex terra Samia. Ad ulcera omnis generis, ad epiphoras, dolores circum circa moleſtantes, ſuppuratosq; oculos. Spodij loti drach. XVI. ceruſæ lotæ drach. VIII. terræ Samiæ drach. IIII. amyli drach. IIII. acaciæ drach. IIII. opij drach. IIII. gummi drach. IIII. tragacanthæ drachmas duas. aqua pluuiali excipe ac utere cum ouo. Aliud Dionyſio inſcriptum. Ceruſæ drach. XXXVIII. æruginis uermiculatæ drach. XVI. ſucci papaueris drach. VIII. gummi drach. IIII. excipe aqua pluuia, ac utere cum lacte. Aërianum pharmacum noſtrum, ad ueteres ac recentes affectiones accommodatum. Ceruſæ drach. XXIIII. cadmię uſtæ & lotæ drach. X. ſtibij uſti & loti drach. X. thuris drach. X. ſquamæ æris drach. V. opij drach. III. myrrhę drach. III. gummi drachmas XII. excipe aqua pluuiali, ac utere cum ouo. Collyrium Gennadij. Ceruſæ drach. XVIII. ſtibij drach. XII. myrrhæ drach. XII. ſquamæ æris drach. XII. opij drach. VI. gũmi drach. XXIIII. excipe aqua pluuiali. Collyrium ex terra Samia, Paccij ophthalmici, ad affectiones intenſas. Cadmiæ drach. XVI. ceruſæ drach. XVI. terræ Samiæ drach. IIII. opij. drach. II. thuris drach. II. ſtibij drach. V. gummi drach. V. excipe aqua, ac utere cum ouo. Therinum, id eſt æſtiuum inſcriptum. Cadmię uſtæ & lotæ drach. XX. acaciæ drach. II. ſquamę æris uſtæ & lotæ drach. XII. corticis thuris drach. II. tragacanthi drach. V. gummi drach. XVI. aqua pluuiali excipe, utere cum ouo. Collyrium Hygidion appellatum. Cadmiæ drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. acaciæ drach. VI. opij drach. II. æris uſti & loti drach. II. gummi drach. VI. fructus ericæ drachmam unam. aqua pluuuiali excipito. Aſter anicetus, hoc eſt inexuperabilis. Ad doloris uexationes, puſtulas, ſtaphylomata, ulcera ſordida & ſerpentia. Facit & ad inueteratas affectiones, & cicatrices exterit. Cadmiæ uſtæ & lotæ drach. XVI. ceruſæ lotæ drach. XVI. amyli drach. XII. ſtibij uſti drach. XII. ſpodij drach. VIII. plumbi uſti ac loti drach. VIII. terræ Samiæ drach. VIII. myrrhæ drach. II. opij drach. II. tragacãthæ drach. VIII. excipe aqua pluuiali. Libianum. Ad puſtulas, inuſtiones, rupturas, concauitates, oculos purulentos, chemoſeis, ſtaphylomata. Facit & ad circũ moleſtantem dolorem, & affectiones, & cicatrices exterit. Cadmiæ uſtæ & lotæ drach. XVI. ceruſæ lotæ drach. XVI. ſtibij uſti & loti drachmas XVI. plumbi uſti & loti drach. VIII. amyli drach. XII. ſpodij põpholygis drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. terræ aſteris drach. VIII. tragacãthæ drach. VIII. opij drach. II. & ad exceptionem ouorum albumina decem. Aliud Libianum. Pompholygis drach. VIII. cadmiæ uſtæ & lotæ drach. XVI. ſtibij uſti & loti drach. XII. ceruſæ lotæ drach. XVI. amyli drach. XII. terræ Samiæ drach. VIII. plũbi uſti & loti drach. VIII. myrrhæ drach. II. opij drach. II. tragacanthæ drach. II. excipe aqua pluuiali. Collyrium ex cornu ceruino. Ad ulcera, puſtulas, cicatrices exterit. Cornu ceruini uſti & loti drach. IIII. thuris drach. IIII. plumbi uſti & loti drach. IIII. ſquamæ æris lotæ drach. II. opij drach. I. gummi drach. IIII. excipe aqua pluuia.

Aliud

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 132 sur 580

©BIUM

Aliud ex cornu ceruino, Neapolitæ. Plumbi usti & loti drach. XVI. cornu cerui usti drach. XVI. thuris drach. VIII. acaciæ drach. VIII. spodij cyprij drach. VIII. amyli drach. IIII. opij drach. II. squamæ æris drach. II. croci drach. VIII. myrrhæ drach. IIII. tragacanthę drach. I. gummi drach. VIII. hyoscyami cremore excipito. Viride ad affectiones. Spodij cyprij drach. XVI. amyli drach. XVI. croci drach. VIII. stibij drach. VIII. opij drach. IIII. gummi drach. IIII. excipe aqua pluuiali ac utere cum ouo. Aliud uiride Zoili ophthalmici. Spodij cyprij drach. VIII. croci drach. VIII. amyli drach. VIII. opij drach. II. stibij drachmas VIII. gūmi drach. IIII. Anagallidis succo excipito. Aliud, Alia exemplaria ita habent Zoili uiride. Cadmię ustæ ac lotę & uino Italico extinctę drachmas VIII. croci drach. IIII. stibij usti & lacte extincti drach. IIII. amyli drach. I. gummi drach. II. excipito succo anagallidis quæ cæruleum habet florem. Ex libris Scribonij Largi, Psittacinum inscriptum. Ad doloris molestias, pustulas, inustiones, cicatrices resolutas, prolapsus, confusiones, & ubi multus sanguis ætate suffunditur. Cōmodat etiam ad alias affectiones, & præsertim in oculis molli sensu præditis, in quibus tenuis lachryma profluit. Compositio hoc modo habet. Cadmiæ drach. VIII. croci drach. VIII. stibij drach. VIII. amyli recētis drach. VIII. opij drach. IIII. gummi drachmas IIII. aqua pluuiali excipito, utitor cum ouo. Naucratitæ pharmacum affectionibus accommodatum. Cadmiæ drach. XII. croci drach. XII. opij drach. VI. squamæ stomomatis purgatæ drach. V. squamæ æris drach. VI. succi rosarū drach. XVI. plūbi usti & loti drach. V. myrrhæ drach. III. nardi drach. II. acaciæ drach. II. gummi drach. XII. excipito aqua pluuiali. Antæi uiride. Cadmiæ drach. XLVIII. myrrhæ drach. XXIIII. croci drach. XL. VIII. opij drach. XXIIII. plumbi usti & loti drach. VIII. squamę æris drach. VI. nardi indicæ drach. VI. acaciæ drach. VI. gūmi drach. XXIIII. aqua pluuiali excipito. Pharmacum ex Galbano quo usus est Nicetes. Ad dolores & lippitudines. Cadmiæ drach. VIII. spodij cyprij drach. VIII. æris usti & loti drach. VIII. opij drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. galbani drach. VIII. aqua excipito, hoc pharmacum ex ualde approbatis est, recipitq; amplius gummi item drach. VIII. Alia exemplaria spodium non habent. Aliud, Cadmiæ drach. XVI. æris usti & loti drach. VIII. myrrhæ galbani singulorum drach. VIII. opij drach. VIII. atramenti sutorij drach. VI. gūmi drach. VI. aqua pluuiali excipito. Collyrium diarodon Nili ex rosis, uelut Andreas tradit, Ad doloris molestias, fluxū uberē, ac tenuem, pustulas, prolapsus. Foliorū rosarū resectis extremitatibus drach. IIII. croci drach. II. opij obol. I. nardi indicæ obol. I. gūmi drach. III. alij drach. I. habēt. aqua pluuia excipe, ac utere cū ouo. tēperatura dissoluta est. Aliud ex rosis Nili, quo usus est Gallio ophthalmicus. Rosarū drach. IIII. croci drach. II. acaciæ drach. I. opij obol. I. nardi indicæ obol. I. gūmi drach. III. aqua pluuia excipe. utere cum ouo. temperatura est diluta. Aliud ex rosis horæum appellatum, ad easdem affectiones. Rosarū resectis unguibus drach. XXIIII. croci drach. XII. amyli drach. VI. balaustij drach. IIII. opij drach. IIII. tragacāthæ drach. VIII. hyoscyami foliorum succo excipe. Aliud, Rosarum drachmas VIII. croci drach. IIII. æris usti & loti drach. I. gummi drach. I. aqua pluuia excipe, ac utere, cum ouo. Aliud diarodon ex rosis Terentij constans ex pompholyge. Rosarum recentium drachmas XII. spodij cyprij drach. IIII. croci drachmas IIII. opij drach. IIII. nardi drach. IIII. gummi drachmas IIII. excipito aqua pluuiali. Aliud diarodon. Rosarum recentium drachmas II. croci drachmas VI. spodij cyprij drachmas II. amyli drachmas II. acaciæ drachmā I. nardi indicæ drach. unam. gummi drach. II. tragacanthæ drachmas II. excipito aqua pluuiali.

Diarodon

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 133 sur 580

©BIUM

Diarodon Euelpidion diaſmyrnũ appellatũ. Roſarũ drach. C. croci drach. L. opij drach. VIII. myrrhæ ſeſquidrach. gũmi drach. L. uino odoro excipe, ac utere cũ ouo. Aliud diarodon. Roſarũ drach. C. croci drach. L. opij. drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. gũmi drach. L. uino odorato excipe ac utere cum ouo. Ego hoc apparaui pro foliis roſarum, florum earundem drachmas centum iniiciens, atq; feliciter ſucceſſit. Diarodon ex roſarum LXXII. drach. Magnum appellatum. Hoc uſus eſt Lucius præceptor ad doloris moleſtias, puſtulas, inuſtiones, ſtaphylomata, prolapſus, ad oculos purulentos, ad fluxiones antiquas, inueteratas lippitudines & affectiones ægre cedentes. Roſarum uiridium reſectis unguibus drach. LXXII. cadmiæ uſtæ ac lotæ drach. XXIIII. croci drach. LX. opij drach. III. ſtibij drach. III. Alij drach. VI. æruginis drach. II. Alij III. ſquamæ æris drach. II. nardi indicæ drach. II. myrrhę drach. VI. Alij IIII. gummi drach. XXIIII. excipito aqua pluuiali. Aliud ex drachmis LXXII. Roſarum drachmas LXXII. cadmiæ uſtæ & lotæ drach. XXIIII. croci drach. VI. Alij VIII. opij drach. III. ſtibij drach. III. myrrhæ drach. III. ſquamæ æris. drach. II. æruginis drach. II. nardi drach. I. alij II. gũmi drach. XXIIII. excipe aqua pluuiali, ac utere cũ lacte. Pharmacũ ex uiolis albis, accommodatum ad Epiphoras & affectiones. Acaciæ drach. XLVIII. ſucci uiolarum albarum drach. XLVIII. ſpodij cyprij drach. XXIIII. croci drach. XXIIII. myrrhæ drach. IIII. opij drach. IIII. alij VI. ſucci hyoſcyami drach. IIII. æris uſti & loti drach. IIII. gũmi drach. IIII. excipe uino falerno. Collyrium quo uſus eſt Florus in Antonia Druſi matre, quę parum abfuit ut ab alijs medicis exęcaretur. Acaciæ drach. XLVIII. roſarum ſiccarum drachmas XLVIII. melilotorũ. drach. XLVIII. ſpodij cyprij drach. XXIIII. malorum mandragoræ drach. II. croci drach. XXIIII. opij drach. VI. ſeminis hyoſcyami acetabula. II. alij drach. XXIIII. myrrhæ drach. IIII. æris uſti & loti drach. IIII. gũmi drach. XL. uini falerni, aquæ pluuialis, utriuſq; heminas III. Vinum & aquam miſceto, eiſq; roſas, melilotũ, ſemen hyoſcyami, mandragoræ mala, aut ſi hæc non adſint, corticem iniicito, & ad dies III. aut V. macerari ſinito, deinde expreſſo liquore ad pharmaci compoſitionem utitor, probatiſſimum hoc exiſtit. Melinum delicatum, Commodum his qui nullam penitus pharmacorum mordacitatem perferre poſſunt. facit ad puſtulas, prolapſus, fluxum acrem & uberem, inuſtiones q; & ad recentes affectiones. Cadmiæ uſtæ ac lacte extinctæ drach. XVI. ceruſæ lotæ drach. VIII. croci drach. IIII. opij. drach. I. tragacanthæ drach. II. aqua pluuiali excipito ac utitor cum ouo. Aliud ad inuſtiones, puſtulas, prolapſus, dolores. Ceruſæ drach. XXIIII. amyli drach. XII. cadmiæ lotæ drach. X. thuris drach. X. croci drach. VIII. opij drach. VIII. gummi drach. X. tragacanthæ drach. II. excipe aqua pluuiali & utere cum ouo. Diarodon Inculpabile. Cadmiæ uſtæ & lotæ drach. XXIIII. ceruſæ drach. XII. opij drach. VI. florum roſarum drach. VI. croci drach. VI. lapidis ſchiſti drach. XII. gũmi drach. X. excipe aqua pluuia, ac utere ad ulcera ſordida cũ lacte, ad munda cum ouo. Aliud. Cadmiæ uſtę & lotæ drach. XXIIII. ceruſſæ drach. XII. lapidis ſchiſti drach. IIII. florum roſarũ drach. VI. excipe aqua pluuiali, ac utere ad ſordida ulcera cum lacte, ad repurgata cum ouo. Croceum pædicon, id eſt puerile inſcriptum ex pompholyge. Ad epiphoras & moleſtias doloris, & ad affectiones ex plagis. Spodij pompholygis drach. XVI. croci drach. XVI. opij drach. XVI. tragacãthæ drach. VIII. excipe aqua pluuia adhibitis ſimul albuminibus ouorum quatuor. Collyrium Gaij ophthalmici. Spodij cyprij drach. IIII. amyli recentis. drach. XII. croci drachmas II. myrrhę drachmam unam. ſucci mandragoræ drachmam unam. gummi drach. IIII. excipe aqua pluuiali, ac utere cum ouo.

Atimeti

©BIUM

Atimeti Lysiponion, hoc est, soluens dolorē. Atramenti sutorij crudi drach. XL. pompholygis crudæ drach. XL. cerusæ drach. XXIIII. opij drach. II. croci drach. III. Crocus in aquam conijcitur ac maceratur, & ex cremore hoc collyriū apparatur. Quod uero reliquum est ex croco teritur, reliquisq; ammiscetur, addi tis item gummi drach. XXXII. Diomedis Lysiponion ad dolores. Atra mēti sutorij crudi drach. XXXII. cerussæ drachmas XXXI. spodij pompholygis drach. XVI. croci drach. XVI. thuris drach. VIII. myrrhæ drach. II. gummi drach. XVI. Aqua pluuiali excipito, ac utitor cum ouo: præclarum est hoc collyrium. Zoili pharmacum faciens ad lippitudines antiquas, myocephalos, staphyloma ta, & fluxiones antiquas. Cadmiæ drach. VIII. æris usti drach. VIII. cerusæ drach. IIII. aloes sesquidrachmam, foliorum croci, chalcitidis assæ, atramenti su torij, opij, lycij, singulorū drach. I. myrrhæ drach. II. acaciæ drach. XX. spicæ nar di sesquidrachmam. gummi drach. XX. castorij drach. IIII. stibij usti drach. VIII. excipe aqua pluuiali. Asclepiadeum Paccij. Ad dolores uexationes, flu xum tenuem & multū, inustionem, pustulas, pellicularum eminentias, aspretu dines, inueteratas affectiones, & eos qui à multis illitionibus læsi sunt, confestim opitulatur. Cōpositio sic habet, Cadmiæ drach. XII. æris usti drach. XII. croci drach. XII. squamæ æris drach. XII. myrrhæ drach. IIII. nardi indicæ drach. IIII. rosarum siccarum drach. IIII. opij drach. IIII. lapidis hæmatitæ drach. IIII. piperis albi grana XXIIII. gummi darch. XII. uini chij quantum sufficit, utere cum ouo. Aliud exemplar habet rosarum drach. III. piperis grana XXV. Pharma cum accommodum Nectarium inscriptum. Cadmiæ drach. XII. squamæ æris cypriæ lotæ drach. XII. croci drach. XII. opij drach. IIII. æris usti & loti drachmas XII. myrrhæ drach. IIII. lapidis hæmatitæ drach. IIII. rosarum siccarum drach. IIII. spicæ nardi drach. IIII. misyos assi drach. IIII. cassiæ fistulæ drach. IIII. piperis albi grana XXV. gummi drach. XII. uino exceptis utere.

Antigoni Croceum Leontariū, hoc est, leunculus appellatum, propterea quod Leonis imago ei imprimeretur. Facit ad Epiphoras, molestiam doloris, inuete ratas affectiones. Est & aspretudinibus commodum. cicatrices & callos exterit maxime uero pueris cōmodum est. Spodij cyprij drach. XLVIII. croci drach. XXIIII. myrrhæ drach. XII. lapidis hæmatitæ drach. VIII. opij drach. XII. pipe ris albi grana XXXVI. gūmi drach. LXXX. uino falerno excipito. Aliud, Spodij cyprij drach. LXXX. croci drach. XL. myrrhæ drach. XX. opij drach. XX. lapidis hematitæ drach. XII. piperis grana LX. gummi drach. LXXX. uini falerni quantum sufficit. Ex libris Scribonij Largi, Asclepios Machaonis. Ad ueteres affectiones, & oculos suppuratos. Spodij pompholygis drach. XXXII. æris usti drach. XXXII. croci siculi drach. XVI. myrrhæ drach. VI. lapi dis hæmatitæ drach. X. nardi indicæ drach. VI. opij drachmas VI. piperis grana XL. uino chio excipito. In libro de Atheniippis Asclepijs, opij drachmæ VIII. ha bentur. Euemeri ad dolores & affectiones. Aeris usti & loti drachmas XXXII. spodij pompholygis drach. XVI. croci drach. XVI. myrrhæ drach. VIII. lapidis hæmatitę usti & loti drach. VIII. spicæ nardi drach. IIII. misyos usti drach. IIII. opij torrefacti drach. IIII. gummi drach. XVI. uini Italici quod satis est. Diasmyrnū odorū Synerotis, pharmacum accommodatum ad inueteratas affe ctiones. Facit & ad Rhœadas, hoc est, angulos antrosos, & Aegilopas. Cad miæ lotæ drach. XXVIII. lapidis hæmatitæ usti & loti drach. XXV. spodij cyprij drach. XXIIII. myrrhę drach. XLVIII. croci drach. IIII. opij hispani drach. VIII. pi peris albi grana XXX. gūmi drach. VI. uino Italico excipito. Vtitor cum ouo in recētibus affectionibus. Tēperatura aquosa est. Aliqui croci drach. XII. inijciūt.

Hæmatitinum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 135 sur 580

©BIUM

Hæmatitinum Synerotis aſpretudinibus cõmodum. Facit ad ueteres affectiones, ad ſicoſa, & ad omnem extuberãtiam ſi cum odoro Synerotis comiſceatur. Aeris uſti & loti drach. XXIIII. lapidis hæmatitæ drach. I. croci drach. IIII. opij drach. IIII. gummi drach. XII. Excipe aceto acerrimo. Aliud, Aeris uſti drach. XLVIII. croci drach. XXIIII. opij drach. IIII. gummi Thebaici drachmas XXIIII. põpholygis drach. XVIII. myrrhæ drach. XVIII. ſalis ammoniaci drach. XII. lapidis hæmatitæ drach. I. æruginis drach. IIII. uino excipito. Hieracis ad aſpretudines, Miſyos uſti drach. VIII. croci drach. VIII. opij drach. VIII. lapidis hæmatitæ loti drach. VIII. æris uſti & loti drach. XII. myrrhę drach. XII. gummi drach. XII. uino acerrimo excipito. Apollonij Phœnix collyrium Hieracium ad aſpretudines. Per hoc catulo egregie medicatus eſt. Facit & ad palpebrarũ defluuia & inueteratas affectiões. Lapidis hæmatitæ uſti & loti drach. XXXII. æris uſti & loti drach. XVI. æruginis raſilis drach. XVI. opij drach. VIII. Alij VI. cadmiæ botryitidis drach. IIII. chalcitidis aſſatæ drach. IIII. gũmi drach. XVI. Excipe aqua pluuiali. Phœnix Apollonij aliter, uelut Arius Aſclepiadeus inſcripſit, in libro quo propria pharmaca coaceruauit. Lapidis hæmatitæ drach. XXIIII. lapidis ſchiſti uſti & loti drach. XXIIII. cadmiæ drach. XII. æris uſti drach. XII. opij drach. VIII. chalcitidis aſſatę drach. IIII. alij drach. VIII. In alio exemplari etiam æruginis drach. XII. gummi drach. XVI. excipe aqua pluuiali. Aliud collyrium ad aſpretudines, Chalcitidis uſtæ drach. XII. miſyos uſti & loti drach. VIII. croci, opij, utriuſq; drach. VI. lapidis hæmatitæ drach. VIII. gummi drach. XII. acerrimo aceto excipito. Collyriũ ad craſſitudines. Aeris uſti & loti drach. XXIIII. ſpodij pompholygis drach. XVI. myrrhæ drach. XVI. ſalis ammoniaci drach. XII. lapidis hæmatitæ drach. IIII. opij drach. IIII. piperis grana XII. alij XVI. gummi drach. VIII. uino excipito ac utitor. Euemeri cicatrices & callos exterit. facit & ad inueteratas affectiones. Cadmiæ drach. LX. croci drach. L. ſpicæ nardi drach. XX. ſquamæ æris torrefactæ drach. L myrrhæ drach. L. opij drach. XXX. æris uſti, drach. LX. miſyos crudi drach. L. gummi drach. LXX. excipe uino chio. Aliud Pyrami, Cicatrices & callos exterens, deprimit omnem extuberantiam. Cadmiæ cypriæ drachmas XL. lapidis hæmatitæ drach. XL. æris uſti drach. XL. miſyos uſti drach. XX. croci drachmas XX. ammoniaci thymiamatis drach. XX. ſquamæ æris uſtæ & lotæ drach. XX. opij drach. XX. gummi libram I. cum acerrimo aceto utere. Aliud Euemeri, ad eaſdem affectiones, Aeris uſti & loti drach. XXIIII. ſpodij pompholygis drach. XII. myrrhę drach, VIII. ſalis ammoniaci drachmas XII. lapidis hæmatitæ drach. IIII. piperis drach. XII. gummi drach. VIII. uini chij quod ſatis eſt. Lynceus, ad affectiones calloſas, exacuit uiſum, cicatrices & callos exterit. Cadmiæ drach. XII. æris uſti & loti drach. XII. ammoniaci thymiamatis drach. XII. myrrhæ drach. XVI. lapidis hæmatitæ drach. VI. opij drach, VI. aloes drach. IIII. fellis taurini drach. IIII. galbani drach. IIII. æruginis drach. I. opopanacis drach. IIII. ſalis ammoniaci drach. II. gummi drach. VI. alij II. aqua pluuiali excipito. Collyrium Rinema, hoc eſt, lima inſcriptum. Facit ad calloſas affectiones, cicatrices exterit, facit & ad ſuffuſiones. Cadmiæ drach. XLVIII. ammoniaci thymiamatis drach. XLVIII. æris uſti. drach. XLVIII. opij drach. XVI. æruginis cyprij drach. XVI. myrrhæ drach. XVI. lapidis hæmatitæ drachmas XXIII. galbani drach. XVI. opopanacis drach. XVIII. fellis taurini drach. VIII. ſalis ammoniaci drach. IIII. gummi drach. LX. aqua pluuiali excipe. Temperatura aquoſa eſt. Collyrium Harmatium, id eſt, currus inſcriptum. Quo uſus eſt Ptolemæus rex exterſiua facultate prædituũ. Exterit cicatrices, acuit uiſum, eſt & aſpretudinibus commodum.

©BIUM

cõmodum. Aeris uſti & loti drach. VIII. ammoniaci thymiamatis drach. VIII. lapidis hæmatitæ drach. VIII. corticis thuris drach. VIII. gummi drach. VIII. excipe aqua pluuiali, ac utere cũ aqua. Alia exẽplaria etiã æruginis drach. II. habẽt.

Collyriũ oxydorcicum, hoc eſt uiſum exacuẽs, ex hæmatite, cicatrices & callos exterit. Ammoniaci thymiamatis drach. XXIIII. æris uſti & loti drachmas XXIIII. lapidis hæmatitæ drach. XXIIII. gummi drach. XXIIII. æruginis drach. VIII. excipe aqua pluuiali. Collyrium Artemonium inſcriptum, quo Baſſus ſodalis meus uſus eſt. Facit ad fluxiones antiquas, & aſpretudines palpebrarum, ad humore putreſcentes & eroſos angulos, ad oculos humectos, & membranarum extuberantias, cicatrices, & callos exterit. Et quod maximum in eo eſt, poſt illitiones, oculos imperturbatos conſeruat. Stibĩ drach. IIII. æris uſti drach. II. ceruſæ drach. II. croci drach. I. myrrhæ drach. I. corticis thuris drach. I. æruginis uermiculatæ drach. I. gallarũ omphacinarum drach. unam. piperis albi drachmam unam gummi drachmam unam uino excipe, utere cum aqua.

Aliud pharmacum accommodatum. Cadmiæ drach. VIII. ſtibĩ. drach. VIII. ceruſæ drach. VIII. æris uſti drach. IIII. corticis thuris drach. II. croci drach. II. myrrhæ drach. II. æruginis uermiculatæ drach. II. gallarum omphacinarum drach. II. piperis albi drachmam unam gummi drachmas IIII. excipe uino.

Collyrium Indicum Aërianum inſcriptum, præoccupat ac præripit omnes lippitudines. Facit ad obtuſum uiſum, & ſcabras affectiones, ad eroſos angulos, cicatrices exterit. Et quod maximũ eſt, poſt illitionem oculos imperturbatos conſeruat. Ceruſæ Rhodiacæ drach. XLVIII. cadmiæ cypriæ drach. XXIIII. atramenti indici drach. VIII. opĩ drach. VIII. piperis albi drach. VIII. aut VI. opobalſami drach. VIII. aut VI. gũmi drach. XVI. cinamomi drach. II. Alĩ XII. drach. aqua pluuia excipito. Hermophili collyrium Thalaſſerum, accommodatum ad ſuffuſiones, & ad omnem hebetudinẽ uiſus, facit & ad incipientem ſuffuſionem. Eſtq; odoratiſſimum pharmacũ. Cadmiæ drach. XVI. atramenti indici drach. XVI. piperis albi drach. VIII. æruginis drach. IIII. ſucci Medici drach. IIII. opobalſami drach. IIII. gũmi drach. XII. aqua excipe, utere cum aqua. Temperatura diuerſa eſt iuxta affectiones. Pomponĩ Baſſi. Facit ad incipientem ſuffuſionem. Cadmiæ drach. XXVII. atramenti indici drach. XVI. piperis albi drach. XII. ſucci Cyrenaici drach. V. opobalſami drachmas VI. ſpicæ nardi drach. VI. ſagapeni drach. V. opopanacis drach. V. opĩ drach. IIII. Euphorbĩ drach. I. cinamomi drachmam unam. gummi drachmas XXX. fœniculi ſucco excipito.

Indicum baſilicon, id eſt, regium inſcriptum. Facit ad incipientem ſuffuſionẽ, & omnem uiſus hebetudinẽ, cicatrices exterit. Cadmiæ uſtæ & lotæ libram unam & trientem, atramenti indici drach. VI. ceruſæ trientem piperis albi ſexuncem, fel hyænæ integrum quanticunq; ponderis, fel ſcarorum decem, fel perdicum quatuor, ſucci papaueris unciam. I. opobalſami ſextantem. opopanacis ſextantem. ſagapeni ſextantem. gũmi libram. I. excipe ſucco fœniculi aut herbæ Heracleæ appellatæ. Enſtacton, id eſt inſtillatitium Paccĩ ut Themiſon. Cadmiæ drach. LXIIII. miſyos drach. XXXII. atramenti ſutorĩ drach. XXXII. ſtibĩ drach. XXXII. piperis albi drach. XXXII. opĩ drach. XVI. æruginis drach. XVI. opobalſami drach. XVI. gummi drach. LXIIII. excipe aqua pluuiali.

Collyrium Chelidonium inſcriptum. Cadmiæ drach. XLVIII. ſtibĩ drach. XII. miſyos drach. VIII. piperis drach. XXXVI. atramenti ſutorĩ drach. VI. opĩ drach. VI. opobalſami drach. IIII. gummi drach. XXIIII. excipe aqua pluuiali.

Hieracium, Ad obtuſum uiſum, & ſcabras affectiones. Ceruſæ drach. XVI. cadmiæ drach VIII. opĩ drach. II. gummi drach. VI. excipe aqua pluuiali ac utere

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 137 sur 580

©BIUM

cum aqua. Aliud, Cicatrices & callos exterit. Cadmiæ drach. XVI. ceruſæ drach. VIII. piperis albi drach. IIII. æruginis drach. II. opobalſami drach. II. omphacij drach. II. gummi drach. IIII. excipe aqua pluuiali. Collyrium fuluum panchreſtum, ab omnimoda utilitate inſcriptum, accommodatum ad ſcabros et circũroſos angulos, ac intenſos pruritus, & palpebras ficoſas. Cadmiæ drach. LXXX. chalcitidis uſtæ drach. XL. piperis albi drach. XL. gũmi drach. XL. aqua pluuiali excipito. In alio exemplari æqualis omnium apponderatio habetur. Aliud, Cadmię drach. LXXX. chalcitidis uſtæ drach. XL. piperis albi drach. XL. croci drach. XII. myrrhæ drach. XII. gummi drach. XL. aquæ pluuialis q̃ ſatis eſt.

Tryphonis orbiculare Sphæricum dictum. Cadmiæ drach. XLVIII. ſquamæ æris drach. XXXII. æris uſti & loti drach. XXXII. piperis albi drach. XXXII. opij drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. opobalſami drachmas IIII. gummi drach. XXXII. excipe aqua pluuiali. Collyrium Galli oxydorcicum. Cadmiæ drach. XLVIII. chalcitidis uſtæ drach. XXIIII. piperis albi drach. VI. ſquamę æris drach. VIII. opij. drach. VI. omphacij drach. IIII. myrrhæ drachmas II. opobalſami drach. IIII. gũmi drach. XII. piperis albi grana X. aquæ pluuialis quantũ ſufficit.

Collyriũ aromaticũ appellatũ. Aeris uſti & loti drach. XVI. æruginis drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. opij drach. IIII. piperis albi drach. IIII. nardi drach. II. croci drach. IIII. opobalſami drach. IIII. gummi drach. IIII. aqua pluuiali excipito.

Heraclidæ aromaticum croceum ex hæmatite. Aeris uſti & loti drach. XLVIII. cadmiæ drach. XXIIII. croci drach. XXIIII. lapidis hæmatitæ drach. XXIIII. opij drach. XII. piperis albi drach. XII. gummi drach. XXIIII. uino falerno excipito. Croceum Aſclepium oxydorcicum. Aeris uſti drach. XLVIII. croci drach. XII. omphacij drach. IIII. opij drach. XII. myrrhæ drach. II. opobalſami drach. IIII. gummi drach. XII. piperis albi grana X. aquæ pluuialis quantum ſatis eſt. Collyriũ Iſochryſon, hoc eſt auro compar, ad corroſos angulos, ſcabras affectiones, inueteratas lippitudines, aſpretudines, ficoſas eminentias, cicatrices & callos exterit. Cadmiæ drach. VI. lapidis hæmatitæ drach. XVI. myrrhæ drach. XVI. croci drach. XXIIII. piperis longi drach. XII. piperis albi drach. XXIIII. gummi drachmas LXIIII. uini Italici quantum ſatis eſt.

Collyrium Cinnabarium, celebris ophthalmici Stoli Britannici. Ad corroſos angulos, lippitudines ad malum habitum perductas, intenſos pruritus, & inueteratas affectiones. Pſorici drach. XXIIII. cadmiæ drach. XXIIII. croci drach. XVI. piperis drach. XVI. cinnabaris drach. XVI. opij drach. XII. gummi drach. XXIIII. aquæ pluuiæ quod ſatis eſt. Aliud, Pſorici drach. XXIIII. piperis drach. XXIIII. cadmię drach. XXIIII. croci drach. XXIIII. ſandarachę drach. VIII. opij. drach. VIII. cinnabaris drach. VIII. gũmi drach. VIII. aqua pluuiali excipito. Melinũ atarachũ à perturbationibus amoliẽdis appellatũ. Facit ad omnẽ oculorũ hebetudinẽ, & ad affectiões antiquas, cicatrices & callos exterit. Cadmiæ drach. XXIIII. omphacij drach. XII. ſalis ammoniaci drach. IIII. ammoniaci thymiamatis drach. XII. opij drach. VIII. gũmi drach. XXIIII. ceruſę drach. XXIIII. croci drach. XVI. piperis albi drach. XXIIII. aquæ pluuialis quantum ſufficit. Lucij præceptoris Melinum. ad ſcabros & corroſos angulos, intenſos pruritus, oculos humectos, ad omnem uiſus hebetudinem, cicatrices & callos exterit. Ceruſæ drach. XXIIII. croci drach. XXIIII. ammoniaci thymiamatis drach. VI. ſalis ammoniaci drach. VI. nardi indicę drach. VI. opij drach. VI. myrrhæ drach. VI. omphacij drach. VI. gummi drach. XXIIII. excipe aqua pluuia.

Aliud collyriũ Proteus cui nullum cõferri poteſt. Facit ad incipientem ſuffuſionem, & ad omnem uiſus obtuſitatem, cicatrices & callos exterit. Cadmiæ drach.

©BIUM

drach.XX.chalcitidis crudæ drach.XL.ceruſæ drach.XL.piperis albi drachmas XXX.ſucci cyrenaici drach.XX. croci drach. XVI.opij drachmas XII.ſagapeni drach.XII.lachrymæ oleæ drach.XII. auripigmenti drach. VIII. myrrhæ drach. XII.gummi drach.XX.opopanacis drach.XX. opobalſami drach.XII. Appara to cum aqua pluuiali ac utitor cum aqua Hygieni collyrium aureum.

Ad corroſos angulos & ſcabras affectiones. Sandarachæ drach.XXIIII.pi/peris albi grana XII. myrrhæ drach.VI. croci drach.VI.gūmi drach.XII. cū aqua pluuiali apparato. Aliter aureum collyrium. Sandarachæ drach. XVI. croci drach.XVI. piperis drach.XVI.myrrhæ drach. IIII.gummi drach.XII.uſus oſtenſus eſt. Aliter, Sandarachæ drach.XXIIII. piperis albi drach.XII. myrrhæ drach.VI.croci drach.VI.gummi drach.XII.aqua pluuiali excipito.

Euemeri pſoricum. Facit ad corroſos angulos, & ſcabras cicatrices ac callos exterit.Facit & ad inueteratas affectiones,& lippitudines ad malū habitū perdu ctas,itemq; ad aſpretudines. Pſorici drach.XXIIII.croci drach. XII. opij,ceru/ſæ, utriuſq; drach.IIII. piperis albi drach. IIII. omphacij drach.IIII. uino falerno excipito. Baſilidion,hoc eſt regineum pſoricū. Pſorici drach.XLVIII. croci drach. XXIIII. opij drach.VIII. floris lapidis aſij drach.VIII. ceruſæ drach. VIII.piperis drach.VI. opobalſami drach.IIII. omphacij drach.IIII. gūmi drach. XVI.uino falerno excipe. Panchreſtum Athenipion. Pſorici drachmas LXIIII.croci drach.XVI.chalcitidis uſtæ drach.XVI.ſandarachæ drachmas XX. myrrhæ drach.VIII.piperis albi drach.XVI.caſſiæ fiſtulæ drach.VIII.foliorū ma labathri drach. IIII. opij drach. XVI. omphacij drach. IIII. miſyos uſti drach. II. gummi drach.XXIIII. excipe aqua pluuiali. Ptolemæi familiaris pharma cum.accōmodatum ad ſcabros & corroſos angulos, intenſos prurit⁹,defluuia palpebrarū,hebetem uiſum. Pſorici drach.LX.ſandarachæ drach.XXX.chal/citidis uſtæ drach.XXIIII.croci drach.XXIIII.myrrhæ drach.XII.opij drach.II. caſſiæ fiſtulæ drach.XII. piperis drach.IIII.piperis albi drachmas VII.omphacij drach. VI.miſyos uſti drach.III.foliorum malabathri drach.I. gūmi drach.XXX VI.aquæ pluuiæ quantum ſufficit. Collyriū Malabatri oxydorcicum.facit ad corroſos angulos. Stibij drach.XXIIII. acaciæ drach.XXIIII. piperis albi drach.XXIIII. nardi indicæ drach XII. opij drach. VI. croci drach. VI. omphacij drach.VI. gummi drach.XXXVI.aqua pluuiali excipito. Aliud, Stibij uſti & loti drach.XL.acaciæ drach.XLVI.nardi celticæ drach.VI.myrrhę drach. VIII.croci drach.VIII.omphacij drach.VI.opij drach.VI.cadmiæ drach.XXXVI. gummi drach.XXXII.aquæ pluuialis quod ſatis eſt.

Remedia ad affectos oculos ab Archigene in primo pharmaco/rum ſecundum genus conſcripta. Cap. VIII.

IN fluxionibus circa oculos in principio conuenit cibi ac potus parci/tas,aquæ potus,et maxime omniū rei Venereę abſtinētia.Aluus ipſa ſubducatur, & facies aſſidue primū multa frigida, deinde etiam aceto ammixto proluatur. Quidā atramentū ſutorium aqua dilutū proluen dum exhibent. Fugiant odores acres,& puluereſ,fumumq;,& tum ſolis tum lu cernarum ſplendorem.ad noctem lanas puras ex uino,aut ſordidas ex aqua fri/gida imponāt,maneq; uelut dictum eſt ſe proluant. Quod ſi augeſcat fluxio,ac/cedatq; dolor, uenæ ſectio cōgrua eſt, & perfecta cibi abſtinētia ac ſitis, niſi exu rantur,& malum inde augeſcat. Conuenit & ſolutio uentris ualida,ſiue per pur gatorium conueniens medicamentum, ſiue per clyſteres robuſtos. Poſt hæc uero circa frontem impoſita aſſidue, Vitis folia uiridia auxiliantur. Aut myrti, aut lentiſci,aut rubi ſuccus,aut braſſicæ aut uitis folia cum flore farinæ polentæ.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 139 sur 580

©BIUM

Aut cupreſſus,ſamſucus,ocymū,ſiſymbrium,œnãthe,crocus hortenſis, itemq; agreſtis,portulaca, mali punici ſatiui flores, cytini appellati,uitex, folia recentia mali cotoneæ,ſingula cum uino & flore farinæ polentæ. Super ipſos uero oculos lana pura oui candido madefacta imponatur,aut oui aſſi luteum. Aut melilotum in paſſo coctū. Aut aſphodeli radix cum uino & flore farinæ polentæ. Aut iris contuſa cum uino & flore farinæ polentæ. Aut mali punici ſuccus cum flore farinæ polentæ. Aut ipſum malum in uino maris experte coctum. Aut iuni peri baccæ tritæ cum uino & flore farinæ polentæ fronti imponantur, aut etiam ſuper ipſos oculos adhibeantur. Ad hæc uero eryngij & fœniculi ſylueſtris radix trita ex aqua,& cicutæ ſemen eodem modo apparatum,opitulantur. Caſeus item mollis & nuper ſalſus cum apij foliis cataplaſmatis modo impoſitus. Aut papauer ſylueſtre paſſo coctum ac tritum impoſitū. Similiter & melilotū paſſo coctum,modico croco & papaueris ſucco ammixtis. Panis item ex uino, roſaceo ammixto mirabiliter auxiliatur. Aut tribulum recentem per ſe imponito: imò & polenta ammixta egregie opitulatur. Et ut ſummatim dicã omnia ex adſtringentium genere & repulſoria in principijs proſunt,uelut eſt cicuta, & pſyllium,apium, ſolanū,lentes paluſtres,ſerpyllum, ſamſucus,folia uitis,coriandrū, portulaca,ſemperuiuum,folia papaueris,urtica,Quæ ſingula ex uino trita impo nantur:pſyllium uero ex aqua,eodemq; modo paluſtris lenticula.

Ad fluxionem calidam.

BRaſſicã tritam cum polentæ flore ex aqua imponito. Aut ocymi folia eodem modo. Aut rutæ folia cum adipe anſerino,aut ſamſuci folia. Aut halicacabum tritam. Cæterū largum fluxum ſiſtunt papaueris capita, & hyoſcyamus cum polentæ flore ex uino. Oportet autem fomẽtum prius adhibere, atq; ita imponere. Poſtquam uero ſtatus & uigor præterierit,& quum non amplius oportunum eſt adſtringentibus uti, non incommodum fuerit, tum oculorum, tum capitis fomenta adhibere. Magnifice uero auxiliatur, inflãmationesq; ſoluit, & ſi qua diſtentio adſit eam laxat, linteolum molle butyro madefactum ac oculis ſuperpoſitum.

De chemoſi,hoc eſt utriuſq; palpebræ diſtortione ex inflãmatione oborta.

IN quibus uero chemoſis fortis contingit, Oui luteum cum muſcæ carne terito,atq; ubi ad cerati formam deducta fuerint, linteolo excepta impone, confeſtim ſedant.

Oblitiones oculorum.

PAnis purus uſtus acacia & hedera cum aqua permixtus. Verum ad doloris uexationes roſas uirides aut aridas paſſo maceratas terito, & ammixto oui aſſi uitello, ac croco ſufficienti, cum paſſo utitor. Aut crudam hordeaceam uel triticeam farinam paſſo coctam adhibeto. Si uero maior dolor fuerit papaueris folia recẽtia ammiſceto, aut corticem papaueris capitum. Aut hyoſcyami folia drachmarum IIII. pondere cum oui uitello. Aut ſiſymbrium aqua coctum terito ſufficienti affuſo uino, & imponito. Aut papaueris albi capita paſſo cocta ac trita imponito. Aut opij recẽtis coma itemq; pulegij recẽtis ſimiliter utitor. Aut peponis aut cucumeris carne. Aut oui aſſi luteum cum modico croco ac uino tritum imponito. Cæterum dolentes ex inflammatione oculos cum panace & pulegio uino ſubactis integito. Præclare facit & pini cortex & polenta cum uino. Aut hyoſcyami folia & opiū trita imponito. Aut papaueris cortices terito,roſisq; ac meliloto myrrhaq; ammixtis,albumine oui diluito, atq; ita imponito. Aut aloen ac opium cum aqua diluta linteoloq; excepta imponito,uitando ne quid in oculum prætralabatur. Cæterū in his qui dolore uexantur crocum bonum

©BIUM

bonum cum lacte inſtillato. Verũ ad uehementes doloris moleſtias, Coriandri ſuccus cum muliebri lacte oculis inſtillatus, Similiterq; papaueris ſuccus torre/factus, auxiliatur. Folia item platani trita cũ farinæ polentæ flore oculis ſuper/ne impoſita. Cataplaſmata uero in fluxionibus conueniunt, Cupreſſus uiridis cum uino, aut paliuri folia, Aut portulaca trita cũ adipe anſerino & croco. Aut iris ſicca cum melle. Aut micas thuris & myrrham cum oui candido lana excepta fronti imponito. Aut apium cum polenta, aut ſeſelis flores uino maceratos imponito. Aut papaueris folia recentia adglutinato. Quod ſi uigiliæ inſtent, Mandragoræ radicem & ſuccum, papaueris folia, & polentam æquis partibus in maſſam cõgito, eamq; odorandam exhibeto, & obdormiſcent. Porrò in ma/gnis fluxionibus pulegij recentis ſemen, & maxime ſuccũ, cum aceto ad malag/matis formam redigito, ac ſincipiti imponito, lanis ſuperne additis, ac leni uincu lo conſtrictis, Aliqui etiam papauer recens ei ammiſcent, aut opij minimũ quid, aut roſas, aut melilotum coctum. Aut amylo ex uino cum oui candido oculos ipſos integito. Præclare faciunt ad fluxionem uberẽ, tenuem, ac uetuſtã, itemq; ulcera, pompholygis drach. IIII. opij torrefacti obol. III. gummi drach. IIII. aqua pluuiali aut fontana excepta.

Agglutinatorium ad fluxionem.

Similaginem & mannę thuris dimidium eius, cum oui albumine ad emplaſtri formam redigito, & in principio fronti in linteolo imponito. Aut oui tenuis ui/tellum cum thure. Aut cochleam cum teſta ſua & oui candido ad ſtrigmenti/tiam formam redactam in ſplenio à tempore altero ad alterum extendendo im/ponito. Sua ſponte decidit, ubi reſtiterit fluxus. Aut Moſchi malagma, aut bar barum emplaſtrum, aut uiride, aut aliquod aliud eorum quæ aceto conſtant, ſple nio inditum fronti imponito.

Ad hæmalopas & hypoſpagmata, id eſt cruentatos oculos, & ſugillatos.

AD plagas oculis illatas, & ad oboriẽtes ex eis cruentas ſuffuſiones, ſtatim in principio tum ad inflammationem, tum ad dolorem cõpeſcendum, fa/cit columbinus ſanguis inſtillatus, & præſertim is qui ex teneris pẽnis exprimi/tur. Candidum etiam oui eodem modo in oculum inſtillatum, atq; amplius pu/ra lana exceptum & ſuperne impoſitum. Prodeſt etiam oui aſſi luteum cum ui no impoſitũ, aut melilotum coctum cum uino eodem modo. Inſuper & folia ro/ſarũ ac flos per ſe & cum uino trita, itemq; cum flore farinæ polentæ. Aut braſſi cæ folia in cataplaſmate. Vbi uero diutius cruentatio perſtiterit, cum thure & bitumine æquis portionibus acceptis ac mixtis oculum ſuffito. Aut hyſſopi co mam tritam lineo panniculo illigatã in feruentem aquam demittito, oculoq; ad/moueto. Sequitur enim cruor, adeò ut ex linteolo cõpreſſo exprimi queat. Aut nitrũ & terram Aethiopicam, ac myrrham pari pondere cum aqua illinito. Aut foliorum oleæ uiridium ſuccum ſublinito. Aut ammium & hyſſopũ cum lacte bubulo terito, agitato, ac ſublinito. Aut ſemen lini tritũ cum butyro per linteo/lum exprimito ac ſublinito. Caput uero frigida perfundito.

Curatio tumorum.

AD tumores ex plaga circa oculos obortos, ualde conuenit fomentum per mollem ſpongiam aſſidue factum, Ita ut ſpongia poſtea aceto diluto ma/defacta imponatur. Conuenit inſuper ſinapi uetuſtum ex aqua tritũ, aſſidue cir/cumpoſitum & ablatum. Similiter & naſturtium, ſi poſt eorum ablationem loci aſſidue calida aqua foueantur.

Ad oculos ſcabros.

AD oculos propter ſolem aut omnino pũluerẽ ſcabros atq; aridos factos, aqua multa æſtate quidem frigida, hyeme uero calida affuſa commodat.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 141 sur 580

©BIUM

Conuenit & ſpongiæ calida, aut lentis decocto, imbutæ fomentũ. Ipſis uero oculorum angulis rubi, lentiſci, myrti, roſarũ ſuccum, unumquemq; per ſe cum aqua adhibeto. Aut roſas aridas tritas cum uino, aut earũ florem. Aut uinum maris expers ac oleũ uetus maxime ubi dormire uoluerint admoueto. Cõducit præterea his ut à ſalſis, acribus, ampliusq; acidis omnibus abſtineant. Porrò ad inueteratas & calloſas circa palpebras affectiones, amurcã coctã cũ oleo tritã illinito.

Ad eos qui craſſas, calloſas, ac rubras, glabrasq; & pilis nudatas genas habent, ptilos græcis dictos.

IN his qui craſſas calloſas, ac rubras & glabras palpebras ſiue genas habent, quæ pilis exutæ ſunt, egregie facit, ac pilos producit hoc medicamẽtum. Acaciæ drach. II. atramenti librarij aridi, aut ſi fieri poteſt memphitici drach. v. ſuccipurri heminas. IIII. Vini maris expertis heminas. IIII. Coquito donec ſtrigmentitiam formam induant, & repoſitis in pyxide utitor. Aut muſcerdas & caprarum ſtercora uſta pari menſura, cineris calami græci duplum, cum melle attico illinito. Hoc uero etiam palpebrarum defluuia emendat. Aeruginis tritæ partem unam, ammoniaci thymiamatis tantundẽ, trita adhibeto. facit idem & egregie ad ſcabros oculos. Aut cadmiam tritam melle ſubactam in ollula urito ac aſſato, deinde æris uſti tantundem ammiſceto, ac tritis utitor.

Ad pilos inutiles & pungentes in palpebris enaſcentes, Trichiaſin hoc malum græci appellant.

PIlos inutiliter in palpebris ſupernaſcẽtes euellito, & ſanguinem cimicũ illinito, & nõ enaſcentur. Papias Laodicenſis Autolyci medicus multa in his tentabat, euellebat primum ipſos pilos, deinde locũ diligenter cum dropace irritabat, & cum chamæleone albo trito uiridiũ ranarũ ſanguine permixto. (Sunt autem ranæ quæ in harũdinibus degũt) illinebat. Neq; enim poſtea enaſcuntur. Potes & euulſis prius pilis cedriam cum Tellinarũ cinere mixtam ac tritam illinere. Ad eandẽ quoq; rem auiculæ Cinedi appellatæ felle utitor. Aut pagri marini piſcis itidem felle. Aut ricini à cane fœmina adempti ſanguine. Egregie facit hoc, Fellis & ſanguinis herinacei terreſtris pares partes, fellis chamæleonis tantundem, caſtorij parum. Ad formam ſquamularum piſcium reducito, & pilis radicitus euulſis utitor, ſquamulam unam oris ſaliua matutina dilutã illinendo, locumq; ad dimidiũ horæ obligando. Dolitant equidem ex medicamenti huius uſu, ſed pili amplius non enaſcũtur. Aut felle hyænæ fœminæ mox ab euulſione illinito. Aut tellinarũ tenuiſſimam puluerem oblinito. Aut euulſis pilis, cicutæ folium, & cedriam æqualibus partibus cum ueſpertilionis ſanguine illine, illitumq; donec exareſcat tene. Si enim hoc oculum cõtingat eius humorem corrũpit. Aut ab euulſione, capræ fel cum braſſicæ ſucco illinito. Aut capni ſiue fumariæ herbæ ſucco palpebræ alam ſiue ſummitatem illinito: deinde pilos euellito rurſusq; illinito. Teſtatus eſt & Hermias ſpumam aquæ poſt dropacum adhibitionem illitam ſumme conducere.

De ſtaphylomatis ſiue uuis, & albuginibus.

STaphylomata tolles cantharidum ſucco illito. Albugines uero cito ſanat nitrum cum oleo ueteri diligẽter tritum & illitum. Aut lacertæ ſtercus illine & tolles. Aut Nycticoracis ouum illine, & tinges ipſas. Aut croci, piperis, æquales partes cum felis felle in collyria formato ac illinito. Aut ſepiæ teſtam tritam melle ſubigito ac urito, & leuigato poſtea pharmaco hoc ſublinito.

Curatio obfuſcationis uiſus & ſuffuſionis.

OBfuſcationem omnem aut etiam incipientem ſuffuſionem perſanat omne fel cũ marrubij ſucco ac melle Attico. Aut myrrhę & piperis partes æquales cum

©BIUM

les cum melle. Aut ſolanū nigrū illine. facit & Cyprus in ærea pyxide repoſita. Aut fœniculi ſuccum, & fel taurinū liquidum paribus partibus, mellis attici duplum illinito. Aut croci & piperis æquas portiones felle taurino excipito, atq; in collyria redigito, ac illinito. Aut populi nigræ ſuccum cum duplo mellis Attici illinito.

De humorum ſuffuſionibus.

FEllis teſtudinis marinæ partem unā. mellis Attici quadruplum illinito. Fel ipſum etiam per ſe ſufficit cum aqua illitum.

Ad Pterygia.

IN pterygijs oculorū atramenti ſutorij, ſalis ammoniaci, æquales partes, gummi dimidium, cum aceto in collyria formato ac illinito. Aut populi nigræ ſuccum, cum duplo mellis attici mixtum ac tritum illinito.

Ad glaucos oculos & Nyctalopas, hoc eſt luſcioſos.

SOlani ſuccus inſtillatus glaucos oculos denigrat. In luſcioſis uero hepar hoc inū aſſato, ipſumq; inter aſſandū deſtillantē cruorē illinito, Atq; id quidem de illinendo dictum ſit, ipſum uero hepar edendum præbeto. Auxiliatur & columbinus ſanguis illitus, & fel capræ. Aut hepar caprinum coquito, eosq; obuelatos in ollam intendere iubeto, quo elatū inde uaporem oculis ſuſceptēt. Ipſum uero hepar aſſidue edendum dato, Ex hoc enim cito auxilium ſentient. Aut elaterij obolum, feminis portulacæ drachmam. I. cum melle inunge. Aut ſtercus Aſini recens exſuccato ac illinito. Veſcatur æger beta, uulturis iecore aſſato, eiusq; felle illinatur.

Ad Crithas inſtar hordei oblongos circa palpebrarum pilos abſceſſus, qui item poſthiæ Græcis appellantur.

ABſceſſus circa palpebrarum cilia crithas ab hordei ſimilitudine Græcis appellatas, ceræ albæ fomento diſcuties. Aut muſcæ caput auellito, ac reliquo corpore abſceſſum ipſum confricato.

Finis libri quarti.

CAPITA QVINTI LIBRI.

De ſugillatione ſub oculis, hypopion Græci dicunt.	Cap. I
De Aegylope.	Cap. II
De Varis.	Cap. III
De ficoſis tumoribus.	Cap. IIII
De lichenoſis in mento tumoribus.	Cap. V
De menti eruptionibus.	Cap. VI
De furunculis.	Cap. VII
De dentium affectionibus.	Cap. VIII
De gingiuarum curatione.	Cap. IX

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 143 sur 580

©BIUM

CLAVDII GALENI PERGAMENI

DE COMPOSITIONE PHARMACORVM SE/ cundum locos Liber V. Iano Cornario Medico interprete.

De fugillatione ſub oculis hypopion Græci dicunt. Cap. I.

QVOD hypopion ſub oculis fiat, nomẽ ipſum indicat. Idẽ enim eſt uelut ſi quis hypophthalmiũ dicat, quod ipſum ſub oculis ſonat. Eſt aũt ex genere effuſionũ, ecchymomatũ appellatarũ. Appellãt ita Hippocrates & alij multi Medici circa cutẽ affectionẽ, quũ tenuibus in ipſa uenis cõtuſis, ſanguis per fiſſuras effundit, non uno loco aceruatim ac ſtatim ita excretus in grumos coiẽs, ſed poſtq; per perſultationẽ, hoc eſt diapedeſin, ut ipſi appellãt, effuſio ipſa facta eſt, contingit ſanè aliquãdo ubi ita coierit, tẽporis progreſſu liueſcere & denigrari, paruis nimirũ grumulis ex diſperſo in multas cutis partes ſanguine coactis. Quare meritò ad eius curationẽ ſtatim feſtinãt me dici priuſq; denigreſcat, ſcopũ medendi habẽtes ut ſanguis diſcutiat, quũ ſciant id quod in grumos coierit ex ſanguine, ægerrime diſcuti poſſe. Quũ uero tunicula uenarũ ex quibus ſanguis exilit rũpatur, parũ quiddã ex adſtringẽtibus ad diſcutiẽtia ammiſcetur. Si enim ex ſola ſimplici facultate diſcuſſoria pharmacũ à principio adhibeatur, nõ ſolũ quod effuſum eſt diſcutiet, Sed & per fiſſuras aliquid attrahet ex ſanguine in contuſis uenis cõtento. Poſtq; uero in ſuam naturã redierint uenulæ, ad diſcuſſoria pharmaca citra adſtringentiũ ammixtionẽ oportune tranſimus. Queadmodũ autẽ in alijs affectibus plericq; medicorũ indiſtincte auxilia cõſcripſerunt, Ita etiã in his citra eas quas iam recenſui diſtinctiones, ſimpliciter Sugillatorũ remedia prodiderunt. Porrò ſi uos eorũ quæ in libris de ſimpliciũ pharmacorũ facultate didiciſtis, memores fueritis, facile diſcernere poteritis, Quasnam ſugillationes ſola diſcuſſione digerere oporteat abſq; adſtrictione, & in quibus ammiſcere cõueniat quippiã ex modice adſtringentibus. Quin & ex ipſis diſcuſſorijs imbecillióra primũ adhibenda eſſe manifeſtũ eſt: fortiora uero inueteratis & denigratis admouenda. Exẽpli itaq; loco primum ea quibus ipſe utor indicabo, Inde ad ea quæ probati medici tradiderũt progreſſurus. Appellatur aũt collyrium Nili ex roſis diarodon, multis iam annis præclarũ & celebratũ, cuius cõpoſitionẽ proximo libro tradidi, hoc ipſum in ocularioru cotícula ex aqua cõtero, atq; fugillationi illino, ſertulæ campanę ac fœni græci decocto prius pro fomẽto admoto, deinde etiam collyrio ex eo decocto diſſoluto: poſtea etiã ex ipſius ſolius fœni græci decocto. Quod ſi reliquiæ quæpiã affectionis reſtãt, in fœni græci decocto collyria ex myrrha, diaſmyrna appellata, ſoluo ac illino. Cõducit aũt bis in die pharmacũ hoc illinere, ſimulq; fomentũ decoctorum calidorũ per mollem ſpongiam prius admouere, ita ut primũ ex ambobus fœno græco & meliloto decoctũ fiat, inueterato autẽ maſo, ex ſolo fœno græco. Hic curandi modus ut plurimũ perfecte fugillata perſanat, paucis omnino ſubterfugiẽtibus eumq; reſpuentibus, in quibus collyrium ex ſandice cõmodum eſt, & ex pharmacis ad fugillata à medicis deſcriptis ea quæ generoſe diſcutiendi uim habent. Initium autem faciam ab eis quæ Archigenes in primo pharmacorum ſecundum genus conſcripſit, præpoſiturus quidem ipſius uerba: poſtea uero ſi quid ab eo ad diſtinctionem pertinens relictum eſt, appoſiturus.

Archigenis pharmaca ad fugillata, iuxta ipſius dictionem.

SVgillata eueſtigiò ſanat raphanus impoſitus, auferes aũt ipſum poſtq; mordere incœperit. Recte fecit in eo quod adſcripſit, tollẽdũ eſſe ubi mordere cœperit

©BIUM

cœperit:ſi enim diutius maneat,uenulas contuſas cõmordendo,oſcula ipſarum aperiet,quapropter & à principio eo utendum non eſt. Vbi uero inueteratæ fuerint ſugillationes & iam denigratę, etiã ſi quis longiori tempore incũbere ipſum ſinat,magis iuuabit. Facit & caſeus recens ſalſus impoſitus. Ipſe quidem caſeus uim obſtruendi meatus habet, uerum recens ſalſus & nondum inueteratus,mixtam facultatẽ habet, obductricem ex ſeipſo, diſcuſſoriã uero & aliqualiter adſtringentem ex ſale, quare nihil abſurdi eſt eo etiam in principio uti. Aut ceratum cum abſinthio uel raphani ſucco ſubactum. Aut hyſſopi coma leuigata eodem modo. Siue cum abſinthij coma trita,ſiue cum ſucco ceratũ ſubactum adhibeas,eandem uim demonſtrabit, Verum ad tactum mollius reddetur pharmacum ſi ſuccus cum cerato committatur. At uero raphani ſuccus, aut hyſſopum cerato addita,efficacius reddũt pharmacũ,quàm ut à principio ſtatim adhiberi cõueniat, niſi iam planè liuida aut nigra facta ſit ſugillatio, quod etiam ipſe deinceps dicet. Summe facit ad recẽtia & liuida ſugillata, Spongia muria tincta & aſſidue impoſita ac ablata: poſtea uero fomentum aſſiduũ ex calida aqua prodeſt. Quemadmodum raphano in principio uti minime tutum eſt,ob eam quam dixi cauſam,Sic etiam muria:quapropter etiam poſt eius uſum, calidæ fomentum probat,quo uidelicet acrimonia ex muria inducta cõpeſcatur. Neq; uero in omnibus ſugillatis fomento ex muria uti conſuluit, ſed in his quæ ſtatim liueſcunt. Modico itaq; tempore in his muria utendum eſt, in quibus uero cruentus,aut ſubflauus,aut ſubpallidus eſt color,fugere muriam oportet. Cataplaſmate autẽ utere faba freſa cõtrita,abſinthio,hyſſopo,origano,raphani cortice,uua paſſa exacinata, unoquoq; per ſe cum melle,aut aceto,aut aqua. Imperfecte primum hæc remedia conſcripſit,quum non apponat ad ſermonem,coctis'ne an crudis uti iubeat faba freſa, & abſinthio,& hyſſopo. Videtur autem crudorum uſum præcipere. Porrò ad finem ubi dicit,cum melle, aut aceto, aut aqua,ſingulis prædictis utendum eſſe,neq; tum quidem coctis addidit. Quin & eo ipſo ſermone tria inæqualia medicamẽta tradens,minime recte mihi uidetur, cum hoc uel illo utendum eſſe præcipere. Aqua enim acrimoniæ omnis expertiſſima eſt,non in cute tantũ,ſed ipſis etiam ulceribus. Mel uero ulceribus mordax eſt,cutem autem non offendit, Acetum uero utriſq; mordax exiſtit. Neque uero raphani cortex uuæ paſſæ uiribus par eſt,Sicut neq; abſinthium, ac hyſſopum & origanum. Fortia enim hæc ſunt & diſcuſſoria ui prædita. Moderata autem eſt uua paſſa & omnis acrimoniæ expers. Et bulbus albus cum ouo & melle. Bulbum flauum ut acriorem in principio ſtatim adhibere recuſat. Scimus autem mel diſcuſſoriæ facultatis eſſe,quapropter ouum ipſis ammiſcere uidetur, quod mitigãdi facultate multum præſtat. Cyclaminus per ſe,& cum uua paſſa. Neque hic modicum eſt quod intereſt inter cyclaminum & uuam paſſam, Quare haud ſcio qua ratione per ſe cyclamino utatur, & ammixta uua paſſa tantum auferat eius facultatis, quanta fuerit ammixtæ uuæ paſſæ moles.

Aut nitrum cum hyſſopo & uua paſſa,melle exceptũ. Hic ſermo priore rectior eſt, in quo etiam ſolius cyclamini uſum permittebat, Nam ſi etiam nunc hyſſopum ipſum per ſe adhibere conſuluiſſet, non apponendo inueteratis ſugillationibus id conuenire, ſimiliter utique deliquiſſet. Myrtum cum ſale & aqua. Dictum etiam antea à me eſt, quod ex diſcuſſorijs medicamentis in principio præſtantiora ſunt, quæ modicam adſtringendi uim complectuntur, Qualia ſunt roſæ, & melilotum, & crocus. Non tamen ex eiuſmodi pharmacorum numero eſt myrtus,utpote uehementer adſtringens.quapropter ego nunquam ipſa uti audeam, præſertim ſi iam liuidus ſit color ſugillationum.

Sinapi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 145 sur 580

©BIUM

Sinapi cum adipe ouillo. Inueteratis & nigrefactis fugillationibus solum, hoc medicamentū conuenerit, & maxime si non omnino modicū sit sinapi adipi ammixtum. Myricæ folia & fructus trita cum aqua, per se & simul mixta. Et hoc pharmacum non solum discussoriam, sed & cōcoctoriam quandam uim habet, quare inueteratis & nigrefactis fugillationibus non conducit. Facit & spongia, & linteolum, aceto ac melle imbuta, & apposita. Hoc remedium in principio adhibitum, non ualde acri aceto opus habet: in progressu autem temporis liuefacta aut denigrata fugillatione, nihil profuerit absque acerrimo aceto præparatū. Aut fabam fresam cōmanducatam imponito cū melle. Quin & fabæ lomentum, etiam citra manducationem, cum melle subactum liuida discutit. Ex manducatione autem summe discussorium redditur, nimirum uiribus à saliua adsumptis. Oui uitellum eodem modo. Si mel ad oui uitellum miscuerimus, uelut ante dixi de faba fresa, simile faciemus prædicto medicamento, tum in apparatu, tum in facultate. Aut porci pulmonem calidū imponito. Hoc remedium non tolerarit uir mundiciem amans. Aut myricæ decocto prolue. Non ita longè ante de myricæ facultate dictū est. Aut cardamomum cum myrrha impone. Discussorium quidem pharmacū est myrrha, uerum acre cardamomū. Hæc sanè sufficere uidentur mihi ex Archigenis scriptis exempli gratia prolata, ostenso simul modo examinandi pharmaca, Qualia scilicet in principio conueniant, antequam liuida aut nigra fugillatio fiat, & qualia liuidis, aut iam nigrefactis, & inueteratis sint adhibenda. Quare quæ consequantur apud eum deinceps, ea sola per se adscribā, ipsius Archigenis uerbis. Aut ceruſæ & spumæ argenti æquales partes cum melle terito, & ammixta faba fresa ad cerati formā reducito, ac utitor. Aut anguiū senectam cum aqua marina tritam illine. Aut cuminū linteo illigatū in feruenti aqua tinctū pro fomēto adhibe. Aut sinapi cū cerato impone. Aut fœniculū tritū impone. Aut thus & thapsiam æquis portionibus cum rosaceo cerato. Aut mentam & argenti spumam pari pondere impone. Aut ordeaceam farinam cum aceto mulso coctam. Aut fabam uino maceratā donec dissoluatur, tritā splenij modo impone. Aut cicer eruinū uocatū eodem modo. Aut furnorū fuliginē cum pari ceruſa ex uino odorato illine. Aut thapsiam & eruinæ farinæ tertiā partem eodem modo. Aut salsam thunni carnem, omotarichon Græci uocant, exprimito: deinde in uino odoro tritā imponito. Cæterū ad uetustiores fugillationes Smilacis fructus cum uua nigra tritus facit. Aut thapsiæ radix tusa, & succo eius adipe excepto, ac assidue appositō. In uetustis exemplaribus non uetustiores cōparatiue scriptum est, sed uetustissimas superlatiue. Dictum est porrò à me statim in principio, quod in eiusmodi fugillationibus, pharmacis forti discussoria ui præditis uti oporteat, qualia sunt sanè ab eo his uerbis descripta, & quædā item ex superioribus uelut est indicatū. Atq; hæc quidē Archigenes prodidit. Verū Apollonius diligētius et cū pluribus distinctionibus in primo parabiliū in hūc modū scripsit.

Pharmaca ab Apollonio conscripta, ad fugillata recentia ac liuida.

SPongiam in aqua marina feruēte tinctā assidue locis pro fomento adhibeto. Aut spōgia in acri muria tincta similiter foueto. Idē facit si feruēti aceto, & uino imbuatur. Imponendū est & spleniū melle & aceto madefactū, aut lana, aut spongia. Cataplasmate aūt utere, Absinthio trito cum melle, faba fresa eodē modo. Origano similiter. raphani cortice cum melle, Bulbis tritis per se, aut cū melle & oui uitello, Silphio trito cum oleo et uino, Samsuco trito cum melle, Myrto & sale tritis cum aceto, fœniculo trito cū cerato, hyssopo & nitro cum melle & aceto, calce uiua cum cerato, Sinapi trito cum adipe uitulino, aut cum cerato.

Ad fugillata

©BIUM

Ad ſugillata inueterata.

Ari radicẽ raſam ac melle ſubactã in linteolum illitam imponito, utere etiam diſcuſſorijs facultatibus & compoſitionibus, quæ ex deſcriptionibus commentariorum apparantur.

Ad ſugillata cum tumore.

Spongiã aceto imbutã imponito, & prẽmonſtratis fomẽtis frequẽtius utitor, cataplaſmatis loco farinã ordeaceã ex aceto mulſo coctam imponito, donec locus ſugillatus humilior reddat: de cætero uero ſubſcriptis cataplaſmatis utitor.

Ad ſugillata cum inflammatione.

Aqua calida foue, & pro cataplaſmate lenticulam coctã tritam cum melle impone. Aut cochleam ægyptiam contuſam impone. Vbi uero inflammatio remiſerit, tunc iam etiam alijs pharmacis utere.

Ad ſugillata cum pertuſione.

In ipſam quidem pertuſionis fiſſuram ex medicamentis quæ cruentis uulneribus cõueniunt inde: circumſitis uero partibus cataplaſma ex medicamentis ad ſugillata citra pertuſionem cõſcriptis impone. Præſtabat fortaſſis hic iam ſermonem de ſugillatis deſinere, Verũ quum ea quæ ex conſentiente experimento iudicata ſunt, alijs ſtabiliora exiſtant, uiſum eſt mihi etiã ea quæ Crito in tertio de Ornatu ſcripſit apponere, quæ ſanè iuxta illius dictionem ita habent.

Quæ Crito ad ſugillata recentia medicamenta ſcripſit.

CIcutam tritam ex aqua impone. Abſinthiũ tritum ex aqua, & in linteolum infarctũ imponito: quod ſi tenera ſit cutis, parum mellis adijcito. Hyſſopum cilicium ex aqua tritũ, & in linteolũ ligatũ, in globulos cogito, cumq; his in feruentẽ aquam tinctis ſenſim foueto. Bryoniæ radicẽ tritam cum melle imponito, aut roſaceo cerato exceptam adhibeto. Muriã acrem facito, ſpongijſq; in ea madefactis foueto. Et poſt hæc raphani corticẽ tritũ cum melle, & linteolo infarctum imponito. Aut ſinapi tritũ cerato exceptũ, & modico adipe uitulino addito, in linteũ infarctũ imponito. Et de his quidẽ intantũ. Quod ſi inueteratæ ſint ſugillationes, aut etiam appellati liuores, ſubſcriptis cõpoſitionibus utendũ eſt.

Ad liuores & ſugillationes profundas.

Tordylij partes II. terræ ſamiæ partẽ I. aceto excipito, modicũq; mellis ſimul conquaſſato. Animaduertere autem oportet diligenter ne cutis exulceretur.

Medicamentũ deterens ſugillata, Ariſtarchi. Hyſſopi cilicij drach. I. radicis thapſiæ tantundem. thuris integri non ſecti tantundẽ. ceræ tyrrhenicæ drach. II. reſinæ terebinthinæ drach. I. arida cum liquefcibilibus cõmittito, deinde linteolo infarcta imponito, animaduerſione habita ne locus exulceretur, & ob hoc ſæpe frequẽter tollere oportet. Aliud, Radicis thapſiæ drach. XII. aut ſucci drach. VI. thuris inſecti drach. VIII. ueratri albi drach. II. abſinthij drach. I. cerati roſacei drach. XVI. mollita repone, ac linteolo infarctis utere. Oportet etiã hoc aſſidue amouere. Aliud, Viticis albæ obol. III. ſtruthij tantundẽ. glandis Aegyptiæ tantundem. pulmonis caprini uſti tantũdem. radicis aſparagi tantundem. bdellij tantundem. ſucci thapſiæ tantundem. aceto mulſo exceptis utitor. Aliud. Seminis uiticis albæ drach. III. radicis ſtruthij tantũdem. nitri rubri tantundem. ſucci raphani tantundẽ. hyſſopi cilicij tantundem. farinæ fabarum tantundem. glandis ungẽtariæ drach. XL. myricæ drach. XL. pulmonis caprini uſti drach. XL. bulborũ rubrorum drach. XL. radicis thapſiæ drach. XL. thuris drach. XII. excipe cerato roſaceo, ac utere ut dictum eſt.

Medicamentum ab Hera conſcriptum ad ſugillata.

AVfert, ut inquit Heras, tribus horis: quod ſi inflãmatio fiat, cataplaſma ex uiridi caſeo probat, & fomentum ex pane. Succi cicutæ obolos II.

croci

©BIUM

croci drach.II.myrrhę drach.I.acacię drach.I.opij drach.II.ſucci thapſię drach.II. gummi drach.I.cum aqua cogito.Hoc equidem Heras ſcripſit. Ego uero nucem per ętatē iam oleoſam factā expertus ſum aliquādo ad cruētatos facientē. Oportet aūt ipſam nucem diligēter terere, atq; ita imponere homini ſupine reclinato, quo ad horas duas & tres pharmacū adhæreat:ubi enim ſic fecerit, etiā ſi poſtea ſurgat,ad multū tēpus adhęret, oportetq; priore delapſo aliud ſtatim imponere.

Eiuſdem Heræ ad ægilopas.

Maluæ folia cū ſale & melle trita imponito,deſtruit hoc ac extirpat ægilopas. Alicam etiam in aceto coctam incipienti ægilopi imponito.Aut myrti recentiſſimas baccas cataplaſmatis modo adhibe,ubi uidelicet fluxio infeſtauerit. Similiter facit & lemnia terra ſi illinatur.

De Aegilope. Cap. II

INter naſi os & magnum iuxta oculum angulum, paruum quoddam abſceſſui ſimile tuberculū oriri ſolet, & rūpitur ſanē ſępe in angulum, ut ægre curabile reddatur,niſi mature occurratur.Mederi igitur oportet ipſi cum diſcuſſorijs medicamentis quæ citra mordacitatem efficacia ſunt. Coafficitur enim oculus ab acribus, atq; ita etiam affectæ partis inflammatio augetur. Verū affectio ipſa non ob id ſolum ægre curabilis eſt,ſed & propterea quod quū multa liquida pharmaca in experimentum adſumi poſſint, ea non tolerat locus ipſe, neceſſariò enim ex eis in oculum quid influit. Neq; uero adhærere eiuſmodi queant citra obligationem quæ totum oculum cōplectatur, quam impoſſibile eſt tot diebus aliquem perferre poſſe, quot ad mali curationē requirūtur. Ob hanc igitur cauſam Apollonius nulla pharmaca ad Aegilopas ſcripſit, Archigenes uero paucis enumeratis, deinceps ad curationē ipſorū per chirurgiā progredit, quanq; res ipſa nō manuariæ operæ, ſed pharmacis ſecundum genus ſit ſubiecta, Itaq; totā ipſius dictionē adſcribā hoc modo habentem.

Quæ Archigenes ad Aegilopas ſcripſit,in primo pharmacorum ſecundum genus.

AEgilopas qui circa oculorum angulos oriūtur eruo cum melle integimus, aut cinere uitis cum aceto ſubacto. Probe facit & thus cum columbino ſtercore recenti impoſitum. Aut ſuccum herbæ ægilopis, auenam noſtri dicūt, cum melle illine. Cæterum in nondum perforatis ſtaphidem ſylueſtrem,& ammoniacū thymiama cum melle ueluti ſplenium impone. At alumen ſciſſile cum terebinthina ſpleniį forma impone. Aut lanæ tomentum ſanguine marini leporis tinctum inde. Aut melanteriam tritam adhibe.Quod ſi neq; ſic ſanentur,diuiſo angulo,& cum tenui perforato terebello continuis foraminibus incuſſis diſparato, capitale emplaſtrum adhibeto, diſcedent enim ſquamæ,& ſanabuntur. Aut oſſe denudato cauterium admoue,& ſic ſquamulæ diſcedunt ac ſanantur. Quidam diuidentes angulum oſſi qua parte perforatum eſt anguſtum infundibulum admouent, ac plumbum liquefactum infundentes urunt, atq; hoc modo optime ſanant. Hæc quidem Archigenes ſcripſit.

Quæ Aſclepiades ad Aegilopas conſcripſit.

POrrò Aſclepiades in primo exteriorū hæc prodidit. Succi illecebræ libram dimidiam. ſucci ſolani lib.dimidiam.thuris drach.VIII. maſtiches drach.III. galbani libræ dimidium. ſuccos cum thure coquito, & ubi diſſolutū fuerit, galbanum inijcito:maſtichen uero improbamus. Aliud, Thuris drach.VIII. myrrhæ drach.VIII.ladani drach.IIII.ceræ drach.IIII.aluminis ſciſſi,coaguli leporis,utriuſque drachmas III. ſpumæ nitri drachmas IIII. pharmacum contundito & emollito cum irini ungenti fece.

De uaris

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 148 sur 580

©BIUM

De Varis. Cap. III

TVmor paruus & durus in faciei cute oritur Varus Latinis, Græcis Ionthos appellatus, à craſſo uidelicet ſucco congregatus, demonſtransq; ſuiipſius curationem rationabiliter per pharmaca emolliẽtia & diſcuſſoria futuram, Etenim duricies ipſius emollientibus, Tumor uero præter naturam diſcutientibus opus habet, Quũ igitur iam ſæpe tum in ſuperioribus libris, tum in de ſimpliciũ pharmacorũ facultate cõmentariis, prædictæ ſint mihi materiæ tum diſcuſſoriorum, tum emollientium medicamẽtorum, Compoſitio ſanè ipſorũ particularis per experientiam iudicata, utilis erit ad rectum relatorũ uſum, quæ uidelicet paulo poſt referentur, ubi ſaltem prius determinauero, Quæ ſimiles ſint Varis affectiones, & aliqua parte ab ipſis differẽtes.

De ficoſis tumoribus. Cap. IIII

VNa quædã hæc affectio eſt ex his quæ in mento enaſcuntur, differens à Varis in eo quod non ſolum craſſus ſit qui hos tumores efficiat humor, ſed & ferosa tenuitate participet, ob quam etiam cito exulceran tur, ſi non ut debent curentur, & ob id magis reſiccantibus pharmacis quàm Vari opus habent.

De lichenoſis in mento tumoribus. Cap. V

ET hæc affectio ex mixto quopiam generatur humore, ſeroſis nimirũ ac tenuibus & acribus ſuccis cũ craſſis permixtis, quapropter etiã facile in pſorã ac leprã trãſit, indigetq; etiam ipſa pharmacis fortiter reſiccantibus. Poſtquã uero in pſoram aut leprã tranſierit, ultra hoc quòd reſiccantibus indiget pharmacis, etiam repurgantia & exterſoria expoſtulat.

De menti eruptionibus. Cap. VI

HOc eruptionum, ſiue ut Græci dicũt exanthematũ, nomen quidam in communi uſurpãt, de affectionibus uidelicet ulceroſis & aſperis in mento ſua ſponte proueniẽtibus, quemadmodũ etiam Archigenes facit. Indiget aũt & hæc ipſa affectio reſiccãtibus medicamẽtis.

De furunculis, Cap. VII

FVrunculi Dothienes Græcis dicti ex ſimilibus humoribus ueluti Vari generantur, per uniuerſum corpus duplices exiſtentes, Aliqui quidem ut ita dixerim Varoſi, duri, & ægre concoctiles. Aliqui uerò inflammati, in quibus aliquãdo etiam febres conſiſtunt, & tumor in magnitudinem excreſcit, & in pus trãſmutatur. Vnde curatio ipſorũ ut plurimum eadem quæ inflammationis exiſtit.

Ex Critone ad Varos.

CRito in tertio de ornatu hæc uerba ſcripſit. Ad Varos in facie, Mellis attici cyathũ unum, ſiue drach. XII. aceti acerrimi tantundem. miſceto diligenter eoq; Varos illinito cum digito affricãdo. Aliud, Spumæ argenti chemam ſiue drach. III. terebinthinæ puræ, fabæ Aegyptiæ magnitudinem, addito olei albi parum, atq; ubi prius faciem deterſeris, ex medicamento hoc parum digito excipe, deinde ambabus manibus terendo uaros obline. hoc pharmacũ etiã à rugis liberam & mũdam faciem conſeruat. Aliud, Amygdalas amaras aceto dilutas ac probe tritas faciei obline. Aliud, Alumen ſciſſum probe leuigatum terebinthina excipe, & emollitũ impone. Aliud, Coſtum Indicum tuſum & tenuiſſimo cribro cretum felle caprino excipe, ac ad cerati craſſitudinem redactum Varis circa ueſperam illine, Mane uero ubi ſurrexerit lacte ægrum faciem proluere iube. Inueteratis porrò Varis ſubſcriptis compoſitionibus utendum eſt.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 149 sur 580

©BIUM

Ad Varos calloſos.

SAponis gallici drach. IIII. ammoniaci thymiamatis drach. I. thuris drach. I. aqua diſſoluito, & cerati ſpiſſitudinẽ facito, eoq; illinito, & poſt horę interſtitiũ calida abluere iubeto. Aliud, Nitri rubri, hyſſopi, pulegij, ſalis foſſilis, æquales partes tũdito & per tenuiſſimũ cribrũ cribrato, exceptiſq; cerato roſaceo utitor. Aliud, Seminis ocymi, nitri rubri, pulegij uiridis, aluminis ſciſſi, coſti indici, ſingulorum æquales partes tuſas & cribratas, adipe anſerino ſeu gallinaceo excipe, ut cerati fiat craſſitudo, ex eo uero in linteolũ infarcito & imponito donec penitus perſanęſcant. Aliud, Salis aſſati, pulegij, hyſſopi, ammoniaci thymiamatis, Rhois coriarij, ſingulorum par pondus roſaceo cerato exceptum donec perſanentur imponito.

Ad affectiones eminentiores, & in facie pruritũ, ac principiũ elephãtiaſis.

GVmmi albi, ſpumæ nitri, thuris, ſulphuris uiui, ſingulorum æquales partes aceto dilutas ac probe tritas in paſtillos redige, eoſq; in umbra exſicca, uſu uero expetẽte aceto dilutos illine, atq; ubi reſiccati fuerint, ſubſcripta cõpoſitione deterge. Saponis gallici libram I. ammoniaci thymiamatis tantũdem. thuris quadrantẽ, maſtiches quadrantẽ, ſpumę nitri quadrantem. Saponem & ammoniacum in uas fictile coniecta, & aquæ ſextarijs duobus affuſis coquito, atq; ubi diſſoluta fuerint, arida cõtuſa & cribrata adijcito, deinde in mortariũ trãslata ac probe cõquaſſata, uaſe uitreo reponito, Vſu uero poſtulante faciem ex eo ſmegmate inquinato, & poſt modicũ temporis ſpaciũ larga aqua molliter perfricando abluito. Vtendum eſt hoc ſmegmate per omnem Varorum curationem.

Ad ficoſas menti papularum eruptiones.

CRito in tertio de ornatu in hunc modum de eis ſcripſit. Ad ficoſas in menti eruptiones, uelut Lucius præceptor tradit. Spumæ argenti, miſyos crudi, æquas partes tritas inſperge. Aliud, Thuris drach. II. ſpumæ argenti drach. IIII. ſalis foſſilis drach. VIII. ſandarachæ drach. II. trita inſperge. Aliud. Atramenti ſutorij drach. II. ſulphuris uiui drach. II. æruginis drach. I. nitri rubri drach. II. trita inſperge. Aliud, Elaterij drach. IIII. ſalis foſſilis drach. IIII. atramenti ſutorij drach. II. mixta inſperge, & cũ ſpecilli humecti extremo admoue, quo uidelicet pharmacũ ipſum adhæreat. Cæterũ poſt pharmaci impoſitionẽ, ſemine lini ex aqua trito utẽdum eſt. Porrò ubi humidiora fuerint ulcera, ut ab ipſis aqua pura uelut à fonte defluat, ſubſcriptis compoſitionibus utendum erit.

Paſtillus ad ficoſas mẽti papulas, Vſus eſt eo Artemidorus, reprimit omnes tumores, qui accidũt his quibus cicatrix male inducta eſt, ueluti in his qui ſutura uſi ſunt contingit, Compoſitio hęc eſt. Squamæ æris drach IIII. atramenti ſutorij drach. II. aluminis ſciſſi drach. II. glutini fabrilis perlucidi drach. II. Arida tunduntur & cribrantur, Glutinũ uero aceto maceratur, & tritis affunditur, rurſuſq; leuigatur, & formãtur paſtilli, quos uſus tempore aceto dilutos illinimus. Hoc medicamentũ etiam fiſtularum callos extirpat. Alius Magni Clinici. Aluminis ſciſſi, æruginis corinthiæ, rubricæ ſinopidis, chalcitidis, glutinis fabrilis, ſingulorum æquas portiones, componito ac utitor ut dictum eſt. Alius. Arij Aſclepiadei. Milti ſiue rubricæ ſinopidis, æruginis corinthiæ, aluminis ſciſſi, gallæ omphacitidis, malicorij, æquas ſingulorũ partes, gũmi duplum, aceto excipito ac utere ut dictum eſt. Alius Apollonij, ut Charixenus tradit. Squamæ æris, miſyos aſſati, auripigmenti, ſingulorum drachmas II. diphrygis drach. III. æris uſti drach. IIII. chalcitidis uſtæ drach. IIII. glutinis fabrilis drach. IIII. aceto diluito, & paſtillos formato, quibus uelut ſuperioribus utitor.

Andronis pharmacũ accõmodatum. Atramenti ſutorij drach. II. myrrhæ drach.

©BIUM

drach.II.thuris drach.IIII.aluminis ſciſſi drach.IIII. malicorij drach. VIII. gallarū drach. VIII.ariſtolochiæ drach.VIII. Vino auſtero exceptis ut prædictis utere.

Critonis,ad lichenas in mento.

CONſequēter uero Crito ad lichenas menti ſcripſit hoc modo. Ad menti lichenas quæ iniucūdiſſima eſt affectio,Nam & pruriginem inducit,& affectarum partium circūtenſionem, & periculum non modicum:proſerpit enim aliquādo per totam faciē,oculoſq; cōtingit,& fermè extremæ fœditatis cauſa exiſtit.quapropter diligentiore cura utendum eſt,inſpiciendo tum irritationes,tum interualla & remiſſiones,Ita ut etiam ab inueteratis recentes diſparemus.In quibus conueniet uti reſiccantibus medicamentis.Quū uero in pſoram aut lepram tranſierint, ſupra reſiccantia etiam exterſoriorum & repurgantium erit uſus, & poſtea ſanè ſubſcriptarum item compoſitionum.

Criſpi amici ad recentes in mento,ſiue alia faciei parte lichenas.

TRitici grana multa in incudem imponito,deinde laminam æris igni candefactam tritico ſuperponito, & reſolutū ab eo liquorem calidū adhuc auferto,ac ſuper lichenas linito.Hoc ſolo multos curatos ſcimus. Aliud, Maluæ agreſtis ſemen tenerū adhuc colligito,mūdato ac tūdito,ſuccumq; reponito, atq; eo aſſidue illinito. Aliud, Portulacę ſuccū aſſidue illinito. Aliud, Oleæ æthiopicæ lachrymā cum aqua terito, & modico adiecto fyrace miſceto, & imponito. Aliud, Vlmi lachrymam aqua diſſolutam imponito.Quod ſi inueterati ſint lichenes,ſequentes compoſitiones adhibendæ ſunt. Albuci radicem aceto coctā & tritam illinito.Viticis folia trita cum aceto imponito. Capparis folia trita cum aceto imponito.Rumicis hortenſis radicis corticem ex aceto tritū,loco prius cum nitro præparato imponito. Chamæleonis radicem aceto coctā & tritā imponito. Cæterū quū ad lichenum curationem multa & uaria medicamina exiſtant, particulatim de ſingulis tranſigā, initio à paſtillis ſumpto.

Paſtilli Lichenici Glutinis fabrilis drach.IIII.alij duas habent,ſulphuris uiui drach.II.chamæleonis drach.IIII.thuris drach.II.aceti heminæ dimidiū. Glutinū aceto diſſoluitur,deinde aridis adijcitur, Vſus tempore quantū ſatis eſt aceto diſſoluo calidumq; impono.In alijs exemplaribus ſingulorū par pondus continetur. Alius, Chamæleonis,ſulphuris uiui,utriuſq; drach.IIII. lachrymæ oleæ æthiopicæ drach.II.thuris drach.I.aceti quantum ſatis eſt. Alius, Alcyonij drach.II.chamæleonis nigri drach.IIII.pyrethri drach.II.ſulphuris uiui drach.IIII.thuris drachmas IIII.glutini drach.IIII.aceti acerrimi heminas.IIII. Alius, Lachrymæ oleæ æthiopicæ drach.IIII.ſulphuris uiui drach.IIII. alcyonij drach.VIII. ſpumæ nitri drach.VIII. alicæ aceto coctæ drach.VIII. aceti quod ſatis eſt. Alius, Alcyonij uſti drach.II. chamæleonis nigri drach. IIII.radicis albuci drach.IIII. ſulphuris uiui drach.II. thuris drach.II.pyrethri drach.II. ſpumæ nitri drach.II.glutinis drach.IIII.Aceti quod ſatis eſt. Porrò extēta iam affectione & calloſa reddita ſequentibus utendum eſt medicamentis. Miſyos peregrini,thuris,myrrhæ, aluminis ſciſſi, ſingulorum drach.VIII. aloes,ſulphuris uiui,utriuſq; drach.IIII.Excipe paſſo ut ſtrigmentitiā ſpiſſitudinem accipiāt, & bis aut ter in die præfrictis illine: forinſecus autem cōſeruandi pharmaci gratia,ueſicæ pelliculam,aut ouí teſtam,aut uiridia folia quantū ſatis eſt impone. Aliud, Miſyos drach.IIII.acaciæ drach.II.ſquamæ æris drach.IIII.ſulphuris uiui drach.VI.chalcitidis drach.VIII.gummi drach.VIII.aceti quod ſatis eſt,In quo ubi gūmi diſſolueris,reliquaq; ammiſcueris,amurcam inijce, & probe cōquaſſata reconde,ac utere ut dictum eſt. Aliud, Sulphuris uiui,thuris,myrrhæ, atramenti ſutorij, miſyos crudi, ſingulorum drach.II. gummi drachmas IIII.ace

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 151 sur 580

to & cedrino oleo quod ſatis eſt diſſoluito, eodemq; utere modo. Ex ſcriptis Zeuxidis, Aliud, Chalcitidis crudæ, miſyos crudi, myrrhæ Minnææ, ſulphuris uiui, ſingulorum æquales partes, gummi duplum aceto diſſolutum, Excipe oleo cedrino, Verum cedrinum prius coquere oportet uſq; ad mellis craſſitudinem. Aliud Diodori, Lachrymæ oleæ æthiopicæ drach. XX. gummi drach. XL. atramenti ſutorij drach. XVI. ſulphuris uiui drach. X. thuris drach. X. æruginis drach. X. acaciæ drach. X. myrrhæ Minnææ drach. X. aceti quod ſatis eſt. Et ubi diſſoluta fuerint ſingula, ac leuiſſima reddita excipe amurca condenſata, & repoſitis utere. Annectantur porrò & aliæ compoſitiones. Illitio cocta ad lichenas inueteratos, quæ citra ulcerationem perſanat. Atramenti ſutorij, fœni græci moliti, cardamomi, ſingulorũ drach. II. melanthij ſeſquidrachmã. foliorũ caprifici ſeſquidrachmam, aceti acerrimi quod ſatis eſt, leuigata ad mellis ſpiſſitudinẽ reducito, deinde coquito, & poſtquam nigrũ factũ fuerit & condenſatum pharmacũ tollito, illinito, inſuperq; lichenas abluito. Heraclidæ Tarentini illitio lichenica. Sanat citra ulcerationem. Polentarum drach. VIII. glutini drach. VI. atramenti ſutorij drach. IIII. chalcitidis drach. IIII. ſulphuris uiui drach. IIII. ſpumæ nitri drach. VI. alcyonij drach. IIII. myrrhæ Minnææ drach. II. aceti heminas III. Dionyſij condiſcipuli, Sanat citra ulcerationem. Farinæ ordeaceæ ſextarium I. atramenti ſutorij unc. I. corticum radicũ rumicis ſylueſtris drach. I. ſulphuris uiui drach. I. myrrhæ ſeſquunciam, gummi unc. I. aceti heminas VI. Rumicis radicem coquito, & ubi diſſoluta fuerit extractam terito, Ordeaceam uero farinã in reſiduum liquorem coniectam coquito, atq; ubi recte habuerit reliqua inijcito, & ablatis utitor. Illitio Socrationis cocta. Farinæ alicæ ſextarios VI. ſulphuris uiui drach. XVI. miſyos peregrini drach. XVI. cimoliæ drach. XVI. chalcitidis drach. XVI. ſpumæ nitri drach. VIII. alcyonij drach. VIII. aluminis ſciſſi drach. VIII. radicis albuci drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. thuris drach. VIII. lachrymæ oleæ drach. VIII. ammoniaci thymiamatis drach. VIII. aceti heminas tres. Alcyoniũ & albucũ in aceto coquito, ubi uero ad dimidias redactũ fuerit percolato, & in colamento ammoniacũ, myrrham, thus, oleæ lachrymam, diſſoluito, deinde terito, aridaq; inijcito, Alicã uero in reſiduo liquore coquito, & diſſolutã reliquis adijcito, ſimulq; terito ac utitor. In alijs collectaneis ſic habet. Sulphuris uiui, miſyos peregrini, chacitidis ſingulorum drach. XVI. nitri, aluminis ſciſſi, alcyonij, radicis albuci, thuris, lachrymæ oleæ, terræ cimoliæ, ammoniaci thymiamatis, ſingulorum drach. VIII. aceti heminam unam.

Alia ualde efficax. Aceti acerrimi ſextarios VI. farinę ordei ſextarios II. mannę ſextariũ I. radicis rumicis agreſtis drach. V. ueratri albi drach. X. alcyonij drach. XV. cardamomi drach. I. terræ cimoliæ drach. VIII. glutinis drach. XVI. ſpumę nitri drach. XVI. halicacabi uirgultorũ uiridiũ manipulũ, Cõponito. Quandoquidem uero multi pharmacorum quæ illinũtur cõpoſitiones recuſant, amãtq; magis emplaſtrorũ impoſitiones, utpote quæ neq; ſudoribus obortis diffluũt, neq; reſiccata cutem circũtendunt, meritò etiam ipſorũ præparationes ſubiungimus.

Emplaſtra lichenica quæ citra exulcerationem liberant.

CEræ, picis coctæ, thuris, terebinthinæ, ſulphuris uiui, ſingulorum libræ dimidiũ. Liquida cum aridis committito. Aliud, Thuris drach. VIII. aluminis drach. VIII. atramenti ſutorij drach. VIII, ſulphuris uiui drach. IIII. glutinis drach. IIII. radicis chamæleonis drach. IIII. ceræ drach. VIII. picis crudæ heminas II. Picem & glutinũ coquito, atq; ubi condenſata fuerint ceram inijcito, aridiſq; affundito, ac repoſitis utitor. Aliud, Facit ad lichenas eleuatos, adeò ut reprimat ea quæ reſidua putantur. Mannæ thuris, picis, utriuſq; drach. VIII. bituminis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 152 sur 580

©BIUM

bituminis drach. VIII. ceræ drach. VIII. reſinæ pinus drach. VIII. ſulphuris uiui drach. VIII. olei cyprini parũ. Coquito ut dictũ eſt, & ſublatis utitor in linteolum aut pelliculã tenuem infartis. Aliud citra ulcerationẽ remouet. Picis bruti æ liquidę ſextar. I. mãnę lib. I. ſulphuris uiui lib. I. farinę lupinorũ lib. I. pro cõſuetudine cõponito, deinde galbani ſextantem adijcito. Eſt hoc ex ualde probatis. Alia exemplaria farinã non habent, neq; galbanũ. Emplaſtrũ lichenicum Philotæ, citra ulcerationẽ ſanat. Exhibitũ eſt à Philota ſodali, per uerſus ſcriptũ. Chalcitidis crudæ, chryſocollæ, miſyos aſſati, ſquamæ æris, diphrygis, ſalis ammoniaci, terræ eretriæ, ſingulorũ drach. IIII. ſulphuris uiui drach. XII. atramenti ſutorij, floris lapidis aſij, æris uſti, ſingulorũ drach. VI. ſoreos drach. V. aluminis liquidi drach. IIII. Hæc omnia terito, deinde aceti heminis XII. affuſis, per dies V. ſub caniculæ ortũ ſoli expoſita itidẽ probe terito, donec pharmacũ redditũ fuerit eruginoſum. Porrò in alio mortario thuris uncia I. myrrhę ſextãs, aloes unc. I. ladani quadrans, opopanacis quadrans, aceto diſſoluta ad ſtrigmentitiã craſſitudinem præparentur, atq; ubi recte habuerint, ad ea quæ in ſole leuigata ſunt adijciantur, rurſusq; terãtur, addaturq; ariſtolochiæ rotũdæ & longæ, utriuſq; tuſæ & tenui cribro excuſſæ drach. una. Poſtq; uero iam trita emplaſtri formã accepe rint, liqueſcibilia prius liquefacta & frigefacta inijcito. Sũt aũt hæc. Ceræ drach. CX. terebinthinæ drach. XX. galbani drach. IX. olei hemin. I. & probe emollitis ac repoſitis utitor. Hoc pharmacũ duplicem aſpectũ uidentibus exhibet. Cæterum ſi affectio pertinacius perſeueret, & pharmacorũ impoſitionẽ reſpuat, excoriarijs appellatis remedijs utendum erit: prompte enim ſuperficiem auellunt.

De excoriatorijs Lichenum.

EXcoriatoriũ Lichenum, quo Pamphilus Romæ uſus plurima deſignauit, quum in urbe Mentagra appellatus morbus inualeſceret. Squamæ æris drach. VI. auripigmẽti drach. IIII. ſandarachæ drach. IIII. æris uſti ſeſquidrach. uetratri albi ſeſquidrachmã, uentriũ cãtharidum ſeſquidrach. Singula per ſe terito, deinde ſimul mixta, cedria excipito, & ad ſtrigmenti denſitudinem reducta pyxide æris cyprij reponito. Vſu autẽ expetente, nitro & aceto modico perfrictis lichenibus, pharmacũ hoc cum ſpathula illine, ac affrica: deinde interiecto ſpacio derade, rurſusq; pharmacũ impone: deinde ubi bis uel ter hoc feceris, quo facile deradi poſſit, rurſus imponere tenta, illitis locis cum ueſicæ bubulæ aut alterius cuiuſdã animalis pelliculis intectis. Hæc enim pharmacũ ne defluat cõſeruat, & alias leuis eſt: poſt pelliculæ autẽ impoſitionẽ, faſciola leuiter obligatum ſinito. Præſtiterit quidẽ per noctẽ adhærere, aut ſaltem ad aliquot horas, uſquequo bullas excitet ſaniem cõplectentes craſſam & glutinoſam. Deinde uero lauare præcipimus, & in balneo morari: nam & hoc ad hãc curationẽ auxiliatur. Sit autem calidius balneum. Quo ſi quid uti prohibeat, fomentũ aquæ multæ calidæ adhibendum eſt, quo deterſo, panis ex aqua mulſa ſubactus cataplaſmatis modo imponatur. Porrò ubi ſordida iam facta fuerint ulcera, ſplenium ex emplaſtro uiridi imponito, modica parte de excoriatorio adiecta. Cæterũ ſanie excluſa & nulla cruſtula ulceri incũbente, ſplenium album imponito. atq; hac curandi ratione donec cicatrix penitus inducatur utitor, ſingulis diebus fomẽtum adhibens, & nouum ſplenium imponens. Poſt cicatricem plene inductam, ſi qua ſuſpitio reliqua ſit, eodem curationis ductu utendum eſt. Antequam uero excoriatoria imponantur, circumſitas & uicinas licheni partes pharmaco aliquo inflammationem arcente in ſplenio excepto, integere ac tueri oportet, Nimirum lichene ſua extrema linea ſemper parũ quiddã ex ſanis corporibus affricante & inuadente. Hæc communis Mentagræ curatio eſt. Aliud excoriatorium Axiorij.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 153 sur 580

©BIUM

Squamæ æris drach. VI. atramenti ſutorij drach. IIII. cantharidũ ſeſquidrach. ueratri albi ſeſquidrach. ſandarachę drach. I. Excipe cedria. Aliud Apij phaſci. Ad mentagras quod citra cicatricis ueſtigiũ ſanat, facit & ad alopecias inueteratas, Cæterũ alopecias in ſole aut ad ignẽ illinito, & bulla excitata eam acu perpungito, ac humore excluſo cũ ceratis curationẽ perficito. Poſt inductã enim cicatricẽ enaſcũtur pili, atq; hæc quidẽ in alopecijs. In lichenibus uero uelut prædictũ eſt utitor, pharmacũ ipſum hoc modo habet. Sandarachæ drach. II. auripigmenti drach. II. ſquamæ æris drach. II. ueratri nigri drach. I. elaterij drach. I. uentrium cantharidũ drach. I. Excipe cedria. Aliud, Cantharidũ drach. I. & dimidiã. ueratri albi tãtundẽ. auripigmẽti drach. II. ſquamę æris tantundẽ. atramenti ſutorij drach. I. ſcãmoniæ drach. II. Excipe cedria. Aliud, Auripigmenti uſti drach. II. Squamæ æris cyprij drach. VI. chryſocollæ drach. I. atramẽti ſutorij drach. I. ueratri nigri drach. I aluminis ſciſſi drach. I. ſucci thapſiæ drach. I. ſcãmonij drach. I. cantharidũ drach. I. cedrię q̃d ſatis eſt. Emplaſtra uiridia lichenica. Poſt excoriatoriorũ uſum emplaſtra uiridia & alba imponere oportet, quare rationabile eſt & illorũ præparationes adſcribere. Emplaſtrũ uiride Pãphili. Hoc uſus eſt Pamphilus in mentagra poſt ruptura bullarũ. Ceræ lib. I. æruginis raſę ſexuncẽ. reſinę fricte lib. II. olei cyath. IIII. aceti acerrimi quantũ ſufficit. Æruginẽ cum aceto in ſole terere oportet, liqueſcibilia aũt liquant & refrigerãtur, ac frigefacta liquidis adijciuntur. Viride Demoſthenis, Ceræ lib. II. reſinæ fricte lib. I. æruginis raſæ trientem. olei æſtate cyath. IIII. hyeme cyathos VI. aceti quantũ ſufficit. Viride Herophili. Aeruginis drach. II. mãnæ drach. IIII. adipis uitulini drach. XII. galbani drach. III. cerę drach. LXXX. reſinę drach. XX. aceti q̃d ſatis eſt. Tryphonis antiqui emplaſtrũ Euchrun à bono colore dictũ. Aeris uſti trientẽ, aluminis rotundi ſextantẽ, æruginis raſæ ſextantẽ, ſalis ammoniaci ſextantẽ, mannæ ſextantẽ, ceræ lib. II. reſinæ fricte lib. II. olei dextantẽ, aceti quod ſatis eſt. Antonini emplaſtrũ, Hoc Timocrates poſt lichenas excoriatos imponit. Ceræ drach. C. colophoniæ drach. CC. ſquamæ cypriæ drach. XII. aluminis rotũdi drach. XII. æruginis drach. XII. mãnæ drach. XII. galbani drach. XII. olei heminã I. aceti quod ſatis eſt. Annectendæ his etiã emplaſtrorũ alborum præparationes: nam his poſt uiridia utendũ eſt, mundis iam factis ab excoriatione ulceribus. Etenim cura habẽda eſt ut citra callũ cicatrix inducat, atq; ea gratia eiuſmodi pharmaca in uſum ueniũt, quæ multã ad tactũ lenitatẽ inducũt.

Emplaſtrũ album Aquoſum appellatũ. Hoc Magnus circulator uſus eſt poſt lichenas excoriatos. Spumæ argenti lib. I. ceræ tyrrhenicæ lib. I. olei ſextariũ. I. ceruſæ lib. I. aquæ ſextar. I. Spumã argenti, ceruſam, & aquã tere, atq; ubi leuigata reddita fuerint, paulatim oleũ adſtillato, aſſidueq; tere: & poſtq; unita fuerint, in uas fictile trãslata igni imponito, aſſidueq; agitato, & abſorpta iam aqua ceram inijcito, qua diſſoluta in mortariũ transferto, & emollitis repoſitis utitor.

Emplaſtrũ Pancratiaſtarũ ſiue athletarũ Trypherum, id eſt delicatũ appellatum. Facit ambuſtis item, ut citra cicatricis ueſtigiũ ſanentur. Spumæ argenti drach. XXV. ceruſæ drach. XXV. plumbaginis drach. XXV. ceræ drach. XVI. terebinthinæ drach. XVI. olei heminam I. aquæ tantũdem. cõponito ut dictum eſt.

Megetis chirurgi. Ceruſæ lib. II. ceræ lib. I. terebinthinę unc. I. ſpumæ argenti lib. I. olei lib. III. aquæ ſextarios II. cõponito. Diophanti ad ambuſta & intertrigines. Conſeruat faciem roſaceo diſſolutum. Spumæ argenti torrefactæ drach. II. medullæ ceruinæ drach. XVI. ceruſæ torrefactæ drach. XII. ceræ drach. VIII. terebinthinæ drach. VIII. thuris drach. VIII. olei heminas IIII. pro more componito. Manna emplaſtrum, medicamentum accõmodatum. Spumæ argenti

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 154 sur 580

©BIUM

genti drach. C. ceruſæ drach. C. ceræ drach. L. terebinthinæ drach. XXV. mannæ drach. XVI. aluminis ſciſſi drach. XL. olei heminas II. & dimidiam. componito & repoſito utitor. Affrictis porrò & extritis lichenibus à quocunq; tandem medicamento, præſertim uero ab excoriatorijs, ſubſcriptis utendum eſt.

Compoſitio Menecratis quæ proteus excoriatorium appellatur.

PIcis brutiæ pellucidæ ſiccæ & electæ drach. II. & dimidiã, reſinæ pinus pellucidæ lib. I. & quadrantẽ, ceræ ponticæ tantundem, galbani quadrantẽ, aceti heminã I. liqueſcibilia ad ſplendidũ ignem donec non inquinent coquito, deinde galbanum adijcito, atq; ubi diſſolutũ fuerit, ab igne ablatis, acetum paulatim inſtillato, aſſidueq; moueto animaduerſione habita ne ebulliat, & inſumpto iam aceto, pharmacum in magnum mortarium transferto ac diligenter terito, donec ad melinum colorem reducatur, deinde in pelliculam albam inſpiſſatam repoſitum ſeruato. Vſu uero exigente, in pelliculas quantũ ad integendos affectos locos ſatis eſt infarctũ imponito, & tertio quoq; die ſoluito, nõnunq; uſq; in diem duodecimũ imponito, ita ut quatuor fiant ſolutiones. Hoc pharmacũ ſquamas diſcedere facit, et corpora attenuat, ac ſolida facit ad cõuenientes excoriationes.

Quæ Archigenes in ſecundo pharmacorũ ſecundũ genus pharmaca ſcripſit, ad papularũ in mento eruptiones, & ad ficoſas eminentias. Papularũ in mento eruptiones, ex myrti baccis, malicorio, argenti ſpuma, æris flore, paribus partibus exceptis, cum uino obline. In ficoſis uero menti papulis, mentagris appellatis, & ab aliquibus lichenibus agreſtibus ſiue feris, faciũt quidẽ robuſtiora ex his quæ ad lichenas relata ſunt. Amplius autẽ & quæ ad pſoras & lepras deſcribentur. Mirabiliter uero hæc cõpoſitio cõuenit. Atramenti ſutorij drach. I. ueratri nigri drach. I. auripigmenti drach. I. uentrium cantharidũ drach. II. Quidam etiam obol. III. inſuper addũt, tritis utitor cum oleo, aut cedria, aut roſaceo, præfricto prius loco: fiunt enim bullæ, quibus per ſpecilli cuſpidẽ ruptis, rurſus affricato, quo penetrare pharmacum poſſit & mordere: deinde poſt horam fomento adhibito, ceratum roſaceum imponito. Hoc uſq; quo ad cicatricem perueniat facit, Quod ſi primũ nõ exuperet, iterum iterumq; illinito, facit & ad lepras & leucas, alopecias q; & pſoras excellenter.

Heraclidæ Tarentini, ex libris ad Antiochidem, ad capitis & menti ſi coſos tumores, atq; etiam alijs partibus eminentia ulcuſcula.

Elaterij & ſalis pares partes miſceto ac utitor, Superne uero lini ſemẽ crudũ, ex aqua imponito, aut ficus paruas tritas, Eodẽ etiam ad tubercula utendum eſt.

De dentium affectionibus. Cap. VIII

EX dentium affectionibus, aliquæ ſanè omnibus euidenter apparent, Quemadmodũ quum perforati ſunt, aut denigrati, aut detriti, aut neque frigida ferunt, neq; calida, ſed ex utriſq;, aut altero ſolo dolor eis contingit. Quędam uero non manifeſte apparent in ipſis affectiones, ueluti quum ipſe æger ſe ſentire dicit circa corpus dentis dolorem in profundo obortum. Quidam enim contradicunt afferentes, quum os ſit dens, eum citra dolorem affici, ueluti quum aliquando prominentiores per limulam deterere cogimur, aut etiam ob aliam quampiam cuſam, de quibus paulo poſt mentionem faciam. Nunc enim citra rationalem & naturalem demonſtrationem, teſtimonium his perhibere uolo, qui ipſum dentem dolere aiunt, Etenim quum ego aliquando dolerem, diligentẽ ſuper meipſo animaduerſionẽ habui, utpote qui iam audieram de hac dubitatione, percepiq; manifeſtè non dolentem modo, ſed etiã pulſantẽ dentẽ, quemadmodũ carnoſæ partes inflãmatione uexatæ cõſueuerũt. Quare mirũ mihi uidebaſ quod & hæc affectio quã phlegmonẽ ſiue inflam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 155 sur 580

©BIUM

mationem appellamus, in dente oriri posset, qui lapideam & durã substãtiam habet. Atqui quũ etiam alio tẽpore dentem dolerem, manifeste sensi nõ ipsius dentis, sed gingiuarũ dolorem eum esse, inflammatis uidelicet ipsis ut etiã citra coartationem dolerent, quin & ob uicinitatẽ dentiũ natura durorũ, aucto dolore ob coartationẽ, Quapropter utriusq; doloris sensum expertus, aliũ quidẽ in gingiuæ, aliũ in ipsius dentis substantia esse clare scio, & id asserentibus testimonium præbeo, Quòd ipsi aliquãdo dentes dolent. At uero & nerui, qui ad radicẽ dentis enatus & substratus est, dolorẽ aliquando fieri, neruo imaginationẽ cõfusam & indiscriminatã apud pleroscq; exhibente, tanctq; ipse dens doleat, cõsentaneum rationi est: nam & huius rei manifestũ periculum in meipso feci, & sanè remanet adhuc parua doloris portio, exempto dente, in nerui inflammatione, quũ dolor nerui leuior tantũ reddatur, ex eo quòd cõcretio nõ amplius tendat ad ossiculũ tensionẽ operante, & quòd liber factus respirationẽ quandã habeat, eumq; remedia quæ adhibẽtur cõtingere possint, Neq; enim per contactũ, neq; per distributionem, possibile fuerit inflammatũ neruũ curare, utrinq; à dẽtium locellis coarctatum, & ab anteriori parte ab ipso dente. Si uero liuidi per omnẽ suam substantiã facti appareant dentes, nihil mirũ est ipsos quid inflammationi simile pati, Cui rei ex eo quis amplius fidem habeat, quòd ex nutrimẽto ferè per omnem animantis ætatem incrementũ accipiant. Id quod euidenter sæpenumero apparet in his dẽtibus qui exemptis oppositi sunt, utpote qui semper augescũt, Quantum uero augescũt, tantũ in ciborũ mansu deteruntur. Quũ uero impossibile sit incrementũ accipere citra nutrimentũ, omnino duabus affectionibus & his contrarijs obnoxij erunt, inopiæ uidelicet & redũdantiæ alimenti quod eis suppeditatur, Inopia igitur aridiores & macriores alimentumq; non sentientes, & ob id tenuiores eos reddit, Redundantia uero cõsimilem in eis affectionẽ excitare potest, qualis est circa carnosas partes inflãmatio, Eius igitur curatio fiet iuxta eundem scopũ quem habent propositũ qui inflammationes curãt, qui sanè est ut redundãtia euacuet, partim discutiẽdo, partim eam repellendo. Cæterũ tenuitatis dentiũ ob alimenti inopiã remediũ nullum est: laxari enim tunc & moueri ipsos necessariũ est, cõpage ipsorũ laxiore facta, quum non solum ipsi dentes, sed & locelli eos cõplectentes sint attenuati. Hæc itaq; affectio senibus accedit citius aut serius, uelut etiã magis aut minus, Quæ uero proportionẽ ad inflammationẽ habet, magis iuuenes corripit. Auxiliari tamen etiam senibus oportet, auxilio gingiuis exhibito: ita autem appellantur carnes quæ dentes cõprehendunt, ubi primum è locellis emergunt. Ipsas itaq; adstringentibus medicamẽtis robustiores, & magis citra dentẽ adstrictas facere oportet, tanctq; quæ & ipsæ aliquid ad hoc faciãt ut stabiles & ægre mobiles sint dentes, quod ipsum alias ob exactã cõpagis ipsorũ cõglutinationem contingit. At uero foramina dentiũ ex humorum acrium & erodentiũ influxu perficiũtur, uelut ulcera in cute citra externam cau sam, Verũ in cute id assidue & multis, In ossibus raro cõtingit, quanto uidelicet minus quàm cutis noxæ expositæ sunt ob duritiã naturalem. Manifestũ igitur quod eorum corporũ medela erit per resiccationẽ uitiati influentis humoris, qui si paucus fuerit, localibus auxilijs ex resiccantibus pharmacis cõtingere medela potest: eorum uero materiam paulo pòst dicemus, Si uero multus influens humor fuerit, uniuersi capitis ratio ac prouidentia habenda est, atque si ipsum quãdoq; propter totũ corpus affectũ sit, etiã reliqui corporis cura habenda erit. Porrò eorum dẽtes qui id mali præ mollicie perpessi sunt, reddere oportet durio res & affectioni minus obnoxios, atque id per austera & acerba medicamenta. Cæterum liuidos redditos per resiccãtia curare oportet, ut qui ex humorum uitiatorum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 156 sur 580

©BIUM

tiatorum influxu id patiantur, Simili igitur curatione indigent cum perforatis.

De gingiuarum curatione. Cap. IX

GIngiuis ex inflammatione dolentibus optimū pharmacū eſt oleum lentiſcinum calidítate temperatū ore retentū, Sit autem recens, nam uetuſtius tanto recētiore peius eſt, quanto ætate antecellit. Imponatur aūt uaſculū in quo calefit lentiſcinū, in aliud maius uas quod aquam calidam multam complectatur. Maximopere itaq; inflammationi gingiuarum hoc conducit, Nec uero minus etiam ſi iuxta aliam quandam partem, tum pelliculæ linguam ambientis cum ſuccingentis totū os, aliquis dolor ob inflammationem oriatur, dolorē ſedat lentiſcinū. Repellit enim citra moleſtiā & abſq; aſperitate, quam pleraq; auſterorū habent, diſcutitq; citra mordacitatē, cuius rei inflāmatis præcipuus uſus exiſtit. Quidā uero mediçi cōmuni errore inducti inflāmata lædunt. quare ea re ſemel perpenſa de cætero uitare oportet. Exiſtimāt enim, ſi adſtringentia ſolū id quod influit repellendo, inflāmatis proſunt, atq; aliquādo etiā quid ex cōtento circa inflāmatā partē, ad uenas membrū ipſum nutrientes exprimēdo, Veriſimile ob id eſſe id quod amplius adſtringit amplius prodeſſe. Eodē modo etiā id quod magis digerēdo diſcutit, magis auxiliari opinātur, q̄ ea quæ moderate idem præſtant, nō animaduertentes quòd alterutrū ipſorū intenſum inflammatis doloroſum exiſtit, A uehementer adſtringentibus enim partes ſimile quiddam contuſioni perpetiuntur, nimirū quū ſubſtantia ipſarum uiolenter cōdenſetur. Ab acribus uero eroſioni quid ſimile cōtingit, Merito igitur moderatum in utraq; facultate immoderatis præfertur. Hæc igitur ſufficienter mihi præfatus uideor. Cæterū de affectionibus circa dolores deinceps narrabo. In dolore dentium citra gingiuarū inflammationem, aliquādo in ipſo proprio dentium, ueluti dixi, corpore, aliquando uero in neruo dolorem fieri cōtingit. Vehementiſſimis igitur opus eſt medicamētis, ſiue quis repellere, ſiue diſcutere uelit doloris cauſam, ſiue humor ſit, ſiue flatus uentoſus. Et propterea ſanè pleraque ipſorum ex acerrimo aceto præparantur. Adſcribam autem ex ordine quæ aliorum relatione nobis tradita ſunt, initio ab his quæ Archigenes tradidit ſumpto.

Quæ Archigenes ad dentium dolores conſcripſit.

DOlentes dentes colluāt acri aceto calido cum galla. Aut halicacabi radice cum aceto & galla. Aut pinguibus tedis in aceto feruefactis. Aut myrti ramulis cum pice in aceto tepefactis. Aut hyoſcyami ſemine & foliis cū aceto. Aut cedria, uel propoli, uel nardo, uel ſolano, aut ſucco eius, uel cappari, uel aliis, uel myrti ramulis ſiue in aceto, ſiue uini fece calida feruefactis. Aut polij foliis uel ipſa herba, uel agreſtis cucumeris radice, uel marrubio, ſingulis cū aceto, pipere, & nitro. Aut radice chamæleonis eodē modo. Aut hyſſopo uel ſtaphidis ſylueſtri, uel ruta cū uino. Aut pulegio cū aceto mulſo. Aut platani pilulas, uel roſas aridas, in uino albo ad tertias coquito, & uinū in fictili ſeruato, eoq; aſſi due dentes colluito. Eodē modo utere pentaphylli ſiue quinquefolij, quæ ab aliquibus eupatoriū dicitur, radice cocta ex uino, aut pulegij large cocti decocto. Aut cornu cerui in poſca coctū colluito. Aut braſſicæ caulículos tres, & ſoreos drach. II. in aceti ſextario uno ad tertias coquito, & colluito. Egregie uero facere fertur ranæ in aqua & aceto probe coctæ decoctū, diutius ore retentū. Mirifice facit dens caninus uſtus & tritus: deinde cum aceto coctus et ore retentus. Aut malicorio & galla aceto incoctis utitor. Aut ſquilla ex aceto calido. Aut ſquillæ medullā in minutas partes diſſectā, & in feruēs acetū iniectā, in uaſe fictili condito ac inueterari finito, uaſe in aſinino ſtercore ad dies XXX. defoſſo, & utitor. Aut aſinino lacte colluito. Hoc & eos qui mobiles ſunt corroborat. Aut halica

cabi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 157 sur 580

©BIUM

cabi corticis,& tedæ aceto feruefactæ decocto large incocto colluito. Aut cornu ceruí in aceto & garo incoctum colluito. Aut idem ex aceto colluito. Aut tithymalli radicẽ in uino ad dimidias coctam colluito. Aut hyoſcyami radicem aceto mulſo coctam colluito. Aut tedarum ramenta, malicoriũ, alumen rotundum, ſiue ſciſſum, in aceto ad tertias coquito,ac tepidũ colluito. Aut helxines radicem in aceto ad tertias coctam in ore detineto,atq; ubi os ſaliua refertum fuerit,eo aperto effluere ſinito. Aut allium & harundinem alexãdrinam acerrimo aceto feruefacta colluito. Aut hyſſopum,aut thymum, aut origanũ,per ſe & ſimul aceto cocta colluito. Aut pyrethrũ cum hyſſopo,& colocynthidis medulla,ſimiliter in aceto coquito, liquoremq; ex eis longo tẽporis ſpacio in ore conti neto. Aut colocynthidẽ uino calido macerato, & diutius ore teneto. Multam enim pituitã ducit & dolorem leuat. Aut alliorũ & erucæ ſeminis,ac nitri decocto collue. Aut ranunculum in uino coquito & præmundato prius dente colluito. Aut ſycamini,hoc eſt mori arboris lac in uinum infunde,ſimulq; lanas ſuccidas in ipſum exprime, tepefac, & per lanas ſordidas molæ infunde, Extrahit pituitam & dolorem tollit. In his omnibus Archigenes catalogum fecit pharmacorũ incidendi,diſcutiendi ac calefaciendi ui præditorũ,raro aliquid ex acerbis admiſcens,quale eſt ipſa galla. Porrò quũ ſemel tantũ ſolanum poſuerit,miratus ſum cur id ammiſceri uelit, quum nulla ratione iuuare poſſit, præterquam ea iuxta quam colica pharmaca proſunt, ſtupefaciẽdo uidelicet doloris ſenſum. Quid igitur amplius parabiliũ Apollonij relationem faciam, quum parum abſit quin omnia cõprehenderit Archigenes? Quãdoquidem uero Apollonius ipſe quibuſdam à ſe traditis teſtimonium præbet, tanquam ueſtigio ſedantibus dentium dolores, Viſum etiam mihi eſt illa ipſa adſcribere ſecundum ipſius Apollonij uerba,quæ hoc modo habent.

Apollonij,ueſtigio dolores dentium ſedat.

ALliorũ nucleos v. thuris maſculi obolos III. myrti ramulos longitudinis duorum palmorum duos:ex his folia decerpta per ſe terito,ſimiliter & allium & thus,deinde ſimul omnia in nouã ollam cõijcito,& aceti heminam unam ſuperfundito, ac coquito ſpathula ex teda agitando donec ad dimidias rediga tur,atq; ita tepido utitor. Oportet autem liquorẽ hunc in dolente parte ad multum tempus tenere,donec liquor ipſe conſumatur. Commodum eſt & ante hoc balſami ſuccum colluere,aut corticem imponere ſuper dolentem dentem. Quí ſi non adſit,panacis ſucco contuſo,inde defluentem liquorem inſtillare.

Poſt prædicta Archigenes remedia perforatorum dentium cum dolore & abſq; dolore conſcripſit,in hæc uerba.

OBlitionibus porrò & epithematis eiuſmodi utitor. Sory ægyptium reſina terebinthina exceptum obline,idemq; cauernæ inde. Aut cõpoſitionem ex duobus piperis generibus inde, nardino aut roſaceo diſſolutam & maxime amygdalino. Quin & in aurẽ eiuſdẽ partis inſtilla. ſumme facit. Aut ſulphur uiuum lycio exceptum in cauernam inde,aut præmundato denti obline. Aut pulegij comam tritam denti indito. Cæterũ in maximis dentiũ doloribus ſumme facit hoc. Anguis ſenectã exurito,& cũ oleo ad mellis ſolidi ſpiſſitudinẽ redigito,ac dentem præpurgatum ex eo integito,omniaq; circũſita oblinito,itemq; cauernis indito. Aut ſenectã anguis nõ uſtã dentibus apprimito,& excidẽt. Aut uermes terrenos toſtos cauernæ præmundatæ inſperge. Aut araneorũ oua ungẽto nardino diluta inde. Aut melanthiũ torrefactũ cũ oleo obline, atq; ubi parũper cõcluſo ore tenuerit, pituitã collectã reijcere iube. Aut piper uel canchry, hoc eſt roſmarini ſemen opio exceptũ in cauernã inde. Porrò ubi ueluti inflammatione

©BIUM

matione correpti fuerint, nitrũ rubrũ & oſſium perſiorũ nucleũ unita reſina excipe, & dentẽ ex eis intege, ac donec deciderint ſine, in cauernã uero piper, ſpumam nitri, & galbanũ cum melle inde. Aut ſtrigmenta cum pipere eodem modo. Aut pyrethrum cum myrrha. Aut ſuccũ cyrenaicum & piper æquali pondere cum galbano. Aut melanthium, & allij dimidiũ eius, ac modicum ſalis ſimul trita obline, dolorẽ tollit. Aut blattæ piſtrinariæ auulſo capite adipem cum roſaceo calefactũ & in aurem inſtilla, & in cauernam inde. Aut gallam tritam cum cedria adhibe. Aut in aurem denti uicinam oleum ſeſaminum in quo uermes terreni cocti ſunt inſtilla, Verum ipſo dolente dente hyoſcyamũ conterant. Aut hederæ albæ cacumina quinq; cũ roſaceo terito, & in mali punici putamine tepefacta, bis aut ter in die in aurẽ uicinã inſtillato, Quin & ipſe fructus cũ uino tritus, denti illitus iuuat. Cæterũ his relatis Archigenes etiã hæc ſubdit. Summe facit cruẽtatis gingiuis, Alumen liquidũ duplo aloes pondere addito admotum. Aut alumen ſciſſum & myrtum tenuiſſime trita affricato. Vbi uero reſtrictæ fuerint melle ipſas illinito. Aut nucleorũ oſſiũ ſiue macherarũ perſiorũ partes II. myrrhæ partẽ I. præmũdato denti indito. A dolore aſſerit. At uero quaſſatis & dolentibus dentibus cauterium ignitũ admoueto. Apophlegmatiſmi pituitam extrahentes. Poſt prædicta uero Archigenes ita ſcripſit. Apophlegmatiſmi optimi ſunt in dentium dolore. Staphis agreſtis per ſe & cum pulegio manducata. Aut quod intra gallam eſt nigrum dolenti dente conterat, ſinatq; pituitam effluere. In oppoſitã autem aurem duos hederæ corymbos cum roſaceo tritos inſtilla. Aut myricæ fructus drach. II. ſpumæ nitri drach. I. alumi nis parũ, alliorũ nucleos V. myrti folia pauca, cum aceto ad dimidias coque, ſpathula ex teda agitãdo, idq; decoctũ colluendũ ac ore continendũ præbeto, Deinde hiante ore pituitam effluere permittito, & poſt hoc roſaceo ore colluto, ptiſanam ſorbendam exhibeto. Si uero ex colluendo aliqua circa os ulcerata fuerint, croco & roſarũ ſucco inungito. De fomentis. Fomenta ad dentium dolorem faciũt, forinſecus ex ſale torrefacto, & milio in ſacculos cõiectis, aut per ſordidos panniculos probe calfactos, Quin & Epithemata cõducunt citra aquam apparata, uelut ſunt quæ ex ordeacea farina fiunt, ſiue ex ſemine lini. Ipſius uero dolentis dentis fomentũ hoc modo adhibeatur. Origani aridi ramulum in feruens oleũ tinctũ dolenti denti ſuperne affricato. Aut ricini cauliculum eodem modo. Aut ſtaphidem agreſtẽ ſtilo cuipiã acuto infixã, eodẽ modo. Aut cera dolenti denti impoſita, ſpecilli extremũ calidiſs. aſſidue adhibe. Aut opopanacem & peucedani ſuccum unita linteolo illigato, & in feruenti oleo liquefacito, Quum uero incœperit feruere pharmacũ, denti imponito & cum ſpecillo apprimito. Vtere mane & ueſperi, & ſimul fomentũ forinſecus & intrinſecus uelut dixi, ante cibũ adhibe, ſimiliterq; poſt cibũ, multo ſpatio tẽporis interpoſito utere. Cæterũ ſpecies fomenti & hæc eſt. Dentem ualde bene præpurgato, & ægro contecto ac hiare iuſſo, hyoſcyami ſemina ſuffito. Quod ſi ad nullũ prædictorũ malum ipſum cedat, & dolor uehemẽter perſeueret, tenui terebello dentẽ perforato, ac dictis remedijs utitor: hoc enim modo magis prodeſſe conſueuerunt. Si uero neq; ſic profeceris, & uideat dens tollẽdus eſſe, Citra dolorẽ tollere poſſis ualde cõuenienti pharmaco hoc. Pyrethrũ acerrimo aceto ad dies XL. condito, terito, & reponito, Vſu ueru exigente, reliquis cera obturatis & probe munitis, ipſum dolentem præmundatũ hoc pharmaco integito, deinde hora interpoſita digitis extrahito, aut ſcalpello exigito. Aut Sori cum acerrimo aceto ad multos dies imponito, & excidet. Aut plumbaginem tritam cerato exceptam imponito, Educunt fortiter tithymalli ſuccus & ſori cum galbano impoſita.

De his

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 159 sur 580

©BIUM

De his quæ Apollonius ſcripſit in primo parabilium.

PRimum quidem eorũ caput, ſunt collutiones dentium doloribus conferentes, quæ nihil amplius habent his quæ Archigenes tradidit. Secundo loco refert quæ ad eroſos dolentes dentes imponantur & indantur. Tertium locum obtinent fomenta & uſtiones. Quartum ſuffitiones ad dentium dolores. Quinto habentur cõmanducationes & purgationes. Sexto gargariſſationes. Septimo poſtremũ capite ea ſcripſit quæ in dolore dentiũ auribus infunduntur, quorum nullius mentionem facere uolui, quum ſi quis ea expetat ex libro illius petere poſſit, qui non adeo difficulter parabilis exiſtit. Ego ſanè his quæ Archigenes prodidit contentus fui. Quum uero Apollonius quæ naribus infunduntur conſequenter tradat, uiſum eſt mihi etiam ea ipſa apponenda eſſe.

Quæ in dolore dentium naribus infundantur, Ex Apollonio in primo parabilium.

RAdicis betæ ſuccum per ſe in naſum inſtillato, & ſolues dentium dolorem. Cumini quantum tribus digitis apprehendi poteſt, & myrrhæ magnitudinem fabæ, & duplum interioris cucumeris terito, & lacte muliebri mixta in collyria redigito, eaq; in utrunq; narem indito, atq; ita attrahere iubeto, donec quis quinq; ſtadia percurrere poſſit, deinde pharmacum emungat. Idem ad aurium dolorem facit.

Ne eroſi dentes uacillent, neq; fœtorem faciant.

VEratrum nigrum erui magnitudine melle cocto exceptum cauernis inde. Ad dentes denigratos. Teſtam Callainam aſſatã ac tritam dentibus affricato. Hoc etiam gingiuas corroborat. Aliud, Sal foſſile melle ſubactum in teſtula torreto, terito ac modica myrrha ammixta ſimiliter affricato. Aliud, Pulegij partem I. ſalis tantundem. melle ſubacta, in eodem donec in carbonem tranſierint torreto, ac trita dentibus affricato. Aliud, Caricas exurito ac terito, modicaq; nardo ac melle ammixto utitor. Hoc & gingiuas comprimit. Aliud, Polentam acerrimo aceto ſubactam exurito, ac tritam dentibus affricato. Hoc & gingiuas fortificat. Aliud, Alabaſtritæ uſti drach. VIII. pumicis uſti drach. IIII. ſalis torrefacti drach. III. tritis eodẽ utere modo. Ab horum uſu collutione utendum eſt, uino odorato in quo ad multum tempus iris ſicca fuit macerata.

Quæ Aſclepiades in I. externorum ad dentes ſcripſit. Heraclidæ Tarentini ad motos dentes.

VTendum eſt ſpodio cyprio, ut per id gingiuæ comprimantur, itemq; uerbaſci radicibus coctis. poſtea ablutio fiat ex aqua myrti, aut rubi, aut lauri: deinde ſpodio rurſus admoto, quies præcipiatur. Aliud, Veratri nigri manipulum, radicis mandragoræ drach. IIII. radicis hyoſcyami drach. IIII. in uas fictile cõijcito, & uini chij aut coi quàm optimi heminas tres ſuperfundito, ac ad prunas luculentas ad dimidias coquito, indeq; liquorem excolatum ore retinendum præbeto. Aridum ad motos dentes. Terebinthi fructuum torrefactorũ drach. VIII. aluminis ſciſſi uſti drach. VIII. balauſtij drach. II. gallarũ drach. unam. croci drach. I. myrrhæ drach. unam. tritis utitor. Aliud, Cornu cerui uſti drach. VIII. Rhois rubri drach. IIII. omphacij drach. II. balauſtij drach. IIII. corticis pinus drach. I. myrrhæ Minnæę drach. I. tritis utere. Collutio ad molarium dolores. Radices ſmyrnij cum aceto mulſo coquito, & excolatũ liquorem ore tenendum exhibeto. Aliud, Rumicis agreſtis radicem & platani pillulas ex aceto mulſo coquito, atque ut dictũ eſt exhibeto.

Commanducationes ad molarium dolores. Canchryos drach. II. origani drach.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 160 sur 580

©BIUM

drach.II.piperis albi drach.I. uuæ paſſæ albæ, aut alterius quàm pinguiſſimæ ſextarij dimidium. Vuam paſſam diligenter tundito, reliqua uero origanū uideli cet & cāchry, & piper, probe trita adijcito, miſceto, ac inſtar malagmatis emollito. Vſus uero tempore nucis ponticæ magnitudinem cōmanducandam præbeto. Poſtquā uero collecta pituita fuerit, ægrum hiare ac pronuere oportebit, quo liquor facile profluat; Quo facto, uinum colluere iubeto. Aliud, Vuæ paſſæ pinguis exacinatæ ſextariū dimidiū, piperis albi acetabulum, grani cnidij drach.II. ſpicæ nardi drach.II. caſſiæ drach.I. pyrethri drach.II. myrrhæ drach.II. apparato ac utitor ut dictum eſt.

Ad corroſos dentes præſeruatiuum. Per huius uſum cōſeruaui eroſos dentes abſq; dolore. Zingiber cum aceto mulſo coquito ac probe terito, indeq; in cauernā indito, foriſq; dentē ex eo integito. Aliud, Hederę lachrymā galbano miſceto, aut tithymalli, ſiue ficus ſylueſtris ſucco diſſoluito, ac utitor ut dictū eſt.

Aliud dolorem tollens ad dolentes & eroſos dentes. Conducit itidem tuſſi.

Succi papaueris drach.II. piperis albi tuſi & cribrati drach.I. myrrhæ drach.II. ſtyracis drach.II. galbani drach.I. paſſi quod ſatis eſt his excipiendis, contundito ſimul & catapotia formato, dentiq; circūponito, & cauernæ indito. Aliud, Succi hyoſcyami drach.II. myrrhæ drach.II. opij drach.II. galbani drach.II. ſtyracis drach.II. zingiberis drach.II. piperis drach.I. ſucci ſyriaci tantundem. paſſi quod ſatis eſt, præparato ac utitor ut dictum eſt.

Molare emplaſtrum bonum, quod in multis miraculo fuit.

LAchrymæ oleæ drach.I. myrrhæ drach.II. ueratri nigri drach.I. ſeminis baſſami drach.I. ſtyracis drach.I. piperis drach.I. hyoſcyami drach.I. ſucci papaueris drach.I. caſtorij obolos IIII. galbani drach.VI. ſucci cyrenaici drach.I. ſucci carpaſi drach.I. panacis drach.I. ſagapeni obol.IIII. pyrethri obol.IIII. ſtaphidis ſylueſtris drach.II. cedriæ quod ſatis eſt quo emplaſtri formam acquirat. Aliud, Sulphuris uiui drach.IIII. bituminis drach.II. amurcæ olei drach.IIII. picis liquidę drach.VIII. cedrię drach.XII. piperis drach.IIII. opij drach.IIII. ſtaphidis ſylueſtris drach.unam. ueratri nigri drach.I. grani cnidij drach.I. opopanacis drach.I. picis aridæ lib.I. Arida aceto excipito, deinde liquida affundito, ac ablatis utitor, ex pharmaco hoc molaris dens eſt integendus.

Ad tollendos dentes ut citra dolorem excutiantur.

PYrethrum in acetum coniectū ad dies III. aut IIII. ſinito, deinde terito & dolenti denti imponito, uicinis dētibus optime prę munitis, & dolente diligenter præmundato, ita ut per II. aut III. dies dentem ex hoc pharmaco integas: ita enim citra dolorē excutietur. Aliud, Cucumeris ſylueſtris radices eodem modo ut pyrethrum præparato, ac utitor identidem ut dictum eſt.

De mobilibus dentibus ac prominentibus.

RElatum à me etiam ante eſt, quod ob ſenilem ætatem aliqui dentes reſiccati mobiles fiunt, modicum omnino auxilium ex adſtringentibus pharmacis quibus gingiuæ coartantur ferentes, referetur autem & nunc quod aliqui ex plaga mobiles fiunt. Quidam uero etiam citra plagam, in quibus cōiecturam facio, Neruum qui ad radices ipſorum adnatus & ſubſtratus eſt, per multam humiditatem rigatū, laxatum eſſe, & ob hoc reſiccantibus medicamētis ad curationem opus eſſe. Poſtquam autem motos dentium reliquis prominentiores factos uidebam, & maxime quum & plaga id eſſent perpeſſi, uiſum eſt mihi eos lima attrendos eſſe in tantum quantū ſuper reliquos prominēt, ne ſcilicet oppoſitos ſibi offendant tum in loquendo, tum in manducando, atq; ſanè reperi experimentū mihi fauens ac teſtimonium præbens. Ferream itaq; limulam quo celerius opus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 161 sur 580

©BIUM

ſuccederet feci, Multæ enim aggreſſiones dentem mobilem faciũt, cui quiete & minimo motu opus erat, ſi ſaltem ſtabiliri debeat. Quãdoq; igitur eminentiæ inæquales apparent in dentibus, & iuxta aliquas tantum partes lima opus habẽt. Aliquando uero æquales ſunt extremitates, & æquali ſimiliter lima indigent. Oportet autem gingiuis linteolum molle uſq; ad radices dentiũ circũdare, deinde cum digitis ſiniſtræ manus leniter amplecti, ſimulq; tute & citra compreſſionem, ne concutiatur cui limam adhibemus, atq; ita chirurgiam aggredi. Quòd ſi dolorẽ percipiat in admotione limulæ, & quòd affecta pars digitis uehementius cõtingatur, quieſcere quidem ab opere ſtatim conuenit, Vbi uero ex pharmacis quæ poſt referentur, interea aliquid exhibuerimus, rurſus ut dictũ eſt aggredi, iterumq; modice ceſſare, donec extremitates circa dentes deterãtur, atq; id non prima tantum die bis & ter, ſed etiam ſequenti faciendũ eſt, ac imperandũ ægro ut neq; loquatur, neq; durum aliquem cibum accipiat. Vtatur autem alimento ſucco ptiſanæ, & ſorbitione ex alica, & pane madido, atq; alijs ad hunc modum mollibus. Cæterum materiei ſylua quæ motis dentibus cõmoda eſt, talis exiſtit.

Ab Archigene ſcripta, quæ mobiles dentes corroborant.

MObiles dentiũ ſtabilire uolens, myrrhę, pompholygis, aluminis ſciſſi, amyli, æquales ſingulorum partes tritas admoue. Aut oliuarum albarum ſuc cum & rutam melle mixta affrica, deinde nardum cum alumine liquido obline. Aut alumen rotundum cum duplo ſale dentibus adſperge. Aut aluminis ſciſſi & miſyos æquales partes cum cedria ad cerati liquidi ſpiſſitudinẽ redactas dentibus obline, & pituitam defluere ſine, Quo facto, aſininum lac colluãt calidum, aut acetum, aut uinum in quo malicorium & galla ſunt incocta.

Ad debilitatos dentes tum alios, tum molares.

MEl, ceram, æquis portionibus ad ſolem calida aqua diluito, & picis dimidium ammiſceto, ac ad emplaſtri formam deducito, atq; manducãda exhibeto. Quod ſi aridum ſit pharmacum, parum olei addito, Summè facit & maſtiche chia commanducata. Cæterum in dentium ſtupore portulacam manducent, Aut oleum calidum ore contineant.

De dentitione puerorum, ut Archigenes ſcripſit.

INfantibus qui dentiunt, ſi doluerint, canino lacte gingiuas obline, Aut ſi leporino cerebello infantis gingiuas illeueris, cito dentes proueniunt.

Amuleta dolori dentiũ reluctantia, quibus fidem deberi putant, hæc ſunt.

SI batrachij ſiue ranũculi folia ei qui dentem dolet, in eiuſdem partis brachiũ impoſueris, dolore quidem liberabitur, Brachium autem exulcerabitur, cuius curam prout conuenit facies. Si uero infans cui dentes prouenire incipiunt, dolores habeat, ueteris cochleæ cornu pelliculæ illigatũ pro amuleto appende.

De doloribus gingiuarum.

GIngiuis dolentibus collutiones ferè eædem faciunt quæ ad dolores dentiũ ſunt deſcriptæ, Magis tamẽ proprie facit acetum cui hyoſcyami radix eſt incocta. Verum inflammatis gingiuis alumen cum ſalis quarta parte tritum admoue: poſt morſum uero perceptum, uino aut foliorum oleæ decocto ipſas colluant. At uero fluxione laborantibus gingiuis & corroſis cum tumore & dolore, & per nomen depaſtis, præclare cõducit fomentũ, quod fit per auriſcalpium cui lana obuoluta eſt, in feruens oleum tinctum, & gingiuis uſq; quo exęquẽtur admotum & donec circumcirca albæ reddantur, Ita enim ſiſtitur Nome, & ex ſana carne id quod corroſum eſt connutritur: poſtea uero affrictionibus utere & his quæ ad dentes ſunt deſcripta, proprie autem conuenit galla tenuiſſime trita, acetabuli mẽſura, cum myrrha magnitudine fabæ, tritis ita; ac leuigatis utitor.

Quod

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 162 sur 580

©BIUM

Quod ſi enaſcẽs dens grauiter reprimit & compungit gingiuam, cyperum cum butyro & ungento ſuſino iuxta exortum illinito. Cæterũ in Epulide, hoc eſt ſupercreſcẽte ex inflammatione carne, atramentum ſutorium cum pari myrteo, & modico alumine ſciſſo admoueto. Faciũt pleræq; etiam ex Antheris, id eſt floridis appellatis compoſitionibus.

Quæ dentes præſeruent.

QVin & doloris dentiũ præſeruatiua Archigenes his uerbis tradidit. In dentium doloribus præſeruantia à dolore cõueniunt eiuſmodi. Tithymalli radices in uino ad dimidias coquito, & bis in menſe colluito, ac nunquam dolebis. Optime conſeruat citra dolorem, & fortes dentes, ſi fabam ægyptiam, reiecto interno amarulento, triueris ac dentibus & gingiuis ſemel in anno affricueris. Aut alumine ſciſſo cum modica myrrha confricato, & nunquã erodentur: ſi uero adſtringat hoc nimium, melle utitor. Aut granorum Iuniperi paruorũ, & cupreſſi foliorũ parem portionem, & gallæ parum, melle cocto excipito, & in paſtillos drachmæ pondere reducito, ac utitor unum ex his cõmanducando, inſuperq; uino odorato colluendo. Aut iridis illyricæ nucis ponticæ magnitudinem mande, ſimiliterq; collue. Aut ſali gallam omphacinen in uino odorato cocta miſceto & mandito. Optime præterea tum ad præſeruandos à dolore dentes, tum ad corroborandos eoſdem, ac pariter gingiuas, ampliusq; ad decorem faciunt ſmegmata ſubſcripta. Lanas ſuccidas linteolo illigatas exurito, deinde ſalis tertia parte addita affricato. Aliud, Aut daſypodis caput uſtũ tritũ. Aliud, Aut ſalem & mel ad cerati formam terendo redigito, deinde mũdo linteolo illigata exurito, & ammixta iride illyrica modica dentes confricato.

Quæ Andromachus ſcripſit ad omnes dentium dolores.

COmpoſitio molaris eadem hora dolorem ſedans. Piperis, pyrethri, ſucci tithymalli, galbani, ſingulorũ drach. I. galbano excepta in cauernam inde. Molaris Antiphanis, etiamſi non præmundaris indito, & dentem ex ea intergito Seminis hyoſcyami, opij, nitri, myrrhæ, pyrethri, piperis, ſingulorũ drach. unam, galbani drach. II. tritis ex uino utitor. Alia molaris qua utor. Aluminis ſciſſi drach. I. piperis albi drach. II. opopanacis aut piperis longi obol. IIII. ſoreos obol. IIII. gummi aqua macerati drach. II. ceræ duplum totius ponderis omnium, ceram in aqua calida tritam reliquis miſceto, atq; ita utitor.

Alia Chereæ. Myrrhæ drach. I. ueratri ſeſquidrach. pyrethri ſeſquidrach. aluminis ſciſſi obol. III. Aqua terito, & dentẽ oblinito, ac ſuperne cerã imponito.

Alia molaris ex libris Aphrodæ. Aluminis ſciſſi drach. IIII. myrrhæ obol. III. piperis grana V. ego obol. III. accipio, & melius facit, Reſina excipe & præmundatæ cauernæ inde, & ſplenium illitum ſuperimpone. Alia molaris eiuſdẽ. Etiam non præmundatæ cauernæ hanc inde, & ſuperne ſpleniũ ex pharmaco item impone, & probe faciet. Seminis hyoſcyami, ſucci papaueris, myrrhæ, nitri, pyrethri, piperis albi, ſingulorum partem unam, galbani partes duas. Cum aceto tritis utitor. Alia ex libris Aphrodæ. Succi peucedani drach. unam. ſucci papaueris drach. I. tithymalli myrſinitæ, ſucci cyrenaici ſingulorum drach. I. galbani drach. I. & dimidiam. Galbano excipe & in cauernam inde, & ubi præpurgaris dentem in ſplenium illine, in una hora dolorem ſedat.

Molaris bona. Sciſſum alumen papaueris ſucco exceptum indito & oblinito. Alia ut Ariſtocrates. Papaueris drachmas II. ſagapeni ſeſquiobolum, ſucci cyrenaici tantundem, piperis drachmã unam, ſphondylij tantundem, myrrhæ tantundem, galbani, pyrethri, croci, ſingulorũ tantundem, mel quo ſtrigmentitiam ſpiſſitudinem accipiat.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 163 sur 580

©BIUM

Ad dolores dentium, gingiuarum, aliaq; multa Ariſtocratis grāmatici.

MEllis lib. I. aceti acris ſextariū I. aluminis ſciſſi ſexuncem. Alij liquidi trientem habent. coquito donec nigreſcat. Ad dentes motos. Aluminis ſciſſi partē I. mannæ partē I. tritis utere conſpergendo motū ex eis dentem.

Ad eroſionem & dolorem dentium.

QVinquefolij radices in uino coctas à cœna colluendas præbe: coquito autem ad tertias. Aliud, Rumicis radices cum uino aut aceto coquito, & modicum auripigmenti triti inſpergito, ac liquorem ore retinēdum exhibeto. Coquatur itidem ad tertias.

Ad gingiuas madore laxas. Pyrethri drachmas III. thymi drach. II. aluminis ſciſſi obol. III. iridis illyricæ drach. I. tritis utere, ac gingiuis impone.

Pythij, ad motos dentes, gingiuas humore grauidas, & ſubcorruptas.

ALumen ſciſſum chartæ inuolutum uritur, deinde tritum rubrica colorātur, atq; ita gingiuis admouetur, ſimiliterq; ſubcorruptis inditur.

Dioclis medici ad dentium dolores.

GAlbani, opij, piperis, ceræ, ſtaphidis ſylueſtris, grani cnidij ſingulorū drachmam unam, trita cera excipito & illinito.

Aliud commodum ad corroſos dentes.

Succum ſilphij indito, aut ipſam radicem. Aut galbanum cum pipere. Aut opiū cū galbano. Facit & opopanax in cauernas infartus. Ad dentiū dolores. Soreos drach. II. aluminis ſciſſi drach. II. miſyos drach. I. Aridis utitor.

Smegma quo utor gingiuas contrahit.

Cornu cerui uſti libras. II. lanæ ſuccidæ teneræ quadrantem, ſalis ammoniaci trientem, piperis albi ſextantem, coſti unc. I. aluminis ſciſſi ſextantem, lentiſci, & perdicij herbæ uſtæ cum lanis, aut per ſe ſolum, utriuſq; quartam libræ partem, foliorum malabathri unc. I. contuſis ſimul utere.

Quæ Crito ſcripſit ad omnes dentium affectiones, Quædam ex eis etiam gingiuis cōferunt, & ad fœtorē oris, & nigros in ſuperficie dentes.

ORdeum & ſalem melle ac uino ſubacta in charta ligato ac urito, & ex leuigatis gingiuas confricato. Aliud, Atramentū ſutorium, alumen, putamina mali punici dulcis, æqualibus partibus trita ac leuigata, gingiuis in ieiunio affrica: deinde uino adſtringente collue. Aliud ad gingiuas ulceratas. Nitri uſti, cyperi uſti, utriuſque pares partes leuigatas cum melle illine.

Aliud ad gingiuas & dentes motos. Iridis trientem, corticis pinus trientem, aluminis ſciſſi unciam unam, aridis utere.

Aliud ad motos dentes. Lentiſcum, myrtum, gallam, in uino cocta colluenda præbeto. Aliud, Salis partes duas, aluminis ſciſſi uſti & acri aceto extincti partem unam, tritis utitor, deinde uino colluito.

Ad motos dentes ſtabiliendos. Atramentum ſutorium cum oleo terito, & cum lana dentium radicibus admoueto. Facit & ad eroſos dentes cera exceptum & inditum. Item cum myrto pari tritum ac melle exceptum. Aliud, Vlmi corticem in uino coquito, & decoctum ore tenendum exhibeto. Item cerui cornua in uino cocta. Ad corroſos uero dentes capparis radicem cum acri aceto ad dimidias coquito, ac tepidum colluito. Cortice item eodem utitor modo, Idem ad dolores facit.

Fomentum dentium corroſorum & dolentiū. Sulphuris uiui partem unam, butyri partem unā, liquefacito & cum his per auriſcalpium foueto. Aliud, Dentes ex ſale præfricato, & lixiuium tepefactum mediocri tempore in ore continēto. Oportebat hic apponere, In gingiuarum dolore hoc conuenire.

Compoſitio

©BIUM

Compoſitio molaris eadem hora ſiue die dolorem ſedans.

PIperis,pyrethri,ſucci tithymalli,galbani,ſingulorũ drach.I. terito & galbano excepta in cauernam indito. Alia, Piperis ſeſquiobolum,grani cnidij tantundẽ galbani ſeſquidrach.ſpumæ nitri obol.II.croci ſeſquiobolum,iridis ſiccæ ſeſquiobolũ,roſarũ tenerarum drachmæ dimidiũ, trita melle excipe,& ad emplaſtri formã redactis molarem dentẽ intege. Ad corroſos molares. Melanthiũ torrefacito & ex acri aceto terito,indeq; molariũ cauernã integito,& non amplius erodetur, ſed manebit ut eſt. Quidã etiam nitri drachma una cum acri aceto utuntur. Ad idem, Caſtorij,pyrethri torrefacti,galbani,ſingulorum æquales partes mixtas indito. Vt molaris citra dolorem tollatur. Farinæ cicerũ puræ drach. II. ſucco tithymalli exceptas denti imponito,ſuprag; hederæ folia addito, & ad horam ſinito, tollito, & ſua ſponte in minutas partes frãgetur.Facit idem ad eroſos. Verũ uſus tẽpore ceram emollitam circũponito. Aliud,ut dens digitis tollatur. Præmũdato antea circũcirca dentem,& ſoreos,gallæ omphacines,ſtaphidis ſylueſtris,aluminis ſciſſi, ſulphuris uiui, piperis lõgi,æquales partes leuigatas cedria excipe & impone, ceraq; liquefacta dentem circumline. Eijcit ipſos etiam pyrethrũ,& tithymalli myrſinitæ ſuccus cum farina erui ad maſſæ fermẽti modum coactus & impoſitus. Aut pyrethrum ad dies XL. aceto maceratum & denti circumpoſitum. Aliud ad fauciatos. caſtorij,pyrethri,opij,galbani,ſingulorum æquas portiones mixtas indito.

De dentifriciorum compoſitione,quibus utor.

QVædam ex dentifricijs à me cõpoſitis experimento cõprobata,& genero/ſa efficacia prædita,digna mihi uiſa ſunt quæ conſcriberentur,& primũ ſanè ea quæ frigidas dentiũ affectiones curant, ſiue ob immoderatã frigidæ aquæ potionẽ,ſiue ex fructibus per niuem frigefactis,ſiue ex quibuſdã alijs edulijs,aut potionibus, ſint productæ, Inſuperq; ſi propter frigidũ humorẽ è capite in ipſos defluentem ortum habeant. Dentes igitur ob humorem refrigeratos magnifice iuuat Apophlegmatiſmus,Quomodo uero hunc præparare oporteat, alio capite priuatim conſcriptum habes.Eos uero qui citra humorem frigefacti ſunt, per ſolum medicamentũ hoc quod nunc referetur curare decet. Præſtat eo etiã poſt apophlegmatiſmum uti,ut non ſolum nociuum euacues humorem,ſed etiam generatam ab ipſo affectionem perſanes. Compoſitio pharmaci hoc modo habet, Accipito herbas duas, quarum altera ſideritis,altera perdicias appellatur, easq; domi ſenſim citra ſolis admiſſionem ſiccato,ut neq; humidæ amplius,neq; ſiccæ adeò extent, & urito in tantum, ut ubi primum contuſioni & ſectioni aptæ fuerint,ab urendo ceſſes:uileſcit enim & corrumpitur uis earum ſi diutius urantur, In alia porrò ollula ſal foſſilis uratur cum alumine ſciſſo, Attico melle ſubactus, Deinde hæc alijs permixta tundantur,& per anguſtiſſimũ excreta cribrum, rurſus in mortario terantur, Melius enim erit pharmacum, quanto diligentius fuerit leuigatum. Vtendum autem eo eſt ſolum ad dentes confricandos,citra gingiuarum circumſitarum contactum,niſi humore fuerint prægnantes,Quum enim reſiccandi uim habeat pharmacum,aptum quidem eſt gingiuis humentibus, inimicum uero ſiccis:attamen ipſas dentium radices poſt gingiuas ſitas, eo confricare oportet itidem ut ipſos dentes.Cæterum eorum quæ in compoſitionem miſcẽtur eiuſmodi ponderum proportio eſſe debet. Herbarum quidem poſt uſtionem drach.XVI.Salis uero cum alumine uſti drachmas XI. Ante uero uſtionem utriuſq; herbæ par pondus miſceatur. Sal autem quadruplici aluminis pondere ammiſceatur.Aliarum autem rerum nihil uratur, ſed arida inijciantur iuxta ſubſcriptam appõderationem. Comæ origani drach.II piperis drach.IX in alio exemplari

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 165 sur 580

©BIUM

exemplari drach.II.pyrethri drach.II. coſti drach.III.ſeminis apij drach.III.iridis illyricæ drach. V.mentæ ſiccæ drach.II.cornu cerui aut capræ uſti drach.II. ſeſeleos,hyſſopi, utriuſq; drach.II. Si odoratum eſſe uelis, caſſiæ aut amomi drach. II.ammiſceto.Si uero in regis uſum præparaueris,cinamomi drach.I.addito.

Ad mobiles dentes aliud,quo utor.

SEminis callitrichi libram unam, aluminis ſciſſi & rotundi utriuſq; quadrantem,ſpicæ nardi ſextantem,malabathri foliorum unc.I. piperis albi unc.I.pyrethri drach. V. contundito & cribrato ſimul omnia, ac gingiuis uſq; ad radices dentium admoueto. Timocratis dentifricium. Ad gingiuas madore laxatas,putreſcentesq; ac cruentatas,mobiles molares, cõcuſſos dentes,ozænas, putrefactiones,parulidas,& omnia oris uitia,ac dentium dolores. Accipito herbæ perdiciadis modium italicum, alij minam habent, ſalis albi tenuis ſextarium unum,mellis hexagiũ. Contundito ut maſſa friabilior reddatur,qua in ollam nouam coniecta, ollã luto figulino obturato: operculum aũt adaptetur circa medium perforatum, quo per ipſum foramen rudicula immiſſa pharmacum ſuper prunas poſitum agitetur, donec neque fumoſum quippiam neque uaporoſum efferatur,Deinde ab igne tollito & refrigerato. Et ſumito ex hoc toto,drachmas XIIII. piperis albi drach. V. piperis nigri drach. VI. pyrethri drach. VI. aluminis ſciſſi uſti & uino auſtero extincti drachmas II.pumicis,myrrhę,hyſſopi,ſeminis apij,pulegij,ſingulorum ſextantem,mentæ,iridis illyricæ,utriuſq; drachmas III. Hæc omnia in ſole præſiccata tũdito & cribrato,ac reliquis ex olla leuigatis,ammiſceto. Aliud, Perdicij recentis drach.X.mellis drach.IIII.aluminis ſciſſi drach.IIII. iridis illyricæ drach.IIII.piperis albi drach.VIII. nigri drach.III. pumicis drach.II. myrrhæ drach.III.pyrethri drach.II.mentæ ſiccæ drach.III. hyſſopi drach.II.pulegij drach.II. ſeminis apij drach.II.herbæ ſideritidis drach.III. ſalis foſſilis drach.XIII. Perdicium & ſideritidem ac mel & ſalem mixta urito:alumen uero per ſe uſtum uino extinguito,deinde ſimul omnibus contuſis utitor. Aliud, Salis aſſati cum melle & perdicio drach.XIIII.aluminis ſciſſi,aſſati, & uino auſtero extincti, iridis illyricæ,utriuſq; drach.IIII.helxines,myrrhæ,mentæ ſiccæ,ſingulorum drach.III.pulegij ſicci,pumicis, pyrethri,hyſſopi,ſeminis apij, ſingulorum drach.II. folij malabathri drach.II. piperis albi drach.V. nigri drach. VI. Tuſis & cribratis utitor. Aliud, Salis toſti cũ melle & perdicio drachmas XIIII. pulegij drach.II.aluminis ſciſſi uſti et uino auſtero extincti drach.IIII. iridis illyricæ drach. IIII. piperis albi drach.V. nigri drach. VI. pumicis drach.II. myrrhæ drach. III. mentæ drach.III. pyrethri drach.II. hyſſopi drach.II. ſeminis apij drach. II. Sal lotus, melle probe ſubigitur, tritusq; in ollam nouam mittitur. Deinde etiam perdicium inditur,ſale undiq; conſperſum:quo facto, operculum ollæ imponitur, ipſaq; luto oblita in clibanum datur, indita torrentur, & exempta ſimul cum alijs teruntur.Oportet enim ualde leuigata in uſum adſumere.

Smegma dentiũ quo albi & odorati reddũtur,& ab eroſione adſeruãtur.

Nitri unciam unam, teſtæ ſepiæ unc.I.myrrhæ unc.I.tritis utitor.

Dentifricium optimum. Aluminis ſciſſi ſexuncem, maſtiches unc.I.comæ roſarum quadrãtem,iridis trientem,tritis utere,indeq; aquam tepidam colluendam præbe.

Dentifricium Damocrati inſcriptum.

LIbellus paruus extat Pythici appellatus, quem Damocrates Pythicũ inſcripſit,ab eo qui ipſi pharmacorum ori deſtinatorum compoſitiones tradidit appellatione ducta, in quo ſanè libello iuxta finem etiam hæc conſcripta reperiuntur.

Si dentiũ

©BIUM

Si dentifricijs uoles uti bonis,
Quæ candidos cuſtodiant,immobiles
Dentesq; reddant,oris & grauolentiam,
Laxasq; gingiuas ſedent,& comprimant.
Album hoc parabis optimum ſic pharmacum.
Cerui cape cornu ſic quater uſti quàm optime,
Quartam libræ partem,ſalis ſolam libram.
In alio exemplari ſic reperi.
Cerui cape cornu ſic quater uſti quàm optime,
Libram mediam rurſus ſalis uncias duas,
Ammoniaci ſicci nec amari hinc amplius,
Alicæq;, maſtiches chiæ,ſolam libram.
Coſti quadrantem,aut paululum quid amplius,
Albiq; iunci tantum,& albi mox piperis
Vnam unciam,malabathri at uncias duas.
Contuſa,cribrata omnia hæc mortario
Vtenda præbebis modo quem dixero.
Quod ſi uelis parare quandò ad phlegmonas,
Et utile gingiuis cruentis,ſaucijs,
Carnemq; calloſam ſimul promentibus,
Aluminis coniungito his ſciſſi libram.
Aliud Damocratis dentifricium.
Verum magis parabile hoc fortaſſe erit,
Et promptius factum,minus nec commodum,
Admixta & hoc quadam ſimul dulcedine.
Multum Sideritin uiridem capito herbulam,
Magnam in nouam quam tu patinam mox inditam,
Miſcebis ordeo recenti ſed modico.
Sic ordeo ut poſito ſequatur faſciculus
Herbæ,ſal hinc,herba atq; iterum,mox ordeum.
Fiantq; tam diu uiciſſim hæc omnia
Donec patinæ omnem expleris amplitudinem,
Vt mox ſupernum rurſus herba habeat locum.
Furnoq; mox calente,uel clibano indita:
Torrenda per noctem ſines,uel ſic potius
Vrenda,quo teri queant ita promptius,
Cribroq; mox ſed arctiore hinc excuti.
Odoris addes gratia his,parum tamen,
Albi piperis thuriſq; mox item modicum,
Hinc iunci odori plus,cyperiq; optimæ.
At omnibus mixtis probe & iam ſepoſitis
Plus maſtiches aridæ chiæ coniunxeris,
Dabis ſed hinc in ueſperam uolentibus,
Maneq; rurſus maxime puris uiris.
Sed colluant à pharmaco mox Bromium
Lymphis ſociatum,& maxime hoc in ueſperam,
Sed mane acetum mulſum aquoſum præſtiterit,
Oris leuandis turpibus fœtoribus.
Aliud Aurelij. Alumen in teſta ærea aut figulina urito,ac uino auſtero ex-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 167 sur 580

©BIUM

tinguito, eiusq; dodrãtem accipito, & maſtiches ſexuncem, thuris unc. I. ſoliſ ma labathri drach. IIII. cyperi drach. IIII. miſceto ac utitor. Aliud quo utor. Cornu cerui uſti drach. II. marmoris unciam I. origani drach. IIII. utitor.

Compoſitio pharmaci dentes præſeruantis.

TRagorigani drach. II. hyſſopi drach. IIII. herbę perdicij ſeu perdiciadis, mel le & ſale tenui ſubactæ, & in olla exuſtæ, donec in prunas redigaſ, quadran tem. piperis drach IIII. tundito & cribrato, & poſt uſum reponito, Neq; dolebũt dentes neq; findentur, neq; parulides producẽtur, neq; gingiuæ ſuperflua carne redundabunt, neq; fluxione infeſtabũtur. Habebis autem os odorum, & ſplendi dos dentes. Quidam ſalſamenta in olla exuſta ad pharmacum addũt, aut etiam cybiũ. Si quis enim eorum cinere per ſe utatur, dentis dolorem non percipiet.

Finis quinti libri.

CAPITA SEXTI LIBRI.

De affectionibus in ore, & de pharmacis ad eas commodis. Caput I
De cruſtis in ore. Cap. II
Ad columellam ſiue gurgulionem. Cap. III
De pharmacis ad ulcera oris aphthas appellatas. Cap. IIII

CLAVDII GALENI PERGAMENI

DE COMPOSITIONE PHARMACORVM LO calium, ſiue ſecundum locos Liber VI. Iano Cornario Medico interprete.

De affectionibus in ore, & de pharmacis ad eas commodis. Cap. I

ERVS profecto ſermo eſt, quẽ plerisq; artifices in ore habẽt, Quod non idem ſit, neq; ſimile, à uiua uoce diſcere, & ex libro legere. At uero induſtrij & natura prudentes homines, non uulgarem ſæpe utilitatem conſequuntur, ſi in libros incidant nõ obſcure cõſcriptos. Itaq; quũ ſciam nõ paruam utilitatem ex hac tractatione, primũ quidem amicis ac ſodalibus acceſſuram eſſe, qui uidelicet etiam per opera cognouerũt quantã uim habeat rationalis Methodus ad medicamentorũ copiã parãdam: deinde uero etiam alijs qui optimarũ rerum ſtudio ſe fatigare nõ ceſſant, rem gratam facere uolens, ad huius operis explicationẽ progreſſus ſum, nõ feſtinabũdo & cõpendiario docendi modo in hoc inſtituto, ſed prolixo & longiore, quali etiam in ſermonibus, quos frequenter citra ſcriptum ad amicos habeo, uti ſoleo. Præſtat rationalis auxiliorum inuentio experimentatrici: quemadmodum etiam ante iam mihi in ſermone de ſauciatis neruis dictum eſt, in cognitione uniuerſali facultatis pharmacorum, quorum uſus circa ſingulas affectiones contingit. In pharmacis itaque ori deſtinatis: ob id ſtomatica appellatis: uelut eſt quod ex moris conſtat omnibus notum, primus medendi ſcopus eſt communis omnium partium inflammatarum, deinde cõſequenter alter ſcopus priuatim ex ea quæ curatur. Quæ igitur ſit affectio inflammatorum prius noſſe oportet, ſi ex ipſa indicationem quandã auxiliorũ accipere uelimus. Prædidicimus autem & prius demonſtratũ habemus, Inflãmationes ex calidi

ſanguinis

©BIUM

ſanguinis influxu fieri. Didicimus etiam quod hunc ipſum influxũ in principio quidem reprimere ac repellere oporteat, præterquã ſi ad partem aliquã principalem recurſurus ſit, atq; aliud quoddã grauius malum effecturus. Verũ nũc adeò nihil opus habemus eiuſmodi determinationibus, ſed uelut memores adhuc ſimus quomodo totũ corpus præparare, ad curationem affectuũ circa quãcunq; partem conſiſtentiũ oporteat, ad inſtitutũ progrediar. Etenim uenæ ſectione utimur, & purgatione, & clyſteribus, & inedia, ubi totũ corpus apparuerit aut multitudine humorũ refertum, aut eorundem malicia uitiatũ. Si uero neutrũ horum adſit, ſtatim ad curationem per localia remedia peruenimus. Quomodo igitur inuenire ipſa oporteat eum qui oris inflammationes rite curare uelit, preſens ſermo ſtatim te docebit, Quomodo uero inuentis conuenienter uti oporteat ſodalibus in memoriam reuocabo, qui ſæpe uiderunt me pharmacis eorum medicorum qui me in conſilium aduocarunt, curantem eas affectiones, quarũ gratia uocatus fui. Impoſſibile enim eſt pharmaco rite uti eum qui uim ipſius non noſcit, iuxta cuius efficaciam auxiliatur. Eodem igitur modo in inflammationibus in ore conſiſtentibus, communis ſcopus omnium ipſarũ ſi adſumpſerit ex natura particulæ indicationem, reperiet primũ quidem genus pharmacorũ quibus uti cõueniet. Deinde conſequenter etiam particulares in ipſis differentias ſiquidem præcognouerit ſimpliciũ pharmacorũ facultatem, uelut iam ſæpe eſt demonſtratum. Genus igitur repellentiũ pharmacorũ in principio inflammationũ, in refrigerãtium materia ſitũ eſt. Hæc autem ipſa quum duplicia exiſtant ut didicimus, Quæcunq; adſtringendi natura prædita ſunt, efficaciorẽ uim habent ad influxũ citius repellendũ. Ineſt autem ipſis ſtatim etiam uis cogendi & denſandi ſuperficiem corporis, cui adhibentur. Cõmunis igitur ſcopus hic eſt prohibendi incipientes inflammationes, ab ipſius affectionis indicatione inuentus. Alter uero à particulæ quæ curatur natura ipſi accedit: quum ſciamus rariorem eſſe ac molliorem ſuperficiem tunicæ oris, nõ paulò quàm eſt cutis, quæ totum corpus ambit. Ineſt autem & aliud quiddam particulis oris, atq; id duplex, quod non adeſt ipſi cuti. Inſuauitatem enim medicamentorũ quæ adhibentur ſentiunt, & duos meatus ſubiacẽtes habẽt, per quos in uentrem & pulmonem defluere quippiam ex ſtomaticis pharmacis poteſt: quale eſt quod per atramentum ſutoriũ conſtat. Et ſanè medicus neq; imprudens, neq; inexpertus facultatis pharmacorum, ubi hoc miſcuerit pharmaco ori deſtinato, multo quidẽ fortius ipſum reddet, uerum uehemẽter lædens, ſi quidẽ ad gulam, aut aſperæ arteriæ extremũ quid præterlabatur, atq; hæc quidẽ ut ſtatim occurrentia, per ipſa uero & uentrem, et aſperam arteriam, & pulmonẽ. Adeſt autẽ pharmaco ipſi circa guſtũ inſuauitas, quæ tum uſus tempore moleſta eſt, tum per totam perſeuerat diem, adeò ut etiam in cibis accipiendis iniucũda ſit. Huiuſmodi itaq; fortibus & quæ uenenoſam habent facultatem nõ cõuenit uti, ad affectionũ oris curationem, niſi magna neceſſitas urgeat. Neq; uero de inflãmationibus ſolũ hũc ſermonẽ intelligere oportet, quum neq; ex harum indicatione ipſum inuenerimus, ſed cõmunem eſſe de omnibus oris affectionibus intelligendũ eſt, ut qui indicationẽ ex ipſa particulę natura habet. His igitur cõſideratis ab eo qui pharmacũ ex ſucco mororum compoſuit primum quidẽ ipſum cum melle coxit, quo repoſitũ in promptu haberet per totũ annum, non illo tẽpore ſolum, quo expreſſo fructu, ſucco uti licet. Melior enim ſolus eſt incipientibus inflãmationibus, ideoq; me ſæpe ipſo in huiuſmodi inflammationibus uti uidiſtis. Durabilior autẽ eſt priuatim cum melle apparatus. Appellaui autem durabiliorem, nõ ſolum quod cito corrũpitur citra cocturam cum melle repoſitus, ita ut ſequẽti anni tempore eo uti non poſſimus: ſed etiam

propterea

©BIUM

propterea quod utilior eſt, ad ſequentia inflammationis tempora, uſq; ad perfectam curationem. Quemadmodũ enim in principio cõmoda ſunt pharmaca id quod influit repellentia: Sic poſt principium uſq; ad finem, pharmaco opus eſt ex utriſq; mixto, repellente uidelicet & diſcutiente facultate prædito: ac primo quidem tempore adſtringẽs præcellere oportet, ad finem uero diſcutiens, interpoſito uero tempore æquales utrorumq; partes eſſe conuenit. Quando uero ue lut induratũ quiddam de inflammatione relinquitur, penitus non conuenit adſtringens ad diſcuſſorium ammiſcere, niſi prius totum corpus ſit euacuatũ. At qui neque in principio bonum eſt diſcuſſorium adſtringenti ammiſcere. Cæterum qui pharmacum ex ſucco mororũ compoſuit, parum ex croco & myrrha el cõmiſcuiſſe uidetur, quod communem habeant facultatem cõcoctoriam inflammationũ: priuatim uero crocus quidẽ adſtringat, myrrha autem calfaciat, intantum ut ſufficienter diſcutiat. Penetrat enim magis in altum corporum myrrha q̃ crocus, utpote ſubſtantiã tenuium partium habens, atq; ex hoc duplicem utilitatem exhibet, ſimul introducens quidem ſecum uires ammixtorum, & perſanãs uſq; in altum inflammata. Et tamen adiuuãt ſe mutuo crocus & myrrha in penetrando in profundũ, crocus quidem uelut impellens myrrhã: myrrha uero uelut dux præcedens peditem ſequentẽ crocũ, ſi ita dicere liceat, deducens. Quemadmodum enim crocus ob adſtringendi uim, minus habet ſubſtantiã tenuium partium quàm myrrha, Sic myrrha ſubſtantia tenuiorũ partium prædita, citius quidem uim ſuam in altũ tranſmittit: citius aũt etiam ad cutem recurrit, ſimul ſecum efferens ea quæ in profundo ſunt attenuata. Hanc igitur recurſus eius uelocitatẽ impediunt adſtringentiũ mixturæ: non enim hoc ſolus facit crocus. Eſt itaq; in pharmaco ſtomatico ex moris appellato, tum mororũ ſuccus, qui non modicam habet adſtringentẽ qualitatem & facultatẽ, tum alia quædam etiam ammiſcẽtur ubi quis forte pharmacũ reddere uelit. Hæc igitur adſtringentia deducũtur quidem per myrrhã, quæ uiciſſim ab illis cõpellitur, atq; ita ſe mutuo adiuuant, quo uis ipſorũ amplius progrediatur. Vidiſtis autẽ ſæpe me ad pharmacũ ex moris in principio quidẽ Rhois ſuccũ, aut uuæ acerbæ ſuccũ, quem priuatim omphacium appellant, ammiſcere. Si uero hæc nõ adſint, florem roſarũ, aut ipſas roſas ſiccas, balauſtium, cytinos, & malicoriũ aridum, & gallam omphacitin appellatam. Amplius autem & pini corticem, itemq; thuris, & tum hypocyſthidis, tum lentiſci ſuccum, & ut cõpendio dicam, omnia adſtringẽtia, præterea ea quæ corrumpentem habent facultatẽ, quã uenenoſam uocant, & lethalium ſpecies quędam exiſtit. Didiciſtis enim quod nõ omne lethale ſtatim etiam eſt uenenoſum. Quemadmodũ autem in principio inflammationis harum rerum mixtura fortius efficit medicamẽtum ſtomaticũ: Sic quum reſtiterit quod influit nullo eiuſmodi opus habet ſolo. Sufficit enim tunc id pharmacum quod crocum & myrrham aſſumpſit ad inflammationem concoquendam. Nam ubi iam fuerit concocta, addimus etiã aliquid ex diſcuſſorijs, uelut ſæpe uidiſtis me inijcere ſpumam nitri, & aliquando ipſum nitrum, quod tenuium partium exiſtit, & iam ab omnibus Berenicium appellatur. Vltra hoc etiam ſulphur uiuum uocatum, aliquãdo etiam ſapam, origano quandoq; incocto, interdum etiam hyſſopo, aut alio quopiã ſimili, pulegio uidelicet, thymbra, thymo, calamintha hortenſi ac agreſti. Hoc igitur modo quis recte utetur pharmaco ex moris, ſi iuxta indicationũ uniuerſalium quantitatẽ ipſius uſum permutet. Quouſq; enim quicq̃ influxerit, idipſum repellere cõuenit, Vbi uero reſtiterit, concoctoria afferre, & deinde cõſequenter diſcuſſoria. Manifeſtũ enim quod per huius methodi uſum, nemo qui ſimpliciũ pharmacorũ facultatẽ nouit, unquam auxiliorũ inopia laborabit, ſiue per mon-

tes uenetur

©BIUM

tes uenetur, ſiue quid operetur in agro, ſiue in peregrinatione quandoq; præparatis careat medicamentis, uelut Eraſiſtratus ſcripſit, qui ſeipſum curauit ad rubi ſuccum progreſſus, quum in illo loco Andronius paſtillus præſens non eſſet. Quum enim ſciret paſtillum Andronium in adſtringendo curãdi dominium habere, materiam adſtringentem perquiſiuit. Non uelut Serapion & Menodotus aiunt, empirica tranſitione ad ſimile uſus. Iuxta hanc enim uobis demonſtrauit plurimã diſſimilitudinem ſucci rubi ad paſtillum Androniũ eſſe, pauciſſimam uero ſimilitudinem iuxta unum ſolum, uim uidelicet adſtringendi. Verum qui generalem facultatẽ quam uniuerſalem uocant, nouit: in quacunq; materia eam repererit, cõfidenter ea utetur. Huiuſmodi autem materierũ ingens eſt aceruus, quibus omnibus uti licet, ita ut ſolum fugiamus quæ uim quandam iniucũdam aut uenenoſam habent. Sic igitur etiam ego pharmacum ex ſucco nucum uiridium pręparaui, nullo doctore uſus, neq; aliquod præſcriptum ſequutus. Cuius uim expertus ſum multum aliorum ſtomaticorum facultatem excedentem, alia autem dico, id quod ex moris conſtat, & id quod ex ſucco rubi mororum præparatur. Ita enim rubi fructũ appellant, & tertium quod ex muſto, & quartũ quod ex punicorum ſucco, & quintum id quod per adſtringentia mala cõponitur, ex quorũ numero optima ſunt cydonia & ſtruthia appellata, & poſt hæc ad pręſentem uſum quæ Ceſtiana à Romanis appellantur. Cæterum compoſita ex multis talibus ſunt, quæ ex fructibus præparantur.

De ſtomatico medicamento ex nucibus.

EGo autem quando primũ ex Alexandria in patriam redij, agrum pertranſiui & inueni quendam hortulanũ ab uua & tonſillis ac glandibus ferè ſuffocatum: utebatur autem collutione aquæ mulſæ roſis in ipſa incoctis. Quum igitur uidiſſem fructum nucum in uigore eſſe, iuſſi detractum ab eis externum corticem, quo etiam tinctores uideram utentes, ſtatim in mortario contundi, & ſuccum eius per linteũ excolari nondũ ſciens quomodo iuxta craſſiciem aut tenuitatem haberet: quũ uero reperiſſem aquoſum & compage tenuem, gargariſſare eum iuſſi ipſum hortulanũ. Poſtquam uero ualde tenuis apparebat, præcoxi: & mel cõmenſurate, uelut in eo quod ex moris fit fieri ſciebam, ammiſcui: atq; ubi iam ad cõpagem mellis redactum eſſet, hortulano utendũ reliqui. Porrò quum uiderem celerrimã utilitatẽ ipſi inde oboriri, præſtabile ratus ſum in multis experiri, atq; ex hoc ſufficiente experimento accepto de facultate eius pharmaci, ſemper ipſo utor, uelut noſtis. Meritò itaq; mirandum nullum ex prioribus medicis aliquid de hoc pharmaco mẽte cõcepiſſe, ut tum parabili, tum generoſo hoc ſucco uterẽtur, maxime quũ uiderint quomodo etiã manus inficiantur eorũ qui uiridis nuces decorticãt. Ex his enim apparet qualis ſit earũ ſuccus, & quod ægrè elui poſſit ipſarum adſtringendi uis, adeò ut neq; per fortiſſima exterſoria elui queat. Amplius aũt adhuc miratus ſum de medicis q̃d nõ cogitauerint fortẽ eſſe ipſarũ uim, quũ etiã tinctores uideãt eiuſmodi nucũ corticibus uti. Niſi enim in profundũ manuũ deſcenderet, & niſi per omnem ſubſtãtiam lanarũ penetraret, non certe ægre eluibilis eſſet. Quum uero deſcendat, indicat planè ſubſtantiam ſucci tenuium partiũ eſſe, rationi autem conſentaneũ eſt adſtringendi uim maxime proficere, ubi in eiuſmodi ſubſtantia cõtineatur. Etenim quæ ex adſtringentibus craſſas partes habent, per adſtrictionem cogunt & cõdenſant ſuperficiem corporum quibus adhibentur, & à progreſſu in altum ipſorum corporum ſeſe impediunt. Quibus enim etiam alias ob ſubſtantiæ craſſitudinem impoſſibile erat progredi in altum, his ſanè amplius impoſſibile fuerit denſato corpore iuuare id quod totum eſt inflammatum. Optimũ itaq; eſſe nucum ſuccum perſuaſus,

ut qui

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 171 sur 580

©BIUM

ut qui etiam coctũ cum melle guſtarim nihil inſuaue habentem. eum in quatuor partes diuido, & ad primam ſtatim aliquid ex adſtringentibus inijcio, ad ſecũdam ex croco & myrrha, ad tertiam ſulphuris quiddam ac nitri addo: quartã uero ſolam ſinceram ſeruo, pueris utilem futurã ob dulcorem, Imò etiam uiris ob delicias mente fractis, & mulierculis. Ego quidem igitur à ratione inductus inueni, quemadmodum neruorum ſauciatorum curationem, ita etiam hoc pharmacum quod omnibus præſtat. Eſt equidem id quod ex rubi moris conſtat, fortius eo quod ex moris fit, quemadmodum hoc eo quod ex muſto paratur, Omnibus autem his præſtat id quod ex nucum ſucco inuenimus, in principijs quidem inflammationum cum his quæ fortiter adſtringunt confectum: in uigore uero croco & myrrha additis, quanquam etiam ſolum aliquando moderatas inflammationes ſanare queat. Quando uero humorem qui inflammationem produxit impactum digerere ac diſcutere oportet, cum acriũ mixtura cõmodum exiſtit. Verum dixerit fortaſſis quiſpiam mihi ex medicis pauperioribus, ſe amplecti quidem ipſum medicamẽtum, ſi unam pyxidem expleri iubeam hoc pharmaco ſemel præparato, Me autem præcipere, aut ſtatim à principio quatuor facere compoſitiones, aut unam ex melle & ſucco compoſitam reponere, atq; uſu expetente ei ammiſcere, uſq; quo quidem influxerit quippiam inflammatis, ea quæ uehementer adſtringunt, poſtquam autem quieuerit fluxus, concoquentia: ubi uero euacuationẽ poſtulauerint ea quæ influxerunt, diſcutientia: operoſum autem hoc eſſe & difficile his qui domi non habent ſupellectilem omnium ſimplicium pharmacorum, Imò neq; ad peregrinationes me commodam confectionem exponere, in quibus impoſſibile ſit quatuor unicuiuſq; medicamenti differentias circũferre: Ob id igitur excogitata ſunt tum mihi, tum alijs etiam prioribus medicis, pharmaca medias facultates habẽtia, & ad peregrinationes idonea futura, & pauperculis medicis utilia. Quæ uero hæc ipſa ſint, paulo poſt referam. Nunc autem pauperum medicorum ſermoni reſpõdere uolo. Quemadmodum enim ipſi exilem apparatum laudant, ſic oportet etiam diuitibus permittere, ut confectiones pharmacorum pro opulentiæ ſuæ dignitate comparent. Satis enim ſcio etiam ipſe, non ſolum multos pauperes eſſe medicos, ſed & qui ab ipſis curantur. quibus ſatis eſt ubi ægrotent, alicam cum aqua mulſa accipere, & mundũ panem habere, aut aliquam farinam utilem ad cataplaſma. Verum eum qui curandi tractationem ſcribit, omnis materiæ meminiſſe operæpretium eſt, quo tum diuitibus copia ſit ipſis artificioſe utendi, tum pauperibus electio ſit illarũ tantum, quibus unuſquiſq; pro oportunitate abundet.

De mediorum pharmacorum compoſitione.

DIcamus igitur iam aliquid de compoſitione mediorum pharmacorum, initio ab eo quod ex moris cõſtat ſumpto. Cõmune eſt autem omnibus mediis, ut congruens modus mellis ad ſuccum ipſum decernatur. Inuenitur autem hic modus per experientiam. Vbi enim ſuccũ ipſum cum melle miſcueris ac guſtaueris, ſi quidem apparuerit moderate habere, rurſus ſimiliter ipſa miſcebis. Si uero deficere quid uidebitur, addes. Velut exempli gratia, In mororum ſucco ſi quinta pars mellis addatur, medium fuerit temperamentum, ut hoc modo coctum pharmacũ plurimis ualde placeat, & hanc mixturam pauci reprehendant, alij quidem uelut dulciorem, alij uero ut auſteriorem. Quemadmodum enim alii qui aquam mulſam dilutiorem, aliqui dulciorem libentius bibunt, Sic etiam his pharmacis utriq; delectantur iuxta propriam naturam. Quando igitur aliquis pharmacũ ſibi præparari poſtularit, ſemper utiq; uidiſtis me ei qui dulcioribus delectatur, plus mellis inijcere, qui uero contrarijs, minus. In pharmacis igitur

quæ

©BIUM

quæ deglutiuntur maxime coniectare oportet naturam eorum qui ipsa sument. Quod enim cum molestia aut iniucunde acceptum est, stomachum subuertit. In pharmacis aũt stomaticis eiusmodi sinceritatẽ aliquando contemnere licet. Medium itaq; temperamentum, uelut dixi, succi ad mel, quintuplum habeat multitudine succum. Audito autem me diligenter animaduertens quibus utor uerbis in symmetria seu cõmensuratione medicamentorũ quæ inuicem miscentur. Iam etenim præcepi quintuplum esse debere multitudine ipsum succũ ad mel, quod nihil differt ab eo si dicã mole quintuplum esse ipsum oportere. Vtrouis enim modo dicatur, mensurare oportet pharmaca permiscenda. At uero si pondere iubeam quintuplum esse hoc pharmacũ, per lancem utiq; facere oporteat symmetriam grauitatis ipsorum. Cæterum ad permixtionẽ succi ad mel, non est necessarium heminæ aut cyathi meminisse, sed sufficit dicere, quintuplum esse oportere succum, mellis respectu. Si uero quid aliud his ammiscendũ sit ex dictis paulo ante, necessarium est dicere, quota quantitatis mole ipsis existentibus, quantum addendum sit illorum in lance appensorum. Velut in ipso adeò pharmaco ex moris, in Heræ Cappadocis medicamentario libro, Mellis conijcitur libra una, succi autem mororũ lib. VI. ammiscet autem ipsis croci drach. I. myrrhæ duplum, par etiam croci pondus conijcit ex succo uuæ acerbæ, qui omphaciũ appellatur, atq; eius dimidiũ ex alumine sciſſo. Mihi uero placet quintuplum succum ad mel conijcere: par autem pondus croci & myrrhæ, utriusq; drach. unam & dimidiam, ita ut ex utrisque tres drachmæ conflentur. Quod si quis omphacium addat, & uini austeri item heminam unam, uelut Heræ uidetur, recte sane drach. I. omphacij addet. Si uero citra uinum præparetur, multo plus de ipso cõijcere conuenit, si quidẽ mediũ temperamento pharmacũ efficere uelis unciam I. si uero austerius, ut in principijs cõueniat, nihil peccaris si omnino duas aut tres ammiscueris. Quod si non sit omphacium, pro ipso rhois succum inijce: & si uoluerís par pondus utriusq; indere, neq; sic quicquam deliqueris. Heras tamen in symmetria huius pharmaci etiam hoc adscripsit, hoc modo. Quidã autem & heminã unam dulcis uini, mustũ eum uelle indicare palàm est: prædixit enim uini austeri maris expertis heminã unam. Mihi uero nõ placet, sufficiente melle iam cõiecto, unà cum hoc quòd & heminam austeri uini addidit, rursus aliam miscere uini heminam. Reddetur enim ualde uinosum medicamentũ. Coquunt autem hoc ex moris medicamentũ, aliqui quidem à principio miscentes succum mororum, aliqui uero modice præcoquentes. Heras autem uidetur uelle succũ solum diutius coquendũ esse. Scripsit igitur hoc modo. Succi mororum heminas VI. ad strigmenticiã crassitudinem coquito, deinde trita ammiscето. croci drach. I. & reliqua uidelicet iam dicta. Quin & ego censeo succũ ipsum solum per se præcoquẽdum esse: deinde uero adijciendũ mel, atq; ubi iam cacabum ab igne auferre uelis, reliqua ammiscenda esse. Verum Heras uidetur simul cum melle etiã alia ammisceri iubere. Et uinum quidem rationabiliter quis tunc ammiscuerit. Myrrham uero & crocum, melius est in fine coctureę inijcere, eo usq; saltem cum alijs coquendo, aut olla in terrã posita mouendo, donec omnia probe uniantur. Amplior autem coctura ipsorũ, destruit facultatem aromaticorũ medicamentorum. Spuma argenti equidem & plumbago, atq; alia multa metallica per coctura melíora fiunt. Crocus autem & myrrha multaq; alia aromata in decoquendo uires amittunt. Itaq; medij facultate pharmaci & symmetria, & coctura, moderatis inflammationibus congrua, ampliusq; in maiorũ uigore, atq; insuper in principijs & augmentis eorundẽ conueniens, iam relata est. Cæterum ad induratas inflammationes, quũ iam præterierit uigor, & nihil amplius influxerit, uenerit autem

o tempus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 173 sur 580

©BIUM

tempus diſcutiendi, ammiſcere conuenit ad ſtomaticum pharmacum aliqua di-
ſcuſſoriorum. Talia autem ſunt, Spuma nitri, & ipſum nitrum molle, aſiæq; pe-
træ flos, & ſulphur uiuum. Sufficit porrò ad prædictam medij pharmaci cõmen-
ſurationem ammiſceri, Nitri quidem unciam dimidiã, ſulphuris autẽ uncias II.
Quod ſi neq; ſic præparatum habeas ipſum, neq; præſto ſit tibi nitrum, aut ſul-
phur, aut aſiæ petræ flos: origanũ in ſapa, quam alij ſiræon, noſtri omnes hepſe-
ma uocant, feruefacito, ſtomaticoq; pharmaco addito, ac gargariſſare iubeto. Si
uero neq; ſapa adſit, in aqua mulſa origanum coquito. Nihil autem refert etiam
ſi hyſſopum conijcias pro origano, aut pulegium, aut thymum, aut thymbram,
aut calaminthen, aut mintham odoram, quam ueteres hedyoſmon appellant. At
uero in uigore inflammationum, nõ ſolum nihil ex eiuſmodi pharmacis adhibe-
re oportet, ſed etiam cõtrarium totum: atq; raro quidem ſtomaticis medicamen-
tis uti, collutionibus autem & gargariſmis mitigatorijs cõcoquere inflammatio-
nem. Cuius generis eſt, Decoctum pinguiũ caricarum, & oleum lentiſcinum in
duplo uaſe tepefactũ. Quin & ipſum ſtomaticũ pharmacum in uigoribus garga-
riſſare conuenit, aqua mulſa dilutiore permixtũ, aut calida ſapa: quæ ſi non ad-
ſint, aqua calida. Præualere enim oportet tunc mitigatoriũ & concoctorium du-
ctum, uelut in declinationibus diſcuſſoriũ, qui ex fortioribus cõſtat medicamen-
tis. Porrò meum pharmacũ ex ſucco nucum omniũ aliorum eſſe fortiſſimum
opere experti eſtis. Ad uos enim ſodales loquor, in quorũ gratiam maxime ad
hanc tractationẽ progreſſus ſum. Quòd uero etiam omniũ uiliſſimum & parabi-
liſſimũ ſit, nemo ignorat. proijciunt enim hortulani uiridium nucũ cortices, ubi
ipſas decorticarunt, ut uel maximos corbes nobis explere liceat gratis. Mel igi-
tur ſolũ ut pauperibus medicis (Nam & illis oportet nos ea quæ narramus com-
municare) deficit, quũ eius fuerit penuria, nihil uero aliud, niſi quis ultro adeò
aliud uelit, Sæpe enim hoc modo confectũ pharmacũ, nihilo deterius apparuit
eo quod ex moris conſtat, in quod tum crocũ, tum myrrham indebamus. Quin
etiam ſi Alumen ipſi addere uelimus, nõ eſt neceſſe ſciſſum inijcere, Sufficiẽter
enim adſtringit etiã liquidũ, quod aliqui phorimon appellant, quod uilis precij
& maxime parabile in omnibus regionibus exiſtit, tenuitate tamẽ partiũ à ſciſſo
de cit, & ob id etiã minus efficax eſt. At uero ſi hortulanus aliquis aut ruralis
hoc pharmacũ ſibi prẽparare uelit, habuerit gratis quos cõijciat, cytinos aridos
contuſos & cribratos, Nominantur autẽ ſic primogenita punica. Quo tempore
enim arbor florere deſinit, fructus ipſius apparet figuratus in ſpeciem punici ma-
li, quem ablatũ & reſiccatũ adſeruare licet ad tempus fructus nucũ. In fine enim
ueris cytini generãtur. Deſinente autem æſtate ad perfectionem ueniunt nuces.
Quin & in terram decidunt multi cytini, aut à uento decuſſi, aut alio quopiã mo-
do, quos collectos ſiccare licet, ut neq; hac parte egenos medicos quicquam im-
pẽdere opus ſit. Noſtis autem acidorũ & acerborũ punicorum, (quorũ fructus
parum abeſt ut eſitari nequeat) cytinos meliores eſſe, Quare etiam ſi ex arbori-
bus eos auellas, aut nemo penitus te prohibebit, aut certe uiliſſimũ pretium ſibi
dari pro eis poſtulabit. Cæterum balauſtium appellatum penitus cibis nõ con-
uenit, & ſi quis colligere id uelit, quemadmodũ origanũ, & thymbrã, ac thymũ,
atq; alia huiuſmodi, gratis licebit. Itaq; ſi balauſtiũ uelit quis crudũ tuſum ac cri-
bratũ inijcere iuxta proportionẽ quam antea dixi, pari omphacio põdere, utile
pharmacum efficiet. At uero & cortices punicorũ malorum, ualde parabilis res
ſunt, adſtringendi uim ſufficientiſſimã habẽtes, & qui ad prædicta ſtatim in prin-
cipio conijci queant. Optimũ autem pharmacũ reddetur, ſi iuxta id tempus quo
punica nondum perfecte matura ſunt, nõ tamen longe à perfectione abſunt, eos

cortices

©BIUM

cortices detractos cõieceris atq; id ſtatim in principio cocturæ ſucci, Oportet autem prius in mortario tundere, quo ipſorũ uis uniuerſa citius in medicamentum quod paras diffundatur.

De confectione pharmaci ex malis punicis, & malis, aliſq; ſtomaticis.

QVum uero tres ſint punicorũ malorum differentiæ, Aliqua enim ipſorum ſunt auſtera, aliqua uero dulcia, & quædam acida, Siquidem ſola auſtera iniicias, magis adſtringẽs pharmacum reddetur: ſi uero dulcia, ſuauius. Quemadmodum ſanè fortius fiet, ſi acida tantum indas. Ego autem conſueui par pondus uniuſcuiuſq; generis ammiſcere. Nam & aliàs ipſa ſola matura punica mala integra una cum corticibus tundo, deinde ſuccũ exprimo, ac cum melle coquo, & non ſolum ſtomaticũ pharmacũ ori cõmodum habeo, ſed & ad multa alia uti le, ueluti rurſus dicetur: atq; fit hic ſuccus ad omnia præſtantior ex tribus punicorum ſpeciebus, aut generibus, aut differentiis, aut quomodocũq; quis appellare uelit. Miſcemus autẽ & ruborũ fructus quos aliqui quidem à planta denominant, batina, hoc eſt rubina appellantes: aliqui autem cõpoſita appellatione Mora appellant, apponentes quæ à rubis producũtur. Ex quibus ſanè ſuccus ſimiliter ſucco mororũ præparatus, melius illo pharmacũ redditur: ſed minus ualidũ eo quod ex nucum ſucco paratur. Quin & malorũ cotoneorũ, & pirorũ ſylueſtrium, ac meſpilorũ ſuccus ſimiliter præparatus, ſtomaticũ pharmacũ efficitur, deuoraricq; aptum, quũ hoc quod ex nucibus cõſtat deuorare non liceat: quanq; enim nociuũ non ſit, uelut atramentũ ſutorium, tamen ſtomacho nõ eſt commodum. Manifeſtũ uero quod & ex punicis cõſtans pharmacum aptum eſt fracto & cibos faſtidienti ſtomacho: deficit tamen ab eo quod ex malis conſtat. Innocuus eſt etiam rubi mororũ ſuccus deuoratus, uelut etiam ipſorum mororũ, ſed ſuccus rubi mororũ habet quid quod ſtomachũ corroborat, quod ipſum mororum ſuccus non habet. Porrò mel his omnibus ſuccis non eadem proportione iniicitur. Plurimo enim nucum ſuccus opus habet, & poſt eum rubi mororum, modico autem malorũ, & punicorum, & pirorũ ſylueſtrium. Medius autẽ inter hos eſt meſpilorũ ſuccus. At uero & ex cornis ac brabylis, & prunis apud nos appellatis prẽparantur apud nos ſtomatica pharmaca, eodem modo quẽ in principio de moris recenſui, in quorũ omniũ confectione rationem quandam cõmunem referam, hanc. Siquidem craſſus apparuerit ſuccus, ſtatim mel ammiſcere oportet, Si uero liquidior ſit ſuccus præcoquatur. Suſcipit autẽ pirorũ ac malorum ſuccus: amplius uero etiã plurimorũ fructuũ, parem ſibiipſis menſurã mellis. Succus uero eorũ quæ multũ acerba ſunt, uelut eſt corni fructus, aliquando duplum, aliquando triplũ mellis adſumit. Omnia igitur hæc citra noxam deuorantur. Si uero atramentũ ſutorium ammixtum ſit, non ualde deglutire oportet cõfectum pharmacũ, præterquã ſi iuxta ſtomachũ aut aluum ulceroſam affectionem fieri ſuſpicemur. Quin & ſi in ipſo ore maligna ulcera fiant, præſtãt ex atramento ſutorio medicamenta. Sufficit autẽ drachma ad prædictã cõpoſitionem ammixta in qua unam mellis libram conijci eſt relatũ. Sed & plus quandoq; recte iniicitur ad ulcera putrefacta. Singula porrò quæ dixi iniicere licet aliquãdo & muſto uuarũ auſterarũ quas Aminæas appellant. Præſtat autem ultimum muſtum in hunc uſum. Quod enim in principio fluit liquidius eſt & aquoſius. Iniicienda uero ſunt ex prædictis pharmacis acerbiora, quemadmodũ ſæpe uidiſtis me aut punica mala, aut balauſtiũ, aut cytinos, aut ægyptię ſpinæ fructũ, aut corna, aut aliud quid ex huiuſcemodi adſtringentibus ammiſcere. Maxime uero aptus eſt Rhus, ſiue maſculino, ſiue muliebri genere ipſum uelis nominare. Eſt autem duplex, Alter obſoniis inſpergitur ſtomacho commodus, alter à tincto-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 175 sur 580

©BIUM

tribus coriorum expetitur. Vterq; uero musto incoctus stomaticum efficit medicamentum,cui ammiscere licet etiam alia iuxta eandem proportionẽ, uelut in eo quod ex moris constat relatũ est. At uero citra mellis mixturam, mustum solum per se in mellis compagem redactũ,exemptis etiam quæ aliàs induntur, bonũ fit pharmacum in principijs,augmentis,& uigoribus.Ad declinationes autem si tedas addideris pingues, aut etiam in tenuia frustula contusas & fractas easdẽ unà cum Rhoë in mustũ conieceris,deindeq; interposita una die coxeris, donec suam ipsorum qualitatem in ipsum mustũ transmittant. Tunc enim tedas quidem eximere ac proijcere oportet, Mustum uero usq; ad aptam compagẽ coquere, quo uidelicet illiniri cõmode possit. Quæcunq; autem prius ex adstringentibus inijci dixi in id quod ex nucibus præparatur medicamentũ, ea omnia etiam accipiẽda sunt recte in mustum addi. Quod si uero pretiosius efficere pharmacũ uelis inijcies etiam cassiæ corticem,aut nardũ indicam, aut malabathri foliũ. Aeque enim ut pauperibus, sic etiam diuitibus nos pharmaca scribere oportet. Eadem etiam prædictis stomaticis pharmacis miscentur. Sufficit autem drachma una singulorum ex his tribus ad tantam medicamẽti symmetriã ac cõmensurationem, iuxta quam libra mellis una cõijcitur. Nihil uero læseris si ad singulas drachmas adhuc dimidiam apponas,ut in totũ quatuor drachmę & dimidia fiant. Cæterũ ad induratas inflãmationes conijciũtur quæ generosius discutere possunt, tusa uidelicet & cribrata. Tempus autem indendi ipsa non est principiũ,sed ubi prope perfecte coctum fuerit pharmacũ,aut etiam penitus coctum, olla iam in terram deposita. Sunt autem hæc costus,amomũ, & quod Macer appellatur, Nominatur autem sic cortex quidam aromaticus qui ex India affertur, multũ calefaciens & adstringens. Quin & cyrenaicus succus ad discutiendas induratas inflãmationes aptus est,quemadmodum etiam Medicus, aut aliquis eorum qui postea celebres facti sunt. Pauperibus porrò pro sumptuosis discussorijs pharmacis, aut dictamnum, aut acorum,aut Meon,aut pyrethrum,aut cardamomum, aut sinapi inijciẽdum censeo, pari pondere, ita ut ad triũ drachmarũ pondus eorũ mixtorũ moles perueniat,ad prędictã in principio stomaticorũ pharmacorũ symmetriã,in qua mellis libra habebatur. Si uero quatuor aut quinq; drachmarũ pondus ex his explere uelis,magis discussoriũ pharmacum habebis. Semper enim pro cõstitutionis affectuũ proportione,augeri ac minui pharmacorum uehementiam oportet.

De confectione pharmaci ex musto,in quo etiam parabilia diuersa.

IN pharmaco ex musto,ad decẽ musti heminas,tres inijcimus heminas Rhois coriariorum,aut eius qui obsonijs inspergitur. Si uero utrũq; inijcimus, utriusq; unam & dimidiã, aut paulò plus sumimus. Iuxta proportionem uero etiam ex discussorijs quodcũq; tandem inuenerimus. Quod si unum tantũ habeamus adstringẽdi uim habens,quod in principio inijciamus,aut unum saltem discussorium quod iuxta finem indamus, ex illo totũ põdus immittimus quod ex omnibus alias cõflaretur. Quæ igitur dicta sunt in medicamentũ ex nucibus conijcienda,ea omnia etiam in pharmacũ ex musto indãtur. Quin & quæ isthic non dicta sunt,amplius inijcere licet. Velut gallam omphacitin appellatã,aut extremitates mollis rubi, aut rubi canini, & corni, cuius etiam fructũ diximus inijci oportere, uelut etiam pruna,& myrti baccas,& fructũ myricæ ac spinæ ægyptiæ fructum, omniaq; adstringentia præter ea quæ medicamẽtariam uim habent, ne uidelicet deuorata lædãt. Omnia porrò stomatica pharmaca quomodocũq; parata iuxta propria tempora oportuna ac commoda fiunt. Si quidem enim austeriora fiant, in principijs & uehementibus influxionibus conueniunt. Si uero moderatiora, in uigoribus.Si aũt magis discussoria ui prędita,in declinationibus, Quare etiam

si non

©BIUM

ſi non ipſi præparauerimus quid, neq; ſymmetriã iniectorũ nouerimus, ſed tantum ipſum cõpoſitum pharmacũ guſtauerimus, cognoſcemus quomodo eo ſit utendum. Hæc igitur ſi memoria conſeruabitis, quando neceſſitate aliquãdo urgente eorum quæ experimento conſtant pharmacorũ copia non ſit, ex parabili illius loci materia, uos ipſi ex tempore aptum medicamentũ componere poteritis. Non ſolum autem in hanc rem utilis fuerit prædictorum memoria, ſed etiam ad iam inuentorũ cõuenientem uſum. Si enim in ipſis adſtringentem qualitatem præualere inueneritis, in principijs eis utemini. Si uero mitigatoriam & laxatoriam ac concoctoriam, in doloribus & uigoribus inflammationũ. Si uero obduratum quippiam & ægre ſolubile ab inflammatione relinquatur, in declinationibus. Eodẽ modo etiam in mediis temporibus, media relatorũ pharmacorũ medicamenta offeretis, ab repulſorijs ad diſcuſſoria paulatim tranſeundo, atq; ſi unũduntaxat uobis præſto ſit medicamentũ, idipſum per aquæ mulſæ & aquæ ſimplicis mixturam exoluentes, & per additionem parabilium intenſius reddentes. Sunt autẽ parabilia ex adſtringẽtibus, Roſæ, & myrtus, & lentiſcus, & rubus, & rubus caninus, & galla omphacitis appellata, & ægyptiæ ſpinę fructus, omniaq; aluminis genera. Poſt hæc parabilia ſunt Rhus culinarius & coriarius, & ſuccus qui ex Syria affertur, atq; hic quidem per ſe ammiſcetur, culinarius autem & coriarius Rhus aqua prius decocti, utiles mixtura fiunt. Eſt autem & glauciũ ex parabilibus, & omphaciũ, & cytini, & balauſtia. Ex diſcuſſorijs autem parabilia moderata ſunt, caricarum & furfurũ decoctum, et aqua mulſa in qua origanum, aut hyſſopũ, aut thymus, aut calamintha, aut pulegiũ, aut mintha odora, quam hedyoſcinũ uocant, ſint incocta: fortiora autẽ ſunt etiam hæc, ſi diutius coquantur, amplius autem & nitri ſpuma aut ipſum adeò nitrũ uſtum: fortius uero his eſt ſulphur uiuum.

Stomaticorum pharmacorum compoſitio, in quibus etiam quæ ex moris conſtat, Heræ.

PRoprie quidẽ ſtomatica appellantur quæ ad uuas, tonſillas, ac omnes quæ in ore fiunt derepente inflammationes conueniunt. Componuntur autem per prædictam materiam, ex qua ſanè multæ particulares cõpoſitiones à medicis ſunt confectæ. Ego uero etiam hic celebrium tantum mentionem faciam.

Compoſitio pharmaci ex moris iuxta Heram.

PHarmacum ex moris ſtomaticũ faciens ad tonſillas, & uuas, atq; alias in ore inflammationes, tum illitũ, tum gargariſſatũ, uelut eſt prædictũ. Præparat autẽ ipſum Heras hoc modo. Succi mororũ heminas VI. ad ſtrigmenticiã ſpiſſitudinẽ coquito. Deinde tritas croci drach. I. myrrhæ drach. II. omphacij drach. unam, aluminis ſciſſi obol. III. Mellis heminam unam addito. Ipſe autem Heras ſe etiam aliter præparare ipſum ait, hoc modo, ut croci drachma dimidia iniijciatur, & paſſi hemina una, & uini maris expertis auſteri hemina una. Coctura autem fit uſq; ad compagem melleam.

Andromachi deſcriptio, pharmaci ex moris.

ANdromachus autem de pharmaco ex moris in hæc uerba ſcripſit. Succi mororum heminas VI. accipito, & in ipſum gallas V. conijcito, radicis aũt dulcis drach. XX. Vini chij heminam I. & inſolato aut coquito, deinde ubi coactum & ſpiſſatum fuerit pharmacũ, radices tollito ac proijcito, gallas autem tritas ammiſceto, & myrrhæ drach. I. croci drach. I. aluminis ſciſſi drach. I. omphacij drach. II. Quidam autem aluminis drach. II. mellis attici heminam unam. Manifeſtum autem eſt, quod hoc pharmacũ magis adſtrictorium eſt quàm præſcriptũ, maxime ſi alumen adſumat. Sufficientes enim erant gallæ, & omphaciũ, ut mul-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 177 sur 580

©BIUM

tum adſtringens redderent pharmacũ, uerum ubi alumen amplius additur, plurimum in ipſo adſtrictoria uis augetur. Recte tamen in eius cõfectionem ammixta eſt dulcis radix, quę exaſparata lenit, & propterea aſperitatẽ ex adſtringentibus inductam lenire poteſt. Cæterum pro mororum ſucco conijcitur etiam mororum rubi ſuccus, alijs quomodocũq; uelis appoſitis, ſiue ut Heras, ſiue ut Andromachus ſcripſit. Relatum autem à me antea eſt, quomodo liceat ipſum uariare, per eorum quæ adijciuntur ammixtionem. Dictum eſt etiam, quod per ſuccum nucum cõponi queat hoc pharmacũ, reliquis eodem modo iniectis. Quin & per punicorũ malorũ ſuccũ ſimiliter præparatur, tum ſucco ſolo cum melle præparato, tum iam dictis iniectis. Sic uero & rubi fructus cum melle confectus ſufficienter adſtringens ſit pharmacũ, quemadmodũ ſanè & quod ex nucũ ſucco paratur, ueluti prius eſt dictũ. At uero etiam uaria cõpoſitione pharmaca ex punicorũ ſucco à medicis conſcripta ſunt, uelut etiã ab Andromacho his uerbis.

Stomaticon ex malis punicis, Andromachi.

PVnicorum dulciũ nucleis carentiũ partes II. & acidorũ partem I. Succũ in uas amplum quod congium capiat exprimito, deinde excolatũ ad lentum ignem ad teritas coquito, Sint autẽ in prõptu myrrhæ minææ drach. VIII. croco magmatis drach. VIII. omphacij drach. VIII. illyridis drach. VIII. aluminis drach. IIII. gallæ drach. VIII. His affundito liquorẽ teritoq; ac ad melleã ſpiſſitudinẽ coquito: deinde in pilam trãslata rurſus terito ac utitor, quandoq; cũ melle, quandoq; ſincero. Hic non ſimul coquit mel cum punicorum malorum ſucco, ſed poſtea quum paratum eſt, dupliciter pharmaco uti iubet, aliquando quidem ſincero, ad inflammationes uidelicet adſtrictionis indigas: aliquãdo uero cum melle, quum diſcuſſione indigent. Multitudinẽ autem ſucci congiũ eſſe iubet, hoc eſt ſextarios ſex Romanos Quũ enim Romæ medicatus ſit, ſemper eius urbis menſuris utitur. Inijcit autẽ in ipſum myrrhã, & crocomagma, & gallam, & iridem illyricam. (Ipſam enim Illyrida appellare ſolet.) Amplius autem ad hæc omphacium, omniũ quinq; numero, ſingulorum unciam I. octo enim drachmæ unciam efficiunt. Ex alumine uero ſciſſo unciam dimidiã. Scripſit porrò deinceps Andromachus etiam id quod ex muſto ſit ſtomaticum, ſic in hæc uerba.

Andromachi ſtomaticum ex muſto, quo utor.

GAllas XXX. Rhois coriarij ſextarios II. muſti ſextar. VI. Gallas confractas cum Rhoë per diem & noctem in muſto macerato, deinde coquito donec ex toto quarta pars ſuperſit, & per linteolũ colato, exprimito, & in olla ad mellis craſſitudinẽ ſpiſſato, deinde trita addito, aluminis ſciſſi drach. I. croci drach. I. myrrhæ drach. I. permixta reponito atq; utitor. De muſto nihil manifeſti retulit ex quali uua ipſum ſumi uelit, Num ea quæ auſterũ uinum fundit, aut quæ dulce, aut medium. Nos igitur noſſe oportet quod pharmacũ ex dulci confectũ magis mitigatoriũ & moderatum erit, ac minus efficax. In quibus autem adſtrictione opus eſt, uti uehementiore, id quod ex acerbis uuis fit uehementius quidem adſtringit, leniendi autem uim non habet. Palàm eſt autem ex medio uino paratum, etiam mediam facultatem habere.

Critonis ſtomaticum ex malis punicis.

CRito pharmacum ex ſucco punicorũ his uerbis deſcripſit. Stomaticũ ex punicis ad ulcera & aphthas oris. Succi punicorum dulciũ heminas VI. in æreo uaſe ad tertias coquito, deinde cinamomi drach. I. caſſiæ drach. I. myrrhæ drach. I. omphacij obol. III. croci obol. III. nardi Indicæ obol. III. terito, eiſq; mellis heminã I. ammiſceto, atq; ita adinfuſo ſucco ad lentum ignem moueto, ac donec ſpiſſetur coquito ac utitor. Scribit autem & aliam cõpoſitionem pharmaci

©BIUM

maci ex punicis huiuſmodi. Malorum punicorum dulcium unà cum corticibus tuſorum ac expreſſorum ſextarios VI. mellis boni ſextariũ I. in ollam conieĉta coquito ad ſpiſſitudinem mellis: deinde aluminis ſciſſi unciam unam, myrrhæ unciam dimidiam, trita addito, ac mixtis utitor. Magis adſtringens ſcripſit certe hoc pharmacum Crito quàm præcedens. Ridicule igitur quidam faciunt interrogantes utrum ipſorum altero melius ſit. Alterutrũ enim in proprio tempore altero melius eſt. atque hoc quidem poſterius ad ea quæ uehementi adſtrictione indigent, ad ea uero quæ diſcuſſione, prius. maxime quũ & cinamomum iniecerit in ipſum diſcuſſorium medicamentum. Scripſit autem & ex muſto medicamentum Crito, hoc modo.

Critonis ſtomaticum ex muſto.

STomaticum ex muſto facit & ad aurium & ſedis ulcera. Muſti ſextarios VI. ad ſextarios II. decoquito, deinde Rhois coriarij drach. IIII. alij drach. II. miſceto, & gallarũ drach. IIII. alij uero gallas XXX. croci drach. II. alij drach. I. aluminis ſciſſi drach. II. Quidam etiam myrrhæ drach. I. mellis ſextarium I. mixtis utitor. Multa uero alia pharmaca ex prædictis ſuccis à multis medicis ſcripta ſunt iuxta commenſurationem uariantia. quum aliqui quidem omnia prædicta cõficiant: quidam uero auferant, alius aliud, & alius plus, alius minus in quibus uelut dixi inſpicere oportet quid redundet, an adſtringens & repulſorium, aut lenitiuum & cõcoctorium, aut diſcuſſoriũ. Ita enim rectiſſime ipſis utemur. Quare relinquam particulares eorum quæ ſcripſerunt differentias. Tranſibo autem ad alia pharmaca citra hos ſuccos præparata.

Stomatica pharmaca citra ſuccos compoſita, ex aceto & gallis.

STomaticum pharmacũ ſcripſit tum Andromachus, tum Crito, eandem habens ſymmetriam. Sufficiet itaque deſcriptionem Andromachi referre, hoc modo habentem his uerbis. Stomaticum Ariſtoclis ad Synanchas, quas anginas Latini uocant, & reliquas in ore affectiones. Hac & Antipator uſus eſt. Gallas numero XXX. aceti albi ſeſquicyathum, alij cyathos IX. myrrhæ drach. VIII. nardi Indicæ drachmã unam, Rhois culinarij ſeſquicyathum, alij cyathos IX. aluminis ſciſſi drach. I. piperis grana XX. mellis Attici cyathos II. alij ſeſquicyathum. Coquuntur gallæ in aceto donec flacceſcant, deinde tritæ melli miſcentur tempore uſus. Quidam etiam ſeminis mandragoræ unciã unam addũt. Hæc quidem Andromachus ſcripſit. Fortaſſis autem dubitauerit quiſpiam propter quid, quum ſcripſiſſet aceti ſeſquicyathũ, mox adſcripſerit alij cyathos IX. multum enim mẽſura altera alteram excedit. Quemadmodũ etiam rurſus quum ait, Rhois culinarij ſeſquicyathum, alij cyathos IX. Singulatim itaq; utrunque expenſum dubitationem affert. Si uero inter ſe complicentur, conuenienter ſcripta ſunt. Si etenim cyath. IX. iniecerimus, inij ciemus etiam Rhois culinarij eoſdem IX. cyathos. Si uero aceti ſeſquicyathum, ſufficiet etiam Rhois culinarij ſeſquicyathus. Quare in pharmaco plus aceti habente, diutior coctura facienda eſt, in minus habente breuior. Præſtat autem diutius fieri cocturam. Ita enim gallæ molles reddentur. Conſpicuum uero eſt, generoſum eſſe hoc pharmacũ ex contrarijs compoſitum. Gallę enim & acetum, & Rhus magis adſtringentia ſunt, & maxime repellunt: ualde autem diſcuſſorium eſt piper, ſed mixtæ facultatis eſt nardus. Myrrha uero diſcuſſoriam habet uim, ſed & lenem ac mitigatoriã unà cum hoc quod etiã concoquit. Diſcuſſoriæ facultatis eſt etiam mel, ſed citra mordacitatem earum affectionum quæ in ore fiunt, quum in oculis mordax exiſtat. Verũ de aceti uiribus iam ſæpe mentionem fecimus, quòd & ſecat, & diſcutit & repellit. Albũ autem in deſcriptione addidit, ut uidelicet tenuiũ partiũ indicet,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 179 sur 580

©BIUM

Quidam uero tum aceti quinq; cyathos, tum Rhois eoſdem inijciunt, medium quodãmodo apprehendentes inter eos qui plurimum, & qui minimũ de utroq; conijciunt. Manifeſtum igitur eſt eos medium quoq; pharmacum iuxta facultatem præparare, quemadmodum ſymmetria ipſa media exiſtit.

Stomatica illitio ex beſaſa, hoc eſt, ſemine rutæ ſylueſtris.

CElebre eſt & hoc pharmacum ab Andromacho hac uerborum ſerie deſcriptum. Stomaticũ ad anginas ex beſaſa, faciens ad deſperata, quo utor. Seminis aniſi, ſeminis apij, ſeminis ammij, floris iunci odorati rotũdi, aluminis ſciſſi, iridis illyricæ, beſaſa quod aliqui harmala uocant, cinamomi, myrrhæ, troglodyticæ, ariſtolochiæ longæ, ſingulorũ unc. I. caſſiæ, roſarũ ſiccarũ, utriuſq; unc. I. crocomagmatis, unc. I. coſti, cineris hirundinũ recentis, utriuſq; quadrãtem, croci ſeſquiunciam, nardi indicæ, amomi, utriuſq; uncię dimidium, gallas VIII. tritis cum melle utere, Verũ uſus tempore tandem mel adde. Hoc ipſum pharmacum etiam Heras ſcripſit, ut parũ abſit quo minus penitus idem ſit, Solas enim roſas uariauit, et nõ ipſas cõijcit, ſed florem ipſorũ, et ad finem addit, Quidã etiã caſſię ſuluæ unc. I. De hirundinibus autem ambo obſcure tradiderũt, quanq; alij clare ſcripſerint, niſi quod inter ipſos non cõuenit. Alij enim nidum urere iubent ex ſtercoribus hirũdinum maxime cõpoſitum. Alij ipſas hirundines. Alij ipſarum pullos. Hi uero obſcurius ſcripſerunt, & Andromachus quidem, cineris hirundinum recentis, oportebat autẽ ipſum apponere uſtarũ, Tale enim quiddã cineris uox ſignificat, niſi nidũ ipſum terere ac leuigare iubet. Heras autẽ, hirundinum recrementi, non apponens uſtarũ. Forte igitur neuter uult cõburi debere hirundinum recrementũ, quemadmodũ alij. In quibuſdã tamen exemplaribus ſic ſcriptum eſt. Hirundinũ tenerarum unciam I. quemadmodũ in alijs hirundinũ à trabibus. Palàm eſt autem acre & diſcuſſoriũ hoc pharmacum eſſe ex hirũdinum excrementis cõſtans, Quemadmodũ etiam alia omnia omniũ animalium ſtercora, aliqua magis, aliqua minus. Velut etiam ipſorum animaliũ uſtorum cinis. Dictum eſt etiã nobis de beſaſa in ſimpliciũ pharmacorũ tractatu, quod tertij ſit ordinis calfacientiũ, & nunc ſanè ut eiuſmodi ammixtum eſt etiam prædicto medicamento, quod plurima diſcuſſoriæ facultatis in ſe habet, Quemadmodũ aliqua ex alijs ſtomaticis adſtringentis & repulſoriæ. Etenim iam relata pharmaca ualde diſcuſſoria ſunt, & ad hæc amplius cinamomũ ſuper omnia uim tenuium partium & diſcuſſoriã habens. Quin & ſemina aniſi, apij, & ammij diſcuſſoria ſunt, & iris & ariſtolochia ex diſcuſſorijs ſunt, uelut etiam myrrha. Mixtæ autẽ facultatis ex diſcuſſoria & adſtringente eſt caſſia, & crocus, & nardus, & amomũ, & coſtus. Præcellit autẽ in ipſis calfactoria & diſcuſſoria, & maxime in coſto. Mixtæ facultatis eſt & iunci rotundi odorati flos, ſed utraque imbecilli tum adſtringente, tum calfaciente. Gallæ uero, clarum eſt autem quod de omphacitidũ genere loquor, ex adſtringentibus multum ſunt pharmacis, uelut etiã alumen ſciſſum. Roſæ autem rurſum debiliſſimam habent adſtringendi uim. Ex contrarijs igitur facultatibus particularium pharmacorum, hoc medicamentum propoſitum iam conſtat, & non ſolum contrarijs, ſed etiam utriſq; fortibus, atque uelut dixi antea, multò fortioribus diſcuſſorijs quàm adſtringentibus. Quando uero cõfectionem eius clare conſcripſerit Heras, uiſum eſt ob id etiam illius uerba in commune proponere ac adſcribere, quæ hoc modo habent.

Stomaticum ex beſaſa, Heræ.

STomaticũ faciẽs ad anginas, et inflãmatas tõſillas, ac ulcera facta in ore. Cõuenit etiã ſtomachicis & dyſentericis ſummè, in frigida exhibita magnitudine fabæ. Eſt & Arteriaca bona, & dolorẽ ſedat. Aniſi unc. I. ammij unc. I. apij ſeminis

©BIUM

minis unc.I.coſti ſeſquiunciam,floris iunci odorati unc.I.iridis illyricæ unc.I.alu minis ſciſſi unc.I. gallas omphacitidas mediæ magnitudinis VIII. crocomagma/tis unc.I.croci ſeſquiunciã,myrrhæ unciæ dimidiũ,floris roſarũ unc.II. ariſtolo/chiæ lõgæ unc.I. ſeminis beſaſa unc.I. cinamomi unc.I. ſpicæ nardi ſeſquiunciã, amomi racemi unciæ dimidiũ.Quidã etiã caſſiæ fuluæ unc.I. cineris hirũdinum recrementi unc.I. Myrrham cum melle terito:reliqua uero omnia cõtuſa & cri/brata in mortariũ conijcito, & per piſtillum myrrhã cum melle moderato cõmi ſceto,ut pharmacũ melle craſſius reddatur. Vſus uero tempore melle dilutũ illi/ne,atq; ex aqua gargariſſandũ præbe,aut ex aqua mulſa uel ſucco ptiſanæ. Cæ/terum pharmacum hoc in ſtanneo uaſe reponitur ac adſeruatur.

Aliud ſtomaticum ex hirundinibus abſq; Beſaſa,Aſclepiadæ.

Scripſit etiam Aſclepiades ſtomaticã illitionem his uerbis. Aliud ſtomati/cum facit & ad Anginas. Hirundinũ ſylueſtriũ uſtarũ cineris drach.IIII.cro ci drach.I.nardi indicæ drach.I.melle excipe. Mixtura fit quũ iam ſub manibus ſunt affectiones. Hirundines porrò uruntur hoc modo. Pullos ſale conſperſos unà cum pennis in fictile conijcimus, obturatumq; prunis imponimus. Gratia habenda eſt Aſclepiadæ ob id quod tam diligenter deſcribit quomodo hirundi/num pullos uri iubeat,& quod ipſa animalia,& non eorum recrementa, in phar maci cõpoſitionem præparanda cenſeat, Scripſit uero etiam Andromachus ſto maticum pharmacum ex hirundinibus,hoc modo.

Stomaticum ex hirundinibus ad anginas,ut Harpocras.

PVllorum hirundinũ uſtorum numero XI.mellis cyathum I.alij cyath.II.ha/bent,ſucci myrti uiridis cyathũ I.alij cyath.II.myrrhæ obol.III. Pullos uri/to omnibusq; mixtis ac tritis utitor. Clare etiam hic hoc loco pullos cõburi iu/bet. Hæc itaq; duo præſcripta pharmaca ex hirũdinibus ſunt abſq; beſaſa, Alia autem duo ſtomatica hæc præcedentia ex hirundinibus unà cum beſaſa conſtãt. Eſt autem & tertia coniugatio pharmacorum eiuſdem generis,in qua ea quæ ex beſaſa citra hirundines præparantur,continentur.

Alia ſtomaticæ illitiones Andromachi.

PRæſtat autem opinor neq; alias relinquere oris illitiones, quæ ſanè laudan/tur ab his qui de pharmacorũ experientia ſunt curioſi, maxime quum mul/torum ex eis etiam ipſi experimentum fecerimus,partim quidem ex noſtro uſu, partim uero eorum qui nobiſcũ ſunt medicati. Incipiam autem ab his quæ An/dromachus ſcripſit,ipſas compoſiturus iuxta illius uerba.

Ad Columellam laxatam.

MEllis lib. I.aluminis liquidi lib.I. florum roſarum libram dimidiã, ſucci hy pociſthidis quadrantẽ. Alumen in melle coquito,deinde ſicca inſpergito atq; ita utitor. Coquito autẽ modice. Vere bonũ eſt hoc pharmacũ, eoq; tribus modis uti oportet, quẽadmodũ uidiſtis me plurimis ſtomaticis pharmacis uti. Vnus utendi modus eſt & maxime in principio, ut diſſoluatur per aquam cali/dam aut aquã mulſam ac gargariſſetur,Nam & mitigatoriũ eſt hoc,& quod cõ/uenit efficit.Interea aũt dum eo ſic utimur, etiam ſincero pharmaco uti cõuenit, partim quidẽ cum digitis illinendo, partim uero per cochleare admouẽdo, unà cum hoc quod reprimamus & intrepide foras columellã ipſam ducamus. Con/fert enim quàm maxime ad linguã ipſam uergere, & à rectitudine ſecedere quã habet ut plurimum ad ipſius aſperæ arteriæ extremum.

Aliud ſtomaticum eiuſdem Andromachi ad omnia uitia oris.

CRocomagmatis drach.II. iridis drach.IIII. ſandarachę drach.dimidiũ, hoc eſt obol.III.terebinthinę drach.II.lycij Indici drach.I.uuę paſſę drach.VIII.

aloes

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 181 sur 580

©BIUM

aloes drach.I.omphacij drach.I.nucũ pinearũ toſtarum drach. VIII. ſucci glycyrhizæ drach.I. aluminis ſciſſi drach.I. balauſtij drach. I. floris roſarum drach. II. mellis heminas duas & dimidiam. In quibuſdam exemplaribus ſeſquihemina habetur. Ipſe quidem Andromachus ſic ſcripſit, non oſtendens quomodo mel miſcere oporteat, Num crudum, aut coctũ, aut deſpumatum tantum. Ego uero deſpumatum miſcendumeſſe cenſeo. Scripſit etiam alias ſtomaticas illitiones Andromachus omnes bonas, quare minime relinquẽdas putaui, ideoq; ſubſcribam omnes deinceps, quemadmodum ipſe præſcripſit.

Stomaticum quo ipſe ſe uti dicit. Floris roſarũ drach.II. nucum pinearum drach.I. croci drach.I. Excipe melle. Aliud quo item ſe uti dicit. Iridis illyricæ drach. VIII. croci drach. VIII. alij IIII. florũ roſarum drach. IIII. Excipe melle.

Aliud, Miſyos cyprij drach. VIII. iridis illyricæ drach. IIII. myrrhæ drach. VIII. croci drach.I. Excipe melle. Aliud odorum tenerum ad inflammationes & cruſtas cõmodum. Nucum pinearum drach. III. amyli drach. II. aluminis ſciſſi drach.I. floris roſarum drach.I. croci obol. III. Excipe melle. Hæc ex feru la Cratippi eſſe ait. Aliud ſtomaticum Menecratis. Croci drach. IIII. balauſtij drach. III. florum roſarum drach.I. alij dimidiam, fructus ericæ drachmam unam, malabathri drach.I. nardi indicæ drach.I. nucum pinearum numero XX. Excipe melle. Aliud quod ex libris Meliti eſſe ait. Rhois rubri drach. II. florum roſarũ drach.I. coſti, croci, utriuſq; obolos III. Excipe melle. Hanc etiam gargariſſari cũ paſſo, aut aqua mulſa ait, neq; ſcio cur hoc hic adſcripſerit, quum omnia gargariſſari poſſint. Aliud ſtomaticum quod etiam ipſe laudat. Floris iunci rotundi odorati, myrrhæ, croci, caſſiæ, aluminis ſciſſi, illyridis, ſingulorum drach. IIII. nardi indicę drach. unam. Excipe melle cocto. Hic quidem igitur cocto adiecit, In prioribus uero ſemper ſimpliciter melle dixit, permittẽs nobis quomodocũq; præparare uelimus. Ego aũt uelut dixi melle deſpumato utor.

Aliæ illitiones ſtomaticæ, quas Aſclepiades ſcripſit.

ILlitio ad putredines oris Aſclepiadæ Rhois rubri drach. IIII. acaciæ drach. unam, medullæ drach. IIII. uino pramnio diſſoluta excipe melle cocto, & utere ad illitionem. Haud ſcio quomodo reliquerit adſcribere ad medullam, Num ceruinam, an uitulinam conijci uelit. Quando igitur nõ adſcripſit, tutius eſt ceruinam adijcere. Forte enim eſſe uult medicamentum, fortior autem eſt medulla ceruina q̃ bubula. Alia; Succi hypociſthidis drach. II. balauſtij drach. I. lycij drach. I. acacię drach. I. Excipe oliuę immaturę ſucco, & melle ſubactis utere.

Illitiones oris aptæ eis qui medicamentarias qualitates ægre admittunt.

POrrò de mulierculis quid attinet dicere, & maxime diuitibus, quæ præ delicijs ſtomatica medicamenta ægre admittũt? Iam uero etiam uiri quidã non ſolum præ delicijs, ſed etiam natura quodã modo malum ſtomachum habentes, eiuſmodi pharmaca non ferunt. Et ſanè præterlabentia ſæpenumero in ſtomachum, non ſolum iniucunda aliquo modo ſunt, ſed etiam nociua. Manſuetiſſima igitur ex ipſis crocum habent & myrrham, & alumen. Melius igitur eſt aliquas ſtomaticas compoſitiones abſq; his factas habere. In moderatis itaque inflammationibus aut tonſillarum, aut uuæ, aut alterius alicuius partis, ſufficiunt ſucci ſoli fructuum iam dictorum, uelut rubi & mororũ, punicorumq; malorum & cotonearum. Quin & ſuccus nucum, ubi cum ſolo melle paratur, ſuauem guſtum habet, item'que muſtum ex acerbioribus uuis, ex quibus Aminæum uinum funditur, ſi in ipſum Rhus addatur: hoc enim uelut adſcripſit optimum fit pharmacum coctum ut dictum eſt. Ad eas uero inflammationes quæ multa

adſtrictione

©BIUM

adſtrictione indigent,illitiones ſtomaticas huiuſmodi paraui. Auſterorũ punicorum ſuccum,aut auſterorũ cotoneorũ,aut etiam utrorumq; ſimul,iuxta prędictam proportionẽ cum melle miſcui,atq; ſufficiens erat. At uero mororum ſuccus debile pharmacũ eſt.Sed inter hũc & prædictos medius eſt iuxta adſtringendi uim ſuccus rubi mororũ. Fortis autem eſt nullo minus ex corticibus nucum, quanquam non ſit etiam in guſtu acerbus. Vnicuiq; uero ex his licet uuas acerbas expreſſas miſcere,ſi quidẽ uehementius efficere uelis,eadem menſura: ſi uero non,omnino tamen dimidiũ ſucci ipſarũ addes. Vehementiſſimũ autẽ redditur pharmacũ ſi punica integra tundas unà cum corticibus, indeq; ſuccũ exprimas,atq; hoc magis ſi fuerint acerba, Amplius uero acerbiſſimũ ex his fiet, ſi ad punicorũ auſterorum ita tuſorũ ſuccum, uuæ acerbæ ſuccus ſuperaddatur cum moderato melle. Præſtantius adhuc erit, ſi tota cõtuſa punica mala paſſo cocta excoles. Licebit etiam ex ſolis dulcibus punicis pharmacum præparare,ut debilius,ita ſuauius,& magis ſi ex ſolo ſucco citra cortices cõpoſueris. Ego uero ſæpe tria punicorum genera permiſcui, auſtera, acida & dulcia. Ne uero ualde exaſperet,ammixto glycyrhizæ ſucco, optimũ pharmacũ efficies. Quin & ex fructibus factum per ſe ſolum optimũ eſt medicamentũ, tum his qui gargariſſando colluere,tum qui illinire oris inflammationes uolunt. Eſt autẽ & hoc partim auſterius,partim moderatius in adſtringendo,diceturq; de cõpoſitione ipſius paulo pòſt. Quando uero non ſolum repulſoriũ pharmacũ nos habere oportet,ſed etiam diſcuſſoriũ ſi quid appareat induratũ,in hũc modum ipſum parabis. His quæ medias facultates habent ex prædictis, inijcies aliquid dum coquuntur, ex pulegio,aut thymo, aut origano, hyſſopo,mintha, aut calamintha. deinde colabis,& habebis optimũ medicamentum. Si uero calidius efficere uelis,piper addes. Præparaui quandoq; etiã ſine pulegio,aut thymo,aut aliquo huiuſmodi id quod ex ſuccis conſtat,ſolo pipere in ipſum coniecto. Omnibus autem ſi glycyrhizæ ſuccus addatur,melius pharmacũ efficietur. Quod ſi pro opulentis componas,etiam amomi quid miſcebis. Quantitas autem huiuſmodi rerum eadem tibi ſeruetur,cum his quæ crocum & alumen ac myrrham adſumunt,uelut præſcriptum eſt:pro illis enim tibi hic amomum erit. Quin & maſtichen chian quando que inieci, poſt factam uidelicet colaturam, & poſtquam ea quæ incocta ſunt fuerint exempta.

De cruſtis in ore. Cap. 11

IN calidis & humidis corporis locis, quale eſt os, cito putredo accedit,ex quacunq; tandẽ cauſa fuerit exulceratũ. Confert ad hanc rem etiam,id quòd nihil penitus in ipſo ex pharmacis incũbere queat,uelut in alijs ulceribus poteſt. Eluuntur enim omnia à ſaliua. Quapropter etiam fortiſſimis pharmacis ſæpe ad ea uti cogimur. Fortiſſima autem ſunt quæ cruſtam,eſcharan Græcis dictam,efficiunt ad modum cauteriorũ. In externis igitur ulceribus,ubi parti curãdæ cruſta fuerit inducta, à fortibus pharmacis deſiſtimus, ad ea quæ cruſtas tollunt tranſgredientes,quæ manifeſtũ eſt exterſoriæ qualitatis ac facultatis eſſe. In his uero quæ in ore fiunt propter loci naturã, tutius mihi eſſe uidetur ammiſcere ad exterſoria pharmaca quædam fortia,quæ ſingulatim admota cruſtas infligunt. Ob hanc igitur cauſam melli uehementiſſima extergẽdi ui prædito,pharmaca ammiſcemus ipſas cruſtas efficiẽtia, Quem admodũ ſanè in ſordidis ulceribus in cuticula obortis, diximus ammiſceri oportere melli,quæ parũ extergent,thus, eruũ,iridem,ariſtolochiam,& quæcũq; alia huiuſmodi,eadẽ ratiocinatione contraria apponentes, uelut Hippocrates dixit: Vna enim eadẽq; ratiocinatio in utriſq; eſt, ut uidelicet exterſoriũ pharmacum

moderate

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 183 sur 580

©BIUM

moderate habens ad affectionẽ adhibeatur. Habebis autem cõmoderatum pharmacum ipſum mel, in ulcerum quidem ſorde, debilibus exterſorijs permixtum. In quibus autem ob loci naturam, putredinis acceſſionem formidamus, ex fortioribus quippiam ad ipſum mel ammiſcemus. Rationabiliter igitur ad oris ulcera arida medicamenta cũ melle cõmiſerunt, per quæ cruſtas inducimus. Quędam igitur ex huiuſmodi pharmacis prius recẽſui in eo loco, quo ad nomas oris medicamenta ſcripta ſunt. Eadẽ enim etiam ad cruſtas cõuenire dixi, ſi mel ipſis addatur. Quin etiam nũc de ipſis ſcribã, omnia tametſi bis dici cuipiam uideantur. Quæ igitur ab Andromacho ſcripta ſunt paulo ante, in memoriam ſaltem me reuocare oportet, ex eo loco in quo docuit quę pharmaca ad nomas oris cõueniant: apponam autem principia ipſorũ tantum. Vnum igitur pharmacũ ſic conſcripſit. Andromachi ſtomaticum odorum tenerum ad inflammationes & cruſtas cõmodum. Cõpoſuit autem ipſum ex nucibus pineis, amylo, & alumine ſciſſo, flore roſarum, ac croco, melle ammixto. Alterum hoc modo ſcripſit. Illitio ad affectiones in ore, cruſtas, ac nomas, qua etiam ipſe cũ melle utitur. Quin & omnia alia ab ipſo ad nomas deſcripta, etiã ad cruſtas cõmoda ſunt cũ melle.

Quæ Crito ad cruſtas conſcripſit.

QVæ uero Crito ad cruſtas ſcripſit illius ipſius uerbis ſic habẽt. Miſy crudum ueſtigio tollit. In alio exemplari cum melle toſtum habetur. Ad oris uero cruſtas, aqua diluto ac modico utere. Sint autem miſyos torrefacti drach. III. mellis boni cyathi ſex, commiſce ac utere. Similiter facit & chalcitis aſſata, cum melle, ut ſtrigmentitia ſit ſpiſſitudo.

Quæ Archigenes ad cruſtas ſcripſit.

ARchigenes autem de his ſic tradidit. In cruſtis quæ Eſcharæ Græcis appellantur, priuatim cõmodum eſt ſtercus caninum cum melle illitũ. Aut atramentum ſutorium purpurę marinæ tomento inuolutum urito, neq; agitato, deinde cum melle tritum illinito. Aut pice liquida cum pari melle, modica cedria ammixta utitor. Aut Rhoen coriariũ in aqua ſufficienter, donec ſtrigmentoſus reddatur, macerato ac coquito, & melle ammixto utitor. Facit & Syriacus Rhus cum melle. Aut hirundinũ uſtarum, & ſtercoris humani parem modum cum melle illine. Aut hepatis lupi aridi cochlearia duo trita bibẽda præbe. Horum pharmacorum maximam partem laudo, quod uero ex rhoe cõſtat damno, quum adſtringentis ſit facultatis quæ nequaquam cruſtis conueniat, Verum de lupino hepate non habeo quod dicam. Ad hepaticas enim affectiones ſcio hoc pharmacum tum per ſe, tum pharmaco ex eupatorio mixtũ bibi. An uero etiam ad cruſtas in ore potum conueniat, iuxta aliquam totius ſubſtantiæ proprietatẽ, per ſolam experientiam iudicare oportet, de qua non eſt quod dicam ut qui hoc non ſim uſus in huiuſmodi affectionibus. Caninum autem ſtercus ubi oſſa comederint canes, per omnia optimum eſt, Nam & magnopere auxiliatur, neque ullam inſuauitatẽ exhibet utenti. Humanũ uero tanquam abominandũ ſemper deteſtatus ſum. Vſus eſt itaq; ipſo quidã non prædicens, ſed latere conatus. Accepit autem nõ uulgare, ſed pueris dabat in cibo panẽ cum leguminibus quæ lupini uocantur, atq; ita reſiccatũ habebat in promptu ad quæcunq; eo utiq; opus eſſet. Quin & Muſa plurimum uſus eſt primus adeò ſtercore canino, album ſem per adſumens. Scribit igitur in præſenti affectione ſimiliter eodem canino ſtercore ſe uſum, his adeò uerbis.

Muſa ad Anginam.

AD Anginam ſtercus caninum album accipito ac reſiccato, tritumq; cribro medico cribrato, & in promptu habeto. Vſus tempore melle diluito, atq;

tunc ut

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 184 sur 580

©BIUM

atq; tunc ut deuoretur illinito. Hæc quum ſcribat Muſa, merito ei adſtipulamur: hoc enim pharmaco fortius nullum nouimus, neq; in angina, neq; in magna tonſillarũ inflãmatione, aut his quibus ex glãdulis ſuffocationis periculũ imminet.

Ex Sorano. Experti ſumus etiam Sorano ſcripta pharmaca probe facere, quæ his uerbis tradidit. Chalcitidis toſtæ, mellis Attici, quod ſatis eſt, chalciti dem cum melle terito ad ſtrigmenticiam craſſitudinem, ac utitor. Aliud ad cruſtas faciens & humore prægnantia itemq; fœtentia. Miſyos uſti drach. VIII. iridis illyricę drach. IIII. croci drach. I. Hæc trita ac mixta in pyxide lignea reponito, & tum per ſe, tum cum melle utitor. Conſequenter uero etiam hæc hoc modo prodidit. Aliud pharmacum Anthera ad prædicta faciens. Iridis illyricæ, ſandarachæ, cyperi, ſingulorum drach. IIII. aluminis ſciſſi, croci, croco magmatis, ſingulorũ drach. II. his tritis ac mixtis utere. Quidam uero & florum roſarũ, & gallæ, utriuſq; drach. II. adijciunt. Vtere autem ad putredines, & diſparatas per abſceſſum ac cruentas gingiuas arido, Ad cruſtas cum melle.

Quæ Heraclides Tarentinus ad cruſtas in ore ſcripſit.

HEraclides Tarentinus in ſcriptis ſuis ad Antiochidem in hunc modũ ſcripſit, de putredinibus in ore. Facit quidem & Anthera admota. Si uero ualidior ſit putrefactio, appoſita eſt hæc compoſitio. Bdellij uſti partes III. auripigmenti partem I. tritis mixtis utitor, & ſuperne linamentum cõuulſum impone, roſaceo tinctum ac expreſſum. Quidam bdellij partes VIII. capiunt.

Aliud ad robuſtas putrefactiones oris, ac reliqui corporis. Chalcitidis partem I. calcis uiuæ tantundem, auripigmenti partem dimidiã, tritis mixtis utere.

Aliud ad putredines in ore & gingiuarum abſceſſus. Florum roſarũ drach. IIII. aluminis ſciſſi drach. II. gallæ drah. II. myrrhæ drach. I. trita melli miſceto ac utitor. Verũ ad ulcera leuiter cruſtoſa, injjce aluminis drach. IIII. myrrhæ obol. III. gallarum drach. I. Aliud, Aceti acerrimi heminam unam accipito, in ipſumq; tantum ſalis donec non amplius liquetur conijcito, deinde donec ſiccetur coquito, & ex illo accipito, atq; aceti cyathum unum affundito, ac ore detinendum exhibeto, per ſatis multum tempus, deinde iterum atq; iterũ idem facito ter aut quater per diem, reſpectu habito ad ſubiectas partes. In pueris uero lanas circũ ſpecillum apponito, intingitoq; ac locum confricato, ea corporis figura ordinata ne ipſam deuoret. Quidam uero arido ſale utuntur terentes ipſum cum aceo & reſiccantes. Faciunt & alumen rotundũ ac ſori, pari pondere. Oportet autem colluere lentium decoctum modico ammixto melle, aut roſarũ cremorem cum melle. Quod ſi non exuperetur per hæc putrefactio, urere iube, munitis et cõtectis in orbem circũſitis locis, Sit autem candens ac pellucens cauterium, quod admoueatur donec nullus humor amplius defluat, & locus uideatur exuperatus. Poſtea colluenda prædicta, & Anthera compoſitione utendũ ex melle, uſq; quo cruſtæ circũrumpantur, atque tum ſanè melle uteris.

Aliud odorum tenerũ ad inflammationes & cruſtas commodum. Nucum pinearum drach. III. amyli drach. II. aluminis ſciſſi drach. I. florũ roſarũ drach. I. croci obol. III. Excipe melle. hoc medicamentũ ex Ferula Cratippi ſumptũ dicit.

Ad columellam ſiue gurgulionem. Cap. III

GArnoſa quędã particula in ſummo ore apparet depẽdens, ſi quis aperto plurimum ore toto, linguam deprimat. Hæc ipſa carũcula duobus nominibus appellatur à ueteribus Græcis, gargareon, & chion, hoc eſt gurgulio & columna. Cæterũ poſteriores Medici ferè omnes, non ita, ſed cionidem, id eſt columellam uocãt. Nam qui ſtaphylen, id eſt uuã, ipſam appellant, eorum neq; meminiſſe præſtat, Nos enim non particulam ipſam, ſed

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 185 sur 580

©BIUM

unam aliquam eius affectionem, ſtaphylen ſiue uuam nominamus. Raro autem hæc affectio circa columellam contingit, Verum ualde ſæpe inflammatur. Et ſanè quemadmodũ in alijs omnibus, in quibus ex humorum influxu cõtingit morbus, Ita etiam hic prima auxilia reprimunt fluxum. Adſtringentis igitur facultatis hæc eſſe oportet, & ſiquidem moderatus ſit influxus, moderate adſtringẽtis, quam auſteram priuatim dicunt, Vbi uero uehementior fuerit influxus, acerbę. Ambæ enim adſtringunt, ſed debilius auſtera, uehementius autem acerba, Relatæ ſunt autem ſæpe ambarum materiæ. Verum præſtat & nunc meminiſſe, quo in paruis inflãmationibus debiles, in magnis uehementes adhibeatis. Collutiones itaque moderate ſunt ex palmulis, aut phœnicobalanis, aut quomodocunq; appellare uelis, decoctis quandoq; ſola aqua, quandoque modico melle iniecto. Huic conſimilis eſt collutio ex decocto roſarum, pampinorũ uitis, rubi, rubi canini, aſpalathi, cyperi, ac cytinorũ, Item ſiliquarum, & radicum mori, hypociſthidis, malorum auſterorũ, & pirorũ acerborũ, ac ſorborũ. His fortiora ſunt myrti ac baccarum eius decoctum, & ex acerbis cotoneis malis, & uirgultorum tenerorum ilicis, arbuti, ſmilacis, ac phagi, & ipſarum glandium, meſpilorum item & cornorum, & fructus memæcyli. Generoſiſſimũ autem eſt decoctum gallarum, & Rhois culinarij ac coriarij, ac fructus miricæ, & ſpinæ Aegyptiæ. Ex his ſingula tum per ſe, tum etiã mixtim, cocta ex aqua gargariſſare oportet. Mirũ enim quàm mixturæ ipſorũ utiliores ſæpe fiunt ipſo ſimplici uſu. Quin & aridis tritis columellam contingere oportet, ſenſim quodammodo ad ſupernã regionem & externam, ad linguã uidelicet, ducendo. Verũ trita arida pharmaca cochleario excipiantur, & melius eſt ut ipſum cochlearium ad finem in obliquam ſectionem deſinat, quàm in rectam. Et ex his ipſis, Moderatæ quidẽ ſunt roſæ, & flos ipſarũ, & uirgulta iam enumeratarũ plantarũ, hypociſthis, Rheon, lapis quo ſutores muliebria calciamenta expoliunt, uocatur autẽ Ageratus, uelut non ſeneſcens, aloẽq; & cyperus, & iunci rotundi odorati flos, radix nardi Indicæ, ac noſtræ montanæ. Fortiora his ſunt, & citra manifeſtam aſpritudinem adſtringũt, fructus ſpinæ Aegyptiæ, Rheon, & quod diphryges appellatur, Rhus obſonium ſiue culinarius, & ex acerbis, balauſtium, cytini, malicorium, galla, & magis exacte quum omphacitis fuerit. Adſtringũt etiam eximie omnia aluminis genera, Sciſſum uero inter ea tenuiorum partium eſt, & ob id utilius. Atramẽtum uero ſutorium uehementem habet adſtringendi uim, ſed non expers eſt calfaciendi, & propterea putredinoſis ulceribus conuenit, & tamen exacerbat columellam, etiam ſi iam ſit in ſcirrhũ indurata. Succi porrò adſtringentes ex omnibus dictis plantis ſunt, & fructibus ipſarum conſimiliter. Dictum eſt de ipſis inter illitiones ſtomaticas, quarũ aliquæ ex muſti, aliquæ ex mellis mixtura præparantur. Corrumpũtur enim ſucci omnino, ſi abſq; melle reponantur, aut rurſus reſiccantur, ſi plurimum fuerint cocti. Quidam uero ſucci etiam ſi ad ſolem æſtiuum ſiccentur ad moderatam ſpiſſitudinem, per tempus tamen exareſcunt: & ſi ad plures annos durarint, in eam perueniũt ariditatem ut conteri queant in modum cytinorũ & balauſtiorum. Tales ſunt hypociſthidis ſuccus, & uuę acerbæ, ac glycyrhizæ & centaurij. Et ut in ſumma dicã, Omnes ſucci etiã ſi abſq; melle diutius fuerint cocti, non quidem corrumpuntur, uerum tempore fiunt aridi, & quidam ſanè uelut dixi cõteri poſſunt, quidã uero natura uidelicet tenaces & uiſcoſi, in laminam magis abeunt, quàm ut conterantur. Atq; hæc quidem ſimplicia commoda exiſtunt. Compoſita autem ex ipſis iuxta duplicem utilitatẽ fiunt, Vnam quidem ex his quæ eiuſdem generis ſunt, quando uehemẽti molle ammiſcemus, carentes medio, uelut florem roſarum aut ipſas roſas cum galla aut alu-

mine

©BIUM

mine permiſcentes,& unũquodq; ex prędictis lenibus pharmacis ad uehemens addentes. Non pauca enim numero iuxta huiuſmodi permutationẽ erunt.Imò & iuxta mixturã ipſam ex duobus factã, plura pharmaca fient, quum aliàs alia quantitate miſceantur. Velut ſi duplus ſit roſarum flos quantitate aluminis,aut uice uerſa,duplum alumen ad florem roſarum:poſſit autem non ſolum duplum, ſed & triplum,& quadruplum,alterum alteri miſceri.Neq; clàm eſt etiam par pa ri,atq; hoc quidem mediũ fuerit inter ſumma ſiue extrema.Reliqua uero omnia partim propius molliori accedũt,quæ uidelicet plus roſarum habent,partim au tem uehementiſſimo,quæ ſcilicet plus aluminis capiunt. In utriſq; uero non ob ſcurum eſt magis & minus, Quũ enim duo ſunt pharmaca, forte quidem eſt in quo alumen roſas excellit.Fortius autẽ eſt in quo triplum alumen ad roſas con tinetur,quàm pharmacũ quod duplũ ſaltem habet. Quod igitur ſemper me di cere audiuiſtis,etiam nunc dicã.Stulti ſunt qui inter duo eiuſdẽ generis pharma ca,utrũ ipſorum melius ſit quærunt, aut quod tandem omniũ optimum exiſtat. Perinde enim faciũt ac ſi quis quærat, præſtet'ne alicam aut ptiſanã ægris exhi bere, aut Num uinũ,an acetũ mulſum,aut aliquod purgatoriũ medicamentum, aut Num melius ſit ueratrũ album an nigrum, aut ſi in uniuerſum quis de omni bus auxilijs interroget, quod ipſorũ optimum exiſtat. Omnia enim reſpectu ad aliquid,tum emolumentũ,tum detrimentũ in ſe habent,quod ipſum etiam Hip pocrates dixit primus omniũ poſteriorũ quod equidem ſciam. Ex recẽtioribus autem medicis aliqui, quemadmodũ alia multa nugãtur,ſic etiam talia. Vidiſtis porrò ſæpe opere perfectã quam dico ueritatẽ. Intempeſtiue namq; aliqui phar macis quæ habebant uſi,deinde quod exacerbari affectionẽ his uiderent, ad alia citra methodũ tranſgreſſi,& neq; his quicquã efficientes,ad tertiã deinceps trãſi tionem, aliquando etiam quartã præter rationẽ delati, & affectũ iam malignum eſſe iudicãtes, me in conſiliũ adhibuerunt:quibus oſtendere mihi iuſſis pharma ca quæ habebant,id quod cõmodum eſſet ad præſentem conſtitutionẽ indicaui: atq; quum ipſi dicerent per pharmacum quod ego conſulebam,ægrum exacer batum eſſe, & ob id ſe eo uti formidare, uerũ etiam ſic perſuaſos à me ad ipſius uſum cõpuli,& tum illis,tum uobis,utrunq; quod Herophilus dixit,uerum eſſe oſtendi. Siue enim dixeris pharmaca nihil eſſe ſola per ſe ipſa,recte dices. Nihil enim ſunt,niſi utentẽ eis recte fuerint adepta. Siue rurſus pharmaca ueluti Deo rum manus eſſe dixeris,etiam hoc recte dices. Iuuant enim maxime, ſi is qui eis utitur in rationali methodo fuerit exercitatus,& cum hoc natura prudens.Qui dam enim nõ ſolum præſtantiores exiſtẽtes,de ſapientia cum prudẽtiſſimis con tendunt. Mixtura itaq; medicamentorũ eiuſdẽ generis, mediorũ pharmacorũ uſus gratia fit,& ob id ſemper duo cõtraria facultatibus pharmaca in unoquoq; affectu uos habere operæpretiũ duco.Permiſcẽdo enim ipſa omnino multis me dijs pharmacis abũdabitis.una igitur mixturæ eiuſdẽ generis pharmacorũ cau ſa hæc eſt, iam uidelicet relata. Alia porrò mixtura ex diuerſi generis pharma cis,ex huiuſmodi ratiocinatione cœpit. Raro equidẽ inuenerit quis affectionẽ aut diſcuſſorijs tantũ,aut repulſorijs indigentẽ. Paruæ etenim,& affectionis no mine uix à medicis dignatæ,confeſtim ſedãtur, Vbi uero generatus affectus ma iorẽ habuerit cauſam,impoſſibile eſt ipſum per repulſoria perfecte ſanare,& ma xime ubi ægri corpus fuerit humoribus multis refertũ,aut particula affecta natu ra debilis.Ob id igitur cogimur ſæpe quidem in principio,ſæpe uero paulo pòſt ammiſcere quippiã ex diſcuſſorijs.Si uero dolor affuerit ſimul uehemens,etiam ex mitigatorijs. Itaq; tunc opus eſt unicuiq; prædictorũ pharmacorum aliquid ex diſcuſſorijs addere. At uero quũ & hæc omnino multa ſint, à mollioribus au

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 187 sur 580

©BIUM

ſpicandum erit. Ab acribus enim inflammata exacerbantur. Atq; ea gratia compoſita medicamenta in uſum uenerũt, qum ad aliarum partium inflammationes tum gurgulionis. Veluti quum ad alumen iridem illyricam ammiſcemus, aut farinam eruinã, aut thus aut myrrham. Quũ enim adſtringentia ſint multa, & non pauca citra acrimoniam diſcutientia, uarietas pharmacorũ ad columellas inflammatas meritò multijuga facta eſt. Cæterũ tu perſpecta inflammationis magnitudine ac caliditate, & conſiderata influxus quãtitate, ampliuſq; copiam humorũ in toto corpore per cõiecturam aſſequutus, pharmaco in quo aut adſtringẽtium aut diſcutientiũ uis excellit uteris. Adſcribã aũt rurſus etiam hic pharmaca quæ ab expertiſſimis tradita ſunt, partim quidẽ cum proprijs diſcriminibus, non pauca uero etiam citra diſtinctiones, In quibus ſanè ego, uelut etiam in alijs quæ ſupra tradidi, propria diſcrimina apponam

Quæ Archigenes ſcripſit ad gurguliones inflammatos.

AD propoſitam affectionem ſic ſcripſit Archigenes in primo pharmacorũ. Vua laxata ſuccũ diſſolutũ admoue, aut gallam tritã cum ſale, aut ipſum ſal diſſolutum, aut lycij radicem tritam, aut omphacium cum melle. Si uero fortius uelis, Atramẽti ſutorij, ſquamæ æris, aluminis ſciſſi, miſyos, myrrhæ, gallæ, æquas partes tritas ac uino exceptas illine. Si ſola illa Archigenes tradidiſſet & ſic ceſſaſſet, haud iniuria ipſum reprehẽderim citra diſcrimen ſcribentẽ pharmaca facultatis penitus contrariæ. Verum quando in ſequentibus hanc ipſam tradẽdi negligentia corrigit, recte facit. Quod uero indiſcriminatim hæc dicta ſint, hinc diſcere licet. Vua inquit, laxata ſuccũ diſſolutũ admoue. Oportebat equidem etiam hic apponere, qualem ſuccũ dicat, Verum quũ omnibus iam perſuaſum ſit cyrenaicum ſuccum optime facere ad columellam inflammatã, non appoſuit cyrenaicũ, & ob id ſanè quiſpiam ipſi ſuccẽſuerit. At uero quòd acerrimum & maxime calfactoriũ pharmacum, ipſum cyrenaicum ſuccum cum contrarijs ſcripſit, non apponens diſcrimen, neq; oſtendens quando ipſo ſucco uti conueniat, & quãdo aſtringentibus pharmacis, In hoc perperam fecit. Atramentũ ſutorium enim & ſquamã æris, & alumen ſciſſum, & miſy, & gallam, omnia æquis partibus in uino terere iubens, ampliuſq; ad hæc myrrhã pari pondere addens, hoc modo compoſito pharmaco uuam illinit, quod fortiſſima adſtringẽdi facultate præditum eſt. Verum huius ſcripturæ indeterminatã incertitudinẽ mox mitigauit, præſcribendo uidelicet hæc uerba pharmaci cõpoſitioni, Si uero fortius uelis. Hoc enim ſcripſit tanquam ſcientibus nobis quando fortibus utẽdum ſit. Porrò mixtum pharmacũ eſt & hoc ubi ſcripſit, aut gallam tritam cum ſale, Galla enim uehementer adſtringit. Sal uero diſcutit cũ modica adſtrictione. In principio uero ſale non eſt priuatim utendum, ſicut neque ſucco, ſed in indurata iam & diuturna columellæ inflammatione. Ipſe autẽ nõ columella ſcripſit, ſed uua laxata, cum uulgo exiſtimans columellæ inflammationẽ uuã appellari. Et quid mirum hoc putandũ, quando etiam ex noſtratibus quidã ob Atticiſmũ ſupercilioſus & iactabũdus, uuam ipſam particulam appellari exiſtimauit. Maior enim huius quàm Archigenis ignorantia fuit, quanquã tum ex alijs ueteribus huius appellationis uſus parabilis ſit, tum ex Hippocrate cõſtet, ex his adeò in prænotionum libro, uerbis. Gurguliones cum periculo excinduntur, uruntur, ac reſecantur quãdiu rubri fuerint, & magni, Nam & inflãmatio ad hoc cõſequitur, & ſanguinis eruptio. Verum tales graciles reddere alijs artibus hoc tempore oportet. Hæc præfatus Hippocrates deinceps ait. Quũ uero totum fuerit ſeparatũ, quod ſanè uuam uocant, & extremum gurgulionis maius & liuidũ fueris factum, ſuperior uero pars tenuior, in hoc ſanè tempore tutũ eſt manus admoliri. Præſtiterit autem

©BIUM

autem aluo prius euacuata manū adhibere, ſi tempus hoc permittat, & non ſuffo cetur homo, Manifeſtius autē adhuc Diocles interpretatus eſt, qualis ſit affectio uua appellata, & poſt eum Praxagoras & Mantias, & quicunq; concomitantia affectus conſcripſerūt. Quidā uero etiam ob id affectionem uuam appellatā eſſe dixerūt, quod uuæ fructui extremum gurgulionis ſimile apparet. Quæ porrò deinceps ab Archigene ſcripta ſunt, recte dicta ſunt, diſcrimina nimirū uſus ipſo rum eo adſcribēte. Habent autem ſic. Cōmune pharmacum columellæ & tonſillarū. In cōmune tum tonſillis, tum columella inflāmatis, aut exulceratis, in principio cōuenit, quies, inedia, & cōſequens diæta, gargariſmi ſimplices leni ter adſtringētes. Poſca dilutior tepida, aut aqua mulſa, aut palmularum, aut uitis pampinorū, aut malorum cotoneorū, aut meſpilorum, aut piraſtrorum, aut roſa rum decoctū, ita ut ad auſtera decocta parum mellis ammiſceatur. Paulo ante quum aqua mulſa per ſe uti iuſſit in principio inflammationum, non recte fecit. Nihil enim adſtringens habet aqua mulſa, ſed rectiſſime quis ipſam exterſoriam dixerit: & ſi ſimul diſcuſſoriam dicat, nihil deliquerit. Quæ uero deinceps ab eo ſcripta ſunt, recte habent in hunc modum. Facit & acaciæ ſuccus aqua dilutus. Illinenda ſunt etiam cōſimilia ſtomatica medicamenta, uelut eſt quod ex moris cōſtat ſimplex. Rhois item ſyriacæ ac coriariæ cremore cocto ad ſpiſſitudinem, cum melle mixto utere. Aut punicorū dulcium atq; acidorum ſuccum ad mel lis craſſitudinem decoquito ac utitor. Aut uuæ acerbæ ſuccum expreſſum ad hibeto. Aut rubi, aut lentiſci, aut terebinthi, aut myrti, aut roſarū ſucco cū melle utere. Et poſtea forinſecus alumen ſciſſum cum dimidia aloes parte, ac modica acacia cum ſucco ſolani, imponere conſulens, hæc uerba infert. Quod ſi moretur inflammatio, acetum tepidū per ſe gargariſſet, aut galla trita ammixta, aut rubi aut agreſtis oleæ radice. Aut cyperi decoctū cum melle. Aut paſſum cum aqua. Aut ſycites uinum calidū. Aut maluæ decoctū. Manifeſtū eſt enim hæc auxi lia cōmunia eſſe, uelut prædictum eſt, tum columellæ, tum tonſillarum. Verum non recte uidetur mihi paſſo cum aqua cōfidere, utpote imbecilli ad talia medi camento. quemadmodū etiam uino ſycitæ, & maluæ decocto, priuſquam ad ſup purationē perueniat affectus: oportebat autem hoc ipſum ab eo indicari. Con nectit deinde Archigenes ad prędicta ſic ſcribēs. Illinito & ea quæ ſupra ad ulcu ſcula in naribus ſcripta ſunt. Priuatim autē picem cum oleo aut melle. Aut cro comagma cum modica galla & melle. Aut alumen rotūdum cum flore roſarū tritū, aut roſas aridas, aut florem ipſarū, trita inſperge, aut tum tonſillis, tum uuę inſuffla. Aut cyperi radicem, uel myrtū, aut lentiſcū, uel rubum, aut gallam, aut ſalem tenuem ſimiliter inſperge. Aut omphacium uel lentiſcū cum melle illine. Aut florem roſarum uel crocum cum mali punici ſucco. Hic rurſus adſtringen tia ad diſcuſſoria citra diſcrimen permiſcuit. Nihil enim ſimile eſt inſpergere ſa lem tenuem, aut roſas ſiccas, uel florem ipſarum. Aut pice cum oleo uti, quod pharmacum eſt calfactoriū ac diſcuſſorium, aut galla & alumine, quæ pharmaca ſunt maxime adſtringentia. Cæterum indurata iam inflammatione, recte pix li quida adhibeatur, aut arida oleo liquefacta. Tunc uero etiam ſal cōmodus fue rit, corpore uidelicet prius euacuato. Incipiente uero aut augeſcente & cū mul ta caliditate uigente, maxime contrarium auxilium eſt pix cum oleo, eademq; ra tione etiam ſal. Conſequenter autem recte deſcripſit Archigenes ad uigentem affectionē auxilia. Indicat autem ex eo, augeſcens & nihil opis ſentiens ex pre ſcriptis malum. Habet ſermo eius hoc modo. Si uero in uigorē peruenerit affe ctio, aut aluus ſubducatur, aut furfurū loturā calidā gargariſſet, aut ptiſanæ ſuc cum, aut paſſum tepidum, aut radicis dulcis decoctū cum paſſo & hyſſopo, aut

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 189 sur 580

©BIUM

ficus uino incoctas, aut ptisanæ succũ in quo uuæ passæ sunt incoctæ. Magnope re iuuantur si amygdalinum oleum in aures infuderis, forinsecusq; spongijs expressis leniter foueris. Quin & omelysis ex cruda ordeacea farina imponẽda, aut ex farina seminis lini aut fœni græci, aut etiam mixtura ex his omnibus facta. Si ita prope suppurationem fuerint tonsillæ, coadunare assidue per ficuum decoctum oportet, & tantum non indesinenter id ad gargarissandum exhibere, similiterq; aquam mulsam calidam. Si uero nihil tale apparuerit, augescat tamen malum, ita ut ægre transglutire possint ægri, & suffocationis principium sit nobis suspectum, aluus forti clysteri aut glande subducendus est, & uena cubiti secanda, cucurbitæq; cum scarificatione colio ac mento affigendæ. Fomentis etiam ac cataplasmatis frequentius & robustius utendum, & assiduis gargarismis. Quod si ad nullum horum præsidiorum cedat sed augeatur, uenæ sub lingua secẽtur, aut iuxta angulos oculorũ, atq; ea quæ in fronte est. Illinatur autem assidue fel tauri, & elateriũ cum melle, aut sal cum oleo ueteri melleq; & aceto. Aut cẽtaurea cum melle. Aut absinthium cum nitro & melle. Aut hirundines integras unà cum pennis ustas ac tritas cum melle illinito. Aiunt aliqui etiam summe facere hirundinum pullos teneros ualde siue recentes, siue inueteratos assatos, & in cibo exhibitos. Statim enim leuant suffocationem. Siue autem pueri sint, siue senes, sulphur & iridẽ cũ melle delingẽda dato. Quod hæ cõmunes medelæ sint utriusq;, uelut in principio dixit, uuę uidelicet & tonsillarũ, manifestũ fecit ex his quæ cõsequenter infert, quum ait. Aliqui angina prehẽlis, quos tum synanchicos tum cynãchicos Græci appellant, elaterij, & fellis tauri, utriusq; obolos II. cum aqua mulsa tepida bibẽdos præbent. Quidã uero asellos sub aquarijs uasis nascẽtes in potu exhibẽt, aut delingẽdos dant, aut dolentibus & affectis partibus illinũt, & ualde se iuuari testãtur. Quin & per uaporẽ intra os receptum hoc modo fomentum adhibetur. Origanum aut hyssopum, aut satureiam, cum sufficienti aceto diligenter in olla feruefacito obturata, Operculum autem circa medium habeat foramen. Deinde harundinem ad foramen operculi ac os ægri adaptato, ac fomentum admittito. Si uero os à feruore harundinis cõburatur, ouum uacuũ utrinq; perforatum ægri in ore contineant, & per ipsum harundo inseratur. Mollius fit fomentum, si pro aceto aqua sumatur. Quidam nitrum, & origanum, & nasturtij semen, ac oleum in posca trita miscent, & similiter pro fomento adhibẽt. Aut cinerem pullorum hirundinum implumiũ illine, aut solani succum, & butyrum æquis partibus cum rosaceo cerato mento impone. Eis uero qui suffocantur, picem cum aqua & nitro in potu præbe. Hæc quidem Archigenes scripsit. Ego uero nunquã tentaui ulli alicui, ea quæ bibuntur pharmaca, in eiusmodi affectionibus exhibere, qualium sanè tum ipse, tum alij quidam meminerunt. Itaque hoc quod ad finem sermonis præscripti habetur, his uerbis: Eis uero qui suffocãtur, picem & nitrum cum aqua in potu præbe: non possum mihi persuadere qua ratione sit dictum. Imò neq; ex præceptoribus aliquem, neq; alium ullum eo utentem uidi, neque etiam ipse in usum assumere tentaui. At uero uenam secare eis qui suffocãtur, & eluere forti atq; acri clysteri, & purgatoria exhibere, gratia euacuandi uniuersum corpus, & transferendi infra humorum momentũ qui ad affectas partes feruntur, rationabile est, & multa experientia iudicatum ac cognitum. Similiter etiam post totius corporis euacuationem, & diuersionem ad infernas partes, pharmacis acribus multum discussorijs uti, rationi cõsentaneum est, & experientiam testem habet. Picem uero cum aqua & nitro in potu præbere, abstinui, utpote quum neque alium utentem uiderim, neque rationem ad hunc usum ducem habeam.

Quæ

©BIUM

Quæ Apollonius in primo parabilium prodidit.

APollonius in primo parabilium ſic ad uerbũ ſcripſit. Ad inflammatam columellam illitiones. Sale trito & melle illinens reprimes columellam. Picem illinens per digitum apprimito. Succum cyrenaicum aqua diluito, & columellæ adhibeto. Chalcitidẽ tritã ſimiliter admoueto, omphacio trito cum melle utitor. Hæc Apollonius, Licet autem nobis uidere in his quæ abſq; diſcrimine ſcripta ſunt, quod ſi quis non uniuſcuiuſq; indefinite ſcripti facultates nouerit, quo in oportuno tempore eis utatur, maximum omnino nocumentum inferet. Scriptum eſt itaq; hic primum omnium, Sale trito & melle utendũ eſſe. Poſtremũ autem, omphacio cum melle. Cõtraria autem facultas eſt omphacij ad ſalem. Quare ſi quis in principio ſale utat̃, maxime ſi humores in corpore ex ęquo abundent, aut etiam circa caput hæreant, extreme ægrum lædet. Omphaciũ uero in principio commodiſſimum eſt, non trahens, neq; euellens ad ſe ex alto, uelut ſal cum melle, ſed repellens. Sales autem cum melle diſcuſſoriam uim habẽt, modica adſtrictoria ui ſali cõmixta, quæ ſanè per ammixtionem mellis penitus euertitur. Cæterũ id quod ex pice conſtat, inueteratis inflammationibus, & iam in ſcirrhum, ut ita dicam, induratis conuenit. Quemadmodum etiam cyrenaicus ſuccus non incipientibus, ſed ubi iam quod influit per adſtringentia repreſſum eſt, prodeſt. Chalcitis uero in totum inepta eſt, præterquam ſi ualde inueterata & ægre curabilis ſit affectio. Eſt enim medicamẽtum mordax ſi cruda adhibeatur, quapropter ut uim ipſius deleamus, uſta frequentius utimur. Deinceps Apollonius hæc ad uerbũ ſcripſit. Gargariſmi ad pendulam columellam, Origanum tritam, aceto & aqua affuſis, feruefacito, & cum caricarum ſucco miſceto, ac utitor ad gargariſſandum. Aut hyſſopum terito, & caricarum coctarum ſucco miſceto, ac utitor uelut origano. Mentam ac rutam & coriandrũ lacte aſinino trita gargariſſanda præbe. Apium & lauri folia trita, & uino aut lentis decocto diluta gargariſſato. Noui quendam qui omnibus ab Apollonio ſcriptis indiſcriminatim utitur, in principio inflammationis gurgulionis uno ex his uſum eſſe, & ægrum extreme læſiſſe: præter alia enim neq; ſciebat quid pendula columella eſſet, quum uelit Apollonius ualde laxatam abſque inflammatione, gurgulionis affectionem oſtendere, quam etiam reſecare conſueuimus, atque in hac re uera pituitam detrahentia & calfacientia pharmaca commoda exiſtunt. Nam in totum ſubalbida fit & exanguior. Deinde Apollonius hæc ſubdit. Lotium aſini plurimum & calidiſſimum bibendum præbe. Idem etiam in angina. Miror equidẽ eiuſmodi auxilia tradẽtes: certe enim ſcio omnes homines, paucis omnino exceptis, citius mori uelle, quàm urinam aſini bibere. Verum hic etiam plurimam addidit, & aliàs uelut etiam antè dixi, abſurdiſſimum eſt curantẽ oris inflammationem, pharmacum potabile exhibere, niſi ſi ex purgantium numero exiſtat. hæc enim alterius uſus gratia dantur. Ex alijs ſufficiunt quæ citra tranſglutitionem auxiliari poſſunt. Quin & quod poſtea ſcriptum eſt ſimilem habet abſurditatem, quod itidem bibere iubet. Scribit itaq; ſic de ipſo. Lauri folia trita ex uino & aqua bibenda præbeto.

Quæ ab Hera tradita ſunt.

HEras igitur multò melius quàm Apollonius ſcripſit hoc modo. Ad columellam laxatam. Gallæ omphacitidis partem. I. ſalis ammoniaci partem. I. Vtrũq; per ſe ac ſimul terito, & expleto inde cochleario uuam cõtingito. Lapidem Ageratũ appellatũ, quo ſutores ad muliebria calciamenta expolienda utuntur, deradito, indeq; cochliariũ expletũ uuæ adhibeto. Ex his duobus pharmacis, alterum poſterius omni moleſtia caret, neq; nocere potens, neq; magnopere

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 191 sur 580

©BIUM

iuuare, quocunq; tandē tempore quis eo utatur. Fortius eſt prius. In principio itaq; & quum ualde rubent, minime aptum eſt. Si uero præeuacuato toto corpore, & poſt repulſoriorū pharmacorū uſum, adhibeatur, ubi non ualde rubens ſit gurgulio, iuuare poteſt. Ex cōtrarijs enim fortibus cōponitur facultatibus repulſoria & diſcuſſoria. Quare non recte fecit Heras indiſcriminatim ipſa tradendo.

Quæ Heraclides Tarentinus tradiderit.

TArentinus porrò Heraclides in libris ad Antiochidem, ad inflammatas columellas ſic ſcripſit. Omphacīū ſiccū terito, & ammixto ſufficienti melle adhibeto. Aut gallam tritam cum melle, aut alumen ſciſſum eodē modo. Aut ſuccū cyrenaicū cum melle. Aut Melanteriā qua ſutores utuntur. Aut Andronium paſtillum, quē in uulnerarijs medicamentis referā, cū uino. Oportet autem poſt hæc lentiū decoctū gargariſſare. Recte ad finem hoc adſcripſit. Vehemētia enim ſunt omnia præſcripta ab ipſo pharmaca, acerba qualitate prædita, & obid exaſperanti, Itaq; aſpretudinem ab ipſis inductam mitigare uult per lentium decoctū. In moderata inflāmatione non eſt neceſſe his uti, quemadmodū neq; ubi columellæ ualde rubræ fuerint, & calidā inflāmationē habent. Imò neq; in declinatione earū: tūc enim diſcuſſoriorū medicamentorū uim prędominari oportet.

Ab Aſclepiade prodita.

ASclepiades ad eaſdem ſic ſcripſit. Siccū ad laxatas columellas. Anethum unà cum ſemine & radicibus quod ſatis eſt accipe, & in uas fictile conjectum, cuius os ſit ſubobturatū, & ipſum uas luto oblitū, in furnū donec uas igneſcat mitte, deinde ex furno extractum anethum uſtum tere, & ſublatum repone. Vſu uero expetēte anethi partes II. accipe, & iridis illyricæ in tenuiſſimū pulluillum redactæ partem I. ammiſce, ac per harundinē inſuffla. Aliud, Roſarū ſiccarum ſextariū I. nardi celticæ unà cum radicibus & adhærente terra faſciculum unum, nidi hirundinum ſylueſtriū aridi drach. III. myrrhæ drach. VIII. gallas omphacitidas numero XV. contuſa & trita inſuffla, & cū digitis adhibe. Ex his duobus pharmacis prius penitus nihil ex repulſorijs habet, ſed eſt totū diſcuſſorium. Alterū uero ex contrarijs mixtum eſt facultatibus: multam enim diſcuſſoriam uim habet ſylueſtrium hirundinū nidus, adſtringētem autem gallæ, Mediæ uero potentiæ eſt myrrha, & mixtæ nardus celtica, Ita ut tum diſcuſſoria, tum adſtrictoria facultas, ambæ in eo ſint moderatæ. Cæterum per harundinem eiuſmodi pharmaca inſufflari, ualde improbo. Defertur enim ex ipſis multū, tum in gulæ ſummum, tum in ipſam gulam. Præſtat itaq; cochleario indita apprimere, quemadmodū ego uti ſoleo, ut uidiſtis. Quin & tertium pharmacū Aſclepiades poſt prædicta duo cōſcripſit his uerbis. Siccū ad laxatā columellā & tumētem Neapolitæ. Piperis albi drach. I. myrrhæ drach. I. aluminis ſciſſi drach. II. gallæ omphacitidis drach. II. trita admoue. Hoc pharmacum à principio uſque ad finem utile eſſe poterit, præterquam in uehementer rubentibus. In his enim uitare oportet acrium ac mordacium ualde mixturam, quale hoc loco piper exiſtit. Aliud deinceps eiuſdem facultatis ſcripſit ad tumentes columellas ex his compoſitum. Lapidis agerati drach. IIII. floris lapidis Aſij drach. IIII. terræ ſamiæ drach. IIII. aluminis ſciſſi drach. II. croci torrefacti drachmas II. gallarum omphacitidum drachmas II. tritis utere. Hoc & nos uſi ſumus ſæpe ut optimo, & quod omni tempore iuuare poſſit, præterquā uelut in præcedenti dixi, ſtatim in principio, & quum ruber & calidus fuerit inflammationis tumor. In inueteratis autem iam, & corpore euacuato, poſt unum uſum ſtatim magnam commoditatem exhibet. Sunt enim uehementer adſtringentia, ac diſcutientia, & ea quæ mediæ materiæ ſunt, in ipſo temperate mixta.

Critonis

©BIUM

Critonis pharmacum hoc modo ſcriptum ad columellas.

HOc pharmacum ad ipſam temporis oportunitatem apparato. Oſſium palmularum, nucum tenerarum immaturarum ſiccarum, utrorũq; drach. IIII. urito ac in puluillũ terito. Vtere arido admoto. Et in hoc pharmaco oſſiũ palmularum uis ſatis diſcuſſoria eſt. Nam & in alijs affectionibus, eorum experientiam habemus, quod eiuſmodi uiribus ſint prædita. Nucum uero tenerarum ſiccarum cinis, diſcuſſoriam uim habet unà cum adſtringente.

Sorani ad columellas.

QVin & Soranus pharmacũ indiſcriminatim ſcripſit, nõ apponens in quibus priuatim faciat. Habent autẽ uerba eius hoc modo. Radicẽ dulcẽ cõtundito, & mel & dulcẽ aquam pari mẽſura affundito, deinde coquito, & ſuccũ gargariſſandũ præbeto. Peccauit in hoc quod nõ adſcripſit, maxime mitigatorium hoc pharmacũ eſſe, quod in uigore inflammationum magnopere auxiliari poteſt. Huius uſus cõmodus etiam eſt, ubi ex acerbis pharmacis immoderatius quis irritarit & exaſperarit columellã inflãmatã. Hãc enim lenit hoc pharmacũ.

De pharmacis ad ulcera oris aphthas appellatas. Cap. IIII

VLceratiões in ſuperficie oris obortas aphthas appellãt, habẽtes quippiam igneæ caliditatis: fiunt autẽ ut plurimũ pueris lactẽtibus, quum aut uitioſum fuerit lac nutricis, aut nõ probe ipſum cõcoxerit infans. Curantur facile utpote quæ ex moderate adſtringentibus ſedantur. Quandoq; tamen diuturnæ fiũt ac ægre ſolubiles, & progreſſu tẽporis putredinoſum quid acquirunt, quod à Medicis Nome appellatur. Scripta itaq; ſunt & ad ipſas medicamenta moderata quidẽ ad eas quæ nihil maligni habent. Fortia uero ad eas quæ iam quid putredinoſum & ſerpendo depaſcens habent. Mentionẽ faciã eorũ quæ recentiores coaceruarunt, Nam ex his quæ ueteres conſcripſerũt, optima cum magna experientia ipſi elegerũt, & quædã eorũ quæ poſtea inuẽta ſunt appoſuerũt. Inuenias aũt poſt ueteres, etiã Mantiæ & Heraclidę Tarentini plurima pharmaca ſcripta. Similiter & Menecrates librũ optimorũ pharmacorũ inſcripſit, ex quibus plurima ipſe inuenit. Quemadmodũ & cappadox Heras. Andromachus aũt duos, & tertiũ in quo oculorũ pharmaca cõtinentur. Plures aũt libros cõpoſuerunt Antonius Muſa, & poſt eum Aſclepiadę duo, & poſt hos Crito. Verũ hi quidẽ tres poſt Andromachũ nati ſunt, Heras autẽ ante Andromachũ, & ante ipſum etiam Muſa ac Menecrates. Longo uero tempore etiam hos præceſſit Heraclides, & præceptor eius Mantias. Verum Mantias uelut ab initio Herophili ſectator fuit, ita etiã per omnia manſit. Heraclides autem medicorũ empiricorũ ſectam elegit, optimus medicus tum circa alias artis partes factus, tum plurimorũ pharmacorũ expertus. Quũ itaq; aphthę, de his enim ſermo inſtitutus eſt, malignæ euadunt, fortioribus medicamentis egent, qualia etiam alias in tonſillis ac ore affectiones ſanant. Prædicto igitur ſcopo compoſitionis eorum, nihil amplius opus habeo de his dicere, ſed ad narrationem progrediar præcognitorũ, initio ſumpto ab his quæ Andromachus ſcripſit, quemadmodum conſueui ad uerbum ipſa tranſcribere.

Quæ Andromachus ſcripſit ad aphthas.

NOn ſolũ Andromachus, ſed & alij multi duo pharmacorũ genera ad aphthas conſcripſerunt. Ad eas quidem quæ nihil maligni habent, moderata uiribus pharmaca cõponentes. Ad malignas uero fortiora: adſcribunt autem in his ipſi aliquando, quod ad aphthas & ulcera hoc pharmacum conuenit, aliquando quòd aphthas putredinoſas, Quum uero ſimpliciter ad aphthas adſcripſerint, ſimplices indicant & nihil maligni habentes. Andromachus igitur

ad malignas

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 193 sur 580

©BIUM

ad malignas aphthas ſic ſcripſit. Ad aphthas in ore & ulcera. Aluminis ſciſſi uſti drachmas. II. fructus ericæ drach. I. oleo excipito, & per digitum locis appri mito. Aliud, Aeruginis drach. II. aluminis ſciſſi partes II. gallæ in puluil/ lum redactæ partem unam, terito & per linteolum cõcernito, deinde digitũ oleo madefacito, ſuccumq; excipito, & tonſillis extergẽdis apprimito, item palato, & uuæ. Diſparat pelliculas, & tollit aſperitates circa ipſum os, callos excoriat, & ul cera ad cicatricem perducit. Cæterum ad aphthas in ſuperficie hærẽtes ſic ſcri/ pſit. Ad aphthas lycium Indicum uino tritũ circũlitum facit, & ericæ fructus tri tus, aut roſæ ſiccæ cum melle. Hæc præfatus infert. Si uero nigrę ſint & malignę, Vuæ paſſæ puræ partes III. aniſi tantundẽ, trita cum melle illine, deinde collue.

Quæ Crito ad aphthas ſcripſit.

CRito uero ſic ad aphthas ſcripſit. Portulacam in melle tinctam mãducet, aut oleæ foliis in uino coctis os colluat, aut foliorũ myrti albæ decocto ex uino, aut æruginis uermiculatæ obolos III. in uini heminæ parte quarta tritos colluat. Quin & galla in aceto teratur, ac illinatur. Faciunt & amygdalæ amaræ cum melle. Nigrefactas autem aphthas, uua paſſa exacinata & aniſo tritis cum melle illine. Tarẽtinus autem Heraclides, ubi exterſeris ait farina erui cum mel/ le, gallam cum melle adhibe. Conuenit & Rhus obſoniorum cum mentæ ramu lis. Sit autem Rhois copia quantum tribus digitis prehendi poteſt, mentæ ue/ ro ramuli tres, & roſarũ folia ſeptem, & nuces pineæ ſeptem. His omnibus cum melle tritis utitor, aut lycio ex aqua. Conuenit & fex uini dulcis illita cum mel/ le. Aut alumen, & malicorium punici dulcis, æquis portionibus terito, & adipe anſerino mixta illinito, atq; aquam calidam frequentius colluendam præbeto, ampliusq; adipem anſerinum admoueto. Aliud Muſæ. Fructus myricæ drach. VI. aluminis ſciſſi drach. II. oleo excepta admoue. Aliud maxime in pueris. Rhoẽn rubrũ tritum melle mixtum illine, aut adipem ſuillum & mel liquefacta. Præbeto eis etiam gargariſſandum lac aſininum. Quod ſi multa ſa/ liua feratur, gallam & ſolanum aceto diluta gargariſſare facito, aut uiolas albas ſiccas cum melle tritas illinito. Hæc quũ ſcripſerit Crito, meritò quis eis ſuccen ſeat, uelut etiã alios ſemper reprehẽdo, qui ex ordine indiſcriminatim auxilia re/ cenſent, non apponẽtes an incipiente affectione, aut progrediente, aut deceden/ te, aut uigente, aut decreſcente, cõueniant, & Num parua exiſtente affectione & manſueta, aut adeò maligna ut iam putredinoſum quid habeat. Ex his enim quæ ſcripſit aliqua ſimpliciſſima ſunt in pueris maxime cõuenientia nullam affe ctionem habentibus. Velut quum adipem ſuillum & mel liquefacta aſſumit, & multò magis quum aſininum lac colluere præcipit. Simpliciſſimum pharma/ cum eſt & portulaca melle tincta & manducata, & collutio ex foliis oleæ, ſimili/ terq; ex myrto alba. Fortiſſimum uero quod ex ærugine & uino conſtat, quem/ admodũ etiam galla acri aceto trita ac illita. Valde enim forte hoc pharmacum, uelut etiã id quod ex ærugine cõſtat. Verũ in illo pauciſſima eſt ærugo, (obolos enim tres dixit in uini quarta heminæ parte terẽdos eſſe ac colluendos) debiliſq; fit, copia mixturæ uini exoluta, Galla uero aceto acri trita ut craſſa fiat, & illitio/ ni apta, ualde uehemens eſt pharmacum, Quemadmodũ etiam quod ex alumi/ ne & malicorio punici dulcis componitur, quod niſi ad adipem anſerinum am/ mixtum eſſet, ad putrefactiones fortes congruens eſſet. Forte eſt & quod ex my ricæ fructu ac alumine conſtat, ſed non adeò uelut id quod ex galla & aceto. Se/ mel porrò tantum recte fecit apponendo in uerborum ſerie ſic. Quod ſi multa ſaliua feratur, gallam & ſolanum aceto diluta gargariſſare facito. Multam enim ſaliuam ferri, maiorem affectionem eſſe ſignificat. Præſtabilius autem fuiſſet ſta

tim

©BIUM

tim dixiſſe. Quod ſi paſcendo proſerpat affectio, aut ulcera profunda fiant, aut eiuſmodi quippiam adſcripſiſſe.

De his quæ Aſclepiades ad aphthas ſcripſit.

REcte igitur fecit Aſclepiades, tametſi non multa pharmaca ad aphthas conſcripſit. Veruntamen in duobus quæ in principio tradidit ſic. Ad aphthas citra nomen ſerpendo depaſcentē. Deinde poſt duo rurſus adſcribens. Ad aphthas depaſcentes. Lenia enim ſunt duo pharmaca, alterū quidē prius in quo ait, Medullam bubulam melle mixtā ac tepefactā illinito. Maxime uero pueris infantibus eſt commodum. Alterum uero eſt, Adipe ſuillo melli ammixto utitor. Cæterum ad depaſcentes aphthas, gallarū decocti cyath. I. ac mellis tantundem miſcere iubet, & feruefacto uti. Verū ego tum hoc pharmacū, tum alia tria poſt ipſum tradita, paulo antè in pharmacis ad nomas præſcripſi: neque enim referre puto, ſiue ex aphtha, ſiue ex alio quopiam tranſitio ad nomen contingat.

Quæ ab Apollonio ad aphthas ſcripta ſunt.

APollonius autem Herophili ſectator in primo parabiliū pharmacorum ſic ſcripſit ad uerbum. Ad aphthas albas. Chalcitidem oleo tritā penna illinito. hoc ueſtigio ſedat. Poſtquam uero pura facta fuerit, Myricæ fructum tritum, & aqua mulſa aut uino dilutū illinito, maxime infantibus. Deinceps autem aliud ſcribit, & maxime ad nigras aphthas. Vuam paſſam exacinatā & aniſum trita cum melle illinito. Et rurſus aliud, Atramento ſutorio trito cū melle utitor. Videtur ſanè in malignis, eiuſmodi pharmacis iubere uti. Adſcripſit itaque ad primum, Ad aphthas albas. Ad ſecundum, Ad nigras. oſtendens per id colorem præter naturam, & magnitudinem affectionis. Cōſequenter adſcribit & collutiones ad aphthas, hac uerborum ſerie. Vino nigro auſtero & ſubad ſtringente colluito. Oleæ foliis in uino coctis colluito. Myrti albæ foliorum decocto cum uino ſimiliter utere. Hæ collutiones citra diſcrimen ſcriptæ nullum detrimentum inferūt. Nam & in moderatis, & in maioribus, & in maximis affectionibus conueniunt. Recte uero deinceps aliud ualde efficax ſcripſit. Aerugi nis uermiculatæ obolos III. in uini quarta heminæ parte gargariſſandos præbe. Deinde etiam uinū colluendū præbe. Hoc enim in fortioribus conuenit, quemadmodum etiam quod conſequenter ſic ſcriptum eſt. Muriam oliuarum & acetum pari mēſura mixta colluenda dato, indeq; uino colluito. poſtea etiam aqua mulſa, & deinde aqua. In omnibus autem oleum colluendum præbe. Poſt hæc, duo pharmaca ſcribit diuerſis formis ac ſpeciebus aphtharum congrua. Hyſſopum enim tritum ad calidas & eroſas affectiones, itemq; puras maxime contrarium eſt: congruit autem ſordidis & inflammatis aphthis. Omphacīū uero cum uino aptū eſt pueris & mordacitatem ſentientibus ac eroſis. Iubet autē omphacium cum uino tritum colluī, hyſſopū uero cum uino aut aqua mulſa. Validum ualde eſt quod ab his ſequitur pharmacū, ut iam paſcendo proſerpentibus aphthis cōueniat, quod ipſum componit, myricæ fructum coquens cum aceto. Validum eſt & quod deinceps ab eo ſcriptum eſt, in quo ait, Gallam tritam in acri aceto colluendam præbe. Hoc uero quod poſtea ſequitur, in quo ait, ſucco ſilphij diluto ſimiliter utitor, & poſtea oleum coluēdum dato: etiam ipſum acre & mordax eſt ac diſcuſſorium non adſtringens. Non recte itaque adſtringentia & acerba ac repulſoria, diſcuſſorijs ammixta ſunt ac acribus, atq; hoc nullo diſcrimine adiecto. Quod uero ſequitur ex aceto apparatū generoſum eſt: quòd autē nō appoſuit ad acetū, acre, in hoc deliquit, & quod per ſemen lini moderatius reddi tacuit, adiecit autē ipſi etiā loliū, pharmacū multū diſcuſſoriū, atq; propterea ipſum ad linguæ tumores cōuenire ait. Verū adſcribā omnē ipſius dictionē.

Semen

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 195 sur 580

©BIUM

Semen lini,ac lolium, æquis partibus aceto trita colluito. Hoc itidem ad linguæ tumores facit. Longe lenius his omnibus pharmacũ deinceps ſcripſit hoc modo, Folia pruni cõtuſa ac lacte permixta colluito. Quum enim adiecerit ſermoni,colluito, manifeſtum eſt quod multo lacti pauca folia ammiſcet. Nam ſi folia cum lacte trita pro pharmaco inunctili eſſe iuſſiſſet,palàm utiq; eſſet,quod multa folia,paucũ uero lac eſſe iuſſiſſet. Deinceps porrò etiam quæ manſa aphthas iuuent annectit. Mandendæ ſunt oliuæ muria conditæ. Manifeſtum eſt leniſſimum hoc pharmacum eſſe. Et rurſus. Portulaca melle tincta manducetur. Et hoc ſimiliter mite eſt. Differunt hæc duo inter ſe in eo,quod oliuæ muria conditæ & adſtringunt,& diſcutiunt:plurimã uero in ſe adſtringendi uim habẽt. Portulaca uero cũ melle imbecillius eſt pharmacũ. Conſequenter probe fecit quum ait, In pueris cõuenire quæ dicturus eſt medicamenta. Scribit uero de eis in hæc uerba. Vbi puer aphthas habeat, Similaginẽ & medullam bubulã, ac farinã,cocta in cibo exhibeto. Si uero ſugere nequeat, lienem bubulum in uino coctũ, ac tritum cum melle, in cibo dato. Hoc pharmacũ ſuperuacaneũ eſt,& plus æquo curioſum. Deinceps recte ſcripſit. Abſtinendũ circa diætam,ab acribus, & ſalſis,& acidis tum edulijs,tum potibus. Deinde haud ſcio quo modo,in hanc ſententiam ſcribit. Atramentũ ſutorium tritum cum melle illinito. Hoc enim medicamentum ſuperius ſcribere oportuit cum alijs fortibus pharmacis.

Quæ Archigenes ſcripſit ad aphthas.

QVædã ex his quæ Archigenes ad aphthas ſcripſit, eadẽ ſunt cum præſcriptis, Verum uiſum eſt mihi ex ordine omnem ipſius ſermonem adſcribere,ita ut nihil ex eo relinquam. Scribit igitur ſic. Ad aphthas collutiones faciũt. Foliorum oleæ decoctum, aut foliorum myrti albæ eodem modo. Aqua oliuæ colymbadis appellatæ,hoc eſt muriæ innatãtis. Facit & amurca,& marrubij ſuccus,aut lentis decoctũ, ſeu rubi,aut cypri. Aut æruginis uermiculatæ obol. III. in uini cnidij quarta heminę parte diſſolutas colluat. Illitiones autẽ faciunt plerag ex deſcriptis ſtomaticis medicamentis:priuatim autem cõgruunt hæc. Aluminis ſciſſi, florum roſarũ, æquales partes, fructus myricæ duplum,utere ſiccis. Aut thus & glycyrhiza ſuccum æquis portionibus,gallæ,myrrhę,aniſi,ſingulorum parum quid,cum uino protropo illine. Aliud, Mannã & ſalem pari pondere ſicca,per pennã adhibeto. Aliud, Fecem uini dulcis cum melle illinito. Aliud, Miſy & alumen & Rhoëm cũ melle, aut chalcitidẽ cum oleo,per pennam illinito:uehemẽter bonum eſt. Aut oleæ folia cum oleo illinito. Poſtquam uero repurgatæ fuerint,myricæ fructum cum aqua mulſa aut uino illine. Aut ubi cum erui farina & melle exterſeris,gallam cum melle adhibe. Aut myricæ ſemen & aluminis tertiã partem cum oleo illine. Hoc etiam ad nomas facit. Aut adipem ſuillum aut anſerinum manna inſperſa illinito. Aut gallam tritam cum oleo. Aut liquidum alumen dilutum. Aut cypri folia manducent. Aut lycij radicem aridam adhibe. Aut oleæ germina trita ex melle. Aut gallam cũ ſale. Si uero extendatur affectio,& ſerpendo putredinoſe depaſcat, collutionibus quidem & gargariſmis utẽdum eſt ad aphthas deſcriptas fortioribus:priuatim autem muria frequẽtius colluenda eſt. Aut herbam ſacram aqua aut uino incoctam colluendam aut gargariſſandam dato. Illitionibus etiam ad aphthas deſcriptis fortioribus utãtur: priuatim uero cornu cerui tritum affrica. Aut atramentum ſutorium toſtum tritum cum melle. Aut æruginem æris ſiue ſquamam cum melle. Summe facit ad nomas,fœniculi radicis uſtę cinis. Hæc ad aphthas Archigenes in primo de pharmacis ſcripſit,quę parũ abeſt ut omnia etiã alijs ſint ſcripta. Quid igitur operæpretiũ duxi eadem bis ſcribere, quãuis

cauerim

©BIUM

cauerim ne hoc facerē? Quod ſane & Archigenem, quem ſcimus maiore quàm alios dignitate, etiam communia cum proprijs diſcriminibus ſcribere poſſe, uide bam nunc ipſum in pluribus eiuſmodi doctrinæ negligentē. Nunc enim omnia confuſim proijcit auxilia, unà cum hoc quod cōtinenter inter ſe ſcribendo com miſcuit, leniſſima & acerrima. Quid enim ſimile habet ærugo ad lentis & rubi ac cypri decoctū? quid galla ſimile adipi anſerino aut ſuillo? Acre enim & erodens fortiterq; reſiccans pharmacum eſt ærugo. Rubus autem & cyprus, & lens, pau ciſſimam habent adſtringēdi facultatem. Sic etiam galla fortiſſime adſtringens, contrariā uim habet ſuillo ac anſerino adipi. Quin & deinceps ab eo ſcripta pla neq; omnia quorum mentionem facit, eandem confuſionem perturbati ordinis habent. Præſtabat autem uelut ſemel alicubi in ſermone apponendo dixit, Hoc etiam ad nomas facit: eodem modo etiā alia diſtinxiſſe ut adſcripſiſſet uidelicet, hoc quidem infantibus ac pueris conuenit, hoc uero perfectis: & hoc incipienti bus aut moderatis aphthis, hoc aūt uigētibus & fortibus. Maxime uero omniū, aut inflammatis & calidis, aut magis frigidioribus: & ex inflāmatis, hoc quidem rubicundioribus, hoc uero flauioribus. Aliæ enim ex ſanguine, alia ex flaua bile inflammationem habent. Quemadmodū rurſus non inflāmatæ pituitoſæ in to tum exiſtunt, quemadmodum aliquæ ex inueteratis humoris atræ bilis maligni tatem acquirunt. Cognoſcētur hæ omnes facile uiſu ſimul & tactu. Viſu qui dem ex coloribus, quemadmodum etiam nunc dictum eſt. Rubicundiores enim ſanguineū humorē præualere oſtendunt: flauiores autem amarā bilem. Quem admodū rurſus albeſcentes pituitoſiorem, liueſcentes & nigreſcentes, atræ bilis ſuccū. Qui enim hæc rite diſcreuerit, noueritq; amplius ſingulorum ſimplicium pharmacorum facultatem, quemadmodum in libris de ipſis à me ſcriptum eſt, is in unaquaq; aphthæ ſpecie, tum ſimplicibus, tum compoſitis uti ſciet, uelut iam ſæpe eſt prædictū. Conſiderabit autem ſimul & corporum naturas, Num mol les ſint & humidæ, uelut in pueris, eunuchis & mulierculis, an duræ & aridæ, ue lut in piſcatoribus ac nautis, & uenatoribus atq; agricolis. Fortioribus enim cor poribus fortiora adhibebis pharmaca, debilioribus molliora. Ego porrò infanti bus qui adhuc à nutricibus aluntur, lentem cum modico pane & medulla cerui, aut uituli præbeo. Ammiſceo etiā cibis, ex malis cotoneis, atq; alijs quæ adſtrin gunt, uelut Romę ceſtiana appellata. Quin & ex piris addo, ſorbiſq; ac meſpilis, & cornis. Quādoq; etiā de lactuca, & ſeride, ac ſolano, & portulaca in cibos per miſceo, ſi aphtha fuerit inflammata. Quod ſi cibum adhuc adſumere nō queant, nutricem eiuſmodi uictu alo, eiq; ſimul bonam concoctionem proſpicio. Verun tamē etiam infantes pharmacis illino, ſiquidē ſubrubras uidero aphthas, in prin cipio quidē his quæ moderatiſſime adſtringunt ac frigefaciunt: deinde uero his quæ citra mordacitatem diſcutiūt. Si uero ſubflauas uidero, ijſdem quidē utor, ſed magis refrigerantibus. Si uero pituitoſiores, adſtringētibus. Si nigreſcētes, diſcuſſorijs generoſioribus. Cęterū in maioribus pueris, eiuſdē generis faculta tibus pharmacorū utor, auctis tantū uiribus ipſorū. Quemadmodū ſanè etiā in perfectis & duris corporibus, ſingulis relatis facultatibus fortiſſimis utor. Suffe cit autē mihi in his per omnia miſyos uſus cum uino adſtringente, quod tum in tendit, tum remittit uim ſuam, prout magis aut minus uinum fuerit adſtringens, & prout craſſius aut liquidius efficitur pharmacum ex miſyos ac uini mixtura. Quod ſi ſordida appareat aphtha, Miſy cum uino mulſo tero. His uero qui for tioribus quàm miſy eſt, pharmacis opus habēt, Aerugo ſimiliter cum uino & ui no mulſo utilis exiſtit. Illinendæ autem ſunt ex his pharmacis affectæ oris par tes. Cōmodum eſt etiam pharmacū ad hanc rem, chalcitis oleo trita. Atq; hæc

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 197 sur 580

©BIUM

quidē efficaciora, Moderata uero & maxime ad incipientes affectiones, omphacium cum uino & uino mulſo. Similiter etiā Rhus. In pueris ſufficit roſarū flos, & ipſæ roſæ ſiccæ, & collutiones moderate adſtringentes, pro ætatis & naturæ eiuſmodi corporū ratione. Et in ſumma, Moderatæ aphthæ maxime in teneris corporibus, moderatis pharmacis opus habent. Fortes uero & maxime in duris corporibus, à fortioribus curantur. Fortia pharmaca dico, tum quæ fortiter adſtringunt, tum quæ mordent, & immoderatius diſcutiunt. Fiunt porrò etiam in his, uelut in aliis prius dictum eſt affectionibus, cōpoſita medicamenta, & ſæpe etiam ex contrarijs, quale eſt quod ex oleo & chalcitide conſtat. Ipſum equidem oleum per ſe infeſtiſſimum eſt aphthæ affectui, uelut etiam chalcitis. Quandoquidem alterum quidem humectat & ſordidū facit. Mordet autem uehementer chalcitis. Verum mixtura ipſorum ubi fuerit moderata, optimum pharmacum efficit. Quemadmodum igitur ex cerato & ærugine, incarnans effici pharmacum oſtenſum eſt, quum tamen ambo incarnationi cōtraria exiſtant, Eadem ratione ex oleo & chalcitide aptum medicamentum efficitur. Si uero in putredinem aphtha uertatur & exulcerationes facit, neq; aphtham amplius affectionem nominare conuenit, neq; pharmaca eiuſmodi affectiones curantia, inter ea quæ aphthis commoda ſunt connumerare. Quemadmodum neq; inter eryſipelata ſanantia, recte cōnumerantur ea quæ præclare diſcutiūt liuidas & duras partes, ex frigidorum medicamentorum adhibitione tales factas, & iam ad induratam in ſcirrhum affectionem, ex eryſipelate delapſas. Profectò enim qui eiuſmodi ſcripturarū indiſcriminata incertitudine decepti, eryſipelatis calida & diſcuſſoria medicamenta, aphthis autem ea quæ putrefactis cōueniunt, adhibent, non parum detrimenti inducunt.

Finis ſexti libri.

CAPITA SEPTIMI LIBRI.

De affectionibus circa partes reſpirationis contingentibus. Caput I
De Arteriacis ab Andromacho deſcriptis. Cap. II
Confectiones ad tuſſim ab Andromacho libro II. de cōfectionibus interius conſcriptæ. Cap. III
De reiectatione ſanguinis. Cap. IIII
Confectiones dolorem ſedantes, tabeſcētibus & ſanguinem reiectantibus commodæ, itemq; aliis quibuſdam accōmodatæ, præterquā colicis. Cap. V
De Orthopnœa. Cap. VI

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE COMPOSITIONE PHARMACORVM LOcalium, ſiue ſecundum locos Liber VII. Iano Cornario Medico interprete.

De affectionibus circa partes reſpirationis contingentibus. Cap. I

MOS eſt recentioribus medicis arteriæ pharmaca, Arteriacas appellare, non apponentibus num antidotos dicāt, an iuxta aliud ſignificatum. Quidam uero electa nomināt ipſa, non apponentes pharmaca, & quidam penitus nullum diſcrimen ipſis adſciſcerunt, aliqui uero raro addiderūt, alij ad uocem interceptam, alij adhuc generalius ad uocem læſam. Sunt qui & ad exaſperatam

©BIUM

tam arteriam,& ad exulceratam ſcripſerunt:adeò ut rationabile ſit, eos qui arteriacis appellatis pharmacis indiſcriminatim utuntur, aliquando feliciter eis uti, aliquãdo uero nihil penitus ægros iuuare, ſed maxime lædere. Palam eſt autem quod aſperam arteriam in huiuſmodi affectionibus criminantur. Quondam igitur quando nondum eas quæ ſimiliter ut cor pulſant arterias, ſic nominabãt, in ſolam eam quæ ex pulmone in laryngem emergit arteriã, ipſum arteriæ nomen inferebant, Venas appellantes in totũ,uelut alias quæ non pulſant,ſic etiam pulſantes. Poſtea uero conſuetudine obtinente arteriæ appellationẽ in pulſantibus dici, propter æquiuocationem aſperæ nomen apponentes, eam quæ ex laryngе in pulmonẽ deſcendit arteriam,aſperã arteriã appellauerunt,unà cum hoc quod ipſam etiam bronchũ uocant,quandoquidẽ cartilaginoſa corpuſcula, quæ plurima eius pars ſunt, bronchia appellant. Ambit autem ipſam arteriã intrinſecus craſſa pellicula,quam ob craſſitudinẽ aliqui tunicã uocãt. Quũ igitur affectio aliqua aut circa hanc,aut circa laryngis(qui ſumma arteriæ pars eſt) muſculos contingit,arteriacas appellant curãtes ipſam,non apponentes,uelut dixi,antidotos. Diſſimiles autem facultatibus ſunt ab ipſis deſcriptæ, & ob id contingit utentes ipſis abſq; diſcrimine,à ſcopo aberrare. Quod uero multa ſit differẽtia earũ quæ in medicamentarijs libris ſcriptę ſunt,ex tribus exemplis diſcere licet, quorũ primum omnis acrimoniæ expers eſt,& exquiſite meatus obturat, leuigans aſperitates.alterũ huic contrariũ eſt,acrimoniæ mordacis nõ parum habens,ut ſi ſanæ particulæ adhibeatur,ipſam exaſperet. Medium deinde inter ambo dicta, aliud genus arteriacorũ pharmacorũ eſt,lenis & citra acrimoniã extergẽtis facultatis. Id igitur quod meatus obducit,ex paſſo cretico,& gummi,& tragacantha,ac radice dulci apparatur.Acre uero ex pipere,& caſſia,& cinamomo,& galbano,ac reſina terebinthina. Mediũ autem amborum ex ptiſanæ conſtat ſucco,& amygdalis,& fabis freſis elixis,& alijs huius generis. Inter mediũ autem & utrũq; extremũ plura pharmaca ſunt,partim magis,partim minus,à medio progreſſa,De quibus deinceps determinabo, eos quidẽ qui diſcrimen aliquod addiderunt laudaturus,qui uero ſimpliciter protulerunt,neq; admiſſurus. In horum medio locandi ſunt, qui diſcrimina non tamen integra fecerunt,qualia ſunt eorũ qui ſcripſerunt. Arteriace ad interceptã uocem. aut rurſus. Arteriace ad raucã uocẽ. Etenim uox intercepta,hoc eſt nõ poſſe loqui,ad plures cauſas ſequitur,partim quidẽ ad deſtillationes à capite diuturnas, partim uero ſuppuratis pectore ac tabidis,& his qui ex magno & multo clamore læſi ſunt,& deinde nõ probe curati ſunt,aut etiam affectionẽ quæ adhuc generatur habent. Eodem modo etiã raucoſa uox fit ob eaſdem cauſas, & amplius ob frigidi aëris inſpirationẽ. Affectio itaq; interceptæ ac raucoſæ uocis eiuſdem generis eſt. Magnitudine tamen differunt inter ſe hæc mala. Quum enim uocis organa ab humiditate uehementius & ut ægre ſolui poſſit,fuerint madefacta,uox intercipitur.quando uero moderatius ſunt humecta,raucedo oboritur. Organa uocis quũ dico,arteriã accipite,& eius ſummũ, ac fauces. Qui igitur ex uehemẽti clamore uocẽ amplius oblæſam habẽt,his ſimilis quædã affectio cõtingit ei quę manibus,& cruribus,& lumbis, & ſpinę,& muſculis ubi plurimũ laborem pertulerint,accidit. Vocãt aũt aliqui exercitiorũ magiſtri eiuſmodi affectionẽ muſculorũ,in quibus cõſiſtit,laſſitudinem inflãmatam. Itaq; iuxta arteriã intrinſeca pellicula,aut tunica,aut quomodocũq; quis nominare uelit, à ſpiritu in magnis uociferationibus extra prolato pculſa, in affectionẽ inflãmatã deuenit:atq; hoc multo magis ſi ad magnitudinẽ uocis,acumen quoddã acceſſerit.Iuxta arteriæ uero ſummũ ultra hanc plagam, etiã muſculorũ ipſum mouentiũ actio offenſa,maiorem affectionẽ efficit. Porrò

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 199 sur 580

©BIUM

curationis ipſarum genus, in omni particula ſecũdum materias euariat. Etenim crura,& manus,& ſpinam,per oleũ confricare facile licet,quũ per cutem in adiacentes ipſi muſculos,uis ipſius olei penetrare poſſit. Iuxta aſperã uero arteriam cartilagines poſt cutem ſitæ,prohibent in ſubiectã pelliculam tranſitũ facultatis emollientiũ ungentorũ. Quemadmodũ enim oleum,ſic etiam alia multa cõpoſita pharmaca eandem utilitatẽ præbent, Quin & ea quæ in principio Acopa tantum appellata ſunt, hoc eſt laſſitudines emẽdantia, paulatim appellationẽ ſuam à ſeipſis extenderunt ad ſimilia cõpage medicamẽta, etiam ſi gratia uehementer calfaciendi aſſumantur. Cæterum cõmunis materia auxiliorũ ad uocis organa, præter reliqua, eſt quæ ex balneis cõtingit. Manifeſtũ eſt autem quod dulcium aquarũ dico. Marina enim balnea,& ſulphurulenta,& aluminoſa,& atramentũ ſutorium olentia,ac bituminoſa,propterea quod fortiter reſiccãt,inepta ſunt.Et ſanè ita faciunt phonaſci,qui magno uocis exercitio utuntur, quũ contendendo oblæſerint uocẽ. Sunt autem hi citharœdi,& præcones,& tragœdiã ac comœdiam perſonati repreſentantes:balneis enim multis utuntur,& cibos lenes ac laxantes edunt. Si uero etiam aſpretudinẽ percipiant,cibos qui infarciuntur particulis quas contingũt aſſumunt. Vna enim eſt tunica ſibiipſi cohærens & continua,quæ ſummo gulæ, ſummo aſperæ arteriæ,gulæ etiam,atq; ipſi aſperæ arteriæ,intrinſecus prætenditur. Quod ſi ex uictu ac balneis oborta affectio non ſederetur in organis uocis,ad arteriacas tranſeũt, per totũ hoc tempus cibis utentes qui ex lacte,amylo,alica, ouis,& dulciariis libis componuntur. Si uero per hæc nõ curẽtur,inuẽta ſunt à Medicis pharmaca ſub lingua tenenda, inde etiã hypoglottides appellata.Sunt autẽ ea eiuſdẽ cum arteriacis inflammationẽ arcẽtibus facultatis,ex uino Theræo & gũmi,ac tragacãtha, & glycyrhiza cõpoſita, quæ ut dixi,leuigant ſimulq; reprimũt aſperitates, quicquid uero reliqui eſt in partibus inflãmationis,hoc concoquũt & cito perſanãt. Induſtriũ porrò eſſe oportet qui pharmacũ linguæ ſubdit,quo eo paulatim liqueſcẽte,aſperæ arteriæ ſummũ id quod in ipſum defluit ſuſcipiat, renitendo oborienti tuſſi. Obluctantes enim ut ne tuſſiant, permittent quippiã ex pharmaco in arteriæ ſummũ ipſamq; adeò arteriã demanare. At uero ſic curatos claram uocẽ habere impoſſibile eſt, citra uſum pharmacorũ abſq; acrimonia extergentiũ,quale eſt faba freſa elixa,& ptiſana,& ſemẽ lini torrefactũ:huiuſmodi enim mediũ obtinent, inter ea quæ mordaci facultate prædita ſunt,& ea quæ meatus obducunt pharmaca. Cæterũ his omnibus uina mollia,& paſſum creticũ, & theræũ, ac ſcybelites apta ſunt, & ad hæc haud ſcio quomodo neglectũ, id quod à Græcis in noſtra Aſia hepſema appellatur,Latini ſapam dicũt. Verũ Atticiſſantes ipſum Siræũ uocant,quẽadmodum aliq; caricarũ decoctum Siræũ appellandũ cenſent,pugnantq; inter ſe utrum ipſorũ Siræũ uocare oporteat.Eſt ſanè & hoc ipſum Siræũ,quod pinguibus caricis in aqua decoctis fit,mediæ facultatis, quã lenem & citra acrimoniã extergentem appellauimus. Muſtũ quidem igitur coctum, hoc eſt ſapa ipſa,leniſſimum pharmacũ eſt & maxime meatus oblinens. Caricarũ autem decoctum magis diſcutit & exterget. Quemadmodũ igitur in præcedentibus dixi,Omnium ſimplicium medicamentorũ uires exquiſite noſſe oportet eum qui cõpoſitum quoddã ſit facturus,atq; hic ipſe etiam ab aliis cõpoſitis recte utetur,& maxime ubi indiſcriminatim fuerint cõſcripta,quemadmodũ plures arteriacæ habentur. Palàm eſt etiam quod hic ipſe his quæ cum diſcrimine prodita ſunt rectius utetur. Etenim iuxta exactã rationẽ,in quantũ apparatus affectionũ tranſmutatur, tantum etiã cõmodum ipſi pharmacũ permutare oportet. Hoc ipſum uero ſolus is qui ſingulorũ ſimpliciũ pharmacorũ uim nouit, exacte præſtabit, ad primum pharmucam

©BIUM

macum parũ quiddam ex ſequenti ordine apponendo. Velut exempli gratia, In laſſitudinibus tenſiuis, quũ in ſummi ipſius aſperæ arteriæ muſculis fiunt, in principio leniſſima edulia cõueniunt, pharmaca uero meatus obducentia. Cõſi ſtẽte autẽ inflãmatione parũ quid extergentiũ addendũ eſt. Deinde conſequenter amplius. Deinde rurſus aliud illo præſtãtius, quo paulatim cõpoſitio ad mediũ exterſoriũ perueniat, & rurſus ſecundũ eundẽ modũ ab hoc magis diſcuſſoriũ ac exterſoriũ, ita progreſſu ad uehementiſſimũ facto, ubi diutius uelut in ſcirrhũ indurata affectio in uocis organis perſtiterit. Primi itaq; ordinis eſt tragacãtha, & gũmi, & ſamius aſter, amylũq; & ex alica ac trago probe coctis ſorbitio, Quin & lac aptũ eſt, & dulciarũ panes, & oua ſorbilia, ac nuces pineæ, quas nũc omnes Græci ſtrobilos uocant: quondã autem apud Atticos Coni uocabantur. Seſama etiam ex hoc genere ſunt. Ab his autẽ deinceps eſt butyrũ, quod etiam butyros maſculino genere Græcis appellatur, & decoctũ radicis dulcis ad craſſitudinem Attici mellis liquidi redactũ. Atqui radicẽ dulcẽ quam glycyrhizam uocant, præſtat in primo tẽpore in aqua, uelut dixi, coctam, ad ſireũ ſiue ſapam ex muſto paratã ammiſcere, ad paſſum item Creticũ idem decoctum miſceri poteſt: ſiue aũt cum ſapa, ſiue cum paſſo Cretico fuerit permixtũ, rurſus poſt mixturam decoquendũ eſt. Hæc igitur in affectionibus inflãmatis iuxta arteriã eiusq; ſummum, commoda in principio ſunt, donec inflammatio moderata fiat, & præ omnibus à uini potu hoc tempore abſtinendũ. Quum uero moderatior facta eſt inflãmatio, Vinũ dulce Theræum aut ſcybelites bibere licet, aut ex noſtra Aſia caryinũ, & deinde Therinũ appellatum, deinde etiam dulce Tmolites. eo tempore etiam butyrũ aptum eſt, & ſorbitio ex amygdalis, ſorbitio item ex lacte & melle diutius coctis, amylo iniecto, & ſi amylum non adſit, ſiligine Romanis appellata iniecta. Manifeſtũ eſt autẽ quod per huiuſmodi uictũ, inflammatio tum pellicularũ, tum muſculorum, circa arteriam eiusq; ſummum ſedatur. Relinquitur autem humiditas multa, ob quam impoſſibile eſt clarã uocẽ proferri. Quare tranſire tunc cõuenit ab his eduliis, ad omnia ex melle cocta, & ad fabam freſam elixatã, & ptiſanam, ac braſſicã, & porrum probe coctum. Pharmacorũ porrò uſus idoneus eſt, quo tempore aut inflammatio, aut aſpretudo preualeſcunt, eorum quæ ſub lingua detinẽtur, de quorũ cõpoſitione dicam. poſt hæc magis exterſoria & reſiccãtia damus, et deinde rurſus his ipſis magis exterſoria, & adhuc magis reſiccantia, uſq; quo ad ea quæ aliquid acredinis habent perueniamus, ita ut etiã in his à moderatioribus initio facto, ad uehemẽtiora paulatim trãſeamus. Itaq; qualem formam eſſe cõueniat uictus, antea dictũ eſt, quemadmodũ etiam ſimplicium pharmacorũ ſpecies eſt relata. Cæterum cõpoſita ex ipſis pharmaca multiformiter alij iuxta aliam ſymmetriã & cõmenſurationem cõſcripſerũt. Et quibuſdam ſanè ex tribus aut quatuor ſimplicibus compoſitum pharmacum ſuffecit. Quidã uero in maiorem numerũ extenderũt. Et quidã uelut dictũ eſt, ex molliſſima & leniſſima materia, arteriacas confectiones compoſuerunt. Alij uice uerſa ex acri, calida, extergente, ac multũ reſiccãte. Sunt & qui tertiũ genus mediũ inter ambo iſta fecerunt. Poſt hos uero, alij medij generis inter mediũ & molliſſimum, alij medij generis inter medium & acerrimũ, & iuxta eandem rurſus rationẽ, quidam magis, quidã minus, à medijs facultate pharmacis digreſſi, diuerſas compoſitiones fecerũt, quibus omnibus ſolus is recte utetur, qui ſingulorum ſimplicium pharmacorũ uires nouit. Ipſe enim ſciet & ordinem pharmaci, & quanta diſtantia ſit à medijs digreſſum. Porrò eiuſmodi pharmaca ſcripſerunt etiam qui ante Mantian & Heraclidem uixerunt. Verum multo præſtãtiora à prædictis uiris tradita ſunt, per libros quos nobis reliquerunt, & in quibus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 201 sur 580

©BIUM

medicamentariam artis partem auxerunt, partim ipſi componentes, partim ab alijs cõpoſita tranſcribentes. Progreſſu uero temporis tum hæc, tum etiam prio ra, exacta & longa experientia cognita, à uiris electa et coaceruata ſunt, quorum iam ſæpe in hoc opere mẽtionem fecimus. Sunt autẽ hi: Aſclepiades, Muſa, An dromachus, Heras, Crito, & Menecrates. Quin & multa alia pharmaca Archi genes & Philippus ſcripſerunt, ut nullo ex ueteribus opus habeamus. Hij enim omnia ab antiquioribus inuenta optime uelut dixi, tradiderunt.

De Arteriacis ab Andromacho deſcriptis. Cap. II

PLurimas arteriacas confectiones ſcripſit Andromachus, ut promptũ ſit à debiliſſimis ad fortiſſima paulatim per media tranſitu facto pro gredi, ſi quis ipſorũ differentiã nouit. Ipſe enim Andromachus indi ſcriminatius ipſas prodidit. Verũ ego diſcrimina apponã, in memo riam reuocatis his quæ paulo antè dixi. Quod enim circa ſimpliciũ pharmacorũ tractatũ præexercitatũ eſſe oporteat eum qui dicenda aſſequi uelit, ſæpe à me di ctum eſt. Citra enim ſingulorũ ſimpliciũ exactam ac certam cognitionẽ, impoſſi bile eſt cognoſcere ex quo ordine eiuſdẽ generis medicamentorũ cõpoſitum ſit, Num ex molliſſimo, an uehementiſſimo, aut medio, aut alio aliquo inter hunc & alios intermedio. Primã itaq; arteriacã confectionẽ, non longe à principio libri, in quo affectionũ corporis internarũ curationem tradit, hoc modo in hæc uerba ſcripſit. Arteriaca qua utor. Thuris drach. I. alij. IIII. myrrhæ drach. I. alij IIII. croci drach. I. alij IIII. ſcyllæ drach. II. paſſi cretici ſextar. III. Scylla in paſſo co quitur donec paſſum ſpiſſet, deinde ſcylla abiecta, reliqua inſpergũtur. Hoc phar macũ ſi ſcyllam nõ reciperet, inter exacte molliſſima numerandũ eſſet, utpote in tres paſſi cretici ſextarios, pauciſſimo thure, ac myrrha, et croco cõiectis, ut parũ abſit quo minus totũ paſſum creticũ exiſtat. Manifeſtũ eſt autẽ quod pharma cum hoc, eclecton hoc eſt delingibile efficitur. Vocãt aũt huiuſmodi etiã Attici eclectas, hoc eſt, delingibiles cõfectiones. Cõſequenter ad præſcriptã alte ram addidit Andromachus hoc modo. Arteriace diacodyon ex capitibus pa papaueris. Capita papaueris uiridia mille & ducẽta, mellis Attici lib. IIII. croci cili cij drach. V. alij X. ſucci hypocyſthidis drach. X. acaciæ drach. X. aquã pluuiã ad capita papaueris. Aqua quidẽ pluuia additur, quo minus putredini obnoxiũ ſit pharmacũ, habet autẽ & adſtringens quippiã in ſe hæc aqua. Scopus eſt præ dicto pharmaco cõcoquere affectionẽ circa arteriam, quod ſanè cõtinget per ſo mnũ, & cõcoctoria, cum adſtringẽdi ui nõ adeò multa. Cæterũ ſimplex pharma cum ex papaueris capitibus, ſola capita habet in aquã coniecta, atq; ubi flaccida reddita fuerint, ipſa quidẽ proijcimus, aquã uero ipſorũ ad ſolum mel Atticũ am miſcemus, uſq; ad cõpagem delingibilis pharmaci facta coctura, quomodo ſanè ego apparare cõſueui. Quantã autẽ copiã aquæ itẽq; mellis miſcere oportet, in huiuſmodi pharmacorũ prẽparatione, in ſequentibus dicã eo loco, quo talia uer ba ſcripturus ſum, Cõfectio ex capitibus papaueris. Tertiam deinceps con fectionem Arteriacã Andromachus hanc prodidit. Arteriace qua utor, Blaſti, ad tabeſcentes ualde bona. Nardi celticæ drach. IIII. amomi drach. VIII. cinamo mi drach. X. malabathri drach. IIII. nardi indici drach. III. floris iunci rotũdi odo rati drach. II. caſiæ drach. VIII. thuris drach. III. myrrhẽ drach. I. coſti drach. IIII. ſe cis ungẽti malabathrini drach. VI. ſucci glycyrhizæ drach. III. ſucci mãdragoræ drach. V. maſtiches chiæ drach. III. croci drach. VI. Palmulas in uino mulſo aut protropo coquito: deinde in ipſum decoctũ nuces pineas XX. cõijcito ac terito. Poſtea ex pharmaco ad nucis ponticæ magnitudinẽ, aut paulò minus accipito, & ad aliquot dies cũ hoc decocto utitor, deinde etiam ſimplici pharmaco utaris. Poſtea autẽ ad duos uel tres dies hiera ex aloe uteris, cochlearij mẽſura ex aqua

in diem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 202 sur 580

©BIUM

in diem data. Vtere pharmaco etiam cum lacte, in his qui arteria affecti sunt ad gargarissandũ, & rursus facto interstitio, utere pharmaco fabę Aegyptiæ magnitudine. Quũ uero fortis fuerit fluxio, opium & castoriũ in antidotũ miscemus, utriusq; parum quid. In his autẽ qui stomacho male affecti sunt, ea ipsa uitamus. Manifestum igitur ex ipsis uerbis, quæ scripsit Andromachus, quod in fluxionibus partiũ thoracis, & pulmonis, ac arteriæ, præscripta cõfectio apte cõponitur. Dixit enim ipse, quũ fortis fuerit fluxio, opiũ & castoriũ in antidotũ miscemus utriusq; modicã partem, resiccare nimirũ fluxionem & sanam reddere uolentes. Variũ autẽ est pharmacũ, & ex multorũ mixtura constans, ut ad omnes conueniat affectiones, quæ etiã diuturnę & malignæ existũt ac ægre curabiles, etiamsi ulcus sit circa arteriã aut eius summam extremitatẽ, Laringem Græcis dictam, & multo magis si iuxta pulmonẽ. Talia enim fortibus adeò opus habẽt pharmacis, quo ad longius tẽpus sufficere queant tabidã affectionẽ habentes. Quũ enim obtigerit eis regio ficca, & in cõuenientis uictus ac pharmacorũ usu pseuerarint, q; diutissime renitent cõsuetas actiones moderate obeũtes. Hãc igitur confectionem non censuerim ammiscendã esse his quæ priuatim Arteriacæ appellantur.

IIII. deinceps cõfectionem Andromachus sic scripsit. Altera eiusdẽ, Blasti uidelicet dicit, de quo circa præcedentẽ arteriacã scriptũ est, Arteriaca Blasti quatuor, cõpositionẽ aũt eius talẽ facit. Aloes sextantẽ, croci unc. I. mastiches unc. I. Palã est hoc pharmacũ ex eorũ numero esse, quæ priuatim stercorũ eductiua appellant, una cũ hoc quod cõcoctorium quiddã habet crocus. At uero quũ concoctoriũ dico, intellígere oportet eius affectionis cuius gratia exhibetur. V. exordine cõpositionem Andromachus talẽ prodidit. Confectio sedãs dolorẽ eiusdẽ. Opij quadrantẽ, croci unc. I. myrrhę sextantẽ, acacię uncię dimidiũ, succi radicis drach. IIII. Excipe melle. Hæc Andromachus. Verũ ego nõ auide recipio eiusmodi compositionẽ pharmacorũ, ubi nõ ostẽditur affectio, in qua ea sit utendũ. Scimus etenim cõponendi sedãtia dolorũ scopũ, quũ somnũ uidelicet inducere uoluerimus, & uehementẽ dolorẽ stupefacere. Acaciæ autẽ mixtura uelut ad ulcus est, quemadmodũ radicis dulcis succus ad linienda exasperata. Crocum autem & myrrham in cõpositiones dolorem leuantes miscere plurimis placuit. Videntur enim ipsis omnes affectiones sufficienter cõcoquere posse. VI. consequenter confectionem Andromachus hoc modo scripsit. Arteriacæ eiusdem. Thuris unc. I. succi radicis dulcis unc. I. myrrhæ drach. IIII. tragacãthæ drach. VI. nardi drach. I. amomi drach. IIII. croci drach. IIII. mellis Attici quod satis est. Non obscurum est etiam hanc ad respirationis organorũ affectiones cõpositam esse, ex cõcoctorijs, mitigatorijs, adstringẽtibus & extergẽtibus. Myrrha enim & thus, & crocus, affectiones cõcoquunt. Radicis dulcis succus exasperata mitigat, idem etiam tragacantha facit. Amomũ fortiter resiccat cum modica adstringendi facultate. Mel autẽ calfactoriã & exterſoriam uim habet. VII. post relatas cõpositiones Andromachus scripsit ex multis ualde medicamentis constantem, quæ omnes fermè facultates habent. Nam & adstringentia, & mordentia, & attenuantia, & mitigãtia, & leuigãtia, in ea cõtinentur. Quin & soporifera uis & discussoria ac exterſoria in ipsa habẽtur, In quibus omnibus multifariam mixtis facultatibus cõmunis ratio est, quemadmodũ etiã antea dixi, quod uidelicet quispiã ex omnibus pharmacũ quoddam cõponere uoluit, spe faciẽdi unũ medicamentũ ad omnes eiusdẽ generis affectiones cõmodum. Verum ex ipsis aliqua quidẽ per experientiã cognita sunt maligna, & propterea relicta. Aliqua uero feliciter pro ipsius cõponẽtis cõiectura, efficacia euaserũt, & ob id recepta: Quin & præparandi ipsam modũ Andromachus adscripsit, quanquam hoc facere alias non soleat. Quod uero ex pharmacis cõposita sit eas quas dixi facul-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 203 sur 580

©BIUM

tates cõplectentibus, preſtat meminiſſe eos qui hos libros in manus ſument: ſi tamen non promptam habeãt memoriam, eo ſane tempore quo huiuſmodi pharmaca diſcunt, ſextum & ſeptimum ac octauũ de ſimplicium pharmacorũ facultate librũ legant: in illis enim omnem pharmacorũ materiam cõſcripſi, qua radices & folia, & flores, & ſemina, & fructus, & liquores, & ſucci, omnium ex terra naſcentiũ plantarũ exiſtunt. His itaq; præmiſſis, iam animũ ad ea quæ Andromachus de hoc medicamento ſcripſit aduerte. Arteriaca qua utor. Radices filicis craſſiſſimę lauãtur donec puriſſimæ fiant, & omne terreũ deponãt, deinde per diem unũ perfrigerantur, & in fruſta magnitudinis trium digitorũ ſecta conquaſſantur, atq; ex eis libræ X. in ollam nouam picatã aquæ dulcis ſextarios X. complectentem inijciuntur, & ad dimidias, hoc eſt ut ſextarij V. reliqui fiant, coquuntur, exprimũtur: & liquor quidẽ in duplũ uas diffunditur, & aromata craſſa ac integris partibus addũtur, Nardi indicæ drach. IIII. cinamomi drach. VI. radicis dulcis drach. VI. caſiæ drach. IIII. Rhei pontici drach. IIII. balauſtij drach. VI. roſarum ſiccarũ drach. IIII. alij. VI. Hæc ſimiliter ad dimidias coquũtur, ac exprimuntur, & ad decoctũ mellis Attici ſextarius unus additur: ſit autem mel præcoctum & in duplici uaſe priuatim ſpiſſatũ uſq; quo manus non inquinet. adijciuntur & terebinthinę pellucidæ drach. III. galbani drach. II. croci drachmæ V. ſucci hyoſcyami drach. I. ſucci hypocyſthidis drach. I. mãdragoræ ſucci oboli III. piperis albi drach. VIII. VIII. deinceps confectionem ſcripſit, ſumma facultatis ipſius indicata, quod ipſum in omnibus feciſſe oportuit. Habet aũt ſic. Arteriace laudata Mithridatis, ad thoracis collectiones, ſubpurgat & leuigat. Irionis torrefacti drach. I. in quibuſdã exemplaribus fabæ freſæ ſcriptũ eſt, Sunt autẽ ambo exterſoriæ potẽtiæ, ſeminis lini toſti drach. XX. & hoc exterſoriã uim habet, nucis pineæ drach. VIII. hæ leuigandi uim habẽt. Vuæ paſſæ exacinatæ drach. IIII. & hęc ob id quod modice ſubadſtringat, ſimulq; cõmodus corpori cibus ſit, meritò ammixta eſt. habet autẽ & paſſi facultatẽ, qualẽ in quarto de ſimpliciũ pharmacorũ uiribus indicauimus. croci obol. II. Minimũ quid ex croco coniecit qui pharmacũ cõpoſuit, ut prope nihil ſit aliorũ proportione. Diximus de croco eũ cõcoquendi uim habere, unà cum adſtrictione, Dictum eſt etiã quod adſtrictio, corpora cogit, cõſtringit & corroborat. Adiecit aũt etiã mellis heminas IIII. à uino dulci, ac ſapa digreſſus. Vult enim hoc modo præparatum pharmacũ uelut prędatus eſt, in pectore hærẽtes collectiones depurgare. Cæterum in huiuſmodi pharmacis ea quæ craſſos ſuccos habẽt, impediũt repurgationẽ. His ammiſcuit tragacanthæ drach. IIII. quod pharmacũ leuigat exaſperata: prædictũ eſt autem quod uult hoc propoſitũ medicamentũ repurgare, & leuigare ea quæ iuxta thoracem hærẽt. Scopus enim huiuſmodi eſt, attenuare & abſtergere, ac ad eductionem ſuperne aptas facere collectiones in thorace. Verum ſedandi doloris gratia, & ne nimium extergantur ac emungantur partes exaſperatæ, leuigantia apponuntur. Maximũ hoc eſt, atq; ipſius per omnia meminiſſe oportet, Nimirum quod ſæpe unus ſcopus ſit, in quẽ pharmacũ cõponitur, Ne uero hoc ipſum aliquo modo offendat, utraq; miſcentur primũ utilitatis ſcopũ habẽtia. Nonam arteriacen poſt has Andromachus his uerbis tradidit. Arteriace Marini. Croci unc. I. gũmi ſextantẽ. tragacãthæ unc. I. mellis Attici ſextariũ I. Coquito donec quum diffunditur nõ inquinet. Hoc pharmacũ mediũ eſt facultate, eſſetq; exacie mitigatoriũ ac dolorem ſedans, ſi non crocum haberet, neq; mellis ſextariũ, ſed pro ipſo Theræũ uinum Creticum, aut ſapam ex muſto cocto factam, quam nos Aſiani, ut dixi, hepſema appellamus. Verũ hoc loco importune inter relata fortia pharmaca locatum eſt, utpote quæ ſuppuratis & tabeſcentibus conueniunt.

Decimam

©BIUM

Decimam conſequenter recenſet,quæ inter exacte leniſſimam ac mediã,qualem ſanè eſſe dixi præcedentẽ, intermedia eſt. Ex gũmi igitur hanc,& paſſo cretico,ac aqua componit, melle etiam ammixto.& gummi quidem injicit beſſem, paſſi ſextariũ unum. mellis lib.i. diſſoluere cum aqua iubens ipſum gummi,copia eius non expreſſa. Itaq; ob gũmi, & paſſum,& aquam penitus nihil exterſorium habet,ob mel uero,à leniſſimo & leuigante eſt digreſſa. Scimus enim exterſoriũ eſſe mel. Coqui autẽ ſuper prunas oportere ipſum dixit,hoc eſt ad mollem & nõ fumantẽ ignẽ. Melius uero feciſſet ſi etiã ad alias omnes hoc adſcripſiſſet. Ego itaq; ſic ipſum præparo,& neq; ad prunas adhuc ardentes coctura facio,ne uidelicet inde quid acre & fumoſum ſublatũ, acrimoniã non neceſſariã medicamento ipſi affricet. Mellis equidem acredinem toleramus,quanq; ea nõ ſit uehemens,propter aliã ipſius utilitatẽ, Verũ fumi nulla eſt utilitas. Quare fugiẽdus eſt fumus in quantũ poſſibile eſt, circa omniũ huiuſmodi pharmacorum præparationẽ. Præſtat aũt & in his quæ meatus obducũt, lignis fumũ nõ edẽtibus uti. XI. confectionẽ ſic prodidit. Arteriaca alia bona. Cinamomi,thuris utriuſq; unc.i.ſucci radicis dulcis unc.i.myrrhæ drach.iiii.tragacãthæ drach.vi.nardi Indicæ drach.iiii.amomi drach.iiii.crocidrach.i.melle Attico excipe. Recte dixit bonã hanc Arteriacen eſſe, uerũ deeſt ſermoni, ad quas affectiones bona ſit. Dictum enim in principio eſt & per uociferationẽ, & per diſtillationẽ lædi arteriã, ampliusq; propter ulcus & inflammationẽ obduratã. Hæc aũt cõfectio quã nũc Andromachus deſcripſit,etiam ad tabidos aptum pharmacum eſt,& ſimpliciter omnes inueteratas thoracis ac pulmonis affectiones. Cinamomi etenim natura tenuium partiũ & reſiccatoria, etiam induratas affectiones ſanare poteſt, Ab eo proximũ locum amomi facultas habet, ſimulq; adſtringens quippiã habet. Verum ob horũ actionem uehemẽtem rationabiliter ammixta ſunt, thus & radicis dulcis ſuccus & tragacãtha,pharmaca exaſperata lenire à natura apta.De croco & myrrha ſæpe diximus, eſſe uidelicet cõcoctoria & modice reſiccatoria huiuſmodi affectionũ. XII. arteriacã Andromachus hoc modo ſcripſit. Alia ex libris Galli ad arteriã affectã,ulcera pulmonis,puris & ſanguinis reiectiones,& fluxiones in thoracẽ,& ad ea quæ ægre educi poſſunt,uehementer efficax. Reſinæ terebinthinę drach.iiii.croci cilicij drach.iiii. thuris drach.iiii. myrrhæ troglodyticæ drach.iiii. cinamomi drach.iiii.amomi drach.iii.nucis pineæ drach. iiii. radicis dulcis eiecta medulla drach.iiii. nardi Syriacæ drach.ii. & dimidiã, caſſiæ nigrę drach.ii.tragacãthę drach.iii.palmularũ Syriacarũ carnis drach.iii. aſteris Samij drach.iiii.galbani puri obol.iiii. coſti drach.iiii.alij drach.i. mellis Attici heminas iiii. Mel & reſina in duplo uaſe coquũtur,atq; ubi ſpiſſari cœperint galbanũ miſcetur,donec nõ inquinent. Deinde refrigeratis reliqua trita admiſce, & ſic utere. Recte fecit in hoc pharmaco,tum quod ad quas affectiones cõueniat,tum quod quomodo præparare ipſum oporteat,adſcripſit.Ratio autẽ cõpoſitionis ex ſuperioribus conſtat. XIII. arteriacen Andromachus his uerbis tradidit.Arteriaca Galli,eadẽ etiam antidotus eſt ad eadẽ efficax. Nardi Syriacæ drachmas iiii.myrrhę drach.iiii. croci drach.iiii.coſti drachmas iiii. alij drach.unam.piperis albi grana xxx.radicis dulcis drachmam unam,nuces pineas centum, ſtyracis drach.i. tragacanthæ drach.i. cinamomi drach. unam, amomi drach.i.thuris drach.i.obol. iiii.caſſiæ fiſtulæ drach.i.balauſtij drach.iii. obolos iii.mellis Attici aut paſſi cretici heminas duas. Paſſum in duplo uaſculo coquitur ad ſpiſſitudinẽ mellis,atq; ita ad arida trita affunditur. Tragacãtha aũt & ſtyrax per diẽ antea in ſufficiẽte protropo macerantur,& ita ad reliqua ammiſcentur,Reponit pyxide argẽtea aut uitrea. Recte fecit & hic quod tum ea quę

promittit

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 205 sur 580

©BIUM

promittit hoc pharmacū,tum quomodo prę̄paratur adſcripſit. Ego uero propte rea omnes ab ipſo deſcriptas Arteriacas appoſui,ne quis alium ſcriptorē requi rere cogatur. Omne enim facultatum genus in ipſis cōtinetur,molliū,fortiū,ac mediorum. XIIII. Arteriaca eius eſt de qua ſic prodit. Arteriaca ex uehe mentibus, Moſchionis. Eſt eius facultas non modice medias tranſgreſſa ad for tiſſima.Habet uim ſecādi & attenuandi ac calfaciendi ex multis pharmacis,qui bus etiam lenia quædā ammixta ſunt ob eam quā dixi cauſam. Cōpoſitio eius hæc eſt. Rubricæ lemnię,thuris,myrrhæ, nardi,amomi,caſſiæ rufæ,croci,iridis illyricæ,floris iunci odorati,ſingulorū drach.II.cinamomi drach.IIII. reſinæ tere binthinæ drach.IIII. floris roſarū drach.IIII.opobalſami drach.II.mellis heminā unā,aut paſſi cretici heminæ dimidiū ampliuſcꝫ quartā eius partē. Liquorem & reſinam donec fulua reddantur coquito,deinde ab igne ablatis reliqua addito ac cōquaſſato. Datur in thoracis & arteriæ affectionibus fabæ græcæ magnitudi ne,cum aqua quarta heminæ parte. Reliquis forma eclegmatis delingendum.

XV. Arteriacā ſic ſcripſit. Arteriace ad gutturis ſiue arteriæ aſpretudinem, uocem interceptā,& ſanguinē reiectantes, qua utor. Ex libris Apollonij & Al cimionis. Tragacāthæ drach. VI.gūmi drach.VI. thuris drach.I.obol.I.myrrhæ drach.I. obol.II.croci drach.I.obol.II. ſuccī radicis dulcis drach.I.obol. III. aut ra dicis ſeſquidrachmā, piperis albi grana XXV. palmularū pinguiū carnis drach. III.alij palmulas V. aut tres habent. Tragacanthā paſſo maceratā ac tritam,reli quis aridis tritis cōmitte, ex eiſcꝫ omnibus catapotia fabæ magnitudine effice, ſub linguaꝫ tenenda exhibe. Huiuſmodi cōfectiones hypoglottidas medici,ab eo quod ſub linguā dātur,appellant,iubentꝫ id quod à diſſoluto pharmaco de fluit, ſenſim in aſperæ arteriæ ſummū excipere, obnitēdo ſimul ne tuſſis excitet.

XVI. ex ordine ſic ſcripta eſt. Arteriace delingibilis ad omnes internas affe ctiones,maxime tabeſcētes,& ſuppuratos, ad hydropas incipientes,tuſſes uete res. Datur per diē & nocte,cochlearij mēſura. Succi ſcyllæ ſextarios IIII. paſſi cretici ſextarios III.uini falerni ſextar. VIII.mellis Attici ſextar.III. myrrhæ trien tem,croci ſextantē, thuris ſextantē. Ariſtolochiæ dactylitidis minam unā & di midiā,glycyrhizæ minā unam, radicis eryngij ſextantē, caſſiæ unc.I.nardi celti cæ unc.I.xylobalſami beſſem. Ariſtolochiā,eryngiū,glycyrhizā,xylobalſamū, caſſiam,nardū,in craſſas partes cōtuſa in uini ſextarijs VIII. macerato ad triduū, deinde ad lentū ignem ad tertias coquito, atqꝫ ita exprimito,& retrimentis abie ctis paſſum,mel,& ſcillæ ſuccū cōmittito,& ad mellis craſſitudinē coquito.Cro cum uero thus & myrrhā cum uino terito, atqꝫ ubi optime habuerit pharmacū addito,& ubi modice fuerint liquata ab igne tollito,& repoſitis utitor. Recte fe cit & hic Andromachus quod quæ promittit,& quomodo præpareť adſcripſit.

XVII. Confectio talis ab eo traditur. Arteriaca alia ut Heraclides Tarētinus. Succi ſcillæ ſextarios III.paſſi cretici ſextarios III.mellis Attici heminam unam. croci trientem,alij ſextantē.myrrhæ quadrātem.tragacanthæ unc.I. ſuccī radicis dulcis ſextantē,thuris unc.I.opobalſami ſexuncē utere præparato. Iuxta hanc cōfectionem neqꝫ quæ promittat,neqꝫ quomodo præparetur tradidit, tanquam iam ante ſententiā ipſius legētes intelligere queant. Ex eo enim quod dicit.Alia Arteriaca,ſimilia præſcriptæ ipſam promittere,nos intelligere cōuenit.præpara tionē aūt ex antea relatis cōputare oportet. XVIII. Cōfectio ſic tradita eſt. Arteriaca ex libris Perigenis,ad omnes arterię affectus.Croci drach.I.uuę paſſę exacinatæ drach.I.amygdalarū drach.VIII.myrrhæ obol.IIII.tragacāthæ drach. IIII.piperis albi obol.IIII.mel coctū. Vua paſſa torreť, amygdalæ excorticātur. Tragacātha in aqua maceratur per diem unā, & teritur,ac reliquis ammiſcetur.

Et hic

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 206 sur 580

©BIUM

Et hic recte ab eo factum eſt quod tum promiſſionem, tum compoſitionem eius adiecit. Cæterum mediæ facultatis pharmacum exiſtit, quare ad omnes affectus ipſum cõmodum eſſe ait. Eſt enim mediorũ pharmacorũ natura talis, unde etiã ipſis mediis affectionibus proprie & primario conuenit: his uero qui mollibus aut fortibus opus habent, neq; emolumentum neq; detrimentum magnũ affert. Vltimam omnium Arteriacam hoc modo deſcripſit. Vini mulſi ueteris ſextarios III. ad unum decoquito, deinde nucum pinearum toſtarum heminam adijcito, piperis albi ſextantem, ac utitor. Eſſet ſanè hoc pharmacum ex molliſſimis, ſi non piper acceſſiſſet. Hoc uero addito, ad mediam facultatem peruenit: quapropter etiam eiuſdem generis cum præſcripto eſſe ratus ſubſcripſit.

Arteriacæ à Critone conſcriptæ quatuor numero.

EX arteriacis à Critone cõſcriptis quatuor produxiſſe ſuffecerit. De prima ſcribit in hæc uerba. Ad uocem interceptam ob contentionem. Ficum & & eryngiũ probe coquito, & ad decoctum gummi miſceto, ut melle durior confectio fiat, Dato ad noctem. Facit & ammoniacum. Ob id ſanè pharmaci huius mentionem feci, quod in principio apta eſt hæc præſcripta confectio ſi per eryngium præparetur. Ammoniacũ autem inueteratis commodum: forte enim pharmacum exiſtit. non recte igitur Crito fecit, quod cum moderato fortiſſimũ pharmacũ indiſcriminatim tradidit. Si enim duro pro moderato permutatis uicibus uteris, non ſolum nihil iuueris, ſed etiam lædes hominem. Alteram arteriacam ſcripſit Crito mediam facultate, concoctoriam & lenem his uerbis. Alia faciens maxime ad phonaſcos, & aſperam arteriam, & tuſſis irritationes, dolorem aurium, ulcera in auribus, ac pudendo. Concoquit etiam deſtillationes. Thuris obol. IIII. myrrhæ drach. II. paſſi cyathos III. paſſum ad mellis ſpiſſitudinẽ decoquito, Deinde myrrham & thus trita cum paſſo ſemicocto ablato adijcito. Facit etiam ad dyſentericos, cœliacos. Quidam croci etiam drachmam addunt, & fit auribus cõmoda atq; oculis inflammatis. Hæc Crito perſpicue & probe ſcripſit. Neq; opus eſt me eiuſmodi pharmacorũ expoſitionẽ apponere, ut qui ſæpe iam de his dixerim. Porrò alias duas prædictę quidẽ ſimiles, uerũ moderatiori facultate & ſimpliciſſimas ſic ſcripſit. Eclegma Fauſtianũ appellatum. Vini falerni ſextariũ I. mellis attici lib. I. In duplici uaſe coquito, rutæ ramulo agitando. Alterũ pharmacum tale eſt. Eclegma ex uino ſcybelite quo utimur. Vini ſcybelitæ ſextarium I. gũmi quadrantem, mellis dodrantem. Coquito in duplici uaſculo, gummi prius macerato ac diſſoluto. Hoc ſolum loco appoſuit, in duplici uaſculo, hoc eſt diplomate, coctura fieri debere. Rectiſſime autẽ fecerit, qui omnes arteriacas quæ mitigatoriã, cõcoctoriam, & lenitoriam uim habere prædicantur, in duplo uaſe coxerit, quod Diploma Grẽcis uocatur, quomodo ſanè ungẽtarij ungenta præparant, Nimirum calidam aquam in magnum quendam lebetem infundentes, ac poſtea uaſculũ quod pharmacũ coquendũ in ſe habet, imponentes, & ſic præuſtas prunas, aut ligna fumum non edentia ſuccẽdentes.

Confectio Diacodyon ex capitibus papaueris, iuxta ueterũ traditionem.

QVin & circa huius cõpoſitionẽ ueteribus indiſcreta diſcordia fuit, Quidã enim ex ipſis ad capita papaueris CXX. aquæ ſextarios XX. infundẽdos cenſent, ut quælibet ſextarij menſura, ſex papaueris capita recipiat. Quidam uero in LXXX. ſextarios octingẽta papaueris capita injiciunt, ut ſinguli ſextarij capita X. accipiant. Quidam ita temperauerunt ut ſextario uno VIII. capita tribuerentur. Quidam autem haud ſcio qua ratione, in aquæ ſextarios tres capita papaueris LXXX. conijciunt, alij capita CXX. in eoſdem tres ſextarios addunt. Verum mihi uidetur ualde pauca aqua eſſe, ad tantam copiam capitum.

Confectio

©BIUM

Confectio ex capitibus papaueris, Andromachi.

ANdromachus igitur, uelut ſuprà in arteriacis præſcriptum eſt, alteram ex ipſis præparans ſic ſcripſit. Capita papaueris uiridia mille ducenta, deinde ad finem, Aquam pluuiam, non apponens aquæ quantitatem.

Confectio ex capitibus papaueris, Critonis.

CRito uero ſic, Cõfectio ex capitibus papaueris ſimplex, Capita papaueris agreſtis octingẽta, aquæ ſextarios LXXX. coquito ad tertias, atq; expreſſis addito mellis lib. X. Si uero uariã efficere uelis, adde croci, myrrhę, ſucci hypocyſthidis, ſingulorũ drach. XII. thuris drach. VI. acaciæ drach. XII. Recte uidetur mihi ad ſingulos ſextarios capita X. conĳcere: ita enim contingit, quum ſcribat ipſe, capita octingenta in aquæ ſextarios LXXX. indendos eſſe. Et ego ſanè hoc modo præparo non apponens, neq; crocum, neq; myrrhã, neq; aliud quicquam. Optima eſt enim ſimpliciſſima.

Confectio ex capitibus papaueris, Heræ.

AT uero Heras ad capita CXX. aquæ pluuiæ ſextarios III. infundit, modicã omnino quantitatem, tametſi in quibuſdam exemplaribus, non numerus capitum papaueris CXX. ſcriptus ſit, ſed pondus totidem drachmarum. Adſcribam autem totam ipſius dictionem ſic habentẽ. Capita papaueris uiridia CXX. in uas conĳcito, & affuſis aquæ pluuię ſextariis tribus ad triduũ madeſcere ſinito, deinde ad tertias coquito, & ablata ab igne exprimito ac colato, ammixtoq; mellis ſextario in duplici uaſe coquito, atq; ubi ſpiſſari cœperit, acacię rufæ drach. unam, ſucci hypocyſthidis drach. I. adĳcito. Cæterum quum ipſa capita coxeris in aqua, croci drach. I. linteolo illigatam ſimul coqui permittito. Quidam etiam myrrhæ drach. I. addunt, ipſaq; cum modico paſſo terũt, atq; ita indunt ac ſimul coquũt, donec aliquantulum fuerit confectio inſpiſſata. Quod ſi tamen nõ medicamentariam confectionem facere uelis, cum capitum decocto ad tertias redacto, mel coques, reliquis non adiectis.

Confectio ex capitibus papaueris, Damocratis.

HOc pharmacum primum à Themiſone præparatum eſt, inquit Damocrates, in libro Damocratis Philiatrus, hoc eſt rerum medicarũ ſtudioſus, inſcripto. Scimus autem ex uerſibus eum conſtare. Aiunt Themiſonẽ hoc pharmacum primum præparaſſe ad tuſſes humidas, dolorẽ arteriæ, & gulæ, ſpeciẽs fluxionũ ſimpliciter omniũ quæ circa thoracẽ conſiſtunt, & ad uigilias, quarum ſanè illæ exiſtunt cauſæ.

Papaueris quod nominant ipſi agricolæ
Agreſte, nam ſpontaneum eſt, nec conſeritur,
Capita uirentia & recentia, integra,
Semens rubens nondũ nigrum gerentia,
Decem quater centumq; magnitudinis
Mediocris, in nouam ollulam atq; amplam indito,
Infunde tres pluuia de aqua ſextarios,
Macerato in his totam diem noctem ſimul,
Dein coquito lento igne, ac diutiuſcule, &
Omnem liquorem expreſſum in ollam excipito.
Et mellis Attici libras tres addito,
Rurſusq; lenem ad flammulam decoquito.
Dum mellis haud fiat liquidi bona compages,
Mox frigefacta in uitreum uas condito.
Sic nos quidem, at Themiſon primus qui prodidit

Vſum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 208 sur 580

©BIUM

Vſum,addidit myrrham,acaciam,& rubens crocum,&
Hypocyſthidis ſuccum,aſt ea obſoleta iam.
Simplex enim parata commodiſsima eſt,
Iucunda ualde,lenis atq; uiribus.
Ex hac datur myſtri minuti quantitas,
In noctem aliquando plus,minus rurſus diem.
Vt tempore pauco in ore quis hanc ſic detineat,
Iuſſus liquentem ſenſim ita poſt ut deuoret.
Quod ſi uoles aluum morandi gratia,&
Siſtatur ut pulmonis & ſtomachi fluor,
Eruptioq; ſanguinis ſeptum ſupra:
Facere,Eupatoricæ aut tu potius hinc Ponticæ
Addes Rhois ſucci ſimul drachmas duas,
Tantundem & Acaciæ bonæ,non ueteris,&
Auferre iam uolens ab igne pharmacum,
Diluta paſſo ambo hæc ſimul confundito
Paulatim,adhuc feruentibus in ollula,
Quo ferueant parum ſimul,mox uaſculo
Refrigerata indantur inde uitreo.

Confectio ex capitibus papaueris Sorani.

SOranus porrò ita præparandam cenſet.Capitū papaueris numero.CL.aquę ſextarios.XX.in lebetem nouum cōiecta ad dimidias coquito, & reiectis capitibus mellis ſextarium unum addito,poſtea uero myrrhę,croci,hypocyſthidis & acaciæ ſucci ſingulorum drach. I. obolos. III. linteolo illigato, & in ollam ſiue lebetem ſuſpendito, quo ſimul cum melle coquantur: poſtq; uero craſſeſcere inceperit,faſciculum colligatum tollito,& in mortarium coniectum cum paſſi cyathis.III.terito, indeq; in lebetem coniectum, lente ſimul donec ſpiſſetur coquito. Verum mitior eſt cōfectio quæ ex ſolo melle & capitum papaueris cremore cōſtat.Efficacior autem redditur,ſi in faſciculum linteoli, pro adſtringentibus, meli lotum & radicem dulcem addideris.

Confectio ex papaueris capitibus,Galeni.

CAeterum uelut ego compono confectionem ex papaueris capitibus,ita ea utendum cenſeo. Etenim quum de prædictis confectionibus experimentum ſumpſerim, præſtantior ea uiſa eſt, in qua ad unum aquæ ſextarium capita decem iniiciuntur, quemadmodum Crito ſcripſit, aut ad duos ſextarios quindecim capita,uelut Soranus.In medio autem horum amborum terminorū eſt, ubi VIII.aut.IX.capita in unum ſextarium coniiciamus. Præmacero autem ea nō ad triduum, uelut Heras, ſed neq; ſtatim ablatas coquo, ſed ſi quidem humidiora & molliora fuerint,ad unum diem, Accipiēda eſt autem in omnibus huiuſmodi ſermonibus etiam nox,Quemadmodum etiam annum dierum CCCLXV.eſſe, ſolemus dicere.Si uero duriora & ſicciora ſint, etiam longiori tempore ipſa macero, præſtat aūt accipere nondum indurata. Manifeſtū uero quod etiam ualde mollia abiicienda ſint.Sicciora enim modicum ſuccum habēt,Humectiora uero craſſum quidem ſed crudum adhuc & aquoſum ac debilem: quapropter ex humidis ac paluſtribus locis accepta fugienda ſunt. At uero numerum quem dixi iniici oportere iuxta proportionem aquæ,de mediocribus intelligere oportet. Quum enim quædam maiora moderatis, quædam minora exiſtant, Quædam uero inter hæc media,quemadmodum ut plurimum eſſe ſolent,ex his prædictum numerum ad ſextarium coniicere oportet. Terminus autem cocturæ ſit non ut tertia,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 209 sur 580

©BIUM

aut quarta,aut aliqua talis pars aquæ fiat reliqua,uerum ubi primū in totū flacci da fuerint facta, Succum enim ipſorum exprimere uolumus,hoc uero ſufficien ter continget,ipſis flaccidis factis. Superuacuū igitur diutius coquere. Cæterū mellis dimidiā menſuram huic ſucco ammiſcendā cenſeo,& coquendo ſimul ad lentum ignem ad compagem Attici mellis. Verum in aqua pluuia quidam capi tum coctura fecerūt,ne uidelicet ipſa ad aliam putredinoſam qualitatē tranſmu tetur. Tibi uero etiam fontana ſufficiet, pluuia non præſente. Satis eſt & ipſam mundā eſſe,& omnis mixturæ exortem.ob quam rem ea quæ per plumbeos ca nales deriuatur fugiēda erit:limus enim quidā ex plumbo in ea continetur. Vn de etiam qui aquæ eiuſmodi fecem combibunt,dyſenterici euadunt.

De uſu confectionis ex papaueris capitibus.

VSus eius eſt in his qui ſommo opus habēt, quibus etiā ex opio cōſtantia ſę pe exhibere cogimur. Opus habēt maxime huiuſmodi pharmacis hi qui bus tenuis fluxus à capite ad aſperam arteriam deſtillat, nō permittens dormire, ob conſequentē tuſſim, In talibus ego etiam ex ſapa pharmaci cōfectionem pa rare ſoleo.Dictū autem à me antea eſt Sapam, Hepſema à nobis appellari muſtū coctum,quod etiam ſiræum quidā Medici uocant.Sufficiens coctura eius ad hu iuſmodi eſt,ubi capita papaueris ad medietatem aquæ fuerint decocta, Quin & per paſſum, aut Theræum Creticū, melius eſt quàm per mel coctura fieri,ubi fluxus ualde tenuis extiterit. Scimus enim attenuantis facultatis mel eſſe,fugien dum igitur tunc,tenues enim fluxiones auget.Ammiſcetur etiā huiuſmodi phar maco dum coquitur,radix dulcis quo ſimul coquatur. Vbi uero hæc non adſit, ſuccus qui ex Creta aſportatur. Si uero circa pulmonē cōſiſtat copia fluoris à ca pite delati,confectio ex melle melior eſt. Quemadmodum enim ſomno opus ha bentibus,ea quæ ex ſapa cōſtat,Sic reiectione per ſputū indigentibus,ea quæ ex melle fit, cōmodior exiſtit. Cōtra urgenti igitur renitendo, ubi ſomnum capere uult æger,aut quod ex melle conſtat,aut quod citra hoc apparatum eſt,pharma cum exhibebis:aliquando etiam ambobus permixtis,ſcopum habens ipſum ur gens,circa mixturā,ex utro amplius conijcere oporteat. Appello autem urgens, id quod maiori auxilio opus habet.Datur cōmoderata menſura,duorū cochlea riorum ſatis magnorū copia,Augebis autem & minues hanc copiam,ad magni tudinem corporis cui exhibiturus es, reſpiciēs, item ad ætatem, & anni horam, ac regionem,In omnibus enim his,frigidioribus minimū dabis, calidioribus am plius. Quod uero etiam multitudinis ac qualitatis ipſius deſtillationis reſpectu, aut plus aut minus dabis,manifeſtum exiſtit. Cōmune enim hoc in omnibus au xilijs eſt. Suffecerant equidem præſcriptæ arteriacæ,uerum apponere amplius mihi uiſum etiam eas quæ Aſclepiades in ſecundo interiorum ſcripſit. Aliquæ enim ex eis penitus eædem ſunt. quædā præſcriptis ualde uicinæ,ut & ex eo cer titudo deſcriptionum confirmetur.Quin ultra hæc præparādi & utendi modus, diligentius ab ipſo Aſclepiade traditus eſt.

Arteriacæ ab Aſclepiade in II. internorum conſcriptæ,Quæ Mnaſoni inſcribit. Antonij Muſæ, ad uocem interceptam.

BRaſſicæ uiridis cauliculos depuratos manducandos præbe,& quod inſtar palearū exuccū eſt expuere iube,ſuccū uero delingere. Alia, Braſſi cæ ſuccū cum melle coctum delingendū exhibe.auxiliatur confeſtim. Alia, Succi eryngij in aqua cocti heminas duas excipito,& ſucci ficuum in aqua cocta rum tantundem,his adde gummi ſubtiliſſime diſſoluti drach. VIII. coquito dili genter ad arteriacæ ſpiſſitudinem, & inde cubitū ituris ad cyathi menſurā delin gendum præbe. Alia arteriaca Charixenis.Facit ad ſonum uocis fractum,

deſtillationes

©BIUM

deſtillationes in arteriam, uocem interceptã & raucoſam; ad interceptiones uocis ex diſtenſione. Croci drach.II. ſucci cyrenaici drach.I. mellis Attici cyath.VI. Mel coquito, & ubi ſpiſſatum fuerit, reliquis ammiſceto; ac utitor uelut dictũ eſt pilulis inde formatis, quæ ſub lingua detineant. Alia, Galbani drach.VI. piperis drach.I. nitri drach.I. mellis Attici cyath.VI. Galbanũ & mel coquito, & denſata reliquis unito, utitor ut dictum eſt. Alia ad exulceratam arteriam, Charixenis. Facit phonaſcis ante & poſt certamen data. Facit ad oculorum dolores, forinſecus impoſita. Lana ex ea madefacta facit & ad internas affectiones delinita. Gũmi, tragacãthæ utriuſq; drach.VI. thuris, myrrhæ, utriuſq; drach.I. obolos.III. croci, hypocyſthidis ſucci, utriuſq; drach.I. paſſi ſcybelitæ aut Therei ſextarios VI. Gummi, tragacantham, myrrham, thus, unà cũ hypocyſthidis ſucco macerato, affuſa ipſis paſſi portione; atq; ubi diſſoluta fuerint, diligenter tereto, & ad paſſum miſceto, aſſidueq; mouendo coquito. Crocum uero laneo panniculo inditum, & in ollam ſuſpenſum, unà cum pharmaco coquito, Deinde exemptũ paſſo dilutũ ac tritum ad pharmacũ conijcito, & repoſitis utitor. Alia. Succi radicis dulcis, tragacanthæ utriuſque drach.III. croci, myrrhæ, utriuſque drach.I. thuris, ſpicæ nardi utriuſq; obolos.III. protropi ſextarios.III. Vtere.

Alia Lyſiæ ad eaſdem affectiones. Croci, myrrhæ, ſucci radicis dulcis, thuris, caſię, ſingulorũ drach.I. piperis grana.XXIIII. paſſi cretici ſextarios.III. mellis Attici cyathos.VI. Vtere. Alia Charixenis. Croci drach.III. myrrhę drachmam unam & dimidiam, thuris, glycyrhizæ, utriuſque drach.I. paſſi cretici ſextarios.III. Facit ad ſonum fractum, deſtillationes in arteriam, interceptam uocem, tonſillas inflammatas, facit etiam ad phonaſcos ante & poſt certamen data. Iuuat perfrigeratos, facit ad recentem & ueterem tuſſim, ad ſpuentes ſanguinem, eundemq; ſurſum reiectantibus prodeſt, & cœliacis. Conducit item ad ſpiritus fœtorem. Alia hypogloſſis, ſub lingua tenenda. Facit ad arteriam exaſperatã, & uocẽ interceptã, itẽq; reliquas affectiones. Tragacanthæ, gũmi thebaici, utriuſq; drach.III. myrrhæ, thuris non ſecti, utriuſq; drach.I. obol.III. croci drach.I. ſucci glycyrhizæ obol.III. Phœnicobalanorũ triũ carnem, paſſi protropi aut Theræi quod ſatis eſt his excipiendis. Decoquatur ad craſſitudinem mellis, Datur fabæ Aegyptiæ magnitudine ſub lingua tenenda, & diſſoluta tranſglutiẽda. Alia hypogloſſis Dioſcoridæ. Croci, myrrhæ, tragacãthæ, radicis dulcis ſucci, ſingulorũ drach.I. nuces pineas cõtuſas numero ſexaginta, amygdalas mũdatas totidẽ. Excipe melle cocto. Datur nucis põticæ magnitudine ſub lingua tenẽda.

Alia Scribonij Largi hypogloſſis. Facit ad uocem interceptam, glycyrhizæ drach.VIII. myrrhæ drach.XXIIII. terebinthinæ drach.XXXII. tragacanthæ drach.XXXVIII. Arida ſingula per ſe tũdito ac cribrato, Reſinã aũt in pilã cõiectam tũdito, arida ad ipſam inſpergendo, deinde ex unitis omnibus paſtillos formato, fabæ Aegyptię magnitudinis, quos in umbra ſiccato, atq; uſus tẽpore unũ aut duos ſub lingua tenendos dato, ac liqueſcentes deuorãdos. Oportet aũt hoc pharmacum confeſtim in paſtillos cõformare. Quo tempore igitur paſtillos cogis, eodem etiam tundes, Reſiccantur enim cito, & ob id paſtilos ex eo formantem ad manũ ſimul tundere oportet. Alia aromatica Mithridatis. Facit ad Arteriæ affectiones, pulmonis ulcerationes, ſpuentes ſanguinẽ, tabeſcentes, ſuppuratos, & peripneumonicos. Croci drach.II. & dimidiã, myrrhæ, reſinæ terebinthinæ utriuſq; drach.II. thuris ſeſquidrachmam, nardi, cinamomi, caſſiæ, tragacanthæ, ſingulorum drach.I. mellis Attici heminam I. Mel & reſinã coquito, ut tractilia fiant ac fibroſa, & nõ inquinent in frigidã aquam inſtillata, dein cum aridis cõmittito, ac probe cõtundito, & reponito. Vtere nucis ponticæ magni-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 211 sur 580

©BIUM

tudine ſub lingua detẽta. Alia Mithridatis. Myrrhę, croci, utriuſq; drach. IIII. nardi Indicæ, terebinthinæ utriuſq; drach. II. thuris, caſſiæ, cinamomi ſingulorum drach. I. paſſi cretici heminas. III. Paſſum & terebinthinã ad perfectã compagem coquito, & cum ſiccis cõmittito, Indeq; ad nucis ponticæ magnitudinem ſub lingua tenendũ dato. Alia ex filice Andromachi aromatica. Prodeſt hæmoptoicis, pleuriticis, tabeſcentibus, ſplenicis, hepaticis, icthericis. Facit & ad affectiones circa uterũ & ueſicã. Radices filicis q̃ craſſiſſimę lauãtur diligenter donec omne terreũ ab eis decedat, deinde perfrigerãtur ad diem unã, & ex ipſis libræ x. in fruſta digitalis magnitudinis ſecãtur, & cõquaſſant̃, ac in uas figulinũ, cõjciuntur. Infundũtur deinde aquæ dulcis ſextarij x. & ad ignẽ poſitę coquuntur, Quũ uero ad dimidias deuenerint per coctũrã, eas tollimus & in duplũ uas ungentariũ excolamus, & radices quidem expreſſas proijcimus, In aquam uero craſſo modo cõtuſa conijcimus. balauſtij drach. VI. nardi Indicæ, roſarũ ſiccarũ utriuſq; drach. IIII. cinamomi drach. III. glycyrhizæ drach. VI. caſiæ drach. IIII. Rhei pontici drach. IIII. Deinde rurſus ad ignem admota coquimus, & ubi ad dimidias peruenerint, rurſus in aliud paruum uas ungentariũ excolamus, & arida quidem expreſſa reijcimus, ad aquam uero mellis Attici heminas IIII. addimus, probeq; mixta & igni adhibita, rurſus coquimus, & quũ inſtillata in frigidã non inquinarint eam, his reſinæ terebinthinæ drach. III. galbani nõ lignoſi tantundẽ, ammiſcemus. Hæc uero liquefacta ad ſubſcripta deplemus. Sunt autẽ hæc, croci, ſucci hyoſcyami, ſucci mandragoræ, piperis albi, ſucci hypocyſthidis ſingulorum drach. I. omnia hæc tenuiſſime trita, & cũ primo filicis ſucco unita habeto, ut ſtrigmẽtitiam craſſitudinem habeant. Poſtquam igitur inuicem permixta ac probe conquaſſata fuerint, in uitreum aut argenteum uas reponimus. Datur ex pharmaco cochlearium. maxime iuuat uocem interceptam.

Alia panacea Mithridatis, ad phonaſcos ante & poſt certamẽ. Facit & ad glãdularũ inflãmationes, laxatas columellas. Facit ad gingiuas humore prẽgnãtes, & nomas in ore, & motos dentes, Prodeſt deſtillationibus, recẽti ac ueteri tuſſi, hęmoptoicis, & ſanguinẽ reijciẽtibus. Vtor pharmaco hoc quãdoq; puro, quandoq; paſſo diſſoluto, aut uino ſcybelite, & aqua calida. Etenim ad tonſillarũ inflãmationes diſſoluto pharmaco utendũ eſt. Ad affectiones uero in profundo, puro. Cõpoſitio ſic habet. Capita papaueris agreſtis, numero. CL. filicis lotę drach. III. ſymphyti depurgati, corticis mãdragoræ, Rhei pontici, roſarũ ſiccarũ, iridis chalcidoniæ, glycyrhizæ põticæ, balauſtij, ſingulorũ triẽtem, cinamomi, drach. II. nardi celticæ ſeſquidrachmã, aquæ pluuiæ ſextarios. XV. Prædicta in craſſas partes contuſa in uaſe duplici ungẽtario ad triduũ macerãtur, ſequẽti deinde die ad tertias coquũtur, & poſtea in quallum conjecta exprimimus ab ipſis in aliud uas ungentariũ liquorẽ, & res decoctas abijcimus quidẽ, uerũ de expreſſo liquore quantũ ſufficit accipientes, ſubſcriptas res in ipſo diſſoluimus. Sunt autẽ hæ, gũmi, tragacanthæ albæ, utriuſq; lib. I. myrrhæ, ſucci radicis dulcis, ſucci hypocyſthidis, ſingulorũ ſextantẽ. croci, maſtiches utriuſq; unciã I. Hæc diſſoluta diligenter terimus, paulatim de expreſſo liquore adſtillantes. Poſtea ad pharmaci cõfectionẽ uino ſcybelite, aut therẽo, aut pramnio utimur. Sint autẽ eius ſextarij XXIIII. Paſſum in uas fictile diffuſum coquimus, atq; ubi mellis ſpiſſitudinẽ acceperit, ipſi diſſoluta & trita pharmaca adijcimus, rurſusq; coquimus ad cõpagem, & ſublato in uas uitreũ aur argenteũ utimur, quẽadmodũ dictũ eſt antea.

Aliam ad deſtillationes, & omnes tuſſiculoſas affectiones, Aſclepiades in primo internorũ ſic tradidit. Ad deſtillationes pharmacũ quo uſus eſt Comon philoſophus, auxiliatur ſtatim. Pyrethri, coſti, utriuſq; drach. II. piperis albi drach. I.

tuſa

©BIUM

tusa & cribrata reponito. Vsu uero expetente,naribus admouere, & pharmacũ attrahere iubeto. Alia. Piperis albi drach.I.seminis urticæ tantundẽ,cosli, myrrhæ,croci,singulorũ obol.III.præparato ac utitor ut dictũ est. Alia dolorem sedans,Antonij Musæ.Facit ad destillationẽ,& uocem interceptã. Opij, myrrhæ,seminis hyoscyami singulorũ drach.II.singula in cicutæ decocto macerato ac diligẽter terito,& ex mixtis catapotia erui magnitudine formato, & duo ex ipsis ante somnũ dato. Alia facit ad hæmoptoicos, Seminis hyoscyami albi drach.VIII.nardi Indicę drach.VI.croci drach.IIII.opij,amyli,anisi singulorũ drach.II. rubricæ lemniæ drach.I. cũ aqua catapotia erui magnitudine formato, ac utitor ut dictũ est. Alia delingibilis,ad tusses extremas & inueteratas. Vini falerni sextariũ I.mellis Attici lib.I.coquito assidue agitando cũ ramulis rutæ, Dato inde mystrũ.Facit & ad stomachicos. Alia Petini,ad ulcerationes & suppurationes in profundo. Vini mulsi ueteris sextar.I.axungiæ ueteris sextantem,alij unc.I. Axungiã probe cum uino mulso terito ac dissoluito,indeq; in uas fictile transferto,& ad prunas ramulis rutæ agitando coquito,& ubi densata fuerint,in uase uitreo reponito,ac mystrũ delingendũ ut prædictum est exhibeto.

Alia Origeniæ. Glycyrhizæ ponticæ drach.II.seminis urticæ tosti,seminis lini tosti,utriusq; drach.I.myrrhæ,croci,utriusq; obol.I.mellis Attici,aquæ,utriusque cyath.VI.Glycyrhizã aqua coquito,deinde expresso liquore,reliqua terito, & melle cocto excipito,ac delingenda præbeto. Alia, Ari tosti drach.I. ammij torrefacti, nucũ pinearũ tostarũ,Irionis tosti, singulorum drach.I. excipe melle cocto. Alia placentula,hoc est,Coptarium ad tussiẽtes. Seminis lini torrefacti,contusi,& cribrati.Vuæ passæ pinguis citra acinos,utriusq; sextariũ I. nucũ pinearum tostarũ, nucum ponticarũ depurgatarũ,utrarumq; heminã I.piperis albi sextantem.myrrhæ, croci,utriusq; unc.I.mellis Attici lib.IIII. cõtusa ut oportet tritaq; reponito. Semẽ lini cũ melle coquito, & densata reliquis addito, misceto ac cõtundito.Datur nucis ponticæ magnitudine. Alia. Facit & ad Thoracis affectiones. Farinæ fabaceæ tenuissimæ tostæ heminã I.iridis Illyricæ quadrantẽ.nucum pinearũ tostarũ sextantẽ.pulegij aridi cõtusi sesquidrachmam.seminis urticæ drach.I.piperis unc.dimidiã. Mellis boni sextar.II. farinam cum melle ad densitatẽ coquito. Seminis lini etiã tusi,tosti,& cribrati heminã I. in promptu habeto & adijcito. Alia ad tussim,& spiritus prolationẽ,ualde probe expurgans. Hyssopi,pulegij,utriusq; sextantẽ.iridis,seminis sinapis,nasturtij,singulorũ unc.I.anisi,piperis,utriusq; unc.I.tusa & cribrata melle cocto excipito.Datur cochlearij boni mẽsura.Si uero hyems sit,& accepturus nõ febriat, piperis sextantẽ,& pro anisо,fœniculum aut cuminũ,& pro nasturtio,sinapi duplum cõijcito. Catapotiũ ad tussim recentẽ,Panacea pharmacũ dolorem leuans,inducẽs somnũ,facit ad hæmoptoicos. Styracis drach.VIII.opij,myrrhæ utriusq; drach.IIII. diluta passo in catapotia cogito, & erui magnitudine cubitũ euntibus dato.Alia exemplaria par pondus omniũ habent. Aliud Platoni inscriptũ,euestigio auxiliatur. Styracis,myrrhæ,opij,galbani, singulorum par pondus,passo diluta in catapotia redige. Aliud Basso inscriptũ pharmacũ accõmodatum auxiliatur statim.Facit hæmoptoicis,sanguinẽ reijcientibus, suppuratis. Galbani,styracis,iridis illyricæ,corticis pinus,singulorũ drach.II.enulæ,opij, utriusque drach.I. Excipe melle cocto, & præbe ciceris magnitudine ex aquæ mulsæ cyathis.IIII. Confectio ex marrubio Platonis. Myrrhæ,styracis,opij,succi marrubij,galbani,croci,æquales partes, præpara ac utere,melle exceptis cocto. Catapotium dolorem sedans,pharmacum accommodatum ad inueteratas affectiones. Facit ad destillationem,dolorẽcapitis,ægre spirantes,peripneumonicos, ad uesicæ & uteri affectiones. Inscribitur panacea ac-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 213 sur 580

©BIUM

commodata,ab aliquibus Stichus.myrrhæ,piperis,opij,ſtyracis,caſtorij,galbani,æquas partes excipe paſſo,fac catapotia,& utere. Aliud pharmacū uale bonū,Inſcribitur Harmonia,Facit ad deſtillationes, & inexuperabilem defluxum. Styracis,caſtorij,piperis,cardamomi,ſingulorū drach.III.opij,myrrhę,ſeminis hyoſcyami albi,ſingulorū drach.IIII. Excipe paſſo,reduc in catapotia,Dato ciceris magnitudine ad ſomnū. Aliud, Croci,ſulphuris uiui,myrrhæ, opij ſingulorū drach.IIII.ſeminis hyoſcyami albi,cardamomi,piperis albi ſingulorū drach.VIII. mellis cocti quincūcem,aut quod ſatis eſt. Vſus prædictus eſt, Datur cubitū eūtibus. Cōfectio Proxeni,ad tuſſes inueteratas,& ualde diu durātes humectas affectiones,appellatur Symphonos Lexopyretos, id eſt,optime ſedās febrē. Hac uſus eſt Antonius Muſa. Piperis albi,opij,cardamomi,ſingulorum drach.VIII.croci,ſulphuris uiui,myrrhę,ſeminis hyoſcyami albi,ſingulorum drach. IIII. mellis cocti ſexuncę. Datur nucis ponticæ magnitudine cum aquæ mulſæ cyathis tribus.

Confectiones ad tuſſim ab Andromacho libro II.de confectionibus internis conſcriptæ. Cap. III

POſtquam multas ad tuſſim Andromachus ſcripſit cōfectiones,deinceps omnes ſoporē inducētes,et ob id ſoporiferas appellatas tradidit. Cæterū hæ omnes tenues fluxiones inſpiſſare poſſunt,reſiccantes ſimulq; refrigerantes,& propterea aliquæ nō tantū opiū,ſed & mādragoræ ſuccū,aut radicis corticē,aut hyoſcyami ſemen,aliquę etiā duo aut tria,aut etiā omnia huiuſmodi habent.Quemadmodū aliæ ſtyracē,& crocū.Rationabiliter aūt his alij partim calfacientia ammiſcuerūt,partim cum modica adſtringēdi ui aromatica & reſiccātia,itemq; ſemina quædā familiaria.Velut aniſi,fœniculi, apij dauci,ſeſelis,utpote quæ tum pharmacorū iniucunditatē acuim obtundūt, tum urinā etiam prolectant.Quædā uero etiā aſpretudines leuigant,uelut ſunt, tragacātha,glycyrhiza, & uina dulcia.At uero ex his, quæ minus de ſoporē inducētibus cōplectuntur,eas etiā tabeſcentibus præbent. Confectio ad tuſſim ex duobus piperis generibus. Cinamomi drach.I.ſucci papaueris drach.I. myrrhæ obol.III. piperis nigri obol.III. caſtorij obol.III.piperis albi obol.III.galbani obol.III.croci dimidium,Redigito in paſtillos,Dato cum melle aut paſſo.

Alia ad tuſſim excellenter efficax. Eadem febres ſedat. Seminis hyoſcyami unc.dimidiā. Vnū exēplar unc.I.habet.cardamomi drach.I.ſucci papaueris unc. unā,myrrhæ,ſulphuris uiui,croci,ſingulorum unc.dimidiam. piperis albi iuxta Heram ſeſquunciam. Mellis Attici quod ſatis eſt. Alia ad tuſſim ſiccam. Styracis partem I. ſucci papaueris tantundem,croci partem dimidiam. contundito ſimul & catapotia inde exhibeto. Cōfectio ad tuſſim qua utor,Sacrificuli bona. Succi papaueris drachmas X. ſeminis lactucæ drach. XX. caſtorij drach. XVIII.alij XVI.rutæ hortenſis aridæ drach. XIIII.croci drach.VII. alij unciam unam.Excipe melle. Datur pro uiribus ægyptiæ fabæ magnitudine, febrientibus ex aqua, febre carentibus ex uino,ad noctem. Catapotiū ad tuſſim quo utor. Styracis,myrrhę,opij,ſingulorū drach.IIII.opobalſami,croci,utriuſq; drach.II. ſimul trita excipe, ac utere. Ad tuſſim ſiccam. Succi radicis dulcis drach.II. ſtyracis drach.I.opij,croci,myrrhæ ſingulorū obolos.III.excipe paſſo aut aqua,& ad fabæ græcæ magnitudinem redigito ac utitor. Potio qua utor ad phthiſicos,Rhipali multis cōmoda appellatur Menodorios,& Ambroſia. Facit ad febres per circuitum repetentes. Nardi,croci,myrrhæ,coſti,caſſię, cinamomi, iunci rotū di odorati,piperis nigri & albi,caſtorij,galbani,terebinthinæ,ſtyracis,ſucci papaueris, ſeminis hyoſcyami, ſingulorum drach.I.tragacanthæ drach.VI. mellis quod ſatis eſt. Vini falerni heminā I. Tragacantham uino

ſufficienti

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 214 sur 580

©BIUM

ſufficienti macerato, & reliqua ſimul cum melle committito. Datur febrientibus ſeſquidrachma, ex aqua mulſa. Febre carentibus uncia dimidia, cũ melle, & aceti cochleario I. & uini Falerni cyath. II. Apollonij confectio, facit ad multa præſertim ad tuſſes egregie. Cardamomi drach. XVIII. myrrhæ, drach. XII. hyoſcyami drach. XII. opij drach. X. alij XII. ſeminis petroſelini drachmas XII. croci drach. XV. malorũ mandragoræ drach. X. zingiberis drach. VIII. ſulphuris uiui drach. VI. ari drach. VI. thuris drach. VI. coſti drach. VI. piperis albi drach. VI. mellis Attici. Alia ad internos abſceſſus, probe repurgãs. Sagapeni drach. II. myrrhæ drach. II. cardamomi drach. IIII. alij drach. I. caſtorij drach. I. piperis albi obol. III. opij drach. II. cum aqua in paſtillos formato duorũ obolorum ponderis. Dantur cum aqua. Iſotheos ad tuſſim, ad tabem, ad omnes internas & per circuitũ repetentes affectiones. Nardi drach. II. myrrhæ drach. I, croci drach. I. & dimidiã, coſti drach. I. piperis albi drach. I. fecis opobalſami drach. II. cinamomi drach. II. ſucci mandragoræ drach. II. caſtorij drach. II. ſeminis dauci drach. I. & dimidiã. opij drach. II. amomi ſeſquidrachmam. caſſiæ nigræ ſeſquidrachmã. mel coctum. Facit ad dolores ſtomachi, hepatis, pulmonis, oculorũ, ſanguinis rejectionẽ, abſceſſus. Prodeſt dyſentericis, uoluuloſis, nephriticis, iſchiadicis, ægre ſpirantibus. Vrinæ ſuppreſſæ, doloribus laterũ, præcordiorũ, ad fluxum mulierem, & uteri ſtrangulationẽ. Admirãda eſt Antidotus ad lethalia uenena, ante & poſt cibum ſumpta, ad omnem ſanguinis eruptionem cum frigida, & ad morſos à uipera, & percuſſos à phalangijs, in uini cyathis tribus. Quartanarijs prælotis dantur ante horam acceſſionis oboli. II. ex uini cyathis tribus.

Potio ad tuſſim, Dyſpnœam, & alia multa Antipatri, qua utor. Styracis drach. VI. terebinthinæ drach. IIII. opopanacis drach. II. galbani drach. II. iridis Illyricæ drach. II. myrrhæ drach. II. ſeminis hyoſcyami albi obolos IIII. ſpumæ nitri obol. IIII. piperis albi obolos IIII. opij obol. V. Datur quãtitate fabæ Aegyptiæ ad ſomnum. Quidam opij obolos III. alij drachmam unam conijciunt.

Eclegma ad tuſſim. Nucleorum nucum pinearum drach. XII. ſeminis lini toſti drach. VIII. tragacanthæ drachmas XII. carnis palmularum drachmas XVIII. iridis Illyricæ drach. XII. amygdalarum dulcium drachmas XVI. Mel coctum. Dato delingendum bis per diem, mane & ueſperi. In quibuſdam tragacantham aqua pluuia diſſoluram primum cum melle coquito.

Catapotion ad tuſſim, Criſpi Liberti. Myrrhæ, piperis albi, galbani, caſtorij, ſtyracis, croci, opij, ſingulorum par pondus, ſtyracis dimidium. Dato inde catapotia II. ad noctem. Scribonij, ad tuſſim. Seminis apij drachmas duas. floris iunci odorati, nardi celticæ, ſtyracis, croci ſingulorum drach. unam. balauſtij obol. III. ſucci papaueris drachmas IIII. mellis quod ſatis eſt. Datur magnitudo fabæ non febrientibus ex aceto mulſo. febricitantibus cum aqua.

Aſclepiadæ ad tuſſim. Rhei pontici, croci Cilicij, ſucci papaueris, ſpicæ nardi, thuris, myrrhæ, ſingulorum drach. unam, radicis nardi Celticæ ſextantẽ. ſtyracis ſexuncem. Datur drachma una cum uino mulſo.

Theſpiana Apollonij ad internos abſceſſus. Seminis apij drachmas III. ſucci papaueris drach. III. melanthij drach. III. iridis Illyricæ drachmas VII. caſtorij drachmas II. ſeminis dauci drachmas VII. ſinopidis rubricæ drach. VII. excipe melle cocto, & dato nucis ponticæ magnitudine ex aqua.

Catapotium reſiccatoriũ. ad fluxiones Thoracis, ad molæ dolorem, affectiones per circuitũ repetentes, & percuſſos à ſcorpio. Succi papaueris, ſeminis hyoſcyami, utriuſq; par pondus cum paſſo aut melle ad fabæ græcæ magnitudinem formato, Dato ad noctem. ſomnũ inducẽdo prodeſt. Cõfectio finiens febrem Pamphili pharmacopolæ bona. Seminis hyoſcyami unc. I. cardamo-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 215 sur 580

©BIUM

mi exenterati unc.I.ſucci papaueris unc.I. ſulphuris uiui unc. dimidiã.croci unc. dimidiã, myrrhæ unc.dimidiã, euphorbij drach. II. coſti drach.III. iridis Illyricæ drach.III.piperis albi drach.IIII.& dimidiam.Mellis quod ſatis eſt. Vtere.

Catapotium ad tuſſim & alia multa cõmodum,& præſertim ad tuſſim humidam.Iunci odorati drach.VI.opij drach.IIII.galbani drach.VI.ſtyracis drach.IIII. fiant Catapotia araci magnitudine,dentur ad ſomnũ. Alia ſedãs febrẽ,Dariſ.Hac antidoto uſus eſt ad omnia, ad tonſillas, tuſſes,& anginas. Croci unc.I. piperis quicuncẽ,myrrhæ unc.I. ſucci papaueris unc.I. thuris tantundẽ. ſeminis hyoſcyami tantundẽ,cardamomi tantundẽ.coſti drach.IIII.iridis Illyricæ drach. III.ariſtolochiæ drach. II.melle Attico excipito. Aliud ad omnẽ tuſſim expertũ.Aniſi drach.II.coſti obol.III.myrrhę drach.I. caſtorij,galbani,piperis albi, ſeminis hyoſcyami,opij,ſucci radicis dulcis,ſingulorũ drach.I.excipe paſſo,redige in catapotia ciceris magnitudine. Dato in noctẽ. Catapotiũ concoctorium ex libris Perigenis, ad tuſſim & deſtillationẽ. Styracis obol.II.piperis grana.XX. myrrhæ drach.II. & dimidiam. ſeminis hyoſcyami obol. IIII. euphorbij drach.II.iridis Illyricæ drach.II.opopanacis drach.II. croci obol.III.opij obol.III. terebinthinæ drach.I.piperis albi obol.III.galbani drach.II. trita excipe galbano ac reſina,opioq; & ſtyrace.Datur prout ſunt uires. Apollonij confectio ad tuſſim cõmoda. Foliorum malabathri drach. VIII. croci drach.VI. opobalſami drach.I.ſpicæ nardi drach.I. roſarũ ſiccarũ,floris iũci odorati,ſingulorũ drach.I coſti,caſſiæ,ſtyracis,myrrhæ,mei,ſingulorũ drach.III.uuæ paſſæ mundæ drach. XVI.ſucci mãdragoræ drach.VI. mellis quod ſatis eſt. Vuam paſſam in Cretico paſſo per noctẽ & diem macerato,deinde ammixtis aridis terito,et mel miſceto, ac repoſito utitor. Potio ad tuſſim ex libris Apollonij,item ad muliebrem fluxũ. Seminis hyoſcyami drach.III.myrrhæ drach.III.croci,ſucci mãdragoræ, thuris,ſingulorũ drach. III. piperis albi & nigri utriuſq; drach.IIII. uiticis drach. III.opij drach.III.mellis & uini chij quod ſatis eſt.Datur magnitudo fabæ.

Ad tuſſim,incipientem phthiſim, hæmoptoicos,ad fluxiones. Seminis hyoſcyami drach.IIII.radicis nigræ mandragoræ drach. IIII.Rhei drach. III. coralij drach.III.opij drach.III.lycij drach.II.balauſtij drach.III.thuris drach.V.tragacanthæ drach.II.croci drach.III.Cum aqua paſtillos triobolares formato.Datur hæmoptoicis ex poſca,Reliquis in aqua. Potio prodita à Cletio Abaſcanto, ad tabeſcẽtes, quo utor abũde, Verũ ineptũ eſt ad ſanguinis reiectationẽ. Ariſtolochiæ dactylitidis drach.XX.ſulphuris uiui drach.XX. corticis mãdragoræ drach.XX.thuris drach.XL.gẽtianę drach.XXX.ſeſelis drach.XXX.opij drach. XL.ſeminis hyoſcyami albi drach.XL.myrrhæ drach.XL.croci drach.VIII.piperis albi grana C.euphorbij drach.X.baccarum lauri drach.VII.& dimidiam.coſti drach.VII.& dimidã, Cardamomi drach.VII.Euphorbiũ,& myrrhã in uino tũdito,opiũ uero & hyoſcyamũ in uino mulſo. Reliqua priuatim tũdito,ac ſimul miſceto ad mel coctũ. Vtere pharmaco non recenti. Recte appoſuit Andromachus ad hoc pharmacũ,quod ſit ad ſanguinis reiectationẽ ineptũ,ob ſulphur uidelicet uiuũ,& euphorbiũ, partim etiam ob lauri baccas. Catapotium ad tuſſim ſtatim auxilians. Iridis obol.IIII. croci Cilicij ſeſquiobolum, myrrhæ obol.II.cinamomi obol.IIII.caſſiæ obol.IIII.ſeminis hyoſcyami albi obolos II.ſeminis papaueris nigri obolos II. ſeminis cicutæ obol.II. redige in paſtillos obolares aut ſemiobolares cũ paſſo,& præbe in paſſi quarta heminæ parte. Aliud. Ad omnem tuſſim,& fluxionem,& abſceſſus internos, ut Apollonius. Sagapeni,gentianæ, myrrhæ, opopanacis,piperis albi, ſingulorũ drach.II.baccarum lauri mundarum drach. IIII. trita cum aqua reduc ad magnitudinem fabæ græcæ,Dato autem iſchiadicis paulò plus ex uini diluti cyathis tribus.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 216 sur 580

©BIUM

Ad Phthiſicos aliud, Cuius utilitatẽ expertus ſum, Fabiani Cretenſis. Succi hypocyſthidis drach. VIII. myrrhę drach. VIII. caſtorij drach. VI. thuris drachmas VIII. ſucci Rhois drach. IX. ſagapeni drach. VI. ſucci papaueris drach. VIII. aniſi drach. IX. ſeminis apij drach. VIII. marrubij drach. I. corticis mandragoræ drach. X. piperis longi drach. VIII. & albi drach. V. & dimidiã. uerbenacę ſupinæ drach. unam. mel coctum. Catapotium album, ut Prytanis & Apollo. Myrrhæ, ſeminis hyoſcyami albi, opij, ſtyracis, ſingulorũ æquale põdus, formato catapotia quãta deuorari poſſunt, his ipſis uua paſſa, aut paſſo, aut palmularum carne exceptis. Catapotiũ ex libris Perigenis. Ad tuſſim Seminis hyoſcyami, caſtorij, myrrhæ, ſtyracis, ſingulorũ par põdus. Dato magnitudinem fabæ cum paſſo, aut aqua mulſa. Catapotia ad tuſſim humidam ex libris Perigenis. Styracis, galbani, ammoniaci thymiamatis, caſtorij, opij, ſingulorũ æquales partes in catapotia erui magnitudinis redigito, ex eiſq; duo exhibeto.

De reiectatione ſanguinis. Cap. IIII

IN reiectatione ſanguinis primum periculum eſt, ne immoderata eius euacuatio fiat. Verũ poſt ſuppreſſum ſanguinẽ, Curatio eius quidem quæ ex apertione oſculi alicuius uaſis contigit, per obturationem fit oris dilatati. Eius uero quæ ex uaſis ruptura, per eiuſdẽ cõglutinationem. Quemadmodũ eius quæ ex eroſione, per renutritionẽ eroſorũ. Obturat igitur oſculũ dilatatũ, per adſtringentia: conglutinatur autẽ ruptum, per eadẽ, & quæcunq; ipſis in cõpoſitione miſcentur citra mordacitatẽ reſiccãtia, & glutino ſum quiddã habẽtia. Velut eſt lemnia terra ſphragis appellata, & Samius after. Renutriũtur autẽ corroſa, per cibos boni ſucci, & pharmaca carnẽ gignentia, ſarcotica Græcis appellata, de quorũ facultate dictũ eſt in ſecũdo opere huiuſmodi tractationis. Iuxta primã quidẽ igitur rationem, ex talibus pharmaca cõponuntur ad reiectationẽ ſanguinis curandã cõuenientia. Iuxta ſecũdam uero, in his qui ex pulmone, aut thorace, aut arteria, aut ſumma arteriæ parte ſanguinem reiectant. Miſcentur enim prædictis cõgruenti menſura tum calida, tum tenuium partiũ exiſtẽtia, quæ infeſtiſſima ſunt prędictis tribus affectionibus, apertioni uidelicet orarum, rupturæ, & corroſioni. Cuius rei gratia itaq; miſcentur. Diſtributionis nimirũ ipſorum in corpus. Etenim adſtringentia & uiſcoſa ac tenacia ſibijpſis uias præcludunt, quare opus habent facultate ipſis uiã ſtruente ac præparante. Porrò quum ex locis circa ſtomachum, aut aluum, aut aliquod inteſtinum, ſanguis educitur, huiuſmodi pharmacorũ mixtura non eſt opus. Verũ rurſus infeſtiſſimum his eſt hoc genus pharmacorum, quod in tantum refrigerat, ut affectio ſtupefiat: & tamẽ etiã hæc ammiſcentur medicamentis ad hæmoptoicos conuenienter paratis, ut quæ altiorem ſomnum ac ſoporem inducãt, & commodiſſima ſunt his qui à tuſſi lancinãtur, ſiſtentia nimirũ ſanguinem qui ad affectum uas defertur, atq; hoc per ſuam frigiditatẽ. Atq; hi quidem ſunt cõponendiſcopi. Copia autem materiæ pharmacorum, quæ ſufficientem experientiam prioribus medicis, qui circa curatiuam artis partem diligenter uerſati ſunt, exhibuerunt, deinceps referetur.

Quæ Andromacho ad ſanguinis reiectationem ſcripta ſunt.

PRimum ex his quæ ſanguinem reijcientibus cõueniunt pharmacis, Andromachus ſic tradidit. Ad ſanguinis reiectationẽ, quo ego utor. Acacię drach. IIII. roſarum ſiccarum drach. VIII. balauſtij drach. VIII. gummi drach. II. tragacanthæ drach. I. cum aqua paſtillos facito drachmæ unius. Dato ex aqua pluuia. Aliud Apollonij. Seminis hyoſcyami drach. VIII. opij drach. IIII. thuris drach. VIII. terræ Samiæ drach. IIII. amyli drach. II. rubricæ lemniæ drach. II. aut ſi hæc non ſit

©BIUM

non ſit,ſinopicæ drach.III.coralli drach.IIII.coſti drach.IIII.floris balauſtij obol. III.alij drach.II.excipe ſucco polygoni,ac redige in paſtillos triobolares,quos ex frigida prębeto.Quidã cicutæ ſeminis drach.III.adijciunt. Aliud quo utor. Cytinorũ drach.VI.ſpinæ Aegyptiæ drach.VI.ſucci papaueris drach. IIII. hypocyſthidis drach. VI. balauſtij drach. VI. acaciæ drach. VI. lycij Indici drach. IIII. myrrhę drach.II.excipe myrti baccarũ decocto,& fac paſtillos drachmæ unius. Ex eodẽ decocto præbe bibendos. Aliud ſiſtens ſanguinẽ. Croci Cilicij, myrrhæ,iridis,nardi Indicæ, thuris,acaciæ,ſingulorũ unc.I. ſucci papaueris, coſti,piperis,ſingulorũ unciam dimidiã .roſarum ſiccarũ trientem. melle excipito. Datur fabæ Aegyptiæ magnitudo. Aliud fluxiones ſiſtẽs. Prodeſt fluxionibus internis,tonſillarũ,& uuæ,& ad exulceratã arteriã gargariſſatũ,& ad ſanguinis fluxũ ex aqua frigida.Pluribus ex poſca magnitudine ponticę nucis.Cõgruit etiam mingentibus ſanguinem,& fluxui muliebri,potũ & appoſitũ. Myrrhæ unc.I.nardi Indicę unc.I.cinamomi unc.I. thuris unc.I. croci unciã dimidiã. piperis drach.IIII. ſucci acaciæ drach.IIII.coſti drach.IIII. ſtyracis drach.IIII. iridis Illyricæ ſextantem.roſarum ſiccarum ſextantem.Excipe melle cocto.
Aliud ſiſtens fluxiones, ex libris Galli.Facit probe & ad ſanguinis reiectationẽ. Croci,myrrhę,iridis,nardi Syriacæ,caſſiæ nigræ,Rhei põtici,ſingulorũ drach.I. ſtyracis,piperis albi utriuſq; unc.dimidiã. roſarũ ſiccarũ quincuncẽ. tritis mellis Attici quod ſatis eſt affunde. Datur nucis põticæ magnitudine ex aquæ cyathis tribus. Aliud ad hæmoptoicos, ex libris Apollonij. Succi hypocyſthidis drach.XII.balauſtij,acaciæ,cytinorũ ſingulorum drach.XII.gallæ drach.XII.ſucci papaueris drach.VI. croci drach.VI. Redigito in paſtillos triobolares.
Aliud ad hæmoptoicos. Succi papaueris obol.II.amyli.obol.III.Dato ex aqua.
Aliud ad ſanguinis eductionem, & omnem ſanguinis eruptionẽ, ex aqua potũ. Succi papaueris drach.I. cinamomi drach.I. caſtorij drach.I. coſti,piperis longi & rotundi, myrrhæ, ſingulorum, obolos III. croci ſeſquiobolum. coralij obolos II.balauſtij drach.unã.aniſi drach.II. gummi drach.I.Ex tritis paſtillos formato ac utitor. Aliud ad ſanguinis reiectationem. Rubricæ ſinopicæ drach. IIII.thuris drach.VIII.aniſi drach.I.ſeminis cicutæ drachmas IIII.ſucci papaueris drach.IIII.lapidis hæmatitę drach.IIII.ſeminis hyoſcyami drach.VIII.terrę ſamię drach.III.dato pharmacũ ieiunis ex aqua. Aliud. Succi hypocyſthidis drach. unã.opij obol.III.balauſtij drach.I.acaciæ drach.I.Ex aqua. Aliud ad ſanguinis eductionem, ut Herophilus. Radicis ſymphyti quadrantẽ,terræ aſteris unc.I.thuris ſextantẽ.balauſtij unc.I.hypocyſthidis unc.I.croci obol.III.myrrhæ drach.II. opij drach.I.rubricæ lemniæ quadrantẽ,& obol.III.gũmi drach.I. Excipe ſucco polygoni aut plantaginis. Aliud ad hęmoptoicos, Boni præceptoris. Balauſtij drach.II.acaciæ drach.II. tragacãthæ drach.IIII.ſucci hypocyſthidis drach.IIII.florũ roſarũ drach IIII.opij drach.II.thuris drach.III.myrrhę drach mas II. ſeminis hyoſcyami obol. IIII. Excipe ſucco ſanguinariæ quæ Græcis eſt polygonũ. Aliud ſanguinẽ reijciẽtibus ut Acacios. Terræ Samiæ drach. IIII. coralij. drach.IIII. rubricæ ſinopicæ drach.II. balauſtij obol. III. opij drach. IIII.amyli drach.XII.thuris drach. VIII.ſeminis.hyoſcyami,drach.VIII. Cũ polygoni ſucco paſtillos triobolares formato. Dato in poſca,ſi fluxio ſit multa cũ uitello oui aſſato & aqua plãtaginis. Aliud ad hæmoptoicos & dyſentericos. Floris roſarũ,opij,acaciæ,gũmi, balauſtij,hypocyſthidis ſingulorũ quadrãtem. gallæ unc.I. ſeminis plantaginis eiuſdemq; ſucci utriuſq; ſextantem. lycij Indici unc.I.ſucci roſarum unc.I.Redigito in paſtillos drachmales.Quidam etiam omphacij unciæ dimidium addunt. Dyſentericis etiam infunditur.

Aliud

©BIUM

Aliud ad hæmoptoicos, Carteri robuſtius Seminis cicutæ drach.II. ſeminis hyoſcyami drach.I.amyli drach.I.nardi obol.III.rubricæ lemniæ obol.III.alij IIII. aniſi obol.IIII.alij III.croci obol.III. Dato cum uitello oui aſſati,ex aquæ lactoſæ cyathis tribus. Facit & ad deſtillationes. Aliud ad Hæmoptoicos,Magni Philadelphi. Corallij obol.II.aſteris Samij obol.IIII.ſucci ſanguinariæ cyathos VI.Dato hoc totum pro duabus uicibus in potu.

Vſus prædictorum Andromachi pharmacorum.

IAm ante quidem palàm eſt,ex his quæ in principio ſermonis de reiectatione ſanguinis dixi,qui ſit uſus præſcriptorum pharmacorum. Verum maioris lucis gratia,repetam etiam nunc id quod primum omniũ ex acacia,roſis ſiccis,balauſtio,gummi, tragacanthaq; eſt compoſitum. Manifeſtum autem eſt acaciam quidem,& roſam,& balauſtium,adſtringentia habere, gummi uero & tragacantham uiſcoſa & glutinatoria. Igitur impoſſibile eſt ipſum uſq; ad thoracẽ & pulmonem per ſe deferri,ſi non habeat quæ adſtringentia & uiſcoſa ac tenacia deducant. Et quod his amplius accedit,neq; mellis quicquam eius compoſitor addidit. Sed per aquam pluuiam, quæ & ipſa adſtringentem uim habet, tum compoſitio ipſius,tum exhibitio tradita eſt,ut ad ſanguinis ex ſtomacho & uentre eductiones conuenire poſſit. Quin & ſi poſſibile ſit ex inteſtino ieiuno aliquid per nauſeam efferri,ad hoc etiam commodum pharmacum fiet. Contrariam autem uiciſſim ad præſcriptum pharmacum compoſitionem habet quintum ex ordine ſcriptum,itemq; nonum.Nimirũ quum cinamomum,& piper,& coſtus, & myrrha eis ſint ammixta. Reliqua uero omnia media quodãmodo inter hæc ſunt, neq; exacte adſtringentia per totam ſui compoſitionem, neq; fortiter calfacientibus permixta. Cæterũ opiũ, & hyoſcyamus,& cicutæ ſemen,maxime quidem his qui à tuſſi,aut etiam aliàs lancinantur, apta ſunt:quãquam omnibus quomodocunq; ſanguinem reijcientibus cõueniant.Quare ipſa miſcere licet,tum in his qui ex nutritiuis organis ſanguinem ſurſum educunt,tum quibus ex ſpiritalibus organis idem contingit.

Quæ Aſclepiades ad Hæmoptoicos ſcripſit.

AD ſanguinis reiectationem.Radicis ſymphyti ſexuncẽ. balauſtij drach.II. aut I.aquæ ſextariũ I. Coquito ad tertias, & expreſſo liquori hæc addito. amyli drach.I.gũmi Thebaici tantũdem.Dato in potu. Aliud, Cucumerum ſatiuorũ lib. I. in tenuia fruſta diſſecato, & aquæ potabilis ſextariũ I.affundito,ac ad tertias coquito. Expreſſo deinde liquori terræ ſamiæ ſeſquidrachmã inſpergito,ac bibendum exhibeto. Charixenis pharmacum accommodatum. Radicis polygoni manipulum, radicis ſymphyti tantundem,Rhois rubri acetabulum,aquę ſextarios III.coquito ad tertias, & expreſſi liquoris cyathũ unum dato,cum gummi tenuiſſime triti ac diſſoluti drach.una.

Pharmacũ Arrhabiani quod ponticum dicitur. Vuæ urſi libras XVI.aquæ pluuiæ ſextarios XVI.Coquito ad tertias,& expreſſum liquorem reponito. Aliud, Mororum rubrorum nondum maturorũ libras XVI. aquæ pluuiæ ſextarios XVI,Coquito ad tertias,& expreſſum liquorem reponito Aliud, Fructus corni libras XVI. aquæ pluuialis ſextarios XVI. fac eodem modo. Aliud, Palmularum Thebaicarũ lib.XVI.aquæ pluuiæ ſextarios XVI.coquito ad tertias,& poſtquam expreſſeris liquorem, ad prius expreſſos liquores infundito, omnesq; probe mixtos ad tertias coquito,& in fictili uaſe reponito. Et inde cyathũ unum ante cibum dato.Pharmacum hoc eſt ualde bonum, & regenerationem prohibens. Oportet autem ſingula ſuo proprio tempore præparare,& ad pharmaci confectionem reponere.

De urſi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 219 sur 580

©BIUM

De urſi uua. Quæ urſi uua appellatur in ponto naſcitur. Planta eſt humilis & fruticoſa, folio memæcyli, fructum ferens rubrum & rotundum, guſtu auſterum, quem urſi uuã appellant. Catapotiũ ad hæmoptoicos. Corticis thuris, terrę ſamiæ, amyli, ſingulorum drach. IIII. tuſa & cribrata reponito. Vſu uero expetente, cochleariũ unum in aquæ frigidæ cyatho dato. Aliud, Balauſtij, terræ ſamiæ, corticis thuris, gummi, ſingulorum æquale pondus tuſa & cribrata exhibe ut prædictum eſt. Ad ſanguinis reiectationem eclegma Amaranti, pharmacum accõmodatum. Vini falerni ſextarium I. mellis Attici lib. I. in uas fictile coniecta & conquaſſata ſuper prunas ponito, & ubi arteriacæ acceperint ſpiſſitudinem, ab igne ablata refrigerari ſinito, eiſq; cõtuſa & cribrata addito, gũmi cochlearia IIII. balauſtij, thuris, terræ ſamiæ, ſingulorũ drach. II. & rurſus ad ignem admota & calfacta reponito. Dato ut prædictum eſt.

Aliud Origeniæ. Succi gẽtianæ, ſucci ſymphyti, balauſtij, ſingulorũ drach. VIII. croci, myrrhæ, ſucci radicis dulcis, ſingulorũ drach. IIII. protropi, aut Theræi, aut Scybelitæ ſextarios VI. præpara ac exhibe, ut dictum eſt.

Catapotia ad ſanguinis reiectionem dolorem ſedantia. Vſus eſt Charixenes. Succi hypocyſthidis, balauſtiorũ, opij, ſingulorum drach. IIII. excipe uino Myrtite, & fac catapotia. Dato ex his trioboli põdus. In alijs exẽplaribus opij drachmæ duæ habẽtur. Aliud, Succi hypocyſthidis, ſucci acaciæ, ſucci Rhois Syriacæ, ſingulorum drach. IIII. balauſtij, opij, gummi, ſingulorum drach. IIII. uini Myrtitæ quod ſatis eſt. Vſus oſtenſus eſt. Paſtillus hæmoptoicus, pharmacum accommodatum, Inſcribitur Trypherum, hoc eſt, Delicatum. Amyli, balauſtij, terræ Samiæ, ſucci hypocyſthidis, gummi, croci, opij, ſingulorũ drach. II. Excipe ſucco plantaginis, & exhibe drach. unam. Verum liquor ipſe affectioni ſit cõueniens. Alius, Amyli, terræ Samiæ, hypocyſthidis ſingulorum drachmas II. opij, croci, balauſtij, tragacanthæ, ſingulorum drachmam unam, excipe ſucco plantaginis. Paſtillus ex ſuccino. Facit hæmoptoicis, diuturnæ & recẽti tuſſi, Phthiſicis ſanguinem reijcientibus, ſuppuratis, cœliacis, dyſentericis, & inflatis. Eſt etiam Auricularis bona. Pſyllij mundi drach. XLV. iridis Illyricæ, maſtiches, ramentorum ſuccini, croci, ſingulorum drach. XXX. opij drach. XV. Pſylliũ in aquam calidã cõiectum macerari ſinito, atq; ubi uiſcoſum ac glutinoſum de ſe in aquam depoſuerit, liquorẽ exprimito, & cum eo pharmacum præparato, in paſtillos ipſum cogẽdo, ex quibus obol. III. ad ſomnum dato. Sint autem aquæ ſextarij III. In alijs exemplaribus pſyllium ad triduum madeſcit, deinde ter donec ebulliat coquitur, & ab igne ademptum rurſus ad triduum ſinitur, atque tunc liquor ad pharmaci confectionem ſegregatur.

Paſtillus Neapolitæ. Facit hæmoptoicis, ſuppuratis, phthiſicis, affectionibus fluidis. Seminis hyoſcyami albi, ſucci mandragoræ, utriuſq; drach. V. thuris maſculi, opij hiſpani, ſtyracis, coaguli hinuli, ſingulorum drach. X. maſtiches drach. XX. ramentorũ ſuccini, iridis Illyricę, croci, ſingulorũ drach. XXX. pſyllij drach. XLV. aquæ ſextarios III. præpara ac utere ut prædictum eſt.

Paſtillus ex corallio, ut Niceratus, Corallij, terrę Samiæ, utriuſq; drachmas VIII. balauſtiorum, amyli, terræ lemniæ, ſingulorum drach. IIII. ſeminis hyoſcyami albi, opij, hypocyſthidis, ſingulorum drach. II. Excipe ſucco arnogloſſæ, coge paſtillos ac exhibe. Aliter Dioclis Chalcedonij. Corallij drach. VIII, ſucci hypocyſthidis, balauſtij, ſucci acaciæ, Rhei pontici, terræ Samiæ, opij, thuris, ſucci ſymphyti, ſingulorum drach. II. excipe ſucco plantaginis.

Aphrodiſiacum Clidion, pharmacum accommodatum. Facit hæmoptoicis, cœliacis, dyſentericis, & qui ſtomachi fluxionibus laborant. Cytinorum, ſpinę

Aegyptiæ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 220 sur 580

Aegyptiæ,balauſtiorum,ſucci hypocyſthidis,ſucci acaciæ,ſingulorũ drach.VI lycij,Rhei pontici,opij,ſingulorum drach.IIII.myrrhæ drach.II.cõtuſa & cribrata diligẽter baccarũ myrti decocto excipe,& paſtillos coge. Exhibe pro uiribus cum roſarũ decocto,aut baccarum myrti,aut aqua frigida.Forinſecus ſpongiam aceto imbutam imponito. Poſtquam uero fluxus conſtiterit, pectus & fluxione infeſtatos locos omphacio cum aceto diſſoluto illinito. Tepefiat autem ad cinerem calidam,donec aliquantulum ſpiſſetur.

Philippi pharmacũ accommodatũ dyſenterícis, & hæmoptoicis. Balauſtij, acaciæ,hypocyſthidis ſucci,opij,thuris,myrrhę,croci,gallę,lycij,aloes,Rei põtici, baccarũ myrti nigrarũ, malicorij, ſingulorũ drach.IIII.excipe uino Italico, & redige in paſtillos triobolares. Dato febriẽtibus ex aqua.nõ febriẽtibus cũ uino.

Cõfectiones dolorem ſedantes,tabeſcentibus,& ſanguinem reiectantibus cõmodæ,itemq; aliis quibuſdã accõmodatæ,præterq; colicis. Cap. V

IN his equidem qui ſanguinem reiectãt, nondũ tamen exacte tabe apprehenſi ſunt, hoc genus pharmacorũ dolorẽ ſedantiũ priores medici cõpoſuerunt, ipſumq; anodynon appellauerũt, conueniens & his qui ſanguinẽ reijciunt,& qui tum hoc perpetiũtur, tum etiam iam tabeſcũt.itemq; ad alios dolores & affectus,qui circa pulmones,& arteriã,& Thoracem,atq; alias quaſdã partes cõſiſtunt,colicis tantũ exceptis. Differũt enim hæc pharmaca ab his quę priuatim colica appellantur, aromatũ,& odoratorum ac urinam cientiũ ſeminũ miſtura. Colicæ enim cõfectiones his uehementiores ſunt, ſtupefactoriã uim prædominantẽ habentes ex multitudine refrigerantium pharmacorũ.Quale eſt,hyoſcyami ſemen,& cicuta,& papaueris ſuccus,& cortex radicis mãdragoræ, His nãq; in colicis uti cogimur ob magnitudinẽ doloris.

Quæ Andromachus ſcripſit ad prædictas affectiones.

CONfectio ſedans dolorem. ad omnes internos affectus & pleuritidas, qua utor. Radicis panacis, ſeminis dauci,utriuſque drach.IIII.caſtorij drach. IIII.alij drach.II. ſeminis hyoſcyami,opij,utriuſq; drach. IIII.alij drach.II. Mellis quod ſufficit.Dantur obol.IIII.cum aquæ cyathis tribus. Alia ſedans dolorem, Marcellini. Aniſi drach.II. ſeminis hyoſcyami drach.II.ſucci papaueris drach.I. ſeminis apij drach.II. croci obol.IIII.roſarum ſiccarum drach.I.myrrhæ drach.I.amomi drach.I. Trita cum aqua in paſtillos triginta duos redige. Dato in ſomni tempus cum aquæ cyathis duobus aut tribus. Alia ſedans dolorem,Ex ſeminibus. Seminis apij drach.VIII.opij drach.II.ammij drach.VIII. aniſi drach. IIII. fœniculi drach. IIII. caſſiæ nigræ drach. II. Cum aqua fac paſtillos triobolares. Dato ex paſſo,ſexta & decima heminæ parte,aut ex aqua.

Alia Achillæ Aurigæ. Aniſi drach.VIII.ammij drachmas VIII.ſeminis apij drach.IIII.opij.drach.II.nardi Indicæ drach.II.myrrhæ drach.II. piperis drach.I, caſſiæ nigræ drach. II. Fac paſtillos triobolares qui reſiccati ponderent obol. II. Dato ut reliquos. Alia dolorem ſedans ut Xenocrates.qua utor maxime ad tormina & dyſentericos. Seminis apij drach.II. aniſi drachmam unam,piperis albi drach.I.myrrhæ obolos IIII.caſtorij obol.IIII. opij obolos II.gentianæ drach. II. Fac paſtillos triobolares, & uarie exhibe. Alia Sphragis dicta ſedans dolorem,reſiccans fluxiones, & tormina ac tuſſes,qua utor. Myrrhæ obol.V. alij VI. corticis mãdragoræ drach.IIII.ſucci papaueris drach.V. ſeminis hyoſcyami drach.IIII. alij drach.II. thuris drach. V. croci drach. V. Excipe uino, exhibe pro uiribus,aliquibus fabæ Aegyptiæ magnitudine,aliquibus obol.II.

Alia,Aſter appellata, ſiſtens dolorem, Qua utor ad omnem fluxũ,dolorẽ, & omnes internos affectus & deſtillationes,ad ueſicam,ad ſuffocationes,fluxũ mu

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 221 sur 580

©BIUM

liebrem,ſtomachi fluxionem,dyſentericos,ſanguinem reijcientes.Facit & ad paralyſi reſolutos. Croci obol.III.ſeminis hyoſcyami drach.VI.ſeminis apij drach. VI.aniſi drach.IIII. ſtyracis drach.IIII. ſeminis dauci drach.IIII. caſtorij drach.II. opij drach.III.myrrhæ drach.II. Quidã etiã mandragorę ſucci drach.IIII.ut uero Xenocrates,etiã piperis albi drach.VI.cũ aqua fac paſtillos triobolares.Dato ex aqua. Alia ſedans dolorem Lycomedis. Reſiccat deſtillationes arteriæ, & fluxiones oculorũ.Seminis hyoſcyami drach.II.ſeminis apij drach.II.opij drach. II.aniſi drach.I.croci obol.IIII.roſarũ ſiccarũ drach.II. myrrhę drach.I.alij drach. II. Cũ aqua redigito in paſtillos triobolares. Vtere quẽadmodũ Trigono appellato. Alia ſedãs dolorẽ,reſiccatoria.Facit & ad hęmoptoicos,cœliacos dyſentericos,rupta & cõuulſa. Aniſi drach.IIII.ſeminis apij drach.IIII.opij drach.IIII. croci drach.I.ſeminis hyoſcyami drach.IIII.ſtyracis drach.I. iũci odorati drach.I. balauſtij obol.IIII.cũ aqua formato paſtillos diobolares.Dato ex uino,aut aqua, aut protropo. Alia dolorem ſedans potio,Rufi,qua utor. Corticis mandragoræ drach.IIII.thuris drach.V.piperis albi drach.II. & dimidiã. croci drach. V.ſeminis hyoſcyami drach.IIII.ſucci papaueris drach.V.myrrhæ drach.V.nardi obol.III. caſſiæ nigræ drach. II. Trita cũ paſſo in paſtillos drachmales cogito, ac reponito ne humecti fiant. Dãtur ex aquæ calidæ cyathis duobus,cholericis, hoc eſt,bilioſa ſuperne & inferne reddentibus,ex frigida. Alia ſedans dolorem ad omnes internas affectiones,qua utor. Caſſiæ nigræ,myrrhæ,opij,ſtyracis,croci,ſingulorũ drach.I.quidã drach.I.& obol.III. Cogito in paſtillos triũ aut duorũ obolorũ.Præbe febrientibus ex aqua,non febricitantibus in uino.Hepaticis in aqua mulſa,itidem & pleuriticis.Efficax eſt & ad tuſſim.

Alia Trigonos uocata,reſiccatoria & ſedans dolorem. Seminis hyoſcyami drach.IIII.aniſi drach.II.opij drach.II.cum aqua paſtillos formato. Dantur cũ frigida,mane & ueſperi,unus pro uice Alia ſedans dolorem, Aſclepiadæ ad omnes internos affectus. Seſelis, chamæpityos, herbæ ſaluiæ,ſeminis rutæ ſylueſtris, ſeminis dauci.ſingulorum drach. VI. ſeminis hyoſcyami, opij,utriuſque drach.VIII.caſtorij drach.XXV.Rhei pontici drach.XIIII.Excipe melle.

Alia ut Charicles. Tordilij drach.VIII.chamæpityos drach.VIII.Rhei ponti ci drach.VI.caſtorij drach.XII. & dimidiã.herbæ ſaluiæ drach.VIII. ſeminis rutæ ſylueſtris drach. VIII. ſeminis dauci drach.VIII.opij drach.IIII.ſeminis hyoſcyami drach.IIII.croci drach.V.Quidã addũt mel Atticũ,reliqua ipſo excipientes.

Alia dolorẽ ſedans,iucũda appellata.Facit & ad tabeſcẽtes,& inflatos. Iridis Illyricę drach.XXX.ſuccini,croci,maſtiches chię ſingulorũ drach.XXX.pſyllij drach.XLV.aut XXX.ſucci papaueris drach.XV.cũ aqua pluuia paſtillos drach, I.& obol.III.ponderantes formato,ac exhibeto. Pſylliũ per diem & nocte aqua pluuiali macerato,deinde coquito & exprimito,atq; ſic cum reliquis cõmittito.

Alia potio ſedans dolorem,ex libris Aphrodæ.Ad omnem dolorẽ,in neruis, utero,coxẽdicibus. Succi papaueris drach.I.opobalſami drach.I.aut carpobalſami drach,I.obolos II.myrrhæ,ſeminis hyoſcyami,caſtorij,ſtyracis,ſingulorum drach.I.Excipe paſſo,& fac paſtillos oboli unius & dimidij, Dato ex aquæ calidæ cyathis duobus aut tribus. Aliud ſedans dolorem Catapotium.Ex libris Aphrodæ,ad omnes internos affectus,& ad quartanarios, qui interualli tempore inediam ferunt,& deinde accipiũt.Facit & ad calculoſos,dyſentericos,ſtomachicos,& iam deſperatos atq; anxios.Eſt & oculis ualde cõmoda. Seminis hyoſcyami,aniſi,ſtyracis,ſingulorum drach.IIII.croci,opij utriuſq; drach.III.caſtorij drach.II.fac catapotia Aegyptiæ fabę magnitudine.Præbe ex aquæ cyathis duobus. Aliud dolorẽ ſedans,ad omnes internos affectus,& ſanguinis reiectionem

©BIUM

tionem undecunq; feratur, etiam ſi ex uulnere prodeat quibuſdam prodeſt, facit & ad nephriticos & hepaticos. Hanc ne prius dederis quàm mercedem accepe/ris. Cinamomi, caſſiæ utriuſq; drach. II. myrrhæ drach. I. piperis albi drach. I. & longi drach. I. galbani drach. I. opij drach. II. Trita cum melle pauco in catapotia redige, partim magnitudine fabæ, partim quãtitate araci. Dato pro uiribus cum aqua, aut pro iudicio tuo. Alia dolorẽ ſedans ad omnia interna. Seminis apij drach. II. aniſi drach. II. piperis longi drach. II. & nigri drach. I. caſtorij obolos IIII. myrrhæ, opij, utriuſq; obol. IIII. panacis, gentianæ utriuſq; obol. IIII. ſucci ra/dicis dulcis obol. III. fac paſtillos triobolares. dyſentericis drachmæ unius.

Alia ſedans dolorem, Crateri. ad tabeſcentes, & ſanguinem reijcientes. Myr/rhæ drach. VI. mandragoræ drach. IIII. ſeminis hyoſcyami drach. IIII. opij drach. V. croci, thuris, utriuſq; drach. V. Rhei drach. V. ſeminis cicutæ, ſtyracis, utriuſq; drach. V. Excipe uino mulſo. Alia ſedatiua doloris, Myſteriũ appellata, ut Niceratus. Ad phthiſicos, tuſſientes, cœliacos, dyſentericos, deſtillationes. cõ/ſeſtim auxiliatur. Croci, coſti, caſtorij, aſari, ſeminis hyoſcyami, opij, ſtyracis, ſin/gulorũ drach. I. quidã hyoſcyami ſeminis drach. dimidiã. Excipe melle ac utere.

Alia doloris ſedatiua ad deſtillationẽ conueniens. Seminis hyoſcyami, ſuc/ci papaueris, amyli, ſingulorũ drach. II. aniſi drach. I. ſpicæ nardi drach. unã. croci drach. I. rubricæ ſinopicæ obolos III. aut lemniæ drach. unam. formato paſtillos XXX. Dato in noctem cum aqua.

Quæ ab Aſclepiade ſcripta ſunt ad eaſdem affectiones.

ECLegma. Farris Cluſini appellati ſextarij dimidiũ, decocti marrhubij uiri/dis ſextariũ I. hæc in uas uitreum cõiecta per diem & nocte macerari ſinito. Sequenti die pharmacũ mollito, quemadmodũ alicam macerámus, atq; ubi pe/nitus diſſolutũ fuerit, exprimito liquorem, eiq; pinguedinem aliquam addito, & igni admota aſſidue coquito, donec ſpiſſata mellis craſſitudinem acceperint. Ex hoc myſtrũ datur ante cibum, & poſt cibũ tantundem. Aliud, Foliorum marrubij tenerrimorũ manipulum cum ſufficienti aqua in fictili coquito, & ubi exoluta fuerint eximito ac terito, & decocto diluta rurſus coquito, pollinis ace/tabulum inſpergens, & pinguedinis arietinæ probe ſubactæ quadrantẽ addens. Et ubi coctura recte habuerit, ueluti reliquæ ſorbitiones præparantur, ablata ab igne, et modico ſale cõſperſa, ſorbẽda exhibe. Amplius abſorptũ amplius iuuat.

Aliud Nicerati. Facit ſuppuratis, dyſpnoicis, ueteri tuſſi, uiſcoſum ac glutino/ſum reijcientibus, & his quæ à partu purgãtur, ſecundas deducit. Prodeſt etiam infantibus alimentũ non ſentientibus, ſi nutricibus præbeatur. Succi marrubij ſextarios VI. Verũ probe hunc ſuccũ colligere oportet à recenti marrubio tuſo expreſſum. Vini falerni ſextar. I. mellis Attici tantundẽ. piperis albi. myrrhæ, thu/ris, ſingulorũ drach. VIII. Vinum & ſuccum ad tertias coquito, deinde mel addi/to, quibus inſpiſſatis arida inſpergito & diligẽter mixta in uitreũ uaſculũ tranſ/ferto. Dato myſtrũ ante cibum. Aliud, Scribonij Largi. Succi marrubij ſextarios VI. ſucci ſemperuiui tantũdem. mellis Attici ſextar. IIII. alij ſextar. I. Vi/ni Italici ſextar. I. picis liquidæ brutiæ tantundẽ. nardi Indicę, croci, myrrhæ, thu/ris, piperis albi, ſingulorum drach. VIII. præpara ac utere ut prædictum eſt.

Aliud phthiſicis & ad fluxiones Thoracis. Seminis cucumeris hortẽſis de/cortícati drach. VIII. amyli. drach. IIII. ſeminis lini, ſeminis papaueris albi, utriuſ/que drach. II. tuſa & cribrata excipe tragacãthę cremore, & in drachmales paſtil/los redige, Dãtur obol. III. non febrientibus ex uino & myrti cremore, febrienti/cus cum Rhois ſucco Aliud, Amyli drach. IIII. ſeminis cucumeris ſatiui toſti, ſeminis papaueris albi toſti, amygdalarũ depurgatarũ, ſingulorũ drach. II.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 223 sur 580

©BIUM

tragacanthæ drach. I. obol. III. croci drach. I. excipe tragacanthæ cremore, & poſtea etiam uino ſcybelite cocto. Vtere eodem modo. Aliud Scriboníj Largi catapotiũ, phthiſicis, ſanguinem reiectãtibus ſuppuratis, educit pelliculas, repurgat ſufficiẽter. Verũ immorari pharmaco oportet. Sagapeni, myrrhę utriuſque drach. II. opíj, cardamomi, utriuſq; drach. IIII. caſtorij drach. IIII. piperis albi obolos III. excipe paſſo, fac catapotia, Da ex aquæ calidæ cyathis III.

Alia cõfectio Theſpeſiana. Facit ſuppuratis, & ad abſceſſus occultos. Seminis apíj, opíj, melanthíj, ſingulorũ drach. III. caſtorij drach. II. ſeminis dauci, ſinonis, iridis, ſingulorum drach. VI. excipe melle cocto, præbe nucis ponticæ magnitudine ex calidæ cyath. III. Alia Coſi. ad humores ægre eductiles, ſuppuratos, peripneumonicos. Maxime autem his qui craſſa & glutinoſa educunt utilis eſt. Mellis Attici cocti ad glutinis compagem libram I. piperis cõtuſi & cribrati, myrrhæ, utriuſq; unc. I. Myrrhã & piper trita melle cocto excipe, & nucis ponticæ magnitudine deuoranda præbe. In alijs exẽplaribus habetur. Mellis lib. I. piperis unc. I. myrrhę, opopanacis, utriuſq; drach. VI. prępara ac exhibe ſimiliter ut prædictũ eſt. Paſtillus ex mandragora, inſcribitur Sphragis. Facit ad hæmoptoicos. Reſiccat omnem fluxionem. Radicis mandragoræ corticis drach. IIII. ſeminis hyoſcyami drach. IIII. thuris maſculi, ſucci papaueris, croci, myrrhæ, ſingulorum drach. V. Trita redige in paſtillos obolares, & præbe conuenienter iuxta affectiones. Aliud Ptolemæi familiaris. Styracis, opíj, thuris, croci, ſingulorum drach. V. corticis mãdragoræ, ſeminis hyoſcyami albi, dauci cretici, ſingulorum drach. IIII. caſſiæ drach. II. excipe uino Aminæo, ac præbe obulum cum aquæ calidæ cyathis duobus. Aliud, ad eaſdem affectiones. Styracis drach. VI. myrrhæ, opíj, ſeminis hyoſcyami, irionis torrefacti, ſingulorum drach. IIII. corticis mandragoræ, opopanacis, utriuſq; drach. II. piperis albi, ſpumæ nitri utriuſq; drach. unam. excipe melle cocto. Dato magnitudine ciceris.

Alia cõfectio Panchreſtus ab omnimoda commoditate dicta. Facit ad tuſſim antiquam, ſuppuratos, orthopnoicos, tabeſcentes. Prodeſt hypochondriorum, hoc eſt, præcordiorũ diſtẽtionibus & ad omnem inflationem. Mulieribus menſes, & quæ à fœtu corrupto, aut à partu relinquuntur ſecundas deducit. Liberat etiam ab affectionibus circa ueſicam. Terebinthinæ drach. VIII. ſtyracis drach. VI. myrrhæ drach. V. croci, iridis, galbani, ſingulorũ drach. IIII. ſeminis hyoſcyami, corticis mandragoræ, irionis torrefacti, opopanacis, ſingulorum drach. II. piperis, ſpumæ nitri, utriuſque drachmam unam. excipe paſſo.

Charixenis. Facit peripneumonicis, ac ueteri tuſſi. Myrrhæ, corticis thuris. In alio exemplari cpíj, mandragoræ, ſagapeni, ſeminis hyoſcyami albi, opopanacis, dictamni cretici, pilularum marrubíj, ſingulorum drach. IIII. Subigito cum aqua & in paſtillos cogito, Dato ex his obol. III. ex aquæ mulſæ cyathis tribus.

Alia Aſclepiadæ qui Philophyſicus, à naturaliũ rerum ſtudio, appellatus eſt, pharmacũ accommodatum. Corticis mãdragoræ, ſeminis apíj, utriuſq; drach. IIII. myrrhę, croci, aniſi, ſeminis dauci, ſucci rhois rubri, ſeminis hyoſcyami, piperis albi, caſtorij, ſagapeni, opopanacis, ſingulorum drach. II. excipe melle cocto. Dato pro uiribus. Liquor uero ex quo exhibetur ſit conueniens affectioni.

Antidotus Theſpeſiana. phthiſicis, ſanguinem reiectãtibus, ſuppuratis. Facit & ad alias internas affectiones, & præ omnibus cibi appetentiam excitat. Seminis apíj drach. XII. myrrhæ, aniſi, opíj, ſingulorũ drach. VI. piperis albi drach. V. petroſelini, nardi, piperis longi, ſingulorũ drach. IIII. caſtorij, floris iunci odorati, croci, ſingulorũ drach. III. cinamomi drach. II. caſſię aromaticę drach. IIII. excipe melle cocto. Dato nucis põticæ magnitudine ad noctẽ, cũ aquæ cyathis tribus.

Antidotus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 224 sur 580

Antidotus Ariſtarchi. Compoſitio admiranda hanc Paulinam appellamus Facit hæmoptoicis,tuſſiẽtibus,phthiſicis,ſuppuratis,peripneumonicis.ad conuulſa rupta,ad ſtomachi ſubuerſionẽ,& bilem uomentes ac ſecernentes,cœliacos,dyſentericos.Facit ad affectiones circa ueſicã,ſuffocationes uteri,febres per circuitũ repetentes,una hora ante exacerbationem exhibita:facit in malum habitum delapſis,cibũ non ſentientibus,& ad lethalia pharmaca,ac plagas uenenum iaculantiũ beſtiarũ. Cinamomi, coſti,galbani,caſtorij,ſucci papaueris, piperis nigri & longi,ſtyracis, ſingulorũ unc.I.mellis ſextariũ I.Arida tunduntur & cribrantur per anguſtiſſimũ cribrum.Galbanũ coquitur cum melle,& ubi diſſolutum fuerit,mel excolatur, ipſiq; reliqua addũtur & tunduntur. Deinde in pyxidem uitreã aut argenteã reponuntur.Vſus eſt ad prędictas affectiones.Datur faba Aegyptiacæ magnitudine,cum aquæ mulſæ cyathis duobus, irroratis de digito guttis aceti nouem. Alia Antonij Muſæ Panacea.Vſus eſt ea Diotas Iatraliptes. Facit ad eos qui per circuitum à rigore infeſtantur, delet febres antiquas,ac reliquos morbos. Facit ad tuſſim ueterem, phthiſicos, ſanguinem reiectantes, ſuppuratos, dyſpnoicos, conuulſa, rupta, inueteratas inflammationes, ſplenicos, hydropicos inueteratos, cœliacos. Extrahit lapides è renibus. Probe cit urinam. Prodeſt omniũ reptilium plagæ, & ad lethalia uenena, & ad omnem materiã uenenoſam ac corruptoriã uim habentẽ. Piperis albi aut longi drach. VIII. ſeminis hyoſcyami albi,cardamomi,myrrhæ,thuris, ſingulorũ drach. XII. opij,croci,utriuſque drach. X.ſulphuris uiui drach.VI.coſti,ariſtolochiæ longæ, corticis mãdragoręaut ipſorũ malorũ,euphorbij,ſingulorũ drach.III.Mellis Attici cocti quod ſatis eſt. Datur his qui per circuitũ infeſtãtur magnitudine nucis põticæ,reliquis pro uiribus. Alia Ceruſiana, Data eſt à Philippo Trallianis.Huius uſu phthiſicos & ſuppuratos liberabat. Piperis albi,ſucci cyrenaici, ſyriaci, ſucci papaueris, ſingulorum quadrãtem. myrrhæ, croci,ſulphuris uiui, ſeminis hyoſcyami albi,ſingulorũ unciã dimidiã. malorũ mandragoræ drach.II. cardamomi unc.I.mellis Attici libram I.Datur pro uiribus ut dictum eſt. Porrò alterũ exemplar ſic ſcriptũ habebat. Piperis quadrantẽ.ſucci cyrenaici unc.I.ſucci papaueris unc.dimidiã.ſucci Syriaci unc.dimidiã.ſeminis hyoſcyami albi, malorũ mandragoræ utriuſq; drach.II.cardamomi unc.I. Mellis Attici lib.I. Datur pro uiribus,ut dictum eſt.

De Orthopnœa. Cap. VI

QVi citra febrẽ denſe reſpirãt,qualiter faciũt qui uelociter cucurrerũt, ab acceſſione hac Medicis Græcis aſthmatici,Latinis anheloſi appellantur. Eoſdẽ etiã ab alia acceſſione orthopnoicos uocant,propterea quod thoracis corpus penitus rectũ habere cogũtur, ob timorẽ ſuffocationis.Quin et ſtratũ circa ſupernas partes ad quas thorax reclinatur,ſibijpſis erectius faciũt,ne dormiẽtes ſtrangulentur. Minus eſt enim quod inſpirãt,quàm pro uſu reſpirationis, quãuis thorax plurimũ ipſis dilatetur. Ex quo manifeſtũ fit, intrinſecus ipſis coarctationẽ locorũ factam eſſe præter naturã, quam etiam ægri ipſi non obſcuro ſenſu perceptant. Fit equidẽ & ſuppuratis locorũ coarctatio,ob coaceruatũ inter thoracẽ & pulmonẽ humorẽ.Fit etiã peripneumonicis, ob pulmonis inflammationẽ.Reſtant aũt adhuc duæ affectiones,quæ locorũ coarctationem efficiũt in uijs,per quas aer inſpiratur,Quũ ſanè aut humorũ craſſorum acuiſcoſorum multitudo pulmonis bronchijs fuerit infarcta,aut tumor abſceſſui ſimilis in ipſo cõſtiterit. Cæterum curatio ambarũ affectionum aliquid cõmune habet,aliquid priuatũ & alteri tantũ proprium. Cõmune quidẽ utriſq; eſt, ut redundantia humoris affectiones generantis expendatur & conſumatur.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 225 sur 580

©BIUM

Proprium autem affectioni uiſcoſorũ ac craſſorũ humorum, ut per attenuantia & extergentia pharmaca conſumantur. ei uero quæ propter tumorem abſceſſui ſimilem cõtingit, ut per attenuantia & reſiccãtia eadem conſumptio fiat. quæ cu ratio rurſus omnibus in profundo corporis abſceſſibus communis exiſtit. Vini itaq; potus ambabus conuenit tenuis ſubſtantia. Omnis autẽ potus modicus ſit in his qui alicubi abſceſſum habent. Multus cõtra, in his quibus bronchia uiſco/ſis ac craſſis humoribus ſunt obturata. Etenim pharmaca quæ eiuſmodi humo/res repurgant, neceſſariò quidem tuſſes mouent, non uero facile per ſputum reij citur quod expurgatũ eſt, ob craſſitudinem uidelicet. Quapropter humectatio/ne multa opus habent, quo facile efferatur. Porrò quemadmodum in alijs phar macis plurimi medici, ſic etiã in his quæ ad ambas has affectiones cõmoda ſunt, delinquunt, indiſcriminatim ipſa tradentes, quum tamen cõpoſita ſint quædam pharmaca alteri affectioni commoda, quædam rurſus alteri, quædam uero ſic ut ad ambas quidem moderate conueniant, uerum nihil operæpretium efficiant. Quare recenſendo pharmaca alicuius pretij à prioribus medicis prodita, indica bo iuxta ſingula quali facultate prædita ſunt, Initio ab his quæ Aſclepiades ſcri/pſit in II. internorum, facto.

Aſclepiadę pharmaca ad dyſpnoicos conſcripta.

ELegma ad dyſpnoicos, Antonij Muſæ. Aſellorum ſub hydrijs naſcẽtium ſextariũ I. in uas ficile conijcito, & ad prunas torreto, inalbatos autem teri/to, ac melle cocto excipito, & ante cibum myſtrum delingendum dato.

Aliud, Scillæ crudæ ſuccũ exprimito, eiq; parẽ mellis Attici menſuram ad/dito, & ad prunas admota coquito. Dato inde ante & poſt cibũ myſtri menſurã.

Aliud Charixenis. Origani drach. VIII. comæ thymi, iridis Illyricæ, calaminthæ ſiccæ, piperis albi, aniſi torrefacti, ſingulorum tantundẽ. tundito & per anguſtiſſi mum cribrum concernito, ac melle cocto excipito. Dato nucis ponticæ magnitu dinem.

Aliud. Piperis albi lib. I. rutæ trientem. calaminthæ ſiccæ, aniſi to ſti, pulegij ſemen nõ gerentis, ſingulorũ quadrãtem. ſeminis apij, comæ thymi, utriuſq; unciam unam. excipe melle, & præparato utere ut prædictum eſt.

Potio ad dyſpnoicos, Chariclis. pharmacũ accõmodatũ, auxiliatur cõfeſtim. Vuæ paſſæ Rhodiæ exacinatæ acetabulum. fœni græci loti tantundẽ. aquæ plu uiæ ſextariũ I. Coquito donec diſſoluãtur, & liquorẽ excolatũ reponito. Ex hoc præbeto aſſidue & iuxta ſingulas irritationes, cyathi meſuram calefactam.

Alia potio. Abrotoni partes II. uuæ paſſæ pinguis tantũdem, ſummitatum rutæ partẽ I. aquæ pluuialis ſextarios III. Coquito ad tertias, & exprimito liquo rem, eiq; mellis unc. I. addito, rurſusq; coquito ac dato ut prædictum eſt.

Catapotium dyſpnoicis, aſthmaticis. Abrotoni, uirgultorũ rutæ, comæ ab/ſinthij, ſingulorũ drach. IIII. tuſa & cribrata aceto ſubigito, & catapotia XII. for/mato. Dato ex aceto mulſo. Aliud Nicerati. Caſtorij, ammoniaci thy/miamatis, abrotoni, ſingulorũ ſextantem. abſinthij, cumini Aethiopici, utriuſq; drach. I. aceto ſubigito, ac catapotia formato, ac dato ad ciceris magnitudinem.

Pharmacum ex ſulphure uiuo diſpnoicis. Aniſi, ſulphuris uiui, utriuſque quadrantẽ. ammoniaci thymiamatis, caſtorij, melanthij ſingulorum drach. IIII. Aqua diluta in catapotia cogito, unumq; in aceti mulſi cyath. III. dato.

Aliud, Seminis rutæ ſylueſtris drach. IIII. ariſtolochiæ, abrotoni, abſinthij, ammoniaci thymiamatis, ſulphuris uiui, ſingulorum tantũdem. Aceto ſubigito & catapotia cicernæ magnitudinis formato, ex quibus duo cum aceti mulſi cali di cyathis tribus exhibẽto. Hæc omnia pharmaca ab Aſclepiade conſcri/pta, his qui proprie dyſpnoici, hoc eſt, ægre ſpirantes appellantur, conueniunt.

Vocant

©BIUM

Vocant autem ſic eos quibus bronchia pulmonis craſſis & uiſcoſis humoribus ſunt obſarcta, in quibus uelut dixi, ultra hoc quod craſſitudinem & uiſcoſitatem humorum neceſſariò ſecamus atq; attenuamus, humiditatem quandã cum pharmacis, tum uictui adeſſe oportet. At uero abſceſſus qui attenuantibus & reſiccantibus opus habẽt, maxime gaudent aromatũ facultatibus, quas omnes oſtendimus tenuiũ partium eſſe, & reſiccatorias, unà cum hoc quod calfaciant. quare his qui proprie orthopnoici & aſthmatici appellantur, pharmaca cõuenient ſecantia citra calfactionẽ. & ob id maxime eos iuuat acetum ſcilliticum appellatũ, atq; ipſa adeò ſcilla, & acetum mulſum ex eiuſmodi aceto confectum. Cęterum aſellorum ſub hydriis naſcentium meminit inter ea, ut qui attenuatoriam & diſcuſſoriam uim habeant. Verum quo conſilio ad uſum ipſorum peruenerit, non habeo quod dicam. Quemadmodum autem in hac affectione uehemẽter cauendum eſt ne calfaciamus, propterea quod uiſcoſi & craſſi humores non ſolum nihil ab his auxilij ſentiunt, ſed etiam offenduntur: Eodem modo etiam quæ ualde refrigerant uitanda ſunt. Omnia enim craſſefaciunt, & cogunt, ac coagmentant humores, eoſq; ægre eluibiles reddunt: & ob hanc rem ſanè recte fecerunt, qui eiuſmodi pharmaca compoſuerunt, quod neque papaueris ſuccum, neque mandragoræ ſuccum, aut radicis corticem, aut hyoſcyami ſemen, aut cicutæ, aut pſyllij, aut ſemen lini ammiſcuerunt. Et multo magis quod neq; ex adſtringentibus quippiã pharmacis addiderunt. Maxime enim contraria ſunt eiuſmodi affectionibus, ut palàm uidetis.

Quæ pharmaca Andromachus ad huiuſcemodi affectiones conſcripſit.

AD dyſpnœam. Sulphuris uiui drach. I. ſeminis rutæ ſylueſtris drach. I. ariſtolochiæ, abſinthij, ammoniaci thymiamatis, abrotoni, ſingulorũ drach. IIII. Trita cum aceto ad catapotia magnitudine fabæ redige. Dato mane tria & ueſperi totidem. Aliud ad dyſpnœam, ut Alcimius. Colocynthidis carnis obolos III. panacis obol. III. aniſi obolum I. fac cum aqua catapotia IIII. & reſiccatorũ obol. I. præbeto. Præcedente aũt die æger ſimplici euacuatorio euacuetur.

Aliud. Colocynthidis ſeſquidrachmam. iridis Illyricæ drach. II. radicis opopanacis drach. II. abrotoni drach. I. nitri drach. I. alij obol. III. excipe aqua & redige ad fabæ magnitudinem. Dantur catapotia IIII. & poſt ſemihoræ ſpatiũ, datur aquæ mulſæ hemina dimidia. Aliud, Sinapis drach. I. ſalis cõmunis obol. III. elaterij obol. III. alij obol. I. & dimidiũ. Terito cũ aqua, fac paſtillos VIII. Dato alternis diebus cũ hydromelite. Aliud, Ammoniaci thymiamatis drach. I. abrotoni drach. II. ſulphuris uiui drach. I. formato cũ aqua paſtillos, & cũ aquæ mulſæ cyathis tribus præbeto. Aliud ad orthopnoicos. Elaterij obol. dimidiũ, aſellos ex ſterquilinijs III. terito ſimul, & dimidiũ ex aquæ cyatho uno dato. Aliud ut Philinus ad anhelos & dyſpnœã. Cardamomi drach. III. iridis ſeſquidrach. panacis ſeſquidrach. caſſię ſeſquidrachmam. ſtruthij ſeſquidrach. ſtyracis drach. II. thymi drach. VIII. ſeminis rutę ſylueſtris drach. VIII. abrotoni drach. VIII. ariſtolochiæ clematitidis, ſulphuris uiui, ammoniaci thymiamatis ſingulorum drach. VIII. cum acri aceto ad cerati craſſitudinem redige, præbe fabæ Aegyptiæ magnitudine ex aquæ cyath. III. Ad orthopnœas, ut Apollonius. Scyllę partem unam. ſulphuris uiui, bituminis, ſingulorum partem unã. Dantur oboli tres in aceto mulſo. Ad orthopnœam, Soſicratis. Opopanacis drach. I. myrrhæ drach. I. piperis grana XL. rutæ faſciculum quantus duobus digitis apprehẽdi poteſt, ex tritis catapotia XX. formato. dato mane itemq; ueſperi unum, febricitantibus in aquæ cyathis duobus, alijs ex uino.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 227 sur 580

©BIUM

Ad orthopnœam, Andronici. ſulphuris uiui obol. III. ammoniaci thymiamatis drach. I. aniſi, myrrhæ, caſtorij, ſingulorū drach. I. cumini Aethiopici drach. I. cum aqua paſtillos cogito, ſcrupulorum trium aut quatuor. Dato ad noctem ex aquæ cyathis duobus. Ad orthopnoicos, tuſſientes, peripneumonicos, tabeſcentes, ægre ſpirantes, hepaticos, Vt Eugenius. Croci, drach. VIII. miſios drach. IIII. baccarū lauri drach. II. piperis albi & lōgi utriuſq; drach. I. opij. drach. III. coſti obol. III. terebinthinæ obol. V. galbani obol. III. ſucci radicis dulcis obol. II. gūmi obol. I. mellis lib. dimidiā. Dato cochlearij I. cū aquæ cyath. duobus aut tribus. Si res urgeat ante & poſt cibū. Ad orthopnoicos, Valentis. Opopanacis drach. II. carnis colocynthidis drach. I. Tantum datur ad ſummum.

Aliud Onetri. Caſtorij drach. I. ammoniaci thymiamatis drach. II. Det dimidiū ex aqua mulſa. Ad dyſpnœā, Podanithæ. Sinapis drach. I. ſalis drach. I. nitri obol. III. Redigito in catapotia VIII. Dato ex his duo ad noctē alternis diebus.

Finis ſeptimi libri.

CAPITA OCTAVI LIBRI.

De pharmacis ſtomacho congruis. Caput I.
Confectiones ſtomachicæ Andromachi. Cap. II.
Stomachica pharmaca ab Aſclepiade in primo internorū cōſcripta. Cap. III
Quæ Archigenes in primo pharmacorū ſecundum genus prodidit, de affectionibus circa ſtomachum. Cap. IIII
De pharmacis quæ forinſecus ori uentris imponuntur. Cap. V
De hepate & eius affectionibus. Cap. VI
Quæ pharmaca ad hepaticos ab Andromacho ſunt conſcripta. Cap. VII
Confectiones hepaticæ ab Aſclepiade conſcriptæ. Cap. VIII
Quæ Archigenes ad Hepaticos in ſecundo pharmacorū ſecundum genus ſcripſit. Cap. IX
Malagmata à Damocrate conſcripta ad hepar & præcordia, Quædam ex eis & ad totum uentrem & ſplenem. Cap. X

CLAVDII GALENI PERGAMENI

DE COMPOSITIONE PHARMACORVM SECVNDVM locos Liber VIII. Iano Cornario Medico interprete.

De pharmacis ſtomacho congruis. Cap. I

QVOD ſemper dico, etiam nunc proloquar, Nimirū perſuaſum me habere, quod difficilimum ſit ad ueritatem reuocare eos qui ſectę alicuius ſeruituti ſe addixerunt. Verum qui prudentes ſunt, ſimulq; ueritatē ſincere amāt, eos ſpero cuſtodituros eſſe ea quæ ueluti iudicandi inſtrumenta nobis à natura data ſunt, ad actionū uitæ cognitionem, Experientiam dico, & rationem, quæ quidē utraq; ex æquo quibuſdam cōferunt ad artem, quibuſdam uero alterū altero amplius: & tamen tanquā ſemper ad perfectionē alterū altero opus habeat. Sic ſanè ad reſiduū ſermonis & doctrinæ huius abſoluendū progrediar. Falſæ etenim opiniones animas hominum præoccupantes, non ſolum ſurdos, ſed & cæcos faciunt, ita ut uidere nequeant quæ alijs cōſpicue apparent. Quod ipſum uel maxime circa affectiones oris uentris uidere cōtingit, præſertim quum fuerit inflam-

matum

©BIUM

matū. Eius enim itemq; iocineris inflammationes, adstringētium cōplexu opus habent. Si namq; per laxatoriū medicationis ductum, citra ammixtionem facultatis robur addentis, curentur, periculum incurrunt de ipsa uita. atq; hoc ipsum quum omnes Empirici medici per experientiā edocti sint, & omnes dogmatici in artis operibus obseruent, Non pauci tamen huius temporis Methodici: neq; enim de omnibus dico, innumeros quidē stomachicos ipsi in animi deliquiū inducunt, omnes uero hepaticos occidunt: nullum enim ego uidi seruatum ex his qui in eiusmodi medicum inciderunt. Quidam tamen ex ipsis quanquā pauci, oleo eos fouent in quo absinthij coma est feruefacta, & lanam nardino ungento imbutam obligant. Quidam uero etiam mastichen chiam, aut aloen ammiscēt. aut etiam pro nardino melinū adhibent. In diuitibus uero mulierculis foliatum & spicatū ab eisdem appellata ungenta admouent, atq; quum hæc faciunt, laxatoriū ductū se seruare putant, Tantū scilicet habent experimenti facultatis pharmacorum. Malim autem ego omnes sic indoctos esse, quàm quod adstringētia quæ sint sciant, usum tamen ipsorum uitent. Quæcunq; igitur adstringentia in fomenta & cataplasmata misceantur, in hepatis aut oris uētris, quod sanè & stomachum uocant, affectionibus, non est præsentis sermonis explicare. Quæcūq; uero in emplastra & ceratiformia medicamēta, quæ forinsecus imponūtur, commoda sunt, & quæcūq; utiliter deuorantur, hæc ipsa indicabo, ea quæ inflammatis prosunt primū tradendo quandoquidē etiā in ipsis ægri maxime periclitant.

Ceratum igitur quo assidue utor, ex aloe, & mastiche, & cera pontica amara, atq; ungento nardino cōstat. Cōponitur autem hyeme, ad VIII. drachmas cerę, uncia una mensurali Romana ungenti nardini cōiecta: Aestate autem ad VII. eadem ungēti proportione. Optimū autem ungentū esse oportet, quale antea quidem in sola Laodicea Asiæ præparabatur. Nunc uero etiam in aliis multis Asianis urbibus cōponitur. Cera si nō pontica amara tibi in promptu sit, aliam ponticam conijce, & neq; illa præsente, eam quæ Tyrrhenica appellatur. Si uero neque hæc adsit, aliam aliquā odoratā & pinguem. si neq; talem habeas, eam quam habere potes lotam adde. Liquefiat autē in duplici uase, atq; ita refrigeratum & erasum ceratum, cum tritis reliquis probe permisce, cum aloe uidelicet & mastiche. Sit autem utriusq; drach. I. & quandoq; plus, nō tamen ut sesquidrachmam transgrediaris. Quod si ampliori opus sit adstrictione, nimirum debilitate tanta existētē, ut cibū retinere non possint, omphaciū pari pondere addatur, ut trium singulorum drachma sit una, aloes una, mastiches una, & tertia omphacij. Cæterum in cerati præparatione primum omphaciū misceatur, deinde etiam alia his uniantur. At uero quemadmodū omphaciū, sic etiam absinthij succū ammisceo, quādoq; etiam ambo, & tertiū insuper hypocysthidis, & quartū œnanthes. Sic autem appello uitium sylueſtriū germen unà cum floribus, ex quo succedētibus diebus uua fit. Quin & Rhois succū non raro ammiscui. Sed & cerati nardini copiam augere oportet, iuxta proportionē numeri reliquorū pharmacorū, ita ut si quatuor drachmæ aliarū rerū accumulētur, triens sit nardini cerati, sextās quidē ceræ, sextās itē nardini ungenti, hoc est utriusq; drachmæ XVI. Porrò si inueterata fuerit inflāmatio & iam obdurata, magis uaria pharmaca adhibere oportet, & quæ ex aromaticis quippiam habeant, ac mollientibus, & discussorijs. Quale est quod fit ex meliloto. Est autē cōpositio ipsius multiformis, propterea quod omnibus iuxta præcordia inflāmatis conuenit, non magnis adeo differētijs euarians, Ita ut aliqua ipsius præparatio inflāmato hepati sit cōmodior, alia stomacho, aut aluo, aut spleni, aut quibusdam istius loci musculis, quæ omnes cōmuni descriptione cōprehensæ sunt in malagmatum compositionibus. Verū in præ-

senti

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 229 sur 580

©BIUM

ſenti loco ea quæ prioribus medicis ad omnes ſtomachi affectiones ſcripta ſunt, & non ſolum forinſecus impoſita, ſed etiam in potu accepta auxiliantur, omnia conſcribentur. Quædã uero ex ipſis communia ſunt etiam affectionibus uẽtris.

Sæpenumero iam dictum eſt, quod medici in more habent os uentris, ueluti cardian, hoc eſt, cor: ſic etiam ſtomachum appellare. Verum quondam frequentior cardiæ appellatio erat, Nũc autem ab ea adhuc reſtant, cardioſſin, & cardialgia, quibus uocibus nõ cordis, ſed oris uentris dolores ſignificantur. Particulam autem ipſam ſtomachũ uocant æquiuoce cum illa particula quæ cibum ex ore in ipſam defert. Scripſerunt igitur priores medici pharmaca ad affectiones in ipſo, cum alias, tum ſubuerſiones ab ipſis appellatas. Videntur autem ſic uocare tum appetitus perditionẽ, tum nauſeoſas diſpoſitiones, in quibus aliquando quidem uomitus contingunt. Fiunt autẽ & morſus quidam in ipſo, quemadmodum etiam magnæ famis & anxioſę affectiones. In quibus omnibus communis quidam adſtringentium pharmacorum uſus inuẽtus eſt. Ammixta autem ſunt pleriſq; ipſorum calfacientia & reſiccantia. Fiunt & aliæ affectiones rariores, humectantibus, aut refrigerantibus aut utriſq; ſimul opus habentes. Cæterum qui ab experientia citra rationalem methodum, auxilia inueniunt, meritò ea quæ ſæpe iuuerunt in memoriam reuocãt, & in uſum conuertunt. Eorum enim quæ ſæpe eodem modo facere uiſa ſunt, obſeruationem & memoriam, ſuam ipſorũ experientiã eſſe aiunt. Quemadmodũ autem in ore uẽtris, ſic etiam circa ipſum totum, ſingulaq; inteſtina, & ut comprehenſim dicam, circa omnem corporis particulam, eædem intemperaturæ obortæ, actiones ſimilariũ partiũ offendunt, quas ſi quis nõ eſſe morbos ipſarum credet, nihil circa cognitionem efficiet, qua ignorata neq; curationem inueniet. Habent autem non modicam coniecturam cognitiones ipſæ affectuũ in profundo corporis conſiſtentium, & ob id utiliſſima medicæ artis pars eſt quæ cognitionem docet eiuſmodi affectionum, quas neq; quod primæ & maximæ ſunt, pleriq; ex uulgo medici ſciunt. Quare meritò neq; cognitionem ipſarum, neq; curationem inueſtigarunt. Coguntur igitur etiam ſi dogmatici ſint in rationalibus methodis, ad ſolam experientiam peruenire: ut iuſte miremur quod quũ abſq; febre & inflammatione, abſceſſuq; & ulceratione, quiſpiam debiliter concoquat, aut penitus non concoquat, promiſſione facta ſe inuenturos curationem, quærant an contritione ciborum concoctio fiat: & deinde ubi hoc ut maximum inuenerint, edulia quæ facile cõterantur exhibent, neq; quod promptiſſimum eſt intelligentes, quod etiam quiſpiam rei medicæ rudis, alias autem prudens uir me interrogauit, Quomodò prodeſt ſcire per contritionem ciborum fieri cõcoctionem, ad hoc ut quis affectionem uentris ſanet, in qua debilitatur ad cõcoctionem ciborum, quum nõ per exhibitionem alimentorum quæ facile conterantur curatio fiat, ſed læſio tantũ euitetur, uelut etiam per paucum alimentũ ac inediam. Quemadmodũ enim qui inediam perfert, in cõcoctionis quidem debilitatẽ non incurrit, non tamen ab affectione hoc modo curatur: Sic neq; qui in cibo accipit ea quæ in totum nulla cõtritione opus habẽt, Quale eſt lac, ptiſanæ ſuccus, & ſorbitiones ex alica. Hæc quidem igitur in libris de curandi methodo ſufficienter tradita ſunt. & non obſcurum eſt præſentem doctrinam utilem eſſe his qui ſe in illis præexercuerunt. Quemadmodũ autem in aliis quæ prius tradidi, reuocatis in memoriã ſingulis de illis mihi præmonſtratis capitibus, ad pharmacorũ compoſitionem progreſſus ſum; Sic etiam nũc faciam.

Quum octo ſint in ſingulis partibus corporis intemperaturæ, atq; hæ omnes aut circa ſolas nudas qualitates, aut cũ alicuius humoris cõplexu fiant, Intemperiem quidem ſiccam humectare oportet, Humidam autem ſiccare; ſic & calidam

refrigerare

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 230 sur 580

©BIUM

refrigerare, frigidam calfacere. Similiter uero etiam compoſitas intemperaturas, aut calfacere & ſiccare, aut humectare & calfacere, aut refrigerare & humectare, aut ſiccare & refrigerare oportet. Quando uero ueluti dixi, plurimæ intemperaturæ hominibus ex redundantia humorum, magis quàm ex inopia fiunt, pharmaca reſiccantia pleroſq; magis iuuant. At uero quũ reſiccantia partim quidem adſtringant, cogendo ac adſtringendo ſubſtantiam eorum quæ contingunt, partim uero diſcutiant & in hoc ſubſtantiam ipſorum diſſoluant, ob hoc ipſum ſanè plures ſunt qui adſtringentibus indigent. Verum ſi humida intemperies cum frigiditate fiat, læduntur qui per ſola adſtringentia curantur quæ frigidæ facultatis exiſtunt. Quapropter meritò plurima pharmaca per experientiam inuenta, ex mixta materia cõponuntur, adſtringente uidelicet & calfaciente. Verũ ipſorum differẽtiam cognoſces, ſi ſimplicium pharmacorũ facultatem memoria tenueris. Dictum enim mihi tam ſæpe eſt, Neminem poſſe rationabiliter & ſecundũ methodum uti his quæ in hoc opere conſcripta ſunt, ſi non memoria teneat quæ in duobus operibus ante hoc opus editis prodita ſunt, de ſimpliciũ pharmacorum facultate, & curandi methodo dico, Quidam enim abſq; diſcrimine pharmaca ad eiuſmodi affectiones ſtomachi & uentris conſcripſerũt. Quidam uero aliqua diſcrimina attigerunt ab acceſſionibus omnibus apparẽtibus. Quo igitur & uos cognoſcere ſciatis facultates uniuſcuiuſq; pharmaci per experientiam approbati, etiam ſi non inueneritis differentias affectionum in quibus conueniunt adſcriptas; primum quidem ea quæ Andromachus prodidit adſcribam. Deinde quæ Aſclepiades, & poſt hæc ſi ita uidebitur etiam alia quædam.

Confectiones Stomachicæ Andromachi. Cap. II.

ANdromachus poſtq; præſcripſit, Stomachicæ, poſt hanc præſcriptionem, ſic auſpicatur. Ad Stomachicos hiera qua utor, & deinceps totam eius compoſitionẽ adſcribit in hunc modum. Floris iunci odorati, xylobalſami, maſtiches, croci, nardi Indicæ, aſari, cinamomi, ſingulorũ drach. VI. aloes lotę drach. C. ſimul trita repone, præbe ieiunis cochlearia duo, alij uinum præbent cum aquæ frigidę cyathis. IIII. Hæc quidẽ Andromachus ſcripſit, neq; quos ſtomachicos nominet oſtendens ac declarans, neq; an omnibus ipſis hoc pharmacũ conueniat, an pluribus. Itaq; mihi neceſſarium eſt dicere, quum ex his qui ſtomachici dicuntur aliqui quidẽ ſtatim magnopere ex prædictæ hieræ uſu iuuantur: aliqui uero lædãtur. Plericq; equidem uulgo homines eos qui appetentiã perdiderunt ita uocant, & quibus poſt acceptũ cibum uentris os grauatur, & quandã ægre tolerabilem anxietatẽ habet. Appellant eodem modo etiam illos quibus nauſea cõtingit, & maxime ſi ad uomitum impellat, & adhuc magis ſi ſimul cibi corrũpantur, quandoq; acidi, quãdoq; nidoroſi facti, quandoq; etiam aliam uitiatã qualitatẽ adepti. Et prę his omnibus adhuc magis illos ſtomachicos nominãt, quibus ructus eiuſmodi, cũ moleſtia quadã, & anxietate ac ſubuerſione contingunt, ſæpe quum nondũ cibum acceperunt. Quin etiã ſi per plurimum tempus cibi in ore uentris morentur, grauantes & uix deſcendentes, hos itidẽ ſtomachicos appellant. Alios item appetitũ caninũ appellatũ habẽtes, ut & plurima edant, & maxime grauati paulò poſt reuomant, ſimiliter uocant. Alios rurſus qui fortiter exoluũtur, ubi diutius inediã pertulerint, & ſi nõ citius cibum accipiant, in ore uentris morſus percipiunt, eodẽ modo ſtomachicos uocant. Horum ipſorum uero aliqui facile nauſeoſi fiũt, ſi citius potum ac cibum acceperint. Itaq; qui ſecundũ rationalem methodũ auxilia inueſtigat, ad affectionis inquiſitionem procedit, qua inuenta, abundaturũ ſe ſperat propriis ipſi auxilijs. Qui uerò per ſolam experientiam auxilia accumulat, ipſe ſuam fortuitam occaſionem

expectat

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 231 sur 580

©BIUM

expectat,& à prioribus tradita relegit. Quũ uero plurima ab ipsis indiscrimina/tim prodita sint,& in plerisq; etiam inter se differant ac dissentiant, merito etiam ipse alias aliud sentit, maxime ubi ab ipsis auxilijs aliquando quidem iuuari sto/machicos uidet,aliquando uero lædi, Quemadmodum in proposita hiera cõtin gere solet. Quam equidem omnes qui nunc Romæ medicantur,picram,hoc est amaram nominant,quandoquidem hieræ appellatio, pharmaco ex colocynthi/de rite ab ipsis indita esse uidetur. Verũ qui ante nos Romæ medicinã exercue/runt, ambo ea pharmaca hieras appellarunt, & distinctionis gratia alteri ex colo cynthide,alteri ex aloe,appositione addiderũt,Sic scribentes. Hiera ex colocyn/thide. Hiera ex aloe.

Hiera itaq; ex aloe duplíciter præparatur, ab aliquibus uelut Andromachus describit, ad cẽtum aloes drachmas, singulorũ aliorum drachmis sex ammixtis, ab aliquibus uero nõ sex sed octo. Quidam uero in LXXX. aloes drachmas,sex aliorũ addũt. Plurimi aũt ad pharmaca quæ aloe miscentur,& sex numero sunt, etiam florem iunci odorati apponunt. At uero ipsam aloen Andromachus qui/dem lotam,Ali uero ex alijs etiam sic,aliqui uero illotam adijciũt. Verum nosse operæpretium est,ad uẽtris subductionem illotam aloen aptiorem esse. multum uero de medicamentaria ui deponere lotam, quam etiã febricitantibus dare ali/quis audeat, si non uehemens, sed ualde debilis sit febris. Quidam uero etiã ex illota aloe pharmacum multis sic febricitantibus exhibuerunt, deindeq; quũ ni/hil manifeste læsissent,in alijs rursus magnam experti sunt cladẽ. Infestissima est enim aloe, etiam lota, his qui citra uitiatos humores ex intemperie calida & sic/ca affliguntur. Proximam ab his cladem percipiunt,qui siccam intemperiem ha/bent frigiditate implicatam. Et in uniuersum qui ex sola qualitate particulam ali quam affectã ac læsam habent. Etenim in humoribus intemperaturæ, pharma/cis ipsas euacuãtibus egent, Quæ uero absq; his cõsistunt, penitus in tabem de/ueniunt ex pharmaci huius ex aloe constantis usu. Itaq; ubi humiditas uitiata tunicas uentris perrigat,Hiera ex aloe utilis est,expurgans humiditatem. Omni no autem sic affectis accessio nauseæ plus aut minus adest. Euacuatio igitur af/fligentis humoris per solam aloen contingit, quæ purgatoriam uim non fortem habet,sed ut ea quæ circa aluum sunt,quæ etiam contingit,purgare possit. Et si aliquando ampliori pondere exhibeatur,usque ad locos circa hepar conscendit. Non tamen totius corporis purgatoria aloe existit. Cæterum ex his quæ ei am/miscentur, Mastiche ut stomacho commoda & odora, & quæ medicamẽtariam aloes uim frangere queat,ammiscetur. Cinamomum uero eadem gratia,& præ/terea quod tenuissimarũ partiũ est,ut aperire uentris meatus possit, extergereq; ac attenuare si quid uiscosum aut crassum in humoribus ferat. Crassos enim hu/mores ob purgatoriæ facultatis imbecillitatem,aloe trahere nõ potest. Quapro/pter bilioſarum uẽtris affectionum optimum pharmacum est,adeò ut in uno die sæpe multos stomachicos creditos persanet. Iuuat autem & hos & alios omnes affectus ex uitiatis humoribus ortos cinamomum ammixtum, utpote quod al/terantem habet facultatem uitiosarum qualitatum in id quod secundũ naturam habet. Quare scire oportet affectiones in humoribus uitiatis circa uentrẽ & sto machum,maxime per medicamenta ex aloe iuuari,in maximum uero detrimen tum peruenire ex adstringentiũ eduliorũ,potuum,ac pharmacorũ usu. Quem/modũ uice uersa, in quibus humiditas multa, & uelut mador quispiam est circa affectam partem,citra uitiatos humores, qui ipse sola quãtitate & copia affligat, & uelut irriguum uentris os reddat, Vtilissimus adstringentium eduliorum,po/tuum ac pharmacorum usus existit, languida nimirum & exoluta tunc reddita

affecta

©BIUM

affecta particula ad modum laxatorũ articulorum, In quibus ipſis etiam adſtrin gentium uſus corrigit affectionem. Cæterum picra confectio (de hac enim nobis ſermo eſt) uelut cinamomũ, ſic etiam alia partim ut ſtomacho commoda, partim ut tenuium partium & extergentia aſſumit, quæ robore quidem multum à cina momo deficiunt, idem uero facultatis genus habent.

Secundam à præſcripta compoſitione Andromachus ſic ad uerbum tradidit, ut Lampon Peluſiota. Cinamomi, calami aromatici, caſſiæ nigræ, xylobalſami, floris iunci odorati, palmæ elates, ſingulorum quadrantem, alij unc. I. Omnia in craſſas partes tuſa in ollam nouam conij ce, & aquæ pluuiæ ſextarijs tribus infu ſis, donec dimidium ſuperſit coque, & excola, & accepta aloes Indicæ libra una, aquam pluuiam ſufficientem ſuperfundito, & ſub caniculæ æſtus donec reſicce tur terito. atq; ubi primũ per hanc aquã aloen ipſam edulcaris, poſtea eam quæ ab aromatis excolata eſt aquam affundito, & in ſole donec reſiccetur terito, in deq; trita hæc quæ ſequũtur ammiſceto. Croci, myrrhæ, maſtiches, ſingulorum quadrantem. alij unc. I. Conterito ſimul omnia & ſicca reponito, atq; in potioni bus ad conuulſa, rupta, plagas internarũ partium, incipientes laterũ dolores uti tor. Item ad inflatos, dolentes ſtomachum, tarde concoquentes, reiectantes ſan guinem, & iſchiadicos. Datur ad ſummũ obolus unus, aut duo, ex aquæ cyatho uno. Reliquis pro uiribus præbeto. In uulneribus & inflammationibus dilutum aceto mulſo imponitur. In oculorum inflammationibus ſucco mentæ, aut cala minthæ, aut ſolani, aut alicuius cõſimilis. In podicis inflammationibus cum ro ſaceo aut uino Aminæo. Vtere etiam in unguiũ abſceſſibus, paronychias Græ ci uocant, ſicco, ſuperne linamento cum roſaceo impoſito. Et ad ſanguinis erup tiones ſiccum cum aceto, & ad cruſtas in ore ex paſſo, gargariſſandum dato. Hoc pharmacum quod Peluſiotæ Lamponis eſſe ait, ad multas affectiones com modũ eſt, polychreſta ob id talia Græci appellant, de quibus etiam anté aliquid dictum eſt, quod uidelicet deficiant ab his quæ unum quoddam optime faciunt, ob multitudinem eorum quæ promittunt. Apparantur autem quum unum ha bere uiginti affectionibus congruum malumus, quàm tot numero alia, quum ta men ad ſingulas affectiones unum aliquod deſtinatum, eo quod ad plures para tum eſt, melius exiſtat. Facultas autem ipſius per quam in prædictis efficax eſt; tenuium partium exiſtit & calfactoria, ſecans, extergens & aperiens, & ob id di ſcuſſoria redundantium in quibuſdam partibus ſeroſorum ſuccorũ ac humorũ. Et propterea etiam prædictis in ſermone affectibus conuenit, diſcutiens ut dixi, uitioſos & ſeroſos ſuccos ac humores affectarũ partiũ. Quare etiam prædictas alui affectiones, in quibus picra cõfectio moderatam purgationem operatur, cu rauerit per modicam reſiccationem, non per coaceruatam euacuationem. Præ ſtantior igitur eſt ad huiuſmodi affectus picra compoſitio prima deſcripta.

Tertium poſt prædicta pharmacum Andromachus ſic deſcripſit. Ad ſtoma chicos & cœliacos paſtillus amarus, mollit aluum. Facit ad ſomnũ. Eſt autem ex libris Aphrodæ. Facit & ad ueſicã, et coli affectus. Seminis apij drach. VI. ani ſi drach. VI. piperis albi ſeſquidrachmam. caſtorij drach. II. myrrhæ ſeſquidrach mam. nardi celticæ floris ſeſquidrachmam, opij ſeſquidrachmam. cinamomi ſeſ quidrachmã. comæ abſinthij drach. III. aloes obol. III. maſtiches drach. I. cũ aqua paſtillos formato triobolares aut drachmales & dato cum aquæ cyathis tribus. Neq; in hoc pharmaco adſcripſit Andromachus, quos nam ſtomachicos dicat, & quid pariantur. Verum ex eo quod compoſitioni additum eſt opium, mani feſtum ſit compoſitorem huius pharmaci intentionẽ ſuam eò direxiſſe, ut reſic catorium ſimul & doloris ſedatoriũ pharmacũ efficeret, ſomnumq; aliquem in

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 233 sur 580

©BIUM

duceret,non tamen contentioſe cõtra unam aliquam ex prædictis affectionibus inſtando,quo uidelicet breui ipſam excinderet. Quartum deinde pharmacum Andromachus ſcripſit,neq; ad unam aliquam affectionem cõtentioſe compoſitum,neq; ad multas moderate. Habet deſcriptio hoc modo. Ad ſtomachicos hiera Antipatri. Aloes bonæ drach.IIII.maſtiches drach.II. aſari drach. IIII.roſarũ ſiccarum,iunci odorati,Mei,phu,caſſiæ,ſingulorũ ſemiunciam. Vtere arido trito quemadmodũ alijs. Quintum poſt hæc pharmacũ,quod ex plantaginis ſucco præparatur, & ipſum Apollonij eſſe ait,tale eſt. Succi plantaginis aridi drach.III.maſtiches drach.II.myrrhæ drach.I.mẽtæ drach.I. zingiberis drach.I. Videtur mihi Apollonius hanc cõpoſitionem experimento cognouiſſe,in ſtomacho calidiorem affectionem habente, atq; ita ipſam indiſcrimi natim extuliſſe non potentem frigidis affectionibus conuenire. Refrigeratorius enim eſt plantaginis ſuccus. Porrò quę ſequitur uidetur mihi compoſita eſſe ab eodem autore,in prioris uſu ſucceſſum nõ ſentiente, & recognoſcẽte pharmacũ refrigeratorium ſe effeciſſe,& ob id caſtorij modicũ,& aloes quippiam apponente quæ euacuare poteſt,& maſtichen ut ſtomacho cõmodam, ac crocum & myrrham,ut quæ concoquere queant. Quapropter neq; hoc,neq; præcedens pharmacum adhibuerim in ſtomachica affectione,quũ nullam probe curare poſſint, præterq; ſatis multum calidã. Scripſit de ea hoc modo. Succi plantaginis ſicci drach.X.aloes Indicæ drach.I.maſtiches drach.I.croci obolos II. opij obolos III. caſtorij obolos III.myrrhæ drach.I.formato ad magnitudinem ciceris. Similiter autem neq; conſequenter ſcriptũ citra diſcrimen,recte quis adhibuerit in alia affectione,quàm quæ moderata ſiccatione & adſtrictione opus habeat, in humoribus quidem modicis, qualitate uero uitiatis. Componitur enim ex ſuccino & maſtiche,ſic ipſo Andromacho prodente. Succini,maſtiches chiæ. Succini plus conijce. Dato cochlearium unum ex aqua tritum. Cæterũ quod ſequitur pharmacũ,hac deſcriptione,Stomachica Galli,affectioni quæ calfieri & ſecari poſtulat,utilis exiſtit,ex fœniculo,aceto,& melle cõſtans,quod ipſum Andromachus his uerbis tradidit. Stomachica Galli. Corticis radicis fœniculi,libræ dimidium.aceti acris ſextarium unum,eiusq; dimidium.aloes quadrantẽ.mellis Attici lib.I. Radices lotas ad triduum aceto macerato,deinde coquito, atq; ubi coctæ fuerint expreſſas proijcito,& affuſo ad acetum melle ſimul coquito,deinde aloen inſpergito, & cochlearia tria cum aqua dato. Alcetius ſophiſta ad hanc deſcriptionem addidit rutæ, & apij,ſemina gerẽtium,utriuſq; manipulum, iubens cum radicibus macerari ac coqui, Verum aceti ſextarios VI.& mellis lib. II.conijcit,atq; hanc laudat. Poſt præſcripta pharmaca,Andromachus ſic ait. Stomachica ut Nicoſtratus. Succini,maſtiches chiæ puræ, iridis Illyricæ, ſingulorum trientem.floris roſarũ ſextantem. Dato aridi triti cochlearia II. cum aqua lactoſa. Statim enim dolorem leuat. Reponatur in corneo uaſe. Et hoc pharmacum palàm eſt adſtringentius quodãmodo eſſe, optatq; affectionem humidiorem in humoribus non multis, neque ualde mordacibus. In quibus ſanè experimentum pharmaci feciſſe eius autorem opinor,aut certe aſſiduò eius uſu ægrum à dolore leuaſſe, atq; inde uniuerſalem pronunciationem ipſi appoſuiſſe, quod uidelicet ſtatim ægrum dolore leuet, quum non poſſit id in multis præſtare. Poſtremum deinceps pharmacum ab Andromacho ſcriptum hoc modo eſt. Ad ſtomachicos. Corticis radicis fœniculi drach. II. uini cyath. III.coquito ad tertias,ut unus cyathus ſuperſit,ac totum præbeto.Et hoc ex calfacientibus eſt,opusq; habet affectione quæ calfieri exoptat.

Stomachica

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 234 sur 580

©BIUM

Stomachica pharmaca ab Aſclepiade in primo internorum conſcripta. Cap III

ASclepiades porrò de ſtomachicis ſcripturus, de ipſis ſic ordiť. Ad Stomachi ſubuerſiones. Quas uero ſubuerſiones dicat non manifeſte indicauit. Poteſt enim et appetitus perditionē ita appellare, poteſt etiam nauſeoſas affectiones ab accepto cibo fientes. Aliquando enim hoc unum ſolum ſymptoma accedit accepto cibo, ut ſi paulo fortiori motu mouean-tur, ſtatim uomāt. Appellant igitur aliqui etiā tales ſtomachicos, & ſtomachum ipſis ſupinum reddi aiunt. Sequitur autē hæc acceſſio quandoq; ad ſolā oris uentris debilitatē, quod cibos amplecti eisq; obuolui non poteſt, uelut tota uentris amplitudo ſolet. Quandoq; uero & cum uitiatæ alicuius, modicæ tamen humiditatis complexu. Etenim multa quemadmodū etiam ualde uitiata, etiam citra cibum, nauſeā efficit. Cæterū quæ à multis uulgo Supinitas ſtomachi appellatur, contingit quidem iuxta intemperiem quācunq; tandē citra uitiatos humores. Fit etiam per humiditatē, multam quidem, non tamen malignæ qualitatis, Irriguus enim ſtomachus per largam humectationē, ſimiliter ut ligamenta neruorū laxatur. Facilime itaq; curabilis eſt hæc affectio ex omnibus fere alijs, pharmacis indigens, quæ ſiccare humiditatē, & coagmentare & conſtringere laxatum corpus ualent. Vbi igitur per profundū fuerit extenta humiditas, craſſaq; ſit & uiſcoſa, opus eſt mixtura pharmaci attenuatorij, & ſi ita dicere libeat, perroſiui quale eſt acetum, & acetū mulſum. Si uero neq; talis ſit humiditas, neq; in altū extenſa, adſtringētia ſola ſuffecerint ad curationē. Propoſitū igitur in ſermone pharmacū, non moderatarū ſupinitatū, ſed fortiorū eſt curatiuū: eſſet autē & moderatarum ſanatiuū, ſi adſtringentia ſola quis miſceret, aut etiam ex calfaciētibus quippiam, ſi frigidā eſſe affectionē ſentiret. Sufficiens autē ſignum eſt frigidæ affectionis, Si æger ſe non ſitire percipiat. Vbi enim neq; ſiticuloſus fuerit, neq; ardorem ſenſerit in ore uentris, palam eſt affectionē non calidam eſſe. Idonea itaq; ſunt ad huiuſmodi uentris affectus, quatuor pharmaca ab Aſclepiade cōſcripta, quæ etiam ego nunc ſcribam, ipſius Aſclepiadæ & uerbis & ordine ſeruatis.

Ad ſtomachi ſubuerſiones. Nucleorū mali punici tuſorum ſucci ſextarios. III. ſucci mentæ ſexta. I. mellis Attici ſextariū. I. in uas fictile conijcito, ac coquito aſſidue agitando, & ubi denſata fuerint, ab igne ablata reponito. Tempore uſus dato myſtrum I. aut. II. ante cibum. Aliud, facit ad dyſentericos, & uomentes cibum. Radicis mali cotoneæ libram. I. uini myrtei ſextarios. III. coquito ad tertias, deinde exprimito liquorem, & mellis Attici ſeſquilibram addito rurſusq; coquito, aſſidue mouendo. Dato ex repoſito uelut dictum eſt. Confectio ex fructibus. Facit ad ſtomachi ſubuerſionem, cœliacos & dyſentericos. Mala cotonea numero. X. ſorba numero quinquaginta, meſpila quinquaginta, Rhois rubri ſextariū. I. aquæ congios. VII. Fructus tuſos & in aquam coniectos diligenter coquito, & ubi diſſoluti fuerint, liquorem exprimito ac rurſus coquito, eiecto eo quod ex fructibus inſtar palearū exſuccum reliquū eſt. quum uero tertia pars liquoris ſuperfuerit, mellis Attici libras. IIII. addito, & ad prunas aſſidue agitando coquito, ac ſpiſſata reponito. Vſus oſtenſus eſt. Aliud pharmacum, Sorborum maturorū ſextarium. I. baccarum myrti nigrarum ſextar. I. Rhois ſyriaci ſextarium. I. prunorum ſylueſtriū ſexta. I. meſpilorū ſexta. I. phœnicobalanorum Thebaicorū lib. II. mala cotonea. X. mala punica integra una cum nucleis. X. Muſti aminæi ſextar. XLVIII. prepara pro conſuetudine, & expreſſum liquorem rurſus diligenter coque donec ſpiſſetur. Vtere ut dictum eſt.

Porrò poſt præſcriptas confectiones, Quintā ſcripſit Aſclepiades hoc modo.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 235 sur 580

©BIUM

Catapotia ad ſtomachi ſubuerſiones, Origenię, bona & ualde probata. Florũ roſarũ drach. VIII. baccarũ myrti nigræ exacinatarũ acetabulũ. ſeminis hyoſcyami acetabuli dimidiũ. Terito ſimul diligẽter, ſufficiẽte protropo paulatim inſtillato, deinde his palmularũ paſſarũ, patetos Græci uocãt, decẽ numero carnẽ addito, & ex cõtritis catapotia ciceris magnitudine formato, & III. aut IIII. cũ aquę mulſæ ueteris dilutæ cyath. II. exhibeto. Et hoc pharmacũ in ijſdem affectionibus cõmodum eſt, in quibus quatuor præſcripta. Voluit aũt autor huius pharmaci per ſeminis hyoſcyami mixturã, doloris ſedationẽ & ſomnũ inducere, unà cum reſiccatione. Manifeſtum eſt autẽ refrigeratoriũ quippiam hyoſcyami ſemen habere, uelut etiam papaueris ſemen habet, quare ad calidos affectus facit.

Simile præſcripto pharmacũ deinceps proditum ab ipſo eſt, his uerbis. Roſarũ recentiũ deſectis unguibus drach. VIII. ſeminis papaueris albi drach. IIII. ſeminis hyoſcyami drach. II. aloes obol. III. aſari obol. III. Cum aqua diluta in pilulas redigito, & ciceris magnitudinem præbeto.

Septimum poſt prædicta pharmacũ Aſclepiades ſcripſit appoſito diſcrimine ab acceſſione palàm apparente. Ait enim ardori ſtomachi ipſum conuenire, & propterea ſitim extinguere teſtatur, unde etiam adipſon Græci appellant, cõpoſitionem ipſius ſic tradens. Ad ardorem ſtomachi Adipſon catapotium ſitim extinguẽs. Seminis cucumeris ſatiui drach. VIII. ſeminis portulacæ drach. VIII. tragacanthæ drach. IIII. Tragacantham ouorũ crudorum recentiũ candido diſſolue, & probe tritis alijs adde, et ex mixtis catapotia forma, eaq; in umbra reſicca, atq; unũ ſub lingua tenendũ præbe, ac liquorẽ inde ſolutũ deuorare iube. Quin & quod poſtea ſequitur refrigerat ac corroborat ſtomachũ madore prægnantem, & qui humidã ac calidam affectionẽ habet. Scribit autẽ de ipſo Aſclepiades hæc uerba. Aliud facit ad ſtomachi ſubuerſionem. maxime commodum eſt ardorem multum perferẽtibus, & qui ſtomacho exuruntur, Foliorum roſarũ uiridiũ drach. VI. glycyrhizæ drach. IIII. nardi Indicæ drach. IIII. Excipe uino dulci aut protropo, & redige in catapotia, ex quibus unũ ſub lingua tenendum præbe, aut ciceris magnitudinẽ cũ frigida aqua diſſolue, & in potu exhibe.

Nonum deinceps pharmacũ Aſclepiades ſcripſit, hoc modo. Ad ſingultũ & ſtomachi debilitatem & cibi reiectionẽ. Reiectio itaq; hoc eſt uomitus, ex genere eſt Supinitatum. Quãdo enim os uentris fortiter afficitur, hoc autem uelut dixi, ob uitioſos humores, quos uẽter abrumpere conatus, propter debilitatem nauſeæ acceſſionem perpetitur, atq; hanc etiam tum ante acceptionem cibi, tum poſt ingeſtũ cibum, ob extremam debilitatẽ perfert. Supinitates igitur ex uitiatis humoribus obortas, picra cõfectio quàm celerrime curat, nempe uitiatos humores expurgans. Vomitus uero ob imbecillitatẽ grauati ſtomachi oborti, curantur per intemperaturæ correctionẽ. Non parum ſæpe contingit etiã, non ſolum ſtomachũ, ſed & uentrem ob debilitatem ferre nõ poſſe ciborum onus, atq; Ideo reijcere aliquando quidẽ ad infernã partẽ, ubi illis robuſtior ſit ſtomachus, aliquãdo uero ſurſum, ob ſtomachi imbecillitatẽ, quãdo ſanè hic debilior fuerit infernis partibus. Hoc itaq; uomitus ſymptoma unũ quidẽ eſt, ſequitur autẽ ad affectiones diuerſam medelam exigẽtes. Similiter & ſingultus, ſtomacho interdum ob frigiditatẽ aut repletionem accedit, interdũ ob mordacitatem humorũ acrium & medicamentaria qualitate præditorũ. Impoſſibile itaq; eſt pharmacũ inuenire omnibus dictis affectionibus aptũ. Cæterũ quæ deinceps ſcripſit Aſclepiades duo pharmaca, oſtenſa ſunt ſubſtantiam habere multũ ab humana natura diuerſam, quæ ipſa maxime omniũ inter reliquas corporis partes ſtomachus non fert, ob excellentiã ſenſus qua præditus exiſtit. Magnopere igitur affli-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 236 sur 580

©BIUM

gitur ſtomachus etiã ubi ex ſtomaticis pharmacis quippiã in ipſum fuerit præterlapſum, maxime quę atramentũ ſutoriũ, aut tale quid in ſe habẽt, Quod enim ex fructibus cõſtat, ex comeſtili materia cõpoſitum eſt. Verum atramentũ ſutorium contrariæ penitus homini naturæ eſt. Quemadmodũ etiam mandragoras. Fugienda itaq; ſunt hæc duo pharmaca ex chryſobalano & radicis mandragoræ cortice cõpoſita. Apponam tamen etiam ipſorum cõpoſitionem. Et prioris quidem deſcriptio hæc eſt. Chryſobalani lib. I. maſtichis chiæ libræ dimidium. corticis radicis mandragorę quadrantem. Tuſa & cribrata excipe mentæ ſucco, & redige in catapotia. Da inde obol. III. cum aquæ frigidæ cyathis tribus.

Poſterioris aũt deſcriptio hæc eſt. Maſtiches chiæ lib. I. corticis radicis mandragoræ ſextantem. tuſa & cribrata reponito. Vſu exigente dato cochlearii inſperſum aquæ frigidæ cyatho uni. Poſt præſcriptas confectiones, Aſclepiades ſic ſcripſit. Ad uoluulоſas ſtomachi ſubuerſiones. Cõiectarit quiſpiã ipſum uoluuloſas appellare fortes. quẽadmodũ enim in uoluulis ſubuerſiones fiunt cũ magna cõtentione & uiolẽtia, adeo ut ſtercus etiã reuomant. Sic etiã alios uomitus concitatos, quis appellare uoluuloſos poſſit. Sequuntur autem huiuſmodi uomitus, ubi affectæ partes à medicatis ſeroſis humoribus magnopere fuerint afflictæ: ſi uero etiam imbecilliores fuerint, duplicatur malũ. Erit itaq; ob id curationis ſcopus, ut ſimul ad affectas partes odoratas qualitates imponamus, quales aromatũ ſunt, & quorundam ſeminũ in ciborũ uſum uenientiũ, uelut eſt aniſum, apium, daucus, cuminũ & ſeſeli. Iuxta hanc itaq; rationem Hippocrates in pleuriticis purgatiuũ exhibẽs medicamentũ, miſceri aliquid ex his iuſſit, ſic ſcribens. Si uero ſub ſepto tranſuerſo ſit dolor, & ad clauiculam non ſe extendat, mollire uentrem oportet ueratro nigro, aut peplio, ad ueratrũ quidẽ dauco, aut ſeſelide, aut cumino, aut aniſo, aut alio quopiã odorato addito. Apparet enim quod in his miſcẽdis maxime odorẽ ipſorũ reſpiciat, quo medicamentariã uim, quæ hominis naturę cõtraria eſt, mitiget & obtũdat. Quẽadmodũ enim graueolentia omnia ſtomachũ ſubuertere ſolent, ſic odorata corroborare. Si uero ultra hoc etiam in ciborum uſum ueniãt, multipliciter auxiliantur ſtomacho ob uitiatos ſeroſos humores ſubuerſo. Atq; iuxta hanc ratiocinationem author propoſiti pharmaci aniſum & apiũ ammiſcuit. abſinthiũ uero propterea quod à natura uim habet extergendi, ac repurgandi, & ſubducẽdi uitiatos ſtomachi humores, ampliusq; denſat & conſtringit ac robur addit parti affectæ. Cinamomũ autem addidit, ut quod omnibus fœtidis & putredinoſis ſeroſis humoribus ſe opponat, iuxta utramq; facultatem ſuam, alteratiuam & diſcuſſoriã. Nõ paruam enim ex odore ſuo exhibet utilitatem omnibus malis affectionibus. Opij uero parum pharmaco immiſcuit, ſenſum ſtomachi hebetare uolens, qua ratione etiã cœliacis ipſum damus, ut quod profundũ quẽdam ſoporẽ inducere poſſit. Quo uero uehementẽ opij frigiditatẽ cõpoſitor ipſe corrigeret, caſtoriũ ipſi adiecit oppoſitum ferme ipſi in facultate. Eadẽ ratione etiam piper ammixtũ eſt. De myrrha uero operæpretium eſt ſcire quod in quantũ facultas ipſius eſt concoctoria humorum præter naturam & uitioſorũ, in tantum conuenienter ammiſcetur. In quantum autem medicamentaria eſt, non conuenienter. Verum paucitas eius ad concoctionem quippiam confert, qualitatis autem peregrinitas nõ apparet, utpote uicta ab odoratis. Ego itaq; hoc pharmacũ etiam ſine myrrha præparare conſueui, ad ſecuritatem perducere ſemper tentans uſum omnium pharmacorum, præſertim ubi in acuta febri tale quid exhibetur. Quum igitur cinamomum habeat hoc pharmacũ, & ſemina calida urinam cientia, ac piper, & præterea caſtorium ac apium, merito multis affectionibus commodum eſt, quandoq; cum uino ſto-

myrrha

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 237 sur 580

©BIUM

macho grato datum, quale protropum eſt, quandoq; cum myrti baccarum decocto, uelut in dyſentericis, aut cum aceto mulſo, uelut in ſplenicis. In cholera uero & bilis uomitu ac efluxu, cum frigida, uelut Aſclepiades ſcripſit, ſed addito diſcrimine, ſi ſiticuloſior eſt nũc quàm antea, aut nauſeæ calidę ſenſus circa os uentris ipſi contingat, aut frigidam bibere ſanus cõſueuit. Ego ſane hoc medicamentum ad ſecuriorem uſum perduxi, myrrhamq; dimiſi, & piperis quantitatem auxi. Quum uero plurimum cinamomum accipiat, neceſſarium nobis eſt ubi cinamomo caremus, caſſiam optimam conijciamus, aut plus quàm duplo cinamomi pondere, aut omnino non minus. Cæterum cõmenſuratio ac apponderatio pharmacorum quæ ipſum conſtituunt, ab Aſclepiade his uerbis proditur.

Ad uoluuloſas ſtomachi ſubuerſiones paſtillus Amazonũ. Facit ad inflatos, ardorẽ ſtomachi, & uomentes cibum. Facit & ad internas affectiones. Seminis apij drach. VI. aniſi drach. VI. abſinthij drach. IIII. piperis drach. II. myrrhæ drach. II. cinamomi drach. VI. opij drach. II. caſtorij drach. II. Cũ aqua paſtillos formato, & ſummũ drach. I. dato, ſtomachicis cũ protropi diluti cyathis tribus. cholericis & uomentibus cibum cum frigida. Cœliacis & dyſentericis cum baccarũ myrti decocto. ſplenicis cum aceti mulſi cyath. III. Aliud pharmacũ deinceps ſcripſit Aſclepiades, nõ ſolum ad uoluuloſas ſtomachi ſubuerſiones ipſum conuenire promittens, ſed & ad intenſos ſingultus, & ſtomachicos qui ardorẽ, hoc eſt, multã caliditatẽ percipiunt. Dictũ autem iam ſæpe à me eſt, Impoſſibile eſſe inuenire pharmacũ ad multas affectiones optimũ. Inuenitur enim in unaquaq; ipſarũ id quod proprie ipſis deſtinatũ eſt præſtantius eſſe. Verum his qui unum pharmacũ ad multos affectus habere uolunt, etiam horũ præparatio ac compoſitio utilis exiſtit. Cõtinetur tamen ambiguitas quædam in huiuſmodi pharmacorũ promiſſionibus, qualem Aſclepiades nũc de propoſito pharmaco fecit. Putabunt enim fortaſſis aliqui ex ignaris, tum ſingulorũ trium ſymptomatũ curationẽ promitti, tum duorũ ſimul coincidentiũ, aut omniũ ſimul. Velut quũ lanci natur uehemẽter nauſeãs æger, & ſingultit, & multæ anxioſæ caliditatis ſenſum circa ſtomachũ percipit. Et de tali ſane affectiõe primo dicã in qua tria hæc mala ſimul hominẽ infeſtãt, nimirũ ardoris ſenſus, & ſingultus, & affectio uoluuloſa.

Hippocrates quidẽ igitur cõuulſionem fieri dixit ex repletione & euacuatione, & additũ eſt ad aphoriſmũ fermè in omnibus exemplaribus, Sic autẽ & ſingultus. Ego uero in conuulſione tertiam aliquã cauſam ſupra euacuationẽ & repletionẽ nondũ reperi. Singultũ etiam ſine his fieri uideo, acribus humoribus, aut ſeroſis & medicatis ſtomachũ mordentibus, quos ubi uomitu reiecerint ſtatim ſingultu liberantur. Quin & multi deuorato pharmaco ex tribus piperis generibus cõſtante, ſi ſtatim uinũ inſuper bibant, omnino ſingultiũt, ex quorũ numero etiã ego ſum. Amplius autẽ & cibo in mordacẽ qualitatem corrupto, aliqui ſingultiũt, & quod à uomitu ſtatim liberantur, omnibus notum eſt. Quidam etiam ex rigore oris uentris ſingultiũt. Verũ pueros maxime frequenter ſingultire cõtingit, tum ob corruptionem alimenti in uentre, tum ob partis frigiditatẽ. An uero & ob nimiam euacuationẽ fiat ſingultus, ueluti etiã cõuulſio, dignum conſiderationẽ eſt. Verũ ſi in præſens hac cõſideratione relicta, eos qui ob frigiditatem, aut ciborũ copiam, aut mordacẽ acredinem grauantur, intueamur, uomitum reperiemus ſufficientem medelam eorũ qui ob copiam aut morſum ſingultiunt, caliditatem uero eorũ qui ob frigiditatem. Alio autem modo reperiemus etiam ſenſus ſtupefactionem per refrigerãtia, & permutationem ac diſcuſſionem mordaciũ per attenuantia & reſiccantia. Cõponitur autem ex huiuſmodi ipſum pharmacum. Opium enim & roſæ, & pſyllij ſuccus, ex refrigerantibus

ſunt

©BIUM

ſunt, Spica nardi uero & chryſobalanos ex diſcutientibus & corroborantibus. Aſarum autem per urinam deducit uitioſos humores. Aloe uero uitiatos humores expurgat & inferne per uentrē euacuat. Crocus aūt cōcoquit & roborat partes, per temperamentū quidē caliditatis cōcoctionem efficiens, per adſtringendi uero uim, quæ ipſi adeſt, robur addens. Coſtus autem ſufficiēter calfacit, moderate uero adſtringit, quod & ex guſtu eius percipitur. Ex his porrò cōpoſitum pharmacū aptum eſt ſingultientibus, aptum eſt & qui ad uomendum lancinantur, & qui circa præcedens pharmacū dicti ſunt, uerum non ſimiliter ut illud, aliquid ex odoratis habet, aut cinamomū. Refrigerantiū autem in ipſo mixtura ſtupefacere ſenſum potens, mitigando moleſtiā ex mordacitate ſeroſorum & aliorum etiam humorum obortam, uere aptum pharmacū efficit, ad nauſeoſæ affectionis imminutionem. Quandoquidem uero etiam ad ſtomachi ardorem cōuenire pharmacū dixit, Repugnet autem huic ſermoni Coſtus, operæpretium fuerit & de eo dicere. Quemadmodū in antidotis colicis appellatis, & à quibuſdam, dolorū ſedatorijs, qualis eſt Philonis antidotus, Scopus cōponendi pharmacum eſt ſtupefacere ſenſum dolentiū. Quo uero non cum magno detrimento id fiat, & ut per altum dolentium corporū frigiditas penetret, calfaciētia miſcentur, quæ refrigerantium ſtupefactionem deducere poſſunt, quum illa ipſa per ſe tardi tranſitus exiſtant. Hæc igitur ubi quis inaudiuerit, quantitatem conſideret ſimplicium pharmacorum quæ in compoſitiones miſcentur. Ex hac enim ſciet num magis, an minus efficere poſſit compoſitum pharmacum ea quę promittit. Si namq; refrigerantia plura apparuerint, ſenſum affectorum magis obtūdit, & quantum caloris in ipſa particula fuerit etiam hunc extinguit. Vbi uero calfacientia fuerint aucta, minus quidem hæc efficiet ipſum pharmacum, innocētius autem reddetur. Noſſe enim oportet, corpora uiuentium mortificationi ſimile quippiam perpeti, ab omniū ex opio, & hyoſcyamo, & mandragora compoſitorum pharmacorum uſu, nimirum cauſis dolorem infligentibus inſenſibilibus factis. & multi ſanè qui aſſidue talia accipiunt, ad immedicabilem frigiditatem particulas perducunt. Quemadmodum autem in refrigerantium & calfacientium oppoſitione, utrorumq; quantitas oſtendit prędominantem pharmaci actionem, Eodem modo etiam in alijs cōſiderationem facere oportet: uelut dentibus & rarefacientibus, coagmētantibus & diffundentibus, odoratis & grauеolentibus, humectantibus & ſiccantibus, diſcutientibus & cohibentibus. Itaque ubi ſubſcripſero his mixtorum in compoſitione quantitatem, ad cohærentia tranſibo. Scripſit autē ipſam Aſclepiades in hæc uerba. Stomachicis, ardorem ſentiētibus, & ad intenſos ſingultus, & uoluuloſas ſtomachi affectiones. Coſti drach. IIII. ſpicę nardi drach. IIII. chryſobalanorum drach. IIII. roſarum uiridium drach. IIII. maſtiches drach. IIII. aloes drach. II. aſari drach. II. opij drach. I. excipe ſucco pſyllij, & reduc ad paſtillorum formam, exhibe obolos III. Liquor ſit affectioni conueniens. Poſt præſcripta pharmaca, Antidotum Hieram iam antea in Andromachi pharmacis conſcriptam, ex aloe & cinamomo compoſitam, etiam ipſe tradidit non iuxta eandem commenſurationem & ſymmetriam. Habent autem uerba eius in hunc modum.

Antidotus Hiera, hoc eſt, Sacra, Themiſonis. Ad ſtomachi ſubuerſiones. Facit & ad ſentientes ardorem, & omnem inflationem, tardam concoctionem & affectiones uteri. Probe cit urinam, & omnino admiranda confectio eſt hydropicis, hepaticis & nephriticis. Deducit & fœminis menſes. Aloes drach. c. maſtiches unc. unam. croci unc. unam. nardi Indicæ unc. unam. cinamomi unc. unam. carpobalſami unc. unam. aſari unc. unam. tundito & anguſtiſſimo cribro

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 239 sur 580

©BIUM

excernito,atq; aridū ut ne tranſpiret ſeruato. Vſus eius eſt ad tarde concoquentes,atq; ita ſanos drach.I.cum frigidæ cyath.IIII.Vomētibus bilem,aut alias fluxione laborantibus drachmæ dimidium.Ad inflammationes internas conuenit cum aqua mulſa.Verū quibus urinam ciere uolumus,aut mēſes deducere,pharmacum cum uino damus.Eſt autem medicamentum inſperſile in pulueris ac farinæ formam redactum. Hæc quidem ſcripſit Aſclepiades de prædicto pharmaco,Videamus autem primū in his de quantitate pharmacorum ipſum conſtituentium quatenus conſenſit,& diſſenſit cum Andromacho.Deinde cōſequenter de promiſſione & uſu.Equidem in mixtura pharmacorum conſenſerunt inter ſe Andromachus & Aſclepiades,in hoc quod aloes drach.C.conijciunt.Diſſentiunt autem in eo quod Aſclepiades ſimpliciter aloes ſcripſit,Andromachus autem lotæ appoſuit,& quod Aſclepiades reliquorum ſingulorum ſingulas uncias ammiſcuit,hoc eſt drachmas argenteas VIII.aut ſeptem & dimidiam.Andromachus uero ſex.Amplius etiam in eo quod Aſclepiades carpobalſamū.Andromachus xylobalſamū inijcit.& præterea quod Aſclepiades florē iunci odorati penitus relinquit.Cæterum circa promiſſionem operum Andromachus nihil amplius ſcripſit,quàm quibuſdam unum cochlearium,quibuſdam duo,cum aquæ frigidæ aut calidæ cyath.III.exhibere, Verum Aſclepiades plura de uſu propoſitæ antidoti prodidit.Ad tardas enim concoctiones ſanorum drachmam unam dari iubet,cum aquæ frigidæ cyath.IIII.Opinor autē ipſum dicere drachmam argenteam,etenim ſic fere omnes recentiores medici appellare in more habent:neq; ipſa rei natura aliud nos intelligere cogit.Manifeſtū eſt autem quod drachmam dicimus nunc in huiuſmodi omnes,quod Romani Denarium appellant.Verum non omnibus tarde concoquentibus expedit præbere hoc pharmacum,ſed his ſolum quibus ob uitioſos humores tarda cōcoctio contingit,& maxime quum tenues fuerint & bilioſi.fecerit & quietem in his quibus citra uitiatos humores,humida intemperies intantū affectam partem perrigauit,ut exoluatur & laxetur ad modum ligamētorum neruorum circa laxatos articulos.At uero qui bilē in uentre habent,quæ præſertim ipſis in tunicis in alto continetur, præſtantius pharmacum non repererint.Verum haud ſcio qua ratione parū de ipſo exhibeat Aſclepiades,quū moderata exhibitio ipſius ad drachmas VI.progrediatur. Porrò ad inflammationem habentes non ſimpliciter in omni inflammationis tempore dandum eſt,ſed ubi concocta fuerit & declinarit.Concocta enim medicanda recta cenſet Hippocrates,non cruda,neq; in principijs,niſi ſua ſponte concitata id expetant,hoc eſt,niſi motus ad excretionē nos adducat,qui nondū firmā aliquam inclinationē ac ſtationem ad unā partē habeat.Recte aūt hoc pharmacū tarde cōcoquentibus,aut bilē uomentibus,aut alias ſtomachi fluxione laborantibus,aquæ cyathis IIII.inſpergens præbet,nimirū ſubuerſionem ſtomacho ex melle oborientem formidās.Ad declinationē autem internarū inflammationum cum aqua mulſa tempeſtiue quis exhibuerit.Quemadmodum etiam urinam ciere uolens,aut menſes euacuare,Aſclepiades quidem ex uino dandum ait:præſtiterit autem,ut ego ſentio,cum uino mulſo pharmacum præberi.Ita enim ſimul & quæ circa diſtributionem & delationem ex uentre in urinam,& quæ circa uterum inſtant,ſecat ac diſſoluit,& robur partibus addit per quas tranſitum facit.Ampliusq; & locorum per quos fertur caliditatem auget, quæ & ipſa non parum confert ad inſtantes humores fundendos ac euacuādos.

Poſt præſcriptam ſacram Themiſonis Antidotum,Aſclepiades ſic ſcripſit.

Alia ex Mantiæ cōpoſitionibus Attalica.Facit ad ſtomachicos & reijcientes cibum.cholericos,cœliacos,dyſentericos. Cōpoſitio ſic habet. Croci drach.II.

nardi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 240 sur 580

©BIUM

nardi drach.II.ſeminis hyoſcyami drach.I.aloes unc.I.balauſtij unc.I.tragacāthæ unc.I.piperis albi unc. I. acaciæ unc.I. Rhei pontici unc.I. Rhois ſyriaci culinarij unc.I. Excipe ſucco roſarū in uino auſtero coctarum, & redige in paſtillos drachmæ unius. Tragacantham uero ſucco præmaceratam unito. Hoc pharmacum nihil priori ſimile habet. Illud enim purgatorium eſt, hoc adſtringens, his qui ſtomachum aut totum uentrem ob multam humiditatē exolutum ac laxum habēt conueniens: quemadmodū etiam in articulis eiuſmodi laxitates cōtingunt, ligamentis ipſorū multa humiditate perrigatis, quæ plurimi Medici neruos ligatorios appellare ſolent. Multæ enim eiuſmodi affectiones tum in uētre, tum in ſtomacho, fiunt his qui multo potu ſe explent, aut fructus humectātes, aut etiā edulia talis temperamenti ingerūt. Quū itaq; multi ſint qui tali uictu utantur, rationabiliter etiā prædictæ facultatis pharmaca ſæpe ſucceſſu clara euadunt, ut quæ prædominātem adſtringendi uim habeant. Vbi uero aut uitiatos humores euacuare, aut affectā particulam calfacere oportet, non ſolum nihil iuuat ita adſtringentium pharmacorum uſus, ſed etiam nocet. Poſt præſcriptū medicamentum, aliorum duorū Aſclepiades meminit, quæ & ipſa ambo bona ſunt, & ex multis compoſita, ac propterea multi ad uarios affectus uſus, & præſertim poſterius. Quod uero tale ſit quale ipſum eſſe dicit, etiā nobis ipſis facile erit iudicare, ubi in memoriam reuocarimus ſimplicia in ipſo pharmaca, qualia ſingula ſint, amplius q; methodum compoſitionis eius audiuerimus.

Aſter ſtomachicus. Facit ad eos quibus cibus in uētre aceſcit, ad tormina, deſtillationes, dolorē capitis, ſpuentes ſanguinem, tabeſcentes, affectiones circa ueſicam & uterum. Præparatur ſic. Succi mandragoræ drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. balauſtij drach. IIII. caſtorij drach. IIII. croci drach. IIII. opij drachmas VI. aniſi drach. VIII. ſeminis apij drach. VIII. ſtyracis drach. VIII. hyſſopi cretici drach. XII. ſeminis hyoſcyami albi drach. XII. Cōponito pro more & digerito in paſtillos. Dato pro uiribus. Liquor ſit affectioni conueniens.

Aſter inexuperabilis. pharmacum accōmodatum, ſedans dolorem, inducens ſomnum, multi uſus ad uarios affectus. Nam & ſtomachi morbos mirabiliter ſanat, à ructibus acidis, ægris concoctionibus, torminibus, uoluulis, inflationibus. Facit & ad capitis dolores potatū, & foris illitum fronti aceto dilutū. Facit & ad oculorū dolorem paſtillus perdicij ſucco dilutus. Facit & ad dentiū dolorem cauernę inditus, tritus ac galbano exceptus, aut fici ſucco. Prodeſt ad influxus oculorum, & tonſillarū inflāmationes, uino dulci dilutus, Ita ut ad oculos lanam eo imbutam imponamus, In tonſillis uero affectis tepefactum colluamus. Facit ad omnem ſanguinis fluxū uino myrtite diſſolutus. & ad ueteres ac recentes tuſſes & deſtillationes dilutus uino Theræo, aut protropo, aut ſcybelite. Facit phthiſicis, ſuppuratis, marrubij ſucco diſſolutus. Hæmoptoicis, dyſentericis, cholericis, ſanguinariæ ſucco dilutus, & ad omnis reptilis plagā cū rutæ decocto potatus. Soluit irritationes per circuitum repentes, duabus ante eius inuaſionem horis, ex uini diluti cyathis III. acceptus. Menſes etiam fœminarum ducit artemiſiæ decocto dilutus. Facit & ad ueſicæ affectiones uino mulſo diſſolutus. Similiter etiam his quæ ab utero ſuffocantur auxiliatur. Facit arthriticis, podagricis, gentianæ decocto dilutus. Et de his quidem quæ efficit hactenus. Compoſitio uero hoc modo habet. Myrrhæ drachmas IIII. ſtyracis drach. IIII. nardi Indicæ drach. IIII. caſiæ fiſtulæ drach. IIII. terræ lemniæ quæ ſphragis, hoc eſt, ſigillū appellatur drachmas IIII. corticis mandragoræ drachmas IIII. In alio exemplari etiam piperis drach. IIII. croci drach. VI. ſucci papaueris drachmas VI. ſeminis dauci cretici drachmas VIII. aniſi drach. VIII. ſeſelis maſſilienſis drachmas VIII.

ſeminis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 241 sur 580

©BIUM

ſeminis apij drach. VIII. Myrrha & ſtyrax, atq; opium uino diſſoluuntur odorato & teruntur. Arida uero tunduntur & cribrantur, ac deinde ſimul miſcentur, ſubiguntur, ac in paſtillos coguntur ponderis drachmæ dimidiæ, & in umbra reſiccantur. Vſus oſtenſus eſt. In alijs exemplaribus paſtillorum pondus drach male proditur.

Quæ Archigenes in primo pharmacorum ſecundum genus prodidit, De affectionibus circa ſtomachum. Cap. IIII

QVum multæ & uariæ ſint circa ſtomachũ affectiones, atq; hæ omnes ferè in totum ex crudítate oboríantur, omne ipſius robur conſiderandum eſt, & ſi quidem per aquarum aut aeris malignitatem lædantur: quod maxime poſſibile eſt fieri, ea uariando ac permutando hominẽ líberabimus. Si uero per inconſuetos cibos læſio fiat, eis interdicemus. Si uero ob copiam, cibos cõtrahemus. Et in uniuerſum ex quacunq; cauſa ſuſpicati fuerimus fieri læſionem, eam prohibebimus. Quod ſi quis ſibi ab omnibus his bono ordine caueat, & iuxta ipſum ſtomachũ tamen cõcoctio impediatur, unctionibus & exercitijs, uociferationibusq; & alijs huiuſmodi per expertũ artificem adhibitis ſtomachus corroboretur. Verum ructu acido affectis coriandrum cochlearij menſura ante reliquum cibum edendum dato, & merum inſuper bibendum. Quod ſi quãdoq; moderata cruditas & quæ contemni poſſit oboriatur, longiore tempore in lecto decumbendũ eſt, & ſi negotia id non permittãt, quanto poſſibile eſt, omni diſtentione, ac labore, ampliuſq; æſtu ac ira uitatis. Serius etiam quàm pro conſueto tempore ex feruida aqua lauandũ eſt, & in priore balnei domo aqua tepida hauſta, omnia in ſtomachum coaceruata pituitoſa reuomenda, & modico cibo itemq; potu prima die utendum. Si uero fortis ciborum corruptio fiat, ſtomachiq; morſum ſentiant, ac ipſos eructent, ampliuſq; nauſea afficiantur, aqua tepida exhibita uomere cogito, donec omne corruptũ expurgetur, deinde caput pinguibus linteolis ad ignem calfactis irrigato, aut huiuſmodi aliquo non inani ductu locos circa ſtomachũ foueto, & præcordia mitigato, ſummas item partes pingui frictione aut etiam conſtrictione lenito, atq; ita in lectulo quieſcere ſinito, ac inediã per totam ſequentem diem perferre. At ſi non abſurdum quid inde conſequatur, & ſatis firmi ſint, lauando eos, ut prædictum eſt, curato. Infirmiores uero moderate ad diem unum refectos, in ſequentem lauato, moderatis cibis ac potibus ad triduum uti iuſſos. Et cruditatis quidem talis quædam (ut rudi quadam forma expreſſi) curatio exiſtit. Verum de his quæ ex ipſa proueniunt, uelut profluuio uentris, aut bilis per uomitum ac ſeceſſum reiectione, aut alijs eiuſmodi, in proprio loco dicetur. Cæterum in alijs ſtomachi moleſtijs, his quidem qui ſtomacho exurũtur, cum exolutione aut animi deliquio, aut appetentia perdita, ex qualicunq; tandem cauſa, præter febrem, cyathos III. aut IIII. aquæ frigidæ abſorbendos dato, bis aut ter per interualla: & ſi quidẽ inde mitius habeant, ipſos reuocatos tum cibo, tum etiam alijs refocillare tentabis: ſi uero permaneat malum, ligatis & cõſtrictis extremitatibus, eiuſmodi quendã cremorem aſſidue abſorbendũ dato, uelut palmularũ, malorũ cotoneorum, pirorũ, meſpilorũ, baccarũ iuniperi, pampinorũ uitis, roſarũ, Mali item punici nucleum non habẽtis ſuccũ, aut nuces pineas XX. & ſeminis cucumeris grana XXV. baccas myrti XX. croci obolum dimidiũ. & roſarũ duarũ folia, ex aqua bibenda exhibeto. Aut aquam frigidã cum omphacij ſucco præbeto. Aut florem roſarũ cum nardo & aqua frigida, aut etiã portulacæ ſemen ammiſceto, aut atriplicis ſemen, aut malorũ cotoneorũ decoctũ. Aut cucumerũ ſatiuorũ ſemina quinquaginta trita, ex frigida præbe. Aut oryzã cocta cũ butyro edendam

exhibe

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 242 sur 580

©BIUM

exhíbe. Aut tragoriganum tritam & exſuccatam cum aqua edendam præbe. Aut fabas Aegyptias x. & nardi celticæ obol. II. utraq; toſta & trita bíbenda exhíbe, cum malí punící acídi ac dulcis ſucco & aqua, pari utriuſq; menſura. Aut mentæ ramulum cõtritum bíbendũ dato. Aut œnanthen ſimíliter tritam cum nardo Indica bíbendam dato. Aut lentes coctos tritos ex aqua præbeto. Aut phœnícobalanos cum roſis. Aut marrubíj ſuccum cum melle, & ubi paululum quíeuerint uínũ cum polenta exhíbeto. Aut cardamomí drach. I. cum aceti mulſi cyathis tribus potandã dato ac quieſcere ſinito. Porrò his qui ſaliuã multam ín ſtomacho aggregarunt aridam conyzam manducãdam dato. Forínſecus uero ſtomacho ímponantur uitis folia uiridia trita, aut mala cotonea, aut palmulæ, aut meſpíla cum cerato, aut myrtí folia tenera uel rubi, uel lentíſci, trita cũ polentæ flore frígida ſubacto, aut portulaca uirídis ſímiliter præparata, aut caſeus recens mollis cum polenta & apíj folíjs, aut ſeridis folía cum aceto & polenta ac apíj folíjs. Sí uero multum ſint æſtuoſi, ueſicã aqua expletam ímponito. Aut níuem ſuperdato, aut cucurbitarũ ramenta ímponito, & omnino omnia quíbus in cardíacis utímur. Dolores autẽ ſtomachí lenit, & maxime his quíbus triſtítia aut deſperatio accedũt, lac aſíninũ, aut muliebre, aut bubulũ, ſílicíbus íncoctis potatũ. Aut ungentũ nardínum uel alíquod pretioſum dato ex aqua. Aut decoctũ floris iunci odorati, roſarũ flore ſímul ínſperſo. Aut portulacæ ſuccum quandoq; per ſe, quãdoq; cum nardo. Aut oui uítellum toſtũ & ín farínã comminutum, cum polenta bíbendum dato. Aut amaras nuces cum cucumeris ſemine & nuce pínea. Aut rumícis ſylueſtris ſemínis obolos III. bíbendos præbeto. Omnes uero círca ſtomachum dolores & díſplicentias ac moleſtías ſedarí aíunt, cochlea aphrícana cruda íntegra uorata. Exoluto aũt ſolum & nauſeabundo facto ſtomacho, lactucæ albæ ſemen modicum, ex aquæ cyathis quatuor aut uno bíbendum dato. Aut paſſerũ ſtercus aridũ uelut polentam, ſíue aquam bíberint, ſíue uínũ, ínſpergito. Aut maſtíches chiæ cochlearíũ ex aqua frígida dato. Aut glacíem ieiunis quotídie exhíbeto, ut ea aſſídue manducata ſaliuam expuant. Aut conyzam aridam mãducent. Sí uero unà cum humectatione etiam ínflammatío alíqua adſit, œnanthen cum melíloto, aut roſam ſiccam cum cerato roſaceo parum reſínæ uſtæ habente ímpone. Aut acacíæ & aluminís melíj pares partes dupla cerati proportione excípe, & ut malagma ímpone. Cæterũ quíbus bílem atram generãtíbus ſtomachus ínflatur, ſpongías aceto acerrímo calído ímbutas ad ſtomachum ímponito, atq; hoc maxíme tempore díſtentionum, & ſí poſtea etíamnum perſeuerarínt, alumen líquidum cum atramento ſutorío trito melle exceptum ímponito. Aut hæc & aloen pari portione míſta & cerato myrteo excepta ímponito. Aut hederæ folíjs uíno coctís pro cataplaſmate utítor. Aut plantagínis cum ſale tritís. Aut armentaríæ bouís ſtercus arídum uíno coctum, aut marrubiũ cum pane & roſaceo ſubactũ, aut bulbos rufos & alumen pari portione ímponito. Poſt hæc antídotus apyretos appellata, aut hiera, aut alía quæpiã, quæ cuíq; per experientiã cognita eſt, ín potu exhíbẽda eſt. In cíbo ſtomachícis cõueníunt, beta, lens, tragus, oryza, alica, malís cotoneís, aut palmulís, aut meſpílis, aut malí punící nucleo carẽtis granís, aut melapíjs ſímul íncoctís, aut teneris lentíſci, aut myrti, aut rubi ramulís ammíſtis. Panis ſit ſumme tantũ fermẽtatus, aut penítus abſq; fermẽto, p̃paratus. Ex oleríb. cõueníũt cruda, cíchoríũ, meconídes lactucæ, eryngíũ, íntubus, gingídiũ, ſeris, lactuc̃. Cocta maxíme cõmoda eſt braſſica & ſiſarũ. Ex reliquís aũt coctís cõueníũt cochleæ & bulbi. Ex carníb. uẽter, roſtra, pedes, turdi, p̃dices, attagenæ, turtures, palũbes, anates, lepores, dorcades. Ex píſcíb. ſquillæ,

gammari

©BIUM

gammari, natatrices ſiue colymbænæ, locuſtæ, loligines, ſepiæ. ex his qui duras carnes habent nulli. Ex teſtaceis maxime buccina, purpuræ, pectines, glauci, cerri, glandes, ſiue balani. Verum Siſarum à reliquis omnibus acceptum, ut ſtomacho gratum, & refectioni commodum, ad pleraſq; omnes ſtomachi acceſſiones conueniens eſt. In potu prodeſt uinum quod unuſquiſque libenter bibit. At uero his qui inflantur & ſtomacho diſtenduntur, polij faſciculum coquito & bibendum dato. aut calaminthæ decoctum per noctem ſub dio expoſitum, modico melle, & piperis drach. I. ammixtis, bibendum præbeto. aut ſpongiam acerrimo aceto imbutam pedibus ac brachijs imponito uſq; quo bullæ excitẽtur, maxime ſi cibos reiectent. Aut fœni græci farinã aceto ſubactam, aut ſinapi tritum cum aceto, uſq; quo rubeſiat locus. Aut pſyllium aceto & aquã maceratũ & in mortario tuſum, pari portione carniũ cochlearũ ammixta, in malagmatis forma imponito. Quæ ſtomachicis dolorẽ eximant. Cuminũ toſtum & apium, utrũq; modica portione cum aqua bibendũ prębe. Aut aloes obol. II. cum uino mulſo, aut uino, aut aqua bibẽdos dato. Aut abrotoni & thymi utriuſq; obol. II. ex uino præbe bibendos. Ligaturas inſuper extremarum partium fortiter adhibe, & circa ipſum ſtomachum cucurbitulis & fomentis uarijs utere. Quod ſi uehementer ualida ſit diſtentio, etiam uenæ ſectio efficax auxiliũ erit, & alui ſolutio per ſuppoſititiam glandem. Deinceps poſt præſcripta Archigenes de fame ingẽti, bulimo Græcis appellata, itemq; de ſingultu prodit quæ ſequuntur. Porrò eos qui ex ingenti fame in uijs animo linquũtur, reuocabimus odoramẽtis aceti, aut pulegij, aut quæ forte obtingit terra aceto macerata, aut malis, aut piris, aut alijs ſimilibus fructibus, qui ad manum ſunt. Panem inſuper odorandum dabimus, & ingerere cogemus. Ad hæc enim ſingula cõfeſtim excitantur, & præterea ad ſuillam carnem aſſatam ac coctam, & in uniuerſum ad omne quod multum alit, & preſertim ea quæ odorem nidoroſum ac probe conditũ habent. Per huiuſmodi enim odores ut plurimum tales reuocantur. Nihilo minus tamen etiam extremæ partes ipſorum conſtringendæ ſunt, ipſiq; excitandi tum maxillarum punctura, tum capillorum ac aurium diſtentione. Refocillabis porrò ab exolutione & deliquio animi, panem in uino diluto, aut etiam aliud quippiam ex his quæ aceruatim reficere uires poſſunt, exhibendo: uelut ſunt oua ſorbilia, bulbi, cochleæ. Etenim ſingula hæc ſtomachi humiditatem eximunt, & in modica mole multã uim complexa cumulatim corroborant. Singultientibus autem rutam cum uino dato, aut nitrum in aqua mulſa, aut opium, aut caſtoriũ, aut abrotonum, aut ariſtolochiam, aut daucum creticum, aut cuminum, aut anſum, aut zingiberis radicem, aut ſcillam cum aceto & oleo, aut tordilion, aut dictamnum, aut calaminthen, aut acorum, aſarum item & nardum celticum, & pulegium, ſingula tum per ſe, tum ſimul mixta.

Pharmacum noſtrum ex ſucco malorum cotoneorum conſtans.

MAgnæ equidem oris uentris affectiones à prædictis pharmacis curantur. Moderatas uero omnes ferme, præter eas quę ex uehementi ardore fiũt, ſubſcriptũ medicamentũ iuuat. Succi malorum cotoneorum ſextarios II. mellis Attici ſextarios II. aceti ſeſquiſextariũ. Si uero multum acre fuerit ſextarium unum. Zingiberis quadrãtem. piperis albi unc. I. Arida inſperges, ubi malorum ſuccus cum melle & aceto coctus ad lentum ignem, Attici mellis craſſitudinem acceperit. Aliud ex malorum cotoneorum carne conſtans. Malorum cotoneorum carnis libras III. mellis libras III. aceti albi lib. III. piperis quadrantem. zingiberis quadrantem. petroſelini Macedonici unciam unam.

De pharmacis

De pharmacis quæ forinſecus ori uentris imponuntur. Cap. V

VOcant quidem plurimi medici haud ſcio quare, uelut Aſclepiades & Andromachus, omnia pharmaca quæ forinſecus imponuntur, ſiue adſtringendo condenſent, ſiue indurent, Malagmata, quæ uox emollitionis ſignificationem habet. Verum nos permittemus ipſis etiam ſi non proprie appellent. Quæ autẽ conſcripſerũt ad ſtomachi affectiones commoda pharmaca, per experientiam non illorum ſolum, ſed etiam noſtram approbata, ea nunc adſcribemus, ab his quæ Aſclepiades prodidit initio facto.

Quæ pharmaca Aſclepiades ad ſtomachi affectiones in quarto externorum tradidit, quæ Marcellæ inſcribit.

EVoni ad ſtomachi ſubuerſiones, doloresq; facit partim etiam ad inflammationes. Oenanthes drach. VIII. croci. drach. II. roſarum ſiccarum drach. IIII. meliloti drach. IIII. maſtiches drach. IIII. ramentorũ ſuccini drach. IIII. carnis phœnicobalanorum quadrantem. Vini myrtei quod ſatis eſt. Arida tundito & per anguſtiſſimum cribrum concernito, & cum uino myrteo diluito, ut cerati ſpiſſioris craſſitudinem accipiant, hiscarnem phœnicobalanorum addito, & conquaſſata cerato ex roſaceo apparato excipito, & linteolo infarta ori uentris imponito. Facit & ad oculos inflammatos. Aliud Oenanthes drach. VI. croci drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. floris roſarũ drach. IIII. meliloti, maſtiches, utriuſq; drach. IIII. aloes drach. IIII. corticis mandragoræ drach. IIII. Carnis palmularum quadrantem. Excipe cerato ex roſaceo apparato.

Aſclepiadæ qui philophyſicus dictus eſt, hoc eſt naturæ ſtudioſus, ad ſtomachi ſubuerſiones facit & cœliacis & dyſentericis. Seminis hyoſcyami drach. IIII. ſeminis apij drach. IIII. floris roſarũ drach. II. ſeminis aniſi drach. II. ſucci hypocyſthidis drach. II. myrrhę drach. II. croci ſeſquidrachmã. opij ſeſquidrachmã. Arida tundito & per anguſtiſſimũ cribrũ excernito. Hypocyſtidẽ uero & myrrhã, & papaueris ſuccũ, uino myrteo diſſoluta aridis adijcito, & paſtillos formato, eosq; in umbra reſiccato. Vſus tempore quantũ opus eſt tuſum, melle cocto excipito, & deinde linteolo infarta locis affectis imponito. Si fortis fuerit fluxio, ſucci hypocyſthidis aliam adhuc drachmã addito, & floris roſarum tantundem.

Aliud Galli Marci Aſclepiadei, ad eaſdem affectiones. Seminis hyoſcyami drach. III. florũ roſarũ drach. II. aniſi drach. II. ſeminis apij drach. IIII. opij drach. I. ſucci hypocyſthidis drach. II. myrrhę troglitidis drach. II. croci ſeſquidrachmã. uini myrtei quod ſatis eſt. mellis cocti quod ſufficit, præpara ac utere ut dictum eſt. Eiuſmodi pharmaca etiã bibuntur, & ualde auxiliantur. Cohibito autem fluxu & ſequente dolore, tantũ pondus cerati roſacei ad pharmaci confectionem addere oportet. Si uero multa fluxio contingit, ad pharmacum ſucci hypocyſthidis drach. III. conijcio, & flores roſarum aliã drachmam. Vigilijs infeſtantibus, etiam ſucci papaueris aliam drachmam addo. Aliud Nicerati, cœliacis, dyſentericis ualde generoſum. Oenanthes drach. II. roſarum ſiccarũ unc. I. maſtiches unc. I. aloes unc. I. gallarum omphacitidum unc. I. aluminis rotundi unc. I. acaciæ unc. I. ceræ lib. I. picis brutiæ quadrantem, olei myrtei libram I. arida cum liquidis committito. Aliud ualde præclarum. Onanthes unc. I. omphacij unc. I. gallæ omphacitidis unc. I. aluminis ſciſſi unc. I. acaciæ unc. I. cytinorũ mali punici, balauſtij, maſtiches, ſingulorũ unc. I. uini myrtitæ quantum ſatis eſt his ſubigendis, carnis phœnicobalanorum ſexuncem, excipe cerato lentiſcino, præpara ac utere ut dictum eſt. Hæc quidem igitur præſcripta pharmaca facultatis ſunt adſtringentioris. Quæ uero deinceps ab Aſclepiade prodita ſunt, mixtã facultatem habent, adeo ut etiam induratas inflammationes curent, & propte-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 245 sur 580

©BIUM

rea etiam hepaticis utilia sunt. Opus enim habent etiam illi adstringentium ad laxantia mixtura, non tamen æque ut stomachici. In stomachicis enim medicamentis qualitas adstrictoria prædominatur. Malagma Nilo inscriptum. Facit ad præcordiorũ dolores, dissoluit omnẽ duritiẽ. facit & ad exarticulata & luxata post declinationem inflammationũ impositum. facit spleneticis & hepaticis. Ceræ libram unam, ammoniaci thymiamatis lib. I. olei cyprini lib. I. croci semunciam, aceti quod satis est. Ammoniacum dissoluito, deinde sic arida adijcito. Aliud ex libris Arij Asclepiadei. Ammoniaci thymiamatis lib. II. diligenter tritas in uas fictile conijce, eiq; floris salis lib. I. adde, & olei cyprini sesqui libram. Coque ad lentum ignem assidue agitando, atque ubi emplastri formam acceperint, adijce ceræ lib. II. qua eliquata & pharmaco amplius non inquinante, eximito ipsum & in mortarium transferto, conquassatumq; diligenter reponito ac utitor. Malagma Nilei crocerum, pharmacum accommodatum ad prædictas affectiones, facit & ad erysipelata. Hoc usus est Licinius Atticus. Ammoniaci thymiamatis lib. I. ceræ lib. I. rosacei lib. I. croci unc. I. aceti quantum sufficit, præparato pro more. Aliud Melinum inscriptum aromaticum, hepaticis, stomachicis, & ad præcordia distenta, & omnem neruorum per consensum affectionem. Ammoniaci thymiamatis drach. C. ceræ ponticæ drachmas C. melilotorum drach. XII. croci, myrrhæ, bdellij, singulorum drach. VIII. olei cyprini lib. I. Aliud facit stomachicis, hepaticis, ad præcordia inflammata, & omnem neruorum per consensum affectionem. Ceræ drach. C. croci drach. XII. ammoniaci thymiamatis drach. C. myrrhę drach. XII. bdellij drach. VIII. confectionis hedychroi quadrantem, uini dulcis quantum sufficit, olei cyprini lib. I. præpara pro more. Aliud Neapolitæ Aromaticum inscriptum, pharmacum accommodatum ad internas affectiones. Ammoniaci thymiamatis lib. III. ceræ lib. III. rosacei lib. III. confectionis hedychroi libræ dimidium, mellis libręs dimidium, nardi celticæ libręs dimidium, floris iunci odorati libræ dimidiũ. Vini dulcis quod satis est. Arida cum liquidis subacta cõmittito.

Malagmata bona inflammationum citra debilitatem inueteratarum, quæ ad hepatis inflãmationes similiter cõueniũt. Malagma Asclepiadę ex meliloto, Hieraticon, hoc est pontificiũ inscriptũ. Stomachicis, hepaticis, & ad uiscerũ dolores. Nardi celticæ drach. X. cyperi drach. X. myrrhæ drach. X. cardamomi drach. VIII. melilóti drach. XL. croci drach. VIII. amomi drach. VIII. cypheos hieratici hoc est, sacrificulorum drach. XVI. ammoniaci thymiamatis drach. XL. resinæ terebinthinæ drach. LXXX. ceræ minam unam, olei cyprini drach. CXX. Vini odorati Italici heminam unam. Præpara ut dictum est ac utere. Aliud Basilicum, hoc est, Regiũ inscriptum, faciens ad prædictas affectionem, omnemq; per consensum neruorum affectionem, ceræ minas III. ammoniaci thymiamatis minas II. resinæ frictæ minam unam, meliloti minæ dimidium, propolis drachmas XXV. myrrhæ drach. XXV. nardi celticæ drach. XXV. styracis drach. XXV. cyperi drach. XXV. iridis illyricæ drach. XXV. cardamomi, panacis, utriusque drach. XXV. croci, cassiæ, masticbes, opobalsami, amomi, floris iunci odorati singulorum drach. XVI. Vini Italici odorati quantum sufficit. Arida cum nardini Asiani aromatici libris quatuor subacta pro more præparato.

Malagma polyarchion. Facit peripneumonicis, stomachicis, splenicis, hydropicis, facit ad affectiones circa ueficam aut uterum, ad omnem neruorũ per consensum affectionem. Ceræ minam I. terebinthinæ minam I. bdellij minã I. ammoniaci thymiamatis, cardamomi, cyperi, singulorum minã unã, meliloti, amomi, nardi indicæ, croci, myrrhę, thuris, xylocinamomi, singulorum drach. XXV.

olei

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 246 sur 580

©BIUM

olei cyprini heminã I. Vini Italici quod satis est, prępara pro more ac utere quan doq; immixto, quandoq; dissoluto cum cerato cyprino. Polyarchi pharmacũ accommodatum. facit ad prædictas affectiones, & omnem neruorum pet con/ sensum affectionem. Facit etiam ad assiduas cruditates, & corrumpentes cibum, & uomentes bilem, ac omnes inueteratas affectiones. Vsus est eo Iulius Agrip/ pa, compositio hoc modo habet. Castorij, amomi, utriusq; sescunciam, pipe/ ris albi sescunciam & longi sescunciam, myrrhæ quadrantem, confectionis he/ dychroi quadrantem. carpobalsami quadrantem, croci quadrantem, foliorũ ma lobathri, cassię rosas referentis, panacis, opobalsami, nardi indicę, singulorũ qua drantem. floris iunci odorati, cinamomi, utriusq; trientem. pyrethri, croci, carda momi, singulorum trientem, cyperi semissem, iridis illyricæ, aristolochiæ longæ & rotundæ, singulorum semissem. ceræ lib. IIII. terebinthinæ lib. II. resinæ lari/ cis quadrantem. In alio exemplari, etiam bdellij trientem. ammoniaci thymiama tis trientem. Vngenti nardini Asiani lib. III. Vini falerni quod satis est, præpa/ ra pro more. Ego autem adijcio mastiches, cinamomi, ammoniaci thymiamatis, styracis, aloes, opobalsami singulorum quadrantem. Malagma Andromachi ex meliloto. Nardi celticæ drachmas VIII. cyperi drach. VIII. iridis illyricæ drach. VIII. myrrhæ drach. VIII. croci drach. IIII. meliloti drach. XXV. ammo/ niaci thymiamatis drach. L. terebinthinæ drach. L. ceræ drach. C. cyprini heminę dimidium, aceti quod satis est. Quidam ammoniaci drach. C. conijciunt. facit ad omnia interna. Malagma polyarchi ex epistola ad omnia interna. cyperi mi/ nam unam, cardamomi minam I. mannæ tantundem, ceræ tantundem, terebin thinæ fractæ sesquiminam, aut liquidæ minas III. cyprini quantum sufficit. Ego etiam bdellij appono minam unam. Aliud, altera descriptio. Cyperi, carda/ momi, amomi, bdellij, thuris, balsami, singulorum minam I. ceræ sesquiminam, resinæ fractæ minas IIII. cyprini heminæ dimidium. Vini odorati sesquihemi/ nam. Præpara ut moris est, ac utere uelut præscriptis. Vt ego componere so/ leo. Cyperi, cardamomi, amomi, bdellij, thuris, singulorum minam unam, ceræ minæ dimidium, resinæ fractæ aut terebinthinæ minas IIII. cyprini heminam I. cassiæ minæ quartam partem, ammoniaci thymiamatis minæ quartam partem, nardi indicæ, croci, myrrhæ, singulorum minæ quartam partem. Vinum odo/ ratum.

De Hepate & eius affectionibus. Cap. VI

QVum hæc tractatio postrema omnium à me conscribatur, omnibus sanè manifestum esse opinor, quod ex duobus his alterum uerum sit. Aut alias omnes inutiles esse & superuacaneas, si quis ex hac sola suf ficiens sit omnes affectiones curare, quæ medelam per pharmaca re/ quirant. Aut si quidem illæ utiles existant, primum ipsas legendas esse, & in memoriam reuocandas ab his qui hinc aliquid commodi auferre uelint. Ipsas etenim methodos curandi prædictas affectiones, in XIIII. libris de curandi me/ thodo inscriptis prodidi: nunc uero tanquam his ipsis cognitis, citra prædictas demonstrationes in memoriam reuoco, ostendens omnino quomodo nos phar maca componamus, & quæ à prioribus scripta sunt iudicemus, indeq; in usum agere ac assumere cõfidamus, & sane utilis hæc speculatio existit. Nam empirici qui suã artem rationis expertem esse uolũt, omnia quidem legenda esse censent, quæ à probatis medicis sunt conscripta, non autem statim in usum assumenda esse, sed prius iudicanda, an singula ex ipsis ea quæ promittunt opere etiam de/ monstrare possint. Nos autem experientiam in omni arte magnum quid posse persuasi, speculationes tum per rationalem methodum, tum per rationalem indi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 247 sur 580

©BIUM

cationem inuentas,ad ea quæ ab ipſis de iudicationis hiſtoria tradita ſunt,appo/nimus; demonſtrantes qualem facultatem ad ambulandum utrunq; crus exhi/bet,talem in medicina experientiam & rationem habere. Itaq; in tractatione de ſimplicibus pharmacis per undecim libros conſcripta, ſingulorum ſponte natu/ræ productorum pharmacorum facultatem qua methodo quis inueniat recen/ſuimus,atq; etiam ad particularem ipſorum materiam progreſſi, utiliſſimam ad artis opera facultatem omnem ſecundum ſpecies prodidimus. Conſequenter autem ab illo opere, etiã curatiuã tractationem, quomodo quis optime non ſo/lum ſimplicibus,ſed etiam compoſitis utatur,expoſuimus:ſimulq; uias compo/ſitionis ipſorum omnes indicauimus. Cæterum in propoſito iam opere,quomo do uarietas compoſitorum medicamentorum inducta ſit oſtendimus, ac certos iuxta ſpeciem ſcopos tum compoſitionem,tum uſum ipſorum deducentes, am/pliusq; iudicationem eorum quæ iam ante ſcripta ſunt docentes. Quum igitur conſequenter poſt prędicta,ad affectionum hepatis doctrinã progredi uelimus, affectus circa ipſum conſiſtentes non nuda doctrina,ſed ratione exquiſitos refe remus,& ab uniuerſalibus ſcopis curationis ipſorum:quos in curandi methodo tradidimus:ad compoſitorum doctrinam perueniemus. Primũ igitur omnium diſcernendum eſt.Num debilitas quædam uiſceris adſit, quemadmodum etiam de uentre diximus,aut etiam alia quædam affectio ipſum apprehenderit, aut ci/tra debilitatem affectum ſit, inflammatione aut induratione, aut abſceſſu labo/rans,aut obturatione.Quemadmodum etiam an eryſipelatoſam habeat affectio nem,aut ulcus,aut aliquam putrefactionem.Nam & in hoc hepaticam affectio/nem dicunt, quemadmodum etiam ore uentris affecto plerique medici ac idiotæ ſtomachicã affectionẽ uocant, in multis ſymptomatibus, non tamen omnibus circa unam affectionem accedentibus contingentem, ſed circa multas, una qua/dam generali communitate comprehenſas,& tamen inter ſe in tantum differen/tes,ut aliquæ ipſarũ maxime cõtrariæ exiſtant.Quomodo eñ non maxime con trariam quis dixerit frigidam intemperaturam calidę,humidam ſiccæ: quanquã ſecundum genus eædem ſint: fermè autem omnia cõtraria eadem genere ſi quis dixerit,non peccabit. Contrariorum enim notio contingit, ubi plurimum inter ſe diſtarint.Plurimum autem diſtant à mediis in quocunq; genere,ea quæ extre/ma ſunt, adeo ut contraria ſæpe quidem eadem uideantur iuxta communis ge/neris fines,ſæpe uero generalioribus contrarijs ſupra ipſa aſcendentibus,ab illis comprehendantur. Illa ipſa uero ob id omnino contraria ſunt, quod quũ unius generis ſint,plurimum inter ſe diſtent, adeo ut quæ his ſubiacent primum & ſu/premum genus cõmune habeant. Atq; hoc quidem hoc loco ſemel à nobis obi/ter & acceſſionis loco dictũ, ſemper in memoria teneatur,ne uidelicet cuipiam uideri poſſit à ſeipſo diſſentire, qui aliquando unam affectionem in duobus ho/minibus eandem eſſe dixerit,aliquando non unam,neq; eandem, ſed duas con/trarias.Intemperiem enim unam quandam affectionem generaliter appellãt,ſed quæ in contrarias differentias ſecetur.Licet enim ſecundum hoc quod diximus, duo & tria & plura,iuxta particulares differentias inter ſe contrariſſima eſſe,& ſecundum hoc debilitatis hepatis affectionẽ unam eſſe: quam intemperiem uo/cant:præfatus,non male rurſus dixero,non unam,ſed octo affectiones eſſe, pro/pterea quod tot differentiæ intemperierum exiſtant. Etenim rurſus iuxta aliam ſectionem,duæ intemperierũ differentię fiunt,& rurſus iuxta aliam tres,hæ qui/dem in qualitatibus ſolis,affectis partibus alteratis, hæ uero cũ humoribus qui/buſdam,aut in ſpacijs affectarum partium contentis,aut in ipſis corporibus irri/guis ab illis factis. Circa uentrem igitur & inteſtina, una in ſingulis eſt cauitas,

quæ

©BIUM

quæ uitiatam humiditatẽ ſuſcipere poteſt. Verum circa hepar tot numero ſunt, quot ſunt arteriæ & uenæ. Quum uero hæ omnes anguſta oſcula habeant, qua parte ſima huius uiſceris cum gibbis coeunt ac committuntur, obturatio & oppilatio uitioſorum humorum aliquando contingunt, ad quas putrefactio conſequitur, breui in frigidis intemperaturis, in calidis uero nõ cito, ſed temporis progreſſu accedens. Fit autem intemperatura iuxta propriam hepatis ſubſtantiam, quam Eraſiſtratus putat præterfuſionem quandam: parenchyma Græce appellat, & non principaliſſimam uiſceris partem eſſe. Fit etiam intemperatura circa contentas in ipſo uenas & arterias, & iuxta materias in ſpacijs ipſarũ contentas. Quum autẽ habeat hoc uiſcus non unã ſed plures facultates actionũ, quas uitæ tempore operatur, easq; tot numero, quot ſunt actionũ ſpecies, Contingit ſæpe unam ipſarũ præcipue lædi, ſæpe duas & tres, atq; omnes quatuor ſimul. Actio nanq; ipſius una quidem attrahere cibum & alimentũ in ſeſe. Altera uero obuoluere & continere, donec permutans ipſum ſuijpſius faciat partem. Eſt igitur hæc ipſius facultas principaliſſima & ferè prima, concoquere uidelicet & permutare ac alterare atq; aſſimilare ſibijpſi alimentũ, quam alteratiuã uocamus: quæ uero iuxta hanc alterationẽ remanent recrementa, ea per aliam facultatem, quam excretiuam & expulſoriam nominamus, expelluntur. Oſtenſum autem eſt quod hæ facultates omnes in omnibus ſunt partibus per omne uitæ tempus. Omnes enim familiare ſibi attrahunt, & alienum excernunt, attractumq; temporis progreſſu alterant, quo tempore etiam retinent & conſtringunt. Vocatur autem alteratio ipſa uſq; quo in ſimilitudinem partis quæ nutritur tranſmutatur, concoctio. Vbi uero iam parti apponitur, nutritio. Quum igitur hepar præ imbecillitate ex uentre & inteſtinis alimentum trahere non poteſt, liquida & nondum iuſto modo exſuccata, per ſedem excernuntur, & ſi quidem uenter ſimul cum hoc uiſcere fuerit imbecillis ac non probe concoquens, cruda. Si uero ualidus fuerit, concocta quidem, ſed liquida, propterea quod nulla, aut omnino modica digeſtio ac diſtributio ad hepar eſt facta. Si uero traxerit quidẽ hepar in ſeipſum ex uentre & inteſtinis alimentum, ſanguificare autem ipſum præ debilitate nequit, quemadmodum in uentre multiformis corruptio contingit eorum quæ cruda remanent, ſic etiam circa hepar. Dico autem nunc cruditatem ſolam, non comprehendens hoc ſermone tardam concoctionem. quod ſi uelis alimentum crudum permanens, & alterationẽ quæ fit à particula iuxta naturam nõ aſſumens, itidem crudum appellare, neq; ego fugio appellationem, ſi mihi ſaltem differentia rerum conſeruetur. Peior enim eſt tranſmutatio in peregrinam qualitatem iuxta cruditatẽ facta, moderatior uero ea eſt in qua alimentum ſuam naturã quam diutiſſime ſeruat, nulla alteratione ex particula quæ ad ipſum cõcoquẽdum à natura deſtinata eſt, ſuſcepta. Atqui & tertia præter has, ſpecies eſt fruſtratæ concoctionis, quũ ſemicoctũ fit alimentũ. Et circa ipſam ſanè exactã concoctionem fruſtratam, hepaticis ſanguinolentus humor per aluũ excernitur, talis cõſiſtentiæ ueluti ſi quis ſanguinem cum aqua confudiſſet, & plerique ſanè medici imaginem eius depingentes ſcripſerunt talem eius compagem eſſe, uelut ſi quis uictimæ recens mactatæ carnes aqua lauaſſet. Et plurimæ hepaticæ affectiones ab eiuſmodi excretionibus initium capiunt, nondum magnam debilitatem hepate habente, ſed adhuc concoquere, & alimentum alterare uelut in formã ſanguinis potente: aucta autem affectione, nihil amplius tale excernitur, ſed multiformes aliæ qualitates & compages, uelut à uentre ex cruditate laborante. Verũ in uentre ciborum ipſorum corruptiones manifeſte apparent, circa hepar uero diſtributum alimentum ad ſanguinem prius in uiſcere exiſtentẽ ammiſcetur, corrum-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 249 sur 580

©BIUM

piturq; temporis progreſſu etiam hic, unà cum alimento circa ipſum non concocto. Calida igitur intemperie circa uiſcus exiſtente colliquationes fiunt, primum humorum, deinde etiam carnis ipſius hepatis, & euacuatur per uentrẽ bilis craſſa, graueolens, & abunde colorata, quemadmodum in peſtilentibus febribus contingit. Frigida uero intemperie exiſtente, neque aſſiduæ excretiones, neque multæ fiunt, Durat tamen affectus diutius, & per aliquos dies profluet ipſis uenter maiori copia, cuius neq; fœtor ſimilis eſt his quæ ex calore ſunt liquefacta, neq; color ſimilis, aut compages, uerũ minus graueolentia ab his excernuntur ſpeciem putrefacti ſanguinis, nõ colliquatæ carnis habentia. aliquando uero id quod excernitur uelut ſanguis niger apparebit, Verum diligenter conſideranti neq; ſanguis niger eſt, neque grumus, ſed uelut limus quidam ſanguinis craſſi, qui prope ad atrã bilem accedat, & plures ac ægre iudicabiles colores circa eiuſmodi affectionem in egeſtionibus apparent. In utraq; autem intemperie tum calida, tum frigida, quando intemperatura humida & ſicca fuerint ammixtæ, liquidiora in humiditatis cõplexu, ſicciora uero ex ſiccitatis copula, fient recremẽta. Scopus igitur curationis in eiuſmodi affectionibus ſit communis quidem, iuxta intemperiei contrarietatem, peculiaris autem unicuique per cuiuſque contrarietatem. Affectio igitur Hepatica peculiariter appellata, ueluti etiam cœliaca & ſtomachica, citra tumores præter naturam circa ipſas partes contingit. Inflammatum enim eſſe hepar, aut abſceſſu laborare, aut induratum eſſe, medici dicunt, aut aliud quippiam tale, Non tamen hepaticum uocant hominem ipſum cui tale quippiam accidit: Verum quando citra manifeſtum aliquod in uiſcere malum, in proprijs actionibus debilitatur, tunc ægrum hepaticum apellant. Videamus igitur primum ea quæ ſcripſerunt hi qui ante nos de pharmacis optime & ſtudioſiſſime tradere ſategerunt, initio ab his quæ Andromachus prodidit facto. Hic enim uir in libro internarum affectionum curationes continente multas hepaticas confectiones conſcripſit, quarum omnium faciam mentionem hoc loco, ipſius uerbis in medium adductis, & primum ſanè Antidotos adſcribam.

Quæ pharmaca ad Hepaticos ab Andromacho ſunt conſcripta. Cap. VII

ANdromachi antidotus Cyphoides ad hepaticos, & omnia thoracis uitia. Vuæ paſſæ carnis drach. XXV. alij drach. C. croci drachmã I. alij obol. III. calami drach. II. & dimidiam. bdellij drachmas duas & dimidiam. caſſiæ ſeſquidrachmam, cinamomi obolos III. ſpicænardi drach. III. floris iunci odorati drach. II. & dimidiam. myrrhæ drach. IIII terebinthinæ drach. IIII. alij drach. XVI. ramentorũ aſpalathi drach. II. mellis drach. XVI. uini quod ſatis eſt. Hæc quidem eſt Antidoti deſcriptio: Appellauit autem hanc cyphoide, hoc eſt, cypheoformem, ob ſimilitudinem. Nam & odore & guſtu ſimilis eſt cyphi ab Aegyptijs appellato, qui ſanè primi hoc pharmacum compoſuerunt, & utuntur eo quotidie ad uaporem edendum accenſo in deorum honorem. Plurima autem eorum quæ in illo thymiamate & ſuffumigio ſcripta ſunt, eadem ſunt cum his quæ in hoc pharmaco habentur, quin & ſuffumigari hoc ipſum ſimiliter ut cyphi poteſt. Compoſitum eſt autem ex moderate adſtringentibus, & reſiccantibus ac diſcutientibus uicioſos ſeroſos humores, & corrigentibus humorum maliciam, & contrariam uim habentibus aduerſum putrefactiones, quorum plurima ex aromatum ſylua exiſtunt. Habet itaq; pharmacum hoc cinamomũ omnes putredinoſas & uenenoſas facultates corrigens, non

©BIUM

non ſolum ſeroſorum et aliorum humorum,ſed etiam lethalium pharmacorum. Quemadmodum & feris uirus eiaculantibus contrarium exiſtit. Conſequenter autem poſt cinamomum, caſſia eandem uim habet, optima uidelicet & cognata ipſi cinamomo, & poſt hanc omne aromatum genus uelut hic eſt nardus, & iuncus odoratus, calamuſq; & myrrha. Hæc enim ad propoſitum pharmacum iniecta ſunt, iuxta iam dictam ratiocinationem & modum. Quemadmodum etiam ex his quæ apud nos gignuntur, aſpalathus & crocus, adſtringens & concoctorium pharmacum,& quod corrigit putrefactiones. Cæterum uua paſſa contemptilis uideri poſſit, ob familiarem eius uſum, at uero hoc ipſum eam facit utiliorem, nam quum familiaris nobis ſit, in tantum adſtringens eſt, quantum opus habet uiſcus affectum. Habet autem & uim concoctoriam crudorum humorum, & uim coercendi maligna, ſitq; ipſa haud facile putredini obnoxia, & ultra hæc ſecundum totam ſubſtantiam uiſceri ipſi familiaris eſt & propria. Didicimus enim quod alimenta ſecundum totam ſuam ſubſtantiam proprietatem ac familiaritatem habent ad ea quæ aluntur, quod maximum eſt in huiuſmodi affectionibus curandis quæ iuxta intemperiem fiunt. Optime enim in ipſis faciunt quę una cum hoc quod intemperiem curant,etiam alere poſſunt; & ob id etiam uinum conuenientiſſimum eſt, citra inflammationem, aut eryſipelas,autem abſceſſum,aut calidam intemperaturam, ægrotantibus. Nam & nutrit,& concoquit,& roborat, & putrefactioni reſiſtit, & ſi intemperies ex humiditate facta ſit & frigiditate, eam citra omnem moleſtiam ac ſecure perſanat. Eadem eſt & mellis facultas præterquam quod non condenſat ſubſtantiam corporum quæ contingit, ſed pro hoc uim extergendi, & aperiendi, ac puros reddendi meatus, & urinam ciendi, non parua ſane auxilia poſſidet. Porrò ammixtum eſt à compoſitore pharmaci bdelliũ,ſufficienter emolliens & concoquens, uelut didicimus, ampliusq; moderate diſcutiens. Conſimilẽ fermè uim terebinthina reſina habet, ſupra hoc quod anguſtos meatus extergit & expurgat, quibus auxilijs uiſcus curandum opus habet, quo oſculorum uenarum in ipſo commiſſuræ laxæ & ab obturatione liberæ permaneant. Didicimus nanque quomodo obturatio efficiat putrefactiones. Aliqui tamen huiuſmodi confectionum compoſitores, quemadmodum etiam prius in ſtomachicis dictum eſt, opium aut hyoſcyamum, aut quippiam aliud ex refrigerantibus miſcendo, ad calidas intemperies utile pharmacum effecerunt. Et ob id etiam Philonis Antidotus mirifice ſemel tantum exhibita, hepaticam intemperiem ſanauit, id quod & compoſitor eius teſtatum reliquit. Verum ex pharmacis hepaticis ab Andromacho conſcriptis nullum eſt huiuſmodi. Et ſane uehementer refrigerans nullum eſſe debet, ſed qualia tum ab alijs, tum ab Aſclepiade ſunt ſcripta. Nunc igitur hepaticas antidotos conſequenter ab Andromacho proditas ſubſcribam, modo memoria nos teneamus, nullam ipſarum calidis intemperaturis conuenire, ſed aut humidis aut frigidis, aut ex utriſque compoſitis, aut certe humidis quidem fortiter,calidis uero moderate. Conſcribentur autem omnes iuxta ipſius Andromachi dictionẽ. Alia Cyphoides ad hepaticos,ex libris Galli,ad tuſſes item & reiectationes. Croci drach.i.myrrhę drach.i.bdellij drachmas IIII. aſpalathi obol. IIII. iunci odorati drach. III. calami drach. II. caſſiæ drach.i. nardi indicæ drach.i. terebinthinæ drach. VI.carnis paſſarũ uuarum drach.CLX. mellis heminam dimidiam. Vini chij quod ſatis eſt ad macerandam uuam paſſam, bdellium q; ac myrrham. Reſinam uero melle liquefacito, & deinde omnia mixta ac trita reponito. Alia ad Hepaticos & Ictericos. Amygdalarum amararum drach. II. aniſi drach. I. abſinthij,cumini,ſeminis apij, ſingulorũ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 251 sur 580

©BIUM

drach. I. cornu cerui obol. III. trita cum aqua in paſtillos triobolares redigito, ex eisq; unũ mane ac ueſperi, cũ uino mulſo dato. Nectarea Antidotus ad hepaticos & arquato laborantes. helenij ſeſquilibrã. crocomagmatis lib. II. ariſtolochiæ unc. I. petroſelini unc. I. piperis nigri unciã dimidiã, myrrhę unc. I. mel qd ſatis eſt.

Antidotus hepatica Athanaſia appellata. Facit & ad nephriticos & ictericos. multum mouet ſudorẽ. Croci drach. II. cinamomi drach. I. nardi drach. II. caſſiæ, myrrhæ, iunci odorati, ſingulorum drach. I. melle Attico excipe. Datur fabę græcæ magnitudine, febricitantibus ex aqua mulſa.

Hepatica admirãda, qua Pharnaces herbarius ægrotus uſus eſt. Croci drach. II. mei, aſari, phupontici, dauci, petroſelini, myrrhæ, ſingulorum drach. IIII. nardi Indicæ & celticæ utriuſq; drach. VI. coſti, caſſiæ, iunci odorati, ſingulorum obol. III. carpobalſami drach. III. & dimidiam, rubiæ drach. VIII. ſucci radicis dulcis drach. III. hemionitidis herbæ drach. III. polij drach. III. ſucci balſami drach. VI. confectionis hedychroi drach. V. mellis quod ſatis eſt. Vtere, ad omnia uitia efficax eſt, nucis ponticæ magnitudine, cum uino mulſo.

Antidotus Hepatica à Nearcho laudata. Radicis panacis, rubiæ, eryngij, eupatorij, helenij radicis, polij, coſti, ariſtolochiæ, piperis, ſcolopendrij herbæ, ſeminis cucumeris, chamæpityos, radicis gentianæ, milti ſiue rubricæ ſinopidis, fellis urſini, ſpicænardi, baccarum iuniperi, ſeminis braſſicæ, ſeminis erucæ, ſingulorum par pondus, melle Attico cocto excipe ac utere. Antidotus Hepatica Dioſcori. Cinamomi, caſſiæ, utriuſque drach. IIII. croci, nardi, coſti, ſeminis balſami, hyperici, glycyrhizæ, ſingulorum drach. VIII. Excipe melle Attico, ac exhibe nucis ponticæ magnitudine.

Alia ad Hepaticos, & reliquos internos affectus, ut Ariſtocles. Piperis grana XL. myrrhæ drach. VIII. croci, coſti, mei, acori, nardi, dauci ſeminis, petroſelini, ſcordij, ſingulorum drach. IIII. cinamomi drach. XII. caſſiæ drach. XII. Mellis quod ſufficit. Datur nucis ponticæ magnitudinæ. Potio ad ſplenìticos, nephriticos, hydropicos, auxiliatur & ſtomachicis, & moleſtijs ex partu, & conuulſis. Prodeſt conualeſcentibus & ſe reficientibus ex infirmitate, facit ad uicioſos humores, ictericos & tuſſes, ac pleuriticos. Eſt etiam antidotus ad letalia pharmaca, & ad ferarũ plagas. Nardi indicæ drach. II. coſti drach. II. caſſiæ drach. I. croci drach. I. piperis albi obol. V. alij drach. II. ſeminis apij drach. I. obol. III. iridis illyricæ tantundem. acori drach. I. obol. I. opobalſami drach. I. ſucci arimaſculi drach. III. Vuæ paſſæ exacinatæ drach. VI. Terito cum paſſo, aut melle excipito & drach. I. cum uino dulci diluto dato, aut cum aquæ mulſæ cyathis. IIII. aut ut conueniens fuerit. Hæ quidem ſunt Hepaticæ confectiones ab Andromacho proditæ. Tranſibo autem iam inde ad eas quas Aſclepiades tradidit in tertio internorum, Quæ Mnaſoni inſcribit.

Confectiones Hepaticæ ab Aſclepiade conſcriptæ. Cap. VIII.

PRimam equidem confectionem Aſclepiades Antonij Muſæ eſſe dicit, hoc modo compoſitam. Succi cichorij cyathum unum cum aquæ calidæ cyathis III. dato, mellis Attici cochleario addito. Aut filicis uel anethi ſucci cyathum unum cum aquæ mulſæ cyathis III. dato. Aut picridis recentis, aut ſeridis recentis ſucci cyathum unum cum aquæ mulſæ calidæ cyathis tribus. Hæc prima eſt deſcriptio trium pharmacorum in Aſclepiadæ libro. Cichoria itaque & ſeris cibarij generis exiſtunt, Apud nos namque rurales ambo hæc edunt & cruda & cocta. Vtitur eis etiam Eraſiſtratus abunde in affectionũ circa aluũ cura. Facultas horũ olerũ ſubfrigida eſt & ſubamara ac moderate adſtringens, & propter has qualitates, optima pharmaca calidis

intempe

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 252 sur 580

©BIUM

intemperaturis ipſius hepatis exiſtunt. Vltra hoc enim quod moderate refrige-
rant, amplius & robur uiſceri addunt per adſtrictoriã facultatẽ. Inſuperq; cõmiſ-
ſuras oſculorum uenarum in ſima uiſceris parte ad eas quæ in gibba ſunt, exter-
gent. Neq; uero frigidas intemperies magnopere lædunt, quemadmodum quæ
frigidam humiditatẽ abſq; adſtrictione aut amaritudine poſſident, facere ſolent.
Iuuare etiã uiſcus taliũ olerum ſubſtantia poteſt, etiã ſi citra ſeroſorum aut alio-
rum humorũ uitiationẽ intemperies fiat per ſe, & cũ humiditatis cuiuſcunq; cõ-
plexu. ex mixtura enim mellis, humiditatẽ per urinã educũt. Quapropter etiã ſi
ſiccata tuſa quis potioni inſpergat, itidem iuuant. Quin & decoctorũ decoctum
potatum multum commodi affert. Si uero nõ calida aliqua intemperies infeſtet,
aut ſi obturatio quædam ſit circa uiſcus, magnopere auxiliantur ex uino albo
tenui potata, cum his quæ urinam ciunt. Vtilis autem non ſolum ſuccus ipſorũ
eſt tum recens, tum exſiccatus, ſed & ipſa olera exſiccata tuſaq; ac trita potui in-
ſperſa, & eorum decoctũ in potu acceptum, auxiliantur. Cæterũ ad uiſceris ex-
purgationem & meatuũ apertionem, citra manifeſtã calfactionem aut refrigera-
tionem, optimum pharmacũ filix eſt, prædominantẽ habens amarã qualitatem
Anethum uero nihil forte habet ad huiuſmodi affectiones, ſed modice refrigera
ti ac condenſati uiſceris curatiuum exiſtit. At uero catapotium ex chamæpity,
cuius itidem meminit, eiuſdem cum prædictis facultatis eſt. Amarum enim &
hoc pharmacum eſt. Nihil igitur mirum eſt, ipſam chamæpityn tum per ſe, tum
cum cichorio potatã, hepaticas intemperaturas iuuare. Quemadmodum Aſcle-
piades ſcripſit in hæc uerba.

Catapotion hepaticis. Radicis chamæpityos drach. VIII. radicis cichorij
drach. IIII. contunde & excipe melle cocto, ac præbe nucis ponticæ magnitudi-
nem, & aquæ calidæ cyathos tres inſuper bibendos. Hæc Aſclepiades ſcripſit.
Iuuant autem prædictę herbæ hepaticos, non ſolum radicibus ipſarum acceptis
& præparatis uelut Aſclepiades prodidit, ſed & ſucco, & decocto, & arida co-
ma una cum ſemine tuſa ac trita, aſſumptis. Quin & Sphendamni, id eſt, aceris
radix tuſa trita, nam & huius meminit, eiuſdem eſt cũ prædictis facultatis. Exhi-
bet aũt ex ea drach. I. cũ uini mulſi diluti cyathis tribus. Inſuper & ex nardo celti
ca pharmacũ: cuius item meminit: his cõſimile eſt. Scripſit autem ipſum ſic. Nar-
di celticę partes tres, abſinthij partem unam, tuſa & cribrata melle cocto excipi-
to, & myſtrum delingendum dato, Et quod poſt hoc ſcriptum eſt conſimile ipſi
exiſtens in reliquis, plus habet de ui expurgãdi ipſum uiſcus per urinas. Scripſit
autem ſic Aſclepiades de ipſo. Paſtillus hepaticus. Aniſi, ſeminis apij, aſari,
amygdalarum amararum mundatarum, abſinthij, ſingulorũ drach. IIII. præpara
cũ aqua & reduc in paſtillos, ac exhibe drach. I. cũ uini diluti cyathis III. febrien-
tibus cum aqua mulſa. Hoc pharmacum leniter quodammodo eſt calidum,
propter urinam cientium mixturam. Reliqua uero omnia ſuperiora, aut prędo-
minantẽ habent frigiditatem, aut omnino neque hanc, neq; caliditatem. Verum
uim extergendi, & uias digeſtionis ab obturatione uindicandi, omnia habent.

Alia inſuper medicamenta Aſclepiadę ſcripta ſunt, partim extergendi ac ape
riendi & ſecandi uim habentia, partim uero calidiora paululũ quàm ſunt media.
media aũt dico quę neq; calfaciunt, neq; refrigerant manifeſte. Vnum uero in-
ter ipſa calfactorium eſt, ubi ait, coſti triti cochlearium præbe cum aquæ mulſæ
calidæ cyath. III. Reliqua uero quæ prope ad medium temperamentum acce
dunt, ad caliditatem uergunt, hæc ſunt. Helenij drachmas XII. crocomagma-
tis drachmas VIII. excipe cichorij ſucco & fac catapotia, eaq; pro uiribus exhi-
be. datur ad ſummum drachma ex uini mulſi diluti calidi cyathis tribus.

Hoc

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 253 sur 580

©BIUM

Hoc pharmacum poterat abſque helenio etiam calidis intemperaturis conuenire. Quando uero helenium extergentibus ammixtū eſt, ad caliditatem uergit, niſi quis omnino modicum de eo cum multa frigida permiſceat. Quin & id quod ex fœniculo conſtat calfactorium eſt, ſic habens. fœniculi drach. I. petroſelini drach. II. aniſi, amygdalarum amararum, abſinthij, ſingulorum drach. I. croci, myrrhæ, utriuſq; obol. III. excipe aqua ac redige in paſtillos, & dato drach. I. ut ſupra prædictum eſt. Etenim hoc loco fœniculum quidem & petroſelinum, multum calfaciunt. reliqua uero moderate, amygdalæ uero attenuatoriæ ſunt facultatis, & præſertim ſi fuerint amaræ. Medium autem quodam modo inter calfacientia & refrigerantia eſt hoc pharmacum, quod Aſclepiades ſcripſit hoc modo. Eclegma hepaticū Paulini, auxiliatur confeſtim. chamæpityos ſiccæ lib. I. myrrhæ unc. I. paſſi protropi ſextarios III. Chamæpityn & uinum dulce coquito, & ubi ſuperfuerit tertia pars, liquorem exprimito, eiq; mellis Attici libram dimidiam adijcito ac rurſus coquito. Poſtea uero myrrham addito aſſidue agitando, atque ubi diſſoluta fuerit, ab igne ablata reponito, & ante cibū myſtrum exhibeto. Scripſit & ex cochleis pharmacum hepaticum Aſclepiades huiuſmodi. Cochlearum trium carnem ualde probe terito, & affuſis uini nigri cyathis tribus calfacito, ac bibendum dato. Videntur autem hæc iuxta totam ſubſtantiam efficacia eſſe, nō ſecundum unam aut alterā qualitatem. Quale eſt & Lupinū hepar, cuius abunde experimentum habemus. Vſus autem ipſius conſimilis cochleis eſt, teritur enim exacte hepar lupinum, & datur drach. I. cum uino aliquo dulci, qualia ſunt theræum creticum, & ſcybelites, ac dulce protropum. Benigna enim hæc ſunt uiſceri, ipſum nutrire potentia, & media iuxta calidi & frigidi oppoſitionem, & ob id talia pharmaca omnibus intemperaturis conuenire uidentur, ut quæ ex ſubſtantiæ proprietate commoditatem de ſe exhibent, & neque calidas, neque frigidas intemperies lædant. Atqui in febricitantibus manifeſta febri, aut non obſcure, uelut ſolet aliquibus hepaticis accedere, melius eſt ex aqua calida pharmacum præbere, aut ex aliquo prædictorum ſuccorum, uelut eſt feridis ſuccus.

Ad induratas hepatis affectiones. Et ad has Aſclepiades quatuor pharmaca his uerbis ſcripſit. Confectio ciens urinam, facit ad induratas hepatis affectiones, ad ſplenicos, & ægre ſe à morbo recolligentes, ac hydropicos, & in uniuerſum bonum colorem inducit. Croci, nardi, caſſiæ, ſingulorum drach. II. coſti, floris iunci odorati, cinamomi, myrrhæ ſtactæ, ſingulorum drach. I. mellis cocti drach. XXV. Datur fabæ Aegyptiæ magnitudine cum uini mulſi cyath. IIII.

Alia qua uſus eſt Paſicrates. Vrinam multam ducit. Seminis dauci ſeſquidrachmam, radicis rhei ponticæ, floris iunci odorati, ſeminis balſami, cedridum, aniſi, nardi indicæ, croci, cinamomi, caſſię, phu, aſari, petroſelini, chamæpityos, ſingulorum drach. I. mentæ ſiccæ obol. III. nucleorum pinearum nucum repurgatarum numero L. Excipe melle cocto & dato nucis ponticæ magnitudinem, cum uini mulſi diluti cyathis III.

Alia antidotus ex felle urſino, pharmacum accommodatum ad induratas hepatis affectiones. Chamæpityos, marrubij, ſeminis petroſelini, gentianæ, ſeminis uiticis, fellis urſi, ſinapis, ſeminis cucumeris, ſcolopendrij, panacis, rubricæ lemniæ, rubiæ, ſeminis braſſicæ, ariſtolochiæ, piperis, nardi indicæ, coſti, ſeminis apij, ſeminis erucæ, eryngij, polij, echij, eupatorij, baccarum iuniperi, ſingulorum drachmam unā. tuſa, cribrata, melle excipe. Datur nucis auellanæ magnitudo in uini mulſi cyathis duobus. Alia accommodata. facit & ad alias internas affectiōes citra tuſſim, Radicis gentianæ, chamæpityos, marrubij, ſeminis

©BIUM

ſeminis petroſelini, fellis urſi, ſinapis, ſeminis cucumeris ſcolopendrij, panacis, rubricæ ſinopicæ, rubię, ſeminis braſſicę, ariſtolochiæ longæ, piperis albi, ſpicæ nardi, coſti, ſeminis erucæ, eryngij, baccarū iuniperi, ſeminis fraxini, chamædryos, dictamni cretici, ſeminis ceſtri, ſeminis dauci, ſingulorū unciam unam, mellis Attici quod ſatis eſt. Datur nucis ponticæ magnitudo, liquor ſit paſſi cretici cyathi duo. Hoc pharmacum uſu & experimento approbatum eſt. In alio exemplari etiam pelecini tantundem habetur. Circa prædicta quatuor pharmaca recte fecit Aſclepiades quod non ſimpliciter adſcripſit, uelut in alijs, quod ad hepaticos ipſis ſit utendum, ſed cum appoſitione, ad induratas uidelicet affectiones. Humidæ etenim uiſceris affectiones, exolutum & imbecille ipſum facere ſolent, ueluti ſunt articuli laxati: ſiue autem cum frigiditate, ſiue cum caliditate, ſiue ſine his, laxitas ipſius ſola conſtiterit, penitus adſtringentibus pharmacis opus habent: uerum hoc aut cum calfacientium mixtura, ſi frigida qualitas prædominetur, aut cum refrigerantium, ſi calida. Quæ uero ob frigidos & craſſos ac uiſcoſos humores in ſolidis corporibus imbibitos indurantur: ex neceſſitate frigidam habent affectionem. Quare & calfacientibus ſimulq; tenuium partium pharmacis opus habent. Hæc enim ſufficientia ſunt, & ad uiſcoſitatem humorum induratis partibus infarctorum extergendam, & ad ſecandam craſſitudinem, & diſcutiendos ita extenuatos. Verum in quinto de ſimplicium pharmacorum facultate, ubi de eiuſmodi affectionibus ſermo mihi habitus eſt, emollientium medicamentorum mixturam laudaui, nimirum ut præparantem indurata corpora, & prædictis pharmacis idonea facientem: citra uero præmollitionem, diffunduntur quodammodo ea ipſa corpora, & ueſtigio manifeſtam imminutionem habent, ſed in immedicabiles reliquias terminatur res ubi fuerint ſuperreſiccata. Hæc eadem & in XIIII. methodi curatorij nobis ſunt dicta. Igitur & circa hepar cōiectare oportet emollientiū mixturam. nam quū compagis humectæ ſit hepatis corpus, ualde moderatis opus habet emollientibus: prædominatur itaque in ipſo, præter aliarum partium induratarum morem, calfacientium & attenuantium mixtura. Merito itaque ex præſcriptis quatuor pharmacis Aſclepiades poſtremum maxime laudat, ut quod multā de ſe experientiam præbuit: ex aromatis enim componitur attenuare ac diſcutere ualentibus: aliaq; pharmaca adſumpſit, acria ſecantiaq; ac diſcuſſoria: mitigatoria autem his admiſta ſunt, cucumeris ſemen ac iuniperi baccæ. Deinde uero mel & eryngium, uelut urinam cientia his addita ſunt, quo exterſæ uiſceris affectionis per urinas deductio fiat.

Quæ Archigenes ad Hepaticos in ſecundo pharmacorum ſecundum genus ſcripſit. Cap. IX

IN hepaticis conueniente prægreſſo ductu per alimenta, unctiones, communia cataplaſmata, uenæ ſectionem, cucurbitas, ſinapiſmos, dropaces, & conſimilem diætam, amplius conſcribendis compoſitis potionibus & malagmatis optime ipſis conuenientibus utaris. Et potionibus quidem his. Senecionis decoctum ut ualde commodum exhibeto. Naſcitur aut huius caulis maxime in tegulis. Aut ungenti nardini cochlearia. IIII. quotidie bibenda dato, & maxime in induratis. Aut ariſtolochiæ obolos III. propinato febrientibus ex aqua, febre carētibus ex uino, ualde benefacit. Aut trifolium acidum in aqua coquito ad tertias, & per triduum bibendum dato prouice cyathū unū. Aut fel urſinū in uaſe leniter feruefacito, & in ſole reſiccato, atq; ex eo hepaticis cochleariū unū dato. Aut radicis rubi corticis minā unam, cum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 255 sur 580

©BIUM

cum aquæ congio uno, in nouo uaſculo ad reſiduum quartæ partis coquito, & ad ſuccum per noctem ſub die expoſitū mellis cyathos VI. ammiſceto, & ieiunis ad triduum bibendum dato. Aut pſeudobunij obolum unum dato cum melle ieiunis. Aut dauci & fœniculi radicis utriuſque minam dimidiam cum aceto mulſo ad tertias coquito, & ieiunis cyathum unum exhibeto. Aut glycyrrhizæ ſuccí obolum unum aut duos ieiunis dato, & aluum ſubducit, & urinam mouet. In magna duricia abrotoni ſuccū quàm craſſiſſimum præbe bibendum. Aut acori obolum I. panacis tantundem, cum aqua propinato. Aut ſpicæ nardi decoctum aſſidue exhibeto.

De Cataplaſmatis. Cataplaſma porrò Hepaticum fit, malis cotoneis cum farina ordeacea & fœno græco coctis. Aut ſemine lini trito cum polenta in uino cocta. Aut ſemine lini trito cum melle ſubacto. Aut capparis radice in aceto mulſo cocta. Aut farina ordeacea cum ficubus. Aut oleæ radice in uino cocta. Aut myrobalano tuſa cū uino. Aut cerato ex phœnicobalanis facto. Summe enim ad hepatis inflammationes facit, maxime in quibus etiam ſtomachus affectus eſt, & coſtæ diſtentæ ſunt. Aut palmulam reiecto interno nucleo diligenter tundito, & cum æquali parte cerati roſacei in mortario probe unito, roſaceum adſtillando atque ita imponito. Aut myrrham amineo uino macerato, & palmulis ammiſceto, & linteolo infarta imponito. Cæterum malagmata quibus quis uti poſſit in inflammatione hepatis citra manifeſtam cauſſam, poſt irrigationes & cataplaſmata, iam ante ſcripta ſunt in ſermone de oris uentris inflammatione, nimirum communia illi & hepati exiſtentia, in quibus ſunt etiam quæ ex meliloto præparantur, & polyarchium. Verum etiam nunc apponentur quædam ex ipſo Andromacho. Malagma Andromachi ad hepaticos. Ammoniaci Thymiamatis, drach. CXLIIII. alij drach. centum habent bdellij drach. XXIIII. alij centum. aceti heminas. IIII. cyprini heminam unam, ego uero heminę dimidium. Malagma Apollophanis. Ceræ drachmas LXXX. ammoniaci thymiamatis drach. LXXX. terebinthinæ drach. XL. mannæ thuris drach. XL. cum irino contundito.

Malagmata à Damocrate conſcripta ad hepar & præcordia. Quædam ex eis etiam ad totum uentrem, & ſplenem. Cap. X

AFfecta ſi quis per ſtomachum præcordia,
Et per iecur, inteſtina per, dein per colum,
Per uentriculum, aut uiſcus aliud ſic proprie
Dictum, uolet inquam læſa quis præcordia
Malagmate integere bono & percommodo.
Primum paratum habebit hoc longe antea,
Infirmum enim atq; inualidum eſt factum recens.
Ceræ capit quod ponticæ libras duas,
Ammoniaci Thymiamatis ſolam libram,
Terebinthinæ frictæ pariter ſolam libram,
Vſtæq; reſinæ piceæ ſimul libram,
Et poſt trientem cardamomi ſeminis,
Aridæ cyperi tantundem, item myrrhæ bonæ,
Ponduſq; par uni horum iridis mox candidæ,
Sextantem & inde celticæ ſpicæ integræ,
His unciam unam & dimidiam croci boni
Et ſex meliloti, item duas, beſſem puto.
Verum melilotum præſtiterit hic Atticum,

Recentis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 256 sur 580

Recentis & cypríni líbras olei duas.
Oleum cyprínum tu cum relíquis liquorĩbus
Et decoque lenta flammula, & deradito.
Dein tusa cribrata & relíqua, uino bono
Rigata, per noctem íntegram & totam diem,
Vínum omne donec combíbant seponito.
Vnctisq; post cypríno manibus, hæc pharmaca
Mortario amplo uni, & símul committito,
Mollíq; pelle tecta sic reponito.

Alíud Malagma eiusdem.

Alíud ualens ætas ítidem sí accesserit.
Verum hoc mage affectus uítiantes mox habítum,
Quícunq; non cum flatibus, ferentĩbus
Et phlegmonís lædunt diutioríbus,
Et uíscera írritant grauíbus doloríbus,
Iuuat: solubíles male & íam durítias
Dissoluit, exoluta earum compage.
Paratur hoc modo, ut bonæ terebínthinæ
Líbram mediam, tantumq; ceræ ponticæ,
Fœníq; græci unam capias puri líbram,
Et de nitro, & de panace unicam líbram,
Rursus anísi seminís unicam líbram,
Pínguedínis puræ uítuli símul líbram,
Pondusq; par contusæ & albídæ íridís,
Parum de aceto, tres cyathos sine dimídio,
Mellís duas líbras recentis Attíci,
Ammoniaci thymiamatis solam líbram
Quídam addídere, uerum alíj líbras duas.
Sic tusa, cribrata, & cataplasmatis modo
Cum melle mixta, & pauca aceti stíllula,
Donec fuerint mollíta tactui coquito.
Atq; hinc liquatam ad cerulam, & pínguedínem,
Terebínthinam & calentem adhuc adíjcito.
Et uasculo maíore derasa excípito,
Manĩbus subacta dein símul committito.
Nec utere mox, inualídum est factum recens.

Alíud Damocratís malagma.

Odorum & hoc, tollensq; mox uítia hepatis,
Affectiones renĩbus, colo & graues.
Stomacho símul & uuluæ díutiusculas.
Idemq; iam corrupto habítu super datur,
Morboq; longo pallídis, hydropícis,
Et qui male concoquunt cíbum, & fastídiunt.
Habet hoc amomi Scythíci, xylobalsami,
Et cardamomi, bdellíjq; lucídi,
Aridæ Cyperi, thuris boni, omnium parem
Modum, líbram. post cassiæ daphnitídis,
Myrrhæ bonæ, pariter croci, de síngulis
Líbræ trientem, aut amplíus quíd paululum.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 257 sur 580

©BIUM

Nardi bonæ poſt Syriacæ uncias duas,
Terebinthinæ puræ bonæ libras duas,
Albæq; ceræ perpolitæ unam libram,
Recentis ungenti cyprini libram unicam,
Vini falerni hinc optimi ſextarium.
Contuſa alia cribro tenui concernito.
Thus, bdellium, in mortarium conijcito.
Myrrham bonam, ſimul crocumq; his addito,
Fractisq; uinum cum cyprino confundito,
Dein tundito, mellisq; craſſitudinem
Formato, & his aromata mox trita addito.
Et quod ſupereſt uinum addito, committito,
Totam diem nociem ſimul quo combibant.
Terebinthinam uero, cyprinum, ceram & ſimul
Igni liquata lentulo, his affundito.
Vnctisq; poſt manibus per unguen quodpiam,
Subacta ſic committito, & reponito.
Nec mox parato uti uelis tu pharmaco,
Sed tempore interiecto, & hoc ceratulo
Partim polito, ut mollius ſit, addito,
Quanquam potes ſolo uti etiam, raro tamen.

Aliud Damocratis malagma.

Aliud malagma ad iam relatas commodum
Affectiones, ſi fuerint diutinæ.
Confert lienoſis uel omnium optime,
Si palluerint, & ſi febricitauerint,
Aquamq; habeant præcordia his ſi pauculam,
Multam nequeunt curare enim malagmata.
Ficus cape pingues ſicciores, ſed nouas,
Et ſemine eiecto, ſimul umbiliculo,
Appende drachmas quinq; denas inſuper,
Albæq; ceræ ponticæ parem modum,
Myrobalani pinguis libram poſt integram,
Nitri marini ſed libram modo dimidiam,
Aluminis ſciſſi duas ſupra & decem
Drachmas, ſuperq; dimidiam, triobolon.
Et mox onychis, quod ſic uocatur, bdellij
Addes parem tu aluminis dictum modum,
Nitro parem florem lapidis ſed Aſij,
Ammoniaci tantumq; thymiamatis.
Et ſeminis poſt ſiliculæ, & naſturtij,
Et cardamomi, quàm optimiq; origani,
De ſingulis ſextarij quartam modo.
Viniq; poſt, irini unguinis, quod ſufficit.
Paratur at tandem malagma in hunc modum,
Vino rigatum ſuaueolenti bdellium
Mortario emollito, & hinc adijcito
Ficus, ſimul rurſusq; rite tundito,
Quo trita uini ſtillulis fiant probe,

Mixtura

©BIUM

Mixtura mox addatur inde inſperſilis.
At poſt rigatam feruida ceram ex aqua
Mollem manibus factamq; latam adijcito,
Et tuſa mox ligni radio compingito,
Guttis & unguinis frequens madefacito.
Vſus malagmatum omnium, quæ uentriculo
Induntur, & ſtomacho, ſimul interaneis,
Eſt tempus, in quo qui cibus congeſtus eſt,
Non amplius reſidet, ſed aluum iam ſubijt.

Finis octaui libri.

CAPITA NONI LIBRI.

De ictericis.	Caput	I
De ſplenis affectionibus.	Cap.	II
De hydrope ſiue aqua inter cutem.	Cap.	III
De pharmacis dolorem ſedantibus anodynis & colicis appellatis.	Cap.	IIII
De dyſentericis.	Cap.	V
De affectionibus & uitijs ſedis.	Cap.	VI
De hęmorrhoidibus.	Cap.	VII
Ad pudendorum affectiones.	Cap.	VIII
De priapiſmo.	Cap.	IX
Ad uteri affectus.	Cap.	X

CLAVDII GALENI PERGAMENI

DE COMPOSITIONE PHARMACORVM SECVNDVM locos Liber IX. Iano Cornario Medico interprete.

De Ictericis. Cap. I

IVNT quidē Icterici ratione bonę iudicationis in febribus, proruente nimirum ad cutem bilioſo humore, & facile ſanè hi curantur balneis aquarum potabilium, & olei diſcuſſorij affrictu, omniumq; rarefacientium cutem, Quale eſt anethinum oleum, & chamæmelinum ac cicinum. Poſt hæc etiam ungenta faciunt, gleucinum, crocinum, deinde irinū & amaracinum. Verum alias confectiones priuatim Ictericas appellatas ſuis autoribus, ne putes ad huiuſmodi ictericos cōuenire, neque enim hoc illi ipſi de his prodiderunt, ſed ad eos ictericos qui uaſorum circa hepar obturationē habent. Imò etiam eos qui ex inflāmatione icterici fiunt. Itaq; qui icterum ſeu Regium morbum ex obturatione incurrunt, ſine febre permanent, Qui uero ex inflammatione, omnino febricitant. Quicunq; igitur in pharmacis ictericis adſcripſerunt, in quibus ea ipſa conuenire dicant, hi recte fecerunt. Qui uero indiſcriminatim & ſimpliciter protulerunt, non parū peccauerunt. Etenim quæ multū medicamentaria ſunt, itidemq; facultate calida, magnopere febricitantes lædunt. Talia ſunt gentiana, ſtruthion, hebenum, coſtus, ariſtolochia, polium, centaurea. Conueniunt autem ictericis ex inflammato hepate, quæcunq; inflammationes ſanant. Quemadmodum etiam his qui ex obtu-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 259 sur 580

©BIUM

ratione,omnia quæcunq; ſtrennue extergẽt,etiamſi medicamentariam ſubſtantiam habeant, & calidæ ſint facultatis. Si uero coincidant ſimul obturatio & inflammatio,laxantibus ſimulq; extergẽtibus opus erit. Fugienda autem quęcunque medicamentarię ſubſtantiæ,& calidæ facultatis exiſtunt. Quũ igitur & pleriq; ante me Icterica pharmaca indiſcriminatim cõſcripſerint, ego propria diſcrimina ſingulis ipſorũ adijciã,quo ſciatis quibus nam,in febribus citra periculum uti queatis, & quibus maius ex acerbatione febris & inflammationis detrimentum ſubſequatur,quàm ex exterſione emolumentum reſultet.

De pharmacis Ictericis ab Andromacho ſcriptis.

ANdromachus quatuor pharmaca ad Ictericos indiſcriminatim tradidit, minime quidem periculoſi uſus in his qui non febricitant, uerum nõ ſecuri in febricitãtibus,& maxime ſi cum uino aut uino mulſo ea exhibeat,quemadmodum aliquando damus in febribus moderatis, & uiſceris obturatione. Quare ex aceto mulſo nõ ualde acido ſecurius tũc ea quatuor pharmaca propinant, quæ iuxta illius dictionẽ ſic habent. Ad Ictericos. In colocynthidis calicem uinũ fundito,calfacito,ac bibendũ dato.ſubducit aluum.Idem & thus facit. Aliud ad Ictericos. Adianti obol.III.nardi obol.II.abſinthij drach.I.myrrhæ obol.III.Excipe paſſo,ac dato nucis auellanæ magnitudine, ex aquæ cyathis.II. Aliud ad Ictericos quo utor. Struthion cum croco coloratum,nucis pontię magnitudine ex aqua aut aqua mulſa dato.Datur & Anchuſa cochlearij menſura. Aliud ad Ictericos,ut Apollonius. Eruí drach.XXIIII.cornu cerui uſti drach.VIII.thuris drach.III.nardi Celticæ drach.II.nardi Syriacæ drach.I. piperis ſeſquidrachmã.floris iunci odorati drach.I. myrrhæ obol.II. caſſiæ obol.I. cinamomi obol.I.Vtere ſicco cum uini mulſi cyathis tribus.

De pharmacis Ictericis ab Aſclepiade ſcriptis,in tertio internorum.

EX his quæ antea dixi cognobile fit,etiam ſi citra diſcrimen pharmaca prodantur,quæ fugienda ſint febricitantibus. Cõſueuit autem Aſclepiades aliquãdo diſtinguere apponendo, febrientibus hoc modo exhibere oportere medicamẽtum,Non febrientibus hoc modo:ubi uero omnino nihil apponit,his in non febrientibus magis eſt utendum, quemadmodum ſanè etiam,quando ex uino ſolo,aut uino mulſo uſum fieri debere cenſemus. Talia enim nõ febrientibus conueniunt. Verum ſcripta ab ipſo pharmaca hæc ſunt. Potio ad Ictericos. Cichorij ſucci cyath.VI.febrientibus per ſe dato. Non febrientibus autem cum uini cyath.III. Aliud, Solani ſucci cyath.I.Vini mulſi diluti dimidium. Aliud inſperſile. Anchuſæ tenuiſſime tritæ cochlearia II.cum aqua potabili exhibe. Aliud, Struthij cochlearium I.dato cum mellis diluti cyathis III. Aliud Nicerati ciens urinam. Cicerum ſiccorum ſextarium I. roſmarini manipulum,aquæ ſextar.VI. fœniculi manipulum. aſparagorum paluſtrium radicum manipulum,præparato ac dato,ut dictum eſt,coctum ac excolatũ liquorem, febrietibus ſimpliciter & aſſidue bibendũ.Nõ febrientibus cũ uino diluto. Aliud, Cicerum ſextar.I.adianti manipulum,aquæ ſextar.VI.aſparagorum paluſtrium radicum manipulum.præparato & exhibeto uelut dictum eſt. Paſtillus ad Ictericos,facit & Hepaticis. Amygdalarum amararum mundatarũ drach.IIII.aniſi,abſinthij,utriuſq; drach.I. nardi Indicæ, aſari utriuſq; drach. unam.tuſa & cribrata aqua ſubigito,ac formatis paſtillis drachmam unam cum uini mulſi cyathis tribus non febrientibus dato. Aliud quo uſus eſt Charixenes. Aſari,abſinthij,utriuſq; drach.VIII.ſeminis aniſi,fœniculi,apij,amygdalarum amararum repurgatarum, ſingulorum drachmas IIII. Aqua ſubige ac forma paſtillos,& exhibe ut dictum eſt.

Nicerati

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 260 sur 580

©BIUM

Nicerati errhinum Medicamentum quod naribus attractũ, morbum regium expurgat. Quando reliquum corpus iuxta naturam habuerit, oculi uero pallidi permãserint. aceti acerrimi cochleariũ unum in balneo naribus attrahẽdum exhibe, detrahit multæ bilis fluxionem. Eiusdem aliud. Nasturtij uiridis folia tenera, aut rosmarini uiridis folia tenerrima terito, & expresso inde liquore ut prędictum est utitor. Aliud eiusdem. Elaterium cum lacte muliebri tritum naribus infundito, & attrahere iubeto.

Quæ pharmaca Archigenes ad Ictericos conscripsit, in secundo pharmacorum secundum genus.

AD Ictericos conuenienti diæta & ductu per frequentes deambulationes, & multam ungẽtorum frictionem utaris, ampliusq; fomentis siccis & subscriptis medicamentis. Aiunt eos qui in febribus morbum regium incidunt, rubi canini fuluo fructu comesto, statim probe iuuari, Auxiliatur & chelidonię herbæ succus cũ uino aut aqua mulsa pótatus. Aut adianti uel rubiæ radicis obol. III, cum aqua mulsa exhibe. Aut struthion cũ melle delingant. Aut fellis ursini cyathum bibẽdum dato. Aut hyperici drachmam unam ex uino mulso propinato, uel aquæ mulsæ cyatho uno. Aut helxinæ decoctum ad dies quinq; uel sex cum uino mulso. Aut stercoris canini albi sextantem, cum mellis quadrante ad triduum bibendum dato. Aut lichenas in petris nascentes cum aqua mulsa propina. Aut lichenis in tegulis uel lapidibus nascentis drach. I. ex meraco propina. Aut nasturtium cum olei cyatho uno bibendum præbeto. radicem uero eius in nares indito. Aut absinthij cochlearia. IIII. anisi cochlearia. III. exhibeto ex aceto mulso. Aut oxylapathi siue lapathi radicis tritæ acetabulũ, dato ex aqua mulsa: si nõ febriat cũ uino aut uino mulso. Aut adianti & mẽtæ & rubiæ parem mensuram in aqua feruefacito, & heminam inde bibendã exhibeto diutius ad solem insolato, ac sitienti & anheloso, quo post acceptum potum exudet. Statim transmutat colorem. Aut adianti & myrrhæ eius dimidium, ieiuno à balneo exhibeto in uini hemina dimidia. Aut leporis coagulum cum meraco ad dies. V. uel. VI. præbeto. Aut Scolopendrij drach. IIII. ieiunis ex uino ad dies. V. uel. VI. dato. Aut mentæ & rubiæ ac adianti æquas portiones cum aquę cyathis duobus propinato. Aut betæ foliorum crudorum drach. VI. myrrhæ obol. II. cum aqua mulsa ieiunis exhibeto, aut prælotis ac ieiunis cum uini hemina dimidia dato. Aut adianti drach. I. myrrhæ drach. II. mentę drach. I. in aquæ heminis duabus coquito donec medietas superstit, deinde ubi plurimum deambulauerit probe fricato, & spiritu adhuc sublimiore existente bibẽdam dato. Hoc ad biduũ facito. Aut cicer eruinum in aqua sub dio per noctem exponito, aquamq; bibendam dato, & cicer insuper comedendum mane ac uesperi. Inde uero per triduũ absinthium ex aqua mulsa bibant. Aut cum cyclamini succo purgatis naribus lauato. Aut herbam Orontium appellatam coquito, & cum decocto lauato, & decoctum cõfestim uiride reddes. Aut uenam sub lingua secato. Quod si ad nullum horum auxiliorum malum cedat, expurgatione per scammoniã & exquisita diæta utantur, atq; ita ad exercitia progrediantur.

De splenis affectionibus. Cap. II

QVòd omnes corporis particulæ familiarem sibijpsis ex uenis trahant humorẽ, in cõmentarijs de naturalibus facultatibus edocti, in ijsdẽq; etiam quòd uelut fecem sanguinis, ex qua atra gignitur bilis, hoc uiscus alimentum habet instituti, & ultera hæc memoria tenẽtes ea quę in curandi methodo de Splene sunt dicta, facile assequemini ea quę nunc referentur. Quorum primum & principalissimum hoc est, Quod hoc uiscus à natura ce-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 261 sur 580

©BIUM

lerrime indurari ſoleat, ſanguine nimirum in uenis ipſius obturato, & ob craſſitudinem neq; excerni, neq; diſcuti facile potente. Attenuantibus igitur opus habet pharmacis citra manifeſtam caliditatem, ut ne uehementius incraſſeſcat ſuccus craſſus in ipſo obturatus. Quo uero actiones ipſius conſeruentur, ex auſteris aliquid his ammiſcetur, quale eſt etiam adſtringentiũ genus. Didiciſtis enim in naturalium facultatum cõmentarijs, Quòd quum omnes particulæ ſuæ conſeruationis gratia habeant facultates, tum familiarium attractoriam, tum alienorum expulſoriam, itemq; aſſimilatricem ſibijpſis eorum quæ attraxerint, Aliquibus ipſarum inſuper ineſt, per accidens magnopere iuuare totum corpus. Ex horum genere eſt & lien, qui ex hepate in ſeipſum uelut fecẽ ſanguinis trahit, quẽadmodũ ueſica in hepate bilem, & renes urinam. Si igitur præ imbecillitate eiuſmodi ſanguinem ad ſeſe trahere nõ poteſt, uitioſus humor uniuerſo corpori affricatur. Ob id itaq; naturalem ipſius firmitatem cuſtodire oportet, quo conueniens ipſi alimentum attrahat, per quam actionem uniuerſo corpori ad humorum bonitatem cõfert, & generata in ipſo recrementa in uentrem demittere poteſt, una cum ciborũ recrementis excernenda. Ea gratia igitur ualde amara medicamenta ipſi offerimus, quædamq; ipſis ex auſteris miſcemus. Quædam uero ad materiam commoda, ad ceratorum uidelicet & malagmatũ præparationem, apponimus, quale pharmacum eſt cera, & reſina, & pix, & bitumen, & quæcũq; alia huiuſcemodi. Iuxta primã autẽ rationẽ acetũ, & acetũ mulſum, uiſceri commoda ſunt, utpote ſecare & attenuare craſſos humores potentia, citra calfactionem. Quemadmodum igitur in alijs particulis ea quæ per cataplaſmata, aut liquida pharmaca impoſita, aut affuſa fotu auxiliãtur, in alio opere relata ſunt: Ita & nunc relictis his quæ inflammato ſpleni cõmodant, eorum ſolum mentionem faciam quæ indurato uiſceri opitulantur, quod ipſum etiam in medicamentarijs libris fecerũt qui ante me ſcripſerunt, proprie eos ſplenicos appellantes, qui induratam ſplenis affectionem habent.

Pharmaca potabilia ab Andromacho ad ſplenicos conſcripta.

POtio ad ſplenicos Antipatri, ut Nilus. Carnis myrobalani drach. III. hemionitidis herbæ, quam quidam aſplenum, quidam ſcolopendram dicunt drach. VI. corticis radicis capparis drach. IIII. coſti drach. IIII. chamędryos drach. VI. polij drach. III. radicis cotyledonis drach. II. corymborum hederæ nigræ grana XXV. ammoniaci thymiamatis drach. IIII. ſeminis hyperici drach. II. galbani drach. II. ſeminis periclymeni drach. I. aut radicis drach. III. naſturtij nigri ſeſquidrachmam. ſucci fructus ſcillæ drach. XVI. Dantur oboli duo in aceto mulſo.

Aliud ſplenicis potabile. Glandis ungentariæ drach. IIII. hederæ albæ grana XXIIII. coſti drach. II. ſeminis periclymeni drach. II. hyperici drach. unam. alij drach. IIII. galbani drach. I. obol. II. naſturtij drach. IIII. Excipe ſucco ſcillæ cocto. Dato fabã græcã in aceto mulſo. Aliud, Carnis myrobalani drach. III. hyperici drach. VI. ſeminis periclymeni drach. VI. radicis dauci drach. VI. rubiæ, acori, phu pontici, croci, ſingulorũ drach. VI. iunci odorati drach. III. Mei drach. VI. naſturtij, chamæpityos, radicis capparis, ſingulorũ drach. VI. polij drach. VI. alij drach. III. ammoniaci thymiamatis drach. III. cũ aceto mulſo paſtillos duorũ obolorum ponderis formato, & unum in aceto mulſo dato. Facit & ad hepaticos, & hydropicos. Aliud facit ad ſplenicos. Trixaginis drach. IIII. polij drach. V. chamæpityos drachmas IIII. rubiæ drach. V. ammoniaci thymiamatis drach. III. artemiſiæ drachmas III. myrobalani drach. IIII. corticis radicis capparis drachmas III. ariſtolochię drachmas VI. tragacanthæ drach. II. cum aqua in paſtillos triobolares redigito, ac dato ex aceto mulſo.

Aliud

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 262 sur 580

©BIUM

Aliud Stomacho commodum. Vtere etiam ad omnem affectionem ſplenis. facit & ad conuulſa, inflata, & uitia muliebria. Myrrhæ drach. IIII. nardi Indicæ drach. IIII. corticis radicis capparis drachmas IIII. coſti drach. V. radicis panacis drach. IIII. radicis peucedani drach. IIII. dictamni drach. IIII. polij drach. II. corticis radicis periclymeni drach. IIII. rubię drach. III. & dimidiã. ammoniaci thymiamatis drach. IIII. & dimidiam. aliqui etiam iridis drach. IIII. & dimidiam. Excipe aceto mulſo. præbe obolos II. in aceto mulſo. Aliud Splenicis, orthopnoicis. Struthij, ſcillæ aſſatæ, panacis, radicis capparis, ſingulorum drach. V. croco magmatis drach. II. & dimidiam. excipe aceto & præbe in aceto ſcillitico.

Aliud, Struthij, corticis radicis capparis, trixaginis, panacis, ſingulorũ drach. X. fructus myricæ drachmas III. Excipe aceto ſcillitico, & drachmã unam ex acẽto ſcillitico exhibeto.

Pharmaca potabilia ab Aſclepiade, ad Splenem conſcripta.

CYnogloſſi manipulũ cum uini cyathis. III. terito, & expreſſum liquorem ante cibum bibendum dato. facit & ſuccus per ſe. Colligere autem oportet herbam ſiniſtra manu ante ſolis exortum. Aliud. Trixaginis manipulum cum uini ſextario uno coquito, & expreſſum liquorem reponito, atq; ex eo cyathos. II. ante cibum dato. Pharmacum inſperſile Splenicis. Myricæ fructum tuſum & cribratum reponito. Vſus uero tempore cochlearia. II. cum aceti mulſi diluti cyathis. III. dato. Aut herbam pelargitin appellatam tuſam ac cribratam dato ut prædictum eſt. Aliud, Aſini aut equi ſylueſtrium lienem ſiccatum tundito ac reponito, & cochlearia. II. cum uini diluti cyathis. III. exhibeto.

Catapotium Splenicis. Corymborũ hederæ albæ grana. III. deuoranda præbe, & aceti mulſi cyathos. III. inſuper bibendos.

Catapotium Andreæ pæonium dictum. Myricæ fructũ tuſum & cribratum galbano excipe, & in catapotia redige, eaq; pro uiribus exhibe.

Paſtillus ſplenicus tumorem eliquat. Fructus ericæ drach. IIII. piperis albi, nardi Syriacæ, ammoniaci thymiamatis, ſingulorum drach. II. Arida tunduntur & cribrantur, ammoniacum aceto ſcillitico diſſoluitur, & aridis additum in paſtillos cogitur, fiunt autẽ paſtilli drachmæ pondere, daturq; drach. I. ex aceti mulſi cyathis. III. Qui pharmacum hoc tradidit, dixit porcellum ad triduũ hoc bibiſſe, & poſtea reſectum, ſine liene inuentum eſſe. Alius ſplenem tumentem eliquans & conſumens. Ammoniaci thymiamatis, foliorum rubi tenerrimorum, utrorumq; drach. VIII. corticis capparis drach. IIII. myricæ fructus, herbæ aſpleni quæ & ſcolopendriũ & hemionitis dicitur, utriuſq; drach. II. nuclei ſcillæ aſſatæ & purgatæ, piperis albi, utriuſq; drach. II. Excipe aqua & redige in paſtillos, atq; exhibe drach. I. cum aceti mulſi cyathis. III.

Chryſermi paſtillus, ſplenicis, hydropicis, Cit urinam, mollit aluum. Scillam magnam luto oblitam aſſato, & corticem detrahito ac quod ad fundũ eſt durum, ex nucleo uero libras. II. accipito, ſeminis dauci drach. VIII. hoc eſt unciam unam, aniſi, ſeſelis, radicis panacis, iridis, ſingulorum tantundem, ſeminis urticæ, baccarum cedri, utrorumq; drach. XII. myrrhæ drach. IIII. erui moliti chœnicem. Vini odorati quod ſatis eſt. Subacta in paſtillos redigito. Datur drach. I. cum aceti mulſi cyathis. III. Alius Eugeraſiæ. Scillæ aſſatæ depuratæ minas. II. radicis bryoniæ minas. VIII. piperis albi tantundem, petroſelini tantundem, ſeminis dauci cretici tantundem, erui moliti tantũdem, cedridum, hoc eſt, cedri baccarum ſextarios. VI. aceti beſſem; iridis, radicis panacis, myrrhę, ſingulorum quadrantem. Vini falerni quantum ſatis eſt his in paſtillos cogendis, formatos autem paſtillos in umbra reſicca, & unciam. I. cum uini diluti cyathis tribus exhibe.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 263 sur 580

©BIUM

Epithemata & emplaſtra eiuſdem Aſclepiadę ad recentes ſplenis inflammationes.

FOliorum tenerrimorum arboris ſambuci lib.III.aloes lib.I.cum aceto ſubigito,& linteolo infarcta imponito. Aliud, Ericæ fructus ſemiſſem,galbani lib.I.alij ſemiſſem. fructum tundito ac cribrato,atq; ita galbanum addito,ac diligenter miſceto,atq; in linteolum impacta imponito.

Pharmacum Idiotæ accõmodatum. Viſci quercini lib.I.calcis uiuę lib.unã. uiſcum in uas fictile coniectum ac prunis appoſitum diſſoluito, & diſſoluto calcem uiuam inſpergito,miſceto,& calidum albę pelli infarctum imponito. Oportet autẽ cum adhærente adhuc pharmaco lauari,atq; ita ſinere donec ſua ſponte cadat.Curam item habere oportet ut diſparatæ ſplenij partes reſecentur.

Aliud, Viſci quercini lib.I. calcis unc.I. floris lapidis Aſij trientem.cedriæ unc.I.præparato pro more,ac utere quotidie auferens pharmacum,& ſpongijs calidis fouens locos,rurſuſq; imponens. Hoc pharmacum urinam mouet.

Malagma auri colorem referens,ualde cõmodum. Ceræ,reſinę pinus & fractæ ſingulorum libras II.arſenici,aluminis ſciſſi,calcis uiuæ, ſingulorum ſextantem.aceti,olei,utriuſq; cyathos VIII.Apparato pro more.

Aliud ualde generoſum,quo uſus eſt Andromachus. Cerę,reſinæ pinus,picis Brutię aridæ,ſingulorũ lib.II.arſenici,aluminis ſciſſi,calcis uiuæ,ſingulorum ſextantẽ.acethi cyath.VIII.præpara pro cõſuetudine. Facit ad ſplenicos, hydropicos,& ad præcordia diſtenta. Facit & ad Iſchiadicos,arthriticos. Nos ad pharmacum hoc appoſuimus myrrhæ ſextantem & unciam dimidiã,uiſci trientem.

Ad induratas ſplenis affectiones, Vſus eſt Tryphon Gortyniates.

FOeni græci moliti,ſinapis mannæ thuris,ſingulorum ſextarium unum,retrimentorum à myrobalano expreſſa reliquorum ſextarium dimidium.ſpumę nitri quadrantẽ,tenuiſſime trita ac mixta,cedria cocta excipe,ut emplaſtri liquidi habeant ſpiſſitudinem. Vſus eius eſt per interualla,pharmacum autem impoſitum faſciolis complecte & obliga. Tempus imponendi eſt ante balneũ,quantum poſſibile eſt ægrum ferre, poſtea uero obligatum adhuc in balneum inducito,& pro reliqui corporis curatione in ſolium demittito. atq; ita in aqua faſciam reſoluito. Aliud ad ſplenicos per unam diem ſanans. Verum ſupra pharmaci impoſitionem per tres dies certo uiuendi modo utimur. Myrrhæ, mãnæ thuris, utriuſq; quadrantem: ſinapis Alexandrini, naſturtij, utriuſq; ſextantem. aceti ſcillitici quod ſatis eſt. Sinapi & naſturtium tundito ac cribrato.mannã uero & myrrham diſſoluito, eiſq; arida addito,& ſimul aceto ſubacta ad malagmatis formã reducito,& à ſecũda hora uſq; ad nonam imponito. Poſtea uero duabus faſcijs obligatum in balneum inducimus,atq; ubi laxatæ fuerint in calidę ſolium demittimus. In ſolio uero longiori temporis ſpacio moretur, cruribus extra aquam emotis. Ne uero in animi deliquium delabatur, acetum & pulegium odoret,& faſcias paulatim reſoluat. Egreſſo porrò è balneo ſalſamẽtum citra panem exhibendum eſt,& uinum mari mixtum.Sequenti die eadẽ offerenda ſunt. Tertia uero gymnaſijs utendum quæ ſpiritum acutum reddere ualent.

Aliud Arij Tarſenſis. Vſus eſt per interualla. Ficuum pinguiſſimarum,ſinapis,radicis capparis corticis, ſingulorum lib.I.aceti quantum ſatis eſt.

Aliud Diodori. Sinapis,naſturtij,fœni græci,ſeminis lini,retrimentorum ab expreſſa myrobalano reliquorum, ſingulorum drach.VIII. Excipe cedria cocta aceto ſcillitico ammixto. Vſus eſt ante balneum.pharmacum bonum eſt,& poſt uſum ſanguinem mingunt.

Pharmaca

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 264 sur 580

Pharmaca ab Aſclepiade in quarto externorum conſcripta, ad ſplenicos, & hydropicos. Quæ iuxta dictionem eius ſic habent.

EPithema ſplenicis, tumorem eliquat. Foliorum tenerorũ ſambuci lib. III. aloes pinguis lib. unam. terito cum aceto, & linteolo excepta imponito.

Aliud, Fructus ericæ lib. unam. galbani lib. I. fructum tundito & cribrato ac galbano excipito, rurſuſq; tundito ungenti Irini fece admota, quo ad malagmatis formam redigãtur, deinde linteolo infarcta imponito. Malagma ad ſplenicos. Myrobalani corticum tuſorum cribratorũ minam dimidiam, & retrimentorum ab expreſſo ſucco eiuſdem reſiduorum tantundem. ceræ drach. VI. reſinæ terebinthinæ drach. XXXII. galbani drach. X. irini parum. Arida cum liquidis committito. Aliud ualde præclarum. Farinæ myrobalani quadrantem, nitri unc. unã. aliĳ uncias IIII. cerę ſemiſſem. terebinthinæ beſſem, aceti quod ſufficit, ſplenem eliquat. Malagma ex Cedria ſplenicis, hydropicis, medicamentum accommodatum. Vrinam cit multam, & ſplenem eliquat. Oportet autem unà cum pharmaco lauari, & quod ab eo diſparatum eſt, à ſplenio uidelicet de corporis cuticula, defecare. Sinendum enim eſt adhæreſcẽs pharmacum, donec ſua ſponte dilabatur. Compoſitio hæc eſt. Viſci quercini lib. I. calcis uiuæ ſemiſſem. floris lapidis Aſĳ trientem. cedriæ quadrantem. Viſcum ærea patina coquito, & poſtquam fuluum factum fuerit, cedriam adĳcito, aſſidueq; moueto ac arida trita inſpergito. Deinde ab igne ablata aliqualiter frigefieri ſinito, atq; in pellem albam à ſpina appellatam infarcta affectis locis imponito, & unà cum pharmaco lauare iubeto, donec ſplenium ſua ſponte dilabatur. Oportet tamen ut prædictum eſt diſparatas ſpleniĳ partes defecare.

Aliud ualde præclarum. Floris lapidis Aſĳ ſextantem. lapidis gagatæ unc. I. calcis uiuæ beſſem. uiſci quercini lib. I. Præpara ac utere ut dictum eſt.

Malagma Anthiochidis. ad ſplenicos, hydropicos Iſchiadicos, arthriticos, præparatum eſt Fabullæ. Ceræ lib. III. reſinæ terebinthinæ libras III. retrimentorum ab expreſſa myrobalano reliquorum lib. unam, ſpumæ nitri lib. I. floris lapidis Aſĳ lib. unam. ammoniaci thymiamatis libr. unam. olei cyprini lib. III. Acetum ad ammoniacum diſſoluendum. Aliud Fabullæ compoſitum ualde præclarum, ad eaſdem affectiones. Myrrhæ ſtactæ lib. II. opopanacis lib. unã. galbani lib. unam. maſtiches lib. unam. floris lapidis Aſĳ lib. unam. ſtyracis lib. I. ſucci ſycomororũ lib. unam. canchryos lib. unam. piperis albi ſemiſſem. ceræ lib. V. terebinthinæ lib. V. pharmacum eſt tuſile, id eſt, quod cõtunditur. Oportet autem tundentes ungenti Irini fecem admouere, donec quàm molliſſimum pharmacum reddatur. Repoſitum enim molliſſimum euadit.

Malagma quod aurei coloris appellamus. Auripigmenti unc. I. aluminis ſciſſi ſextantem, calcis uiuæ ſextantem. Arida tundimus ac cribramus, & in mortarium conĳcimus, hisq; aceti cyathos VIII. ſuperfundimus, & probe trita liquidis excipimus. Sunt autem liquida hæc. Ceræ lib. unam. reſinæ frictæ lib. II. picis lib. II. hæc frigefieri poſt eliquationem ſinimus, & ſic eraſa tritis adĳcimus. Nos ad pharmaci præparationem etiam myrrhæ ſextantem appoſuimus.

Aliud, hoc eſt uſus Andromachus. Facit ſplenicis, hydropicis, & ad præcordia diſtenta. Facit item Iſchiadicis, Arthriticis, & ad inueteratas affectiones. Ceræ lib. unam. picis brutiæ lib. unam. pro reſina fricta, picem addimus. olei cyath. VIII. auripigmenti auricoloris ſextantem. aluminis ſciſſi ſextantem. calcis uiuæ ſextantem. præpara ut dictum eſt. Nos ad pharmacum etiam myrrhæ ſextantẽ, & uiſci quercini trientem appoſuimus.

Ad inueteratas induratas ſplenis affectiones, Authemeron ab eo quod per unam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 265 sur 580

©BIUM

unam diem curat appellatũ. Oportet autem cum pharmaci impoſitione ægrum ad triduum conuenienti diæta uti. Myrrhæ, mannæ thuris, utriuſq; quadrantem. ſinapis Alexãdrini ſextantem. naſturtij ſextantem. aceti ſcillitici quod ſatis eſt. Arida tundito & cribrato, & cum aceto ad malagmatis formam ſubigito, & linteolo excepta ab hora ſecũda uſq; ad nonã imponito, ita ut cõplectaris & continens incũbens malagma faſciola obligata. Deinde uero ita obligatũ in balneũ mittito, & ubi probe laxata fuerit, in ſolium deſidere facito, & pedes extra ſoliũ extẽdere iubeto, ac longiori tempore in ipſo immorari. Cęterũ ad reuocãdos in animi deliquium collapſos acetum cum pulegio naribus admouemus, & paulatim reſoluere faſcias tentamus. Sint autem duæ faſciæ malagmati incumbentes. quum enim faſciæ tolluntur, auferimus etiam incumbens malagma, & poſt affectos locos ſufficienter fouemus. Egreſſo de balneo ſalſamentum citra panẽ exhibemus, & uinum mari mixtum. Idem etiam ſequenti die facimus. Et tertia ſimiliter, inſuperq; gymnaſijs utimur quæ ſpiritum acutum reddere poſſunt.

Aliud Tryphonis Gortyniatæ Cretenſis pharmacum accommodatum.

FOeni græci moliti ſextarium unum, retrimentorum ab expreſſa myrobalano reliquorum ſextarium dimidium. ſpumæ nitri quadrantem. Omnia trita cedria excipe. Verum hanc prius cocciam condenſare oportet ad cerati ſpiſſitudinem. Vſus eſt ante balneum, quantũ æger ferre poteſt. A balneo cerotarium imponimus. Aliud Authemeron inſcriptum, liberat ab affectione. Pyrethri drach. XX. myrobalani beſſem, naſturtij beſſem, ſeminis urticæ beſſem, ſinapis ſextariũ dimidium. omnia trita & aceto ſubacta per interualla imponito ad horas tres ſi æger tolerare poſſit. Deinde ablato pharmaco lauari iube. In balneo uero cerato utendum eſt ex roſaceo apparato. Aliud tumorem liquefacit. Floris lapidis Aſij, nitri rubri, retrimentorum expreſſæ myrobalani, ammoniaci thymiamatis, ſingulorũ drach. XXIIII. corticis radicis capparis drach. VIII. ſeminis raphani drach. X. aut ſucci cyathũ unum, aceti acerrimi quod ſatis eſt, uiſci quercini drach. XL. ammoniacum ſambuci ſucco, aut myricæ, aut triſolij diſſolue, Arida uero tunde & anguſtiſſimo cribro excute, ac aceto ſubige, indeq; ammixto uiſco omnia ſimul contunde, & utere.

Pharmaca ad ſplenicos ab Archigene in primo medicamentorum ſecundum genus conſcripta.

IN ſplenicis porrò præcedente ſimiliter tota diæta, ex deſcribendis compoſitionibus his utitor. Potus quidem ſit aqua in qua ignitũ ferrum ſæpe ſit extinctum, non febrientibus cum uino. Febricitantibus uero aqua ſola. Aut ana gallidis ceruleum florem habentis obulum unum exhibeto cum aceto mulſo. Aut ſerpillum cum aceto Aut panacis radicem uiridem cum aqua mulſa. Aut ſemen ſimiliter. Aquam mulſam uero per noctem ſub dio exponito. Aut corticis radicis periclymeni & ſeminis eius quãtum tribus digitis apprehendi poteſt, in uino albo meraco calido ieiunis bibendum ad dies XL. exhibeto. Aut uulpis hepar ſiccum cum aceto mulſo exhibe bibendum. Aut cuminum Aethiopi cum ſimiliter ut hepar ex aceto mulſo. Aut radicis ari corticis drachmam dimidiam cum aceti mulſi cyathis III. Aut polium ſimiliter cum aceto mulſo. Aut hederæ albæ grana tria cum aceti mulſi cyathis III. Aut arida trita capparis folia propinato. Cataplaſmata autem eadem impones ſplenicis quæ hepaticis, Ampliuſq; cinerẽ ex ferraria officina cum aceto. Aut capparim maceratam aceto ac tritam cerato cyprino exceptam. Aut naſturtiũ & fœnum græcum, ac calcem uiuam, & nitrum, cum melle mollita imponito. Aut fœnum græcum, & calcem, ac nitrũ, item cum melle imponito. Aut lepidij folia imponito.

Quum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 266 sur 580

Quum uero iam morſum perceperint in balneum inducto,& ablato pharmaco in feruidæ ſoliũ demittito ac detineto, Aegre enim ferunt nimiam mordacitatẽ, uerum ſani exeunt. Idem etiã in Iſchiadicis facit. Aut myrobalani expreſſæ re/trimentũ aceto maceratũ, roſaceo cerato excipe ac impone. Aut fœni græci & naſturtij par pondus,mannæ duplum,calcis uiuæ parũ, cum melle ſplenia uelut emplaſtra facito ac imponito. Aut fecẽ acris aceti imponito. Aut capparis radi cem cum aceto. Aut ſpongiam acerrimo aceto imbutam. Egregie faciunt my/robalani cortices,& nitri tertia ipſorũ pars,trita aceto ſubigito,& reſinam ac ce/ram cum modico oleo liquefacta affundito,& mollitis utitor. Perſeuerante ma lo cucurbitas cum ſcarificatione affigito. Amuleta autem, & per cõtrarietatem quandam naturalem ad hepar & ſplenem facere credita,hæc ſunt. Venam retro ſiniſtram aurem ſecato,& detracto ſanguine affectum ſplenem confricato.

De hydrope ſiue aqua inter cutem. Cap. III

HYdropicorũ medicamenta,& alia cõmunia ad ſplenicos ipſos,itẽq; quędã multiplicis uſus,ad uarias affectiones,tũ iam prædictas, tum duricias & ubi quid diſcutere oportet, etiã ſi iam purulenta ſit cõpa ges,dicere aggrediar,initio ab his quę Aſclepiades tradidit ſumpto.

Pharmaca ab Aſclepiade conſcripta ad prædictas affectiones in quarto externorum,quæ Marcellæ inſcribit.

EPithema hydropicis ualde cõmodum,quod adiacentem humorẽ abſorbet. Farris, quod zeam uocant, moliti ſextar.II.floris lapidis Aſij ſextar.I.man næ lib.I. Probe trita adipe ſuillo ueteri probe ſubacto, & uino per integrã nocte macerato,excipito. Sit autem tanta adipis copia quanta ad molle faciendũ phar macum ſatis eſt. Aliud, Beſaſa:eſt autem ſemen rutæ ſylueſtris quod in Syria naſcitur,& uernacula lingua Harmala ab illis appellatur:huius tuſi ſexta/rium I. mannæ ſextariũ dimidium, adipis ſuilli ueteris quantum ſufficit,præpa/rato ut dictum eſt. Aliud, Ficuum pinguiſſimarum lib.III. origani lib.I. Quidam cumini lib.I. ſulphuris uiui quadrãtem. cochlearum Affricanarũ lib.I. Arida tundito & cribrato, & tuſis ficubus unà cum carne cochlearum excepta, ac in linteolum infarcta imponito,melle cocto ſufficienti addito.

Aliud ex Critone. Fœni græci moliti ac cribrati ſextarios II.ſulphuris uiui lib.II.& dimidiã. Arida tenuiſſime trita melle cocto excipito,Indeq; linteolo in/farcta per noctem imponito. In die utere & geſtatione,& cõfectione ſubſcripta.

Malagna Ipoteriũ inſcriptum. Reſorbet humiditates ex alto,& duricias diſ/ſoluit. Ceræ,picis aridæ, utriuſq; lib.II, aluminis liquidi, ſulphuris uiui, man/næ,nitri rubri,ſingulorum lib.I.reſinæ fictæ lib.IIII.olei ueteris heminam I. ace/ti quantum ſatis eſt ad arida diſſoluenda. Præpara ac utere ut probato.

Aliud præclarũ Ipoterium pharmacum accõmodatum.Facit hydropicis,ſple nicis,& ad inueteratas affectiones. Reſinæ fictæ lib.IIII.ceræ lib.II. ſulphuris uiui lib.I. picis liquidæ lib.II. aluminis liquidi lib.unam. nitri rubri lib.unam. Ari ſtolochiæ quadrantem, bdellij quadrantem, amomi racemi quadrantem, radi/cis cucumeris ſylueſtris quadrantem,aloes ſemiſſem,pyrethri quadrantem,am/moniaci thymiamatis quadrantem,uiſci quercini quadrantem,ſucci ſycomoro/rum quadrantem,aceti ſeſquiſextarium. Aut pro aceto uini Italici tantundem, olei heminas III. præparato pro more.

Malagma ex baccis lauri,ad ſplenicos,hydropicos.Diſſoluit omnẽ duritiam, abſorbet abſceſſus in profundo. Ceræ lib.I.reſinę pinus lib.I.picis Brutiæ lib.I. baccarum lauri ſiccarum lib.unam. nitri rubri lib.unã. ammoniaci thymiamatis lib.I. adipis uitulini ſubacti lib.I. arida tundito & cribrato per anguſtiſſimum cri

brum

©BIUM

brum. Liquefcibília liquantur & frigefacta aridis adíjciuntur, atq; ita contuſis ſimul ac repoſitis utimur. Aliud, Baccarũ lauri líb. I. picis líb. I. mãnæ líb. I. adipis taurini líb. I. ammoniaci thymiamatis líb. I. ceræ líb. I. præparato ut prædictum eſt Emplaſtrũ tonſoris appellatione, ad ſplenicos, et hydropicos. Hoc tonſor quidam uir Bithynienſis uſus, iſchiadicos à coxendicum morbo penitus líberauit. Picis aridæ líb. IIII. ceræ líb. II. reſinæ pinus líb. II. ammoniaci thymiamatis líb. II. nitri rubri líb. II. adipis taurini líb. I. In alio exẽplari etiam iridis líb. II. habentur. cãchryos unciæ XVIII. farinæ fœni græci ſextarius I. pollinis ſextar. I. radicis chamæleonis nigræ tenuiſſime tuſæ ſextar. I. cumini tenuiſſime triti ſeſquiſextarius, paſſi ſextar. I. In alio exemplari aniſi triti ſextarius dimidius habetur, & pollen deeſt. Aliud Bithynum appellatum, pharmacum accommodatum ad prædictas affectiones, Picis Brutiæ líb. IIII. reſinæ pinus, ceræ, ammoniaci thymiamatis, ſingulorũ líb. II. medullæ ceruinæ líb. I. adipis taurini ſubacti. líb. I. ſucci ſycomororũ líb. I. floris lapidis Aſij ſemiſſem, radicis chamęleonis contuſæ ſemiſſem, baccarum lauri ſiccarũ líbram dimidiam, farinæ loliaceæ líb. dimidiam, ſeminis dauci Cretici contuſi trientem. petroſelini trientem. cumini Aethiopici trientem, aniſi trientem, ſalis hiſpani ſexuncem, aphronitri ſexuncẽ, cyprini ſexuncẽ. Vini falerni q̃d ſatis eſt. Arida cũ liquidis pro more apparato.

Malagma ex ſeminibus, pharmacũ accõmodatũ ad prędictas affectiones, hoc uſus eſt Olympius. Ceræ drach. C. terebinthinæ drach. C. ammoniaci thymiamatis drach. C. adipis taurini drach. C. aniſi drach. C. fœni græci drach. C. petroſelini drach. C. ammij, iridis Illyricæ, utriuſq; drach. L. panacis drach. C. nitri drach. L. glycyrhizæ drach. L. cyperi drach. XXV. ſabinæ drach. XXV. ſamſuchi drach. XXV. meliloti drach. XXV. cardamomi drach. XII. & dimidiam. caſſiæ fiſtulæ drach. XII. & dimidiam, nardi Celticæ, radicis dauci Cretici, utriuſq; drach. XII. & dimidiam. Mellis heminam & dimidiam. Vini odorati quod ſufficit. Prępara pro conſueto more. Aliud, Ceræ minam I. ammoniaci thymiamatis minam I. terebinthinæ minã I. ſamſuchi minam dimidiam. iridis Illyricæ minæ quartam partem, hoc eſt drachmas XXV. ſeminis lini toſti minæ quartã partem, adipis taurini minæ quartã partem, radicis cucumeris ſylueſtris, aniſi, ſeminis apij, ammij, cumini, fœniculi, nitri, ſingulorum minæ quartam partem, piperis drach. XII. & dimidiam, mellis heminam, uini ſeſquiheminam, cyprini ſeſquiheminã, aceti ſeſquiheminam. Componito ac utitor.

Ex Andromacho ad hydropicos & inflationes.

PIcis liquidę líb. II. ceræ líb. I. nitri drach. VI. ſulphuris uiui ſexuncem. alumnis ſexuncem. Ad hydropicos Cleophanti. Ceræ, reſinæ, ſpumæ nitri, ſingulorum drach. C. galbani drach. XII. & dimidiam, propolis drach. XII. & dimidiam, ammoniaci thymiamatis drach. XII. & dimidiam, cyprini cyathos II. aceti cyathos duos.

Ex Archigenis ſecundo líbro pharmacorum ſecundum genus.

HYdropicis diætam ac uiuendi modum conuenientem conſtitue. Pro cataplaſmate autem ſtercus bouis armentariæ impone. Reſicca autem ipſum ſtercus diligenter, & tritum in poſca uelut crudam ordeaceã farinam coque, inſperſa ſulphuris uiui quarta parte. Cataplaſma uero per omnem uentris amplitudinẽ impone. Muſa uero cataplaſma ad ipſos præparauit ex elaterio, ſtaphide ſylueſtri, hyſſopo, felle tauri, æqualibus partibus ipſorum ficubus contuſis exceptis. Aut radicis cucumeris ſylueſtris minam unam in uino coquito, & ficuũ minam dimidiam ſimiliter coquito, atq; hæc ſimul terito affuſo eorum decocto, donec malagmatis forma euadat, Indeq; altheæ radicis tritæ tantũdem

ammiſceto

©BIUM

ammiſceto, ſimulq; coquito ac terito, atq; ita imponito. Aut caprinũ ſtercus in urina pueri impubis ueneris expertis, uel ipſius capræ urina coctũ, ad ſtrigmenticiam ſpiſſitudinem redigito, ac imponito. Egregie ipſum per aluum purgat. Aut ueratrum nigrum, fel taurinũ, nitrum, piper, æquis partibus cum melle aluo per dimidiæ horę ſpatium imponito. Porro per omne curationis tempus unam aliquam ex his potionibus ipſis propinato. Cotyledonis drach. I. ſcyllæ aridæ mundæ drach. I. in uino mulſo diluto quotidie exhibe. Aut corticis radicis Ari drach. I. Aut cneori, quã aliqui chamelæan adpellant, teneras eminentias ad calamorũ radices naſcẽtes exſuccato, ac ſucci cyathos III. prędictis ammixtis quotidie exhibeto. Optime facit & hoc. Cancri fluuialis ſicci triti, pedibus ac emi nentijs omnibus amputatis, drach. I. aſari drach. I. miſceto aqua ex ipſo flumine unde cancri extracti ſunt accepta, & propinato. Aliquãdo uero pro aſaro, opo balſami par pondus additur. Aut coralli drach. I. aluminis ſciſſi drach. I. obol. II. cum calaminthæ cremore terito, & in paſtillos duorũ obolorum ponderis redigito, & obolum inde ex calaminthæ aqua bibẽdum dato. Summe facit & ad nephriticos. Aut radicẽ calaminthæ coctam propina. Aut ſion quod lauer Latini dicunt itidem coctum propina, idemq; etiam edendum exhibe. Aut tribuli folia ſiue radicẽ cum uino dato. Aut in balneo cum ſale & oleo diligenter, uſq; quo exudent, illitos educito, & ſolis teſtibus exudantibus ablutis, primũ linteis, deinde etiã reliquis amiculis cõtectos curato, ac panẽ furnaceũ cũ ſufficiẽtibus caricis edendũ dato: uinũ uero nigrũ Italicum aut Spicatũ recẽs, in quo ficuum triens in uini ſextarijs VI. incoctus eſt, donec tertia pars ſuperfuit, bibendum exhibeto purgat per urinã. Aut urinæ capræ cochlearium unũ cum nardi drach. una calfactũ bibendum dato. Aut cucumim ſylueſtrem uino nardino uel amineo macerato, & ex cremore ter cyathum unum bibendum præbeto, & paulatim uſq; ad cyathos tres progreditor. Aut ſeſeli in potu uel cibo exhibe. Aut daphnoides tritum lupini magnitudine inſpergens bibendum dato, Ducit urinam multam. Aut corticem radicis Ari ex uino. Aut ſquamæ æris drach. I. panis medulla excipito, & catapotia facito ac exhibeto. Fortiter aquã ducũt. Aut æris uſti drach. I. rutæ ramulos tres, ſtercoris colũbæ drach. I. falis cõmunis parũ, cum uino Epheſio & aqua, ita ut tota mixtura heminæ dimidiæ ſit, præbeto. Summe faciunt & Theriacæ omnes urinam cientes. Inſuperq; potiones aquam ducẽtes, quæ unicuiq; per experientiam cognitæ ſunt minime periculoſæ. Simiiter & catapotia. Cæterũ hydropicos diutius ad ſolem, contecto capite, inunguito ex oleo multo ſale ammixto, & multa ſalſugine calida perfundito. Inflatos uero maxime locos, ueſicis magnis probe inflatis quotidie continenter pulſato, Inde enim arctantur ac contrahuntur. Scarificatis item ipſorum talis & uulnuſculis impactis, ipſos in ferculo aut lectica geſtato ac circũuehito, Multus enim humor hoc modo ipſis profluere ſolet.

Ad eaſdem affectiones Cõfectio Biennij. Croci, opij, opopanacis, myrrhæ, iridis, acori, mandragoræ, aſari, coſti, nardi Indicæ, dauci cretici, mei, ſingulorũ drach. VIII. piperis albi & longi, gentianæ, ſtœchadis, caſſiæ, phu ponticæ, ſingulorum drach. VIII. excipe melle.

De pharmacis dolorem ſedantibus, anodynis & coliacis appellatis. Cap. IIII

TIuſmodi pharmacis magni doloris, aut uigiliarum gratia, aut ne per uiolentam tuſſim lancinemur, uelut in ſanguinis reiectatione & grauibus diſtillationibus aliquãdo contingit, uti ſolemus. In moderatioribus tamen prędictis affectionibus, cõfectiones ex ſeminibus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 269 sur 580

©BIUM

priuatim tuſſiculares appellatæ ſufficiunt,quæ & ipſæ omnino aliquid exſoporiferis ſeminibus habent:uerum modicum inter multa adeò ſemina, quæ odorata & tenuiũ partium ac urinam cientia exiſtũt. Appellant autem hæc Medici ſæpe citra appellationis ſeminis appoſitionẽ,Cuminum dicentes & daucum,& ſeſeli, apiumq; & aniſum. Eiuſmodi igitur pharmacorũ compoſitiones inter tuſſiculares appellatas confectiones ſunt relatæ, Verũ dolorẽ ſedãtes anodynæq; & colicæ dictæ,quæ eiuſdẽ quidẽ generis cum illis ſunt:multo autem facultatibus illas exuperant,in hoc ſermone oſtendentur.Prima itaq; ex ipſis priſcis tẽporibus, ut apparet, celebris fuit quam Philo prodidit,& de qua ipſe hanc Elegiam fecit.

Philonis Antidotus.

En me Tarſenſis Medici prægrande Philonis
Inuentum,mala quod multa dolore leuo.
Siue colum doleas,ſeu tu iecur,auxiliabor.
Seu lapis infeſtet,difficile aut lotium.
Et medeor ſpleni hinc,orthopnœæq; moleſtæ,
Conuulſa atq; tabem protinus exupero,
Pleuritimq; malam,& ſputum uomitumq; cruotis
Euinco,mortis terror & hoſtis ego.
Viſcera tentantes omnes ego ſedo dolores,
Interna & quicquid membra dolore quatit,
Tuſſim,Singultum,deſtillantesq; fluores
Siſto,etiamſi quid ſtrangulet excipio.
Me dedit ille autor ſapienti munera magna
Diſcipulo,ſtupidos nil ego curo uiros.
Odorum fuluumq; pilum pueri cape,cuius
Fulget adhuc campis Mercurij ille cruor.
Pondus ad humanos ſenſus perpendito prudens,
Dein drachmæ pondo Nauplion Euboicum.
Inde Menœtiadæ occiſoris ponito drachmam,
Qui pecoris denſis uentribus excipitur.
Viginti & drachmas candentis conijce flammæ,
Et totidem fabæ poſt ſuis Arcadicæ.
Et drachmam dictæ falsò radicis,ab ipſa
Terra,piſſæo quæ Ioue clara manet.
Quumq; pion ſcribes,uoci caput amplius addes,
Maſculum Achiuorum nominis articulum.
Indeq; poſt drachmas expenſæ ſumito lancis
Quinq; bis,atq; iſthæc prouidus excipito
Natarum tauri textura Cecropidarum.
Sic mecum Triccæ progenieſq; facit.

In his uerſibus Philo iubet croci drach.v.conijci,pyrethri unã, Euphorbij unam, ſpicæ nardi unam, piperis autem albi & hyoſcyami par pondus, utriuſq; drach. xx.opij uero drach.x.Primi quidem igitur duo uerſus crocum indicant, ut qui fuluus colore ſit,& tenuis ad formam pilorum. Cruorem autem croci fulgere adhuc in campis Mercurij dicit. Adoleſcens enim crocus appellatus cum Mercurio diſco ludens,& incurioſius cõſiſtens, illapſo in caput ipſius diſco,ſtatim mortuus eſt: ex ſanguine autem ipſius in terram acto, crocus natus eſt: fulgere uero cruorem dixit, hoc eſt ſanguinem iam occiſi, propter coloris croci ſplendorem. Scribitur autem non ſolũ campis,ſed & herbis in uerſu,hoc modo, fulget adhuc herbis

©BIUM

herbis Mercurij ille cruor. Cæterum pondus croci drach. v. esse uult, quum ad humanos sensus perpẽdere iussit, qui quinq; numero existũt. Quod uero drachmas quinq; esse uelit, et neq; obolos, neq; libras, neq; aliud quicquam tale, per sequentia commonstrat, primum quidem quum ait, Dein drachmæ pondo Nauplion Euboicum. Deinde uero & consequenter quum alijs idem drachmæ nomen apponit. Nauplion itaq; Euboicum, pyrethrũ uocat. Propterea quod Nauplius magnis pyris incensis, ut aiunt, circa Euboiæ portum, multos Græcorũ decepit, ut perirent tanquam ad regionem portus bonos habentem applicantes. Id ipsum uero ob Palamedis necem ipsum fecisse tradũt. At uero & Euphorbium similiter his ænigmatice uocauit, quum ait, Inde Menœtiadæ occisoris ponito drachmam, Quandoquidem poeta Patroclum sic loquentem facit.

Sed me parca ferox, Latonæ & filius aufert,
Atq; uir Euphorbus.

Pecoris autem hoc est ouium uentribus excipi & adseruari Euphorbium ait, propterea quod hos solos non corrumpit, & ob hoc in his reponi pharmacum poteſt. Est porrò Euphorbium plantæ cuiusdam spinosæ in Mauruſiorum terra nascentis succus, facultate calidissimus, & de ipso libellus paruus scriptus est Iubæ regi Mauruſiorum. Consequenter uero Philo ait, Viginti & drachmas cãdentis conijce flammæ, piper album per hoc significãs. Est autem stomacho commodius & acrius quàm nigrum. Viginti insuper drachmas seminis hyoscyami inijcere iubet, quod fabam suis Arcadicę appellat, Quãdoquidem aprum Erymanthium Hercules occidisse fertur, qui in Arcadum terra fuit connutritus. Quin & nardi ipsius drach. I. conijciendam censet, quam radicem falso dictam appellat, quandoquidem spicanardi uere nominatur, Vult autem eam Creticã esse, quum ait, ab ipsa Terra pissæo quæ Ioue clara manet. Quandoquidem fabularum scriptores Iouem in dictæo Cretæ monte educatum aiunt, occultatũ ibidem à matre Rhea, ne & ipse à patre Saturno deuoraretur. Appositit autẽ Ioui epitheton pissæi, quemadmodum multi etiam extra poeticam, in communi sermone dicere solent, per Aesculapium Pergamæũ, per Dianam Ephesiam, per Delphicũ Apollinem, per Vestam Eleusiniam. Quidam uero non Creticam terram, sed Indicam indicatam esse aiunt, ex qua ebur affertur, ex hoc enim statuam Iouis in Pissa factam ac formatam esse. His omnibus & papaueris succum ammiscerí iubet, qui recepto à medicis more priuatim opium appellatur, quum nullus aliorum succorum quantumuis multi sint in neutro genere: opium uidelicet: nominetur, Quando igitur ipsum nomẽ opion, ex uoce. ō .&. piōn. componitur, ob id sanè inquit,

Quumq; pion scribes, uoci caput amplius addes,
Masculum Achiuorum nominis articulum.
Indeq; post drachmas expensæ sumito lancis
Quinq; bis, &c. Hoc est inijce & opij drach. x. Superest postremum quo omnia hæc trita excipiũtur, ipsum Mel, itidem coniecturaliter ab ipso appellatum, Natarum tauri textura, quandoquidẽ ex putrescẽtibus tauris apes generari tradunt. Quod autem Atticum ipsum Mel esse uelit, ea gratia addidit, Cecropidarum, hoc est, Athenienſum. Cæterum per extremum uersum ostendit etiam Asclepiadas hoc pharmacũ sic præparare, Ex Tricca enim generis sui originem ducũt, ex quorum ordine & poeta est. Hæc fermè prima antidotorum dolores sedantium celebris facta est. Iuxta hanc autem alijs partim ad ipsam appositis, partim detractis, aut apponderationibus permutatis, posteri magnum antidotorum dolores sedãtium numerum fecerunt, quas etiam colicas uocant, denominatione ab affectione quæ maximos dolores habet deducta. Ego uero primũ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 271 sur 580

©BIUM

quidem generales cõponendi ipſas modos referam, deinde uelut conſueui, etiam particulariũ materierum ſeriem quantũ latiſſime ſe expandit ſubſcribã. Opium itaq; fortiſſimum eſt ex his quę ſenſum ſtupefaciunt ac ſomnum ſoporiferum inducunt. Operatur autem hæc etiam ſolum ſapa dilutum, deinde tomento exceptum ac ſedi inditum, itemq; fronti ac naribus illitum. Si uero cum alio quopiam uim ipſius moderãte miſceatur, moderatius hæc facit. Verum quæ ammiſcentur ipſi, aut concoquere, aut mitigare doloroſam affectionem oportet, aut humores affectionem efficientes diſcutere, aut ſecare, aut attenuare, aut iuxta totã ſubſtantiam alterare. At uero neq; ignorare nos puto optimum eſſe compoſitionis ſcopum, qui trium cõiectationi ſit intẽtus, Nimirũ ut & ſenſus ſtupefiat, & nullum in poſterum inde circa particulam detrimẽtum permaneat, ampliuſq; ut affectio ipſa maxime inde iuuetur. Ad hæc igitur reſpiciens Philo mihi uidetur hoc pharmacum de quo iam propoſuimus dicere, cõpoſuiſſe, Ex opĩ quidem & hyoſcyami mixtura ſomnum ſoporiferum, & ſenſitiuæ facultatis ſtuporem inducere uolens. Quo uero citius diſtribuerentur, & totorum affectorum corporum profundum penetrarent, calfacientia ammiſcuit, pyrethrum, & euphorbium, & piper, quæ nocentes humores diſcutere poſſunt, & extergere uiſcoſos, ac ſecare craſſos, & uentoſos flatus attenuare ac euacuare. Eſt autem non modica concoctoria uis omnium frigidarum affectionum in nardo ſita, Verum Creticã nardum inijcere non oportet, neq; omnino eam quæ apud nos naſcitur, quam montanã & herbam Narditen magis quàm nardum appellãt, Eſt igitur Celtica nardus optimum pharmacum, efficiens quæcunq; etiam Indica nardus ſolet, Verũ ab ipſa uiribus deficit, uelut etiã à Celtica, Montana, Quẽadmodũ aũt ex aromaticis appellatis medicamẽtis Philo ſolam nardum iniecit, Sic poſteri alius aliud appoſuit, aliqui autẽ plura. Quæ uero apponũtur ſunt, flos iunci odorati, & caſſia, cinamomum, amomum, & coſtus. Quemadmodum autem rurſus crocum addidit, crudorum humorum concoctoriũ, itemq; affectionum medicatarum, Sic alĩ myrrhã & caſtorium ammiſcuerunt. Plurimi autem ex ipſis, neq; male in hoc facientes, & hæc familiaria ſemina, De quibus etiam antea in confectionibus ex ſeminibus conſtantibus dictum eſt, addiderunt: quo uidelicet amarorum medicamentorum iucũditatem mitigent, & totum pharmacum ad diſtributionem & urinę propulſionem inſtigent. Si uero & humorum craſſitudo attenuari expetat, etiam hoc ipſum faciunt, Dico autem apĩ ſemẽ, cumini, dauci, petroſelini, aniſi, & quæcunque eiuſmodi exiſtunt. Apponam igitur iam & copiam ac ſeriem particularum materierum à prioribus medicis uſu ac experientia cognitarum.

De colicis pharmacis ab Andromacho conſcriptis.

PRima itaq; ipſarum in hæc uerba ſcripta eſt. Colica Caſſij. Aniſi drach. VI. ſeminis apĩj drach. XII. nardi drach. IIII. alĩj drach. VI. caſtorĩj drach. III. petroſelini drach. IIII. alĩj drach. III. piperis albi drach. V. & longi drach. V. myrrhæ drach. VI. iunci odorati drach. III. ſucci papaueris drach. VI. croci drach. III. Excipe melle cocto. Quidã etiam cinamomi drach. I. aut caſſiæ drach. II. Datur ad ſummum nucis regiæ paruæ magnitudo ex aquæ calidæ cyathis. III. minimum nucis ponticæ magnitudo.

Colica ſecunda ab Andromacho ſcripta hæc eſt. Colica Caſſij, ut Criſpus. Facit & foris impoſita. Aniſi drach. XII. ſeminis apĩj drach. XXIIII. nardi Indicæ tantundem. caſtorĩj drach. VI. ſeminis petroſelini drach. XVI. myrrhæ drach. XII. piperis albi drach. XII. & longi drach. X. iunci odorati drach. VI. opĩ, croci, caſſiæ ſingulorum drach. XII. coſti, acori utriuſq; drach. VI. Excipe melle cocto. Præbe nucis ponticæ magnitudine ex aquæ calidæ cyathis. III. Hæ igitur præ-

ſcriptæ

©BIUM

ſcriptæ duæ confectiones ex medicamentis de quibus paulò ante dixi compoſitæ ſunt. Quæ uero deinceps ſequitur, qua ſe uſum eſſe ipſe ait, habet etiam alia quædam præter priora, eiuſdem generis cum opio & hyoſcyami ſemine exiſtentia. uelut malorũ mãdragoræ ſuccũ, aut qui ex radice ipſius expreſſus eſt, & ſuccum cicutæ, Habet item phu ponticũ, quod partim nardo celticæ, partim petroſelino & urinã cientibus ſeminibus ſimile exiſtit. At uero ſylueſtris braſſicæ ſemen ex maxime attenuatorijs eſt, & quæ multũ ſiccare ac diſcutere poſſunt. Ex urinam cientibus eſt & Meon, & aſarum. Illyris uero quam neq; nominauit iridem Illyricam, concoctorium eſt & attenuatoriũ pharmacum. Stœchas autem à putrefactione uindicat & attenuat. Ipſum pharmacum autem ſic deſcribitur.

Colica Tullij qua utor. Succi malorum mandragorę drach. VIII. aut ſuccri radicis eiuſdem drach. X. phu pontici drach. VIII. ſeminis braſſicæ ſylueſtris drach. VIII. ſucci cicutæ drach. XVI. coſti, piperis albi, & longi, myrrhæ, opij, ſingulorũ drach. VIII. opopanacis drach. VI. ſtœchadis, ſeminis dauci, Mei, aſari, ſingulorum drach. XII. cinamomi, illyridis, acori, ſingulorũ drach. VIII. Sequitur poſt præſcriptas Colica Abaſcanti, quam apud me cõſonam reperi. Aniſi drach. X. ſeminis ſeſelis, drach. XX. petroſelini, nardi Indicæ, piperis albi & longi, ſingulorum drach. III. & obolos IIII. opij drach. X. myrrhæ drach. X. cumini Aethiopici, caſtorij, utriuſq; drach. V. iunci odorati, croci, utriuſq; drach. V. Excipe ac præpara cũ melle cocto. Colica admirabilis qua utor. & ad uoluuloſos & qui ſtercus ſurſum euomunt in magnis doloribus, datur magnitudine fabæ in aquæ frigidæ cyathis III. aut IIII. Piperis albi, ſeminis hyoſcyami, utriuſq; drach. XL. opij drach. XX. croci drach. X. ſpicæ nardi, euphorbij, pyrethri, ſingulorum drach. II. excipe melle cocto. Alia non ineffícax adiaptotos ob id dicta, ad omnem etiam inflationẽ. Siſonis, ſeminis hyoſcyami, piperis albi ſingulorũ drach. XL. ſucci papaueris drach. XX. croci drach. VI. opobalſami drach. III. excipe melle.

Colica Terẽtij Valentis. Siſonis, piperis albi, ſeminis hyoſcyami, ſingulorũ drach. XL. ſucci papaueris drach. XX. croci drach. VIII. alij drach. VI. corticis radicis mãdragoræ drach. III. mellis quod ſatis eſt. Quidã etiã opobalſami drach. III.

Colica Apollonij. Nardi drach. II. caſtorij, fœniculi, ſucci mandragoræ, coſti, ſingulorum drach. I. aſari, ſpicæ, utriuſq; drach. III. opopanacis drach. I. dauci Cretici drach. III. cinamomi drach. V. piperis albi & longi, iridis, myrrhæ, ſingulorum drach. II. lemniæ ſphragidis. drach. X. abſinthij drach. II. excipe melle. Datur drach. I. ex aqua. Colica ut Nicoſtratus, Iſotheos appellata, empta talentis duobus. Facit ad ſtomachicos, oculorum dolores, & uexationes, uuluæ labores, ex aqua mulſa incocta ruta. Croci ſeſquidrachmam. nardi drach. II. myrrhæ drach. VIII. coſti, piperis albi & lõgi, galbani, ſingulorũ drach. I. opobalſami drach. IIII. cinamomi, ſucci mandragoræ, caſtorij, ſingulorũ drach. II. ſeminis dauci drach. IIII. & dimidiã. ſagapeni drach. III. caſſię drach. IIII. excipe melle Attico.

Colica ut Scribonius. Cineris cornu cerui teneri uſti heminam, piperis albi, myrrhæ, utriuſq; drach. II. ex tritis cochlearium unum exhibeto. Et cochleam unam crudam tritam cum uini cyathis duobus & aqua calida. Colica qua aſſidue utebatur, perfecte liberans & malum extirpans. Zingiberis drach. III. ſalicis drach. III. rutæ ramulos tres aut quatuor, phœnicobalanorum drach. III. aquæ cyathos VI. conijcito in uaſculũ nouũ, & coquito donec tertia pars ſuperſit. & bibendũ dato ad triduũ poſt irritationẽ, & facto interſtitio idem facito, ad plures dies pharmacũ in potu exhibendo. Colica Tullij bona, qua & ipſa utor. Seminis braſſicæ ſylueſtris, phu pontici, utriuſq; ſemiſſem, piperis albi & longi, ſeminis dauci, ſingulorum drach. IX. caſtorij, coſti, opij, corticis mandra-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 273 sur 580

©BIUM

goræ,nardi Indicæ,aſari,illyridis,ſingulorum drach. VI. ſtœchadis drach. IX. cinamomi drach. I. caſſiæ daphnitidis drach. XVIII. excipe melle cocto. Da fabæ Aegyptiæ magnitudine. Colica quam admiratus eſt Ariſton,ut Diophantus Lycius. Succi centaureæ, caſtorij;ſcillæ aſſatæ, piperis albi & longi,myrrhæ,rutæ hortenſis,hyſſopi,abrotoni,iridis Illyricæ, ſingulorum drach. II. croci, ammoniaci thymiamatis,radicis acori, phu pontici,zingiberis,ueratri albi, ſingulorum drach. I. excipe aceto mulſo. Datur etiam drachma una exaceto mulſo.

Colica ut Publius in Putiolio & Apollonio. Polij drach. VI. ſcordij drach. XII. gentianæ drach. V. ſeminis rutæ ſylueſtris drach. IIII. ſucci cyrenaici drach. III. rubricæ lemnię drach. V. myrrhę drach. VII. opobalſami drach. VIII. piperis albi drach. II. & dimidiam. cachryos, drach. IIII. uerbenacæ herbæ drach. II. pentaphylli drach. V. excipe melle Attico. Da magnitudinem nucis.

Quæ Aſclepiades ad coli affectus prodidit.

PHarmacū inſperſile ad coli inflationes, Antonij pharmacopolæ,huius uſus ſanus erat. Chryſobalani drach. II. ſeſelis,aſtragali,utriuſq; ſextantem. illyricæ,tragacanthi,utriuſq; unciam I. Hæc ſimul tuſa & cribrata, cochlearij unius plus minus menſura,ex aquæ calidæ cyathis quatuor ante cibum exhibeto.

Aliud, Gallinarum interanea omnia exempta & in uas fictile coniecta aſſato,ac trita reponito. uſus uero tēpore cochleariū unū & dimidiū, & ſeminis dauci cretici tuſi & cribrati tantūdem, ex aquæ mulſæ calidæ cyathis III. exhibeto.

Ad coli inflationes Chariclis. Cumini Aethiopici drach. VI. ſeminis apij, drach. V. ſeminis dauci Cretici drach. II. piperis albi drach. I. tuſa & cribrata repo nito. Dantur ex eo cochlearia duo,cum aquæ mulſæ cyathis tribus. Aliud, Seminis rutæ ſylueſtris aridi,ſeſelis maſſilici,utriuſq; drachmas VIII. petroſelini drach. IIII. ſinonis Syriaci drach. IIII. piperis albi drach. II. tuſa & cribrata exhibe ut dictum eſt. Eclegma colicis Nectareum. Facit & pleuriticis, & dyſpnoicis. Deducit mulieribus menſes. Eſt & concoctorium. Cumini hiſpani unc. I. piperis albi, zingiberis,utriuſq; tantūdem,uini dulcis aut Scybelitæ,aut protropi ſextarios III. uini falerni ſextarium unum. Mellis Attici libra unam. Arida tunduntur & cribrantur craſſiore cribro, Deinde cum uino coquūtur donec tertia pars ſuperſit, deinde affunditur uinum dulce ac rurſus coquitur. Mouere autem oportet ramulis rutæ uirga ſalicis exceptis,& ſalicis cortice obligatis. Habenda eſt ad manum etiam altera uirga ſimiliter rutæ ramulos recētiores complectens, quo prioribus exſiccatis recentioribus moueas. Poſtquam autem liquor ſemel atq; iterum ebullierit,injice mel ac rurſus coque, & excolatum per ſaccum liquorem repone. Vſu expetente myſtra tria ante & poſt cibum præbe.

Alia Scribonij Largi ex ſalice. Liberat à tota affectione. Corticis ſalicis drach. IIII. zingiberis aridæ drach. III. phœnicobalanos VI. numero, aquæ ſextarium unum & dimidium. Cōquito omnia rutæ ramulis mouens, & ubi tertia pars liquoris reſtiterit,tum excolato, & cyathos duos quotidie bibēdos dato. Hocuero per triduū facere oportet, & poſt triginta dierum interſtitium rurſus repetere, quo per annum potiones XXXVI. fiant. Bibitur enim hoc pharmacum per annum totum. In alijs exemplaribus hoc modo habetur. Corticis ſalicis uiridis drach. V. zingiberis ſicci drach. IIII. piperis albi drach. IIII. palmularū paſſarum maximarum, quas Græci patetos appellant, numero duas aut tres, rutæ uiridis ramulos V. aquæ pluuiæ ſextarios III. coquito ad tertias,& dato ut prædictum eſt. Alia Paccij Antiochi,à tota affectione liberās. Cornu cerui recens enati molliſſimi uſti ad albedinem cochlearia III. maioris magnitudinis. piperis albi grana X. aut IX. myrrhæ parum odoris gratia, omnia teruntur,& cochlea

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 274 sur 580

©BIUM

chlea Africana uarij coloris unà cũ testa itidem teritur, uino salerno per saccum non excolato affuso. Sit autem uini mensura cyathorum trium, Hæc omnia in fictili uase permixta ad prunas calfacimus, diligenter mouentes, ne quid ex pharmaco subsidat. Calfactum uero in ipsis irritationibus bibendum dato, itemq; sequentibus duobus diebus. Oportet autem diem unam ante, cibũ differre, & reliquis diebus prandio solo uti, in eoq; assumere cibum qui facile confici potest.

Alia confectio. Succi fœniculi sextar. IIII. mellis Attici sextar. II. croci drach. IIII. crocũ in linteolum purum ligato, Succũ uero & mel mixta in uase fictili coquito, & fasciculo croci moueto. Vbi uero densata fuerit ad arteriacæ spissitudinem, Crocum quidem expressum reijcito, pharmacũ uero reponito. Vsus tempore mystrum unum aut duo ante cibum dato.

Colica Sigonis, qua usus est Valens. Facit in summis doloribus data nucis ponticæ magnitudine, ex aquæ calidæ cyathis tribus, & confestim minuit dolores, & maxime si pruritus per totum corpus fiat. Facit & ad inueteratos splenicos, & ad uoluulosas affectiones. Facit hepaticis & ad febres per circuitum repetentes, ac uuluæ strangulatus, & uesicæ affectus. Est & arteriaca bona. Sinonis syriaci aut hispani drach. LX. piperis albi drachmas XL. seminis hyoscyami albi drach. XL. opij, corticis mandragoræ, utriusq; drach. X. croci drach. VI. mellis cocti quod satis est his excipiendis. Quantitas exhibitionis ostensa est. Alia exemplaria sic habent. Sinonis hispani drach. LX. piperis albi, seminis hyoscyami, utriusq; drach. XL. cornu cerui usti, opij, utriusq; drach. XX. corticis mandragoræ drach. X. croci drach. VI. mellis quod sufficit.

Cõfectio Lingonis colica, data ex frigida statim soluit dolores. Seminis hyoscyami albi drach. XX. opij, seminis dauci cretici, utriusque drach. X. petroselini drach. VI. croci, spicæ nardi, pyrethri, singulorum drach. IIII. euphorbij, opobalsami, cinamomi, singulorũ drach. II. Excipe melle cocto, & exhibe fabæ Aegyptiæ magnitudine cum aquæ tepidæ aut frigidæ cyath. III. in irritationibus.

Colica sedãs dolorẽ, qua usus est Cassius. Facit & ad internorũ affectiones, pharmacum est ualde bonum. Anisi, nardi Syriacæ, myrrhæ, singulorũ drach. VIII. piperis albi & longi, utriusque drach. XII. seminis seselis drach. VI. opij tantundem, croci, castorij, petroselini, iunci odorati, singulorũ drach. IIII. mellis Attici cocti quod satis est, Datur ponticæ nucis magnitudine.

Colica sedans dolorẽ Lucij, cõfestim eximit dolores, inscribitur Sicula. Myrrhæ, succi hyoscyami, opij, singulorum drach. VIII. radicis mandragoræ, piperis albi, croci, thuris, singulorũ drach. X. Excipe melle & præbe fabæ Aegyptiæ magnitudinem ex aquæ calidæ cyathis tribus ad noctem.

Colica sedans dolorẽ Euschemo Spadoni inscripta. Bibitur in dies triginta. Seminis brassicæ sylueſtris, phu, cinamomi, iridis Illyricæ, acori, asari, opopanacis, myrrhæ, nardi Indicæ, opij, costi, succi mãdragoræ, castorij, singulorũ drach. VI. trium piperis generũ, mei, seminis dauci cretici decorticati, singulorũ drach. XII. excipe melle cocto ac præbe fabæ Aegyptiæ magnitudinem, febre carentibus cum uini mulsi diluti cyath. IIII. febrientibus cum aqua mulsa. Hac etiam in infusis utebatur nucis ponticæ magnitudine, cum fœni græci decoctio cyathorum IIII. & oleo cui ruta incocta est item cyathorum quatuor.

Ad easdem affectiones confectio Brenitij. Croci, opij, opopanacis, myrrhę, iridis, acori, mandragoræ, asari, costi, nardi Indicæ, dauci Cretici, Mei, singulorũ drach. VI. piperis albi & longi, gentianæ, stœchadis, cassiæ, phu pontici, singulorum drach. VIII. excipe melle.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 275 sur 580

©BIUM

De dyſentericis. Cap. V

DE dyſentericis equidem quæ in uniuerſum noſſe oportet, iam ante dictũ eſt, tum in curãdi methodi libris, tum etiã nũc in ſermone de hepaticis habito. Reliquũ eſt igitur de uere dyſentericis agere, in quibus neq; hepar affectũ eſt, neq; alia aliqua affectio eſt, præter inteſtinorum ulcerationem, aut nudam, aut cum putrefactione aliqua obortam, quam Medici cõſueto uocabulo Nomen appellant. Quæcũq; igitur ad tales affectiones commoda ſunt, & iam frequenti experimento cognita, ea in principio ſubſcribentur.

Quæ ab Andromacho ad dyſenteriam ſcripta ſunt.

POtio ad dyſentericos & hæmoptoicos. Floris roſarum, opĩj, acaciæ, gummi, ſingulorum drach. III. balauſtij tantundem. ſucci hypociſthidis tantundem. gallarum drach. II. ſeminis plantaginis tantundẽ, & ſucci eius tantũdem. lycij Indici drach. I. ſucci roſarũ drach. I. Fac paſtillos drachmæ unius. Vtere uarie.

Ad dyſentericos & cœliacos, confectio ex fructibus. Mala punica integra XX. mala cotonea XX. erui ſextar. I. prunorum ſylueſtrium ſextar. II. Sorborum Epheſinorũ ſextar. II. Rhois Syriaci ſextar. III. pira Terentiana XX. mala Ceſtiana XXX. ſiliquas XL. baccarum myrti nigrarum ſextar. III. muſti aminei ad tertias decocti ſextarios XLVIII. Coquito ſimul ad mellis ſpiſſitudinem & in figulino reponito. Alia ex fructibus ad eadem. Stomachum ſubuerſum reſtituit, Imponitur etiam forinſecus. Mala punica X. cotonea XX. mala orbiculata XV. ſorborum ſextar. II. meſpilorum ſextar. I. glandium ſextar. unum. Rhois Syriaci ſextar. I. rubi faſciculum manipularem, baccarum myrti nigrarum ſextarium unum. palmas paſſas, pateros Græci dicunt XXX. acinorum aridorum ſextarium dimidium, prunorum ſylueſtrium ſextar. I. ſiliquas magnas X. œnanthes ſexuncem, cornorum ſextarium unum mala citria V. paſſi Cretici ſextarios XVI. Coquito ſimul & reponito in uitro, utere ut priore.

Ad dyſentericos qua utor. Gallæ, fructus ericæ, opĩj, ſingulorum drach. IIII. cum aqua redigito in paſtillos duorum obolorum. Dato ex aqua aut uino.

Ad dyſentericos Clidion. Nardi, croci, utriuſq; drach. VIII. aloes drach. IIII. ego drach. II. thuris drach. II. acaciæ drach. IIII. myrrhæ drach. IIII. ſucci hypociſthidis drach. IIII. alĩj drach. VI. roſarũ ſiccarum drach. IIII. lycij Indici drach. IIII. tragacanthæ drach. IIII. opĩj drach. IIII. alĩj drach. I. obolos II. piperis drach. II. alĩj etiam iridis drach. II. Excipe aqua. Quidã etiam cinamomi drach. II. & dimidiã. gallæ drach. II. fac paſtillos obolorũ duorũ ponderis. Exhibe cum uino myrteo.

Ad dyſentericos & cœliacos paſtillus Beritij. Nardi, croci, utriuſq; drach. II. myrrhæ, ſucci hypociſthidis, aloes, opĩj, tragacanthæ, lycij Indici, gallæ, aniſi, acaciæ, piperis, rhei pontici, ſingulorum drach. I. tragacantham in uino macerato, & reliqua trita commiſceto, paſtillosq; drachmæ unius formato, atque ipſos exuino dato. Clidion ad dyſentericos. Acaciæ drachmas XXV. ſeminis hyoſcyami drach. LVI. baccarum myrti tuſarum drach. CLX. rhois Syriaci drach. LXX. & ſucci eius drach. II. & dimidiam. thuris drach. LXXV. Omnia torrefacta terito & uino nigro excipito. Datur ſummum drach. I. Ad dyſentericos & cœliacos. Vini falerni ſextar. VI. mellis Attici lib. VI. coquito ſimul ad multam ſpiſſitudinem, utere pleno cochleario ad delingendum dato.

Ad dyſentericos & omnia interna uitia, paſtillus ab Eudemo ſeniore.

CRoci, caſſiæ fiſtulæ, utriuſq; drach. II. nardi drach. I. myrrhę, aluminis, ſucci papaueris, ſingulorum drach. II. cum aqua paſtillos formato, & dyſentericis ex uini cyathis duobus dato, febrientibus ex aqua, hepaticis & peripneumonicis ex aqua mulſa. Ita etiam pleureticis & tuſſientibus.

Aliud

©BIUM

Aliud,ad dyſentericos. Seminis fœniculi,aniſi,apij,malicorij, ſingulorum drach.IIII.opij drach.II. cum aqua redige in paſtillos duorum obolorum. Dato unum ex aqua. Ad dyſentericos & cœliacos ex libris Antipatri. Piperis nigri drach.IIII.gallæ drach.IIII.myrrhæ drach.II.croci drach.II.nardi drach.I.lycij drach.I. ſucci hypociſthidis,acaciæ, ramentorũ loti,gũmi,ſingulorũ drach.II. opij,aloes,aniſi,ſingulorũ drach.I.Rhois obſoniorũ,drach.II.Excipe ſucco rubi & utere. Ad dyſentericos, cœliacos,& hæmoptoicos,è Cornelio medico. Myrrhæ,thuris, aloes,croci,opij, rhois Syriacæ & coriariæ,lycij indici,acaciæ, malicorij, ſucci hypociſthidis,gallę, balauſtiorũ,ſingulorũ par põdus in paſtillis cogito,& ad noctem febre carentibus ex uino,febricitantibus ex frigida dato.

Aliud ad dyſentericos Valentis. Myricæ fructus,rhois Syriaci,opij,petro ſelini, ſingulorũ par pondus torreto ac terito, & cum aqua in paſtillos reducito magnitudine fabę,Da in noctem febricitantibus ex aqua calida,nõ febrientibus ex uino. Ad dyſentericos ex ſcriptis Lucij. Styracis drach.II.opij,croci, acacię, gallæ,fructus myricæ ſingulorũ drach.I. cum aqua paſtillos facito ac da to fabæ Aegyptię magnitudinẽ cum uino. Ad dyſentericos & hæmoptoicos,ſtatim à prima potione cohibet fluxum. Cochlearũ uſtarum drach.XII.cornu cerui uſti drach.XX.obol.II.baccarũ myrti nigrarum drach.XV.opij torrefacti drach.V.obol.II.gallæ toſtę drach.V.obolos II.œnanthes drach.VI.ſucci hypociſthidis drach.V.obolos II.radicis mandragorę drach.XII.ſucci rhois,terrę aſteris,utriuſq; drach.XII. rhois culinarij drach.IIII.malicorij toſti drach.VII.thuris drach.VIII.corticis pinus torrefacti drach.VI,ſeminis apij drach.XIIII. hyoſcyami toſti drach.X.rhois coriarij ſextar.II.acaciæ toſtę drach.V.obol.II. Vini nigri, quo rhus coquatur ut craſſiſſimus ſuccus fiat. Coquito itaq; cum uino, atq; colato,& cum ſucco reliqua ſubacta in paſtillos drachmales,& triobolares,ac diobolares cogito,& pro habitu exhibeto.febricitantibus cum aquæ calidę cyathis III. Nõ febrientibus cum uini cyathis II.In alijs exemplaribuscornu cerui drachmæ VI.oboli II.habentur,& gallæ drach.VII.& acaciæ tantundem.

Ad dyſentericos Flauij Pyctæ,id eſt,pugilis. Baccarum myrti aridarum tuſarum ſextarium unum.roſarum ſiccarum tuſarum,ſextariũ dimidium.fecis malabathrini drach. II. baccarũ iuniperi drach. XXX. pirorum aridorum tuſorum ſextar.I.corticis pinus drach.XII. myrrhæ drach.I.gallas V. ſiliquarum tuſarum ſextarium unum.Dantur ad ſummum drach.VIII.Dato aridum cum uino diluto.Quæ uero craſſiora ſunt palmulis pinguibus excepta exhibeto.

Ad cœliacos.Siſtit fluorem confeſtim. Fructus myricę drach.IIII.rhois cibarij drach.IIII.baccarum myrti nigrarum drach.IIII.acaciæ drach.II.ſucci papaueris drach.I. excipe malorum ſpiſſamento & fac paſtillos drachmæ ponderis, ac utere cum oui aſſati uitello. Vbi uero bibendum dare uolueris,radicem rubi, aut myrtum,aut mala cotonea coquito,atq; decoctum horum frigidum cyathorum III.menſura cum pharmaco dato.Facit & lienterícis.

Potio ad internos fluores,forinſecus etiam cum melle cocto impoſitũ facit. Aniſi drach.II,ſucci hypociſthidis ſeſquidrachmam ſeminis roſarũ ſeſquidrachmam.ſucci papaueris drach.unã,myrrhæ drach.unam.crocomagmatis drach.I. Dantur cum aqua oboli.III.& duo,& unus item. Potio ad omnem fluxionem & inflationem,Lucij Tarſenſis. Aniſi,ſeminis apij,utriuſq; drach.II.ſeminis anethi,dauci,tordylij,ſingulorũ drach.IIII. opij,ſeminis hyoſcyami, utriuſq; ſeſquidrach.Excipe aqua atque ita utere. Potio ad fluxũ muliebrem ſiſtendum,ut Apollonius. Corallí obol.III.balauſtij obolos III.gũmi obolum unum. excipe oui crudi candido,& dimidium totius cum aquæ cyath.IIII.præbe.

Infuſa

©BIUM

Infusa Dysentericis commoda.

INfusum ad dysentericos, Isidori, ad exulcerationes factas in intestino recto. Cineris chartę drach. x. aluminis scissi drach. IIII. auripigmenti drach. IIII. sandarachæ drach. III. squamæ æris, omphacij, utriusq; drach. III. croci, succi papaueris, utriusq; drach. II. calcis uiuæ drach. v. Trita misce & excipe uino dulci, ac forma pastillos drachmarum trium, & duarum ac unius ponderis. Vsus tempore uino austero diluũtur ad strigmentitiam crassitudinem, miscenturq; succi ptisanæ cyathi duo. Infundito hæc simul ægroto ita ut tum de ptisanæ succo, tum de pharmaco pro uiribus ipsius sumas.

Infusum Faustianum. Auripigmenti drach. XII. chartæ ustæ drach. XXX. sandarachæ drach. VI. calcis uiuæ drach. X. alij XII. cogito in pastillos. quatuor drachmarum, & cum plantaginis succo, in quo spissamenta incocta sunt, infundito. aut uini diluti cyathos III.

Infusum quo utor Athenæi. Concordat Harpocrę, Magno Philadelpho, Aristolao. Omphacij drach. VI. aluminis scissi drach. VI. calcis uiuæ, squamæ æris, utriusq; drachmas VI. auripigmenti drachmas VIII. sandarachæ drach. III. chartæ ustæ drach. XV. Cum uino myrteo pastillos drachmarum IIII. aut III. formato. Infunde cum uini diluti cyathis IIII. & aquæ tepidæ cyathis duobus. Quandoq; etiam cum aqua pluuiali.

Infusum quo utor. Chartæ ustæ drach. XXX. auripigmenti drach. XII. gallæ drach. IX. calcis uiuæ drach. XVI. bituminis drach. XVI. sulphuris uiui drach. XVI. sandarachæ drachmas XVI.

Infusum aliud ut Idius. Aeris usti drach. XXIIII. calcis uiuæ, aluminis scissi, utriusq; tantundem. chartæ ustæ drach. XXX. auripigmenti drach. XII. sandarachæ drach. XII. Excipe uino myrteo, aut rosarum decocto, quæ cum uino austero ad dimidias coctæ sunt & expressæ, forma pastillos, eosq; infunde cum aqua.

Infusum ab Eubulo. Squamæ æris drach. XX. chartæ ustæ drach. XVI. calcis uiuæ drach. VI. auripigmenti drach. VIII. sandarachæ drach. XV. omphacij drach. III. fecis uini ustæ drach. I. excipe uino myrteo, & infunde cum uino diluto calido. Infusum Heræ. Chartæ ustæ unc. I. calcis uiuæ unciam dimidiam, cadmiæ unc. I. auripigmẽti unc. unã. Ex hoc arido cochlearia duo cum decocto baccarum myrti, aut uino myrteo cyathorum IIII. mensura infunde. Calcem uero cum succo plantaginis extingue.

Infusum aliud eiusdem. Sandarachæ, auripigmenti, utriusque drach. VIII. acaciæ drach. IIII. calcis uiuæ drach. IIII. excipe uino austero, & coge pastillos drachmarum trium. In debilibus uero minus cum uino diluto infunde.

Aliud, Sandarachæ drach. VIII. calcis uiuæ recentis drach. X. chartæ ustæ drach. VIII. alij drach. XXX. malicorij, gallarũ, acaciæ, singulorũ drach. V. mænarum aceto conditarũ ad dies uiginti unũ, ac ustarũ drach. III. auripigmẽti drach. XVI. Vruntur mænæ in olla cruda, Et aliqui arido medicamento utũtur, aliqui in pastillos cum myrti baccarũ decocto cogunt. Si uero non moretur pharmacũ retentum, ante eius usum polygoni succum aut muriam infundito.

Infusum quo utor Aphtha appellatũ, Rois Syriaci, gallarũ ustarũ, utriusq; drach. XV. chartæ ustæ tantundẽ. suberis usti drach. XV. panis Alexãdrini sicci usti drach. XV. auripigmẽti drach. VIII. sandarachę drach. X. acacię drach. V. ceruse drach. VIII. calcis uiuæ drach. X. spumæ argẽti drach. III. Excipe uino ueteri & forma pastillos, alios duarũ, alios triũ, alios quatuor drachmarũ põdere. In principio quidẽ per plantaginis aut sanguinariæ, aut helxines succũ infundito, qui si nõ adsint, aquam. Si uero uigor sit, & morbus fortis cum dolore, cũ fœni græci

aut

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 278 sur 580

©BIUM

aut ſeminis lini decocto infunde. In declinatione aũt cũ decocto myrti & rubi ui no coctorũ. In pueris cyathorũ duorũ copia, In fœminis trium, in uiris quatuor.

Infuſum quo utor Gemelli. Auripigmenti drach. VIII. ſandarachæ drach. IIII. calcis uiuæ drach. VIII. ſquamæ æris. drach. VI. aluminis ſciſſi tantundẽ, omphacij drach. VIII. lycij Indici tantundẽ. ſucci papaueris drach. IIII. ſucci hypociſthidis tantundẽ. croci drach. II. ego aũt drach. IIII. chartæ uſtæ drach. VIII. Infunde cum uino dũluto. Infuſum Agathij. Auripigmẽti drach. II. ſandarachę drach. V. calcis uiuæ drach. III. chartæ uſtæ drach. IIII. Ex hoc pharmaco drach. III. cum ſale trito infundito in aquæ frigidæ cyathis VI. Infuſum Nicoſtrati ad dyſentericos, quo Menãder uſus eſt. Calcis uiuæ drach. I. gypſi drach. VIII. acaciæ drach. II. omphacij drach. I. ſtibij drach. III. thuris drach. I. gallæ drach. IIII. tragacanthæ drach. II. cum uino myrteo cogito in paſtillos. Reponũtur reliquijs ab expreſſo uuarum ſucco reſtantibus ſtipati, ne tranſpirent.

Infuſum ad dyſentericos Thamyræ. Auripigmenti drach. II. aluminis ſciſſi drach. II. cadmiæ tantundem. calcis uiuæ nouæ drach. I. chartę uſtæ drach. II. ſuberis ex dolio uini falerni uſti drach. VII. & dimidiam. Cum ſapa aut paſſo hiſpano apud te recocto, paſtillos cogito. Cæterũ paſtillis rurſus tritis cochlearia II. infundito. Reliquis pro uiribus cum lenticulæ decocto, Si lenticula non adſit, rubũ cum roſis aridis decoquito, & ſeorſim myrti baccas cum uino auſtero coquito, & utriuſq; cyathum unum miſceto. Quandoq; uero uini cyathos IIII. & rubi decocti cyathos II. Facit item in potu acceptum pro uiribus ad cochlearij plus minus menſuram ex frigida aqua.

Infuſum ut Deletius Epagathus. Auripigmẽti drach. XII. ſucci hypociſthidis drach. III. ſandarachæ drach. III. chartæ uſtæ drach. XXX. calcis uiuæ drach. XXIIII. balauſtij drach. XLVIII. Balauſtium in uino ueteri auſtero coquitur. Deinde cum decocto reliqua teruntur, formanturq; paſtilli drachmarum quatuor, quidam unciæ ponderis faciunt. Infunduntur autem in myrti baccarum & lenticulæ decocto.

Quæ ab Aſclepiade ad dyſentericos ſcripta ſunt, Quorum aliqua etiam cœliacis conueniunt.

VIni myrtitæ ſextarios III. Rhois rubri heminam I. mellis Attici cocti lib. I. Rhoẽm & uinum coquito rubi ramulis mouendo, & ubi tertia pars reſtiterit, liquorẽ exprimito, eiq; mel adijcito ac rurſus coquito donec ſpiſſetur. Datur myſtrum ante cibũ. Aliud, Rhois Syriaci, farinæ polentæ, uuæ paſſæ nõ exacinatę, ſingulorũ drach. II. malicorij tuſi & cribrati drach. I. excipe melle cocto, dato myſtrum ante cibum.

Paſtillus cœliacis & dyſentericis. Ouum crudum recens perforato & in uaſculum euacuato, & cum teſta ſubſcripta menſurato, olei omphacini teſtam oui unam, piperis albi tenuiſſime triti tantũdem. gallarũ omphacitidũ tantundem. farinæ tritici tantũdem. Omnia ſubacta & mollita in paſtillos redigito, & in ſartagine fricta ante cibum dato. Aliud. hoc ſcimus multos uſos à morbo liberatos eſſe. Gallarum ſubtiliſſime tritarum cochlearium. piperis albi, rhois rubri, malicorij tenuiſſime triti, ſingulorũ tantundem. Omnia mollita oui luteo excipe, & in uacuam mali punici teſtam conijce, atque obturato cum farina oſculo ipſius, ad prunas torre, deinde depurgata mali punici teſta, cochleariũ unum comedendum exhibe. Catapotia, cœliacis, dyſentericis. Gallarum omphacitidum nõ perforatarũ drach. IIII. opij hiſpani drach. II. petroſelini drach. I. excipe aqua, fac catapotia, & da magnitudine ciceris: uirium tamen ratione circa menſuram habita.

Aliud

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 279 sur 580

©BIUM

Aliud Aſpaſij,pharmacũ generoſum. Petroſelini,fructus ericæ,rhois Syriaci,opij,ſingulorũ drach.II.cum myrti decocto in catapotia redigito,ac dato ut dictum eſt. Paſtillus ſedans dolorẽ, cœliacis & dyſentericis. Et bibitur & infunditur. Quandoq; etiã ipſo pro cataplaſmate utimur excipientes melle cocto. Seminis hyoſcyami drach.IIII.ſeminis apij tantũdem,aniſi, florũ roſarũ, utriuſq; drach.II.hypociſthidis,opij,utriuſq; drach.I. Cũ aqua trita in paſtillos reducito, & obol.III.exhibeto.Febrẽ nõ habẽtibus cũ uini diluti cyathis tribus, febricitantibus cũ aqua. Aliud cœliacis,dyſentericis pharmacũ accõmodatum,& bibitur & infunditur, & forinſecus impoſitum auxiliatur. Seminis apij,ſeminis hyoſcyami,aniſi,fœniculi,ſingulorum drach.IIII. opij,Rhois Syriaci,utriuſque drach.II. ſucci hypociſthidis, balauſtij,ſingulorum drach.I. excipe aqua & coge paſtillos,dato ut prædictum eſt. Paſtillus aromaticus,cœliacis, dyſentericis,Berytij appellatus.pharmacũ accõmodatum.Siſtit confeſtim. Croci drach. IIII.nardi Indicæ,aniſi, utriuſq; tantundem.myrrhæ drach.II.aloes Indicæ,ſucci hypociſthidis,ſucci papaueris, gallarũ omphacitidũ, tragacanthæ, piperis albi, ſingulorum tantundem.Excipe uino & forma paſtillos,dato obolos.III.

Paſtillus Philippi,ad dyſentericos inueteratos,ſedãs dolorẽ, Bibitur & infunditur. Balauſtij,acaciæ,ſucci hypociſthidis,Rhois,opij,thuris,myrrhæ,baccarum myrti nigrarũ,croci, gallarũ,lycij,aloes, Rhei põtici,malicorij,ſingulorum drach.IIII.Excipe uino Italico,& coge paſtillos pondere obolorũ III. da non febrientibus cum uino,Febrientibus cum aqua mulſa. Paſtillus ſedans dolorem,præclare inducens ſomnum. Ad inueteratos dyſentericos. Chartæ uſtæ drach.X.ſandarachæ,auripigmenti,ſquamæ æris, aluminis ſciſſi, omphacij,calcis uiuæ,ſingulorũ drach.V.croci, opij,utriuſq; drach.II. Singula diligenter trita in paſtillos drachmales cum uino myrtite coagmentato,ac utitor. Infunduntur ad ſummum ex eo drachmæ III. Mediũ duæ,minimũ una. In cõficiendo autem omphaciũ cum opio ubi ſit in uino myrtite maceratum.Crocus ſeorſum teratur. deinde ſimul mixta probe terito, & additis aridis unito,animaduerſione habita ne pharmacũ à calce uiua exuratur.Si tamen tale quid cõſequatur,de myrtite ſuffuſiciẽter affunde ut omnia diſſoluantur. Oportet autẽ calente adhuc pharmaco paſtillos formare. Vſus iuxta appõderationis uariationem,fit ſecundũ quod ægri ſubtili aut hebete ſenſu prẽditi,id tolerare poſſunt,& ſecundum magnitudinem affectionis. Infundito autẽ diligenter in nõ febricitantibus cũ uini auſteri diluti cyathis VI.in febrientibus cũ aqua,aut decocto palmularũ,aut roſarũ,aut myrti. Ante infuſionẽ detur panis nõ febrientibus cũ uino diluto. febriẽtibus ex aqua.

Alius dyſentericis non febrientibus, facit cõfeſtim. Chartæ uſtæ drach.X. ſandarachæ,auripigmẽti,ſquamæ æris,aluminis ſciſſi,omphacij,lycij Indici, acaciæ, ſucci hypociſthidis, calcis uiuæ, ſingulorum drach. V. croci, opij,utriuſque drach.II.excipe uino myrteo, & forma paſtillos magnitudine differentes.Infunduntur ad ſummũ drachmæ IIII. Infundere autem oportet quantitate pharmaci ad magnitudinem affectionis apponderata. Sitq; liquor paſſum creticũ diluẽtũ, & ex eo ad ſummum cyathi VI.infundantur.

Epithemata cœliacis,dyſentericis. Seminis hyoſcyami albi, apij,utriuſque trientem,aniſi,floris roſarum,ſucci hypociſthidis,balauſtij,Rhois Syriaci,ſingulorum ſextantẽ.ſucci papaueris unc.I.Hæc ſingula cũ uino myrteo terito,deinde miſta in paſtillos cogito, eosq; in umbra ſiccato. Inde uero quantum ſufficit tundens & cribrãs palmis paſſis excipito,deinde linteolo infarcta uentri imponito.

Aliud. Succi acaciæ,malicorij,ſeminis hyoſcyami,opij,gallarum,omphacij, Rhois Syriaci culinarij, ſingulorum quadrantem,baccarum myrti nigrarum he-

minam

minam unam,tundito,cribrato, & uino auſtero ſubacta in paſtillos coagmentato, eosq; in umbra ſiccato. Vſus iam oſtenſus eſt.

De affectionibus & uitijs ſedis. Cap. VI

SEdis uitia & affectus ob multas cauſas difficilem curã accipiunt. Multo enim ſenſu particula hæc prædita eſt, dictum autẽ ſæpe eſt eiuſmodi particulas facile per acriora & auſtera pharmaca irritari. At uero & ipſe retrimẽtorum alimenti tranſitus per ſe mordax eſt, & hoc magis ubi eruperit ipſa bilis,& ſeroſi quidam aliquando humores, Quibus accedit & hoc,quod neq; ſtatum tempus habeant medici ad imponẽda pharmaca, ſed plerumq; tempore minime conuenienti ægri ad excernẽdum concitantur. Quin & humiditas ac caliditas ipſius loci, ſiccantibus ſimulq; frigefacientibus opus habens, non parum confert ad hoc ut ægre curabilis ani affectio exiſtat: ſi quidem mordent adſtringentia, Verum locus ſubtili ſenſu præditus, acrimoniam ferre non poteſt. Ob id igitur aptiſſima ipſis pharmaca ſunt, quæ citra aſpretudinem adſtringunt, Qualia maxime ſunt ex metallicis,quæ neq; acria,neq; acerba penitus exiſtunt. Hæc enim lota citra mordacitatem id quod oportet operantur. Horum itaq; in ſumma dictorum memores,deinceps materiæ ſyluam experimento cognitam ſubſcriptam habebitis.

Medicamenta Sedis ſeu ani ab Andromacho conſcripta.

MEdicamentũ ſedis quo utor. Ceruſſæ,ſpumæ argenti,utriuſq; drach. v. thuris, aluminis ſciſsi, utriuſq; drach. III. croci obolos III. Vini & roſacei quod ſatis eſt. Aliud ad ſedem, ut Apollonius, quo utor. Lycij Indici,ſextantẽ.œſypi unc. I. ceræ Tyrrhenicæ trientẽ.alij ſextantẽ. Roſacei quod ſatis eſt. Aliud, Butyri ſeſcuncíam.ceræ ſeſcunciã.medullæ ceruinæ unc.unã.œſypi, unc.I. thuris unc. I.aluminis ſciſſi quadrantẽ, lycij ſextantẽ. Vini & roſacei quod ſatis eſt. Aliud ut Nicoſtratus. Ceræ Tyrrhenicæ unc. I. lycij Indici ſextantem.balauſtij unciam dimidiã. œſypi unc. I. acaciæ unc. dimidiã. roſacei trientem. Aliud ut Herophilus. Roſarum ſiccarũ aut uiridium drach II. ceruſſę drach. II. pompholygis drach. II. croci drach. II. ſpumæ argenti lotæ drach. II. meliloti drach. II. iũci odorati drach. I. ſucci papaueris drach. I. œſypi drach. I. oui aſſati uitellum unum. Roſacei quod ſufficit, ſucci plantaginis cyathos duos.

Aliud faciens & ad prurítus. Spumæ argenti libram dimidiam. thuris, terræ ſamiæ,utriuſq; unc.unã. œſypi ſextantẽ, roſacei ſextantem. melini libram dimidiam. Arida in umbra cum uino falerno terito, œſypumq; infarcito, & affuſis duobus ungentis terito ac commiſceto. Aliud ad ſedem quo utor, ad condylomata, inflammationes ani ac rimas. Ammoniaci thymiamatis, lapidis hæmatitę, thuris, aluminis rotundi, ſingulorum drach. II. gallæ, croci, utriuſq; drach. I. terebinthinæ drach. I. ceræ tyrrhenicæ drach. XII. roſacei heminas. IIII. excipe peſſo cum Syriaco, in reliquis cum roſaceo.

Medicamentum ſedis ex cerebellis. Adipis anſerini curati, ceræ, thuris, medullę cerui, florum roſarum, pompholygis, cadmię, plumbi loti, ſingulorũ drach. IIII. ceruſſæ drach. VIII. cerebri gruis drach. II. ſucci papaueris ſeſquidrachmam. œſypi drach. V. ſucci ſeridis heminam unam, roſacei heminam dimidiam.

Medicamentum ſedis à Ruſtico, quo utor. Roſarum uiridium drach. VIII. lactis muliebris heminam unam, ſpumæ argenti drach. XL. ſucci papaueris drach. XL. oua cruda integra duo, butyri drach. XVI. œſypi drach. XVI. malicorij drach. XVI. mellis drach. C. in alio exẽplari heminã dimidiã. ceræ drach. XL. roſacei aut myrtei heminã dimidiã. Verũ Heras pro œſypo adipem anſerinũ pari pondere coniecit, & ſpumæ argenti drach. X. lactis heminas IIII. & oui uitellum aſſatum.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 281 sur 580

©BIUM

Aliud à Tyranno. Spumę argenti ſextantẽ.ceruſſæ ſextantẽ & unc.dimidiã. thuris unc.I.myrrhæ unc.I.cadmiæ ſeſcunciã.aluminis ſciſſi trientem.ceræ trientem. Vinum & roſaceum. Aliud Samithræ ad multa commodum. Spumæ argẽti drach.XII.ceruſſæ drach.II.chalcitidis drach.II.miſyos aſſati drach.I. terebinthinę drach.VI.olei & aquæ heminas IIII. Pinguis cõpoſitio ad Achoras & pſoras. Spumæ argenti,ceruſſæ utriuſq; drach.XXXII.atramẽti ſutorij drach.XVI.ſulphuris uiui drach.VIII.olei myrtei & aceti quod ſufficit.

Alia pinguis Galli. Spumæ argenti drach.XXIIII. ceruſſæ drach.XXIIII. myrrhæ drach.VIII.thuris drach.X.olei myrtei drach.XIIII. Vini auſteri tantundem. Alia pinguis qua utor, Cleophanti. Olei myrtei,lentiſcini,roſacei, ſingulorum drach.XVI.ceruſſæ libram unam.ſpumæ argenti lotæ ſexũcem. Vini ueteris Italici ſextar. dimidium. ceræ trientem. Alia ex nouem medicamentis conſtans,Enneapharmacos dicta. Mellis partem unam.cerę albæ partem I.medullæ ceruinæ,myrrhæ,utriuſq; partem unam. butyri partem unã.adipis anſerini, adipis uitulini, utriuſq; partem unam. terebinthinæ partem unam. olei partem unam.aliqui & ricinini partem unã. Alia Xanitæ multi uſus. Ceræ drach.XVI.butyri drach.X. œſypi drach.X.adipis anſerini drach.VIII. terebinthinæ drach.VIII.medullæ ceruinæ drach.IIII.Roſacei parum.

Alia ex ruta. Spumæ argenti minam unam. rutæ minam dimidiam, alij minam unam.aceti drach.IIII.olei quod ſatis eſt. Alia ad obturationes & alia ſedis uitia. Plumbi uſti & loti drachmas X.ceruſæ drach.IIII. ceræ drach.XII. adipis porcini uel anſerini drachmas IIII. olei quantum ſufficit.

Ad obturationes & uitia ſedis compoſitio Icodoti,qua Aſtainus curatus eſt. Oeſypi drach.unam.obolos III.adipis anſerini per hyemem curati drach.VI.per æſtatem drach.IIII. medullæ ceruí aut cameli drach.II. ceræ Tyrrhenicæ drach. VIII.plumbi uſti & loti drach.IIII. ladani drach.II.adipis uitulini drach.IIII. terebinthinæ drach.IIII.ceruſſæ drach.II.ſpumæ argenti drach. unam.roſacei heminæ quartam partem,hoc eſt ſeſquicyathum, hoc eſt ſextantem & unciam dimidiam. Arida cum liquidis committito. Quando uero temporis progreſſu fuerit induratũ,diſſoluit roſaceo,& adipe anſerino,facit & ad contractos articulos.

Ad condylomata quo melius nullum reperitur. Aluminis ſciſſi drachmas III.ceræ drach.VIII.croci drach. IIII. opobalſami drach. unam.œſypi drachmas VIII.thuris drach.IIII.aloes drachmas IIII. liqueſcibilia liquefacito ac cum aridis tritis committito.

Ad prolabentem podicem.Aſclepiadę pharmaca ex V.externorum.

AD prolabentes podices ut Archelaus. Recrementi plumbi drach.VIII. Rhois Syriaci drach.VIII.floris roſarum drachmas IIII.myrrhæ Minnææ drach.II.admoue ſiccum,ubi prælaueris uino auſtero aut lentiſci decocto.

Aliud, Gallæ omphacinæ,malicorij ſicci,rhois coriariæ,ſingulorũ drach.II. plumbi uſti drach.IIII.Spumæ argenti drachmas VIII.trita inſpergito.

Aliud, Balauſtij drach.unam.malicorij drach.II.ſeminis hyoſcyami drach. II.ceruſſæ drach.VIII.myrrhæ drach.II.plumbi loti drach.II.tritis utitor.

Aliud, Corticis pinus,ſpumæ argenti, mannæ,ſingulorum drach.II. pilularum cupreſſi aridarum drach.II. plumbaginis drach.II. trita inſperge,ubi prælaueris uino acerbo.

Pharmacum noſtrum ad procidentem ſedem. Fructus ericæ, gallarum,acaciæ,ceruſſæ,ſucci hypocyſthidis,corticis pinus,thuris,myrrhæ Minnææ,ſingulorum drach.IIII.arida trita inſperge;uino auſtero prælotis locis.

De hæmor-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 282 sur 580

De Hæmorrhoidibus. Cap. VII

QVæ Aſclepiades in quinto externorũ de hæmorrhoidibus ſcripſit, in ſubſcripto ſermone continentur. Quando quidẽ uero plurimæ hæmorrhoides opus habent extractione ad facilem pharmacorũ impoſitionem, neceſſe eſt etiam huiuſmodi compoſitiones ſubſcribere.

Extractorium hæmorrhoidũ Magni Tarſenſis. pharmacũ accõmodatum. Piperis, nitri, utriuſq; drach. I. terito & admoueto ante reliquorum pharmacorum impoſitionem. Aliud, Spumæ nitri, fellis tauri, ſtaphidis ſylueſtris, ſingulorum drach. I. trita adhibe, modico addito melle. Aliud, Succi abſinthij drach. I. fellis tauri, ſtaphidis ſylueſtris, utriuſq; drach. I. Aliud ut Diogenes. Succi cyclamini, mellis, utriuſq; parem menſurã coquito in uaſe æreo, ad cerati liquidi ſpiſſitudinem. Aliud ex ſcriptis Largi, quod uix pronuẽtes extrahit hemorrhoidas. Succi cẽtaureę drach. II. aluminis liquidi drach. II. miſyos drach. I. ſtaphidis ſylueſtris drach. I. excipe melle & anum obline, aut lanã ex eo madefactam in ſedẽ inde. Poſtq; uero hoc pharmacũ promptitudinẽ induxerit ad egerendum, & tumor hæmorrhoidarũ procíderit, pharmaca ad hæmorrhoidas conſcripta adhibeto. Quando uero aliquod huiuſmodi pharmacũ illitũ ſedem ac anum ipſam extrahit, neceſſario tales confectiones adhibemus, qualis eſt & Nicodemi Romæ medicantis, quæ Euaphion à lenitudine appellatur. Ceruſſæ unc. I. ſpumæ argenti quincuncẽ. cadmiæ beſſem. aut pompholygis unc. I. olei myrtei beſſem. Vini boni beſſem. butyri unc. I. Ad ſedem inflammatã ac prolapſam. Gallam flauã coctam ac tritã imponito, cum uino ſi fortiore uti uelis, aut cũ aqua ſi mitiore. Succus item Echini facit ad inflammationes & prolapſam ſedem.

Aliud, Corticis pinus drach. VIII. pilularũ cupreſſi aridarũ drach. II. prælotis uino auſtero inſpergito. Cæterũ ad ardentes ſedis dolores, oui aſſati uitellum uino albo terito, & cerato myrteo exceptũ illinito. Verũ ad pruritus cimoliam tritam cerato myrteo excipito. Ad rimas uero tum ſedis, tum pudendi, raſuram linteolorum urito, eiuſq; cinerem cum pari amylo tritum ſucco foliorum oleæ ammixto, illinito. Paſtillus ad eminentias. Aloes, croci, utriuſq; drach. II. & dimidiam. aluminis ſciſſi unciam unam, terito uino Aminæo ac utitor.

Ad pudendorum affectiones. Cap. VIII

EXulcerati pudẽdi cognitio ex manifeſto circa ipſum dolore cõtingit, una cum hoc quod & circa mictiones excernitur quid ex corpuſculis ulceri ipſi inſidentibus. Diſcernuntur autem hæc ab eis quæ ex ueſica feruntur, quod ſtatim circa primũ exitum illa appareant, uerũ ex ueſica delata ipſis urinis ammixta ſunt. Cæterũ ulcera pudendorũ & circa ſedem citra inflammationẽ cõſiſtentia, reſiccãtibus ualde indigẽt pharmacis, qualia ſunt, quod ex charta uſta conſtat, & anethũ uſtum ſiccũ, & cucurbita uſta. Verum ſiccis & recentibus ulceribus, etiam aloe bonum eſt pharmacũ, ſi eius aridæ puluillus inſpergatur. Omniũ autẽ maxime dolorem ſedat, neq; ullo minus efficax eſt pompholyx. Si uero humectiora ſint ulcera, pinus cortex per ſe, & lapis hæmatites, uerũ ſi profunda etiã ſint ulcera, manna prædictis addatur. Porrò quæ circa uterum aut ueſicam ſunt ulcerationes, iiſdem pharmacis indigent, ſed inſtrumentis inſuper opus habent, quæ ipſa intromittant, quæ metrenchytæ & Catheteres Græcis appellantur. Aptiora itaq; ſunt arida qualis eſt crocus, & pompholyx, & aloe, quæ facile plantaginis aut alteri tali ſucco miſcentur.

Ad Scroti & pudendi dolores. Butyro & reſina pari menſura utere. Aut ſemen lini cum aqua coquito, & ammixta myrrhæ fermè decima parte, & reſinæ tantundem imponito. Ad pudendum intumeſcens. Foliorum uitis tene-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 283 sur 580

©BIUM

rorum drach. I. ceruſſæ drach. V. trita cataplaſmatis uice impone. Vtere etiã marinæ aquæ frigidæ perfuſione, & quiete, & colis religatione. Aliud, Lenticulam in aqua coquito, & cum mali punici cortice tritã imponito. Si uero à ſudoribus ulcera in ſcroto fiant, gallã tritam cum alumine inſpergito. Ad tubercula uero in pudendis naſcentia piri ſemen inſpergito, & fel hircinũ oblinito. Cęterum fiſſuras ac rimas pudendorũ iuuat reſina fricta cũ roſaceo trita ad ſtrigmentitiam craſſitudinẽ, ammixto etiã oui aſſati uitello. Aut roſacei, & amyli, ac thuris, ſingulorũ uncia una. Aut foliorũ hederæ aridorũ uſtorum cinis cum oleo in mortario plumbeo tritus. Ad inflãmationes aũt pudendorũ, uuam paſſam exacinatam, & cuminũ, trita imponito. Aut farinã ordeaceã aqua mulſa coquito, & uitis folia tenera cum polenta terito, omniaq; ſimul imponito. Aut cuminum tritũ, cum butyri & reſinæ æqualibus partibus eliquatis cõmittito. Teſticulos porrò ulcere aphthæ non abſimili apprehenſos, ex terra cimolia cum aqua oblinito, & exſiccari ſinito, Indeq; aqua calida ablutos myrto arida trita & modico ſmyrnio item trito conſpergito. Excreſcentẽ uero teſtium carnẽ cinis ſarmentitius cum nitro & aqua ſubactus ſanat cataplaſmatis uice impoſitus.

De priapiſmo. Cap. IX

PRiapiſmus eſt auctio pudẽdi ſtabilis in longitudinẽ ac orbem tumefacti, citra rei Venereæ appetentiã. Eſt autem flatus uentoſus uidelicet qui membrũ ipſum tumefacit, ex humoribus uiſcoſis ac craſſis generatus per moderatã caliditatem. Palàm eſt igitur non oportere membra ipſa calfacere, ſed refrigerare leniter per ceratũ roſaceũ in aqua conquaſſatũ, itemq; per chamæmelinũ ceratũ tum pudendo, tum lumbis impoſitũ. Victus & pharmaca exhibeantur attenuatoriæ facultatis citra manifeſtã calfactionẽ. Adhibenda ſunt etiam naturali efficacia prædita per experientiã inuenta, nymphæaq; in potu danda ac uiticis ſemen, Ruta etiã uiridis obſonijs ammiſceatur. Verum hoc à principio ne fiat, multũ enim calfacit, ſed poſterius poſt aliorũ extenuantium uſum. Quod ſi euacuatione uti libeat, per uomitũ id fiat. Quæ enim per inferiorẽ uentrẽ fiunt euacuationes, ſæpenumero uicinas partes fluxione infeſtant.

Ad eos qui ſe in ſomno permingũt. Veſicã caprinã aut ouillã uſtam expoſca bibendã præbeto. Et ad ueſperã ſiticuloſos ſomnũ petere iubeto. facit & leporis teſticulus in uino odorato feruefactus, atq; ita potatus. Aliud, Calaminthã & myrrham in uino ante cœnam bibenda dato. Oblinat autem & pudendum cimolia terra cum perdicij ſucco.

Ad uteri affectus. Cap. X

IN uteri ſuffocatione contingit ſenſus ac motus priuatio, & pulſus obſcurus ac paruus, & penitus interceptus. In aliquibus uero tũ ſenſus, tum motus adeſt, itemq; ratio, uerũ uix reſpirant. Aliquibus etiã uox intercipitur. Alijs contrahuntur artus. Fiunt igitur & ſenſus & motus & ſpirationis interceptiones ob frigiditatẽ, quum ipſæ ſola perſpiratione totius corporis per arterias contingẽte contentæ ſint, & reſpirationem per os nõ expẽtant, atq; hoc ut dictum eſt ob frigiditatem, Quando ſanè in priori tempore probe purgatæ, & concipientes, ac uiris coeuntes, his ipſis priuatæ fuerint, ut palàm ſit humidum & frigidum in ipſis ſemen totum corpus perfrigerare. Ad uuluę igitur ſtrangulatus conuenit agarici drach. I. in potu accepta ex uino, Plantaginis ſemen & ſuccus cum uino. Onyx detractus ex conchylio potatus. Acetum ſcilliticum abſorptũ. Cæterũ olfactu excitant ſtrangulatas, bitumen, caſtorium, galbanum, pix liquida, cedria, pili uſti, ruta, allium, cepa. Eandem in rem & cornu cerui ſuffitur. Et ruta cum melle lana excepta, in anum inditur.

Finis Noni libri.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 284 sur 580

©BIUM

CAPITA DECIMI LIBRI.

De Nephriticis. Cap. I
De Iſchiade coxẽdicũ morbo, podagra, et morbo articulari ſeu arthritide. Cap. II
De podagricis & arthriticis affectionibus. Cap. III

CLAVDII GALENI PERGAMENI

DE COMPOSITIONE PHARMACORVM SECVNDVM locos Liber X. Iano Cornario Medico interprete.

De Nephriticis. Cap. I

QVOD Nephriticas antidotos & compoſitiones appellent quæ renibus affectis cõmodant, ex ipſa appellatione manifeſtũ eſt, Nephriticæ enim nihil aliud quàm renales ſonãt. Eſt autem differentia ipſarum generaliſſima duplex, Quædam enim calculoſos renes iuuant, Quædã uero inflammatos & ulceratos, quę etiam ad ueſicã ſimiliter affectam conueniunt. Maxime uero cõtrariæ inter ſe ſunt prædictorum pharmacorũ facultates. Quæ enim ad inflammatas & ulceratas affectiones componuntur, mitigatoríjs medicamẽtis opus habent. Quũ uero impoſſibile ſit hæc cito ad regiones renũ peruenire, ob id ipſis pharmaca urinam ciẽtia miſcemus. Quæ uero calculoſis auxiliantur, unica facultate indigent, quæ ſecare & extergere cũ manifeſta caliditate poteſt. Sunt autẽ talia ferè omnia amara. Quemadmodũ igitur in alijs, ſic etiam in his materiã experimento cognitam deinceps ſubſcribam, initium ab his quæ ad ulceratas & inflãmatas affectiones conueniũt facturus, à quibus etiam Andromachus & Aſclepiades orſi, inde ad compoſitiones calculos frangentes tranſierunt.

Cõfectiones renales ab Andromacho ad renũ & ueſicę affectiones cõſcriptę.

POtio. Seminis lini, ſeminis papaueris albi, ſeminis cucumeris, tragacanthæ, ſingulorũ drach. II. amyli drach. IIII. cum aqua in paſtillos redigito, & ad ueſicam ulceratam ac urinæ emittẽdæ difficultatem exhibeto. Alia, Nuces pineas. XXX. amygdalas. XX. palmas quindecim, tragacanthæ drach. IIII. ſuccí radicis dulcis drach. II. croci obolũ. I. myrrhæ obolum. I. uino protropo diluito ac utitor ut accommodato. Alia. Ad ueſicæ affectus & ulcerationes paſtillus quo utor. Seminis cucumeris drach. XII. ſeminis hyoſcyami drach. VI. ſeminis cicutæ, opij, fœniculi, croci, ſingulorũ drach. III. caſſię drach. IIII. amygdala. X. nuces ponticas. X. ſeminis apij drach. VI ſeminis maluæ ſylueſtris drach. III. Excipe paſſo cretico & præbe obolos. III. nõ febrientibus ex paſſo. Quidã cicutæ drach. VI habent. Alia, ad eadem & ueſicæ dolores. Croci, ſeminis beſaſæ, hoc eſt, rutæ ſylueſtris, ſeminis maluæ ſylueſtris, ſingulorũ drach. VI. ſeminis hyoſcyami drach. XII. opij drach. VI. ſeminis apij drach. XII. nuces auellanas. VIII. amygdalas. XX. ſeminis cucumeris drach. XII. Mellis Attici quod ſatis eſt. Datur magnitudo nucis ponticæ cum uini mulſi cyathis. III. Alia, ad profluuia ſanguinis ex ueſica. Aluminis drach. I. tragacanthæ drach. II. gummi obulum unum. Dato ex paſſo quandoq; obolũ unum, quandoq; duos. Alia, ad ueſicæ affectiones urinam ciens à Macedone profecta, facit & ad hepaticos, hydropicos, ictericos, nephriticos, ac omnia ueſicæ ſymptomata, frangit etiam lapides. Aconi drach. L. phu drach. XXV. nardi celticæ drachmas XXIIII. ſeminis dauci drach. XXII. cinamomi drach. XXXII. mei drach. XVI. aſari drach. XXIIII. petroſelini drach. XVI. opobalſami drachmas XVI. & carpobalſami tantũdem. croci drach.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 285 sur 580

©BIUM

XXIIII. myrrhæ drach. XX. radicis dulcis drach. XVI. nardi Indicæ drach. XVI. caſſiæ drach. XII. amomi drach. XVI. uuæ paſſæ drach. VIII. tragacanthæ drach. IX. Arida melle excipito, & tragacanthum uino amineo macerato. Dato nucis ponticæ magnitudinem cum uini cyath. IIII. febricitantibus cum aqua mulſa.

Alia ad ueſicæ ulcera & inflammationes. Nuces pineas. XX. ſeminis cucumeris ſylueſtris grana. XL. amyli obol. III. nardi drach. I. ſeminis apij cyath. II. Nardus & apium in aquę ſextario uno coquũtur, deinde ex decocto duo cyathi præſcriptis ammiſcentur. Alia ad calculoſos, qua Baſſa uxor Marij curata eſt. Frangit ita ut neq; rurſus gignantur. Caſſiæ drach. II. ſeminis apij drach. III. myrrhę minnęę drach. IIII. piperis albi drach. II. thuris drach. III. lapidis ſyriaci maſculi drach. I. aut fœminæ drach. I. ſeminis paſtinacæ, aniſi, utriuſq; drach. II. ſtyracis drach. III. iridis Illyricæ drach. III. ſeminis papaueris albi drach. II. ſpicæ nardi tantundem. amygdalarũ amararum mundarum, aſari, utriuſq; drach. III. ſeminis ſmyrnij, cyperi, utriuſq; drach. II. mellis Attici quod ſatis eſt. Dato quotidie.

Alia ad calculoſos frangens & paulatim expellens, donec mundã ueſicam reddat, deinde æger pellucida lotia reddet, & quod maximũ eſt, curat ut nõ amplius renaſcantur. Seminis dauci, aniſi, ſeminis cucumeris, petroſelini, myrrhæ, ſingulorum drach. VI. caſſiæ daphnitidis, cinamomi, nardi celticæ, ſingulorum drach. IIII. Terito & cum aqua ad parui lupini quantitatẽ coagmentato, & ieiunis quotidie per dies. XXX. ex aquæ cyathis tribus præbeto. Hoc uero pharmacũ quẽadmodum accepimus, cum quadam religione præparatur. Ligneo enim mortario ac piſtillo tunditur, oportetq; eum qui tundit neq; anulum habere ferreũ, neq; calciamenta clauis ferreis transfixa. Hoc à ruſtico ut Myſterium accepimus.

Alia ad nephriticos & omnem fluxionem, ut Apollonius. Corticis mandragoræ toſti ſeſquidrachmam. aniſi toſti ſeſquidrachmã. tragacanthi, carnis palmarum, utriuſq; drach. III. dato cum melle.

Nephriticæ compoſitiones ab Aſclepiade conſcriptæ.

ANtonij Muſæ. Fructuum pini, qui pityides uocantur, tuſorum & cribratorum drach. XX. ſeminis papaueris albi, tragacanthæ, utriuſq; drach. II. Nardi celticæ, croci, aniſi decorticati, radicis dauci Cretici, ſingulorũ drach. I. coſti obol. III. præpara cum protropo, & repone in pyxide, da nucis ponticæ magnitudinem cum protropi cyatho I. & aquæ calidæ cyathis duobus.

Alia, Seminis cucumeris ſatiui toſti drach. III. ſeminis maluæ drach. V. nucum pinearũ drach. VI. ſeminis apij, drach. VII. ſeminis lini drach. I. amygdalarum amararum mundatarum drach. IX. excipe paſſo, & exhibe ut prædictum eſt.

Alia ad Nephriticos Oneſidemi. Amygdalarũ amararum drach. XVI. ſeminis dauci cretici, ſeminis maluæ, utriuſq; drach. VI. radicis iridis ſylueſtris drach. VIII. cornu ceruini uſti, tragacanthæ, nardi celticæ, ſeminis cucumeris ſatiui, ſingulorum drach. VI. paſſi quãtum ſufficit. præpara ut dictum eſt. Aliud pharmacum accommodatum. hoc ſcimus multos Nephriticos uſos eſſe, & à tota affectione penitus liberatos. Oportet per multos dies in pharmaci huius uſu perſeuerare. Datur & calculoſis, & colicis medetur, ac ueſicæ affectibus. Componitur hoc modo. Nucum ponticarũ purgatarum, amygdalarũ amararum mundatarum, ſeminis cucumeris repurgati, ſingulorũ drach. III. ſeminis cicutæ, croci, ſeminis maluæ, opij, ſingulorũ drach. VI. ſeminis hyoſcyami albi, ſeminis apij, utriuſq; drach. XII. Cogito in paſtillos cum melle, ac dato obol. III. cum aquæ mulſæ cyathis III. In alio exemplari & beſaſa, hoc eſt, ſeminis rutæ ſylueſtris drach VI.

Ad calloſas in renibus concretiones, Oneſidemi. Symphytũ, & ſion, & Artemonium cum uino coquito, et expreſſi liquoris cyathos. II. cum pari aqua dato

Aliud, Maluæ ſylueſtris radicem, & rutæ ſylueſtris radicem, & apij montani

radicem

©BIUM

radicem coquito, & eo qui dictus est modo exhibeto. Aliud ad calculosos insperſile. Seminis balsami partem unam, lapidis qui in spongijs reperitur tantundem, pulegij aridi, seminis maluæ syluestris, ocymi aridi, singulorum tantundem, Tusa & cribrata reponito, & dato cochlearijū cū uini diluti cyathis duobus.

Aliud, Struthij radicis partem unam. iridis syluestris siccæ tantundē. oxallidis siccæ tantundē. fremij luteum florem habentis sicci tantundē. Tusis cribratis ut dictum est utere. Catapotia Heraclidæ Tarentini. Dissoluunt uesicæ tofos, commodant & ad uesicæ stillicidiū. Piperis, galbani, utriusq; drach. I. succi lybici drach. II. myrrhæ drach. IIII. protropi quod satis est. Forma catapotia ciceris magnitudine, &. III. deuoranda dato. & passi cyathos. II. insuper bibendos.

Aliud, Ammoniaci Thymiamatis, piperis, spumæ nitri, singulorum drach. I. carpobalsami drach. II. myrrhæ drach. IIII. excipe protropo, & forma catapotia ciceris magnitudine ac tria deuorāda dato, ita ut uini dulcis quadrantem insuper propines. Hoc ad dies quadraginta octo, ægro præloto facies. Pastillus ciēs urinam. Detrahit lapillos & tofosas concretiones. Asari, petroselini, phu, Mei, singulorū drach. IIII. acori, seminis anisi, seminis dauci, apij montani, carpobalsami, tragacanthæ singulorū drach. II. Tragacantham passo dissolutā aridis adijcito, & pastillos formato, Indeq; obol. III. cum passi diluti cyathis. II. exhibeto.

Alius pastillus Chariclis. Educit arenosas subsidētias. Facit ad affectiones ulceratas. Seminis apij, petroselini, anisi, singulorū drach. XVI. floris iunci odorati, croci, tragacāthę, singulorū drach. VI. seminis dauci Cretici, piperis albi, utriusq; drach. IIII. præpara ut dictū est, & da drach. I. cū protropi diluti cyathis tribus.

Antidotus ex lapidibus, ut Mithridates. Facit Nephriticis & ad uesicæ affectus, atterit calculos, & tofos dissoluit. Seminis smyrnij, cyperi, spicæ nardi, seminis papaueris albi, cinamomi, cassiæ fistulæ, piperis albi, seminis pastinacæ, singulorum unc. I. Thuris non secti, seminis apij, croci, styracis iridis, amygdalarū amararum, acori, singulorū sesquunciā. lapidis Syriaci fœminæ aut masculi, utriusq; semunciā. myrrhæ Minnęæ sextantē. Excipe melle. Datur nucis ponticæ magnitudine. Alia Antidotus Biennitæ, pharmacū accōmodatum, sedans dolorē, utile & Nephriticis, hoc est, renalibus affectionibus, & ad uesicæ ulcerationes. Frangit lapides, & tofos per urinā expellit. Iridis drach. IIII. mei, seselis, chamædryos, hyperici, cneori, canchryos, singulorū tantundem. amomi drach. VIII. cinamomi drach. XII. rosmarini montani, nardi Indicæ, croci cilicij, petroselini, polij, seminis rutæ syluestris, dictamni cretici, singulorū tantundē. glycyrrhizę, lapidis Syriaci masculi. utriusq; drach. XVI. thlaspeos drach. XXIIII. seminis uiticis, myrrhæ, sphondylij, singulorū tantūdem. Cardamomi drach. XLVIII. excipe melle cocto, & prębe nucis ponticæ magnitudinē cum uini mulsi diluti cyathis quatuor.

Quæ Archigenes ad Renum affectiones scripsit in secundo pharmacorum secundum genus.

EX renibus laborantes Nephriticos appellatos, conuenienti diæta adseruo. Et Ceratū quidē Rosaceū cum styrace ad malagmatis formā redactū impono. Cæterū Antiochus apud phricen Linophobum, ualde iuxta naturalem contrarietatē auxilio fuisse ait, ad mali euersionē, Prototomi caulis decocti cyathos duos ieiuno ad dies nouem exhibitos. Inspergito autem salem modicum & magis proficies. Alia potio. Foliorum rosarum, amygdalarum decorticatarum, thuris, æquales partes. capitum papaueris duplum. Excipe protropo, & in uas fictile repone in loco non humecto, & obolos duos cum protropo exhibe. Quidam pro amygdalis, amylū conijciunt, & pro protropo aqua excipiūt, uerū cum protropo bibendum exhibent.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 287 sur 580

©BIUM

De Iſchiade coxendicum morbo, podagra, & morbo articulari ſiue arthritide. Cap. II

X genere Arthritidis eſt tũ Iſchias, tũ podagra, Quod enim in omnibus articulis Arthritis eſt, hoc in uno iuxta coxendicem quidẽ Iſchiada, hoc eſt, coxendicum morbum appellant, Iuxta pedem autem podagram. Incipit igitur plerumq; podagræ generatio ex uno articulo, & progreditur in omnes, temporis diuturnitate accedẽte. Communem habent hi tres affectus humoris redundantiam, quę affectam occupat coarticulationem, qua expleta in omnem partem circumſitæ neruoſæ particulæ tenduntur, & ex his dolor oritur. Aliquando quidem igitur irruens humor ſanguineus eſt, ut plurimum uero pituitoſus, aut ex pituitoſo & bilioſo mixtus, aut etiam ſanguine cum ipſis permixto. Quod ſi quis exactius interpretari rem uelit, nõ pituitoſum humorem, ſed qui proprie crudus appellatur, ut plurimum circa arthritidas prædominari dixerit. Eſt autem hic craſſus ad ſimilitudinem puris craſſioris. Vbi uero in ipſis articulis diutius moram traxerit, nõ ſolum craſſior ſed & uiſcoſior redditur. Qui igitur tofi ſeu calli appellantur, horum generatio ex his eſt, & poſtq; fuerint producti, ne ſperaueris ad priſtinam conſtitutionem exacte redire articulum poſſe. Cæterum differentiæ affligentium humorum facile deprehendi poſſunt, tum coloribus, tum ſymptomatis coincidentibus, Itemq; per experientiam pharmacorũ quę adhibentur. Cognitio igitur ipſorum ex colore omnibus expoſita eſt, ex ſymptomatis uero & acceſſionibus coincidentibus, tametſi nõ omnibus, neq; ex procinctu manifeſta ſit, tamen non adeò difficilis cognitu exiſtit. Bilioſus enim ſanguis multæ caliditatis ſenſum ægroto exhibet, & calfacientibus impoſitis exacerbatur, quemadmodum rurſus à frigidis relaxatur. Verum ad humoris noxij cognitionem conferet tibi etiam prægreſſa diæta, ſiue per exercitia, ſiue per otium tranſmiſſa, & per balnea poſt, aut ante acceptum cibum. Quemadmodum cõferet etiam horũ gymnaſiorum & eduliorũ tum quantitas, tum qualitas, Item anni hora, & Regionis ac aeris conſtitutio, Inſuperq; et ætas, & habitus corporis, quorum omnium facultates ſæpe in pleriſq; locis enarraui. Porrò principium curationis ſit tibi euacuatio humoris affligere reperti. Si quidem humoribus ex æquo redũdarit corpus, Venæ ſectione primum omnium aſſumpta, deinde purgatione. quibus accedat pharmacorum dicendorum conueniens, & tempore, & ordine uſus, Ita ut in manibus & pedibus pharmacis fluxionem repellentibus utamur, circa coxendicum uero iuncturam id facere uitemus. Quum enim in profundo ea ſita ſit, ſanguis ex uicinis & ambientibus uaſis ac muſculis ad illam concipitur. Mitigatorijs igitur in principio medicamentis opus eſt in dolore circa coxendicem hærente, quæ neque refrigerent multum, neq; fortiter calfaciant, qualibus ſanè poſtea opus habet. Exacerbantur enim per ipſa fluxiones, caliditate nimirum plus attrahente ipſas quàm impediente, Quandoquidem uero præſentis operis inſtitutum eſt neq; de cataplaſmatis, neq; de irrigationibus quicquam dicere, ſed de methodo compoſitorum pharmacorum, ad hanc ſolam progrediar, initio ab Iſchiade ſumpto. Raro equidem fit Iſchias ſiue coxendicum dolor ex ſanguinis multitudine, & citiſſime curatur, uenis circa poplitem aut talos ſectis, Quemadmodum autem ſæpe ſola ſanguinis euacuatio ſufficiens auxilium exiſtit, Sic contra in omni coxendicum dolore, & præſertim eo qui ex humorum copia exortus eſt, ſi quis ante euacuationẽ totius corporis, acribus pharmacis circa partem affectam utatur, ægre curabilem reddet affectionem, copia nimirum indiſſolubiliter ibidem condenſata. Præter alia enim, & craſſa & uiſcoſa fit, ob calorem & ſiccitatem acrium pharmacorum non diſſimile quippiam aſ-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 288 sur 580

©BIUM

fationi perpetiens. Tanquam igitur maximam uim ad affectionis curationẽ habeat totius corporis euacuatio, ab ipsa incipiendum est, non solum à cruribus, sed & à cubito primum sanguinis detractione facta. Auxiliantur etiam uomitus ipsis Ischiadicis, magis utiq; quàm euacuationes infernè per uentrem, ut qui reuellant deorsum repentem humorem. faciendi itaq; sunt uomitus in principio ab accepto cibo, postea uero etiam per uomitoria medicamenta, initio à mediocribus facto. In quibus aũt uehemens humorum densatio, quæ ægre dissolui potest, à medicis intempestiue acribus pharmacis utentibus facta est, his cucurbita affixa maxime auxiliatur, & purgatio per efficaciora infusa, quale est & quod ex colocynthide constat. Si igitur ea quæ nunc dicta sunt præ oculis habueritis, medicamentis sanè à prioribus medicis traditis iuxta Methodum utemini. Verum in ipsis recensendis auspicabor ab his quæ ab Andromacho scripta sunt, in illa parte libri de externis pharmacis conscripti, in qua præscriptis malagmatis proprie appellatis, inde etiã alia omnia prodit, iuxta quẽcunq; tandẽ modũ inueteratas affectiones iuuantia, in quibus est etiã Ischiadicorũ appellatorũ cura.

Compositiones ab Andromacho conscriptæ ad Ischiadicos.

SEminis rutæ syluestris drach. IIII. silphij drach. IIII. spumæ nitri drach. IIII. baccarum lauri drach. IIII. abrotoni, colocynthidis medullæ, cardamomi, ammij singulorum drach. IIII. rutæ uiridis minæ octauã partem. Quidam horum singulorum drach. XX. accipiunt, & picis, terebinthinæ, myrtei, ceræ, singulorũ tantundem. adipis taurini, tantundem. galbani drach. VI. ammoniaci thymiamatis drach. VI. opopanacis drach. IIII. sulphuris uiui drach. IIII. Quòd hoc pharmacũ fortiter calfactoriũ sit, si memoria tenuerimus ea quæ in libris de simplicium pharmacorũ facultate scripta sunt, nihil opus recentiore assertione. Est enim uehementissimũ & calidissimũ medicamentũ syluestris rutæ semen, & cum eo silphium, & baccæ lauri, deinde spuma nitri. Post hæc abrotonum, indeq; colocynthis, & cardamomũ, & ammium. Ruta etiam uiridis minus quidem his, non tamen contemnendam habet caliditatem, quemadmodum neq; sulphur uiuũ. Ex profundo itaq; attrahere omnia hæc possunt humores articulum & iuncturam coxendicis uexantes. Quo uero Emplastrum ex ipsis fieret, picem & terebinthinam, ac myrteum, & ceram, ac adipem ammiscuit is qui pharmacũ composuit. Verum Ammoniacum thymiama, & galbanũ, ultra hoc quod conferunt ad emplastri compositionẽ, etiã emolliendi ac mitigandi uim quandam habent. Opopanax uero eiusdem cum ipsis est generis, sed fortiori facultate præditus. Alterã porrò compositionem ad eandem affectionẽ Andromachus sic scripsit.

Aliud Malagma ad Ischiadicos, & alia multa. Ceræ drach. LXXII. terebinthinæ drach. XLVIII. ammoniaci thymiamatis drach. XXXIII. propolis drach. XLIII. galbani drach. XXXVI. bdellij drach. XXV. croci drach. V. opopanacis drach. XII. spumæ nitri, drach. XXX. ungento irino admoto tundito.

Aliud Protæ peluiotæ. ad Coxendicũ & capitis dolorẽ, & ad omnes diutur nos dolores. Ceræ drach. XXIIII. ammoniaci thymiamatis drach. VII. terebinthinæ drach. VII. succi thapsiæ drach. VIII. olei cyathum unum.

Quin & aliã compositionẽ inter malagmata Andromachus retulit hoc modo.

Ad Ischiadicos ab Hera Cappadoce. Picis liquidæ heminas. III. aut duas & dimidiã. cerę li. I. resinę pini li. I. nitri sesquilibrã. sulfuris uiui lib. I. staphidis syluestris sexta. I. pyrethri lib. dimidiã. fecis uini ustæ lib. II. cardamomi sextar. I. galbani lib. dimidiã. arida cum liquidis cõmittito. Hoc pharmacum etiã ipse Heras in proprio libro prope finẽ scripsit, sed non appositum est ad picem, aut duas & dimidiam, sed simpliciter scriptum est heminas tres. Præscripsit autem hæc uerba.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 289 sur 580

©BIUM

Ceratum ad Iſchiadicos,quod eruit etiã ualde inueteratas affectiones; hoc uſus ſum in Frontino.Scripſit autẽ & alias duas Iſchiadicas cõpoſitiones Heras,quarum altera hoc modo habet. Ad Iſchiadicos ualde mitigatoria. Picis partes duas,ſulphuris uiui partem I.utraq; trita mixta dolenti loco imponito,uerũ prę lauare ægrum oportet,& ſuperne chartã ſuperponere,ac ſinere donec ſua ſponte dilabatur. Licet etiã lauare charta ſuprapoſita adhuc incumbente. In quibuſdã exemplaribus,picis pars una habetur, & licet etiã ſic præparare,modo ſciamus nos efficacius eſſe ambo pari menſura miſceri,debilius uero pharmacum,in quo duplum picis ad ſimplum ſulphuris cõiicitur.Porrò quæ reſtat adhuc tertia compoſitionum Iſchiadicarum, hoc modo ab Hera prodita eſt. Alia Iſchiadica, hac uſus ſum in Frontino,ſtatim in exacerbationibus.Cerę drach.C.uiſci querci ni drach.XVI.myrrhæ drach.VI. terebinthinæ drach.XXV.galbani drach.VI.iridis Illyricæ drach.VI.cedriæ heminã dimidiã. cyprini heminã dimidiam. Ceram & cedriam cum cyprino liquefacito, deinde reſinã & galbanum,atq; ubi iam ab igne auferre uoles iridem in ſpergito, itemq; uiſcũ indito. Ablata aũt iam olla, in promptu ſit tibi myrrha trita,ad quã liquefacta diffundes,& mixtis ſimul omnibus uteris. Quidam ſupra hæc omnia etiam Nitri drach.V.addiderunt.

Quæ pharmaca Aſclepiades in quarto externorum prodidit,
Quæ Marcellæ inſcribit.

NOminat equidem & hic omnia huiuſmodi malagmata, apponit autẽ alijs quod ad Iſchiada,alijs quod ad ſplenẽ,alijs ad latus,aut aliam aliquã partẽ conducãt. Quædã etiã uarij uſus eſſe ait. Quemadmodũ etiã hoc ſcriptũ ab ipſo in hæc uerba. Malagma Antiochidis, ſplenicis,hydropicis,Iſchiadicis,arthriticis. Præparatũ eſt Fabullæ Libycæ. Ceræ libras III.uiſci quercini lib.III.reſinæ terebinthinæ lib.III. retrimenti ab expreſſa myrobalano reliqui lib.I.ſpumæ nitri lib.I.floris lapidis Aſij li.I.ammoniaci thymiamatis li.I.olei cyprini lib.III.Acetũ ad ammoniacum diſſoluendum. Poſt hoc ſcribit rurſus aliud ſic. Aliud Fabullæ compoſitũ ualde præclarũ,ad eaſdem affectiones. myrrhæ ſtactæ lib.II.bdellij onychis lib.II. medullæ ceruinæ lib. II. ammoniaci thymiamatis lib.II.iridis illyricæ lib. II. opopanacis lib.I.galbani, ſtyracis, utriuſq; lib.I. maſtiches lib.I.floris lapidis Aſij lib.I.ſucci ſycomororum lib.I.canchryos lib.I.piperis albi lib.I. ceræ terebinthinæ,utriuſq; lib.V.tundendum eſt pharmacum,ita ut qui tundit fecem ungenti irini adhibeat, quo mollius pharmacum fiat. Aliud deinceps Aſclepiades ſcripſit hoc modo. Malagma quod & aurei coloris appellamus. Auripigmenti auricoloris,calcis uiuę utriuſq; ſextantem.aluminis liquidi & ſciſſi utri uſque ſextantem. Arida tundimus & cribramus,& in pilam coniectis,aceti cyathos VIII.affundimus,& probe trita liquefactis excipimus.Sunt autem hæc.Ceræ,reſinæ fractæ,& pinus, ſingulorum lib.II.olei cõmunis cyath.VIII. hæc liquefacta frigefieri ſinimus,& eraſa tritis ammiſcemus.Nos ad pharmaci præparationem etiã myrrhæ ſextantem addimus.Alij etiã ſandarachæ ſextantem apponũt, aluminis liquidi ſextante ſublato: Nos aũt coniectis omnibus præſcriptis conficimus,& fit efficacius. Poſt præſcriptũ aliud ſubdidit hoc modo. Hocuſus eſt Andromachus.facit ſplenicis, hydropicis, & ad præcordia diſtenta. facit Iſchiadicis,arthriticis,& ad inueteratos affectus.Cerę,picis brutię,utriuſq; lib.I.Nos,pice reſinam fractã indimus, reſinæ pinus lib.I.olei cyath.VIII.auripigmenti auricoloris,aluminis ſciſſi,calcis uiuæ,ſingulorũ ſextantẽ.Præpara ut dictũ eſt. Nos appoſuimus ad pharmacũ myrrhæ ſextantẽ, uiſci quercini trientem. Poſt relata alia quædam ad hydropicos & ſplenicos recenſet,& inde rurſus multi uſus compoſitionem tradit,quam etiam Iſchiadicis conuenire ait,hoc modo.

Andreæ

©BIUM

Andreæ Malagma. Cõpoſitio admiranda ad ea quę uelis perforare, diſſolue re, expurgare, & uelut excolare, educit oſſa corrupta, aculeos, & infixa. Deſcri/ptum eſt etiã à Serapione Empirico. Facit & ad Iſchiadicos, cõmmodum eſt ſup puratis, facit & ad induratas uiſcerũ affectiones. Eſt & acopon bonũ diutinis re/ſolutionibus, & diſtortis corporis particulis. Facit etiam ad corroſa ac corrupta, educit em̃ aliena, & ulcus ad cicatricẽ ꝓducit. Grani Cnidij purgati, nitri rubri, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ creticæ, radicis cucumeris ſylueſtris, terebinthinę, ſingulorum drach. XX. piperis rotundi & longi, ammoniaci Thymiamatis, & ut quidã uolunt, amomi & xylobalſami, ſingulorũ drach. X. thuris maſculi, myrrhę, reſinæ ſiccæ, uiſci ſubacti, ſingulorũ drach. X. ſucci mororũ drach. X. ceræ drach. XXX. adipis caprini drach. XV. fecis ungenti Irini quantũ ſatis excipiendis erit. Arida tunduntur & anguſtiſſimo cribro excernuntur, Liqueſcibilia uero ſingu latim diligenter tunduntur, deinde omnia ſimul miſcẽtur, ac rurſus tundũtur ad/mota Irini fece. Deinde ubi probe fuerint unita emollita reponimus. Quod ſi ue lis acopo uti, accipe pharmaci quadrantẽ, adipis anſerini quadrantẽ, olei cyprini quadrantem, ac mixtis utitor. Poſtea uero conſequenter ſic ſcripſit.

Aliud ad eaſdem affectiones. Pyrethri drach. XX. grani cnidij, ſpumæ nitri, utriuſq; drach. XX. ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ creticæ tenuis corticis, radicis cucumeris ſylueſtris, terebinthinę, ſingulorũ drach. XX. piperis rotundi & lon/gi, ammoniaci thymiamatis, bdellij, xylobalſami, thuris, myrrhæ, cardamomi, amomi, adipis caprini, reſinæ ſiccæ ſingulorum drach. X. ceræ drach. XXX. Vi/ſci probe ſubacti drach. VIII. ſucci mororũ drach. VIII. fecis ungenti Irini quod ſufficit his excipiendis. Vini Italici quod ſatis eſt. Maceratis his quæ diſſoluere oportet, pro more apparato. In alio exemplari neq; xylobalſamum neq; Carda/momum, neq; Amomũ reperi. Poſt hæc alia pharmaca prodidit, & deinde rur/ſus Iſchiadicorũ meminit ſic ſcribens. Aliud eiuſdem Epithema. Iſchiadicis & arthriticis auxiliatur confeſtim. Fœnum græcum in uas fictile conijcito, & ad ipſum poſcam ſufficientẽ affundito, & prunis impoſitum donec diſſoluatur co/quito. Ad diſſolutũ uero mellis quod ſatis eſt inijce, ac rurſus coque, deinde ex/empta diligenter tere, & in linteolum infarcta locis affectis impone, faſciaq; obli/gatos ſine. Hoc autẽ ad biduum & triduũ facimus. Cæterũm ſi in terendo phar/macum induretur, ex liquore quantum ſufficit addimus, liquor autem tantus ſit, ut tractile cataplaſma reddatur. Aliud quod cõtinenter ad prædicta ſequitur, hoc modo. Symphyti ſeſquilibram raſam, & minutim conciſam, ac in mortariũ teſtaceum coniectam, diligenter terito, & ad tritam mannæ quadrantem addito, atq; ouorũ crudorũ recentium trium numero candidum una cum luteo, & rur/ſus terito, & ubi unita fuerint, his adipis ſuilli ueteris lib. I. adijcito, & conquaſſa ta diligenter atq; in linteolum infarcta imponito. Mitigat confeſtim. poſt præ/ſcriptum, aliud deinceps ſcripſit hoc modo. Aliud eiuſdem Malagma, Iſchia/dicis ſtatim in irritationibus imponitur, appellatur Didymæa, facit ad attrita, & omnem neruorũ per conſenſum affectum. Diſſoluit omnem duritiem. facit etiã ad alias inflãmationes. Delet malignas cicatrices, facit ad luxata & colliſa. facit & ad mamillarum affectiones malignas. Cerę, uiſci quercini, terebinthinæ, iridis ſiccæ, myrrhæ, galbani, ſingulorũ drach. XLVIII. olei cyprini aut ungenti Aegy/ptiaci quod ſatis eſt. Galbanũ in oleum cyprinũ, aut ungentum Aegyptiũ conie ctum, ad ignẽ diſſoluimus, & cerã mollimus, ac reliquis mixtã probe tundimus, atq; his galbanũ liquefactũ cũ cyprino inijcimus, ac rurſus tundimus, malagma leniſſimũ tactui reddẽdo, quo utimur. Cõſequẽter etiã hoc Aſclepiades ſubdidit

Aliud eiuſdem ex Ario. Facit ad colicos ſupra quàm dici poteſt, in ipſis uexa tionibus impoſitũ, & pſoras curat citra exulcerationẽ. Ceræ, picis liquidæ, utri/

uſque

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 291 sur 580

©BIUM

uſq; lib.I.ſulphuris uiui,aluminis ſciſſi,nitri rubri,ſingulorũ lib.dimidiam.liquefcibilia liquefacito,arida uero tundito & per anguſtiſſimũ cribrũ concernito, & ad liquefacta adijcito paulatim ea inſpergẽdo ac aſſidue mouendo,indeq; in pilã translata ac tuſa reponito, & utitor. Deinceps rurſum aliud ꝓdidit hoc modo.

Aliud eiuſdem Malagma ex Silphio, Iſchiadicis ualde commodum. Ammij drach. XII. ſilphij, ſeminis rutæ ſylueſtris, baccarum lauri purgatarũ, ſingulorũ drach. XIIII. medullæ colocynthidis drach. II. nitri drach. IIII. abrotoni thebaici drach. IIII. cardamomi drach. IIII. ceræ ponticæ minæ octauam partem, picis, reſinæ, ammoniaci thymiamatis, ſingulorũ minæ octauã partem. Liquida cum aridis committito. Conſequenter & hoc ab Aſclepiade ſcriptum eſt ita.

Aliud eiuſdem, quo uſus eſt Antipater. Silphij, rutæ ſylueſtris ſiccæ, baccarũ lauri ſiccarũ, ſpumæ nitri, medullæ colocynthidis, abrotoni thebaici, ammij, cardamomi, ſingulorum drach. IIII. rutæ ſatiuæ uiridis, picis ſiccæ, reſinę terebinthinæ, ammoniaci thymiamatis, adipis uitulini, ſingulorũ minæ octauã partem, galbani drach. XVI. opopanacis drach. IIII. ſulphuris uiui drach. IIII. olei cyprini heminas. IIII. Vſus tempore oportet prius coriandrũ aridũ uſtum cyprino excipere, & ex eo coxendicẽ illinere, atq; poſt huius uſum malagma ipſum imponere. Poſt hoc rurſus aliud ſcripſit hoc modo. Aliud eiuſdẽ Malagma, in Iſchiadicis humores ex alto euocat ac transfert, liberatq; à tota affectione. Facit & diſſolutis, & trementibus, & affectionibus inueteratis. Picis liquidæ Brutiæ lib. III. fecis aridæ uſtæ lib. II. nitri rubri ſeſquilibram. reſinæ pini lib. I. ceræ lib. I. ſtaphidis ſylueſtris lib. I. ſulphuris uiui lib. I. pyrethri librã dimidiam. cardamomi ſextariũ I. picem, ceram, reſinã coquito, arida tundito & cribrato, ac cum liquefactis cõmitito, & utitor. Poſt præſcriptum adhuc aliud pharmacum ſubdidit ita habens.

Aliud eiuſdem quo uſus eſt Philocalus. Sinapis, fœni græci moliti, utriuſque ſextarium dimidium, pyrethri, ſtaphidis ſylueſtris, nitri rubri, ſingulorũ drach. IIII. opopanacis drach. II. galbani drach. II. reſinæ terebinthinæ lib. I. ceræ lib. I. olei cyprini lib. I. arida cum liquidis committito & utitor.

Iſchiadicorum cura à Damocrate conſcripta, ex Iberide.

DAmocratis extat libellus Clinicus inſcriptus, in quo uerſibus Iambicis; quemadmodum ſolet: de tribus diſſerit medicamentis. Ac primo quidem eo quod ex herba, quam ipſe Iberidem appellat, conſtat. Secundo ex ſemine dolores ſedante compoſito. Tertio uero purgatorio, & ab ipſo Hiera appellato. De primo igitur in Iſchiadicorum curatione in eo libello hæc ſcripſit. In Iberide inquit: medicũ quendam amicum ſuum per hanc herbam curatũ eſſe. quam herbam ut dixi, ipſe Damocrates Iberidem appellat, ut qui ipſe uiſu herbam cognorit, nomen autem eius nullum audierit, quum etiã id ipſum ignorarit is qui eum uſum eius docuit. Verum ex ſignis quæ ſcribit uidetur Iberidem appellare, quæ à Græcis lepidium nominatur, à regione in qua amicus eius curatus eſt appellatione ducta. Deſcribit autem ipſius ſigna per hos Iambos.

Herba hæc ubiq; multaq; frequens naſcitur,
Monumenta iuxta antiqua, muros & ueteres,
Tritasq; quondam publice pedibus uias,
Quas iuxta aratrum duxit haud quis agricola,
Semper uireſcens, foliis naſturtij
Florentibus uere, attamen maioribus.
Caulem cubitalis longitudinis gerit
Paulò minorem aut rurſus ampliorem, ab hoc
Aeſtate pendent folia, donec multa hyems
Sarmentitiam deducat hæc ad imaginem, &

Delecta

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 292 sur 580

Delecta & exiccata depereant gelu,
Adnata radici tamen cernes alia.
Aestate florem fert colore lacteo
Multum tenuem uariumq; ualde caulículus.
Ad quem sequitur semen penitus sic exiguum,
Visum fere ut fallens, oculos quoq; effugiat.
Odorem habet radix at inde acerrimum,
Vero símilem quàm maxime nasturtio.
Per hos quidem uersus figuram herbæ indicauit. Consequenter autem usum
Hanc erutam larga satis cape copia (ipsius per huiusmodi.
Aestate, nam tunc optima & fortissima est
Adhuc recens, siccata fit sed debilior.
Tusam hinc probe, (Nam difficulter tunditur)
Pauca subactamq; excípies axungia,
Cruriq; toti & maxime coxendici
Adhibebis, & ligabis, & sines duas
Horas mulieribus, uiris sed quatuor.
Hinc balneo inductos, nec ullo ex unguine,
Nec smegmate ullo pinguiore collines,
Sudore sed modico exiliente, in solium
Merges, iubens perferre, nam mordacitas
Ingens, caloris sensus atq; exoritur.
Verum hinc rigatos leniter producito.
Illati enim quamuis manibus sint plurium,
Exibit attamen suis pedibus ualens
Quicunq; consilium hoc bonum susceperit.
Ad multum oleum miscebis hinc uinum modicum,
Et concuties, & illines lotos eo.
Ac mox madore terso & pinguitudine,
Totum teges crus mollibus tu uelleribus,
Iubens obire assueta uitæ munia,
Quæcunq; uult, & non grauatim suscipit.
Hoc auxilium certum atque constans integre est,
Et nullo alio adijciendo ei simul indigum.
Quare dolore ablato adora radiculam,
Cuius beneficio tibi sanitas data est.
Quod si tamen inde affectionis uestigium
Quoddam supersit, post repetes hoc præsidium,
Diebus ut multum decem bis præteritis.

Hoc sane utendi modo & inueteratos capitis dolores, & alias omnes quacunque corporis parte inueteratas & ægre solubiles affectiões ac resolutiones se curasse ait, & omnino uitia in quibus alij sinapismo appellato, & auxilio ex thapsia conflato utuntur, se per hanc herbã persanasse dicit. Porro de hac iberide etiam Archigenes scribit in secundo pharmacorũ secundũ genus, lepidium ipsam appellans. Dicit autem & splenicis & Ischiadicis ipsam conuenire.

Ad Ischiadas & perfrigerationes, Hygieni Hipparchi. Herbã Iberidem quã aliqui lepidium uocant, aut agriocardamũ, id est, nasturtium sylueſtre colligito, & radicem eius tusam ac adipe porcino commollitam emplastri uice imponito ad dolentem locum ad horas tres, indeq; in balneum mittito. Idem præsidium et

ueteres

©BIUM

ueteres capitis dolores depellit, in consimili usu adhibitum, quem Damocrates medicus per uersus prodidit.

De podagricis & arthriticis affectionibus. Cap. III

DIctum antea est in sermone de Ischiade ex fluxiõibus generari eiusmodi affectiones, irruẽtibus in locos iuncturarũ, quare etiã curatio ipsarum iuxta eundem fit modum, nimirum ut irruentes fluxiones euacuentur. Influentibus igitur adhuc ipsis, scopum afferendorum auxiliorum communi rationi influentium humorum subijcere oportet, ita ut repellamus ac restringamus. Vbi uero amplius non influant, ut discutiamus iam ilapsos. Cæterum materia pharmacorũ per quę hæc fiũt multiformis est, quemadmodum etiam in alijs affectionibus, excogitantibus uidelicet à principio prudentioribus uiris iuxta quãdã artificialẽ coniecturã modo hoc, modo aliud, eorũ quę optima per experiẽtiã sunt iudicata. Quapropter uelut in alijs affectiõibus, sic etiã in his, optima ex eis quę priores medici experiẽtia cognouerũt adscribã.

Pharmaca ab Asclepiade ad prædictas affectiones in quarto externorum prodita. Quæ Marcellæ inscribit.

EPithema podagricis, Arthriticis sedans dolorẽ. Vsus est in ipsis uexationibus. Succi papaueris drach. IIII. croci drach. I. cũ lacte bubulo aut caprino terito, & adiecto pane interno diligenter leuigato, ut molle cataplasma fiat, & rosaceo admoto mollito, ac utitor leni cataplasmate, forinsecus betæ aut lactucæ foliis, custodiendi eius gratia, impositis. Quandoq; opium & crocum cum lacte trita cerato rosaceo excipimus, & linteolo infarcta imponimus.

Aliud. Styracis drach. II. opij drach. I. confice ac utere ut dictum est.

Aliud. Confestim à dolore liberat, uerũ ante pharmaci impositionẽ ægrum lauare oportet, & tũc detersis locis imponere. Succi absinthij pontici, croci, opij, singulorum drach. I. ceræ ponticæ drach. IIII. ungenti Irini drach. VI. uini cretici quantũ sufficit. Opium, absinthiũ, crocũ dissolue, & dissoluta liquidis excipe, & linteolo infarta impone. Aliud. Seminis cicutæ expressi, drach. VI. croci drach. I. opij drach. I. passi cretici quod satis est. Trita excipe rosaceo cerato.

Epithema podagricorum arthriticorum. facit ad maximas affectiones. Vsus est eo Erasistratus sicyonius. Radicis capparis tusæ & cribratæ chœnicem unã. seminis hyoscyami chœnicem dimidiam. radicis chamæleonis nigri chœnicis quartã partẽ. seminis cicutæ chœnicis quartã partem: radicis mandragoræ chœnicem I. radicis solani aut ut alij dorycnij chœnicis quartã partem. Omnia tusa & cribrata mixta in uasculũ figulinũ reponito, & probe obturata seruato. Vsus uero tempore chœnicis quartã partem inde accipito, & passo tritam in uas fictile non picatum conijcito, & addita fecis uini aridæ quarta heminæ parte, ad primas posita diligenter mouendo coquito, donec bis aut ter efferueant, deinde ab igne ablata quàm calidissima imponito, aut quomodo perferre ægri possunt. Verum ante huius cataplasmatis usum, pedes multa aqua frigida perfundere oportet, & spongijs detergere, atque ita pharmacũ imponere. Supra uero cataplasma linteola tenuissima aceto imbuta imponant, & fascia circundata ad horas duas pharmacum incumbere sinatur. Postea uero eo ablato excitatas bullas acubus perforare oportet. Ab his enim humor mucosus multus ac glutinosus profluet post cuius excretionem multa aqua frigida pedes proluantur, & rursus pharmacum ut dictum est imponatur, ita tamen ut pro aceto aqua potabili utamur, & ex ea rigatum linteolum pharmaco superindemus.

Aliud eiusdem. Hoc pro cucurbitis & hirundinibus utimur. Nam serosos sanguinis humores exugit. facit & ad tofos ac duritias, ut inde dissoluantur. Farinæ

fœni

fœni græci ſextarium unum.floris lapidis Aſij ſexta. I. lomenti fabæ nigræ molitæ, farinæ lupinorum, utriuſque ſexta.I. Omnia mixta & aqua calida ſubacta, calida imponito, & faſcia conſtringito. Oportet autem prius affectos locos perfundere,aut etiam in ſolio lauare. Quum uero faſciæ circundatæ madidæ ac cruentæ factę fuerint, pharmacum tollimus,& fotis locis paſtillo ex amygdalis amaris utimur, & malagmate quod crocū,iridem, & ariſtolochiam habet. Hoc ipſum uero inter malagmata ad podagram deſcripta habetur.

Paſtillus podagricis,Arthriticis. Vſus eius eſt in ipſis irritationibus. Aloes lib.I.ſucci centaurij ſexuncem,thuris non ſecti trientem,myrrhæ trientem.floris lapidis Aſij ſextantem,opij ſextantē,ſucci mandragoræ ſextantē, aluminis ſciſſi ſextantem.Excipe paſſo,& fac paſtillos. Vſu expetente lacte diſſolutos cū pennis illine,& ſupra illitionem linteolum paſſo imbutum impone. Alius paſtillus Iupiter appellatus. Aloes drach.XII.opij drach.VIII.ſucci papaueris dra. VI.ſucci hyoſcyami drach.VI.aconiti drach.IIII.hypociſthidis drach.VI. glaucij drach.VIII. croci drach.XII.gummi drach.XXIIII. malorū mandragoræ drach. XX.aceti heminas duas. Mala cum aceto coquito, & expreſſa prædictis ammiſceto,& ex dilutis ac probe leuigatis paſtillos formato, eosq; in umbra ſiccato. Vſus oſtenſus eſt. Malagma arthriticis, podagricis, ex cicuta & agarico accōmodatum. Seminis cicutę ſextar. I.agarici ſextar.I.fœni græci ſexta.I.nitri unc.I.ceræ lib.I.reſinæ fricte lib.I.olei ueteris lib.I.medullæ ceruinę trientem. illyricæ trientē. Arida tuſa per anguſtiſſimū cribrū cōcernito, liqueſcibilia uero eliquato,et frigefieri ſinito,et ſic eraſa aridis cōmittito,et cōtuſis ac repoſitis utitor.

Aliud eiuſdem. Ceræ lib.I.olei ueteris aut ſabini ſexta.I.fœni græci ſexta.I. cicutæ ſextariū dimidium. reſinæ fricte lib. I. nitri rubri dodrantem. floris lapidis Aſij ſemiſſem.medullæ ceruinæ trientē. Illyricæ trientem. Præpara ut dictū eſt.

Aliud Malagma eiuſdē ex tedis, Titi Cæſaris. facit podagricis & arthriticis. Emollit omnem duritiam. Viſci quercini ſeſquilibrā.thuris lib.I.ceræ lib.I.tedarum pinguium lib.I.reſinæ pinus lib.I. Liqueſcibilia coquito ac pinguibus tedis moueto.Poſtquam uero omnis pinguitudo ab ipſis effluxerit, ab igne ablatū liquorem excolato,atq; huic thus tenuiſſime tritum inſpergito,aſſidueq; moueto donec ad compagem manus non inquinantē redigatur, & in mortarium tranſlata reponito ac utitor. Aliud. Tedarū pinguiſſimarū lib.I.thuris maſculi lib.I. reſinæ pinus lib. I. uiſci quercini libram dimidiam. præpara ut prædictum eſt.

Malagma ex lapide Aſio.podagricis,Arthriticis ualde præclarum.Liberat à tota affectione. Vſus eſt in ceſſationibus. Viſci quercini, terebinthinæ,utriuſq; lib.I.ſpumę nitri, floris lapidis Aſij, thuris, ſingulorum libra dimidia, olei cypri ni lib. I. adipis quantū ſatis eſt. Arida tunduntur & cribrantur, ac cum aqua teruntur,ad cerati ſpiſſitudinem. Liqueſcibilia uero eliquantur, & tritis adijciuntur,quibus ſimul conquaſſatis ac repoſitis utimur. Aliud. Viſci lib.I.terebinthinæ lib.I.lapidis Aſij,nitri, utriuſq; trientem,mannę quadrantē.cyprini ſextantem. aquę lixiuij figulini quod ſatis eſt. Aliud,ad Arthriticos ualde præclarū, auxiliatur cōfeſtim,humores in alto abſorbens. uiſci lib.I.terebinthinæ lib.I.adipis taurini,floris lapidis Aſij,utriuſq; quadrantē.calcis uiuæ quadrantem. mannę quadrantē. cyprini lib.I.prępara ut dictū eſt. Aliud Diodori. Adipis tauri ni drach.VIII. ſpumæ nitri drach. IIII. floris lapidis Aſij drach. II. In alio exemplari drach.IIII. olei cyathos II.arida cum liquidis committito.Hoc pharmacum ualde cōmodum eſt. Reſorbet etiam collectiones circa articulos conſiſtentes,& à doloribus liberat.

FINIS.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 295 sur 580

©BIUM

©BIUM

IANI CORNARII ME

DICI PHYSICI COMMENTARIORVM

MEDICORVM IN DECEM LIBROS GALENI DE COMPO/ sitione medicamentorum secundum locos conscriptorum, Libri decem. In quibus omnes corrupti illorum librorum loci restituũtur, & omnes diffi/ciles exponuntur, ampliusq; aliquot milia rerum ac locorum in Græcis ac Latinis medicis obiter explicantur, emendantur, ac restituuntur.

BASILEAE ANNO M. D. XXXVII.

©BIUM

©BIUM

ILLVSTRIS▸ AC POTENTIS▸ PRIN
CIPI AC DOMINO, D. PHILIPPO HESSORVM LANT

grauio, Cattorum, Dicenſium ac Nidenſiũ principi ac comiti, &c.
Ianus Cornarius Medicus Phyſicus. S. D.

QVVM primum Galeni medici haud dubie omniũ poſt unicum Hippocratẽ præſtantiſſimi libros decẽ quos de cõpoſitione medicamentorũ localium inſcripſit, in manus cõuertendi latinis gratia ſumerẽ, uidebatur quidem mox à principio opus magnũ, uariũ, plenum bonæ frugis, & ut ipſe Galenus aliquoties ait, poſtremæ lectionis, & ob id etiam maioris quàm prima fronte apparet difficultatis. Verũ in operis iam inchoati progreſſu, quũ alia omnia, tũ in primis difficultas ita mihi increbeſcere uiſa eſt, ut omnẽ etiam optime conuerſi operis gratiã leuem apud rerũ medicarũ ſtudioſos futurã putarẽ, ſi non & difficiles locos, quantumuis clare à me redditos explicarẽ & uitiatos emendarem, corruptoſq; reſtituerem, atq; hoc non ſimpliciter, ſed indicata conſiliꝝ ac facti mei ratione. quod ipſum ubi iam etiam operæ precium eſſe mihi perſuaſiſſem, retraxit tamen operis futuri apud me æſtimata magnitudo, ut pluriũ dierũ deliberationẽ mihi ipſi imperarem, quando ſanè pro una conuertendi difficultate, non geminatã ſolum mihi ex conuerſo pariter ac græco opere interpretando oborituram perſpicerem, ſed certe non minus quàm decuplam, ſi tot loci obſcuri, tot partim annorũ, partim typographorum iniuria, aut potius correctioni præfectorũ negligentia & aliquando temeritate corrupti, explicandi & ad plenũ reſtituendi eſſent. Hoc emĩ in cõfeſſo eſt, quũ omnia Galeni ſcripta nobis extẽt corruptiſſima hos libros nullis minus hac mendarũ labe cõtaminatos eſſe. Ad hanc itaq; rem integre præſtandam uidebãmihi in primis opus eſſe emendatioribus exemplaribus, ex quorũ collatione non deſperabã auxilium uel certiſſimũ nobis acceſſurũ, & propterea collationis laborẽ, ut longe leuiorẽ libentius omnino pertuliſſemus, quàm quod alicubi omni exemplariũ ope deſtituti, mera diuinatione uti coacti fuimus, cuius difficultatẽ uel inde æſtimare licet, quod à diuis tanquã ſupra hominũ captum ſit, appellationẽ eſt ſortita. Quare in pauciſſimis omnino hac uſi, maiorẽ confidentiam in optimis quibuſq;, tũ græcis, tũ latinis medicis autoribus locauimus, atq; ex ipſorũ collatione pleroſq; omnes locos & conuertimus, & expoſuimus, ſimul in integrum ex eorundẽ fide reſtitutos. Cuius rei difficultas ab his tantũ expendi poteſt, qui aliquando ſimile quid attentarunt. Nos certe ut nõ libenter iactamus operã noſtram, tum ne uanitatis ſuſpitionẽ incurramus, tũ ut ne beneficium noſtrũ ſtudioſis exprobare uideamur, Ita ſane uiſum fuit nullum ex omnibus Galeni operibus maiore periculo corruptum haberi ac legi, q̃ hoc ipſum de pharmacorũ cõpoſitione, præſertim ſi his pharmacis tuto ac feliciter uti uelimus. quod ut ego mihi faciendum eſſe penitus decreui, circa ægros qui ſe in poſterũ noſtræ curæ concredent, Sic uelim etiã reliquos ue-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 299 sur 580

©BIUM

ræ ueteris ac sinceræ medicinæ græcæ studiosos à me persuasos, ut idē præstare conarent, quo aliquādo & uitiosissimis & ineptiss. pariterq; lectu tediosissimis Arabū ac Barbarorū medicorū scriptis relictis, aut ad coruos relegatis, ex græcorū medicorū exactissime cōscriptis medicamētis, circa ægros adhibendis, certiorē salutis successum experimento ipso cognoscere tentarent, certissime cognituri unū aliquod medicamentū ex eorū numero quæ Galenus ex priorū medicorū præscripto expendit, ita ut singulorum ipsum constituentiū uires ac facultates rimetur, maiori successu usurpari q̄ totā myropoliorū hodiernorū congeriē, de quorū tamē efficacia uel in primis iudicium ex his Galeni libris cōtingere potest. Et propterea ego iam in quartū supra decimū annum per multo maximā Europæ partē peregrinatus, medicinamq; professus, atq; in præclaris multis urbibus medicatus, & non pauca etiā ex laudatiss. hodie officinarū pharmacis frustra expertus, non duxi aliquid utilius me facere posse, quàm ut rerū medicarū studiosos hac parte iuuarem, quo hos Galeni libros integre, tum græce, tum latine haberent. quod spero doctos medicos de horū nostrorū cōmentariorū libris pronunciaturos, ut qui id ipsum si nō exactissime: & ut cuiusq; iudicio satisfiat (quis enim hoc se præstiturū sperare audeat?) certe tamen diligentissime conati sunt, ut tam eximiū opus integrū extet, neq; id solū, sed ut aliquot milia locorū obscurorū, itemq; corruptorum, tum in græcorū, tum in latinorum medicorum libris quisq; intelligere ac emendare possit, quum non sit peior possessio, quàm malus & corruptus liber, ex quo & animorū & corporū pernicies accidere potest. Hoc ipsum porrò opus quū iam inuulgare destinassem & orbi communicare, non aliud nomen occurrebat mihi quod splendidius ac potentius uideret, siue nostra obscuritas esset illustranda, siue tenuitas defendenda ac protegenda, quàm celsitudinis tuæ Illustrissime princeps PHILIPPE. Nā quū & pacis & belli gloria clariss. sis, fore confido ut hi cōmentariorum nostrorū libri sub nominis tui præsidio publicati, & rerū medicarū studiosos magis inuitent, & uitiligatores amplius deterreāt à tam utili ut ego iudico, conatu nostro impetēdo. Quanquā quod hoc opus felici nominis tui auspicio prodire uoluerim, præter iam dictas rationes, & cōmunem illum ab antiquo iam receptū morem, quē & gręci & latini scriptores usurparunt, sua uidelicet scripta magnis regibus ac principibus inscribendi, illa planè Heroica magnificētia tua me induxit ac impulit, quòd unus tu omniū Germaniæ principū, in his difficilimis tēporibus, quibus literæ & omnia bona studia ruinā grauissimā minabantur, his ipsis auxiliarem manum porrigere es dignatus: & quū reliquæ Germaniæ Academiæ frigeant ac torpeāt penitus, & magna ex parte sint desolatæ, partim fatis ita uoluentibus, partim ob principū illiberalitatē, Tu in regno tuo de integro nouam Academiā erexisti, eandemq; doctissimis uiris accersitis illustrasti, & sumptibus ac præmijs magnificentissime locupletasti. Quo bene

ficio

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 300 sur 580

©BIUM

ficio tuo ne dubites magnanime princeps, quin ipſas muſas tibi obſtrinxeris, certè ſtudioſos omnes ita deuinxiſti, ut temere literas uel philoſophiæ ſtudiū iactet, qui non celſ. Tuæ clementem magnificentiā exoſculetur, miretur ac laudibus uehat, atq; utinam ego uel leuiter ſaltem declarare C. T. poſſem, quàm ſim erga Heroicū illud pectus tuum affectus, pro eo quod ſtudioſi nomen obtinere me poſſe cōfido. Illud autē oro celſitudinem tuā ut interim dum luculentius quiddam aliquando præſtare potuero, hinc aliquam ſaltem animi grati ſignificationem intelligere uelit. Cæterū quod ſtudioſorum iudicijs informandis adijciendum putauimus, hoc eſt, Ne putēt nobis in his cōmentarijs quicquam cōmune eſſe cum quorundā huius ſeculi Onomaſticis medicis, Pandectis medicis, theſauris medicis, ſcholijs etiā atq; epiſtolis medicis, alijſq; eiuſmodi cētonibus, ſpecioſis titulis inſcriptis. His em̄ permittimus ut undecūq; & alba & nigra, numeroq; modoq; ſine omni, tum lecta, tū audita, intellectaq; & non intellecta, omnia in unū chaos coaceruent ac confundant, iamq; nihili homines, ſui tamen q̄ ſimilimos ad aſtra laudibus uehant, & mox non paulò præſtantiores mordicus proſcindant, & quod in alijs reprehendunt in ſeſe longe grauius admittāt. Concedimus etiā ut ſcripta noſtra hinc inde expilent, ex integris orationū ac præfationū noſtrarum periodis, ſibi præliminares epiſtolas concinnent, & ſi adeo placet, totum filū retextū ſibi pro nouo ſyrmate induāt, interim mei nuſquā mentionē facientes: neq; enim ſic legi laboro: modo ſciant ſtudioſi ueræ & ſynceræ ueteris medicinæ, talia onomaſtica nihil aliud quàm inanes bullas, & nomenclaturas maxima parte falſas eſſe, tales pandectas per antiphraſin accipiēdas eſſe, ſcholia & epiſtolas uere ocioſas nugas eſſe, & quales podagricū moleſtū uidelicet ociū decent. Theſauros carbones, aut potius carbonū eſſe fauillas. Nobis cōtra in his cōmentarijs nihil uulgare ac protritū annotare uiſum fuit, ſed obſcuriſsimos quoſq; locos tū horū librorū quos enarrandos ſuſcepimus, tū etiā reliquorū græcorū ac latinorum ſcriptorū medicorū, aliquando etiā aliorū per occaſionē oblatos, pro uiribus explicare anniſi ſumus. ideoq; omnia ut certa, aut ex ualidiſsima ſuſpitione pro certis agnita propoſuimus, moxq; nō uulgariū quorumlibet, ſed ueterū approbatorū autorū teſtimonijs & autoritate confirmauimus, aut certe opinionē noſtrā firmiſsimis rationibus, aut omnino probabilibus perſuaſionibus approbauimus, ut certū ſit nō leuē cognitionē, & in primis iudicandi de rebus medicis uim hinc ad omnes, & præſertim eos qui poſtea græcos medicos, aut legendos, aut conuertendos in manus ſument, profecturā, & ad illuſtriſs. Celſitud. tuam pro hoc beneficio non exiguā gratiā, quando neq; per meū ſiniſtrū ſtudiū, neq; per nominis C. T. uſurpationē & prætextum, cuiquam fucus fiat. Viuat ac ualeat Illuſtriſs. Celſitudo tua. Northuſæ x. Martij. Anno Chriſti. M. D. XXXV.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 301 sur 580

©BIUM

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI COMMENTARIORVM MEDICORVM IN DE cem libros Galeni de cõpoſitione medicamentorũ ſecun dum locos conſcriptorũ, Liber Primus.

ALENI præſtantiſs. medici de compoſitione medicamentorum ſecundum locos libros, quos in Latinam liguã nuper conuerti, ea potiſſimũ gratia cõmentarijs enarrare ac dilucidare operæpretiũ duxi, ut interpretationi noſtræ maior fides apud te, quiſquis tandem es ueræ ueteris medicinæ ſtudioſus, habeat. neq; enim diſſimulare uolo, pauciſſima eſſe, & ferè nulla medica opera, quæ ſuperiori ante nos ſeculo, atq; etiã hoc noſtro, ex græcis latina facta ſunt, quibus per omnia tuto credere poſſis, adeo hinc inde quædam in ipſis reperire eſt, quæ uel ob difficultatem, uel ob interpretũ ſupinitatẽ, atq; aliquando rei medicę ignorantiã, quandoq; etiã: quod negare nõ poſſumus, & quę unica eſt excuſandi uia: ob uitiata per ætatẽ exemplaria, perperã ſunt reddita, ut præſtaret ea in totũ non eſſe, aut ſaltem nos cõmonitos ea uitare, aut certe caute uerſare, atq; ſi ea ſeculi felicitas eſſet, à græcis, ab ipſis uidelicet fontibus petere. Cuius rei ex his quę Hippocratis & Galeni nomine latina circũferuntur, doctiſſimũ quemq; medicum iudicem eſſe cupio. Omnia enim iſtorum ſcripta quæ latina habemus ubiq; peſſime uerſa ſunt, tribus aut quatuor ad ſummũ libellis exceptis, qui utcunq; tolerari poſſunt, minime uero eam laudem merentur, quam pleriq; magni nominis uiri: quæ fucatiſſima omniũ eſt impoſtura: epiſtolis præfixis ſunt teſtati. De Dioſcoride porrò ſilere melius puto, cũ nunquã magis bonũ interpretẽ deſyderarit. Ammiratus uero ſemper ſum mecũ, quid tandem Ruellio moraretur, quod laudem quã in Dioſcoride uertendo primus occupauit, eundem ſub incudem reuocando, ſolidam ſibi parare non ſatagat. At uero ſi præter hos quædam adhuc ex alijs græcis medicis latina leguntur, ea talia ſunt ut ne nominari quidẽ primorum autorũ ſuorum nominibus debeant, quũ adeo nihil illorũ nobis referant, & latina etiam non niſi characterũ ipſarum literarum latinarum beneficio exiſtant. atq; hæc ſanè nulla calumnia refero, rem ipſam teſtem, & doctos medicos ſtatuo, qui ſciunt quàm hæc non fingam. Quare ex re & neceſſarium omnino fore mihi uiſum eſt, ut cõmentarijs adiectis translationem noſtram declaremus, atq; id ita faciemus, ut & uerba, & ſententiæ, atque ipſa etiã conſtructio, non noſtra ſolum, ſed & græca ipſius autoris ἰδίοις ὀνόμασιν ubi opus fuerit addu cta, dilucida fiant. hæc enim tria Hermogenes in bono expoſitore requirit. Neq; uero prætermittemus, ſi quando res ita tulerit, etiam alios quoſdam aliorũ græcorum ac latinorum medicorum locos obiter explanare, atq; id ueſtri cõmodi gratia, quicunq; ueterem ac ſinceram medicinam: græcã puto: amatis. reliquos nihil moror, neq; adeo ſpero aut uolo lectores, qui nondũ Chaoniã pinguí glandem mutauerunt ariſta. Verũ hoc unũ uos lecturos præmoneo, ex omnibus Galeni ſcriptis hos decẽ libros longe difficilimos eſſe, & poſtremæ omnino lectionis, & præter cæteros neceſſario prælectos habere oportet eiuſdem undecim de ſimplicibus pharmacis libros, & XIIII. de curandi Methodo. quod ſi quis non fecerit, fruſtra ad horum librorum lectionem progredietur, quos iam inde, ipſis Galeni uerbis enarrationem expetentibus, iuxta noſtram interpretationẽ ſemper productis & præpoſitis, enarrare aggrediar.

Quod non ſolum affectus qui curatur curationem ipſam indicet, &c.] Quod iam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 302 sur 580

©BIUM

iam dixi Methodi lectionem necessariam esse ad horum librorum lectionē progressuro, idipsum mox in ipsa præfatione Galenus palàm facit, ostendens quæ in ipsa tradiderit de indicationibus curationis, atq; his potissimis tribus. Prima enim omnium futuræ curationis indicatio ab ipso affectu, qui curandus est sumitur, Altera ab ægri temperamento, tertia ab ipsius partis affectæ natura. secundum hæc enim remedia ad morbi curationem adhibemus, quanquā sint & alia non pauca quæ remediorum adhibendorum indicationem faciant, sed non ita principaliter ut iam dicta, ueluti quæ quarto loco ab ipso Galeno recensentur, Aegri uires, & quinto Aer nos ambiens, sexto Anni tempus, septimo Regio, Octauo ætas, Nono uitæ munus, decimo consuetudo, undecimo morbi magnitudo, duodecimo affectæ partis positus, forma, utilitas & sensus subtilitas. Tertiodecimo humores sanandi, quæ omnia totam illorum librorum tractationem occupant. commeminit tamen harum indicationum partim etiam Cornelius Celsus lib. 5. cap. XXVI. & Hippoc. 1. epidemiorum, sectione tertia.

Nunc uero quomodo quis per se.]. propositio est totius futuri operis.

Ex Methodi ratione pharmacorum compositiones præparet.] Ex Methodi ratione componimus pharmaca, quum non à magistro quopiam, nec ex ueterū præscriptis, edocti id facimus, sed ex ipsa rerum natura indicationibus acceptis sic galeno lib. 6. Methodi tradente, ταῦτα καὶ τἄλλα πλείω φάρμακα πρὸς νεύρων τρώσεις ἐξεῦρον, οὔτε τῶν διδασκάλων τινὰ θεασάμενος χρώμενον, οὔτε ἀναγνοὺς που γεγραμμένα κατά τι θεραπευτικὸν σύγγραμμα τῶν πρεσβυτέρων, ἢ τούτων δή τι τῶν ὑπογραφομένων αὐτοῖς δυνάμεων ἐξ ἰδίας σοφίας, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ἐνδεικτικῶς ὁρμηθεὶς, ὁπέρ ἐστιν ἴδιον ἰατροῦ μεθόδου χρωμένου. Ex quibus uerbis manifestum fit quosdam ueterum ex propria sapientia compositiones à se præparatas δυνάμεις, id est, facultates seu potentias appellasse, atq; ita etiam eas appellare solet Galenus in septem libris quos de compositione pharmacorū secundum genera inscripsit, quorum hic mentionem facit, At uero quum ambigua apud nos significatio esset, si facultates uel potentias uertissem, simpliciter hoc loco δυνάμεις compositiones uerti, quando nihil aliud ea uoce Galenus uelit, & uideatur etiam eos qui primi ita appellarint subridere, nimirum quum ex propria sapientia ipsos hanc inscriptionem cōmentos esse tradat. & quanquā nihilo minus Galenus δυνάμεις subinde etiam in his libris uocet, nos tamen semper compositionis aut confectionis uocem pro ipsis amplexi sumus. putamus enim significantius dici, pro τετραφάρμακον δύναμιν, tetrapharmacam compositionem, quam uim aut facultatem, ita tamen ut efficax compositio & probata accipiatur.

Pilosum esse iuxta primam rationem non multis inest.] Duplex generatio pilorum est, Altera iuxta primam rationem, id est, secundum prouidentiam & arbitrium ipsius opificis, quomodo nobis mox pueris & recens natis, capitis, superciliorum, & palpebrarum pili producuntur, aptitudine quadam corporum ut tales, uel tales, gignerentur, prius per opificem deum præparata, uelut Galenus lib. 11. de utilitate partium tradit, ubi irrisa etiam Mosæ ac Iudæorum physiologia, qui uerbo & uoluntate dei omnia creata perhibent, per longum cauillatur, non sufficere deo uoluntatem, nisi adsit rei aptitudo. Altera uero per accidens cōtingit, & ex locorū natura ac temperamento necessario cōsequitur, quomodo menti, alarum, & pudendorū pili proueniunt. Qua similitudine etiam ex terra quædam secundum primā rationē, hoc est, uoluntate & arbitrio agricolæ generantur, sicut sunt triticum, hordeum, & reliqua cerealia semina. Quædam uero per accidens, id est, innutritum locis humorem necessario excrescunt, uelut herbæ quæ circa humectiores regiones enascuntur, quemadmo-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 303 sur 580

©BIUM

dum diffuse lib. 2. De temperamentis Galenus docet, si quis amplius de hac re cognouisse uelit.

Alijs uero herbis quæ iuxta humidiores regiones proueniũt.] Græcũ exemplar non κατὰ τὰ νοτερώρα, id est iuxta humidiores, sed κατὰ τ' ἀνωτερώτερα, id est, iuxta superiores habet, quomodo etiam uetus interpres legit, sed confessa menda est, quando sanè per ipsius humoris accidens ipse Galenus paulò post earũ generationem à natura fieri tradit, quanquam id clarius ex XI. lib. de utilitate partium patet, ubi ait, τάυτας δὲ ἡ σύντροφος ἰκμὰς ἐδάσυνεν.

Et pili quidem palpebrarum ac superciliorum nõ paruam utilitatem.] Quæ sit pilorum in palpebris ac supercilijs utilitas supra citato XI. de utilitate partiũ libri loco Galenus commemorat. Nempe quod palpebrarum pili uelut uallum quoddam oculis apertis obiecti sunt, ne quid minutorum corpusculorum eis illabatur. Superciliorum uero pili uelut murus quidam eosdem oculos protegunt, ac primi excipiunt ea quæ ex capite defluunt. Quare æquali semper magnitudine eos opifex deus produxit, & quanto sanè quis minores aut rariores quàm conuenit eos reddat, tanto plus utilitatem ipsorum corruperit, ita ut tum illabi, tum influere permittant, quæ prius prohibebant. Si uero maiores aut densiores quis eos efficiat, non iam ut uallum & murus oculos defendent, sed propugnaculum carceri non absimile reddetur, quod & occulet, & tenebras offundet pupillis, quibus minime omnium tenebras obducere oportuit. Porrò capitis & menti pilos ipse opifex deus auctiles fecit, atque id ob duplicem utilitatem. Alteram ut tegmen & uelamen partium essent. Alteram ut crassiora recrementa in ipsos expenderentur. Prior utilitas uariat, quum non æquali tegumento per omnes ætates, anni tempora, regiones, sexus, ac corporis dispositiones opus habeamus. quare pro alterationis occasione, præstat nos alias aliam eorundem pilorum magnitudinem facere, quod in superciliorum & palpebrarum pilis citra cladem: ut dixi: facere non licet. At uero pudendorum pili quanquam necessariam ex locorum natura humecta generationem habeant, tamen etiam his opifex ad decorem utitur: Nam uelant & ornant eas ipsas pudendorum partes in quibus enascuntur, ueluti nates podicem, & præputiũ uirile membrum. ex his itaque omnibus ordo dignitatis pilorum patet, nempe primum locum pilis palpebrarum & superciliorũ deferri, Secundum capitis pilis, tertium menti & pudendorum.

Coloris ipsorũ alteratio, uelut in uitiligine alba, leuce græcis appellata, &c. Vitiligo alba Latinis, Leuce Græcis, nomen ab albo colore accepit. Quum enim in pilosis locis oboritur, pilo locos ipsos non denudat, sed canos omnino facit. Si uero loci pilosi, glabri & pilis nudi reddantur, incurabilis leuce censetur, ut tradit Aetius, quem nos nuper in Latinam linguam conuertimus, sermone XIII. cap. CXXXIII.

In Caput primum, de Alopecia & Ophiasi.

NOs autem propter quid sic appellari contigit non quærimus.] His uerbis Galenus non damnat studiosam nominũ inquisitionem, quũ ferè semper nomina ipsa ea curiositate primum sint rebus imposita, ut ipsas sua uoce cognobiles reddant, quod sparsim Galenus etiã in scriptis suis testatur. Verum uituperat eos qui nominũ studio rem ipsam & causam negligunt, quæ imprimis & necessario à medico sunt inuestiganda, quũ nõ nominũ sed affectuũ ac morborum ratio fiat. Attamen quũ docẽdi gratia necessario ipsis nominibus utamur, hic admonere uisum est, utrunque hoc malum Latinis Arearum appellatione uenire, & Alopeciam latius proserpere, ophiasin uero ab occipitio incipere, duorum digitorum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 304 sur 580

©BIUM

digitorum latitudinem non excedere, ad utranq; aurẽ duobus capitibus proſerpere, donec ſe duo capita in priorem partẽ cõmittant, id quod in infantibus frequenter uidere eſt, autore Celſo lib. 6. cap. 4. Male intelligunt Galenum & medicos Græcos, qui putant mutationem pilorum in uulpe ad fuluiorem colorem, Alopeciæ humanæ aſſimilari, quum nõ ſolum fuluior & pallidior aliquando color cutis in homine ex ea affecto appareat, ex redundante flaua uel pallida bile, ſed etiam albidior, ex pituita, & nigrior, ex bile atra. Sed hic error pleroſq; ex nominũ ſtudio, & rei negligentia occupauit: Non enim pili in aliũ colorẽ tranſeũt, ſed cutis ipſa pilis denudata, quo malo etiã uulpes certo anni tẽpore infeſtatur.

Ego ſemper per hieram purgaui.] Notiſſimum eſt medicamentum uel hodie pharmacopolijs hiera, quanquam uariæ in Antidotarijs uulgatis ſint deſcriptiones, & aliquæ etiam corruptæ, ut attentum medicum requirãt, qui eis tuto & feliciter uti uelit. Quæ ferè ubique præparatur, tum in eclegmatis forma, tum in pilularum globulos coacta, atq; etiam medicamentis ſimplicibus eã conſtituentibus in puluerem contritis, & in uſum ſepoſitis, Hiera magna & compoſita uulgo appellatur, ad alterius quæ ſimplex dicitur differentiam. Verum neutra earum cũ hac hiera ex colocynthide concordat, ſed cũ hiera ex aloe, quæ priuatim picra appellatur, quæ in 2. huius operis habetur. Hæc autem ex colocynthide eadem uidetur cum ea quæ hiera fortiſſima Galeni inſcribitur, ſed ſunt in his omnibus quædam ſimplicia addita, ut genuinæ Galeni deſcriptiones uulgo non extent. Paulus Aegineta lib. 7. Hieræ componendæ formas ſex numero tradit, Earum poſtrema Archigenis eſt ex colocynthide conſtans, quam hic Galenus probat. Apud Scribonium Largum compoſitio cap. 6. eadem penitus eſt, Pachij Antiochi nomine inſcripta, niſi quod in Paulo pro φύλλῳ, πολίῳ corrupte legitur, & in præparatione ἀναβάλλοντα μέλιτι habetur, pro quo ἀναλαβόντα μέλιτι, id eſt, melle exceptam ſubſtituendum eſt. Porrò prima hiera apud Paulum itidem ſicut illa apud Scribonium Antiocho inſcribitur, neq; ab Archigenis deſcriptione uariat, niſi quod πράσιον non habet.

Apophlegmatiſmis pituitam à capite detrahere.] Apophlegmatiſmi appellantur medicamenta quæ uel ore colluta, uel commanducata pituitam à capite detrahunt per ſputum reijciendam. Tale Dioſcorides Pyrethrum aceto coctum collutum, aut crudum manſum eſſe perhibet. Illinuntur etiam quædam in eundem uſum palato & columellæ. Tale eſt Sapo cum betæ ſucco apud Paulum libro primo cap. 46. ut rectiſſime Copus interpres legit ac uertit, quamq; Græcũ exẽplar uulgatũ σίνηπι, p ſapone habeat, q d falſum eſſe ex 2. li. huius tractationis claret, ubi inter apophlegmatiſmos hæc Pauli uerba leguntur, ab ipſo ex Galeno tranſcripta. Tale eſt & Melantiũ eodem Paulí loco. uerũ Copus uitio utputo exemplaris q d ſecutus eſt, deceptus eſt, uelut ex eodẽ Galeni loco infra palam fit. In Pauli enim exẽplari excuſo itemq; Galeni codice legitur, ἀπορίσω δὲ πολλάκις ἐγκατάμιγμι ἐγχριομένου τῷ ῥινὶ μελανθίου. pro ἀπορίσω aũt Copus Euphorbiũ uertit, & ſententiam penitus corrupit. Non longe ab hoc uſu euariãt quæ ἐρρίνα & uulgo medicorum Naſalia appellantur, quæ in oblongam formam coacta naribus indita, aut liquida illita, aut etiam per inſtrumentum quod ῥινεγκύτην uocant: infuſa, ſternutamenta ciunt, atq; ita mucũ à cerebro prolectant. Talis eſt anagallidis utriuſq;, fremij, betæ, cucumeris ſylueſtris foliorum ſuccus.

Deinde localibus auxilijs uti.] Localia auxilia ſunt quę ſingulis partibus corporis deſtinata apte adhibentur. has enim τόπους, id eſt, locos appellare conſueuit, uelut ex principio librorum de locis affectis patet, & infra cap. 8. ubi ait, ἀρχὴ πολλάκις μόνα τὰ τοπικὰ καὶ μερικὰ προσφερόμενα.

Oportet enim uelut in aliis, ſic etiam in his affectioni mederi.] Galenus lib. 2. Meth.

©BIUM

Meth. per longũ multis exemplis productis docet, affectus præter naturã tantũ à nobis curari, nõ ſymptomata ſiue acceſſiones quæ actionẽ lædunt. Nemo eñ ſanæ mentis medicus claudicationi medet, ſed affectioni quę claudicationẽ induxit, ueluti ſi ea ſit inflãmatio, ei medemur, quo fomẽtis et diſcuſſorijs medicamentis conſumatur, ac omni modo ſoluatur. Ea eñ ſoluta ſponte ſequitur ambulatio recta, neq; opus habemus eius correctione. Ita etiã hic, Nemo uitiati capilli ſymptomatis curã molitur, ſed humorũ capillos corrumpentiũ, qui ubi euacuati & correcti fuerint, ſymptoma uitiati capilli conſequenter ultro ceſſat.

Habent autẽ Catapotia hæc.] Eodem modo etiã Paulus lib. 7. cap. 5. horũ catapotiorum deſcriptionẽ habet, niſi quod ἀλόης με. α. legitur, quũ με. υ. legi debeant, facili lapſu ob ſimilitudinẽ numeri characterũ, maxime ſi β. hoc modo. υ. pingatur. Quintus autẽ excellens ante Galenum medicus: Nam eius diſcipulos Satyrum & Numiſianũ, Galenus ſe audiſſe & præceptores habuiſſe primo ἀναλημικὴν χειρήσεως teſtatur: & maſtichen & bdellium deijcere ſolitus fuit, quẽ in hoc etiam aliquandiu ſequutus fuit Galenus. ſed quur poſtea reiecerit ea, ſe in libros de cõpoſitiõe purgantiũ pharmacorũ reſeruaturũ dicit, qui libri ad manus noſtras nõ peruenerũt. Porrò Catapotia Græcis à deglutiendo nomen habent, ſicut Latinis ab orbiculari facie pilulæ diminutiua à pila forma dicuntur.

Difficulter enim eluuntur in his cuti impacti ſeroſi humores.] Seroſos humores Græci ἰχῶρας uocant. Sunt autẽ omniũ humorum & præcipue ſanguinis tenues & acres ſuperfluitates, quę ob id quod tenuiũ partium ſunt, in profundum corporum in quæ impingũt, penetrant, & uelut aqua in ſpongia imbibuntur, ut Aetius ſermone 9. cap. 10. tradit. Quòd uero omniũ ſint humorũ ſeroſi humores Diocles apud Paulum lib. 1. cap. 100. indicat, qui ſub æquinoctiũ uernum γλυκεῖς ἰχῶρας τῷ αἵματος augeſcere inquit, & circa uergiliarum ortum αὖθις πικροὺς ἰχῶρας Nimirũ augeſcente tum amara bile. Ariſtoteles uero lib. hiſtoriæ animaliũ tertio non tenues & acres ſolum, ſed etiã crudos & nondum concoctos, aut etiã per ſegregationẽ à reliquis, ſeroſos redditos humores, & precipue ſanguinẽ, ἰχῶρα eſſe dicit. ἰχὼρ δ' ἐστὶν inquit ἄπεπτον αἷμα ἢ τῶ μήπω περιφθαι, ἢ τῶ διωρρωδῆ. Sic & Galenus de elemẽtis 2. τὸ μὲν οἷον ἰχὼρ αἵματος, inquit, ἀναλογον ὀρρῶ γάλακτος. Quare quũ uelut ſerũ in lacte, ita hi humores in reliquis ſint corporis humoribus omnibus ac ſuccis, recte eos ſeroſos latine appellauerimus, quũ ἰχὼρ iuxta eundẽ Ariſtotelem eodem loco in omni lacte ſit, & alias ὀρρὸς dicatur. quod propterea indicare uolui, ut ſciãt ſi qui hæc legerint, nos id ſemper obſeruaſſe in his quæ ex Græcis uertimus, ut ἰχῶρας ſeroſos humores dixerimus. Neq; enim nobis placet quod ferè oẽs eam uocem, per ſaniem latinis reddiderunt, ex Plinio: ut apparet: ut id facerent inducti, qui aliquot locis ἰχῶρα ſaniẽ appellauit, id quod alias cruorem latine dicere poſſes, ſic libro 28. cap. 11. Quidã inaſſati iocineris ſanie inungũt dixit, quũ tamen paulò ante ſanguinẽ hircinũ appellaſſet. & 30. cap. 8. uerendorũ formicationibus uerrucisq; medetur arietini pulmonis inaſſati ſanies. Itaq; ambobus locis cruorẽ qui ex iocinere dum aſſatur deſtillat, ſaniẽ appellat, quod ex uerbis eius colligitur quæ ſequũtur, his. Volunt & oculos ſuffiri iocinere in olla decocto, quidã inaſſato, etiamſi hoc nõ Dioſcorides lib. 2. item traderet. Cor. Celſus lib. 6. cap. 6. ἰχῶρα hunc, ſanguinẽ dixit, eundẽ eius uſum quẽ Plinius & Dioſcorides præſcribens. At uero li. 30. cap. 15. idem Plinius ubi inquit: Oportet autẽ cineri miſceri ſaniem punctis emiſſam è cerebro uiperæ, ſaniẽ pro crudo cruore dixit, quomodo etiã ego apud Aetium ſer. 8. cap. 10. κοχλίων μεγάλων χερσαίων τὸν ἰχῶρα, cochlearũ magnarũ terreſtrium cruorem uerti, niſi mucum appellare quis malit. Nam ipſe Aetius conſequenter declarat, eum ipſum accipi debere his uerbis, διὰ δὲ τοὺς ἀλαπνίαν γραφέως ζῶντας, καὶ τὸ ἀποῤῥέον αὐτῶν μυξῶδες ὡς ἐλάχιστον τῶ

φαρμάκω

©BIUM

φαρμάκῳ. Atq; hoc modo etiam Homerus ſanguinis cruorem à Venere ſauciata promanantem ἰχῶρα dixit Iliad.5. ῥέε δ' ἄμβροτον αἷμα θεοῖο
ἰχῶρ, οἷόσπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν,
οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ' οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον
τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται. hoc eſt
Sanguinis effudit cœleſtem diua cruorem,
Qualis diuorum compingit corpora ſanguis,
Qui neq; frumento ſatiant nec corpora uino,
Quare etiam exangues, immortalesq; uocantur.

Ex quibus uerbis palam eſt nihil aliud quàm cruorẽ ſimpliciter ἰχῶρα eũ appellare, nõ tamen eiuſmodi qualis ab hominibus ſaucijs profundi ſolet, ſed qualis à dijs qui neq; edunt neq; bibunt, profluere poteſt. Nam hæc addidiſſe uidet, ne Veneris numen offenderet, ſi uelut hominẽ aliquem ſauciatã dixiſſet. Quare ἰχῶρες dum intra uaſa & in corpore ſunt, ſeroſi humores, iuxta ſeri ſeu ἰχῶρος in lacte ſimilitudinem, ſano omnino intellectu dicentur, Quũ uero acredine ſua & tenuitate ſub cutem progreſſi fuerint, eamq; excitato prurítu (: Nam & ficoſos faciei, & impetiginoſos menti tumores, qui cito exulcerantur, hi ipſi maxime generare ſolent, ut Galen. infra lib. 5. cap. 4. & 5. Et Aetius ſermo. 8. cap. 14. & 16. tradunt:) eroſerint, non male ſanies appellentur, quando ſanè tum in puris ſpeciem tenuiorem abeunt, ac medium quiddam inter pus perfectum & ſanguinem euadunt. quam ſpeciem etiã induunt, quando ex hircino aut arietino iocinore, dum in olla aſſatur promanant, ut non ita male Plinio ſanies tum ſint dictæ, quum uerum id ſit ſaniei ſignificatum. & ita quoq; in ulceribus ἰχῶρας appellat Galenus Metho. 3. καὶ ὅλως inquit, κἂν τοῖς ἕλκεσιν ἰχὼρ μὲν καλεῖται τὸ λεπτὸν περίττωμα, ἔμπυος δὲ ἕλκος τὸ παχύ, hoc eſt. Et ſanè in ipſis ulceribus tenue recrementum ſanies appellat, craſſum uero ſordes. porrò ἰχὼρ appellat etiã in lignis ardẽtibus exudans humor, ſic Dioſc. li. 1. de Corno. ὁ ἐκ τῶν χλωρῶν φύλλων καιομένων ἰχὼρ ἁρμόζει πρὸς λειχῆνας καταχριόμενον. Plinius ſudorem dixit 23. cap. 8. Sudor uirgæ corni arboris lamina ferrea candente exceptus, non cõtingente ligno, illitaq; inde ferrugo incipientes Lichenas ſanat. Idem auxiliũ quod Dioſc. tradidit, ſed religioſius, & ex alio autore deſcriptum, quanquã pro φύλλων omnino ξύλων apud Dioſcoridem legendum exiſtimem. At uero & amurcã, oliuæ Plinius ſaniem eſſe dixit, lib. 15. cap. 3. Sanies hæc eſt eius amara.

Supra hoc quòd uitiatos humores diſcutiat.] Aptiſſima medicamẽta ad euacuandũ Alopeciæ & ophiaſis uitiatũ humorem, Galenus ea quæ attractoriã ſimulq; diſcuſſoriã facultatẽ habent, tradit. Sunt aũt ea neceſſario calida & tenuiũ partium. Calida enim attrahunt, atq; id eo amplius quo magis tenuiũ partiũ exiſtunt. Talia quædam ſponte naturæ eſſe Gal. lib. 5. cap. 16. de ſimpl. phar. facult. dicit, uelut ſunt Dictamnũ, Propolis, Thapſia. Quędam uero ex putrefactione aceſcere faciente generari, uelut ſunt fermentũ, pſoricũ, & quorundam animalium fimi. Thapſia porrò utrunq; probe præſtat, Nam & attrahit & attractũ diſcutit, ſi tamen per mixturã aliorum pharmacorum caliditas eius temperetur.

Ex reliquis græcis oleis citra olearũ germina apparatis.] Apparet ex hoc loco aliquas gentes olea ſua non ſolum ex oliuis, ſed etiam olearũ germinibus exprimere in more habuiſſe, uelut hic de Hiſpanis dicit, atq; ea olea ad præſentem uſum improbat, nimirum quum adſtringant, ut XI. Meth. Galenus item his uerbis tradit, ἔστω σοὶ καὶ τὸ ἔλαιον σύφον, ὁποῖον ὄξυ, τό τε ἀστάνου ὀνομαζόμενον, ὅσατ' ἄλλα σκυβάλοισι μετὰ θαλλῶν ἐλαίας. Dioſcorides etiam idem fieri lib. 1. perhibet. σκευάζεται δὲ inquit, καὶ ἐκ τῶν λίτρας τῶν θαλλῶν, ἔλαιον quanquam λίτρας quidam

pro

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 307 sur 580

©BIUM

pro λίπους non magna ſenſus diuerſitate legere malunt, ſurculorũ cortices pro ipſorum pinguitudine accipientes. Quomodo autem oleum quodcunq; hiſpano ſimile fieri poſſit, docet Conſtantinus Cæſar de agricult. lib. 9. cap. 26. Vetus interpres pro ἄνευ θαλῶν, id eſt, citra olearum germina legiſſe ἄνευ ἁλῶν uidetur. uertit enim quæ abſq; ſale conſtruuntur, qui error non infrequens eſt græcis medicis, & maxime Galeno, ut uidelicet ἁλῶν uox pro θαλῶν ſit ſuppoſita, & uice uerſa. At uero hic non eſt inſulſi olei mentio apta. Roſaceũ ſanè citra ſalem apparatum, infra lib. II. ad capitis dolorẽ ex ardore, & multis alijs locis, Galenus probat, & Dioſcorides quãdoq; id apparari cũ ſale, ne corrũpatur, dicit, qua gratia etiã alijs ſal additur, ſed ut dixi, hic nõ eſt olei inſulſi aut roſacei, mentio apta.

Si tamen nimis fluidum appareat, ceræ parum addatur.] Ceræ natura alias calfactoria eſt, & uim molliendi ac explendi habet, uerũ hic ſaltẽ ut laurino craſſiciem quandam præbeat, quo melius adhæreat, eius exiguum quid addi præcepit, quanquam paulò poſt etiam Euphorbio ceram modicã ammiſcendam ſuadet, quo uehemẽs eius caliditas tẽperetẽ, ſi ex ipſius ceræ uncia una, & olei libra, ungentũ inceratũ tenacius, et tamẽ liquidũ fiat. At uero ubi triplũ uel quadruplũ etiam olei ad ceram additur, ceratũ liquidum fit, quod neſcio cur humidum potius, ex κηρωτῆς ὑγρᾶς appellare Linacer cũ alibi, tum x. Meth. maluerit. Nam ad ſolidum parandum par oleo cera additur, aut certe non multo paucior. uerum de conuenienti mixtura ceræ ad oleum pro certis occaſionibus ac tempore, docet Paulus Aegineta lib. 7. cap. 17.

Vnumquodq; aũt proprium uigorem his qui ea ſæpe uiderunt, indicat, &c.] Cognoſcitur ſimpliciũ quorundam, uelut ſunt ſucci, ſemina, flores, radices, folia, & fructus, uigor ex odore, guſtu, colore, & craſſitudine, uerũ hoc non contingit quibuſuis, aut qui prius nõ, aut raro, ea uiderunt, ſed his qui antea multo uſu exercitati, ſæpe ea oculis luſtrauerunt. Nam qui quæſo præſcribi poſſit guſtus, aut odor, ſiue color alicuius rei, ut ex nudo præſcripto mox ab aliquo percipi poſſit is eſſe qui deſcriptus eſt, qui prius rem ipſam nunquam uidiſſet?

Quanta diſtantia, quantoq; ordine id faciant.] Quatuor ordines ſiue gradus medicamentorũ ſimplicium quũ alibi, tum libro quinto ſimpliciũ pharmacorũ, Galenus facit, eoſq; ἀποστάσεις, id eſt, diſtantias ſiue abſceſſus à temperatis appellat. Temperatũ autem intelligit quod temperamento ſimile eſt corpori cui adhibetur, & quod neq; calfacit, neq; refrigerat, neq; humectat, neq; ſiccat. Quod uero à temperamento digreſſum eſſe ad aliquã harum qualitatũ, ratione aſſequi, & demonſtrare licet, idipſum primo ordine eius qualitatis eſſe dicetẽ. In ſecũdo aũt quod euidenter aliquã harũ qualitatũ ſenſui exhibet. In tertio quod idẽ uehementer facit. In quarto qd ad ſummũ eſt progreſſũ, adeo ut ſi calidũ ſit urat, & cruſtas infligat, ſi frigidũ mortificet. quin & in his ſingulis gradibus principiũ, mediũ ac finẽ facit ut ſumma ad duo denariũ numerũ extendatur, uelut amplius apud Galenũ loco citato uidere eſt, & lib. 2. περὶ γένη & Paulum Aeginetam libro 7. cap. 2.

Nitrũ molle uſtũ, & quod Berenicariũ appellatur.] Nitrũ optimũ et maxime molle ac tenuium partium Galenus, Berenicariũ appellatũ eſſe tradit, ab oppido troglodytarũ Bereníce: ut opinor: appellatione ducta, unde quondã in Aegyptũ aduectũ Plinio Aegyptiũ uocare exiſtimo, & Conſtantinũ Cæſarẽ lib. 6. de agricultura cap. 16. Alexandrinũ. Idem etiam Bereniciũ infra lib. 6. uocat his uerbis, καί ποτε καὶ αὐτὸ τὸ νίτρον οἷον δὴ λεπτομερὲς, ὀνομαζόμενον ὑπὸ πάντων ἤδη Βερενίκιον & Methodi VIII. εἶναι δὲ χρὴ τὸ μὲν νίτρον λεπτομερὲς, οἷον τὸ Βερενίκιον, εἰ δὲ λιθῶδες, καίειν καὶ λειοῦν ἀκριβῶς αὐτό. Palam eſt itaq; Galenũ non quod uſtum eſt nitrum Berenicarium appellare, ſed tum Berenicariũ per ſe, tum etiam aliud, aut ipſum adeo

©BIUM

adeò Berenicariũ uſtum, ſiquidem lapidoſum ſit, in præſentem uſum probare. longeq; falſus eſt uetus interpres qui Vernicẽ nominari à Galeno putãt, quum quod hodie Vernicem uulgo appellamus minime ſit nitrum, Imò neq; res ſimplex aut ſponte naturæ producta, ſed factitia, & eius uſum olim Bitumen præſtitiſſe ex Plinio apparet, qui lib. 35. cap. 15. de Bitumine ita inquit. In reliquo uſu ęramentis illinitur, firmatq; ea contra ignes. Diximus & tingi ſolitas ex eo ſtatuas & illini. Placuit in ferrarijs fabrorum officinis tingendo ferro, clauorumq; capitibus, ac multis alijs uſibus. Verũ hanc erroris anſam præbuit ei pandectarũ medicarũ autor, qui Berenicijũ quidem Vernicem ſeu Bernicem exponit, Vernicẽ autem poſtea ſandaracham Arabis dici tradit, aliam ab ea quã Græci σανδαραχάχλιν appellant, Nimirũ gũmi electro ſiue ſuccino non diſſimile, nõ tamen ita durum, ita ut etiam in eius penuria, electrum pro ipſo maiori tamen copia accipi poſſit, atq; hoc ex Serapione citat. Quin & Paulum capite de Vernice adducit, quem locum noſter Paulus nuſquã habet, ſicut nec alios pleroſq; qui indidem citãtur. Subdit etiã mox, ex lini ſemine ac uernice fieri quod Vernix appelletur, idq; à pictoribus ad conſeruandos ac illuſtrandos colores uſurpari ait, quod ſanè de huius temporis uulgo uocato uernice accipiendum eſt, quæ res factícia eſt ex gummi illo quod Arabibus ſandaracha itemq; ſandaros ac carabe dicitur, Græcis autem id quod electrum ſignificat, & quod latinis Succinũ appellatur. atq; Vernicis quidem gummi appellatio ex Germanica uoce facta eſt. Succinũ enim quod Plinius in inſulis ſeptentrionalis Oceani gigni, & à Germanis Gleſſum appellari, lib. 37. cap. 3. tradit, hodie magna copia ad littus Curiẽſe & Samlandiæ Oceani æſtibus eijcitur, & tum à Liuoniæ, quos Effluos dixiſſe Tacitus uidetur, tum Pruſſiæ incolis mulierculis pro ornamento, inſtar corallij apud alios, circũ colla appenditur ac geſtatur, credibileq; eſt gleſſum Plinij ac Taciti ætate appellatum à Germanis, Verũ hodie ea uox aliud nobis, nempe uitrũ: ſonat, niſi tranſlucendi reſpectu primo ita ſit appellatum. hodie ſanè uulgo Germanorũ iſtic habitantiũ Vernſten & Bernſten uocatur, appellatione ut uidetur: ex eo quod accenſum tedæ modo ac nidore flagret: facta, quod ita fieri etiam Plinius ac Tacitus de eo teſtatur. In eodẽ porrò Curienſis littoris tractu, maxime tamẽ in Dantiaco Pruſſiæ urbe, idipſum gũmi cum lini ſemine in id quod Vernicem uocant, rem pictoribus familiarem, & quod bituminis uſum hodie in pleriſq; locis, ut dixi, præbet, apparatur: Ita ut tum in ſimplici re, tum in factícia, Vernicis nomen apud ſuperius ſeculũ, ex germanica uoce Bernſten ſiue Vernſten, ob literarum V & B. uicinitatem in pronunciando, ſit factum: cuius tamen magna ignoratio apud pleroſq; omnes fuit, utpote quum uernicem cum Nitro Berenicario, apud Galenũ & græcos medicos confuderint, maximo omnino errore, uelut oſtendi.

Et aphrolitrum album, leue ac laxum.] Quod hoc loco imprimis annotare neceſſarium duxi, hoc eſt, quod qui apud Galenum & græcos medicos aphrolitrum reperiũt, falſam ſcripturam æſtimantes, aphronitrũ ferè omnes ſubſtituũt, quod ipſum ex aphrolitri ignorantia contingit. Sicut quoq; hoc loco factum eſt, ut ἀφρόνιτρον pro ἀφρολίτρῳ ſuppoſititium legatur, quum contra ἀφρόλιτρον oporteat, ut ego uerti, & ut res ipſa poſtulat. Fecit enim antea Galenus ſpumæ nitri mentionem, νίτρου ἀφρὸν appellans, moxq; etiam ipſius nitri, quibus poſtremum addit & aphrolitrum, quod his poteſtate eſt propinquum, maxime ſi ſit uſtum, alias autem media inter ſpumam nitri & ſalem facultate præditum, quemadmodum Galenus 9. ſimpli. pharm. de metallicis clare docet. Quanquam etiam iſtic non ſit integra Galeni lectio. Capite nanq; de Sale, amaram & extergentem uim ſpumæ nitri (legitur tamen corrupte ἀφρολίτροις) tribuit, Sal uero tantũ ab exter-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 309 sur 580

©BIUM

gendi facultate deficere inquit, quantum adſtrictoria ui abundat, In medio autem utriuſq; Litrum eſſe. Nō longe poſt capite de Aphrolitro, manifeſtius adhuc indicat aliud eſſe ἀφρόλιτρον, id eſt, Litri ſpumā, & ἀφρόνιτρον, id eſt, Nitri ſpumam, Medicamentum inquit, reſiccandi ui præditum eſt Litri ſpuma, farinæ triticeę ſimili aſpectu, nam & alba eſt, nō uelut petræ Aſiæ flos cinerea, Nitri uero ſpuma non farinæ faciem præfert, neq; diſſoluta eſt, ſed cohærens & compacta, extergendi uim habens, & mox ſubdit. Litri ſpuma eiuſdē naturę ac facultatis eſt cum Litro, ſed ſubſtātiæ magis tenuium partium: dictumq; ſanè paulò ante eſt (putat autem capite de Sale) Litri ſpumæ facultatem in medio ſpumæ nitri ac ſalis conſiſtere. & addit, ἀφρολίτρου μὲν γὰρ ἡ ῥυπτικὴ δύναμις ὑπάρχει μόνη, τοῖς δὲ ἅλσι καὶ ἡ συπτικὴ, πολὺ πλέωι δὲ ἡ ῥυπτικὴ. quæ uerba ut ex ſuperioribus euidens eſt, in totū corrupta leguntur, quū non id quod Galen. uelit indicent. Quare eorū lectio ſic in integrū per nos reſtituta adſcribetur, hoc modo habens. ἀφρονίτρου μὲν γὰρ ἡ ῥυπτικὴ δύναμις ὑπάρχει μόνη, τοῖς δὲ ἅλσι καὶ ἡ συπτικὴ τῷ δὲ ἀφρολίτρῳ ἀμφότεραι δυνάμεις εἰσί, πλὴν ἡ συπτικὴ ὀλίγη, πολὺ πλέωι δὲ ἡ ῥυπτικὴ. Quod uero ita legendū ſit etiam poſtea, capite de Litro edocemur, quanquam & tum corrupte νίτρου pro λίτρου legatur. Repetit enim rurſus, ſe ſupra de Litro dixiſſe, quòd mediā inter ſpumam nitri, & ſalem, habeat facultatem, & ſi ſit uſtum, plus ad ſpumæ nitri facultatem accedat. Quin & intra corpus, Litrum ad diſſecādos & attenuandos craſſos & tenaces humores longe efficacius quàm ſal aſſumi ait, uerum Nitri ſpumam neminem citra magnam urgentem neceſſitatem deuorare, ut quæ ſtomacho noceat, & magis quàm Litrum diſſecādi uim habeat. Quare etiam nos inquit, tum uſto, tum non uſto litro (rurſus tamen νίτρῳ corrupte legitur) utimur, & præſertim eius ſpuma, in his qui à fungis acceptis ſtrāgulantur. Porrò libro II. ſimp. pharm. ubi rurſus de Sale agit, etiam de Litro repetit, dicens ſe demōſtraſſe, hoc pharmacum mediam facultatem inter ſalem & nitri ſpumā habere, quo loco etiam ἀφρολίτρῳ pro ἀφρονίτρου legitur, Ita etiam 8. Methodi, poſtquam multa extergentia recēſuit, ἔτι δὲ μᾶλλον inquit, ὁ ἀφρὸς τοῦ νίτρου, καὶ τὸ νίτρον αὐτὸ ἢ τὸ ἀφρόλιτρον, id eſt, præſtat hoc amplius ſpuma nitri, & ipſum nitrum, & aphrolitrum ſiue ſpuma litri. Ita enim legendum eſt, & non aphronitrum, uelut græcum exemplar & Interpretes habent, qua ratione etiam hic non aliter legendum eſſe indicaui.

Subactum autem intellige.] Subactum dicit accipiendum eſſe quod ad multos dies in ſole cum aceto frequenter ſit tritum, Ita enim ipſe uerbum καταξᾶσθαι & participium καταξασμένον exponit, quanquam aliàs nō ita curioſi apparatus, & late ſe extendētem habeāt ſignificationē. Nam & σίαρ & ἐξόν καταξασμένον aliàs ſæpe habet, hoc eſt adipem ac uiſcum ſimpliciter tritū ac diſſolutum, quomodo etiam Celſus lib. 6. cap. 3. Emplaſtrum tetrapharmacum aceto ſubactum dicit. Vſurpatur etiam de omni farina in panis maſſam coacta. Conueniuntq; huius coniugij uoces operæ figulari, in qua præcipue elaboratum lutum requiritur, conueniunt & arationi terræ.

Metaſyncritica Græci appellant.] Metaſyncritica medicamēta Galenus lib. 5. ſimpl. pharma. obſcura, & falſa, ac ſectæ ſuæ minime conuenienti appellatione Methodicos uocare dicit, ea quæ meatuum miſcellæ corporis ſtatum præter naturam habentem tranſmutant, atq; idipſum μεταπορροποιῆσαι eos item appellare, ſicut quoq; effectum ipſorum μεταπορροποιίαν. negatq; huius appellationis uſum alteri cuipiam ſectæ conuenire, præterquam Methodicis, qui animalium corpora συγκρίματα id eſt miſcellas appellant, atque inde μετασυγκριτικῶν denominationem faciunt. Quando uero hæc ipſa Medicamenta partes fluxione laborantes diuturna manifeſte iuuare palàm eſt, propterea ſanè id contingit, quòd quum

frigida

©BIUM

frigida sit & humida earum affectio, calfaciẽtibus & resiccantibus opus habent, iuxta Galeni opinionem. Tale pharmacum à Dioscoride Thapsia describitur, his uerbis, κέκτηται δὲ καὶ μετασυγκριτικὴν δύναμιν ὅτε ὀπὸς καὶ ἡ ῥίζα πάντων μάλιστα τῶν ἰσοδυναμούντων, ὅπου δεῖ τὶ ἐκ βάθους ἑλκύσαι, ἢ μεταποροποιῆσαι. hoc est, habet autem tum succus, tum radix, ex omnibus simili potentia præditis, uel maxime uim Metasyncriticã, ubi uidelicet ex alto quid attrahere oportet, aut meatuum statum transmutare. Quibus uerbis totam Metasyncriticorum uim declarat, Nimirum quod ex alto corporum fluxiones euocent, & meatus transmutent. ita enim ipse exponit. Cornelius Celsus libro.2. cap.17. eandem uim his uerbis expressit, de balneo loquens, Vbi summam cutem relaxari, euocariq; corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. Porrò hoc ipsum ueteres interpretes Recorporare, & medicamenta ipsa Recorporatiua dixerunt, existimãtes se quàm proxime uocem ipsam græcam reddere ac exprimere, sed uulgus Medicorum hodie neq; hanc uocem ea significatione accipit, sed putant per eam indicari quæ uires reficiunt, atq; ita corpus reparare uidentur. uerũ hæc ipsa nõ μετασυγκριτικὰ sed ἀναληπτικὰ dicuntur, & pars saltem aliqua τῶν μετασυγκριτικῶν existũt. At uero illa ipsa Metasyncrisis non tantum per ea medicamenta quæ proprie Metasyncritica appellantur cõtingit, sed per alias etiam res quę eandem habent facultatem, uelut sunt, Varia gestationum genera, deambulationes, uocis exercitia, unctiones, cucurbitę, dropaces, insolationes, frictiones, psilothra, smegmata, sinapismi, uomitus à raphanis, uirium refectrix diæta, balnea, uinũ, uarius cibus. sed adscribã Pauli de hac re uerba lib.3. cap.72. de fluxu muliebri, quo eius lectio in integrũ restituatur, quæ talis est. ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασι, περιοδίζει γὰρ ἐνίοτε, μετασυγκρίνειν αἰώροις διαφόροις, περιπάτοις, ἀναφωνήσεσιν, ἀλείμμασι, σικύαις, δρώπαξι κατὰ τῶν ὑπερκειμένων, ἡλιώσεσι, τρίψεσι, ψιλώθροις, σμήγμασι, σιναπισμοῖς, ἐμέτοις ἀπὸ ῥαφανίδων, ἀναληπτικῇ ἐπιμελείᾳ, λουτροῖς, οἴνῳ, ποικίλῃ τροφῇ. Ex his aũt & Galenus aliqua paulò ante hunc locum recensuit, ueluti scarificationes, cucurbitas, cerata, uiriũ refectricem diætam. legendum est enim κηρωταῖς, ἀναλήψεσι, Non ut exemplar excusum habet, κηρωταῖς ἐπαλείψεσιν, ut infrà ex Sorani uerbis claret, ubi penitus eadem recensentur, & κηρωτὴ, ἀνάληψις, utraq; uox seorsum legitur.

Gallarum omphacitidum.] Gallarum genera duo Dioscorides lib.2. facit his uerbis. κηκὶς καρπός ἐστι δρυὸς. ἡ μέν τις ὀμφακίτις καλεῖται μικρὰ καὶ κονδυλώδης, στιβαρὰ, ἀτρύπητος, ἡ δέ τις λεῖα καὶ κούφη καὶ τετρημένη. hoc est, Galla fructus est quercus, & altera ex his omphacitis appellatur parua, nodosa, solida, non perforata. Altera uero glabra leuis & perforata. Galenus autem 7. simpl. pharm. alterã simpliciter omphacitin appellari ait, alteram uero flauam, & laxam ac magnam describit, & siccare quidem ut priorem tradit, sed tanto minus, quanto acerbę qualitatis minus quàm prior complectitur. Ex quibus sanè uerbis pleriq; omnes qui omphacitin gallam apud græcos medicos, Galenum, Dioscoridem, Paulum, ac alios legunt, nobis immaturam uertunt, tanquam sanè ea ipsa, uoce ὀμφακίτιδος significetur, quum aliàs ὄμφαξ uua itemq; oliua immatura, & ὀμφάκινον ex oliuis immaturis oleum appelletur. Verum nos non temere ita uertimus, sed semper omphacitin diximus, ut qui nõ per hanc uocem immaturam Dioscoridi & Galeno ac Paulo dictam putamus, sed certum quoddam genus, quod Dioscorides & Galenus alterum ex eis faciunt, quum immaturæ appellatio de utroque genere intelligi possit, quod non ad iustam maturitatem peruenit, atque ita accipio à Plinio dictum lib.24. cap.8. Immaturæ ex his ex aceto potæ lienem consumunt, Eædem crematę & aceto salso extinctæ menses sistũt, uuluasq; procidẽtes fotu. Neq; enim aliud est quod Dioscorides & Galenus de utroq; genere dixerunt,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 311 sur 580

©BIUM

quod uidelicet ἐξαυμα fiant ſi ignitis prunis urantur, & aceto aut uino, aut oxalmæ extinguantur. Quando igitur utraque Galla ſuo tempore immatura eſt, & dicitur, minime hæc certa alterius generis differentia putanda eſt, minimeq; pro omphacitide primo gallarum genere, immatura accipienda. Inquirendum itaq; eſt quod genus gallarum ſit omphacitis appellatum, alterum enim genus nemini non eſt notum, atque id conabimur ex deſcriptione quam Dioſcorides habet eruere, ſingulis eius uerbis æſtimatis. ὀμφακίτις inquit, καλεῖται μικρὰ καὶ κονδυλώδης, σιβαρὰ, ἀστρύπτος. Paruam itaq; primum dicit, mox nodoſam, ita enim ego κονδυλώδης interpretor, quum κόνδυλοι ſint tum digitorum ac brachiorum articuli ac iuncturæ, uelut Galenus lib. primo, εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν tradit, tum nodi & calloſæ concretiones in digitis manuum, ac pedum, in ſede item, ac uuluæ ore coactæ, quæ etiam κονδυλώματα appellantur. quanquam non ſemel ſuſpicatus ſum κονδυώδης pro κονδυλώδης eſſe legendum, atq; accipiendam ad calicis ſeu pocilli formam cauam. Eſt enim κόνδυ poculi Cymbrici genus Heſychio autore, Verum in hac re nihil aſſero, indicaſſe tantūmodo hæſitationem meam contentus. Solidam deinde & non perforatam tradit, ut planè hæ differentiæ ſint, quas Plinius dixit, Nimirum alteram ſolidam, alteram perforatam, illam minorem, hanc maiorem. Nam albæ & nigræ differentiam Dioſcor. non habet, & Galenus alterum genus, magnum ſcilicet, fuluum eſſe dicit, quod fortaſſe primum candidius iuxta Plinium fuit. Sicut contrà appellationis Omphacitidis differentiam Plinius nuſquam habet. Habemus itaque iam Gallam omphacitin eſſe paruam, nodoſam, ſolidam, non perforatam. quæ certe immatura dici Latinis non poteſt, ſicut neq; etiam eſt, ſed in ſuo genere perfecta. Quæ igitur talis eſt? Ego ſanè omphacitin gallam eſſe, & appellari à Galeno, ac deſcribi à Dioſcoride puto, id quod cauum primum ex quercu enaſcitur, ex quo poſtea ipſa glans prodit, eiq; innaſcitur, quanquam id non perpetuo contingat, ut ex eo glans proueniat. atque in hanc opinionem induxit me Paulus qui libro 3. cap. de dyſenteria, apertis uerbis docet ὀμφακίτην, id eſſe quod dixi. ὀμφακίτιδος inquit, legitur tamen in uulgato exemplari ὀμφακιόδος, κεκαυμένης. ὅτι δὲ τὸ κοῖλον ἐξ οὗ ἐκπέφυκεν ἡ τῆς δρυὸς βάλανος, ὥσπερ οἱ βυρσεῖς χρῶνται. hoc eſt, omphacitidis uſtæ, eſt autem cauum illud ex quo glans quercina enaſcitur, quo coriarij utuntur. Euidens eſt deſcriptio rei quam uelit, & quū hoc amplius addat, eo coriarios uti, planè hoc indicat quod hodie etiam uſu uenire uidemus, quanquam utraque galla à tinctoribus expetatur.

Panniculi Cilicij uſti.] Quales fuerint cilicię ueſtes, ex quibus hic pāniculum detritum uſtum Heraclides Tarentinus in uſum curandarum alopeciarum aſſumit M. Varro lib. 2. de re ruſt. oſtēdere uidetur, ubi de caprarum pilis agens ait, Tondētur quod magnis uillis ſunt, in magna parte Phrygiæ, unde Cilicia & cætera eius generis ferri ſolent. Sed quod primum ea tonſura in Cilicia ſit inſtituta nomen id cilicas adieciſſe dicunt. Quare apparet Cilicia ſubſtantiua uoce, cilicias ueſtes ſeu ſaga dici, quæ uidelicet à cilicibus parabantur, atque hoc ex lana caprina. Hoc autem loco palàm eſt eundem Cilicij panniculi uſum eſſe, qui alias eſt lanarum uſtarum, itemq; pilorum uſtorum, quos etiam ſimul in pharmacum ammiſcet. Acquirūt autem hæc ex uſtura calfactoriam & reſiccatoriam facultatem, ut Galenus lib. 11. ſimp. pharm. tradit. quare etiam panniculum Ciliciæ ueſtis detritæ uſtum ſimilem facultatem habere colligimus, utpote ex pilis conſtantem, etiamſi ῥάκος, quam uocem panniculum uertimus: pro linteolo quoq; tenui, & aliquando detrito non infrequenter Græcis Medicis dictum reperiatur, Velut etiam apud Strab. 15. de cultu Perſarū, ῥάκος δὲ σινδόνιον περὶ τὴν κεφαλὴν,

hoc

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 312 sur 580

©BIUM

hoc eſt, linteum Sindonicum quoddã circum caput. Porrò quemadmodum hoc loco ciliciæ ueſtis pãniculum Heraclides probat, ita infra nõ longe poſt Cleopatra Ampelinæ ueſtis panniculum habet, in eundẽ planè uſum, appellationibus utriuſq;, ut apparet, à regionibus ac urbibus patrijs deductis. Nam quod uetus interpres eo loco pro Ampelino panniculo, cortices uitis uertit, tanquam ſanè uitis cortices ἀμπέλινον ῥάκος per metaphorã ſint appellati, mihi non placet, quum hic alias nullarũ ſit ſimiliũ metaphorarum uſus, & ſi hoc ita μεταφορικῶς quis dictum uelit, ſimilis metaphora & λιλικίῳ ῥάκει exquirenda uidetur, qualẽ ego nullam eſſe uideo. Meminit Cilicij etiã Columella lib. 12. cap. 46. de conditura Inulæ, Quum eius radicem inquit, è terra erueris, aſpero linteolo uel etiã cilicio detergito quiquid arenæ inhęrebit.

Muſcarum capita contrita affrica.] Hoc loco dubiũ ſanè eſſe alicui poſſit, muſcarum ne an muriũ capita Archigenes affricari uelit, quum μυῶν quidẽ in græco exẽplari, id eſt, muriũ legatur, uetus aũt Interpres μυιῶν, id eſt, muſcarũ uerterit, Plin. uero lib. 39. cap. 6. tum muſcarũ, tum muriũ capita alopecias ſanare ex græcis, ut in confeſſo eſt, medicis tradat. Cæterũ ut ne hic hęreremus, Aſclepiades fecit qui non ita longe poſt citante Galeno, aperte muſcarũ recens captarũ, & præſertim ſanguinis ipſarũ uſum præſcribit, talẽ utiq; qualẽ hic Cleopatra uoluit. At uero capitũ muriũ uſus non eſt niſi uſtorũ, ſicut etiam paulò inferius eorundẽ tostorum uſtorũ cinis probatur, & Galen. etiã de Theriaca ad Piſonẽ teſtatur, ἐνίοις inquit, βοηθῶσιν αἱ κεφαλαὶ τ μυῶν, λαυθάσαι γὰ μετὰ μέλιτος χριόμεναι τὰς ἀλωπεκίας ἰᾶσθαι δύνανται. quare quũ hic de uſtura non fiat mentio, uel inde etiam certum eſt muſcarũ capita accipi debere. habet tamen muſcarũ etiam capita cõbuſta, ad alopecias cõmoda Marcellus, ex græco utiq; μυιῶν, pro μυῶν agnito, reddita. Habet etiã Cleopatra infra c. 2. muſcas in ollula torrefactas, ut anceps ſit μυῶν & μυιῶν, tum lectio, tum uſus. Cõſimilis porrò hæſitatio etiã in his quæ perdendis muſcis ac muribus, tum Plinio, tum Aetio æqualiter traduntur, contingere poteſt. Nos ſanè apud Aetiũ ſerm. 13. cap. 42. Muſcarũ perdendarũ pharmaca uertimus, quę æqualiter etiam de muribus intelligi poſſunt, quanq; exemplar quod ſequutus ſum τὰς μύιας aperte haberet, Plinius namq; idẽ medicamentũ, ueratrũ uidelicet album, ad utrũq; animal perdendum ualere ſcribit. Mures inquit, polentæ admixtum necat. Et mox, Muſcæ quoq; necantur albo trito & cum lacte ſparſo.

Cum aceto, nitri gleba, aut ſepiæ teſta, aut aſpera ſquatinæ cute.] Nitri glebam hoc loco Archigenes ad frictionis uſum propter habilitatem probat, quum alias leue, perforatum ac ueluti ſpongioſum & in puluerem redactũ ad eundem uſum inſpergi atq; ita affricari poſſit. Quate νίτρου βῶλον, non obolo ut uetus Interpres uertit hic legendum eſt, quum non pondus, ſed rei habilitas per βῶλον, id eſt, glebæ uocem indicetur, atq; hoc paulò ante Cleopatra προκνιτρώσας, & Plinius ſæpenumero, nitro ante præparatas dixit. Cæterum eundem uſum & aſpera ſquatinæ cutis affricta contulerit, quam hic ἰχθύαν appellat, qua ſignificatione etiam Hippocrates περὶ ἐγκεφαλῶμῆς ἐμβρύου uſurpare uidetur quum ait, ἰχθύην τὴν εἰδιπον περὶ τὰ δακτύλους ἢ χειρὸς τοὺς δύο, ὅπως μὴ ἀφλιδάνη ἡ σὰρξ. quanquam etiam eo loco unguem ferreum inſtrumentum ſignificare poſſit, quod itidem ad extrahendũ immortuũ fœtum conducat, propter ſimilitudinẽ quam ad piſcium ſquamas habet, ita appellatum: ut Galenus in gloſſis Hippocratis exponit.

nitro ante præ

In ſplenio impone.] Splenia & Splenas eſſe linteola non oblonga tantum, ueluti Heſychius prodit, aut ſplenis ut alij, figura: ſed quacũq; forma ad partiũ corporis habilitatẽ aptata, quibus excepta uel illita medicamẽta adhibẽtur, frequẽs

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 313 sur 580

©BIUM

est in Medicorum græcorum libris,& apud latinos eadem est significatio nō medicis modo,sed alijs etiam scriptoribus ac poetis. Galenus Hippocratem ea excogitasse ad stabiliendas fracturas 6. metho. tradidit his uerbis, ὅθεν εἰς μὲν τὴν φρουρὰν, ὥσπερ εἰώθασιν αὐτοῖς ὁ ἱπποκράτης ἐξεῦρε τὴν τῶν σπλινῶν ἐπιβολήν. & paulò post ad ossa multifariam confracta, splenium asciæ forma circūdare ex eiusdem Hippocratis præcepto iubet: σπλῆνα inquit, σκεπαρνοειδῆ ὡς ἱπποκράτης ἐκέλευσεν περιβάλλειν. Apud Plinium 26. cap.14. de gentiana legitur,uel succo uulneribus ex ea factum lycium, Quo loco lycium pro splenio uel linamento dictum uideri possit, uerum locus est corruptus & legendū est,uel succo uulneribus indito uel ut lycium,Id quod Dioscorides dixit, ἔστι δὲ τραυματικὴ ἐμπιθεμένη ὡς τὸ λύκιον.

Aut præpunctis pro more.] Morem pungendi alopecias per aciculas colligatas supra tradidit,& infra repetet etiam Soranus, quem sanè etiam hic innuit Archigenes.

Quidam nitri decimam ipsius cineris partem ammiscent.] Græcum exēplar habet, ἔνιοι νίτρου πρὸς τὸ δέκατον τῆς τέφρας μίσγουσι, id est,quidam nitrū ad decimam cineris partem ammiscent. Verum nos legendum putamus, ἔνιοι νίτρου τὸ δέκατον τῆς τέφρας μίσγουσι, id est,Nitri decimam ipsius cineris partem. Quum enim antea solius cineris corticis calami usum cum pice præscripserit,nunc uidetur eius uim per adiectionem nitri uelle acuere,& non contra, nitri uim per decimæ partis cineris additionem temperare. Vetus Interpres hic multa transiliuit, sicut alias etiā in toto opere plurima,ita ut dimidiū horum librorū uix uerterit.

Aut squamam stomomatis ferri] Stomoma ferrum est in usum aliquem formatum,hoc est instrumenti alicuius formam redactum ac chalybe roboratum,à uerbo στομόω, quod roboro ac quasi os & aciem firmo significat, uerbali forma deducta appellatione. Sic Aetius serm.9. cap.48. πλάτυσμα σιδήρου στομώματος, id est,laminam ex ferro stomomate,hoc est, per chalybem rodorato,probat.Sermone autem 10.cap.11. rursus ferrum quod stomoma sit probat, & mox squamę ipsius utilitatem adscribit,addens simul quæ res sit stomomatis squama his uerbis. ἐγὼ δὲ ὁ ἀποσβεννύμενος ἐν αὐτοῖς σίδηρος στόμωμα, ἡ δὲ τοῦ στομώματος σιδήρου λέπις, ἣν ἐν ταῖς χαλκέαις ἀκβάλλει ὁ σίδηρος πυρούμενος καὶ τυπτόμενος, εἰς ὕστερον τοῖς ἀγροικοτέροις ἀνθρώποις χρησίμως δίδοται, τήκει γὰρ αὕτη τὸν σπλῆνα γενναίως. In quibus uerbis palàm ostendit squamam stomomatis ferri, esse eam quæ à ferro stomomate dum ignitur & malleo tunditur abijcitur. quod ipsum longe dissonat ab eo quod Plinius tradit, Stomoma uidelicet non ferrum aliquod uocari, sed squamæ æris alterum genus, ex summa scilicet lanugine decussum. Verba Plinij sunt hæc lib.34. cap.2. Squamæ est alterum genus subtilius, ex summa scilicet lanugine decussum, quod uocant Stomoma. confudit itaque Plinius (si modo uera est hæc lectio) duo squamarum medicis usurpatarum genera,quorū alterum ex clauis æris,ictibus excutitur,alterū ex stomomate ferro ignito ac malleo tuso itidem disparatur: atque hoc etiam Dioscorides libro quinto sentit,qui seorsim primum de æris squama, postea de stomomatis squama tradit. Tametsi uel unus Dioscorides Plinium in eam opinionem duxisse uideri possit,ut scilicet putaret squamam ipsam, stomoma appellari, Quum enim Dioscorides simpliciter hæc uerba λεπίδος στομώματος δύναμις ἐστιν ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ χαλκοῦ λεπίδι prodat,hoc est ad uerbum.Squamæ stomomatis uis eadem est qua squamę æris,neque adijciat σιδήρου ad uocem στομώματος, uideri possit cuipiam ocitantius legenti,eum alterum squamæ genus stomoma dixisse. uerum attentius considerāti mox apparebit, στομώματος uocem eadē ratione additam huic squamæ ge-

neri

©BIUM

neri,qua χαλκοῦ altero generi adíjcit, Nimirū ut altera ex ære,altera ex ferro ſto momate decuſſa intelligatur. Porrò Galenus libro 19. ſimpl.pharm. hanc differentiā aperte demonſtrat inquiens, σύψεως δὲ πλέον ἢ τὸ σιδήρου μετέχει λέπις, καὶ τούτης ἔτι μᾶλλον ἢ τὸ σωμώματος, διὸ καὶ πρὸς τὰ καυθήσῃ τῶν ἑλκῶν ἀμείνους εἰσὶ τῆς τοῦ χαλκοῦ. καθαίρει δὲ καὶ τήκει σάρκα μᾶλλον ἢ τὸ χαλκοῦ, τούτης δ' ἔτι μᾶλλον ἢ ἡλίτης. In ſumma itaq; duo genera ſquamarū ſunt,alterū æris, alterū ferri. Vtriuſq; autē rurſus duæ ſunt ſpecies. Squamæ æris,altera æris ſimplicis ſeu candidi, altera æris rubri,quæ helitis appellatur. Sic etiā ferri ſquamę,altera ſpecies ex ſimplici ferro eſt, altera ex ferro ſtomomate, quod eſt chalybe firmatū aut chalybs per ſe. Cornelius Celſus lib.5.cap.1. ferri ſquamæ alteram ſpeciem tantum nouit. Libro aūt 6.cap.6.in Cleonis collyrio falsò legitur,ſquamę ęris quod στόμωμα appellant,haud ſcio an nō ipſius Celſi culpa. eſt enim legendū, ſquamæ ferri quod στόμωμα appellant,uelut ex ſupradictis palàm eſt. Cæterum has ſquamarum ſpecies, & præſertim ſtomomatis ferri, nemo hactenus ex Latinis intellexit, quod equidem ſciam. Omnes enim æris ſquamam Stomoma uocāt, Dioſcoridem male intelligentes,ut quem neq; Plinius (uelut indicaui) eſt aſſequutus, etiamſi eo loco medicorum ignorantiam in his rebus grauiter coarguat. At uero eum ignoraſſe quid ſtomoma, & quid ſtomomatis ſquama eſſet, uel hoc indicio eſt: quod ſupra citati libri capite 15. ſquamæ ferri ſeorſim mentionem facit ex acie aut mucronibus decuſſæ, quæ ſane nihil aliud eſt quàm ſtomomatis ſquama, quum ſupra oſtenderim ſtomoma ſignificare ferrum in aciem & mucronem firmatum & chalybe roboratum, aut chalybem adeò per ſe. Verba Plinij hæc ſunt, Squama quoq; ferri in uſu eſt ex acie aut mucronibus. Porrò quod dixi ferrum fieri ſtomoma per chalybem firmatum ac induratum, idipſum Plinius eiuſdem libri capite 14. his uerbis tradit. Ex omnibus autem generibus palma ſerico ferro eſt, Seres hoc cum ueſtibus ſuis pellibusq; mittunt. Secunda Parthico, neque alia genera ferri ex mera acie temperantur, cæteris enim admiſcetur. Aciem Plinius hic appellat quod chalybem hodie dicimus, ex qua mera duo illa genera ferri Sericum ac Parthicum à natura temperari dicit,uerum reliquis generibus ferri neceſſe eſſe aciem admiſceri, quo uidelicet per eam firmentur, & in uſum aliquem aptentur. Quod autem Aciem Plinius dixerit quod hodie chalybem uocamus, ex ipſis adeò linguis palam fit, Italica, Gallicáque ac Hiſpana,quæ chalybem,azzaio,acier, acciel, appellant, omnibus his uocibus ex acie latina ueteri chalybis appellatione corruptis. Nos Germani græcam ſtomomatis appellationem aliqua parte exprimimus,ſtael appellantes.

Aut hippopotami corium uſtum illine.] Idem remedium etiam Plinius lib. 28.capite 8. habet,ne quis forte hippocampi legēdum exiſtimet, de cuius ciuere paulò ante Archigenes mentionem fecit, maxime quū ἱπποτάμου corrupta uoce in Græco legatur.

Nuces amaras una cum corticibus.] Amaras nuces,hoc eſt κάρυα πικρὰ, hic Archigenes dixit quas ſuprà Crito & Cleopatra, amygdalas amaras appellauerunt,id quod & Plinius & Celſus in uſu habent.

Scalpturam per acutum cœlum aſſidue facimus.] In græco eſt, τῷ καταξύσμῶ τῷ διὰ σμιλίου σωεχῶς ἐνεργοῦμεν. Eſt autem σμίλιον cœlum uel ſcalprum quo Alopeciā irritare ac exaſperare ſe dicit Aſclepiades, id quod Celſus dixit, Quidam hæc genera ſcalpello exaſperant.

Poſt hæc uero etiam muſcarum Aſclepiades meminit.] Hoc loco in græco exemplari θεραπεύσαντας pro θηρεύσαντας corrupte legitur,& paulo pòſt, καὶ φὰ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 315 sur 580

©BIUM

ρει, pro σύμφέρει, & παροξυνομένη pro προξυνομένοις, his itaq; constitutis integra est lectio, eaq; sententia, quam nos reddidimus.

Præfatur quædã quæ iuxta propriæ sectæ ductum digessit.] Soranus Ephesius Methodicus fuit, & uel præcipuus post primum eius sectæ autorem Themisonem. Hunc itaque pro suæ sectæ ductu & instituto, quædam curandis alopecijs præfatum esse dicit. Fuit autem sectæ eius summa, communem quandam omnium morborum indicationem esse, quum omnes affectus particulares, ad duo morborum genera reduci possint στεγνὸν & ῥοῶδες, id est ut Celsus exponit, Adstrictum & fluens. Imò & tertium quoddam genus ex his mixtum addiderunt. Hæc autem genera κοινότητας, hoc est, communitates appellabant. Contra hos Galenus libros 14. de curandi methodo scripsit, In quibus Thessalum Trallianum præcipue insequitur, qui artem Methodicam se sex mẽsibus traditurum quibusq; pollicebatur. Videtur tamen huic sectæ uel ipse Aristoteles occasionem dedisse, Hic enim lib. 8. physicarum auscultationum ita inquit, ἔτι δὲ πάντων τῶν παθημάτων ἀρχὴ πύκνωσις καὶ μάνωσις.

Primum abstinentia proderit.] hoc loco pro abstinentia συστολὴν Soranus habet, id est, cõtractionem, quod indicare uolui, quum non multi usus sit aliàs hæc significatio, Nam infra lib. 2. ὑποστολὴν τροφῆς dixit.

Spumæ nitri partem unam, Rhois partes duas.] In græco exemplari Veneto, quod solum in his uertendis ad manum habuimus, corrupta lectio est hæc. ἀφρονίτρου μέρος ἕν, ἠηροῦ καὶ ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ μέρος ἕν. Euenit autẽ hoc uitium ut pleraq; alia culpa correctoris, qui quum lectionem ueram assequi non posset, falsam quamcunq; arripere procliuius fuit, substituit. Legendum est autem pro ἠηροῦ καὶ falso, ῥοῦ μέρη u. rectum, id est, Rhois partes duas. cerę enim hoc loco nullus est usus, maxime ustæ. Indicatq; locum uitiatũ uel illud, quod cera & sal ammoniacus coniunguntur, neq; additur uox, quæ alias duobus aut pluribus adijci solet, ἀνὰ uidelicet, ut scilicet utriusq; pars una sumenda significaretur. quanquam uetus Interpres apertis uerbis rectam lectionem demonstret, eam scilicet quam nos uertimus.

Sepię atramentũ illinito.] Sepias atramentũ pro sanguine habere, quod ubi se apprehẽdi sentiũt effundãt, eoq; aquas infuscẽt, quo uidelicet abscondantur, autor est & Aristoteles & plutarchus, & Plinius lib. 9. cap. 29. Idipsum atramentum etiam hic Alopecijs illini iubet. Sequuntur mox Sphæritidis folia, exponit autem ipse Galenus, uel quem citat Soranus, uocem σφαιρῖτιν significare cupressum σφαιρία, hoc est, pilulas ferẽtem. Vsurpauit ea significatione etiã Aetius serm. 12. cap. 44. uelut nos eo loco reddidimus. Sed Hermolaus lib. 2. corolla. cap. 397. non constare ait quæ herba sit sphæritis Aetio, & cyclaminon posse interpretari suspicatur.

Alcyonij drachmam unam. sulphuris uiui drachmas VI.] Exemplar græcum hic sulphuris uiui drach. s. id est, dimidiam habet. Verũ exiguum uidebatur nobis id pondus esse, Alcyonij & muscarũ ponderis respectu, quare cum ueteri Interprete s. pro. s. id est, sex pro dimidia restituimus, quãdo alias magna uicinitas picturę utriusq; characteris, facilem præbuit ansam alterũ pro altero substituẽdi.

Passum illinito, ac deinde ferulam ustã inspergito.] In græco hic κατάπλασσε, hoc est cataplasmatis modo imponito, habetur. Verum quum hic nulla eiusmodi forma medicamenti præscribatur, quæ in cataplasmata apte redigi possit, uisum est mihi κατάπαττε, id est, inspergito legendum esse. hoc enim ferulæ ustæ magis conuenerit, citra humoris admixtionem. Nisi planè quis tum passum ipsum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 316 sur 580

©BIUM

ipsum illinire, tum ad ferulam ustam addere uelit, quo in cataplasmatis massam subigatur, atq; ita imponatur: quod tamen hic non uidetur Soranus uelle. Cæterum hæc uerba nõ infrequens est reperire apud Galenũ, Aetium, Paulum, & reliquos medicos Græcos, uicissim supposititia, operosum esset locos quibus id cõtigit adducere, admonuisse tantum satis iam esse duxi, quo si quis in hæc uerba incidat, diligentius rerum aptitudinem intueatur, ex quo etiam uerbi alterutrius certitudo consequetur.

Pilorum ursi unciam I.] Græcũ exemplar προβάτων τῶν τριχῶν habet, id est, pilorum ouillorũ. Verũ locus uidetur mihi corruptus, quando lanarum potius, id est, ἐρίων dicendũ fuisset, si προβάτων legendũ esset, atq; ita etiã scribi oportuit, si ἀριοῦ, id est, arietis, ut uetus Interpres habet, legendũ esset. Quare utraq; hac lectione reiecta, nobis ἄρκτου legi debere uisum est. Nam de ursi pilis etiam paulò ante compositionem recẽsuit, & de ijsdem supra Heraclides itidem medicamentum in hunc usum composuit. Quod si tamen προβάτου significationem accipias, quomodo Hippocrates usurpare solet, non pro ouicula, sed pro omni pecore, & gregatim pascentiũ armentorũ genere, possis hoc loco per προβάτου τρίχας, capræ uel bouis, uel suis, uel equi, uel asini, aut etiã cameli pilos intelligere, sed mihi ἄρκτου lectio, uelut dixi, magis arridet. Dixit aũt Hippocrates omnis generis pecora & armẽta πρόβατα in lib. de sacro morbo, ubi de Libyę mediterraneæ inhabitatoribus ait. οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῖς ἄλλο προβάτιον οὐδὲν, ἢ αἶγες καὶ βόες. Et in libro περὶ ἄρθρων citat Homerũ, qui boues ad finẽ hyemis maxime ægrotare testatus sit. καλῶς γε inquit, ὅμηρος καταμεμαθήκει, ὅτι πάντων τῶν προβάτων βόες ὅτι μάλιστα πονέουσι τάυτην τὴν ὥρην. Quẽ locũ enarrãs Galen. ait πρόβατα νῦν εἶπεν ἅπαντα τὰ βοσκήματα. Sed & apud alios ueteres eam προβάτου uocis significationẽ esse, ibidẽ tradit. & ab Homero quoq; sic usurpari, ubi ait. πολλάτε οἱ πρόβατ' ἐστί. Vult enim ostendere Homer. inquit, multũ armentorũ gregem ipsum possidere. Vsurpat eadẽ significatione Hippoc. rursus in lib. περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν, sic scribens. ὡς δὲ γίνετο καὶ ἀπὸ φυμάτων ὕδερος, τόδεμοι μαρτύριον καὶ ἐν βοΐ, καὶ ἐν ἡμιοῖ, καὶ ἐν ὑΐ. μάλιστα γὰρ τῶν τετραπόδων ἐν τούτοισι γίνεται φύματα ἐν τῷ πλεύμονι, ἅπερ ἔχουσιν ὕδωρ. διαταμὼν γὰρ γνοίης τάχιστα. ῥεύσεται γὰρ ὕδωρ. δοκέει δὲ καὶ ἐν ἀνθρώπῳ γίνεσθαι τοιαῦτα πολλῷ μᾶλλον, ἢ ἐν προβάτοισιν, ὁκόσω καὶ τῇ διαίτῃ ὠθινούσῳ χρεόμεθα μᾶλλον.

Castanearũ hispidi corticis] Castaneas inter cæteras appellationes, Sardianas glãdes & λόπιμα græcis dici, autor est Dioscor. lib. 1. & Galen. lib. 2. de alimentis τὰ καστανὰ ἔνιοι καὶ λοπίμους ὀνομάζουσιν, inquit. Earũ itaq; hispidũ corticẽ hic in usum assumit Galenus, uocatq; πώγωνα λοπίμου, id est, barbam castaneæ, id quod Plinius echinatũ calicẽ dixit, Neq; alius quàm castaneæ cortex est, quem Aetius βαλάνου κεστιανοῦ φλοιὸν appellat, sermone 8. cap. 73.

Polytrichi lib. dimidiũ, callitrichi lib. dimidiũ.] Hoc loco non semel dubitaui an iuxta græci exemplaris lectionem, utramq; appellationẽ & appõderationem polytrichi uidelicet & callitrichi uertere deberem, quũ Dioscorides & Galenus eandem herbam utraq; uoce accipiant (quæ aliàs Adianton appellatur) & uetus interpres polytrichũ tantum uerterit. Cæterum quùm Plinius lib. 22. cap. 21. duo Adianti genera faciat, candidius, & nigrum breuiusq;. & maius polytrichum, alterum Trichomanes uocari tradat, Et rursus lib. 25. cap. 11. polytrichum à callitricho distare, eo quod iuncos albos habeat, & folia plura maioraq;, & fruticẽ item maiorem, scribat: nolui etiam ego alterum prætermittere, sed utrũq; uerti, ac suo utrumq; pondere adijciendũ existimo, quo uidelicet uis confirmandi ac densandi capilli, ex utroque addito fortior reddatur. Ita ut per callitrichũ, trichomanes accipiatur mox post adiantum etiam ipsi Dioscoridi descriptum.

Folij

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 317 sur 580

©BIUM

Folij malabathri ſexuncem.] Vetus Interpres hoc loco φύλλου μαράθρου legit, & uertit, id eſt, folij fœniculi. At quum græcum exemplar μαλαβάθρου aperte habeat, ſitq; malabathri folium eadem ui præditum qua ipſa nardi ſpica iuxta Dioſcor. & Galeni traditionem, & ſit ipſa Nardus σύφου ἐκ καὶ δ' ἀσωύσπε τὰς βλαφαρίδας, ut inquit Dioſcorides, uidetur mihi rectius malabathri folium, quàm fœniculi hoc loco accipi, maxime quum fœniculum non adeò calida ac ſicca ui præditum ſit, uelut malabathrum. hoc enim in tertio gradu calfacit & ſecundi fine ſiccat, illud uero tertio ordine calfacientium locari poteſt, & primo tantũ ſiccantium. Non raro autem contingere ſolet ut μάραθρου pro μαλάβαθρου, & uiciſſim hoc pro illo ſuppoſitũ reperiatur, uelut etiam alibi oſtendi. Porrò in eiuſmodi uocibus quæ uicinam habent ſcripturam, itemq; in pronunciando ſonum non ita diuerſum, longe frequentes errores in græcorum medicorum libris inoleuerunt. conuenitq; eos qui hos autores cum fructu, & citra periculum uerſare, ac in uſum adhibere uelint, attentos eſſe, ne alteram pro altera accipiant, quũ pernicioſus ſit in pleriſque error. Indicabo autem iam aliquas nudis nominibus productis, ubi alias res ita tulerit etiam ipſos locos adducam. σῦκον, σίκυος. In his nuper adeò quidam Galeni Interpres lapſus eſt, σικύου ἡμέρου σπέρματα, manſuetarum ficuum ſemina uertendo, quum cucumerum ſatiuorum oportuit, & alias ſemina ficuum ſint nulla. nam quæ inſunt eis grana potius quàm ſemina, λεγχραμίδες appellantur. quanquam etiam σπέρματα, hoc eſt ſemina, ſubinde græcis medicis dici, & ſeminũ etiam uſum præbere nõ negauerim, uerũ eorũ ſeminum, nullus eo loco Galeno eſt uſus. ἰνιδεὺς κόκκος, ἰνίδιον, χοῖνος, χίνος. ἀσφαλάθος, ἄσφαλτος, πράσον, πράσιον. κίδος, ἰυσός. σκόροδον, σκόρδιον. λάρδαμον, λαρδάμου. κόριον, λώριον. ἀνδράχνη, ἀνδράχνη. σμύρνη, σμύρνιον. ὄσσωπος, οἴσυπος. λύπρος, λύπειρος. χιστὴ. χίνος. ἰὸς, ἰοῦ. πτέρεως, πτεπέρεως. μαράθρου, μαλαβάθρου. & quædam alia ſuis locis indicanda.

Muſci quem alij ſplanchnon, alij bryon aromaticum uocant.] Muſcus de quo hic Galenus mẽtionem facit, bryon & ſplanchnon alias appellatur, innaſcituրq; arboribus: cedro, piceæ, populo albæ, & quercui, odoratus: quare etiam aromaticum hic dixit. Neque enim accipiendum hoc eſt de Moſcho, qui hodie pharmacopolijs in uſu eſt, uehementer odorifera res, & qui animalis cuiuſdam ſanguis aut ſanies potius eſſe à Serapione traditur. hic enim Galeni tẽpore ignotus fuit. Aetiũ tamen eum nouiſſe putandũ eſt, qui quum alibi, tum ſerm. 12. cap. 46. in medicamento purgatiuo ex hermodactylis, μόσχα κεφάπου. α. habet, id eſt, muſci ſiliquam unam, id quod de nullo alio muſco intelligi poteſt. Eſt autem & tertiũ adhuc muſci genus latina apellatione (nam Moſchi ex animali etiam græca appellatio eſt) quod item bryon græcis appellatur, itemq; lichen, ſed hic in petris roſcidis naſcitur in mari, de quo etiã hoc loco Galenus nihil agit. Porrò Muſcus arboreus, non ſplanchnon & bryon tantum, ſed etiam hypnon ac ſphagnon appellatur ab Aetio ſerm. 12. cap. 44. in oleo gleucino. Item ſerm 13. cap. 117 ſphagnum ſiue hypnum habet, ac rurſus cap. 118. eiuſdem ſermonis quid ſit hypnon exponit. ὕπνος, inquit, ὃ δὴ σωληναρίου μικρὸν τὸ ἐξερχόμενον ἔκτε δαμασκηνέας καὶ ῥοδακινέας, ὀγγίας π. Hoc eſt hypni, quæ canalicula eſt parua ex arbore Damaſcenea & Rhodacinea exorta, beſſem. Quare apparet muſcũ hunc nontantum ſupradictis arboribus innaſci, ſed etiam alijs, uelut hic Aetius Damaſceneæ & Rhodacineæ dicit, de quibus arboribus alio loco à me dictum eſt. Plinius canos arborum uillos ſphagnon appellat.

Iridis aſtragalitidis, alij Illyricæ] Exemplar græcum ἴριος ἀστραγαλου, οἱ δὲ ἰλλυρικῆς habet. adeſtq; aſteriſcus qui indicet lectionem non potuiſſe aſſequi Typographum

©BIUM

graphum. puto autem fuiſſe uocem non integre ſcriptam hoc modo, ἀσφαγάλ. pro qua ἀσφαγάλω expreſſit. Verum quod ἀσφαγαλίτιδος putem legendum Aetius fecit, qui ſerm. 13. c. 3. in emplaſtro uenatorum utramq; iridem ſeorſim, & ex interuallo habet, iridem illyricam primum, poſtea iridem aſtragalitidem. Quanquam autem appellatio hæc neq; apud Dioſcoridem, neq; Galenū, neque Paulum, neq; Plinīū ſit de iridis aliqua ſpecie, tamen res ipſa eiusq; uires deſcriptæ indicium præbent, iridem aſtragalitidem eſſe eam quæ ab his omnibus aſtragalus appellatur. Radix enim aſtragali rotunda, uelut raphanus grandis, & ſolida, & quæ difficulter contundatur, à Dioſcoride deſcribitur, & ab eodem ad uetera ulcera, arida inſpergitur, quo uidelicet cicatricem, ut Galenus ait ducat. Iridis autem Illyricæ radices ab eodem geniculatę & ſolidæ deſcribuntur, & ad explenda ulcera repurgandaq; accommodatæ. quare uicina eſt utriuſque radicis forma & uis, atque inde etiam aſtragalus iris aſtragalitis appellatur. Cui accedit amplius Plinij teſtimonium, qui ex duobus iridis Illyricæ generibus, alteram raphanitidem à ſimilitudine appellari dicit, quod conuenit cum eo quod Dioſcorides dixit de aſtragalo, ὥσπερ ῥάφανος μεγέθης. Itaque etiam non multum retulerit, ſiue quis hoc loco iridis aſtragali, ſiue aſtragalitidis legat.

Conſtans & certa eſt huius pharmaci facultas, neq; citra effectum dilabitur.] Hæc omnia uerba græcis duabus uocibus, ἀμετάπτωτος ἡ δύναμις, comprehenduntur. Eſt autem ἀμετάπτωτος idem quod Aetius Paulus itemq; Galenus alias ἀδιάπτωτος, & ἀπαράβατος dicunt. δύναμις porrò compoſitionem ſignificat, ſed cuius ſit aliqua æſtimatio & probata facultas, ut ſupra eſt indicatum.

Pericalamitidis unciam unam.] Aenigmaticum hoc pharmacum ipſe Galenus ſufficienter exponit, & nos etiam quo melius omnia intelligerentur primum ænigmatice uertimus.

Cum althææ ſiue hibiſci radice] Ita quidem legendum eſſe hic cenſeo, græcum exemplar habet, τῆ τῆς ἀλθέας σὺν ἐφήβου ῥίζῃ, ex quibus uerbis ego nullam ſententiam eruere poſſum. ſubſtitui itaque pro σὺν ἐφήβου ῥίζῃ corrupto, integrum ἤτοι ἰβίσκου ῥίζῃ. Althæam enim & præſertim eius radicem, hibiſcum appellari teſtantur Dioſcor. & Aet. 12, cap. 33. Plinius lib. 20. cap. 4. Hibiſcum molochon agrian uocari tradit, Galenus ἀνάδενδρομαλάχην althæam uocat. eſt autem althæa ſiue hibiſcum maluę ſylueſtris ſpecies ut itidem Dioſcorides & Galenus habēt. & maſcula malua, itemq; λειόδρομαλάχη à Conſtant. Cæſare lib. 15. cap. 5. uocatur. Meminit porrò hoc loco Galenus locum affectum primum ex linteolo crudo lini præfricandum eſſe, deinde etiam althææ ſiue hibiſci radicem affricandam eſſe, & poſtea pharmacum præſcriptum illinendum. Quod itaque crudum ex lino linteolum dixi, ὠμόλινον Galeno appellatur, & à quibuſdam ſudarium exponitur, etymo ab eo quod humeris circumdatur deducto, id eſt, ἀπὸ τοῦ περιτίθεσθαι τοῖς ὤμοις, & ſanè hoc loco nihil uetat tale linteum accipi, ſicut neque apud Aetiū lib. 10. cap. 19. ubi defrictiones per linteola ex lino crudo probat. Verum mihī ὠμὸς uox crudi ſignificatione, hanc uocem ὠμόλινον uidelicet, componere uidetur. Nam & crudum linteolum frictioni cōtente faciendæ commodius eſſe apparet, quàm econtra quod longo uſu detritum eſt & emollitum. Hippocrates certe lib. 2. γυναικείων, quum iubet μοσχῶ ὠμολίνῳ καθιστῆναι, ſudarium penicilli loco indere non præcipit, ſed penicillum ex crudo lino intortū, qui alias σπόγγος μοτώδης, id eſt, linamētum intortum uocatur, uelut alibi oſtendi, quomodo uſurpat etiam Paulus lib. 6. cap. 5.

Succus is à ciſthi folio decerptus amico] hoc loco in Rufi uerſu uitioſe λιοστῷ κιθάρου legitur pro λιβάνῳ. nō enim ciſſos id eſt, hedera, ſed ciſthos quæ alio nomine

©BIUM

mine Lada & Ledon appellat, frutex is est unde capræ & hirci folia decerpẽtes, barbas ac uillos laterũ succo eorũ imbuũt, unde postea homines depectũt quod Ladanum uocatur. Verũ in hunc errorem etiam Plinius dilapsus est, qui ob uocum cissi & cisthi uicinitatem, cisthum hunc hederæ speciem existimauit. At uero Ladanum non tantum ex barbis hircorum depecti, sed alijs etiam modis inde colligi, hic aperte ostendit Galenus: quum dicit non manifestum esse, an hoc solum Ladanum quod ex hircorum barbis depectitur, in præsentem usum adhiberi uelit, & possibile esse per hanc speciem totum Ladani genus designari: Sed tamen nullum certum modum nec hic, nec alibi quod sciam, eius colligendi prodit. Dioscorides certe unum aliquem amplius colligendi Ladani modũ præscribit, qui funibus per frutices tractis cõtingit, ut scilicet eo modo agglutinata pinguitudo postea ex ipsis funibus deradatur, quem modum etiam Plinius lib. 12. cap. 17. tradit. Quin & tertium quendam modum eius colligendi Plinius lib. 26. cap. 8. habet, per neruos in arcu lanis circumdatos, atq; id fieri in Syria atq; Africa unde etiam Toxicum appelletur. Toxon enim arcum Græcis significat. Rufus porrò apud Erembos populos Ladanum illud prouenire dicit. Sunt autem Erembi Aethiopiæ populi, qui & Troglodytæ, utroq; simili nominis etymo appellantur, siquidem ἐρέμβους ἀπὸ τοῦ τὴν ἔρημον ἐμβαίνειν appellatos uolũt, Sicut βουγλοδύτας ἀπὸ τοῦ διατὰς πὰς τρώγλας δύνεσθαι. Ad hoc populos se peruenisse Menelaus apud Homerum 4. Odyss. gloriatur, Αἰθιόπας τ' ἰκόμην καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρέμβους. Posidonius apud Strabonem lib. 16. ἐρέμβους & ἄραβας eosdem esse dicit, facta leui nominum commutatione & corruptela, ἐρεμβῶν nimirum ἀντὶ ἀράβων λευχροΐνων Galenus lib. 7. simp. pharm. cisthũ qui & ladanum, in calidioribus regionibus nasci dicit, non alterius generis ab eo qui in Asia prouenit, sed ob regionis proprietatem, illud discussoriam habere caliditatem, & in hoc ab Asiano differre, quod non solum frigiditatem deposuerit, sed caliditatẽ assumpserit. Plinius lib. 12. cap. 17. apud Nabatæos Arabas hoc fieri scripsit, atq; mox uerum Ladanum Cypro insulæ attribuit, quæ sub illius fide relinquo.

Quod Ladonidem Laurũ appellet.] Ladonidem Laurũ appellari Galenus hic nemini dubiũ esse dicit. At uero dubiũ uideri queat, qua ratione eam appellationẽ nacta sit laurus, Num à Latona Apollinis matre: propterea quod Apollo Daphnen puellam etiam in laurum iam mutatam, ut amicã amauit, ut sic laurus patronymica uoce ab illa appellata sit Ladonis, hoc quidẽ modo, ut à λητῶ quæ Latona græcis est, primũ fiat λητωΐδης patronymicum masculinũ, Latoides, hoc est, Apollo, & ab hoc λητωὶς fœmininum, Latois, hoc est Daphne, hoc quidem loco, ita ut postea Dorico more, mutato η in α. & τ in δ. interserto; ν. ex λητωὶς, λαδωνὶς formetur, quæ uox Latonæ nurũ, id est, Daphnen ipsam significet, quæ quia in laurum est mutata, consequenter etiam laurus Ladonis, quemadmodum Daphne, græcis appellet. An sit quidẽ Ladonis uox patronymica: sed non à Latona, uerũ ἀπὸ τοῦ λάδωνος, hoc est à Ladone fluuio parente ipsius Daphnes deducta. Ladonis enim fluminis filiam, & non Penei, pleriq; Græci fabulatores Daphnen faciũt. Sicut quoq; Philostratus & Cõstantinus cæsar lib. 11. cap. 3. de agricultura. Δάφνη inquit, λάδωνος ποταμοῦ ὑπῆρχε θυγάτηρ εὐπρεπεστάτη. atq; hæc posterior huius appellationis Ladonidis Lauri ratio mihi probatur. Quanquã sint qui Amyclæ filiã Daphnen faciãt, uelut Philarchus, & Diodorus Elaites, itemq; Parthenius de amatorijs affectionibus quem nuper græcè ac latinum factũ à nobis publicaui.

Calliceros autem fœnum græcum.] Hippocrates & Theophrastus fœnũ græcum à similitudine quadã βόκερως & βοκέρας dixerũt, quanquam hac uoce etiam

Anagalli

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 320 sur 580

©BIUM

Anagallidem appellari Galenus in Hippocraticis gloſſis tradat, ex Menethei autoritate, qui de pharmacorum appellationibus ſcripſit. Vocatur autem idem fœnum græcum ἀιγόκερως & ἀιγοκέρας, Itemq; ἀιγὸς κέρας ſeparata compoſitione, ab eodem Hippocrate περὶ τῶν γυναικείων παθῶν. Quin & ὠμοκέρας idem appellat, quanquam etiam ad aliam quandam herbam hæc appellatio referatur, quam nõ nominat Galenus. Ad harum itaq; appellationum ſimilitudinẽ, is qui hoc pharmacum compoſuit, & αἰνιγματικῶς conſcripſit, idem fœnum græcum καλλικέρως appellauit. Porrò in eodem ænigmatico medicamento λυνόμωρον pro pro λυνόσβαθον, & ἀκανθίωνα pro ἐχῖνον dictum eſſe, ſatis apertum eſt ex Galeni interpretatione, oſtenduntq; amplius ipſæ uoces. Nam altera canis morum, eodem modo ſicut illa pro qua ponitur, canis rubum ſignificat. Altera ab eo quod ἀκάνθαις, id eſt ſpinis, Herinacei ſunt armati, ducta uidetur.

In Caput Secundum de defluuio Capillorum.

CEræ ſimilem compagem habet.] Compagem hic diximus quod σύνθεσιν Galenus uocat, & alij conſiſtentiam aut etiam ſubſtantiam uertere ſolent, quidam etiam temperaturam, craſſitudinemq;, ac cõſtitutionem. Nobis compagis uox uidetur propius σύνθεσιν exprimere, quando ſanè συνίστημι uerbum compingo & conflo ſignificat.

Ex contrarijs facultatibus mixtũ adtractoria nimirũ & coactoria.] Supra in Alopecijs medicamẽta approbauit quę adtraherent adtractũq; diſcuterẽt, quo nomine thapſiã uel in primis celebrauit, oleaq; Sabinũ, uetus, & cicinũ: quæ omnia hic improbat, & ab adſtringendi ſiue coactoria ui, oleum hiſpanũ ex oleaſtrum uidelicet germinibus expreſſum laudat, qd' ipſum in Alopecijs damnauit.

Ad ipſam uero cutem præſectos & attonſos habentibus pilos.] Duplex depilandi caput genus hic indicat Galenus, alterũ per raſurã, per nouaculam, quod ξυρᾶσθαι dicitur, alterum per forficem quod ſupra pectinem fieri uulgo hodie dicimus, hoc eſt quum ad cutem quis tondetur, ut ait Celſus, & hoc tonſuræ genus hic, γνάθῳ λέαιρεσθαι appellat. Eſt enim γνάθος κουρά, ἡ ψιλὴ καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ χρῶτι, ut Heſych. exponit. Paulus lib. 2. cap. 43. πρῶτον ψιλῶσαι δεῖ τὴν λεφαλὴν γνάθῳ, id eſt, primum tonderi caput oportet ad ipſam uſq; cutem. Porrò tonſuræ ſpecies per pectinem, ut etiam Plautus dixit, non ægrotis tantum adhibetur, quum ob alias cauſas, tum commoditatis adhibendorum medicamẽtorum gratia, ſed etiam ſanis in uſu eſt, à quibuſdam pro capitis ſanitate inducta, à quibuſdã uero decoris ratione aſſumpta, ab alijs rurſus in religionis ſymbolum inſtituta, & rurſus alijs in ſtultitiæ ſignificationem illata. Pleriſque etiam quo uel maioribus, uel etiam ſodalibus gratificentur, admittitur, qua ratione hodie principum aulæ ferè hanc tonſuram in uſu habent. Neque noua res eſt, ſic uulgo magnates plebemq; cum Senatu aulico tonſos eſſe, quũ Antoninus Verus Commodi pater ea tonſura uſus ſit, & in gratiam eius, omnes familiares ipſi medici comam eodem modo totonderint, uelut quarto commentariorum in ſextum epidemiorũ Hippocratis Galenus annotauit, quo loco etiam hoc addit. Quod quum Lucius medicus Galeni præceptor, ipſos eo nomine inſectatus, Mimologos & ridiculos imitatores appellaſſet, factum eſſe rurſus ut medici eius & ille comam nutrierint.

Quod Rhomæ uocant foliatum.] Foliatum ungentum ex malabathri folio, quod ipſum etiam peculiariter folium appellatur, compoſitum fuiſſe atq; appellatum, ſatis conſtat ex Dioſcoride, quanquã Plin. lib. 13. cap. 1. Nardinum & foliatum idem ungentum appellet. Cuius rei cauſſa ex Dioſcoride in Nardino ungento elici poteſt, ex eo quod nardinum ungentum tum cum folio, tum citra fo-

C lium

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 321 sur 580

©BIUM

lium malabathri apparari ſcribit, & mox de malabatrino ungento prodit eadem eſſe eius ſpiſſamẽta quæ nardini, niſi quod plus myrrhæ in ipſum addat. Porrò ſpicatum de quo item hic mentionem facit, à ſpica nardi nominatũ, ex eaq; compoſitum fuiſſe nemini dubium eſt. Fuerunt itaq; diuerſa ungenta, foliatũ ex Malabathro, Nardinum ex optima nardo, & ſpicatum ex nardi ſpica, quorũ ingentia precia Romæ tempore Galeni fuerunt, ſicut etiam apud Plinium uidere eſt indicatum. Cæterum hoc loco Galenus ungentũ nardinum, ter ſimpliciter nardum uocat, atque id etiam genere fœminino, habet enim μετὰ νάρδου τῆς ἀρίστης, quod nos diximus, cum optimo nardino. & mox, τριβέντ' μετὰ νάρδου, id eſt, liquefacto cum nardino. & rurſus, καὶ χρῆσθαι μετὰ μύρσινα ἢ μετὰ νάρδου, id eſt, cum myrteo aut nardino uti: quem modum loquendi etiam Dioſcorides uſurpauit de nardino ungento loquens, δύναμις δὲ αὐτῆς λεπτωτικὴ ὁμοία, &c. & mox, ὑγρὰ δ' ἐστὶ καὶ γλισχρότης, id eſt, liquidum eſt & non ſtrigmentoſum. Nam de ipſa nardo hoc intelligi non poteſt. Et Tibullus Poeta,

Iamdudum ſyrio madefactus tempora nardo,

hoc eſt nardino ungento. & Horatius.

Nardo uina merebere, Nardi paruus onyx eliciet cadum.

Intra Calendas & Idus Iulias.] Hoc tempus, ut quo nondum plenam maturitatem nuces acceperint, ſed acerbæ adhuc ſint, & præcipue exterior earum cortex, medicamento conficiendo aptum indicat, utiturq; menſis ipſius latina appellatione, temporum uero ipſius menſis diſtinctorum græca, quemadmodum adhuc hodie latini in uſu habemus, μεταξὺ καλανδῶν ἰουλίων καὶ ἰδῶν, inquiens. Iulius enim latinum menſis nomen eſt, Calendæ uero & Idus græcæ ſunt uoces latinis receptæ. At uero quũ medici græci uariarum gentiũ appellationes menſibus inditas in uſu habeant, & Aegyptijs nominibus Aetius ſermonis XII. fine utatur, habeatq; Plinius aliqua eiuſmodi externa menſium nomina, uiſum eſt mihi hoc loco ſic ferente, aliquarum gentiũ nomenclaturas menſibus impoſitas proferre, quas partim hinc inde in græcis autoribus, oblatas ipſe obſeruaui, partim in uetuſtiſſimo codice græco citra autorem relatas enotaui.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 322 sur 580

©BIUM

μῦδε ἑλλεβόρῳ
ἀνδρωνῖτ
πολυπόδ
δύσφ
ξανθικόσ
ἀφροδισιακ
δίσι
πάνεμ
λώϊ
γορπιαῖ
σωφρονιστικ
δῖ
ἀπελλαῖ

μῦδε ἀγνωστίῳ
τυβί
μεχίς
φαμμυθ
φασμυδί
παχώμ
παιωνί
ὠλοί
μυδωσί
βώθ
παοφί
ἀθύς
χειδν

μῦδε ἀθλιαίῳ
γαμηλιῶν
ἑλαφηβολιῶν
μουνιχιῶν
θαργηλιῶν
σκιροφοριῶν
ἑκατομβαιῶν
μεταγειτνιῶν
βοηδρομιῶν
μαιμακτηριῶν
πυανεψιῶν
ἀνθεστηριῶν
ποσειδεῶν

μῦδε ἑβδαίῳ
νισάρ
ἰαρ
σεβουαθ
θαμνί
ἄβ
ἐλούλ
θοδσί
μοδσουαθ
χασλεύ
τηβήθ
σεβατ
ἀδαρ

μῦδε μακεδόνῳ
ἀϊγόκδς
ὑδροχόο
ἰχθῦς
μεσός
ταῦρ
διδυμ
καρκῖν
λέων
παρθέν
ξυστός
σκορπί
τοξότης

μῦδε κυστρίῳ
ἀφροδύσι
ἀστρονικός
αὐνικός
ἰουλί
καισάρι
σεβαστός
αὐτοκρατορικός
δημαρχικαῖσι
πληθύστ
ἀρχιδρύς
ἔθι
ξωμαῖ

μῦδε βιθυνῷ
ἥρε
ἕρμ
μητρῷ
διονύσι
ἡρακλεῖ
δῖ
βενδιδαῖ
στρατεί
ἄρει
πολιέπι
ἀφροδίσι
δημήτρι

μῦδε καππαδοκῷ
πῆξ
μάτ
ξανθικῇ
μῖθρ
ἀστμιαμοῦ
ἀρθρα
τεθασία
ὠσμάνια
σύνδεσμ
ἀστανία
ἀστασίμ
ἀραιόστατ

μῦδε ξωμαίῳ
ἰανουαρι
φεβρουάρι
μάρτι
ἀπριλλι
μαΐι
ἰουνί
ἰούλι
αὔγουστ
σεπτέμβρι
ὀκτόβρι
νοέμβρι
δεκέμβρι

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 323 sur 580

©BIUM

Vt inde in grauedinem, ac raucedinem, defluxumq; à capite ad fauces delabe rentur.] Tria deſtillationis genera ex nimia capitis perfrigeratione oboriri ſolita hoc loco coniungit, quorum primum ad nares delabente humore κορύζαν appel lat, id eſt grauedinem, alterum quo ad os humor delabitur, & mox ad aſperam arteriam, indeq; ad pulmonem, βράγχον uocat, hoc eſt raucedinem. Et tertiũ quo item ad os ac fauces defluxus contingit, & mox ad ſtomachũ ſiue gulã, atq; inde in uentriculum, καταῤῥοων nominat cõmuni etiã aliis deſtillationibus appellatio ne, ut Galen. de locis affectis amplius docet lib. 1. & Aet. ſerm. 8. cap. 53.

Cũ uino maris experte.] Vinũ maris expers, id eſt, ἀθάλασσον eſt cui aqua ma rina non eſt ammixta, opponit̃ πεθαλασσομένῳ, qd quomodo fieret alibi indicaui.

Vinum aut paſſum affundito.] In græco eſt μίξον οἶνον ἢ γλυκύ. Eſt autẽ γλυκὺ peculiare paſſi nomen apud græcos, quod quomodo & ex qua uua fieret, docue re Dioſcorides, Columella ac Plinius, neque idem eſt quod οἶνος γλυκὺς, id eſt, uinum dulce appellatur. Proinde Plinius aliquoties dulce citra uini adiectionem ipſum paſſum appellare ſolet, atq; id Græcorum imitatione.

Quomodo Comptoria ab exornatoria medicinæ parte differat.] Hoc loco Gale. diſtinguit inter compturã & uerũ ornatũ, compturã κομμωτικὴν appellans, quam lenonum ac prauorum hominũ eſſe dicit, ut quæ pulchritudinem aſciticiã inducere conetur, eamq; medicinæ partem eſſe negat, neq; bono uiro ac integro medico exercendam, niſi ad regum adeo ac magnorum principum imperium id facere cogatur. Ea etiã apud quaſq; laudatiſſimas gentes ſemper, uiris præcipue probroſa fuit. A Philippo Macedonum rege Plutarchus tradit quendam capil lorum tinctura ſuperbientem, ex ordine iudicum, in quem nuper lectus erat, ſe motum eſſe, hoc apophthegmate inſuper à rege prolato, Non ſperandã integri tatem ab eo in gerendis rebus, qui etiam pilis fucum prætenderet. Ouidius quo que poeta eam compturam in uiris execratur. Sint procul à nobis, inquit, iuue nes ut fœmina compti, Fine coli modico forma uirilis amat. Porrò uerum orna tum κοσμητικὴν, id eſt, exornatoriã hic uocat, eamq; medicinæ partem eſſe perhi bet, ut quæ naturalem corporis pulchritudinem cuſtodit ac tuetur, neq; quicquã adſcititium adducit, additq; uerum ornatũ capillorũ ac non fucatum, non ſolum ad pulchritudinem, ſed etiam ad ipſarum partium ſanitatem conferre. At uero conſeruandis iam defluis capillis medicamẽta apta διαφυλακτικὰ appellat. Quę uero adhibentur antea quàm quicquam mali eiuſmodi adſit, in cautionem uide licet ne accidant, ea προφυλακτικὰ appellat.

Cum acaciæ fructus, hoc eſt, ſiliquarũ ipſius ſpinæ appellatarũ, decocto.] Aca cium in Aegypto naſci ſpinam arboroſam & ſpecie fruticis non rectam Dioſco. lib. 1. tradit, huius fructum λοβὰς ἀκάνθης, hoc eſt, ſiliquas ſpinæ appellari Gale nus hic ait, ad differentiã ut opinor ſiliquarũ arboris ceratoniæ, quæ ſimpliciter λοβάτια uocantur. Acaciæ itaq; arboris ſiliquarũ ad cõſeruandos ac denigrandos pilos uſus eſt, quod etiam Dioſcor. de ipſis fatetur. At uero ſiliquarum arboris ceratonię in cibo uſum Galenus improbauit, utpote quę ſint edulĩ mali ſucci & lignoſum atq; ob id ægre concoctile, & propterea quod non facile ſecernuntur non modice incõmodant. quare præſtiterat, inquit, eas non apportari ad nos ex orientalibus regionibus in quibus naſcuntur. Hæ porrò ſiliquæ item ξυλοκέρατα appellantur, & uulgo corrupta uoce xylocaracta. Cæterũ qd ad medicinã perti net ferè nullo in uſu ſunt hæ ſiliquæ, ſoluunt tamen uirides, utpote humectiores aluum, quã reſiccatæ ſiſtunt, & tum quoq; ſtomacho utiliores eſſe ait, & urinam cientes Dioſcorides, maxime eas quæ relectis acinis ſiue internis granis ipſarũ edantur, ita enim exiſtimo legendum, tametſi citra exemplaris uetuſtioris fidem id non aſſeuerantius adſtruã, nempe pro eo quod habetur in uulgatis exempla ribus

©BIUM

ribus omnibus, τὰ ἐκ τῶν σεμφύλων σωτριβέμενα quæ uerba nullã certã ſententiam exhibent, τὰ ἐκπιὸς τῶν σεμφύλων ἐδιόμενα, ut ſit id quod Plinius lib.15.cap.28.dixit: Quum in pluribus ſemina placeant, in ſiliqua damnantur. σέμφυλα porro grana eius ſicut uinaceos, dici opinor, quanquam etiam ſolida retrimenta uuæ in torcular expreſſa, Galenus 2.de alimentis σέμφυλα uocet, & alios radices uuarum ex ſarmentis enaſcentes ita appellare tradat. ſed σέμφυλα pro oliuarum nucleis ſiue oſſiculis accipiuntur, Conſtantino Cæſare de agricul. lib.6. cap.11. teſte, qui ſic ait: ἐδλέναι δὲ χρὴ ὅτι σέμφυλα οὐχ ὥς τινες νομίζουσι τῶν ἐλαιῶν μόνον ὄντι πυρῆνες, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν σταφυλῶν γίγαρτα. Gal. tamen loco iam citato, σέμφυλα quidem oliuarum etiam dici fatetur oſſicula, ſed oleo iam expreſſo reliqua. Porrò quum in ſolidis illis uuæ retrimentis σεμφύλοις appellatis, tum ipſæ uuæ ollares dictæ ſternantur, uelut alio loco declarauí, tum etiam oliuæ ipſæ componantur, ita ut antequam exprimãtur uiciſſim in uaſe cum oliuis reponãtur, uelut item Conſtan. Cæſar lib.9.de agricul. cap.31. ait, σέμφυλα πρόσφατα πρὸ τοῦ ἐξιπωθῆναι συνέμβαλλε εἰς ἀγγεῖον ταῖς ἐλαίαις φάλαξ, ἕπτα περίχοις. Videtur mihi omnino fieri poſſe ut eodem planè modo uelut oliuæ, etiam ipſæ ſiliquæ componantur ac adſeruentur, easq; ipſas τὰ ἐκ τῶν σεμφύλων σωτριβέμενα Dioſcorides appellarit, hoc eſt, ſiliquas in retrimentis uuarum cõpoſitas & adſeruatas, atq; hæc ſententia mihi præ ſuperiore probatur. At uero Hippocrates in lib. περὶ παθῶν, ubi in cholera & uentris profluuio uinum dulce, aut σεμφυλα γλυκέα, ſitis leuandæ gratia exhibere iubet, dubios nos facit quid per σέμφυλα dulcia accipere debeamus. Ego tamen σέμφυλα eum dicere arbitror uuarũ retrimenta non ad plenũ expreſſa, quæ uide licet probet in ore tenenda ac exugenda, aut ipſorum decoctũ bibendum, quod cœliacis & profluuijs etiã infuſum prodeſſe Dioſco. lib. 5. teſtatur, τὸ δὲ ἀφέψημα τῶν σεμφύλων, inquit Dioſc. δυσεντερικὸς καὶ κοιλιακὸς καὶ ῥοϊκὰ ὠφελεῖ φυλάσσον. Neq; ignoro interpretes eo loco uinaceos uertere, quum tamen de his paulò poſt ſubiungat, γίγαρτα palam appellans. Quanquam omnino ſuſpicer Hippocratis locum corruptũ eſſe, & pro σέμφυλα γλυκέα legendum eſſe σταφίδας γλυκέας exiſtimem, id eſt, uuas paſſas dulces. Nam & hæ melius ſemper haberi poſſunt quàm σέμφυλα, & ſitim mitigant, quũ uim cõtemperandi habeant, & oris uentris morſus habetandi, uelut Galen. 2. de alimentis teſtatur, τὸ ὠφελητικὸν εἰς ſemper adeſſe dicens, de cuius uocis ſignificatione alibi à me dictũ eſt. Hippocratis autem locus ſic habet. ὅταν δὲ ὀξὺ οἶνος, ἢ ὑπὸ δυσχίμης χολέρης λάβῃ, ἢ διαῤῥοίας, τῇ μὲν διαῤῥοίας ξυμφέρει ἀλανησθέν, καὶ ἧν δίψος ἔχῃ, οἶνον διδόναι γλυκὺν, ἢ σέμφυλα γλυκέα, &c.

Nardino aut myrteo, aut aliquo alio hedyſmate excipe.] Hedyſmata appellat hic, & ſæpe in ſequẽtibus, ungenta per aromatũ additionẽ iucundiora & odoratiora reddita, quanquã in gloſſis Hippocratis ἡδύσματα etiã aromata ipſa appellari Galenus tradat. Quare hedyſmata duplici ſignificatione, modo p aromatis, modo pro ungentis odore aromatũ imbutis, ſunt accipienda. Plinius lib.13.cap.1. quum inquit de ungentis, Ratio faciendi duplex, ſuccus & corpus, ille olei generibus ferè conſtat, hoc odorum, hæc ſtymmata uocant, illa hedyſmata, Videtur olea ipſa in ungentis hedyſmata appellare, & aromata ſiue odores ſtymmata, id eſt ſpiſſamenta, quod neq; hic, neq; alibi Galenus habet, ſed hic ungenta ipſa ut dixi, ex ſuccis ſiue oleis cõpoſita, ampliusq; aromatũ odoribus, ad uoluptatem utentiũ ampliorem, imbuta: hedyſmata uocat. Stymmata autem odores ſiue aromata dici certũ eſt, ſed alios quàm qui hedyſmata uocantur, quod ipſum ex Dioſcoride patet, qui Amaracini compoſitione, oleum omphacinum & balaninum per xylobalſamum, iuncum rotundum odoratũ, & calamũ ſpiſſari quidem, hoc eſt σύφεδρα tradit, odore aũt imbui, hoc eſt ἡδύνεσθαι, per amaracũ, coſtũ, amomũ, nardum, carpobalſamũ, & myrrham. Sed & hortenſia quædam, ab Hippocrate

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 325 sur 580

©BIUM

φύλλια appellata, Galenus Hedyſmata exponit in gloſſis Hippocratis, uelut eſt Coriandrũ, menta, ruta, apium, quæ etiã ementibus olera inſuper addi gratis moris fuiſſe dicit, hoc eſt, ὧν προσθήκης μέρει ab olitoribus addebantur. Verba Dioſc. hæc ſunt. σκυάζεται δὲ διά τε ὀμφακίνου ἐλαίου τῷ βαλανίνου συφομθήσῳ, ξυλοβαλσάμῳ, κίνῳ, καλάμῳ. ἡδυομθήσῳ δὲ ἀμαράκῳ, κόσῳ, ἀμώμῳ, νάρδῳ, λαζποβαλσάμῳ καὶ σμύρνῃ. Et rurſus in eandem ſententiã in Nardino ungento inquit. ὡς δὲ πολὺ δὲ μίγνυται τῷ βαλανίνῳ ἐλαίῳ ἢ ὀμφακίνῳ, πρὸς μὲν τὴν σύνθεσιν ἐλαίου κίνθου, πρὸς δὲ τὴν ὀσμὴν κόσου, ἄμωμον, νάρδου, σμύρνα, βάλσαμον. Hic enim ὀσμὴν pro ἡδυσμὸν dixit. Et rurſus in Cinamomino idem apertius dicit. κινναμώμινον δὲ ἔκτε ἐλαίου βαλανίνου τῷ συμμάτῳ ξυλοβαλσάμου, καλάμου, κίνου. ἡδύσματῳ δὲ, κινναμώμου, βαλσάμου καρπῶ, &c. Quare quũ & ſtymmata, & hedyſmata certa aromata appellentur, quibus olea in ungentorum apparatu ſpiſſantur, & odorata redduntur, uocetq; hic Galenus ungenta ipſa, tum ſpiſſatis ipſorum oleis, tum odore imbutis, hedyſmata, conſiderationẽ dignũ uidetur, an ne Plinius ſimplicia olea hedyſmata uocari dixerit, quomodo ſanè etiã Galenus pinguedinem & adipem, carniũ hedyſmata eſſe dixit, 3. de alimentis, ubi ait, ἡ πιμελὴ τῷ τὸ σέαρ μᾶλλον ἡδύσματα ὄντι τρέφουσῶν ἡμᾶς σαρκῶν ἢ αὐτοῦ τροφαί: an potius pro corrupta lectiõe, integra ſubſtituẽda ſit: Hæc partim ſtymmata uocant, partim hedyſmata, ut ſcilicet particula hæc, odorũ genera demonſtret. Id uero minus admiſſum peccatũ confitebitur, qui in eodem capite, duos errores quos neq; ipſe Plinius excuſare poteſt, obſeruauerit quum inquit: Et è uiliſſimis hodie eſt, ob id creditum & id in uetuſtiſſimis eſſe, quod conſtat oleo myrteo, calamo, cupreſſo, cypro, lentiſco, mali granati cortice. Pro λυπάρῳ enim, id eſt iunco odorato quadrato, cyprum quæ arbor liguſtrum alias uocatur, ex Græco autore unde hæc cõuertit ut apparet, dixit, & pro κοίνῳ, id eſt iunco rotundo odorato, lentiſcum uertit, uocũ κίνῳ τῷ κοίνου, ſimilitudine deceptus, ut ex Dioſc. in oleo myrteo palam uidere eſt. Verum ſunt in eodem capite plura quorum non eſt locus hic meminiſſe, ut cyprũ cum cypero etiã alias magna rerũ iniuria confundere ſolet. Sic oleum cyperi pro cypri lib. 12. cap. 25. habetur.

Diligẽter per ſaccũ excolatũ in hydriã reconde.] σακκίζειν et σακκελίζειν frequẽs eſt apud Galenũ uerbũ, hoc eſt per ſaccũ excolare, utitur enim frequenter in decoctionibus quę craſſiores per coctura aut tertias ad dimidias redditæ ſunt, quo liquidiores euadant, ſicut etiã hoc loco. Ob eandem cõmoditatẽ etiã uina quondam per ſaccũ tranſmittebant. Martialis poeta lib. XII. epigr. Et ut liquidum potet Alauda merũ, Turbida ſollicito tranſmittere Cæcuba ſacco. Quin & ut uires uini caſtigarentur & frangerentur, idem faciebant. Plinius lib. 23. cap. 1. Vtiliſſimũ omnibus ſacco uiribus fractis. & 14. ca. 22. Quinimo ut plus capiamus, ſacco franguntur uires. Martialis poeta colo niuario id etiã fieri ſolitũ indicat in apophoretis. Setinos moneo noſtra niue frange trientes, Pauperiore mero tingere lina potes. & li. 5. Sextantes Calliſte duos infunde falerni, Tu ſuper æſtiuas Alcime funde niues. Hoc enim modo uina bifariã, hoc eſt tum per colaturã, tum per niuem frangebantur, & quaſi caſtrabantur, ut Plin. lib. 19. cap. 4. ait, niſi ſaccisq; caſtigari pro caſtrari ſit legendum. Scribonius Largus contra falernũ nõ ſaccatum probat, cap. 112. Porrò tranſmittebant uina per ſaccũ non ſolum ut liquidiora & caſtigatiora redderentur, ſed etiã ut peregrinis ſaporibus in ſaccum additis, uina tum odore, tum ſapore cõmendatiora fierent, atque id eſt quod Plinius dixit de Aniſo: ſaccis quoq; additur, cũ amaris nucibus uina cõmendat. meminit & Conſtantinus Cæſar lib. 7. de agricultura cap. ultimo. Talia uina hodie præparantur ſeptentrionalibus maxime populis, uulgoq; claretũ & Hippocras appellantur. Quondam uero conditorũ non diſſimilis ualde præparatio fuit, & propomatũ, de quibus loco ita ferente addam. προπόματα itaq; ex uino quondam fiebant, & melle deſpumato, ita ut in uini ſextarios quatuor, unus mellis adderetur, atq; ſic

©BIUM

mixtura fiebat citra cocturam, quæ tamen sufficienti tempore insolabatur. κονδίτα autem appellabant eadem, ubi quædam aromatum species, uelut piper, cinamomũ, zingiber, atq; etiã absinthiũ inderentur, quanquã aliquando etiã mel non ammiscebant, uelut palã lib.7.cap.15. Paulus Aegineta ostendit, & Constan. Cæsar libro de agricultura octauo. Hodie tamen eiusmodi species in saccũ induntur, & uinũ superfusum per saccũ excolatur in Clareti cõfectionibus, uelut etiã Plinius fieri dixit. At uero quia absinthiũ aliquando propomatis & conditis indebatur, inde adeo Absinthata etiã sunt appellata eiusmodi potiones, etiã si absinthiũ non reciperent. Sic Aetius 9.cap. 26. absinthata aliquot recenset, quæ penitus nihil absinthij in se habent, sed ex uino & melle cõstant, additis aliquot aromatis, itemq; agarico aloeq; ac epithymo, quo uidelicet aluo adstrictæ commodent, humoresq; sibi proprios ducãt. Quod si eiusmodi purgatoria medicamenta addita non essent, conditorũ ac propomatũ usus erat in frigidis corporũ temperaturis. Sic Aetius 8. cap. 28. in dentiũ dolore ex frigiditate oborto, uinũ exhibere iubet & mulsum, & quod appellant, inquit, conditũ. Et Paulus lib.3. His qui ob frigiditatem cibum auersantur uinum uetus dare iubet & conditum. At uero quomodo propomata ac condita absinthata siue absinthiata, uel rosata, uel uiolata sua sponte ex uitibus procedant ac nascant̃ Palladius lib.3.cap.32. docet. Sed quidam eo loco, nescio qua animi stupiditate, propomata olei genus esse exponunt. Esse autem eum conditorum usum, ampliusq; latinam appellationem Græcum etiam Palladæ epigramma testatur, quod sic habet.

Κονδίτου μοι δεῖ, τὸ δὲ κονδίτου πόθεν ἔσχε
τοὔνομα; τῆς φωνῆς ἐστι γὰρ ἀλλότριον
τῆς τῶν ἑλλήνων. εἰ ῥωμαϊκῶς δὲ καλεῖται
αὐτὸς ἂν εἰδείης ῥωμαϊκώτατος ὤν.
σκεύαζον οὖν μοι τοῦτο, τὸ γὰρ κατέχον με νόσημα
τοῦ στομάχου χρήζειν τοῦ δὲ λέγουσι πότου.

Condito est mihi opus, conditi nomen at unde est?
Græcorum certe uox peregrina sonis.
An Rhomanorum uox hæc sit, noscere certo
Te scio qui latio es maximus eloquio.
Hoc mihi porrigito, stomachi nam quo premor ingens
Hoc potu morbus mox releuatus abit.

Porrò calidis natura, febricitãtibus, elephantiosis, itemq; colicis incõmodæ sunt προπομάτων potiones, iuuãt tamẽ calculosos. Sic Aetius 11.ca.10. γῆς ἔντερα πρόσφατα ἑφθὰ λεῖα μετ' οἴνου ἢ κονδίτου ἢ ἑτέρου προπόματος ad uesicę calculum atterendum propinat. Sed & uoluptatis gratia propomata frequẽter bibebãt. At uero quemadmodũ hæ potiones ex uino & melle, & aromatis conficiebantur, Sic etiam ex aqua & melle despumato, incoctis in ipsis rosis, & quibusdã succis, uelut omphacij, malorũ punicorũ, & cotoneorum, & myrti baccarũ, uarij usus potiones parabant̃, de quibus omnibus Paulus li.7.cap.15. agit & Diosc. li.5. Nec dissimilis multum hodie in quibusdam locis potio fit, Hippocras fontis appellata, ex aquę fontanæ coctura, cum rosis & coriandro, ita ut colatus liquor cinamomo, & alijs si ita libeat aromatis condiatur, ac Zaccharo dulcoretur. Reliquarum usus fere intercidit, ueluti hydrorosati, hydromeli, Rhodomeli, omphacomelitos, melomelitos, rhoeti, & aliquarum aliarum, eorumq; loco tot syruporum, & aquarum distillatarum innumera moles, ab Arabibus medicis transsumpta & inducta est, quorũ usum magna ex parte explosum esse optandum esset, ut aliquando ad Galeni ac Græcorum medicorum præscripta reuersi, uera auxilia sequeremur. Hi enim tales syruporum compositiones, atq; aquarum distillationes penitus non

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 327 sur 580

©BIUM

agnouerũt, non quòd tales excogitare nõ potuerint, sed ꝙ improbauerint, alias haud dubie de ipsis prodituri. Quid enim suæ naturę seruare putandũ est, in quibus nec sapor, nec odor adeo multus remanet? & quæ maxima ex parte præter fuliginem nihil spirent? quod in rerum decoctionibus non contingit, quarum usum adeo ut potiorem, medici græci prætulerunt.

Spongiam marinã ustam tritam unam.] Exemplar græcũ σφαῖραν θαλασσίαν id est sphæram marinã habet, atq; ita etiã legit ac uertit interpres uetus, sed quid sit sphæra marina ingenue fateor me nescire, suspicatusq; sum locum uitiatũ esse in cuius locũ omnino spongiã substituendam aut per sphæræ uocem intelligendam adeo esse decerno. Est enim spongia marina usta commoda ad ea quæ destringere & spissare oportet, ut ait Plinius, hoc est, ὅπου δεῖ σμῆξαι τι ἢ στύψαι ut Dioscorides, in quem usum etiam hic apparet assumpta.

Panniculi Cilicij usti triti Cyath. III.] Habet quidem exemplar Græcum κιλικίου μέλανος κεκαυμένου καὶ τετριμμένου, & interp. uetus Cilicij nigri usti, sed uelut supra capite primo in Heraclidæ compositionibus ῥάκους κιλικίου legebatur, ita etiam hic legendum esse uidetur. Quid uero ῥάκος κιλίκιον siue κιλικίου, hoc est, panniculus Cilicij siue uestis Ciliciæ detritæ, mihi esse uideretur, & in quem usum assumi, tum etiam est indicatũ. At uero μέλανος, hoc est, atramenti nullius consimilem hic usum esse scio, & hactenus etiam nusquam cõmeminit, neq; μέλαν κιλίκιον me alicubi legisse memini. Indici quidem Atramenti mentionem Plinius facit, sed eius inuentionem sibi inexploratam dicit. Scriptorium ambustis illini prodidit Dioscorides, de quo dubito an hic locũ habere possit, ut scilicet pro μέλανος κιλικίου, fortassis sit legendum μέλανος γραφικοῦ. Aut si adhuc fortius diuinare licet, pro μέλανος κιλικίου substituendũ fortassis est μέλανος σηπίας, nam huius supra capite primo in Alopecijs usum habuit. at uero obstat his omnibus lectionibus, quod addit κεκαυμένου καὶ τετριμμένου, quod ipsum de atramentis nullis intelligi posse uidetur, ut quæ simpliciter cum liquore aliquo diluta illinuntur. Quare rursus ad primã coniecturam reuertendum esse duxi, atq; ῥάκους pro μέλανος legendum, nisi quis μέλανος uocem adiectiue dictam de colore Cilicij accipere malit, ut uidelicet Cilicij uox substãtiue accipiatur, pro sago uel ueste Cilicia.

In caput tertium, de tincturis capillorum.

Vocantq; hoc compositum pharmacum pisselæon, hoc est oleum picatum, quod omnino aliud est ab eo quod pissanthos, hoc est flos picis appellatur.] Pisselæon, hoc est oleum picatum uocari in Asia dicit oleum cum liquida pice permixtũ, quod ipsum neq; Dioscorides, neq; Paulus, neq; Plinius, ubi de Pisselæo agunt, uolunt: sed pisselæon seu oleum picinum uocant id quod in pice liquida serosum superstat, & quod dum pix coquitur, pura supratensa lana excipitur ex sublato uapore. Verum hoc ipsum Galenus hic ad superioris differentiã, nõ pisselæon uocari dicit, sed pissanthos, hoc est picis florẽ, & Paulus lib. III. ca. 74. ὀρρόπιοσαν idem appellat, hoc est picis serum. Scribonius aũt Largus cap. 40. ait: picis florem quod pisselæon appellant. Sic etiã Marcellus cap. 9. Galenus infra cap. 6. huius operis extra compositionem πίσσης ὑγρᾶς ὀρρὸν dixit. Sic etiã Aetius 6. cap. 69. θύου inquit ἀπύρου καὶ σταφίδος ἀγρίας λεάνας καὶ πίσσης ὀρρῶ μίξας ἐπίχριε, id est, sulphur uiuum & staphidem siluestrem terito, & picis sero permixta illinito. Interpres tamen Italus qui nobis hac parte uertenda successit, cum sero lactis & pice miscenda esse, falso conuertit.

Aliquando quidẽ in stuporẽ attonitũ, aut comitialẽ, &c. Recenset quæ mala mulierculis ex pharmacorũ nimiũ adstringentiũ usu oboriant̃, inter quę stuporẽ attonitũ, et comitialẽ, gręcis ἀποπληξίαν & ἐπιληψίαν appellatos morbos notos, deinde ueternũ & soporẽ profundiorẽ & mẽtis apprehensionẽ, qui Gręcis sunt

καταφορὰ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 328 sur 580

©BIUM

καταφορὰ, κάρος & κατάληψις. Qui omnes morbi à crasso frigido humore circa cerebrum densato oboriuntur, & sopor altior in eis plus aut minus occupat, ut Gal. lib.13. Metho. his uerbis tradit: quod si uero humor ipse putrescat, indeq; febris oriatur, morbus ipse non amplius his nominibus, sed lethargus appellatur, sed audiamus Galenum. ἐπεγεῖραι καὶ τεμεῖν καὶ θερμῆναι προσήκει τὸ πάχος τοῦ λυποῦντος χυμοῦ, ὅστις ἄνευ μὲν τοῦ σήπεσθαι, καταφορὰς βαθείας ἐργάζεται χωρὶς πυρετῶν, ἃς ὀνομάζουσιν ἀκρπληξίας καὶ κάρους καὶ κατοχάς. εἰ δὲ καὶ σήποιτό ποτε, μετὰ πυρετοῦ γίνεται τὰ τοιαῦτα, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτο νόσημα λήθαργος. Ex quibus uerbis apparet καταφορὰς uelut genus quoddam horum omniũ malorum esse, utpote quũ in ἀκρπληξίαν τε καὶ κάρω καὶ κατοχαῖς sopor altior inuadat, & mens ipsa percellatur, unde etiam appellationes ipsæ sunt impositæ. Significat enim καταφορὰ in somnum delationem, κάρος uero à capite ducta appellatione, capitis perculsionem, κατάληψις autem mentis siue animi apprehensionem, sicut quoq; κάτοχος atq; κατοχὴ detentionem & occupationem tum mentis, tum corporis sensu ac motu priuati, atque id in ea corporis figura ægris permanentibus in qua fuerint correpti, siue sederint aut iacuerint, atq; hoc siue apertis siue clausis oculis per somnum accide rit, ut Paulus lib.3. cap.10. ait Qua significatione etiã ἀκρπληξία & ὑπληψία dicuntur: Nimirum quod mens & corpus corripiantur atq; feriantur. Quin & κῶμα κατόχου species est, nisi quod aliquando κῶμα cum uigilijs occupat in phrenitide, si biliosus exuperat humor, & tunc ἄγρυπνον κῶμα uocatur: aliquando autẽ cum sopore & cataphora graui, si humor fuerit pituitosus, atq; tum κῶμα plane idem est quod κάτοχος & κατάληψις, ut Paulus quoq; Aegineta lib.3. cap.6. his uerbis tradit. εἰ δὲ καὶ φλεγματικὸς χυμὸς ἀναμιχθείη τῷ χολώδει, καθάπερ τὴν αἰτίαν, οὕτω καὶ τὴν ὀνομασίαν κέκτηται συνθέτου. ἄγρυπνον γὰρ κῶμα προσαγορεύετε καθόλου μὲν χολώδους κατακρατοῦντος χυμοῦ. φρενιτίζουσι γὰρ οἱ τοιοῦτοι ἀγρυπνοῦντες. τοῦ δὲ αὖ φλεγματώδους, κωματωδῶς αὖθις καταφέρονται. οἱ δὲ παλαιότεροι τοῦ γαληνοῦ κάτοχον τοῦτο προσηγόρευον τὸ πάθος, κατοχὴν δὲ καὶ κατάληψιν οἱ νέοι. Porrò nos latini quum in his morbis explicandis pauperiem nostram necessario confiteamur, Veterni & somni altioris, ac soporis nomine, fere omnia hæc (præter stuporem attonitum, & Comitialem) mala appellamus. Distinctionem tamen inter somnum & soporem obseruauit Plinius lib. 21. cap.18. Huius semine, inquit: somnũ allici, sed modum seruandum ne sopor fiat. Quomodo Gal. de semine papaueris ait, ὑπνωτικόν ἐστιν, εἰ δὲ καὶ πλέον ληφθείη, καὶ καταφορικόν. Cæterum de differentia horum omnium morborũ agit Galen. lib. 4. de locis affectis.

Aliqui periculũ minus subeũt: utpote quũ à minore causa lædantur: quę frigidum temperamentũ habẽt.] Frigidi tẽperamenti mulierculas minus lædi à frigidiorũ & adstringentiũ medicamẽtorũ usu, ex Hippocratis autoritate, aut potius cõmuni & uniuersali ratione per Hippocratẽ pronunciata probat. Quanquam contra Diocles & quidã alij medici senserint, Nimirũ per similia morbos magis exacerbari, per cõtraria uero solui tradentes, ex eadem Hippocratis autoritate, itemq; rationibus quas cõfutat Galenus in eius Aphorismi expositione, si quis longiorẽ eius sententiæ enarrationem legere desideret, 2. parti, aphorismo. 34.

Quanquam nondum tantę deliciæ fœminas occuparãt quantæ nunc sunt.] Apparet ex hoc loco artem cõptoriam non multis annis ante Galenũ ita cõmunem Romæ fuisse, & sub ipsum adeo Cæsarum tempus cœpisse. Sub Augusto enim Cleopatra & Heraclides Tarentinus uixerunt, qui primi de ea scripserũt, iam tum Romana grauitate paulatim pessum eunte, & moribus græcis inualescentibus, Nã Artemidorus de his tradit, ὅτι καὶ ἀλλοτρίαις θρίξιν αἱ γυναῖκες χρῶνται lib.1. cap.19. de som. interpret. Inualuitq; is mos, adeo ut sub ipsam Vespasianorum & Domitiani ætatem plerique omnes uiri & fœminæ comæ studio fuerint

occupati

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 329 sur 580

©BIUM

occupati, & ut Martialis poeta testatur, nõ capilli tantũ infecti sunt cuiq; sui, sed etiã peregrini ac repositicij in delicijs fuere, uarijs coloribus imbuti, qui mos fœminis etiã hodie in urbibus quibusdam Gallicis & ad Oceanũ magnum durat, ad eiusmodi compturæ fucum, non unum aliquod capillitij genus, sed multa uarie tincta reposita habentibus. Porrò inter reliqua medicamenta flauedinem & crispitudinem pilis cõciliantia, etiam succus Carpasi illinendus habetur, de quo nobis alio relatum est loco.

Primi libri Critonis de ornatu capita.] Nudos tantum titulos rerum de quibus tractauit Crito, hic Galenus proponit, ut eo facilius quis ex his uelut indice singula in ipsius autoris libris tradita inuenire queat. Cæterum hi libri nobis in totum perierunt, ut si cui opus sit talibus uti, frustra Critonem requirat, Ex Oribasio itaq; & Aetio ac Paulo petenda sunt quæ his titulis indicãtur. Porrò in his capitibus pauca tantum circa lectionem dubia indicabo, uelut est quod primo libro Illitiones ex Stibio eum habere dicit, quas Græcis uerbis ςϊμμίσματα ἔγχριςα appellat, si modo uera est hæc lectio. Nam uetus interpres de his penitus siluit. Libro autem secundo caput inesse dicit, quod habeat conspersiones aromaticas uestium, hoc est, καταπάσματα ἀρωματικὰ τοῖς ἱματίοις, ut quidem ego legendũ puto, sed exemplar Græcum καταπλάσματα habet, quorum forma uestibus conuenire minime uidetur. καταπάσματα uero ex sicco aromatum puluere conflata, commodum inspergendi usum exhibent, uelut etiam quæ καταπαςά uocantur, de quibus alibi dixi. Quarto deinde libro titulũ fuisse indicat, ad Apellas, quos Græce λειποδέρμους appellauit, quibus uidelicet præputiũ ex morbo, uel sectione deest, uelut Iudæis qui inde Recutiti & Apellæ latinis uocãtur. Reliqua alijs locis commodius explicabuntur.

In Caput quartum.

Quædam ex eis proprie psilothra appellantur.] Ex triplici differentia medicamentorum pilos corrumpentium, prima psilothra appellari dicit, hoc est, depilatoria & pilos denudantia uocabulo etiam latinis medicis recepto. neq; certum quoddam ungenti genus est psilothrum appellatum, ut quidam existimauerunt. uerum quæcunq; medicamenta illita siue affricta pilos denudant psilothra dicuntur. Plinius lib. 24. cap. 9. Amerinæ nigræ semen cũ spuma argenti pari pondere, à balneo illitum psilothrum est. Et lib. 26. cap. ultimi fine psilothrũ nos quidem in muliebribus medicamentis tractamus, uerum etiam uiris in usu est. Efficacissimum aũt habetur Archezostis. Altera deinde Attenuatoria uocat, eiusdem generis cum illis, secundum magis & minus tantũ inter se differentia. Tertia quorum usus est periculosus, Capillos extirpantia nominat, sed de his clarius docet Galenus quam ut me longius agere sit opus.

Et ob id suillis non absimiles existunt.] Græcum exemplar habet, καὶ διὰ τοῦτο φαινομένοις ὑώδεσιν, hoc est, & ob id porcini apparẽt, ut scilicet de uiris intelligat, nos tamen ad capillũ retulimus, nihil uariante sentẽtia. Verũ uetus interpres nõ ὑώδεσι, sed ὑλώδεσι legisse uidetur, Vertit em̃, Et proinde Nemorales apparent.

Nimirũ eorũ quæ erodentẽ & ustoriã habent facultatẽ.] Erodentẽ facultatẽ diximus quã græci σηπτικὴν, quã uocẽ ut latinã etiã Plin. usurpauit li. 27. cap. 12. de Myosoti, uis ei septica & exulceratrix, ideoq; Aegilopas sanat, & lib. 34. cap. ultimo de Sandaracha. Summa eius dos septica. Vstoriam autem appellauimus καυςικὴν quam item Plinius Causticam uocat, ut eodem libro & capite de Arsenico. Itaq; & Causticis additur & psilothris.

Ex liquidis igitur est lixiuiũ tali ui præditũ.] Lixiuium quod hic κονίαν ςακτὴν uocat, ex loto & excolato cinere fit, aqua uidelicet infusa perstillante, unde & ςακτὴ appellatur. Cinerem autem siue τέφραν appellant Græci quicquid exustis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 330 sur 580

©BIUM

stis corporibus relinquitur, siue hæc sunt lapidũ, siue arborum, siue animalium partes. Quare omne lixiuium eius cineris cuius lotura est, naturam adipiscitur, Vnde sane quum non unum temperamentũ omnis cinis habeat, neq; etiam lixiuium habebit, ut merito à Galeno reprehensus Dioscor. uideatur, qui omni lixiuio adstringentẽ naturam tribuit, quum non omnis cinis hanc naturã habeat, ut Galen. lib. .simp. pharm. docet. Cæterum hoc loco simpliciter & indeterminate de lixiuio liquido loquitur quod depilandis corporis partibus conueniat, utpote quod ustoriã habeat caliditatẽ, & ob substantiam tenuium partium existentem, quã ab usturæ ipsius cineris fuligine cõtraxit, citra dolorem urat. At uero lixiuij siue lixiuię (Nam utroq; genere dicitur) uaria genera & nomina sunt, tum gręcis tum latinis usurpata, ea ipsa breuiter explicabo. κονία itaq; στακτὴ, quę etiam κονίας στακτὴ, & στακτὴ simpliciter appellatur, est lixiuiũ liquidũ, uelut etiã hic accipitur, ut dixi, ex quocunq; cinere factũ, Nam de ficulneo cinere lixiuiũ, Aetius serm. 12. cap. 27. στακτὴν appellat. At uero id lixiuiũ in quod parandum calx ad cinerem alium quẽcunq; additur, peculiariter πρωτόστακτος dicitur, ut Paulus lib. 7. tradit. fortissimum autem lixiuiũ cẽsetur quod ex sola calce paratur. Eadem autem quæ στακτὴ, etiam διηθημένη, id est, lixiuium excolatũ appellatur. Quin & κονία στακτὴ τῶν πηλοποιῶν, nihil aliud est quam lixiuium liquidũ, cui τῶν πηλοποιῶν ob id adiectũ, quod figulis in usu sit, ut Galen. 6. Methodi opere dicit. μηδὲν inquit: ἐν τῷ παραχρῆμα φάρμακον ἔχων ἤτησα κονίαν στακτὴν, ἑωρακὼς ἐκγειτόνων τοῦ κάμνοντος πηλοποιόν. Hoc est quum nullum medicamentũ ad manũ haberem, petiui lixiuiũ liquidum, ubi uidissem figulũ ægro uicinũ. atq; hoc est etiam quod Dioscor. lib. 6. de lacte coagulato πηλοποιητικὴν κονίαν dixit, maximo omniũ interpretũ tormento, Idem etiam Paulus lib. 3. cap. 2. habet, & rursus lib. 5. cap. 56. atq; alijs multis locis. Idem quoq; lixiuiũ infra fine 10. lib. huius operis ὕδωρ πηλοποιητικὸν uocat, Item 6. κατὰ γένη, & sępe alias, Galeno, Aetio, Pauloq; hæc appellatio in usu est, ut nõ sit opus plura exẽpla producere. Neq; alia est στακτὴ τῶν πηλωταρίων Aetio lib. 12. cap. 42. dicta quàm ἡ τῶν πηλοποιῶν Galeno. uocata. At uero σαπωναρικὴ κονία apud Paul. 6. cap. 9. uidetur esse lixiuiũ quod Saponarijs in usu existit, uel certe quod cum sapone in usum uenit. quanq̃ Saponariã terram uulgò appallent cretam cimoliã dictam. Porrò quum κονία itemq; στακτὴ uoces, etiam calcem ipsam significent, quam hoc loco paulò post τίτανον ἀκατάσβεστον, hoc est, uiuã & non extinctam uocat, ut quæ etiam priuatim ἄσβεστος appelletur, Non infrequens est hic error, ut qui græca legunt ac uertunt, modo κονίαν itemq; στακτὴν cũ calcẽ significent, lixiuium accipiunt ac uertunt, modo quum lixiuium indicant, calcem interpretantur. Nolo aliorum erroribus coaceruandis horum commentariorum nostrorum paginas explere, sed quod hac parte necessarium est indicare nõ pręteribo. Vetus Interpres in his quæ sequuntur psilothris Critonis, iam κονίαν, id est, calcem, lixiuium uertit, iam ἄσβεστον itidem calcem significantem, similiter lixiuium de calce dixit. Velut exempli gratia, In secunda compositione ubi habetur. Quod si uero tenuis capillus enascens subeat calcem coquito, id est, ἕψε κονίαν. Vetus Interpres lixiuium coquito uertit, quum tamen antea nulla mentio lixiuij facta sit, sed calcem quam prius ἄσβεστον dixerat, nunc κονίαν appellat. Rursus compositione psilothri ultimi. Calcis uiuæ, id est, ἀσβέστου sextariũ unum legitur, ubi idem Interpres lixiuium de calce uertit. Quanquam leue fortassis peccatum hoc uidebitur, quando tum calx, tum lixiuium, corporis partes depilant: attamen rerum facies pereat, si liquidum pro arido sumatur, ut quid enim opus fuerat addere, Trita ac leuigata reponito, usus uero tempore in aqua dilutis utitor, si pro calce uiua & arida, lixiuium fuisset sumendum?

Paulus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 331 sur 580

©BIUM

Paulus certe lib.3. cap.52. ubi de ijſdē pharmacis tradit pro calce uiua copulatim ἀσβέστῳ κονίας bis dixit. quod autem non ſit per κονίαν ἄσβεστον lixiuium ex calce, ſed calx ipſa accipienda, Indicat id quod ipſam in aqua unà cum cimolia & arſenico coquere iubet, Aqua enim non fuiſſet opus, ſi lixiuium erat accipiendum, niſi quis aquam in aqua coquere uelit. Eſt enim hoc loco κονία ſubſtantiuū calcis ſignificatione, cui adiectiuam uocem ἄσβεστον adiecit, inextinctam ſignificantem. Neq; enim accipiendum eſt κονίαν ἀσβέστου eum dicere, utraq; uoce ſubſtantiua, quibus utiq; lixiuium calcis ſignificaretur. Cæterum latini ſcriptores ipſum lixiuium raro ſimplici appellatione proferunt, ſed omnes ut plurimum cinerem lixiuium dicunt. Columella lib.12.cap.22. picis liquidæ Nemeturicę metretam adde in labrum aut in alueum, & in eodem infundito cineris lixiuiæ congios duos. Plinius.14.cap.20. Cato iubet uina concinnari (hoc enim utitur uerbo) cineris lixiuij cum defruto cocti parte quadrageſima. His tamen locis declarandi gratia cineris uox aiecta uideri poteſt, ut uidelicet non ex alia re quàm è cinere lixiuium accipiamus, quomodo etiam.cap.16.lib.12.Columel.dixit, præparatam lixiuiam cineris ſarmenti calefieri conuenit. & paulò poſt. Sunt qui culmos fabæ exurant, & ex eo quod cremauerint cinere lixiuiam faciunt. quanquam paulò poſt hoſce os, itemq; ſuperiorem, lixiuiam ſimpliciter ſine cineris additamento protulit. At uero Plinius quū inquit lib. 15. cap.17. Quidam ut has faciant, in cinere lixiuio tingunt protinus quàm detraxere uitibus, Et lib.28.cap.18. Canum ſcabies ſanatur bubulo ſanguine recenti, iterumq; cum inareſcat illito, & poſtero die abluto cinere lixiuio. Videtur plane cinerem lixiuium copulatim pro lixiuio dixiſſe. Sed & idem Plin.lib.23.cap.7.palàm ex Dioſcoride, uel inde unde etiam Dioſcorides accepit, tranſtulit, lixiuium ſimpliciter cinerem haud ſcio quàm bene appellādo. Cinis, inquit, non ex alia arbore acrior, purgat, cōglutinat, replet, adſtringit &c. Quæ uerba Dioſcorides lib.1.de lixiuio ficulneo liquido, & non cinere ipſo habet, καθαίρει γὰρ inquit, καὶ πολλᾶ, καὶ σαρκοῖ, καὶ συμφύει &c. Et lib. 36. cap. 27. ex Varronis uerbis. Lix cinis eſt inquit: foci, Inde enim cinis luxatis potus medetur. Quo loco rurſus cinerem foci qui Lix appellatur, luxatis potū mederi ait, At uero quomodo cinis potari poſſit ſi nō liquor ammiſceatur, de quo quum ſiluit, certum eſt non cinerem, ſed ipſum liquidum lixiuium luxatis potandū eſſe, quod Dioſ. etiam ait, ποτίζειν πρὸς πτώματα, ῥήγματα, θλάσματα, Et lib.20.cap.17. de origano. Venena opij extinguit decoctū ſi cum cinere & uino bibatur, Id quod Dioſcor. ita dixit, καὶ ὀρίγανος ἢ θύμος σὺν κονίᾳ ἢ ὄξει ἢ γλυκεῖ. Et origanum aut thymum cum lixiuio, aut aceto, aut paſſo. Plinius itaq; lixiuium id eſt κονίαν, cinerem ſimpliciter dixit. Sed & Columella lib. 12. cap. 22. poſtquam dixit cineris lixiuiū, & mox lixiuiū ſimpliciter, paulò poſt ſubdit. Cinis aūt odorem picis aufert, & eluit ſpurcitiam. palàm cineris uocem pro lixiuio uſurpans. Quare ex his locis apparet latinos quod nos hodie lixiuium dicimus, aliquando quidem lixiuium ſimpliciter dixiſſe, aliquando uero cinerem lixiuium appellaſſe, & aliquando cinerem tantū, ſatis dubijs uocibus an cinis ipſe, uel lotura eius ab eis indicetur, Neq; enim ignorantiæ rei inſimulare Plinium audeamus, quod cinerem pro lixiuio dixerit, ex eo quod κονία græcis tum cinis, tum lotura eius, hoc eſt, lixiuiū appelletur. Nam Columella ad cinerem reſpexiſſe uideri poteſt, ex quo dixit lixiuium paratum. Scribonij quoq; Largi libellus latinus cinerem lixiuiū, pro ſimplici lixiuio multis locis habet. cap.228. Hæc terere oportet ex cinere lixiuia ex caprifico uel ſarmentis, donec leuia paſſi habeant temperamentum. & cap.230. Teruntur ex cinere lixiuia, qua culinarij utuntur. Hic culinariorum uocem adiecit, ſicut græci τῶν μαγειρικῶν, niſi forte etiam hic pro culinarij, figularij ſit legendum, aut coactiliarij,

uelut

©BIUM

uelut Marcellus cap.14.in medicamento cauſtico,lixiuium unde operantur coactiliarij habet, Videtur enim τὸς πηλοποιὸς, id eſt,lutifigulos,coactiliarios appellaſſe.Et 232.Inteſtinum extremum quibus prolabitur & excidit, quoties prodierit uino calido,uel uerbenis,uel cinere lixiuia lauari oportet & reponere.& paulò poſt nō ſolum lixiuium, ſed etiam lixiuij cinerem in eundem uſum probat his uerbis. Facit & cinis ex ſarmentis cribrata adſperſa. Vtitur tamen aliquando lixiuij uoce ſimplici ut capite 182.Adiuuari autem debent qui his malis uexantur lixiuio è cinere ſarmentorum.Conſtantinus porrò Cęſar lib.10.cap.29. κονίαν βαλανευτικὴν, id eſt,lixiuium balnearum,probat ad punicarū arborum rigationem. atq; hæc quidem de lixiuiorum appellationibus,hactenus.

Quando aut picatione opus habet totum corpus.] Ob picationem commodius in partibus piloſis faciēdam, depilationem neceſſariam eſſe dicit,quā quum quidam per nouaculā fieri non ſuſtinēt,per pharmaca depilatoria neceſſario contingit. Cæterum Picatio ipſa quam πίτλωσιν appellat aliquando toti corpori iuxta Medicinæ rationem adhibetur,aliquando certis partibus,Nimirum ut extenuatæ reficiantur.Humectat enim calfacit,ac ſanguinis copiam allicit, quo fit ut ad reparandam carnem,hoc eſt, εἰς σάρκωσιν,ut Galen.lib.14.Meth.ait,optimum pharmacum cenſeatur.Quo uero modo fieri, & quamdiu adhærere picationem oporteat ibidem Galen.docet atq; amplius Aet.ſerm.9.cap.36.

Aut quando pharmacum Emplaſton,hoc eſt quod meatus obducat,imponere uelimus.] Ad Emplaſti medicamenti impoſitionem depilatione locorum itidem opus eſſe ait Galen. Nimirum ut uis Emplaſtici medicamenti minus impedite operationem ſuam perficiat.Sunt autē ἐμπλαστὰ quæ & ἐμπλαστικὰ quæ meatus corporum obſtruūt & obducunt medicamēta,carentq; talia neceſſario omni acrimonia & mordacitate, atq; habent naturam terream, aut omnino uiſcoſam & tenacem,uelut ſunt amylum,pompholyx,ceruſa, calx,alica, cimolia creta, & multa alia,ut 4.& 5.ſimp.pharm.Galenus docet.Eadem autem etiam ἐμφρακτικὰ appellantur, eisq; oppoſita ſunt quæ ἐκφρακτικὰ & ἐκκαθαρτικὰ πόρων dicuntur.

Terræ quæ Romanis Selinuſia appellatur.] Terrā Selinuſiam Romanis uel latinis uoce acceptū lata uocari ait, tanq; græci hanc appellationem nō habeant, aut tanq; nos non ab illis,ſed illi à nobis hanc uocē mutuarint,hoc eſt enim quod dicit,γῆς ἣ λεγομένης ῥωμαϊσὶ σελινουσίας. Verum mihi quidem hæc appellatio ſpeciei cuiuſdam terræ,patrio nomine Selinuſia,tum græcis, tum latinis indita uidetur, uelut etiam triticum Selinuſium Plinius lib.18.cap.7. habet.Porrò uires eius exterſoriæ ſunt, unde & cutem erugat ac nitidā reddit, qua gratia etiam hic medicamentis depilatorijs componendis additur.

Ac oleo quod inſulſum appellatur.] Ita quidem exemplar græcū habet, hoc eſt,ἐλαίου τε τοῦ ἀνάλου καλουμένου,atque ita etiam legit uetus Interpres.uidetur autem hoc oleum uelut materiam indicare qua reliqua excepta contemperentur, ſi modo uera eſt hæc lectio,quæ etiā aſteriſco adſcripto eſt ſuſpecta. Cum ſale autem olea pręparari ſolita ſupra capite primo oſtendi ad eorum conſeruationem. Et ut Plin.13.cap.1.inquit,Sal adſperſus olei naturam coercet. Cæterum ut ſuſpitionem meam indicem: quū hoc loco lachrymæ uitis & hederæ ac bryoniæ meminerit,ſuſpicatus ſum etiā hic lachrymæ eum mentionē facere,& nō ἐλαίου τε τοῦ ἀνάλου καλουμένου legendū eſſe,ſed ἐλαίας τε τῆς ἀγρίας λαλυμένης,id eſt, oleę ſylueſtris appellatæ,ut ſcilicet lachryma eius oleæ intelligat,cōſequentia uerborū ita ferente.Lachryma aūt oleę ſylueſtris δηκτικὸν,id eſt,mordax pharmacū, lichenas ac lepras ſanare à Dioſcor.lib.1. ſcribit,ut etiā hic ſicut reliquæ lachrymæ pilos diſperdēdi uim habere poſſit, Verū nihil affirmo,ſuſpitionem meā cælare iniquū duxi.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 333 sur 580

©BIUM

In uas fictile non picatum coniecta coquito.] Vas fictile non picatum hoc loco Galenus ἀγγεῖον κεραμεοῦν ἀκόνιτον dixit. Est autem ἀκόνιτον idem quod ἀκονίατον, id est, nulla calce illitũ, neq; ullo aliquo tectorio obductum, Nam à picis oblitione, picatorum & non picatorũ fictilium appellatio facta est latinis, sicut à calce græcis. quanq; etiam ipse Dioscor. lib. 1. de fuligine resinę, ἀκόνιτον τοῦτέστιν ἀπίσσωτον, exponat. Plin. lib. 29. cap. 4. de cantharidibus. Conduntur in calice fictili non picato, quo loco Dioscor. lib. 2. ἃς βαλὼν εἰς ἀκόνιτον ἀγγεῖον habet. At uero lib. 31. cap. 6. de Thalassomelite ubi inquit, fictiliq; uase & picato condunt, Ibi Dioscor. lib. 5. non κεκονιαμένον quod τῷ ἀκονίτῳ opponitur habet, sed πεπισσωμένον, appellatione etiam ab ipsa illita pice deriuata. Quare autem uasa modo picata, modo non picata in usum assumantur, facile indicant res ipsæ quæ in eis conduntur ac seruantur. ἀκόνιτα enim & non picata facile humorẽ & liquorẽ inditum in se combibunt, & ob id aridis condendis aptiora uidentur, quàm quæ sunt picata. Sed & in picem aromatis ac odoribus additis uasa bene olida redduntur.

In caput V. quæ pilos attenuant.

NItrum ustum & Nitri spuma, & aphrolitrũ spumosum.] Hoc loco rursus ἀφρόνιτρον pro ἀφρολίτρῳ legebatur, quod uitiũ quomodo in plerisq; Galeni aliorumq; medicorum græcorum locis inoleuisset, supra. cap. 1. ostendi.

Faciunt item Nigra appellata uasa Alexandriotica.] Vasa Alexandrina quæ hic Nigra, id est, μέλανα Galenus uocari dicit, tusa & creta pilos attenuare, uel ob hoc credere par est, quod per usturã, extergendi uim fortẽ sint adepta, quemadmodum etiam reliquæ fictiliũ uasorũ ac clibanorũ testæ. Cæterum ego uehementer dubito an sit hæc lectio uera, quod scilicet uasa Alexandrina, μέλανα, id est nigra, priuatim appellẽtur, maxime quum in ueteri interprete, hæc uox corrupte, ut pleraq; omnia, Calaina legatur. Quare suspicor omnino uitiatã lectionem, & non ἃ τὰ μέλανα καλούμενα σκεύη τὰ ἀλεξανδριωτικὰ recte legi, sed aut τὰ καλλαϊνὰ καλούμενα legendum, ut accipiantur ex Callai lapide facta, Nam pretiosa fuisse indicat id, quòd pro pauperibus alia fictilia utenda demonstrat, Sed & testæ Callainæ tostæ tritæ infra lib. 5. ad dentes denigratos dentifriciorũ loco probantur. aut certe τὰ λάϊνα legendũ, atq; accipiendũ simpliciter lapidea uasa, utpote quæ λάϊνα à uoce λὰς lapidẽ significante denominantur. Apud Aetiũ 6. cap. 65. hoc loco τὰ κλαυνὰ ὄστρακα adhuc corruptius quàm hic leguntur. sed tamen ut κλαυνὰ ex καλλαϊνὰ uoce corrupta uideri queant. At uero Clibanorũ testas dixi eorũ instrumentorũ fictiliũ in quibus aliquid sub textu coquitur & torretur, Ea enim instrumenta κλίβανοι appellantur, quanq; etiã ex ære aut alia materia fieri possint, & panis qui in eis coquitur κλιβανίτης uocatur. Neq; recte interpretantur qui Clibaniten panẽ furnaceũ dicunt, quũ hic ἰπνίτης proprie uocetur & illo deterior habeatur. Aetius serm. 9. cap. 30. ἄρτος τοίνυν ἔστω μήτε ξηρὸς μήτε καταθέρμος κλιβανίτης, εἰ δὲ μὴ ἰπνίτης, hoc est, uelut nos in uersione eius diximus. Panis neq; sit aridus, neq; calidus, in clibano coctus, aut si is non adsit, in furno. Hanc autem inter Clibanũ ac furnum differentiam etiam Plin. obseruauit lib. 20. cap. 9. de Scylla loquens. Coquitur pluribus modis in olla quæ conijciatur in Clibanũ aut furnũ. & Columella 12. cap. 15. & oblita uasa clibano uel furno torrefaciunt. Item Cõstant. Cæsar lib. 2. cap. 31. Galen. lib. 1. de antidotis, in pastillis Theriacis. πᾶν πάντων εὔζυμός τε καὶ καλῶς ὠπτημένος ὁ ἄρτος ἔσται κριβανίτης, οὐκ ἰπνίτης. Quare octauo Methodi quum ait, καὶ μὴ δὴ ἃ οἱ κριβανίτῃ τῶν ἄρτων ἀγαθὸν ἔδεσμα. non de panibus in furno coctis accipiendũ est, uelut Linacer reddidit, sed de his qui sub Clibani textu coquuntur. Verum ut huius differentiæ certã cognitionẽ ex ipso Galeno habeamus, eius uerba ex primo de alimentis adscribemus. κάλλιστοι μὲν αὐτῶν εἰσὶν

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 334 sur 580

©BIUM

εἰσὶν οἱ λιβανῖτις, λαβὼν ὃν ἕρπις τρόπον, ὠφελιμώτατοι τε καὶ πρὸς πάντων ὀσμὴν ἐφεξῆς δὲ αὐτοῖς οἱ ἰπνίτις, τῆς αὐτῶν ἐφικνούμενοι πλησιάσει. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὁμοίως ὀσφραντικὰ ἁπάντων βάλσος τοῖς λιβανίταις, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἀπολείπουσι. Idē πόδε δυχυμίας sentit.

Aristolochias, canchry.] Canchry uidetur hic dicere Rosmarini semē, Nam hoc secandi ac extergendi uim habere Galen. 7. simp. phar. tradit, & ob id smegmatis ammisceri Dioscor. etiam prodidit. At uero κάχρυ, quod sine. v. plerique scribunt, & multis arboribus innascit autore Theophrasto, id ipsum pilulā Plin. dixit, in medicina urendi uim habentē, hic nullius usus esse uidetur, Sicut neque κάχρυς ordei torrefacti significatione, locum hic habere possunt. τὰς κάχρυς enim plurali maxime numero, Hippocrates τὰς περιφρυγμένας λειβὰς appellat, ut Galenus in glossis ipsius exponit. Et Strabo libro 15. usurpat τὰς δὲ λειβὰς inquit, φασὶ διασπαρείσας εἰς τὸ ἥλιον φρύγεσθαι, καθάπερ ἐν ἴπνῳ τὰς κάχρυς. Verū Interpres, Velut milium in mortarijs uertit, neq; ἴπνῳ, neq; κάχρυς uoce intellecta. Sed & apud Aetium 6. cap. 65. hoc loco λίγχοι, pro λάγχρυ, id est, milium pro rosmarini semine, suppositum habetur.

Melissophyllumq; & Cydoniā herbā.] Cydoniam herbā uocat, ut ego quidem opinor, quā Alum Latinos itemq; Gallos uocare Plin. lib. 26. cap. 7. & 27. cap. 6. dixit, Venetos autē cotoneam, hoc est, ut hic ait Galen. λυδωνίαν μῆλον. à similitudine, ut puto, odoris ad mala cotonea appellata. Est autem hæc herba, ea quę græcis symphyton petræū dicitur, quod ipsum ὀσμὴν γλυκύτητι πρὸς τὴν γεῦσιν Dioscor. descripsit, hoc est, odoratū, gustu dulce, qua gratia etiā hic à Galeno ad reliqua medicamenta pilos attenuantia coniicitur, ut uidelicet eorū odorē commendet. Vetus Interpres hanc herbā in totū præteriuit, sicut multa hic alia. Paulò post aūt in græco exēplari legebatur, ἐμβαλεῖς δὲ καὶ μαλαβάθρου ἢ φύλλου μαλαβάθρου, pro quo, Addes etiā foliū malabathri, dixi. Neq; enim diuersæ res sunt μαλαβαθρον & μαλαβάθρου φύλλον, quare altera appellatio abundat.

In caput VI. de furfuribus.

Dieta eis cōstituatur flatus expers.] Victus flatus generās φυσώδης appellatur, cui opponitur ἄφυσος quē hic flatus expertē dixi. Vocātur itaq; ἄφυσα omnia edulia quæ flatū nullū in corporibus gignūt, sed nō hanc solū significationē ἄφυσα habēt, sed significant etiā tum edulia, tum pharmaca, quæ flatus iam generatos discutiūt, leuāt ac propellunt, qualia sunt quædā urinā mouētia semina. Aetius serm. 10. cap. 21. ἐπὶ μὲν οὖν τὸ τυμπανίτιδα μᾶλλον τῶν ἀφύσων ἀφεμάτων πρέπει λεκτέον. Cornel. Celsus lib. 2. cap. 26. utriusq; significationis res his uerbis expressit. Minima inflatio fit ex uenatione, aucupio, piscibus, pomis, oleis, conchylijs, ouis uel mollibus uel sorbilibus, uino uetere. Fœniculū uero & anethū inflationes etiā leuāt. Græci itaq; tum minime inflātia, tum inflationes leuātia ἄφυσα unica uoce dicūt, quemadmodū etiā ἀφλέγματα tum inflāmatione carentes partes tum inflāmationē arcentia pharmaca appellant, & ἄδηκτα medicamēta lenia & mordacitatis expertia dicunt, itemq; ea quæ acrimoniā arcent. Recenset aūt hoc loco Galenus quædā edulia quæ nō sunt ἄφυσα, sed flatus gignunt, utpote crassi succi cibi, uelut sunt tubera, fungi, bulbi, legumina, &c. Verū pro tuberibus quæ ὕδνα appellat, Vetus Interpres Sorba uertit, ut fortassis ὄρα pro ὕδνα legerit. At uero consequenter ubi uerti, Sint aūt cibi quibus uescuntur boni succi, in græco exemplari δύηθιλα corrupte legitur, pro quo uetus Interpres δυηθίλια legit, id est, uentri cōmoda. Verū ego δύχυλα legere malo, hoc est boni succi.

Intinctus conferūt acetū cū sapa.] Intinctus hoc loco ἐμβάμματα dixi, id est, liquores in quos reliquos cibos intingimus ad saporis cōmendationē, ac gulæ irritamentū. Veluti alicubi mos est panē intingere, alicubi etiā ipsa obsonia carnes uidelicet ac pisces, in quē usum hic acetū cum sapa laudauit. atq; hæc etiā liqua-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 335 sur 580

©BIUM

mina ac liquamenta latinis appellantur. quanquã etiam embãmata, uocet Columella, itẽq; Plin. Cæterũ quæ his liquoribus cõdiendis indũtur aromata siue semina odorata, ἀρτύματα Græci uocãt, nos cõdimenta, qualia hic cuminũ & fœniculũ indicat. Plin. lib. 15. c. 29. Eadẽq; origine aprorũ sapor cõmendatur, plerunq; ad intinctus additis myrtis. Aliquãdo ἐμβάμματα etiã ἀντὶ ἀρτυμάτων accipiunt.

In caput VII. de phthiriasi.

PEdiculorum generatio quibusdã in capite cõtingit.] Generationẽ pediculorũ in capite φθειρίασιν appellat, eamq; multis calidis humoribus acceptã refert, & ob id exsiccãtia medicamenta requirere ait, quibus humor ex alto attrahi ac euacuari queat. Videtur itaq; longe leuior huius mali curatio esse q̃ eius quo ex toto corpore pediculi erũpunt, in quo necessariò corrupti ac putrescentes penitus humores tot animalia producũt, qualibus Syllam dictatorẽ, & Alcmanem poetã, Plin. toto corpore exesos scribit. Quin & longe grauius malũ est quo Pherecydes Syrius copia serpentiũ ex corpore eius erũpente expirauit, eodẽ Plinio tradente, quanq̃ ego sanè idem phthiriasis symptoma Pherecydẽ occupasse credam, neq; aliud serpentiũ genus accipio q̃ pediculorũ, ut etiam Q. Serenus poeta latinus testatur. Solent aũt Græci ἑρπετὰ simpliciter, & ἑρπετὰ ἐν τῇ κεφαλῇ, pediculos appellare, quos Plinius eorũ imitatione serpentiũ uoce expressit. Sed de hac phthiriasi totius corporis Galenus hic nihil agit. Plin. tamen inter capitis, & reliqui corporis phthiriasin, nihil distinguere uidetur. Ei enim qua Sylla cõsumptus est, resisti uuæ taminiæ succo aut ueratri cum oleo corporibus perunctis, lib. 26. cap. 13. dicit, quod ipsum medicamentũ etiã hic Galen. in fine huius capitis habet, ubi uerti. Aut ueratrũ albũ & staphidẽ syluestrem, & nitrũ, pari pondere cum oleo in balneo adhibe. Nam Plin. eo loco quã nos staphidem syluestrẽ diximus, uuam taminiã dixit, quũ tamen lib. 23. cap. 1. de labrusca dicat, Hanc potius crediderim esse quã uulgus uuã taminiã uocat. Paulò ante aũt dixerat, Astaphis agria siue staphis, quam uuam taminiã aliqui uocãt falsò, suum enim genus habet, &c. Videtur itaq; Plinius hac parte etiam sibijpsi non cõstare. At uero Cor. Celsus lib. 3. cap. 21. uuã taminiã σταφίδα ἀγρίαν græcis nominari aperte dicit, Scribonius aũt herbã pediculare, quod pediculos necat, quibusdã appellari ait cap. 8. Ita & Marcellus sæpissime, sed tamen pedũculariam legitur, quomodo etiam apud Pliniũ legendũ puto, & nõ pituitariam, loco paulò ante citato. Porrò phthiriasis in capite ac reliquis corporis partibus pilosis, ut ob humorũ calidorum in eis locis redundantium copiam facile oritur, Ita etiam his medicamẽtis quæ hic ex Archigene Galen. tradit sanari potest. Verũ phthiriasin quali Pherecydes infectus fuit, ex incurabilib. fuisse, & per numinũ maximeq; Apollinis, irã immissam, referũt Græci scriptores, & imprimis Aelianus. Quare haud scio an nõ Galenus de hoc morbo itemq; Pherecida omnia ficta putarit, ut qui morbos à dijs immitti non credat, quemadmodũ idem nusq̃ etiam Hippocratẽ fecisse, ostẽdit idem Galenus primo cõmentariorum εἰς τὸ προγνωστικὸν eiusdem. Cæterũ quod hic ad finem habetur, Si nuditas pilorum adsit, sic accipiendum, quod aliquibus tantum hoc symptoma accedit, ut uidelicet caluescant.

In caput VIII. de Achoribus.

PRopriam aũt & singularem appellationẽ nacta.] Achoras ulcuscula cutis capitis tenuia ex genere tumorũ præter naturã esse ait, quod item in libro eius tituli, de tumoribus uidelicet præter naturã tradidit, sed appellationẽ hanc propriam ac singularẽ nacta esse dicit, ob accessionũ quæ ad ea ulcuscula consequuntur proprietatẽ. Nimirũ quod tenuibus foraminibus cutis in eis eroditur, in quibus etiã tenuis humor modice tenax cõtineatur: atq; inde omnino appellatio ἀχώρων ducta uidetur, quod uidelicet nõ amplũ locũ occupẽt, sed angustis

terminis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 336 sur 580

©BIUM

terminis concluſa, tenuem etiã humorẽ in ſe cõprehendant, à uerbo χωρέω, & priuatiua particula α, uoce cõpoſita. His autẽ non diſſimilis ualde affectio cutis capitis eſt, in qua maiora ſunt foramina, & melleus humor, quæ λιπόν, hoc eſt, fauus à faui mellis ſimilitudine appellatur. Videtur autẽ Plin. utrũq; genus, Vlcera capitis manantia dixiſſe, Nam appellationis ἀχώρων nuſq; meminit, ſed λιπόων tamen fecit mentionẽ lib. 20. cap. 2. de peponib. loquens. Radix ſanat ulcera concreta in modũ faui, quæ Ceria uocant. Ita enim legendũ eſt, & nõ, quẽ Cerion uocant, ut exẽplaria uulgata habent, Nam ad ulcera relatio fit, nõ fauũ, ut etiam lib. 23. cap. 7. de ramulis fici ait. Idẽ cũ melle ulceribus quæ ceria uocãtur illinuntur. Cæterũ Galen. humorẽ horũ ulcerũ optimo melli aſſimilat hymettio uidelicet, ab Atticæ regionis mõte Hymetto appellato. Vetus Interpres ſimpliciter melli quod in fauo eſt conſimilem dixit, ut uel hymettion mel ignoraſſe, uel certe pro ὑμηττίῳ legiſſe τῷ ἐν κηρίῳ uideri poſſit. Quod ipſum indicare uolui, ut admonerẽ ſatis abſurdũ eſſe, optimo melli ulcerũ ſordes cõferri. Paulus ſanè lib. 3. cap. 3. pro eo quod hic legitur ὑγρότητάς τε περιεχόσας ὑμηττίῳ μέλιτι πλατυσίας, habet ὑγρὸ τῆτος μελιτώδους πορικτικὰς πλατυσίως τοῖς τ μελιτῶν κηρίοις, ut certe iuxta Paulũ etiã in Galeno legendũ ſit, quũ Paulus ſua ex Galeno tranſcripſerit. & niſi uehementer fallor, omnino pro ὑμηττίῳ, legendũ eſt τῷ ἐν λιπαρῷ, facili lapſu eius qui caſtigationi græci exemplaris præfuit, ut ſi lectio obliterata fuit, alterũ pro altero ſubſtitueret, maxime quũ uel præclara diuinatio uiſa ſit primo aſpectu ſi ὑμηττίῳ legeretur. At uero hoc ipſum ulcerũ genus quod λιπόν appellatur, etiã μελικηρὶς dicitur cõpoſita ex melle & fauo uoce, eſtq; hæc appellatio frequentiſs. medicis græcis ipſiſq; etiã Plinio, & ab illis πάθος ῥῖκμον μελιτῶδες ὑγρὸν ἔχον deſcribit. Verum de μελικηρίᾳ, quã ſaniei ſpeciẽ, nõ ulceris Cel. lib. 5. c. 26. eſſe tradit, eamq; ex ulceribus ubi nerui circa articulos læſi ſunt, & inter hæc loca maxime ex genibus manare dicit, nõ temere aliubi ſimilia dicta reperias. Omnes enim capitis ulcus λιπόν & μελικηρίδα norũt, ex quo melli ſimilis humor ſiue ſanies aut ſordes ferat. atq; ipſe adeò Cel. eodẽ lib. c. 28. de Meliceride ulcere (legit tamen corrupte Meliceria) eadẽ quæ hic Gale. tradit, niſi quod in duas ſpecies ipſum diſtinguit, & de altero ait, Raro fit niſi in ſcapulis. quã lectionẽ ut corruptã & omnino falſam expungendã cẽſeo, & pro ſcapulis, capillis ſubſtituendũ. Nã in locis piloſis, capite maxime ac mẽto Meliceridas oriri Aetius 8. cap. 15. tradit. Idẽ Cel. eodem lib. 18. c. Malagma Protarchi ad parotidas, & fauũ, & meliceridas recẽſet, quo loco pro meliceridas, mala ulcera primũ, & mox melicera, utrũq; corrupte legitur.

Hoc ipſo ſanè pharmaca Metallica appellata.] Metallica appellantur medicis medicamenta quæ in Metallis aut ſponte naturę, aut per fornacẽ gignuntur, Itẽq; ea quæ ex his ipſis ab hominibus per quẽcunq; modũ fiũt, ut eſt ceruſa, pſoricon, ſandyx, fucus, autore Galeno lib. 9. de ſimp. Pharm. uiribus. Videntur aũt ipſa Metalla ab inquirẽdo & perſcrutãdo, hoc eſt, ἀπὸ τ μεταλλᾶν appellata eſſe. Eorũ enim gratia in uiſcera terræ imus, & in ſede manium opes quærimus, ut Plinius ait, Quanq; idem Plin. nõ inde appellata metalla græcis putare uideatur, uerum quod nõ ſolitariè, ſed ſimul, & cũ aliis eorũ uenæ reperiantur, dictaq; ob id μέταλλα quod cũ aliis, hoc eſt μετ' ἄλλων uel μετὰ τὰ ἄλλα, id eſt, poſt alia reperiantur. Plinij uerba lib. 33. cap. 6. hæc ſunt. Et ubicũq; una inuenta uena eſt, nõ procul inuenitur alia, hoc quidẽ & in omni fere materia, unde Metalla græci uidẽtur dixiſſe. Quanq; uideo ita accipi hæc uerba poſſe, ut metalla ab inueniẽdo dicta doceat, quod perſcrutando & effodiendo in aliorum uicinitate maxime contingit.

Pharmacũ ex charta ſiccũ aceto dilutũ illinito.] Medicamenta ξηρὰ itemq; ξηρία, id eſt, ſicca & arida appellantur, quæ ulceribus & cuti inſperguntur, unde & καταπάσματα dicũtur à Paulo lib. 7. c. 13. quanq; in Pauli exẽplari καταπλάσματα

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 337 sur 580

©BIUM

corrupte legat.atq; ulceribus quidē inſpergūtur incarnādis,reprimēdę ſupercre ſcēti in eis carni,ad ducendū cicatricē, ad erodendū item ac urendū, & ſanguinē ſiſtendū.Cuti aūt adhibentur extergendæ,repurgandæ,attenuandæ,& ad diſcu tiendū ſi quid in ea prȩter naturā eſt excitatū. Hoc itaq; loco medicamentū ſiccū ex charta cōſtans aceto dilutū,repellendis ac ſiccādis humoribus achoras gene rātibus,aptū prodit.Nam ſi aridū tantū adſpergeretur, ſiccandi uim ſolam forti ter obtineret,quēadmodū lib.5.Meth.fine de ipſo teſtatur,& pluribus alijs locis. Deſcriptionē aūt medicamēti habet Galen.5.περὶ γρώμ.& Paulus loco ſupra citato.

Tale autem eſt parygrū appellatū.] Parygri emplaſtri deſcriptionem Paulus lib.7.cap.17.ex Oribaſio recitat.Ex ipſo autem Hera Galenus hic citat ac deſcri ptum habet lib.7.περὶ γρώμ, ſi quis legiſſe uelit.Id autem quū emplaſtrū ſit per ſpe cillum latum ad ungenti formā redigere docet roſaceo adſtillato. Eſt autem ſpe cillum latum à me dictum quod καταβυμάλλω greci medici uocant.Nam quū μύλη per ſe ſpecillum quodcūq; tandem ſignificet,addita in compoſitionem uoce κατά θυς,latum & ad gladij ſeu ſpathæ formam factum indicatur,Sicut etiam alijs qui buſdam uocibus additis,aliæ atq; aliæ ſpecillorū formæ appellantur.μύλην itaq; ἐργαλεῖον οἷ ὃ χρίεται τὴν ἐπαλείφετ᾽ graeci deſcribunt. Vnde & μυλῶσαι uerbū eſt καθεῖναι εἰς βάθος, & ἅλειψαι, id eſt,ſpecillo pertentare,ipſum uidelicet in uulnera ulcera q; ac fiſtulas immittendo, itemq; ſpecillū illinentis modo inducere.à prio re ſignificato μύλη à uulgo medicantium Tenta appellatur,à poſteriore ſpathu la. Græcis medicis frequens eſt κυαθίσκος μύλης quem ego in Galeno & Aetio conuertendo ſubinde ſpecilli cōcauum dixi. Celſus & Scribonius ſpecillū auer ſum dicere ſolent,ut lib.5.cap.28.de Theriomate Celſus. Quicquid autē inſper gitur,auerſo ſpecillo infundi debet.Et lib.7.cap.21. Nam quod paruulum eſt,ſu per inguen in aluum uel digito,uel auerſo ſpecillo repellendū eſt. Et Scribonius cap.227. Ac quarto die auriſcalpio auerſo, quam partē κυαθίσκῳ græci uocant, ſenſim tentare,mouere abalienatum oportet, quo celerius excidant hæmorrhoi des.Eſt autem auriſcalpiū,ſpecillum priuatim auribus deſtinatum, quod græcis μυλωτὶς & μυλωβίς appellatur.Galenus huius operis quod exponimus,lib.3. de corpuſculis in aurem delapſis.μετὰ δὲ ταῦτα κυαθίσκῳ σεσῶ μικρῷ μυλωβίδος ἀναβαπ τιφυῶς. At uero πυρῆνα μύλης, quod ſpecilli nucleum ſonat, græci medici uocāt ſpecilli ſummū ac ipſam cuſpidem. Celſus aduerſum ſpecillum lib.7.cap.27. ap pellat. Vulnus,inquit,digitis uel aduerſo ſpecillo diducendum eſt, ut torquenti bus exitus detur.In ſumma itaq; μύλη græcis ſpecilli inſtrumēti nomen eſt, non ſolum lati quo aliquid illinitur, & acuti quo aliquid finditur, & cōcaui quo ali quid ex alto extrahitur, ſed etiam quo aliquid infunditur,atq; hoc citra aliquam adiectionem,Nam ſuperioribus καταβυ,& πυρῆν, & κυαθίσκος aliquando adijciun tur, ad certam rei determinationem: quanquam etiam hæc inter ſe confundan tur,uelut alibi demōſtraui. Galenus huius operis lib.2.de ſternutatorijs,ἐκτότε λαμβάνων κέγχρου μέγεθος ἀνιεὶς ὕδατι, μύλῃ ἀναλαβὼν ἔγχει τῆς μυκτῆρσι. Hoc enim in loco Galenus μύλλῳ inſtrumentum fuſorium ad nares dixit,quod ῥινεγ χύτλῳ uocari alio loco dixi.

In quibus Achores,aut papulæ feruidæ,aut eruptiones circa caput ulceroſæ ſunt.] Archigenes hoc loco in curādis achoribus,etiā alia papularū ac puſtularū genera,tanq; eandē curā recipientia ammiſcet.Vocat autē quas ego papulas fer uidas dixi,ἐκζέσματα ab ebulliēdo ac feruēdo,qua ratione etiā ἐκθράσματα alias Galeno,Aetio, ac Paulo appellantur. ἐξανθήσεις autē dixit quas ego eruptiones. Ita enim Plinius ferè ἐξανθήσεις & ἐξανθήματα uertere ſolet: quanquam aliquando papularum uocem,aliquando pituitæ,aut etiam utramq; ſimul adijciat.

Pinguibus emplaſtris uſu cognitis ammiſceto.] Emplaſtra pinguia dixi,quę

λιπαρὰς

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 338 sur 580

©BIUM

λιπαρὰς græci dicũt, Celſus lenia interpretari mauult libro 5. cap. 19. Plin. græcam appellationẽ retinuit lib. 23. cap. 9. Additur in medicamẽta quæ liparas uocãt, Ita etiã lib. 33. cap. 6. Vidẽtur aũt λιπαρὰ ἐμπλαστροὶ, id eſt, pinguia ſeu lenia emplaſtra dicta eſſe ob adipis ſuilli, aliorũq; pinguitudinũ ac oleorũ admixtionem, quum contra quæ hæc non habẽt, uel omnino parũ, ἀλίπαντα græci medici appellent. Celſus de emplaſtris quæ cruentis protinus uulneribus inijciuntur ſupra citato loco. Conſtant autẽ ex medicamentis non pinguibus ideoq; ἀλίπαντα nominantur, quanquam alipenæ corrupte eo loco legatur. Aetius ſerm. 13. cap. 126. de arido ſpumæ nitri, ſulphuris uiui, alcyonij uſti, & ueratri albi puluere inſpergendo uſurpat, συμπάσεως δὲ, inquit, ἀλιπάνθις.

Licebit & myrti baccas, aut ordeũ uſtũ, &c.] Exẽplar græcũ Venetũ hoc loco habet μίξας αὐτῷ μύρτα, ἢ κόγχας ὀστρέων κεκαυμένας. Vetus aũt Interpres legit et uertit, μίξας αὐτῷ μύρτα, ἢ κριθὰς κεκαυμένας, ἢ λιθάργυρον, ἢ ψιμύθιον, ἢ κόγχας ὀστρέων κεκαυμένας. Deſunt itaq; tria medicamẽta ſimplicia, λιθὰργυρος, & ψιμύθιον, quæ omnino adſcribẽda cenſeo, ſicut etiã uerti, Licebit & myrti baccas, aut ordeũ uſtũ, aut argenti ſpumã, aut ceruſſam, aut oſtreorũ teſtas admiſcere, atq; hoc non tam ex ueteris Interpretis præſcripto faciẽdum eſt, quàm ex ipſius Galeni declaratione, quæ paulò poſt ſequitur, in qua ſingulatim hæc omnia medicamenta in quem uſum adhibeantur expendit ac oſtendit.

Citra humorũ in uniuerſo corpore uitiationẽ, aut eorundem multitudinem redundãtem.] Humores corporis humani duabus potiſſimũ affectionibus obnoxij fiunt, quarũ altera κακοχυμία, altera πλῆθος & πληθώρα appellatur, priorem nos hic humorũ uitiationẽ diximus, poſteriorẽ, multitudinem eorundẽ redundantẽ, quidã uero plenitudinẽ dicere malũt. In hac itaq; copia humorũ ex æquo redundat, In illa qualitas humorũ eſt uitiata, ita ut unus aliquis humor, ſiue pituita, ſiue bilis flaua, aut atra, ſiue ſeroſi humores, reliquos excellant, quare non modo κακοχυμία, ſed etiam ποιότης appellatur. Galenus infra libro 2. de capitis dolore per conſenſum ad reliquũ corpus καὶ εἰ μὴ εἴη πλῆθος ᾧ μάλιστα ἡμῖν τὰς φλεβας φλεβοτομήσομεν. ἐὰν ἢ μᾶλλον ποιότης, καθαρτικῶ χρησόμεθα φαρμάκω. Verũ harum diſpoſitionum differentiã egregie explicat ipſe Galen. 13. Meth. his uerbis, ὅταν μὴ γὰρ ὁμοπαθῶς ἀλλήλοις αὐξηθῶσιν οἱ χυμοὶ, πλῆθος τοῦτο μὴ πληθώραν ὀνομάζουσιν. ὅταν ἢ χολὴ ξανθὴς χολὴ, ἢ μελαίνης, ἢ φλέγματος, ἢ τῶν ὀρρωδῶν ὑγρῶν μέσον γένηται τὸ σῶμα, ἑκατέραν μὲν κακοχυμίαν ἑκάστη πληθώραν καλοῦσι τῇ ποιότητι διαφέρειν. Cæterũ clarius adhuc, (quanq; quid potuit his uerbis apertius dici?) infra lib. 2. has diſpoſitiones corporis explicat, & πληθώραν nõ ſolũ quatuor humoribus ex æquo auctis fieri, & appellari dicit, ſed etiã aucto ſanguine ſolo. quare etiã ea ipſa uerba adſcribere nõ pigebit, nõ tam ad nominũ q; ipſius rei intellectũ uberiorẽ aſſequendũ. ὅταν αὐξηθῇ τις ὅλῳ τῷ σώματι πλεονεξίᾳ χυμῶν, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ τὸ ἐρασίστρατον πληθώραν. γίνεται δ' αὐτὴ τοῦ περιττώματος χυμῶν ἀναλόγου αὐξηθέντων, ἢ τοῦ αἵματος μόνου, ὡς ὅταν γέ τις τῶν ἄλλων αὐξηθέντων χυμῶν, οἵπερ εἰσὶ φλέγμα, ᾧ χολὴ ξανθὴ, ᾧ μέλαινα, τῇ ποιότητι αὐξησιν ὅτε πληθώραν, ὅτε ἁπλῶς πλῆθος, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ὀνομάζουσι, πλῆθος φλέγματος, ἢ χολῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης ἑκάστην γὰρ τῶν σώματα φάσκοντες. Ex his itaq; uerbis palàm eſt, κακοχυμίαν, quam alibi ποιότητα ab ipſo uocari oſtendi, etiam πλῆθος appellari, ſed non ſimpliciter, uerum cum adiectione pituitæ, uel bilis flauæ aut nigræ.

Ad rugas ani intumeſcẽtes, rimasq; ac fiſſuras ſedis.] Rugas ani intumeſcentes dixi, ſυλίδας ab Apollonio appellatas, Sicut rimas & fiſſuras conuerti, ῥήξεις ab eodẽ appellatas, Plinius etiã fiſſa appellare ſolet. Meminit autẽ tum ſυλίδων, tum medicamenti ad eas, quod hoc loco ex plũbi ſucco habetur, Galenus 9. ſimp. phar. ubi de plumbo agit. Meminit & Paulus lib. 4. c. 26. & 6. c. 72. ubi ait, τὰ δὴ καλούμενα συλιδώδεις ἐπαναστάσεις εἰσί. Id eſt, cõdylomata eminẽtiæ ſunt rugoſæ. Et

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 339 sur 580

©BIUM

Galen. sanè in glos. Hippo. exponit uocē στολιδωδέστερον significare ῥυσσώτερον, id est rugosius. Sed omniū lucidissime στολίδων signficationem docet. Aetius 14. c. 3. his uerbis. τὸ δὲ λεγόμενον κονδύλωμα ἐν ἕδρᾳ γίνεται τῶν ἐπαναδιπλουμένων σωμάτων ἐν τῷ δαττυλίῳ στολίδος τινὸς ἐπανισταμένης καὶ διογκομένης παρὰ φύσιν. στολιδώδης γὰρ ὁ δακτύλιος συνισταμένας ἔχει τὰς ῥυτίδας. ὅταν δὲ πλέον διογκωθῇ ἡ στολίς, τότε γίνεται κονδύλωμα. Id est, Quod condyloma appellatur in sede fit, ruga aliqua corporū in ano reduplicatorū insurgēte, & præter naturā intumescēte. Quum enim sinuosus sit anus coagmētatas rugas ac plicas habet. Vbi uero amplius intumuerit ruga, tūc sanè fit cōdyloma. Ex his itaq; uerbis palàm fit quid sint στολίδες, & quæ στολιδώδη ἕλκη & πάθη, medici græci dicant. Sequūtur autē paulò post ulcera serpendo exedentia, cancerosaq; & maligna, quorū prima φαγεδαινικὰ ab exedendo appellantur. Plinius etiā græca uoce retenta phagedænas appellat. Nō solum aūt ulceris nomen phagedæna apud græcos est, ut quidā pertinaciter adstruūt, nusq; aliter reperiri affirmātes, sed stomachi etiā affectus, quo uehemēter excitato appetitu, immodice cibū sumit, ac nō mansa etiā deuorat. Plin. lib. 26. cap. 11. Phagedænis quod nomen sine modo edentiū est, & aliàs ulcerū, tithymalli medentur, cū sesamis sumpti. His enim uerbis duplicē phagedænā esse declarat, & ad eam quæ sine modo edentiū est, medicamentum prodit tithymallos cum sesamo sumptos. Nam hoc ulceri phagedænæ cōuenire nō potest, intra corpus sumptū. Quanq; q̄d aliqua exēplaria pro edentiū, esurientiū habēt, neq; id etiā huic sentētiæ repugnat. Quare etiā aliàs distinctionis gratia ulcerū phagedęnas dicere solet, ut lib. 20. c. 5. de semine staphylini. Phagedęnas ulcerū sistit recēs cū melle impositū. Et 28. cap. 18. Ea uero quæ phagedænas uocāt in ulcerū genere corij bubuli cinis cū melle. At uero quū Galen. de Tithymallis intra corpus sumēdis nullam mentionem faciat, ut qui quarti ordinis sint calfacientiū, qui urēdi uim habentiū existit, multū dubito an sit hæc Plinij lectio uera ac integra, & nō potius penitus corrupta, & similiter ut alię quas recitaui, de phagedæna ulcere intelligenda. Maxime quū & Dioscor. & Galen. phagedænica nominatim recenseāt à tithymallis sanari forinsecus impositis, atq; hoc propterea quod uehementer calfaciunt & extergent, si modo in tempore & iusta mēsura quis adhibeat: Nisi quis omnino iuxta Dioscoridis præscriptū, tithymalli succum ad humoris frigidi & acidi atq; ob id edēdi appetentiā excitātis purgationē, à Plinio proditū ex aliquo græco scriptore uelit: cū sesamis aūt ea ratione sumi iussisse, qua Dioscor. cū eruina farina misceri atq; in catapotia formari prodidit, Nimirū ut ita eorū uehementia obtūdatur, ne qua in transglutiendo læsio partiū cōtingat. Hoc ipsum enim nisi Plinij lectionē defenderit, nō desiuero eam ipsam à quopiā uitiatā suspicari, & legendum potius Phagedænis quod nomen sine modo exedentiū est, & alijs ulcerū, tithymalli medētur cū sesamis impositi. Cæterū ut ad id unde digressus sum reuertar, Cælius Aurelian. lib. 3. de morbis diuturnis proprio capite de phagedęnę stomachi curatione tradit: quanq; autem omnia in eo ipso autore corruptissima, tēporum iniuria legātur, tamē palā uidere est, eundē omnino affectū per phagedęnæ appellationē indicari, qui alias græcis medicis, & pręsertim Aetio serm. 9. cap. 21 ἀμυώδης ὄρεξις appellatur, qui à βουλίμῳ appellato etiam alius est, de quo eodem libro cap. 5. seorsim Aetius agit. Verum ne forte hanc appellationē in Plinio ut supposititiā, aut in Cælio ut barbaram repudiemus (hic enim unicus ex Methodicæ sectæ imitatoribus, quā Galen. quū alibi, tum in libris de curandi methodo insectatur ac damnat superest) autor libri diffinitionum græcarum qui Galenus esse putatur, ita de hac affectione tradit. φαγέδαινα ἐστι κατασκευὴ καθ' ἣν ὀρεγόμενοι πολλῆς τροφῆς, καὶ λαμβάνοντες ἄμετρον οὐ κρατοῦσιν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξεράσαντες πάλιν ὀρέγονται. Quin & ipse Galen. cōment. 3. in 6. librū populariū morborū Hippocratis planè

hoc

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 340 sur 580

©BIUM

hoc indicat his uerbis. πινὲς γε μὴν ἤκουσαν φαιγεδαίνας τὰς τῶν πολλῶν βρωμάτων ἐδίω δὰς, ἃς ἡ αὐτὰς ὑπὸ καυχυμίας γίνεσθαι ἀμέτρας ὀρέξεις σιτίων ὁμολογεῖται καὶ πῶς ἡμῶν.

Iuxta hanc cõmenſurationem.] Commenſurationem dixi græcorum συμμετρίαν, quanquam etiã Plin. ſymmetrię uocabulo ut latino utatur. Plin. lib. epiſtolarum 2. ad Lupercũ, congruentiam æqualitatemq; dicere maluit, de ſtatuarum partibus auulſis loquens. hic quum menſurarum & ponderum ratio habẽda ſit, commenſurationem dicere malui.

Lipara ſeu pinguis cõpoſitio ad achoras, pſydracas, papulas feruidas, intertrigines.] De achorum & papularũ feruidarum ratione iam ante dixi. Nunc uero etiam de pſydracĳs & intertriginibus uidendũ. ψύδρακας & ψυδράκια appellant medici græci puſtulas paruas uelut bullas quaſdã ſupra cutem eminẽtes, unde etiam aliquãdo φλυκτίδες & φλύκταινας ĳſdẽ dicuntur, & φλύσεις ab Hippocrate quæ appellationes ab ebullitione & feruore, hoc eſt ἀπὸ τοῦ φλύειν ſunt factæ, Sicut ψύδρακες ἀπὸ ψύχους denominatæ uidentur, quòd à frigore quoq; eiuſmodi oboriantur. Hippocrates eaſdem puſtulas quas alĳ ψυδράκια uocant, φλυζάκια appellat, ut Galen. exponit, Itidem ἀπὸ τοῦ φλύειν appellatione ducta. atq; hæc eſt quam Celſus lib. 5. de puſtularũ generibus deſcribit: Phlyzacion autem paulò durior puſtula eſt ſubalbida, acuta, ex qua ipſa quod exprimitur humidum eſt. Ita enim legendum in Celſo eſt, non phyzacion, neque pſydracion, ut aliqui putauerunt, quum ex Hippocrate hanc uocẽ, ſicut pleraq; omnia Celſus tranſeripſerit, quanquam quod ad rem attinet, nihil intereſt ψυδράκιον an phlyzacion legatur. Paulus lib. 3. cap. 3. ψυδράκια ita depingit. ψυδράκια μὲν ἐστι μικρὰ ὑπερυχὰ φλυκτίσιν ὁμοιαι ὑπερέχουσαι τῆς ἐπιφανείας. Intertrigines autẽ ſunt latinis & maxime Plinio dictæ, διαπρίσματα græcorum, ab attritu partium in quibus contingunt, utriſq; appellationibus ſumptis, uelut etiam alio loco indicaui.

Mãnæ thuris tantundẽ.] Mãna thuris appellãtur grana & micæ quæ ex magnis thuris glebis unà cum ipſius thuris cortice excutiũtur: & in hoc ipſo mãna præſtat thuri, q̃ ex ammixto cortice modicum quiddã adſtringẽtis facultatis eſt adepta, ut Galen. infra lib. 4. docet his uerbis. γνωτέον ὅτι καλοῦσιν ἰδίως μάνναν τὸ ὑποστεῖσμα τοῦ ὑποτεθρυμμένου κατὰ τὰ μεγάλα φορτία λιβάνου, συμφέρεται γὰρ αὐτῷ βάσματά τινα μικρὰ λιβανωτοῦ φλοιὸς, ὥστε διαφέρειν τὸν λιβανωτὸν τὸ κιόνιον φάρμακον τῷ προσεπιλαφῶναι βραχύ τι τῆς σύνθεσεως. Idẽ penitus lib. 13. Meth. dicit. Dioſcorides mannã albã purã & granuloſam probat, ita enim ἔγχονδρον accipio, Verũ uim eius remiſſiorem thure facit, cuius contrarium ex Galeno oſtendi. Galen. lib. Meth. 3. cephalicum medicamentũ aridum recẽſet his uerbis. σύγκειται δὲ ἔκ τε ἴριδος καὶ ἀριστολοχίας ὀρόβου τε καὶ λιβανωτοῦ καὶ μάννης. Sed lectio corrupta eſt in græco exẽplari, legitur enim λιβανωτοῦ καὶ μαννης, quæ res fecit ut Interpres uerterit, Componitur ex iride, & ariſtolochia, & eruo, & thure, & manna, id eſt cortice thuris: gemino errore propter unicam ſyllabicã tantũ particulam admiſſo. pro manna enim thuris primũ thus per ſe uertit, & mox etiam eius mannam adiecit, cui quum apponeret, corticem thuris per eam ſignificari, alterum errorem incidit, Mannam corticẽ thuris interpretando, quũ micas aut grana oportuit, aut mannam ſimpliciter ut Græci dicere. ſed ita interpretatus eſt ut corticẽ tanq̃ à thure diuerſum aliquid, in medicamentũ addi indicaret, quũ inter ipſum thus eiusq; micas nihil differre putaret. At uero ipſum thus ſolũ, aut eius adeò mannã in hoc medicamentũ cõĳci debere ex præcedẽtibus ac ſequẽtibus apparet. Quod aũt alterũ pro altero aliquãdo uſurpet, ex lib. Meth. 5. patet, ubi ait Ἡ μάννη ἢ ἀπὸ λιβανωτοῦ ποτ' ἐβαλλον. ἔστι δὲ συπωτέρου μὲν φάρμακον ἡ μάννη τοῦ λιβανωτοῦ. ὁ λιβανωτὸς δὲ ἐμπλαστικώτερος τῆς μάννης. Quod uero ad carnem gignendã illo loco thuris mannam potius q̃ ipſum thus indicarit ex 5. Meth. ad finem hæc uerba indicant. μετὰ τὸ ξηρᾶναι τῶν ἠρεμούντων τινὶ μάν-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 341 sur 580

©BIUM

νης αὐτῆς ξοσῦτου μικτέου, ὅσου ἄυταρκες εἰς ῥῆσιν σαρκός, Scribonius porrò Largus mannã thuris ſępenumero pollinem thuris appellat. Paulus uero lib. 3. cap. 22. de cicatricibus & albuginibus oculorum μάνναν appellat etiã μαμμρὰν, atq; ita etiam Aetius uocat ſerm. 12. cap. 44. fine.

Leuce emplaſtrũ albũ inexuperabile.] Albũ hoc emplaſtrũ ἀνίκητον, hoc eſt, inexuperabile ab efficacia & uictoria quã de affectu ſuperato refert, appellatur. Albũ aũt à colore, quẽ propter ceruſſam habet, dicitur. Leuce autẽ græcis qui ἔμπλαστρος genere fœmin. dicunt. Coloris aũt gratia ceruſſam in emplaſtra alba inijci, Galen. lib. 1. cõpoſitionis pharm. κατὰ γένη prodit, itẽq; ob uim adſtringendi ac refrigerãdi, quas ſanè uires ego potius reſpexerim q̃ colorẽ. Variantur autẽ emplaſtrorũ colores aliquãdo, ut ne ab alijs noſcant. Sic Galen. 6. Meth. Emplaſtrũ à ſe inuentũ ab aliquibus per ſinopidẽ, ab alijs per ochrã fucatũ dicit, ne Galeni eſſe putaretur. Ferè aũt nigra fiunt ex pice & reſina, atq; adhuc magis ex bitumine, Ex ærugine aũt & chalcãto ac ſquama æris uiridia, ex minio ſiue rubrica ſinopide rubra, ex ceruſſa alba. Ex ærugine etiã Melina, ſed hoc ſi moderate coquat cõtingit, Nam ex cruda uiridis color accedit, Sicut ex ea quę plurimũ coquitur, duplicis coloris ſiue adſpectus emplaſtra reddũtur. unde & δίχρωμα & διπρόσωπα uocãtur. Quin & fulua ob eiuſdẽ æruginis nimiã coctura fiunt quæ κιρρὰ appellãtur. Cæterũ emplaſtri huius albi deſcriptio in græco exẽplari nõ eſt integra. Deeſt enim poſt enumerationẽ eorũ quæ ipſum cõſtituunt, cõponendi modus & forma, quẽ partim ex rei uſu, partim ex ueteri Interprete, qui tamẽ & ipſe integram lectionẽ non habet, reſtituimus, his adiectis uerbis. τὰ ξηρὰ κόπτε, τὸ δ' ἔλαιον τὸ λιβάνινον ἢ ψιμύθιον εἰς καινὴν χύτραν βαλὼν ἐπ' ἀνθράκων ἕψε. His enim uerbis interpoſitis, recte ſequetur, ὅταν δὲ μεταβάλλῃ. &c. Porrò Melina emplaſtra quę ſequũtur, ærugine quidẽ nõ habẽt, unde color luteus aut melinus eis accedat. Verũ is color ex ſandaracha primo emplaſtro, alteri ex atramẽto ſutorio contingit. Leucio aũt primũ inſcribitur, qui & Lucius eſt, quomodo Græci ου pro u dicũt, uelut λούκολλος pro Lucullus. Fuit is præceptor Galeni, unde in libris περὶ ῥίζης ſæpe ipſum καθηγητὴν appellat, quemadmodũ etiam aliũ, quem Publiũ uocat.

Smegmata ad achoras, furfures, aſperitates, & ſcabies.] In horũ ſmegmatum primo, Retrimẽta quę ab expreſſa myrobalano reliqua ſunt habentur, quæ ſanè ab ipſo Critone, μυροβαλάνου πίεσμα appellantur. quanq̃ πίεσμα uox non retrimenta tantũ à ſucco expreſſo cuiuſcũq; tandem rei reliqua, ſed etiã ipſum ſuccũ ſæpenumero græcis medicis ſignificet. Quemadmodum etiam ἔκπιεσμα itemq; ἀπόθλιμμα, modo pro retrimẽtis, modo pro ſuccis accipiunt, adeò ut in hac ambigua ſignificatione, rei ipſius uſum intueri oporteat, ad uerã ſignificationẽ cognoſcendã. pro retrimentis itaq; hic accipi, palàm eſt ex ſmegmatum uſu, quæ affricari exterſionis gratia debent, & ex Dioſcoride lib. 4. de glande ungẽtaria apparet, ubi ait. ὁ δὲ ἐκπιεσθεὶς καὶ ἐκθλιβέσης αὐτῆς ἔκπιεσμα μιγνυὶ σμήγμασι τοῖς πρὸς πραχύτητας καὶ λυγισμὸς ὀυθετέσιν. In conſimili etiam ſmegmatis uſu Aetius ſerm. 13. cap. 128. habet, atq; ita etiam infrà lib. 2. in Epithemate Chariclis ad ueterem capitis dolorẽ, ἐλαίου μύρου πίεσμα accipiendũ, pro ungenti uidelicet Irini fece, quę alias μάγμα uocatur, ut etiã Plin. teſtatur. Sed & myrobalani magma Celſus lib. 6. c. 5. appellat τὸ πίεσμα τ῀ μυροβαλάνου. Galen. lib. 6. ſimpl. phar. hoc πίεσμα μυροβαλάνου ſic deſcribit. τὸ δ' ὑπόλειπον ἀπόθλιμμα τὸ γιῶδες καὶ σκληρόν. atq; ita etiã li. Meth. 13. uſurpauit τῷ καταπλάσματι ἢ μυροβαλάνου πίεσμα καὶ ἔριον, καὶ χοίνικα τὸ ἄνθος, &c. μίξον. Verũ Interpres Linacer hoc nõ intellexit, quũ uertit, cataplaſmati uero id quod ex ungento & palmulis fit, myrobalani pieſma uocãt, & irim, & iunci florẽ, &c. miſcebis. quum ſimpliciter id quod à myrobalano expreſſa reliquum eſt, dicere ipſum oportuerat. Sed in hũc errorẽ inductus à Cor. Celſo uidetur, apud quem

lib. 4.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 342 sur 580

©BIUM

lib. 4. cap. 9. de lienis morbo corruptiſſime legit. fit ex ungẽto & palmulis quod myrobalanũ uocant. Legendũ autẽ eſt, fit ex unguentarijs glandibus quas μυροβαλάνους uocãt. Sic enim Dioſcor. de myrobalano habet. ἧλις μετ' ὀξυκράτου πεθεῖσα λεῖα ὄσον δραχμῆς ὁλκὴ σπλῆνα τήκει, καὶ καταπλάσεις δὲ ἐπ' αὐτοῦ μετὰ ἀμείνου ἀλοίφης. Neque enim ad Martialis locũ in apophor. eum reſpexiſſe opinor, Quod nec Vergilius nec carmine dixit Homerus, Hoc ex ungento conſtat & ex balano. Non enim uult Poeta Myrobalanum rem compoſitam ex ungẽto & balano eſſe, ſed ipſam rei ſimplicis uocẽ, ex hac cõpoſitione cõſtare. Aetius 13. ſerm. cap. 21. de retrimentis expreſſorũ fraxini foliorũ uſurpauit. ἕτερα μελίνης φύλλα πόλεως ἢ χυλίσας, λίβου πίνει τὸν χυλὸν, τὸ δ' ἀπόλειμμα κατάπλαττε τὸ λῖγμα. At uero pro ſucco uſurpat Dioſc. lib. 1. de baccis lauri. τὸ δὲ πίεσμα αὐτῶν ὠταλγίαις καὶ δυσκοίαις βοηθεῖ. Ita Galenus infrà lib. 2. ex Archigene pro capite rigando ἀλαφίδων ἔκπιεσμα habet, & lib. 3. in auriũ inflãmatione ex Apollonio, βαλάνου πίεσμα καὶ ῥητίνην ὑγρὰν χλιαρὰν ἔγχει. Sic eodẽ libro Archigenes ad aurium dolores καρύων πικρῶν ἀπόλειμμα, pro ſucco & oleo ex amygdalis amaris expreſſo dixit. Et Dioſcor. lib. 1. de malo punico, χρῆσθαι δὲ καὶ τὸ ἀπόλειμμα τῶν ῥοιῶν ἐψηθὲν καὶ μιγὲν μέλιτι. In his itaq; omnibus locis uſus ipſe indicat ſuccũ accipi oportere & nõ retrimẽta à ſucco expreſſo relicta. Verũ lib. 2. de fœno græco ubi ait, σμήχει δὲ καὶ τρίχας καὶ πίτυρα καὶ ἀχῶρας τὸ ἀπόλειμμα αὐτοῦ ἐν ὄξει ἐψηθέντος, certũ eſt recrementũ ab expreſſo fœni græci ſucco reſiduũ per ἀπόλειμμα indicari, utpote quod craſſum & terreũ exterſioni eſt aptũ, neq; curandũ quid hic & in pleriſq; alijs locis Interpretes reddãt. Porrò in altero ex ordine ſmegmate, in græco exemplari κυπέρου legitur iunci quadrati ſignificatiõe, qui hic locũ nõ habet, quare λύπρου pro eo ſubſtituendũ eſt liguſtri arboris ſignificato, Nã & uetus alcannã pro ea dixit, arabũ uſus uocabulo. & ex Galeno amplius apparet q eius arboris folia & ramulos mixtarũ uiriũ eſſe prodidit lib. 7. ſimpl. phar. diſcuſſoriæ nimirũ & adſtringẽtis, unde tũ ad ſmegmata, tũ peculiariter ad achoras cõuenire ſuprà etiã demõſtratũ eſt. In eodẽ ſmegmate græcũ exẽplar σπάδιον habet adiecto aſteriſco, quo indicat ſe lectionẽ nõ potuiſſe aſſequi, qui præfuit operi caſtigando inter excudendũ, Verũ σπάδιον, hoc loco ualidius eſſe uidet, ut q̃d nimiũ calfaciat & reſiccat ex 4. adeò ordine à tẽperatis, unde maiorẽ extergẽdi uim q̃ hic opus eſt habet. Legendũ itaq; pro ſtruthio ἁλκυονίῳ, Nam hoc in ſmegma addi ſuprà in alopecijs, & inſequentibus poſt paulò ſmegmatis habet, & Dioſc. lib. 5. teſtat. Veterẽ etiã Interpretẽ ita legiſſe palã eſt, qui pro eo ſpumam maris uertit, quomodo aliàs ſemper alcyoniũ uertere ſolet.

Fecis uini uſtæ, quã Romani feculã, nos tryga appellamus.] Crito hoc loco ad euidentiorẽ rei cognitionẽ, latinã & græcã appellationẽ ſimul expreſſit, ζυγὸς οἴνης inquit, λεκανομάνης, ἣν ῥωμαῖοι φέκλαν καλοῦσιν. Eſt enim φέκλα uox latina à græcis uſurpata, quomõ etiã alias latinas uoces, uelut ὀξύγιον ſiue ἀξυγίαν. ζυγίαν, λιβραν uſurpare ſolẽt. Eſtq; φέκλα uox nõ à primitiua fecis, ſed à diminutiua feculę uoce formata. Legit tamẽ apud Paul. ſepiſſime σφέκλη, addita amplius σ litera ad caput uocis, exponit q̃ ab eodẽ lib. 7. cap. 13. ἥτις ἐστὶ πρὸξ οἴνης λεκανομάνη. quibus uerbis indicat, nõ ſimpliciter fecẽ uini, ſed eam quæ uſta eſt σφέκλην dici. Apud eundẽ li. 3. c. 18. σφέκλησις uox corrupta legit, pro genuina et eius loco reponẽda σφέκλης.

Soranus quidem igitur uelut in implicata affectione eiuſmodi remedia adhibet.] Implicatã affectionẽ hic Galen. dicit πεπλεγμένου πάθους, & quod ſupra capite 1. ubi de Sorano & Methodica ſecta dixi, Mixtum appellaui, Nimirum ubi utrũq; genus morbi cõmixtũ & cõplicatũ uidetur, adſtrictũ uidelicet & fluens. Ad hæc enim duo genera reliquos omnes morbos Methodici reducebãt. Galen. περὶ αἱρέσεων. καὶ πᾶν νόσημα, φασὶν ἢ ῥεῦμα ἢ ῥοῶδες ἐστὶν, ἢ δὲ ἀμφοῖν ἐπιπεπλεγμένον.

Aut

©BIUM

Aut fece Rhodia.] ῥοδίαν τρύγα fecem Rhodiam hic Soranus dicit, quam supra Archigenes οἴνου ῥοδίου τρύγα uocauit. Nam de uini fece intelligendum est, non de ungenti uel olei rosacei fece, quod uetus Interpres existimauit.

In Caput IX. ad psydracia & achoras, pustulasq; ulcerosas helcydria græcis appellatas, & eruptiones in capite.

DE reliquis appellationibus suprà dictum est, Verũ de his pustulis quę ἑλκύδρια græcis appellantur, nunc uidendum. Pustulas itaq; quæ ἑλκύδρια ipse Galenus hic appellauit, Paulus Aegineta libro tertio, capite 3. sic describit, πρὸς τὰ inquit, ἐν τῇ κεφαλῇ ἑλκύδρια πυκνὰ καὶ ἐρυθρὰ μικραῖς περιπλήσια θηλαῖς ἀφ' ὧν ἰχῶρες ἀπτήκονται, προξυρίζας τῆς κεφαλῆς, &c. His uerbis Paulus pustulas quæ ad paruarum papillarum similitudinem densæ ac rubræ sunt, & à quibus sanies eliquatur, ἑλκύδρια appellari dicit. atq; hæ sunt, nisi uehementer fallor, quas Celsus libro 5. ita describit. Nonnunquam maiores pustulæ liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ aut aliter naturali colore mutato, subestq; his humor, ubi hæ sunt ruptæ, infra quasi exulcerata caro apparet, ἑλκύδρια græcè nominantur. hactenus Celsus. Verum corrupta est lectio, & pro ἑλκύδρια, ἑλκῶδες habetur.

Finis primi libri commentariorum medicorum.

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI

COMMENTARIORVM MEDICORVM, IN DEcem libros Galeni de Compositione medicamentorum secundum locos conscriptorum, Liber II

In caput primum de omni capitis dolore.

QVandoq; etiã ob causam aliquã externã & lacessentẽ, procatarcticen Græci appellant.] Duo præcipua sunt causarũ genera, altera προηγουμένη antecedens & interna, uelut hic enumerãtur à Galeno intẽperies simplex, humorũ qualitas uitiata, humorũ multitudo. altera προκαταρκτικὴ hic appellatur, nos externã & lacessentẽ diximus, utpote quę ubi antecedẽtem internam causam lacessiuerit, abscedit, uelut hic ardor, frigiditas, ebrietas, et plaga recẽsent. Significat enim προκατάρχειν itemq; κατάρχειν, auspicari & quasi irritare ac prouocare: ut Paulus lib. 3. cap. 78. καταρχει δὲ τῶν πάθους ὡς τὸ πολὺ κόπος ἄμετρος, καὶ περίπατοι σύντονοι, καὶ ἱππασία συχνὴ, καὶ ἀφροδισίων ἄκαιρος χρῆσις, ψυχροποσία τε ἀήθης, &c. & paulò post, προηγουμένης μὲν ἐν τῷ σώματι καὶ τέως ἠρεμούσης τῆς ὕλης, τῆς δὲ προκαταρκτικῆς αἰτίας κινησάσης αὐτήν. Quibus uerbis utrunq; causarum genus explicatur, præcedentem nimirũ in corpore esse ac quiescere, donec ab externa aliqua irritetur, quæ primam affectionis tẽtationem auspicatur. Hanc uulgo primitiuam appellant. Galen. sæpe aliàs προκατάρξαν αἴτιον dicit, non antecedentem seu antegressam, ut quidam ex doctis existimauit, nam hæc προηγουμένη, ut dixi, appellatur & interna est, sed hanc quam lacessentem diximus & externam. Confundit tamen hanc differentiã Aetius serm. 8. cap. 59. προηγησάμενον αἴτιον appellans externam & lacessentem, hoc est τὸ προκατάρξαν. λέγω δὲ inquit, τὸ προηγησάμενον αἴτιον τῆς ἐξ ὑψηλοῦ πτῶσιν. Et 12. cap. 1. προκατάρχει δὲ τῶν πάθους ποτὲ μὲν τῶν περικειμένων μυῶν ἄλγημα hic enim προκατάρχει de interno dolore ischiadis initium dante usurpat

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 344 sur 580

©BIUM

uſurpat. Diſtinguit autē manifeſte Galenus 4. ὑγιεινῶν principio, τὸ κατ' αὐτὸ τὸ σῶμα περιεχόμενον, ὃ ὀνομάζειν προηγούμενόν ἄπορον, ἢ μήδ' ὅλως γυμνάσιον, μὴ καλεῖσθαι προκαταρκτικὸν ἄπορον.

Ob multitudinem ſanè inſtrumentalium partium morbos faciunt.] Partium corporis aliæ ſunt ſimplices, quæ in ſimiles partes diuiduntur, uelut caro in carnes, ut Ariſtoteles primo hiſtoriæ animalium tradit, unde etiam ὁμοιομερῆ, id eſt, ſimilares appellantur. Sunt autem hæ, oſſa, Cartilagines, nerui, ligamenta, arteriæ, uenæ, membranæ, caro. Aliæ compoſitæ, ex ſimplicibus uidelicet conſtantes, quæ in diſſimiles partes diuiduntur, uelut manus in manus diuidi non poteſt, neq; facies in facies, unde etiam ἀνομοιομερῆ, id eſt, diſſimilares uocantur. Quin & ἑτερογενῆ μέρη, itemq; ὀργανικὰ, id eſt, diuerſi generis & inſtrumentales hæ ipſæ compoſitæ partes appellantur: uelut contra illæ priores ſimplices ὁμογενῆ, id eſt, eiuſdem generis dicuntur, itemq; στοιχειώδη, & ἀπλᾶ στοιχεῖα, atq; στέρεα τοῦ σώματος μόρια πεφυκότα, uelut 1. de facultatibus naturalibus Galenus declarat. Hoc itaq; loco Galenus ob humorum multitudinem in inſtrumentalibus quidem partibus morbos fieri prodit, nullum uero in ſimilaribus partibus, ſed ſolum affectiones iuxta intemperiem ſimplicem, uelut caliditatem, frigiditatem, ſiccitatem, humiditatem, quod etiam 7. Meth. clare docet hic uerbis. ἐπὶ δὲ τὸ πρῶτον ἀπάντων ἐπανερχόμεθα νῦν τῷ λόγῳ νόσημα, τὸ περὶ ὁμοιομέρειαν ἐγγινόμενον, ὧν πρῶτον εἰσὶν ἀεὶ [?] τὸ ζῷον ἐνέργασι διέφθαρται γὰρ ἐν ἅπασι πρᾶγμα τοιαῦτα ὅπως ἕκαστον τῶν ὀργανικῶν μορίων ἐνεργεῖν τὰ λεγόμενα. οἷον ὀφθαλμὸν ὁρᾶν ἢ βαδίζειν σκέλος. εἶναι γὰρ ὅτι ὅλου τοῦ σκέλους, ἀλλὰ τοῦ μυώδους ἐν αὐτῷ γένους τὸ λυγρὸν τῆς ἐνεργείας, ὅτι ὀφθαλμοῦ τὸ βλέπειν, ἀλλὰ τοῦ χιτωνοειδοῦς. ἐπί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων ὀργάνων ἀναλόγως. Apparet itaq; ex his uerbis inſtrumentales partes motus quidem & operationes complere, uerum primam actionem in ſimilaribus eſſe, ueluti uerbi gratia, Crus quidem ambulare, uerum dominium eius actionis in muſculoſo ipſius cruris genere eſſe.

Tum per multam & aſſiduam affectionis ægrorum inſpectionem.] hoc modo uerti id quod in Græco eſt, ἰσορίαν τε πολλὴν καὶ συνεχῆ τῆς τῶν καμνόντων διαθέσεως. Significat enim ἱστορία hoc loco inſpectionem & perluſtrationem, re oculis ſubiecta, uelut etiam apud Ariſtotelem 2. de gener. anima. δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἱστοριῶν καὶ τῶν ἀναθυμιῶν. non autem narrationem aut expoſitionem rei geſtæ, quomodo alias in uſu eſt hiſtoriæ uocabulum.

Aut lanam ſiue linteolū roſaceo tingito.] Hoc loco ῥάκος linteolum dixi, poteſt tamen etiā pro panniculo laneo ueſtis detritę hic accipi, ſicut etiā paulò poſt ad capitis dolorem ex frigore, ubi ait. Vtere etiam lanis ac linteolis in eo madefactis. Celſus. lib. 6. cap. 6. linteolo an lana excipiatur, nihil refert.

Cum polentæ flore imponito.] πεπάλην ἀλφίτων polentæ florem dixi, ἄλφιτα enim non pro alia farina medici uſurpant quàm ordeacea fricta, ut Galenus lib. 1. de alimentis habet. quanquā Hippocrates etiam ἄλφιτα πύρινα, καὶ φακῶν καὶ ὀρόβων πεφρυγμένων dicat. Lingua alias cōmuni quælibet farina ἄλευρον appellatur, πεπάλην autem florem appellant. Eſt enim πεπάλη itemq; πάλη, παρὰ τὸ πάλλεσθαι τοῦ ἀλεύρου, quod nos pollinem etiam appellamus. Videtur autem hic polentæ uſus ad refrigerationem aſſumptus eſſe, quam mediocriter in primo uidelicet ordine exhibet. Nam propter fricturam amplius ordeo reſiccat, quanquam alias uelut materiæ quædam, tū polentę pollini, tum reliquæ farinæ, aliīs medicamentis ammiſceantur, ueluti etiā oleum & cera quibuſdam addi ſolent. Verum ad refrigerationem ac ſitis extinctionem, polentam ſapæ, uino dulci & uino mulſo dilutis, itemq; ipſi aquæ, inſpergi ac bibi per æſtatem, à qui-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 345 sur 580

©BIUM

busdam duabus aut tribus ante balneum horis Galenus loco ante citato tradit. Quod ipsum etiã Aetius serm. 9.cap.12. περὶ χολέρας dicit his uerbis, ἀδιψοτέρους δὲ ποιεῖ ἄλφιτον ἄναλον λεπτὸν ἐμπασθὲν τῷ κεκραμμένῳ οἴνῳ καὶ διδόμενον. Cæterũ Plinius nitrosas & amaras aquas per polentam inspersam mitigari scribit, quin & in uinarios saccos eadem de caussa polentã addi, quo uidelicet uis uini pereã castigetur, uelut alibi dixi. quanquã sint qui niuarios saccos legere malint, ut uidelicet niuis uitia per polentam corrigenda intelligamus inter excolandum, atque haud scio, an nõ hæc lectio Plinij sit genuina. Verba Plinij hæc sunt lib.24.cap.1. Nitrosæ aut amaræ aquæ polenta addita mitigãtur, ut intra duas horas bibi possint. Qua de caussa & in saccos uinarios additur polenta. Martialis poeta saccũ niuarium inter apophoreta habet. Attenuare niues norunt & lintea nostra Frigidior colo non salit unda tuo. Paulus Aegineta lib.1.cap.5. de aquis inquit, τινὰ δὲ καὶ ἠθεῖν συμφέρει τὰ ἰλιώδη καὶ ἁλικὰ καὶ ἀσφαλτώδη, id est ad uerbum. Quasdam colare expedit, limosas uidelicet & salsas ac bituminosas. Verum interpres eius libri Copus Basiliensis aliter legisse uidetur. Vertit enim neq; nõ prodest quasdam aquas percolare, ut limosam, ut salsam, idq; cum polenta: tanquã sane pro καὶ ἀσφαλτώδη legerit μετ' ἀλφίτων. Aut igitur hæc Copi est uera lectio, & pro ea ob literarum uicinitatem, καὶ ἀσφαλτώδη in uulgato exemplari est suppositicia. aut certe Copus ad Pliniana uerba respexit, atq; pro eo quod καὶ ἀσφαλτώδη in uulgari codice legimus, ipse μετ' ἀλφίτων supposuit. Quod autem ad rem attinet, utraq; lectio probam sententiã exhibet, utram tandem quis arripere malit.

Amplius autem & fomenta, clamor, contentio, omnisq; mentis perturbatio, & perculsio. In bona autem animi habitione & firmitate degendum.] Hoc loco perculsionem dixi ἔκστασιν Græcorum, quæ fit ubi mens percellitur, & quasi extra se ponitur, unde etiam Græca uox ἀπὸ τοῦ ἐξιστάναι uidelicet est facta, quanquam exemplar græcum ἔκστασιν habet nullo huc pertinente sensu. Quod autẽ dixi, in bona animi habitione & firmitate degendum in græco est ἐν εὐτονίᾳ διατριπτέον. Videtur enim εὐτονία nihil aliud significare quàm bonam animi habitionem & firmitatem ac tonum rectum, uelut ipsa uocis compositio declarat, si modo hæc lectio integra est. Vetus interpres uidetur aliter legisse, uertit enim, in spirabilibus bene locis cõuersandum est, quasi ἐν εὐτοπίᾳ legisset, & sanè ipsa uocis διατριπτέον significatio locum postulare uidetur, in quo sit degendum aut conuersandum. Quod si non esset, suspicarer potius ἐν εὐθυμίᾳ legendum esse, quomodo etiam paulò post, ad capitis dolorẽ ex frigore habet, sed tamen exemplaris præscriptum sequutus, quam reddidi genuinam lectionem esse opinor.

Si lauri folia tenera in aqua fuerint incocta, aut sansuci, aut cyperi.] Cyperi folia accipio hic eius qui iuncus odoratus quadratus nobis est, non cypri arboris, quæ ligustrum latinis dicitur. nam cyperi folia calfaciendi uim habent, sicut etiam eiusdem radices, de quibus paulò ante mentionem fecit ubi ait, Cyperum tusum adipe anserino ammixto capiti illinito. Eũ aũt cyperi usum etiã Diosc. li.1. tradit. Μίγνυτε: inquit, καὶ μαλάγμασι θερμαντικοῖς καὶ εἰς σύμματα μύρων εὐθετεῖ.

Affectionem capitis iam iuxta habitum, non simplicem modo contactum.] Affectiones quæcũq; leuiter in corpore nostro hærent, ac facile exolui possunt ἐν σχέσει & κατὰ σχέσιν γεγονέναι græci medici dicunt. Contra uero ἐν ἕξει & κατὰ ἕξιν, quæ in habitum cesserunt, ac difficulter exoluuntur. quomodo etiã hic, διάθεσιν τοῦ κεφαλῆς ἤδη κατὰ ἕξιν, οὐ κατὰ σχέσιν ἡγούμενοι γεγονέναι, καλοῦσιν ἔγκαυσιν. Quod nos reddentes ἕξιν habitũ diximus, σχέσιν autem simplicem modo contactũ. Verũ hanc differentiam per egregiam similitudinem ad lignum in sole simpliciter calfactũ, & aliud lignũ usq; eo calefactũ, ut iam ardeat & fumũ edat, Galenus expli

cat de

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 346 sur 580

©BIUM

eat de febre hectica lib. 8. Methodi his uerbis ἐπειδὴ γὰρ ὀνομάζουσι τὰς μὲν ὑγιέστερας ἁπλῶς γὰρ οὕτω, τὰς δὲ μὴ διδόντας γὰρ ἔξω, συγχωρητέον εἶναι γένεσι διαφορὰς καὶ αὐτῶν τῷ πυρετῷ, τὰς μὲν λυσιτύπους, ἐκτικὰς, τὰς δὲ ὑγιέστερας, ἀρτίκους ὀνομάζεσθαι, καὶ λεπτέον ἐνίας μὲν τῷ πυρετῷ σύνεσιν ἔχειν τὴν διάθεσιν, οὕτως, ὡς τὸ θερμαινόμενον γὰρ ἁλίῳ ξύλον, φησὶν ὁ λυσιτύπους, ὡς τὸ μέχρι τοῦ τύφεσθαι τε καὶ πάπυρον ἀποβάλλειν ὑπὸ πυρὸς θαλφθέν. Ita etiã lib. 7. Metho. de intemperierum uentris curatione ait se omnẽ de eis Methodum perscripsisse, εἴτε ἰσχὺν ἔχειν, εἴτε καὶ τῇ ἀρτίσει γε αὐτῇ γένοιτο, hoc est, siue in habitum mutatæ sint, siue leuiter tantum hæserint.

Quam Erasistrati sectatores plethoran, hoc est, plenitudinẽ uocant.] Modus est loquendi græcorũ ὃν ὀνομάζουσιν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον πληθώραν, quo ipsum Erasistratũ indicant. Velut etiam xi. Meth. ait οἱ περὶ τὸν ἀριστοτέλη καλοῦσιν ἀντίθεσιν οὐκ ἐναντίωσιν, id est, Aristoteles oppositionem uocat non contrarietatem. Verũ ego Erasistrati sectatores hoc loco uertere malui. Nam contra hos priuatim περὶ φλεβοτομίας scripsit Galenus, & περὶ πλήθους eos uel in primis exagitat: quanquã etiam περὶ φλεβοτομίας contra ipsum adeo Erasistratum scripserit, ut nihil referat utrum accipias, quum sectatores nihil à magistro desciuerint.

Refrigerabis aũt quæcunq; adhibere uoles in aqua uehementer frigida collocata, quæ si non adsit, niuem uasculo circũpones.] Duos refrigerationis medicamentorũ modos hoc loco Galenus docet, per positionẽ uidelicet in aquã frigidam, & per niuis circũ uasculũ appositionẽ, in quorũ penuria, etiã tertiũ postea subdit, expositionẽ sub diuũ per integrã noctẽ, quam Græci significare solent uerbo διαυλιάζειν. Cæterum refrigerandi per niuem modus, ita ut ea uasculo circumponeretur, ut quasi per eã uasa adobruerẽtur, ualde frequens Rhomæ fuit, & per eam nõ solum uina, & aliquos præsertim ex lacte cibos, itemq; fructus, refrigerare solebant, uerũ etiam aquã prius coctã, quam inde decoctã appellabãt. Galenus lib. 7. Methodi. ὧν γοῦν οἷς μὲν ὁ μόνον τὸ πρόσφατον ἔδωκε ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ δὶς χιόνας ἐψυγμένον, ὡς ἂν ῥᾶστα σκυβάζειν ἔθος ἔχουσι, προθερμαίνοντες τὴν κατασκευὴν ὧν αὐτοὶ προσαγορεύουσι δἰηθητὴν. Quo loco interpres Linacer non intellexit, quæ esset quã Romani decoctã appellarẽt. δἰηθητὴν enim biscoctã uertit, quasi hæc uox idem quod δἰεφθὸν significaret, & quasi ex δὶς græca, & ἑψητὸν latina parte composita esset, quod contra grammaticorũ primũ præcepta est, uetantiũ diuersarum linguarũ uoces in compositionẽ unam miscerí, deinde cũ re ipsa pugnat. Nam nullius hic aquæ bis coctæ Galenus mentionẽ facit, sed tantũ eius quæ semel decocta, aut præcalfacta est, ac rursus per niuem refrigerata. δἰηθὴς enim hic latina uox est, hoc est decocta, η. pro latino e. longo, sicut græci in usu habẽt expresso, non ι. uelut exemplaria habent. Vsurpatur etiã apud Athenæũ lib. 3. ὧν τύδις λεχθεῖσιν, inquit, ὁ Ἰώνελλος οἴεται ἔστιν δἰηθητὴν, δεῖν λέγων ἁλμυρὸς λόγος γλυκέσιν ἀποκλύσεσθαι νάμασι. Quod aũt decoctę eiusmodi usus fuerit Romæ Plinius li. 31. cap. 3. ostendit. Neronis principis: inquit, inuentũ est decoquere aquã, uitroq; demissam in niues refrigerare, ita uoluptas frigoris cõtingit sine uitijs niuis. Omnẽ utiq; decoctã utiliorẽ esse conuenit, ita calfactã magis refrigerari subtilissimo inuento. Martial. poeta Apophoretis. Lagena Niuaria. Spoletina bibis uel Marsis condita cellis. Quo tibi decoctæ nobile frigus aquæ? At uero refrigeratio per aquã frigidam tripliciter fieri potest, uel simpliciter ut hic ait in aqua uehementer frigida uasculo collocato, uel ut uas in puteo suspensum aquã contingat, quanquã etiam si non contingat refrigeratio accedat, uel ut etiã aqua destillans se uasi illidat, qui modus efficacissimus existit, uelut Galen. 2. simpliciũ pharmacorum & 8. Methodi palàm docet.

Ego in sexcentis hoc medendi modo usus.] ὧν μυρίων græci dicunt, hoc est,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 347 sur 580

©BIUM

in x. Milib. pro magna & incerta multitudine, prouerbiali schemate, pro quo ego in sexcentis uerti, Nam & hæc forma latinis, similiter ut illa græcis usurpatur. Eodem modo μυρίακις aduerbialiter dicũt, quod nos sexcenties. Terentius tamen milies ꝓ eo uidet̃ dixisse in Eunucho. Narra obsecro. plus milies audiui.

Sic etiam mali punici, & mali cotonei, & mespili.] Græci malum punicum ῥοιὰν appellant, Malum autẽ cotoneum siue cydonium, simpliciter μῆλον, id est, malum uocant, quomodo etiam hoc loco, οὕτω δὲ καὶ ῥοίας, καὶ μήλου, καὶ μεσπίλου habetur, ut generis nomenclatura, species cotoneorum quasi per excellentiã indicetur. atq; id etiam in his quæ ex hoc malo fiunt faciunt. Oleum enim melinũ dicunt ex malis cotoneis, item uinum melinum & maleum siue μηλίτην ex ijsdẽ malis factum, quod tamen etiam Cydonites uocatur.

Nam & incontracta minimeq; arefacta, & decolor ipsorum facies apparet.] Supra eorum qui ex ardore caput dolent, cutem ad primum contactum aridiorem, oculosq; rubros esse dixit, hic itaq; ex frigiditate caput dolentium cõtraria signa facit, faciem uidelicet incontractam, minimeq; arefactam, quam ἀσύμπτωτον Græce dixit. Est enim ἀσύμπτωτον quod non contractum est, neq; præ ariditate considit, opponiturq; τῷ συμπεπτωκότι, itemq; προσπεπτωκότι. Galenus lib. 1. comp. pharm. κατὰ γένη. λυθέντος δὲ τοῦ μηροῦ κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἐν ᾗ τέμνειν αὐτὸν ἐγνώκειν, εὑρέθη προσπεπτωκότα καὶ ξηρὰ καὶ ἄνικμα πάντα, id est, coacta & sedata. Aetius serm. 9. cap. 30. de uua alba arefacta. διδόσθω σταφυλὴ λευκὴ γλυκεῖα συμπεπτωκεῖα μετ' ἄρτου, id est, μαρανθεῖσα. Significat tamen etiam συμπεπτωκὸς quod paratum ac promptũ habemus, & quod nobis obtigit. Idem Aetius eodem loco. πάντα τὰ διδόμενα ὑρέα συμπεπτωκότα ἔστω μέχρι δυοῖν ὥραιν ἐν χειμῶνι μάλιστα, id est, promptas & paratas habere oportet.

Et quandoq; à Raphano uomitus.] Vomitũ cieri per raphanũ sumptũ ante reliquum cibum dicit Diosc. lib. 2. utpote qui hoc modo cibũ eleuet, & ad euomendum protrudat. A reliquo autẽ cibo sumptum, distributionẽ ciborũ in corpus iuuare perhibet, his uerbis εἴτις αὐτὴν ὑπολαμβάνει μᾶλλον συνεργοῦσα τῇ ἀναδόσει, προεσθιομένη δὲ μετεωρίζει τὴν τροφὴν, ἁρμόζει δὲ καὶ τοῖς ἐμεῖν μέλλουσι προεσθιομένη. Verum Galenus lib. 2. de alimentis, se mirari ait tum medicos, tum uulgus, qui raphanos crudos à cœna εὐπεψίας ἕνεκεν id est bonæ concoctionis gratia edunt, quibus uerbis ipsum Dioscoridem, sicut in plerisq; alijs locis notat.

Ex quibus optima in septimo libro huiuscemodi tractationis.] Galenus septẽ libros de comp. pharmacorũ secundũ genera scripsit, & ante hos decem libros de comp. pharm. secundum locos quos iam enarramus, edidit. In quorum septimo hic ait se tradidisse medicamenta Metasyncritica à Methodicis appellata, ea itaq; isthinc petenda sunt. Ratio uero appellationis supra lib. 1. nobis prodita est.

Quin & ipsa brassicę folia calida macerata, capitiq; circũposita ac obligata naturaliter ebrietati resistunt.] Quædam res naturali odio ac discordia dissident, ut eodem etiã loco uiuere ac nasci nolint. Quibusdam rursus eiusmodi amicicia à natura insita est, ut mutuo cohæreãt, cuiusmodi multas Plinius lib. 24. cap. 1. & Constan. Cæsar lib. 15. cap. 1. recenset, atq; hanc rerũ concordiã ac discordiã amiciciamq; & odiũ, pacemq; & bellũ, Græci συμπάθειαν & ἀντιπάθειαν uocant, quomodo etiã hic brassicam φυσικῶς ἀντιπαθεῖν τῇ μέθῃ, Id est, naturaliter ebrietati resistere dixit. Plinius lib. 34. cap. 15. de ferro. A rubigine uindicat̃ cerussa & gypso & liquida pice, hæc est temperatura à Græcis antipathia dicta. Fit aũt naturaliter, quod iuxta nullũ rei temperamentũ neq; simplex neq; compositũ, sed ex naturæ proprietate contingit. Meminit huius contrarietatis brassicæ ad uitem uinumq; ac ebrietatem etiã Plin. lib. 20. cap. 9. itemq; lib. 17. cap. 24. fine, sed eo loco

raphanum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 348 sur 580

©BIUM

raphanũ ex Theophrasto ut apparet uertit, quam brassicã oportuit, uelut etiam alibi indicaui. Sed idem error admissus est & lib.11.cap.32.ubi ex Aristotelis li.5. hist.animal.raphanũ pro brassica dictũ, itidem raphanum reddidit, quam brassicam debuit, uelut ipse Aristot. exponit. Sales aromatũ cõdimentis ad saporẽ edulcati.] Sales cõdimentarij quos hic ἅλας ἡδυσμένους ab aromatũ cõditura appellauit, fiũt ex salis generibus quibusdam, & aromatis atq; seminibus odoris simul tritis ac cõmissis. Tales sunt Theriaci appellati ac descripti à Galeno ad Pisonẽ de theriaca, Verũ corruptissima est de his Galeni lectio, restitui autẽ potest ex Aetij serm.13.cap.97. unde etiã Paulo quis opem ferre possit, qui eos item ad finẽ 7.li. descriptos habet. Tales sunt etiã Sales Iamblicho inscripti, quorũ sæpe mentionẽ facit Paulus. Item Sales Polletis, & sal dodecatheos, quẽ nos duodecumanũ diximus, quorũ compositiones habentur apud Aetium serm.9.cap.24. quanquã hic à XII. deorum magnorũ potentia appellatus esse uideri potest.

Quin & mala Cestiana appellata in urbe Romana.] Mala Cestiana esse Romæ Galeni seculo dicta, quę hodie uulgo poma Arantia appellantur, ex hoc uel maxime mihi persuadeo, quod ea frequenter cum malis punicis Galenus cõiungit tanquã non multũ uiribus & potentia ab illis deficiant, quod certe experientia etiã hodie cognoscere cuiq; datur, quũ punicorũ penuria, Arantia in plerisq; locis in usum ueniãt, ad corroborandum uidelicet os uentris, in quẽ sanè usum etiã hic à Galeno approbantur, sed tamen magis cocta, quo uidelicet per cocturam austerum saporem, & ob eũ nimiam adstringendi uim deponant, quanquã sint etiã in hoc genere quæ penitus dulcia existant. Cæterũ cocturę modũ planè pomis Arantijs aptũ hic tradit, per uaporẽ scilicet ab aqua calida sublatum. Reliquis enim pomorum generibus hæc coctura uix suffecerit, sed uel farina aut fermento oblita assantur, uel in ipsa aqua coquuntur. Quemadmodum contra de punicis negat eorum ullam cocturã fieri Galenus secundo de alimentis, οὐδέποτε δὲ inquit, οὐδ' ὀπτῶνται μετὰ σαυτὸς, οὐδ' ἕψονται δι' ὕδατος, ἢ ἐν ἀτμῷ. Quod uero dixi Galenum Cestiana mala punicis frequenter coniungere, itemq; cotoneis, aliquot locis indicabo.7. Metho. καὶ βολβοὺς ἐσθίειν δίδοντες, ἔτι τε μῆλα κυδώνια, καὶ κεστιανὰ, καὶ ῥοιάς, & 13. Methodi. καὶ τὴν τῶν συφόντων ἐναφεψῆσαι μήλων, ὁποῖα τὰ κυδώνια καὶ στρουθία καλούμενα, καὶ ταῦτα δὲ τὰ πλεονάζοντα κατὰ τὴν ῥωμαίων πόλιν ἀπροσαγορεύουσι κεστιανά. Sic etiã infra lib.6.cap.1.& cap.ultimo πρὸς ἄφθας habet, & lib.9.cap.5.in cõfectione ex fructibus, & plerisq; alijs locis, ex quibus apparet ea poma Romæ fuisse magna copia uelut hodie in Mediolanensiũ ditione uidentur. Verũ Cestianorum appellatio penitus exoleuit, & neq; uulgo neq; apud autores etiã reliqua est. Plinius tamen lib.15.cap.14. ubi de generibus malorũ ait. Ergo habẽt originẽ à Matio Cestioq; & Manlio, &c. uidetur Cestiana à Cestio esse appellata indicare, uelut Matiana à Matio, nam antea dixerat, conditoribus suis æternã memoriam propagasse, tanquã ob egregiũ aliquod in uita factũ. Legitur tamen in uulgatis exemplaribus Gestio pro Cestio. Verum nusquã describit Mali Cestiani figuram, uelut Cotoneorũ & punicorũ atq; aliorũ prodit, Galenus quoq; quũ de alimentis lib.2.de omnibus fructibus diligenter tradat, quale tamen sit Cestianum nõ perhibet, utpote quod, uelut ex supra indicatis locis apparet, tanquam uulgare pomũ ac omnibus notũ reliquit. Ego itaq; Cestianũ itemq; Matianum malum idem esse opinor, à conditoribus ac per insitionẽ propagatoribus diuersis appellationibus acceptis, quanquã utraq; appellatio exoleuerit, & Arantiorum nomen pro eis uulgo successerit, nisi quod Matianorũ nomen Hispanorũ lingua adhuc referre uidetur, qua omniũ pomorũ genera Manzana dicuntur, quanquã non dubitandum esse putem, poma Matiana in poma arantia esse corrupta. Porrò quod quidam punicorum appellationẽ Arantijs tribuunt, & Granata uocãt quæ uere punica sunt, ex Plinio redarguitur, qui lib.13.cap.19.ait. Sed

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 349 sur 580

©BIUM

circa Carthaginem punicum malum cognomine ſibi uendicat, aliqui granatum appellant. Quare idem pomum eſt punicum & Granatum appellatum, at hoc quod Arantium appellatur non longe ab eo uelut dixi, uiribus diuerſum, & propterea in eundem etiam uſum aſſumitur, & quondam Ceſtianum itemq; Matianum appellabatur. Quod itaque Sueton. in Domitiano ſcribit, prandebat ad ſatietatem, ut non temere ſuper cœnam præter Martianum malum, & modicã in ampulla potiunculã ſumeret: Ego de nullo alio pomo accipio, quàm de Arantio hodie appellato, ſiue Matianum, ſiue Martianũ, ut uulgo exẽplaria habent, legaẽ, à Martio menſe ut puto facta denominatione, in quo matureſcũt. Hoc enim uidetur corroborandi ſtomachi gratia ſumpſiſſe. Quòd ſi cui tamen Ceſtiana & Matiana diuerſæ malorum ſpecies uideantur, ex eo quod Columella eodem loco tanquam diuerſa nominat, quanquã Seſtiana, nõ Ceſtiana legantur li. 12. cap. 45. is ſuo ſenſu fruaẽ, ego meas coniecturas pro oraculis nõ prodo.

Abſtinendum uero à glandibus palmarum.] Græcum exemplar habet hic ἀπέχεσθαι δὲ βαλάνων φοινίκων, quaſi diſtinctim ſint tũ glandes, tum palmulæ ſiue palmæ fructus accipiendi, atq; ita exiſtimauit uetus interpres. Verum citra diaſtolen legendum, accipiendiq; palmæ fructus, qui etiam δάκτυλοι appellantur, & compoſita uoce φοινικοβάλανοι, de quibus palàm tradit Dioſcorides, quod capitis dolorem inducant, αἱ δὲ φοινικοβάλανοι inquit συμπικώτεραι τυγχάνουσι τῶν ξηρῶν, λιποθαλαλγεῖς δέ εἰσι, καὶ πλείονες βρωθεῖσαι μεθύσκουσι. Et Plinius 12. cap. 22. Quod relinquitur phœnicobalanus uocatur & nigreſcit. ueſcentesq; inebriat, & de eadem etiam lib. 23. cap. 5. repetit, palma inquit, quæ fert phœnicobalanum probatiſſima in Aegypto, &c. ſed pro phœnicobalanũ, legitur in omnibus exemplaribus myrobalanum, quod falſum eſſe nemo adhuc animaduertit, ex tot quí hũc locum citauerunt. De phœnicobalano enim hæc accipienda, quę palmæ fructus eſt, Myrobalanum enim alia quàm palma arbor fert, nimirum myricę arbori ſimilis, ut Dioſco. lib. 4. tradit. Quin & uerba quæ Plinius eo loco ſubiungit, aluũ & menſes ſiſtit in uino auſtero, Dioſcorides de pœnicobalano lib. 1. habet, πινόμενος σὺν οἴνῳ αὐστηρῷ πρὸς διαῤῥοίαντε & ῥοῶν γυναικείων, quanquã & hoc loco ῥοῶν γυναικείων, falſo menſes reddidit, uelut alibi ſatis declaraui. Idem Plinius lib. 13. cap. 4. ubi palmarum genera recenſet, etiam pateton quoddam ex eis appellari tradit. Tertium inquit ex his genus Pateton nimio liquore abundat, rumpitq; ſe pomi ipſius etiam in ſua matre ebrietas calcatis ſimilis. Sunt itaq; palmæ πατηδὶ quæ ſolem paſſæ diutius, quùm ſint alias nimio liquore refertæ: rumpuntur, ut ob id quaſi calcatæ uideantur, atq; hoc genus ſæpiſſime apud Galenum Aetium & Paulum φοίνικες πατηδὶ, hoc eſt, palmæ paſſæ & quaſi calcatæ appellantur, quomodo etiam σταφυλαὶ πατηθεῖσαι dicuntur Aetio ut alibi indicaui. Galenus Methodi x. καὶ μὴν καὶ τὸ ἀπὸ τῶν φοινίκων ἐπίθεμα τῶν λιπαρῶν, ὀνομάζουσι δ' αὐτὸς πάπτους, ἀγαθὸν φάρμακον. Verum interpres Linacer aut nõ intellexit quæ eſſent πατηδὶ palmulæ, aut certe temere uocẽ uerã & genuinã mutauit, nam pro πάπτους, δακτύλους ſubſtituit. Ita eã uertit. Iam uero quod ex pinguibus ſit palmulis quas δάκτυλος Græce uocãt, ſalutare medicamen eſt. Cæterũ hæc obiter, quod uero huc pertinet, βάλανος φοινίκων hic ſoluta cõpoſitione dixit, q φοινικοβάλανος compoſita uoce appellant. De glandibus aũt uulgaribus, hoc eſt quercinis, eum non hic facere mentionẽ, ex hoc colligere eſt, qd nullus cõſimilis fructus hic cõmeminit, quanquã etiã quod ſequit de ipſis uerũ ſit, qd uidelicet capitis dolorẽ inducãt, experiẽtia itemq; Dioſcoride teſte. Palam etiã ex libro ἀνατρεπτικῶν patet, ubi ſimpliciter legit, φοινίκων δὲ παντελῶς ἀπέχεσθαι, additurq; eadẽ ratio quę hic habetur, nimirum quod proprietatẽ quandam habeãt capitis dolorem inducendi.

Permittendus eſt eis potus ex uinis aquoſis.] de uinorũ aquoſorũ tum quantitate tũ qualitate in potu cõuenienti Gal. li. 7. Meth. docet, ubi etiã horũ generã quę hic habentur mentionẽ facit, ſi cui de ipſis amplius cognoſcere libeat.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 350 sur 580

©BIUM

Et molliũ lanarũ faſciculi aceto & roſaceo conſperſi.] Faſciculũ dixi hoc loco globulũ lanę conuolutũ, quẽ alias etiã lanã conuolutã appellaui. Eſt em ea ſignificatio πλήματος uocis ἀπὸ τ πιλεῖν, hoc eſt à conſtringendo & cõuoluendo appellatæ. idem etiã πῦρμα ἐείς à cõplicando ſiue plicatura dicit, unde & δίπτυχον ῥάκος Galenus x. Meth. dixit bis complicatũ. idem etiã τρόχιον ἐείς non ita longe ante dixit, & infra lib. 3. πλάκα ἐείς. Paulus uero etiã σύμμεμμα ἐξ ἐείων li. 3. ca. 72. Celſus hapſum lanę dicere ſolet, ut lib. 7. ca. 27. cũ multo is oleo perungendus, inducendusq; hapſus lanæ mollis, tepido oleo repletus. Dioſc. li. 1. de amaracino ungẽto. μὴ πρὸς τὰ νοσηρότερα μὴ μυοτρώτα ἢ πιλήμασιν ἀραιῶς βρεχόμενον μὴ ὑπολιβόμενον. Gal. XIII. Metho. τῷ ὅλῳ λίπῳ πολιελαιομμένῳ πιλήματος ἐλαίῳ θερμῷ βεβρεγμένῳ. Idem 8. Metho. πίλημα μετὰ τὴν ὑπόχρισιν ἤτοι θερμοῦ ἢ ἔμψυχρου ἢ βεβρεγμένου μὲν ἐλαίῳ ἢ ὠῷ τὸ ἀψίνθιον ἀπεζεσθη, τὸ πλεῖστον δ' ἐκπεπιεσμένου, ὑπὸ βάλλῃ χρὴ. λάλιον ἢ πηδάκιον μέρος νάρδινου ὑπομελῶς δυσοδμασμένου ἢ ἐκείνῳ δεδιῶντα χρὴ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπολιβέναι τὸ πίλημα. Quo loco interpres Linacer uertit, incingi illi peniculus poſt fomẽtũ debebit, et poſt, ex eo peniculũ eodẽ modo imbutũ uentri incingere. Tanquã uidelicet πίλημα, hoc eſt lana cõuoluta, ſine ut ipſe dixit peniculus, nõ imponendũ & induendũ tantũ ſit, uelut uerba ὑπὸ βάλλῃ et ἐπιλιβέναι indicãt, ſed etiã incingẽdũ. atq; id feciſſe uidet, ꝓpterea qd' græca lexica uocẽ πίλημα, ζώνην et μίτραν interpretant, & quod etiã ipſe Gal. paulò infra de eadẽ lana cõuoluta, hoc eſt, περὶ πιλήματος repetens, ζώνην ipſam appellat, his uerbis μὴ φερόντων ἢ τ καμνόντων τὴν ζώνην, ἢ δι' ἡδονὴν, ἢ τρυφῆς, ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κηρωτὴς ἀντὶ ταυτησὶ, hoc eſt ueluti idẽ interpres uertit. Si uero qui affligitur cinctũ non patit ſiue ob conſuetudinẽ, ſiue delitias cingi recuſet, licet cerato idem efficias. Verũ Galenus neq; per πίλημα neq; per ζώνην, cinctum maxime arctiorẽ indicare uoluit, quẽ ægri aut ex more, aut ob delicias ferre nõ poſſint, ſed ſimplicẽ tantũ impoſitionẽ ac nudã circundationẽ, qua neq; minimũ æger cõſtringatur, ſed ut inhærere tantũ lanę faſciculus poſſit. Quod autẽ dixit: Si uero ægri uel ob cõſuetudinem uel ob delicias, zonã, id eſt, lanę oleo imbutæ circulũ nõ ferãt, id nõ ad cinctũ arctiorẽ reſpiciẽdo dixit, quis em adeo delicatus eſt, ut hũc grauiter ferat, ſi nõ penitus uiolẽter fiat: ſed ad olei ſiue ungẽti impuriorẽ uſum, ſi ita in lana ex eis madẽte adhibeãtur. atq; ob id ſubdit idẽ per ceratũ effici poſſe, utpote qd' per cerę ammixtionẽ ſolidius reddat, eademq; tum olea tũ ungenta cõplecti poſſit, neq; tamen ita corpus fœdare. Nã liquidorũ oleorum itemq; aliarũ illotionũ uſum plericq; auerſantur, & Emplaſtra aut cerata ſibi adhiberi malunt, quod Aetius 8. cap. 16. his uerbis expreſſit. ἐπὶ δὲ ἢ οἱ πολλοὶ τὰς μὲν τ ἐπιχρίσεων δυνάμεις παραιτοῦνται, ἀιροῦνται ἢ τὰς τ ἐμπλάστρων, ἅτε ἰσχυρῶτερων ἀχρηγνομένων ἀποῤῥέουσι, οὔτε ξηραινόμενα περιέχουσι τὸν χρῶτα, σωματῶδες ἂν ἔχη τὰς τοῦ ὄγκου σκληρότητας, quæ uerba ex Galeni lib. 5. huius operis tranſcripſit.

Poſtquam ulceris labia fibulis impoſitis cõſtrinxerimus.] Tres modos adducendi & glutinãdi oras ulcerũ Gal. 3. Meth. tradit, Suturã uidelicet, fibulas, et deligaturã, his uerbis, ἢ γὰρ δέσμῳ ἐκ κύκλῳ περιβαλὼν ἐκ δυοῖν ἀρχῶν, ἢ ῥάψας, ἢ ἀγκτήρας ὑπάγεις, ἥλινα τόσων ἢ πάντα, συνάξεις εἰς ταυτὸ τὰ διηρημμένα. Celſus li. 5. Suturã ſi plaga in molli parte eſt probat, uelut fronte, auricula ima, naſo imò, bucca, palpebra. Si uero in carne uulnus eſt hiatq;, fibulas imponẽdas tradit. Reliquis deligatura per faſciã ſufficit, aut etiã cũ illis ſimul adhibeẽ. Hoc itaq; loco Gal. προαγκιεικάζειν τὰς πτυχὰς τ ἕλκους, hoc eſt ut uerti, poſtq; ulceris labia fibulis impoſitis conſtrinxerimus dixit, uerbo ἀγκιεικάζειν à fibulis, hoc eſt, ἀπὸ τ ἀγκτήρων, facto. Sunt em ἀγκτῆρες, δεσμοὶ quibus oræ uulnerũ ſiue ulcerũ cõtrahuntur, ne latior cicatrix fiat latinis fibulę itẽq; hamuli appellati. Quanquã etiã loci in collo ꝑ quos cõſtrictos ſuffocari cõtingit ἀγκτῆρες Heſychio appellãtur. Verũ Paulus Aegineta li. 4. ca. 1 luctæ genus quo colla mutuo petuntur ad ſtrangulationẽ minandam, ἀγκτῆρες appellaſſe uideri queat. μὴ γυμναζέσθω inquit, ποικίλως, τὰ μὴ ἀφαλλόμενος, τὰ ἢ πλεῖν

©BIUM

ἀγκτῆρσίτε ἡ λιθρύκω χώμλος. Sed minimè gētiũ ſic res ſe habet. Eſt cũ locus ipſe corruptus, & pro ἀγκτῆρσι legendũ eſt ἁλτῆρσι, ut ſit ſentētia, exercitetur aũt uarie, partim ſaltu partim & quidē amplius Halteribus, & follis uſu. Videntur aũt fuiſſe ἁλτῆρες, maſſæ ac moles lapideæ, aut ex metallis cōflatę, anſa ac manubrio addito, quo cōmode leuari poſſent, quales ſunt q̄bus ponderũ loco publice hodie utimur, in ualde ponderoſis rebus ad libram expendendis. Indicat enim Galenus lib. 2. ὑγιεινῶν, exercitiũ per halteres tale fuiſſe, ut orgyæ ſpatio diſſiti halteres in unum locum deponerentur, ita ut à ſtante in medio ipſorũ prono attollerentur, dextera manu à ſiniſtra ſitus, ſiniſtra uero is qui à dextris, atq; ſic in proprium locũ deponerentur, idq; firmato gradu ſæpe & identidem faciebat qui ſic exercebatur. Hunc autē motum obliquas ſpinæ partes magis exercere idem teſtatur. Sed adſcribam ipſa de hac re Galeni uerba. οἱ μὲν καταβάντες ἁλτῆρας ἐν τῷ πρόσθεν διεσῶτας ἀλλήλων ὀργυᾶν, εἶτ' ἐν μέσῳ ἱσάντες ἀμφοῖν ἀναιροῦντες πρὸς τὸ σῶμα, τὸν μὲν δεξιᾶ χεῖρα, τὸν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, τὸν δὲ ἀριστερᾶ, τὸν ἐν τοῖς δεξιοῖς, ἡ ἄνθρις ἑκάτερον ἐς τὴν οἰκείαν ἑκατέρου χώραν, καὶ τοῦτο ποιοῦσιν ἐφεξῆς πολλάκις ἀμειβόμενοι τῇ βάσει, τὰ δὲ πλάγια μέρη τῆς ῥάχεως ἡ κίνησις ἥδε μάλιστα πονεῖ μάλιστ. Idem lib. 5. eiuſdem operis, Halteres inter gymnaſia quibus ſupernæ partes exercentur recenſet. Sic enim ait, βελτίω τὰ ἀπὸ τῶν ἄνω μερῶν γυμνάσια, χειρονομίαι, καὶ ἀκροχειρισμοί, καὶ δίσκων βολαὶ καὶ ἁλτήρων χρῆσις. & lib. 6. his uerbis: γυμνάζεσθαι δὲ γυμνάσια, τὰ ἀπὸ τῶν ἄνω μορίων μᾶλλον, ὁποῖόν ἐστι τὸ, τε ἀπὸ σμικρᾶς σφαίρας, & τὸ ἀπὸ μεγάλης, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν ἁλτήρων. Porrò Martialis poeta quum ait, Halteres agili rotat lacerto: uidetur rotare dixiſſe, quod dextera manu à ſiniſtris ſitus halter leuaretur, & uice uerſa, quanquam idem exercitij genus in apophoretis rideat, inquiens.

Quid pereũt ſtulto fortes haltere lacerti?

Exercet melius uinea foſſa uiros,

Cœlius tamen in lectionibus antiquis, dubium an ex Ariſtotelis quæſtionibus Cyclicis, quarum mentionem facit, & nos copiã non habemus, an aliunde, quod non raro facere ſolet tacito autore, an ex ſuo commento, aut adeo ex Martialis loco iam à me indicato, tradit de halteribus hæc uerba. Figura erat circuli dimidium oblongioris, nec rotundationis abſolutæ, ita prorſum afformabantur, ut manuum inſeri poſſent digiti, ueluti per ſcuti Ochana. Hæc ſanè deſcriptio indicat, neq; ipſum intellexiſſe, qui uſus halterum, aut quod genus exercitij eſſet. Videtur tamen etiam ipſe rei neſcius ſubindicare ſimilem quandam halterum figuram ad maſſas ponderales de quibus dixi, & de quibus Galenum omnino ſentire credo. Hos itaq; halteres etiam Paulus elephantiaco exercitij loco præſcribit, & non ἀγκτῆρας, qui falſo leguntur, de quo obiter cum reliquis non ita temere occurrentibus admonendum duxi. Budæus porrò in annotationibus in pandectas hæc uerba prodidit. Qui autem halmate inquit, id eſt ſaltu certabant, hi halteribus utebantur: ſic enim uocabant plumbeas pilas maſſulas ue, quibus utraque manu ſe librabant, ut certius aſſilirent: Iuuenalis. Et laſſata manu cecidere brachia maſſa, quæ uerba planè indicant neq; ipſum, halterum figuram, aut uſum cognouiſſe. Quomodo enim tantæ moles ſaltatorem iuuarent, & non potius morarentur, quæ uix à ſtante firmato gradu leuantur? & propterea ſanè Galenus loco ſupra citato halteras inter gymnaſia uehemētia recenſuit, & Paulus ſaltum ab halterum uſu penitus ſeiunxit. Neq; ſatisfacit Iuuenalis locus ad hoc oſtendendum ab ipſo citatus. Quare hoc loco opinionem meam proferam, non ægre laturus, imò gratiam habiturus, ſi quis melius doceat. Lucianus in Anacharſi ſiue de gymnaſijs, Soloni hæc fermè uerba tribuit. Quod ſi foſſam inquit Solon, tranſilire opus ſit, aut aliud impedimentum, etiam id ipſum docemus, quando qui ſe ad hoc exercent, halteras in manibus continent. Hos itaque Halteras haud ſcio an non Budæus plumbeas maſſulas acceperit, quibus ſe librarent ad ſaltũ ut certius aſſilirent, Nam Luciani libelli paulò ante mentionē

facit

©BIUM

facit. Verũ ego nõ uideo quomodo ſe quis plumbeis pilis manu utraq; detentis librare poſſit, ut uel expeditius uel certius aſſiliat, aut foſſam aut aliud impedimentũ tranſiliat. Ego itaq; nõ ἅλτηρας eo Luciani loco, ſed ἀλκτῆρας legendũ exiſtimo. Atq; ἀλκτῆρας adminicula auxiliaria accipio, quibus ſuffultus aliquis foſſam tranſilire cõmodius poſſit, cuius generis ſunt haſtæ & cuſpides, paliq; acridicæ & aſſulæ oblongiores, quorũ uſus etiã hodie uulgo ad foſſam ſaltu trãſmittendam eſt receptus. Aut certe ἀλκτῆρες ſunt cuſpides qui ad utrunq; extremum plumbeã pilam annexã habent, quibus etiã num hodie funambuli utũtur, eiſq; per funes extentos inambulantes ſe librant, ac quaſi ſuſtentãt. atq; in hanc opinionẽ inducor à Galeno, qui lib. 2. ὑγιεινῶν inter uelocia gymnaſia recenſet exercitiũ, quod fit per manus æqualiter ꝓductas, citra adminiculorũ auxiliariorũ detentionẽ, ita ut motus ipſarũ ad denſitatẽ ſimulq; uelocitatẽ tendat, ſiue quis in pugnũ contractas, ſiue ſimpliciter ipſas expandere uelit. Sed melius eſt ipſa Galeni audire uerba. νῦν μὲν δὴ νῦν δὲ χερῶν γένεσιν ὀξὺν γυμνάσιον ὁμοίορροπον γυμνάζεσθαι, χωρὶς τ' ἐκατέρας ἀλκτῆρας, ὥσπερ διδόντα τὰς ἰσότητας αὐτῶν εἰς πυκνότητά τε ἅμα καὶ τάχος, εἴτε πὺξ ἐθέλοι τις, εἴτε χωρὶς πυγμῆς ἀναχάσασθαι ἁπλῶς. Quod itaq; Gale. dixit χωρὶς τ' ἐκατέρας ἀλκτῆρας, intelligo citra auxiliariorũ adminiculorũ detentionẽ, cuſpidũ uidelicet in extremis plumbatorũ. Si quis eñ eos ipſos alcteras detineat, nõ minus exerceri poſſet, de quo tamen exercitio, ut noto eo tẽpore nõ meminit Gal. inter multa adeo quæ iſthic recenſet. Hanc igit̃ inter halteras & alcteras differentiam uiſum eſt hoc loco annotare. Sed & illud adijciatur, ἅλτηρας etiã ἀρτῆρας dici liquidis literis λ. & ρ. inuicem ſuccedentibus, ita ut ἀπὸ τ' ἄρδην, id eſt ab eleuãdo, utraq; uox ſit deriuata, uideturq; iuxta hanc originationẽ utraq; uox citra aſpirationẽ eſſe ſcribenda, citra quam etiam ἀλκτῆρες ſcribuntur, ἀπὸ τ' ἄλκειν, id eſt, quod auxilio ſint ad ſaltũ faciendum. Verum confuſionẽ & rerũ & uocum, inde factã apparet, quod ἅλτηρες, ἀπὸ τ' ἅλλεσθαι deriuati, crediti ſunt: atq; ſic ἅλτηρες ἀντὶ ἀλκτήρων inoleuerũt ac recepti ſunt, & ueri ἅλτηρες tũ nominis ſcriptura, tũ uſu ſuo aboliti ac ignorati. Declarat autẽ hanc rem uel maxime Artemidorus lib. 1. cap. 57. de ſomniorũ interpretatiõe, qui de arteribus ſiue alteribus ſic ait, ἀρτῆρες δὲ καὶ τὰ ἴδια τόπων γυμνάσια, τὸ μὲν παρὸν ἀπραξίαν καὶ πόνους, αὖθις δὲ πράξεις μετὰ ῥᾳστώνης προαγορεύουσιν, ἔστι γοῦν τὸ πιεῖν γυμνάσιον, ὅθεν ἄλλο ἢ παρασκευὴ χερῶν, hoc eſt, uelut in eius uerſione reddidimus, Arteres & gymnaſia ipſorũ propria, in præſens quidem inproſperũ actionũ ſucceſſum, & labores, rurſus aũt actiones cum quiete prædicunt. Eſt enim huiuſmodi exercitiũ nihil aliud quàm manuũ prępa ratio. De Alcteribus aũt ſic eiuſdem libri cap. 59. τὸ δὲ πενταθλεῖν δοκεῖν, ἐπὶ πάντων ἐτήρησε, ἀεὶ δ' ἡμέρας μὲν πρώτους, &c. σημαίνει, πολλάκις δὲ καὶ φροντίδας ὧν τόδε, δηλοῖ τὰ πτώματα τὰ ἐν τῇ ἀλκτηρίᾳ, hoc eſt Quinquertium ſiue pentathlos, hoc eſt, quinq; gymnicorũ certaminũ generibus exerceri, obſeruaui in omnibus primũ quidem peregrinationẽ, &c. ſignificare, Sæpe uero & anxietates & curas ſupra prædicta, ob ſaltus qui alcterũ adminiculo fiunt. Ἀλκτηρίαν hic uſum τῶν ἀλκτήρων dixit, palamq; eſt utroq; loco de diuerſis rebus ac exercitijs ipſum loqui. Sed nunc ad inſtitutũ reuertamur, ubi de hoc ſaltẽ admonuero, alias à ſupradictis eſſe fibulas, quarũ Martialis poeta frequẽter meminit. Infibulandi aũt per eas modum & uſum docet Celſus lib. 7. cap. 25. ferè ut ſuperuacuum. Nullus certe Græcus medicus eius mentionem, quod equidem ſciam, fecit.

Iuxta concarnationis modum curare oportet.] Plagam quæ uſq; ad pelliculam caluariam ambientem penetrat, poſt ipſius pelliculæ diductionem oſſiſq; ſcalpturam, per concarnationis modum curandam eſſe docet, hoc eſt ut ipſe inquit, κατὰ συσάρκωσιν, quod fit per eorum quæ carnem gignunt aridorum inſperſorum

©BIUM

sorum usum. Sic Paulus lib. 6. cap. 7. καὶ τῇ κατὰ συσσάρκωσιν ἀγωγῇ θεραπεύσωμεν, χρώμενοι σαρκωτικοῖς ξηρίοις.

Empiricorũ simili transitione usus, non indicatione dogmaticorũ.] Empirici medici transitione ad simile uelut instrumẽto utebant̃, atq; per eam ab affectu ad affectũ consimilem, idem auxiliũ transferebant, uelut hic à phreniticis & lethargicis Apollonius, acetum rosaceo misceri, ad capitis plagã aut casum transtulit. Ita etiam à loco ad locum simili transitione utebantur, uelut à brachio ad femur, Amplius ab auxilio præcognito ad simile perueniũt, uelut in profluuio uentris, à malo ad mespilum. Verum dogmatici contra naturæ perscrutationẽ ut necessariam præceperunt, tũ in curando corpore, tum in caussis omnibus cognoscendis, quibus quotidie corpus ipsum sanius aut ægrius redditur, atque ultra hæc aeris, aquarum, regionum, studiorum, ciborum, potuum, consuetudinumq; naturam medico perspectam esse uolunt, quæ omnia Apollonius hoc loco uelut Empiricus reliquit.

Per symptomatum concursus syndromas ab ipsis appellatos.] Symptomata accessiones seu accessoria mala sunt quæ ad iustum morbum συμπίπτουσιν, hoc est accedunt. Sunt autẽ hæc duplicia: Quædam enim actiones lædunt quæ tum συμπτώματα, tum πάθη appellantur. quædã uero actiones non lædunt, uelut pallor & tumor, quæ symptomata quidem uocare licet, uerum in sanis appellantur συμβεβηκότα, in ægris autem συμπτώματα. Sunt autem eadem etiã πάθη, itemq; διαθέσεις, & in hoc à prioribus differunt, quod illæ διαθέσεις non sunt, & propterea curam non requirunt, sicut etiam neq; curationis indicationẽ faciunt. actionem enim læsam nemo curat, sed ipsum affectum, & propterea πάθη quidẽ ἑπόμενα & ἐξαίρετα appellant̃, quæ ut latini ab affectibus quæ διαθέσεις græcis sunt, distinguamus, iam uitia, iam passiones, iam mala appellare solemus. atq; hæc est summa omniũ quæ Galenus in primo & secundo Methodi contra Thessalũ & reliquos Methodicos de differentia πάθων καὶ διαθέσεων καὶ νοσημάτων, hoc est uitiorum, affectuũ & morborum habet, quanquã etiam ὅτι τὸ πάθος ὄνομα κατὰ τοῦ νοσήματος ἐπιφέρουσιν οἱ παλαιοὶ ad finem isthic Galenus addat. Horũ itaq; symptomatũ concursum Empirici syndromas appellãt, uelut hic Galenus habet, itemq; 2. Meth. οὕτω γὰρ inquit ἀξιοῦσιν ὀνομάζειν αὐτὸ τὸ τῶν συμπτωμάτων ἄθροισμα. Quod autem dixi latinos item distinguere ac uitare ne πάθη affectus siue affectiones dicant, tam frequens est apud Pliniũ ut certos locos indicare nõ sit opus. Testiũ enim uitia, & uirilium ac genitalium mala, nihil aliud quàm αἰδοίων πάθη existũt. Quin & quæ desideria ab eodem dicuntur, πάθη esse uidentur, ueluti lib. 22. cap. 24. de melle inquit: faucibus, tonsillis, anginę omnibusq; oris desiderijs utilissimum, nisi quis malit pro διαθέσεσι, desideria dicta esse. Verũ quum ueteres etiam πάθος, ut ipse Galenus ait, νόσημα dixerint, non magnopere deliquerit, qui etiã τὰ πάθη affectus seu affectiones uerterit. à quo facto neq; nimium in hoc opere uertendo abhorruimus, quũ ea distinctio, quam Galenus in primo & secundo Methodi tradit, eò saltẽ spectare uideatur, ut intelligamus πάθος maxime quod ipse ἐξαίρετον appellat, & quod actionẽ lædit, curationem non expetere, neq; indicare, sed διάθεσιν quæ proprie affectus appellatur. Nam illam ipsam distinctionem neq; ipse Galenus perpetuo obseruauit, sicut neq; illam de qua paulò superius dixi, quod συμβεβηκότα in sanis appellent̃, quæ in ægris συμπτώματα. Nam subinde inter se cõfundit, uelut in libris de dyspnœa uidere est. In principio aũt huius operis qd̃ enarramus, sic ait, ὅτι μὲν οὐ μόνον τὸ θεραπευόμενον πάθος ἐνδείκνυτο τὴν θεραπείαν, quod cõtra hoc est quod 2. Meth. dixit, καὶ τὴν ἔνδειξίν γε τῆς θεραπείας οὐκ ἐκ τῶν φαινομένων λαμβάνεις συμπτωμάτων, &c. Quare palàm est etiã isthic ipsum

τὴν

©BIUM

τὴν διάθεσιν καὶ τὸ νόσημα ueterum more πάθος dixisse, sicut nos quũ affectũ uertimus uocem πάθος, facimus: quod ipsum etiam Gal. 1. de locis affectis testatur.

Vngento Mendesio caput illine.] Mendesium ungentũ quo modo fieret docet Dioscorides & Paulus. Meminit eius etiã Plinius. Mendesiũ dictũ est, quod in præfectura Mendesiorum in Aegypto inuentum esset, & laudatissimum fieret, atq; hoc est quod Paulus lib. 7. cap. 18. ait. εἴρηται διὰ τὸ ἐν αἰγύπτῳ εὑρεῖσθαι ἔνθα καὶ ὁ μένδης τρέφεται. Id est, dictũ est Mendesium, propterea quod in Aegypto inuentum sit ubi etiam Mendes nutritur. Quanquam ego pro τρέφεται legendum putem σέβεται, id est colitur. Est autem Mendes hircus, itemq; Pan deus, Aegyptia uoce ac lingua uocatus, quem hirci effigie Mendesij uenerabãtur, ut etiam ipsi inde appellationẽ inuenerint, uelut apparet. Hippocrates porrò uinũ Mendæum sæpe probat, qd'non à Mendesijs in Aegypto, sed Thracię urbe Mendæ appellata nomen inuenit. At uero infra cap. 2. huius libri, Galenus Mendesium etiam Megaleum uocari dicit, utroq; cognomine à Megalo accepto, qui scilicet Mendesius patria fuerit. Sed & Aegyptiũ idem à tota regione appellatum est. Dioscorides Megaleũ suo tempore defecisse dicit, & aliud à Mendesio facit.

Coriandri semen & anethi trita ac melle mixta imponito.] Ita quidem habet exemplar Græcum, λεάνας καὶ μέλιτι μίξας κατάπλασσε. Verũ ineptus uidetur hoc loco mellis usus esse. Suspicor itaq; pro melle omnino oleũ, hoc est pro καὶ μέλιτι legendũ esse καὶ σὺν ἐλαίῳ, maxime quũ neq; in pręcedẽtibus neq; sequẽtibus mellis sit usus, & quũ Galenus in his medicamentis expendendis, nullã mellis mentionem Apollonio factã repetat, sed blitum cũ oleo tritũ, tum huic, tum alijs cõpositionibus ut longe diuersis conferat, blitum humectare ac frigefacere debiliter perhibens, Ricini uero semen & Coriandri ac Melanthij calfacere, nulla penitus facta mentione liquorum, qui his ammiscentur, quum tamen hos etiam diuersos Apollonius tradiderit, utpote qui Ricini semen ex aqua tritum imponi iusserit, Melanthium autem ex oleo, Coriandrum uero & anethum ex melle, si tamen hæc est uera lectio, & nõ potius pro melle oleum iuxta meã suspitionem substituendum. Vetus interpres oleum & mel, ambo mixta habet.

Vtcunq; enim doleant longe minor ipsorum dolor est quàm eorum qui coli, aut auris, aut oculi, aut dentis dolore uexantur.] Differentiam quandam dolorum magnitudinis iuxta locos ipsos in quibus contingunt facit, Coli dolorem omnibus præferens, mox auris, deinde oculi, post dentis dolores, ut longe maiores quàm capitis dolor est ostendens, addito etiam signo, Nimirum quod nemo capitis dolore affectus, ex animi deliquio mortuus sit, aut seipsum peremerit, quod in coli dolore quosdam fecisse constat. Verum de hac re etiam Plinij uerba adscribam, quæ ipse ex ueterũ & auorum iudicio protulit lib. 25. cap. 3. Qui grauissimi ex his sint discernere, stultitia prope uideri potest, quum suus cuiq; ad præsens quisque atrocissimus uideatur. Et de hoc tamen indicauere aui experimento, asperrimos cruciatus esse calculorum à stillicidio uesicæ, proximum stomachi, tertium eorum qui capite doleant, non ob alios ferè morte conscita. His uerbis Plinius ob calculi cruciatum, itemq; stomachi, ac capitis dolorem, quosdam sibi mortem consciuisse perhibet, quod ipsum ob capitis dolorem unquam factum esse Galenus negat, sicut neq; temere quenquam ex eo in animi deliquium delapsum esse, quod ipsum uerisimilius est accidere his qui stomachi dolore afficiuntur. Verum Plinius ad omnes capitis morbos, uelut phrenitin, Maniã, ac delyrium respexisse uidetur, Galenus uero ut qui exprofesso medicus, morbos ac dolores distinguat, de simplici capitis dolore dixit, ex quacunque tandem causa oborto.

Alui

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 355 sur 580

©BIUM

Alui solutio.] Duplex hic lectio esse potest, aut κοιλίας ἔκλυσις, id est, alui solutio uelut reddidi, aut κοιλίας ἔκκλυσις, id est, alui elotio, per quã infusum per clysterem accipiendum est, quod tum κλῦσμα, & ἔκκλυσμα, & κλυσμὸς, ab eluendo tum ἔγκλυσμα & ἔνεμα ab infundendo græci medici appellant, Latini infusa dicunt, quomodo etiã alias uertimus, Aliquando autẽ ipsum instrumentum τὸν κλυστῆρα adhibendum dicentes, eandem rem uolunt, uerum improprie loquuntur qui clystere infundi dicunt, quũ per clysterem infusionẽ fieri recte dicamus, neq; aliter apud latinos autores reperias, nisi mendosi sint loci, quod ego credere malo, quàm quod Plinius ipse aliquoties sic scripserit. Galenus τὴν διὰ κλυστῆρος κένωσιν, & τὸ διὰ κλυστῆρος ἔνεμα dicere solet, & πολὺ ἐν τῷ τοιούτῳ κλυστῆρι κεῖται ἢ ἐστὶν, id est, multum in huiusmodi clysteri situm est.

Pleriq; autẽ ex his qui eiusmodi tractant, non ut ipsi sapientes in his euadant, sed ut uulgo tales uideantur, studio habent.] Nondum erant adhuc Galeni seculo eiusmodi studiorũ laruæ quibus hodie omnia literaria gymnasia sunt deformata, & tamen quid aptius dici à quopiam possit in has ipsas, quàm quod Galenus hic dixit, ut tum quoq; quosdã eius generis fuisse appareat, qui uideri quàm esse docti maluerint, sed longe infeliciores his qui hodie in scholis, in urbibus, ac principum aulis regnant medicis. Illi enim uulgi tantum opinione sibi placebãt, his etiam uniuersitatum ut uocant, autoritas accedit, atq; homines facie tantũ, alias cumani asini, leonis pelle induuntur, apponitur etiam mitra quæ tegat Midæ aures, atq; anulus uirtutis quondam insigne, bestiæ inditur, quæ nullã rationalem artem attigit, ac neq; primas quidem disciplinas gustarit. Hac specie progrediuntur, Cumanos adeunt, quorũ utinã tam angusta sit quàm quondam fuit ditio, & non quoquo uersus colonos à se emisisset, coloniasq; condidisset, à quibus eiusmodi aduenæ splendide ob animorum similitudinem, aut quod alias uerum leonẽ non noscant, excepti, in alto throno collocantur, atq; ἐν κριομετώποις uel ut uulgatũ exemplar habet, ἐν κριομύξοις ἀνδράσι, sic enim Galenus ex Cercida poeta uetusto citat, residẽt. Sed rident tamẽ hæc boni & docti medici, itemq; alij sapientes uiri: ut sunt ridicula quidem, sed tamen potius ob nocentissimã imposturam miseranda: qui sciunt futurum ut aliquando detracta leonina, asinus omnibus cõspicuus fiat, & quẽ neq; ipsi Cumani apud se tolerare possint. Quæ res à natura aptos ingeniososq; adolescentes animare debet, ut strenue à primis mox disciplinis perceptis, ad rationales artes & præcipue medicinam contendant. futurum enim aliquando ut exulent asini, ac ueri regnent leones, non quibus leonina ex fauore, aut pecunia empta cõtigit, sed qui optimarum disciplinarum studio, ac mox splendida doctrina publice proposita, ostenderũt se tales reuera esse qui morbis mederi & possint, & non temere aut frustra gestiant ac uelint, ac propterea nullo uulgari honore pro tantis studijs satis magno cohonestari mereantur, sed ipsam uirtutem sibi semper pulcherrimã mercedem ferãt, quã mercede soli mali & indocti non sunt digni, ut quam neq; intelligant, neq; ullo loco habeant aut ponant. At uero quod Galenum ex Cercida poeta comico ut apparet uetusto, adeo ut etiam nomen ipsius in totum perierit, citare dixi, id VI. Methodi est, ubi de Thessali Methodici ignari ac arrogãtis: solent enim hæc uitia cõiuncta esse: fastu ac superbia, hæc uerba refert, ταῦθ' εὑρίσκει μὲν ἡ ἀληθὴς μέθοδος, ἀπεσφραγίζετο δὲ ἡ πεῖρα. θεσσαλὸς δὲ ἁμὰ τοῖς ἑαυτοῦ σοφισταῖς ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου καθήμενος ἐν κριομύξοις ἀνδράσιν, ὡς ὁ κερκιδίας φησίν, εὐδοκιμήσει κατασκευάζων τῷ λόγῳ παντὸς ἕλκους προσφάτου τὴν αὐτὴν εἶναι θεραπείαν, οὐδεμίαν ἐνδείξιν ἐκ τῆς τοῦ μορίου φύσεως λαμβάνουσαν. Quem locum Linacer interpres non intellectum reliquit, græca enim uerba præter interpretis fidem, in latinum contextum transtulit, neq; eorũ

sensum

©BIUM

ſenſum,quod par erat facere,explicuit.Eſt autem locus ipſe ſatis obſcurus,& qui ex Cercida poeta,qui unà cũ ſcriptis & nomine perijt, intelligi non poſſit,quem ſanè ego ſic interpretandum exiſtimo,Hęc inuenit quidem uera Methodus,ob/ſignat autem experientia. Theſſalus uero unà cum ſuis ſophiſtis in alto throno deſidens inter arietinæ frontis uiros, uelut Cercidas ait, magni nominis fiet, ob id quod longo ſermone adſtruat, omnis ulceris recentis eandem curationẽ eſſe, quæ nullam indicationẽ ex particulæ natura ſumat.Puto enim pro ἐν κριομύξοις ἀνδράσι, legendum eſſe ἐν κριομετώποις ἀνδράσι, quos arietinæ frontis interpre/teris.Eſt enim κριοῦ μέτωπον promontorũ Scythiæ,inde appellatum,quod quie/ſcentem illic Phryxum, de Barbarorum eò cum armis conſcendentium ac Phry/xum adoriri uolentium aduentu, Aries quo Phryxus in Colchidem uectus eſt, ex proſpectu eos cõtuitus,humana uſus uoce commonefecit ac excitauit, uelut Parthenius in libro de fluminibus tradit, qui nuper ex officina Frobeniana edi/tus,Plutarcho tamen falsò inſcriptus eſt. Vt autem Parthenij eſſe credam, facit ipſe libri ſtilus qui Plutarchum non refert,ſed uehementer ei ſimilis eſt, quo Par/thenius in eo libello utitur,qui περὶ ἐρωτικῶν παθημάτων inſcribitur,qui ex eadem officina ante trienniũ græcè unà cum noſtra uerſione latina editus eſt, Cui con/iecturæ accedit,quod hoc genus argumenti multos libros ipſum Partheniũ ſcri/pſiſſe conſtat,fuitq; facilis error alicui,ex obliteratis literis πλοτάρχο pro παρθενίο ſubſtituere. Quanquam & ad marginem manu ſcripti codicis hæc uerba adſcri/pta indicant,nõ recentem ſuppoſitionẽ eſſe,ψευδεπίγραφον τοῦτο, πόρρω γὰρ ἦν πλου/τάρχου μεγαλοφυίας,ἥτε διάνοια καὶ ἡ φράσις, εἰ μὴ ἕτερόν τινα πλούταρχον. Verum ut ad κριοῦ μέτωπον redeamus,Eſt & aliud promontorium Cretę eiuſdem nominis,de quo hæc Arietis fabula nõ fertur. At uero ab illo κριομέτωποι ἄνδρες dicti uiden/tur,qui dura & arietina fronte omnibus contra ſentientibus ſe opponunt,ad con ceptæ ſemel opinionis defenſionẽ,quod Theſſalũ eiuſq; ſocios,quos aliquando etiã Theſſalicos aſinos appellat,Galen. facere perhibet hoc loco,ubi ipſos inter arietinæ frõtis ſui ſimiles uidelicet uiros deſidere ait.Nam & alias græcis prouer bio πρὸς κριὸν μέτωπον πρόσκρουσιν dicuntur,qui cum eiuſmodi pertinacibus ac im/pudentibus ſophiſtis,ueris rationibus,ac argumentis probabilibus contendunt, nimirum arietina fronte illis ſe opponentibus caput offendentes.Neq; refert ſiue de ueri arietis fronte, ſiue promontorio inde appellato κριὸς μέτωπον intelligas, quum ad neutrum tutum ſit impingere.Atq; hanc meam cõiecturam de hoc Ga/leni loco hic obiter explicare uolui.Cęterum non ita ineptus ſenſus etiam ex κριο/μύξοις ἀνδράσιν erui queat,Sonat etenim κριόμυξος per υ.in penultima ſcriptum, Arietinum mucũ,ut ſint κριόμυξοι ἄνδρες arietino muco oppleti: Eſt enim aries animal pituitoſum ac ſtupidum:quod non alio utiq; ſenſu accipi poteſt, neq; alia dicti argutia,ſiue alluſione, à Cercida poeta eſt uſurpatum, quàm ut mentis he/betudinem & proinde ſtoliditatẽ hac uoce exprobratam uelit,quando ſanè alias eiuſmodi homines naſturtium edere,aut anticyras nauigare prouerbialiter iube mus,quo uidelicet nares ipſorum ac cerebrum,muco per naſturtium liberentur, & per ueratrum anticyræ purgentur, quo animi eorum uegetiores reddantur, ac ſenſus excitentur.& ſi hanc ſententiam ſequi uelis, ἐν κεριομύξοις ἀνδράσι, non ad καθήμενος, ſed ad uerbum ὑποδοκιμάσει referendum erit, ut accipiamus Theſſa lum cum ſocijs in alto throno deſidentem, apud ſtupidos homines celebrem fu/turũ,&c.Quod ſi uero ἐν κεριομίξοις per ι. in penultima legere libeat, ut κεριόμιξος ſit ex ariete mixtus, Ratio compoſitionis hoc prohibere uidetur, quæ κριόμικτος potius q̃ κριόμιξος dixerit, Quod ſi tamen legeretur ἐν κεριομίξοις uel κεριομίκτοις ἀνδράσι,ſignificationem exhibeat, Theſſalum cum ſocijs inter ſemiarietes uiros

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 357 sur 580

©BIUM

deſidere,aut etiam in pretio eſſe.atq; ita Cercidas nouo cõpoſito uocabulo, homines ſemibrutos & pecuina mente præditos, attamen feroces & peruicaces, κεκομήκοτας ἀνδρας apellaſſe uideri queat,quã lectionem & ſententiam ſi quis præ ſuperioribus eligat, uelut etiã uetus Interpres feciſſe uidetur,non repugno.Ego obiter tantum ut dixi,de hoc loco ut non bona fide ab interprete relicto,ſtudioſos Galeni cõmonefacere uolui. Eſt autem dimeter Iambicus,aut octometri hemiſtichium,quocunq; modo legas.

Quemadmodum alij in ſuffuſorum ſymptomata ob huiuſmodi humores incidunt.] Non ſolum capitis dolor ex humoribus in ſtomacho malignos uapores excitantibus oboritur,ſed etiam ſuffuſionis ſymptoma ſiue acceſſio quibuſdam inde contingit, quo oculorum acies per ſuffuſionis uehementiam obfuſcatur, Is enim ὑποχύσεως eſt effectus,ut infra lib. 4.amplius audiemus.

Modicum panem eis præbebimus circa tertiam aut quartam horam.] Horæ ueteribus duplices in uſu fuerunt, atq; hæ ex mathematica diſciplina ordinatæ. Aequinoctiales ſiue æquidiales quæ græcis ἰσημερινὰι,ex quorũ uiginti quatuor numero dies naturalis conſtituitur, duodecim à ſolis exortu uſq; in occaſum, & ob occaſu rurſus totidem uſq; ad exortum matutinum,æquali ſpacio diſtãtibus, connumeratis, ita ut uigeſima quarta diei pars hora ſit una, atq; hoc ex æquinoctialis motu,in quo ſingulis ſignis binæ horæ aſſignantur, ita ut quindecim gradus per unam horam conficiantur. Verum hæ horæ tantum per æquinoctium utrumq; durabant,& hoc modo accipiendæ ſunt æquinoctiales horæ tum apud Græcos,tum apud Latinos ſcriptores,ut Galen.7.Meth.σύμμετρον δὲ ἀπὸ τῶν πρώτων λουτρῶν πρὸς τὸ δεύτερον, ὥρῶν ἰσημερινῶν πεπάρων ἢ ὀγδόης χρόνον. Indicat enim his uerbis tempus horarum quatuor aut quinq; æquinoctialiũ ſiue æqualiũ, etiam ſi extra æquinoctij tempus æger ſit balneandus. Extra autem tempus æquinoctij,Inęquales horæ diſtinguebant tum noctem tum diem,Ita ut utraq; in duodecim horas diuideretur, ſed omnino inæqualiter, iuxta dierum ac noctium incrementum,Nam ſiue dies prolongaretur ſiue nox,omnino tamen XII.horæ ſingulis aſſignabãtur, neceſſariò ob temporis rationem inæquales, Sic ut quantum brumalibus diurnis demeretur, tantum nocturnis accederet, & quantum ſolſtitialibus æſtiuis diurnis adderetur, tantum ijſdem nocturnis demeretur. Hæ autem horæ χρονικαὶ & καιρικὰι,hoc eſt,temporales appellabantur, atq; hoc modo etiam ſolarijs atq; horologijs diſtinctæ proponebantur. Cæterum quoties ſine determinatione de horis apud autores fit mentio, inæquales & tẽporales intelligendæ ſunt,uelut apud Galenũ 3.Meth.quum ait. τὸν κοινὸν γυμνασικὸν ἀρξάμενον πυρέτῳ ὥρας πρώτης ἢ νυκτὸς, ἐθεασάμεθα ἤδη τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὥρας τρίτης. & hoc adeò quem iam exponimus loco, quo circa tertiam aut quartam horam diei panem præbere iubet, à ſolis uidelicet emerſu numerandi exordio facto,Nõ uelut hodie ſolemus,quibus tertia aut quarta hora à media nocte & meridie incipiendo numeratur.atq; illo modo etiam apud Plinijũ undecima, diei penultima accipienda eſt,libro 2.cap. 25.ubi ait de ſidere crinito. Id oriebatur circa undecimã horã diei clarumq; & omnibus terris conſpicuũ fuit.Neq; enim de undecima hora diei,iuxta noſtrũ hodiernũ horologiũ intelligendũ eſt,quę eſt quinta diei,quum ſexta diei ipſa meridies apud ueteres fuerit. At uero quũ ὥραν ἰσημερινὴν dicũt Græci ſimpliciter tempus per horã indicant æquinoctiale, quomodo etiã ὥρα χειμῶνος pro tẽpore hyemali,& ὥρα θέρους pro æſtate dicitur. Accipitur aũt ſæpenumero hora etiã pro die, quo modo frequẽtius à medicis græcis Galeno & Aetio uſurpatur,q; ut uno aut altero loco adſcripto oſtendere libeat. Sed & Ciceronẽ in Verrẽ horas pro dieb. uſurpaſſe,Aſconius Pedianus annotauit.

Quorum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 358 sur 580

©BIUM

Quorum optimum remedium eſt ex aloe pharmacũ, quod aliqui picram, aliqui hierã appellant.] Hæc deſcriptio uidetur eſſe, ex qua tum ſimplex, tum compoſita hiera, quæ hodieq; in pharmacopolijs extant, excerpta & confecta uidetur, ſed pluribus ſimplicibus additis, & pondere omniũ imminuto, itemq; doſi. Ego hanc Galeni deſcriptionem uehementer probo, atq; aliquando hoc modo præparatã in uſu habeo. Aetius ſerm. 9. cap. 10. penitus eandem prodit, & ex Galeno ut fatetur, trãſcripſit, addita etiam alia Themiſonis paululum ab ea uariãte. Et meo iudicio conſultius feciſſent barbari Arabes medici, ſi nihil de hac atque alijs immutaſſent. Referuntur autem omnes hierarum deſcriptiones infra huius operis libro octauo.

Præſtat autem & Carpeſium pro Aſaro conijcere.] Carpeſium eſſe cubebas ſatis nota hodie pharmacopolijs ſemina, Serapio, Auicenna atq; Arabes omnes cõſtanter affirmant, atq; ita etiam uetus Interpres hoc loco conuertit, Verum iuxta Carpeſij apud Galenum deſcriptionem longe alia res eſt καρπήσιον à cubebis Arabum appellatis. Pro cinamomo enim Quintum uſurpaſſe illius penuria dicit, ueruntamen non adeò tenuium partium eſſe uelut cinamomũ, Imò etiam ab optima caſia deficere, quã alias duplo pondere pro cinamomo Galenus uſurpare ſolet. Duo autem carpeſij genera ibidem Galen. facit Ponticũ & Laerticum, utriſq; appellationibus à quibuſdã Pamphyliæ montibus in quibus proueniũt deductis Idem etiã. 1. de antidotis facit his uerbis, πλεῖσον ὂν ἐν τῇ σίδῃ τὸ παμφυλίας τὸ καρπήσιον τὸ γυναῖον. λεπτὰ δ' ἐστὶ τὰ κάρφη, παραπλήσια τοῖς ἀκρέμοσι τῶ κινναμώμου, καὶ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι, τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν λαερτικόν, τὸ δὲ ἕτερον ποντικὸν ὀπὸρ καὶ βέλτιόν ἐστιν. ἑκατέρου δὲ ἀπὸ τῆς ὄρεσς ἡ ἐπωνυμία καθ' ὃ φύεται. Vtrinque autem corrupta eſt lectio, Nam hic τὸ πικρὸν pro ποντικὸν, & 7. ſimplicium. pharm. ἐν συρίᾳ pro σίδῃ habetur. Theophraſtus, Dioſcorides ac Plinius nihil de Carpeſio habent, quæ cauſa fuit, cur Serapio ὀξυμυρσίνην apud Dioſcoridem, idem quod καρπήσιον apud Galenum eſſe exiſtimaret, quod ipſum Hermolaus Barbarus, & poſt eum Nicolaus Leonicenus damnauit. Cæterum Galenus hoc loco Carpeſium pro Aſaro, uelut præſtantius conijcere iubet, aut ambo ſimul, unde apparet eandem uirium eſſe. Dioſcorides certe ἄσαρον & φοῦ ambo ἀγρίαν ναρδον uocari tradit. Galenus uero 7. ſimp. phar. de Carpeſio dixit ὅμοιον μὲν ἔσαρχει τῷ καλουμένῳ φῷ, κατάπερ τῇ γεύσιν καὶ τῇ δυνάμιν. Quare patet Aſarum, & phu, & carpeſium eiuſdẽ facultatis eſſe. Porrò carpaſi ſuccus omnino alia res eſt, & letale uenenũ intra corpus acceptus, quanquam pharmacis extra imponẽdis non ineptus ſit, uelut Galen. ſupra lib. 1. cap. 3. ex Archigene ad flauos & criſpos faciendos pilos uſurpauit, & uelut idem 1. de antidotis tradit, circa optimã myrrhã ὀποκάρπασον reperiri aſſerens. τὸ δὲ ὀποκάρπασον inquit, ἀναιρετικόν ἐστι, καὶ πολλὸς κατέπινε τύχῃ ἐν τοῖς ἡμετέρας ζωῆς χρόνοις ἀφθονόντας οἴδα, δι' ἃ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ὀποκάρπασου ἐχόσης σμύρνης, &c. atq; ea gratia apud Dioſcor. lib. 1. & Aet. ſerm. 13. & Paulum lib. 5. inter uenena recenſetur, non ut huius carpeſij ſuccus, ſed apud Paulum falsò καρπησίας pro καρπάσου legitur. Eſt enim καρπησία idem quod carpeſium, uelut Aetius ſerm. 11. cap. 13. uſurpat. Apud Plinium autem lib. 32. cap. 5. fine, ſuccus carpathij pro carpaſi legitur, quemadmodum eodem libro cap. 9. & lib. 28. cap. 10. opocarpathon pro opocarpaſon habetur.

Vt igitur à poſtremo exordiar, opinor ipſum reſinã quæ ſua ſponte emanat dicere.] Archigenes in fine dictionis ſuæ dixerat, aut tale aliquod aliud calfactorium: per quæ uerba dicit ſe Galenus opinari, ipſam reſinam ſua ſponte fluẽtem inſinuare, item capnelæon Cilicíæ, & reliqua quæ ſubiungit. Cæterum capnelæon qualiter in Cilicia fuerit apparatũ quærere aliquis poſſit, & ſuſpicari idem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 359 sur 580

©BIUM

esse καπνέλαιον, cum eo quod Aetius serm.9.cap.44. & serm.12.c.44. καπνισὸν ἔλαιον appellat.priore loco, λάδανον inquit, καὶ σύραικα ἀναλύσας ναρδίνῳ μύρῳ καὶ τῷ καπνισῷ λεγομένῳ ἐλαίῳ, id est,ut ego uerti,oleo suffumigabili appellato dissoluito, Neq; enim aliter uertẽdum uidebatur quàm uelut uox ipsa sonat. καπνισὸν enim suffumigabile est,uelut etiam eodẽ loco πρόχισκος ὑποκαπνισὸς,id est,pastillus suffumigabilis habet. Possit itẽ suspicari quispiã fieri potuisse ut ex Capno, quem fumũ terræ dicimus, oleum in Cilicia paratum sit, quod καπνέλαιον Galenus dixerit, Verum, cur hoc καπνισὸν dicere Aetius maluerit dubium sit, nisi lectio sit mẽdosa,quod tamen mirum sit duobus locis accidisse,aut nisi penitus diuersum sit καπνισὸν ἔλαιον à καπνελαίω. At uero ut hęsitationes illę omnes adimantur Galenus facit,qui lib.3. κατὰ γένη, καπνέλαιον nõ certum olei genus in Cilicia fieri esse scribit, sed resinã quæ sponte profluit, quæ alijs αὐτόῤῥυτος, in Lacedæmone uero πρωτόῤῥυτος dicatur,in Cilicia καπνέλαιον uocari. καὶ τῶν αὐτορρύτων inquit,καλεμένων ῥητίνων ἐγχωρεῖ μιγνύναι,καλοῦσι δ' αὐτὰς οἱ λακεδαιμόνιοι μὴ καὶ τισὶν ἄλλοις χωρίοις πρωτόῤῥυτον. οἱ δὲ κιλικια δ' καπνέλαιον ὀνομάζουσι τὸν τοιοῦτον ῥητίνην. Videtur autem capnelæum,hoc est, oleum fumosum,à fumo quem edit igni admotum, appellatum. Verum καπνισὸν ἔλαιον penitus alia res est, & quomodo fiat, Aetius lib.1.tradit. Legitur autem in græco exemplari hoc loco καισπνέλαιον corrupte,uelut etiam paulò ante corrupte legitur,καὶ τὸ ὃν πέργη σκυβαζομένου ἔρινον, legendum est enim ἴρινον, hoc est, Irinum quod in Pamphyliæ oppido Perga apparabatur,uelut Dioscor.lib.1.testatur,quemadmodũ Styracinum & Amaracinum in Cyzico,ut idem Dioscor.testatur. Porrò Syriacũ ungentum paulò post Comagenũ dici ab Archigene putat,propterea quod ex Syria apportaretur,cuius pars Comagene appellatur,ut utraq; appellatio patria existat. Fiebat autem Comagenũ ex adipe anserino cum cinnamo in uase æreo multa niue obruto, ac rigore gelido macerato, ut Plinius lib.10. cap.22.tradit, aut ut idem lib.29. cap.3. repetit,ex adipe anseris in Comagene Syrię parte cum cinnamo,casia,pipere albo,herba quæ Comagene uocatur,obrutis niue uasis odore iucundo,&c.

Propter infirmitatem uero comprehensiuæ facultatis.] Comprehensiuã facultatem dixi,quã πρόσαλλα Galenus appellat,estq; ea quæ cibos ac potus in uẽtre arcte cõplectitur & obuoluit,quo promptius cõcoquantur, Nam ubi ipsa fuerit infirma, & alias inopia etiã caloris adest, per hanc quidẽ uapores & flatus uentosi generantur, per illam uero partium capitis affectarũ interna capacitas inflatur,ac expletur.

Omnia secundum rationem facienti.] Hic aphorismus Hippocratis est in secũdo aphoris. quinquagesimus secũdus, cuius sententia satis manifesta est, non oportere uidelicet à rationali uia curandorũ morborũ temere digredi ad aliud, quod uel experimento,uel autoritate aliorum cõmendetur, etiamsi nulla utilitas inde consequatur:quod ipsum ut quis faciat,non modicæ scientiæ opus esse Galenus in expositione eius aphorismi ait, simileq; addit affectus ægre concoctilis ad petram,quæ multis guttarum ictibus impetentibus eam uix tandem post longum tempus cauatur.

Acetũ uero repulsoriam simul & attenuatoriã, imò & discussoriam habet facultatẽ, utpote in temperatura à tenuium partium frigiditate exuperatũ.] Quod dixi exuperatũ,in græco est ὑπερατόμενον,quod passiuæ uocis participium est,à uerbo ὑπερατεῖν, exuperare & præcellere,ut Galen.lib.8.simpl.pharm.de aceto itidem loquens,ὄξος inquit, μικτῆς δόσεως ὑπάρχει ψυχρᾶς μὲν θερμῆς,ἀμφοῖν λεπτομερῶν, ὑπερατεῖ δὲ τῆς θερμῆς ἡ ψυχρά.id est,præcellit & exuperat.ὑπερατόμενον autẽ exuperatũ & subiugatũ significat,sicut ὑπερατόμενοι dicuntur qui alicuius imperio subditi

©BIUM

ſubditi ſunt,ac poteſtate eius exuperati. Galeni uerba ſic habent in præſenti loco.τὸ δὲ ὄξος ἀκρουστικήν τε ἅμα καὶ λεπτυντικὴν,ἀλλὰ μὴ διαφορητικὴν ἔχει δύναμιν, ὡς ἂν ἐπικρατούμενον ἐν τῇ κράσει,λεπτομερεῖ ψυχρότητι. Hæc eo libẽtius adſcribo,ut tum eius uerbi,tum ei conſimiliũ,ſed tamen ſignificatione diuerſorũ ſignificatio à ſtudioſis diligenter expendatur,quãdo hac parte magni uiri ſunt decepti. Aliud eſt enim ἀκρατούμενον,id eſt retentũ,ut Aetius 9.cap.35. τὸ χολῶδες μετὰ τὸ ἀθροισμὸν ἀκρατούμενον μεγάλως βλάπτει. hoc eſt bilioſus humor retentus uel ſuppreſſus, à uerbo ἀκρατεῖν quod coerceo ſignificat.Dioſc.lib.4.de ſymphyto petræo,ἡ ἐν Τεροκήλαις ἀκρατεῖ καὶ καταπλασσομένη, hernias coercet cataplaſmatis modo impoſitũ. Eiuſdẽ cũ hoc uerbo ἀκρατέω eſt ſignificationis uerbũ ἐπικρατέω,à quo Galen.11. ſimp.phar. ἐπιληπτικὴν δύναμιν dixit,id eſt,facultatẽ coercẽdæ ac retinẽdę alui, de iure gallinarũ ac gallorũ loquens. ὁ γε μὴν τῆς ἀλεκτοριδίων ἁπλῶς ζωμὸς ἐπικρατητικῆς ἐστι δυνάμεως, ὥσπερ ὁ τῶν παλαιῶν ἀλεκτρυόνων ἰσχνακτικῆς. Vt autẽ ἐπικρατητικῆς uocẽ in Galeno recte legi,atque eo ſenſu accipi credamus,Paulus facit,qui lib.7. hunc Galeni locum quaſi exponit,his uerbis. καὶ ὁ τοῦ παλαιοῦ δὲ ἀλεκτρυόνος ζωμὸς σὺν ἅλσιν ὕδατι πλέονι ἐψηθέντος ἰσχνακτικὸς γίνεται, ὁ δὲ τῆς ἀλεκτοριδίου τἀναντίον ἐπικρατητικός. At uero niſi Pauli uerba palàm declararent, ἐπικρατητικὴν δύναμιν Galenum τῇ ἰσχνακτικῇ oppoſuiſſe,quare hæc in iure galli ueteris plurimum falſi, illa in iure gallinarũ ſimplici exiſtat,dubitarem an ἐπικρατητικῆς uox recte in eo Galeni loco legatur,& potius ἐπικερασικῆς legendum ſuſpicarer,atq; hoc ex Dioſcoride inductus, qui lib.2.palàm ait, Ius gallinæ ſimpliciter præparatũ dari gratia contemperandi uitioſos humores;& in ardore ſtomachi,quanquã locus ipſe corruptus ſit,& τὸ νόσακος pro τῆς ἀλεκτοριδίου legatur.Sic autem legi in Dioſcor. debet. ὁ δὲ ζωμὸς τῆς ἀλεκτοριδίου μάλιστα δίδοται ὠμὴ κράσεως χάριν φαυλοτήτων, καὶ ὕδατι τῶν στόμαχον πυρεμβόντων λιτῶς σκευασθείς. ad quę uerba mox etiam ipſe Dioſcor. uelut Galen.& Paulus, de iure galli antiqui large falſi ſubiungit, quod uidelicet ad alui purgationẽ exhibeatur, ut planè eadẽ res ab omnibus tribus tradi uideatur,quod ſcilicet ius gallinæ ſimplex uim contemperandi uitiatos humores habeat, quod ſanè uerum eſſe ipſum experimentũ teſtatur. Quare merito Galeni ac Pauli locos habemus ſuſpectos, in quibus uim retinendi ac ſiſtendi aluum in gallinæ iure eſſe pronunciauerũt.Quod ſi quis tamẽ de iure pulli gallinacei Dioſcoridem dixiſſe adſtruat, Galenũ uero & Paulum de iure gallinæ,huic probandum erit diuerſam eſſe eorum iuſculorum facultatem.Ego ſanè eandem eſſe,experimento doctus aſſeuerare non dubitem, nimirum acres ac bilioſos humores mitigandi ac contemperandi.Et ſi diuerſæ facultatis eſſent,de pulli iure utiq; Galenus & Paulus non ſiluiſſent.quare hinc adeò palàm fit non τοῦ νόσακος, ſed τῆς ἀλεκτοριδίου apud Dioſcor.legendũ eſſe, utpote quũ idẽ locus ab omnibus tribus tractetur.Et ſanè niſi penitus fallor, Dioſcoridis ſententia uera eſſe mihi uidetur, eandemq; omnino arbitror à Galeno expreſſam eſſe,nimirum ſi ὠμὴ κρασικῆς pro ὑδρικρατητικῆς legatur,Paulum uero ὠμὴ κρατητικῆς legiſſe,atq; ſic Galeni locũ peruertiſſe. Cęterum uelut hoc Galeni loco,ſic etiam 2.de aliment.facul.ubi de uuis paſſis agit,ἐπικρατητικὸν pro ἐπικερασικὸν ſuppoſitũ eſt in his uerbis,τὸ γε μὴν ἐπικρατητικὸν ὑπάρχει ταῖς γλυκείαις ἀεί,καθάπερ καὶ τὸ μετρίως ῥυπτικὸν, ὡς ἀμφοτέρων τῶν δυνάμεων τὰς μικρὰς κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἀμβλυούσῃ δήξεις. Id eſt, Vis contemperandi & uis moderate extergendi,propter has enim uires paruos oris uentris morſus hebetant.Quod ſi tamen ἐπικρατικὸν hoc loco pro ἐπικρατητικὸν,& ſuperiore ἐπικρατικῆς pro ἐπικρατητικῆς legas,utrobiq; uerã & eandem ſententiam habebis.Aeque enim ἐπικρατικὸς ab ἐπικεράννυμι deducitur,ſicut ἐπικερασικὸς,hoc

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 361 sur 580

©BIUM

à κεκέρασαι, à futuro κεράσω, illud à κέκραται, à futuro κράσω. Sic etiã κατακρατικὸς & κατακερασικὸς à κατακεράννυμι. Aetius 9. cap. 37. in fine de lactis potu. οὕτω γὰρ λεπτόμορον, ἅμα κατικὸν & κατακρατικὸν γίνεται τὸ ῥεύματος, id est, sistit ac tẽperat fluxiones. Galen. 12. Meth. de uinis fuluis. ὠφέλει μὴ πῦ ἡ γαστέρα καὶ φλέβας οἱ λιπαροὶ σωφρονοῦντες μᾶλλον, ὅτι καὶ μᾶλλον θερμαίνουσιν, ἐπικερασικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοί. hoc est, tẽperamentũ inducentes. Aetius 11. cap. 19. in cura dysuriæ iubet προφὰς κατακερασι καῖς χρῆσθαι. Galenus 4. ὑγιεινῶν de succo alicæ, ὀπὸς μὲν ὢν ὁτὶ, καὶ διὰ τοῦτο θᾶλλον χυμίας ὠμοκρατικὸς. Habetur tamen in uulgato exemplari ὠμοκερατικὸς. Sed sufficiunt hi loci ad harum uocum significationem discernendam. Declarat autẽ manifeste quid ἐπίκρασις significet Galenus 9. Meth. ubi in contrarijs indicationibus paulatim uitiatum humorem euacuare, & bonum uicissim paulatim apponere docet, his uerbis. χρὴ γὰρ διαλυόντι μὲν τὰς ποιώτας ὑπαντιώσης τῆ ὑπολείψεως, κατὰ βραχὺ μὲν ἐκκενοῦν τὸ μοχθηρὸν, καὶ βραχὺ δ' αὖτ' αὖθ τὸ χρηστὸν ὑποβάλλειν, καλεῖται ἡ ἐπίκρασις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἡ ποιότης θεραπεία θᾶλλον χυμίας, hoc est, eiusmodi curatio contemperamentum uocatur.

Vltra hoc quod non solum ea quæ circa uentrem & Mesareũ sunt euacuat.] Mesaræum membrana est ex uenis, arterijs, ac neruis cõtexta, per cuius uasa ex uentriculo in hepar alimenti distributio contingit. Idem etiã μεσεντέριον appellatur à situ uidelicet inter uentrem intestinaq; ac ipsum hepar medio, uelut in anatomicis lib. 6. Galenus tradit. Vasa aũt tum uenarũ tum arteriarum μεσαραϊκὰ ab eadem mẽbrana dicũtur. Hoc itaq; loco Galenus per ualidũ & fortem clysterem magnã reuulsionẽ, quam ἀντίσπασιν græci uocant, fieri dicit eorũ quæ ad caput feruntur, & per eundem non solum uentrẽ & Mesareũ euacuari, sed etiã ea quæ circa sima hepatis hærent, insinuans scilicet, euacuationẽ ex Mesareo factam gibba hepatis nõ exinanire, eousq; enim ipsum Mesaræũ non protenditur. Hippocrates μεσόκωλον appellauit, partis uocabulo pro toto usus. Est enim μεσόκολον proprie ea pars mesenterij ex qua intestina crassa dependẽt. Neq; tamen altera pars mesenterij unde tenuia intestina pendent, nomen aliquod priuatim habet, ut uidelicet μεσονήσιον uel simili uocabulo appelletur. Totũ uero Mesenteriũ in unũ quoddã spinæ uerticulum, post septũ trãsuersum sub uentrẽ situm, procedit, indeq; ex ligamento neruoso dependet, uelut Galen. in 4. comment. in 6. epidem. Hippoc. declarat in hanc sententiam. τὰ κῶλα ἔχει οἷα κιῶνος, μέχρι μὲν ἧς ἄρτηται ἐκ τῶν μεσοκώλων, ταῦτα δὲ ἐκ νοὸς ἀκρορράχιος, ὑπὸ τὴν γαστέρα.

De his qui ob bilio sum humorem caput dolent.] Ante hunc titulum Galeni exemplar græcũ ab Asclepiade scripta ad dolores capitis auxilia habet, uerum ea ipsa ijsdem penitus uerbis in sequenti capite huius secundi libri secũdo, de cephalæa rursus habentur, atq; à Galeno expenduntur, ac examinantur in quem usum, & qua ratione ab Asclepiade præscripta uideantur, quod ipsum hoc loco facere Galenus neglexit, ut uel ob hoc suspicari libeat, hunc non esse iustum eorum locum, Nam alias temere repeterẽtur in tam breui maxime interstitio, duarum uidelicet paginarũ. Quare hoc loco ea reliquimus: quæ si quis omnino huc referre uelit, per me quidem licebit, ut idem penitus bis legat ac habeat in eodem libro. Galenum sanè non putamus eadem bis tradidisse, quanquam alias nimius in plerisq; uideatur, sed per oscitantiam à quodam bis inserta esse, quod etiam uetus Interpres animaduertit, qui hoc quidem loco ea ipsa conuersa habet, & in sequenti capite præteriuit, sed nos hic præterire maluimus, & sequenti capite ponere, quòd Galenus ea ipsa tunc ut dixi, expendat, quod hoc loco nõ fit, sed nuda tantum Asclepiadę uerba apponuntur.

Illinenda

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 362 sur 580

©BIUM

Illinenda frons paſtillo croceo aut Trigono appellato.] Paſtillorũ & crocei & trigoni deſcriptiones ſunt apud Paulũ lib.7.cap.12.& infrà libro 7.cap.5.alter à croco quem recipit, alter à forma & figura triangulari uidetur appellatus. Habent autem ambo uim dolorem ſedandi, ἀνώδυνον Græci appellant,& ſtuporem inducendi,quam ijdem ναρκωτικὴν & ληθωτικὴν dicunt,ab opij ammixtione,& in hoc uſu Trigonus paſtillus, itemq; qui ex ſeminibus conſtat, ac ab ijſdem ἀπὸ σπερμάτων nomen habet, à Galeno lib.12. Meth. laudatur. ἔστι δὲ inquit, καὶ ἄλλα πολλὰ φαρμακα ἀπὸ τῶν σπερμάτων ὀνομαζόμενα καὶ τρίγωνα, μετριώτερα μὲν εἰς τὸ ἐν τῷ παραχρῆμα ναρκην, ἀκινδυνώτερα δ' εἰς τὸ μέλλον. hoc eſt, Sũt & alia multa medicamenta, ex ſeminibus appellata, itemq; Trigona, moderatiora quidem ad inducendum ſubito ſtuporem, uerum in poſterum periculi minoris. Sed Linacer Interpres τρίγωνα, ex paſtinaca piſce confecta, nulla omnino neceſſitate coactus interpretatus eſt,quũ ſimpliciter dixiſſe Trigona ſatis erat, Verum exiſtimauit hunc paſtillum Trigonũ è paſtinaca piſce cõfici, qui τρύγων Græcis appellatur, & ſi iam hoc etiam ita haberet τρυγώνειον uocari paſtillũ oportebat,non τρίγωνον quod triangularem ſonat.Quod autem ex paſtinaca piſce hic paſtillus non fuerit factus,Pauli uerba de eo adſcribã,ex quibus id patebit.ὁ τρίγωνος. σελίνου σπέρματος, ὑοσκυάμου σπέρματος ἀνὰ δραχ.β. ἀνίσου δραχ.δ. ὀπίου δραχ.γ. ὕδατος λέου. Quod eſt. Trigonis paſtillus componitur. Apij ſeminis, hyoſcyami ſeminis, utriuſque drach. II.aniſi drach.IIII.opij.drach.III.ex aqua terito ac formato. Cæterum ut Linacer τρίγωνον ex paſtinaca piſce confici ſolitũ exiſtimaret,ex eo accidit, quod paſtinaca piſcis uim habeat torporem ac ſtuporem inducendi, In hunc uſum enim Celſus lib.5.cap.9.habet.Et plani piſcis inquit,quem paſtinacã noſtri, τρύγωνα Græci uocant,aculeus torretur,deinde cõteritur,reſinaq; excipitur,quæ denti circũdata, hunc ſoluit. Videtur enim Celſus ob id paſtinacam probare quod ſtuporem inducẽdo,atq; ita compagem laxando, dentem euocet, quod etiam Plinius lib.32.cap.7.ait. Conterit is & cũ elleboro albo illitus dẽtes ſine uexatione extrahit.Quin Aetius quoq; ſerm.13.cap.37.ex quorundã relatione tradit caudã paſtinacæ quæ ictum alicui intulit, ablatam & in quercũ ſuſpẽſam, arborẽ arefacere, percuſſum autẽ ea hominẽ ſanari,atq; id ἀντιπαθείας λόγω euenire.At uero quando in paſtinacæ piſcis mentionem incidimus, obiter locum apud Celſum emendabimus in quo falsò marinę paſtinacæ in potu probãtur.Sic enim legitur apud eum libro 5. cap. 27. aduerſus ictus Italorum ſerpentium. Aduerſus quos, inquit, ſatis proficit herba betonica, uel cantabrica,uel cẽtaurion, uel argemonia, uel trixago, uel perſonina, uel marinæ paſtinacæ ſingulæ binæue tritæ, & cum uino potui datæ,& ſuper uulnus impoſitæ. Hactenus Celſus. Quo loco non eſt marinæ paſtinacæ legendum, ſed ſylueſtris,aut quod magis ſuſpicor: agriæ aut erraticæ, quæ facilius potuere in marinam tranſire, Niſi quis omnino marinam pro ſylueſtri dictam uelit, quomodo etiam lactuca marina ab eodem pro ſylueſtri eſt dicta lib.2. cap.12. quod omnium maxime mihi arridet. Quid enim marinam paſtinacam piſcem uenenum quis in potu ſumat? aut corpori pro remedio admoueat? cuius contactus etiam periculoſus eſt, ut Dioſcor. in 6. Paulus lib. quinto. & Aetius loco ſupra citato produnt. Verum paſtinacam ſylueſtrem in potu ad uenenatorũ animalium ictus ualere, Dioſcor.lib.3.ait ἁρμόζει δὲ πόμασι πρὸς θηρίων λίγματα καὶ πληγὰς, τοὺς δὲ πολαβόντας φασὶ μὴ ἀδικεῖσθαι ὑπὸ θηρίων. Loquitur de ſtaphylino ſylueſtri,quæ latinis paſtinaca eſt.

De dolore capitis per conſenſum.] Supra συμπάθειαν & ἀντιπάθειαν rerũ inter ſe expoſuimus.Hoc autem loco συμπάθεια opponitur τῇ ἰδιοπαθείᾳ,quæ &

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 363 sur 580

©BIUM

ἰδιοπάθεια appellatur. Est enim affectus per συμπάθειαν in aliqua particula corporis, quando in aliqua alia quidem πρώτως & per se est, ad ipsam uero ob uicinitatem, aut connexum & dependentiam, siue cognationem deriuatur. & ob id per consensum capitis dolorem dicimus esse, quo caput alteri alicui parti, aut corpori uelut coafficitur, atq; hic supra recitatis doloribus per primarium capitis affectum πρωτοπάθειαν siue ἰδιοπάθειαν cõtingentibus opponitur. Imò συμπάθεια ad πρωτοπάθειαν uelut umbra ad lumen consequitur.

Et sorbitiones ex alica.] Sorbitiones ex alica maxime lota, quã χόνδρον πλυτὸν appellant, quomodo parãdæ sint, ne uiscositas eius ægros offendat, Galen. lib. 1. de aliment. docet, & Paul. lib. 1. cap. 78. Cõsimilem aũt coquendi modũ perhibet Paulus alicæ, ptisanæ ac bromi eodem loco. Exhibebantur aũt eiusmodi sorbitiones in omnibus morbis acutis, usu adeò uulgari ac omnibus noto, ut Galen. tria Thessalicorũ methodi ignarorũ remedia in morbis acutis esse 13. Meth. prodat. Fomentũ olei calẽtis, sorbitionẽ alicę, & cataplasma ex pane & melle. Cęterũ ut certò discamus alicã esse latinis χόνδρον græcorũ, ex autoribus aliquot locos expẽdemus. Diosc. itaq; lib. 2. de chondro ita tradit, ὁ χόνδρος γίνεται ἢ ἐκ τῆς καλουμένης διικόκκου ζέας, τροφιμώτερος δὲ ὀρύζης καὶ στεινωτικώτερος κοιλίας. Quibus uerbis aperte rem facticiã esse chondrũ perhibet, ex zea duo grana habẽte factã, Neq; discordat ab eo quod 1. de alimentis Galen. tradit, τοῦ γένους τοῦ πυρῶν ἐστιν ὁ χόνδρος, quibus uerbis generis triticei chondrum facit, quod nõ aliud sonat, q̃ ex triticeo genere ipsum fieri. Neq; enim certã & naturalem tritici speciẽ his uerbis chondrum esse dixit, ut quidã intellexerũt, quod ipsum ex eodẽ libro cõsequenter de typhis olyra & zea manifestũ fit, ubi multa alia semina dictis cõsimilia esse ait, quæ tamen eandẽ speciẽ non habeãt, & quædã media inter ordeũ & typhen, quædam inter olyras & typhen, aut inter triticũ & olyrã media esse perhibet, & quædã simplicem appellationem habere: ὥσπερ inquit, ἐν ἰταλίᾳ δὲ οὗ τὸν χόνδρον ποιοῦσι. per quę uerba nihil aliud quàm simpliciter zeam appellatã, ipsum indicare intelligo, ex qua uidelicet chondrũ in Italia faciebãt, uelut etiam Dioscorides dixit. Est enim zea quoq; tritici species, ex qua & tritico mixtã speciem ζεόπυρον ibidem appellari in Bithynia ait, Sicut aliã item cõpositam speciem Cappadoces γυμνόκριθον uocant. Quare iuxta Dios. itemq; Galenũ chondrus ex zea tritici seu frumenti specie fit, quæ hodie per Gallias ac Germanias ubi enascitur Spelta appellatur, in quibusdã etiã Germaniæ locis Tinckel uocatur. Estq; chondrus id quod ex ea decorticata & in grana plura cõtusa, leguminis loco cũ iusculis bubulæ, aliquando etiã lacte, quandoq; uino coctũ edũt, quomodo etiã græcis parare chondrũ in more fuisse existimo, & inde etiam nomen inditũ, χόνδρος enim alias granũ siue grumum significat, Vnde Germani corrupta uoce ex grumis grupen uocant. Fiunt autẽ apud Germanos ubi zea seu spelta non nascitur, eiusmodi grumi ex ferè omnibus frugũ generibus consimiles chondro, qui itidem grupen appellantur, cum additione nominis rei ex qua fiunt, vueytzene grupen ex tritico, gerstene grupen ex ordeo, haberne grupen ex auena siue bromo, atque hoc modo etiam græcos ex frugum generibus omnibus parasse, ex Galeno, Aetio, ac Paulo colligere licet. Galen. enim loco supra citato, ubi de chondro loquitur, uarie ipsum per cocturã parari tradit, Nimirũ ex aqua aliquãdo sola coqui, ac ex uino mulso sumi, (de quo etiã Martialis testatur in Xenijs. Nos alicam, inquit, mulsum poterit tibi mittere diues. Si tibi noluerit mittere diues eme.) aut uino dulci siue etiã adstringente, prout occasio usus exigit. aliquando uero oleo & sale condiri, aceto insuper affuso, quo modo præparatum χονδροπτισσάνης condituram factam

chondrus

χονδρος

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 364 sur 580

©BIUM

factam dicunt, quidam uero ægrum ex χόνδρου πτισσάνης nutritum esse aiunt. Aliqui autem ueterum uelut Diocles & Philotimus πτισσάνην πυρίνην hoc modo paratum chondrum appellant, atque ea gratia chondri nomen apud ueteres in raro usu esse. Hæc Galenus, Ego tamen etiam apud Hippocratē πτισσάνην πυρίνην reperio περὶ παθῶν. ubi ait, ἐὰν δέ τι διδόναι θέλῃς κομιδῆς ἕνεκα, διδόναι χόνδρον ἢ πτισσάνην πυρίνην, &c. Verum ex Galeni uerbis aperte apparet, chondrum nō ex uno frugum genere paratum grecis itemq; Rhomanis ac in Italia esse, sed tamen qui ex zea & ex tritico siue frumento fieret, peculiariter chondrum appellatum. Quod enim chondroptisanam, & ptisanam pyrinen, id est, triticeam a ueteribus chondrum dictum ait, ad nihil aliud spectat, quam quod chondrus instar ptisanæ primum decorticaretur & cōminueretur, atq; postea quoq; eodem ut ptisana modo cōdiretur. Est autē ptisana propria ordei decorticati appellatio, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, hoc est, à pinsendo & decorticādo appellatiōe ducta, quæ tamē ut generalis usurpatur, & si cum alijs frugum generibus copulatur, alia atq; alia ptisanæ genera significantur, uelut χονδροπτισσάνη significat ex zea decorticata ptisanam, quam grupen ex spelta aut tinckel germani appellant. πτισσάνη uero πυρίνη, id est, triticea ptisana, vueytzene grupen significat, Ita ut tum chondrus, tum ptisana generalia nomina esse uideantur omnium frugum siccatarum, decorticatarum, ac in grumos tusarum. Atq; hoc sanè modo alica apud Plinium lib. I. cap. II. etiam generale uocabulum est omnium quemadmodum apud grecos chondrus, cuius uox latinis non est usurpata. Primum enim ait Plinius alica fit ex zea quam semen appellauimus, Tūditur granum eius in pila lignea, Nam lapidis duricia conteritur, Nobilius ut notum est pilo uinctorum pœnali opera. primori inest pyxis ferrea, excussis inde tunicis, iterum ijsdem armamētis nudata conciditur medulla. Ita fiunt alicæ tria genera, Minimum, ac secundarium, grandissimū uero aphærema appellant. hactenus Plinius ostēdit plane eum alicæ parandæ modum, qui & hodie ubiq; Germanis frequētiss. est. Verum ex tribus generibus quæ fieri ex zea ait, Minimum accipio quod in farinam penitus redigitur, Secundariū quod grumosum est, grandissimum uero à quo parum quid detusum est, & tunicæ saltem excussæ, unde etiam ἀφαίρημα à cortice uidelicet siue tunicis ablatis est appellatum. atq; hæc tria genera alicæ ex zea factæ iuxta contusionis magnitudinem distincta sunt. Sunt autem & alia eius genera iuxta materiæ ex qua fit diuersitatem. Sic sequitur in Plinio, Alica adulterina fit maxime è zea quæ in Africa degenerat, &c. & ad finem capitis idem Plinius ait. Alia ratio ubiq; adulterandi: ex tritico candidissima atq; grandissima eligunt grana, & semicocta in ollis postea arefaciunt sole ad initium, rursusq; leniter adspersa molis frangūt &c. Quare ex his Plinij uerbis apparet, Alicam ex zea tum uera, tum degenerāte, itemq; ex tritico fieri, ueluti etiam supra de chondro audiuimus, ut plane græcis idem sit χόνδρος, quæ alica latinis & Plinio appellatur. Cæterū quod Paulus Aegineta lib. I. cap. 78 inter chondrum & alicam distinguit, quantum sanè ego coniectura assequi possum, ob nihil aliud facit, quàm ut certam speciem chondri, & certā itidem alicę demonstret. & chondrum quidem ex tritico factum accipit, quem Galenus chondroptisanam & pyrinen ptisanam dixit, Alicam uero proprie ex zea paratam. Ita enim inquit. τῶν σιτωδῶν ὀνομαζομένων ὁ μὲν χόνδρος τρόφιμός τε καὶ γλίσχρου χυμοῦ γεννητικός, ἀλλ' ὁ μὲν πλυτὸς μοχθηρὸς ἐπείπερ ἑτοίμως παχυνόμενος ἀνεφθος μένει, ἀρείττων δὲ ὁ χυλὸς αὐτοῦ ὅλου καλῶς ἑψηθέντος παραπλησίως πτισσάνη. ὁ δὲ ἄλιξ τὰ μὲν ἄλλα χόνδρῳ παρέοικεν, μᾶλλον δὲ γαστρὸς ἐστὶν ἐφεκτικός. Quod enim bene alere & tenacē succū gignere dicit chondrū, etiam Galen. de eo dixit. quod uero lotus prauus sit, propterea quod facile densetur, & incoctus maneat, & quod meliorē ait

succum

©BIUM

ſuccũ eius, ſi integre probe coquatur, uelut ptiſana, idem Galenus eodem loco, primo uidelicet de alimẽtis, ubi de chondro agit, tradit: ut nõ recte à quibuſdam hoc loco in Paulo πολὺς pro πλυτὸς legatur. Et ob id etiam fallũtur qui Paulum de frugum aliqua ſpecie, hoc eſt, farre hic loqui aiunt, ex qua uidelicet alica, quæ ἄλιξ ab eo latina uſurpata uoce dicitur, paretur. Nam quòd alicam chondro in reliquis ſimilem, niſi quod magis uentrem cohibeat, dicit: non quòd chondrus integrum & naturale ſemen per ſe ſit, alica uero ex eo tuſo paretur, oſtẽdit: ſed magis quod ambo facticia ſint, & alica ex zea ut dixi, chondrus uero ex tritico fiat, & ob id ſimilitudinẽ inter ſe habeant. Alicam uero ob id magis uentrem cohibere credendũ eſt, quod ex zea fiat, quæ uires per omnia medias inter triticum & ordeum habet. Quando uero ordeum in primo ordine refrigerat, & arefacit, triticum autem neq; ſiccet neq; humectet manifeſte, ſed tamen in primo gradu calfaciat, cõſequitur zeam, & ex ea factam alicam, moderate ſiccandi ac refrigerandi facultate prædita eſſe, quæ cauſa eſt cur uentrẽ cohibeat & adſtringat, tametſi ex ſiccatura quoq; ei quid harũ uirium accedat. At uero ut tum chondrum, tum alicam, utraq; facticia eſſe apud Paulum itidem uelut apud Dioſcoridẽ & Galenum credã, facit quod idem Paulus pleriſq; locis ambo, ut cõſimilis uſus ac facultatis cõiungit, uelut lib. 3. cap. 31. ἔσω δὲ σοι ἄρτος πλυτὸς ἐκ ψυχροῦ, ἢ ἄλιξ, ἢ χόνδρος μετάτινος τ' ψυχόντων χυλῶν. & 3. cap. 62. προφὴν δὲ ἀλοτέου χόνδρου πλυτοῦ ἢ ὀξυκράτου, ἢ ὄρυζαν ἢ ἄλικα. Porrò Aetius aliquando cõiunctim χόνδρου ἄλικος dicit, ut ne quis occaſionem habeat, diuerſam rem à chondro alicam putãdi. Sic ſerm. 9. cap. 10. προφὴν δὲ διδόναι χόνδρου ἄλικον μετ' οἴνου λευκοῦ ἢ λεπτοῦ ἢ εὐκράτου. & eodem ſermone cap. 12. ἐνδρύπτειν δὲ ἐν αὐτῷ ψίχας ἢ χόνδρου ἄλικος ἐν αὐτῷ ἐμβλητέον. & eodem ſerm. cap. 29. ἰασάμην οὖν καὶ τὸν ἀφείλαι μὲν κελεύσας τὰ λιωλικὰ βουδάματα, προφῆναι δὲ χόνδρου ἄλικος μετ' ὕδατος θερμοῦ ἐψημένου κύκνων ῥοᾶς σωιεψηθέντων αὐτῶν. Qui locus itidem apud Galenum 10. Methodi legitur, ſed pro χόνδρου ἄλικος, ſimpliciter χόνδρου habetur. Galenus enim latinam appellationem uſurpare uitauit, quod Aetio ex re eſſe uiſum fuit, ut uidelicet utraq; tum græca, tum latina appellatione coniunctis, certius res ipſa indicaretur. Cæterum quemadmodum χόνδρος & χονδροπτισάνη, & πυρίνη πτισάνη ex zea & tritico fiebant, & πτισάνη ſimplex ex ordeo, Sic τράγος ex olyra parabatur, ut Galen. 1. de alimentis ait. πλὴν δὲ ὀλυγρεσάτου ὀλύρας ὅταν ὡς χρὴ πτίσωσι, τ' ὀνομαζομένου τράγου ποιοῦσιν. Et βρόμος ex auena, ut Paulus lib. 1 cap. 78. quum ait παραπλησίως δὲ τῇ πτισάνῃ καὶ ὁ βρόμος καὶ ὁ χόνδρος ἕψεται, oſtẽdit: & oryza ex typhe ut Plin. lib. 18. cap. 10. teſtatur, & ob hanc ſanè facticiam harum rerũ ſimilitudinem Græci dictionarij χόνδρου per τράγου item per ἄλικα exponunt. Sic enim Heſychius ait. χόνδρος τράγος ὅπος καὶ ὁ ἄλιξ. Quanq; Galen. & Paulus, & Plin. etiam, atq; Dioſcorides, natiua ſemina frumentacea, & non facticia, his nominibus prodãt. Tametſi quod Dioſcor. ait, τράγος τὸ σχῆμα μὲν παραπλησίως τῷ χόνδρῳ ἔοικεν, planè exprimat facticiã rem tragum eſſe, ut qui chõdro in figura ſimilis ſit, et ex olyra zeę genere factus, quũ chõdrus ut idẽ, ueluti ſuprà indicaui, ait, ex uera zea fiat. Quod ipſum etiã Plinius ait his uerbis 18. cap. 7. Ptiſanæ cõficiendæ ratio uulgata eſt. Simili modo ex tritici ſemine tragum fit in Campania tantum & Aegypto: Niſi quod ex tritico fieri & non olyra prodat, ut uel ex eo loco appareat confuſiſſimas ſemper fuiſſe frumentaceorum generum appellationes, eandem rem aliis aliter uocãtibus, uelut etiam Galenus primo de alimentis iam ſæpe citato libro oſtẽdit. Porrò quod dixi aliquos exiſtimare apud Galenum & Paulum locis ſuprà citatis, chondrum frumenti & tritici certam ſpeciem & naturalem, nominatimq; far eſſe, & non rem facticiam, falluntur mea quidem opinione, Nam neque his locis aliud quàm facticia

res ab

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 366 sur 580

©BIUM

res ab utrisq, ut ostendi, indicatur, & χόνδρος uox alias apud nullum ueterem, neq Theophrastum, neq Dioclem reperitur, uelut etiam supra ex ipsis Galeni uerbis demonstraui, quos de hac specie silere non par & æquum putandū esset. Quin & ipsum far factitia res est siquidē Archigeni credimus, cuius uerba Aetius serm. 9. cap. 45. recenset, hæc. ὁ δὲ λεγόμενος ῥωμαϊστὶ φὰρ ἐν οἷς τῆς ῥώμης μέρεσι σκυβάζειν ὅτως. σίτου πρὸς ὀλίγου βρέξας ὕδατι καὶ ἀναπάσας βαλὼν πίσσε ὅλμῳ ὡς πιστὸν λῳ. ὅταν δὲ τὸ φλοιὸν ἀφαλλη, ἄρας ξήραινε ἐν ἡλίῳ, εἶτα διαβρίψας χερσὶ μέχρις ἂν καθαρὸν τὸ φλοιοῦ ἀφῇνης τὸ σίτου, ἄλυδε ἀδρόστατα, ὡς γνῶσθαι τὸ λόκκον εἰς δ. ἢ ε. ⁊ φύλαττε ξηρόν. ὧδε ἢ δὴ χρείας ἔψεται ὡς χόνδρος καὶ ἐσθίειν ἀφ' ὑγιαινόντων. ὧδε ἢ τῶν νοσούντων, πτισάνῃ καλῶς σκευάζειν. His uerbis Archigenes far uelut chondrum coqui & in cibo sumi dixit, ex quo uel solo palàm fit far chondrū non esse, sed uicinū ualde utriusq factitiæ rei apparatū esse, ex zea uidelicet & frumēto, ut Plin. quoq testatur qui lib. 18. cap. 7. ait populum Romanū farre tantum ex frumento CCC. annis usum (Quanquā paulò ante dixerat, far in Aegypto olyra conficitur) Vt tum far, tum Tragum pro eadem re dixerit Plin. in eodem capite, Nam sequitur in eo capite, quod suprà citaui, Tragum eadem è tritici semine fieri. Quare etiam inter res ex frumētaceis seminibus factícias mira appellationū cōfusio exístit. At uero quod Plin. alicam inter fruges recēset, uelut lib. 18 cap. 7. Aliqui uerna, milium panicū, lentem, cicer, alicam appellant. Et eodē capite. Tunicæ frumento plures, hordeū maxime nudū & alica, sed præcipue auena, De nullo etiā alio semine, quàm factícia alica intelligendum opinor. Neq mihi probatur quod aliqui alicā his locis apud Plinīū alteram zeæ speciem apud Dioscor. simplicem uidelicet accipiunt, quū id nullis argumētis, neq ullius autoritate probari possit. Verū ut de alica factícia Plinīū dícere opiner, ex eo Plinij loco inducor, lib. 18. cap. 10. ubi ait. Apud Græcos est zea, tradūtq eam ac typhen quū sint degeneres redire ad frumentū, si pistæ serantur, nec protinus sed tertio anno. Quū enim zeam pistam serēdam tradat, quid aliud intelligas quàm alicā quæ pista exístit? uelut suprà ex eodem Plinio ostendi, quo modo fieri potuit etiam ut far factícium sereretur. In summa autē si cui penitus far, chondrus, alica, res factícię, fruges esse, & pro frugibus dictæ apud autores uidentur, pro eis utiq positas putabimus ex quibus omnino fiunt, uelut esse zeam & ipsum triticū siue frumentū ostēdi. atq hæc de chondro & alica in præsens suffecerint, quum quod uolui satis demonstrarim ut opinor, Nimirum chondrū & alicam eandem rem factíciam esse, & nō frumentacea semina naturalia per se. At uero adscribam & chondri faciendi modum ex Cōstantino Cæsare ex libris uiginti quos de agricultura conscripsit, quos nuper nobis Matthæus Aurogallus uetus amicus noster cōmunicauit. Sic enim libro 3. prodit. χονδροῦ ποίησις. ζειὰς πιστέον ⁊ ἐμπλητέον εἰς ζεσὸν ὕδωρ, καὶ σωθεκπιαστέον. ἔπειτα τὰ γύψον λευκὸν κοπτέον, καὶ εἰς λεπτὸν σητέον, ἄμμουτε ἢ λευκοτάτης καὶ λεπροτάτης τὸ πεπαρτὸν σὺν γύψῳ μέρει, ἵνατ' ὀλίγου μικτέον ὧν πιστομένῃ τῇ ζείᾳ ἅμα. σκευαζέσθω δὲ γὰρ τοῖς ἔσω λουτρὰ ἡμέρας, ἵνα μὴ ὀξύσκιπαὶ δὲ ἅπας ἐπιπλοὴ κοσκίνῳ κοσκινευέσθω ἁδρότερῳ. κάλλιστος ὁ πρῶτος συδὲς γίνεται χόνδρος. δεύτερος ὁ ὧν τούτῳ, καὶ ἐλάττων ὁ τρίτος. Cæterū eodem loco & Tragi faciendi modum tradit, itemq ptisanæ in hæc uerba. πρῶτον ποίησις, τὸν ἀλεξάνδρινον λεγόμενον σῖτον βρεκτέον καὶ πιστέον καὶ ξηραντέον ἐν ἡλίῳ θερμῷ, εἶτα ἅμα τὰ αὐτὰ ποιητέον, ἄχρις ὅ οἵτε ὑμένες τοῦ σίτου, καὶ τὸ ἐνῶδες ἀφῇ σῃ, οὕτωτε ξηραντέον καὶ ἀφεθετέον τὸν πρῶτον ἐκ τῆς δυγενοῦς ὀλύρας. πτισανης ποίησις. λειδὴ βραχεῖσα πιστεται καὶ ἡλίῳ ξηραίνεται. εἶτα ἀφίεται ὅτω. πτεμπάπεται δὲ αὖ πὶ τὸ λεπτὸν αὖθι, τρεῖ γ' αὖτις. ἔστι ἡ πτισάνη ὑγροτέρα λαμβανομένη προφιμωτάτη δὲ, ἔσω δὲ τὸ ὕδωρ δεκαπλάσιον τοῦ ὅλου λειβῶν μέρους. καὶ πεται δὲ ἀλῶν ἀβέπλων εἰς αὐτὴν ἐμπαπομένων. γίνεται δὲ ἐκ σίτου πτισάνη ὁμοίως.

Acetum

©BIUM

Acetum mulſum in potu præbendo tum ſimplex, tum Iulianicũ.] Oxymellis ſiue aceti mulſi cõpoſitio recitatur à Plinio 14. cap. 17. & lib. 23. cap. 2. ijſdem ferè uerbis, niſi quod poſteriore loco aqua marina pro pluuia falsò legitur. Paulus lib. 7. cap. 11. aliter componit ſimplex oxymeli quàm Plin. tradit. & eodem libro cap. 5. etiam oxymellis Iuliani conficiendi modũ docet. Pharmacopolia hodie neutrũ eo modo præparant, & corruptiſſima eſt in uulgatis antidotarijs deſcriptio oxymellis Iuliani. Poſſit autẽ ex Paulo corrigi, ſi quis in uſum uertere uelit. Temperatiſſima uero quomodo fiat aceti mulſi confectio, Galenus in cõſilio puero ex comitiali morbo laboranti deſtinato præſcribit.

Illinenda frons ex cyphi in frigidioribus, ex crocomagmate in calidioribus.] Cypheos cõpoſitiones plures fuiſſe Dioſcorides ait, qui lib. 1. unam recenſet. Aetius ſerm. 13. duas habet, alteram ex rebus XXXVI. alteram XXVIII. cõſtantem, quas etiam Paulus lib. 7, cap. 22. ponit omnes calidas & propterea in frigidioribus habitudinibus in capitis dolore in febribus fronti recte illinuntur, uelut etiã Aetius perhibet. Crocomagma uero quod eodem loco Dioſcor. deſcribit cõtra calidioribus habitudinibus cõuenit, utpote quod ob crocũ adſtringendi ui præditũ, & ob hoc terreũ ac frigidũ, modice refrigerat. Nam aliàs etiam tum in croco, tum in crocomagmate calida facultas prædominatur.

Arbuti fructus Memecylon græcis appellatus.] Arbutus κόμαρος græcis eſt, quæ arbor unà cũ fructu ſuo Memecylo græcis appellato, acerbæ qualitatis eſt, & ſtomacho incõmodat, ac capitis dolorem inducit, ut Galen. 7. ſimp. phar. de ea prodit, & Dioſcor. lib. 1. quod ipſum etiam hoc loco de ipſo fructu Galenus perhibet, eaq; propter in capitis dolore febrili uitandum cenſet. Verum Plinius lib. 15. cap. 24. ait. Vnedo pomum inhonorum, ut cui nomen ex argumẽto ſit unum tantum edendi, duobus tamen hoc nominibus appellant Græci Comarũ & Memecylon, ex quo apparet totidem eſſe genera & apud nos, alio nomine arbutus uocatur. Quibus uerbis Plinius quatuor uoces Vnedonem, Comarum, Memecylon, & arbutum, uni arbori ac fructui tradit, cuius tamẽ duo genera eſſe putat, atque ita etiam lib. 23. cap. 8. ſentit. Arbutus, inquit, ſiue unedo fructum fert difficilem concoctioni & ſtomacho inutilem. At uero κόμαρον & arbutum eandem arborem eſſe, eiusq; fructum Memecylon uocari, ex ſupra citatis Galeni ac Dioſcoridis locis clarum eſt. Vnedonem autem alium eſſe fructum, & non Comari ſiue arbuti, ſed arboris epimelidis appellatæ, ex eodem Galeno oſtendemus. Sexto namq; ſimp. phar. de Epimelide, ὠνὴ μηλὶς inquit, acerba planta eſt, & ut dicere poſſis ſylueſtris malus, appellatur autẽ à ruralibus in Italia ἄνηδον, hoc eſt unedo, ac plurimum in calabria naſcitur. fructus eius acerbus, ſtomacho incommodus, & capitis dolorem inducens, Nam peregrina quædam qualitas ei eſt ammixta. Quæ uerba ex Galeno etiam Paulus trãſcripſit, ut dubitari nõ debeat, quin alia arbor ſit ἐπιμηλὶς, quæ unà cum fructu ſuo in Italia unedo appellatur, & alia arbutus, cuius fructus Memecylon græcis dicitur. atq; hoc propterea quod diuerſis locis eorundẽ mentio fiat, & hoc ab his autoribus qui æque ut Plin. in Italia uixerunt, quanquã Plinius innuat potius quàm exprimat, duo unedonis genera eſſe, ut uidelicet alterum de Memecylo, alterum de unedone accipi poſſit, Sed tamen mox leuiter ſatis dictum cõfundit quum ait, alio nomine arbutus uocatur. Quare certũ eſt ipſum exiſtimaſſe arbutũ & unedonem latinis eſſe, quod comarus & memecylon græcis, atq; id ut opinor, ob ſimilem uim quæ de memecylo & unedone proditur. Verum ex Galeni uerbis oſtenditur unedonem epimelidis fructum eſſe, Memecylon autem arbuti. Neq; refert fructuũ & arborum appellationes ſingulatim inter ſe in ſuo genere cõfundi. Quin & lib. 2. de alimen-

tis

©BIUM

tis idem Galenus manifeſte inter Comarum arborẽ, cuius fructus Memecylon appellatur, & inter arbuſtum aut ſentim potius, quæ Epimelidas fert & in Italia unedo appellatur, diſtinguit ut certũ ſit duo diuerſa genera Vnedonem & Memecylon eſſe, quorum αὐτόπτην Galenum fuiſſe credo, Plinium uero ut nõ adeo circa has res curioſum, ex Græcis tantũ tranſcripſiſſe, & in his uelut multis alijs eos non aſſequutum eſſe. Porrò Dioſcorides lib. 1. alterum genus Meſpili in Italia naſci prodit, quod ab aliquibus ὠμὴλις uocetur, ut ex eius uerbis Epimelis & unedo ex meſpilorum genere ſint, Arbutus uero & comarus ac memecylon ſui generis, & ab eis diuerſi exiſtant. Epimelis certe frequentiſſima eſt hodie ad ſyluam Hercyniam, fructuſq; eius unedo, uulgo elꝛzbehr appellatur. Hippocrates autem γυναικείων. α. ἀμαμαλίδας uocat, uelut Galenus in gloſſis eiuſdem teſtatur.

In caput II. de Cephalæa.

MAniſeſtum igitur eſt hanc affectionem conſimilem aptitudinem capitis ut facile lædatur, uelut in cephalalgicis habere.] κεφαλέαν græcis à κεφαλαλγία tum affectus magnitudine tum temporis diuturnitate diſtinguitur, alias conſimilis aptitudo capitis, ut facile lædatur in utriſq; adeſt, niſi quod in cephalea maior partium capitis affectarum debilitas contingit. atq; hæc aptitudo græcis εὐπάθεια appellatur, uelut contra diſpoſitio corporis aut capitis quæ non facile, aut minimum læditur, ἀνωπάθεια & ἀπαθεία dicitur. Porrò quæ ſequuntur dolorum diſcrimina, ad loci affecti cognitionem pertinent, de quibus fuſiſſime Galenus in ſecundo librorum hoc titulo inſcriptorum tractauit.

Propterea quod oculorum tunicæ ex cerebri inuolucris habeant ortum.] De tunicis oculorum itemq; humoribus, quot ſint, unde oriãtur, & quem præbeant uſum ad uiſum, doctiſſime tradit Galenus lib. 10. de uſu partiũ humani corporis, tametſi exemplar græcum corruptiſſimum ſit, ut plericq; omnes eius libri. At uero in immẽſum excreſcat horum cõmentariorum magnitudo ſi eiuſmodi omnia explicare uelim, & tamen alio loco commodius hæc res tractabitur.

Per clyſteres itaq; reuulſio fit, & ligaturis extremitatũ.] Oſtendit aliquos modos reuellendi materiam quæ ad caput in cephalæa repit, uelut ſunt clyſteris admotio, ligatura extremarum partium, & multæ infernarum partium confrictio, ſanguinis detractio è cubito, itemq; ex naribus, & euacuatio per hieram exacutam: hæc enim omnia auxilia materiam à capite detrahunt ac reuellũt. Fit autem ἀντίσπασις quam reuulſionem diximus, in contrariam, (ſicut deriuatio quæ προσχώρησις dicitur, in uicinam partem,) atq; hoc ſecundum omnes differentias locales, uelut Galenus lib. 5. Meth. ait, ἡ δὲ ἀντίσπασις γίνεται ἄνω μὲν ἐπὶ τοῖς κάτω τόποις, κάτω δὲ ἐπὶ τοῖς ἄνω, καὶ μὴν δὴ καὶ τῶν πλαγίων ἐπὶ θάτερα, διὰ ἐκείνων ἐπὶ ταῦτα, διὰ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω, διὰ τούτων αὖ πάλιν πρὸς ἐκεῖνα. & in comment. ſuper aph. 68. partic. 5. ἡ δὲ ἀντίσπασις ἐπὶ τἀναντία γίνεται. κατὰ μῆκος μὲν, ἄνω τε καὶ κάτω· κατὰ πλάτος δὲ, ἔνθα καὶ ἔνθα, τοτὲ μὲν ἐπ' ἀριστερὰ τε καὶ δεξιά. κατὰ βάθος δὲ, ὀπίσω τε καὶ πρόσω. Vetũ hoc loco differẽtiam ab internis ad externa reliquit, ſicut priore, ab anteriore parte retrorſum, ac uice uerſa. & in cõment. εἰς τὸ πρὸς ἄρθρων, reliquit differentiã è latere in latus: ut ſint ex toto octo locales differentiæ apud Galenũ, reliquis ſex tantum numerantibus, ea quæ ab internis ad externa ſit relicta. Porrò reuulſio fit in his quæ adhuc influunt. deriuatio uero fluxionum eſt quæ iam aliquam partem apprehenderunt, uelut Galenus ſecundo ad Glauconem oſtendit.

Deinde hieram dabimus exacutam.] Hieram exacutã dicit quæ non ſimpliciter per ſe, ſed cum additione alicuius medicamenti fortioris & amplius laceſſentis, exhibetur. Quemadmodum in ſuperiore libro de Alopecia, dixit ſe aliquando ueratrum nigrum addere, ſi atra bilis ſit expurganda, aut ſcammoniã ſi amara

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 369 sur 580

©BIUM

bilis sit euacuãda, atq; hoc significant græca uerba, τὴν ἱερὰν ὀξύναντας διοτέον. Significat enim hic ὀξύνειν acuere ad materiam amplius irritandam ac lacessendam, quum alias ὀξύνειν etiam acidum facere significet. Galen. 5. simp. phar. ἡ δὲ ἐκ σηπεδόνος ὀξυνούσης ἔχει τὴν γένεσιν, id est, alia uero ex putrefactione acidum faciente generatur. Aetius ser. 9. cap. 21. φυλαττομένων ἡμῶν τὸ γάλα, ἐφ' ὧν ὁ στόμαχος ἀρξύνειν αὐτὸ πέφυκεν, id est, Vitandũ lac in quibus stomachus ipsum acidũ facere cõsueuit.

Discutit autem oleum dulcissimum calidum, & magis inueteratũ, itemq; Sicyonium.] Sicyoniũ oleum maxime in Sicyonia parari scribit Dioscor. lib. 1. ut patriam appellationem inde habeat, docetq; eius faciendi modum ex oleo albo, ita ut dimidium eius aquæ affundatur, cum qua bis efferuescat, nulla mentione facta cucumeris ex quo incocto fiat, & unde alij Sicyonium appellatum putant, ἀπὸ σικύου uidelicet, hoc est à cucumere appellatione ducta. Paulus nanq; lib. 3. cap. 77. sic ait αἷμα δὲ κενοῖ καὶ θλασπέως σπέρμα ἐνιέμενον, καὶ ὁ χυλὸς τοῦ ἐλατηρίου, καὶ τὸ δι' αὐτοῦ ἢ διὰ τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ συντιθέμενον σικυώνιον ἔλαιον. Quibus uerbis Sicyoniũ oleum ex elaterio, ipso uidelicet cucumeris syluestris succo, aut eiusdem radicibus componi tradit. Aetius autem serm. 9. cap. 27. non quidem Sicyonij mentionem facit, sed alias olei in quo syluestris cucumeris radix sit incocta, καὶ ἡνῶται, inquit, προσαγέσθωσαν σκευασθεῖσαι δι' ἐλαίου, ἐν ᾧ σικύου ἀγρίου ῥίζα ἐναφεψεῖται. Indicauit itaq; Aetius his uerbis Sicyonium simplex, quod ex incoctis oleo radicibus cucumeris syluestris fiebat, Paulus uero tum cõpositum Sicyonium oleũ, tum id quod ex elaterij succo itidem cõpositum est, significat, quorum omnium descriptiones idem Paulus lib. 7. cap. 20. habet.

Cõijcienda etiam ad ea crocodiliadis maximæ iuxta aquas nascentis radix.] Crocodiliadem hic uocat, quam ipse in 7. simpl. phar. itemq; Dioscorides crocodilion appellant, radicem calida & sicca ui præditam, unde & discussoriam facultatem habeat, & propterea in crassis & frigidis capitis humoribus discutiendis commode adhibeatur. Verum hoc loco de maxima & iuxta aquas nascente crocodiliadis radice, hoc est, τῆς παρὰ τὰ ὕδατα φυομένης ἡροκοδιλιάδος τοῦ μεγίστης mentionem facit, ad differentiam, ut puto, chamæleonis nigri, cui similem esse Dioscorides perhibet, qui item longam & leuem crocodilij radicẽ depingit, sed in syluosis locis, hoc est ἐν τόποις δρυμώδεσι nasci prodit, quum Galenus contra, hoc loco circa aquas nasci tradat, Nisi forte in Dioscoride pro δρυμώδεσι, sit legendum ὑδατώδεσι. Plin. certe in sabuletis nasci dixit, quasi ἀμμώδεσι apud Dioscoridem, aut alium quendam græcum autorem, unde ea transcripsit, legisset.

Maxime etiam prosunt sub aquario uase nascentes Aselli, Millepedæ appellati.] Animalia quæ græcis ὄνοι, & ὀνίσκοι, & πολύποδες, hoc est, aselli, & Latinis millepedæ ac multipedæ appellantur, satis nota sunt, ut quæ non solum sub hydrijs & aquarijs uasis, uelut hic ait, nascuntur, sed ubiq; in locis humectis, uelut cellariorum parietibus & fenestris pluuia aut tempestate madefactis proueniũt, itemq; in sterquilinijs generantur, & ad contactum se in globum contrahunt, coloris alias fusci & ad gryseum declinantis, Dioscorides etiam κουβαρίδας appellat. Galen. κυάμους, id est, fabas à similitudine Asianos uocare dicit. Marcellus uero Cutiones, ob cutis ut uidetur, duritiam & soliditatem, cap. 8. & 9. nominat. Verum significantissime ea Galenus infrà lib. 3. describit, his uerbis. ζῶον ἐστι πολύπουν ἐν τοῖς ὑδρηροῖς ἀγγείοις καὶ ἐν ταῖς κοπρίαις γεννώμενον, κατὰ δὲ τὰς τῶν δακτύλων ἐπερείσεις σφαιρούμενον. Et Plin. 29. cap. ult. Millepeda ab alijs centipeda aut multipeda dicta, animal est è uermibus terræ pilosum, multis pedibus, arcuatim repens, tactuq; cõtrahens se, oniscon Græci uocant, alij tilon. Quare manifestariũ incurrunt errorem qui ὀνίσκους uermes terrenos esse credunt, propterea quod

hi in

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 370 sur 580

©BIUM

hi in Italia Niſculi, quaſi corrupta ex græcis uoce, uulgo appellantur, quum uermes terreni longe alia animalia ſint quam Millepedę, & γῆς ἔντερα, hoc eſt, inteſtina terræ græcis dicantur, Plinio autem & latinis uermes terreni, & de utroq; genere ſeorſim Galenus lib. 11. ſimpl. pharm. & Dioſcor. lib. 2. agant. Porrò uermes terreni ſimiles ſunt lumbricis, qui aluo & inteſtinis innaſcũtur, ἕλμινθες στρογγύλαι, id eſt, rotũdi græcis appellati. Quare quidã permiſerunt ſibi etiam uermes terrenos lumbricos appellare, magno errore ſi quis in rei medicæ uſu, pro uerme terreno lumbricum ex aluo humana adſumat, quum uermes terreni exigendis ex aluo lumbricis, in potu ab Aetio præbeantur. Non autem lumbricorum tantum rotundorũ ſpecies uentri & inteſtinis innaſcitur, ſed etiam ἕλμινς πλατέα, id eſt, lumbricus latus, & Aſcarides. uelut euidentiſs. ab Aetio ſerm. 9. cap. 39. & ſequentibus duobus docetur. Lumbrici autem lati ab eodem ac reliquis græcis medicis κάειαι appellantur, hoc eſt inſtitæ, à ſimilitudine quam ad inſtitas habent, qua ratione etiam ταινίαι ab ijſdem uocantur, quod inſtar faſciarum ſint lati ac longi. Cuius generis nuper unum à quodam Northuſenſi ciue exegi longitudinis cubitorum decem, quæ pars ſaltem fuit dimidiata unius antea ab eodem progreſſi. Nam aut integri, inquit Aetius, excernuntur ut incredibilem magnitudinis de ſe præbeant adſpectum, aut etiam prodeunt in partes conciſi. Et ſemel ſanè exoluti, non amplius ſecũdario cõgregantur id quod & ab Hippoc. indicatũ eſt lib. 4. de morbis quum ait, καὶ αἱ μὲν στρογγύλαι τίκτουσιν, αἱ δὲ πλατέαι, οὐκ ἔτι. ut non mirum uideri poſſit proditum eſſe à Plinio lib. 11. cap. 33. intra hominem tænias tricenum pedum, aliquando & plurium longitudine naſci. Illud potius mirum uideri debet, eo Plinij loco, & multis alijs ubi de tænijs mentionẽ facit, neminem hactenus, ex tot doctis uiris quibus Plin. familiariſſimus fuit, animaduerſiſſe, tineas falsò pro tænijs irrepſiſſe. Neq; enim tineæ legendæ ſunt apud Plinium, quoties de uermibus & lumbricis intra hominem dicit, ſed tæniæ uoce græca, quã de lato lumbrico græcos medicos uſurpare dixi, atq; adeò etiam reliquos ſcriptores. Sic Conſtant. Cæſar lib. 12. agricul. cap. 27. de naſturtij ſemine, μετὰ δὲ ἡδύοσμου καὶ οἴνου πινόμενον ἕλμινθας & ταινίας ἐξάγει, id eſt, lumbricos & tænias exigit. Ita Plin. quoq; lib. 27. cap. 9. de duobus filicis generibus: pellunt interaneorum animalia, ex his tænias cum melle. & paulò poſt. Melius tænias cum ſcammonij pari pondere. Longe enim diuerſa res eſt tinea ueſtium à tænijs alui. de qua re obiter ſtudioſos admonere uolui.

Aut de tranſmutatione in diuerſam ſpeciem quippiam diceret.] Tranſmutatio in diuerſam & aliam ſpeciem μετάπτωσις hic à Galeno appellatur, qua ſignificatur alia affectio ad priorem acceſſiſſe, aut priorẽ adeò in aliam degeneraſſe ac tranſiuiſſe: ut ob id etiam alia à priore curatio ſit inſtituenda.

Quemadmodũ enim Hippocrates ait, leue & lene milium exiſtit.] Hæc uerba de Milio Hippocrates lib. 2. περὶ διαίτης ὀξέων habet, ubi in lateris dolore ſiccũ fomẽtum adhibere iubet ex ſale & milio torrefactis ac laneo marſupio exceptis. His uerbis πνεῖν δὲ ξηρὰ, ἄλες, λέγχροι τεθρυμμένοι ἐν ἠρινέοισι μαρσυππίοισιν ἐπιτηδειότατοι. καὶ γὰρ κοῦφον καὶ προσηνὲς ὁ κέγχρος, quod Plinius leuiſſimum molliſſimumq; eſt, dixit, lib. 22. cap. 25.

Cataplaſmatis uero utere ordeacea cruda farina.] ὠμήλυσις & ſoluta compoſitiõe ὠμὴ λύσις dicitur à Galeno & reliquis græcis medicis, cruda ordeacea farina per ſe nulla alia re ammixta, niſi etiam hæc ipſa certis uocibus additis ſingulatim exprimatur. Imò non ſolum cruda ordeacea farina per ὠμήλυσιν accipitur, ſed etiam triticea, atq; propterea aliquando uocem adijcere ſolent, quæ certã farinæ ſpeciem indicet, uelut hoc loco Galen. habet καταπλάσματος χῷ κριθίνης ὠμῆς λύσεως.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 371 sur 580

©BIUM

ubi κεχδίνη adiecit ut certũ eſſet eum de ordeacea cruda farina dicere, quæ tamen etiam per nudam ὠμὴν λύσιν ſignificatur, ut paulò poſt, ἢ τῇ ὠμῇ λύσει δι' ὀξυμέλιτος γενομένη, id eſt, aut cruda ordeacea farina cum aceto mulſo apparata. Infrà lib. 4. huius operis de Chemoſi, tum ordei, tum tritici appellationes ad ὠμήλυσιν adiiciuntur, ἢ τῇ ὠμῇ λύσει κεχδίνης ἢ πυρίνης ἢ γλυκεᾶ ἑψημένης, id eſt, aut cruda farina ordeacea ſiue triticea in paſſo cocta. Quin ὠμὴ λύσις non ſolum de farina cruda ordeacea & triticea uſurpatur, ſed de omni cruda farina in uniuerſum. Sic Galenus infrà lib. 6. cap. 3. καὶ ὠμὴν λύσιν ἐπιτιθέου, τὴν διὰ κεχδίνου ἀλδύρου, ἢ διὰ λινοσπέρμου, ἢ τὴν λεως, ἢ τὴν μίγμα ἐκ τούτων. Quod autẽ dixi ſignificari per hanc uocẽ crudã farinam per ſe, nulla alia re ammixta, ex hoc palàm fit, quod ubicũq; in eius uſu res & liquores addũtur, cum quibus ea ipſa farina ſubigi excipiq; ac parari & coqui debeat. Neq; accipiendũ ὠμὴν λύσιν ſemper ſignificare crudam ordeaceã farinam aqua ac oleo ſubactã, quod in corruptiſſimo εἰσαγωγῆς libello Galeno indigno legitur. Hippoc. 2. de morbis ἐξωθὲν πεπλάσεσιν ἢ ἄν ἀφέλῃ, ὠμήλυσιν ἢ οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἑψῶν χλιαρήν. & infrà lib. 5. cap. 9. de fomentis dentiũ. ἢ τὰ ὑπολείμματα διὰ τῶν χωρὶς ὑδάτων, ὡς τὰ διὰ ὠμῆς λύσεως ἔτε κριθίνης, ἔτε λινοσπέρμου. Videtur aũt ὠμὴ λύσις appellata ad differẽtiam ἀλφίτων, hoc eſt polentæ, quæ ex ordeo toſto fiebat, atq; hoc eſt quod Plinius lib. 22. cap. 25. ait, Polẽta à farina ordei diſtat eo quod torretur. Verum polentæ parandæ modos Plin. lib. 18. cap. 7. tradit. Porrò non diſſimilem polentæ parãdæ modũ Aetius ſerm. 10. cap. 29. tradit, ſed ſic paratũ ordeũ βύνην appellari ait. τῶν σιλομένων δὲ inquit, τὰ οἰσήματά ἐστι τὸ λεγόμενον βύνη. ἔστι δὲ κεχδὴ βεβρεγμένη καὶ βλασήσασα ἐπὶ πεφρυγμένη μετὰ τῶν γλωσσιδίων, καὶ καταπλασσομένη. hoc eſt uelut nos uertimus. Ex eorũ quæ tumores cohibent numero, eſt & id quod Byne appellatur: Eſt aũt ordeum madefactũ quod germen emiſit, & deinde unà cũ enatis ligulis toſtũ eſt: ſi tritũ pro cataplaſmate imponatur. His uerbis Aetius planè deſcribit ordei præparationẽ, quomodo per omnem Germaniam ac Galliam ad zythum ſiue ceruiſiã, ut uocãt, coquendã parare ſolent, Neq; ſcio alium qui bynen, hunc parãdi modũ appellet, uulgo noſtrati Maltz appellatur, digno literis nomine, utpote cuius beneficio fit, ut Bacchi indignationẽ ac numen à nobis auerſum mitius feramus. Alludit autẽ ad bynen appellatio germanica ipſius ceruiſiæ. Vna enim tantum litera mutata, byre dicimus.

Nilei quidẽ igitur pharmacũ quod ad emplaſtri formam paratum eſt.] Nilei pharmacũ emplaſtriforme à Paulo lib. 7. cap. 18. inter malagmata recẽſetur & infrà lib. 8. cap. 5. ab Aſclepiade. Eſt & aliud eiuſdem Nilei ſiue Nili medicamẽtum oculare forma collyrij ex roſis cõſtans, ad cuius differentiam illud ἐμπλασσώδες dixit, hoc uero idem Paulus eodẽ libro cap. 16. habet, & Aetius ſerm. 8. cap. 1. memi nit. Porrò ἐμπλασσώδες medicamentũ dicitur, quod in maſſæ formã coactum, commode ita per ſe imponi poteſt, aut etiã in malagmatis formã diluí ac liquoribus additis reſolui, atq; hæc eſt propria emplaſti medicamenti forma, & inde appellatio, quam tamen adiecta litera ρ. non emplaſtũ, ſed emplaſtrũ, tum Græci tum Latini, per uſum inualeſcentem appellare cœperunt, ut Galen. lib. 1. compoſitionis phar. κατὰ γένη, oſtendit.

In ſola Alexandria Perſeæ arborẽ uidi.] Perſeam arborem Galenus hoc loco ſe in ſola Alexandria Aegypti uidiſſe ait. Quod ipſum ſatis cõmonſtrat aliam arborem Perſeam eſſe, cẽ quę Perſica poma fert, quam Galeni ſeculo certũ eſt per omnem Italiam Aſiamq; ac Græciã notiſſimã ac frequẽtiſſimam fuiſſe. Verum hoc adhuc manifeſtius fit ex libro eiuſdẽ de alimẽtis, ubi primũ de perſicis, et poſtea ſeorſim de Perſio malo tradit hæc uerba. ἔσθιον δὲ τὸ φυτὸν ἐν ἀλεξανδρείᾳ τὴν μεγαλωσύνην καὶ αὐτὸ διηγήσομαι. ἴσως οὖν ἐστὶ καρπὸν αὐτὸ μοχθηρὸν οὕτως ἐπαληθεύειν ἐν πέρ-

σαις

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 372 sur 580

©BIUM

σαις, ὡς ἀναιρεῖν τοὺς φαγόντας, εἰς αἴγυπτον δὲ κομισθέντα, ἐδώδιμόν τε γενέσθαι παραπλησίως ἐσθιόμενον ἀπίοις τε καὶ μήλοις, ὧν καὶ κατὰ τὸ μέγεθός ἐστι. Hoc est, uidi & hāc plantam in Alexādria, quæ & ipsa magna arbor existit. Narrant autem quidam fructū eius adeò uitiosum ac pniciosum in Persis esse, ut in cibo acceptus interficiat, In Aegyptum uero translatum, comestilem factum esse, ut qui eodem modo, uelut pira & mala edatur, quorū etiam magnitudinē habet. Quin & libris simp. pharm. seorsim de persica malo, & de persea arbore tradit, quod etiam ante eum Dioscorides fecit. Atq; hanc diuersitatem etiam Plinius indicauit, quum lib. 15. cap. 13. sic inquit, Persicæ arbores sero & cum difficultate transiere, ut quæ in Rhodo nihil ferāt, quod primū ab Aegypto earū fuerat hospitiū. Falsum est uenenata cū cruciatu in Persis gigni, & pœnarum causa à regibus translata in Aegyptum, & terra mitigata. Id enim de Persea diligentiores tradunt, quæ in totum alia est, myxis rubescētibus similis, nec extra orientem nasci uoluit, Eam quoq; eruditiores negauerunt ex Perside propter supplicia translatā, sed à Perseo Memphi satā, &c. Cæterum quod Plinius hic non ex Perside translatam, sed à Perseo Memphi satam ait, Id Nicāder in Alexipharmacis ad Mycenas transfert, Nimirum non in Memphi Perseum Perseam plantasse, sed Mycenis, his uersibus tradens,

καί τε κατατριφθέντα μετ' ἀργήεντος ἐλαίου
σκληρ' ἀκὴ περσείης κάρυα βλάβος οἷον ἐρύξειν
περσεὺς ἥν ποτε ποσσὶ λιπὼν κηφήϊδα γαῖαν
αὐχέν' ἀκρτμήξας ἅρπη γονόεντα μεδούσης,
ῥεῖα μυκηναίησιν ἐνηέξησεν ἀρούρης κηφῆιος νέα δῶρα. hoc est

Hancq; nuces poterint Perseæ pellere noxam
Duræ, si tritas oleo albo in pocula uertas,
Hanc quondam Perseus linquens Cepheia rura,
Quando Medusæum curuo caput abstulit ense,
Grata Mycenæis conseuit munera in aruis.

Quanquam hoc loco Perseæ nuces à Nicandro pro persicorum nucleis dictæ uidētur, Nam Dioscor. lib. 6. contra Cerusam περσικῶν ὀστᾶ exhibere iubet, ita etiam Paulus lib. 5. cap. 59. Sicut hoc loco cōtra eandem Nicander περσείης κάρυα habet, ut ipse adeò Nicander inter perseam & malum persicā nihil discriminis nouerit, & uel contra ipsum imprimis dictum esse credibile sit quod Plinius scripsit. Porrò idem Nicander in Theriacis de Cranocolapte phalangij genere 8. ait, id Phalænæ muscæ circa faces noctu obuolitanti simile esse, & Perseæ folijs innutriri, τῷ ἴκελος, inquit, περσεῖος ὑποτρέφετρ πετάλοισι. quod ipsum etiā Dioscorides de Persea arbore tradit, ἐφ' οὗ, inquit, τὰ λεγόμενα κρανοκόλαπτα φαλαγγία εὑρίσκεται. Verū ex hoc loco nihil argui potest, quod persea eadem arbor sit quæ malus persica, quod ex Alexipharmacis tamen citato antea loco apparet ipsum Nicandrū existimasse. At uero Interpres Nicandri hoc loco Sostratū citat, qui scripserit Perseam Rhodaceneam uocari, & ex Aethiopia in Aegyptum transplantatam esse, sed adscribam eius uerba, ἰστέον δὲ ὅτι Σώστρατος ἐν τῷ περὶ βλήτων ἢ δακέων τὴν περσέαν, ἣν ῥοδακηνέαν καλοῦσι, φησὶν ἀκὴ αἰθιοπίας εἰς αἴγυπτον μεταφυτευθῆναι. His itaq; uerbis indicatur, tum Sostratum, tum interpretem Nicandri Perseam & malum persicam, eandem arborem putasse. Nam Rhodacenea non est alia quàm malus persica, & fructus etiam, hoc est ipsa mala persica, Rhodacena appellantur. Paulus lib. 1. cap. 81. Postquam mala persica mali humoris facileq; acescentia ac corruptibilia dixit, subdit τὰ δὲ πραικόκκιά τε καὶ ῥοδάκηνα καὶ ἀρμένια κρείττονα τῶν περσικῶν, οὔτε γὰρ ὀξύνεται, οὔτε ὡσαύτως διαφθείρεται, hoc est, Præcocia uero & Rhodacina & Armenia, meliora sunt Persicis, neq; enim acescūt, neq; similiter corrumpuntur. Quanquam in exemplari græco uulgato δορακία pro ῥοδάκηνα falsò le

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 373 sur 580

©BIUM

gantur, quod etiam ex doctiſſimo eius libri interprete Copo uidere eſt, qui ῥοδάκλωα in ſuo exẽplari & legit, & uertit. Cæterum præcocia & Rhodacena itemq; Armenia ex genere Perſicorum eſſe Galen. lib. 2. de alimentis apertis uerbis dicit, unde hęc etiã Paul. tranſcripſit, Tametſi in Galeno præcociorũ tantũ & Armeniacorũ, non etiã Rhodacenorũ nomẽ legatur, At uero uelut apud Paulũ δωράκια falsò pro ῥοδάκλωα legitur, Sic etiã apud Plin. Duracina pro Rhodacenis, tribus locis ſuppoſititia habentur. Velut lib. 15. c. 12. Sed Perſicorũ palma Duracinis, legendũ eſt Rhodacenis. & eiuſdẽ libri cap. 28. Spumeus malis, nullus Perſicis, quũ præſertim Duracina abũdent ſucco, ſed quis eiusullum dixerit colorẽ? ubi itẽ Rhodacena pro Duracina legendũ eſt. Et eodẽ cap. paulò inferius. Quorundã generi utraq; eſt natura, ut Perſicis. Etenim Duracinis adhęret corpus, è lignoq; auelli nequit, quũ cæteris facile ſeparet. Vbi rurſus pro Duracinis, Rhodacenis ſubſtituendũ. Suſpicor aũt in Paulo δωράκια à quopiã ex Plinio eſſe ſubſtituta pro ῥοδάκωνα, quũ multo rectius quis ex uera Pauli lectione, ῥοδάκωνα etiam ad Plinium trãſtulerit, atq; ipſa pro Duracinis ſubſtituerit, uelut ſatis eſt communiſtratũ, quũ iuxta Soſtratũ Rhodacenea perſicæ mali genus appelletur, quæ utiq; etiã δωρακινέα appellãda eſſet, ſi δωράκινα recte apud utrũq; autorẽ Paulũ inquam & Plinium legerẽtur. Verũ quod apud Plin. Duracina leguntur pro Rhodacinis, nõ utiq; ipſi Plinio imputandũ eſt, ſed alicui ſemidocto, qui nõ intellecta, neq; alicubi lecta, Rhodacenorũ appellatione, mox in eã ſuſpicionẽ uenit, Duracina legi debere, ob oſſiũ uidelicet duritiã, Quomodo uidelicet Duracina uua, & Duracina ceraſa apud eundẽ Pliniũ legũtur, Nõ quidẽ ob oſſiculorũ aut granorũ duritiam, uelut ille exiſtimaſſe uidet, ſed propter ipſius fructus denſitatẽ, qui Acinus ueteribus omnibus appellat uelut alio loco oſtendi. Neq; recẽs eſt hæc ſuppoſitio, ut alicui claro nomini imputari poſſit, quãdo etiam Palladius Pliniũ, ut puto ſequutus, aut ſimiliter à quopiã corruptus, cũ alibi, tum lib. 12. cap. 7. Duracina & nõ Rhodacena inter malorũ perſicorũ genera recẽſeat, ut inde etiã ad poſteros Duracinorum appellatio ſit propagata uelut genuina. Porrò meminit Rhodaceneæ arboris Aetius ſerm. 13. c. 118. uelut alibi de Hypno citaui. fructus uero Rhodacenorũ meminit etiã lib. 1. de perſica malo agens, ubi aperte Rhodacenon appellari eius fructũ teſtatur. Et Paulus lib. 3. cap. 6. ſed tamen itidẽ in δωρακινῶν pro ῥοδακινῶν falsò legitur. Quemadmodũ etiã apud Conſtantinũ Cęſarẽ lib. 10. agricul. δωράκινα pro Perſicorũ genere legũtur, Sed in ea tamẽ tractatione ſemel ῥοδακινὸν ſcriptũ habetur, quod recte legi, pro ſuppoſititio in præcedẽtibus δωρακινὸν, iam puto ſatis declarauí. Nempe ῥοδακινῶν appellationẽ ex ῥοδακινέα arbore Soſtrato & Aetio dicta, ductam eſſe, & hanc ipſam nõ à latinis duracinis græcos mutuatos eſſe, ſed latinos ex græcis Rhodacenis, itẽ Rhodacena dixiſſe, Verum per ignorantiã, aut nimiã ſedulitatẽ aliquorũ etymi ſtudioſorũ, Rhodacena in Duracina trãſijſſe. Videtur autẽ mihi appellatio ea omnino à Rhodo deducta eſſe, quod primum ab Aegypto perſicarum arborũ fuit hoſpitiũ, ueluti Plinius dixit. Quomodo Damaſcena à Damaſco ſunt appellata.

At uero in uehemẽter inueteratis Sinapi ut moris eſt adhibe, & perure.] Vltima auxilia in capitis dolore penitus inueterato ſunt Sinapiſmus & uſtura. Imponitur aũt ſinapi in omni antiquato dolore, ubi ex alto ad ſuperficiẽ extrahere uelimus, atq; id aliquãdo ficubus ammixtis facimus, ita ut impoſita ſinant ad rubefactionẽ locorũ, aut etiã ulcerationẽ, Quomõ ſanè etiã in capitis dolore inueterato adhibẽdũ eſt, q̃d Gal. hic ὡς ἔθος σινα πίζειν, hoc eſt pro cõſuetudine ſinapi imponere dixit. Quod ſi neq; ſic ceſſet dolor, uſtio p ferramẽta igne cãdefacta faciẽda in locis ubi maxime dolor hęret, uelut etiam Cor. Celſus lib. 4. cap. 2. tradidit.

Ad eiuſmodi pharmaca uelut ad ſacrã appellatã anchorã cõfugiũt.] Ad ſacrã anchoram

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 374 sur 580

©BIUM

anchorã cõfugere prouerbio dicũtur, qui ad ſupremũ auxiliũ, rebus planè deſperatis, feſtinãt. Translatione à nautis ſumpta qui anchorã ſacrã appellatã non eijciũt, niſi in extremo periculo. Nã ubi ea eiecta eſt, tota nauis eo fulcro ſuſtentat, quod ipſum ſi tẽpeſtate urgente arenis impactũ hęreat, aut à rudẽtibus nauticis auellatur, ita ut recipi intra nauẽ nõ poſſit, nihil reliqui eſt quo fulciri nauis poſſit, quo minus à uẽtis ſubuertat, niſi procellarũ tẽpeſtate mitigata in portũ aliquẽ ſecũdo uẽto ac fato appellere cõtingat. Et propterea non niſi ſummo diſcrimine ea anchora eijcit, in alias neceſſitates alijs tribus aut quatuor paratis, quæ ſi etiã eiectæ recipi nõ poſſint, quãuis horrẽda res ſit, tamẽ non penitus deſperata, quũ aliarũ copia ſuperſit, quibus rebus urgẽtibus eiectis rurſus nauis ſtabiliri queat. In ſumma Sacra nõ eijcitur, niſi in reliquis parũ fiduciæ ſit, & diſcrimẽ ultimũ cogat, adeò ut quũ ego ſexies Oceanũ magnũ tum orientalẽ, tum occidẽtalẽ, ultra citraq; trãſmiſerim, nõ niſi ſemel eijci uiderim, in Amaſis oſtiũ, nautis eò defugere ex immẽſo Oceano cõpulſis, quũ iam unã ex uulgaribus anchoris abruptã reliquiſſent, & in duabus reliquis tantũ preſidij nõ ſperarẽt. Hoc itaq; loco Galen. medicos affectiõis rudes ad pharmaca ultima, uelut ad ſacrã anchorã, mox feſtinare ait, quũ tamẽ ea ipſa non niſi in frigida intẽperie uel p ſe, uel etiã ſimiliter frigidis humoribus ammixtis, adhibẽda ſint, & tamẽ ſic per ignorantiã eoſdẽ ſæpe proficere ait, atq; hoc ꝓpterea ꝙ plericq; homines ob uitiatã diætã in huiuſmodi affectiones collabãtur. Eiuſdẽ Archigenis amuleta quæ capiti coronę modo circũpoſita.] περιάμματα itemq; περίαπτα dicunt quę corporis partib. quibuſcũq; circũligata, eas à noxa tutantur, malaq; amoliũtur, ut περίαμμα id ſignificet quidẽ quod latinis Amuletũ, ſed tamẽ Amuleti uox nõ ἐκ τοῦ περιάμματος, ſed ἐκ τοῦ ἀπὸ περιάπτου facta eſt. Sunt enim ἀπὸ περιάπτα magis ſpeciali uoce appellata, ea quæ appenſa alligataq;, incãtamenta magica & uenenorũ inſidias arcent aut ineffi caces reddunt. περίαπτα uero generalẽ ſignificationẽ habent, à circũligando aut circũponendo, atq; in hoc amplius ab ἀπὸ περιάπτου differũt, ꝙd hęc mirabili quadã cõtrarietate, quę homines lateat, ſuũ effectũ prębẽt, illa uero iuxta medicã rationẽ. Quomodo ſanè hic Gal. ex Archigene adducit περιάμματα ad dolorẽ capitis ſedandũ efficacia, ſi capiti obligentur aut coronę modo imponãtur, Reprobat enim ipſe Galen. ex his quæ Archigenes tradit, ea quæ nõ medica aliqua ui, ſed portẽtoſa amoliẽdi ratione ab illo ſunt ꝓdita, atq; propterea περιάμματα quę obligamẽta ſonant, in dolore capitis rectiſſime per coronas latinis reddũtur, Nã ipſe Galen. ea στέφειν & στεφανεῖν iubet, hoc eſt circũdare, & coronæ modo imponere, ut planè generalẽ quandã medicã rationẽ in his corollis eſſe indicet, quę per cõtactũ capitis cõtingat, & nõ mirificã amoliẽdi uim, per ꝓſentis rei utcũq; appenſæ naturalem contrarietatẽ contingentẽ, quæ ut ſuperſtitioſa, eſt à Galeno reprobata. Quin & Dioſcor. lib. 4. de Hippogloſſo quũ ait, δοκεῖ ἡ ἵππουρις περίαμμα εἶναι χρήσιμον κεφαλαλγέσι, nihil aliud uult ꝙ Hippogloſſum coronæ modo impoſitã aut obligatã capitis doloribus ꝓdeſſe, & rectiſſime eũ locũ Plin. intellexit & uertit li. 27. c. 11. Capitis dolorẽ corona ex his impoſita minuit. περίαμμα enim coronã dixit, Nã hãc ſignificat potius ꝙ mõſtroſam amolitionẽ, atq; hoc modo etiã de philanthropo idem Plin. 24. c. 19. dixit. Ex hac corona impoſita capitis dolores ſedãtur, ꝙd auxilium etiã Gal. hoc loco ex Archigene producit, ἔστι, inquit, μετ' ὀλίγου τῆ φιλανθρωπείῳ βοτάνῃ στέφεσθαι κελεύει, hoc eſt philanthropo herba coronari iubet. Cęterũ mirificę amolitionis ſignificatione περίαμμα ipſe Dioſcor. eodẽ libro de uerbenaca ſupina uſurpauit. καλεῦσι δὲ αὐτὴν ἱερὰν βοτάνην διὰ τὸ δύνασθαι αὐτὴν ἐν τοῖς καθαρμοῖς εἶναι εἰς περιάμματα, hoc eſt appellant ipſam herbam ſacram propterea quod commoda ſit in expiationibus ad amuleta. Hoc enim loco non aliqua medica uis uerbenacæ oſtẽditur, ſed planè ſuperſtitioſa efficacia, qua externas incantationes expiet &

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 375 sur 580

©BIUM

amoueat. Cuius efficaciæ res, frequentiſſime apud Plinium amuleta appellantur.

Deinde philanthropo herba coronari iubet, & palmulæ maſculæ cortice ſummo.] Philãthropos herba eſt quę & Aparine Dioſcoridi, Galeno, itęq; Plinio dicitur. Verũ quẽ ego hic palmulę maſculæ corticẽ ſummũ dixi, φοίνικος ἄῤῥενος σεβένιον Archigenes uocauit, eſt enim σεβένιον, τὸ ἐπὶ ἄκρῳ τῷ φοίνικι φλοιῶδες γιγνόμενον, ut Heſychius tradit, Hoc eſt, Sebenium eſt corticoſum id quod in ſumma palmula enaſcitur. Quibus uerbis indicatur, σεβένιον plane id ſignificare quod ἐλάτη ſiue σάβη in palma dicitur, quod ipſum Dioſcorides προκάλυμμα, id eſt, operimentum fructus palmæ recentis & adhuc florẽtis eſſe dicit. Galen. uero. 8. ſimp. phar. ἀμφίεσμα, hoc eſt, indumentũ ſeu tectoriũ uocat, quanq; in exẽplari uulgato ἀφέψημα, pro ἀμφίεσμα corrupte legatur. Videturq; σεβένιον diminutiua forma ἀπὸ τοῦ σαβάνου factũ eſſe. σάβανον enim pannus aſperior qualis eſt qui à balneis circũdatur ad corpora abſtergenda, à medicis græcis appellatur, Oribaſio & Aetio ſer. 12. cap. 11. item Marcello latino medico, ac Palladio. Quanq; apud Heſychiũ non σάβανα ſed σάγανα legantur, exponanturq; σκεπάσματα & πῶριβόλαια, hoc eſt, operimenta et amicula, ut ex Sago latino facta uideantur σάγανα. Verũ ad ſimilitudinem σαβάνου uelamenti à balneo, σεβένιον operimentũ palmulæ dictum eſſe diminutiua forma apparet. Porrò nõ ſolũ hic ſummus cortex palmulę ἐλάτη appellatur, ſed ipſum adeo recens palmulæ fructus germen ut Galen. ait, ὃ δὲ καλοῦσιν ἐλάτην τὸ ἁπαλὸν ἐκβλάστημα τοῦ φοίνικος. Idem Dioſcor. ὃ καὶ ὁ προδιεχόμενος ἢ ἔτι ἀπὸ τῆς καρπὸς ἐλάτη καλεῖται. hoc eſt, contentus in ipſo cortice fructus itidem elate dicitur. Cæterum quod à Galeno ἐγκέφαλος in eadem palmula dicitur, id ab eodẽ. 2. de alimentis, uertex & ſummitas palmæ appellatur. καλάμπρη ἔνιοι inquit, ἐδίευσι τὴν κορυφὴν τοῦ φοίνικος, ἣν ὀνομάζουσιν ἐγκέφαλον αὐτοῦ. At uero quod à Dioſcoride ἐγλάρδιον uocatur, omnino aliud eſt, medium uidelicet in eius ligno, tertium à cortice. ἐγλαρδίου enim uocabulo etiã alias mediũ alicuius rei, & quaſi corculũ aut medulla appellatur, quomodo græci medici etiam ἐγκάρδιον τοῦ σκέλους ſcillæ internam partem uocant. Ipſe autem Plinius palmulæ ἐγκέφαλον, cerebrum dixit.

Amplius uero & Oeſypũ, hoc eſt, lanæ ſordes, atq; ipſæ adeò lanæ ſordibus ſudoris ſuccidæ.] Oeſypus & Oeſypum neutro genere ut Plinius dixit, ſunt ſordes pecudum ſudorq; fœminum & alarum adhærentes lanis, Quæ lanæ ſuccidę propterea appellãtur quod ſudoris ſordibus & ſucco ſint imbutæ, Græcis autem ἔρια οἰσυπηρὰ & ῥυπῶδη, hoc eſt ſordida, & Oeſypo imbuta, ἀπὸ τοῦ ῥύπου καὶ οἰσύπου appellationibus factis. Sonat autem ipſa uox οἴσυπος ouium ſordes, quæ quo modo ex ipſis lanis eluantur Dioſcorides lib. 2. docet, & Plinius lib. 29. cap. 2. Cæterum quod annotatu digniſſimum uiſum eſt. Apud græcos medicos ferè omnes, & in pleriſq; omnibus locis in quibus οἰσύπου mentio fit, ὄσωπος legitur, & ſimiliter ὄσωπηρὰ ἔρια legũtur pro οἰσυπηρὰ. Neq; apud græcos ſolũ, ſed etiã apud Latinos, Plinium inquã & Celſum, hyſſopũ aliquot locis pro Oeſypo legitur, magno omnino errore, ſi quis hyſſopũ herbã, pro Oeſypo lanę ſordibus accipiat, aut uiciſſim Oeſypũ pro hyſſopo exhibeat, quũ diuerſiſſimæ res ſint genere, forma, uiribus, & tota natura. Et tamẽ Interpretes omnes qui nobis hactenus græca tranſtulerunt, ubiq; ex uitiatis exemplaribus græcis hyſſopum pro Oeſypo reddiderunt, neq; quiſquam in hunc diem admonuit de ſuſpecta lectione, ſed ſimpliciter ὄσωπον pro οἴσυπον, falsò in græcis exemplaribus excuſum, itidem Latinis tradiderunt, ut uidelicet etiam Latini hyſſopum pro Oeſypo legamus, ſed magno omnino errore uſurpemus, ſi ita contingat uti. Ego aliquot ſaltem locos indicabo, quos maxime cupiam emendatos, & qui excuſari queant per exemplarium græcorum corruptionem, ſed tamen ut Interpretes ſe uix à ſupinitate & feſtinabunda negligentia defendere poſſint, etiã ſi ignorantiæ ſuſpicionẽ effugiãt.

Apud

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 376 sur 580

©BIUM

Apud Galenum itaq; lib.11.ſimp.pharm.πρὸς ἐελίῳ ὑοσωπηρῶν legitur falsò pro οἰσυπηρῶν,& ibidem ἀλλ᾽ ὁ τὸν ὕοσωπον, & rurſus,ἔχοντα τὸν ὕοσωπον falsò habetur pro οἴσυπον,quod utrinq; eſt ſubſtituendũ.Sic etiã apud eundẽ 13.Meth. legit᷑ ὁ χεῖρον ἢ ὡς εἴη τὸ ἀλιπὸν ὕοσωπον τῶν κατα πλάσματι τῆς ὑγρωτικῆς μιγνῦσι, ubi pro τὸ ἀλιπὸν ὕοσωπον legendũ eſt τὸν ἀλιπὸν οἴσυπον,uelut ex eiuſdẽ operis lib.14.appa ret,ubi ait ὅπ ἢ ἀμείνων ὁ ἀλιπὸς οἴσυπος ἅπαντος ἄλλου,καὶ ἐγὼ μὴ λέγω,γινώσκεις,quan quam ibidem paulò poſt etiam ὕοσωπον pro οἴσυπον ſit excuſum.Sic etiã hoc ope re de comp.pharm.ſecundũ locos,frequẽtiſſime ὕοσωπος pro οἴσυπος expreſſum eſt,uelut infrà lib.9.cap.6.in pharmacis ſedis aliquoties, & hoc adeò loco quem iam interpretamur,habetur ἔτι δὲ ὕοσωπος, quod nos diximus amplius autem & Oeſypũ,&c. Porrò apud Paulum & Aetiũ itemq; Oribaſiũ quem tamen totum nondũ uidi,tam frequens eſt ὕοσωπος pro οἴσυπος,ut ex tam multis locis nõ libeat paucos indicare,admonitos tantũ uolumus medicinæ ſtudioſos,eamq; exercen tes,ut ſi in has uoces incidant,diligenter perpendant utra ex his duabus ad præ ſentem & ſubiectam tractationẽ cõueniat, Quũ hac parte etiam Plinius non ſit integer,atq; haud ſcio an alicui alteri quàm illi ipſi ea fraus ſit imputãda.Nam ut apud Græcos facile fuerit ab οἴσυπος in ὕοσωπος ob literarũ uicinitatem prolabi: Ita non eſt in eum lapſum in latinis procliuitas, quũ hyſſopus planè aliter quàm Oeſypus ſcribatur,niſi quis omnino per temerariam ignorantiam incitatus,pro Oeſypo ſibi ignoto, hyſſopum ſubſtituiſſet, Verum eò magis inclinat ſuſpicio ipſum Plinĩ ex ὕοσωπος in græcis lecta ac iam tum eius æuo corrupta uoce,hyſ ſopum bona fide uertiſſe,hoc eſt errorẽ ex errore propagaſſe,nõ quidẽ per igno rantiam, Nam etiã aliquot locis integre Oeſypũ deſcripſit, ſed per ſupinitatẽ & oſcitantiã, aut certe præſcriptæ lectionis reuerentiam, quam mutare religio ipſi fuit.Sic itaq; lib.29.cap.9.habes.Medicorũ aliqui admixto anſeris adipe, tauro rumq; ſeuo & hyſſopo ad podagras uti iubent. Quo loco Oeſypo pro hyſſopo ſubſtituendũ eſt.Nam hyſſopi herbę hoc loco nullus eſt uſus.Et eodẽ lib.cap.19. Mulierũ purgationes adiuuat fel taurinũ lana ſuccida appoſitũ, Olympias The bana addidit hyſſopũ & nitrũ. Hic rurſus Oeſypum pro hyſſopũ ſubſtituẽdum eſt. Oeſypus enim ἔμβρυα καὶ ἔμμηνα ἐν ἐελίῳ προσιδέμενος ἄγει, inquit Dioſcor. hoc eſt fœtus & menſes in lana appoſitus ducit.Et lib.29. cap.6. fel anſerinũ ſanguis anatũ,contuſis oculis,ita ut poſtea hyſſopo & melle inungantur.Quo loco item Oeſypo pro hyſſopo legendũ eſt,ut ex eodẽ Dioſcoride itẽq; Galeno patet, qui in hunc uſum Oeſypũ & non hyſſopũ habent. Et lib. 26.cap.14. Sicut ad ulcera manantia hyſſopũ.legendũ eſt Oeſypũ. Verũ ſuffecerint hi loci his qui Plinium ſtudioſe legũt,& aliquãdo imitari ſolent.Neq; enim cũ his ſentio qui Plinĩ peni tus è medicorũ numero reiiciunt,de quibus tamẽ ipſe Plinius non multũ ſit ſolli citus, Verũ ego ſentio pleraq; eſſe apud Plinium quæ recuſſime poſſint in uſum aſſumi,& quæ felicius quis æmuletur,& uulgares aliquot practicos,ut hodie uo cant,quũ omnia ſua ex græcis medicis deſcripſerit,& pleraq; in his Galeni libris reperiantur,prius à Plinio tradita. Nimirũ quũ uterq; & Plin.& Gal.alter latine, alter græce, ex prioribus medicis ſua trãſcripſerint,uelut ambo ingenue teſtãtur. Quin & Cor. Celſus eadem labe contaminatus eſt,ſed quæ nõ ipſius Celſi cul pa,ſed alicuius tranſcribẽtis & temere mutãtis uitio cõtigit.Celſus enim ex pro feſſo medicinam ſcripſit,neq; Oeſypum ignorare potuit. Locus eſt lib.5.cap.19. in Enneapharmaco emplaſtro, ubi ait, Conſtat ex nouem rebus, cera,melle,ſe uo,reſina,myrrha,roſa, medulla uel ceruina uel uitulina uel bubula,hyſſopo,bu tyro,&c. ubi pro hyſſopo nullius in hoc emplaſtro uſus, Oeſypo locandum eſt. Quemadmodum inter eaſdem nouem res per roſam, roſaceum accipiẽdum eſt,

forte

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 377 sur 580

©BIUM

forte quod integram uocem scriba aliquis decurtarit, qui satis manifestum putauit, hoc loco rosaceum accipiendum esse, etiam si non integre scribatur. Quanquam rosa pro rosaceo nõ solum hoc loco, sed per totum Celsi itemq; Scribonij opus legatur & aliquoties etiam apud Pliniũ, eodem scribẽdi compẽdio, quamuis satis dispendioso, quũ etiã doctis rosam ipsam conijciendam esse uideri aliquoties possit. Porrò ex Oesypo pharmacum compositum fit, quod Græci medici aliquando οἴσυπον φάρμακον, aliquando οἰσύπου κηρωτὴν, aliquando οἴσυπον κηρωτοειδῆ, aliquando οἴσυπον ὑγρὸν uocant, atq; hæ appellationes omnes à forma medicamenti, quod ad cerati liquidi modũ paratur, sunt deductæ. Componendi autem modum docet Paulus lib. 7. Sed tum in hoc Pauli loco, tum in alijs plerisque omnibus itidem ὕσσωπος pro οἴσυπος falsò legitur. Sunt autẽ promiscui usus Oesypus per se, & pharmacum ex eo constans, uelut Galen. lib. 14. Meth. tradit his uerbis. καὶ τοίνυν καὶ ἡ δι' αὐτοῦ κηρωτὴ τῶν ἅπασι γινωσκομένων ἐστὶ φαρμάκων, καὶ χρῶνταί γε πάμπολλοι κατὰ τῶν ἐν ὑποχονδρίῳ φλεγμονῶν τάντη, καὶ τάντης οὖν ἐμβάλλων ὅταν οἴσυπον μὴ πρῇ, τὸ δέον ἐργάζῃ. Quin & hodie in aliquibus pharmacopolijs hyssopus humida habetur pyxidibus inscripta, & humidam ad differentiam hyssopi herbæ aridæ dictã uolunt, qui forte de re ipsa nihil sciunt, quũ non hyssopus humida ea res, hoc est lanarum sordes sit appellãda, sed Oesypus liquidus, ut iam plus satis est ostensum. Hippocrates porrò lanas succidas etiã ἔρια πινόεντα uocat, & ἔρια πινώδη, Nã & πίνος uox Oesypi ac sordiũ significationẽ habet.

Et per suturæ adductionem, tanquam non sit denudatum curabimus.] Duplicem hoc loco Galenus capitis uulnerum adducendi modum ostendit, quorũ alterum ἀγκτηριασμὸν appellat, alterum κατὰ θῆξιν. Modus per ἀγκτηριασμὸν, hamulis seu fibulis impositis fit, Nam his caro hians adducitur, uelut etiã supra ex Celso ostendi. Modus uero κατὰ θῆξιν, quem per suturæ adductionẽ appellauimus, per acum fit quæ uulnerum oras propius iungit, unde etiam κατὰ θῆξιν, quasi dicas iuxta acum siue acus admotionẽ, fieri is modus dicitur. Est enim θῆξις à uerbo θήγω, quod acuo & acum trãsigo significat, & nõ à θίγω per iota, quod tango est, unde etiam θίξις tactus uel cõtactus, quæ uox hoc loco nullum locum habet, quod tamen uetus existimauit Interpres. Porrò si suturę non teneant, nec permaneant, tertium curationis modum κατὰ συσσάρκωσιν adhibendum præscribit, qui fit aridis pharmacis carnẽ gignentibus inspersis, uelut itidẽ suprà indicaui. Quæ uero sint talia, & qua facultate prædita, eorumq; differentiam, Galen. lib. 3. Meth. & Paulus lib. 7. cap. 13. habet. faciũt enim omnino ut caro concrescat, & cicatrix inducatur, unde quoq; appellationem hæc curatio accepit. Appellatur autem & συσσάρκωσις, ubi in uitio herniæ carnosæ, quã Σαρκοκήλην Græci, & uulgus chirurgorum nostrate Carnoffel uocãt, partes scroti, tunicæ uidelicet, aut uasa, aut testes, cum carne enata coalescunt & concrescunt. uelut Paulus lib. 6. cap. 63. declarat. Quin & naturalis ossiũ συσσάρκωσις, Galeno in libro de ossibus appellatur, quando carnium interuentu ex natura coalescũt. Etenim iuxta σύμφυσιν, quæ est naturalis ossiũ unio, ossa quædã inuicem uniuntur ac coalescunt, fungosiora uidelicet, & molliora. Quædam uero aliorũ corporũ interuentu eam ipsam unionem habẽt. atq; hoc tripliciter, aut carne, aut neruis, aut cartilagine mediãte, quarum συμφύσεων prima συσσάρκωσις, altera συνεύρωσις, tertia συγχόνδρωσις appellatur: concarnationem & conneruationem ac conchartilaginationẽ ad græcorum imitationem nobis appellare liceat. De naturali autem συμφύσει ac unione hæc accipienda sunt, & nõ ea quæ in fractis fit, quæ callo superinducto reduniuntur.

Linamentum conuulsum cum aceto & oleo imponito.] Linamentum cõuulsum Galenus hoc loco τιλμάτιον dixit, alias etiam μοτὸν τιλτὸν apellat. Sunt autem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 378 sur 580

©BIUM

tem μοτοὶ καὶ μοτὰ linamenta quæ in uulnera induntur, & quibus oræ uulnerum ulcerumq; ac ſinuum obturantur. Verum medicamenta quæ his ipſis linamentis excepta ſimul induntur ἔμμοτα appellantur. Galenus lib.5. τῶν κατὰ γένη. φόλλ γοντες τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἰατρῶν ἔμμοτα, ἅπερ μοτοῖς ἐγχριομένοις προσφερόμενα. Ab eis etiam uerba formantur μοτῶσαι ac ἐμμοτῶσαι, linamentis & penicillis inditis curare. Et ἔμμοτος cui eiuſmodi μοτοὶ & penicilli inditi ſunt appellatur, hoc eſt, qui uulneratus eſt, & alias τραυματίας dicitur. In libello εἰσαγωγῆς inter Galeni ſpurios connumerato, quinq; μοτῶν recenſentur ſpecies ex ipſo Galeno hinc inde collectę, de quibus infra lib.3. agam.

Aliud, Myrrhę trientem, euphorbij trientẽ, &c.] Hoc loco uetus interpres, Euphorbij drach. IIII. uertit, atq; hoc modo etiam legi debere ſuſpicor, quum nimium uideatur euphorbij rei adeò uehemẽter calidę & urentis pondus, trientis uidelicet, hoc eſt quatuor unciarum. Nolui tamen mutare lectionem, ſed tantum ſuſpicionem meam indicare, ut ſi quis uti uelit, in tam fortium medicamẽtorum uſu conſiderate agat. Quin & oleum hoc loco quod his rebus temperandis additur, in ueteri interprete recens legitur, tanquam πρόσφατον, & non γλαύκινον, ut noſtrum exemplar habet, legerit, ut forte λευκοῦ pro γλαυκίνου legendum ſit.

Reſinæ fictæ ſeſquilibram.] Reſinam fictam officinæ hodie colophoniam appellant, quãquam à colophone hoc nomen habeat, unde quondam adueheba tur Dioſcoride teſte, ſed liquida, nõ toſta ſiue ficta, ad quam hodie colophoniæ appellatio eſt contracta. Græci citra reſinæ additionem, φρυκτὴν, hoc eſt fictam, ſimpliciter apellare ſolent. atq; hoc ob fricturam ſiue toſturam quam accepit, uelut etiam Galenus hoc loco facit. Porrò quomodo urere ac torrere conueniat omnem reſinam liquidam, docet Dioſcor. lib.1. At uero liquida reſina tum pinus tum piceæ, non ſolum ex colophone, ſed etiam ex Gallia Tyrrheniaq; apportabatur, eodem autore atteſtante. Quare Galenus ſubinde τὴν ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰν appellat. Hoc eſt liquidam ex dolijs ſiue amphoris reſinam. Nimirum quod in dolijs ac amphoris afferretur. Sic Methodi lib.6. inopia terebinthinæ, ammiſceri poſſe ait liquidam ex dolijs, itemq; fictam. καὶ μήτοι inquit, ἢν μὴ παρούσης τερμινθίνης, ἢ τὴν ἐκ τῶν κεραμίων ὑγρὰν, καὶ ἡ φρυκτὴ καλῶς ἂν μιχθείη. Verum interpres Linacer, humidam pineam τὴν τῶν κεραμίων ὑγρὰν uertit. humidam pro liquida ut aſſolet, dicendo. Nam etiam ceratum humidum pro liquido reddit, uelut alibi commemini. Et Galenus ſanè liquidam pini ſeu piceæ reſinam pro terebinthina ſuccedere uult, ut in re non ſit aberratũ ab interprete, ſed tamen adijcere oportebat, ex dolijs uel doliorum, uelut Galenus appellat, de quibus quum ſiluerit, uidetur ἐγχίνης τῶν κεραμίων appellationem non intellexiſſe. Meminit autẽ eiuſdem Galen. lib.4. de ſanit. tutela ubi item reliquarum penuria hac utẽdum eſſe ait his uerbis. ἀκρῶν δὲ τούτων, ἤτοι τὴν ἐκ τῶν κεραμίων, μιγνῦναι πιτυΐνην, ἢ τὴν φρυκτὴν ὀνομαζομένην. Palladius eam ipſam reſinam locularem appellauit, lib.3. cap. 25. de Cydoniorum arbore loquẽs. Si arbor ægra eſt, inquit, amurca aquæ æqualiter miſta radicibus debet affundi, aut calx uiua temperata cum creta, uel reſina locularis pici liquidæ miſta trunco arboris adlini. Quanquam pro loculari, legendum ſuſpicer Lagunculari, ut uidelicet ἢ ἐκ τῶν κεραμίων, hoc eſt, doliaris ſiue ex dolijs, reſina laguncularis ab ipſo ſit appellata.

Saponem betæ ſucco dilutum.] Hoc medicamentũ eſt quod ſuprà lib.1. Paulum ex Galeno tranſcripſiſſe demonſtraui, quanquam in Pauli exemplari græco uulgato lib.1. cap.46. σίνηπι pro ſapone legatur. Verum ſaponem legendum eſſe ex hoc loco patet, quẽ ad uerbũ Paulus tranſcripſit, Amplius aũt & ex Copi translatione manifeſtum fit, qui Saponem in ſuo exemplari legit & conuertit.

Obid

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 379 sur 580

©BIUM

Ob idipſum ne conſterneris.] In græco eſt μὴ ξενιωθῇς, quod ne cõſterneris diximus. Significat enim ξενίζομαι peregrinus & alienus fio, ac quaſi mentẽ à re aliqua abalieno, & proinde cõſternor, animoq; uelut renouor, quę ſignificatio non temere reperitur apud autores, quũ alias ξενίζεσθαι hoſpitio excipi, & muneribus donari ſignificet. Conſtantinus Cæſar actiua uoce uſus eſt lib. de agricultura 2. cap. 46. ξηνίζει γὰρ καὶ παραλλάττει ἡ ὥρα τὰ χέρσα μεταβολὴ τὰς μεθισαμένους. Et paſſiua item lib. 9. cap. 5. Δεῖ πάντη ἴσον εἶναι τὸ φυτώριον τῇ φυτευθησομένῃ γῇ, οὐ ποιότητι μόνον καὶ χρήματι, ἀλλὰ καὶ ἀέρων κατασκῇ, ἵνα μὴ ξενίζηται τὸ μέλλον ἐν αὐτῷ καταπίπτειν φυτόν. ne conſternetur ob nouitatem & perturbetur.

Id autem alternis diebus facito.] παρ' ἡμέραν, hoc eſt alternis diebus fit, quod per uices dierum contingit. Idem etiam ſignificat παρὰ μίαν, adintelligitur enim ἡμέραν. Aetius ſerm. 9. cap. 6. παραλειπόμενα δὲ τὰς μακρὰς ἀσιτίας καὶ τὰς παρὰ μίαν, hoc eſt, Inediam alternis diebus. Dicitur & ἀνὰ μίαν eodem ſenſu, Paulus lib. 3. cap. 10. καὶ τρέφειν ὡσαύτως ὅτε μὲν καθ' ἡμέραν, ὅτε δ' ἀνὰ μίαν. Quin & μίαν παρὰ μίαν eodem ſenſu accipiendum eſt. Aetius ſerm. 8. cap. 67. καὶ διδόναι μίαν παρὰ μίαν. Idem Aetius ſerm. 12. cap. 37. hoc ipſum παρὰ μίαν idem ſignificare indicat quod τριταίκως, id eſt, tertio quoq; die. Sic enim ait, γινομένης δὲ τοῦ πρόξυσμοῦ σφοδροτέρου μὲν παρὰ μίαν ἡμέραν τριταίκως, hoc eſt, alternis & tertio quoq; die. Eodem modo παρὰ δύο ſignificat τεταρταίκως, id eſt, quarto quoq; die, uel etiam anno, ſi ἔτη explicentur. Conſtant. Cæſar. lib. 4. cap. 1. παρὰ δύο ἔτη αἱρεθῆναι.

In calidæ ſolium ægrum immittet.] Solium hoc loco dixi, ἔμβαμμα uocatã Galeno ab inſcenſu & deſeſſu, alias labrum, ac lauacrũ, & piſcina, atq; uulgo medicorum etiam Tina appellatur, Nimirum uas in quo aliquis deſidens lauari poteſt, qualia etiam hodie in balnearum ædibus habẽtur. Græci etiam κολυμβήτραν dicũt ab innatãdo, quanq; hęc longior & ſpatioſior piſcina fuerit, & τῷ σκέλει μικρῷ, id eſt, alueolo uel ſolio paruo opponitur à Galeno, qui alias etiã ἐξαμενὴν & paulò poſt μακρὰν uocat. Sic enim exẽplar ipſum habet κάθιζε εἰς μακρὰν καὶ ἀπόνιπτε, hoc eſt ut ego uerti, In calidæ labrũ demittito ac lauato. Sed μακρὰν pro ciſta ſiue arca, aut potius alueolo panario, uſurpat etiã Artemidorus de ſomniorũ interpr. lib. 5. ubi ait, ἔδοξέ τις ὡς μακρᾶς τῆς λεγομένης καρδόπου, μεσῆς ἄμαθος ἀνθρωπίνης βασταζομένης φέρεσθαι. Verũ pro ſolio balnearũ itẽ accipit Damocrates, citante Galeno, infrà lib. 10. huius operis. σμικρᾶς δὲ νοτίδος γινομένης εἰς τὴν μακρὰν λαθεῖς. Poteſt tamen & κάρδοπος ſolij uſum præbere. Apud Gelliũ porrò 13. cap. 24. μάκτρα & nõ μακρὰ legitur, in uerſu ex Ariſtophane citato, χῆσον σὺ μάκτραν, ἐὰ δὲ βούλει κάρδοπον, Ita etiam apud Pollucẽ lib. 2, quum tamen uerſus Damocratis μάκτραν non ferat, & μακρὰν æque ut μάκτραν ſenarius Ariſtophanis admittat. Quare arbitror μάκτραν ab illis legi, qui uocẽ à uerbo μάσσω deducũt, quod ſubigere maſſam ac emollire ſignificat, quod ipſum in Mactra illis appellata fieri ſolet. Contra autem μακρὰν legendũ eſſe, Galeni & Artemidori lectio teſtatur, & mihi quidem uidetur μακρᾶς appellatio figuram rei oblongiorem referre.

Quæ Aeneas per experientiam pituitam detrahentia tradidit.] Videtur hic Aeneas medicus Galeni ſodalis & amicus fuiſſe, à quo ſe pharmaca ſubſcripta per manus accepiſſe fatetur, ab eodem per experientiam cognita. Verum in primo pharmaco, Saponis lib. ϛ. id eſt, σάπωνος λιβ. ſ. legũtur. Vetus tamen Saponis ſeſquilibram habet, & ſic etiam legendum exiſtimo, quum ſex librarum pondus nimium uideatur reliquorum comparatione: potuitq; fieri ut ex uera quondam ſcriptura σάπωνος λιβ. α ſ. qua Saponis ſeſquilibra ſignificatur, primum perierit α & poſtea character ſ. qui dimidium ſignificat, in eum tranſierit, qui ſenarium numerum refert ſ. ob ſimilitudinem ut apparet.

Aquam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 380 sur 580

©BIUM

Aquam mulsam sæpe gargarissandã prębeto.] ἀνακογχυλιαζέσθω hic Galen. habet, quod dixi gargarissandam præbeto. Videntur autem κογχυλιάζειν & κογχυλίζειν itemq; ἀνακογχυλιάζειν uerba facticia esse à sono ipso qui fit dum aliquid gargarissamus. Nam & gargarissare facticia uox est latinis itidem ut græcis qui γαργαρίζειν dicunt. Paulus lib. 3. cap. 5. κόψας, σήσας, μίξας, ἐν ἡλίῳ κογχυλίαζε. hoc est, tusa cribrata ac mixta in sole gargarissa. & cap. 18, eiusdem libri, ὠφελεῖ δὲ καὶ ἀνακογχυλισμὸς διὰ τῶν δριμέων, id est, gargarismus rerum acriũ. Porrò alia uerba sunt græcis ἀνακογχύζειν & ἀπεκογχύζειν, ne quis similitudine aliqua decipiatur, quæ significant concha aut testa excipere, κόγχη enim testam ac conchã græcis sonat. Dioscor. lib. 1. de Sicyonio oleo. ψύξας ἀπεκόγχυσον τὸ ἔλαιον. hoc est, refrigeratum oleum conchis excipito, aut in testas diffundito ac reponito.

Atq; ita sensim in eorũ usu progredior.] ἐκ προσαγωγῆς fieri dicũt græci quod sensim ac pedetentim fit, & semper cum ulteriore progressu ac additamento. Sic hoc loco Galenus οὕτως ἐκ προσαγωγῆς χρῶμαι, ait, hoc est, ita sensim progrediendo utor. Hippoc. 1. epidem. κάυματα μεγάλα οὐκ ἐκ προσαγωγῆς, ἀλλὰ συνεχέα, καὶ βίαια.

Porrò parabili sæpe pharmaco usus sum &c.] Hic locus ad uerbũ à Paulo lib. 1. cap. 46. trãscriptus ex Galeno, quanquã corruptus legatur in exemplari gręco uulgato, & corruptius adhuc exẽplar Copus habuit, qui pro εὐπορίστω, hoc est, parabili, conuertit euphorbio. Legit enim εὐφορβίῳ δὲ πολλάκις ἐχρησάμην. uelut supra lib. 1. cap. 1. indicaui.

In caput III. De Hemicrania.

HEmicrania dimidiæ partis capitis affectio est, uelut etiam ipsum nomen indicat à uoce ἥμισυ & κράνιον compositione facta. Eadem etiam ἑτεροκρανία appellatur, ob alterius tantum partis affectionem. Pharmaca porrò quæ huic malo adhibentur, priuatim etiam hemicranica dicuntur.

Porrò de euphorbij facultate iam mihi relatum est.] Supra lib. 1. cap. 1. de euphorbij facultate retulit, quem locum hic in memoriam nobis reuocat.

Laseris siue succi Medici drach. III.] In græco exemplari hic habetur ὀποῦ μηδικοῦ δραχ. γ. hoc est, succi Medici drach. III. Ego autem ad certiorem rei intellectum, etiam laseris uocem adieci, quæ item succum Medicũ significat, sed tamen ut optimum Laser Cyrenaicum sit, unde etiam succus Cyrenaicus appellatur: secundo autem loco Medicus & deinde Syriacus succus, siue Laser Medicum & Syriacum habeatur, uelut Dioscor. lib. 3. tradit. Hodie in pharmacopolijs Asa fœtida appellatur, & dulcis asa eiusdem generis est, sed minus graui odore prædita. quidam asam dulcem succum silphij, fœtidã uero gummi eiusdem esse putant. Sicut contra alij, omnes illos succos perijsse constanter credunt, neq; nos quicq̃ certi asseuerare possumus, aut uolumus, nihilo minus tamen utraq; asa pro occasione, illorum succorum loco usuri, maxime quum etiam Aristophanis interpres εἰς ἱππεῖς silphio ingratum & iniucundum odorem tribuat. Verum quod indicare hoc loco operæpretiũ uisum fuit, hoc est. Vox ὀπὸς se sola posita, quasi per excellentiam de Cyrenaico, Medico ac Syriaco dicitur. Sicut contra in neutro genere, uox ὄπιον solitarie posita succum papaueris significat, per prælationem ita græcis usu facto. Quare uetus Interpres hoc loco deceptus est per ὀπόν enim μηδικόν, ipsum papaueris succũ, hoc est, opium intellexit, quod falsissimum esse apparet, quum opij papaueris succi hic ineptus sit usus, & ὀπὸς μηδικὸς nihil aliud sit quàm Silphij succus apud Medos siue Parthos, unde aliquando etiã Parthicus succus dicitur, nascentis, qui Cyrenaico debilior est, ut etiam Plin. lib. 19. cap. 3. ostendit.

Verum in corporibus molli ac tenero sensu præditis.] In græco exemplari legitur

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 381 sur 580

©BIUM

gitur corrupte, ὑπὸ τῶν ἀναιδήτων σωμάτων, Legendū eſt aūt ὑναιδήτων, id eſt, mollibus & tenero prædítis ſenſu, uelut res ipſa oſtēdit, quū minus in his curādis de euphorbio addi iubeat, et cōtra amplius de eo conjciendū eſſet, ſi ἀναιδήτων legeretur, qua uoce ſenſus expertes & ſtupidi corporis ſignificātur. Quanq; etiāſi de pondere euphorbij augēdo Galen. dixiſſet non tamen ἀναιδήτων, ſed ὑναιδήτων legendū eſſet, hoc eſt, hebeti ſenſu prędítis. Nam hi ὑναιδήτοις opponuntur, & alias in ἀναιδήτοις curatio ipſa penitus eſt deſperata.

Quod ad finem huius libri admonere operępretiū uiſum eſt, iam ſubſcribam. Ordinem in ipſo tum capitum generalium, tum titulorum particularium confuſum eſſe, & nō ſingula ſuo loco poſita. atq; ea confuſio nō nuper facta eſt, quum etiam Vetus Interpres hunc ordinem græci Veneti exemplaris habeat, Titulus enim de his qui ob bilioſum humorem caput dolent, & qui ſequitur, De dolore capitis per conſenſum, & qui deinde eſt, De capitis in febribus dolore, & quod deinceps ſequitur caput, de Cephalæa capitis dolore antiquo, quod totius libri huius ſecundi generale caput eſt, uſq; ad Titulū ſequentem, Archigenis de Apophlegmatiſmis: Hæc omnia iuſtum & ſibi propriū non habēt hic locum, ſed poſt Titulū Archigenis de apophlegmatiſmis, & cataplaſmata in capitis dolore eiuſdem Archigenis, & poſt titulum, Archigenis de his qui ex ebrietate caput dolēt, & titulum Eiuſdē Archigenis Amuleta quæ capiti coronæ modo &c. & poſt titulum, Archigenis de fiſſuris & cōtuſionibus in capite factis, & poſt ea Quæ Aſclepiades ad capitis dolorem in primo exteriorum ſcripſit, & poſt omnia ſternutatoria, & Quæ manſa caput purgent, & poſt titulū, Quæ Crito in primo de pharmacis ſcripſit, & poſt titulum, Quę Aeneas per experientiam pituitam detrahentia tradidit, & poſt titulum, De uſu omnium fortium pharmacorum, tandem locari debent, ita ut poſt finem capitis de Cephalæa, mox ſequatur Caput generale huius libri Tertium, de Hemicrania. Eo uero loco quem titulus occupat, de his qui ob bilioſum humorē caput dolent, mox ad præcedentes Archigenis irrigationes ac illitiones, Archigenis Apophlegmatiſmi ſequi oportet, quod ipſum Galen. manifeſte oſtendit, mox in principio ubi apophlegmatiſmos hos expendit, quum ait, Archigenes autem calidā & flatuoſam affectionem ſe curaturum pollicitus eſt non frigidam & pituitoſam. Hæc enim uerba indicāt hos apophlegmatiſmos ad ſuperiorem affectionem, quam dicit ipſe calidam & flatuoſam pertinere, & non ad Cephalæam, quæ proximo loco falsò antecedit.

Finis ſecundi libri commentariorum medicorum.

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI

COMMENTARIORVM MEDICORVM, IN DE cem libros Galeni de Compoſitione medicamentorum ſecundum locos conſcriptorum, Liber III

In caput primum de Aurium affectionibus.

ET quibuſdam medicatis aquis oboriuntur.] Medicatas aquas hic dixi τὰ φαρμακώδη ὕδατα, hoc eſt, quæ aliqua medicamentaria qualitate participant, uelut ſunt ſulphurulentæ, aluminoſæ, nitroſæ, bituminoſæ & quæ tum æs, tum ferrum olent, de quorum uſu compendio, ut omnia, Paulus lib. 1. cap. 52. tradit, Plinius lib. 8. epiſtolarum ad Gallum de lacu Vadimonis: odor ſaporq;

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 382 sur 580

©BIUM

ſaporq; medicatus, inquit. Plin. in naturali hiſtoria 31. cap. 6. Nec uero omnes quę ſunt calidæ, medicatas eſſe credendum eſt.

Prodeſt etiam amaracinum oleum eis infundi, & optimum nardum.] Optimum nardū Galen. hic ἀρίστου νάρδου dixit, ſed nō pro ipſa Nardo herba, uerum pro ungento nardino, quomodo etiam aliàs ſæpe ſolet, uelut lib. 1. oſtendi.

Idem etiam Tetrapharmacum appellatur.] Emplaſtrum Baſilicū, hoc eſt regium, quod apud maximos & præſtantiſſimos quoſq; homines in uſu eſſet, appellatum fuit. Idem etiam Tetrapharmacū uocari hic Galen. ait, uelut etiam Paulus & Aetius, itemq; apud nos Celſus ac Scribonius uocāt, à quatuor nimirum ſimplicium ipſum cōſtituentium æquali mixtura, ceræ uidelicet & colophoniæ, piciſq; ac adipis tauriní. Ex his enim ſimul coctis emplaſtri forma cōficitur apta inflammatis, puri uidelicet mouendo, ut Celſus ait, & ex hoc loco ſatis apparet. Eſt autem aliud adhuc pharmacum nō emplaſtri forma, aut uſu, ſed delingibile, item Tetrapharmacum appellatum, & aliàs etiam ἀντίδοτος διὰ τεσσάρων, itemq; Myſteriū dictum, quod item ex quatuor rebus cōſtat, gentiana uidelicet & myrrha, ariſtolochia, & baccis lauri tritis ac melle exceptis, ut Aetius 8. cap. 68. tradit, quanquam falsò zingiberi pro myrrha legatur, tum hoc loco, tum pleriſq; aliis, exemplaris quod ſequuti ſumus uitio. Verum apud eundem 12. cap. 47. integra lectio ac compoſitio eius eſt, quod annotare operæpretium duxi, ne quis hoc ad emplaſtrum, & antidotum æquiuoco decipiatur.

Vt per aurifuſoria ſpecilla ad lucernam tepefacta infundi poſſint.] Specilla aurifuſoria Galeno ὠτεγχύται hic dicuntur, uelut μητρεγχύται, ac ῥινεγχύτης ab eodem, & medicis omnibus uocantur, quæ nos uterifuſoria, & narifuſoria appellare poſſimus. Celſus ὠτεγχύτας, aliàs ſtrigiles, aliàs oriculares clyſteres appellat. Tradit autem Celſus inter alia medicamenta aurium, etiam hoc ipſum, quod hic Galen. habet, ex caſtorei ac opij: quod papaueris lachrymā uocat, paribus portionibus contritis affuſo paſſo. Niſi quod Galenus pro paſſo & uinis dulcibus, ſapam ad dolorem leniendum probat, quæ fit muſto ad tertias decocto, ut alibi oſtendi. Porrò differūt ὠτεγχύται à μυλωτίσι, quæ paulò poſt auricularia ſpecilla dixi, quod hæc auriſcalpia expurgandis à quacunq; re illapſa, auribus apta ſint, illa uero ad infundendum aliquid & inſtillandum comparata.

Quemadmodum illi faciunt qui ſpiſſamenta, ſtymmata græcis appellata addunt, quo uidelicet per multum tempus ipſum roſaceum odoratū permaneat.] Stymmata eſſe oleorum ac ſuccorum ſpiſſamenta odorata lib. 1. oſtendi, uerū alia quam quæ hedyſmata appellantur. Hæc enim uox aliquando pro quibuſdā odoramentis, aliquādo pro tota compoſita re, ex aromatibus & oleis ſiue ſuccis conſtante, hoc eſt, pro ipſis ungentis accipitur, Illa uero ad ſpiſſandum quidem aſſumuntur, uerū itidem odoris gratia, & ut diutius integra & illæſa permaneant, in ungenta induntur, uelut Galenus hic docet, & 2. lib. κατὰ γένη ubi ait. Τ ἐλαιωδῶν τὰ ἁπλῶς ἐσκευασμένα χωρὶς συμμάτων, ἅπερ προσιδέασιν ἤτοι δυωδίας ἕνεκεν ἢ τοῦ μέχρι πλείονος χρόνου διαμένειν ἀπαθῆ τὰ σκευαζόμενα. Videntur itaq; proprie hæ res ſtymmata dici, quæ præter odorem, etiam adſtrictoriā uim in ungenta deponūt, quo diutius incorrupta perſeuerent. Sic Aetius 9. cap. 49. in paſtillo magno, ſpiſſamenta ex decocto rubi, myrti, florum mali punici, radicis capparis, foliis ſalicis, & aliis quibuſdam habet. Et eodem capite non longe poſt, Spiſſamenta arida in puluerem redacta habet, item flores mali punici, gallas, malicorium, myrtum, lentiſcum, & alia eius genera adſtringendi ui prædita: atque hoc ſanè modo ſtymmata in oleo roſaceo ſunt, lentiſcus, calamus, & aſpalathus iuxta Dioſcoridis traditionem.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 383 sur 580

©BIUM

Aut Casiam illo non præsente, tum eam quæ zigeros, tum quæ Motodes appellatur.] Duas species Casiæ Galenus hic indicat, quæ commode in auricularia pharmaca miscentur, alteramq; zigeron, (uel ut exemplar habet γίζηρρον) appellari dicit, barbara uidelicet appellatione, uelut etiam Dioscorides testatur, qui ait quòd μέλαινα καὶ ἐμπόρφυρος παχεῖα ζιγείρ, id est, nigra & purpuram colore referens, crassa, ziger uocetur, Alteram uero Motode uocat, haud scio qua nominis ratione; Nam hanc appellationem neq; Dioscor. neq; Plinius, neq; quisq; alius, quod sciam, habet: Nisi ipse adeò Galen. lib. 1. de antidotis, ubi genera cassiarum recẽsens, maxime laudari ait eam quæ gizi disyllabo barbaro nomine uocat̃, indeq; eam quæ Moto appellatur. ἐπειδὴ inquit τὴν μὲν γίζι μάλιστα ἐπαινοῦσιν. ἐφεξῆς δὲ τὴν μοτῶ καλουμένην. Ex quo loco apparet utranq; appellationem barbaram esse, & isthic Moto barbara uoce, hic Motode græca inclinatione dictũ esse. Imò Galen. eodem loco γίζι, & non ζιγείρ, legendũ esse docet contra Dioscor. lectionem, sed in hac parte nihil contentiosius asserendũ, quũ alterutra uox barbara, alterutrius tempore in usu fuisse possit, & postea in exemplaribus corrupta esse. Quod si non esset, uehementer dubitem an hoc Galeni loco, μωτώδη recte legatur & non potius βαλσαμώδη legendum sit, uelut Plinius. 12. cap. 19. habet. Alia est Balsamodes, inquit, ab odore simili appellata, sed amara, ideoq; utilior medicis, sicut nigra ungentis. Procliue enim fuit ex oblitteratæ uocis βαλσαμώδη uestigijs, substituere μωτώδη, quæ quum græca terminatione dicta sit, barbaram esse non suspiceris. Possit autem & μωτώδη uox, pro μοσυλίτην supposititia esse, Nam & hanc Dioscorides habet, & Plinius. 6. cap. 29. ex portu Mossylico deuehi cinamomum testatur: & supra citato loco Casiam iuxta cinamomi campos nasci tradit, unde sanè tum Casia Mosylitis, tum cinamomum Mosylon, à Dioscoride appelletur. At uero si casia Motodes, omnino non uidetur barbara aliqua uoce fuisse appellata, malum sanè ego βαλσαμώδη pro ea legere, ac substituere hoc loco, sed in re incerta nihil statuo. Porrò quod Casia duplo pondere pro cinnamo conijciatur, frequens fit mentio apud Galenum. Verum quod Carpesium item duplum pro eodem indiderit Quintus medicus, in septimo simplicium pharmacorum Galen. tradit, uelut nos etiam supra ostendimus.

Quãquam & huiusmodi capitis dolores necesse sit primum communibus generibus causarum dolores efficientium subiectos esse.] Communia genera causarum dolores inferentiũ sunt, solutio continuitatis, & intemperies, Quum enim omnes morbi ad hæc duo genera, insuperq; tertium, compositionem uidelicet uitiosam, referantur: ad priora sanè duo genera omnes dolores referuntur. Omnis enim dolor aut ex intemperie aliqua corporis, aut ex soluta cõtinuitate eiusdem oboritur, Tertium uero morborum genus, compositio uitiosa, dolorẽ per se non facit: potest enim & deesse & redũdare corpori pars aliqua, itẽq; in situ figuraq; ac magnitudine iuxta naturam aberrare, citra omnem dolorosam corporis affectionẽ. Porrò de his causarũ tum morborũ, tum dolorũ generibus, & de his quæ hæc genera producũt, tota methodus curãdi à Galeno cõscripta hinc inde agit, cuius lectionẽ ante hos libros necessariã esse Galen. hic ait, sicut etiã simpli. phar. libros ante illam, uelut etiam in principio horũ cõmentariorum sumus præfati.

Propterea quod in eiusmodi affectionibus uẽtosi flatus ac frigidi humores generentur, excerni autem prohibeantur, propter continentis corporis condensationem, citra inflammationẽ factam.] Hoc loco Galen. sic dixit, ἠωλύεσθαι δὲ ἐκκρίνεσθαι, διὰ τῆς τοῦ περιέχοντος πύκνωσιν, ἄνευ φλεγμονῆς γενομένην. quod nos uertimus, Excerni autẽ prohibeantur propter continentis corporis condensationem citra inflammationem factam. Ambiguum autem uideri poterat, an περιέχοντος

uox

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 384 sur 580

©BIUM

uox,de ambiẽte nos aere ab ipſo dicta eſſet, an de corpore cõtinente ipſos flatus ac frigidos humores,propterea ꝙ quũ ὁ περιέχων,& τὸ περιέχον, aerẽ nos circũdantem fere ſemper apud Galen.ſignificet, etiã hic nihil aliud ſignificare uideri poſſit,quod tamen nõ eſt,Nam neceſſariò σώματος aut μορίου uox adintelligitur, ut uidelicet corporis,aut partis,cõtinentis flatus & humores,cõdenſationem factam citra inflammationẽ accipiamus.Etenim ſi nõ ad τῶν περιεχόντων πύκνωσιν adiectum eſſet,ἄνευ φλεγμονῆς γενομένην,Poterat utiq; de ambiente nos aere intelligi,qui ob denſitatem flatus & humores excerni uetaret. Verũ quum inflãmatio nõ niſi in corpore facta intelligi poſſit,neceſſariò σώματος aut μορίου uoce,in περιεχόντος adintellecta,ſententiã quã ego reddidi elicimus atq; ſectamur. Vſurpauit aũt & Artemidorus περιέχοντος uocem,nõ aeris ſignificatione,ſed cõtinentis corporis, lib.2. cap.16 in hoc ſomnio.νῆ ἥτινά γ' ἂν γαστὶ ἔχειν ἰχθὺν ἐν ὑπολάβοι τις εἶναι, ὡς μὴ οἱ παλαιοὶ λέγουσιν, ἄφωνον φρονήσει. ὡς ἔγωγε ἑτέρᾳ ὀλιγοχρόνιον. πολλὰ δὲ νῆ νεκρὰ ἕτερον, ἔξω γὰρ τοῦ περιέχοντος γινόμενον πᾶς ἰχθὺς ἀποθνήσκει. Hoc uelut nuper in latine conſcribendo id opus reddidi, Omnis enim piſcis extra cõtinens ſuum,ipſam uidelicet aquam,poſitus moritur.

Caſtorij atq; papaueris ſucci par põdus in teſta Attica, aut ſi haberi nequeat, Romana torrefacito.] Videtur Apollonius hic teſtas figulinorũ Atticorum,& Romanorũ, reliquis omnibus præferre, non ob aliã cauſam,ꝙ quòd torrẽdis in ipſis rebus maxime idoneę fuerint,fortaſſis propterea,ut opinor,quòd exacte in fornace excoctæ iuſtã habuerint firmitatẽ,ut ne uel facile frangerẽtur, uel ex cruditate aliquid pharmacis in ipſis torrendis affricarent. De utrorũq; figulinorũ præſtantia meminit item Plinius lib.35.cap.12.Atticorum Dioſcor.de ceruſa.

Sufficiens itaq; eſt etiam papaueris ſucci facultas, ſi ex eo quod eorũ cõpoſitio diu ante præparata, & iam inueterata ſit, ipſius uires leniantur, torrefactis enim efficaciã perdit, Si uero caſtorio mixtus ad tempus aliquod inueteraſcet.] Hic ſanè locus in græco exemplari penitus corruptus eſt, Nos hanc ſententiam eruimus,aliquibus uocibus additis,aliquibus etiam mutatis, atq; græca ita reſtituimus,ut noſtræ interpretationi reſpondeant,hoc modo.αὐτάρκης δὲ ὅσιν, μὴ ἡ ἐκ τοῦ μηκωνίου δυνάμις, εἰ ἐκ τοῦ μεχρονίδαι τὸ σωπεθὲν ἀπ' αὐτῶν, πραΰνης τὸ μηκώνιον. Vides planè quantum librarij culpa hic locus corruptus ſit,in quo primum deſunt hæc uerba,à nobis inſerta,δυνάμις, εἰ ἐκ τοῦ, deinde τὸ μηκωνίου,pro τὸ μηκώνιον ſcriptum eſt.Quid quod omnium corruptiſſime poſtea τῷ θραυσείῳ pro τῷ κεραμείῳ legitur? Ita enim lectio ipſa corrupta habet.αὐτάρκης δ' ἐστὶν μὴ ἡ ἐκ τοῦ μηκωνίου μεχρονιῶν τὸ σωπεθὲν ἀπ' αὐτῶν πραΰνης τὸ μηκωνίου. φωνυμένου γὰρ ἀπόλλυσι τὸ θραύσιμον, εἰ δὲ μιχθὲν τῷ θραυσμίῳ χρονίσειε,&c. Apparet autem etiam ueterem Interpretem, Nicolaum Calabrum,,aut quiſquis is fuit,hunc locũ non integrum habuiſſe. Nam primam huius ſententiæ partem ſatis commode reddidit. Sufficit igitur ut mitigetur opium ex diuturna compoſitione ipſorum,&c. tanquam legiſſet,αὐτάρκης οὖν πραΰνειν τὸ μηκώνιον ἐκ τοῦ μεχρονίδαι τὸ σωπεθὲν ἀπ' αὐτῶν,quæ lectio rectam ſententiam refert,ſed tamen aliſs uerbis quàm exemplar græcum uulgatũ oſtendit, quæ nos iuuare, non penitus reiicere ac alia ſubſtituere uoluimus. Verum poſteriorem partem itidem iuxta corruptũ exemplar reddidit, ſic. Si uero opio permiſceatur & diu ſteterit,&c.penitus nullo ſenſu, Nam τῷ θραυσείῳ,opio uertit,quum τῷ κεραμείῳ legi oporteat atq; uerti. Niſi quis opium cum opio miſceri uelit,quod nõ aliter nobis uetus Interpres expreſſit: ut qui raro aliquam ſententiam integre reddat,& nullius utilitatis ſit,niſi quod ex peſſime uerſis,lectionem quam ſequutus eſt deprehẽdere licet, à qua aliquando græcum exemplar quod nos habemus diſcordat,ut ſic aliquã tandem rectam ſententiam eruamus.Porrò

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 385 sur 580

©BIUM

inferius paulò rursus corrupta est lectio græca, habet enim. ἀλλ' ἐπεὶ πάλιν ἐν τῷ φωχθῆναι τὸ δραστήριον αὐτοῦ φαίνεται. Sed legendum est τὸ δραστήριον ἀμαυροῦσθαι φαίνεται, hoc est, ut reddidi. Verum quum rursus in torrefaciendo efficacia ipsius pessundari uideatur. Est enim αὐτοῦ pro ἀμαυροῦσθαι, quod fortassis obliteratum fuit, temere à quopiam suppositum.

Aut nucum amararum succum, aut cassiæ ungentũ, aut simplicem nardum.] Amararũ nucũ succus est qui ex amygdalis amaris exprimitur, uelut etiam Celsus habet, quem hic ἀπόθλιμμα dixit, quum alias retrimentum à succo expresso reliquũ sic appelletur, ut alibi ostendi. Casiæ autem ungentum uidetur appellare Archigenes, quod Casiam inditam habet, uelut suprà etiam ipse Galen. ostendit in ungenta auricularia Casiam, cinamomum & carpesium addi. Nisi forte etiam peculiaris cõfectio ungenti ex Casia, uelut ex cinamomo fuit, sed tamẽ eius Dioscorides non meminit. Nardum deinde simplicem τὴν νάρδον ἁπλῆν reddidi, non ut herba nardus, sed ut ungentum nardinum accipiatur, uelut sæpe iam dixi. simplicem autem addidit, ut ostenderet nardinum oleum simpliciter sine ullis spissamentis ac odoramentis præparatum, se probare.

Tepidum per strigilem infunde.] Suprà memini Celsum ὠτεγχύτας strigiles uocare, & aliquando oricularios clysteres. Verum strigilis uox uidetur plane ex ξύστρα facta esse, Nam uelut hæc ἀπὸ τοῦ ξύειν, Sic illa à stringendo deducta apparet, & pro aurifusorio specillo ambæ accipiuntur. Quod itaq; Archigenes hic ξύστραν dixit, ego strigilem cõuerti, qua uoce etiam Plinius, & Scribonius, & Marcellus utũtur hac significatione. Nam alias tum strigilis latinis, cum ξύστρα grecis, destringendi instrumentum est, cuius usus in balneis existit, & quod etiam στελγίς & à Galeno στλεγγίς, appellatur. Artemidorus lib. 1. cap. 66. de balneis loquens. ἰδίως δὲ αἱ ξύστραι καὶ βλάβης εἰσὶ σημαντικαὶ, διὰ τὸ ἀπὸ ξύειν τὸν ἱδρῶτα, καὶ μὴ προστιθέναι τι τῷ σώματι. Et idẽ paulò ante στελγίδες καὶ ξύστραι καὶ καταμάγεια θεράποντας σημαίνουσι.

In quibus deinde post fomentum, specillum lana obuolutum intingitur & imponitur.] Græcum exemplar hoc loco uitiatum est, habet enim εἶτα μετὰ τὴν πυρίαν περὶ τὴν ὀξείαν ἔριον περιειληθὲν ἐμβάπτετε καὶ ἐπιτίθεται. Verum si pro τὴν ὀξείαν substituatur μήλην ὀξείαν integra fiet lectio, & sensus quem ego reddidi.

Aut Garum Hispanum calfactum per strigilem instillato.] Garum Hispanum hic Archigenes appellat, quod infra Asclepiades Sociorum, itemq; Nigrum uocat. Hoc enim ex omnibus laudatissimum & ingentis pretij fuit, è scombro pisce, uelut Plinius. 31. cap. 8. testatur. Quin & idem Plinius 32. cap. 7. hoc ipsum pro aurium medicamento prodit his uerbis. Suntq; qui præcipue cõtra omnia uitia laudent, Gari excellentis sociorum cyathum, mellis dimidio amplius, &c.

Quod si ex plaga, externa pars auriculæ doleat, ad micam thuris lac affundito.] Mica thuris quæ sit lib. 1. in mannæ thuris explicatione diximus, Hoc uero loco eam micã Archigenes χόνδρον λιβάνου appellauit, nihil aliud indicans quàm quod Plinius granum & micas dixit, & quod alias Dioscor. & Galenus omnesq; medici græci mannam thuris uocant, Hoc enim est quod Dioscor. dixit, μάννη δὲ λιβάνου δόκιμός ἐστιν ἡ λευκὴ καὶ καθαρὰ καὶ ἔγχονδρος, hoc est, Manna thuris probatur quæ alba est, & pura, & grumosa siue granulosa. Vnde sanè Plin. lib. 29. cap. 6. χόνδρον λιβάνου ἕνα, non granũ, neq; micam thuris, sed mannã thuris unã dixit, ubi ait. Viperam uiuam in fictili nouo cõburere, addito fœniculi succo ad cyathum unũ, & thuris manna una, &c. Id quod ex Marcello medico ostẽditur qui idem remediũ sic habet. Vipera uiua mittitur in uas fictile, & adijcitur ei succi fœniculi cyathus unus, & thuris granum unum.

Tertiam auricularem huiusmodi conscripsit.] Tertia hæc auricularis compo-

sitio

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 386 sur 580

©BIUM

sitio Andromachi, est etiam apud Celsum lib. 6. à quo non ad Andromachũ, sed ad Themisonem refertur his uerbis. Licet etiam compositione uti Themisonis, quæ habet castorij, opopanacis, papaueris lachrymę ex aceto, singulorum. *. II. spumæ lycij pondo. *. IIII. Quæ contrita passo excipiuntur donec cerati crassitudinem habeãt, atq; ita reponuntur. Vbi usus requiritur, rursus idem medicamentum adiecto passo teritur. Euariant ut uides pondera paululum, alias eadem res est. Verũ in Celso uulgato, medicamentum adiecto specillo teritur, habetur, ubi passo pro specillo substituendum est.

Blattas detractis pennis XII.] Blattarum genera Plinius lib. 30. cap. ultimo recenset, eaq; item auribus mederi scribit, similiterq; alijs quibusdam malis, partim capite detracto, partim pedibus & pennis: quemadmodum etiam hic Andromachus σίλφας ἄνευ πτερῶν probat, & infra lib. 5. Archigenes eas quibus caput detractum est, ut ibidem amplius demonstrabo.

Vrinæ suis syluestris tantundẽ, fabæ Aegyptiæ uiridis internæ amaræ drachmas. IIII.] Vrina suis syluestris, hoc est, apri siue capri, quem hic σύαγρον appellat Andromachus, calentissimum est pharmacum ac acerrimo odore pręditum, uim habens extersoriam fortem. Velut Galenus 10. simpl. pharmacorũ testatur. ἰσχυρὸν δὲ καὶ inquit, τῶν ἐν τοῖς ὄρεσι κάπρων ὡς καὶ διὰ τῆς ὀσμῆς φαίνεται δριμυτάτης οὔσης. Videtur itaq; puris & sordis extergendæ gratia, ab Andromacho in hoc pharmacũ assumpta esse. Verum ipse Galenus huiusmodi impura medicamenta, ut ingenuo & honestæ mundiciei studioso uiro merito abominanda, improbat: præsertim circa caput & faciem adhibenda, quo magis indigne ferendus est aliquarũ urinarum, uel etiam humanarum potus, ex quo tamen pestilentia grassante in Syria, quidam conualuisse uidebantur, Galeno eodem loco tradente, ac asseuerante item orthopnœæ gratia, pueri urinam bibere, non esse necesse, quum alia sint multa pharmaca huic mala commoda, & quidam etiam eo poto opem non senserint. Verũ tam abominanda medicamenta etiam hodie durant apud aniculas quasdã, & uulgus forte potioribus & purioribus indignum, non modo in peste, & orthopnœa, ac anhelosis, uerum etiam in alijs tum uentris, tum intestinorum morbis, & præsertim in doloribus Coli, utpote quod uomitus irritando, & deiectiones concitando, omne uitium ualenter expurgent, uelut etiam Marcellus cap. 27. testatur. Cæterum urinam suis feræ simpliciter aurium dolores lenire Dioscorides lib. 2. ait. τὸ δὲ ταύρειον σὺν σμύρνῃ inquit λεανθὲν καὶ ἐνσταγὲν ὠταλγίας πρηγορεῖ. καὶ τὸ σύαγρον δὲ τῆς αὐτῆς ἔχεται δυνάμεως. Porrò fabam ægyptiam uiridem internam amaram, hoc uidelicet quod in medio eius uiride & amarum existit, in aurium doloribus prodesse, etiam Dioscorides confirmat his uerbis, καὶ πρὸς ὠταλγίαν δὲ ποιεῖ τὸ ἐν μέσῳ χλωρὸν αὐτῶν, πικρὸν δὲ κατὰ τὴν γεῦσιν. hoc ipsum modo pulpam, modo interiora fabæ, Marcellus appellat, cap. 9. Porrò in fine huius 21. compositionis in græco exemplari corrupte legitur, καὶ κροκίδα ἐντίθει προπυριῶν, id est, tomentum fomento prius admoto indito. Non enim προπυριῶν hic legendum est, quum fomenti nullius, præterquam pharmaci cum rosaceo instillandi mentio fiat. Quare πορφύρων pro προπυριῶν legendum est sic, καὶ κροκίδα ἐντίθει πορφύρων, hoc est, lanæ purpura infectæ tomentum indito. Velut supra etiam Archigenes dixit, ἐμφρασσομένου τοῦ πόρου πορφύρας μαλλῶ, hoc est obturato meatu per purpuræ lanam: quanquam etiam eo loco μᾶλλον pro μαλλῶ, id est, aduerbium magis, pro lana legatur. Lanam autem mollem à fomento & instillamẽtis, auri indendam esse suprà in principio huius libri Galenus dixit, Præstat tamen hanc ex purpura aut conchylio infectam esse, ut paulò post demonstrabo.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 387 sur 580

©BIUM

Auricularis ad desperata, uelut zoilus.] Hæc cōpositio XXII. Andromachi corrupta est, legitur enim in græco, ὀπίου προσφάτου κοχλιάρια τρία, quod opij pondus ut longe ineptissimū & nocentissimū nemo exhibere audeat, iuxta tantulam reliquorum ammixtorū proportionem. Quare nō ὀπίου hic legendum est, Nam hoc antea habet, μηκωνίου τριώβολον, hoc est succi papaueris obol. III. cōijciendos dicens, Verum οἴνου pro ὀπίου substituendū. Vult enim uini recentis cochlearia tria addenda esse, ut eius lenitate urinæ suis feræ acrimonia aliquātulum castigetur, & pharmacū etiam humectius redditum melius cogi possit. Sequitur autem in fine cōpositionis, Cōchylio aurem obturato, quo nihil aliud uult quàm quod in præcedenti cōpositione dixit, tomentū lanæ purpura infectæ indito. Est enim conchylium quoq; ex purpurarum gente.

Passi protropi quantum sufficit.] Passum à uino dulci differre, sicut etiam mustum ab utroq;, alibi memini. Est enim passum proprie quod uuis diutius in uite à sole adustis, aut sponte defluit, aut exprimitur, quod tamen Mustū item uocari potest, uelut Plinius 14. cap. 9 habet. Sed inter hæc genera potuū, inquit, ponere debeo & protropum, ita appellatur à quibusdam mustum sponte defluens, antequā calcētur uuæ. Potest & uinū appellari ratione generis, ut Dioscor. lib. 5. ὁ δὲ ἐκ τῆς θηλοπεδευθείσης σταφυλῆς, ἢ ὑπὸ τῶν ἀλωμάτων ὀπτηθείσης καὶ τριβομένης γενόμενος γλυκὺς καλούμενος κρητικός, ἢ πρότροπος ἢ πράμνιος. id est, uinū quod siccata uua, aut in uite assata & trita fit, passum creticū, aut protropū, aut pramniū appellatum. & Aetius 9. cap. 24. de passo Scybelite. σκυβελίτης δὲ οἶνος ἐστὶν, inquit, ὁ αὐτομάτως ἀπεστάζων, ἐκ τῶν πατηθεισῶν σταφυλῶν, καὶ τὸν οἶνον ἀπεβαλλουσῶν. hoc est, Vinum Scybelites est quod sponte destillat, ex passis uuis ultro uinum effundentibus. Sunt enim πατηθεῖσαι σταφυλαὶ, non quæ calcatæ sunt, sed eędem quas Plinius dixit in uite à sole diutius adustas. Nimirū quod ex hac patientia calcatis similes uideantur, appellatæ. qua ratione idem Plinius pateton palmæ speciem dixit, quæ græcis item πατητὸς est, uelut alibi ostendi. Neq; uero alia est θηλοπεδευθεῖσα σταφυλὴ apud Dioscoridem, quàm solem passa, non quidem in uite, sed à uite detracta, & loco calorifico exposita. Significat enim θηλοπεδεύομαι exsiccor loco calorifico expositus ac uersatus, quod tum in crate, tum super cānas, commode fieri posse ostendit Columella libro 12. cap. 16. & 39. Sic idem Dioscorides in uino myrtite, οἱ δὲ προθηλοπεδεύουσιν ἐν ἡλίῳ, hoc est exsiccant & exuccas reddunt in sole. Porrò appellatio protropi siue musti, siue passi, seu uini dicere uelis, græcis ab eo deducta apparet, quod calcaturam & prælum sponte effluendo præuertat. ἀπὸ τοῦ προτρέπειν τὸ ἐκπιέζεσθαι, quod ipsum ex Plinij item uerbis suprà citatis clarū est, ne quis à populo appellatum existimare inducatur. Columella hoc ipsum Mustum lixiuium appellauit. lib. 12. cap. 41. & 37. Græci etiam aliqui πρόχυμα uocāt, uelut Florentius, apud Constant. Cæsarem lib. 6. cap. 16. testatur.

Optime conuenit & in pesso appositum.] Medicamentum hoc non auribus solum, sed & uuluis commodum esse perhibet Asclepiades, in pesso subditum. Est autem pessus itemq; pessarium, medicamenti forma ad tali similitudinem redacta, quæ genitalibus fœminarum partibus inditur, unde etiam appellationem habet. Paulus lib. 3. cap. 61. lanam cōcerptā & ad digiti figuram rotundā factam, in qua pharmaca excipiantur ac contineantur, pessum appellari ait, quū tamen non semper lana excepta pharmaca indantur, sed aliquando aptis humoribus, gummiq; ac resinis additis, ad talem formam cogantur. Pauli uerba hæc sunt. πεσσὸς δὲ ἐστὶν ἔριον διεξασμένον καὶ σφαιρωθὲν, δακτύλου σχῆμα εἰληφὼς, ἐν ᾧ ἐγκατέχετο τὰ φάρμακα. Verū de usu & differentijs pessorū, idem Paul. lib. 7. c. 24. abūde tradit. Cæterū in hoc medicamēto in græco exēplari ὑσσώπου, δραχ. δ. falsò habētur.

Nam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 388 sur 580

©BIUM

Nam οἰσύπου legendũ eſt, qui error frequẽs eſt in græcis medicis, ut alibi oſtẽdi.

Cõpoſitio Hiſpanorũ appellata. Gari nigri, quod Romani Sociorũ appellãt.] Hoc loco exẽplar græcũ γάρου μέλανος ῥωμαϊϛὶ λεγομένου ὀκιτόρι, habet ſed falsò, Nã ωκιόρῳ legi debet. Nulla eſt enim in Romana ac latina lingua Ocitori uox, uerum garum optimũ Hiſpanũ ac Carthaginenſe, Sociorum Romæ fuit appellatũ, unde ſanè etiam hæc cõpoſitio Hiſpanorũ appellata uidetur, quod ob Gari copiam in Hiſpania frequẽs eſſet, aut etiam quod Sociorũ garum quod recipit, Hiſpanũ eſſet. Sociorũ autem appellatum opinor, quod ganeones & gulæ diti lurcones, ſociatim eo uterẽtur, ipſumq; in maximis delicijs haberent. Plin. 9. cap. 17. de mullo loquẽs: M. Apicius ad omnem luxũ ingenio mirus in ſociorũ garo (Nam ea quoq; res cognomẽ inuenit) necari eos præcellens putauit. At uero mirũ uideri poſſit, hodie garo penitus exoleto, hoc liquoris genus præſertim è ſcombro piſce, ob præcipuã quæ inter ſocios caperetur uoluptatem, Sociorum appellatũ eſſe. quando ſanè Plinius alias inteſtinis piſciũ, cæterisq; quæ abijcienda eſſent ſale maceratis id fieri prodit, ut ſit illa putreſcentiũ ſanies: quæ utiq; res non uidetur adeò magni luxus eſſe, maxime quũ Plin. eodem loco, lib. uidelicet 31. cap. 7. florẽ ſalis appellari dicat, rem odore quoq; ingrato ceu gari. & Martialis poeta ungenti odorem in gari fœtorem corruptũ per olfactum Papili, lib. 7. epigram. ait, his uerſibus, Vngentum fuerat quod onyx modo parua gerebat, Nunc poſtquam olfecit Papilus ecce garum eſt. Verum eodem item Plinij capite, apparet hunc liquorẽ certo ſalis condimentarij genere præparatũ fuiſſe, ut ex eo & iucũditas, & gulæ inuitamenta ſint quæſita. Et quid adeò mirum ſit gari ita expetitum fuiſſe liquorẽ, quũ etiam hoc noſtro ſeculo, multa ſalſamentorũ genera apud ſeptentrionales maxime, et ultra citraq; Oceanũ magnum habitantes in delicijs ſint, quæ mediterranei homines, & ſuperior adeò Germania penitus nõ expetant, imò etiam faſtidiãt. tanta uidelicet eſt palatorũ diuerſitas. Et ut reliqua omittam, Aringarum muria conditarũ eſu crudo ſuperior Germania abhorret, qui tamẽ proximis Oceano & mediterraneis Germaniæ populis, æque diuitum ac pauperũ menſis expetitur, & à Liuonibus ac Ruttenis unà cum muria uoratur, ac quanto putridior eſt, tanto magis appetitur ac probatur. Plinij uerba hæc ſunt, De ſale. Cõditur etiam odoribus additis & pulmentarij uicem implet, excitans auiditatem, inuitãsq; in omnibus cibis, ita ut ſit peculiaris ex eo intellectus inter innumera condimenta. Ita eſt in mandendo quæſitus & garo. Ex his uerbis Plinij uelut dixi, apparet garũ certo ſalis condimentarij genere præparatũ fuiſſe. Cæterũ Martialis poeta ex ſcombri ſanguine primo, quem adhuc ſpirans effudit, garum Sociorum quod fœcoſum nominat, cõſtare dixit, in Xenijs. Garum Sociorum. Exſpirantis adhuc ſcombri de ſanguine primo, Accipe fœcoſum munera cara garum. Quare quod Nigrũ hic appellat Aſclepiades garum, idem eſſe uidetur quod Martialis dixit fœcoſum: à colore uidelicet cruoris appellationibus deductis. Videtur autem Paulus Aegineta 3. capite 59. hoc ipſum garum πρωτεῖον, hoc eſt, primarium appellare, reliquorum ex alijs piſcibus reſpectu. Nam ad infinitũ gari genera creuiſſe Plinius teſtatur, fuiſſeq; quoddã colore mulſi ueteris, atque adeò dilutæ ſuauitatis, ut bibi potuerit. Dioſcorides autem non piſcium tantum, ſed etiam carniũ garum dixit. Democritus apud Conſtantinum Cæſarem locuſtarum quoque garum dixit, tanquam generalem muriarum nomenclaturam, quæ poſtea tamen ſit ad certum liquorem contracta, ex ſcombri uidelicet ſanguine & certo ſalis condimentarij genere conſtantem. adiectæque certę poſtea diſtinguendi gratia uoces, ut ſcilicet Hiſpanum, Nigrum, Sociorum, fœcoſum, & primariũ uocaretur. Conſtantinus certe Cæſar libri 20.

de agri-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 389 sur 580

©BIUM

de agricultura ſine ἀμάτιον γάρ & ex thynno habet, ſic appellatũ quod ũnà cum branchijs ac inteſtinis thynni, etiam cruor ſanioſus ac ſanguis ſale condiatur, ita ut ex his omnibus emanãs liquor, Garum hæmatiũ appelletur. Quo loco etiam Liculmen barbara ut opinor uoce, appellatũ garum habet, ex inteſtinis piſcium & paruis piſciculis atherinis, mullis, mænulis, lycoſtomis, aut alijs quibuſcunq; paruis ſalitis ac inſolatis cõſtans, ita ut ſit liquamentũ ex uaſe in cophinũ perſtillans, & quod reſtat craſſius retrimentũ Alex uocetur. Quanq; ſociorũ pro liculmen legi debere ſuſpicarer, niſi ex ſcombro non fieret, & Bithynũ ac hæmatium ipſi præferretur. Verũ antea quàm à garo digrediamur locum ipſum Plinij ſuprà citatũ emendabimus lib. 31. cap. 8. Nunc è ſcombro piſce laudatiſs. in finibus Carthaginis ſpartariæ & cetarijs. Ita ſanè in omnibus exemplaribus quæ ego uidi legitur, uerum corruptã lectionem exiſtimo ſic reſtituendam. Nunc è ſcombro piſce laudatiſſimũ in finibus Carthaginis & Hiſpaniæ cetarijs: atq; ut ita legendũ putem ex eiuſdem Plinij loco lib. 9. cap. 15. adducor, ubi de ſcombris loquens ait, Hiſpaniæ cetarias his replent. Neq; enim placet quod quidam Spartariam epitheton Carthaginis eſſe uolunt, ob ſparti abundantiam, de qua idem Plinius teſtatur. Quod ſi quis autem hanc lectionem non admittat, & tamen cõiecturæ locum ampliorem concedat, auſim credere Scombrariæ pro Spartariæ legendum eſſe. Scombrariam enim Strabo lib. 3. ait inſulam à noua Carthagine ſtadijs 24. ſitam, quæ à ſcombrorũ captura, ex quibus optimũ garum fit, nomen acceperit.

Porrò non aliud q̃ Sociorum garũ eſſe opinor, quod Martial. lib. 7. arcanum appellauit. Sed coquus ingẽtem piperis cõſumet aceruũ, Addet & arcano miſta falerna garo. Sequitur cõpoſitio Charixenis ad corruptiones & fœtores, quę in græco exẽplari penitus eſt corrupta, à nobis autẽ iuxta ueterẽ interpretem, qui tamẽ mancus & corruptus hic eſt, ſic reſtituta, ut pro συπηχείας μιλησίας λι.α. legatur μιλίας ʃ ρεαχ. η. & pro χαλκοῦνθου λι.ʀ. ponantur ʃ ρεαχ. η. & poſtea pro οἴνου μυρσίνου. ξ. γ. legatur. ξ. ʃ. quemadmodum ego conuerti. Nam quod ad pondera attinet chalcanthi & aluminis melij, cuiq; ſtatim apparet extra modum eſſe aucta. uini autem menſura ſextarij dimidij ſuffecerit ad hoc pondus quod nos reſtituimus. At uero quod συπηχείας μιλίας, hoc eſt aluminis Melij legẽdum ſit, ex Dioſcoride & Plinio patet, qui in Melo inſula hoc generari tradunt, & non in Mileto. Plinius lib. 35. cap. 15. Ad omnia quæ in cæteris generibus diximus, efficacius intellĩgitur ex Melo aduectum.

Aut croci & myrrhæ utriuſq; drach. II. nuces amaras decorticatas XXXV.] Exemplar græcum hic neq; pondus neq; numerum nucum amararũ habet. Imò pro amaris nucibus, tenues, hoc eſt, κάρυα λεπτὰ leguntur, qua uoce non amaræ nuces, hoc eſt, amygdalæ ſignificantur, ſed nuces auellanæ & pontice appellatæ, ut Dioſcor. teſtatur. Sũt hæ nullius in aurium uitijs uſus. Amaras autem iam ante etiã ſæpe in hac tractatione habuimus. Quare pro corrupta lectione, κάρυα λεπτὰ λεπυσμένα λεάνας, &c. ſubſtituẽda eſt integra, hæc κάρυα πικρὰ λελεπισμένα. λε. τὰ κάρυα λεάνας, &c. Hic enim numerus in ueteri interprete expreſſus eſt. & ſanè ſufficere uidetur ad mellis & ſucci menſuram, quam tamen in totum non habet uetus Interpres.

Probe facit ad omnẽ auris affectionem adeps uulpinus inueteratus, liquatus & inſtillatus.] Hoc loco Archigenes ἀλώπεκος σέαρ πεπαλαιωμένον habet, quod adipem uulpinum inueteratũ uerti, quãquam πεπαλαιωμένον non inueteratũ tantum, ſed & ſale conditũ ac aſſiccatũ ſignificet, ut diligenti animaduerſione opus ſit græcos medicos legẽtibus, qua ſignificatione ſingulis locis uſurpetur, quum non leuis differentia ſit, quod ad uſum medicum attinet, ſalſa aut inſulſa, & ſimpliciter

©BIUM

pliciter assiccata aut inueterata re aliqua uti. Hoc itaque loco uidetur mihi sanè adeps uulpinus inueteratus simpliciter indicari, non sale seruatus & conditus. quomodo etiã Dioscor. de anserino & gallinaceo dixit δίχα ἁλῶν τεταριχευμένον, quandoquidem & μεθ' ἁλῶν fieri ταρίχευσις possit, ut ibidem Dioscor. indicat. Et Plin. 28. cap. 9. de adipe suillo. Inueteratur duobus modis, aut cum sale, aut sincerus. Verũ cum sale inueterati adipis uulpini usum, in auriũ affectionibus ineptũ puto. Sicut contra aptũ suillum salsum ad malignas duricies, & maligna ulcera, Dioscor. capite de glandibus dixit. σὺν ϛέατι δὲ ταριχηρῷ χοιρείῳ πρὸς κακοήθεις σκληρίας, καὶ πρὸς πονηρευόμενα ἕλκη ἁρμόζουσι. Potest tamen tum hic, tum ad aures pro affectionis ratione, quispiam aut salso aut simpliciter inueterato uti. Quod uero ταριχεύω & ταρίχευσις, ac aliæ eiusdem coniugij uoces, ambiguam hanc significationem habeant, aliquot locis amplius indicabo. Idem Dioscor. de Scinco, ταριχευόμενος ἐν καρδάμῳ inquit, hoc est in nasturtio siccatur ac seruatur, quãquam nihil uetet etiam hic intelligere sale conditum Scincum in nasturtio seruari, quandoquidem Plin. 28. cap. 8. salsos afferri dixit. Nam salsos eum uidisse, non ex τεταριχευμένοις uertisse apparet, Itaq; siue salsos, siue simpliciter in nasturtio assiccatos accipias Scincos non multum aberraris, quũ utrumq; recte fieri possit, & nasturtij ustoria ui Scincum siccare potente, sicut sales eundem conseruant. Nolo tamen studiosos suspicionem meam de hoc loco cælare, Nam mihi sanè ἐν καρδόπῳ legendum uidetur, pro quo facile potuit ἐν καρδάμῳ à quopiam substitui, cui καρδόπου uox fuit ignota, quam ego alibi μακρᾶς significatione accipi ostendi, hoc est pro cista siue alueolo panario, Talis enim Scinco maxime integro saliendo conuenientiss. esse uidetur. At uero idem Dioscor. quum de cepis inquit, δοιμύτερον τὸ ὠμὸν τοῦ ὀπτοῦ καὶ ταριχηροῦ, inepte quis acceperit acriorem esse crudam quàm assatam ac sale seruatam, quum cepas sale simplici asperso cõdire ac asseruare non sit usitatum, Quare ταριχηρὸν ἡρόμμυον hic pro cepa assiccata simpliciter accipiendum est. Sic enim inueteratæ asseruantur absq; salis conditura: quanquam etiam acida muria, uel etiam solo aceto cepas asseruari Galenus 2. de alimentis tradat, more nobis hodie ignoto, loco ubi de fœniculo agit: eundem autem condituræ ceparum modum docet etiam libro 12. cap. 10. Columella, ut de cepa hoc modo seruata, Dioscor. potius dixisse uideatur. At uero Galen. 9. Methodi de diatritarijs medicis loquẽs, ait ipsos hominem triduo fame assiccatum, quarto tandem die nutrire incipere, ἐκεῖνοι inquit, προταριχεύσαντες τὸν ἄνθρωπον ἄρχονται τρέφειν, quo loco certe nulla alia quàm simpliciter assiccandi significatione προταριχεύσαντες accipi potest. Rursus quum idem Dioscor. ait ὁ δὲ ὠμοτάριχος λεγόμενος σάρξ ἐστι θυννου τεταριχευμένου, necessario salsam Thynni carnem accipimus, quum non aliter asseruari soleat. Quod si quis enim sole siccatum inueterascere sinat, quemadmodũ quædam piscium genera etiam hodie siccantur, inepta sanè erit Thynni caro ad hos usus, quos hic Dioscorides præscribit, supra hoc quod ταριχεύειν de solis siccatura priuatim non dicitur, sed ἐν ἡλίῳ ξηραίνειν, atque σκελετεύειν, hanc significationem & usum habent. Quare omnino salsa Thynni caro, ὠμοταρίχου & τεταριχευμένου uoce accipienda est. Quod ipsum ex Galeni uerbis aperte colligitur libro secũdo de alimentorum facultate, de cucurbita ubi ait, κατὰ αὐτὸν λόγον εἰ καὶ μετάτινος ἁλικοῦ προσενεχθείη, καθάπερ ἐν λοπάδι μετὰ ταρίχου αὐτὴν ἔνιοι σκευάζουσιν, ἁλικὸν ἐν τῷ σώματι γεννήσει χυμόν. ἥδιστον δ' ἔδεσμα τὸ οὕτως σκευασθὲν, εἰ τὸ τάριχος εἴη τῶν ποντικῶν ἐκείνων, ἃ καλοῦσι μῆλα. Hic planè uides τάριχον pro salsa pisciũ carne accipi, & nõ solum Thynnorũ, sed etiam aliorũ pisciũ & maxime ponticorum, quos μῆλα, id est, ouiculas, appellari dicit: quas ego non alias esse puto, q̃ quæ κορδύλαι ab Aristot. & Plinio dicuntur, qui

©BIUM

tur, qui Thynnos non alibi fœtificare quàm in ponto tradunt, atq; eum partum cordylam appellari, qui postea à luto Pelamis uocari incipiat, & tandem quum annuum excessit tempus, Thynnus, ut Plinius 9. cap. 15. habet. Sic etiam ἅλμη τῶν ταριχηρῶν ἰχθύων ab eodem Galeno 11. simpl. phar. dicitur. hoc est, Muria piscium sale cōditorum, quam certe simpliciter inueterati & assiccati pisces non habent. Porrò Plinius 32. cap. 10. quum inquit, Psilothrum est Thynni sanguis, fel, iecur, siue recentia, siue seruata: alterā τεταριχευμένων significationem palàm reddidit. Seruata enim Inueterata dixit, uitauitq; salem adijcere, quum tamen sale condita, & non simpliciter assiccata seruentur, ad hunc præsertim usum: uelut ipse 9. cap. 15. dixit, cætera parte plenis pulpamentis sale asseruantur. Verū suffecerint hi loci quibus manifeste, uelut dixi, τῶν τεταριχευμένων uocis ambiguitas indicatur. Quin & aceto cōdire ac asseruare, ταριχεύειν significat. Sic infrà lib. 5. πύρεθρον ὄξει δριμυτάτω ἐφ' ἡμέρας. μ. ταριχεύσας τρίψον.

Quod si uero auriculæ os corrosum sit.] In græco exemplari habetur εἰ δὲ λελιπασμένον τὸ τοῦ ὠτὸς ὀστέον τύχῃ, hoc est, Si uero impinguatum auriculæ os fuerit, quod omnino obscuro sensu diceretur. Videtur autem post uermiū mentionem habitam, corrosionis per ipsos inductæ curam tradere uoluisse, quam sanè tum scalptura, tum ustura ipsius ossis perficiendam esse dicit. Quare ego λελυμασμένον pro λελιπασμένον substituendum suspicor. Significat enim λελυμασμένον, læsum & corruptum, hoc est διεφθαρμένον. quanquam frequentius actiuæ significationis reperiatur, & τὸ διαφθείραν significet. Nisi quis omnino λελιπασμένον, attenuatum & mollitum significare uelit, quod impinguata ferè omnia attenuentur & mollita reddantur, atq; ita corrumpantur, sed mirum cur in hac re significantiore uerbo uti noluisset. Ista uero significatione λιπαίνειν & λιπαίνεσθαι reperiri satis uulgatum est, & alibi etiam à nobis dictum, ut per me utrūuis legas licet.

Quæ Apollonius ad sonitus & susurros, &c. conscripsit.] In his pharmacis ungētum Arabicum ad semen lini diluendum, haud scio an recte legatur, & non potius ῥοδίνω, aut ῥαφανίνω, aut ἀμαρακίνω, aut ἀβροτονίνω sit legendum, pro eo quod ἀῤῥαβικῶ habetur expressum. Deinde rutam & cuminum pari mensura trita, & aceto diluta, ammixto melle infunde, conuerti. sed in græco est πήγανον καὶ κύμινον ἴσα τρίψας καὶ διεὶς καὶ εἰς μέλι μίξας ἔγχει. quæ uerba quum non plenam sententiam exhibeant, pro καὶ διεὶς καὶ εἰς μέλι, &c. substituendum puto καὶ διεὶς ὄξει καὶ εἰς μέλι, &c. Nam liquor quo hæc diluenda sunt deest, quem ego acetum esse debere arbitror, & alias procliue fuit καὶ εἰς, pro ὄξει καὶ obliterato ut suspicor, supponere. Postea autem Viticē & stellionis caput pari pōdere trita ammixto oleo instilla, reddidi. Nam in græco legitur ἄγνου καὶ ἀσκαλαβώτου κεφαλὴν τρίψας ἐξ ἴσου καὶ μίξας ἔλαιον ἔνσταζε. Qua tamen lectione quis decipi queat, & agnini capitis partem adijciendam putare, ita ut latina agni uoce Apollonius usus esse crederetur. Sed Plinius libro 30. cap. 9. ad uerbum idem medicamentum habet, non tamen ad aurium sonitus, aut alia uitia, sed ad pedum clauos, ut quis ob id suspicari possit, supposititium hoc loco esse, maxime quum neq; uetus Interpres hoc habeat, sicut neq; superiora duo, cæteris tamen ab eo utcunq; conuersis. Verum huic non tutò creditur, ut qui ferè semper non intellecta relinquat. Verba Plinij sunt. Stellionis caput cum uiticis pari modo tritum ex oleo.

Pinguitudinem caseo in figulinū uas recens coacto superstantem tepefactam instillato.] Hanc casei recens coacti pinguitudinem sic græce describit. τὸ λίπος τὸ ἀναγινόμενον ἀπὸ τοῦ τυροῦ τοῦ ἐν τοῖς κεραμείοις συγκειμένου. Est autem ἀναγινόμενον quod superstat & innatat, ex casei coagmento resultans, quod ipsum in rebus quæ coquuntur, & ipso adeò lacte ἐπίπαγος aliàs græcis medicis appellatur.

Ac caput

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 392 sur 580

©BIUM

Ac caput reſiccandum eſt.] Ita quidem Græcum exemplar habet. καὶ λειφαλὴν ξηραντέον. Verum ego uehementem ſuſpicionem habeo, ξυρυντέον legendum eſſe, hoc eſt attondendum, ut Celſus lib. 6. ad grauem auditum ait, quanquã ſanè ſub ξηραντέον utpote generaliori uerbo, etiam ipſa capitis raſura comprehendi queat. Nam & ipſa caput reſiccat.

Similiter & per fermentum in ueru aſſatum fomentũ adhibendum eſt.] Inter reliquas fomentorũ ſpecies, etiam hanc per fermentum in ueru aſſatũ Apollonius recenſet. Ita eñ habet, ὡσαύτως δὲ πυετικὸν καὶ σίαρ πρὸς ὀβελίσκον ὀπτημένῳ. Accipio enim hic σίαρ non pro adipe & pinguedine, quæ alias ſignificat, ſed pro fermento ſeu farina aliqua aqua ſubacta aut panis maſſa, qua ſignificatione tum σίαρ in ſingulari, tum σίατα in plurali, Heſychius exponit. Inquit enim σίαρ λίπος, καὶ ζύμην, καὶ ἄλδυρον. Et σίατα ἄλδυρα, ζύμη. & uocem ἀρτμαγδαλιὰ exponens ait eſſe, σίαρ ᾧ ὦ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βαλόντες ἢ τοῖς κυσὶν ἀνατλύοντες ἀπὸ δείπνων, hoc eſt, panis maſſam in qua manus detergebant in cõuiuijs, & diſcedentes inde canibus proijciebant. Intelligit autem quadras ex pane, in quibus obſonia diuidebãt, & digitos tergebant, uelut etiam Pollux teſtatur, qui de apomagdalijs lib. 6. ait, ἃς ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ σαιτῶδες, εἰς ὃ ἐπῳκοδόμουν, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλον. De his etiam Virgilius ſentit quũ ait: Heus etiam menſas conſumimus inquit Iulus. At uero σίαρ de quo dicere inſtitui, & Dioſcorides, Galenus, Aetius, ac Paulus, & reliqui medici Græci ſic frequenter uſurpant, ut σίαρ nihil aliud quàm σῦς ſignificet, quod ipſum locis aliquot adductis indicabo, ut manifeſtum fiat perperam facere eos qui σίαρ pro σῦς poſitũ commutant, quum utraq; uox, pro fermento & farina aqua ſubacta accipiatur: grauius uero adhuc delinquere eos, qui σίαρ pro fermẽto dictum, nobis latine adipem aliquando præter omnem rei rationem & uſum conuertunt, à quo delicto neq; ipſe Plinius ſe tutari poteſt, à ſe per incogitantiã admiſſo. Nam quod apud Dioſc. lib. 2. de Scilla legit. σίατα δὲ ἢ πηλῷ περιπλάσεται καὶ δίδοται εἰς κλίβανον, &c. Plinius 20. cap. 9. conijcitur in clibanum aut furnum uel adipe aut luto illita conuertit, & quod Dioſco. lib. 5. de ſtibio dixit, ὀπτᾶται δὲ σίατι περιπλασθὲν, καὶ ἐγκρυβὲν εἰς ἄνθρακας, ἄχρις ἂν ἀνθρακωθῇ τὸ σίαρ, Plinius lib. 33. cap. 6. ſic reddidit. Quidam non ſimo utuntur coquentes, ſed adipe, quum non adipem hic ſed fermentum uox σίατα indicet, pro qua σαὶτ ex antiquorũ codicum lectione ſupponere non eſt neceſſe, uelut alij Dioſc. interpretes faciunt. Sic idem Dioſcorides de Eryſimo ἐνδεθὲν εἰς ὀθόνιον καὶ ὀπτηθὲν σίατῳ περιπλασθέντῳ, hoc eſt linteo illigatum & fermento oblito aſſatum. Neque eſt quod etiã hic ueterum codicum fidem implorem, qui σαιτὸς habeant, quũ σίατῳ lectio ſit recta, & idem quod σαιτὸς ſignificans. Sic idem Dioſcorides de fici utriuſque ſucco. καὶ μυρμηκίαν ἄιρει σίατα περιπλασθέντος ἢ ἐν κύκλῳ σπερῶς, hoc eſt, fermento uel farina aqua ſubacta, aut etiam panis maſſa molliore, interna uidelicet medulla, oblita circumſita carne. Nam ſi de adipe intelligi uoluiſſet, adieciſſet utiq; cuius animalis eum eſſe uellet, ſed nullus eſt qui hanc muniendi, & ab exulceratione tutandi uim habeat, quemadmodum hanc optime fermenti & farinæ tectorium præbere poteſt. At uero ſicut in his locis atq; adhuc alijs, pro fermento σίαρ recte intelligitur, Sic multis alijs pro adipe ab eodẽ uſurpatur, quos tædioſum foret producere, quũ hi ſuffecerint ad σίατῳ æquiuocationẽ oſtendendã. Verũ hæc ipſa adhuc euidentius ex Paulo Aegineta apparet qui lib. 3. cap. 28. in quadã arteriaca, ὡοῦ ἐν σιατίῳ ὀπτημένου τὴν λέκυθον habet, hoc eſt oui in fermento aſſati uitellũ. Nam quum diminutiua uoce σιατίῳ dixerit, certum eſt non ſuppoſiticiam eſſe, quum ἀπὸ τοῦ σαιτὸς nulla ſimilis formet. quod uero non adipe ouũ aſſari uelit, utpote ad hũc uſum inepto, ſed fer-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 393 sur 580

©BIUM

mento, Aetius ostendit qui 8. cap. 51. in eiusdem arteriacæ cōpositione ὠοῦ ὀπτοῦ ἐν ζύμῃ τὴν λέκυθον dixit. Porrò plures ex autoribus locos adducere non est opus, quando ex his palam fit, στέαρ fermentum significare, & non recte facere qui σταῖς pro eo supponunt, & adhuc peius delinquere, qui adipem conuertunt in his locis ubi pro fermēto, aut farina aqua subacta, aut panis massa accipitur, uelut etiā hoc Galeni loco, & alijs pluribus infra, quos tempestiue ostendam.

Veratrū nigrū erui magnitudine in cocto melle indito, ac donec quod impedit erodat sinito.] Hoc loco καὶ ἕα ἕως ἂν τὸ ἐμποδίζον διαφράγῃ habetur. Vetus aūt interpres διαφάγῃ legit, quæ lectio etiā mihi probat. διαφάγω em̄ exedo & erodo significat, quæ significatio, ueratro cū melle nō male cōuenire uidetur. διαφράττω autē obturo & obstruo, penitus contrariū exhibeat sensum, nisi obsepire et sic disparare & intercipere accipere uelimus, quam torturā haud scio an hæc uox patienter sit latura. Diosco. idem auxilium alijs uerbis habet. ὦτα καὶ δυσηκοούντων, inquit, καθίεται εἰς τὸ οὖς ἐώμενος ὦτα. β. ἢ. γ. ἡμέρας.

Si uero perfectę ætatis quispiā ita fuerit affectus, ipsum in tabulā secundū affectam aurē reclinatū.] Hunc concussionis in tabula modū Celsus li. 6. paulò aliter tradit his uerbis. Tabula quoq; collocat̄ media inhærens, capitibus utrinq; pendentibus, superq; eam homo deligatur in id latus uersus, cuius auris eo modo laborat, sic ut extra tabulā emineat. Tum malleo caput tabulę, quod à pedibus est, feritur, atq; ita concussa aure, id quod inest, excidit. Hactenus Celsus, lectione ut ego suspicor corrupta, & satis ambiguū concussionis modum indicante. Nam si extra tabulam auris emineat, ut inquit, malleoq; caput tabulę à pedibus feriatur, motus aurem non cōtinget neq; concutiet. Placetq; magis Archigenis doctrina qui caput ad ipsam tabulam firmare iubet, ut ea qua firmatum est caput parte leuata & demissa, auris ipsa concutiatur, atq; ita quod illapsum est elabatur, & ad hanc rem etiam accōmodatior est tabula simpliciter iacens, non pensilis utrinq; qualem Celsus indicare uidetur. Porrò in Græco exemplari paulò post ἢ πευκεδάνου πλεῖον legitur, quod aut peucedani succum dixi. ὀπὸν enim pro πλεῖον puto legendum, sensu & re ita expostulante.

Aut Cinnabarin uiridē instillato.] Hoc loco in Græco exēplari ἢ κιννα βάρεως χλωρᾶς ἔνσταζε habetur, hoc est, Cinnabarim uiridē instillato. Verū dubito an Cinnabarim auribus instillari cōueniat, siue res metallica, quæ & minium & miltos Plinio dicitur, siue draconis sanguis ea uoce accipiatur. Aequiuocam enim esse cinnabaris uocē Plin. 33. ca. 7. apertis uerbis tradit, unde etiā error natus sit apud quosdam medicos indico Cinnabaris nomine miniū accipientes, quum minium uenenum sit, & indicū Cinnabari sanies draconis elisi elephantorū morientium pondere, permixto utriusq; animalis sanguine existat, quę antidotis medicamentisq; utilissima est, & non Cinnabari quod etiā miniū uocatur. Idem Plin. 29. ca. 1. inquit. Comperiq; uulgo pro Cinnabari indica, in medicamenta miniū addi, inscitia nominis, quod uenenū esse docebimus inter pigmenta. Ex his itaq; Plinij locis patet, Cinnabari quod etiā miniū dictū fuit, in medicamenta non recipi, sed solū pictoriæ seruire, quod ipsum etiā Diosc. lib. 5. testat̄, qui tamen capite in quo de Cinnabari agit, miniū falso idē quod cinnabari putari ait, atq; miniū in Hispania ex lapide quopiā parari scribit, cinnabari uero, sed adscribā ipsius uerba, τὸ δὲ κιννάβαρι τοῦτο κομίζεται μὲν ἀπὸ λιβύης, πιπράσκεται δὲ πολλοῦ, καὶ τοσοῦτόν ἐστιν ὡς μόλις ἐξαρκεῖν τοῖς ζωγράφοις εἰς τὴν ἐν ταῖς γραμμαῖς ποικιλίαν. ἔστι δὲ καὶ βαρύχρουν ἢ βαθύχρουν, ὅθεν ἐνόμισάν τινες αὐτὸ εἶναι αἷμα δράκοντος. Quibus uerbis nō ostendit quæ res sit Cinnabari, sed coloris tantū indicio facto, ait quosdam eius gratia draconis sanguinem esse ipsum existimasse, atq; ita incertū relinquit an metallica res

sit, an

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 394 sur 580

©BIUM

sit, an aliquis liquor, quando sanè draconis sanguinẽ esse ipse non putat. At uero idem Diosc. qui miniũ falso idem quod cinnabari putari dixit, mox in capite de argento uiuo minium etiam cinnabari abusiue appellatũ fuisse testatur. Verba eius sic habent. ὑδράργυρος δὲ σκευάζεται ἀπὸ τοῦ ἀμμίου λεγομένου, καταχρηστικῶς δὲ καὶ τούτου κινναβάρεως λεγομένου. Et subdit, θέντες γὰρ ἐπὶ λοπάδος κεραμέας κόγχον σίδηρον ἔχοντα κιννάβαρι, &c. Vbi palam cinnabari pro minio dixit. Quare satis obscure Dioscorides quod uoluit docuit: ut forte non immerito à Galeno quum alibi, tum lib. 11. simp. phar. notatus sit, tanquam qui linguæ græcæ non fuerit adsuetus: Videtur autẽ uoluisse docere, miniũ à cinnabari, quam indicam Plinius dixit, rem diuersam esse, non tamen se negare, quin miniũ quoq; abusiue cinnabari uocetur. Verũ in eo longe obscurissimus est, quod quæ res sit cinnabari non ostendit, sed solum ex Affrica apportari, dicere contentus fuit: & magno uendi, ac exigua copia esse, ut uix pictoribus sufficiat ad lineas uariegandas. Esseq; amplius grauis aut profundi coloris, unde putarint quidam ipsam sanguinẽ draconis esse. Atqui quũ hoc neget, conueniebat uel maxime ipsum quæ res esset cinnabari ostendere, quando etiã hodie sanguis draconis appellatus, non aliud esse putetur quàm uerus draconis sanguis, iuxta ipsam adeo Plinij opinionem. Cæterum quum Diosc. inter metallica de cinnabari agat, uidetur nõ aliam rem quàm metallicam esse ostendere, & præsertim quũ ipsi uim eandem cum hæmatite lapide tribuat, sed magis intentam. Quin & Galenus lib. 9. simpl. phar. Cinnabari inter metallica recenset, facultatem ei tribuens acrem, ita tamen ut etiã quid adstringens complectatur, sed neq; ex ipso clarum fit, quæ nam res sit cinnabari. At uero qui hodie sanguis draconis dicitur, & à plerisq; omnibus iuxta Plinij, & eorum quos Diosc. reuellit, opinionem: uerus sanguis creditur, non aliud esse uidetur quàm cinnabari inter metallica à Diosc. & Galeno relatum. Vires enim easdem habet, & in medicamẽtis usum adstrictorium ac cohibendi sanguinis, sicut etiã in picturis eodem modo ut Diosc. & Plinius tradiderũt usurpatur. An uero metallica res sit, aut draconis uel alterius cuiuspiã animalis sanguis, aut cuiusdã herbæ succus, neq; hodie certo constat, sed ab omnibus ignoratur quando sanè qui ex Vlyssippone Lusitaniæ regni emporio amplissimo, nobis aduehũt pharmacopolæ, constanter pro uero sanguine draconis extrudunt, & nos ita recens in grumum coactum ac concretum uidimus, ut nihil aliud quàm sanguis putari possit, quibus si cum Plinio & alijs quibusdam ueteribus quos Diosc. reuellit, fidem habeamus, Dioscoridis & Galeni autoritas uilior reddetur, quod haud scio an honeste tolerari possit. Auicennæ sanè ac Serapionis aliorumq; Barbarorum ac uulgo medicorum ineptias merito à nobis explodi puto, qui hũc sanguinem draconis appellatum, succũ sideritidis herbæ esse tradunt, quod haud dubie etiã Diosc. Galenusq; ac Plinius tradidissent, si res ita haberet. Verum error inde ortus apparet, quod Sideritidis herbæ ea uis in glutinandis uulneribus, ab illis traditur, quæ in sanguine draconis appellato cognoscitur. Neq; satis scio quantum Aetio hac parte credendum sit, qui serm. 15. cap. 12. inter emplastra cruentis uulneribus cõmoda, purpuram appellatum emplastrum describit, quod sanguinẽ draconis recipit, & ad eius finem, sanguinem draconis in India ex herba Dracontia colligi asserit, quum neq; ipse Dioscoridis, aut Galeni, aut alicuius ueteris autoritate nitatur, qui sanè in Dracontij descriptione nõ uidentur fuisse prætermissuri succũ eius sanguinẽ draconis appellari, si res ita haberet. Videtur aũt & hæc opinio ex consimili ui Dracontij ad cinnabarim enata esse, quando utrisq; acris & adstrictoria uis à græcis medicis adscribatur. Porrò miniũ quondam cinnabari etiam fuisse appellatũ ipsa uernacula nostra lingua indicat, quę ipsum berckcinnaber, quasi montanũ cinnabari uocat, ex quo sanè argentũ uiuum fieri Diosc.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 395 sur 580

©BIUM

dixit, sicut rursus ex argento uiuo & sulphure factitium fit, cinnabari etiã uulgo appellatũ, quæ ambo soli picturæ conueniunt, & in medicamenta non adsumuntur. Quod itaq; ad præsentẽ Galeni locum pertinet, quem ex Apollonio adscripsit, dubito ueluti dixi, an cinnabari Dioscoridis & Galeni, hoc est, quod nos sanguinẽ draconis dicimus (neq; enim aliud quicquã cinnabaris uoce apud græcos medicos accipiẽdũ est) auribus instillari cõueniat, & an hic κιννα βάρεως uox recte legatur, maxime quũ asteriscus adiectus indicet typographum circa lectionem hæsisse, & alias imperfecta oratio sit κιννα βάρεως χλωρᾶς ἕνσταζε, deest enim aut succus, aut liquor, aut tale quiddam, ut uidelicet eius rei liquorem instillandum accipiamus. Et sanè suspicio est mihi pro κιννα βάρεως legi debere χυλὸν μωρέας, ut mori uiridis succũ instillari iubeat, quando certe Galenus 7. simpl. phar. omnes huius arboris partes uim adstringentem ac purgatoriam simul habere tradat, & radicis maxime corticem etiã habere quid amaritudinis, qua latum lumbricum occidat, ut non ob aliam causam etiam hic mori succũ instillari Apollonius uelit quàm uermibus & pulicibus in auribus occidendis. Verum nihil decerno, possit forte & cinnabaris, hoc est, sanguinis draconis, ut nos hodie appellamus, succus recte instillari, ob acrem uim quã ipsi Galenus uelut dixi, tribuit, siue tandem rem metallicam, siue uerum draconis sanguinẽ, siue sideritidis, siue dracontij succum, illum ipsum esse credamus. Modo uitemus ne propter æquiuocationem ad minium delabamur uenenum, quod in medicinam non recipitur, quæ caussa nobis fuit longioris commentationis.

Aut mali punici nucleo carentis dulcis & acidi succũ.] Duo genera malorum punicorũ tum Theophrastus, tũ Plinius agnoscit, alterũ ἀπύρηνον, cui lignosus nucleus abest, ut Plin. 13. ca. 19. ait, sed candidior ei natura & blandiores sunt acini minusq; amari, distincti membranis. Alterũ nucleos habẽs, cuius species Plin. 5 recenset, dulcia, acria, mixta, acida, uinosa. Galenus uero mixtum & uinosum genus sub reliquis tribus comprehendit, & quæ Plinius acria dixit, ipse austera appellat. Has autem differẽtias nucleos habentiũ non solum esse, sed etiã ἀπυρήνων id est nucleis carentiũ, uel ex hoc loco apparet, in quo Apollonius ῥοιᾶς ἀπυρήνου γλυκείας καὶ ὀξείας χυλὸν coquere iubet, uelut ego, tum hic, tũ infra inter nariũ exulceratarum medicamẽta, ubi idem medicamentũ Galenus ex Apollonio adducit, conuerti. Quare quum in utroq; genere tum dulcia tum acida sint, Plin. 23. ca. 6. quum ait, ex his dulcia quæ apyrina alio nomine appellauimus, &c. corruptus esse uideri queat, aut certe eorũ quæ lib. 13. cap. 19. dixit oblitus, quando isthic apyrinon non dulce, sed cui lignosus nucleus abest, uocarit. Verum ea uerba indicare uidentur apyrenũ proprie malũ punicũ dulce dictũ esse, etiamsi uox ipsa enucleatum significet. Porrò per ἀπύρηνον punicũ non est accipiendum quod grana omnino non habeat, aut quod sit exacinatũ. πυρὴν enim granũ & acinũ præsertim blandiorem non significat, sed nucleum lignosum à Plinio dictũ, quẽ aliqua punica habent, aliqua uero eo carent: & apyrina etiã grana habere ex Plinij uerbis patet, quando blandiores eorum acinos esse dicit. Et Gale. lib. 8. cap. 4. huius operis quod exponimus, stomachicis ῥόας ἀπυρήνου κόκκους, hoc est acinos mali punici nucleo carentis in alica incoquere iubet, quos X. Meth. simpliciter ῥοιᾶς κόκκους appellauit. Vocantur itaq; grana & acini, κόκκοι ac γίγαρτα Græcis, nucleus uero ille lignosus Plinio dictus πυρὴν appellatur, atq; ita etiã Diosc. lib. 1. accipere uidetur, quũ ait, τὴν δὲ ὀξείας ὁ πυρὴν ξηρανθεὶς ἐν ἡλίῳ καὶ ὑπὸ πασσόμενος, &c. Verũ aliqui adhuc acinos exponere malunt, quod tamen nõ nisi hac ratione recte fieri potest, ut uidelicet πυρῆνας dicamus, ipsos lignosiores acinos, nucleos Plinio dictos, neq; enim singularem aliquẽ nucleũ apud Pliniũ, aut etiã Dioscoridem intelligere oportet: ubi uero hi ipsi nuclei ex malo punico fuerint per artẽ exclusi,

aut

©BIUM

aut in blandiores acinos conuersi (nam apyrena acinis nõ carere iam satis ostendi) tunc sanè iam nõ πυρῆνας, sed κόκκους & γίγαρτα illos ipsos acinos appellemus. Cæterum quomodo quis ξοιὰν ἄπύρηνον facere possit, per medullæ uidelicet ex trunco arboris extractionẽ, Constan. Cæsar lib.10. agriculturæ docet cap.31. Meminit etiã lib.4.cap.6. ex Aphricani ac Democriti traditione. Meminit etiã Palladius lib.3.cap.29. At uero Plin. quũ lib.23.ca.6. ait, de punicis aũt loquitur: Quin & nucleos ipsos acinorũ experiri non piguit, tosti tusiq; stomachum iuuant, cibo aut potioni insperſi, nucleos pro internis edulibus acinorũ blandiorũ nucleis dixit, & nõ pro lignoso nucleo, q in aliquibus punicis malis est acinorũ blandiorũ loco. Et sanè ipsa etiã Dioſc. uerba supra citata, non de alio nucleo quàm acinorũ interno, mihi sentire uidentur, quorũ sententiã Plinius loco iam citato expressit.

Et tomentum lanæ conchylio infectæ indito.] Habet hic Crito ὑὴ ἐνπίδι λεοκύῤῥᾳ κογχυλίου, quod idem est quod supra Andromachus compositione auricular. XXI. dixit, ὑὴ λεοκύῤῥᾳ ἐνπίδι πορφύρου, hoc est tomentum lanæ purpura infectæ indito. & compositione XXII. conchylio aurem obturato, hoc est, κογχυλίῳ ἐμφράσει τὸ ὦς. quo nihil aliud uult quàm lanam conchylio imbutam ac tinctam indendam esse. Hanc enim ut in primis cõmodam sæpe iam habuimus. & Marcellus medicus conchyliatã lanã appellat, cap.9. quanquã etiã simplici & quacunq; lana, auris obturationẽ fieri posse in principio huius libri Gale. tradiderit. Quin Plin.32.cap.7. inter auriũ remedia sic ait. Et per se cõchylio infecta lana magnopere prodest. Vbi sanè λεοκύῤῥᾳ κογχυλίε, lanã conchylio infectã est interpretatus, ut eo minus dubitandum sit per λεοκύῤῥᾳ κογχυλίου aut πορφύρας accipi tomentũ aut floccum lanæ ex purpura aut conchylio infectæ. Quo magis mirum uideri potest quendam ex recentioribus sibi permittere, ut tradat purpuras & conchylia ipsa lanis uestita esse, quæ lanæ in usum medicum sint accipiendæ, atq; hoc ex Dioscor. lib.2. uerbis de lanis ustis confirmat, ubi ait. ὑὴ δ' αὐὴὴ τρόπου καὶ λεοκύῤῥας καίουσι θαλασσίας πορφύρας, quod interpretatur, Cremantur eodem modo & quæ in marinis purpuris ueluti stuppæ sunt, & exponit Dioscoridem præter pecoris lanas, etiã quæ in marinis purpuris stupparum imagine sunt uellera cremanda docere, quæ alij tomenta, alij licia, alij fimbrias dixerint. Hæc sunt admirandi illius interpretis uerba, quibus ignarũ uulgus ignorantissimus ipse persuadere conatur, purpuras & cõchylia lanas habere. Et subdit. Quid aũt in marinis purpuris hæ stuppæ sint, nouerunt qui ad mare habitant: quotidie enim ex hoc genere capiuntur, quæ superiori sui parte uillosæ sunt, tam tenui & sequaci uellere, ut in filum lini modo trahi ac confici possit. Quod aũt bonus uir hæc omnia fingat & ementiatur, neq; re ipsa, neq; ullius autoritate attestante, uel ex eo loco apparet, quem dogmatis sui confirmandi gratia, ex Paulo non intellectũ à se adducit. Pauli uerba hæc sunt lib.3.cap.26. fine. λινοῦν ἀπὸ πορφύρας θαλαττίας τοῦτο δεῖν ἐχίδνης τραχήλῳ, καὶ τινὶ ξαι αὐτὴν, ἔστε περιαπτόμενον, θαυμασῶς τῶς ὀνίνησι παιδιάτε & ὅλα πόδι πράγλον, ὡς μαρτυρεῖ γαληνός. His Pauli uerbis funiculum ex marina purpura, qui uiperę collo circundatus eam strangulauerit, plerisq; oris et colli affectionibus prodesse suspensum ex collo, aut homini adalligatum, doceri ait, quæ sanè Pauli sententia non est. Nam uerba quæ præcedunt ὑὴ ἕλας ποιεῖ, cũ his non sunt connectenda, sed ad præcedens medicamentũ pertinent, quod Paulus & ad gingiuas facere dicit. quare Pauli uerborũ sentẽtia hæc est ad uerbum: filum à purpura marina quod obligatũ est collo uiperæ, eamq; strangulauit, deinde pro amuleto appensum est, mirifice quodãmodo iuuat tonsillas & colli affectiones, ut Galenus testatur. Quod itaq; λινοῦν ἀὴ πορφύρας θαλαττίας Paulus & Galenus dixerunt, non accipiendum est tanquã ipsæ purpuræ marinæ lanas habeant, unde filum decerpendũ sit in hunc usum, sed filũ lanæ purpura marina in-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 397 sur 580

©BIUM

fectæ, uelut etiã hoc loco λεροκύδλα κὸγχυλίου reddidi tomentum lanæ conchylio infectæ. Ipſas enim purpuras & conchylia nullis lanis ueſtita eſſe certum eſt, neque ullum aliquem res habet autorem uel αὐτόπτην teſtem, præter admirandum illum grammaticũ, qui non uiſa, non audita, nullius autoritate tradita cõminiſcitur, atq; hoc addit tandem. Neq; cuiquam abſurdum uideri debere, quando & alia in mari hirta uilloſaq; paſſim uideãtur, quod ipſum ut in alijs quibuſdã non penitus negauerim, ita in purpuris merum cõmentum exiſtit. Quod autem neq; admiranda illa purpurarum lana etiam ſi in rerum natura eſſet, præcipuũ hunc uſum ad colli affectiones habeat, ex Plinio patet, qui idem amuletum inter ſtrumarum remedia recenſet, lib. 30. cap. 5. his uerbis. Aliqui uero circunligant eas lino, quo prælígata infra caput uipera pependerat donec exanimaretur. Hic ſimpliciter linum dixit pro filo cuiuſcunq; generis, non addendo quod ex lana purpura infecta id eſſe uelit, aut ex lana (ſi dijs placet) purpurarũ natiua, ut ille ſomniat: quando neq; Dioſcorides de alijs floccis comburendis tradat, quàm lanarum marinæ purpuræ cruore tinctarum. Lanas autẽ purpuræ conchyliorumq; ac muricum cruore imbui ac tingi ſolitas, notius eſt quàm ut longioribus uerbis oſtendere libeat, etiam ſi tum lanæ, tum ueſtis purpuræ uſus hodie ſit abolitus. Plinius 9. cap. 36. ex Ariſtotelis ut apparet, lib. 5. de hiſtor. animal. de eo hæc uerba tradit. Sed purpuræ florem illum tingendis ueſtibus expetitum in medijs habent faucibus. liquoris hic eſt minimi in candida uena, unde precioſus ille bibitur nigrantis roſæ colore ſublucens, reliquum corpus ſterile. & cap. 38. quinis lana potat horis, rurſusq; mergitur carminata, donec omnem ebibat ſaniem. Has itaq; lanas & Dioſc. & Gale. & Paulus & Aetius, omnesq; medici græci ac latini tum uſtas, tum non uſtas in uſu medico habent, & aliquando alia medicamenta his uelut adſtringentibus & obturandi ui prædítis excipiunt, neq; aliud per λεροκύδλας πορφύρας & λογχυλίκ nobis oſtendunt. Sic Paul. 3. cap. 37. fine. πᾶσπα λεσμὲ νὰ ἀναλαμβάνετπα πορφύρα ἢ ἐρίω ὴ ὡσπίθες τῶ σομάχω, id eſt, lana purpura infecta aut ſimplici excipiunt. Sic Galen. 7. Meth. ἀλλὰ ὴ τὴν χίαν μασίχην ὴν ὀποβαλσάμω λειώσαντες, ἢ μύρω ναρδίνω, λάπεῖα ὄριον πλύναντες ὡσθήσομεν τῶ γαστρὶ. λάλλιον δὲ τὸ πλυόμενον, ἀρίστην εἶναι πορφύραν, οἵαπερ ὄση ἡ τυρία. Et paulo poſt ὴν ναρδίνω μύρω λειώσας μασίχην χίαν ὡς λιπαρωτάτην, ἀναλαμβάνων πορφύρα χρῶ. Hic manifeſte lanam tingendam medicamento, purpuram optimam eſſe debere docet, & addit optimam purpuram tyriam eſſe, hoc eſt, quæ cruore purpuræ ad tyrum captæ ſit imbuta. purpurarum enim & cõchyliorum præcipua nobilitas apud tyrios fuit, ueluti alibi indicaui. Sic etiam apud Aetium 9. cap. 35. πῦγμα πορφύρας ἐρίου, & 36. ἔριον πορφυροῦν habetur, pro nulla alia lana, quàm quę purpurę cruore ſit infecta. Dixit autem πῦγμα Aetius, quod paulò poſt Crito πλάκα dixit, ubi lana conuoluta excipito uerti, quod græce habetur, ἀναλάμβανε πλακὶ ἐρίου. Eadẽ enim ſunt ſignificatione, πλαξ, πῦγμα, πίλημα, σρόφιον, uelut alibi memini. Verũ hæc omnia longius exquiſita adducenda duxi, ut palàm fieret, dicere purpuras lanas habere, idem eſſe quod canes fœnum eſſe.

Quidam abſinthium pro ceruſa ſcribunt.] Hoc quidem proclíue fuerit facere græcis, ob uicinitatem ſcripturæ utriuſq; uocis, ut ἀψίνθιον pro ψιμμύθιον ſcribatur, Nobis contra ob diuerſitatem in hunc errorẽ prolabi non eſt facile, quanquam hoc ſanè loco non fuerit magnum delictum altera re pro altera uti. Abſinthium enim propter reſiccandi uim ac aliquantulum adſtringentem, non incõmode cum melle cõtuſis auribus adhibeatur, atq; ego ſanè malim ad hunc uſum abſinthium & apij ſemen cum melle oblinere quàm ceruſam. Sicut contra paulo infra ubi ait. Solanũ cum abſinthio illinito, hoc eſt, σρύχνον μετ' ἀψινθίου ἐπάλειφε, malim ſolanum cum ceruſſa illinito, hoc eſt, σρύχνον μετὰ ψιμμυθίου legere, atque

ita

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 398 sur 580

©BIUM

ita etiam lego, nempe solanum cum cerussa illinito. Nam non longe post ita ex Apollonij traditione habetur, sed tamen isthic ea cõmonitio nõ est adiecta, quod scilicet quidam cerusam pro absinthio scribunt. Habet autem psimmythiũ, hoc est cerussa facultatẽ obstruendi oblinendiq; ac inducendi cicatrices, quæ res per absinthium cum solano expleri ac perfici non possunt.

Verum in auriũ uulneribus & fissuris, cartilagine probe coaptata fibulas imponito.] Hoc loco Archigenes dixit ἐγχονδρίζας ἐπιμελῶς ἀγκτηριάζειν, quod conuerti, chartilagine probe coaptata fibulas imponito. Accipio enim hic ἐγχονδρίζειν pro chartilaginem coaptare, hoc est, τὸν χόνδρον ἐναρμόζειν, quo fibulæ cõmode imponi uulneribus ac fissuris possint. Ipsa enim chartilago nõ glutinatur neq; coalescit, uelut Hippoc. 6. Aph. 19. ait ἐπὴν διακοπῇ ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον, ἢ γνάθος τὸ λεπτὸν ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὖ ξέτρ, οὔτε ξυμφύεται. carne tamen circa increscente locus solidatur, ad quã rem fibulas imponere uel maxime conducit, quod ἀγκτηριάζειν græce dicitur, uelut alio loco ostendi. Possit tamen & ἐγχονδρίζειν pro χόνδρον ἐπιπάττειν aut καταπλάττειν, hoc est chondrum inspergere aut cataplasmatis modo imponere, dictum esse. Habet enim chondrus, hoc est alica, ut alibi ostendi, uim obstruendi ac oblinendi, ut commode auribus fissis adhiberi queat. Et sanè Paulus libro tertio contusis & fractis auribus, præsertim inflammatione subsequuta, alicam ex aceto coctam, hoc est, χόνδρον σὺν ὄξει ἑφθὸν imponere iubet. Quin ἐγχονδρίζειν etiam pro χόνδρον λιβάνου ἐπιπάττειν dictum uideri queat, quando sanè χόνδρος λιβάνου, micæ sunt & grana à Plinio dicta, & ea quam paulò ante dixit mannam, similiter ut ipsum thus auribus fractis commodam ad uulnera ipsarum glutinanda. Verum quando sequitur, deinde inflammationem arcentibus, & reliquo glutinatorio ductu utitor, magis placet mihi prima sententia: in his enim uerbis generaliter dictis, etiam chondrus tum alicæ, tum thuris comprehenditur. Porrò χόνδρος uox græcis præter alicæ significationem, de qua abunde in proximo libro dixi, & chartilaginis significatum, quod ubique occurrit, in generali grumum ac granum significat, uelut iam & paulò antea etiam de thuris micis ac granis dixi. Sic Aetius 9. cap. 37. λιβάνου χόνδρον κυαμιαῖον, hoc est, thuris granum fabæ magnitudine dixit, & de grumo salis idem eodem libro capite 39. ἁλῶν χόνδρον ἐν τῷ στόματι κατεχέτωσαν, id est, salis granum in ore detineant, & 15. cap. 46. πηγάνου φύλλα. κ. κάρυα βασιλικὰ. β. ἰσχάδας. β. ἁλὸς χόνδρον. α. id est, salis grumum unum habet. At uero χόνδρος ξιφοειδὴς apud Galenum ac omnes medicos Græcos, os pectoris appellatur, à capitis gladij figura appellatione deducta.

Inflammationes in superficie cutis ex humorũ impressione aut plaga obortas.] In græco habetur ἐξ ὠμφορᾶς ἢ πληγῆς. Est autem ὠμφορὰ non peculiaris morbi oculorum nomen, sed omnium humorum ad quascunque corporis partes impetuosior impressio & influxus ὠμφορὰ appellatur, & propterea loci ad quos eiusmodi fluxiones impressionem faciunt, aliquando adijci solent. Sic Plinius Epiphoras uteri, & uentris, & testium ac aliorum membrorum dicere consueuit, quanquã fluxiones oculos impetentes ferè simpliciter epiphoras appellet. Paulus tamen lib. 3. ubi de oculorũ epiphoris agit, non nudo modo ἐπιφορὰς, sed τὰς τῶν ῥευμάτων ὠμφορὰς dixit. & infra lib. 4. Nectarium Marci πρὸς ὠμφορὰς ῥεύματος λεπτοῦ habetur, ex quo apparet non modo pituitæ impetum ad oculos irruentem ὠμφορὰν dici, uelut quidam prodiderunt, sed omnium humorum ad quascunq; partes tum internas, tum externas impressionem, cuius rei exempla frequẽtiora sunt apud medicos autores, q̃ ut pauca producere libeat, aut sit necesse. Sequitur paulò post, aut glandis ungentariæ succum & resinam liqui-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 399 sur 580

©BIUM

dam tepidam affunde, quod Græce habetur, ἢ βαλάνε πόσμα καὶ ξηπίνῃ, &c. hoc eſt glandis ſuccum. Non uidetur aũt de alia glande mentionem facere, quàm ea quæ cũ adiectione μυρεψικὴ appellatur. Ea em̃ autore Galeno, uim στυπτικὴν & πλητικὴν, hoc eſt conglutinatoriã & oppilatoriã habet, quarũ hoc loco uſus cõmodus uidetur. Per πόσμα aũt hic ſuccus accipiendus eſt, quanquã alias etiã retrimenta à ſucco expreſſo reliqua ea uoce indicentur, ut alibi oſtendit.

Et conchylij partẽ internam.] Apollonius græce ſic, κὴ κογχυλίε τὸ ἐντὸς, hoc eſt conchylij internũ, ut uidelicet μόριον ſeu μόριον, aut λοιπὰς, aut tale quid intelligamus: uerum μόριον omniũ maxime mihi arridet, atq; propterea conchylij partem internam conuerti. Galenus enim 11. ſimplicium pharmacorũ de buccinis ac purpuris agens, ſeorſim de ipſorum teſtis, hoc eſt, περὶ ὀστράκων agit, quibus ſe nõ niſi uſtis ob duriciem uti aſſerit, indeq; earum facultatem reſiccatoriã recenſet, non longe autem deinceps περὶ σωμάτων πορφύρων hæc tradit. σώματα πορφύρων δ' ὅξει πεφθέντα ἀπολήνας διαλείχειν ἔγραψάν τινες ἰᾶσθαι, θυμιώμενα δὲ τὰς πνιγμονὰς ὑστερικὰς ὠφελεῖν, ἐκβάλλειν τε καὶ τὰ κατεχόμενα χωρία. In his uerbis quanquam non habeat Galenus, quod ad κογχυλίε τὸ ἐντὸς pertineat, apparet tamen in purpuris, itemq; conchylijs, quæ generis purpurarũ ſunt, ut ex Plinio ſupra oſtendi, non aliud eſſe ὄστρακον, id eſt externã teſtam, & aliud σῶμα. ut ſanè mihi libeat ſuſpicari hoc Galeni loco non κογχυλίε τὸ ἐντὸς, ſed τὸ ἐκτὸς legendum eſſe, atq; accipiendum teſtam ſiue operculũ conchylij pharmaco cõmiſcendum eſſe, quam ob uim reſiccatoriam citra mordacitatem præcipue, uelut alijs humidis ulceribus, ita ad aures contuſas ac fractas imponi expedierit. Videtur aũt hoc ipſum Plinius 32. cap. 10. purpuræ cauũ uocaſſe, quũ ait: Neruos præciſos purpurarũ cauũ quo ſe operiũt, tuſum glutinat. At uero ſi quis omnino conchylij teſtam ammiſcendam non putarit, per κογχυλίε τὸ ἐντὸς conchylij internã partẽ, hoc eſt, ipſam conchylij cutem cum carne intelligemus, quæ ipſa ſanè uim glutinandi habet, quemadmodum etiã carnes cochlearũ, quibus Paulus hoc loco utitur, & Dioſco. atteſtatur.

In caput Secundum de Parotidibus.

Melius utiq; etiã tunc uidebitur naturã adiuuare, per humorũ ex loco in locũ impetuoſum illapſum, febres curantem.] Impetuoſum illapſum humorũ ex loco in locum, ἀπόσκημα Galenus hic dixit. Eſt autem ἀπόσκημα omnino aliud quàm ἀπόσκημα, quẽ latine abſceſſum dicimus. Verũ quomodo inter ſe hæc differant ex Galeni uerbis optime edocemur, lib. 2. artis curatiuæ ad Glauconẽ, ἀφεσήματα inquit, ὀνομάζουσι τὰς διαθέσεις ἐκείνας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίστανται τὰ πρότερον ἀλλήλων ψαύοντα σώματα. χώραν οὖν ἀναγκαῖον ἐν τῷ μεταξὺ γενέσθαι λειπὴν, ἥτις ἤτοι πνεύμα τοῦδέ τινα ἐσίαν, ἢ ὑγρὰν, ἢ ἐξ ἀμφοῖν συνθέσθαι πεφυκέναι. & paulò inferius. ἀποσκήματα δ' ὀνομάζουσι τὰς διαθέσεις ἐκείνας ὅταν χυμοί τινες, ἐνοχλοῦντες πρότερον ἑτέρῳ μορίῳ, διαλαβόντες ἐκεῖνο, εἰς ἕτερον μεταχῶσιν. Ex quibus uerbis differentia manifeſte apparet. Verum non parum ſæpe euenit, ut per incuriam ſcribentiũ, alterius iniuria, altera uox ſupponatur. Sic Gal. 4. Meth. γεγράφθω γοῦν ἕλκος ἐξ ἀφεσήματος, ἀλλ' εἰ τύχοι, ῥεύσεως ἐκ μοχθηρῶν χυμῶν. ὅτω γὰρ εἰώθειν ἡ φύσις ἐν νόσοις ἐκκαθαίρεσθαι τὸ σῶμα, τὸ περιττὸν ἅπαν ὠθεῖν ἔξω τὸ ῥεῦμα. κὴ τότω μὲν ἕλκωθῆναι συμβαίνει, τῷ δ' ὅλω σώματι ἐκκεκαθάρθαι, hoc eſt, ponamus itaq; fieri ulcus ex humorum de loco in locum impetuoſo illapſu, &c. Legendum eſt enim ἀφεσήματος, & non ἀφεσήματος, uelut exemplar uulgatum habet. Nam & Interpres Linacer ἀποσκήματος legit ac uertit, quanquam ſententia obſcurius expreſſa. Finge ex eo quod in partem aliquam procubuerit, natum ulcus eſſe, &c. Hippoc. 4. de diæta acutorum μεμαθήκασι δὲ μακροὶ οἱ πυρετοὶ ὅιδε γίνεσθαι, & ἀποσκήμασι ἰσχειν, ἢν μὲν τὰ κάτω ψυχρὰ ἢ πρὸς ὥρας κὴ πράγματος, ἢν δὲ μὴ ψυχρὰ, ἄλλας ἴσχει μεταβολάς. Sic ſanè is locus legendus eſt, uelut nuper in editione Frobeniana iuxta uetus exemplar reſtituimus. Interpres tamen

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 400 sur 580

©BIUM

tamen Copus abſceſſus uertit, ut qui ἀποσήματα legit, & alias ſententiã non eſt aſſequutus. Exempla plura adſcribere nolo, quãdo frequentis ambo ſint uſus in medicis græcis: cõmonuiſſe ſuffecerit, ut genuinam lectionem alterutrius uocis in ſingulis locis, ſtudioſi rerum medicarum diligenter expendant.

Aut ſanè per acre pharmacum abſceſſum rumpere, quale eſt Smilium appellatum, & quod ex allijs conſtat.] Hæc pharmaca inter emplaſtra Paulus lib. 7. deſcripta habet. Videtur autem σμίλιον emplaſtrum appellatum, quod inſtar ſcalpelli ſeu aciculæ abſceſſum rumpat.

Aut fuluũ, aut nigrũ aut albũ, uinũ eſſe.] Inter reliquas uini differẽtias Gal. hoc loco differentiã iuxta colorẽ indicat, tria eius genera recenſens, fuluũ, album, ac nigrum, quæ λιβρόν λευκόντε καὶ μέλαν uocat, atq; tam leuiter eas differentias hic indicare ſatis eſſe duxit, quòd alijs locis abunde hanc rem tractauit. Nimirũ XII. Meth. libro, & in libris de tuenda ſanitate, præſertim quinto & tertio de alimentis & 3. cõmentariorum in librum Hippoc. de uictu in morbis acutis, quos locos hic indicare uiſum eſt, de his differentijs amplius cognoſcere uolentibus. Verũ quod prætereundum nõ puto, Omnes uinorũ colores ad quatuor genera reduci poſſunt, λεύκον, λιβρόν, μέλαν, ἐρυθρόν, hoc eſt album, fuluum, nigrum & rufum, quanquam & quintũ addat Galenus ξανθόν, hoc eſt flauũ, quod tamen aliquando cum λιβρῷ idem eſſe ait, aliquando autem λιβρόν in ξανθόν tranſire, & ſextum ὠχρόν, id eſt pallidum, quod mediũ eſt inter album & fuluũ. Sicut λιβρόν medium eſt inter album & nigrũ. Neq; enim per λιβρόν alius color uini accipiendus eſt, q̃ quem latine fuluũ dicimus. Is eſt enim de quo Gale. ait εἰ δὲ ἄλλως ἐθέλοις ὀνομάζειν τὸ λιβρόν χρῶμα, δικαίως ἂν λέγοις πυρρόν ὠχρόν, hoc eſt, ſi uelis aliter nominare fuluũ colorem, poſſis utiq; igneũ ſeu rufum pallentẽ dicere, quod propterea refero, quod uideã pleroſq; per uinũ λιβρόν, rubeũ accipere, quod proprie ἐρυθρόν græcis appellatur. Sicut etiã per μέλαν, hoc eſt nigrum intelligere quoſdam audio quæ ſunt rufa excellenter, & quodammodo craſſa, ad taurini ſanguinis diluti ferè ſimilitudinẽ, ſicut rufa Maſſilienſia apparent. Verũ res non ita habet. Sunt enim μέλανα uina, partim dulcia & craſſa ad ſapæ modum, quemadmodũ Theræũ & Scybelites eſſe à Galeno traduntur, & hodie uina cretica uidentur, partim auſtera, uelut in Aſia Perperinũ & Aegeates idem eſſe dicit. Plin. 14. cap. 9. Colores uini quatuor, albus, fuluus, ſanguineus, niger: per ſanguineũ ἐρυθρόν indicauit, in reliquis nihil diſſonũ græcis eſt. Porrò præter hanc uinorũ iuxta colorẽ differentiã, Sunt & aliæ quatuor differentiæ, una iuxta ſaporem, altera circa ſubſtantiã ſiue compagem, tertia circa odorẽ, quarta ſecundum facultatem, iuxta quã aliud uinum forte, aliud debile, aliud medium, atq; adhuc aliud inter mediũ & utrunq; extremum medium exiſtit. Imò & ſexta differentia eſt, ſed per accidens, ea uidelicet quæ contingit ſecundum ætatem, quas omnes: præter tertiam & quartam: Galenus hic paucíſſimis indicare contentus fuit, propterea quod in alijs locis, uelut dixi, hanc rem fuſiſſime perſequatur. Vt totus ſermo eiuſmodi fiat.] Hic Archigenis ſermo in græco exẽplari corruptus eſt, atq; hoc modo reſtituẽdus, uelut ex præcedentibus palàm eſt. θαυμασῶς διαφορᾷ νῦ χειράδας πολλὰκις ἐπῳδίας ἅτε στωμυλὴς καταιόνησις τὸ θερμὸ, νῦ ἡ στωμυλὴς ἐπίθεσις τὸ ὠμῆς λύσεως, hoc eſt mirabiliter diſcutit & ſtrumas, &c. uelut nos reddidimus.

Aut calcem uiuã cum ſtrigmẽtis eodem modo.] Strigmenta Archigenes hic γλοιὸν dixit ſic, ἢ ἄσβεσον μετὰ γλοιοῦ ὁμοίως. Dioſc. & Gale. & alij medici græci etiã ῥῦπον appellare ſolent. Sunt autem trium generũ ſtrigmenta, balneorũ, paleſtræ, & parietum atq; ſtatuarum gymnaſiorum. Balneorum ex ſudore, oleo, & ſordibus in balneo defrictis ab hominibus conſtant. Paleſtræ ex ijſdem rebus componuntur, accedente inſuper puluere, qui partim ab olei illitione luctaturis inſpergebatur

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 401 sur 580

©BIUM

gebatur ac affricabatur, partim à luctantibus in arena mutuo manibus ingeſtus, itemq; ex lucta excitatus, corporibus inhærebat. Prior ſanè puluis πάτ@, & Atticis κονίςλ@ uocabatur, autore Galeno: eiusq; affrictus aliquando ſolius, aliquãdo præmiſſa olei illitione, denſandi ac corroborandi corporis per oleũ emolliti gratia fiebat, uelut ſecundo & tertio ὑγιάνων Galenus tradit. Quanquã & ob emendandam gracilitatẽ, crura puluere conſpergere eiuſdem operis lib. 5. docet, & affuſo oleo confricare, ſed ita ut is puluis tenuis & pinguis ſit, κόνιν λιπαρὰν appellat, in quo uidelicet nihil aſperi, neq; acris inſit. Extenuãt enim inquit, magis quàm incarnant, qui pumicoſa aſpritudine, aut nitroſa acredine participant. Quin & refrigerãdi & ſudoris reprimendi cauſa idem puluis adhibebatur, quũ uim habeat obducendi meatus, refrigerandiq; ac repellendi, uelut octauo ſimpl. phar. Galenus teſtatur. At uero puluis qui in arena iam à luctantibus mutuo ingerebatur, uelut prædicta cõmoditate non carebat, Sic officij ergo non inſpergebatur, ſed moleſte & inſidioſe gallorũ more euerrebatur, ad uiſum uidelicet præpediendum, & uelut Anacharſis apud Lucianũ de gymnaſijs loquens arbitrat, ut facilius alter alterũ prehenderet, arena & puluere lubricitatem ceromatis & olei eximente, quanquam alias etiã cauſas & cõmoditates ſubſtratę luctantibus arenæ Solon ibidem recenſeat, quod ſcilicet nõ tam procliue ſit in ea uelut in cœno labi, et quod adſperſa ſudorem reprimat, uentorumq; impetui obſiſtat, ampliusq; ſordes eluat, & candorem inducat. Quare Plin. lib. 35. cap. 11. quũ ait, Alcimachus Dioxippum qui pancratio Olympia citra puluerís iactũ, quod uocant aconiti uicit, coniti Nemea, de hac inſidioſa puluerís & arenæ iniectione loquitur, qua Dioxippũ Nemea uiciſſe dicit: Hoc enim coniti ſignificat, ſicut contra aconiti pancratio Olympia idem uicit, hoc eſt, citra puluerís iactum, hoc eſt citra pugnam & moleſtiorem congreſſum. Neq; uero me latet eos qui docti uel inter primos huius ſeculi cenſentur, hunc Plinij locum temere corrumpere, dum tactum pro iactum legunt, ad ἀφὴν ſuũ reſpicientes, quod ſcilicet tactũ non iactum ſignificet, & quod puluerem eſſe dicunt, quo poſt unctionẽ inſpergebantur luctaturi, ut corpora ceromate & ſudore lubrica mutuas luctantiũ prehenſiones admitterent. Quibus uerbis & utiliter affrictum puluerem, & uiolenter ac hoſtiliter ingeſtum, inter ſe confundunt, imò neutrius rationem habent certam. Et de uiolento ſanè ac inſidioſo puluerís iactu, etiam Ouidius loquitur li. 9. Metamorphoſeon, ubi Achelous cum Hercule commiſſus ait.

Ille cauis hauſto ſpargit me puluere palmis
Inq; uicem fuluæ iactu flaueſcit arenæ.

Flaueſcit inquit, tactu fuluæ arenæ, eius uidelicet quã ipſe in illum iecerat. Porrò de utroq; genere, Plinius lib. 35. cap. 13. ſimul mentionem facit. Non multum inquit, puluere puteolano diſtat è Nilo harena tenuiſſima ſui parte, non ad ſuſtinenda maria fluctusq; frangendos, ſed ad debellanda corpora paleſtræ ſtudijs. Inde certe Patrobio Neronis principis liberto aduehebatur. Quin & Leonato & Cratero ac Meleagro Alexandri magni ducibus, fabulum hoc portari cum reliquis militaribus cõmercijs reperio. Plura de hac parte non ſum dicturus, non hercules magis quàm de terræ uſu in ceromatis, quibus exercendo iuuentus noſtra corpora, uires animorũ perdidit. Hactenus Plinius. At uero tertium genus Strigmentorũ eſt parietum atq; ſtatuarum in gymnaſijs quę ſordes ſunt ex oleo magna ſui parte cõſtantes, quæ ex materia cui inhærent aliquid aſſumunt, uelut æruginẽ ex ſtatuis æreis. His em̃ itemq; parietibus oleum quo ſe oblinebãt paleſtritæ, inter illinendũ inſpergebatur, quanquã etiã ſtatuas quaſdã fuiſſe in gymnaſijs, itemq; uaſa ærea quæ oleũ ipſum, quo ſe luctaturi oblinerẽt, continerent, ex Pauli ac Galeni uerbis apparet. Ait em̃ Paul. li. 7. ῥῦπος ἀπὸ τ῀ χαλκῶν ἀνδριάντων ἢ σκευῶν

©BIUM

ἢ σκευῶν, ἐν οἷς ἄφθονον ἔλαιον ἐναπομένει, ἔχει τινὰ ἰὸν, διαφορητικός ἐστι καὶ ξηραντικὸς μετρίως καὶ μαλακτικός. ἄπεπτα γοῦν φύματα διαφορεῖ, hoc eſt, ſordes ex æreis ſtatuis ac uaſis, in quibus largum oleum remanet, quod & æruginis quippiam contrahit, diſcuſſoriæ ſunt & reſiccantes moderate ac mollientes, quare tubercula cruda diſcutiunt. Ob hanc itaq; uim uidetur etiam Archigenes hic ea ſtrigmenta cũ calce ad diſcutiendas parotidas probare. Verum Galeni lectio lib. 8. ſimp. phar. πρὸς ῥῦπου corrupta uidetur, habet enim ſic. ῥῦπος ὁ μὲν ἀπὸ τῶν ἐν γυμνασίοις ἀνδριάντων, ἐν οἷς ἄφθονον ἔλαιον λείπεται, hoc eſt, ſordes à ſtatuis in gymnaſijs, in quibus largum oleum ſitũ eſt. Legendum enim uelut Paulus habet exiſtimo, hoc modo. ῥῦπος ὁ μὲν ἀπὸ τῶν ἐν γυμνασίοις ἀνδριάντων ἢ σκευῶν χαλκῶν ἐν οἷς ἄφθονον ἔλαιον λείπῃ. Niſi ipſos ἀνδριάντας, hoc eſt, ſtatuas ita factas intelligamus, ut oleũ uelut dixi, cõtinerent. Cæterũ exemplar Græcum κείηται habet, pro quo ego λείπεται lego, ut ſit quod Paulus ἐναπομένει dixit, hoc eſt, ſitum eſt, & continetur, nempe à paleſtræ lucta & certaminibus finitis relictum. Vetus autẽ interpres uidetur λαίπεται legiſſe, uertit enim uritur, quod minime huc cõuenit, & magis adhuc mirum eſt idem feciſſe Hermol. Barbarum, quum hæ ſordes non lucernarum aut lychnorum æreorũ ſint, ſed ſtatuarum ac uaſorum æreorum ex oleo & ærugine ut dixi conſtantes, aut etiam ex materia parietum aliquam qualitatem indeptæ. Oleum uero lucernarum, neq; ſordium, neq; ſtrigmentorum appellationem aſſumit, ſed oleum dicitur, cum additamento lucernarum & contractæ item æruginis, ſicut non longe ante hunc locum Galenus, item ex Archigene medicamentum ex eo oleo adſcripſit his uerbis. τὰ δὲ φλεγμαίνοντα τρήματα τῶν λοβῶν ὠδὶ παίδων ἐλαίῳ ἐν χαλκῷ λύχνῳ ἰωδέντι καταχρίων ὑγιάσεις, hoc eſt, inflammata in auriũ puerorum pulpis foramina, oleum quod in ærea lucerna æruginẽ contraxit, illinendo, perſanabis. ἰωδὲν enim æruginoſum & quod æruginẽ contraxit, dixit. Porrò γλοιὸς uox non ſolum ſtrigmenta ſignificat, uelut hoc loco Archigenes uſurpat, & Paulus lib. 7. in uoce γλοιὸς exponit, & lib. 4. cap. 28. uſurpat ubi ait, γλοιὸν ἀρχαίας ἥθους ὡς καθαρὸν γρύεσθαι, &c. Sed à quibuſdam etiam uiſcum, hoc eſt, ἰξὸς exponitur magna rerum differentia, quanquam etiã uiſcum διαφορεῖν καὶ συμπέπειν φύματα καὶ παρωτίδας Dioſco. tradat, ut uel ob id procliue ſit errare etiã doctis alteram rem pro altera accipere potentibus. Minor uero lapſus cõtingere poteſt in uoce γλοιώδης, hoc eſt ſtrigmentitius, uelut ego in proximo ante hoc medicamento cõuerti, ubi Archigenes νίτρου & σινωπίδος τὸ τρίτον μετὰ λυτρίνου γλοιώδες ποιεῖν, id eſt, ad ſtrigmentitiam craſſitudinẽ reducere iubet, nam ad uiſci craſſitudinem, quis interpretari poſſit, quemadmodũ non ſemel ipſe Celſus fecit. quod propterea admonere uolui, ut diligentem æſtimationem faciant græcorũ ſtudioſi, utra tandem ſignificatio uocis γλοιὸς in ſingulis locis ſit reddenda, quum apud medicos raro aut nunquam aliter quàm pro aliquo ex tribus generibus ſtrigmento accipiatur.

Deinde ad chirurgiã perueniendum eſt & crudi abſceſſus ſectionem.] Quod crudi abſceſſus ſectionem dixi, in Græco ὠμοτομικόν eſt. Significat autem ὠμοτομεῖν, crudum & nondum maturum abſceſſum ſecare, quo uidelicet quàm celerrime fluxus foras euellatur. Declarat id manifeſte Paulus li. 6. cap. 34. cuius uerba adſcribere non pigebit. ἰσέον δὲ inquit, ὅτι καὶ πρὸ τελείας ἐς πύον μεταβολῆς ἐνίοτε ὠμοτομοῦμεν τὰ ἀρτήματα, διὰ τὸ πλησιάζειν ἢ ἄρθροις, ἢ νευρίοις μορίοις, ἵνα μὴ τῇ ὠμότητι σὺν ἁμαρτίᾳ σπασθέντες σπάσμου, ἢ τινὸς τῶν ἀναγκαίων. Hactenus Paulus. Sed & continenter eodem loco idem tradit Hippocratem uicina digitis apoſtemata ante perfectam maturationem cruda ſecare præcipere. Verum quum lectio eius loci ſit corrupta, etiam ipſum in gratiam ſtudioſorum integrum adſcribam.

καὶ τὰ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 403 sur 580

©BIUM

καὶ τὰ πλησίον δὲ τῷ δακτύλῳ ἀχρήματα πρὸ τῆς τελείας τετάνσεως ὠμοβοείῳ ἱππόκρᾳ τῆς πραγιλβύεται, τὸν εἰς διάτρησιν ὑποδιδύμου φόβου, hoc eſt ob timorem perforationis. Conſimile porrò huic uerbo eſt & illud medicis Græcis itidē frequenter uſurpatum ὠμοτοκεῖν uidelicet, quod non ſimpliciter abortum parere ſignificat, ſed crudum partum expellere uiolenter, ob maioris periculi fugā, nimirum quum mater ſic habet ut conceptum perficere non poſſit, aut perfectum citra uitæ periculum edere non ualeat, de qua re palàm Aetius lib. 16. cap. 16. & ſequentibus docet. Vbi inter cætera auxilia crudum partum procurantia, & capillorum uiri ſuffitum habet. Quanquam mihi uideatur pro ἀνδρὸς legendum eſſe γυναικὸς, quum experimento conſtet muliebrium capillorum ſuffitum fœtorem deſe præbere grauiorem. Sed & Conſtantinus Cæſar lib. 5. cap. 46. de agricultura, ad hanc rem muliebrium capillorum ſuffitū probat, ex Africano ſic prodens. ἀπελάσεις δὲ ὁμοίως τὰ θηρία καὶ γυναικὸς τρίχας θυμιάσας, καὶ τὰς ὠμοτοκάσας θραπεύσεις, hoc eſt Abiges ſimiliter beſtias muliebris capilli ſuffitu, atq; inde etiam mulieribus difficulter & periculoſe parientibus, & ob id crudum partum ac abortū expetentibus opitulaberis.

Laxatoria appellata omnibus nota ſunt. Exempla ipſorum ſunt Emplaſtrum Mnaſeæ, & quod ex ſuccis conſtat & quod ex Ptiſana.] Horum emplaſtrorum deſcriptiones ſunt apud Galenū de comp. phar. κατὰ γένη lib. 7. item Paulum lib. 7. Eſtq; etiā hodie in uſu myropolijs deſcriptio una atq; altera emplaſtri διὰ χυλῶν, ex ſuccis, ſeminis lini uidelicet, & fœni græci atq; altheæ quos recipiunt nominatæ, uerum uulgo diaquilon corrupta uoce appellantur. Laxatoria autē, id eſt, χαλασικὰ uocantur, quod diſtentas partes laxent ac remittant.

In caput Tertium de narium affectionibus.

Primum itaq; de Ozænis ſermonem faciam.] Ozænarum quidem appellatio à graueolentia & fœtore eſt, uerum non omnia nariū ulcera graue olent, nec omnia ex putreſcibili influxu generantur, ſed aliqua ex acribus tantum humoribus producuntur, atq; hæc ob humorū acredinem ægre curabilia Galenus eſſe dicit, non illa ex putreſcibili humore producta & graueolentia. Corne. Celſ. lib. 6 cap. 8. contra, quæ cruſtas plures, inquit, & odorem fœdum habent, quod genus græci ozænam appellant, ſciri quidem debet uix ei malo poſſe ſuccurri. in quibus uerbis oſtendit ſe parum dilìgenter humoris noxij & ulcerationem producentis rationem habuiſſe, & magis ad fœtorem ac putreſcentem humorem reſpexiſſe, quem tamen non ita male curabilem, uelut acrem ſolum, rectiſſime Galenus prodidit.

Et per ſternutatoria facta concuſſione, tectoria ulceri obducta excutito.] Tectoria ulceri obducta dixi, quę græci ἐφελκίδας uocāt. Eſt enim ἐφελκὶς quod ulceri increuit tectorium ſiue cruſta, ut Celſus uocat, qui loco ſupra citato, eandem ſententiā ſic expreſſit. Sub his enim cruſtæ reſoluuntur, inquit, quæ tum per ſternumenta elidi debent. Paul. 3. cap. 37. διαγνώσῃ δὲ τὸ ἕλκος ἐκ τοῦ αἵματος, ἢ πύου, ἢ ἐφελκίδας ἐμεῖσθαι. Gal. 5. Meth. οὕτω ἐχθὲς δ' αὐτῷ μετὰ τὸ βηχὸς ἦν ὀνομάζουσιν ἐφελκίδα.

In polypode naſturtij tenuis chemam, ſiue drach. dimidiam, cum ueratri albi obolis duobus, nare attrahere iube.] Hoc medicamentū etiam ſupra recenſuit, ſed ſine certo ueratri albi pondere, dicens, aut ueratrum album cum ſeminis naſturtij chema quotidie inſuffla. Naſturtij enim menſuram etiā tunc, ſicut hic expreſſit, chemam accipiendam dicens, ſed hic ueratri pondus duorum obolorum addidit, ampliuscq; chemæ menſurā ſiue capacitatem explicauit, χήμην ἤτοι δραχ. s dicens, tanquam idem ſit chema, quod drachmæ dimidiæ pondus, aut tanquam chemæ menſura non plus quàm dimidiā drachmam capiat, hoc eſt, obolos tres, ut ita

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 404 sur 580

©BIUM

ut ita oboli tres naſturtij cum obolis duobus ueratri, nari inſufflẽtur, aut per eandem attrahantur. Et uidetur ſanè aptum hoc pondus eſſe ad præſentem rem & uſum. Verum an Chema idem ſit quod drachma dimidia, & nõ plus capiat, conſideratione indiget. Chemam itaq; ſeu Chamam oſtreorum generis eſſe Ariſtot. & Dioſcor. teſtãtur. pro mẽſura uero accipi apud græcos medicos frequens eſt, ſed quanta, adeò incertum eſt in diuerſa traditione eorum, quorum de ponderibus & menſuris ſcripta extant, ut mihi credere libeat, penitus nullam certã menſuram, neq; pondus, per chemam, ſed ſimpliciter aliquam capacitatem indicari, quæ chamæ teſtam mediocrẽ non excedat, Sunt enim & hæ magnitudine ac capacitate inter ſe differentes. Inducor aũt maxime per hunc locũ ubi ex Archigenis traditione καρδάμου λεπτοῦ χήμιν, ἤτοι δραχ. ς. habetur. Videtur enim uelle oſtendere naſturtij tenuiſſime triti chemæ capacitatem accipiendã eſſe, de qua tamen ſi quis dubitet, quantum capiat, ſi ad manum non ſit, drachmam dimidiam eius loco ſumere iubet, quod ſanè pondus naſturtij triti rei leuiſſimæ, facile chemę capacitatem explere poteſt. Inducor amplius ex eo loco qui infrà lib. 5. cap. 7. habetur, ubi Crito ait λυθαργύρου χήμιλω ἤτοι δραχ. γ. quo item Crito uidetur oſtendere uelle ſpumæ argentei chemæ capacitatem ſumendam eſſe. quũ autem & hic dubium ſit, quantum capiat, ſi quis chemam non habeat ad manũ, addit ſiue drach. III. quum enim ſpuma argenti res metallica grauiſſima ſit, per dimidiam drachmam eius, chemam replere non poſſis, quemadmodum per dimidiã drachmam farinę naſturtij chema facile expletur, ſed per III. drach. id optime facere poteris, atq; ita ſextupla copia ſpumæ argenti eandem capacitatem quam dimidia drachma naſturtij triti explebit. Paulus Aegineta in his quæ de ponderibus & menſuris ad finem lib. 7. & ultimi adiecit, inquit cyathũ habere chemas paruas aut myſtra parua duo, nihil inter myſtrum paruum & chemam paruam diſtinguens, & poſtea in menſurarũ apponderatione, Myſtrum paruum olei drach. VI. uini ſcrupulos XX. olei drach. IX. habere tradit, iuxta proportionem uidelicet ſecundum quam tradidit uinum & mel grauitate oleum ſuperare, uelut nos conuertimus lectione eiuſdem in integrum reſtituta, quę ad Aetium à nobis conuerſum eſt adiecta. Inter ſpurios Galeni libros de ponderibus & menſuris habentur traditiones diuerſiſſimæ & corruptiſſimæ, quarum prima διδάσκαλία σοφοτάτη inſcribitur, quæ planè eadẽ eſt cum Pauli traditione, niſi quod adhuc corruptior eſt in Galeni quàm Pauli exẽplari lectio. Altera penitus obſcuri autoris eſt. Tertia Cleopatræ ex libris eius de ornatu, quos etiam Galenus ſuprà lib. 1. huius operis citauit. Quarta rurſus incerti autoris eſt, & Quinta itidẽ obſcuri autoris eſt de menſuris & ponderibus Mulomedicorum. & Sexta Dioſcoridi attribuitur poſteriori Alexandrino, non Anazarbenſi, qui de medica materia ſcripſit. Cleopatra itaque chemam magnam drach. III. habere, paruam II. ait. Obſcurus qui ſequitur, chemam magnam drachmarũ IIII. eſſe tradit, paruam duarum. Dioſcorides uero chemam quartam cyathi partem eſſe inquit, & pondere drach. III. ſcrupulum unum habere. Quæ omnia incertitudinẽ menſuræ arguunt, & quod non unum certum pondus chema cõplectatur, atq; ob id me credere uelut dixi, fateor: ſimpliciter aliquam capacitatem indicari, quæ chemæ mediocris teſtam non exuperet, cuius unum certum pondus exprimi non poſſit, ob rerum diuerſam grauitatem: quemadmodũ etiam hodie cochlearis capacitatẽ incerto modo uulgo uſurpari uidemus, præſertim in rebus ubi nõ multũ refert plus an minus paulò quis ſumat. Quare nõ tutum eſt tam obſcuris autoribus & maxime corruptis ita paſſim exemplaribus, per omnia fidem habere. Si enim Paulo Aeginetæ etiam rectiſſime prodenti, chemę pondus in oleo drachmarum ſex eſſe, crediderimus, &

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 405 sur 580

©BIUM

ad eum modum etiam hic ratiocinati fuerimus, chemam sex drachmas nasturtij habere, continget, ut non δραχ.ς. hoc est, drach. dimidiam putabimus legendum esse hoc Galeni loco; sed δραχ.ς. id est, drach. VI. atq; ad hoc characterum similitudinem producemus, ob quam committi potuerit hic error. Sed nos in priore nostra sententia perseueramus, quam nos recte amplecti confidimus, rerum leuitate ac grauitate attestante, Insuperq; re ipsa hoc loco ac usu, quæ ambo inepta essent, si drachmę sex nasturtij triti ad duos obolos ueratri ammiscerentur.

Scobis æris rubri unciam unam.] Scobem dixi quæ ῥινήματα græcis sunt, hoc est, quæ lima deterũtur. Sunt enim ῥινήματα itemq; ῥινίσματα à uerbis ῥιναῦ & ῥινίζειν deducta, quæ limare & lima deterere significant. Eandem significationem habent & πρίσματα, hoc est, serramenta à uerbo πρίζειν. Theophrast. lib. 5. τὰ δὲ χλωρὰ λίαν συμμύει, ὥ ἐν δέχεται ἐν τοῖς ὀδοῦσι τὰ πρίσματα, id est, inter serræ dentes ramenta recipiunt. Plin. 15. cap. 17. Sunt qui malunt uuas in scobe ramentis ue abietis, populi, fraxini seruare. Dioscor. etiam πρίσματα dixit scobem à uermibus erosam, de styrace. δολίζουσι δὲ αὐτὸ τοῖς ἐκ τοῦ δένδρου πρίσμασιν, ἅπερ ὑπὸ τῶν σκωλήκων ἀνατιτρῶται. Aetius simili forma ac significatione πελεκύματα usurpauit, 8. cap. 3. πελεκύματα κυπαρίσσου καὶ πρίνου ἐν ἐλαίῳ ἑψήσας ἄλειφε, à uerbo πελεκύζω. quanq; omnia præsegmina, & omnino per bipennem à quacunq; materia decisa ac resecta, πελεκυμάτων uoce ueniant. Constantinus Cæsar lib. 9. cap. 11. de agricultura, τινὲς ἐκ τῶν κατὰ γῆς μερῶν τοῦ πρέμνου ἐκκόψαντες πελεκύματα μετὰ τοῦ φλοιοῦ τετραπάλαισα. Eadem Hippocrates ἰχθυήματα appellat περὶ ἑλκῶν, ubi ἰχθυήματα τοῦ λωτοῦ habet: quanquam Galen. λεπίσματα φλοιῶν, id est, corticum fragmẽta ἰχθυήματα exponat. Nec alia sunt à Dioscor. τορνεύματα dicta, de fraxino. τὰ δὲ τορνεύματα τοῦ ξύλου ποθέντα φασὶν ἀναιρετικὰ εἶναι. Porrò in hoc pharmaco, æris rubri scobem unà cum alijs medicamentis, etiã in uas æris rubri transferri iubet, & cum radio item æris rubri agitari, quo ex ipso ære medicamẽtum magis efficax reddatur, ad carnem superfluam resiccãdam ac cõsumendam. Dixit autem radium κερκίδια. Non est autem aliud κερκὶς quàm pistillum, quod sæpe & δοίδυξ, cochlearis alias significatione, itemq; τριβήδιον atq; ὕπερος à medicis græcis appellatur. Radiũ autem etiam Plinius appellauit.

Scribonij Largi facit ad omnia extuberantia.] Hoc medicamentum est quidem in eo libello Scribonij Largi, qui latine circumfertur, sed ita confuse ac corrupte, ut dubitem eum libellum latine à Scribonio esse scriptũ: suspicorq; Scribonium gręce scripsisse, eaq; quæ in illo libello adhuc supersunt, quondã ante mille annos translata à quopiã non indocto adeò fuisse, sed qui tamen nõ ad plenum græca sit assequutus, Nisi quis Asclepiadæ potius hoc crimen imputare uelit, quod latinè à Scribonio scripta male intellecta uerterit in græcũ, quod apud me piaculum sit credere, si modo exemplar Galeni nõ est corruptum. Legitur itaq; in Scribonio sic compos. LI. Ad polypos Misy ustũ, chalcitis usta, æris flos, ustũ sori, æris squama, tusa cribrata. In his sanè uerbis quinq; res exprimuntur, quæ itidem Galeno recensentur. hoc modo. μίσυος κεκαυμένου, χαλκίτεως κεκαυμένης, χαλκάνθης κεκαυμένης, σώρεως, λεπίδος χαλκοῦ, ἀνὰ δραχ. η. ξηρῶ πρῶπτου. Verum in hoc discordant, quod in Galeno χαλκάνθης κεκαυμένης legitur, in Scribonio uero eius loco æris flos habetur, & κεκαυμένης uox ad sori, nõ ad æris florem relata est, Aut igitur χαλκάνθην æris florẽ interpretatus est Scribonij interpres, Aut æris florem rite à Scribonio scriptũ, Asclepiades χαλκάνθην male conuertit, quod tamen religio sit opinari: atq; sic alteruter deliquit quod χαλκοῦ ἄνθος pro χαλκάνθης, aut uicissim hoc pro illo expressit, similitudine uocum græcarum deceptus, quum res sint quidem diuersissimę, sed quæ tamen ambæ possint in hoc medicamentũ ammisceri

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 406 sur 580

©BIUM

miſceri. χαλκοῦ ἄνθος enim uim habet reprimendi extuberantia, & ut Dioſcor. ait, ἐκτήκει τὰ ἐν μυκτῆρσι ζαρκώματα, ut uideri poſſit nō male à Scribonio traditus flos æris ad polypos conſumendos. χάλκανθος autem ſiue χαλκάνθη rurſus uim habet corrodendi & cruſtam inducendi, in quem uſum & in ſequenti apud Galenum Philoxeni chirurgi pharmaco aſſumitur, ut etiã ipſe non male ab Aſclep. expreſſus hic uideatur, & recte ex Scribonio tranſcriptus. atq; ad hanc partem omnino inclinat nobis animus, pharmacũ hoc ex græco Scribonio, Aſclep. tranſcripſiſſe, & recte χαλκάνθης λειχανιβήνης legi, Contrà male in Scribonio latine translato legi æris florem, quem interpres eius ex χαλκάνθε intellecto pro χαλκὸς ἄνθους male reddidit. Sequitur autem in Scribonio latino, ſi eo medicamento per pinnam ſæpius nares tactæ, eiuſmodi uitia attenuata cotidie emendantur, cum ſint à cerebro. quæ uerba penitus nullum ſenſum huc pertinentem referentia, delenda cenſeo, uel ad ſuperius medicamentum referenda, & quæ mox ſequuntur: Paribus ponderibus ſicca benefaciunt: cum ſuperioribus connectenda, ut ita legatur. Ad polypos, Miſy uſtum, chalcitis uſta, æris flos, uſtum ſori, æris ſquama, tuſa cribrata, paribus põderibus ſicca benefaciũt. Efficietur enim ſic ea ſentẽtia quam Galenus hic habet, niſi quod Aſclep. certum pondus VIII. drachmarum ſingulorum expreſſit, quod in Scribonio eſt relictum. Porrò pergit deinde Scribonius ad grauedinis remedia, ſic inquiens. Prodeſt igitur quies unius diei, & ab omni re abſtinẽtia, perungẽdæ nares erunt bitumine liquido, aut myrrha ſtacte, uel pice liquida, &c. quæ uerba Aſclepiades ad præſens medicamentum retulit dicẽs, διὰ τοῦτο προσωπάνθρωπος μιᾶς ἡμέρας, τῇ δ' ἐπιούσῃ τὸ φάρμακον ὧν πθφαι μετὰ ῥ̓ προφήν. πρότερον δὲ δεῖ ἐκκρίσαι τοὺς μυκτῆρας ἀσφάλτῳ, ἢ πίσσῃ ὑγρᾷ, ἢ σμύρνῃ στακτῇ. Quare & hic apparet, uel Scribonium male translatum eſſe, uel Aſclepiadem non intellexiſſe Scribonium: quod tamen abſit ſuſpicari: aut certe exemplar alterum corruptum eſſe, quod tamẽ de Scribonij quàm Galeni exẽplari credere malo. Nam integram Galeni lectionem puto, niſi quod προαναπριβῆν dubia ſententia legitur, pro quo ſubſtituendum puto προσωπάνθρωπος, ut ſit quod Scribonius dixit, Prodeſt quies unius diei. Vetus Galeni interpres hic ſicut ſæpe alias omnia ea reliquit, ut inde nihil opis ferre poſſimus. Marcellus autem hunc locum ex Scribonio ut apparet, paulò integrius prodit cap. 10.

Aſclepiadæ ad ozænas quo uſus eſt Meges.] In horum pharmacorũ primo myrrhæ drach. IIII. habẽtur, hoc eſt, ut græcum exemplar habet σμύρνης. δραχ. δ. Verum uetus Interpres zingiberi pro myrrha conuertit, haud ſcio qua occaſione, quũ myrrha recte legatur. At uero quod hoc loco admonere operæprecium uiſum eſt, non raro, neq; in uno, ſed frequentiſſime, ac in omnibus græcis medicis, zingiberi pro myrrha legitur, atq; hoc tam frequens fuit in exemplari Aetij manu ſcripto, quod ego in his quæ ex eo autore latina feci, ſequutus ſum, ut ex innumeris non libeat paucos locos referre, atq; ea etiam cauſa fuit cur non auſus fuerim lectionem mutare, etiamſi nõ ſemel hoc libenter tentaſſem, re palàm indicante, zingiberis inutilem uſum eſſe, & myrrham neceſſariò accipi, quæ tamen non tantum decurtata uoce hoc modo, ζζ. ſed etiã integris literis ζιγιβέρεως prodita eſſet, ut ne ueſtigium quidẽ ueræ lectionis, hoc eſt, uocis σμύρνης offerretur. Quæ autem fuerit deſcribẽtibus occaſio hunc errorem propagandi in tam multa exemplaria, haud promptũ ſit dicere, Niſi quod Hermol. Barbarus lib. I. corollariorum annotauit myrrham duabus his notis. ζζ. à medicis Græcis ſcribi ſolere, propterea quod ζμύρνα æque ueluti σμύρνα dicatur. De quo admonendũ tantum hoc duxi loco, quòd uetus Interpres etiam hic ζζ. in græco exemplari uidetur legiſſe, atque ita zingiberi pro myrrha transtuliſſe. Quare qui græca medica

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 407 sur 580

©BIUM

menta in uſum uerſuri ſunt, curioſiſſime ea expendant, ne in huiuſmodi errores impingant. Porrò in altero ſequenti mox pharmaco, rhois rubri drachmæ ij. habentur, hoc eſt, ῥοῦ ἐρυθροῦ ʃ ϛ. β. ſed uetus interpres non hic ſolum, ſed multis etiam alijs locis, eius loco rubiam tinctorum uertit, quod ſemel admonere uolui, quum magnus ſit error ἐρυθρόδανον quam rubiam dicimus, pro ῥοῦ ἐρυθροῦ ſumere, quẽ etiam Latini Rhun ſiue Rhoem dicimus, quum latinum nomẽ non habeat, ut alibi dicemus.

Plumbi uſti & loti drachmas VIII. uini roſati quantum ſufficit.] Hoc loco in græco exemplari legitur μολίβδου κεκαυμένου καὶ πεπέρεως ʃ ϛ. γ. manifeſto errore, quum piperis hic nullus ſit uſus, & ſi etiam eſſet, neceſſarium fuiſſet adijcere ante pondus ʃ ϛ. π. uocem ἀνὰ, ut utriuſque plumbi uidelicet uſti & piperis, drachmæ VIII. accipiendæ indicarentur. Sed uelut dixi, piperis nullus eſt hic uſus, & πεπέρεως pro πεπλυμένου falsò habetur, qui error ex decurtata utriuſq; uocis ſcriptura apud græcos irrepſit. πέπερι enim ſic ſcribũt ϵϵ/ππ. πεπλυμένου uero hoc modo ϵ/λ/ππ. atq; hic error paulò infra bis rurſus admiſſus eſt, ubi μολίβδου λεκαυμένου καὶ πεπέρεως ʃ ϛ. β. ſimiliter κεκαυμένου καὶ πεπέρεως ʃ ϛ. γ. habetur, πεπέρεως uoce utrinque pro πεπλυμένης ſuppoſita. Neque uero apud alios græcos medicos hic error deeſt. Sic enim apud Paulum 3. cap. 59. καθ' ἡμέρας καὶ πεπέρεως ϛ. β. legitur, quum καθ' ἡμέρας κεκαυμένης καὶ πεπλυμένης legi debeat, typographo lectionem ueram nõ aſſequuto, quæ opinor ſic habuit. καθ' ἡμέρας ϗ/ππ. καὶ ϵ/λ/ππ. Cæterum conſequenter apud Galenum, quod ego uini roſati quãtum ſufficit uerti, legitur οἴνου ῥοδίνου τὸ αὐτάρκες, quod uetus interpres uertit uini & olei roſacei quod ſufficit. Verum per ῥοδίνου uocem roſaceum oleum non eſſe accipiendum hoc loco, ex eo palàm fit, quod ſequitur mox olei myrtei quod ſatis eſt. Quare ego diaſtolen amouendam cenſeo, & οἴνου ῥοδίνου uel ῥοδίτου legendum, accipiendumq; uinum roſatum, quod leuiter adſtringendi ac fluores ſiccandi uim habet, ac propterea ad ulcera narium cõmodum exiſtit, oleo roſaceo ut ſuperfluo relicto, quum myrteum quod ſatis eſt eius loco ſequatur.

Quando quidẽ uero perpetuo tolerare collyriũ moleſtũ eſt.] Hęc periodus in græco exemplari corrupta eſt, quam duabus tantũ uocibus reſtitutis redintegratam in hanc ſententiam quam expreſſimus. Pro χαίροντα enim χαίνοντα legendum eſt, & pro μήλη ἢ ʃιπυρήνῳ legendum μήλῃ τῇ ʃιπυρήνῳ: quanquam utrumque recte legatur, ut ex Galeno mox declarabo. Cęterum περὶ μυλῶν & de ſpecillorum formis uarijs alibi abũde à nobis dictum eſt. Hic addendum hoc eſt, ʃιπύριον μύλην dici quæ duas cuſpides ſiue nucleos aut capitula habeat. πυρῆνα enim μύλης, extremum & ſummam cuſpidem appellant. His itaque cuſpidibus lana obuolutis commode pharmacum excipi poteſt, ac intra os illini ea parte qua naſus ad palatum perforatus eſt. Galenus ſecundo de ſemine μυελοῖς οὖν ἁʃ' ἑαυτῶν ἐπέδειξα τὰ καλούμενα ʃιπύρηνα ʃιεμβαλλόμενα ʃξὰ τῶν σπερματικῶν ἀγγείων, &c. Ex hoc loco patet τὰ ʃιπύριον, inſtrumenta eſſe utroq; extremo in cuſpidem abeunte, & tum ſingulariter, tum pluraliter, citra additionem ὀργάνου ἢ μύλης dici, quod apertius ex 9. ἀνατ. ἐγχειρ. patet, ubi ait, ἔτι δὲ καὶ τὰ παρεσκευασμένα σῶμα λεπτὸν καὶ πρόμυκες οἷα τὰ ʃιπύρηνα καλούμενα. Et paulò poſt. εἰ δὲ μὴ παρείη τοῦτο ʃιπύρηνον, ἢ σμίλιον ἢ ἀσαθμάλιον, κατὰ τὸ ἕτερον πέρας, ᾧ ὦν τὸν πυρῆνα λυκλούμενον ἔχουσι, καθὸς εἰς κοιλότητα, &c. Sequitur paulò mox collyrium ipſum arefactum contũdi ac cribrari & leuigari poſſe, atque ita inſufflari: ubi quod nos cribrari uertimus ʃιαπτώμενον in græco exemplari legitur, ſed corrupte. Eſt enim ʃιαπτώμενον legendũ, à uerbo ʃιαπτῶ quod incernere ac cribrare ſignificat. Non longè poſt mentionem facit corporum mollium humidorum atque ʃυσιλκῶν, hoc eſt, ut ego reddidi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 408 sur 580

didi, quibus ulcera ægre sanescunt. Opponuntur enim δυσελκεῖς eis qui εὐελκεῖς appellantur, hoc est quibus facile sanescunt ulcera, utrorumq; autem mentio fit à Galeno Meth. lib. 6.

Per pastillos curaui, Androniũ uidelicet & pasionis, & polyidæ, & bithynũ, & per eum quem ego composui.] Horum pastillorum descriptiones sunt apud Galenũ in libris κατὰ γένη, & Paulum lib. 7. suis proprijs locis. Habet etiam Celsus lib. 5. pastillum Andronis, itemq; polyidæ qui etiam sphragis appellatur. Verum in Celso non polyidæ sed polybij legitur, Ita etiam lib. 6. cap. 7. Porrò pastillus quem se composuisse Galenus inquit, ex charta constat, supraq; citatis locis habetur ὁ διὰ χάρτου inscriptis. Subdit paulò post se etiam hedychroi usum excogitasse, ex uino falerno dissoluti in ozænarum curatione. Hedychroi uero descriptionem circa Theriacam à se relatam dicit, ueluti etiam factum est, tum lib. 1. de antidotis ex Andromachi uersibus, tum ad Pisonẽ ex Magni traditione. Habet autem eam & Aetius 13. cap. 89. & Paulus 7. cap. 11. uariantibus tamen paululum inter se descriptionibus. Dioscorides lib. 1. eius descriptionem reliquit inquiens eandem eius uim ac præparationem esse, quę Amaracini est ungenti. Apparet itaque hedychroi usum non solum in Theriaca quondam fuisse, sed etiam ungẽti loco usurpatũ esse, & ozænis odoris gratia illitum à Galeno, Sicut etiam pulmonis per odorem resiccandi gratia, cuidam se idem exhibuisse refert locorum affectorum 4. fine. Qua gratia etiam medicamentis ad fucum comparatis inditum fuit.

In caput IIII.

AVt linamentum ex ellychnio contortum.] Hoc loco Heraclides trium generum linamentorum ex ordine mentionem facit. Primi ex ellychnio contorti, Secundi priapi pudendi forma, Tertij rasilis, Quarti autem generis infrà Asclepiades meminit torti: quanquam in exemplari uulgato τρεπτὸν pro στρεπτὸν legatur. Est autem & quintum genus cõuulsum aut cõcerptum appellatum, hoc est τιλτὸν, cuius item suprà mentionem fecimus. Atq; tot sanè linamentorum genera in libello εἰσαγωγῆς inter Galenicos relato habentur. μοτῶν δὲ, inquit, εἴδη πέντε. στρεπτὸς, ξυστὸς, τιλτὸς, ἐλλυχνιωτὸς, πριαπισκωτὸς. Verum hoc loco Galeni in græco exemplari ter σχιστὸς pro ξυστὸς legitur, & πριαπίσκω pro πριαπισκωτῶ. Cæterum hæ linamentorum species ad medicamenta excipienda aptæ, ut in uulnera ac ulcera indantur, & in nares eruptioni sanguinis sistendæ, partim à formis ac figuris quibus effinguntur, partim à materia ex qua formantur, nomen habent. ξυστὸν enim, id est, Rasile à materia linteolorum derasa, Sicut τιλτὸν ab eadem concerpta, nominatur. Quare etiam aliquando simpliciter ξύσμα ἢ τίλμα τὶ ὀθονίων, id est, rasura aut uulsura, hoc est quod linteolis derasum ac diuulsum est, pro ijsdem linamentis dicuntur. atq; hoc est quod Plinius dixit libro 19. cap. 1. Derasaq; linteorum lanugo, è uelis nauium maritimarum maxime in magno usu medicinæ est. Sed in exemplaribus omnibus, Repertaq; falsò pro Derasaq; habetur. στρεπτὸν uero à figura torta dictum est, Sicut etiam ab eadem πριαπισκωτὸν quod ad priapi seu mentulæ figuram formatum esset. ἐλλυχνιωτὸν autem non quod ad lychni seu funiculi lucernarum similitudinem contorqueretur appellatum est, ut aliqui existimauerunt, sed quod ex ellychnijs conficeretur. Cæterũ certũ quoddam genus fuisse quod ellychnion priuatim appellaretur, propterea quod εἰς τοὺς λύχνους, hoc est ad funiculos lucernarum aptissimum esset, ex Galeno apparet, qui eiusmodi ellychnio etiam spongiæ loco uti iubet 14. Meth. his uerbis. καὶ σπόγγον καινὸν προσοιστέον, εἰ δ' οὐκ ἔχοις καινὸν, ἄμεινον χρῆσθαι τούτῳ δὴ τῷ καλουμένῳ πρὸς τῶν πολλῶν ἐλλυχνίῳ, μαλακὸν δ' ἔστω πρὸ πάντων, ὁποῖον τὸ ταρσικόν. εἰ δ' ἐκείνου τις

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 409 sur 580

©BIUM

εὐποροίη, θαῤῥῶν χρήσθω, βέλτιον γὰρ ἐνεργήσει τοῦ σπόγγου. Quare ἐλλυχνιωτὸν linamentum accipiendum est, non tam quod ad similitudinem funiculorum lucernarum sit effectum, quàm quod ex materia illa constat, quæ priuatim ἐλλύχνιον uulgo Galeni tempore fuit appellata, quod ex eodem Galeno 13. Meth. apparet ubi ait, ἔξωθεν δ' ἀρκεῖ μοτὸς ἤτοι ξηρὸς, ἢ ἐξ οἴνου, καὶ μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν μαλακῶν ἐλλυχνίων, οἷάπερ ἐστὶ τὰ ταρσικὰ. & subdit eiusmodi linamenta etiam uim quandam habere ad superexcrescentẽ ulcerum carnem cõsumendam. Qualis autem eà materia ellychniorũ fuerit, quæ ex Tarso aduehebatur, haud facile quis dixerit, quũ res & nomen hodie perierint. Plinius 23. capite quarto, Ellychnia claritatis præcipuę ex uua ricini fieri tradit. Vocat autem uuam propterea quod Dioscorides lib. 4. de ricino, καρπὸν ἐν βότρυσι τραχέσι ipsum habere tradit. Libro uero 28. cap. 11. Ellychnij papyracei meminit. & libro 25. cap. 10. Tertia, inquit, phlomis lychnitis uocatur, ab alijs thryallis, folijs ternis aut cum plurimum quaternis, crassis pinguibusq; ad lucernarum lumina aptis. quæ uerba ad uerbum ex Dioscoride transcripsit. Libro autem 35. cap. 15. quarto sulphuris generi usum ad ellychnia conficienda maxime esse dicit. Verum ellychniorum Tarsensium generis nusquam, quod sciam, mentionem facit, forte quod nondum Romæ in usu fuit. At uero suspicionem meam aperiam, Suspicor Tarsensia hæc ellychnia ex fungorũ terrestrium genere fuisse, eorum uidelicet qui similitudinem quandam ad marinas spongias habent, & quibus etiam hodie ad ignis scintillam ex silice ad chalybem impacto excussam, excipiẽdam utimur, quum cõmodissime ignis in his fungis seruetur. Quondam autem eosdem, & pręsertim qui ex Tarso afferrentur, non solum igni excipiendo, sed & seruando in usu fuisse, ad aliorũ ellychniorum modum uerisimile est, quum fungorum in lucernis usum Plinius 18. capite ultimo palàm ostendat, his uerbis. Pallidi nanq; ignes murmurantesq; tempestatum nuncij sentiuntur, pluuiæ etiam in lucernis fungi. & 28. cap. 11. emendat & raritatem superciliorum cum fungis lucernarum, & fuligine quę est in rostris earum. Cæterum & hoc non leue argumentum est Ellychnia Tarsensia ex fungorum genere fuisse, quod Galenus loco supra citato, ipsorum eundem planè usum esse dicat, qui est spongiarum, atque etiam potiorem, præsertim si spongia non sit noua, ad tumores pituitosos absque dolore consistentes reprimendos, si posca dilutiore sint imbuta. Nam ego in spongiæ penuria, non dubitem eiusmodi fungo præsente ad hanc rem uti, Nõ minus enim hoc præstiterit eiusmodi terrestris, maxime non inueteratus fungus, quàm spongia noua, de qua etiam Dioscorides hoc testimoniũ præbet, sicut contra uetustum damnat. ὁ καινὸς δὲ inquit, καὶ ἀλιπὴς, τραυματικός τ' ἐστὶ καὶ οἰδήματα στέλλει, καὶ τὰ νεώτρωτα κολλᾶ σὺν ὕδατι ἢ ὀξυκράτω. ὁ δὲ παλαιὸς ἄχρηστος. Verum ut credam horum fungorum eum usum esse posse, qui fuit Ellychniorum Tarsensiũ, Imò Ellychnia Tarsensia huiusmodi fungos fuisse, tum funiculis lucernarum aptos, tum spongiarum maxime nouarum loco usurpatos, ex Plinio inducor, qui lib. 22. cap. 23. fungos suillos iunco transfixos ac assiccatos è Bithynia uenisse asserit, qui planè hanc uim habuerint, qualem Tarsensibus ellychnijs Galen. tribuit, ut sanè amplius suspicer, de ijsdem Plinium loqui, de quibus Galenus sentit, atque Plinij tempore eos ipsos ex Bithynia uenisse, Galeni uero seculo ex Tarso Ciliciæ. Sed adscribã ipsa Plinij uerba, quibus tota res notior fiet. Siccantur pendentes suilli iunco transfixi, quales à Bithynia ueniunt, Hi fluxionibus alui, quos rheumatismos uocant, medentur, excrescentibusq; in sede carnibus, minuunt enim eas & tempore absumunt. Item lentigines & mulierum uitia in facie leuant. Lauantur etiam ut plumbum, in oculorum medicamenta, sordidis ulceribus & capitis eruptionibus, ca-

num

©BIUM

num morsibus ex aqua illinuntur. Hactenus Plinius, & de ellychnijs quidem satis, ex quibus sanè etiam linamentum ἐλλυχνιωτὸν appellatum conficiebatur. Porrò Corn. Celsus. 7. cap. 28. Linamentum in longitudinem implicitum, λημνίσκον græcis uocari ait, ut non solum ea quinq; genera linamentorum esse putandum sit, quæ in libello εἰσαγωγῆς sunt relata. Nam & hoc Heraclidæ loco, cum alijs tribus generibus mentio fit linamenti longi Lycio imbuendi, quod μακρὸν μοτὸν dixit, λημνίσκον autem etiam Aetius usurpat 14. capite 7. de abscessibus sedis. Διόπερ συμφέρει inquit, λημνίσκον ποιήσαντα καὶ ἐμβαπτόντα τῷ τετραφαρμάκῳ ἀναλελυμένῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν πρὸς τὴν θεραπείαν ὑπηκτηδείων, ἐντιθέναι εἰς τὴν ἕδραν Vsurpat item Paulus quũ alibi, tum libro 6. cap. 34. μεγάλου δὲ ὄντος τοῦ ἀποστήματος καὶ πλειόνων διαιρέσεων καὶ διάσυρτόν τινα λημνίσκον δι' αὐτῶν ἀγαγόμεν. Sed & idem σφηνίσκον, hoc est cuneolum, pro linamento usurpat, eiusdem lib. capite 4. καὶ ξύσαντες τὸ ὀστέον, σφηνίσκον ἐκ ῥάκους ἐμβαλοῦμεν τοῖς τραύμασι. & cap. 91. δεῖ σφηνίσκους στρεπτοὺς ἐκ ῥάκους εἰληθέντας ἐντιθέναι τῇ ῥινὶ δύο. Quod autem non sit aliud σφηνίσκος, quàm linamentum ad cunei parui similitudinem intortum, ex eiusdem lib. cap. 7. apparet, ubi ait γυμνωθέντος δὲ τοῦ ὀστέου, σφηνίσκοις ἢ μοτοῖς πλείοσι χωρίσομεν ἀπ' ἀλλήλων.

Brachia item & manuum iuncturas, fœmoraq; & inguina atq; genua cõstringere in his qui mœsto ac deiecto sunt animo.] In græco hic habetur ἐν τοῖς συνεσταλμένοις, quod reddidi, in his qui mœsto ac deiecto animo sunt. Sunt enim συνεσταλμένοι animo cõtracti & συγκεχυμένοι, hoc est, confusi, & qui spem abiecerunt.

Finis tertij libri commentariorum medicorum.

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI

COMMENTARIORVM MEDICORVM, IN DEcem libros Galeni de Compositione medicamentorum secundum locos conscriptorum, Liber IIII

In caput primum. De affectionibus quæ in oculis fiunt.

QVOD enim cum compressione, aut tensione, aut obturatione, aut corrosione, aut quibusdã pulsationibus dolent, nobis aperte indicatur.] Oculorum dolores cum his affectionibus, & ex his fieri, Galen. aperte indicari nobis ait: quanquam esse etiam dicat, qui hęc discrimina neq; ab ægris neque à medicis cognosci posse scribant, præsertim si fluxus ex partibus intra craneum, aut etiam extra, & ex arterijs ac uenis in oculos feratur: cuius signum sit quod ægri neque distentionem, neque obturationem, neque aliud quoddam symptoma se sentire dicant, de nulla re queruli quàm de doloris uexatione, atque hoc non solum in oculorum dolore, sed etiam aliarũ corporis partium contingere. Nam quum aliqua externa causa dolorem excitauit, in hac ipsa non adeò difficilis sit cognitio neque doloris, neque affectionis, At uero internum affectum doloris causam cognoscere operosum est, & exercitatum artificem requirit. Quare quum Galenus paucissimis transcurrat has dolorum causas, ut qui uelut ipse meminit, libro 12. Methodi de doloribus & eorum causis egerit, ex 13. Methodi amplius ad oculorum affectus cognoscendos conferentia ostenderit: Visum est no

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 411 sur 580

©BIUM

bis è re ſtudioſorum fore, etiam hic de doloribus ſummam quandam adſcribere. Omnis itaque Dolor aut ob alterationem aliquam uehemẽtem & acruatim ingruentem fit, aut ob continuitatis diuiſionem. Continuitatem diuidunt Ruptio, Contuſio, ac Corroſio. Hæc uero aut ex Diſtentione, aut grauitate, aut mordaci qualitate producuntur. Si itaque externum nihil ſit, quod aut diſtendat, aut grauet, aut corrodat, Diſtẽtio ſane ex interno humore multo, aut ex flatu concluſo, aut ex multa ſiccitate oritur. Grauitas à dura aliqua magna aut graui mole corpori extra illapſa contingit, aut etiam ab interno aliquo magno aut graui tumore; Mordax qualitas ex humoribus acribus ac mordacibus prouenit. Alteratio autem per uehementem contingit calfactionem ac perfrigerationẽ, ſiue ſpirituum, ſiue humorum, ſiue partium ſolidarum. Quare in omni dolore conſiderandum an multus humor, aut flatus exitum non habens, aut immodica ſiccitas, aut grauis rei illapſus, aut grauis tumor, aut mordax humor adſit, aut caliditas aut frigiditas occupauerit. Atque hæc eſt ſumma omnium affectionum dolores producentium, quam per longum Galenus 12. Methodi exequitur. Oculorum uero dolores præſertim in inflammatione, Aut ex acrium humorũ influxu mordaci, aut ob diſtentionem tunicarum repletarum uel craſſis humoribus, uel flatuoſis ſpiritibus, generantur, uelut idem XIII. Methodi refert.

De pharmacis mordacitatis expertibus ac lenibus.] Mordacitatis expertia ſunt quæ græci ἄδηκτα uocãt, Celſus Lenia dixit. Sunt autẽ eiuſmodi pharmaca non ſolum lenia per ſe & acrimoniæ exortia, Verum partes etiam quibus adhibentur leniunt, & à mordacitate liberant, qua gemina ſignificatione etiam ἄφυσα & ἀφλέγματα dicuntur, uelut alibi memini. Recenſet autem pro leni oculorum medicamento pompholygem, uel imprimis tenuibus & acribus fluxionibus leniendis ſiſtendiſq; ac reſiccãdis cõmodam. quas uires item ſpodio & amylo eſſe dicit. Cæterum quatenus Pompholyx à ſpodo ſeu ſpodio in neutro genere differat, Dioſcorides libro 5. & Galenus 9. ſimpl. pharm. docent, Vnius enim generis Dioſcorides eſſe ait, ſpecie tantum differre. Galenus autem neq; ſpodio neq; antiſpodio, quod eandẽ uim habet, ſe uſum eſſe dicit, propterea quod ſemper pompholyge abundarit. Ocularij medici hodie uulgo Tutiam uocant, quanquam alij Cadmiam hac appellatione accipiant, de qua alio loco retuli. ſed in pharmacopolijs Nihil appellatur, unde et dictum uulgatum, Nihil oculis commodiſsimũ eſſe, quo ambigue tum pompholygem oculis utilem, tum oculos non multis medicamentis contingendos eſſe innuunt. Eſtq; Nihil album appellatum uera pompholyx, Sicut gryſeum aut nigrum dictum, uerum ſpodium metallicum à Dioſcoride & Galeno deſcriptum. Nam quod aliàs hodie Spodium officinę uocant, cum metallico nihil commune habet, uulgoq; ebur uſtum eſſe creditur, Auicenna radicum cannarum exuſtarũ cinerem ſpodium eſſe dicit. Quare qui metallicum græcorum medicorum ſpodium in uſum uertere uelint, recte pompholyge, quod nihil nigrum uulgo uocatur, utentur. Contra qui Spodio Arabum medicorum uti uolunt, aliquãdo cinerem eum officinarum, ſiue uſti eboris, ſiue radicum cannarum exuſtarum, aut cuiuſcunq; tandem rei uſtæ hæ reliquiæ ſunt, (oſſis autẽ eſſe palam apparet,) aſſument, aliquando contra metallicũ illud in uſum adhibebunt. Nam ſicut illum cinerem, aut oſſium uſtarum reliquias, græci medici ignorant, Ita Arabes de utroque quidem tradunt, Verum ita inter ſe confundunt, ut ſpodio iuxta ipſorum præſcriptũ uſuros, diligenter expẽdere oporteat, utra res ad ſubiectum accommodatior exiſtat.

Ericæq; fructus, &c.] Ericam fruticoſam eſſe arbuſculam myricę ſimilem, ſed multo minorem Dioſcorides tradit. Eius fructum inter adſtringentia oculorum pharmaca

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 412 sur 580

pharmaca Galenus hoc loco recenſet. Dixi autem fructum καρπὸν græcè dictum: quanquam ſciam quoſdam malle ſemen uocare. Verum quũ καρπὸς proprie fructum ſignificet, malim ita interpretari, quamuis aliquando, & fortaſſis etiam hic, nihil referat, ſemen an fructum eandem rem appellemus uelut etiam alibi commemini. Quatenus autem differant καρπὸς & σπέρμα explicauit Ariſtoteles primo de generatione animalium his uerbis. σπέρμα δὲ καὶ καρπὸς διαφέρει τῷ ὕστερον καὶ πρότερον. καρπὸς μὲν γὰρ τὸ ἀπ' ἄλλου εἶναι, σπέρμα δὲ τὸ ἐκ τούτου ἄλλο. Quibus uerbis indicat, Semen à fructu ſecundum prius ac poſterius differre: fructus enim ex alio quidem eſt, Semen autem ex hoc ipſo aliud eſt. Velut exempli gratia, Pomum quidem fructus ex arbore eſt, Semen autem pomi ex eo ipſo eſt, & quidem poſterius fructu, hoc eſt, ipſo pomo. Verum hanc differentiam clarius explicat Galenus libro ſecundo de alimentis, cuius uerba græce adſcribam. νῦν δὲ ἀπὸ τῶν καρπῶν ἄρξομαι, διορίσας πρότερον αὐτῶν τὰ σπέρματα, καὶ μάλιστα ὅτι πολλοῖς ἔδοξε διαφέρειν οὐδέν, ἢ καρπὸν εἰπεῖν, ἢ σπέρμα. τὰ μὲν οὖν ἤδη λελεγμένα σπέρματα βραχύτι καρπῶν διαφέρει. τῶν δὲ νῦν εἰρημένων οὐκ ὀλίγον ἀφέστηκε. καρπὸς μὲν γὰρ ἐστὶ συκῆς τὰ σῦκα, ἡ δὲ ἐν αὐτῷ λεγόμενος σπέρμα συκῆς. ὥσπερ καὶ τῆς ῥαγὸς ὅλης οὔσης ἀμπέλου βαρπὸς μόνον ἐστὶ, τὸ δὲ γιγάρτιον ἀμπέλου σπέρμα. διατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ἀπίου καὶ μηλέας ὁ μὲν καρπὸς, ἄπιόν τε καὶ μῆλόν ἐστι, τὸ δὲ σπέρμα τρεῖς ἢ τέτταρές ἐν μέσοις αὐτῶν κόκκοι. Cæterum uetus Interpres ubique ferè Tamariſcum interpretatus eſt pro erica, quum tamen Tamariſcus myricam proprie ſignificet, corrupta uoce ex uera latina Tamaricis, qua & Plin. & Columella uſi ſunt. At uero Tamaricem Plinius contra Dioſcoridem & Galenum nullum fructum ferre dicit lib. 16. cap. 26. his uerbis. Fructum arborum ſolæ nullum ferunt, hoc eſt, ne ſemen quidem, tamarix ſcopis tantum naſcens, populus, alnus, ulmus, &c. quod itaq; Dioſcorides dixit καρπὸν ὥσπερ ἄνθος φέρουσα βρυώδεις κατὰ τὴν σύστασιν, idipſum Plinius, tum ſemen, tum fructum eſſe, aut dici poſſe non putauit. Porrò calices fieri ex trunco myricæ arboris ſolitos, qui ſplenicis eſſent in uſu commodi Dioſcorides prodit. Sed ea gratia hodie uina ex tamariſci uirgultis cõcinnantur in ſuperiori Germania cisrhenana, quæ ſplenicis utiliter bibuntur, Tamariſcina uulgo appellata. quod ut nouitium inuẽtum adſcribere uolui, quum factitij huius uini Dioſcorides inter tot genera non meminerit, & Democritus apud Conſtantinum Cæſarem lib. 19. cap. 7. ad eandem rem uinum prunis myricæ ſuperfuſum, & ſic potatum magis probet.

Siue cũ eroſione corniformis tunicæ, & prolapſu uuiformis appellatæ.] De oculorum tunicis & humoribus, earundemq; utilitate Galenus 10. de utilitate partium abunde tractat: quanquam exemplari ita corrupto, ut uix certam ſententiam eruere poſſis. Nos huc nomina tantum adſcribemus, ut tum huius, tum aliorum locorũ, in quibus ipſorum nomenclatura contingit, facilius intellectum capiamus. Sunt itaq; oculorũ tunicæ quas χιτῶνας uocant ſeptem: quanquam ex toto quatuor tantũ ſint, ſed ita ut tribus ex his in duas partes, anteriorẽ uidelicet & interiorẽ diuiſis, ſeptem fiant. Prima itaq; interior eſt ἀμφιβληστροειδὴς, hoc eſt, Retiformis appellata, quam tamen Galen. neq; colore, neq; ſubſtantia, tunicam eſſe ait, ſed partem cerebri putari uidentibus poſſe. Huius itaq; pars anterior ἀραχνοειδὴς, id eſt, Araneoformis appellatur. Secũda interior χοροειδὴς uocatur, hoc eſt Secundiformis, cuius anterior pars ῥαγοειδὴς, id eſt, Vniformis dicitur. Tertia κερατοειδὴς, id eſt, Corniformis anteriore ſui parte nominatur: interiore uero σκληρὸς, id eſt, dura uocatur. Quarta aũt, ſiue diuiſionis partiũ ſuperiorũ reſpectu, Septima tunica, ἀδιπεφυκὼς χιτὼν appellat, hoc eſt, tunica agnata, propterea quod, ut infrà de lippitudine Galen. ait, alijs quæ oculum ipſum cõſtituunt tuni

cis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 413 sur 580

©BIUM

cis forinſecus ſit adnata, uulgo coniunctiuam dicũt. Appellatur autem & περιο-
ειδὴς & ποδικράνιος ὑμήν, uelut ibidem Galenus ait. Ex his itaq; tunicis ac tribus
humoribus, totus oculus conſtituitur. Humorum nomina ὑαλοειδὴς, ὑαλοει-
δής. hoc eſt glacialis & uitriformis. Et glacialis quidẽ intra tunicã corniformem
continetur. Vitriformis intra retiformem. Nutritur autẽ cryſtallinus ex uitrifor
mi, Vitriformis uero ex retiformi corpore ipſum continente. Retiformis enim
itemq; ſecundiformis tunica uenis ac arterijs plenæ ſunt, pluribus ac maioribus
quàm pro ſua mole ac magnitudine, atque hinc etiam Secundiformis apellatio-
nem altera ſortita eſt, quod ad ſecundæ ſimilitudinem uenis ac arterijs ſit inter-
texta, quemadmodum Galenus primo de ſemine, & in libello de uteri diſſectio-
ne docet, quos ambos nuper latine conſcripſimus. Tertium poſtremum humo-
ris oculorũ genus albugineum, à ſimilitudine ad liquorem oui album appellant.
Nam ut Galenus lib. 10. de utilitate partium corporis ait, λεπτὸν καὶ καθαρὸν, οἷον πρὸ
τοῦ γίνεσθαι ὠὸν ὑγρόν ὄντι. Quare etiam ὠοειδὲς græcis medicis uocatur. Aliqui uero
Aquoſum uocant, uelut in εἰσαγωγῇ Galeno inſcripta habetur, ubi ait hæc uer-
ba. ὑγρὰ δὲ ποδιέχουσιν οἱ ὑμένες οὗτοι τρισσά. τό τε ὑαλοειδὲς, καὶ τὸ ὑαλοειδὲς, ἢ τὸ λιθο-
ειδὲς. Addamus porrò & hoc, quod, non omnium intimus cryſtallinus eſt,
iuxta quorundam traditionem, ſed uitriformis in retiformi corpore, ut dixi, con
tentus. cryſtallinus uero intra corniformem continetur uelut dixi, eſtq; primum
organum uiſus, cuius ſignum Galenus eſſe dicit ſuffuſiones, quæ intra cryſtalli-
num humorem & corniformem tunicam mediæ conſiſtentes uiſum impediunt.
At uero quod quem Albugineum dixi, quidam eũdem eſſe putant cum cryſtal-
lino, ex Cor. Celſo uidentur decepti lib. 7. cap. 7. quũ ait. Deinde infrà rurſus te-
nuiſſima tunica quã Herophilus ἀραχνοειδῆ nominauit: ea media ſubſidit, eoq;
cauo continet quiddam, quod à uitri ſimilitudine ὑαλοειδὲς græci uocant, Id neq;
liquidum neq; aridũ eſt, ſed quaſi concretus humor, ex cuius colore pupillæ co-
lor uel niger eſt, uel ceſius, cum ſumma tota tunica alba ſit, Id autem ſuperueniẽs
ab interiore parte membranula includit. ſub his gutta humoris eſt, oui albo ſimi
lis, à qua uidendi facultas proficiſcitur, κρυσταλλοειδὴς à græcis nominatur. Hacte-
nus Celſus. In his ſanè uerbis humor oui albo ſimilis cõfuſus eſt cum cryſtallino,
& locus aperte eſt uitiatus, uelut ex Galeno & reliquis medicis græcis conuinci
poteſt. Nam & Aetius, lib. 7. palàm tradit de tribus oculorum humoribus, cuius
uerba eò libentius adſcribam, quod totam eorum humorum rationem euidẽtiſſi
me explanent. ὑγρὰ δ' ἐστὶν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τρία. ἐνδοθεν μὲν πάντων τὸ ποδιέχόμενον ἐν
τῇ κοιλότητι τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς χιτῶνος, ὑελλοειδὲς λεγόμενον, προσέοικε γὰρ κατὰ τὴν χροιὰν,
καὶ τὴν συστάσιν τῇ λελυμένῃ ὑέλῳ. τοῦτο δὲ ἐξωτέρω κεῖται κατὰ τὸ πέρας τοῦ ἀμφιβληστροει-
δοῦς χιτῶνος, ὁ κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν, ὃ καὶ διὰ τοῦτο καὶ φακοειδὲς καλεῖται. προσέοικε γὰρ
τῇ μὲν χροιᾷ λιρυστάλλῳ, τῷδε σχήματι φακῷ. ἔξωθεν δὲ ποδικέχυται τούτῳ τὸ ὠοειδὲς ὑγρὸν,
προσέοικε γὰρ τῇ χροιᾷ, & τῇ συστάσει, τῷ γὰρ τοῦ ὠοῦ ὑγρῷ ὅλῳ λευκῷ καὶ λεπτῷ. τὸ μὲν οὖν
πάντων ἐνδοθεν τὸ ὑελλοειδὲς ὑγρὸν, πρὸς τὸ τρέφειν τὸ κρυσταλλοειδὲς παρεσκεύασται. τὸ δὲ
ἔξωθεν αὐτῷ ποδικεχυμένον τὸ ὠοειδὲς πρὸς τὸ ὦπτεσθαι τοῦτο γεγένηται, ἢ μὰ συγχωρεῖν
αὐτὸ ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου αὐγῆς. Verum ut hæc & alia ignotiora ſint hodie, artis
ſectoriæ corporum negligentia facit, quum centeſimus quiſque eorum qui medi
cinam exercent, & ſpecioſis etiam doctrinæ titulis ſe uenditant, uix ſemel cor-
pus in ſuperficie ſaltẽ ſecari uiderit κατὰ πρόσωπον uidelicet, & πραγματικὴν θέαν,
ueluti Galen. dicere ſolet. Deinde quod hodie penitus ſegregata ſit ocularis me-
dicina, maxime quę manus opẽ poſtulat, à reliquis artis partibus, uelut etiã tota
chirurgia, quã tamen ueteres una cũ pharmaceutica atq; diætetica commuiter
exercuerunt. Quanquam etiam Galeni ſeculo ocularios medicos quoſdam fuiſ-
ſe

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 414 sur 580

©BIUM

ſim fuiſſe appareat, quum ex alijs locis, tum ex 13. methodi, ubi nobilis cuiuſdam ocularij qui arterias temporũ exciderit, mentionem facit. Porrò de hodierna medicorum etiam in publicis gymnaſijs ſecta, dubito an alia quàm Empirica uocari mereatur, quum maxima pars eorum neq; ex ſectoria corporum arte, neq; ex rationali ſpeculatione, neq; ex ulla methodi cognitione, neq; adeò ex medicorũ ſcriptorũ lectione: niſi hi ſint Arabes aut Barbari, atq; adeò etiam ipſi Empirici, ſed ex ſolis experimentis, atq; his non per ſe, ſed per priores, eosq; obſcuros indiligẽter atq; incõſtanter factis, ad medicandũ progrediatur, ut ne dicã titulos doctrinę & doctoris (eo enim nihil ſpecioſius, neq; ad impoſturã faciendam aptius hæc ætas in ſtudijs habet) uendi aliquãdo rudibus ferè omniũ literarum, æque ut rei medicæ, ac meris Theſſalijs aſinis, uelut Galenus eiuſmodi uocare ſolet.

Aliqui quidem ſpecilli concauo ſuperficiem deradentes.] Specilli cõcauum τὸν κυαθίσκον σμίλης dixi, quam partem auerſum ſpecillum Celſus & Scribonius dicunt, non ſolum ad fundendum aliquid ex eo, ſed ad deradẽdum etiam aptam. Sicut contra aduerſum ſpecillum πυρῆνα μήλης uocãt, hoc eſt cuſpidem, uelut ſuprà oſtendi. Videntur tamen græci medici inter ſe confundere κυαθίσκον & πυρῆνα. Suprà enim lib. 3. de narium polypo, arida pharmaca nõ ſemel per ſpecilli extremum ac nucleum, hoc eſt, διὰ πυρῆνος μήλης, admouenda ac indenda eſſe naribus dictum eſt, quod ipſum fieri commode non poſſit, ſi per pyrena cuſpidẽ acutam accipiamus, uelut ſuprà in διπυρήνοις appellatis accipi indicaui. Quare illis locis πυρὴν pro extremo quidem dicitur, ſed non acuto & in cuſpidem abeunte, uerum cauo & ad fundendum aliquid ex eo apto, hoc eſt pro ipſo κυαθίσκω. quomodo etiam 13. Methodi Galenus uſurpauit, ἐπὶ μὲν τὰ χείλη τῶν ἕλκους inquit, διὰ μήλης πυρῆνος ἐπιτιθέντας τῶν ξηρῶν τι φαρμάκων. Hoc ipſum eſt enim quod Celſus lib. 5. cap. 28, de Theriomate dixit. Quicquid autẽ inſpergitur, auerſo ſpecillo infundi debet, ut paulò poſt Galenus, καὶ τοῦτο ἀφαιρήσεις ὕστερον μόνον τοῦ ξηρῶ φαρμάκω χρώμενος ἐφ' ὅλου τοῦ ἕλκους ὠθικυλιομένου τοῦ τῆς σπαθομήλης πυρῆνος. Sic etiam 5 ſimp. pharm. χνοώδη γὰρ ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα φάρμακα διὰ τοῦ τῆς μήλης πυρῆνος ὠθικυλιομένου ταῖς σαρξὶν, εἰς οὐλὴν ἄγει τὰ ἕλκη. His itaq; locis πυρὴν non pro cuſpide, ſed pro caua ſpecilli parte ex qua aliquid fundi poteſt, & pro rotunda non acuta accipitur, quum in ulceribus uolutari debeat, Atq; hanc ſignificationem uariantem ſubindicare uidetur Galenus 9. ἀνατομ. ἐγχειρ. Vbi poſt διπυρήνων ſpecillorum ſiue inſtrumẽtorum deſcriptionem ait, εἰ δὲ μὴ πρέπει τοῦτο διπύρηνον, ἢ σμίλην ἢ σπαθομήλην κατὰ τὸ ἕτερον πέρας, ἐν ᾧ τὴν πυρῆνα κυκλούμενον ἔχουσι, καθεὶς εἰς κοιλότητα, &c. Etenim πυρῆνα κυκλούμενον dixiſſe uidetur ad differentiam acuti, aut concaui, id eſt, ὀξέος κυαθίσκου: quanquã ſuſpicer καλούμενον pro κυκλούμενον debere legi. Quod ſi etiã ſic habeat: tamen non longe poſt, hanc πυρήνων ſignificationis uarietatem declarat, his uerbis. δέχεται δὲ οὐκ ἔτ' αὐτὴ σπαθομήλης πυρῆνα διὰ στενότητα. τῶν λοιπῶν οὖν τι πυρήνων ἢ μηλωτίδων διεμβάλλειν πειρῶ. Et rurſus infrà καὶ χρὴ πυρῆνα μήλης ἢ τὸ πλατὺ μέρος τῶν καλουμένων σπαθιῶν ἢ καὶ σπαθομήλης, &c. Quare planè manifeſtũ fit πυρῆνα extremũ ſpecilli, ſiue acutum, ſiue cauum, ſiue rotũdum ſit, ſignificare. Nos autem quodcunq; ex illis pro rei propoſitæ aptitudine intelligere oportere. Porrò Galenus paulò poſt marinorum quorundam animalium coria, eũdem uſum præſtare ait, quem ſpecilla concaua ſiue auerſa. Intelligit autem Herinaceorum cutem, itemq; ſquatinarum, ἰχθύαν appellatam, uelut alibi explicaui. Celſus ad hunc uſum, etiam folium ficulneum probat, atq; aſperatum ſpecillum, & interdum ſcalpellum laudat, quod ſanè βλεφαρόξυστον Paulus dixit.

In caput

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 415 sur 580

©BIUM

In caput II de lippitudine siue ophthalmia.

POrrò collyria Monohemera appellata, quædā priuatim feculēta dicta, multam acaciam in se habent.] μονοήμερα collyria dicta sunt quod una die efficaciam suam declararent, feculenta autem, hoc est τρυγώδη ab acacia quā recipiūt, sunt appellata. Eorum descriptiones uariæ infrà recensentur à Galeno, item Celso lib. 6. & Paulo lib. 7. cap. 15.

In caput III de ulceribus oculorum.

VLcera oculorū eandem secundum genus curationem requirūt quam alia ulcera. Omnia ulcera eandem secundum genus curationem desiderāt, Nimirum ut siccentur & expurgētur, Verum hæc ratio immutatur pro partium in quibus ulcus est natura, quū aliæ magis, aliæ minus hæc genera requirant. Quare hic lenissima esse oportere ait pharmaca, quæ oculorum ulceribus adhibētur, quorum tamen uim iuxta affectionis uehementiam augere semper cōuenit. Sic uero etiam aliæ partes suam indicationē habent, & ut Galenus ait siccissima medicamenta in humidis maxime glandis ulceribus requiruntur, propterea quod siccior eius partis natura existat: quæ omnia uidere est apud Galenum lib. 3. 4. ac 5. methodi affatim tradita & declarata.

Quidam etiam polygoni succum ammiscuerunt. Polygonum frigidæ esse facultatis in principio tertij ordinis, itemq; adstringendi uim aliquā habere, Galenus 8. simpl. phar. ait. unde sanè ad ulcera inflammata, & fluore impetita, cōmodum pharmacū fuerit eius succus, uelut etiam hic tradidit. Latini sanguinariam ac sanguinalem appellant, quod sanguinis reiectionem, & fluorem undecunque feratur sistat. Verū græcis πολυγόνου appellatio ex geniculorū multitudine esse uidetur, & quod ut Dioscor. ait γόνατα συνεχῆ ἔχει ἐγκείμενα ἀλλήλοις ὥσπερ σάλπιγγος, aut à multitudine seminis, ut Plin. ait, hoc est, ὅτι πολὺν ἔχει γόνον, quod item Dioscor. de eo præsertim masculo testatur. Sed Scribon. cap. 47. uel herbam, inquit, quæ quia multa est, & ubique nascitur, polygonon appellatur, non ἀπὸ τῶν γονάτων, neq; ἀπὸ τοῦ γόνου ἤτοι σπέρματος, sed ἀπὸ τοῦ πολλὴν γενέσθαι πανταχοῦ τὴν πόαν, appellationem deriuans: quod haud scio an non sit ab interprete eius libri effictum & adiectū. Habet tamen sic etiam Marcellus cap. 10. sed uerbenæ latina appellatione præscripta, quam ego expungendam existimo, & pro uerbenam herbam, Vel herbam quæ quia, &c. scribendum: quanquam idem multis herbis polygoni appellationem tradat, ueluti millefolio & rubiæ cap. 1. & amplius cap. 9. dicat, herbam quam Græci polygonum, nos aliquot uocabulis, sed præcipue sanguinalem dicimus: ut forte & uerbena polygonos sit appellata. Quin & cap. 17. herbæ inquit, polygoni quæ ut opinor Tiniaria uocatur, sed eum locū ex Scribonio sumpsit, apud quem falsò πολιὸν pro πολύγονον habetur.

Quapropter etiam aspritudines extirpat nō paruas modo, sed magnas quas sycoses græci à granorū ficus similitudine appellant.] Aspritudines palpebræ internæ si paruæ sunt τραχώματα uocantur, Si uero augescant, ut uelut incisuras quasdam habeant, συκώσεις dicuntur, quod ferè μεγχραμίδων, hoc est, ficus granulorum similitudinem referāt. Quum uero eiusmodi aspritudines iuueteratæ iam in callum abeunt, τύλωσις uitium appellatur, Nos antiquos callos conuertimus. Sicut πτερύγια quæ mox sequuntur, oculorū ungues reddidimus, Celsum in hoc imitati, qui lib. 7. hoc malū sic describit, Vnguis inquit, quod πτερύγιον græci uocant, est membranula neruosior oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoq; peruenit eiq; officit. Paulus libro 3. cap. 22. ferè eadem uerba habet, τὸ πτερύγιον inquit, νευρώδης ἐστὶ τοῦ ἀνθρωπεφυκότος ὑμένος ὑπεροχὴ, ἐκφυομένη μὲν ἀπὸ τοῦ καν θοῦ, προϊοῦσα δὲ μέχρι τῆς στεφάνης, ὅταν δὲ ὑπεραυξηθῇ, καὶ τὴν κόρην καλύπτει. Idem tamen

Paulus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 416 sur 580

©BIUM

Paulus eodem loco non πτερύγιον unguem,id eſt, ὄνυχα græcis appellari tradit, ſed ὄνυχα,hoc eſt unguem uocari,ubi corniformi tunica in ſuperficie ſuppurata, pus ipſum figura ungui ſimile apparet.Eſt autem & πτερύγιον circa ungues digitorum, tum in manibus,tum in pedibus,uitiũ,in quo caro exulcerata ab ungue recedit. Sunt præterea πτερύγια etiam naſi partes, quas Alas conuerti libro primo de difficultate ſpirandi, ex Galeno nuper à me cum alijs quibuſdã eius argumenti libellis edito.Nam idem lib.11.de utilitate partium πτερύγια τὰ κάτω μέρεα τῆς ῥινὸς ἰωνόμενα nominari ſcribit.Eſt autem & σύκωσις non tantum palpebrarũ oculorum aſpritudo,ſed & podicis ulcus,ex nimia attritione generatũ,quod & mariſca,quæ alias ſpecies ficus eſt,appellatur. Iuuenalis poeta quũ dixit, Cęduntur tumidæ medico ridente mariſcæ, ad obſcænam & libidinoſam earũ partiũ attritionem reſpexit. Sicut Martialis ad attritionem ex equitatione, in apophoretis. Ephippium. Stragula ſuccincti uenator ſume ueredi, Nam ſolet à nudo ſurgere ficus equo. Quare uel his locis redarguuntur qui Mariſcas hæmorrhoidas interpretantur.Neq; enim ueriſimile eſt tam crudelem medicum fore,ut riſurus ſit in hæmorrhoidibus amputandis,quæ locales ſunt uenarum in ſede dilatationes, quandoq; in callum tranſeuntes,nõ ex pathica libidine inductę uelut mariſcæ,quæ proinde medico ridente pertũduntur,quum ſint alias etiam ulcus σαρκωματικὸν, id eſt,carnoſum. Vocantur præterea σῦκα & συκώδεις ὄγκοι atq; συκώδη ἐξανθήματα, in capite & mento,itemq; reliquo corpore tubercula,ulceroſa, rotunda,ſubdura,rubicunda,cum dolore,ut Aetius 8.cap.14.ex Oribaſio & Critone tradit,& infrà Galenus huius operis quod exponimus libro quinto.

In caput IIII.De ocularium pharmacorum uiribus.

IN hoc genere eſſe exiſtimandum eſt tum gummi,tum tragacantham.] Gummi & tragacanthæ aqua macerata rum eundem uſum eſſe poſſe, qui eſt liquoris albi ouorũ,ac lactis muliebris,ac fœni græci decocti,Galenus docet, ad collyria nimirum cogẽda, atq; etiam ad ſeroſos humores ex oleis eluendos.priorem utilitatem etiam Celſus indicauit,his uerbis. Gũmi quum quaſdam alias facultates habeat,hoc maxime præſtat,ut ubi collyria facta inaruerũt, glutinata ſint neque frientur.Cæterũ quum multa ſint gummi genera ex diuerſis arboribus proueniẽtia, quando ſolum κόμμι reperitur ſcriptum,de eo quod uulgo etiam hodie gummi ſimpliciter,& aliquando Arabicum dici ſolet,intelligendum eſt. Enaſcitur autem ex Acacia arbore Aegypti,ut Dioſcor.lib.1.ait.καὶ κόμμι δὲ inquit,ἐκ τῆς ἀκάνθης γρυᾶται. Vnde etiam Marcellus cap.14.gummi acanthinum uocauit. atq; hoc eſt quod Plinius 13.cap.11.ait.Gummi optimum eſſe ex Aegyptia ſpina conuenit,uermiculatum,colore glauco,purum ſine cortice,dentibus adhærens. Primas duas differentias, uermiculati uidelicet & coloris,non tamen glauci, ſed albi,etiam Aetius expreſſit 9. cap.37.ubi κόμμεως σκώληκος & λευκοῦ mentionem facit. Scribonius inter ocularia pharmaca gummi Alexandrinũ probauit, infrà uero in Hæmatitino collyrio gummi Thebaicũ laudatur,quæ omnia nihil aliud ſunt quàm ipſum Arabicum gummi.

Ex pharmacorum ad ſcabras in palpebris affectiones conuenientium numero,ſunt Sales ammoniaci, & lapis Aſius tum ipſe,tum flos ipſius, &c.] De ſale ammoniaco & reliquis medicamẽtis ocularibus hoc loco à Galeno adductis,ſi quis amplius deſyderat cognoſſe,habet Dioſcoridem itemq; Galenum in ſimpl. pharm.libris, in quibus ea requirere poteſt,Nos quum difficiliores tantũ locos exponere inſtituerimus,eos modo proſequemur,quemadmodũ etiam hactenus fecimus. Quare hoc loco de lapide Aſio,eiusq; flore,etiam hoc commonefaciemus ſtudioſos, quod non ita apud illos autores, neq; apud alios quoſuis expo-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 417 sur 580

©BIUM

ſitum eſt. Aſius itaq; lapis appellationem ab Aſia in qua naſcitur habere uidetur. Galen. autem. 9. ſimpl. pharm. Aſſium lapidem uocat, & ab Aſſo oppido in quo naſcitur uocari dicit, & plane eundem deſcribit, quem Dioſcorides Aſium uocat, eiq; florem eundem tribuit, ut nulla ſuſpicio relinquatur, alium eſſe lapidem Aſſium Galeni, alium Aſium Dioſcoridis, ſed eundem & Aſium & Aſſium uocari, altera appellatione ab Aſſo oppido, altera à tota regione Aſia, in qua et ipſum oppidum eſt, deducta. Cæterum Plinius Aſium lapidem lib. 36. cap. 17. deſcribens, eundem penitus indicat qui à Dioſcor. & Galeno deſcribitur, Verum in principio eius loci, In Aſſo inquit, Troadis Sarcophagus lapis ſciſſili uena ſcindit, corpora defunctorum condita in eo abſumi conſtat intra 40. diem, exceptis dentibus. Et libro 2. cap. 96. At circa Aſſon Troadis lapis naſcitur, quo conſumuntur omnia corpora, Sarcophagus uocatur. quibus uerbis indicare uidetur, Sarcophagum alium lapidē eſſe quàm quem poſtea Aſium dicit. Sarcophagū enim lib. 2. inter miracula recenſet, ſed lib. 36. palam inter ſarcophagum in Aſſo naſcentem, & Aſium diſtinguit, quum de utroq; ſeorſim tradat. Ego autem Sarcophagū lapidem eundem eſſe quem Aſium conſtanter contra Plinium ſentio, quem deceptum ex eo puto, quòd apud alios græcos autores, unde ſua tranſcripſit, de Aſſio lapide in Aſſo naſcente legit, & rurſus apud alios de Aſio ſimpliciter, quæ occaſio fuit ei Aſſium alium ab Aſio lapide putandi ac prodendi. Eſt autem hoc uel maximum argumentum, quod neq; Dioſcor. neq; Galen. neq; Aetius, neq; Paulus, ſarcophagi ſeorſim mentionem fecerūt, quem haud dubie ſeorſim explicaſſent, ſi alium ab Aſio putaſſent. atq; Galenus ſanè Aſſium ob id maluiſſe appellare uidetur, ut non alium eſſe putandi cuiquam occaſionem daret, quàm Sarcophagum, qui uidelicet in Aſſo naſcitur. Quod autem corpora defunctorū Aſius lapis abſumat, Dioſcorides itē dixit, καὶ σοροὶ, inquit, σαρκοφάγοι γίνονται, hoc eſt, loculi defunctorum carnes abſumentes ex eo fiunt, quanquam is locus mire ſit ab interpretibus corruptus. Galen. uero id ipſum de eo teſtificatum reliquit, ſolum ea tradens quæ ex ipſo ad rem medicam conducūt. Eſt itaq; idem lapis Aſius & Aſſius, ac Sarcophagus appellatus. Cuius rei teſtimoniū ex Celſo lib. 4. cap. 24. abunde ſuppetit, ubi ait, Lapis etiam qui carnē exedit quem σαρκοφάγον græci uocant, exciſus ſic ut pedes capiat, demiſſos eos quum dolent, retentosq; ibi leuare conſueuit, ex quo in Aſia lapidi Aſio gratia eſt. His uerbis Celſus palā oſtendit Sarcophagum Aſium lapidem eſſe, Nam eandem uim Dioſcorides Aſio adſcribit, κατασκευάζονται δὲ καὶ πύελοι ἐκ τοῦ λίθου, εἰς ἃς οἱ ποδαγρικοὶ τοὺς ποδὰς ἐντιθέντες ὠφελοῦνται. Quin ipſe etiam Plinius hoc auxilium de Aſio lapide prodidit. Aſius inquit podagras lenit, pedibus in uaſe ex eo cauato inditis, Sed tamen ſarcophagū aliū eſſe putauit, deceptus ex eo quod etiā Aſſium aliū ab Aſio eſſe putaret, quū uelut dixi, iam de Aſſio, iam de Aſio apud græcos medicos reperiret.

In cap. v. de aridis medicamentis oculis conducentibus.

EXcreſcentem item iuxta naſi angulum carnem encanthida appellatā, &c.) ἐγκανθίδα incrementum ſupra iuſtum modū caruncula naturalis, circa magnum oculi angulum eſſe, Paulus lib. 3. ait. Idem μίλφας quæ mox ſequentia palpebrarū defluuia expoſuimus, μαδαρώσεις appellat. Idem enim eſſe μαδαρώσεις ac μίλφωσιν dicit, & exponit ἀπόπτωσιν τοῦ βλεφάρου τριχῶν τοῦ πρὸ πάθους eſſe. Ad hęc itaque uitia, alia atque alia ex aridis collyriis commoda eſſe dicit, & inter ea quæ propterea quod lachrymas proliciant, & fluxiones repellant, ἀποδακρυτικὰ & ἀποπρωσικὰ appellantur. ἀποδακρυτικὰ enim delachrymatiua, & cientia ipſas lachrymas dixit, quanquam uice uerſa etiam pro ſupprimentibus, & intercipientibus ἀποδακρυτικὰ dici poſſint, Sicut ἀποφλεγματισμοὶ etiam dicuntur, qui pituitam

©BIUM

tam detrahunt, atq; ita fluorem eius ſiſtunt ac intercipiunt. Habent enim aliqua uerba ex ἀπὸ compoſita, tales contrarias ferè ſibiipſi ſignificationes, uelut etiam ἀπολαμβάνω pro recipio & recupero uſurpatur. Paulus 3. de uteri ſtrangulatu, καὶ οὕτως ἀπολαμβάνουσι πότε νοεῖν τὴν τὸ ἀιδάνειαν. Et rurſus pro extraho & euello apud eundem lib. 4. cap. 46. ἐὰν δὲ τὴν ἰσχιὰδα ὑπὸπίμπτωσι τοῖς σκέλεσιν, ἢ τοὺς τοῦ ἕλκους τυγχάνοντας, ἢ τὸ ἀπολαμβάνειν, &c. Hippocrates quum alibi, tum. 2. prædictionum ἀπὸ λήψιες οὔρων dixit, Galenus ὑπόχύσεις exponit. Galen. infrà in Monohemero Sergij ophthalmici, μετὰ τὸ ἀπολαχεῦσαι dixit, poſt prolectas lachrymas. Scribonius uero aut eius interpres, ad delachrymationem, dixiſſe uidetur pro μέχρι τοῦ ἀπολαχεῦσαι, cap. 37. Deinde inquit, hoc medicamento ſuffricatur curioſe ad delachrymationem, Sic etiam uſurpat Marcellus cap. 8. ex quo etiam Scribonij lectio corrupta eo loco, reſtitui in integrum poteſt. Plinius 34. cap. 11. de ærugine. Vis eius collyriis oculorum aptiſſima, & delachrymationibus mordendo proficiens, ſed ablui neceſſarium penicillis calidis, donec rodere deſinat.

Aut aliquo fuluo & odorato, uelut eſt Tmolites, Ariuſiũq; & Leſbium.] De horum uinorum facultatibus Galenus 12. Methodi abunde docet, & nos etiam ſupra mentionẽ fecimus, Meminit & Plinius 14. cap. 7. ſed Aruiſium pro Ariuſium legitur quemadmodum, &c. apud Virgil. ecloga. 5. Aruiſia legitur, & à pleriſq; omnibus exponitur, in uerſu. Vina nouũ fundam calathis Aruiſia Nectar.

Aeris uſti unciam unam quod eſt drach. VIII. piperis albi tantundem, folij malabathri tandundem, ſtibij hemiolium, quod eſt drach. XII.] Vnciam drachmas VIII. pendere frequens eſt apud Galenum quum in his, tum in alijs medicamentarijs libris, quanquam quinto ἐπὶ πλέον, plurimos ſeptem & dimidiæ drachmæ, alios ſeptem tantum, aliquos octo drachmarum ſtatuiſſe unciam dicat, quæ diſſenſio denarij Romani reſpectu facta putanda eſt, quum Denarij ſeptem unciam Romanam conſtituant iuxta Celſum ac Scribonium, Quare qui ſeptem drach. in uncia eſſe dixerunt, denarios Romanos intellexiſſe putandũ eſt, quum drachma pro denario aliquando ab ipſo etiam Galeno uſurpetur, ut alibi oſtendã. Qui uero unciam ſeptem drachmarum & dimidiæ dixerunt, itemq; qui octo, ad expenſum pondus mihi reſpexiſſe uidentur, iuxta quod diſcordare alteros ab alteris, dimidia plus minus drachma, non eſt mirum, quum fieri potuerit, ut alteri minus ponderoſos denarios, itemq; drachmas expẽderint. In cõmuni autẽ omnes qui de ponderibus apud græcos tradiderunt, unciã drach. VIII. faciunt. Sicut Celſus & Scribonius, itemq; Plinius, eandem ſeptem denariorum ſtatuũt. Celſi uerba ſunt lib. 5. cap. 17. Sed & antea ſciri uolo, in uncia pondus denariorum ſeptem eſſe. Scribonij autẽ præfatio ſic habet. Erit aũt nota denarij unius pro græca drachma. æque enim in libra denarij octoginta quatuor apud nos ſunt, quot drachmæ apud Græcos incurrunt. Quãquam Marcellus medicus antiquus nuper à nobis editus, eam ipſam epiſtolam Cornelio Celſo adſcribat, Sicut & aliam ab eodem Celſo ad Pullium Natalem ſcriptam, in qua idem traditur his uerbis. Græci medici pondera medicamentorum ad drachmas redigunt, quę quia ad denarium noſtrum conueniunt, octoginta enim & quatuor in libram incurrunt, pro nota græcæ drachmæ quæ eſt figura .z. notam denarij latinam, quam noſti poſui, id eſt, hanc. ✻. & ad eius pondus græcas drachmas rediges. His itaque locis drachmam argenteam accipere oportet, non Atticam ſiue medicam, quarum octo unciam efficiunt, uelut alibi uberius oſtendi. Plinius porrò quãquam lib. 21. cap. ult. Atticam drachmam & medicam, cum argentea ac denario confundat, tamen lib. 33. cap. 9. palàm declarat, Denarios ſeptem in uncia eſſe, his uerbis: Miſcuit denario triumuir Antonius ferrũ, Miſcuit æri falſæ monetæ, Alij è põdere ſubtrahũt,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 419 sur 580

©BIUM

quum ſit iuſtũ octogintaquatuor è libris ſignari. Si itaq; ex libra argenti denarij LXXXIIII. ſunt ſignati, uncia omnino denariorũ ſeptem fuit, quum duodecim unciæ libram cõſtituant. Cõuenitq; huic rationi hodiernus argenteus nummus, qui ad aurei unius Rhenani ualorẽ percutitur, & uncialis exiſtit, & ſeptem denarios æquialẽtes habet, Saxoniæ principum monetę, Schreckenbergos dictos. Duodecim enim Vnciales argentei nũmi, eorũ denariorũ LXXXIIII. ualent. Et nos ſanè iam ſæpe expendimus denarios ueteres iuſte ſignatos, planeq; idẽ pondus in Denario & Schreckenbergo, ſiue Angelico appellato groſſo inuenimus: atq; inde adeò æſtimare licet etiã Denarij ualorẽ, itemq; aſſis, quorũ decem denarius ualebat. Quo autẽ res in hunc diem à nemine ex tot qui de ponderibus nuper ſcripſerunt ad plenum intellecta clarior fiat, explicabo & Martialis poetæ locum huc pertinentẽ, in quo indicatur aperte, ſed tamen uerbis ſatis obſcuris, etiã aureum nummũ ſeptem denariorũ fuiſſe, & nõ octo, ut ferè omnes tradunt. Pondere autem etiam drachmalem, non ut ab ijſdem proditur didrachmalem perpetuo. Locus Martialis ſic habet lib. 10.

Natales mihi Martiæ calendæ,
Lux formoſior omnibus calendis,
Qua mittunt mihi munus & puellæ.
Quinquageſima liba, ſeptimamq;
Veſtris addimus hanc focis acerram.
His uos ſi tamen expedit roganti
Annos addite ter precor nouenos.
Vt nondum nimia piger ſenecta
Sed uitæ tribus aureis peractis
Lucos Elyſiæ petam puellæ.
Poſt hæc tempora nec diem rogabo.

Dicit poeta ſe quinquageſima liba, ſeptimamq; acerrã addere focis, quo innuit, ſe iam ſeptimũ ſupra quinquageſimũ annum agere, & precatur deinceps ſibi ad hanc tranſactã ætatem addi annos ter nouenos, quorũ omniũ annorum ſumma excurrit ad annos LXXXIIII. quos ubi impleuerit, poſt hęc tẽpora nec diem amplius ſe rogaturũ dicit, utpote qui ſatis diu uixerit, & pigram ac decrepitã ſenectam nõ expetat. Eſſe enim hoc tẽpus uitæ tribus aureis peractis, hoc eſt impleſſe ſe tum tot annos, quot ſeſtertios nummos tres aurei ualent. Iam quum dixerit ſe optare uitam nõ ultra LXXXIIII. annum, palàm eſt LXXXIIII. ſeſtertios, tres aureos ualuiſſe. Si igitur ſupputaueris, in aureo uno denarios VII. reperies, & in denario ſeſtertios IIII. atq; ita continget ut in tribus aureis ſeſtertios LXXXIIII. inuenias, quot annos poeta uiuere optat. Porrò ex his locis intelligis, unciam argenti habuiſſe ualorem drachmę auri, ſiue drachmalis aurei, quem etiam Plinius Denarium ex auro dixit, lib. 33. cap. 3. Cæterũ quod hemiolium ſtibij, drach. XII. faciat, palã eſt, Nam XII. drachmæ ad VIII. collatæ, eas in totũ, & inſuper ipſarũ dimidiũ repræſentãt, quæ uocis Hemiolij ſignificatio in rebus omnibus exiſtit. Hemiola enim proportio eſt quæ totũ & dimidiũ eius ad q̃d collatio fit cõtinet. At uero quod Stibiũ dixi & græcis στίμμι eſt, hodie uulgo antimoniũ appellatur.

In caput VI. De aridis pharmacis ad oculos ab Aſclepiade conſcriptis.

EX libris Philoxeni aridũ acharíſton.] ἀχάρεισον uidetur appellatũ hoc medicamentũ, quod digna gratia ipſi referri nõ queat. Habet & Celſus collyriũ Theodoti Acharíſtũ appellatũ, ſed non eſt idem cum iſto. Sicut neq; quod Marcellus refert cap. 8. ab Antigono inuẽtum, itidem Acharíſton Theodotiũ appellatum. Eſt autem & antidotus ἀχάρεις Θ· appellata, cuius deſcriptionem recenſet

Aetius

Aetius 13.cap.109.& Marcellus cap.20.qui mercedis quodcunque accipere iubet mox ubi data sit antidotus, Multi enim inquit, qui cito curati sunt, ingrati extiterunt, propter quod ipsum antidotum Acharistum appellatur, id est sine gratia.

Cadmiam cypriam ad polentæ magnitudinem confringimus, deinde Attico melle subactam in uasculum fictile conijcimus] Vas fictile hic κώθωνα κεράμεον dixit, quum alias κώθων poculum, sed tamen etiã figulinum significet amplum & capax, quo qui se largius inuitant κωθωνιζομενοι. & κωθωνίζεσθαι dicuntur. Paulus lib.1.cap.59.κωθωνιζομενος δὲ τὸν μὲν ἄλλης τροφῆς μὴ ἄγαν ἐμπιπλάσθω. At uero Cadmiam Cypriam Capito hoc loco maxime probat, eiusq; urendæ modum pharmaco commodum ostendit. Est autem Cadmia fuligo quædam ex terra siue lapide, ex quo æs conflatur elata, & fornaciũ parietibus adhærens, probaturq; maxime in hoc genere Cypria, ex Cyprio uidelicet ære in caminis cõflato producta. Optimũ namq; Cyprium æs habitum est, & primum adeò inuẽtum, unde etiam adhuc hodie apud nostros æris appellatio Cyprũ refert, sicut quoq; Cupri uox, quæ à quibusdam pro latina usurpatur. Sic Palladius cupreũ clauũ κύπριον ἧλον dixit, id est, ex cyprio ære factum. Cęterũ non solum ex terra unde æs conflatur, sed etiam ex argentarijs metallis, & lapide pyrite, iuxta eundem modum in fornacibus Cadmiam secerni, & Dioscor. & Galenus testatur. Imò nõ solum factitiam hanc cadmiam esse, sed in Cypro etiam natiuam reperiri, Galen.9.simpl.pharm. tradit, quam utiq; lapidem recte nominari fatetur, affirmatq; se eiusmodi lapides à metallorum præfecto accepisse, circa montes ac riuos repertos, magnamq; gratiam inijsse apud amicos, tum in Asia, tum in Italia, qui pro magno munere eos ab ipso acceperint, tanq̃ altera Cadmia præstantiorem. Et de hac Cadmia etiam Plinius loqui mihi uidetur lib. 34. cap. 1. quum de ære loquens ait. fit & è lapide æroso, quem uocãt Cadmiam: celebritas in Asia, & quondã in Campania, nunc in Bergomatium agro, extrema parte Italiæ: feruntq; nuper in Germania etiam prouincia repertũ. & eiusdem lib.cap.10. Namq; ipse lapis ex quo fit æs, cadmia uocatur, fusuris necessarius, medicinę inutilis. Quanq̃ quod hic medicinæ inutilem dicit, paulò post coarguat ex Nymphodoto & Iolla, qui non Cadmiã ex Cypri fornacibus, sed ipsum lapidem quàm grauissimum spissumq; ac purissimum ussere, quomodo alias illa factitia à reliquis medicis uritur: quod ipsum etiã amicos Galeni fecisse probabile est. quomodo enim alias natiuam potiorem factitia iudicassent? Cæterum quod Plinius dicit, in Germania nuper repertum hoc lapidis Cadmiæ appellatione genus, uidetur mihi de nullo alio terræ siue lapidis genere ab ipso dictum esse, q̃ quod etiam hodie circa Aquisgranũ effoditur. Nam quod Plinius lib.34. cap. de ære Mariano ait: Summa gloria nunc in Marianum conuersa, quod & Cordubense dicitur. Hoc à Liuiano cadmiam maxime sorbet, & aurichalci bonitatem imitatur in sestertijs dupondiarijsq;, cyprio suo assibus contentis: Idipsum planè in ea ipsa terra usu uenire etiam hodie uidemus: uidelicet eodem quod Plinius indicat pondere, plus minus addito, quæ res eius opificij artificibus uulgo notissima est, aurichalcum quantũ quisq; uelit optimi coloris producatur. quanquã in Plinio locus mendo nõ careat, in certi ponderis quod ex ea terra æri accedat, expressione. Sed & ipsa uulgo eius terræ appellatio Calmey, palàm ex Cadmia corrupta apparet, Porrò tametsi natiuæ usus esse possit, uelut indicaui, tamen hoc loco factitiam in Cyprijs fornacibus per cadmiam cypriam accipiendam existimo, quod hæc loturam & eiusmodi præparationẽ maxime desideret, quo uim ab igne contractam deponat. Vtraq; autem est siccandi ui prædita inquit Galenus, quemadmodum etiam alia metallica, & lapidosa ac terrea, & ad hanc, uim etiam moderate detersoriam habent, ut tum oculorũ, tum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 421 sur 580

©BIUM

reliqui corporis ulceribus expleri indigentibus, commodæ existant.

Tomentorum purpuræ Laconicæ drach. VIII.] Tomenta purpuræ Laconicæ, hoc est ἀροκύδας πορφύρας λακωνικῆς, non esse alia quàm quæ à lana purpuræ laconicæ cruore imbuta sint detracta, supra abunde ostendi, contra quorundam opinionem qui ipsas purpuras lanas habere affirmarunt. Cæterum hic Laconicam purpuram præ alijs probat, quemadmodũ supra Tyrias laudauit. Optimæ autem purpuræ ubi in totum sint, Plinius 35. cap. 6. ostendit, quum de purpurisso inquit. Quare Puteolanum potius laudatur quàm Tyrium aut Getulicũ, uel Laconicum, unde præciosissimæ purpuræ. Idem lib. 6. cap. 36. tradit.

Pharmacum Calliblepharon exornandis palpebris accommodatum.] Calliblephara pharmaca dicũtur à pulchritudine & decore quem palpebris addunt, siue collyria siue smegmata alias ea ipsa appellare uelis. Cæterum in eo quod Seuerianum appellat, folij drach. II. hoc est φύλλου δραχ. β. habentur. φῦλλον autem simpliciter hic dictũ est, quod suprà in suo arido pharmaco Galenus μαλαβάθρου φῦλλον appellauit, Hunc enim morem ueteribus fuisse uideo, ut simpliciter φῦλλον nominarint, quũ etiam reuera folium sit paludibus Indicis innatans, ut Dioscorides ait, ἴδιον γάρ ἐστι γένος φυόμενον ἐν τοῖς ἰνδικοῖς τέλμασι, φῦλλον ὂν ὕπνηχόμενον τῷ ὕδατι, &c. At uero in hoc diligentẽ animaduersionẽ habere oportet, ne φῦλλον de malabathri uel Indico folio, ut hodie etiã dicit, dictũ, pro phyllo accipiamus herba, quæ apud eundem lib. 3. describitur, aut uice uersa. Sequũtur mox in alio Calliblepharo, palmularum ossicula assanda siue cremãda esse in figulino, quod remedium etiam Plinius tradit 23. cap. 4. fine. Nuclei palmarum inquit, cremati in fictili nouo, cinere loto spodij uicem efficiunt, miscenturq; collyrijs & calliblephara faciunt addito nardo. habet & Dioscorides lib. 1. de palma.

In cap. VII. Liquidæ oculares compositiones.

ALiud Phędri Rhinion, id est Limula.] Rhinion appellatum uidetur hoc medicamentum, itemq; alia eius generis diminutiua uoce, hoc est limula. ῥίνη enim significat, quod ad limæ similitudinem deterat oculorum cicatrices & callos, atq; hoc propter alcyonium, & lapidis Asij florem, ac æruginem quę uim habet uelut Dioscorides ait ἀπρσμαῖν τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς οὐλὰς, καὶ λεπτύνειν, καὶ δάκρυον ἄγειν. Habet autem & Celsus unam atq; alteram descriptionem collyriorũ quæ Rhinia uocat, sed ab hac diuersas, quanq̃ nõ in aliũ usum paratas. Habet & Paulus lib. 7. quod Rhinarion uocat eadẽ ratione & usu compositũ. Refertur & infrà ῥίνημα inscriptum, eundem scopum & cõpositionis & appellationis habens.

Aegyptia ad callos & albugines, aufert etiam pelliculas confestim.] Albugines & cicatrices distinguit ita Paulus libro tertio, ut has in superficie consistere dicat, & non solum οὐλὰς, sed & νεφέλια appellari. Illas uero λευκώματα dictas, altius progressas cicatrices esse. Cæterum in prima compositione Aegyptia, Nitri nigri, hoc est μέλανος, sesquidrachma habetur, tametsi rosis concolor & album nitrum Dioscorides præferat. Verum in secunda compositione Aegyptia in græco exemplari, νίτρου μέρη β. corrupte legitur. Est enim legendum νίτρου μέλανος δραχ. β. uelut nos reddidimus. Sequitur compositio exacuens uisum, faciens & ad glaucedinem, in qua fellis perdicis syluestris partem unam, In alio exemplari, succi herbę perdicij legitur. atq; de hac lectionis diuersitate recte commonefecit uel Antonius Musa cui pharmacum inscribitur, uel ipse Galen. quum ualde diuersæ res sint succus herbæ perdicij, & fel perdicis syluestris, & ad præsentem usum fel longe accommodatius ac efficacius sit, (uelut etiam alia fellis genera, quorum supra ad suffusos Galenus mentionem fecit,) quàm perdicij succus. Apud græcos autem facilis fuit occasio substituendi, περδικίου βοτάνης χυλοῦ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 422 sur 580

©BIUM

νης χυλοῦ, pro περδίκος ἀγρίου χολῆς, ob similitudinē scripturæ uocū. Apud nos uero etiamsi perdiciū latine dicamus cum Celso, ut Plin. testatur, quam Græci parthenium uocant, tamen fellis & succi non est ea similitudo, quæ est apud Græcos χολῆς & χυλοῦ. At uero glaucedinē & Suffusionē ueteres idem putasse Paulus ait; Verum posteriores discriminasse, qui γλαυκώματα humoris crystallini uitiū censuerint ad glaucedinē transmutati. ὑποχήματα uero præterfusionē humorū intra corniformē tunicā & humorē crystallinū, qui condensentur. addit idem omnem glaucedinem incurabilem esse, Suffusiones autem curari, non tamen omnes.

Liquida Basilis, hoc est Regina, hanc Reparatricē appellamus.] Hæc liquida cōpositio Reparatricis nomē inde habere uidet, q̄d oculos hebetatos ac uiribus defectos recreet, & ad pristinū statū reducat. Id enim ἀναληπτικῆς uox significat, Sicut Reginæ à præstātia & excellentia. Habet & Scribon. huiusmodi liquidum medicamentū Hygran dictum, & ad suffusiones destinatū, sed ab hoc diuersum.

Ad pilos pungentes in palpebris enascentes, Trichiasin appellant Gręci, Antonij Musæ, fel auiculæ quæ Cinædus appellat.] τριχιῶντας dixit hic Asclepiades, quos nos pilos pungentes in palpebris producentes dicere possimus. Est enim hoc malum τριχίασις gręcis medicis dictum, pręsertim quum eodem ordine cum reliquis exoriūtur. Nam quū sub naturalibus pilis tales enascūtur, διστιχία & τριστιχία, itemq; phalāgosis, uitium dicitur, iuxta ordinum multiplicitatem. Ad hæc itaq; uitia palpebrarū, fel auiculæ cinædi probat, quemadmodum idem infra Archigenes quoq; tradit. Existimo autē esse eam quam nos Motacillam ab assidua caudæ agitatione latine appellamus, quæ alias ἰύγξ græcis est, & apud Aristotelem à Theodoro Gaza Turbo ac Torquilla uocatur: græcis autem amplius facta ad latinorum imitationem uoce σεισοπυγὶς dicitur, uelut Theocriti scholiastes testatur. Nec aliam ab ea arbitror κίγκλον ijsdem appellatā, à qua κιγκλισμὸν uocem formauit Hippocrates in lib. περὶ ἄρθρων, quā Galen. breuem & assiduum motum exponit, propterea quod Cinclus auicula assidue mouet natiū pennas, hoc est διότι κινεῖ συνεχῶς τὰ πυγάνεια πτέρα. Sic enim legendum est in cōment. Galeni super eum ipsum locū; & nō ut uulgò habetur πηγάνεια πτέρνα. Quemadmodum etiā in glossis Hippocraticis ab eodē enarratis corruptissime legitur. κιγκλισμὸς, βραχίων συνεχὴς κεκλημένος, ἀπὸ τοῦ κίγκλου τοῦ ζώου. pro quo iuxta fidē uetustiss. exemplaris, legendū est uelut ego restitui, & ad Hippocratis græcū exēplar à me itidem restitutū adieci, κιγκλισμὸς, βραχεῖα, συνεχὴς κίνησις, ἀπὸ τοῦ κίγκλου τοῦ ζώου, hoc est cinclismus appellat breuis assiduus motus, ab animali cinclo appellato. At uero Hippocratis uerba in libro citato sic habēt, μικρὸς γὰρ ὁ κιγκλισμὸς τοῦ ἄρθρου ἐν τῷ στήθει. Porrò à uoce κίγκλος uerbū factū esse κιγκλίζειν, haud dubiū uideri debere puto, cuius usus prouerbialis est in cinædos ac pathicos, quod auiculæ eius more caudā & nates moueāt: quanq; nō ignorē ab Erasmo Roter. in prouerb. Coturnissare, aliò eius uocis usum referri, q̄ etiā κιχλίζειν, & nō κιγκλίζειν eo loco legit, Insuperq; adagiū cinclus, ad mēdicos & errones ab eodē referri, nō me clàm est, qui uidelicet nihil proprij habētes se subinde moueāt, et in nouos locos trāsferāt: atq; id ex Aeliani autoritate, cui sit cinclus auis imbecillis & inualida, ita ut nō possit ipsa sibi proprium nidum parare, & proinde oua nidis supponat alienis: Quo loco etiam κιγκλίζειν cōmoueri & obstrepere interpretatus est. quod ego in cinædos dictum existimo, maxime quum ea ipsa auicula cinædus hic à Galeno uocetur; Sequitur mox aliud pharmacum eiusdem usus, fel pagri piscis & aconiti dimidium, cum squama ferri lota, adipe subigito: quod ex græco reddidi hoc modo habente, ἰχθύος φαγρου τὴν χολὴν καὶ ἀκονίτου ἥμισυ, μετὰ λεπίδος σιδηρᾶς πεπλυμένης στέατι δεῦσον. Verū pro μετὰ legitur ὑπὸ in uulgato exemplari. Cęterum eius-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 423 sur 580

©BIUM

modi fellis genera præter cõmunem cum omnibus alijs acrem ac resiccatoriam uim, uidentur etiã aliquid à naturæ proprietate habere ad eiusmodi uitia sanãda, quemadmodũ etiam sanguis uespertilionũ, qui ibidem mox additur. De quo tamen quid in totũ sentiendũ sit, agit Galenus lib. 10. simp. phar. Porrò medicamentis ad τριχιασιν comparatis cõtraria sunt quæ defluos pilos glutinant, quæ mox subiungit, inter quæ pix & lithocolla habentur. Est aũt lithocolla non eadẽ quæ & ξυλοκολλα & ταυροκόλλα, & simpliciter κόλλα, hoc est, glutinũ appellatur, sed glutinis cũ marmore aut lapide pario mixtura, uelut Dioscorides lib. 5. tradit, ubi & hunc usum eius refert.

Ad paruos instar ordei oblongos, circa pilos palpebrarum abscessus, crithas & posthias Græci appellant.] κριθὰς græcis à similitudine ad ordei figurã dictas esse, palàm est. Sicut easdem ποσθίας appellarũt, nomine, ut equidem puto, à similitudine ad πόσθην, id est, præputium pudendi uirilis deducto. Paulus abscessum paruũ oblongũ esse crithen scribit, iuxta palpebræ summitatẽ, quam ipse ταρσὸν appellat. κριθὴ inquit, ἐστιν ἀκρωτηρίαν κατὰ τὸν τοῦ βλεφάρου ταρσὸν ἐπίμηκες. Sic uero etiam Archigenes infra eam palpebræ partem ταρσὸν dicit, quam alam siue marginem palpebræ dicere possis. Galen. certe in glossis Hippoc. ταρσὸν appellari dicit παῦ τὸ πεπλατυσμένον, id est, quicquid est dilatatum. Sequitur paulò post pharmacum ad χαλάζια, hoc est, instar grandinis in palpebris tubercula. Paulus χαλάζιον inquit, ἐστιν ἀργοῦ ὑγροῦ σύστασις κατὰ τὸ βλέφαρον, quibus uerbis concretionem lenti humoris in palpebra chalazion esse dicit. εἰσαγωγῆς Galeno inscriptæ autor χαλάζωσις inquit, ἐστι περιφερῆ τινα ἔνδοθεν τοῦ βλεφάρου ἐπάρματα περιγεγραμμένα ἐοικότα τῇ χαλάζῃ. Hoc est, Grandinatio sunt rotundæ quædam intra palpebrã eminentiæ, ad grandinis similitudinẽ circũscriptæ. Sequitur mox aliud ad Aegilopas. Describit autem Paulus Aegilopa abscessum esse inter magnũ oculi angulum ac nasum, qui rumpatur & si negligẽtius tractetur, in fistulam abeat, usq; ad os ipsum progredientem. Prius quàm uero abscessus is in ulcus erumpat Anchilopa uocari. Porrò Illecebræ succus, cuius in pharmaco mentionem facit, est ex andrachne agria, id est, syluestri portulaca, quæ sic, illecebra uidelicet, latine appellatur, uelut etiam Plinius testatur. Est autẽ eadem quæ Aizoon tum minus, tum agreste, itemq; semperuiuum, & Telephium appellatur, uelut in glossis Hippocratis Galenus testatur.

Illitio Anthera eadem hora iuuans.] Græcũ exemplar habet ἐπίχριστος ἀνθηρά, adiecto asterisco indicante dubiam lectionem, & potest certe uideri ἀνθηρὰ legendum esse ut illitionem antheram, hoc est floridam accipiamus. potest item ἀνθωρὸς legi, significatione quod hæc illitio eadem hora uel die opituletur (Nam non infrequens est & hoc græcis medicis ut horã pro die dicant) atq; sic ἀνθωρὸς idem sit, quod alias ἀνθημερὸν, & suprà μονοήμερον dixit, & quod paulò inferius παραχρῆμα ἐπέχει dicit. Cęterũ in ipsam illitionem cinnabari additur, illud uidelicet quod à Libya afferri Dioscorides dicit, de quo alibi tractaui, cui amplius uim eandem hæmatitæ lapidi idẽ tribuit ad ocularia medicamẽta, sed intensiorẽ, cuius respectu fortassis Anthera illitio uocari possit, quũ ipse Plin. 35. c. 6. inter floridos colores ipsum cinnabari recenseat. Ego utrãq; uocem reddidi, tametsi non multũ retulerit, quo modo uocet medicamentũ, modo de re & usu constet, quæ ambo alias sunt manifeste expressa. Porrò Antheras uocari cõpositiones non tantũ stomaticas, sed etiam alijs partibus cõuenientes, & nõ à floribus rosarũ, uerum à floridis coloribus, qui in eas compositiones recipiuntur, & non solum siccas quæ pulueris specie inspergi possint, sed etiam melle exceptas ac permixtas, ex multis locis declarari potest, cõtra q̃ uulgò persuasum est, & quidã prodere nõ dubitauerũt.

Et sanè

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 424 sur 580

©BIUM

Et sanè hæc illitio quã hoc loco Galenus præscribit, Anthera appellata, nõ ulceribus oris destinata est, sed oculorum fluxionibus: deinde flores rosarũ non recipit, ut inde ἀνθηρὰ uocata uideri possit, sed cinnabari, quod ipsum inter floridos colores à Plinio uelut dixi, recensetur. Postremo nõ sicca inspergitur, sed trita ac modico melle excepta illinitur, quod tamẽ etiam in Antheris ori destinatis fieri posse Celsus lib.6.cap.11. testatur, & Aetius 8.cap.46. Sanãt enim, inquit Aetius, in totũ ulcerationes ipsas tum siccę adhibitæ, tum illitæ cum melle. Idem Aetius eodẽ loco non ita longe post floridam cõpositionem habet, qua ad putrefacta, & abscessus gingiuarũ sicca uti iubet, ad crustas uero cum melle: & in ipsam cõpositionem flores rosarũ addi quidem posse ait, sed non recipit, sicut etiam Galenus eandẽ referẽs infrà lib.6.cap.2. ut ἀνθηρὰ παρὰ τῶν ἄνθων τῶν ῥόδων appellata uideri nequeat, quũ rosarũ flores recipi & relinqui pro arbitrio usuri possint. & Paulus quidẽ lib.7.cap.13. pharmacũ ἀνθηρόν, hoc est floridũ, habet penè idem quod Aetius, sed additis omnino rosarũ floribus. Verũ Galenus lib.5. compos. phar. κατὰ γένη, inter arida ab Andromacho prodita recenset duas Antheras compositiones, alterã qua se uti dicit, alteram Magni medici, sed in neutram rosarũ flores ammiscentur. Quare palàm est hęc medicamenta nõ à floribus rosarũ Anthera, id est florida esse appellata, sed ut ego iudico, à florido colore quẽ habent, maxime ex sandaracha, quã omnes omniũ antherarũ descriptiones admixtam habẽt. Et quanquam Plinius Sandarachã inter floridos colores non recẽseat, tamen in his nihil aliud uidet τὸ ἀνθηρὸν χρῶμα efficere, quàm ipsa sandaracha, Sicut in hac anthera Galeni illitione ad oculos, eundem colorem nihil aliud facit quàm cinnabari, cuius colorẽ etiã in Sandaracha Dioscor. probat. atq; ut hæc tota res clarior adhuc fiat, locum ex 5. libro Galeni κατὰ γένη adscribere non pigebit, ex qua omnino manifestum fit eiusmodi compositiones nõ aliunde quàm à colore florido, antheras appellari, quũ nõ solũ ἀνθηραὶ, sed etiam ἀνθίζουσαι, hoc est, floridum colorem referentes appellentur, & hoc maxime ex sandaracha. Galeni uerba sic habent. ἡ ἀνθίζουσα μάγνου πρὸς συπεδόνας, νομὰς, ἄνθρακας, πτερύγια, ὦτα πυορροοῦντα, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰς ἐν τῷ στόματι νομὰς. συπτηρίας σχιστῆς δραχ. η. χαλκίτεως δραχ. ς. σανδαράχης δραχ. γ. σιδίων ῥοᾶς ξηρῶν δραχ. β. χαλκάνθου δραχμὴν α. μίσυος δραχ. β. νίτρου δραχ. β ὀμφακίου ξηροῦ δραχ. β. χρῶ ξηρῶ ὡς μετὰ μέλιτος. Huc accedit quod Hesychius ἀνθηρὸν uocem τὴν σανδαράχην exponit. At uero cinnabari abusiue miniũ fuisse dictum, & à quibusdam creditũ, ex Plinio ac Dioscor. suprà ostendi, Quare quod Celsus lib.4.cap.15. ad cancerem intestinorum minij glebam probat, & lib.6. in liquido Euelpidis collyrio minium combustum habet, de cinnabari dictum uideri possit, quam uidelicet abusiue etiam ipse Celsus miniũ dixerit. Sed malo ego Minium Sinopicum intelligere, cuius mentionem in Smilio collyrio paulò ante facit, Nam hoc in medicamẽta recipitur etiam Dioscor. ac Plin testibus, atque à Celso eo loco ad sordida ulcera expurgãda proditur, ob resiccandi uim in ipso præcellentem. Veruntamen quum Minium hispanum uenenum in medicamenta non recipi, & Dioscorides & Plinius dixerint, Contrà uero Strabo libro tertio tradat ex Tudertania hispaniæ euehi miniũ sinopica terra non deterius, possit uideri alicui Celsus in hac opinionum diuersitate, ipsum Minium hispanum significare, & in horum numero esse, quos Dioscorides & Plinius in hoc errore uersari dixerunt, ut minium hispanum pro cinnabari accipiant, aut etiam pro minio sinopico appellato. Sed præstat in eiusmodi dubijs rebus ad optima mẽtem inclinare, & suspectis cautissime uti: atque hac parte Dioscoridis & Plinij autoritas præualere Strabonis opinioni debet, qui fortassis neque hoc ad rei medicæ usum respiciendo dixit, sed ad publicam in usum pictoriæ æstimationem.

Sequuntur

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 425 sur 580

©BIUM

Sequũtur mox lychniũ & phloginũ ſpecioſæ medicamentorum inunctilium appellationes, à lucerna, & flamma deductæ, & phoſphorus à luce ferenda, Sicut à colore Pſittacus, euchrum, & phæon, & à rebus quas recipit, diaſmyrnum Glaucidanum, nimirum glaucio & myrrha ipſum ingrediẽtibus, appellatur. Habet & Scribonius diaglaucij deſcriptionem non multũ ab hac diſſonantẽ, Omnia enim preter myrrham & hæmatiten habet, quæ fortaſſis exciderunt, ſed pondera ſunt iſtic ualde minuta. Paulus penitus eandem deſcriptionem habet, quam hic Aſclepiades, ſed gũmi drach. XVI. addidit, & uino, non aqua excipere iubet. Legitur autem διῶσμυρνον τὸ κλαυδιανὸν in Paulo, tanquam à Claudio autore ſit nominatum. Ego aũt γλαυκιδ'ανὸν à glaucio nominatũ puto, & Pauli lectionẽ corruptã.

Roſarum uiridium reſectis extremitatibus drach. XLVIII.] Extremitates roſarum dixi, quas λοβοὺς Aſclepiades appellauit, ῥόδων χλωρῶν inquit, χωρὶς τῶν λοβῶν δ'ραχ. μγ. Appellantur enim λοβοὶ græcis, omnium rerum ſummitates, proprie uero auriũ infernæ partes pulpæ latinis dictæ. Quin & hepatis ſumma λοβοὶ Galeno & aliis appellãtur. In roſis autem hic λοβὸς dixit, quos ὄνυχας, id eſt, ungues, Dioſcorides appellat, Sunt autem cãdidæ foliorum partes, quibus detractis roſæ ὠνυχισμέναι & ἐξωνυχισμέναι dicuntur, hoc eſt exungues, & reſectis unguibus uelut infrà in collyrio ex roſis horeo conuerti.

Aqua excipito ac utitor cum lacte muliebri, Temperatura media eſt.] Temperaturam huius pharmaci mediam eſſe dicit, inter eam uidelicet quæ craſſa eſt, & rurſus eã quæ aquoſa penitus eſt & diluta, ita ut μέσην παχείας καὶ ὑδαρους accipiamus, quarum temperaturarũ in ſequentibus aliquot pharmacis mentionem facit Scribonius quum ait, Aquato hoc medicamento uti oportebit, dicit plane id quod poſtea ἡλιάσις ὑδαρὴς, in Sergij ophthalmici Monohemero uocat, Sic etiam Marcellus appellare ſolet.

Nectariũ Marci facit ad incipientem lippitudinem, facit ad illationem fluxus tenuis, ad chemoſeis, tumores, pellicularum eminẽtias.] Chemoſin, inquit Paulus appellant quũ ex inflammatione forti utraq; palpebra diſtorquetur, ut oculos uix oculere poſſint, & album oculi ſublimius nigro fit & rubrum, ac multam nigri partem occupat. Eadem deſcriptio & apud εἰσαγωγῆς Galeno inſcriptæ autorem habetur, Sed addit is, Chemoſin proprie dici quum album ab utraq; iridis parte inflammatur, iuxta irim uero cauatur, ſimili figura ad chemam, cõcharum uidelicet generis appellatã. Porrò ſequitur non longe poſt Neapolitæ collyrium in quo fere deſcribitur quæ affectio ſit Chemoſis. inquit enim: facit ad maximas epiphoras, maxime in his qui ægre rigantur, & ſubalbicant circa inflammationes, ut ſimile quiddam chemoſi appareat. Ad hunc itaq; oculorũ affectũ Nectarium Marci conferre dicit, ſicut etiam ad pellicularũ eminentias, hoc eſt, ὑμένων ἐπανασάσεις, quas infrà in Artemonio collyrio ὑμένων ἐξοχὰς, hoc eſt, membranarum extuberantias dixit. Dicuntur autem & φλυκταίνων ἐπανασάσεις, hoc eſt, puſtularum ſeu papularum eruptiones, uelut in Philadelphio conuerti.

Scylacium pharmacum accõmodatum eadem die curans.] Quanquam non multum referat unde horũ collyriorũ appellatio ducta ſit, tamẽ nõ inutilis curioſitatis eſſe uidetur, & hoc ipſum indagare. Videtur itaq; mihi hoc pharmacum Scylacium dictum eſſe, quod eius experimẽtum in catulo ſit factum, uelut idem infrà de Phœnice appellato collyrio teſtatur. Cæterum quod accommodatum uerti hic & in omnibus aliis locis εὐεπιτυγμένον in græco eſt, quæ uox ſignificat feliciter experimento cognitum & accommodatum, dicitur & ἐπιτευκτικὸν à Paulo, eiſque opponitur ἀποπεπυγμένον & ἀποτυκτικὸν. id eſt, infeliciter expertum, & ſucceſſu fruſtra expectato, à uerbis ἐπιτυγχάνω & ἀποτυγχάνω.

Paulus

©BIUM

Paulus lib.3.cap.78.de tofis in artubus. τὸ μέντοι διὰ λεπτοκαρύων πρὸς τὸ ὑπλτευκτικὸν εἶναι, καὶ τῶν εὐπορίστων ἐστί. At uero eadem die curans ἀνθημερὸν hic dixit, quod idem est quod ἀνθωρὸν, uelut paulò ante memini.

Aliud Trypheron, id est, delicatũ inscriptum ad inustiones, epicaumata græcis dictas.] Inustiones hoc loco & sæpe in sequentibus dixi ὑδικάυματα græcis medicis appellata, Non uideo enim quo modo hoc ulceris oculorũ genus possit latine commode dici. Vstiones autem simpliciter dixit etiam Scribonius in collyrio psittacino, ut paulò post ostendam. Verum ut quæ sint inustiones illæ à me dictæ, & græcis ὑδικάυματα, melius intelligatur, Pauli de oculorum ulceribus uerba adscribam, quorum sententia hæc est. Vlcerũ in oculis genus quidem unum est, particulares uero differentiæ plures. Etenim quod in corniformi ulcus est cauum angustum, & purũ Bothriũ, id est, fossula cognominatur. Quod uero latius bothrio est, minus uero altũ, Cœlonia uocatur. Argemon autem ulcus dicitur in iridis circulo obortum, circũ circa occupans, ut circa externã iridis partem rubicundum appareat, circa internam uero album. Epicauma uero ulcus est sordidum & impurum ac crustosum, quod dum repurgatur, sæpe humores in oculo effluũt. Sunt præterea plures aliæ ulcerum differentię: de quibus in communi dicemus. Hactenus Paulus. Apud εἰσαγωγῆς Galeno inscriptæ autorẽ habetur, ἐπίκαυμα esse quũ superior tunicula in superficie inusta ulceratur, aut etiã paulò altior ulceratio fit, ob magni fluoris illationem, unde nõ male adeò Inustio dici potest.

Collyrium ex cornu ceruino.] Hoc collyriũ Celsus lib.6. item habet ferè ad uerbum, nisi quod thuris drach. XIII. nimis aucto pondere legũtur, quũ hic IIII. drachmæ saltem habeantur. Paulus lib.7.cap.16. aliam descriptionẽ habet, quam tamẽ Galeni esse dicit. Est etiam alia quæ hoc loco mox sequitur, Neapolitæ, ad cuius finem in græco exemplari corrupte habetur ὑοσκυάμου δραχ.η. ἀκρβρέγματι pro quo legendum, ὑοσκυάμου ἀκρβρέγματι, deletis δραχ.η. ut adintelligamus ἀναλάμβανε. Vult enim hyoscyami cremore excipiendum ac cogendum esse collyriũ. Sicut in superioribus adiecit item nõ plena sententia ὕδατι ὀμβρίω, & ὕδωρ ὄμβριον, ut uidelicet uerbum congruum adintelligamus.

Ex libris Scribonij Largi psittacinum inscriptum.] Hoc collyrium in libello latino Scribonij Largi cõtinetur, sed dimidio omnium pondere, & affectionum non eodem ordine, ut & hic suspicer, Asclepiadem ex græco Scribonij hoc pharmacũ transcripsisse. Eum uero qui latinũ fecit Scribonij libellũ, & pondus decurtasse, & ordinẽ mutasse. Nam uelut etiã alibi dixi, nõ credo Scriboniũ latine scripsisse, ut Asclepiades: unde hæc Galen. descripsit: putandus sit eius uerba in græcum trãstulisse. Quare ut studiosi rerum medicarum promptius expẽdere queant, quantum distent latina Scribonij ab his quæ Asclepiades ex ipso græco autore transcripsit, utriusq; uerba adscribã. Asclepiades citante Galeno. ἐκ τῶν σκριβωνίου λαργου τὸ ψιττακινὸν ὑπογραφόμενον πρὸς περιωδυνίας, φλυκτίδας, ὑδικάυματα, οὐλὰς ἀναλυομένας, προπτώσεις, συγχύσεις, ὅπου πολλὴ αἵματος πρέγχυσις θέρει. χρήσιμον δὲ ἐστὶ, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας διαθέσεις, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν εὐαισθήτων ὀφθαλμῶν, ἐφ' ὧν διάκρυον λεπτὸν ἀκρίνετο. τὰ δὲ τῆς σκευασίας ἔχει οὕτως. καδμίας δραχ.η. ἠρόκου δραχ.η. στίμμεως δραχ.η. ἀμύλου προσφάτου δραχ.η. ὀπίου δραχ.δ. κόμμεως δραχ.δ. ὕδατι ὀμβρίω, ἡ χρῆσις δι' ὠοῦ. Scribonius latinus. Collyriũ psittacinũ à colore ita dictũ, facit ad epiphoras quæ cũ tenui & acri lachryma cõsistunt. Itẽ ad ustiones & solutas cicatrices, et uastũ tumorẽ, quẽ quia à loco interdũ uidet propellere oculũ πρόπτωσιν uocant, cum oui albo quod est tenue. Sed pręcipue facit, cum quasi sanguine suffusi sunt oculi, & ob id nullũ nisi leuissimũ collyriũ patiũtur. Recipit autẽ hæc Croci ✱.P.IIII. cadmiæ ✱.P.IIII. stibis ✱.P.IIII. opij ✱.P.II. commis ✱.P.II. amyli

& recentis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 427 sur 580

©BIUM

& recentis & dulcissimi *.P.IIII. Primum itaq; τὸ ψιττακὸν in græco legitur pro τὸ ψιττακινὸν, ut recte latinus Scribonius habet, nisi quis legendum putare malit, ὁ ψιττακὸς, eo enim nomine etiam supra Heronis ophthalmici collyrium Asclepiades produxit. ὠλκάυματα autē ustiones in latino Scribonio dictæ sunt. οὐλὰς deinde ἀναλυομένας, cicatrices solutas uertit, & προπτώσεις, uastum tumorem, quem quia à loco interdum uidetur propellere oculum proptosin uocant, reddidit, & addidit, cum oui albo quod est tenue, quod in græco ad finem adiectum est, ἡ χρῆσις δι' ὠοῦ. Quod uero in græco συγχύσεις ὅπου πολλὴ αἵματος πρέγχυσις θέρει, haud scio an non corrupte legitur, Nō enim uideo cur θέρει sit adiectum, quum hyeme & alijs temporibus itidem contingere possit. hoc latine dictum est: Sed pręcipue facit cum quasi sanguine suffusi sunt oculi. Quod uero addidit, & ob id nullū nisi leuissimum collyrium patiuntur, hoc in græco generalius habetur. χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας διαθέσεις, καὶ μάλιστα ὑδῆ τῶν εὐαισθήτων ὀφθαλμῶν, & additur, ἐφ' ὧν διάκρυον λεπτὸν ἀκρίνεται, quod ipsum in latino Scribonio mox in principio dictum est, facit ad epiphoras quæ cum tenui & acri lachryma consistunt. Quare hunc turbatum ordinem malo imputare interpreti latino Scribonij, quàm credere Asclepiadem ex latino Scribonio in græcum transferēdo hanc confusionem fecisse: quod tamen omnino certū esset, si iuxta uulgatam opinionē Scribonius ipse latine scripsisset: quod mihi nō uidetur uerisimile, quū nec latina eius seculi dictio sit, & multi loci non ætatis iniuria, sed interpretis uitio corrupte legantur.

Collyrium Nili diarodon ex rosis.] Recenset Asclepiades aliquot ex ordine collyria ex rosis διάροδα uel διὰ ῥόδων appellata, ac primum Nili iuxta Andreæ medici traditionem, deinde alia ex ordine, inter quæ quintum etiam Celsus prodit, sed sine spodio, & ponderibus omnibus imminutis. Cæterū hæc omnia collyria & medicamenta à principio 6. capitis, usq; ad 7. initium Galen. ad uerbū ex Asclepiade ipso apposuit. de quo admonēdum duxi, ut ne quis putet Galenum hos collyriorū autores citare, tanquam eosdem uiderit ac nouerit, quod nō est: uixit enim sub Antoninis, Neq; uero Flori collyriū, quo in Drusi matre usus est, sic citatur ab Asclepiade, ut qui id temporis uixerit, Florumq; & Antoniā Drusi matrem nouerit, Nō enim id seculum attigit, sed sub Vespasianis & Domitiano floruit, uelut alio loco ostendi: quanquā non matrem, sed uxorem legendū existimem, hoc est pro μητρὸς quod in exemplaribus uulgatis habetur, γυναικὸς. Iuxta Suetonium enim itemq; Pliniū Antonia Drusi uxor fuit, Liuia uero mater, quę & uxor postea Augusti, qui Vitricus Drusi fuit: nisi per Drusum accipere uelis Germanicū ab eisdem appellatū, qui sanè fuit filius Drusi fratris Tiberij Cæsaris, ex matre Antonia iuniore. Tametsi aūt Historia hęc nihil ad pharmaci usum aut efficaciam cōferat, attamen quū ob autoritatem conciliandā ipsi pharmaco, hæc adiecta sit, non supine prętereundā esse uisum est. Cęterū in ipso pharmaco in Gręco exēplari, deest ὕδατος ὀμβρίου lectio, quę paris mēsuræ cū uino esse debet, ut ex sequētibus patet, & Aetio lib. 7. qui palàm habet. Quanquā in eodē etiam malorū Mandragorę drach. XII. habeantur, quū Galen. duas tantū habeat: quæ diuersitas facile admitti potuit, per ι. numeri denarij notæ, ad β. binarij notam uel istic additionem, uel hic detractionē. Habet præterea Aetius hyoscyami seminis drach. VI. tantū, quorū loco hic duo oxybapha, aut ut alij drach. XXIIII. legunt. Habet porrò inter hæc collyria, unū διάροδον ἀνεγκλήθου inscriptū, quasi Anencle thus propriū autoris nomen esset, Verū ego ἀνέγκλητον legendū puto, accipiendumq; tale esse collyriū, quod cōstanter efficaciā suā ostendat, atq; ob id neq; reprehendi, neq; accusari mereatur, & propterea sanè diarodon Inculpabile uerti.

Zoili pharmacū faciens ad lippitudines antiquas, myocephalos, staphylomata, &c.]

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 428 sur 580

©BIUM

ta,&c.] In ſuperioribus collyriis aliquoties prolapſus uerti,quos græci προπτώσεις uocãt, id quod malũ eſſet, paulò ante ex Scribonij uerbis audiuimus, ſed & Celſus non longe diuerſum tradit. Inquit enim lib. 6. Nonnunq; autẽ ingens inflammatio tanto impetu erumpit,ut oculos ſua ſede propellat, πρόπτωσιν id quoniam oculi procidant,græci appellant. Verum quum hoc uitium modo grauius, modo leuius,alios atq; alios corripiat,inuentæ ſunt etiã græcis medicis diuerſæ appellationes, ſingulis affectionibus pro ſua magnitudine accommodatæ. Quũ igitur iuxta Pauli traditionem, prolapſus ſiue proptoſis uocetur pronuentia & exertio tunicæ uuiformis, ex corroſione aut ruptura corniformis facta, ſi paruũ eſt hoc malum, ut ſimilitudinem habeat capitis muſcæ, Myocephalon appellatur. Si uero amplius augeſcat,ad ſimilitudinẽ acini uuæ ſtaphyloma dicitur. Plurimum uero auctũ, ut ultra palpebras excidat, Malum ſiue pomum nominatur. Quod ſi in callum abeat clauus dicicitur, ſed adſcribã ipſa Pauli ſuper hac re uerba. πρόπτωσίς ὅτι προπέτεια τῶ ῥαγοειδῶς χιτῶνος ἐκ ϛαβρώσεως ἢ ῥήξεως τὸ ὑφεστηκὸς γινομένη, ἥτις μικρὰ μὲν ἐπὶ ὅσον, ὡς προσοικέναι μύιας κεφαλῆ, μυιοκέφαλον καλεῖται, ἐπὶπλέον δὲ αὐξηθεῖσα πτῶμα πλησίως ῥαγὶ σταφύλωμα. ὧ πλεῖον δὲ ὡς ὑπερεκπίπτειν καὶ τὰ βλέφαρα, μῆλον. εἰ δὲ τυλωθείη τοῦτο, ἦλος προσαγορεύεται.

Pharmacũ accõmodũ Nectariũ inſcriptũ.] In hoc pharmaco κασσίας σύριγγος δραχ. δ. habentur,hoc eſt,caſſiæ fiſtulæ drach. IIII. Dicitur autẽ σύριγξ & συριγγὶς id eſt fiſtula,quędam caſſię ſpecies,nomine à cortice externo deducto,qui σύριγξ appellatur,eſtq; omnium caſſiæ ſpecierum hæc uiliſſima,ut Galenus lib. 1. de antidotis tradit, quum tamen Dioſcorides τὴν πὶς συριγγίοις πλήρη, hoc eſt fiſtulis plenam uel maxime probet,quanquam per fiſtulas foraminula quædam ſignificari quibuſdã uiſum eſt, & non corticem, quẽ Galenus σύριγγα dici ait: Apponam autem ipſius Galeni uerba de caſſia quæ in theriacam aſſumitur, quo tota res de caſſijs clarior fiat. ἀναγκαιότατον δ' ἐστὶ διορίζεσθαι ποίαν ἐμβλητέον ὅτι λιασίαν, ὧν δὴ τὴν μὲν γιγι μάλιστα ἐπαινοῦσιν, ἐφεξῆς δὲ τὴν μετὰ καλουμένην. ἔστι δὲ οἱ καὶ τὴν ἀρίβω ιὴ τὴν δραφνιτιν. ὅτι μὲν οὖν ἡ γιγι πρὸς πλησιον λιναμώμω ιὴ] πάντα ὅσιν, εἴρηται μέν ιὴ πρόσθεν. ἡ γοῦν συνεχεστάτη παρὰ τοῖς πολλοῖς τὰ πλειστα δεινῶν, ὡς λιναμώμου πεπρασμένη, τοῦ πάνυ γλίσχρους ὄσιν, ἀλλὰ τῆς γε συριγγίδος ὑποπίνων ὀνομαζομένης, ὁ νεώτερος Ανδρόμαχος ἐμβαλλέσθαι ἀξιοῖ, ὥσπερ δὲ αὐτὴ γινώσκεται, καὶ γὰρ ιὴ δυνατώτατη πάντων ὄσι, τὴν μὲν ἔξωθεν φλοιὸν, ὃν περ ἡ σύριγξ καλοῦσιν, ἰσχυρὸν ἔχουσα λιαν ὀσμήν τε ιὴ γεῦσιν, τὸ δ' ἔνδον ἀσθενέστατον, ὡς μηδεμίαν αὐτοῦ χρείαν ἡμῖν γενέσθαι. δια μὲν οὖν τῶν προγεγραμμένων ἐλεγείων ἀδιορίστως εἴρηται τὸ ἡ κασσίας ὄνομα, ιὴ δὲ τὴν τοιζὴ γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ ὑέως αὐτοῦ, προσκειται τῶ ἡ κασσίας ὀνόματι τὸ τῆς σύριγγος, ἥτ' ἀπ' ἐκείνου μέχρι νῦν ἡμῖν πεπαιδευμένη διαδοχὴ τ σκυλακίοντων αὐδεκράτορες, τὸ τ σύριγγος ὄνομα προσκείμενον ἔχει. Porrò quæ hodie caſſia fiſtula uulgo appellatur in oblongis ad fiſtularum, aut potius cornuum ſimilitudinem, arundinibus contenta, fere uideri poſſit ea eſſe quæ à Galeno hic deſcribitur & σύριγξ appellatur. Verum in ipſa cortex non eſt tam forti odore ac guſtu præditus, & interna medulla nõ penitus inutilis eſt, ut Galenus ait, ſed uentri leniendo ac ſoluendo apta uſurpatur: quod Galenus non præterijſſet de ea teſtificari,ſi de hac ipſa hic tradidiſſet. Quare alia eſt hæc noſtra hodierna caſſia fiſtula ab Arabibus inuenta & in uſum producta,græcis medicis omnibus ex æquo ignota. & cortex quidem nullius uſus eſt, medulla uero uulgatiſſimo uſu exhibetur,ut male faciãt qui pro caſſia fiſtula apud græcos lecta,corticem caſſiæ fiſtulæ hodiernæ exhibeant,quum caſſiam ligneam hodie uſurpatam ac uocatam accipere oporteat, quæ ex caſſiarum à Dioſcoride & Galeno deſcriptarum genere exiſtit.

Ex libris Scribonij Largi Aſclepios Machaonis.] Eſt & hoc collyriũ in libel-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 429 sur 580

©BIUM

lo latino Scribonij uulgato, sed quarta tantum ponderum omnium hic ab Asclepiade expressorum parte, præterquã myrrhæ dimidia, & nardi ac opij ponderibus palam corruptis, additur autem & gummi pondere pro reliquorũ proportione, quod hic penitus de est. Cæterũ dicit hoc collyriũ Scribonius à quibusdã Athenippum, ab alijs diasmyrnũ, ab alijs εὐῶδες uocari. Quare mihi uidentur aliquot descriptiones Collyriorum Athenipporum & Asclepiorũ appellatorum à Scribonio fuisse traditæ, quarũ hic Asclepiades in fine huius Collyrij mentionem facit, quũ ait in libro de Athenippis Asclepijs opij drach. VIII. habentur. Et sanè Cornel. Celsus lib. 6. Asclepion Collyriũ descriptum habet, sed penitus ab hoc diuersum. At uero Scribonij uerba sic habent. Componitur autem ex his, Pompholygis lotæ ✱ P. VIII. æris usti. ✱. P. VIII. croci. ✱. P. IIII. myrrhæ ✱. P. III. nardi ✱. P. sex semis & uictoriati, lapidis hæmatitæ ✱. P. II. & uictoriati, piperis albi grana decem, opij ✱. P. I. aut uictoriati, commis. ✱. P. X. teritur uino Chio. Quod itaq; nardi et opij pondera corrupta esse dixi palàm est. Nardi enim denarij sex semis & uictoriati pondo, legitur: primũ nimio pondere reliquorum comparatione, quũ Asclepiades drach. VI. tantũ habeat, ad quadruplum reliquorum pondus. deinde semis & uictoriati male legit̃, tanquã diuersa sint pondera, quũ uictoriatus ipse denarius dimidius sit. quare semis aut uictoriati legendum est, ut uidelicet indicet idem esse pondus denarij semis, & uictoriati, quod ego sanè certissimũ esse puto, cum ex alijs, tum uel hoc unico Marcelli testimonio, ca. 9. ubi castorei obolos duos, id est duas partes uictoriati accipere iubet, quanquam & in ponderibus operi suo ab ipso præfixis aperte tradat, uictoriatus denarius dimidia pars est drachmæ. Neq; enim probabile est uictoriatũ duorũ obolorũ esse, iuxta quorundam opinionẽ, ut hic intelligendum sit, nardi denarios sex & dimidium ac obolos duos, hoc est, scrupulũ siue tertiã denarij partẽ accipiendos esse. Ad quid enim attinebat tam exacte appendere nardi pondus, maxime quũ tam magnũ sex denariorũ pondus præcedat? Quare pro sex semis & uictoriati, omnino legendum existimo, ✱. P. I. semis aut uictoriati, exprimẽtur enim sic drach. una & dimidia, quæ quarta pars est sex drachmarũ ab Asclepiade expressarum, quę proportio ad reliqua item quarta parte accepta respondebit. Verum hæc res tota ex Marcello medico clara fiet, qui Scribonij descriptionẽ integram habet, cap. 8. hoc modo. Componitur autẽ ex his rebus. Pompholygis lotę ✱. VIII. æris usti ✱. VIII. croci ✱. IIII. myrrhæ ✱. IIII. nardi spicæ ✱. I. & pondus uictoriati, lapidis hæmatitæ ✱. II. semis, piperis albi gran. X. opij ✱. I. & pondus unius uictoriati, gummis ✱. X. teruntur hæc in uino Chio, &c. Quod si uero etiam uictoriatum pro obolis duobus, hoc est scrupulo, & tertia denarij parte accipiamus, ita ut aut particula nõ identitatem, sed diuersitatẽ significet, erit tamen etiam sic lectio recta, si pro sex denarijs, unũ cum additione semis aut uictoriati legamus, sed obolo uno pondus minuetur, si pro denario dimidio obolorum trium, uictoriatus duorum obolorum capiatur. Opij porrò pondus etiam corrupte legitur, ✱. P. I. aut uictoriati: sed si pro aut, legetur &, efficietur itidem quarta pars ponderis opij ab Asclepiade expressi, hoc est, sesquidrachma, quæ quarta pars est drachmarum sex, aut denariorum sex, si eiusdem ponderis denarius & drachma statuantur.

Dyasmyrnum odorũ Synerotis, &c. Facit ad Rhœadas, hoc est angulos antrosos.] Opposita plane uitia oculorũ sunt ἐγκανθὶς & ῥοιὰς. Nam sicut illa incrementum est supra iustum modum carunculæ naturalis, circa magnũ oculi angulum, Sic ῥοιὰς eiusdem carunculæ imminutio est & decrementũ. Sequitur paulo post Hieracis Collyrium ad aspretudines, & mox, Apollonij phœnix Collyrium

Hieracium

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 430 sur 580

©BIUM

Hieracium ad aſpretudines, per hoc catulo egregie medicatus eſt. Sic enim intelligo quod in græco corruptũ, hoc modo reſtituendũ eſt. ἀπολλωνίε σκυλάκιον ὧν/σημως ἰατρεύσαντο, τοῦτ ὄνι τὸ ἱερακιὸν κολλύριον τραχωματικὸν, ὧν γράφεται φοινιξ. Vult enim indicare hoc collyriũ eſſe quidem Hieraciũ, ab Hierace uidelicet compoſitum, uerũ ab Apollonio in uſum aſſumptũ eſſe, ad efficaciã ipſius probandã, atq; id in cane, cui quũ opem tulerit argumentũ eſſe & hominibus ſimiliter affectis profuturũ. Phœnicis autẽ appellatio ipſi item ab Hierace autore impoſita uidetur. Fuerunt itaq; uariæ compoſitiones Hieraci inſcriptæ. Plin. lib. 34. cap. 11. recenſet unã his uerbis. Hieraciũ uocatur Collyriũ quod ita maxime cõſtat. Temperatur aũt idem ammoniaci uncijs quatuor, æruginis Cyprię duabus, atramenti ſutorij quod chalcanthum uocant, totidem, miſyos uero una, crocí ſex. Hæc omnia trita aceto Thaſio colliguntur in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia & ſuffuſionũ, contra caligines & ſcabricias & albugines ac genarũ uitia. Porrò ut & de hoc ſemel admoneã, Collyria ſimpliciter prolata dicuntur, quæ in oblongam formam coacta effinguntur, quod Plinius hoc loco colligunt in pilulas dixit. & non ſolũ ocularia pharmaca in eiuſmodi formã collecta ac coacta Collyria uocantur, ſed & glandulæ quæ ano, & peſſi qui uuluæ ſubduntur, & quæ naribus induntur, ἐρῖναι alias appellata, collyria ſubinde medicis uocantur, atq; hoc ut dixi propter oblongam effingendi formã. At uero ocularia alia qua medicamenta nõ coacta ad eiuſmodi formã, ſed tum liquida tum arida, item Collyria nominãtur, ſed cum appoſitione liquiditatis aut ariditatis. Græcis enim ξηροκολλύρια atq; ὑγροκολλύρια appellantur. Habet autem & Celſus lib. 6. Hieracis Collyrium ad aſpretudines, quod habet myrrhæ, P. * I. ammoniaci thymiamatis P. * II. æruginis raſæ P. * IIII. cum aqua pluuiali.

Collyrium Harmation, id eſt, currus inſcriptum.] Hoc collyriũ habet & Scribonius, Harmation autem appellatum eſſe, ipſe, & Marcellus qui itidem cap. 8. prodit, ait, quia ex quatuor rebus, ut quadriga equis conſtat, & celeres effectus habet. Recenſent aũt ipſi quatuor res quas & hic Aſclepiades, ſed hic lapis Hæmatites adiectus amplius eſt, & pondera omniũ duplicata. Quanquam in exemplari ſcripto, ex quo inuulgauimus nuper Marcellum, hopla dici hoc collyrium ſcriptũ erat: quẽ errorem librarij puto, non adeo indocti, qui appellationẽ Harma non intelligens græcã eſſe, ſed latinã putans, Arma uidelicet, maluit græcam appellationẽ Collyrij amplecti, atq; Arma latina in Hopla græca conuertit.

Hermophili Collyriũ Thalaſſerum.] Hoc Collyriũ Thalaſſerũ, hoc eſt, marinum, fortaſſis appellatũ eſt, quod nauticis & in mari uerſantibus hominibus magis cõmodum exiſtat. Legitur autẽ in exemplari græco ὀπὶς μηδικὸς δραχ. δ'. quæ res occaſionẽ dedit ueteri interpreti, opij drach. IIII. uertendi, quũ hic non opiũ, papaueris uidelicet ſuccus, accipiendum ſit, ſed ſuccus medicus qui ſecundus à Cyrenaico eſt, cuius in ſequenti Collyrio uſus habet. Quare ſucci medici drach. IIII. conuerti, legendum eſt enim ὀπὸς pro ὀπὶς. Poſſint tamen etiã docti hic falli, quũ in pręcedentibus Collyrijs ſæpiſſime opium adſcriptũ fuit, opinaturi & hic ammiſcendum eſſe. Verum quũ forte ſit Collyriũ hoc, & in ſuffuſionibus ad corpora duriora & nautica accommodum, medicus ſuccus addendus eſt, qui hanc uim Dioſc. & Gal. teſtibus habet. Dixi aũt de eo etiã alio loco. Sequitur non longe poſt Euſtacton Collyrium appellatum, quod Scribonius Stacton, Paulus Stacticon, appellat. Variant tamen etiam parum deſcriptiones, maxime uero quod ad pondera attinet.

Collyrium fuluũ Panchreſton.] Supra à principio capitis ſeptimi, liquidum Collyrium Panchreſton Eraſiſtrati recenſuit. Legitur tamen in Græco exẽplari

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 431 sur 580

©BIUM

πάγχρυσον, quasi totũ aureum, sed falso, quũ πάγχρυσον & isthic & hoc loco legendum sit, ab omnimoda utilitate ita appellatũ. Nam & Aetius sermonis sexti cap. 98. & Paulus lib. 3. cap. 22. & rursus lib. 7. cap. 16. Panchreston Erasistrati habent liquidam Collyrij formã, quæ eadem est cum ea quã supra Asclepiades tradidit, quanquã non referat quibus nominibus appellentur, modo de re & usu constet. Sequitur & infra Panchrestum Athenippion appellatum, sed de Athenippis uel Athenippijs appellatis supra memini.

Tryphonis orbiculare sphæricon dictũ.] Hoc equidem Collyriũ sphæricon à figura efformatiõis dictũ existimo, Celsus sphærion habet, sed est alia cõpositio. Sequitur deinde Isochryson quasi auro cõpar appellatũ, quanquã ἰσχρύσου in græco exemplari legatur, tanquã hæc uox autorẽ referat. Sequitur & Cinnabariũ à Cinnabari quã recipit dictũ, quod Stolo Britannico ophthalmico celebri inscribitur, ad corrosos angulos et lippitudines ad malũ habitũ perductas: ita enim intelligo quod dixit πρὸς καχεκτικὰς ὀφθαλμιῶν, siue ὀφθαλμῶν ut exemplar habet; Adintelligendum est em̃ διαθέσεις, utrũ tandem legas, & significãtur affectiones quibus oculi ad malum habitũ peruenerũt, quales sanè à longis lippitudinibus proueniũt. Deinceps est Melinũ atarachũ à perturbationibus amoliendis dictũ ut puto. Postea sequit̃ proteus, in quo pondus cadmiæ corrupte legitur δραχ. β. Est enim legendum δραχ. κ. uelut conuerti, uel certe. μ. uelut sequentium.

In Caput VIII. de remedijs ab Archigene conscriptis.

Quemadmodum totũ 6. ac 7. caput ex Asclepiade adscripsit Gal. sic in hoc octauo ab Archigene prodita ad oculos affectos auxilia recẽset. Refertur aũt primo dięta in qua corrupta est lectio in græco exẽplari, καὶ πολλῷ ψυχρὸν τὸ πότου, εἶτα καὶ ὀλίγου μιγέντος ὄξους, &c. Legendum est aũt restituta à nobis in integrũ lectione, sic καὶ πολλῷ ψυχρῷ τὸ πρῶτον, εἶτα καὶ ὀλίγου μιγέντος ὄξους, συνεχῶς τὸ πρόσωπον προσκλυζεσθωσαν, hoc est ut uertimus, Et facies assidue primũ multa frigida, deinde etiã aceto ammixto proluat̃. Porrò non longe post hunc locũ inter pharmaca quæ fronti foris imponuntur σανδαράχη falso legitur. quid em̃ ad fluxiones oculorũ sistendas sandaracha faciat, medicamentũ forti extersoria atq; adeo ustoria ui prędit̃ũ: qua gratia in præcedẽti capite, in cinnabariũ Stoli ad corrosos oculorũ angulos fuit admixtũ. Hunc aũt errorẽ & plerosq; consimiles, nemini imputari cõuenit q̃ operis castigatori, qui σανδαράχην pro ἀνδράχνη, ob similitudinẽ quandã substituit. Portulacã autẽ Andrachnem græcis dictã, oculorũ & alijs inflammationib. imponi, Diosc. & experiẽtia testatur, ob frigidã uidelicet & repulsoriã facultatẽ.

Aut mali punici succus cum flore farinæ polentæ, aut ipsum malum in uino maris experte.] Hæc inter auxilia oculis foris imponenda ab Archigene numerantur, satis nota, sed tamen de uino maris experte, ἀθαλάσσω Græcis dicto, pauca apponemus. Vina itaque ἀθάλασσα uocabantur, quibus marina aqua non esset ammixta. Sicut contra θαλάττια & τεθαλασσομένα dicebãtur, quibus marina esset addita. Quot modis uero hoc ipsum fieret, Diosc. li. 5. & Plinius itemq; Columella docent. Corne. Celsus lib. 3. in regij morbi cura, hæc uina græca salsa appellare uideri possit, integraq; uocare maris expertia, simul aũt utilitatẽ ipsorũ docere, his uerbis. Oportet aũt uinum bibere græcũ salsum, ut resolutio uentris maneat, tũ altero triduo ualidiores cibos & carnis quoq; aliquid esse, intra aquã manere, deinde ad superius genus uictus reuerti, cũ eo ut magis satietur, omisso græco uino, bibere integrum austerũ, atq; ita per hæc uariare, ut interdum acres quoq; cibos interponat, interdum ad salsum uinũ redeat. Hactenus Celsus. Verũ non est idẽ salsum uinũ quod mari mixtũ, sed diuersum, & quomodo fiat utrunque Colu. 12. cap. 21. docet, item Const. Cæsar lib. 8. cap. 25, Quanquã uinũ quoq; mari

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 432 sur 580

©BIUM

mari mixtũ habere uim ducendi aluũ, etiã Dioſc. teſtat. Quare Gale. XII. Meth. ubi uina quæ ſtomachũ roborant, ac digeſtionẽ alimenti in corpus iuuãt, recenſet, uina probat maris expertia οἶνος ἀπθαχύτος talia appellãs, λαμβάνω δὲ inquit, ἀπθαχύτος, οὕτω δ' ὀνομάζουσιν οἷς ὁ μέμικται θάλασσα, μεγίσην βλάβην ἠγεμόνες ἐφ' ὧν μέμικται γεύεσθαι. ὁ μὴν δὴ εἰώθασι τοῖς διγενέσιν οἴνοις, ὑπὲρ ὧν ὁλόγυ ὅτι, μιγνῦσι δὲ θαλάσσης, ἣν λέσβω, λαθάπερ δὴ ἣν χίω τῶ αἰγιαλίτιδι. Meminit ἀπαραχύτου οἴνου etiam Dioſc. lib. 5. ſed à nullo adhuc interpretũ intellecto loco, quũ ἀπθαχύτος cum his qui ſapam admixtã habent confundant. Videtur autẽ mare propterea fuiſſe uino mixtũ, tum ut gratius ſapore fieret quod Plin. 14. cap. 7. ait, Nunc gratia ante omnia Clazomenio eſt, poſtquã parcius mari condiunt: tum ut celerem uetuſtatem acciperet, quod idem Plinius de thalaſſite appellato 14. cap. 8. teſtatur. thalaſſiten autẽ inquit uocant, uaſis muſti deiectis in mare, quo genere præcox fit uetuſtas. Et propterea ſanè hoc uinũ etiam βιαῖον fuit appellatũ, quod uidelicet eſſet ad uetuſtatem accelerandam coactũ, atq; hoc eſt quod Plin. lib. 23. cap. 1. dicit, Fictitium non poteſt uideri quod biæon appellauimus, quũ ſit in eo ſola pro arte feſtinatio, &c. Quanquã idem Plinius priore loco originem marinæ aquæ uino miſcendæ, à ſeruí furto ſic menſuram explentis ortam dicat.

Caſeus item mollis ac nuper ſalſus.] Caſeũ mollem repulſoria ui prædituũ eſſe & meatus obducere ipſum per ſe, Galenus quũ in ſimp. phar. libris, tum infra lib. 5. cap. 1. de hypopijs tradit. Salitus uero recens etiã diſcuſſoriã & modice adſtringentẽ uim acquirit. Quare in oculorũ fluxionibus ac inflãmationib. cõmode adhibendus hoc loco proditur. Nam & Dioſc. hoc de eo teſtatur. ὠφελεῖ δὲ inquit, λιπαπλασόμενος ὀφθαλμῶν φλεγμονὰς & ὑπώπια ὁ νεαλὴς, ἀτροφώτερος δὲ ἐδιόμφος, ἢ πρὸς λιθαίρθριν στερκὸς ὢν ἧττον ἰσχνὸς, λεπτομερὴς, λυπῶν κοιλίαν ἢ ἐντερα. ὁ δὲ παλαιότερος κοιλίας στέλπικός. Ita enim legendum eſt, ut recenti ſalſo contrariæ uires attribuantur ei qui præcedit inſulſo. Sed & Plin. eadem li. 28. cap. 9. tradit, ſed lectione item corrupta, quã ſic reſtituendam cenſeo. Stomacho utiles qui non ſunt ſalſi, id eſt, recentes. Veteres aluũ ſiſtunt, corpusq; minuunt, ſtomacho inutiliores. In totum ſalſi minuunt corpus, alunt molles. caſeus recens cũ melle ſugillata emendat, uetus aluũ ſiſtit, &c. Porrò quando in caſei mentionẽ incidimus, obiter locũ apud Galenũ lib. 3. de alimentis expendemus, ubi de caſeo ſic legitur. κάλλιστος δ' ἐστὶ ἢ ὁ παρὰ τοῖς πλησίοις δοκιμῶν ἣν ῥώμην βαθὺς τύνομα, hoc eſt, optimus eſt etiã qui Romæ apud diuites in precio eſt Bathys nomine. Ego itaq; nõ βαθὺς legendum puto, ſed βαθυσινὸς, atq; hoc ex Plinio inductus qui lib. 11. cap. 42. ait Dalmaticę Docleatem mittunt, Ceutronicæ uatuſicũ, &c. Videtur em Vatuſicus Plinio dictus eſſe, quẽ Galen. optimũ eſſe dixit, & βαθυσινὸν Romana uidelicet uoce appellari.

Aut crudam ordeaceã uel triticeã farinã paſſo coctam.] Quod crudam farinã dixi ὠμὴν λύσιν Archigenes appellauit, quę uox quid proprie ſignificet alibi à nobis relatũ eſt. Ad hæmalopas & hypoſphagmata, hoc eſt cruentatos oculos et ſugillatos.] Hæmalops cruenti aſpectus ſuffuſionẽ non ſolum in oculis, ſed quacunque corporis parte ſignificat, quales maxime à plaga ac ictu ſuccedunt. Quin & homines hæmalopes, id eſt, cruentati aſpectus uocantur. Dioſc. etiã in adipe cruentas reliquias αἱμάλωπας appellat. πρίβε inquit, κατ' ὀλίγον ὕδωρ ἐπιχέων ἄχρις οὗ μήτε αἱμάλωψ ἐκκρίνεται. Galenus in gloſſis Hippocraticis, ἀιβαλικώδεα uocari ait, ἃ πολλοὶ προσαγορεύουσιν αἱμαλωπα. Deſcribuntur autem paulò ante ab eo ἀιβαλικες, οἱ ἐπιπολῆς τ' δ' ἐρματ & λύκλοι ὅμοιοι τοῖς ἀπ' ὠμοῦ σωισταμένοις ῥυθροῖς λύκλοις, ἀπὸ τοῦ αἵματος ὠνομασμένοι. Archigenes porrò hoc loco ὑποσφάγματα ad αἱμάλωπας adiecit. Dixit enim πρὸς αἱμάλωπας ἢ ὑποσφάγματα, hoc eſt ad cruenti aſpectus ſuffuſiones & ſugillationes, quemadmodum etiã ipſe cõſequenter deſcribit. Paulus aũt lib. 3. hypoſphagma rupturam eſſe dicit uenarum tunicæ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 433 sur 580

©BIUM

agnatæ,ex plaga maxime obortã. Ad huiuſmodi itaq; affectus ſanguis columbi nus ab Archigene proditꝰ inſtillandus, præſertim is qui ex teneris pennis eſt expreſſus,habet enim αἷμα μαλιστα τὸ ἐκ τῶν ἁπαλῶν πτερῶν ἐκπιεζομενον, quanquam pro πτερῶν uetus interpres legerit πρισφῶν,tanquam columbarũ tenerarum ſanguis ab ipſo maxime probetur, quod quidẽ uerum eſt, ſed nõ alius quàm qui ex pennis teneris euulſis exprimitur,ut πτερῶν rectius omnino legatur. Ad eoſdem terrã Aethiopicã cum nitro & myrrha, paribus portionibus probat. Verũ qualis fuerit terra Aethiopica dubiũ utiq; exiſtit, quũ ut pleraq; alia hodie penitus exoleuerit, & neq; Dioſc. neq; Galen.neq; Plinius Aethiopicæ terræ mentionẽ faciant.Opinor tamen eandem eſſe quæ Ampelitis & pharmacitis ab his autoribus appellatur, & non aliã eſſe puto quam ſupra li.3. idem Archigenes ad aures contuſas,terrã nigram uocauit,& qua ſe aliquos tanquã ſmegmate cõfricare dixit, atq; hoc maxime propter diſcuſſoriã reſiccatoriamq; ac perfrigerandi uim, quæ in ampelitide terra prædicantur,& in his affectionibus utrinq; requiruntur, Amplius aũt inducor ad hanc opinionẽ per colorem,qui ab ijſdem autoribus niger in ampelitide terra proditur. Et potuit ſanè etiã ab ipſa Aethiopia hæc terra aduehi,ut inde habeat patriam appellationem,quanquã Dioſcorides eam in Seleucia Syriæ naſci tradat.

Ad eos qui craſſas,calloſas ac rubras,glabrasq; ac pilis nudatas genas habent ptilos græcis dictos.] Ptiloſin Paulus lib.3.hoc modo deſcribit. πτίλωσις παχύτης ὀξὺ τῶν βλεφάρων τυλώδης, ᾠδοδυθὴς, οἷς συμβαίνει πολλάκις καὶ τῶν τριχῶν ἀπόπτωσις. Quare ut explicaremus qui πτίλοι eſſent ac dicerentur,tam multis uerbis eos depinximus,quũ latinis non ſit una aliqua uox quæ ptilos exprimat,tot malorum acceſſionibus hunc affectum conſtituentibus. Neq; enim ſimpliciter defluuia pilorum palpebrarum dicere licuit,quum hoc uitiũ μίλφωσιν paulò inferius appellet. Eſt itaque tum in Milphoſi, quæ & Madaroſis dicitur, tum in ptiloſi, defluuium palpebrarum, ſed in ptiloſi amplius palpebræ craſſæ calloſæ ac rubræ fiunt. Galenus tamen 14. Metho. ſimpliciter eos qui perdiderunt ciliorum pilos, ptilos nominare uidetur. καὶ τοὺς ἀπολωτας ἤ inquit, τὰς ἐκ τῶν βλεφάρων τρίχας, οὓς ὀνομάζουσι πτίλους.

Papias Laodicenſis Autolyci medicus multa in his tentabat,euellebat primũ ipſos pilos, deinde locum diligenter cum dropace irritabat, &c.] Quiſquis fuerit hic Papias medicus, itemq; Autolycus ab eo curatus,recenſet ſanè Archigenes eius conatus in trichiaſi extirpanda,primum pilos euellendo,mox cum dropace locum irritando,deinde chamæleonẽ album tritũ cum ranarũ ſanguine permixtum illinendo.Ita enim legitur in græco exemplari, δρωπακίζων τὸν τόπον ὧν μελῶς, χαμαιλέοντι τε λύκῳ λείῳ περιφραμμένῳ αἵματι βατράχων χλωρῶν, οἱ ὧν τὴν λαλάμων γίγνονται, λιπαχρίων. Plinius idem auxilium 32. ca.7.tradit,ſed pro chamæleone albo,lachrymam uitis habet.Ranæ inquit, quas dryophytas & calamitas uocant, ſanguis earum cum lachryma uitis,ſi euulſo pilo palpebris illinatur. Et paulò poſt ranã ipſam deſcribit, idem auxilium rurſus repetens. Eſt parua rana in harundinetis & herbis maxime uiuens,muta ac ſine uoce,uiridis,ſi forte hauriatur,uentres boum diſtendens.huius corporis humorẽ penicillis deraſum,claritatem oculis inunctis narrant afferre, ipſasq; carnes doloribus oculorũ ſuperponunt.Ranas etiam coniectas in fictili nouo iuncis conſigunt quidam, ſuccum earum qui ita efluxerit admiſcent lachrymæ,quæ ex alba uite emanat, atque ita palpebras emendant,inutilibus pilis exemptis, acu inſtillantes hunc ſuccũ in ueſtigia euulſorum.Hactenus Plinius.Cuius uerba propterea adſcripſi,quod & ranarum notio manifeſtior ex ipſis fit,& quod utroq; loco lachrymam uitis albæ cum ſanguine ranarũ permiſcendam tradit.Hoc uero loco Chamæleo albus tri-

tus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 434 sur 580

©BIUM

tus ammiscendus, haud scio an recte legatur, quũ neq; Diosc. neq; Galen. neq; Plinius, hoc de chamæleone herba tradãt. De chamæleone certe animali Diosc. tradit quod sanguis eius æque ut uiridiũ ranarum pilos palpebrarũ denudet, ut suspicio sit mihi locũ corruptũ esse, & pro χαμαιλέοντί τε λευκῷ λείῳ πεφυραμένῳ, legendum esse, αἵματί τε χαμαιλέοντος πεφυραμένῳ, &c. Aut ut Plin. habet, βρυωνίας τε δακρύῳ λευκῷ λείῳ πεφυραμένῳ, &c. Nam uitis albæ lachrymã eam uim habere certum est, inde enim ipsa bryonia etiã psilothrũ ipsi Dioscoridi ac Galeno appellat̃. Nihil tamen decerno, possit fortassis & chamęleo albus recte cũ sanguine ranarum confundi ac illini. Nam Paulus lib. 3. ex hoc tamen ut opinor loco, idem remedium prodidit ac transscripsit, ubi cinerẽ usti uidelicet chamęleonis illinendum cum sanguine ranarũ ait, ἐπίχριε δὲ inquit, τὸν τόπον εὐθέως αἵματι βατράχου καθαυτὸ, ἢ μετὰ τέφρας χαμαιλέοντος λευκοῦ. Ego saltem suspicionem meã pharmaco usuris indicare uolui. Cæterum quod locum cum dropace diligenter irritabat uerti, δρωπακίζων in græco legitur. Est enim δρωπακίζειν dropacem adhibere, & per eum locum irritare ac præparare, ad sanguinis ranarum successuram illitionem. Est autem δρώπαξ medicamenti forma, quæ aliquando ad emplastri, aliquando ad malagmatis similitudinem præparatur, imò & calida illinitur: uelut etiam hoc loco necessarium est: alias ex materia eadem constans, qua & acopa, & emplastra. Quare cataplasmatis uice in diuturnis affectionibus adhibet̃, tum ante sinapismos, ad corporis præparationem, tum post sinapismos, ad reliquiarum affectionis extirpationem, quanquã simpliciss. dropax nihil aliud sit quàm picatio appellata, constans ex pice sicca paucissimo oleo liquata, uelut Aetius 3. cap. 190. & Paulus lib. 7. cap. 19. prodit. Quin & depilatoria psilothra, quorũ usus ad omnes corporis partes depilandas, effœminato poetæ Martialis seculo erat, dropaces appellantur. Martialis 10. libro in Carmenionẽ. Leuis dropace tu quotidiano, Hirsutis ego cruribus genisq;. Sunt tamen qui forcipem intelligere per dropacem malunt. Apud Lucianũ in Demonacte, salsum ac mordax Demonactis dictum legitur in huiusmodi facto. Proconsul erat qui luxui licentius deditus, ungento & picatione per omne corpus delibutus esse solebat, hoc uitium cynicus quidam in ipso publice ex suggesto reprehendebat, tanquam parũ uirile & obscœnum. Quare proconsul indignatus, Cynicum duci iubebat supplicium de eo sumpturus: Verum quum fortuito interuenisset Demonax, eius precibus cynicam libertatem asserentibus liberatus est, sed tamen proconsule ita cum Demonacte paciscente. In præsens inquit, hoc in tuam gratiã impune feret, si uero rursus tale quid designauerit, quam pœnam illi statuendam ducis? Ad hũc Demonax, tunc sanè inquit, δρωπακισθῆναι, id est, dropace illini iubebis. Hoc enim dicto proconsulem pupugit, ei non minus quàm Cynicus ipse mollicem exprobrans, quum Cynico in pœnam statueret, quo ille in luxu uteretur, Sed hunc locum nuper quidam doctus citauit, & δρωπακίζεσθαι, forcipe uelli, uertendo, tum dicti, tum sententiæ argutiam penitus euertit. Sicut alius quidam ex Galeno. Ψυγέντας, hoc est, perfrigeratos, à uirulenta bestia afflatos, & γλυκύ, hoc est passum, polentam, & ταρίχους, id est, salsamenta, pilos, id est, τρίχας conuertit. De quibus obiter admoneo, ut studiosi in uicinis maxime uocibus diligentẽ animaduersionem habeant, ne alteram pro altera agnoscant, ac cõuertant, Hircũ uidelicet pro hortulano, iuxta uulgare prouerbiũ. Sequitur paulò post, Ricini à cane fœmina adempti sanguine ad eandẽ rem utendũ esse, sed in græco exẽplari, κρίτωνος ἀπὸ κυνὸς θηλείας αἵματι legit̃, pro ἢ κρότωνος ἀπὸ κυνὸς, &c. Putauit em̃ is qui exscripsit locũ autoris nomen esse, Critonis uidelicet, quod si credat̃, in sequẽtib. uerbis sanguis canis fœminę pro auxilio adhibẽdus indicabitur, qd̃ omnino est falsum. Nam caninus sanguis hanc uim nõ habet, sed ricini pręsertim à fœmina

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 435 sur 580

©BIUM

cane,ut hic ait auulſi,quanquã Galen.x.ſimp.phar.etiam de ricini ſanguine hoc neget,utpote fruſtra à ſe in hunc uſum aſſumpto,quemadmodum etiã de ranarũ ſanguine eundem effectũ ſibi periculum facienti contigiſſe negat. Eſt autẽ Ricinus qui Græcis κρότων, & à ueteribus magis uſurpato uocabulo, κωνοραϊσης appellatur.Plinius & ricinum dixit,& animal cui cibi non ſit exitus uocauit,itemq; deſcripſit,& idem remedium ex eo lib.30.cap.14.habet. Ariſto. tamen lib.5. Hiſt. anima.Oues & capras Crotonas habere,Et Cynoraiſtas in canib. naſci tradit.

Ad glaucos oculos & Nyctalopas.]Nyctalopas quos latini Luſcioſos uocãt Galenus in gloſſis Hippocraticis exponit, τὸς δὲ νυκτὸς ἀλαὸς, hoc eſt qui nocte non uident,atq; ita etiã 2.Meth.morbũ νυκτάλωπα dictũ eſſe ait,quod noctu non uidẽtes reddat, ὅτι δ' νυκτὸς ἀποφαίνῃ μὴ βλέποντας. Paulus Nyctalopa dici ait,quũ die quidem uidere cõtingit, occidente uero ſole obſcurius,& nocte penitus nihil. Verum Hippocrates 2.prædictionũ penitus contrariũ dicit,uocari uidelicet Nyctalopas qui nocte uident, additq; qui à morbo apprehendantur, & qui non, & quomodo liberentur. Quare eius uerba adſcribam. οἱ δὲ δὴ νυκτὸς ὁρῶντες, ὃς δὴ νυκτάλωπας καλέομεν, ὅτοι ἁλίσκονται ὑπὸ τῦ νοσήματ@ νέοι, ἢ κὴ νεανίσκοι, καὶ ἀπαλλάσσονται ὑπὸ τῦ αὐτομάτου, οἱ μὲν τεσσαρακοντήμεροι, οἱ δὲ ἐπτάμηνοι. τισὶ δὲ καὶ χρόνον ὅλον παραμένει. συμαίνεσθαι χρὴ πρὸς τὸν χρόνον, ἔστε τὴν ἡλικίην τῦ νοσέοντ@. αἱ δὲ ἀφιστάσιες, ὠφελέουσι μὲν τούτους, ἐπιφαινόμεναι τε καὶ ὑπὸ τὰ ἰσχία ῥεόμεναι, ὧν γίνονται δὲ ὁ ἰσχὼς, σὰρξ νεότητα. Αἱ δὲ γυναῖκες οὐχ ἁλίσκονται ὑπὸ τῦ νοσήματ@ τούτου, οὐδὲ παρθένοι ἢσι τὰ ὧν μήνια φαίνονται. οἷσι δὲ ῥεύματα δ' ἀκρήνων πολυχρόνια ἢ, νυκτάλωπες γίνονται, τούτους ἐπανερωτᾶν, ἢν τὴν κεφαλὴν τι πρόσθεν κνώντες ἔωσιν, πρὸ τῶν ἀποκηρυγμάτων τοιέων, hoc eſt: Qui uero noctu uident,quos ſanè Nyctalopas appellamus,hi morbo hoc corripiũtur iuuenes,aut pueri,aut etiam adoleſcentes,et ſua ſponte liberantur,alij quadraginta diebus,alij ſeptẽ menſibus,quibuſdam uero integrum annũ durat.Signa temporis colligere oportet, tum uiriũ morbi,tum ætatis ægri reſpectu.Abſceſſus porrò his cõmodant, qui ſuperueniunt,& ad inferas partes repunt. Verũ ob iuuentutem non ualde ſuperuenire ſolent.Mulierculę autẽ non capiuntur hoc morbo neque uirgines,quibus menſes apparent. Qui uero ob diuturnas lachrymarũ fluxiones Nyctalopes fiunt, eos interrogare oportet,Num capitis dolor ante has querelas præceſſerit.Hanc Hippocratis ſententiã aliqualiter reddidit Celſus lib.6.quũ ait.Præter hæc imbecillitas oculorũ eſt,ex qua quidam interdiu ſatis, noctu nihil cernunt,quod in fœminam reſpondentibus menſibus non cadit. Videtur enim οἱ νυκτὸς μὴ ὁρῶντες legiſſe,ut uel ipſo induci quis poſſit, ita in citato iam Hippocratis loco legendum eſſe,niſi in diffinitionũ Galeno inſcriptarum libro manifeſte legeretur,νυκτάλωψ ἐστι πάθος κὴ διάθεσις ὀφθαλμῶν δίχα φανερᾶς αἰτίας.συμβαίνῃ δὲ τοῖς ὅτω θλακώδεσιν ἡμέρας μὲν μὴ ὁρᾶν,νυκτὸς δὲ βλέπειν. Quibus uerbis Hippocratis ſententia confirmatur,cui etiã compoſitionis ipſius uocis ratio ſuffragari uidetur, quanquam νυκτὸς ἀλάους Galenus ut dixi exponat. Sed & in εἰσαγωγῆς eidem inſcripto libello, utraque ſignificatio νυκτάλωπ@ uocabulo attribuitur. Quare Nyctalopes tum qui die obſcure aut nihil,& nocte bene,tum qui die utcunq;, noctu penitus nihil cernunt,dicuntur. Ad hos itaq; curandos cruor ex hepate hircino inter aſſandũ diſtillãs, hic ab Archigene,& ferè ab omnibus græcis ac latinis medicis ſcriptoribus illinendus probatur. ἰχὼρ hic cruor appellatur,Celſus ſanguinẽ dixit, Plin. modo ſanguinẽ,modo ſaniẽ appellauit,uelut alibi oſtendi.Probaẽ item eſus eiuſdem iocineris, & ſuffitus ex uapore ab eodem in olla inaſſato elatus. Neq; uero minus caprinũ iecur ab ijſdẽ probatur,ſi hircinũ haberi nõ poſſit,atq; hoc ipſum remediũ & ex iocinore Plin.lib.8.ca.50. inde eſſe putat,quod hoc animal noctu non minus quàm interdiu cernere tradatur.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 436 sur 580

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI COMMENTARIORVM MEDICORVM IN DEcem libros Galeni de cõpositione medicamentorũ secundum locos conscriptorũ, Liber Quintus.

In Caput Primũ de Sugillatione sub oculis, hypopion græci dicũt.

QVOD hypopion sub oculis fiat, ipsum nomẽ indicat: Idẽ em̃ est uelut si quis hypophthalmiũ dicat, quod ipsum sub oculis sonat. Est aũt ex genere effusionũ, ecchymomatũ appellatarum.] Suffusiones quas proximo libro in oculis ex plaga aut ictu factas, hæmalopas & hyposphagmata Archigenes appellauit, si in facie cõtingant, ὑπώπια à loco scilicet in quo fiunt, uocantur, latini sugillationes & sugillata dicunt. atq; ita hæmalops & hyposphagma atque hypopion, ad unum genus effusionis sanguinis, ἐκχύμωμα & ἐκχύμωσιν græci appellant, referuntur, quod nihil aliud est quàm χυμῶν ἔκχυσις, hoc est, humorum effusio sub contusum locum, uelut hoc loco Galenus & reliqui Græci omnes describunt. Contingit autem ut plurimum cum contusione & ruptione, aliquando etiam iuxta apertionem osculorum uasorum ἀναστόμωσιν appellatam, itemq; per persultationem, ueluti tum hic, tum quarto Methodi Galenus testatur. Fit autem ipsa persultatio, quam διαπήδησιν uocant, ex tunica quidem rarefacta, sanguine uero attenuato, itemq; aliquando osculorum uasorum paruorũ apertione, quæ quum necessario per refrigerantia ac adstringẽtia curetur, atq; hæc tamen ipsa minime apta sanguini effuso in locũ contusum discutiendo existant, fit ut mixti generis medicamenta, ex adstringente uidelicet & discussoria facultate, in principio requirantur, donec in suam naturã uenulæ redierint, ne scilicet non tantũ qui effusus est sanguis discutiatur, sed ex cõtusa uena amplior etiã adtrahatur. Porrò cõfundi solent apud Græcos autores, atq; id errore ac ignorantia librariorum, ἐκχυμωμάτων atq; ἐκχυμώσεων uoces, cũ his quę ἐγχυμώματα & ἐγχυμώσεις appellantur, & sanè hoc loco Galeni, ἐγχυμωμάτων falso pro ἐκχυμωμάτων legitur, quũ tamen ita inter se differãt, ut ἐκχύμωσις contrariũ planè significet τῇ ἐγχυμώσει. Illa enim sanguinis & humorum effusionem ex uasis, uelut dixi, significat. Hæc uero infusionem eorundem, qua uidelicet uenulæ pleniores redduntur, corpusq; coloratius euadit, atq; sic accipit̃ lib. 2. Epidemion apud Hippoc. sectionis quartæ fine. Vbi ὠλιγοδεύειν ὀξυθυμίην ἐμποιέειν, καὶ χρώματος ἀναλήψιος ἕνεκα, καὶ ἐγχυμώσεως iubet. Galenus enim lib. 3. de spirandi difficultate, hunc locum non aliter exponit, ἡ συνεχὴς inquit, ἀναπνοὴ ῥιπίσαι τε καὶ ἐκθερμαίναι τὰ κατεψυγμένα δυνήσεται. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον, καὶ τῷ διευτέρῳ τῶν ὠλιγοδημίων συνεβούλευσεν ὠλιγοδεύειν, ὀξυθυμίην ἐμποιέειν, ἐς χροιῆς ἀναλήψιος ἕνεκα καὶ ἐγχυμώσιος, ὡς καὶ τῆς ὀξυθυμίας ἐπεγείρειν τὴν ἔμφυτον θερμασίαν δυναμένης, hoc est, uelut nos in nuper uulgata illorum librorum uersione diximus, cõtinens respiratio uentilare simul et excalfacere perfrigerata poterit. Iuxta hanc igitur rationẽ, etiam in secundo morborũ popularium consuluit diligentiam adhibendam esse, ut excandescentia inducatur, & coloris reparandi & sanguinis in uasa subter cutem colligendi gratia. Cæterum ad effusum sanguinem ex uasis sub locum contusum discutiendum, inter reliqua auxilia uel in primis Collyrium Nili ex rosis laudatur, quo cum reliquis non proficiente, Collyrium ex sandyce cõmode adhiberi dicit, cuius item & Aetius & Paulus in hoc loco tractando mentionem fecerunt. Est autem sandyx non res naturalis per se, sed factitia, cerusa usta in eam transeunte, pharmacum alias tenuium partium &

resiccandi

©BIUM

refricandi ui præditum, non tamen calfactorium. Ita enim Galenus nono ſimplicium phar. libro de eo tradit, ubi de ceruſſa agit, quanquam locus penitus ſit corruptus, qui tamen ex Dioſc. & ueteri interprete ſic reſtituendus eſt. Ψιμύθιον, καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον μαρτυρεῖ τῇ προειρημένῃ τοῦ μολίβδου ἰωνάμει. ὑπὸ γοῦν ὄξους ἀμύος αὐτοῦ ἀλανομένου γλυκάζοντος, ὁμοίως ὅτε ἀμυὸν, ὅτε ἀκανθώδες ὄντος, &c. & paulo poſt, Ἰατικώτερον δὲ ψιμύθιον εἰς τὴν καλουμένην σανδαράκην μεταβαλόν, λεπτομερέστερόν γε αὐτὸ φάρμακον, ὑμνῆν ἤδη γέπω θερμαῖνον. Dioſc. uero lib. 5. de ceruſſa, ſi urere uelis inquit, ceruſſam, ipſam tritam in nouam ollam conijcito, & prunis impoſitã ferula agitato, donec colore ſandarachæ ſimilis fiat, & ablata utere. quæ ſic præparata eſt, ſandyx ab aliquibus appellatur. Plinius autem lib. 35. cap. 6. ſandycem ex ſandaracha factitia, & rubrica æqua parte ammixta fieri tradit, quod non diſſonum eſt à Dioſcoridis traditione, niſi in rubricæ tantum additione. ſiquidem ſandaracha etiam ex ceruſſa fit, colore in flammeum permutato: quanquam Plinij uerba ſic accipi poſſunt, ut uerba, Hæc ſi torreatur, de ceruſſa intelligãtur. Plinij uerba hæc ſunt. Sandaracha quomodo fieret dixïmus. fit adulterina & ex ceruſſa nõ in fornace cocta, colos eſſe debet flammeus, precium in libras aſſes quini. Hæc ſi torreatur, æqua parte rubrica admixta, ſandycem facit, quanquã animaduerto Virgilium exiſtimaſſe herbam id eſſe illo uerſu.

Sponte ſua ſandyx paſcentes ueſtiet agnes.

Precium in libras dimidium eius quod ſandarachæ. Nec ſunt alij colores maioris ponderis. Inter factitios eſt & ſyricum, quo miniũ ſublini diximus. Fit autẽ ex ſinopide & ſandyce mixtis. Hactenus Plinius. Quod itaq; ait ſe dixiſſe quomodo fieret ſandaracha, hoc ipſum lib. 34. ca. ultimi fine fecit, ubi de ceruſſa ait, Et coquitur in patinis miſceturq; rudiculis donec ruffeſcat, & ſimile ſandarachæ fiat. & non longe poſt. Poſtea ceruſſa ipſa ſi coquatur ruffeſcit, ſandarachæ quoque propemodum natura dicta eſt. His enim uerbis & locis, & non alijs indicauit, ſandaracham factitiam ex uſta ceruſſa fieri, quanquam ſatis obſcuris, & ut ſuſpicor corruptis. Niſi & uerba lib. 35. cap. 6. paulò ante ſupra citatum locum ab eodem relata, de ſandaracha ex ceruſſa factitia intelligenda eſſe putandum ſit, quæ ſic habent. Loquitur autem de ceruſſa in hæc uerba. Nunc omnis ex plumbo & aceto fit ut diximus, Vſta caſu reperta incendio Piræi ceruſſa in orcis cremata. His enim uerbis ferè idẽ quod Victruuius libro ſeptimo architecturæ ait, indicat. Ceruſſa uero inquit, quum in fornace coquitur mutato colore ad ignem incendij ſandaracha fit, id autem incendio facto ex caſu didicerunt homines, & ea meliorem uſum præſtat, quàm quæ de metallis per ſe nata foditur. Quare iuxta Plinium & Victruuium ex ceruſſa uſta ſandaracha fit, & ex eadem toſta, iuxta eundem Plinium, cum æqua rubricæ parte, ſandyx. iuxta Dioſcoridem uero & Galenum, ſandyx mox ex uſta ceruſa redditur. Porro quod Plinius Virgilium, ſandycem herbam exiſtimaſſe, ſe animaduertere dicit, haud ſatis diligenter Virgilij uerba expendit. Neque enim de herba Virgilius dixit, ſed de coloris genere, de quo ipſe adeo Plinius docet, uelut omnino ex præcedentibus uerſibus palàm eſt. Eam enim ſeculi felicitatem ominatur poeta, ut tincturã lana non deſideret, ſed ſua ſponte dum in pratis oues paſcuntur, non ex ſandyce, quæ nulla eſt, ſed quacunque herba, & murice, & croceo luto, & ſandyce, uellera tincta acquirant. Ita enim ait.

Nec uarios diſcet mentiri lana colores,
Ipſe ſed in pratis aries iam ſuaue rubenti
Murice, iam croceo mutabit uellera luto,
Sponte ſua ſandyx paſcentes ueſtiet agnos.

Cæterum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 438 sur 580

Cæterum quod idem Plinius Syricum ex sandyce & sinopide fieri ait, neque Dioscorides, neque Galenus habet. Paulus tamen libro septimo & Aetius lib. 2. sandycem ac syricum pro eodem dixit, σάνδυξ inquit, ἢ συρικὸν λεπτομερὲς μὲν ἐστι καὶ ξηραντικῆς δυνάμεως, οὐ μὴν θερμῆς, quæ tamen uerba ex Galeni uerbis supra à me citatis prout assolet extraxit.

Summe facit ad recentia & liuida sugillata, spongia muria tincta, &c.] Muriam quæ Græcis ἅλμη est, eundem usum præstare, quem aqua maris, Dioscorides ac Galenus, itēq; Plinius indicauere. Maris aūt aquā discutere liuida fotu Dioscorides testatur, διαφορεῖ inquit καὶ πελιώματα πυριώμενον, in quem sanè usum hoc loco muria ab Archigene præscribitur. Est autem nihil aliud muria quàm aqua salsa, uelut etiā ipsum mare salsum existit, sed hoc ex natura, illa arte paratur, prout usus expostulat plus aut minus salsam esse. Quare differt etiam à salsugine uel salsilagine salinarum, quæ etiam ipsa natura salsa est, magis etiam quàm marina, & ad hoc etiam liquida, quum muria etiam dura fieri possit, certa quadam ratione prodita à Columella lib. 12. cap. 6. quanquam non duram sed maturam legendum esse credere malim, nisi tam sæpe & Columella, & Cornelius Celsus, & Scribonius, & Marcellus sic appellarent, ut uidelicet duram & maturam pro eadem accipiamus, cui cruda opponatur. Sic autem facere docet Columella. Quum salem per aliquot dies uidebis in aqua liquescere, ex eo intelliges nondū esse muriam maturā. itaq; subinde aliū salem tamdiu ingeres, donec in sporta permaneat integer, nec minuatur: quod quum animaduerteris, scias habere muriam maturitatem suam. & paulo post. Est aliud muriæ maturæ experimentum. Nam ubi dulcem caseum demiseris in eam, si pessum ibit, scies esse adhuc crudam, si innatabit, maturam. Hunc autem muriæ maturæ parandæ modum etiam Galen. lib. 4. simplicium pharmacorum prodit, sed eam tamen cui ouum innatat εὔκρατον ἅλμην, hoc est temperatam & maturam ad salgama condienda appellat: eam uero quæ iniectum salem amplius colliquescere non permittit, uehementer salsam, hoc est, δεινῶς ἁλμυρὰν uocat: quum Columella hoc utrunq; experimentum maturæ muriæ esse dicat, nisi quod dulcem caseum oui loco demittendum tradit. καὶ σοι inquit, καὶ αὐτῷ γεννῆσαι θάλατταν ἔξεστιν, ἅλας ὕδατι ποτίμῳ διατήξαντι, καὶ γνῶναι πόσῳ βαρύτερον ἀπτελεῖται τὸ τοιοῦτον ὕδωρ τοῦ γλυκέος. ἀλλὰ καὶ μέτρον ἤδη τι πεποίηνται τοῦ τὴν ἅλμην εὔκρατον ὑπάρχειν εἰς τὰς ταριχείας, εἰ φαίνοιτο κατ' αὐτὴν πλέον ὠὸν, ὡς ἔτι γε καταφερομένου καὶ μήπω περὶ τὴν πρφάνειαν τῆς ἅλμης ἐννηχομένου, μᾶλλον ὑδατώδης καὶ γλυκεῖα ἐστι. Δεινῶς δ' ἁλμυρὰ γίνεται τοσοῦτον ἐμβληθέντων, ὡς μηκέτι ἐγχωρεῖν πρτήκεσθαι τοὺς ἐπεμβαλλομένους, καὶ τοῦτο σοι στήσαντι τὸ ὕδωρ, ἁπάντων ὑδάτων εὑρεθήσεται βαρύτερον. Duræ porrò appellatio ex eo indita uidetur, quod aqua in ipsum salem uim suam exercere amplius non potest, quod liquida utique aqua & non indurata faceret, salemq; colliquaret. Plinius sanè duram non appellat, sed certam mensuram salis exprimit in aquam mergendi, quo dura aut moderata reddatur, trigesimi primi capite sexto in hæc uerba. Verum & hæc cura præuidit, inuenta ratione qua sibi quisque aquam maris faceret. Illud in ea ratione mirum est, si plus quàm sextarius salis cum quatuor aquæ sextarijs mergatur, uinci aquam, salemq; non liquari. Cætero sextarius salis cum quatuor aquæ sextarijs, salissimi maris uim & naturam implet. Moderatissimum autem putant, supradictam aquæ mensuram octonis cyathis salis temperari. Vsum autem Muriæ duræ præscribit Celsus libro quarto capite nono. Edenda inquit, sunt salsamenta, uel oleæ ex muria dura. & eiusdem libri capite 15. Themison muria dura quàm asperrima sic utendum memoriæ prodidit. & pluribus alijs locis. Scribonius cap. 185. uulgatæ editionis ad

corian

©BIUM

coriandrum datū. Adiuuari aūt debent qui biberūt, ex uino mero atq; plurimo, uel aqua marina, uel muria dura pota. Conſtantinus Cæſar lib. 20. de agricultura cap. ultimo, eam ipſam muriam non duram, ſed σακτὴν, id eſt, ſtillatitiam & liquidam ſiue percolatam appellat. ἅλμης inquit σακτῆς δεδοκιμασμένης ὅτως ὡς ὠὸν ἐμβληθὲν ἐπὶ πλεῖν. ἐὰν δὲ βυθίζηται, ὅπως ἔχῃ ἅλας τὸ ἀρκοῦν. At uero quam Galenus ἅλμην λεπτὴν ἁλμυρὰν dixit, eandem Archigenes citante Galeno ſupra li. 1. cap. 7 ἄκρατον appellauit. Quare tres in uniuerſum muriarum ſpecies exiſtunt. ὠμοτέρη uidelicet quam Hipp. 1. γυναικείων, γλυκείην appellaſſe uidetur, ἔυκρατον & ἄκρατος, hoc eſt cruda, matura ſiue temperata, & dura ſiue meraca, uelut ſupra lib. 1. cap. 7. reddidimus, quem locum etiã Aetius tranſcripſit ſerm. 6. cap. 67. Verum interpres Italus aquam tepidam pro ἀκράτῳ conuertit, ἀκράτῳ uoce ab ἅλμῃ ſeiuncta. ſed hoc minus mirum, quàm quod eodem capite filicẽ pro pipere, & ſcordium pro allio haud ſcio cẽ Italice conuertit, πήγεως nimirũ pro πεπέρεως, & σκορόδου, uocem pro σκορόδου contra omnẽ rationẽ & rerũ expenſionẽ reddendo, ut mihi Germano eius autoris interpreti non parum glorioſum ſit, quod me fortuitum collegam non eſt aſpernatus.

Aut fabam freſam cõmanducatam imponito cũ melle.] Inter reliqua auxilia ad ſugillatos facientia, Archigenes etiã fabæ freſæ aliquoties meminit. Quando uero alia ſufficienter ab ipſo Galeno declarantur, de faba freſa hoc adijciendum eſſe uiſum fuit, eandem eſſe freſam & fractam à Plinio dictã, quam Græci ῥεγμόν ſimpliciter uocant, ἀπὸ τοῦ ἐρεχθῆναι, quod uidelicet in minutas partes ſit fracta, ut ſit ἐρεγμὸς in faba, quod χόνδρος & πτισάνη in frumentis, uelut alibi dixi. Quæ uero molita eſt & in farinam redacta, lomentum fabaceum dicitur, & græcis λυάμινον ἄλευρον, itemq; ἄλευρον ἐρέγμινον, quod hoc loco Galenus etiã cum melle ſubactum, ſugillatis commode imponi tradit, ſicut Archigenes fabam fractam, commanducatam prius imponi iuſſit, propter ſaliuæ uires inde acceſſuras. At uero & ἐρεγμὸν uocem pro lomento & farina fabarum, non infrequens eſt reperire, ſicut paulo infra, ubi ceruſæ & ſpumæ argenti æquales partes terere cum melle iubet, & ammixta faba freſa, hoc eſt, ἐρεγμῶ ad cerati formam reducere. Non poſſit enim ἐρεγμὸς commode ammiſceri in cerati formam, niſi in farinam redactus. Quin & ἐρεγμὸς non de faba ſolum dicitur, ſed & de alijs leguminibus, itemq; radicibus, eodem modo fractis. Paulus libro 5. cap. 25. ἴρεως καὶ πτισάνης ἐρεγμὸν ἀνὰ ξ. α. ſ. habet, hoc eſt irridis & ptiſanæ fractæ ſeu freſæ utriuſque ſeſquiſextarium. Hippoc. περὶ γυναικείης φύσεως καὶ λειδὰς πεφωσμένας καὶ ἐρεγμένας habet, id eſt ordeum toſtum ac freſum. Galenus 1. de alimentis, Cicer fractum non ualde in cibo familiare eſſe dicit, ſed magis farinam ipſius lacte coctam, quum non poſſit eodem modo, quo fabæ & piſa frangi, ut ex ipſo ἐρεγμὸς fiat. Appellatur autem edulium ex cicere, & reliquis leguminibus fractis ἔτνος, ſicut ex farina eorundem pulmentarium λέκυθος, uelut in libro περὶ δυχυμίας καὶ λιχνομίας ipſe Galenus declarat. ἔτνος οὖν ὀνομάζω, inquit, τὸ ἐκ τῶν ἐρεχθέντων ὀσπρίων τε καὶ χεδροπῶν σκευαζόμενον, λέκυθον δὲ τὸ ἐκ τῶν ἀλεσθέντων ἄλευρον ἐψόμενον ἐν ὕδατι, προσεμβαλλομένου τοῦ λίπους. Quare λυάμινον ἔτνος apud Græcos medicos nihil aliud eſt quàm faba freſa elixata, & λυαμίνη λέκυθος nihil aliud eſt quàm fabæ lomentum elixatum. Sic Paulus libro tertio cap. 80. ad clauos & callos πῖτυν καὶ ἡ λέκυθος λυαμίνη μετ' ὄξους ἐψηθεῖσα, hoc eſt facit & fabæ lomentum cum aceto coctum. Idem ὀρόβινον λέκυθον, id eſt, erui farinam ſiue lomentum habet libro tertio cap. 25. & Hippocrates πτισάνης λέκυθον in ſpurijs ad primum περὶ γυναικείων adiectis. πτισανίης inquit, λέκυθον ἐμβαλὼν ὀλίγον χρῖα ὕδατος, ἕως μέχρι λιπαρὸς γένηται. Neq; referre libet quid his locis interpretes uerterint.

Vnde

©BIUM

Vnde palàm est neq; pisum, neq; putamē oui, λέκυθον appellari, uelut aliqui tradiderunt, sed aliquando quidem & simpliciter dictam, pro oui luteo ac uitello accipi, cum additione uero, eius rei quæ adijcitur farinā elixatam. λεκυθοπῶλαι itaque græcis appellantur, non qui pisa aut oua uendunt, sed qui eiusmodi pulmentaria, farinas uidelicet leguminum elixatas, et pinguedine aliqua cōditas uenum proponūt. Apud alios tamen scriptores λέκυθος etiam oui testam siue putamen significat. Sic apud Artemidorum lib. 5. somnio 85. ἔδοξέ τις δοῦλος πρὰ τῆς δεσποίνης ὠὸν λαβεῖν ἑφθὸν, καὶ τὸν μὲν λέκυθον ἀπρρίψαι, τῷ δὲ ὠῷ καταχρήσασθαι, hoc est, uisus est sibi seruus quidam ouum ab hera accipere coctum, & putamen quidem abijcere, ouo uero uti. Nisi fortassis τὸ μὲν κέλυφος, pro τὸ μὲν λέκυθον, quod isthic habetur, est legēdum. Paulus porrò lib. 6. cap. 21. à chirurgia hypochimatū, lanam albo oui & rosaceo imbutam imponendā tradit, his uerbis. καὶ ὑπιθέντες ἔξω ἔριον λεκύθῳ ὠοῦ σὺν ῥοδίνῳ δευθὲν ὑπιδήσωμεν. Verum lectio est corrupta, & pro λεκύθῳ legi debet λευκῷ. Non enim lutei, sed cādidi ouorum eo loci usus expetitur. Quanquam aliàs nō dissimilis & uitelli sit facultas, ut qui itidem medicamentis inflammationem arcentibus misceatur.

Aut cuminum linteolo illigatum in feruenti aqua tinctum pro fomento adhibe.] Hoc auxilium in græco exemplari paululum corruptum, sic legendum est. ἢ κύμινον ῥαθεὶ ἐνδήσας εἰς ζεστὸν ἀπβαπτῶν πυρία. Est aūt & paulò ante hūc locū lectio ipsa corrupta, ὁποῖα δὲ πελιδνῶν ἢ μέλαν τῶν ἤδη γεγονώτων &c. Vbi legendū est, ὁποῖα δὲ πελιδνῶν ἢ μελάνων ἤδη γεγονότων &c. Sicut nos uertimus, qualia liuidis aut iam nigrefactis & inueteratis sunt adhibenda. Sed & paulo post quod dixi, Aut fœniculū tritum impone, in græco μαλάβαθρον λεῖον ὑπιτίθει pro μάραθρον &c. habetur. Esse autem μάραθρον legendum tum ex subscriptis Apollonij pharmacis, in quibus idem habetur, apparet, tum ex Galeno constat, qui lib. 7. simpl. pharm. suffusis auxiliari testatur. Sequitur nō longe post, Aut cicer eruinum eodem modo. Galenus duo ciceris genera facit, alterum κριός, id est aries siue arietinum appellatum, alterum ὀροβιαῖον, id est eruinum dictum, quod hoc loco ab Archigene ad sugillata commodum, ob uim discussoriā & extersoriam proditur. Plinius 18. cap. 12. ex Theophrasto, ut apparet, differentias ciceris magnitudine, figura, colore & sapore distinxit, & arietinum appellatum esse, quod arietino capiti simile sit prodit, dulcissimū uero id quod eruo simillimū, quod postremum mirum est si in illo recte legitur, quum Galenus & Paulus caliditatem & amaritudinem eruino ciceri tribuant, ob quas qualitates facultatem & splenem, & hepar, & rhenes expurgādi habet, ut hoc genus etiam ea gratia ictericis in cibo exhibere iubeat, infra lib. 9. cap. 1. Archigenes, in aqua maceratū, à sumpto primum ipsius cremore. ὀροβίας autem ἐρεβίνθους ibidem appellat, uelut etiam Galenus 6. simp. pharmac. ne quis uocem corruptam ex ὀροβιαίους putet.

Cæterum ad uetustiores sugillationes smilacis fructus cum uua nigra tritus facit.] Smilacē tum asperam, tum leuem, Gal. lib. 7. simp. phar. in litera μ refert, μίλακα appellans, ad differentiam utputo σμίλακος arboris quæ & taxus uocatur, Idem facit eum in hoc, sicut in cæteris instar simiæ imitatus Paulus. Dioscorides tamen atq; alij σμίλακα, adiecto ad caput uocis σ uocāt, eiusq; fructum hic ob calidā & acrem uim, ad sugillata Archigenes probat. Porrò paulo post uox πρακλητικῶς falso legitur, pro πρακριτικῶς aut συγκριτικῶς, hoc est ut reddidi, comparatiue.

Quæ Crito ad sugillata recentia medicamenta scripsit.] In his Critonis auxilijs ad sugillata descriptis, primum cicutam tritam ex aqua impone, habetur. Verum cum cicuta, hoc est κώνειον excellēter frigida ac repulsoria ui prædita sit: du

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 441 sur 580

©BIUM

bito an hic recte legatur, quum ſcopus ſit in fugillatis, ut ſanguis collectus in loco contuſo diſcutiatur, & ut ipſe Galenus in principio huius tractationis dixit, ut primum parum quid ex adſtringentibus ad diſcuſſoria addatur. Hanc hæſitationem auxit mihi uetus interpres, qui κύμινον pro κώνειον legit: & pro μετ' ὄξους, legit μετὰ μέλιτος. Et ſanè cuminum etiam ſupra Archigenes inter ſua auxilia recenſuit, ut cumino etiam ipſe uti malim, niſi planè in principio inflammationum ac influxionum repellendarũ gratia, cicutam adhibendam à Critone dictam accipiamus, qua gratia etiã Heras infra cicutam in medicamentũ compoſitum ammiſcet. Inter eadem auxilia conuerti, bryoniæ radicem tritam cum melle imponito, aut roſaceo cerato exceptã adhibeto: ſed in græco exemplari lectio eſt corrupta, Βρυωνίας ῥίζαν τρίψας μετὰ μέλιτος ὠτὶ πίθῳ, ἢ τοῦ τρισμυόνου κηρωτοῦ ἀναλαβὼν ὠτὶ πίθῳ. Puto itaq; pro ἢ τοῦ τρισμυόνου κηρωτοῦ &c. legendum eſſe, ἢ ῥοδίνου κηρωτοῦ ἀναλαβὼν ὠτὶ πίθῳ. Meminit aũt & infra cerati roſacei, ut hic non ſit ineptũ putãdum.

Animaduertere aũt oportet diligenter ne cutis exulceretur.] Crito tum in hoc, tum in ſequenti medicamẽto hanc cautionẽ adhibere iubet, ἵνα μὴ ἕλκωθῇ ὁ χρώς. id eſt ut dixi, ne cutis exulceretur, quanquã in ſequenti ſimpliciter, ἵνα μὴ ἕλκωθῇ habetur, quod ego ne locus ulceretur, reddidi. Verti autẽ in priore loco cutem τὸν χρῶτα, nõ quod χρὼς proprie cutem ſignificet, aut hanc ſolam, ſed quod commodius uſum fuit dicere cutem, quàm corpus, aut carnem, quæ item χρῶτος uoce indicãtur, uelut Galen. lib. 2. commentariorũ in Hippocratis librum de fracturis tradit, his uerbis. χρῶτα καλοῦσιν οἱ ἰῶνες, τὸ ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν σαρκώδες, ὑφ' ὧ μάλιστα γλύφῃ, τὸ λίπασμα μὴ οἱ μύες εἰσίν, ἐφεξῆς δὲ οἱ ὑμένες μὴ ἀπολάγχνα. τὸ δὲ τῶν ὀστῶν γλύφος, οὐκ ὀνομάζουσι χρῶτα, καθάπερ οὐδὲ τῶν χόνδρους, οὐδὲ τῶν σωμάτων. Atq; ita etiã Homerum accepiſſe ait, quum inquit:

Ὡς οὖν μὴ λιλαίεσθα τὸν χρῶτα καλὸν ἀπύειν.

Ne laceres tenerum plorans miſerabile corpus.

Thuris integri nõ ſecti tantundem.] In hoc medicamento thus ἄπεμον probat Ariſtarchus, quod ego integrũ non ſectum dixi. Eſt enim iuxta Dioſcoridẽ thus optimũ quod maſculum appellat, & naturaliter rotundũ eſt, non ſectũ. Nam ſectum de induſtria rotundũ fit, nimirũ cum quadrangulari figura ſectũ ac in figulinum coniectũ, tãdiu obuoluatur, donec rotundũ fiat, atq; hoc γνῶτον appellat, illo deterius, ut cõtrariæ appellationis. Dicunt hæc genera etiã τμητὰ & ἄτμητα.

Glandis Aegyptiæ tantundem.] Βάλανον Αἰγυπτίαν hic non aliam dicere uidetur Crito, quàm eam quam mox ſequenti pharmaco βάλανον μυρεψικὴν appellat, & quam glandem unguentariã Latini, itemq; myrobalanum Plinius uocant. Aegyptia autem dicitur patria appellatione, Dioſcoride enim autore in Aethiopia & Aegypto & Arabia, & in Petra Iudææ urbe naſcitur. Eius uero uſus cõmodus exiſtit fugillatis, ob uim exterſoriã & inciſoriã, ob quas etiã ad uaros & lentigines, cicatricesq; nigras efficax eſt, ut & Dioſc. & Galen. produnt. Porrò cum hæc glans unguentaria μυροβάλανος dicta in Aegypto, uelut dixi, naſcatur, & in eadem proueniat quoque palma, quæ fructum φοινικοβάλανον uocatum, hoc eſt palmæ glandem producit, error utique committi poteſt, ut μυροβάλανος pro φοινικοβαλάνῳ, aut uiciſſim hæc pro illa accipiatur, à quo neque Plinium immunem eſſe ſupra lib. 2. oſtendi, niſi librario imputare quis malit delictum, qui pro phœnicobalano, myrobalanũ libro uigeſimotertio, capite quinto, ſubſtituerit. Quanquam idem Plinius lib. 12. cap. 22. ubi ait: Myrobalano in ungentis ſimilem proximumq; uſum habet palma in Aegypto, quæ uocatur adipſos, uiridis, colore mali cotonei, nullo intus ligno &c. uideatur planè phœnicobalanum cum myrobalano cõfundere, quum tamen res ſint diuerſiſſimæ, & palmæ ſuccus in ungenta com-

©BIUM

ta commodus nequaq̃ exprimatur. Quare quod Diosc.lib.1.de palmæ fructu dixit, πρεμφερῶν τῆ ἀραβικῆ μυροβαλάνω, Plinius in ungentis similem proximumq; usum habere ait. cum Diosc. id non uelit, sed πρεμφερῶν de aliquali figuræ similitudine dicat, nõ de usu in re medica ac ungentis, imò planè alias uires palmulis, quæ & dactyli hodie appellantur, & Diosc. & Galen. adscribunt, q̃ myrobalano siue ungentariæ glandi. Durat autẽ utrunq; pharmacum in hodiernum diem, & phœnicobalani quidẽ altero sui genere rari sunt, illo uidelicet quod Plinius nullo intus ligno esse dicit. Meminit huius generis exossis item Aetius 11.cap.30. θηβαϊκὰς δὲ inquit φοίνιξ καρυωτὸς ὁ μὴ ἔχων ὀστέον, εἴτε φύσει τοιοῦτος εἴη, εἴτε ὑπὸ τεχνήσει τινὶ γεγονὼς. quibus uerbis indicat non omnes hoc genus palmas ex natura osse carere, sed arte sic parari. καρυωτὸν aũt dixit Caryotam Varroni & alijs itemq; Plinio appellatam. Plinius autem lib.13.cap.4.ubi per longum de generibus palmarum agit: Sicciores inquit in hoc genere Nicolai, sed amplitudinis præcipuæ, quaterni cubitorũ longitudinem faciunt &c. Eorundem uero & Paulus, cum alibi, tum lib.7.in epithemate ex uinaceis meminit, φοίνικας νικολάους δέκα in ipsum cõijcere iubens. appellationem autem eam à Nicolao Damasceno peripatetico philosopho, ipsis impositam, & primũ quidem à Cæsare Augusto, cui is carissimus fuit, autor est Plutarchus in quæstionib. conuiualibus. Atq; hæc de palmulis obscuriora hic adijcere uisum fuit, de quibus tamen etiam alio loco egi. Porrò sicut cassia fistula & spodiũ, itemq; sandaracha, aliæ res sunt apud Arabes medicos, aliæ apud græcos, uelut alijs locis à me est commonstratum: Sic myrobalanorum genera hodierna, ex Arabũ scriptis in usum medicum producta, alia sunt q̃ myrobalani græcorum. Et sanè myrobalani Arabum uideri possunt ipsas inspicienti, esse ex palmarum genere, ut tum Diosc.lib.1.ubi similitudinẽ aliquam palmæ ad Arabicam myrobalanũ esse dicit, tum Plinius lib.23.cap.5.ubi ait: palma quæ fert myrobalanũ &c. uideri possint Myrobalanum pro genere palmæ agnouisse, & pro hoc adeo genere, quod nobis Arabes medici in officinas produxerunt. Verum Plinij locus corruptus est, uelut supra lib.2.ostendi. Myrobalanum uero Arabicam à Dioscoride dictam, non esse aliam q̃ βάλανον μυρεψικὴν ab eodẽ lib.4. descriptam, uel hinc clarum esse arbitror, quod nunquam speciatim myrobalanum describit, sicut neq; Galenus, neq; Aetius, neque Paulus, minime relicturi, si diuersa ab illa ipsa esset. Quare certum esse penitus mihi persuasi, myrobalanũ græcorum medicorum nihil aliud esse quàm βάλανον μυρεψικὴν ab ijsdem medicis dictam. Sed & Aetius 10.cap.11.cum ait, ἀλλ' ἡ τῶν μυρεψῶν βάλανος, ἣν μυροβάλανον καλοῦσιν, εὐήμετος γίνεται, εἰ μὴ μετ' ὀξυκράτου ποθείη, planè indicat myrobalanos & myrepsicas balanos eandem rem esse. Quin & Celsus lib.6 cap.5.medicamentũ Tryphonis recensens, in quo myrobalani magma habetur, de nulla alia re dicit, q̃ de retrimẽtis ab expressa myrobalano reliquis. Hoc enim retrimentum Tryphon μάγμα, sicut Diosc. ἐκπίεσμα appellauit. Velut alibi in his cõmentarijs abunde ostendi. Quo loco etiam alium ex Celso, & unũ ex Galeno produxi locum, ex quibus apparet eandem rem balanon myrepsicã & myrobalanon esse. Sicut quoq; lib. 11. meth. ubi ait, μυροβαλάνου πίεσμα, καὶ ἴρεως τὴν ῥίζαν εὑρόντες ἔνδον, καὶ κόψαντες καὶ διαττήσαντες, ἐπεμβάλλομεν ἅμα κηρῷ βραχεῖ τὴν μυροβάλανον καὶ τὴν ἴριν &c. nihil aliud q̃ balanon myrepsicã se accepisse ostẽdit, quam sanè Arabes medici Ben appellatione describũt, rem ab eorundem myrobalano penitus diuersam. At uero quæ hodie nux muscata seu moschata uocatur, non alterius generis quàm myrobalanorum græcorum censendam puto: & fortassis ea est quæ chrysobalanos infra lib.8.appellatur. Neq; enim credere sustineo ueterib. ignotã fuisse, in tanta hodie frequentia, nã quæ ab Arabibus medi-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 443 sur 580

©BIUM

cis ei adscribũtur uires, magna ex parte Diosc. βαλάνω μυρεψικῇ tribuit. Verum est hæc in suo genere magis aromatica, & stomacho cõmoda, tum corroborãs, ac concoctionẽ iuuans, quod Diosc. de balano myrepsica negasse uidetur. κακοστόμαχος δὲ ἐστιν ἱκανῶς inquit. Ad olei certe ex ea expressionem reliquis generibus etiam accõmodatior uidetur. Succum aũt ex balano myrepsica expressum, olei uicem in ungentis preciosis præbuisse. Diosc. lib. 4. testatur, & cum in alijs, tũ in amaracino ac cinamomino ungento lib. 1. meminit, eundẽ uelut Plinius quoq; facit oleum balaninũ sæpe appellans. Nolo tamen hac parte in hac rerum obscuritate, quicquã adseuerantius astruere. Hoc solũ constanter credo Aegyptiã glandem hic à Critone nõ aliam esse dictã quàm ungentariã paulo post ab eodem appellatam, quanquã Plinius 23. cap. 4. fine, cũ de palmis ait, cũ cotoneis & cera & croco sugillata emendãt, planè indicet palmarũ etiam usum ad sugillata cõuenire. Verum ego locum corruptũ puto. Verba enim quæ Diosc. habet, Pliniũ siue ex ipso Diosc. siue ex alio græco autore, unde etiã Diosc. sua accepit, trãsscripsisse apparet, quæ sanè hac parte cum Diosc. non cõueniunt. Diosc. enim habet, αἱ δὲ ξηραὶ ὠφελοῦσι βιβρωσκόμενοι αἱμοπτοϊκοὺς, στομαχικοὺς, δυσεντερικοὺς, καὶ τὰ περὶ κύστιν, καταπλασσόμεναι λεῖαι μετὰ κυδωνίου καὶ κηρωτῆ οἰνανθίνης. Quæ Plin. reddidit: sanguinem quoq; excreantibus utilis in cibo maxime. Illinunt̃ caryotæ stomacho, uesicæ, uentri, intestinis, cum cotoneis & cera & croco sugillata emendãt. Plin. itaq; duo diuersa auxilia fecit, ex uno à Diosc. prodito, quod sic apud Pliniũ legi debebat. Imponunt̃ caryotæ stomacho, uesicæ, uentri, intestinis, cum cotoneis & cerato œnanthino. quanquã neq; sic Diosc. sentẽtia integre fuerit expressa, sed exempli tantũ gratia id produco. Neq; mirũ uideri debet etiã hãc culpam ipsius Plinij esse, cum nõ hic solum, sed & in alijs locis κηρωτῆ uocẽ male reddat. Sic lib. 22. ca. 17 de helxines succo dixit: imponit̃ & podagris cum caprino seuo ceraq; cypria, quod Diosc. habet ὠφελεῖ καταχριόμενος καὶ ποδάγρας σὺν κηρωτῇ κυπρίᾳ ἀναληφθεὶς, ἢ τραγείω στέατι. & lib. 12. cap. 25. opobalsamũ cera cypria uitiari dixit, quæ penitus nulla est, nam cyprus ceræ laudẽ nõ habet. Verum sic reddidit κηρωτὴν κυπρίνην Diosc. dictã. Et lib. 27. cap. 7. de absinthio. Peculiariter ilibus imponit̃ cum cypria cera, aut cum fico. Vbi Diosc. habet, καταπλάσσεται δὲ καὶ πρὸς ὑποχόνδρια συνεκλειανόμενον κηρωτῇ κυπρίνῃ. & lib. 25. ca. 8 de buphthalmo. Hæc cum cera scirrhomata discutit: hoc est σὺν κηρωτῇ σκληρίας διαφορεῖ. id est, cũ cerato, & nõ simplici-

Ego uero nucem per ætatẽ oleosam factã expertus sum.] Hoc me- (ter cera-
dicamentum Gal. se experimẽto cognouisse dicit ad sugillata cõmodum, quanquam & Plin. eius mentionẽ faciat, lib. 23. cap. 8. Et quæ perueteres sunt nuces inquit gangrænis & carbunculis medẽtur, item sugillatis. Aetius 8. cap. 2 idem auxilium ex Galen. transcripsit, sed καρυον ἐλαιηρὸν hic Galeno dictũ, ipse ταγγίζειν appellauit, hoc est nucẽ rancidam uelut ego in eo opere nuper à me cõuerso reddidi. Est enim ταγγίζειν uerbum, rancescere & rancidum fieri significans, à uoce ταγγὸν id est rancidũ, quam Paulus & Aetius sæpenumero de nuce usurpant, deductum. Paulus lib. 7 τὰ κάρυα ταγγὰ διὰ παλαιότητα ῥυπτικὴν ἔχουσι τῶν περὶ τὸ δέρμα δύναμιν, quibus uerbis planè indicatur facultas extersoria, ob quam rancidæ obuetustatem nuces ad sugillata sunt efficaces. Fit aũt & oleum ipsum ταγγὸν, id est rancidũ, quod quomodo curetur, Constantinus Cæsar lib. 9. cap. 22 docet. Porrò Gal. lib. 7 simp. phar. inter reliqua quæ de nuce arbore eiusq; partibus habet, de fructu eius qui in cibi usum uenit tradit, quod oleosus sit & tenuiũ partiũ, ut ob id etiã facile in bilem transeat, præsertim repositus & inueteratus. Verum lectio corrupta est. Legitur enim ἐκχυλοῦται, quod interpres recẽtior facile exprimitur uertit, nulla sententiæ expensione facta. Nihil enim tale Gal. docere uult, cũ pau-

lo post

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 444 sur 580

©BIUM

lo post dicat; oleũ ex ipsa inueterata nuce exprimi posse, & quid adeo attinebat de exprimendi facilitate, re cõfessa scilicet, uel hoc uel altero loco mentionẽ facere: Legendũ est itaq; ἐκχολοῦται, hoc est in bilem mutatur, in cibo accepta uidelicet. Nam sic aperte Paulus lib. 7 habet, τὸ δὲ ἐδώδιμον αὐτῶν ἐλαιῶδες ὄν, ῥαδίως ἐκχολοῦται. Sed neq; eius interpres aliter q̃ ἐκχυλοῦται legit & uertit. Verũ in hoc minus mirũ id est, nempe homine & medicinæ & literarũ græcarũ ex æquo ignaro, ita ut ne titulos quidẽ & argumenta operi præmissa intellexerit. Quod aũt ἐκχολοῦται legendũ sit, & experimento cõstare cuiq; potest. Et Diosc. palàm testatur, κάρυα βασιλικὰ ἐσθιόμενα χολοποιά, hoc est nuces regias comestas bilẽ facere, dicẽs. Vsurpat aũt idem uerbũ Gal. lib. 3 de alimentis, de melle loquens, ῥαδίως inquit ἐκχολοῦται καὶ τὰ θέρμα σώματα.

Eiusdẽ Heræ ad ęgilopas.] Videtur hoc loco Gal. post habitã mentionẽ pharmaci ab Hera ad sugillata cõscripti, eiusdẽ medicamẽta ad ægilopas prodita subiecisse, de quibus consequenter cap. 2 ueluti distinxi agit: possit tamen & titulus de ægilope his Heræ uerbis præponi; reliquis æque apte successuris. Habet aũt inter ea pharmaca, aut myrti recentissimas baccas cataplasmatis modo adhibe, sed in græco exẽplari ἢ σμύρνης νεαρωτάτω καρπῶ κατάπλασσε habetur, σμύρνης uoce pro μυρσίνης supposita, quod uel ex Dioscoride liquet, qui de myrti fructu, καὶ πρὸς αἰγίλωπας δὲ ὑπὸ πλάττεται, inquit. In cap. 11 de ægilope.

INter reliqua auxilia ad ægilopas ab Archigene prodita, etiã ægilopis herbæ succus probatur, cum melle illinendus, ob uim uidelicet discussoriã quam habet. Est autẽ ægilops herba à Theophrasto, Diosc. Galenoq; ac Plinio descripta, nulla alia q̃ quæ & hodie auena dicitur, sed tamen magis ea quæ sua sponte prouenit, atq; hordeo in eam degenerãte fit, atq; ob id frumenti uitiũ à Plin. dicta est lib. 18 cap. 17 ubi etiam non aliter hordeũ à festuca quæ uocatur ægilops enecari dicit, q̃ triticũ ab æra, id est lolio, et cicer ac eruũ, ab herba quæ inde orobãche appellatur: atq; hoc est quod Virg. Maro dixit. Infelix loliũ, & steriles dominantur auenæ. Steriles enim auenas, ægilopa appellauit. Porrò quæ à Diosc. lib. 2 itemq; 4 (quanq̃ eo loco supposititiũ caput de bromo putem) describitur bromus, item auena est, sed satiua & nõ sponte proueniens, neq; ex hordeo degenerante producta, quanq̃ & hanc Theoph. ægilopa appellare uideatur. Quare inter bromon & ægilopa hæc differentia est, quod bromos auenã frumenticiã, satiuam, puram, & quam hodie albã appellamus, significat: ægilops aũt auenã ex hordeo degenerãte prouenientẽ, & inter frumentũ sua sponte: utpote eius uitiũ: atq; etiam alias enascentẽ, & quam hodie auenã syluestrẽ ac erraticã uocamus. Huic enim auenæ descriptio ægilopis apud Diosc. penitus conuenit. Plinius tamen iam Theoph. iam Dioscoridẽ secutus, ægilopa utrãque auenę speciẽ dixit.

Quæ Asclepiades ad ægilopas cõscripsit.] In priore ex his duob. pharmacis Asclepiadæ ad finem: mastichen uero improbamus, cõuerti. Puto enim legendũ esse τὴν δὲ μαστίχην πραυτόμεθα. Videtur nãque uelle indicare, ineptã esse eius misturam in hoc medicamentũ. Verũ exemplar habet, τὴν δὲ μαστίχην πραυτίκα, tãq̃ accipiendũ sit, mastichẽ euestigio inijciendã esse, ut cum succis coquatur: quæ lectio mihi non placet, tum quod asterisco adiecto à typographo mihi sit suspecta, tum quod mastichen in cocturã addere non cõuenit, sed probe terẽdo lento igne dissoluere, alias enim spissatur, & omnino ægre liquescit. Est aũt hic mos familiaris scriptoribus pharmacorũ, ut præscripto medicamẽto, ipsi ad finem iudicium suũ apponãt, de his quæ rite aut secus in ipsum indantur. In cap. 111 de uaris.

VArum Galenus tuberculũ siue tumorem paruũ describit & durũ in facie, additq; eius originem & caussam, ostẽditq; simul pharmacorũ facultates, ad ipsum curandũ efficaces. Verum cum sint & alia genera tumorũ, qui faciem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 445 sur 580

©BIUM

occupare solent, mox eos omnes à uaris distinguit, primũ ficosos tumores, mox lichenosos menti tumores, deinde menti eruptiones, postremum furunculos describens, singulorum causis, ac medicantibus facultatibus adiectis, quos omnes nos in singula capita distinximus, quartum, quintum, sextum, septimum, quanquam Galenus coniunctim quasi sub uno uarorũ titulo de omnibus agat, & post communitatem ac diuersitatem singulorũ ostensam, etiam consequenter specialia ad singulos auxilia mixtim tradat, quæ tamen singulis conueniant probe distinguens. At uero uaros latinis dictos, græci ἰόνθους uocant, itemq; ἄκνας, ut Actius habet. ἰόνθους sanè quod instar ὄνθου id est fimi faciem conspurcent, ac maculis fœdent, uelut etiam qui σπίλοι uocantur. ἄκνας uero quod nõ sint pruriginosæ, & ob id ad scalpturam sui non stimulent. De ficosis autẽ tumoribus supra memini. Eruptiones uero in cõmuni græci ἐξανθήματα, latini pustulas ac papulas uocant, furunculos δοθιῆνας. Verum lichenosi tumores quos ex mixto humore, serosis uidelicet ac tenuibus succis cum crassis permixtis generari prodit, ac facile in psoram ac lepram transire, quales sint considerabimus. Lichenes itaq; nouum morbum putatũ, Tiberij Claudij Cæsaris principatu Romam inuasisse, tradit Plinius lib. 26. cap. 1 qui græco quidem nomine lichen, latine uero cum à mento fere oriretur, ioculari primum lasciuia, mox & usurpato uocabulo, mẽtagra sit appellatus, occupans in multis totos utiq; uultus, oculis tantum immunibus, descendẽs uero in colla pectusq; ac manus, fœdo cutis furfure. Quibus uerbis eundem fere etiã Crito paulo post citãte Gal. depinxit. Quod itaq; mẽtagra hic morbus Rhomæ uocatus sit, etiam Galenus infra testatur in excoriatorio Pamphili medici, sed in græco exemplari μελιτάγρας pro μεντάγρας falso legitur, estq; ipsa uox uiciosæ compositionis, ex græca ac latina parte constans, contra grammaticorum præcepta: unde etiam Plinius mox usurpato uocabulo dixit, tãquã quod neque ipse probet. Ex mento enim & ἀγρεύειν uerbo, cõpositio facta est, ad similitudinem uocum ποδάγρας & χειράγρας, quæ recte utraq; parte græca componuntur. Quod uero nouus hic morbus sub Claudij Cæsaris principatu cœperit, Galenus non meminit, neque omnino uerum est, quum plerique autores ex quibus hoc loco Galenus pharmaca citat, ante Claudiũ uixerint, & impetiginis nomen longe ante ea tempora latinis notum fuerit, quod de nullo alio morbo accipi debet quàm de lichenibus à græcis appellatis, quos ipse etiam Plinius aliquoties impetiginem cõuertit. Quare de uiolenta & repentina eius mali impressione Plinij uerba intelligenda sunt, quando tum magis quàm ullo alio antea seculo lichenes inualuerint. Sicut etiã nostra ætate ab anno Christi quingentesimo supra millesimum, per iuges fere triginta annos per omnem Europam sæuissime grassati sunt. Neque enim alterius generis censendus est, qui uulgo hodie Gallicus & Neapolitanus morbus, & ab alijs Hispana scabies nominatur, quãquam hæc ipsa affectio multarum specierum existat, & non recens aut noua huius seculi, iuxta quorundam traditionem. Videntur autem λειχῆνες appellati, non quod linctura saliuæ humanæ curẽtur, ut quidam opinati sunt, cum tamen res se non ita nisi in admodum leuibus habeat, & hoc non ex lincturæ, sed pituitæ utcunq; adhibitæ facultate, uelut Galenus tertio, περὶ φυσικῶν δυνάμεων testatur, τὸ γάρ τοι φλέγμα, τοῦτο τὸ κατὰ τὸ στόμα καὶ λειχήνων ἐστὶν ἄλιος, καὶ σκορπίους ἀναιρεῖ πεπραγμένα. sed quod lambendo proserpant, uelut etiam lichen in petris solet.

Ex Critone ad uaros.] Inter hæc Critonis ad uaros medicamenta, in primo statim habetur, Mellis Attici cyathum unum, siue drachmas duodecim, hoc modo Μέλιτος ἀττικοῦ κύαθον α. ἤτοι δραχ. ιβ. uidetur itaque exponere, cyathi pondus drachmarũ duodecim esse, quod de oleo quidem uerum est, sed mellis pondus oleum exuperat dimidia parte, sicut uinũ quoque excedit quarta ampliusq;

decima

©BIUM

decima parte:uinum uero exuperat oleum nona parte,iuxta Pauli traditionem, quam nuper à nobis latinam factam ad Aetij finem adiecimus. Verum & hoc loco non incommodum fuerit adscribere, quo singularum mensurarum pondera exacte cognoscantur, iuxta tres præcipuos liquores, olei,uini, ac mellis: atq; id eo etiam procliuius faciemus quod lectio Pauli corrupta, à nemine adhuc est intellecta,quum tamen aliqui suas de ponderibus mensurarum rerum liquidarum traditiones,ipsius Pauli suffragio confirmare sint anniti.

Habet itaque Ceramium siue Amphora Italica.

Olei	Vini	Mellis.
Libras LXXII	Libras LXXX	Libras CVIII
Chus siue Congius habet.		
Libras IX	Libras X	Lib.XIII & dimidiã.
Sextarius habet.		
Vncias XVIII	Vncias XX	Vncias XXVII
Cotula siue hemina habet.		
Vncias IX	Vncias X	Vnc. XIII & dimidiã.
Magnum mystrum habet.		
Vncias III	Vncias III.scrup. VIII	Vnc.IIII & dimidiã.
Acetabulum habet.		
Drach.XVIII	Vncias II.scrup.XII	Vnc.III.scrup.IX
Cyathus habet.		
Drach.XII	sesquunc.scrup.IIII	Vncias II.drach.II
Paruum mystrum habet.		
Drach.VI	scrupulos XX	drachmas IX

Palàm itaq; ostendit Paulus cyathũ drach. XII pendere,quo euenit ut sextarius uncias XVIII pendat,cyathis nimirum XII in sextario cõtentis,sed de olei liquore hæc Paulus tradit, quem mel dimidia ponderis parte uelut dixi,exuperat, ut cyathus mellis drachmas duodeuiginti pendat, non duodecim uelut hic Galenus ait, aut certe Crito quem ipse citat,ponderis ipsius mellis ratione,cum ponderе olei leuissimi liquoris confusa.Sequitur mox in sequenti pharmaco,spumæ argenti chemam siue drachmas treis,tanquam chema drachmas treis capiat:uerum hoc ipsum quomodo sit accipiendum supra indicaui. Additur autem ad finem huius pharmaci. Hoc pharmacum etiam à rugis liberam & mũdam faciem cõseruat,hoc est πτανὸν καὶ καθαρὸν φλογὸς τὸ πρόσωπον. πτανὸν enim extentum & erugatum significat, unde & πτανόω uerbum est,id est erugo. Dioscorides de radice uitis albę χῶπα ῥύπῃ καὶ πτανοῖ. Et πτανώματα ac πτάνωθρα,pharmaca erugatoria. Est autem & πτανὸς conuulsionis species, qua nerui ac musculi totius corporis distenduntur,& quasi obrigent. Vnde tetanici qui hoc modo affecti sunt,Plinio dicuntur libro uigesimo,capite uigesimo secundo,ubi de sinapi ait. Vtũtur ad alopecias cum rubrica, psoras,lepras, phthiriases,tetanicos, opisthotonicos &c.sed pro tetanicos, legitur corrupte & falso lithanicos,quos quidam lapide laborantes exponunt,quorum Plinium hoc loco nullam mentionem facere,uel hoc maxime indicio est,quod opisthotonicos adiecit,qui cum lithanicis nihil commune habent,sed cum tetanicis,quorum media est affectio inter opisthotonicos & emprosthotonicos appellatos: quanquam & ex hoc quod lithanicorũ appellatio nusquam alibi est apud Plinium, satis declaratur:itemq; per medicamenti ad calculosos ineptitudinem.

Ad uaros callosos saponis gallici drach.iiij.] Gallicũ saponem in hoc medicamento Crito probat: est enim sapo gallicũ inuentum,uelut Plin.lib.28.cap.12 ait. Gallorum hoc inuentũ rutilãdis capillis, fit ex sęuo & cinere, optimus fagino &

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 447 sur 580

©BIUM

carpinino,(legitur tamẽ uulgo & falſo carpino,quanꝯ ſint qui caprino legãt,nõ ad cinerem,ſed ad ſeuum ſententiã detorquẽtes.) duobus modis ſpiſſus & liquidus,uterꝯ apud Germanos maiore in uſu uiris ꝙ fœminis. Quibus uerbis duo ſaponis genera,liquidũ & ſpiſſum,Germanis in uſu fuiſſe oſtendit,quæ etiã hodie reſtãt,ſed liquidũ magis circa ſeptẽtrionales populos in uſu eſt. Spiſſus uero maxime uenetus apud pleroſꝯ oẽs primas habet,q̃ oleo oliuæ addito paratur,calce itẽ ac ſale,aliquãdo etiã odoríb. quibuſdã, præter cõmunẽ præparãdi modũ,

Ad ficoſas menti papularũ eruptiones.] In his Critonis pharmacis in græco exemplari ſemper καταπλάσεις legitur, hoc eſt cataplaſmatis uice impone. Verũ cũ pharmaca ipſa arida ſint,ut apparet,minime ut cataplaſma adhiberi poſsunt. Quare pro καταπλάσεις legẽdũ eſt καταπάσεις, id eſt inſperge, quod & Crito ipſe ſatis indicat cum ait,& cũ ſpecilli humecti extremo admoue, quo uidelicet pharmacum ipſum adhæreat.

Critonis ad lichenas in mento.] Deſcribit Crito lichenas uelut Plin.quemadmodũ ſupra indicaui. Verũ quod cõuerti,nam & pruriginẽ inducit,& affectarũ partiũ circũtenſionem,in græco habetur, ἐπὶ γὰρ λιπαρῶν ὧν φορᾷ καὶ πορίσασιν τὴν τε πονθόνην. Sed pro πορίσασιν legendũ puto πορίτασιν, id eſt circũtenſionẽ.Nam ſic etiã Aetius legit lib.8 cap.16.Poſſit aũt & πορίσασιν legi,niſi addidiſſet τὴν τε πονθόνην, & uerba quæ ſequũtur τὴ λίνδωνον καὶ ὀλίγην, id eſt periculũ nõ modicũ, idẽ planè ꝙ πορισάσιος uox indicarẽt.Significat enim πόρισασις cladem & incõmoditatem ac afflictionẽ,hoc eſt λίνδωνον. Vnde etiã ἀπόρισατα ἕλκη Gal.lib.2 περὶ φλυκτ uocari dicit quæ nõ ſunt magna,et nulla grauiore incõmoditate uexãtur:hoc eſt uelut ipſe Gal.exponit,quæ neꝯ ſordes,neꝯ inflãmationẽ ſimul habent,& neꝯ uitioſorũ humorum influxũ,neꝯ diſtemperatã circa cauitatẽ carnem,quod propterea adſcribendũ putaui,quod uideam locũ hunc,ſicut pleraꝯ omnia,mire ab interprete peruerſum. Sequitur nõ longe poſt. Ita ut ab inueteratis recentes diſparemus,quod græce eſt, συγλείνοντα ἀπὸ τῶν μεχρονισμένων τὰ νεοσύστατα, ſed ex ſuperfluo ὧδε uox,in græco exemplari eſt addita. Sunt autem νεοσύστατα recẽs producta, νέως συσάντα τὴ κατελεγμένα.

Paſtilli lichenici.] Recẽſet uarias medicamentorũ formas ex ordine,ad lichenas facientes,& primũ paſtillos,deinde ungenta ſiue illitiones,poſtea emplaſtra uaria,quorũ uſum etiam ungentis commodiorẽ eſſe dicit.Poſtremũ etiam excoriatoria pharmaca,& ad eorũ uſum quædã prẽparãtia prius corpus ac partes,ne quid illorũ adhibitione lędãtur.In illitionibus itaꝯ aliquoties myrrhæ aminneæ mentio fit,hoc eſt σμύρνης ἀμιννάιας, ſed falſo, debet enim μιννάιας pro ἀμιννάιας legi,qui error nõ his ſolũ locis,ſed in multis alijs,nec in Galeno tantũ,ſed & Aetio,& Paulo,atꝯ alijs græcis medicis inoleuit. Μιννᾶια autem à loco ubi naſcitur appellata eſt myrrha,uelut Galenus lib.1 de antidotis teſtatur,eãdem eſſe troglodyticam ac Minnæã prodens, his uerbis. εἰδέναι δὲ δ' εἰ ὡσὰν τὸ δίειν ἔζαν εἰς τὰς ἀντιδότους τὴν προγλοδύτιν λεγομένην σμύρναν, ἔνιοι δὲ αὐτὴν ὀνομάζουσι Μιννᾶιαν ἀπὸ τ χώρας, καθ' ὃ γεννᾶσθαι φασὶ τὴν καλλίστην. Quo magis mirum eſt Dioſcoridem tradere, troglodyticam myrrham primas tenere, Minnæam uero reprobam eſſe, ἡ δὲ Μιννᾶια δὲ καλεμένη inquit, ἀπόδοκιμος, quanquam & eo loco ἀμινέα pro Μιννᾶια falſo legatur. Plinius certe lib.12. cap.16. troglodyticam primam facit inter myrrhæ genera, erythream uero & Minneam ſecundã,quibus generibus adhuc alia quatuor deinceps annumerat.Sed & idem Plin.thus Minnæum,à Minnæorum pago dictum tradit,eiuſdem libri cap.14. ut certũ ſit Minæam & non Amineam myrrham appellari,quum in iiſdem proueniant locis thus & myrrha,eodẽ teſte. Porrò habetur in iiſdẽ illitionibus etiam amurca cõdenſata,hoc eſt σωεψαμμένη ἀμόργη, quæ non alia eſt ꝙ quæ per cocturam inſpiſſata eſt. Vſurpãt enim medici græci

Myrrha minæa

©BIUM

ci græci uerba συστρέφεσθαι, καὶ ἀναστρέφεσθαι, in his quæ liquidiora sunt, & coctura dẽsantur ac coagmentant̃. Sic paulo inferius ἕψε inquit, καὶ ὅταν μέλαν γένητ καὶ συνεστραμμένον, αἴρων &c. hoc est postq̃ nigrum factũ fuerit & condensatũ. & rursus non longe infra, ἕψε πίσσαν, ταυρόκολλαν, καὶ ὅταν συστραφῇ, ἐπίβαλλε κηρόν. Aetius 9. cap. 9. ἕψε καὶ ὅταν ἀναστραφῇ, ἄρας ἀπόθου, ubi coacta fuerint reponito. At uero amurca ipsa hoc modo cocta etiam efficacior redditur, uelut & Plin. & Diosc. de ipsa testantur, & Galenus eam multò magis crassarum partiũ atq; aridam fieri ait, ut secundi ordinis calfacientiũ & resiccãtium quodãmodo intense sit censenda, qua gratia etiam hoc loco assumitur. Porrò ἀπὸ τοῦ συστρέφεσθαι sunt etiam συστροφαὶ, quas φύματα καὶ σκληρίας Gal. in glossis Hipp. exponit. Diosc. lib. 1. de strigmento palæstræ, τὰς περὶ τοὺς κονδύλους συστροφὰς ὑπιθέμενος ὠφελεῖ. id est articulorum tubercula ac duritias iuuat.

Exemplum Lichenicũ Philotæ.] Hoc emplastrũ etiam Aetius 8. cap. 16. habet, sed uariãte aliquo modo lectiõe, pro sulphure enim uiuo, hoc est θείου ἀπύρου, Aetius ἰοῦ habet, id est æruginis. & pro ἕως ἂν ξηρανθῇ τὸ φάρμακον. Aetius ἕως ἂν ἐξιωθῇ habet, quod & nos hic reddidimus, donec pharmacũ redditũ fuerit æruginosum. Deinde aristolochiæ rotundæ & lõgæ pondus ἀνὰ δραχ. α id est utriusq; drach. 1 habet Gal. Aetius uero aristolochiæ simpliciter unciã unam habet. Postremũ in liquescibilib. Gal. hic κηροῦ δραχ. ρι. τερεβινθίνης δραχ. κ. habet. Sed Aetius κηροῦ δραχ. ρ. τερεβινθίνης δραχ. σ legit. decuplo maiore resinæ pondere, nisi fortassis & hoc loco σ ducentarij numeri nota excidit, & pro τερεβινθίνης δραχ. κ. legendũ sit τερεβινθίνης δραχ. σκ. id est ducẽtas uiginti, ut duplũ pondus sit apud utrũq; autorẽ terebinthinę ad cerã. Cęterũ quod ad finẽ addit̃. Hoc pharmacũ duplicẽ aspectũ uidẽtib. exhibet: in græco dicit̃ δι' πρόσωπόν ἐστι, ꝙ unde cõtingat alio loco indicaui.

De excoriatorijs Lichenũ.] In hoc primo excoriatorio medicamẽto græcum exemplar ualde est corruptũ. Verum ex Aetio qui idẽ tradit, adiuti, omnia in integrũ restituimus: uelut ex trãslatione nostra collaturis eam cũ græco exemplari palàm apparebit. Nam singula adscribere maioris tędij q̃ utilitatis esset. Quæ uero alicuius momenti sunt non præteribo. Velut est quod κανθαρίδων κοιλιδίων δραχ. ας legit̃ pro τῶν κοιλιῶν δραχ. ας. nisi diminutiua uoce κοιλίδιον dictũ accipiamus. Nã uentres cantharidũ accipiendos esse palã est ex eo quod Aetius hoc loco κανθαρίδων χωρὶς πτερῶν καὶ ποδῶν habet: sed adhuc clarius ex sequẽti Apij Phasei excoriatorio reddit̃, in quo Aetius palã κανθαρίδων τῆς κοιλίας habet, & lectio in Gal. exẽplari rursus corrupta est, nã κανθαρίδος τῆς κοίλης legit̃. At uero cantharidũ uentres solos accipiẽdos esse, reiectis uidelicet pedibus & alis, tanquam hic incommodis, utrinq; recte legitur. quanquã recte Galenus lib. 11. simp. phar. se in pharmaca ad scabros ungues, & ad psoras ac lepras destinata, totas cantharidas inijcere fateatur: & hoc felici in his malis successu: imò nõ in eiusmodi tantũ erosiuas & ustorias cõpositiones integras cãtharidas se inijcere dicat, sed etiã in medicamẽta urinã cientia, in quę alij corpus tantũ, alij pedes ac alas solũ cõijcere solent, utriq; ex Hipp. sentẽtia ad suam opinionẽ inducti. Sunt aũt Hipp. uerba hęc lib. 4. de dięta acut. πῶμα ὑδρωπιῶντι, κανθαρίδας τρεῖς ἀφελὼν τὴν κεφαλὴν ἑκάστης, καὶ πόδας, καὶ πτερὰ, τρίψας ἐν τρισὶ κυάθοις ὕδατος τὰ σώματα. His itaq; uerbis confisum quendã medicũ, corpora cãtharidũ hydropico cuidã bibẽda dedisse Gal. ait, sed nihilominus ægrũ mortuũ esse. Cum uero idẽ medicus à quodã alio medico admonitus esset, Hippocratẽ iubere his uerbis, nõ corpora seu uentres, sed alas, caput ac pedes, in potu præbendas esse, rursus alteri hydropico ille audaculus medicus has partes bibendas dedit, ęgrũq; similiter interfecit: ut non tutũ sit aut uentres, aut has partes in potu exhibere, nisi medicamẽto alicui urinã cienti im-

mixtas

©BIUM

mixtas. Sic enim Coſſinũ equitẽ Romanũ medicus ex Aegypto uocatus interemit, ut Plin. 29. cap. 4. tradit. Sunt tamen qui etiã hodie quoddã alatorũ uermium genus, nigricãtis cum uirore coloris, ex ſcarabeorũ ut equidẽ puto gente, nõ minus certe q̃ ipſæ cantharides uenenoſum, tum hydropicis, tũ quibuſuis in omni febriũ ſpecie propinẽt. Appellationẽ aũt uulgo à uerno tẽpore, quo maxime apparet, habet, uernaliũ uermiculorũ. Cæterũ mixtura ſiue totarum cantharidũ ut Galen. ſe uſum eſſe teſtatur, ſiue uentriũ ſolorũ, uelut hic in Pamphili excoriatorio habetur, minoris periculi eſt, imò certæ ſalutis in his morbis, quemdmodum Gal. tum hoc loco, tũ 11. ſimp. phar. lib. palàm aſſerit. Videntur aũt partes illæ propterea fuiſſe à quibuſdã à corpore auulſæ, quod priuatim cõtra accepta canthari dum corpora auxilio ſint, uelut Gal. eodẽ loco, & Dioſ. itemq̃ Aetius 13. cap. 49 teſtãtur. Quin & Plin. cũ alibi, tum lib. 11. ca. 35. ubi ait. Venenũ hoc remedia ſecũ habet, alæ medẽtur, quibus dẽptis lethale eſt. Quãdo enim hoc præſtãt, ſuſpicionẽ exhibẽt de ſe ne ſimul cũ corpore admixtæ illius uenenũ perimãt, aut certe minus efficax & inualidũ reddant. Quare eas partes etiã alibi Hipp. abſcit, uelut in lib. περὶ γυναικείης φύσιος, ubi ſic ait. ἢν δ' ἔσω τῶν μυκτήρων, ἢν μὲν αἷμα καταῤῥαγῇ, ἐᾶν μὴ, πινέτω λευκανθεμίδος τέσσαρας ἀποπόσασα τοὺς πόδας, καὶ τὰ πτερὰ, καὶ τὴν κεφαλήν.

Cõpoſitio Menecratis quæ propter excoriatoriũ appellatur.] Hoc emplaſtrũ διὰ τὸ ἐκδορικὸν, hoc eſt propter excoriatoriũ appellatũ eſt, propterea q̃d corpora præparet ad ſucceſſuras excoriatoriorũ impoſitiones, tum ſquamas auferendo, tũ partes attenuãdo ac ſolidas reddendo, quo illa uim ſuã efficacius exerceãt, & partes ipſæ munitæ eandẽ patientius ſufferre queãt. Iubet aũt coctura liqueſcibilium in eo fieri ad ſplendidũ ignem donec nõ inquinent, hoc eſt μέχρις ἀμολύντου, hoc eſt donec pharmacũ aliquo modo ſpiſſetur, ut neq̃ manibus contactum hæreat, neq̃ uaſa amplius inquinet, quibus effuſum excipitur, neq̃ in frigidã aquã inſtillatũ diffluat, & paulo minus ſit q̃ aridũ ac ſiccum. atq̃ hanc ἀμολύντου σύστασιν ſignificationẽ eſſe, Gal. ipſe declarat lib. 2. ad Glauconem, ubi de ſuo emplaſtro quod cõpage quidẽ liquidũ eſt, facultate aũt ſiccum, ait. ἄμεινον δ' ἐνεργοῦντος ἐπιδεδόκιμα αὐτὸ καὶ τοὺς διώπτας διαθέσεις, ὅταν μὴ πάνυ τι σκληρὸν ᾖ, μήδ' ἀκριβῶς ἀμόλυντον ᾖ. hoc eſt, expertus ſum efficacius id eſſe in huiuſmodi affectionibus, cum neq̃ ualde durũ fuerit, neq̃ exacte cõpagem non inquinantẽ habuerit: & primo τὸ μὴ ὑγρόν. ἡ δὲ ἔψησις εὐδηλος ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἐνομένων τῶν μεταλλικῶν ἐν ἡλίῳ μέχρι τοῦ ὑγρὸν εἶναι πελέως ἀμόλυντον, ἢ τὸ βραχὺ σκληρότερον, ut penitus nõ inquinet, aut etiã paulo durius euadat. Et ad hãc compagẽ etiam hodie coquũtur emplaſtra citrinũ, fuſcum ac gryſeum uulgo appellata: atq̃ ita coquere iubet Paulus emplaſtra uulneraria & cruentis uulneribus deſtinata, quæ ipſe τραυματικὰ & αἱματικὰ appellat. Neq̃ uero ſolũ emplaſtrorũ coctura ἀμόλυντος fieri cõſueuit, ſed etiã arteriacarũ cõpoſitionũ, præſertim quę terebinthinã, tragacanthãq̃ & gũmi, itemq̃ mel recipiũt. Sic infra lib. 7. in Aromatica Mithridatis ĩquit. ἔψε μέλι, ῥητίνην, ὥστε δόκιμον γενέσθαι καὶ ἰνώδες καὶ ἀμόλυντον ἐνσαλόμενον ἐς ὕδωρ ψυχρόν. Et Aetius 8. cap. 51. ὁ κόμμι δὲ τὸ τραγάκανθον μετ' ἐψήματος μέχρι διαλύσεως λείουν, ᾧ ἔψε ἕως μὴ μολύνῃ ἐνσαλόμενον ἐπὶ ὄσφρησιν.

In cap. VIII de dentiũ affectionibus.

COmmunis ferè omnium phyſicorũ doctrina eſt, oſſa omnia ſenſus expertia eſſe, atq̃ ob id dolorẽ non percipere, quemadmodũ etiã cerebrũ, ac medullam, omnẽq̃ in corpore adipẽ ſenſu carere. Quare pro oſſiũ ratione, etiã dentes dolorẽ non ſentire cõſequens eſt, aut ſi dolorẽ omnino perceptẽt, id nerui ad radicẽ dentis ſubſtrati gratia euenire, ut ſoli dentes inter omnia oſſa dolore afficiantur, uelut Aetius 8. cap. 19. aperte teſtat. At uero Gal. hoc loco ex ſuo illuſtri experimẽto aſſerit etiã dentes dolore affici, aliquãdo citra gingiuarũ, citraq̃ ner-

ui eis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 450 sur 580

©BIUM

ui eis ſubſtrati affectionē, ita ut affectū pulſatilem inflāmationi ſimilē dentes ſuſtineāt, uelut carnoſæ partes. Poteſt tamen & gingiuarū, & nerui dolor, imaginationem dolētis dentis exhibere, cuius exemplū nobis proponit dolorē in neruo inflāmato reſtantē, exempto etiā iam dente. Verū exemplaris græci lectio corrupta eſt, quā iuxta noſtram uerſionē ſic reſtituendā puto, καὶ μήκει καὶ τῷ καταφυμένῳ νεύρῳ τῇ ῥίζῃ τοῦ ὀδόντος ὀδυνᾶσθαι, ποτὲ τοῦ νεύρου φαντασίαν συγκεχυμένην καὶ ἀδιάρθρωτον τοῖς πολλοῖς φρόντος, ὡς αὐτοῦ ὀδόντος ἀλγοῦντος, εὔλογόν ἐστι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο σαφῶς ἡδόμην συμβαίνοντί μοι, καὶ διηγησαμένῳ ἔπι μέρους μικροῦ τὸ ὀδυνηρὸν ἐξαιρεθέντος τοῦ ὀδόντος, ὧν τῇ τοῦ νεύρου φλεγμονῇ, καθιζομένου μόνου ἐκ τοῦ μηκέτι τείνεσθαι πρὸς τὸ τέλος ὀξεῖ συμφύσεως, καὶ ἐλευθερωθὲν ἀναπνοήν τέ τινα σχεῖν, καὶ τὴν προσφερομένην ἰατρικὴν πάντων φάναι. &c. Colligit ergo cōſequēter Gal. in ſumma, dētes duabus affectionibus obnoxios eſſe, & his inter ſe cōtrarijs, indigētiæ uidelicet, & redundantiæ alimēti, quod ad eos defert. Ex indigētia itaq; arefiunt & attenuant, & cōſequenter laxant, ac mobiles reddunt, atq; id malū immedicabile eis cōtingit. Ex redundantia uero alimēti ſimilis inflāmationi in carnoſis partibus affectio in dentibus excitat, ſimiliter item curāda. Quod ſi acrior humorū in eos ſit influxus, ijdē erodūtur ac perforant, aliquādo etiā liueſcunt: quorū omnium curatio per localia auxilia reſiccātia contingit, ſi paucus ſit humorū influxus: ſi uero multus, etiā capitis & reliqui corporis rationem habere expedierit, quemadmodū Gal. clara & perſpicua doctrina refert, ut nō opus ſit lōgiore noſtra cōmentatione: Niſi quod in ſimilitudine perforationis dētiū ad ulcera in cute, pro eo quod uerti: uerū in cute id aſſidue & multis, in oſſibus raro cōtingit, in græco exēplari legitur, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις μὲν συνεχῶς καὶ πολλοῖς, ὧδι δὲ ὀστῶν σπανιάκις. Nimirū unius uerbi uitiata lectione. Pro ἐκείνοις enim legendū eſt ἐκένοι, relatione ad ῥήματος uocem facta. Porrò locellos dentiū φωλεὰς appellat, hoc eſt capſulas ſeu præſepia, iuxta ſimilitudinem quandā, ſicut cōpagem & quaſi conglutinationē eorundē ἐγγόμφωσιν uocat, hoc eſt cōſertionē. Cæterū ἐγγόμφωσις hæc itemq; γόμφωσις, nihil aliud eſt q̄ quæ à Dioſc. γομφίασις appellata eſt à uerbo γομφιάω, quod idē eſt quod γομφόω; hac uerbali forma facta, lib. 2. de cornu cerui. ἀφεδὲν ἢ μετ' ὄξους καὶ διαλυζόμενον πρὸς γομφιάσεις, hoc eſt feruefactū cū aceto & collutū, dētium cōpagem mitigat, eā uidelicet quæ ex alimenti inopia laxior reddita eſt, adſtringēdo. Nam hanc facultatē cornu ceruini eſſe in ſequētibus frequenter habetur. Et Galen. 11. ſimp. phar. tū ad ſplēdidos reddēdos dentes, tum ad gingiuas madore laxas coercendas ac cōſtringēdas, cornu cerui itēq; capræ maxime uſtū prodeſſe teſtatur. Dentes aūt motos ac laxatos ob alimenti inopiā, non poſſe aliter opē ferre q̄ ex gingiuarū confrictione Galen. hoc loco aperte docuit, ut certū ſit nō eſſe aliā γομφιάσεως uocis apud Dioſc. ſignificationē, quanq̄ ut hoc ipſum clarius ex Dioſc. uerbis appareat, legendū ſuſpicer προσέλμῃ pro πρὸς γομφιάσεις, quod mihi ualde ueriſimile ſit in hac exemplariū corruptione. Vt ſenſus ſit, cornu ceruinū aceto feruefactū & collutū dentiū compagē adſtringit. Neq; enim placet quod γομφιάσεις à dentitione molariū dolores, interpretes ferè cōuerterunt. Hac enim ſignificatione ſolū pueris dentiētibus hoc pharmacū commodū eſſet, qui tamen ob ætatem collutione hac uti nō poſſunt, imò neq; ferūt. Quare γομφιάσεις nō ſunt dolores à dentitione molariū, ſed ueluti dixi γομφώσεις, id eſt dentium compages, & quaſi commiſſuræ. Aut ſi quis omnino γόμφωσιν & γομφίασιν diſtinguere uelit, γομφίασις idem eſt quod γομφιασμός, hoc eſt, ut Heſychius exponit σωβλασμός, ἢ σώτριμμα, ἢ ἄλμωδιασμός, id eſt cōfractio aut fragor aut contritio aut ſtridor dentium, quæ ſignificatio itidem Dioſcoridi bonam ſententiā exhibet, ut cornu ceruinum aceto feruefactum ac collutum dentium fragorem ac ſtridorem leniat.

Et uide

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 451 sur 580

©BIUM

Et uidetur tamen etiam fragor ac stridor dentium, nihil aliud quàm leue quoddam laxamentũ compagisq; dentium cõcussio esse. Plinius utranq; sententiam simul expressit lib.28.cap.11. Dentes mobiles inquit, confirmat ceruini cornus cinis, doloresq; eorum mitigat, siue infricentur siue colluantur.

In caput IX de gingiuarum curatione.

QVum uicinæ sint gingiuarum affectiones dentium affectibus, similiaq; ferè auxilia utraq; pars sibi commoda sentiat, uelut infra in titulo de gingiuarum doloribus aperte uidere est: Galenus mox etiam post dentes de ipsarum curatione subiũgit, & postea rursus ad dentium tractationẽ redit, donec ad titulum de doloribus gingiuarum perueniat, in quo paucis auxilijs ad gingiuas relatis, mox iterum de dentibus repetit, ut possit alicui hic ordo perturbatus uideri, maxime quum uetus interpres hęc omnia de gingiuis seorsim ad finem totius libri, post absolutam de dentibus tractationem habeat: nisi uicinitas affectionũ & auxiliorum faceret, ut integrum hunc ordinem esse credam. Cæterum inflammatis gingiuis dolentibus, Galenus hoc loco commodissimũ pharmacum oleum lentiscinum recens calidum ore detentũ esse tradit, insuperq; modum calfaciẽdi eiusdem docet in duplici uase, quo nihil etiam hodie myropolijs familiarius est. Vocatur autem à Galeno frequenter, itemq; reliquis græcis medicis δίπλωμα, aliquando etiam διπλοῦν ἀγγεῖον, & διπλοῦν σκεῦος, de quo ut non dubitemus quale sit hodie, uel olim fuerit, ex hoc loco euidẽtissime docemur. Nam diplomatis significationem aperte declarat his uerbis. ἐνιστάσθω δὲ τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ θερμαίνεται τὸ σχίνινον, ἑτέρῳ μείζονι, θερμὸν ἱκανῶς ὕδωρ ἔχοντι. Sed idem apertius adhuc infra lib.7 in arteriacis Critonis facit, ubi omnes arteriacas mitigatorias & cõcoctorias in duplici uase coquere iubet, nimirum ut uas quod pharmaca habeat, in aliud uas siue lebetem aqua plenum imponatur, quod ipsum sit prunis impositum: sed adscribam etiã ipsa Galeni uerba, quo magis cognoscatur error Dioscoridis interpretum, qui quid diploma illi significaret, ex æquo omnes ignorauerũt. οὕτω μὲν ἐνταῦθα προσέθηκεν μόνον τὸ ἐν διπλώματι, κάλλιστα δ' ἄν τις ποιεῖ αὐτὰς ἁπάσας τὰς ἀρτηριακὰς, ὅσαι τὸ πρηγορικὸν, καὶ πεπτικὸν, καὶ πραϋντικὸν ἔχειν ἐπαγγέλλονται, διὰ διπλώματος ἕψων, ὅπερ ἐστὶν ἐπ' ἀγγείου διπλοῦ, καθάπερ οἱ μυρεψοὶ τὰ μῦρα σκευάζουσιν, εἰς μέγαντινὰ λέβητα θερμὸν ὕδωρ ἐγχέοντες, δεύτερον ἐνιστάντες τὸ ἔχον ἐν αὐτῷ τὸ ἑψόμενον φάρμακον, εἶτα προδιακεκαυμένοις ἄνθραξιν ἢ ξήλοις ἀκάπνοις ὑποκαίοντες. Hæc Galen. At uero Diosc. lib.2. de curãda medulla, ἔπειτα ἐν διπλώματι τακεὶς, hoc est postea in duplici uase liquefacta, habet, sed Hermolaus in dupondiario uase uertit, tanquã tale διπλώματος uox significaret. Marcellus autem grammaticus planè Dioscoridis interpres, & in hac arte non satis etiam detritus, Hermolaũ reprehendit ob id quod nulla necessitate ad uasculi mensuram respexerit, quum tamen etiã ipse quid sit δίπλωμα ignoret, & uasis quidem esse genus, ignotam uero nostra ætate eius formam & nominis rationem dicat, quum nihil notius officinis & medicis hodie, uelut dixi existat. Duplum enim uas omnes pharmacopolæ norũt, quod non aliud est quàm quod δίπλωμα græci medici dicunt. Sed ille ut Dioscoridem rarissime, sic Paulum quem unicum sæpissime citat, nõ multo pluries intelligit. Nam si locum lib.1.cap.83. à se ex Paulo citatum intellexisset, facile de uasis duplicitate diuinasset, in quo oua cruda garo uinoq; ac oleo subacta modice condensarẽtur, πνικτὰ id est suffocata inde appellata. ταῦτα δὲ γίνεται inquit Paulus, ἀναδεύθεντα ὠμὰ μετὰ γαρου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἐν διπλώμασι συμμέτρως πηγνύμενα. Verũ Galenus libro tertio de alimentis clarissime docet, quomodo πνικτὰ oua fiant, cuius uerba ut Pauli locum declarantia nõ pigebit adscribere. πνικτὰ δὲ inquit σκευάζονται ὧδε τὸν τρόπον. ἀναδεύσαντες αὐτὰ μετ' ἐλαίου καὶ γαρου, καὶ οἴνου βραχέος, ἐν

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 452 sur 580

©BIUM

χέος, ἐντιθέασι τὸ ἀγγεῖον ὕδωρ ἐχούσῃ κακάβῃ θερμὸν, εἶτα πωμάσαντες ἄνωθεν ὅλην αὐτὴν, ὑποκαίουσι μέχρις ἂν συστάσεως μετρίας, &c. Hactenus Galen. ex quo abunde ostenditur duplum uas esse δίπλωμα, altero uidelicet in alterum locato, quod etiam ab eodem. 4. lib. ὑγιεινῶν abunde declaratur. Reliqui græcorum medicorum interpretes diploma etiam latinis conuertunt, quemadmodum sane etiam ego tum in Galeno, tum in Aetio aliquoties feci, aliquando tamen conduplicatum uasculum reddidi, Sed in Aetio. 8. cap. 20. & 44. conduplicato linteolo, pro conduplicato uasculo typographus expressit, de quo admonere obiter uolui, ut locum studiosi emendent, neq; nobis errorem adscribant, quum sit linteolum tum simplex, tum duplicatum, ad calfaciendum in ipso oleum penitus ineptum. Plinius duplicia uasa διπλώματα dixit, 13. cap. 2. de ungentis. Sol inquit, inimicus his quamobrem in umbra coquuntur duplicibus uasis. sed locus per aliquem semidoctum temere, sicut pleriq; alij corruptus est, qui plumbeis pro duplicibus à se non intellectis supposuit: quum plumbea uasa ad ungenta coquenda sint inepta, & ungentarios duplicibus ad ungentorũ præparationem uasis uti, ex Galeni loco lib. huius operis septimi supra citato, didicerimus.

Eodẽ modo utere pentaphylli siue quinq; folij, quæ ab aliquibus Eupatorium dicitur, radice.] pentaphylli radicis decoctum dentium dolores sedare in ore detentum etiam Dioscor. tradidit. Verum eam herbam Eupatoriũ item dici, nemo alius, quod sciam, tradit, pręter Archigenem hoc loco. Dioscorides folia quidem Eupatorij herbæ in quinq; aut plures fissuras diuisa esse tradit, ad similitudinem pentaphylli aut magis cãnabis, unde fortassis quondam utraq; est pentaphyllon appellata. At uero Eupatorij herbę radicis neq; Galenus, neq; Paulus, neq; Plin. neq; Dioscorides mentionem fecerũt, hic tamen continenter tum de Eupatorio, tum de pentaphyllo libro. 4. scripsit, ut non sit alia radix quàm ipsius ueri pentaphylli accipienda. Sequitur non longe post medicamentum, Aut halicacabi corticis, & tedæ aceto feruefactæ decocto large incocto colluito. Sed in græco exemplari corrupta est lectio hoc modo. ἢ ἁλικακάβου φλοιοῦ, καὶ δαδίου ἐναπεσβεσμένου ὄξει, διακλύζου ὑπὸ πολὺ ἑψηθείσης ἀφεψήματι. quam ego sic puto restituendam, uelut etiam conuerti. ἢ ἁλικακάβου φλοιοῦ, καὶ δαδίου ἐναποζεσμένου ὄξει, διακλύζου ὑπὸ πολὺ ἑψηθέντι ἀφεψήματι. Paulò ante etiam corrupte legitur, καὶ εἰς τὸν ξέστην τοῦ ὄξους βαλὼν. pro quo ego legi ac conuerti, καὶ εἰς ζεστὸν ὄξος βαλὼν. Non longe post legitur. καὶ κουφίζει τὸν τόπον, pro quo lego ac reddidi, κουφίζει τὸν πόνον. Sequitur deinceps medicamentum. Aut sycamini, id est, mori arboris lac in uinum infunde, &c. quod in græco habetur, ἢ συκαμίνου τουτέστι μωρέας γάλα εἰς οἶνον ἐγχέας, &c. Vocat autẽ γάλα, id est, lac, succum qui ex radice arboris mori circumfossa & incisa colligitur, uelut Dioscor. lib. 1. testatur. ὀπίζεται δὲ inquit, περὶ τὴν πυραμηνὸν τῆς ῥίζης περιορυχθείσης καὶ ἐγκοπείσης, εὑρίσκεται γὰρ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπίπαγός τις, ὃς πρὸς ὀδονταλγίας ποιεῖ. De eodem etiam Plin. 16. cap. 38. ait. Mirum hic in moro medicis succum quærentibus ferè hora diei, secunda, lapide incussus manat, altius fractus siccus uidetur. Sed hæc uerba Plinij, Dioscorides non de moro arbore sed de sycomoro habet, quæ omnino alia est, & in Aegypto nascitur, uelut alibi ostendi. At uero sycomori arboris succum hic non debere accipi ex eo declaratur, quod συκαμίνου, τουτέστι μωρέας, ipse Galenus exponit, atq; id propterea quod & mori, & sycomori arbor & fructus συκάμινον appelletur. Cæterum Cels. lib. 3. cap. 18. mori lachrymam ignorasse uidetur, cuius uerba studiosis expendenda adscribam. Alij uel amomum, uel sycamini lachrymã fronti inducunt. Hoc nomẽ apud medicos reperio, sed quũ Græci morũ συκάμινον appellãt mori nulla lachryma est, sic uero significatur lachryma arboris in Aegypto nascẽtis, quã ibi συκόμωρον appellant.

O Apollonij

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 453 sur 580

©BIUM

Apollonij euestigio dolores sedat.] In hoc medicamento Myrti ramulos longitudinis duorum palmorum duos Apollonius habet, hoc est, μυρσίνης κλωνία δυσπάλαιστα δύο. Est enim δυσπάλαιστον, τὸ δύο παλαισὰς ἔχον, id est, quod duos palmos habet. Est autem παλαιστὴ mensura quatuor digitorum, quæ palmus paruus latinis appellatur. Nã magnus palmus σπιθαμὴ græcis est, habetq; digitos. XII. seu pollices nouem, hoc est, paruos palmos tres. Vocatur autem palmus magnus etiam δοχμὴ atq; ὄψος græcis, ut Plinius. 35. cap. 14. testatur, ubi didoron lateris genus longũ sesquipede esse ait. Habet enim sesquipes omnino palmos magnos duos, qui & dodrantes dici possunt: ut sit dodrans in pede pollicũ nouem, siue digitorum XII. quemadmodũ unciæ nouem sunt dodrans libræ, hoc est tres partes eius in quaternas diuisæ. Sunt enim æque XII. pollices in pede Romano, sicut in libra XII. unciæ. Plinius 7. cap. 2. Super hos extrema in parte montium Spithamæi Pygmæi narrantur, ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedentes. Est itaq; Spithame, & Dodrans, & palmus magnus, & Spansa uulgo à manus expansione dicta, eadem mensura. Vsurpantur autem etiam reliquæ libræ partes de pedis partibus, & primum omniũ uncia ipsa pro pollice uno reperitur, Sextãs pro duobus, Quadrãtes pro tribus, Triens pro quatuor, Quincunx pro quinq;. Sexunx pro sex. Septunx pro septem. Bes pro octo, dodrãs pro nouem. Dextans pro decem. Deunx pro undecim pollicibus, hoc est, pede integro cui deest unus pollex. Atq; ita accipiendi sunt loci aliquot apud latinos autores, Liuium, Plinium, Victruuium, Gellium & reliquos. Plin. 21. cap. 18. de iunci generibus. Amplitudine iuxta maritimas alpes tanta, ut inciso uentre impleant penè unciarum latitudinem, hoc est, pollicum. Et 33. cap. 8. de coticula siue lapide Lydio. Sunt autẽ modici quaternas uncias longitudinis, binasq; latitudinis non excedentes, hoc est, longitudinis pollicum quatuor, latitudinis duorum. & 7. cap. 16. procerissimum hominem ætas nostra diuo Claudio principe Gabbarã nomine, ex Arabia aduectum, IX. pedum & totidem unciarũ uidit. At uero sicut apud latinos palmi uox iam pro quatuor digitorum mensura, iam pro XII. digitorum dicitur, Sic apud græcos, tum παλαιστὴ, tum σπιθαμὴ uoces, iam pro palmo paruo, iam pro magno reperiuntur: ut diligenti animaduersione opus sit, utrius mensuræ significatione singulis locis hæ uoces dicantur. Dioscor. de Chamędry, ἔστι δὲ μικρὸν σπιθαμιαῖον, hoc est, ut Hermolaus exponit, frutex quatuor digitorũ altitudine. σπιθαμὴν enim pro palmo paruo accepit. Qui accipiẽdus item apud Plinium est lib. 20. cap. 22. de serpillo. Satiuum non serpit, sed ad palmi altitudinem increscit, hoc est, altitudinem quatuor digitorum. Idem Dioscor. de Bechio. καυλὸν σπιθαμιαῖον ἔχει, hoc est, ut ego accipiendum existimo, caulem altitudine IIII. digitorũ, hoc est, palmi parui quod uel ex sequentibus palàm fit, ubi ait, cito abijcere bechium & florem & caulem, ut quidam putarint herbam & caule & flore carere: Nam hoc sanè etiam Plinius prodidit: quod ipsum omnino fieri nõ posset, si σπιθαμιαῖον καῦλον altitudinis XII. digitorum, hoc est, palmi magni accipiamus, Neq; enim tanta altitudo tam cito euanescat. Atque hi quidem loci sufficerint ad indicandum saltem spithamen græcis etiam pro palmo paruo accipi. Nam pro magno frequẽtius est quàm ut paucis locis productis ostendere libeat, & ex Plinij uerbis supra citatis palàm est. Et ex loco de tripolio lib. 26. cap. 7. aperte declaratur, ubi καυλὸν σπιθαμιαῖον à Dioscoride dictum, caule palmo alto tripolium esse scripsit. deest tamen in exemplaribus uulgatis uox caule, ex incuria elapsa. De palæste deinceps uideamus quæ occasionẽ dedit nobis hæc prodendi. quum δυσπάλαιστα λεωνία δύο μυρσίνης hoc loco Apollonius accipere iubeat. Videt itaq; παλαιστὴν hic pro altitudine quatuor digitorũ, hoc est, pro palmo paruo dixisse, reliquarum

©BIUM

liquarum rerum ponderis ac copiæ respectu, thuris uidelicet obolorum trium, & allij nucleorum quinque. possunt enim facile ex tantillis ramulis folia decerpi ad illorum copiam æquandam, & nimia esset copia foliorum myrti ex ramis longitudinis sesquipedis: tantum enim duo palmi magni siue dodrantes duo efficiunt ut supra ostendi: decerptorum. Atque hæc significatio παλαιστῆς pro altitudine. IIII. digitorum frequentissima est. Sic Aetius 13. cap. 33. de basilisco. ὅσον τὸ ζῶον μεγέθους ἐστὶ παλαιστῶν τριῶν, id est, magnitudine palmorum trium, Plinius enim 8. cap. 21. duodecim nõ amplius digitorum magnitudine tradit. Verũ idem Aetius eiusdem libri cap. 21. de uipera. μέγεθος δὲ inquit, πήχεως, τὴν μεγίστης παλαιστῶν τριῶν, hoc est, magnitudine cubitali, longissima uero tres palmos æquat: quo sanè loco παλαιστὴ non pro palmo paruo accipi potest, quum tres ex ipsis tres tãtum pedis quartas constituant, nedũ cubitũ excedant, qui sesquipedis est. Accipiẽdus itaq; certè est per παλαιστὴν palmus magnus, qui ter acceptus, sesquicubitum efficit: atq; sic accipiendũ etiam uidetur quod idem eiusdẽ libri cap. 23. hæmorrhũ & hæmorrhoidem, μεγέθους παλαιστῶν τριῶν dixit, hoc est, palmorũ trium, magnorũ scilicet. Quare perspicuũ est palæsten aliquando pro paruo palmo, aliquando pro magno græcis dici. Porrò dodrantis uoce tres quidẽ quartæ partes libræ, & assis, itemq; pedis significantur, Verũ non horum solum ponderũ ac mensurarum, sed cuiusq; rei mensurabilis, itemq; mensuræ: sicut etiam cubiti, orgyæ, iugeri, itemq; sextarij: tres quartæ partes dodrans appellantur. quomodo accipiẽdum est quod Liuius lib. VIII. ab Vrbe cõdita ait. Latium Capuaq; agro mulctati, Latinus ager priuernati addito agro, & falernus qui populi Campani fuerat, usq; ad Vulturnum flumen plebi Romanæ diuidũtur, bina in Latio iugera, ita ut dodrantem ex priuernati complerent data. Terna in falerno quadrantibus etiã pro longinquitate adiectis. Hactenus Liuius. Dodrantẽ itaq; hoc loco dixit tres quartas partes iugeri, sicut quadrantem unam quartã partem. Ad eundem sanè modum etiam reliquæ libræ partes usurpantur, uelut apud Scribon. cap. 126. legitur, bes sextarij, hoc est, duę tertię partes, id est, cyathi octo, & uini quadrans apud Cels. 3. cap. 15. non pro quadrante libræ, sed item sextarij, hoc est, pro cyathis tribus: quanq̃ & pro libræ quadrante accipi posset, si librã eiusq; partes mensurales accipiamus, & hoc utiq; modo quadrãtes, quincunces, deuncesq; ac besses, apud poetã Martialem accipere quis posset, nisi ipse exponeret satis manifeste, neq; de mensuralibus, neq; de põderalibus uncijs se dicere, sed de cyathi partibus, quum æque duodecim cyathi in sextarium, sicut XII. unciæ in libram incurrant. Martia. lib. XI. Quincũces, & sex cyathos bessemq; bibamus, Caius ut fiat, Iulius, & Proculus. Cæterum quãdo in pedis mentionem incidimus, obiter explicabimus & Gellij locum lib. 3. cap. 10. ubi ait: Herodotus homo fabulator in primo historiarũ inuentum esse sub terra scripsit Orestis corpus cubita longitudinis habẽs septem, quæ faciunt pedes. XII. & quadrãtem. Facit enim Gellius cubitũ non sesquipedis, hoc est, digitorum XXIIII. aut pollicũ. XVIII. sed sesquipedis & quadrantis, hoc est, pollicum XXI. aut pedis unius itemq; unius palmi magni siue dodrantis.

Aut Araneorum oua ungento Nardino diluta inde.] Plinius lib. 11. cap. 24. Aranei inquit conueniunt clunibus, pariunt uermiculos ouis similes: & mox: pariunt autem oua ea in telas expansa, quia saliunt, atq; ita emittũt. De his itaq; ouis uidetur hic mentionem facere Archigenes ad magnos dentium dolores commodis, quod ob naturalem quandam ἀντιπάθειαν euenire uerisimile est. Sequitur paulò post. Porrò ubi ueluti inflãmatione correpti fuerint, nitrum rubrum & ossium persiorum nucleũ unita resina excipe, &c. Dixi autem nucleũ ossium persiorum quod Archigenes ait, περσίων ὀστέων τὸ ἐντός. Ex eodem uero etiam inferius paulò

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 455 sur 580

©BIUM

auxiliũ ad gingiuas cruentatas habet, ubi in gręco exemplari habetur ϛυφθέντων δὲ μέλιτι χρίε. ἢ πρσίων τῶν μαχαιρίων μέρη δύο. σμύρνης μέρος ἕν Sed legendum est, περσίων τῶν μαχαιρίων τῶν ἐντὸς μέρη δύο. uelut ego cõuerti. Aut nucleorũ ossium siue machærarum persiorum partes duas, &c. Appellauit autem ossa ea postremo loco μαχαίρια, à similitudine ad machæram, quod uidelicet sint ad gladij formã mucronata. Opinor autẽ non ex persicorum malorũ fructu nucleum Archigenẽ hic indicare, sed ex persio appellato pomo, de quo alibi memini quale esset, & cuius arboris folia idem Archigenes ad capitis dolorem cõmoda prodidit cum myrrha & semine uiticis, ut Galen. lib. 2. huius operis retulit, ubi etiam ipse Galen. diuersum esse pomũ persium à persico dixit: quanq̃ uelut tum etiam indicaui, pleriq; eandem esse arborẽ putãt perseam ac persicam appellatã: in quorum numero & Nicander, & eius interpres habendi uidentur. Quod si quis tamen etiam persicorum ossium nucleũ in hunc usum assumere uelit, habet eius rei faciendæ largam copiam, successum autẽ experimento discet. Ex gręcis uero & latinis medicis nullum alium scio qui huius auxilij ad dentes meminisset, ut non sit quod de eo affirmare inexpertus ipse possim. Persicorũ quidem nucleos ex aceto & oleo capitis doloribus illini debere Plin. 23. cap. 7. tradidit, & Dioscor. ac Paulus eosdẽ contra cerusam acceptã exhibent, quanq̃ Nicander perseæ nuces contra cerusam probet, ut uel ex hoc perseã & persicam eandẽ putasse cognoscatur, uel certe pro περσικῶν ὀστᾶ apud Dioscor. & Paulum, legendũ est itidem uelut apud Nicandrũ περσίων ὀστᾶ, quemadmodũ etiam hoc loco eadem habentur, quod tamen in tanta exemplariũ concordia asseuerare non ausim, & hoc quũ non minor ad contrariam partem suspicio existat, nimirum quod etiã hic, uelut apud Dioscor. & Paulum, περσικῶν ὀστέων τὸ ἐντὸς legendũ esse uideri queat, & persicorũ nuclei accipiendi uulgo noti, non persiorum ex Aegypto fructus nobis peregrini. maxime quum πρσαίων uox quæ hoc loco bis in exemplari græco legitur, tum pro πρσίων, tum pro περσικῶν. uoce supposititia esse possit.

Aut blattæ pistrinarię auulso capite adipẽ cum rosaceo calefactũ, & in aurem instilla, & in cauernam inde.] Hic locus in græco exẽplari longe corruptissimus est, & tamen non aliam esse sententiã quàm eam quã reddidi constantissime sentio, ex Aetio maxime itemq; Plinio ad eam ipsam apprehendendam persuasus, ex quibus etiam restituendã lectionẽ puto, hoc modo. ἢ σίλφης τῆς κεφαλῆς δεούσης τὸ στὴρ σὺν ῥοδίνῳ θερμάνας εἴστε τὸ ὦς ἔνστάζε, καὶ εἰς τὸ βρῶμα ἐντίθει. Legitur autem corrupte hoc modo. ἢ σίλφης βδεούσης τηρεῖ σὺν ῥοδίνῳ θερμάνας, &c. ex quibus uerbis ego nullã sententiã eruere possum, Lectionẽ itaq; uelut dixi mutatã restituẽdam eius loco censeo. Plin. enim lib. 29. cap. ult. idem remedium non ad erosos dentes, uelut hoc loco Archigenes, sed ad aures tradit his uerbis. Est & quædã pinguitudo blattæ si caput euellatur, hanc tritã unà cum rosaceo auribus mire prodesse dicunt, &c. Apud Aetium autẽ. 8. cap. 33. itidem recẽsetur corrupte hoc medicamentum, sed tamẽ paulò integrius hoc modo, σίλφης τῆς κατοικιδίου τῆς βδεούσης τὸ στὴρ σὺν ῥοδίνῳ τήξας ἔνστάζε εἰς τὸ ὦς, hoc est, ut ego cõuerti. Idẽ præstat blattę domesticę capite detracto adeps cũ rosaceo liquefactus ac auri instillatus. Itaq; tum in Aetio, tum in Galeno, σίλφης βδεούσης legitur, obscura & diu nobis pensitata uocis βδεούσης significatione, donec in eam sententiã peruenerimus, ut βδεούσης uocẽ corruptam & pro κεφαλῆς δεούσης supposititiã esse putemus, atq; id uitiũ ex decurtata harũ uocũ scriptura contigisse, Nimirũ κεφαλῆς uoce per solam. κ. literã expressa & δεούσης uoce adiecta, quæ postea per ignorantiã exscribentiũ simul coaluerit, & in βδεούσης transierit, quæ uox quum nihil significare uideretur, mox. κ. literam in. β. mutata est, & βδεούσης uox tanquam aliquid significans successit, ab aliquo

uidelicet

©BIUM

uidelicet locum emendare uolente substituta: quanquã eius significatio nihil huc pertinens habeat. βδέω enim pedo significat, quod nihil ad blattam facit. Quare omnino corruptã eo quo dixi modo lectionem suspicatus sum, & iam constanter credo, maxime quum Plinius loco supra citato bis dicat, primum, blattæ si caput euellatur, & paulò post. has capite detracto attritas, lepras sanasse, &c. Erat quidẽ suspicio κοτεούσης pro βδεούσης legendum esse, sed nec eius uocis significatio blattę cõuenire uidetur. Si enim σίλφης κοτεούσης, blattæ irascẽtis uel ad iram irritatæ, uertamus, haud scio an recte accipiamus eam quę sit uarijs modis agitata & irritata. Quin & tertia suspicio erat, σίλφης κόταρ ὄσης uel ἐχούσης uidelicet legẽdum esse, ut esset ea quã Plin. eodẽ loco dixit exacuta clune. κόταρ enim acutum significat, sed his utrisq; suspicionibus relictis, illam primam apprehendendam censeo, ut βδεούσης uox pro κεφαλῆς δεούσης sit supposititia, eo quo dixi modo, errore propagato, Hæc enim omnium uerisimilima mihi apparet quam etiam retẽturus sum donec certius cognouero quæ σίλφαι βδέουσαι græcis medicis dicantur, Nam & Paulus lib. 7. in ἀντιβαλλομένοις, ἀντὶ βουπρήσεως, σίλφαι βδέουσαι habet, ut βδέουσαι quasi βδέλλουσαι & τρέμουσαι dictę uideri queãt. βδέλλων enim Hesychius τρέμων ἢ βδέων exponit. Porrò idem Plinius eodem loco tria blattarum genera recenset, Molles, Mylœcos, hoc est, pistrinarias, & tertium genus tetri odoris, & in primorũ duorum usu, capitis detrahẽdi meminit, tertio pedes etiã ac pennas detrahit, ut quod sit alatum. Verum lib. 11. cap. 28. tenebrarum alumna blattis uita, inquit, lucemq; fugiunt, in balneis maxime humido uapore prognatæ. Dioscor. lib. 2. blattæ pistrinariæ interanea oleo trita aut cocta ad auriũ dolores sedandos instillãda probat, fortassis per interanea, hoc est, τὰ ἐντὸς, nihil aliud indicãs quàm quod Archigenes hoc loco, & Aetius uelut citaui, τὸ στὴρ appellant, & quod Plinius pinguitudinem quandam dixit. At uero Marcellus medicus cap. 9. non caput, sed pellem blattæ seu gliri detrahẽdam, eiusq; intestina melle decoquenda dicit, & blattam eandem cum glire facere uidetur, cuius rei fidem apud autorem relinquo. Apud Plinium certe loco suprà citato, de glire eadem uerba leguntur. blattæ autẽ tum non simul meminit, sed postea, uelut antea citaui. Cæterum quæ uulgo medicorum Arabica aut certè barbara uoce, blattæ Byzantiæ appellantur, nihil cum his blattarum generibus commune habẽt, Sunt enim Blattæ Byzantiæ testæ cuiusdam generis conchyliorum non dissimilis purpuris, Sed quod in India solum reperitur Dioscor. lib. 2. teste, & aromaticum odorẽ habet, propterea quod nardo in paludibus isthic nascente ea conchylia pascãtur: appellatur autem ea testa ὄνυξ Dioscoridi. Galenus tamen eam inter ostraca ac testas purpurarum ac muricum generatim comprehendit, eorundem enim uim habet, & præterea suffita ab utero strangulatas fœminas, & comiciali apprehensos morbo excitat, quod tamen etiam de purpurarum testis Galen. XI. simp. pharm. tradit. Meminit eius onychis Plinius quoq; 22. cap. 2. quum ait. Inuenio apud quosdam ostracium, quod aliqui onychem uocant, hoc suffitum uuluæ pœnis mire resistere. At uero ab hac blattę barbara appellatione, blatteus color pro purpureo dictus est à flauio Vopisco in Aureliano, ubi inquit. Vestem holosericam neq; ipse in uestiario suo habuit, neq; alteri utendam dedit, & quum ab eo uxor sua peteret, ut unico pallio blatteo serico uteretur, Ille respondit, absit ut auro fila pensentur, Libra enim auri tunc libra serici fuit. Plinius blatteum colorem onychinum dixit lib. 15. cap. 15. de piris. Alij à colore testacea appellant, sicut onychina purpura. Quemadmodum enim purpureus color à purpura, sic onychinus ab onyche, eodem significato dicitur. Sic quoq; Columella lib. 12. cap. 10. prima onychina, purpurea appellauit.

De fomentis.] Inter hæc fomẽta aliquoties lectio græca est corrupta, de qua

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 457 sur 580

©BIUM

admonendũ duxi,uelut quod dixi.aut ricini cauliculũ eodẽ modo,aut ſtaphidem agreſtem ſtilo cuipiam acuto infixam eodem modo:in greco exemplari habetur. ἢ κικίνος λαυλὸν ὁμοίως,ἢ σταφίδα ἀγρίαν εἰς ὀξύ τι αὐτλιωτήρας. Legendum eſt autem uelut manifeſte apparet λικίνως,hoc eſt ricini,quum λικινος,id eſt,gallę nullus cauliculus extet, & Aetius.8.cap.33.λικίνως expreſſe habeat, & ſequens medicamentum alijs uerbis,ſed eadem planè ſententia tradat, ἢ σταφίδα ἀγρίαν γραφέω πῆξας, hoc eſt, aut ſtaphidem ſylueſtrem ſtilo ſeu ſcalpello adaptatam uel infixam. Sequuntur mox pharmaca quibus dens tolli poſſit, ſiquidem his fomentis adhibitis dolor non quieſcat.Non eſſe autem ad dentes extrahẽdos feſtinandũ, omnes medici ex æquo prędicipiunt,quum etiam exeſus & corroſus,ſcalpro ea qua cauatus eſt parte detritus,reliqua ſui parte ſolida,& uſum & ſpeciem dentis exhibere poſſit:atq; hoc eſt,quod Eraſiſtratus ſcripſit plumbeum ὀδονταγωγόν,id eſt, forcipem extrahendis dentibus aptum, apud Delphos in Apollinis templo ſuſpenſum fuiſſe, in ſignificationem, quod non oporteat niſi penitus exeſos ac laxatos eximere,utpote quibus tollendis plumbeus forceps ſufficiat.Habentur autẽ hoc loco non ferrea inſtrumenta quibus dens exigatur,ſed pharmaca quæ ita laxum faciant, ut digitis extrahi queat, Inter ea eſt plumbago trita cerato excepta, hoc eſt,μολύβδαινα, ſed Aetius pro ea σανδαράχῃ haud ſcio an non rectius habet.

Ad dentes denigratos. Teſtam callainam aſſatã ac tritam dentibus affricato.] Teſtam Callainã, quam hic Apollonius ὄστρακον καλλαϊνὸν appellat,non aliã eſſe puto quam uaſorum Callainorum, de quibus libro.1.huius operis, inter ea quæ pilos attenuant,Galenus mentionem fecit.Ita enim legi debere,me ſuſpicari tum indicaui,& non τὰ μέλαινα,uelut exemplar uulgatum habet.Quemadmodum autem eo loco ad attenuandos pilos,Ita hic ad dentrifriciũ probãtur.An uero Callaina uaſa ex Callai lapide facta fuerint,indeq; appellationem traxerint, ut libenter crediderim,ita non poteſt alicuius autoritate cõfirmari, quando hodie ignota Italiæ ac Romæ ſint, quò tamen tempore Galeni fuiſſe aduecta ex Alexandria, ex Galeni loco iam citato apparet,& Alexandrionica uocata, patria ut palam eſt appellatione. Porrò ſi neq; hic Callainam teſtam uaſorum Callainorũ accipiẽdam, neq; ſupra Callaina uaſa legenda eſſe conuincamur, ſupra quidem τὰ λάϊνα pro τὰ καλάϊνα,uelut ibidẽ diximus,legemus: Hoc uero loco Callainã teſtam oſtreorum Callaici Oceani accipiemus,quando ſanè tum oſtreorum, tum fictilium uaſorum teſta,ὄστρακον gręcis appelletur, & Callaici oſtrei teſta nõ ineptum dentifricium exhibeat, quemadmodum etiam ſupra poſt Callaina uaſa, purpurarum ac muricum,& aliorum oſtreorum teſtæ uſtæ,attenuandis pilis itidẽ ut illa aptæ produntur:quanquam ſi horum oſtreorũ teſtę accipiendæ ſunt,καλλαϊκὸν potius quam καλλαϊνὸν legendum erit, qui lapſus facile potuit contingere ob ſimilitudinem characterum.Martialis. Accipe Callaicis quicquid fodit Aſtur in aruis. & rurſus, Callaicum mandas ſi quid ad Oceanum. Sequitur mox aliud medicamentum.Sal foſſile melle ſubactum in teſtula torreto,hoc eſt, ἅλας ὀρυκτὸν μέλιτι φυράσας ὄπτησον ἐπ' ὀστράκου,ut Aetius legit.Sed in Galeni exemplari ὑδὶ κλημεντίνου pro ἐπ' ὀστράκου habetur,hoc eſt,in ſarmentis,quod improbo,quum ſalis cum melle uſtura non commode in ſarmentis fieri poſſit: quanq; etiam in libro ὑπομνήσεων Galeni idem remedium ſimiliter ὑδὶ κλημεντίνῳ torrendum prodatur.Quare fortaſſis ſic accipiendum eſt ut in teſta quidem aſſatura fiat, uerum ſarmentis ſubditis & accenſis.Sequitur ſtatim aliud,pulegij partem.1.ſalis tantundem,melle ſubacta,&c.hoc eſt,τοῦτα φυράσας μέλιτι uelut rurſus Aetius legit,ſed exemplar Galeni ὕδατι pro μέλιτι hebet,hoc eſt,aquam pro melle, quam item ineptam, ſicut mel aptiſſimum puto.Sequitur paulò poſt aliud.Alabaſtritæ uſti drach. VIII. hoc

eſt

©BIUM

est ἀλαβαστρίτου κεκαυμένου δραχ.η. Sed exemplar græcum ἀλαβάστρου habet. Videtur autem Alabastriten lapidē ustum in dentifriciū hoc approbare. quod etiam Plinius 37.cap.10.de eo testatur. Alabastrites inquit, nascitur in alabastro Aegypti, & in Syriæ Damasco, candore interstincto uarijs coloribus, quæ cremata cū fossili sale ac trita, grauitates oris & dentiū extenuare dicitur. Eundem autē lapidem ad uasa ungentaria cauari, quum optime ea incorrupta seruet, lib.36.cap.8. prodit. Vnde sanè alabastra appellata uidentur, quanq̄ quod ansas non habeāt, quasi ἄνευ λαβῆς, alij dicta malint. Quin & onychem lapidem, alabastriten uocari ibidē meminit Plin. & Galen.9.simpl.phar. eundē uero onychem alio loco gemmam esse candorē habentem, unguis humani similitudine, ex Sudine Plin. refert. Quare onychinus color pirorū apud Pliniū, & prunorū apud Columel. de quo paulò ante mentionē feci, uideri possit ab hoc onyche lapide dictus esse, sed ego non aliū quàm purpureū accipio, ex ipsius adeò Plinij interpretatione. At uero sicut Alabastrū uas ex alabastro siue alabastrite lapide appellatum est, Sic onyx & lapis, & uas ungentarium ex ipso paratum dicitur. Martialis libro 7.

Vngentum fuerat quod onyx modo parua gerebat,
Nunc postquam olfecit Papilus ecce garū est.

Quanq̄ & onyx hoc loco pro cōchylij testa, de qua paulò ante dixi, accipi possit, maxime quū poeta genus mutarit. Sed Propert. poeta quū dicit. Et crocino nares murrheus ungat onyx. onychē nō pro uase ex onyche lapide, sed simpliciter uasis significatione dixit, et murrheus uoce adiecta, eius materiā indicauit, ex myrrha, ex qua etiam pocula fuisse Martial. indicat lib.4.in Ponticum. Nos bibimus uitro, tu myrrha Pontice. quare? Prodat perspicuus ne duo uina calix.

Martialis porrò lib.11. itidem pro uase ungētario, sed masculino genere dixit. uelut etiā Horat. Nardi paruus onyx. Profertur Cosmi nunc mihi siccus onyx. Siccum hic pro euacuato dixit, & Cosmi medici siue myropolæ nomen adiecit, cuius etiā libro 1. meminit. Pastillos Cosmi luxuriosa uoras. Et lib.5. in Gelliam.

Quod quacunq; uenis, Cosmum migrare putamus,
Et fluere excusso cinnama fusa uitro.

Porrò onyx murrheus Propertij, & pocula ex myrrha Martialis, nō alia fuerunt q̄ quę Murrhina à Plinio lib.37. cap.2. dicūtur ex murrha uidelicet siue myrrha humore sub terra calore densato, Sicut crystallum contraria huic causa, gelu uehementiore cōcretum facit. fuerūt autem minime perspicua, ut Martialis palàm dicit, Sed & Plin. trāslucere quicquam aut pallere uitiū est, inquit. quod adijcere uolui, ne quis ex myrrha lachryma arboris in Arabia constitisse putet, ex qua Murrhinā uinū antiquissimū conditū, idem Plin. lib.14. dicit. Nam de eo suspicio esse, ex eo quod Martial. in apophoretis ait, possit: ubi eadem calido uino ex ipsis bibendo accōmodatiora esse inquit, & maxime falerno ardenti, quod ego igne admoto incensum accipio, Sic enim Plinius 14.cap.6. de falerno faustiano ait, solum uinorum hoc flāma accenditur, quemadmodum hodie apud septentrionales populos uino uulgò Romaneia uocata incendi, atq; ita calida bibi solent.

Myrrhina.

Si calidū potas, ardenti myrrha falerno
Cōuenit, & melior fit sapor inde mero.

Cōmanducationes ad molariū dolores.] Primū pharmacū inter ea quæ commanducāda p̄scribit, in græco exēplari penitus est corruptū hoc modo. κάγχρυος δραχ.β. ὀριγάνου δραχ.β. πεπέρεως λευκοῦ δραχ.α. σταφίδος φνησίας, ἢ τῆς ἄλλης λιπροτάτης ξ.ς. τῆς σταφίδος κόπτε φιλοπόνως, τὸ δὲ σμύρνιον μέλιτι διαλύσας ἐπίβαλλε τῇ σταφίδι καὶ τῇ σμύρνῃ, καὶ μίξας ποιεῖ μαλαγματῶδες. Primū itaq; σταφίδος φνησίας habetur pro γνησίας, aut certe λευκῆς, Quibus oppositę sunt σταφίς ex uite syluestri, hoc est labrusca, & μελαίνη. Vult itaq; γνησίαν, hoc est genuinā, & nō syluestrē uuā passā accipiēdam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 459 sur 580

©BIUM

esse, aut certe etiam de genuina λευκὴν, id est albam, non nigram. & sanè de albà idem hoc auxilium etiam Dioscorides prodit lib. 5. εἴς τε ἀπόφλεγματισμοὺς inquit, καθ' ἑαυτὴν καὶ σὺν πεπέρει μασσωμένη εὐτεθεῖ. Hoc est ad detrahendã & intercipiendam pituitã per se & cum pipere cõmanducata cõmoda est. Quanq̃ non minus recte σταφίδος ἀγρίας, pro φνησίας legi queat, Nam & de hac Dioscor. testat̃, quod δὲ μασσηθεῖσα φλέγμα ἄγει πλεῖστον, καὶ ὀδονταλγίας ὠφελεῖ, &c. & quum addat ἢ τῆς ἄλλης λιπαροτάτης, uideri potest utramq̃ σταφίδα & ἀγρίαν & ἥμερον, æque commodam prodere. Deinde quod legitur, τὸ δὲ σμύρνιον μέλιτι διαλύσας ἐπίβαλλε τῇ σταφίδι καὶ τῇ σμύρνῃ, in totum supposititium est, quum neq̃ smyrnium, neq̃ myrrham antea in medicamento recensuerit, ut de ammiscendi modo nunc dicere debuerit, nisi fortassis hæc ipsa ex prima nomenclatura deperierunt. Quare his expunctis, ea quorum in medicamento relatũ pondus est substituenda sunt, ut lectio in totum hoc quo conuertimus modo habeat. κάγχρυος δραχ. β. ὀριγάνου δραχ. β. πεπέρεως λευκοῦ δραχ. α. σταφίδος λευκῆς ἢ τῆς ἄλλης λιπαροτάτης ξ. ς. τὴν σταφίδα κόπτε φιλοπόνως, τὸ δὲ ὀρίγανον, καὶ κάγχρυ, καὶ πέπερι, λεῖα ἐπίβαλλε, καὶ μίξας ποίει μαλαγματῶδες. Quãquam omnino suspicio est mihi, quædã in prima enumeratione deesse, quæ hic uidelicet repetat.

Molare emplastrũ bonum quod in multis miraculo fuit.] In hoc medicamento quod ad formam emplastri redactum molaribus imponendum tradit, Succi carpasi drach. 1. habetur, hoc est ὀποῦ καρπάσου δραχ. α. Qualis autem carpasi succus sit, & quod cum carpesio nihil cõmune habeat, alibi ex Galeno in his cõmentarijs ostendi, ut non sit necesse hoc loco de eo amplius quicquam commentari.

Ferream itaq̃ limulam quo celerius opus succederet feci.] Et hoc loco exemplar græcum corruptum est, sed ex Aetio lectionem in integrum restituimus hoc modo. ποτὲ μὲν οὖν ἐξοχαί τινες ἀνωμαλοὶ φαίνονται τῶν ὀδόντων κατά τινα μέρη ῥινήσεως δεόμεναι, ἔσθ' ὅτε δὲ ὁμαλὸν ἔχουσαι τὸ πέρας, ὁμαλῆς καὶ τῆς ῥινήσεως δέονται, χρὴ δὲ πρὶθέντα τοῖς οὔλοις, &c. quemadmodum ego conuerti. Paulò inferius etiam αὖθις ἐπιφέρειν habetur, pro ὑπαχειρεῖν. sed si eiusmodi omnia annotare uelim in immẽsum hoc opus excrescat. & poterint de talibus locis citra meam commonefactionem edoceri, qui nostram uersionem ad græcum exemplar contulerint.

Ab Archigene scripta quæ mobiles dentes corroborant.] Inter hæc Archigenis pharmaca in primo, pompholygis, aluminis scissi, amyli, &c. conuerti, sed in græco exemplari πομφόλυγος, σχίνου, ἀμύλου habetur. Satis autem manifestũ est pro σχίνου debere legi σχιστῆς: quanquam etiam uetus Interpres, post multa hic relicta, hunc tandem locum reddens, lentiscum uerterit pro alumine scisso, ut non nouus unius exemplaris error sit σχίνου pro σχιστῆς legi. Porrò lentisci foliorũ decoctum collutum sistit quidem dentes, sed quum hoc medicamẽtum aridum sit & inspersile, neq̃ folia, neq̃ fructum, neq̃ cortices, neque radices commode admittit, & si quid ex his lentisci partibus hic indendum erat, necesse fuerat de hoc commonere, easq̃ exprimere. quod quum factum non sit, certum est non σχίνου, sed σχιστῆς legendum esse; de qua certum est quod mobiles dentes firmet, & in puluerem redacta amplius aptissime reliquis rebus affricandis ammisceri potest. Cæterum in sequenti paulò post pharmaco ualde dubito an Misyos uox recte legatur, quum sit μίσυ pharmacum quidem adstringens, sed tamen crustam inurens. Suspicor μαλνης aut σμύρνης uocem pro ea legendum esse, sed tamen mutare non sum ausus.

Cæterũ in dentiũ stupore portulacam manducent.] In dentiũ stupore dixit, quod græcè est ἐξ αἱμωδίας. Est enim αἱμωδία νάρκη ἀπὸ ὁράσεως ἢ ἀκούσματος γεγενημένη. Hoc est Hæmodia est stupor à uisione ac auditione productus, quum uidelicet

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 460 sur 580

©BIUM

cet ea à quibus animus ac corpus pariter abhorrent,uidemus aut audimus,uelu ti quũ ictus,aut ruinas aut præcipitia ſubito contuemur,limarumq; ac ſerrarũ at tritus audimus, Vnde etiã aliqui ſtridorẽ dentiũ ἀμωδίαν reddiderũt,uelut Mar cellus quoq; cap.12.facit.atq; hoc ipſum uelle uidetur Hippocr. περὶ χυμῶν, quũ ait.λυπήματα γνώμης ἢ διὰ τῶν ὀμμάτων,ἢ διὰ τῶν ἀκοῆς, οἷα τὰ σώματα,μύλης μὴ βιφθείσης πρὸς ἑωυτὴν ὀδόντες ἀμώδηναν, πηδᾶτε κοίλην πρόνυν, σκέλεα τρέμει. hoc eſt, Moleſtiæ animi aut per oculos,aut per auditũ fiunt,uelut etiam corporum, Mola quidem dentiũ ad ſeipſam attrita, dentes ſtupeſcunt, Ambulanti uero circa cauũ locum, crura tremũt.Quanq; & hebetationẽ dentiũ,à frigidis auſterisq; ac acidis fructi bus obortã,item ἀμωδίας nomine comprehẽdant,Et alij τὸ ἀμωδιᾶν,aut ut Hip pocr.dicit, ἀμωδ ῆν ſimpliciter ἀπὸ ὀδόντας ὀδυνᾶσθαι exponãt,quũ certe ut grauis, ſic breuis dolor & offenſa ſit dentiũ ἀμωδία,& quę nõ diutius permanere ſoleat.

De doloribus gingiuarũ.] Inter hæc medicamenta habetur. Propriè autẽ con uenit galla tenuiſſime trita acetabuli menſura, cum myrrha magnitudine fabæ. Sed in græco exẽplari κυάθου τὸ μέγεθος,hoc eſt cyathi magnitudine,falsò pro κυάθου τὸ μέγεθος legitur.Nam cyathi mẽſura dicitur,non autẽ magnitudo,Sicut con tra cyami,id eſt fabæ magnitudo dicitur, rariſſime autẽ pro menſura κύαμος uſur patur. De ea igitur κυαμε uocis ſignificatione aliquos locos hic indicabo. Cya mus igitur iam ſimpliciter,iam cum appoſitione Aegyptij, aut Græci pro magni tudine accipitur fabæ ſimpliciter, uel cuius patria eſt adſcripta. Verũ pro menſu ra,nõ quidẽ certa,ſed ſimpliciter rei alicuius menſurabilis capaci,cyamũ Aetius uſurpauit 13.cap.115.ubi de picræ exhibitione ait.ἢ διόπερ κοχλιαρίου μελικράτου κυάμους δ.καὶ ὑπερόφατον ὕδατος θερμοῦ κυαμους.β. hoc eſt,Datur cochlearij mẽſura cũ aquę mulſæ cyamis IIII. Ab acceptione item aquæ calidæ cyamos IIII. abſorbeant. & cap.122.eiuſdẽ libri,ὅξους καλλίστου καὶ νιτρίας ἀνὰ κύαμον.α. χυλοῦ λεμβῆς κύαμον.α.Id eſt,Aceti optimi & cedriæ ſingulorũ cyamũ unum,ſucci braſſicæ cyamum unũ. His locis & cõſequenter pluribus in Aetio cyamus legitur palàm pro menſurà, quum liquores magnitudine nõ indicemus,neq; metiamur. Eſt itaq; cyamus po culi genus, quod & Ciborium ac Cibotion appellatur. Sic enim Heſychius ait, κύαμος καὶ τὸ ἀιγύπτιον κιβώριον λεγόμενον καὶ κιβώτιον. Legitur tamen corrupte in Heſychio λεγόμενον ἢ καλάμινον.Hoc eſt,Cyamus ſignificat etiã Aegyptiũ Cibo rium appellatũ,itẽq; Cibotiũ Sic enim Dioſcor.lib.2. de faba Aegyptiaca teſta tur,& Strabo 37. ἴδιος ἀιγυπτίων ἐστὶ κύαμος ἀιγύπτιος, ἀφ᾽ οὗ κιβώριον γίνεται. Quare & cyamus & ciboriũ,tum pro faba Aegyptia dicũtur,tum pro poculi capacitate ſi ue menſura,qualis ex fabarũ Aegyptiarũ foliis parabatur,quæ adeò magna eſſe idem Strabo teſtatur,ut poculorũ & catinorũ uſum præbeant.aptam inſuper ad id habentia cõcauitatem,ut Alexandriæ officinæ his plenæ ſint, & ut uaſis utan tur.Imò non ſolum pro poculo ex foliis Aegyptiæ fabæ facto,ſiue Colocaſiæ,ut Plinius libro 21. capite 15.de Aegyptijs loquens ait, Adeoq; Nili ſui dotibus gau dent,ut implexis Colocaſiæ foliis in uariam ſpeciem uaſorum, potare gratiſſi mum habeant. Verum etiam pro alio, ex alia materia ad eiuſdem ſimilitudinem facto,eædem uoces uſurpãtur.& pro faba quidem κιβώριον & κιβώτιον Dioſcor. dixit.& Galenus ad Pamphilianum de Theriaca,διδοται δὲ ὕδατι τούτων δρὰξ γλυκέος ἢ μελικράτου, πρόσφατος δικτάμνου ἢ πηγάνου,κυάμου ἀιγυπτίου τὸ μέγεθος,ὅτινες ὕδατι χω ρίως κιβώτιον ἢ κιβώριον καλοῦσι.Hoc eſt,datur his ex paſſo,aut aqua mulſa,in qui bus dictamnũ aut ruta incocta ſunt,fabę ęgyptię magnitudine,quã quidã uerna cula lingua Cibotiũ & Ciboriũ appellant.Legitur tamẽ κίδα pro κιβώτιον in uul gata editione. Pro poculo uero Strabo uelut dixi uſurpauit, & Athenæus cõfir mat,& Heſychius amplius teſtatur, ubi ait: κιβώριον ἀιγύπτιον ὄνομα ὕδατι ποτηρίου.

Quo

©BIUM

Quo modo sanè etiam Aetiũ in prædictis locis cyamũ accepisse credo, & propterea priore loco de meo parenthesis uice adieci, in eius operis cõuersione, Est id poculi genus, & Aegyptio uocabulo ciboriũ appellatur. Quanq̃ pro κυάμοις possit aliquis κυάθους uocem substituere, tanquã ueram pro supposititia, si hanc cyami significationem ignoret. At uero & Galenus cyamum pro poculo dixisse uideri potest lib. 10. simp. phar. de stercore lupino ubi ait. ἡμεῖς δὲ καὶ εἰς χυτρίδιον τηλικοῦτον, ἡλίκος ἐστὶν ὁ μέγιστος κύαμος, ἐμβαλλόντες τὴν κόπρον περιήψαμεν ἐνίους ἕνεκα πείρας. Sed Interpretes pro maxima faba μέγιστον κύαμον accipere maluerũt, non quidem male, sed quod tamen uideri possit, quum de ollula mẽtionem faciat, eam ad cyamum poculum comparasse, rectius utiq; meo iudicio quàm ad fabam legumentum quantumuis magnum: quanquã ipsa Galeni uerba sic iaceãt, ut cyami quantitas non ad ollulam, sed ad stercus ollulæ indendum, referri possit.

Cæterũ in epulide, hoc est supercrescente ex inflammatione carne.] Vnicum hoc auxilium Galenus in epulide prodidit, hoc est ὧδε τῶν ἐπουλίδων, quas ego supercrescentẽ ex inflammatione carnem dixi ex Paulo, qui ἐπουλὶς δὲ ἐστὶν inquit, ἀπὸ φλεγμονῆς ὑπερσάρκωμα κατὰ τὸν ἐσώτατον γόμφιον ἐσθ' ὅτε μετὰ πυρετοῦ καὶ ὀδύνης. Differt autem à parulide, quæ iuxta eundem φλεγμονή ἐστι περίτι μέρος τῶν οὔλων, ἥτις μὴ λυθεῖσα ἐκπυήσκετε, hoc est, Parulis est inflammatio circa partem aliquam gingiuarum, quæ non soluta suppuratur.

Ad erosionem & dolorem dentiũ. Quinquefolij radices in uino coctas à cœna colluendas præbe, coquito autẽ ad tertias.] Huius medicamenti lectio in græco corrupta est, quam nos iuxta cõuersionis nostræ rationem restituendam censemus, ut hoc modo legatur, πενταφύλλου ῥίζας σὺν οἴνῳ ἑψήσας δίδου διακλύζεσθαι μετὰ τὸ δεῖπνον, ἀφέψει δὲ εἰς τὸ τρίτον μέρος.

Smegma quo utor, gingiuas contrahit.] In hoc smegmate in græco codice sic legit, σχίνου καὶ περδικίου βοτάνης κεκαυμένης σὺν τοῖς ἐρίοις ἢ μόνης τέταρτον, hoc est ut ego reddidi, lentisci & perdicij herbæ ustæ cũ lanis, aut per se solũ, utriusq; quartam libræ partem: puto enim per σχίνου uocem lentiscũ indicari, cuius omnes partes æqualibus uiribus proditæ sunt, & in præsentem usum cõmodis: quanquam & σχοίνου recte legitur, ac iuncus rotundus odoratus accipi possit, itidẽ adstringendi ui præditus, & propterea gingiuis contrahendis aptus, quod indico ut si quis pharmacum paraturus sit, utrum libeat per me conijciat, quum & lentiscus & iuncus odoratus in hæc pharmaca commodent, & in sequentibus prodantur recipienda. Deest autem in græco contextu particula ἀνὰ, quam ego reponendam censeo ante uocem τέταρτον, ut per eam indicetur, utriusque lentisci uidelicet, & perdicij quarta pars inijcienda esse. τέταρτον enim hoc loco pro quarta libræ parte dictum existimo, hoc est pro quadrante, Nam & antea in hoc pharmaco libræ meminit, itemq; unciarum, ut hic per τέταρτον quarta libræ pars, hoc est unciæ tres significari mihi uideantur, Neque enim uera produnt, qui τέταρτον græcis, priuatim dictũ quartarium esse uolunt, hoc est quartam sextarij partem, siue dimidiã heminã, Quum & sextarij τέταρτον, & heminæ τέταρτον, & cyathi τέταρτον, in his Galeni libris habeamus, & hoc loco λίτρας τέταρτον necessariò accipiamus, quando nullius alterius ponderis, aut mensuræ, in præcedentibus mentio fiat, de quibus τέταρτον accipi queat. Sed & in libello de ponderibus græcis inter Galenicos relato, Dioscorides Alexandrinus ut ego sentio, horũ τετάρτων appellationis rationẽ planè nõ aliã indicat, q̃ τρίτων, hoc est tertiarũ partiũ, & ἕκτων, id est, sextarũ: atq; ita τρίτον, τέταρτον & ἕκτον, de omniũ mensurarum tertia, quarta & sexta parte dicuntur. Verum quum corruptissimus sit ille ipse Dioscoridis locus, uisum est mihi eum emendatum ac restitutum à nobis adscribere

©BIUM

bere, ut ex eo etiam ſuprà à nobis tradita ex Paulo de eadem re, clariora reddantur, quæ ipſa etiam in principio libellorũ eorum de ponderibus apud Galenum habentur, ſed Pauli nomine ſuppreſſo, & longe corruptiora quàm ſunt in Pauli exemplari ad finem ab ipſo ſanè Paulo adiecta, Nam in præfatione totius operis, ad finem de his ſe dicturum compromittit.

Διοσκουρείδου, περὶ μέτρων ὑγρῶν. περὶ οἴνου.

τὸ κεράμιον ἄγει λι. π. ἡ δὲ ἕρνα λι. μ. ὁ χοῦς τοῦτέστι τὸ κύγιον ἔχει λι. ι.
τὸ ἡμικύγιον ἔχει λι. ε. ὁ ξέστης ἔχει λίτρας μίαν, γο. κ. ἡμίνα ἡ κοτύλη, γο. ι.
τὸ τέταρτον γο. ε. τὸ ὀξύβαφον ὅπερ ἐστὶ τέταρτον κοτύλης, ἄγει γο. βς. ὁ δὲ κύαθος ὅπερ ἐστὶν ἕκτον κοτύλης ἄγει γο. ας. γράμματα δ. ἡ δὲ χήμη ὅ ἐστι κυάθου τέταρτον, κὴ ἄγει δραχ. γ. γράμμα ἕν. ὁ αὐτὸς δὲ σταθμός ἐστι καὶ ὕδατος καὶ ὄξους, φασὶ δὲ τοῦ ὀμφακίου ὕδατος πληρωθῆναι ἀψευδέστατον εἶναι τὸν σταθμὸν, ἄγειν δὲ ὁλκὰς ψ. κ. τὸν χοῦν.

περὶ ἐλαίου.

τὸ κεραμιον ἔχει λι. οβ. ἡ ἕρνα ἔχει λι. λς. τὸ κύγιον ἔχει λι. θ.
τὸ ἡμικύγιον ἔχει λι. δις. ὁ ξέστης ἔχει λι. ας. ἡμίνα τουτέστιν ἡ κοτύλη γο. θ. τὸ τέταρτον ἔχει γο. δις. τὸ ὀξύβαφον ὅπερ ἐστὶ κοτύλης τέταρτον, ἄγει γο. β. δραχ. β. ὁ δὲ κυαθος ὅπερ ἐστὶν ἕκτον κοτύλης, ἄγει γο. ας. ἡ χήμη κυάθου τέταρτον, ἄγει δραχ. γ.

περὶ μέλιτος.

τὸ κεραμιον ἔχει λι. ρκ. ἡ οὖρνα ἔχει λι. νδ. τὸ κύγιον ἔχει λι. ιγς.
τὸ ἡμικύγιον ἔχει λι. ς. γο. θ. ὁ ξέστης ἔχει γο. κζ. ἡ ἡμίνα ἔχει γο. ιγς.
τὸ τέταρτον ἔχει γο. ς. δραχ. ς. τὸ ὀξύβαφον ἔχει γο. γ. γράμματα θ. ὁ κυαθος δὲ ἔχει γο. β. δραχ. β. ἡ δὲ χήμη ὅπερ ἐστὶ κυάθου τέταρτον, ἄγει δραχ. δ. ς.

Hæc ſanè lectio quantum ad mellis menſurarũ pondus attinet nobis aliquandiu uiſa eſt eſſe uera, & pro genuina omnino reſtituenda, Nam ſi cum menſurarum põderibus ſuprà latinè ex Paulo nobis redditis cõtuleris, uidebis planè eandem rem ab utriſq; tradi, Nimirũ quod uinum nona parte oleũ exuperat, Mellis uero pondus dimidia parte oleum excedat, Vinum uero quarta ampliusq; decima parte à melle ſuperatur, hoc eſt fermè tertia parte: quanquam ipſe Dioſcorides non nominatim & expreſſe ſicut Paulus de hac præponderationis diuerſitate tradat, & in uulgato exemplari mellis pondus ſemper totum uini eiusq; dimidium legatur, quum nõ totum uini, ſed olei pondus, inſuperq; eius dimidium Mel pẽdat, uelut Paulus apertis uerbis tradidit. Sunt autem uerba Dioſcoridis in uulgato exemplari Galeni hæc.

τὸ κεράμιον ἔχει λι. ρκ. ἡ ἕρνα ἔχει λίτρας ξ. τὸ κύγιον ἔχει λι. ιε.
τὸ ἡμικύγιον ἔχει λίτρας ζς. ὁ δὲ ξέστης ἔχει λι. βς. ἡ ἡμίνα ἔχει λι. α. γο. γ.
τὸ τέταρτον ἔχει γο. ζς. τὸ ὀξύβαφον ἔχει γο. γς. δραχ. β. ὁ κύαθος δὲ ἔχει γο. βς.
ἡ δὲ χήμη ὅπερ ἐστὶ κυάθου τέταρτον, ἄγει δραχ. ε.

Verũ hanc planè falſam eſſe lectionẽ, & priorẽ cũ Paulo cõſentientem, omnino uerã iudicarẽ, indeq; inoleuiſſe putarẽ, quod in Ceramio prima mẽſura, ἔχει λίτρας ρκ. falsò habetur, pro λίτρας ρϛ. ad quã proportionẽ neceſſariò is qui præfuit operis caſtigationi, etiam reliquarum mẽſurarum pondera auxit, & fortaſſis in hoc Fannium exprimere uoluit, qui quum Sextarium mellis duarum librarum & dimidiæ faciat, reliquæ utiq; menſuræ ad eandem proportionem idipſum pondus habebunt. Ipſum certe Dioſcoridem ſic tradidiſſe non putarem, quũ nõ aliter ꝙ Paulus habet, & nos etiam conuerſum ſuprà prodidimus, legendũ uideatur: niſi nuper adeò in Marcellum antiquum latinum medicum incidiſſem, qui penitus cum Dioſcoride, itemq; Fannio conſentit, in mellis menſurarum apponderatione, Cuius uerba eo libẽtius adſcribam, quod autor ignotus hactenus, & temporũ iniuria multis locis corruptus, nuper adeò à nobis purgatiſſime reſtitutus, ex officina

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 463 sur 580

©BIUM

officina Frobeniana, est inuulgatus, & sanè quasi à morte ad uitã excitatus: deinde quod quum ipse latinè scripserit, ponderum tamen & mẽsurarum rationem, græcè pariter ac latinè censuit operi suo præfigendam esse, uelut etiam in præfatione sui operis contestatur. Verba ex ipso opere sic habent:

τὸ κεράμιον ἔχει.

ἐλαίου.	οἴνου.	μέλιτος.
λι. οβ.	λι. π.	λι. ρκ.

τὸ κόγγιον ἔχει.

λι. θ.	λι. ι.	λι. ιε.

ὁ ξέστης ἔχει.

Γο. ιη.	λι. α. Γο. η.	λι. βς.

ἡ κοτύλη ἔχει.

Γο. θ.	Γο. ι.	λι. α. Γο. γ.

ὁ κύαθος ἔχει.

Γο. ας.	Γο. ας. γρ. δ.	Γο. βς.

Sed & Pauli locum grecũ adscribam à nobis restitutum, quanquã in Pauli exemplari Venetijs uulgato, omnino integrior est quàm in Galeni exemplari quod indidem prodijt, habetur. hoc itaq; modo legendus est. Εἰ δὲ βούλοιο καὶ τῶν σταθμῶν τῶν ὑγρῶν εἰδέναι μέτρον, πάμπολλοι μὲν γὰρ αἱ τῶν ὑγρῶν οὐσιῶν εἰσὶν κατὰ τὴν ῥοπὴν διαφοραὶ, ὡς ὑπὸ πρᾶδείγματος ἐλαίου τε καὶ οἴνου καὶ μέλιτος λέξομεν. τὸ μὲν οὖν μέλι τοῦ οἴνου βαρύτερόν ἐστι τετάρτω μέρει, καὶ προσέτι δεκάτω, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὅλον συνεγγυς τρίτον. ἔχει γὰρ τὸ αὐτὸ τοῦ οἴνου, τὸ μέλιτος ποσὸν, ὅλον τὸν τοῦ οἴνου σταθμὸν, καὶ προσέτι τὸ τρίτον αὐτοῦ. τοῦ δὲ ἐλαίου τὸ μέλι τῷ ἡμίσει μέρει βαρύτερόν ἐστιν. ἔχει γὰρ τὸ ὅλον τοῦ ἐλαίου, καὶ προσέτι τὸ ἥμισυ αὐτοῦ. ὁ δὲ οἶνος τοῦ ἐλαίου ἐννάτω μέρει ὑπερέχει. ὅλον γὰρ αὐτὸ ἔχει, καὶ τὸ θ. αὐτοῦ. πρὸς σαφήνειαν δὲ πλείονα, καὶ ὡς ἐν διαγράμματι, τῶν κατὰ μέρος μέτρων τὸν σταθμὸν ὑπετάξαμεν, δῆλον καθεστῶτος ὡς διὰ τῶν σταθμῶν πάντων τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς κατὰ τὸ στοῖχον, τό, τε ἔλαιον, καὶ ὁ οἶνος, καὶ τὸ μέλι κατηγορούμενα κεῖται.

τὸ ἰταλικὸν κεράμιον ἔχει.

ἐλαίου	οἴνου	μέλιτος.
λίτρας. οβ.	λίτρας. π.	λίτρας. ρη.

ὁ χοῦς ἔχει.

λίτρας. θ.	λίτρας. ι.	λίτρας. ιγς.

ὁ ξέστης ἔχει.

Γο. ιη.	Γο. κ.	Γο. κζ.

ἡ κοτύλη ἔχει.

Γο. θ.	Γο. ι.	Γο. ιγς.

τὸ μέγα μύστρον ἔχει.

Γο. γ.	Γο. γ. γράμματα. η.	Γο. δς.

τὸ ὀξύβαφον ἔχει.

δραχ. ιη.	Γο. β. γράμματα ιβ.	Γο. γ. γράμματα. θ.

ὁ κύαθος ἔχει.

δραχ. ιβ.	Γο. ας. γράμματα. δ.	Γο. β. δραχ. β.

τὸ μικρὸν μύστρον ἔχει.

δραχ. ς.	γράμματα. κ.	δραχ. θ.

Ex his itaq; studiosi mensurarũ singularũ pondera exacte expensa habent, quæ grauatus fuissem adscribere, nisi uiderem plerosq; ex professo hanc partem tractantes adeò oscitanter supineq; rem explicare, ut locos etiam cõtra seipsos, tanquam pro se facientes adducant. Porrò Fannij uersus de Sextarij pondere iuxta liquores hos diuerso, hi sunt.

Illud

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 464 sur 580

Illud præterea tecum cohibere memento,
Finitum pondus uarios ſeruare liquores.
Nam libræ,ut memorant,beſſem ſextarius addet,
Seu puros pendas latices,ſeu dona Lyæi.
Addunt ſemiſſem libræ liuentis oliui
Selibramq; ferunt mellis ſupereſſe bilibri.

Ad motos dentes ſtabiliendos. Atramentū ſutorium cum oleo terito,& cum lana dentium radicibus admoueto.] Hoc medicamētum in græco exemplari ſic habetur,χαλκανθου τρίψας μετ' ἐλαίας, πρὸς τὰ ῥιζῶν ἐρεισλίω.pro ἐρεισλίω itaq; ἐείω legendum puto,& accipiendum,cum lana admouendum eſſe pharmacum,& fortaſſis diminutiua uoce ἐρισλίω pro ἐείω dictum eſt. Velut infrà lib.10.cap.2. in uerſu Democratis σκέπασον τὸ κῶλον καφοτάτοις ἐρεισλίοις,id eſt,Totū teges crus mollibus uellеribus. Niſi quis ἐρείσλιον pro fulcro & ſuſtentaculo dictum accipere uelit,ut uidelicet ſpecilli uel graphij extremo,uelut ſuſtentaculo,medicamētum ſit adhibendū. Sequitur paulò poſt. Itē cerui cornua in uino cocta. Sed in græco exemplari deeſt uox ἐλαφος, quam ego reſtituendam puto, quanquam & αἰγὸς, id eſt capræ cornua legi poſſint,ut quæ ijſdem uiribus prædita ſint, ut Galen.11. ſimp.pharm. prodit. Harum itaq; uocum altera reſtituenda eſt, ne infinitas errorem pariat. Sequitur fomentū dentiū corroſorū & dolentiū,in quo τύξας πυελ ὁσ μηλωτίδ legitur,ſed pro πυελ,ſubſtituendū eſt πυεία,hoc eſt foue ſeu fomenta.

De dentifriciorū cōpoſitione quibus utor.]Dentifricia ὀδοντοτρίμματα dicuntur græcis. Verum hoc loco corrupte ὀδοντρήματα leguntur,Fiunt autem ad diuerſos uſus uaria,Nam & frigefactis dentibus,& motis,& dolentibus,& ijſdem poliendis,& gingiuis laxis,& ad parulidas,& putrefactiones,omniaq; oris uitia ſeorſim deſtinata parantur, uelut ex ordine ad ſingulas has affectiones & uitia Galenus deſcribit. Sunt autē diuerſa dentifricia à dentiſcalpijs,quæ ὀδοντύγλυφα græcis appellantur. Dentifricia enim in tenuiſſimum puluillum redacta affricabantur,Dentiſcalpia uero ex harundinibus maxime,in oblongam formam figurabantur,eximendis his quæ dentibus à morſu ciborum inhærerent apta. Fiebant etiam ex uiridi lentiſci ligno,atq; hoc eſt quod Dioſcor.de lentiſco ait. τὰ δὲ ξυλώδεια χλωρὰ ὠτὶ καλαμίδων προτριβόμενα τοῖς ὀδοῦσι σμήχει πόντος. Quanquam ipſa uerba indicent ligna lentiſci uiridia dentibus affricāda eſſe, ſed certè nō alio modo quàm ſcabendo ac ſcalpendo, quo uidelicet inhærentia extergātur ac eximantur.Nam eum Lentiſci uſum Martialis poeta lib.6.palam indicat,ubi ait,

Foditq; tonſis ora laxa lentiſcis. Et in apophoretis. Dentiſcalpium.
Lentiſcum melius,ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit,dentes penna leuare poteſt.

Quum enim penna itidem dentes leuare ab impactis & inhærētibus poſſit,ſcalpendo uidelicet,affricari enim cōmode non poteſt,certū eſt neq; lentiſci lignum alio uſu fuiſſe quàm ſcalpendis dentibus, & non confricandis, uelut ex Dioſcor. intelligi poſſit, & partim ab eius interpretibus eſt intellectū. Sed & idem poeta in eodem opere dentifricij lemma ſeorſim habet. Dentifricium.

Quid mecum eſt tibi? me puella ſumat, Emptos non ſoleo polire dentes.

Timocratis dentifricium.] hoc dentifricium ad gingiuas madore laxatas,putreſcentesq; facere ait,hoc eſt οὖλα πλαδῶντα μυδῶντα. Non enim legendum eſt μυλῶν,uelut exemplar falsò expreſſum habet. Idem inter cætera etiam ad paruliđas conferre dixit. Verum in græco exemplari παρωτίδας pro παρελίδας falsò legitur. Ad oris enim uitia omnia mox cōmodum eſſe ſubiungit, ut nō ad aurium abſceſſus παρωτίδας appellatos,ſed ad gingiuarum inflammationes παραουλίδας

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 465 sur 580

©BIUM

dictas, legẽdum esse uel hinc manifestum fiat. Quid uero sint Parulides suprà ex Paulo ostendi, & Cor. Celsus lib. 6. cap. 13. docet, Solent inquit, etiam interdũ iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam oboriri dolentia, παρουλίδας Græci appellant, Verum hoc ipso etiam Celsi loco, in quibusdã exemplaribus παρωτίδας legitur, in alijs παροδοντίδας à quopiam non indocto pro παρωτίδας substitutum est, ex eo quod Celsus iuxta dentes oriri dixit, sed utrumq; falsò, quum de parotidibus hic non sit locus, & apud græcos medicos nulla affectio παροδοντὶς appelletur, At uero παρουλίδας omnes agnoscunt. Cæterũ pharmacum ipsum corruptis in eo rerum mensuris, ut suspicor traditur, neq; facile est integram lectionem restituere ob exemplariũ inopiam, & quod Vetus interpres hæc omnia reliquit, ut neq; inde coniecturæ saltem sit locus. Habet autem nostrum exemplar hoc modo. λαβὼν τῆς περδικιάδος βοτάνης μόδιον ἰταλικὸν, ἐν ἄλλῳ μναῦν, ἁλῶν λευκῶν καὶ λεπτῶν ξ. α. μέλιτος ἑξάγειον. α. κόψον ὡς γενέσθαι μάζαν ψαφαρωτέραν. hoc est Accipito herbæ perdiciadis modium Italicum, alij Minam habent, salis albi tenuis sextarium unum, mellis Hexagium. Primum itaq; herbæ perdiciadis modij Italici mensura nimia uidetur ad proportionem salis sextarij unius, quare quod adiectum est pondus Minæ in alio exẽplari haberi, uidetur castigare modij excessum: quanquã neq; hoc ipsum Minæ pondus probem, utpote minus quàm proportione sextarij unius salis conueniat. Est autem Mina iuxta Paulum Aeginetam unciarum. XVI. Attica uidelicet & Aegyptia, Romana uero unciarum. XX. Sicut Sextarius quoq; Italicus unciarum. XX. mẽsuralium, Atticus uero. XVIII. iuxta Galenum lib. 1. & 5. κατὰ γένη. Quanquam Aetius XI. cap. 35. Sextarium Italicum unciarũ XXIIII. facere uideatur, hoc est librarum duarum. Sic enim habet ἁλὸς κοινοῦ πεφρυγμένου ξ. ας. ἰταλικὸν. τουτέστιν ρο. λς. hoc est. Salis communis torrefacti sesquisextarium Italicũ, hoc est uncias XXXVI. quãquam suspicio nobis fuit eum locum uertentibus, ξ. β legendum esse, quod si tamen etiam legatur, Sextarius Italicus XVIII. unciarũ erit, & sic eiusdẽ mẽsuræ cũ Attico, quod Galen. locis paulò ante citatis apertis uerbis redarguit. Libro primo enim κατὰ γένη sic ait. πρὰ γοῦν τοῖς ῥωμαίοις ὁ ξέστης ἔχει μίαν λίτραν καὶ ἡμίσειαν καὶ ἕκτον, ὡς εἶναι τὰς πάσας οὐγγίας κ. ἃς ὡς τὸ πολὺ τοῖς μέρασι μετροῦσιν, ὑπὸ τετμημένοις ἔξωθεν γραμμαῖς τισὶ κυκλοτερέσιν. ἔνιοι δὲ ψευδῶς ὑπειλήφασι τὸν ῥωμαϊκὸν ξέστην ὀκτωκαίδεκα μετρικὰς ἔχειν οὐγγίας, Porrò Modius Italicus iuxta Aetium est librarum XL. Sic enim 13. cap. 97. ait. εἰ δὲ μὴ πρέπει, τῶν κοινῶν καὶ λευκῶν ἥμισυ μοδίου ἰταλικοῦ, τουτέστι λίτρας κ. Et paulò post. προσεπιχεὶς ἕτερον ἥμισυ μοδίου ἰταλικοῦ, τουτέστιν ἑτέρας. κ. λίτρας. Sed Paulus octo Chœnicas Italicum ac Aegyptiũ modium habere tradit. Chœnicem uero duos sextarios, quo eueniet Modium sextariorũ XVI. esse, qui omnino libras XXVI. uncias VIII. efficiant, si sextarius XX. unciarum uelut dixi statuatur. atq; hanc sanè mensuram modij, in herba perdicio leui ualde, & parua copia magnam capacitatem explente, & quæ adhuc paucior ab ustura reddatur, nõ nimiam esse putarim, eamq; omnino conijcere malim quàm Minæ pondus, si ego medicamento usurus sim. At uero quod sequitur, Mellis hexagium unum accipiendũ esse, adhuc longe magis sollicitos nos de mellis iusta mensura facit, quum nulla proportio sit mellis hexagij, ad modium herbæ & sextarium salis: siquidem Hexagium pro pondere aurei unius aut sesquidrachmæ accipiatur, uelut pleriq; omnes tradũt. Quare hoc loco suspicor nõ ἑξάγειον. α. legendũ esse, sed uel ξέστην. α. ut sit eadẽ mensura mellis ac salis, uel ἑξάγγειον. α. hoc est Hexangeum unum, Ita ut ἑξάγγειον pro mensura sex uasculorum paruorum capaci accipiatur. ἀγγεῖα autem μικρὰ in frequenti usu sunt tum Aetio, tum Paulo, quæ ego uascula parua fuisse existimo in uulgato usu officinarum, in quibus mel, oleum, ac reliquos liquores dimetie-

bantur

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 466 sur 580

bantur. Sic enim Aetius 12. cap. 44. de oleo gleucino habet, ὀποβαλσάμου ἀγγεῖα μι κρὰ ε. τετίστι γο. ἡ. κοτύλας τὸ ἥμισυ. Caperent itaq; ſex uaſcula parua fere hemi/ nam, & unum uaſculum paulò plus quàm ſeſcũciam, iuxta Aetij indicationem, qui tamen uidetur heminam 12. unciarũ menſuraliũ ſtatuere, ſi modo integra eſt lectio exemplaris, quod ego in eo uertendo ſum ſequutus. Non largam autẽ co/ piam mellis accipiendam eſſe, uel ex eo apparet quod additur, cõtundenda hæc eſſe ita ut in maſſam tenuiorem & friabiliorẽ redigantur, non ſpiſſam & coactio/ rem. Nolui tamen mutare lectionẽ uulgatam, de hæſitatione mea admonere con tentus. Addam autẽ adhuc aliam cõiecturam, poſſibile eſt lectionẽ rectam ſic ha bere, μέλιτος ἐξάγιον, ἀνάπαλιν ὡς γενέσθαι μᾶζαν ὑφαρωτέραν, id eſt mellis tantũdem uel æqualem menſurã, cõtundito ut maſſa friabilior reddatur. ἐξάγιον autem pro æquilibrio uſurpat Conſtant. Cęſar lib. 2. de agricult. cap. 30. ubi docet quomodo exigere oporteat panis pondus iuxta pondus ipſius frumenti, hoc eſt, ut ipſe ait, πῶς χρὴ τὸ ἐξάγιον τῷ ἄρτῳ ποιεῖσθαι. Potuit autẽ facile cõmitti ut præpoſitio ἀνὰ ex cõpoſitione tranſierit in α. unitatis notam. Sequitur mox pharmacũ hoc ſuper prunas poſitum, immiſſa per foramen rudicula, agitandum eſſe, ſed lectione rur/ ſus corrupta. δεῖ δ' ἐλαιέλαιῳ ῥάβδῳ ἐξ ἀνθρακιᾶς ὑπηρμένῳ, Legi autem debet ſenten/ tia ita poſtulante. δεῖ δ' ἐλαιέλαιῳ ῥάβδῳ ἐπ' ἀνθρακιᾶς ὑπηρμένου.

Dentifriciũ Damocrati inſcriptũ.] Recenſet hoc loco Galen. duo dentifricia ex Damocrate medico & poeta uerſibus Iambicis ſenarijs conſcripta. Meminit eiuſdẽ etiã Plinius ut medici, & qui ipſius Plinij tempore uixerit lib. 24. cap. 7. Scio inquit, Democratem medicũ in ualitudine Conſidiæ M. Seruilij cõſularis filiæ, omnem curationẽ auſterã recuſantis, diu efficaciter uſum lacte caprarum, quas lentiſco paſcebat. Damocratẽ itaq; Plinius Democratẽ appellat, & alio lo/ co Seruilij prænomẽ ei tribuit, eiuſdemq; uerſuũ ſententiã reddit, quos integros Galen. infra lib. 10. recitat, uelut ibidẽ declarauí. Verũ uerſus aliqui hic in primo dentifricio corrupti ſunt, quos quemadmodũ emendãdos putem hic ſubſcribã. Secundus uerſus ſic legendus eſt. λύκος τε τηρήσεις ὀδόντας λιχανᾶς. Septimus ſic. λίτρας τέτρτον, ἀλλ' ἅλὸς λίτραν μίαν. Octauus ſic. λιθάτος ἐλαφέου πτρᾶκις λιχανωθείς. Nonus ſic. λίτρας τὸ ἥμισυ ἀλλ' ἁλὸς ὀγγίας δύο. Vndecimus. χόνδρου τε μασίχης χίας λίτραν μίαν. Duodecimus. κόσου λίτρας τὸ τρίτου, ἢ πλέον βραχύ. Decimuſquartus. ἐν ὀγγίαν φύλλου μαλαβάθρε πὰς δύο, Reliquorũ lectio utcunq; tolerabilis eſt, & ex noſtra uerſione cuiq; patere ac conſtare poteſt.

Aliud Aurelij.] In hoc dentifricio aluminis pondus deeſt, & ſatis dubium eſt quantum eius conijci oporteat, Vídetur tamen dodrantis, hoc eſt nouem uncia/ rum pondus, ad reliquorum proportionem non male conuenire, quod ſanè reſti tuendum puto, ſed tamen citra præiudicium, ut eo uſurus aliquis uel plus uel mi nus addat. Lego itaq; ἀπὸ τούτης λάβε γο. θ. hoc eſt ex hoc dodrantem accipito.

Cõpoſitio pharmaci dentes præſeruãtis.] In hac cõpoſitione περδικὶς βοτάνης τῆς τιβεριάδος, &c. in græco exẽplari legitur, haud ſcio an nõ corrupte. Si enim ac/ cipiamus eum de perdicio in Tiberiade uel circa naſcẽte loqui, nõ ſuccurrit auto ritas alicuius, qui de hoc idem teſtimoniũ præbeat. Eſt aũt Tiberias oppidum Iu dææ ad lacum Geneſarã, calidis aquis ſalubre, ut Plin. 5. cap. 15. prodit: quanq; ſi etiã de hoc oppido accipiamus dictã perdiciũ herbam, nõ τῆς τιβεριάδος, ſed τῆς λιβεριάδος omnino eſſet legendũ. Quare uideri poſſit nõ τῆς τιβεριάδος, ſed τῆς ἰβηριάδος legen/ dum eſſe, & intelligendum de ea quæ in Iberia, hoc eſt Hiſpania proueniat, Sed neq; perdicij Hiſpani uel in Iberia naſcẽtis quiſpiã mentionẽ facit. Cæterũ quan do perdicij in his dẽtifricijs iam ſæpe mẽtio facta eſt, uidebimus ſemel quæ nam herba ea ſit ex autorũ traditione, ut uel hinc loci huius integritatẽ aſſequamur.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 467 sur 580

©BIUM

Perdicium itaq; & muralium à Celso appellari, Plin. 21. cap. 30. dicit, quam Græci alij partheniũ, alij leucanthemum, alij amaracum uocant. Ita enim legendum est, & non alij leucanthen, alij tamnacum, ut uulgata exemplaria habent. Id quod ex Dioscor. lib. 3. apparet, qui habet πρθήνιον οἱ δὲ ἀμάρακον, οἱ δὲ λευκάνθεμον. Verum Plinius etiam hoc loco duas herbas in unam cõfudit. Muraliũ enim & perdiciũ à Celso dicta, est quidem partheniũ à Græcis appellatum, sed nõ hoc de quo Dioscorides hæc uerba scripsit, Verum quod Helxinen idem describit, itemq; Partheniũ appellari dicit. Partheniũ itaq; quod in loco citato Dioscorides descripsit, planè ex genere chamęmeli est, & fortassis ea ipsa species quam hodie uulgo matricariã uocant. Helxine uero est ab eodem lib. 4. descripta, itidemq; parthenium ac perdicium appellata, uelut etiam ab ipso Plinio 22. cap. 17. Helxinẽ inquit, aliqui perdiciũ uocant, quoniam perdices ea præcipue uescuntur, alij sideritin, non nulli parthenium. similiter à Paulo & Galeno proditur. atq; hęc est quam Celsus 2. cap. 33. muraliũ & perdiciũ appellauit. Sed utrasq; Plinius temere inter se priore loco, uelut dixi confudit. Cæterum hæc ipsa perdicium, à Plinio etiam urceolaris, & hodie parietaria, siue ut Marcellus habet parietalis, itemq; uolubilis appellatur. Estq; utriusq; appellationis uestigium apud Dioscor. in adscriptitijs, ut ego iudico uocibus, sed corrupta est lectio βουλουτονλαπάρυ, pro βολύβιλεμ καὶ παριετάριαμ, uelut palam apparet. Parietaria autem eadem ratione, qua à Celso Muralis dicitur, Neq; est hac uoce accipienda illa quam paritariã à duplici floris colore, uulgò appellant. At uero primũ illud partheniũ non esse puto, eam quæ in his dentifricijs perdiciũ, à Galeno & alijs, quos hic citauit eorũ autoribus, appellata est. Nam primum partheniũ à Dioscor. descriptum, inter tot appellationes à Dioscoride relatas, perdiciũ non appellatur, Secũdum uero, ipsa uidelicet Helxine, humectæ ac subfrigidæ naturæ, facultatis est extersoriæ ac leniter adstringentis, ut non inepta quidẽ ad defricandos dentes uideri queat, maxime usta cum sale & melle, Nisi obstaret hoc loco τῆς τιβερίας uox declarandi gratia adiecta. Vetus Interpres in primo dentifricio, ubi duæ herbę sideritis & perdicias à Galeno urendæ prodũtur, pro sideritide paritariã uertit, & pro perdiciade siue perdicio, (Vtramq; enim uocem Galen. habet) mercurialem reddidit, falsus ut apparet, ex eo quod perdicij uocẽ pro parthenio semper accipi putauit, qua opinione etiam Plin. ut dixi, delusus fuit: quũ perdiciũ non nisi Helxines species iam ostensa appelletur, parthenij autẽ appellatio pluribus herbis æqualiter accommodetur, uelut chamæmeli cuipiã speciei, & ipsi etiam helxinæ appellatæ, uelut ostendi, & linozostidi siue Mercuriali, quemadmodũ Dioscor. & Plin. tradunt. Quare neq; ex ipso quicquã iuuari possumus, non celaturi si ex ipso profecissemus. Suspicio quidem esse queat, pro πρδικίου βοτάνης τῆς τιβερίας, legendũ esse περδικίου τῆς ἰβηρίδος, uel τῆς ἰβηριάδος, aut etiam τῆς ἰβηρίας, accipiendumq; iberidem herbam quæ & Lepidium & Cardamine appellatur. Cuius radices Galen. infrà lib. 10. ad ischiadem auxiliares, ex Damocrate prodit, uelut eo loco uberius à nobis ostendetur. Sed & hic obstare meritò nobis debent uel imprimis hæc duo, Nimirũ uim eius nimis acrem ad hanc rem esse, & perdicij appellationẽ ei non tribui ab alijs, neq; cõuenire. Quare iuxta meam adeò sententiam, libenter tamen potiori cessuram, recte ut opinor, ad perdiciũ superius, helxinen uidelicet trãsibimus, eoq; ut extersoria ui prædito, & hanc uberius adhuc ex ustura adipiscente utemur, & pro τῆς τιβερίας, legentes τῆς ἰβηρίας, Hispanã prælatã reliquis intelligemus: quanquam non certò constet, helxinen Iberiæ ut optimam, præ reliquis terris laudem ferre, Et recta lectio fortassis sic habere debet, περδικίου βοτάνης ἢ τῆς πρδικιάδος, ut uidelicet declaret perdiciũ eandem esse quam etiam perdiciadem antea dixit. Ipsam

certè

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 468 sur 580

certè Helxinen, urceolarem uelut dixi appellatam, etiam Scribonius & Marcellus inter dentifricia, cum sale urendam recẽsent, quo argumento potissimùm hanc lectionem probamus. Sequuntur mox huius pharmaci cõmoditates, inter quas in græco exemplari legitur, ὅτε παρουλίδες αἱμαχθήσονται, οὔτε ὑπερσαρκώσουσιν, ὅτε ῥυματισθήσονται. Verum ego uel pro παρουλίδες legendũ existimo τὰ οὖλα, ut sit sensus, Neq; gingiuæ cruentabuntur, neq; superflua carne redundabunt, neque fluxione infestabuntur. uel pro αἱμαχθήσονται, legendum est ἀναχθήσονται. & ante ὑπερσαρκώσουσιν uerbum, τὰ οὖλα interponendum, ut sit sensus, Neq; parulides producentur, neq; gingiuæ superflua carne redundabunt, neq; fluxione infestabuntur. Annectit mox Galenus. τινὲς δὲ πρίχους λάσαντες, &c. sed rursus corrupta est lectio. Nam πελίχους legendum est pro πρίχους, Nulli enim pili hunc usum præbere possunt, ut quis πρίχας pro πρίχους legendum esse suspicetur. πελίχους autem, id est, salsamenta usta, item q; Cybia dentium doloribus cõmoda esse, etiam Plinius lib. 32. cap. 7. tradit, Salsamentorum inquit, etiam fictili uase cõburstorũ cinis, addita farina marmoris, inter remedia est, Et cybia uetera eluta in nouo uase, deinde trita prosunt doloribus. Salsamenta itaq; Plinius πελίχους dixit. quæ maxime constabant ex Thynnorum carne, cuius generis etiam cybia sunt, Ita enim uocari concisam pelamidem Plinius testatur. Pelamidis autem appellatio thynni est nondum annuum uitæ spacium egressi, Sicut idem Cordyla uocatur à recenti partu, eodem Plinio libro 33. cap. 11. teste. Dixit autem cybia uetera Plinius, quæ aliàs solet inueterata uocare, hoc est τὰ τεταριχευμένα, uelut etiam alio loco indicaui.

Finis quinti libri commentariorum.

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI

COMMENTARIORVM MEDICORVM, IN DECEM libros Galeni de Compositione medicamentorum secundum locos conscriptorum, Liber VI

In caput I. de affectionibus in ore, & de pharmacis ad eas cõmodis.

VETVS profecto sermo est, quem plerique artifices in ore habent, Quod nõ idem sit, neq; simile, à uiua uoce discere, & ex libro legere.] Est quidem uerissimũ quod sibi in principio huius sexti libri de pharmacis localibus Galenus præfandum duxit prouerbium, de uiuę uocis efficacia, sed si id ipsum Galenus sequutus nihil literis mandasset, dij boni q; nihil uiuæ uocis nobis medica studia sequentibus hodie audire cõtingeret, sed penitus in muto & surdo auditorio, cæca q; & mortua caligine utilissimi omnis generis studiorũ uersaremur, ut me certe eius assectam esse & pœniteat, & pudeat. Quare uiuæ uocis significatio nõ est nisi de ea quæ uera & sana dogmata resonans, nõ auribus tantum se nostris, sed per oculos magis pectoribus insinuat, accipiẽda: tantum abest ut uiuæ putandæ sint uoces quorũdam hodie in publicis scholis mortua dogmata, & meram ignorantiam suam docentium, Et contra mortua scriptura non est nisi quæ falsam & commenticiam doctrinam cum inani insuper uerborum pompa ostentat, à qua quum doctiss. Galeni scripta alieniss ima sint, ita ut hic unus saluberrimam artem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 469 sur 580

©BIUM

medicam à prauis opinionibus asseruerit, eamq; ad ueram, & ante eius tempora penitus corruptam, & uix uni eius primo autori Hippocrati non ignotā methodum deduxerit: tantum abest, ut mortua scriptura censenda sit, ut ego si nō hanc uocem audiuissem, certe nihil aliud habeam quod uiuum in nostris studijs appellare audeam. Itaq; non tantum non uulgaris utilitas ex optimorum autorū præclarissimis scriptis, industrijs hominibus & prudēti lectione ea uersantibus contingit, sed uiua penitus uox sunt mihi omnia ubiq; excellētissima Galeni scripta, maxime tanto splendore & perspicuitatis luce fulgentia, ut nemo nisi hebetissimo ingenio præditus, de eorum obscuritate cōqueri possit: adeò ut neq; horum commentariorum nostrorum ullus aliquis usus futurus erat, nisi temporum iniuria tot clarissimi loci essent obscurati, & ex longo situ pleraq; omnia eius scripta cariem sensissent, interim pessimorū librorum pelago, & rerum & uerborum spurcitia, incertitudine ac errore exundante, nobis offuso, ex quo tandem per diuini numinis benignitatem, & nostram contentiosam industriam liberati, omnibus ueræ ueteris medicinæ græcæ studiosis manū porrigimus, eos libenter à certissimo naufragio seruaturi, modo uiuam Galeni uocē tum in illius lingua proditis, tum in his atq; alijs eiusdē scriptis à nobis cōuersis, & deinceps uertendis, audire non negligant. In eorum enim gratiam, qui optimarū rerum studio se fatigare non cessant, se ad hæc scribenda progressum testatur, aliàs citra scriptū contētus futurus, quotidiano sermone suos familiares amicos ac sodales hoc modo instituere. Legitur autē corrupte in græco exēplari, βουλόμενος ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις, &c. pro quo ego legi ac reddidi, δεύτερον ἢ καὶ χαρίζεσθαι βουλόμενος τοῖς ἄλλοις, &c. Sed & titulus huic tractationi præfigendus in græco exēplari deest, quē hoc modo restituendum putamus. περὶ τῶν ἐν τῷ στόματι παθῶν, καὶ τῶν πρὸς ταῦτα φαρμάκων. De oris enim affectionibus & præsertim inflammationibus hoc capite tractat.

Quale est quod per atramentum sutorium constat.] hoc stomaticum pharmacum non tantum iniucūdi usus, sed etiam nociuum esse ait, si oris affectionibus illitum, siue ad gulam, siue ad asperæ arteriæ extremum, quod λάρυγγα græci medici uocant, præterlabatur. Hæc enim ipsa ut statim occurrentia lædit, postea uero etiam ex gula uentrem, & ex asperæ arteriæ extremo, ipsam arteriam asperam, & pulmonem. Sed in græco exemplari corrupte legitur, βλάπτον δὲ ἱκανῶς ὁπότε παρεῤῥύη τι πρὸς τὸν στόμαχον, ἢ τὸν λάρυγγα, καὶ ταῦτα μὲν εὐθέως αὐτὰ, καὶ δι' αὐτῶν δὲ τὴν γαστέρα τε καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν καὶ τὸν πνεύμονα. Itaq; pro εὐθέως αὐτὰ, legendum est εὐθέως αὐτῶντα. Sic enim legit uetus interpres, quanquam etiā altera lectio tolerari possit. Porrò λάρυγγος uox summū asperæ arteriæ græcis medicis uelut dixi significat, hoc est τὸ ἔσχατον τῆς τραχείας ἀρτηρίας, Id ipsum autem aliquando etiam τὸν φάρυγγα dicunt masculino genere, Nam τὴν φάρυγγα in muliebri genere, ipse Galenus quum alibi, tum secundo de semine, τὴν τοῦ στόματος εὐρυχωρίαν πᾶσαν τὴν ἔνδον uocari dicit, hoc est omnem internam oris amplitudinem, Nos latini fauces appellamus. Quemadmodum igitur ὁ λάρυγξ principium est asperæ arteriæ, sic ὁ φάρυγξ pro eodem usurpatur, & aliquādo etiam pro ipsius gulæ principio siue summa parte accipitur ueluti alibi ostendi.

Ego quidem igitur à ratione inductus inueni, quemadmodum neruorum sauciatorum curationem, ita etiam hoc pharmacum quod omnibus præstat.] Solet quidem Galenus ex omni occasione se suaq; inuenta iactare, sed citra ostentationis & uanitatis suspicionem, quum & rite & uere se iactet, non popularis auræ emerendæ studio, sed excitandorum magis studiosorum gratia, ut similia conentur: atq; ad hunc sanè modum nos in declamatione, quod optimus medicus sit & philosophus, ad Hippocratis æmulationem exhortatur, promittens nobis

non

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 470 sur 580

non solum similes nos illi euasuros, sed etiam præstantiores, his quidem uerbis, φιλοσοφητέον ἡμῖν ἐστὶ πρότερον εἴπερ ἱπποκράτους ἀληθῶς ἐσμὲν ζηλωταὶ, μᾶν τοῦτο ποιῶμεν, οὐδὲν κωλύει μὴ πρᾶπλησίους, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτοῦ γενέσθαι, μανθάνοντας μὲν ὅσα καλῶς ἐκείνω γέγραπται, τὰ λείποντα δὲ αὐτοὺς ἐξευρίσκοντας. Ad eundem itaq; modum etiam hic de inuenta à se neruorum curatione gloriatur, & de stomatico ex nucibus à se primũ excogitato obiter in profectione & reditu primo ex Alexandria in patriam. Porrò de neruorum cura à se inuenta sexto methodi pertractat, & tertio, τῶν κατὰ γένη. De peregrinationibus autem uarijs cum aliarum rerum, tum simplicium quorundam cognoscendorum gratia assumptis ab ipso 9. simp. pharm. libro mentionem facit, & in libro de prænoscendo, & in pluribus alijs per occasionem libris. Cæterum in principio huius stomatici ex nucibus medicamenti habetur: Vtebatur autem collutione aquæ mulsæ, hoc est διακλύσματι, sed in græco codice διαχρίσματι expressum est.

Satis enim scio etiam ipse non solum multos pauperes esse medicos, sed & qui ab ipsis curantur, quibus satis est ubi ægrotent, alicam cum aqua mulsa accipere & mundũ panem habere, aut aliquam farinam utilem ad cataplasma.] Hoc loco mundum panem habere, non accipiendum est cibi loco eos mundũ panem expetere, sed ad cataplasmatum usum, quare subdit, aut aliquam farinam utilem ad cataplasma, ubi uidelicet mundũ panẽ non habeãt. Alludit autem ad ineptam Thessaliorum curationem, qui tribus auxilijs instructi, omnium acutorum morborum sanationem pollicebantur, sorbitione uidelicet ex alica, olei calidi perfusione & panis cum melle cataplasmate, uelut Galenus 13. methodi tradit his uerbis. καταπλαττῶν μὲν ἀρτομέλιτι, προκαταιονῶν δὲ ἐλαίω θερμῷ, καὶ τρέφων ἐκ χόνδρου ῥοφήματι. ταῦτα γὰρ ἀρκεῖ τὰ τρία σχέδον ἅπασι τοῖς νῦν ἀμεθόδοις θεσσαλείοις, εἰς τὴν τῶν ὀξέων ἴασιν.

Origanum in sapa, quam alij siræon, nostri omnes hepsema uocant, feruefacito.] Sapam, siræon, itemq; hepsema appellari etiam Plinius testatur decimiquarti capite nono, quo loco etiam musto ad tertiam mensuræ partem decocto sapam fieri tradit. Sicut eodem ad dimidiam redacto Defrutum uocari, quæ quidem Plinij uerba sic accipienda uidentur, ut tertia pars tantum musti restare debeat, duabus per cocturam insumptis, uelut etiam libro 23. capite secundo habet. Columella tamen libro duodecimo, capite decimonono, de tota mensura tertiã tantum insumere quosdam dicit, decoctione nimirum musti facta ad consumptionem tertiæ partis, sed adscribam eius uerba. Quidam partem quartam eius musti quod in uasa plumbea coniecerunt, nonnulli tertiam decoquunt. Nec dubium quin ad dimidium si quis coxerit meliorem sapam facturus sit, eoq; usibus utiliorem, adeò quidem ut etiam uice defruti, sapa mustum quod est ex ueteribus uineis condire possit. Sapam porrò Carœnum Marcellus medicus appellat, uoce ut apparet, suo seculo latina facta, uel non longe antea, quãdo eam neq; Cato, neq; Varro, neq; Columella, neq; Plinius usurpet. Palladius tamẽ lib. 1. cap. 18. itidem Carœni meminit, sed à sapa & defruto distinguit: Carœnum esse tradens, quum tertia perdita, duæ partes remanserint. Sapam uero ubi ad tertias redacta descenderit. Defrutum uero à deferuendo dictum, ubi ad spissitudinem fortiter despumauerit effici tradit. Hippocrates ἑψητὸν appellat defrutum, & Galenus per siręon exponit, ut tam apud Græcos ἕψημα ac ἑψητὸν, quàm apud Latinos sapa ac defrutum inter se confundantur. Est autem apud Constantinum Cæsarem de agricult. frequens ἑψητῶν uox, quam & sapam & defrutũ accipere licet, quando sanè Columella lib. 12. cap. 21. palàm dicat: Mustũ q̃ dulcissimi saporis decoquitur ad tertias, & decoctum sicut suprà dixi, defrutum uocatur. At uero

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 471 sur 580

©BIUM

quod Galenus dicit, Nostri omnes Hepsema uocant, Asianos græcos intelligit. Hi enim Hepsematis uocem usurparunt, uelut idem in commentario in 6. ἐπιδημιῶν Hippocratis ait. καὶ τὸ σίραιον inquit, ὅπερ ἕψημα καλοῦσιν οἱ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀσίαν ἕλληνες. Cæterum uox ipsa ἑψήματος non semper pro sapa usurpatur, sed aliquando simpliciter pro decocto ac coctura. Sic suprà lib. 2. huius operis Galenus usurpauit quum ait, οὐκ εὐθὺς τοῦ ἑψήματος ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ὅταν ἤδη πῶς γένωνται τακερὰ, hoc est, Nō statim in principio cocturæ, sed quum iam aliquo modo flaccida facta fuerint. atq; sic accipitur à Dioscoride lib. 5. de Nitro. ἐκ περιοσοῦ δὲ τὸ νίτρον καὶ στρόφους πάνει λεανθὲν μετὰ κυμίνου, καὶ ποθὲν μεθ' ὑδρομέλιτος ἢ μεθ' ἑψήματός τινος τῶν διαφορεῖν δυναμένων πνεύματα, id est cum decocto aliquo earum rerū quæ flatus discutere ualent.

Sufficiēter enim adstringit etiam liquidum alumen, quod aliqui Phorimon appellant.] Aluminis uocabulum apud græcos ab adstringendi facultate συπτηρία denominatum est, hanc enim uehementissimam habet. Eius autem tres species præcipue in usum medicum assumentur, Dioscoride lib. 5. teste. Scissum, Rotundum & Liquidum, quod ipsum etiam φόριμον seu φορίμην συπτηρίαν uocari, Galenus hoc loco ait, & Plinius 35. cap. 15. testatur. Hodie in officinis scissum, de pluma: Rotūdum, zuccarinum: Liquidum, de rocha uulgò appellantur. Habet Galenus etiā astragalitidis & placitidis, & plinthitidis aluminis appellationes, sed Dioscorides superiores tres species in usu medico solum probat.

Nominantur autē sic, Cytini uidelicet, primogenita punica.] Describit hoc loco apertissime Galen. quid sint cytini, ὀνομάζοντες δὲ οὕτως inquit, αἱ προτόγονοι ῥοιαὶ καθ' ὃν γὰρ χρόνον ἀνθοῦν πάνετε τὸ δένδρον, καρπὸς αὐτῷ φαίνεται σχηματιζόμενος εἰς ἰδέαν ῥοιᾶς. Sed Dioscorides lib. 1. quum inquit, τὰ δὲ ἄνθη αὐτῆς ἃ καὶ κύτινοι καλοῦνται, uidetur cytinos flores ipsius mali punici appellasse, quum tamen non flores, sed à floribus primus fructus in speciem mali punici figuratus Cytinus appelletur. Corn. Celsus cum alibi, tum libro. 5. in emplastro quod Rhypodes dicitur, cytinos capitula mali punici latinè appellauit. Plinius autem lib. 23. cap. 6. quum inquit, primus pomi huius partus florere incipiētis cytinus uocatur à Græcis, planè idem quod hic Galenus dixit, nisi quod pro incipiētis uoce, desinentis dicendum fuisset, & fortassis legendum est, quum res & sensus ita legi postulent. Cæterum de Balaustio idē Plinius sic ait. In hoc ipso cytino flosculi sunt, antequam scilicet malum ipsum prodeat erumpētes, quos Balaustium uocari diximus. His uerbis Balaustium cytinorum flosculos esse tradit, quum Dioscorides & Galen. & omnes medici græci, balaustiū syluestris mali punici florem esse prodant. Sed adscribā etiā ipsa Galeni de hoc uerba ex lib. 6. simp. phar. βαλάυστιον ἄνθος ἀγρίας ῥοιᾶς, οἷόν περ τῶν ἡμέρων ὁ κύτινος, hoc est, Balaustium flos est syluestris punici, uelut satiuę cytinus. His itaq; uerbis Galenus, itidem ut suprà Dioscorides, cytinos flores mali punici dixit, quos tamē hoc loco primos à flore fructus descripsit, quod per indiligentiam ei obrepsisse suspicor, ex ea occasione quod & flores & is fructus alterno successu ferè simul proueniāt, ad quod etiam Dioscorides respexisse uideri potest. Quare Celsus hac parte diligētior omnino fuit, qui cytinos capitula mali punici dixit, quū flores pro capitulis dicere potuisset, si eos cytinorū uoce significari sensisset. Porrò Malicorium dixi mali punici cortices, qui σιδία & λέμματα ῥοιῶν, hoc est putamina hic appellantur. Est autem λεμμάτων uox uerbalis à uerbo λέπω, decortico deducta. Marcellus cap. 8. caliculos dixit.

Miscemus autē & ruborum fructus.] Galen. ex succo mororū rubi itidem ut ex mororū succo, stomaticum pharmacū fieri tradit. Mora autem rubi, hoc est μώρα ἀπὸ βάτων, à quibusdā βάτινα, quasi dicas Rubina, eodem planè modo sicut

συκάμινα

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 472 sur 580

συκάμινα appellantur uera Mora, utrisq; appellationibus à plantis deductis, quũ μωρέα arbor itẽ συκαμινέα uocetur. Idẽ planè 2. de aliment. dicit, sed quũ locus sit corruptus eum emendatũ ac restitutũ subscribam, τὰ τῆ βάτου καρπὸν ὀνομάζουσιν οἱ πολλοὶ ἡμῖν ἄνθρωποι βάτινον, καθάπερ μόρα τε καὶ συκάμινα τῆς μωρέας ἢ συκαμινέας, Sic sanè legendũ est, sed in uulgato græco exemplari, uerba τῆς μωρέας ἢ συκαμινέας desunt, ut ex præcedentibus nullus sensus erui possit. Vult autẽ Galen. Batina à bato dici, sicut Mora à Morea, & eadẽ sycamina à sycaminea. Sed & Dioscor. lib. 4. de rubo agens, βάτινα uocem recenset, uerũ in exemplaribus uulgatis βαλάνα legitur, pro βάτινα uoce rubi fructũ, hoc est rubi mora significãte. De his Plinius lib. 15. cap. 24. ait, Mora nascũntur & in rubis multũ differente callo, sed in exemplaribus uulgatis, Romæ nascuntur, leui sed tamen à nemine animaduerso errore legitur. Non enim Romæ, sed ubiq; terrarũ Mora in rubis etiã nascũtur. Ouidius poeta 1. Metamorph. Cornaq; & in duris hærẽtia Mora rubetis. Sũt autẽ mora rubi quæ uulgo nostrati brombehr & kratzbehr ab ipsius rubi aculeis dicũtur. Cæterum Morus arbor satis nota est, Ego tamen nõ memini me pulchriorem q̃ in collegio Buslidiano Louanij est uidisse. eius fructus ab eo quod in stomatica pharmaca cõmodus est, apud nostros nomen inuenit, Maulbehr appellatus. At uero Sycomora nõ sunt eadẽ cum sycaminis siue moris appellatis: quanquam Dioscor. quosdã etiam ipsam sycomorũ sycaminũ appellare prodat: Sycomorũ enim Galen. loco paulò ante citato, plantam unà cum fructu se in Alexandria uidisse dicit, fructum quidẽ cõsimilem ficui paruæ albæ, eumq; in medio mororum ac ficuũ locari posse ait, unde etiam nomẽ sit adeptus, à similitudine uidelicet quam ad utrũq; fructũ habet. Amplius autem ridiculos esse ait eos qui sycomora dicta putent, quod fatuis ficubus, hoc est τοῖς μωροῖς σύκοις similes existant, per quæ uerba palam est ab eo Dioscoridẽ notari qui ait. καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπ' αὐτῆ καρπὸς συκόμορον, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. Videtur enim sentire Dioscorides ob debilem saporem sycomorũ quasi fatuũ ficum esse dictum. Sed & aliud mirũ de hac arbore eodem loco Galenus prodit. Nempe generationẽ eius diuersam esse à reliquis arborũ fructibus. Neq; enim ex uirgultis ac germinibus, sed ex ipsis ramis magnis ac stipite siue trunco enascitur. Sed in græco exẽplari corrupte legitur ἀκρεμόνων pro πρέμνων. Locũ itaq; integrũ subscribam. ἡ γένεσις δ' αὐτῆ διαφορωτέρα πως ὅτι πρὸς τοὺς ἄλλους καρποὺς ἡ διαφορά, δεδεγμένων γὰρ ἐκ τῶν ἀκρεμόνων καὶ βλαστημάτων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν κλάδων καὶ τῶν πρέμνων ἐκφύεται. Meminit huius arboris itemq; fructus eius, etiã Plin. sed nõ sycomorũ appellat, uerum ficum Aegyptiam lib. 13. cap. 7. Arbor inquit, moro similis folio, magnitudine, adspectu. Pomũ fert non ramis, sed caudice ipso, idq; ipsum est ficus prædulcis, &c. & paulò post. Huic similis quadãtenus quę uocatur Cypria ficus in Creta, Nam & illa in caudice fert pomum & ramis, quum in crassitudinem adoleuere. Porrò in sequenti ex musto pharmaco meminit inijciendarum extremitatum mollis rubi, aut rubi canini, & corni. Rubus itaque qui sit iam ostendi, Verum Rubus caninus, κυνόσβατος dictus, is est qui nostris hyfen, & hagenpotten fructum fert appellatum, ipseq; rubus hagendorn, quasi fruticosa spina uocatur, ei enim penitus cõuenit & Dioscor. & Galeni descriptio. Cornus autem arbor item nota est Germanis, Nam & apud Heluetios & Alsatas nascitur, & alijs etiam ad Herciniam syluam locis, & fructus eius ab illis instar oliuæ muria conditur, quod etiam Dioscorides fieri tradidit & Columella. Huic sanè familiæ meæ nomen debeo: quãquam is qui mihi primo hoc nomen ex Germanico latinũ fecit, Laurẽtius Vrsalius multarũ rerũ studio ac cognitione eruditissimus uir, patriæ cõsul, ac charis. mihi postea socer, ipsum cynosbatum iam à me ostẽsum corni appellatione uenire putauit,

& cynosbatum

©BIUM

& cynosbatum syluestrem esse cornũ adseuerauit, ex Dioscor. inductus, qui cornum ferre fructũ ὡς ἐλαίας ἐπιμήκη χλωρὸν τὸ πρῶτον, πεπαινόμενον δὲ ξανθὸν scribit, quæ omnia Cynosbato à me ostenso cõuenire putauit, quũ tamen Cynosbatos apertissimis uerbis esse à Dioscor. declaretur, quẽ ille cornũ syluestrem putauit, cui ipsi familia mea apud Germanos cognominis existit. Diosc. uerba hæc sunt, καρπὸν ᾗ φέρει ἐπιμήκη πυρῆνι ἐλαίας ἐοικότα, ἐν τῷ πεπαίνεσθαι κιῤῥὸν τὰ δὲ ἐντὸς ἐριώδη. Quibus uerbis indicat Cynosbatũ ferre fructũ oblongũ, oliuæ nucleo similem, quum maturescit rubentẽ, interna sui parte lanugine obsitũ, &c. qui planè is est quẽ Vrsalius socer meus cornũ syluestrẽ existimauit, & qui à quibusdã etiam hodie cornus esse putatur, quũ tamẽ cornus fructum ferat ad oliuæ fructus similitudinem oblongũ, et interna sui parte nõ lanuginosum, neq; multa grana habentẽ, sed unũ tantũ nucleũ uelut oliua, cuius nuclei magnitudine cynosbati fructus à Diosc. describit. At uero cynosbati fructus Galeno cynosbata, eodẽ modo quo rubi fructus batina, & mori fructus Mora, & corni corna appellãtur. Sed & Vergilius quũ dixit, Lapidosaq; corna, his qui uera corna ignorant, de cynosbatis dixisse idipsum uideri queat, lapidosa planè multaq; ut dixi grana habentibus, sed omnino de uero corno dictũ hoc ab ipso est, quod unũ quem dixi nucleum, sed tamen ossiculum potius ac propterea lapidosum à Vergilio dictum, habet.

At uero & ex Cornis, ac Brabylis, & prunis apud nos appellatis præparãtur apud nos stomatica pharmaca.] Institui quidẽ in his cõmentarijs omnes difficiliores locos librorũ Galeni de cõpositione pharmacorũ localium enarrare, neq; quisq; est mihi hactenus pręteritus, qui alicuius momẽti sit, & in ipsius libris inueniri nõ possit. Verũ hic de Brabylis locus diu nos suspẽso animo tenuit, addubitãtes quid de eo proferremus, ut palã fieret qui fructus Brabyla ab ipso appellentur, quũ nusq; aliàs, quod sciam, eorũ meminerit, & neq; apud Græcos, neq; Latinos scriptores Brabylorũ uox temere reperiatur, præterquam libro 2. de alimentis, ubi Brabyla inter syluestriũ plantarũ fructus recenset, sed similiter ut hic obscuro loco, quũ neq; inde clarum fiat qui fructus Brabyla appellentur. Adscribam itaq; eius uerba ut his expensis aliqua saltẽ cognitio nobis contingat. Loquitur de castaneis, οὗτοι καὶ μόνοι τῶν ἀγρίων καρπῶν ἀξιόλογον τροφὴν διδόασι τῷ σώματι. κραδνία γὰρ καὶ πρίνα, καὶ βάτινα, καὶ κυνόσβατα, καὶ βράβυλα, καὶ μεμήκυλα, καὶ ζιζίφα, καὶ διόσφυρα, καὶ ἁλικάκαβα, ὁ τῆς τερμίνθου καὶ ὁ τῆς ἀχέρδου καρπὸς, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα βραχύμέν τι τρόφιμον ἔχει, κακόχυμα δὲ πάντ' ἐστὶ. καί τινα γ' αὐτῶν καὶ κακοστόμαχα, καὶ ἀηδῆ συῶν ὄντα βρώματα, καὶ τούτων οὐχ ἡμέρων, ἀλλὰ τοῖς ὄρεσι διαιτωμένων, &c. His sanè uerbis Brabyla inter syluestres fructus, corna, mora rubi, cynosbata, & memecyla recenset, quos omnes pauci nutrimenti & maligni succi esse ait. quosdam etiam ex ipsis stomacho nociuos & iniucundos, & suum potius quàm hominum cibos, atq; ex his ferarum magis quàm domesticarum. Sed nihil præter suspicionis aliquã leuem saltem ansulam nobis exhibet, quæ talis est, ut opinemur Brabyla ab ipso dici spinæ illius fructũ quem Germani uulgò schledorn appellamus, ita ut Brabyla fructus sint qui nobis schleen dicuntur, Possit autem meritò aliquis ueteres scriptores indiligentiæ coarguere, si huius spinæ eiusq; fructus non meminissent, qui ubiq; gentium frequentissimus occurrit. Verũ meminerunt, & quidem diligenter, Dioscorides, Galenus, Paulus, ac Plinius, estq; ea (nisi penitus fallor) quæ ab his omnibus poterion & Neuras appellatur, Sed Galenus quidem & Paulus de fructu penitus silent, Dioscorides autem fructum ferre acrem & inutilem dicit, eumq; nullo nomine insignit. Plin. uero semen pro fructu cõuertit, itidẽq; nullius usus esse, sed tamen gustu acuto & odorato præditũ esse, testatus est, palàm ostendens se non scire quæ res sit poterion quã describit, ut etiam

plerisq;

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 474 sur 580

©BIUM

plerisq; omnibus, & maxime Dioscoridis interpretibus ansam dederit putandi, herbam ab ipso, non spinam & sentem describi. Ex græco autem autore aliquo & fortassis ipso Dioscoride, uel certe inde unde etiam Dioscor. sua transcripsit, hæc nobis cōuertit, in quibus reddendis quàm felix fuerit, ut cuiq; patere possit, utriusq; Dioscor. uidelicet & Plinij uerba adscribam, & primum quidem Diosc. qui mihi poterion non aliam rem quàm spinam brabyla ferentem, schledorn nobis dictam, describere uidetur. ποτήριον, ἴωνες δὲ νευράδια καλοῦσι, θάμνος ἐστὶ μέγας, κλῶνας ἔχων μακροὺς, μαλακοὺς, ἱμαντώδεις, λεπτοὺς, ἐμφερεῖς τραγακάνθῃ, φύλλα μικρὰ, περιφερῆ. ὅλος δὲ ὁ θάμνος πρίκειτ' λεπτὸν χνοῦν ἐριώδη, καὶ ἔστιν ἀκανθώδη, ἄνθη μικρὰ, λευκὰ. καρπὸν δὲ δριμὺν, ἄχρηστον. φύεται ἐν ἑλώδεσι καὶ γεωλόφοις χωρίοις, ῥίζαι δὲ ὕπεισι πήχεων δύο ἢ τριῶν, ἰσχυραί, νευρώδεις, αἵτινες πρὸς τῇ γῇ ἀπτομηθεῖσαι ἀνιᾶσι δάκρυον κόμμει ὅμοιον, κοπεῖσαι δὲ καὶ ὑπὸ πλασθεῖσαι νεύρων διακοπὰς καὶ τράυματα κολλῶσι, καὶ τὸ ἀφέψημα δ' αὐτῶν πινόμενον, ταῖς περὶ νεῦρα διαθέσεσιν ἁρμόζει. Hæc Plinius sic reddidit. 27. cap. 12. Poterion aut ut alij uocant, phrynion, uel neurada, large fruticat, spinis retorrida, lanugine spissa, folijs paruis, rotundis, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, flore longo, herbacei coloris, seminis nulli usus, sed gustu acuto & odorato, Inuenitur in aquosis collibus, Radices habet duas aut tres binum cubitorum, in altitudine neruosas, candidas, firmas. Circūfoditur autūno, & præciso frutice dat succum gummi similem. Radix mira uulneribus sanandis traditur, præcipueq; neruis uel præcisis illita. Decoctum quoq; eius cum melle potū dissolutiones neruorū, & infirmitates, & incisuras iuuat. Hactenus Plinius. Quod igitur ipse quid esset Poterion ignorauit, non difficile est iudicare gręca Dioscoridis uerba, cum ipsius uerbis conferenti. Sed & hoc non paruum indicium præbet, quod eiusdem libri cap. 8, de Brabylla tanquam herba tradit, quod spissandi uim habet cotonei mali modo, nec amplius de ea tradunt autores. Hæc sunt Plinij uerba, quæ si ipse sic prodidit, quod tamen malim non suspicari, extrema rerū ignorantia se laborasse, & propterea neque Græcos, ex quibus sua descripsit, intellexisse, palàm facit. Neq; enim de herba Brabylla ab ullo aliquo traditur, sed de Brabylis fructu, uelut dixi poterij, cuius Galenus his quos ostendi locis mentionem facit. Quare omnino in Plinio lectio hoc modo restituenda est, Brabyla spissandi uim habent, cotonei mali modo. Nihil enim dubito quin in græco autore legerit Plinius. βράβυλα δύναμιν στύφουσαν ἔχει τὸν τῶν κυδωνίων μήλων τρόπον. Videtur itaq; per uerbum ἔχει deceptus, quod singulare plurali uoci βράβυλα Attico more additū non obseruauit, quod stupendū est in tanto uiro, maxime quum uel ex similitudine admoneri debuisset, qua Brabyla ad cotoneum malum conferuntur, inepta certe si quis herbam ad malum cōparet, aptissima uero si herbam ad herbam, fructum ad fructum, brabyla uidelicet ad malum cotoneum. Nam reuera in Brabylis à me indicatis eiusmodi aliqua adstringētis facultatis similitudo ad cotoneum malum continetur. At uero quod addidit Plinius, Nec amplius de ea tradūt autores, legendum est, Nec amplius de ipsis tradunt autores. Sed & idem nos queri possimus, & ab initio sumus conquesti, quod apud nullum utriusque linguæ scriptorem, de brabylorum uoce quicquam reperiamus, nisi hoc Galeni loco, & illo altero ex secundo de alimentis adducto, & tertio hoc Plinij loco, ab ipso autore non intellecto. Meminit tamen Theocritus Idyllio septimo brabylorum hoc uersu. τοί δ' ἐκέχυντο, ὅρπακες βραβύλοισι καταβείθοντες ἔρασδε, hoc est. Depressi ad terram brabylorum pondere rami. Verum Scholiastes communia pruna brabyla esse dicit, siue Damascena. Sic enim ait. βράβυλα τὰ κοινῶς κοκκύμηλα, ἤγουν δαμασκηνά. Meminit & Idyllio 11. ὅσον ἔαρ inquit, χειμῶνος, ὅσον μᾶλον βραβύλοις ἅδιον. Sed scholiastes eo loco & præcedentibus & sequentibus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 475 sur 580

©BIUM

ſequentibus diligẽter declaratis,nõ exponit quanto malum dulcius ſit brabylis. Verũ quum palàm dicat poeta, Ver hyeme iucundius eſſe, & malum brabylis, nihil aliud indicare uidetur,quàm fructum poterij ut dixi. Neq; enim malum eſt dulcius Damaſcenis,quæ priore loco per brabylorũ uocem Scholiaſtes accepit. At uero alia arbor eſt βάρβιλος Conſtantino Cæſari appellata, Nimirum perſica quæ ex oſſe perſici eſt enata, uelut tradit lib.10. de agricultura ex Florentino his uerbis ἐπειδὴ ἡ ἰσμὴν τὸ ῥοδακινῶν παχέως γεγλασκον, δεῖ δὲ αὐτὸ πρίζειν εἰς δαμασκηνόν, ἢ εἰς ἀμυγδαλῆν πίκραν ἢ εἰς βαρβίλον. βάρβιλος δὲ λυσίας καλεῖται, τὸ ἀπὸ ὀστέου πόρπακῶ φυόμενον ἄγνδρον. Verum tantũ abeſt ut dubitemus Brabyla alios fructus eſſe quàm poterij ſpinæ,quos ſchleen Germani uocamus,ut ſi ſtomaticum pharmacum præparaturus eſſem, aliorum potiorũ inopia, eo fructu uti non dubitarem. Neq; auertar aut ex eo quod Galenus & Paulus de poterij fructu ſiluerunt, aut ex eo quod Dioſcorides inutilem dixit,quum ad præſentem rem ſtomatici uide licet medicamenti cõfectionem, commodiſſimus hic tradatur,& ne eſſe quidem alius poſſit quàm is quem indicaui. Cuius opinionis noſtræ fidẽ nobis amplius faciunt corna & pruna ſylueſtria,tanquam non multum diſſimiles uiribus et uſu fructus:uelut etiam reuera ſunt,ad brabyla adiecti, ex quorũ omniũ ſuccis præparari ſtomatica pharmaca in Aſia, uelut ex mororum ſucco, Galenus hoc loco tradidit. Cæterum quod pruna hic Galenus uocari apud Aſianos dixit, non de prunis ſatiuis accipiendum eſt,ſed de ſylueſtribus.Nam ea ſolum πρῦμνα Aſiani appellabant,Romana ut apparet uoce. Satiua enim κοκκύμηλα communi græcorum appellatione dicuntur. Sicut ſylueſtria etiam ἀγριοκοκκύμηλα. Sic enim Galenus 2.de alimentis ait, ὅ τε τῶν ἀγριοκοκκυμήλων καρπὸς ἃ προῦμνα πρὸς ἡμῶν καλοῦσιν. Idem 7.ſimpl.phar. πρῦμνον, ſylueſtrem prunũ arborem,in Aſia appellari tradit.

Singula porrò quę dixi inijcere licet aliquãdo & muſto auſterarum uuarum, quas Aminæas uocant.] Vuas auſteras Amineas uocari Galenus hic palàm dicit,ex ijſdem muſtum ad ſtomaticum pharmacum probans.ſic enim ait,ἐμβάλλοις δέ ποτε καὶ γλεύκει σταφυλῶν αὐστηρῶν ἃς ὀνομάζουσιν ἀμιναίας. Ex ijſdem Aetius etiam muſtum ad oleum gleucinum parandum probat,ἀμιναίας τὰς συφούσας exponẽs. Sunt enim omnino auſteræ & acidæ itemq; acerbæ uuæ, frigidiores, & adſtringendi ui prædítæ,aliæ plus,aliæ minus, ſicut contra dulces calidæ ſunt & aluum ſubducunt. Verum in medio utriuſq; generis exiſtunt quæ à græcis οἰνώδεις,hoc eſt uinoſæ appellantur, quæ uidelicet nullam uehementem qualitatem exhibẽt. Aminæa porrò uina Galen.5.de ſanitatis tutela,in Italia naſci tradit circa Neapolim & Thuſcorum terram,ut non ſit Aminæa appellatio patria cenſenda, maxime quum Plinius Aminæam Syriacam dici tradat 14. cap.3. Eſt & nigra,inquit Aminæa, cui Syriacę nomen imponunt, Sed & idem ſequẽti capite ex Catone, maius & minuſculum Aminæum uitium genus recenſet, & Aminæam Varroni Scatianam uocatam prodit. Scribonius cap.249.Ad impetigines,inquit,uua Aminæa quę ſic dicitur,bene facit.Eſt autem ruberrima & in uepribus naſcitur. Quare Aminæa omnino pro auſtera ubiq; ponitur, ſed obſcura nominis ratione,quam tamen aut à loco,aut ab inuentore putamus deductam primum,& poſtea ad omnia auſtera translatam. Nam & Neapolitani & Siculi Aminæi, id eſt auſteri,Galen.12.Meth.meminit.Vide de eadem Conſtant. Cæſarem de agricultura lib.5.cap.17.& lib.8.cap.21.

Maxime uero aptus eſt Rhus ſiue maſculino, ſiue muliebri genere ipſum uelis appellare.] Duo genera Rhois Galen. hoc loco facit. Alterũ quod obſonijs inſpergitur & ſtomacho cõmodum eſt,quod ῥοιᾶς ὧδε τὰ ὄψα,& ἐρυθρὸν,& μαγειρικόν, aliàs Græci medici appellare ſolent,nos obſoniariũ,& rubrũ,& culinariũ,his uertendis

©BIUM

uertendis diximus. Alterum à tinctoribus coriorum expetitur, & propterea βυρσοδεψικὸς appellatur, quem Coriariũ alias uertimus: atq; hæc Rhois genera sic distributa, non accipienda sunt, tanquam diuersæ plantæ essent. Est enim una planta quæ Rhus byrsodepsica uocatur, qua tinctores ad coria spissanda utuntur. Semen uero aut potius fructus, eiusq; succus, præcipue in usum medicũ ueniunt, quanquam aliquando uterq; Rhus, hoc est & planta, & fructus, uelut etiã hoc loco, in medicamẽta assumantur. atq; hæc differentia, & appellationis ratio, aperte à Diosc. & Galeno produntur, sed Paulus ex hoc in compendium omnia reduxit, cuius uerba adscribam. ῥοὸς τοῦ βυρσοδεψικοῦ καλουμένου τοῖς ἰατροῖς ὁ καρπὸς μάλιστα καὶ ὁ χυλὸς εἰς χρείαν ἥκουσιν, ἱκανῶς ὄντος συπτικοῦ μὲν καὶ ξηραντικοῦ ἐκ τῆς τρίτης τάξεως, ῥυπτικοῦ δὲ τῆς δευτέρας. Verum Plin. 24. cap. 21. duas diuersas plantas fecit, primumq; Rhun fruticem Coriariũ subrutilum descripsit, moxq; de Rhoe erythro id est rubro frutice eiusq; semine tanquam diuerso à priore tradit, quum tamen uelut dixi, & ex Pauli uerbis palàm apparet, alterius Rhois plantæ, alter Rhus fructus sit, & illa tinctoribus, hic medicis familiarior existat. At uero Syriacus Rhus idẽ propterea dictus uidetur, quod in Syria multus proueniret, uelut item ex Plinio lib. 13. cap. 6. apparet, ubi recte Rhoi Syriacæ plantæ pellibus cõmodæ semen quod Rhus item uocatur, medicamentis commodum adscripsit. Semen autem quàm fructum, καρπὸν græcis dictũ uocare maluit. Quare toto cœlo errãt qui Rhun uel Rhoem (Nã latinũ nomen nõ habet, inquit Plinius) apud Celsum mannam significare putant, non thuris, de qua alio loco à me dictum est, sed quę hodie manna appellatur Arabica uoce, pharmacũ aluo leniter soluendæ, itidem ut cassia fistula hodierna, aptum: quum nihil aliud sit Rhus Syriacus, quàm erythros, siue ruber, & apud Celsum 6. cap. 11. non ros, sed rhus quẽ Syriacũ uocant legi oporteat, sicut etiã apud Columellam 9. cap. 13. nõ rorem sutoriũ, sed rhoem Syriacum legendum est, quũ Syriaci appellatio latinis sit æque ut græcis familiaris & recepta. Neq; enim sutorium à sutorum siue Coriariorũ usu, ipsum dixisse noua appellatione efficta, credere par est, uelut quidam somniarunt, Neq; etiam rorem marinum eodem loco paulò post legendum est, uelut recens edita exemplaria habent. Nam & lib. XII. cap. 41. idem Columella in conditura ex cydoneis, rhois Syriaci contriti & cribrati heminam habet, de quo adeo in eiusmodi pharmaca ac condituras addendo, Galenus hoc loco itemq; in sequẽtibus agit. Habetur tamen etiam apud Marcellum medicum rhus marinus, siue rhus orientalis, cap. 27. dysentericis tritus propinandus ex uino, ut etiã apud Columellam rhoem marinum legi possit, sed nõ rorem. Libet uero mihi credere eundem rhun siue rhoem, à diuersis locis in quibus prouenit, tam uarias appellationes sortiri, quando etiam Eupatoricam & Ponticam rhun (est enim generis cõmunis) Damocrates probet, uelut infra libro septimo ostendi. His enim omnibus locis nulla alia gratia proditur adhibendus, quàm in usum adstringendi, quam adeo uim solus hic de quo agimus, rhus habet, ut neq; ros marinus latinis appellatus, & græcis λιβανωτὶς, neq; manna hodierni temporis, accipi his locis possint, quum sint penitus inepta, & contrarijs planè uiribus Rhoi prædita. Est autẽ huius rhois succus etiam hodie officinis notus, sed Arabica uoce, ut alia multa, sumach appellatur. Galenus certe paulò post hunc locum inter parabilia adstringentia recenset Culinarium & Coriarium rhoem, & succum qui ex Syria affertur, qui sanè succus non alius est quàm à rhoe Syriaco collectus, Eundem etiam capite sequenti, mox post rhoem Coriarium subiungit. Quare hac parte diligenti animaduersione opus est, ne æquiuoco succi Syriaci decipiamur. Nam qui alias succus Syriacus, hoc est, ὀπὸς συριακὸς, Diosc. Galen. & Plinio nominatur, omnino

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 477 sur 580

©BIUM

alia res à rhois Syriaci succo existit. Est em̃ ex Laseris generibus, in quibus principatũ habet, qui Cyrenis nascens Cyrenaicus dicitur, ita ut ab eo secundus sit Medicus, & deinceps Syriacus uocatus, utpote illo debiliores & grauiorẽ odorem habentes, uelut Diosc. lib. 3. testatur, ut fortassis non male Asa fœtida hodie appellata, hi succi esse putentur, omnes ex silphio, quod latini laserpitium dicũt, in prædictis locis collecti. Hos autem succos etiam in stomatica medicamenta ad discutiendas induratas inflãmationes, Galenus paulò post Rhois succi mentionem, commodos dicit. Sed quod admonendum hoc loco duxi, succus medicus in ueteri translatione aliquoties indicus legitur, non interpretis, sed typographi uitio, lectionem ueram non assequuti, quæ occasio esse possit, aliud accipiendi per indicum succum quàm qui medicus appellatur, atque id non sine graui errore & delicto, quum non indicus succus aliquis Græcis uocetur, neq; indicus lapis siue color accipiendus indicetur, sed falsa & supposititia uox sit, indici succi pro medico, quod tamen doctos aliquos nõ animaduertisse, magis notum est quam ut pluribus indicare ac improbare libeat. Est autem locus unus omnium celeberrimus in quo indicus succus pro medico legit̃, in ueteri interprete huius operis lib. 4. ca. 1. de pharmacis acribus oculorum, quem indicare uolui ut de eo errore studiosos cautos reddam. In græco enim exemplari aperte legitur ἡ ὕλη τῶν δριμέων ὀπῶν, οἷον τοῦ τε λυρηναϊκοῦ καὶ μηδικοῦ, ut non nisi græcæ linguæ extreme rudibus ulla suspitio esse possit, de ullo alio succo quàm medico, ut dixi appellato, fieri mentionem.

Proprie quidem stomatica appellantur quæ ad uuas, tonsillas, ac omnes quæ in ore fiunt de repente inflammationes conueniunt.] Hoc loco tandem indicat Galenus quæ pharmaca proprie stomatica appellentur, nimirum ea quæ oris inflammationibus destinata sunt, atque eorum syluam mox iuxta autorum quorundam præscriptum subiungit. Cæterum quæ affectio sit uua, hoc est σταφυλὴ, Galenus infrà cap. 5. declarat. Tonsillas autem παρίσθμια dixi, quibus uocibus & pars faucium, & affectus inflammationis indicantur. Videntur autem tonsillæ uelut Isthmus quidam inter gulam & asperæ arteriæ extremum locatæ. Vnde sanè etiam apud Græcos appellatio παρισθμίων facta est, sicut latinis tonsillæ diminutiua uoce à tolles, hoc est tumore dictæ sunt. Porro quoties στοματικὴ uox simpliciter ponitur, δύναμις id est compositio, siue διάχρισις id est illitio adintelligenda est. Vnde sanè etiam Plinius simpliciter stomatice dicere solet, uelut 23. cap. 6. de malis punicis. Ex acerbo fit medicamentum quod stomatice uocatur, quum dicere potuisset, ex acerbo fit medicamentum stomaticum, generis congruentia seruata. Et cap. 7. eiusdem libri recenset compositionem pharmaci ex moris, quod Galenus paulò post hunc locum ex Hera habet. Sed adscribam Plinij uerba, tum ut locus corruptus emendetur, tum ut studiosi uideant quantum Plinij uerbis cum Galenicis conueniat. Fit inquit, ex pomo panchrestos stomatice, eadem arteriace appellata, hoc modo. Sextarij tres succi è pomo leui uapore ad crassitudinem mellis rediguntur. Post Omphacij aridi pondus denariorum duorum, & myrrhæ denarij unius, croci unius. Hæc simul trita miscentur decocto. Sic sanè legendum est ex uetustiss. manuscripto exemplari, ex quo aliquando totum Plinium emendatissimum inuulgabimus. Habetur autem in uulgatis exemplaribus sextariorum duorum aut myrrhæ sextarij unius, & quædam alia uerba superfluunt.

Multitudinem autem succi congium esse iubet, hoc est sextarios sex Romanos.] Quantũ pendat congius uniuscuiusq; liquoris, supra ex Paulo ac Dioscoride ostendi. Quot uero minores mensuras capiat ex hoc loco ostẽditur, ubi Galenus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 478 sur 580

©BIUM

lenus congium sex sextarios Romanos capere dicit. Sed & Paulus idem tradit, Verum quũ corrupta sit lectio in uulgatis exemplaribus Galeni ac Pauli, etiam hunc locum à nobis restitutum adscribam, quo non de congio solum, sed in uniuersum quoties quæq; mensura aliam minorem complectatur, clarum fiat. Pauli uerba hæc sunt.

τὸ ἰταλικὸν κεράμιον ἔχει χόας. η. ὁ χοῦς ἔχει ξέστας ἕξ.
ὁ ξέστης ἔχει κοτύλας δύο, αἵτινες καὶ τρυβλία λέγονται.
ἡ κοτύλη ταυτὸν μὲν εἰπεῖν τὸ τρυβλίον, ἔχει μύστρα μεγάλα γ. ὀξύβαφα δὲ δ.
τὸ γὰρ μέγα μύστρον ἔχει ὀξύβαφον. α. καὶ τρίτον αὐτοῦ.
τὸ δὲ ὀξύβαφον ἔχει κύαθον. ας. ὁ δὲ κύαθος ἔχει χήμας μικρὰς
ἤτοι μύστρα μικρὰ δύο, &c. Hoc est.

Amphora Italica siue Ceramium habet congios VIII. Congius habet sextarios VI. Sextarius Cotylas duas, quæ & tryblia appellantur. Cotyla autem siue tryblium magna mystra III. Acetabula uero IIII. Magnũ enim mystrum continet acetabulum unum, & tertiam eius partem. Acetabulum uero sesquicyathum habet. Cyathus chemas paruas, aut mystra parua II. complectitur.

Octo enim drachmæ unciam efficiunt.] Andromachus quinque rerum quæ in stomaticum ex punicis conijciuntur, singularum octo drachmas conijcere iubet, quod exponit Galenus tantundem esse ac si singularum unciã conijcere iussisset, quum VIII. drachmæ unciam constituãt, sicut quatuor unciam dimidiam, ut mox subdit. Verum in græco exemplari, αἱ γὰρ ὀκτὼ δραχμαὶ οὕτω δύνανται legitur, sed ego pro οὕτω lego οὐγγίαν, quanquã etiam uox οὕτω tolerabiliter legi possit. Quo igitur tum unciæ, tum drachmæ, itemq; reliquorum ponderum certa ratio nobis constet, de hac re etiam Pauli uerba adscribemus, quæ tamen nõ ita ut superius recitata, in uulgatis exemplaribus corrupta habentur, nisi quod μνᾶ ἰατρικὴ legendum suspicor, pro μνᾶ ἡ ἀττικὴ uelut alibi declaraui.

ἡ μνὰ ἡ ἀττικὴ καὶ αἰγυπτία ἔχει γο. κ. ἡ μνὰ ἡ ῥωμαικὴ γο. κ.
ἡ λίτρα. γο. ιβ. ἡ οὐγγία δραχ. κ. ἡ δὲ δραχμὴ ἔχει γρ. γ.
τὸ δὲ γράμμα ὀβολοὺς. β. ὁ δὲ ὀβολὸς κεράτια. γ. τὸ δὲ κεράτιον
χαλκοὺς ἔχει β. καὶ δίμοιρον. ὁ γὰρ ὀβολὸς ἔχει χαλκοὺς. κ. Hoc est.

Mna Attica & Aegyptia habet uncias XVI. Mna Romana unc. XX.
Libra uncias XII. Vncia drach. VIII. Drachma scrupulos III.
Scrupulus obolos II. Obolus siliquas III. Siliqua æreos duos, duasq; tertias unius partes. Habet enim Obolus chalcos VIII.

Stomatica illitio ex Besasa, hoc est semine rutæ syluestris.] Βούσασα & ἅρμαλα Syras uoces esse, rutam syluestrem significantes, etiam apud Dioscoridem legere est, & infra lib. 9. cap. 3. Asclepiades declarat, sed hoc loco tamen idipsum, πήγανον ἄγριον uidelicet significari per Besasa & Harmala uoces Andromachus nõ meminit, utpote qui satis notam rem se his uocibus indicare existimauit. Cæterum in ipsius pharmaci partium enumeratione desunt in Græco exemplari tria simplicia, Cassia, rosæ, & crocomagma, quæ unà cum suis ponderibus ex Aetio adscripsi, qui idem medicamentum recenset, & hæc ipsa tria simplicia habet, Vt autem non rite hic deesse, & isthic ex redundanti adscripta uideri queant, testantur abunde Galeni uerba, quibus hãc descriptionẽ, cum Heræ descriptione confert & quæ in hac amplius q̃ in illa legantur ostendit. Quare hæc uerba quemadmodum nos reddidimus, in græcum exemplar sunt adscribenda, post aristolochiæ longæ unciam unam, κασίας, ῥόδων ξηρῶν ἀνὰ γο. α. κροκομάγματος γο. α. Re-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 479 sur 580

©BIUM

liqua ab ipso Galeno sufficienter declarantur, ut non sit opus me quicquam addere, nisi quod in huius pharmaci tractatu duo uitia præterire non libet, unum quod μᾶλλον expressum est pro βάλλων, Alterum quod ἢ διαφορητικῆς τε καὶ ἀποκρουσικῆς falso, pro ἢ συπτικῆς τε καὶ ἀποκρουσικῆς habetur, quanquam talium uitiorum plus uiginti in his stomaticis medicamentis reperierim, ex quorũ numero sunt, quod λειπὸν pro λοιπὸν de aceto legitur, & ῥοιῶν γλυκέων λελαυμένων pro λελεμμένων excusum est. Reliqua ex collatione conuersionis nostræ patebunt.

Aliud stomaticum eiusdem Andromachi ad omnia uitia oris.] In hoc pharmaco Sandarachæ drachmæ dimidiũ, hoc est obolos tres habetur. Quod autem drachma dimidia obolos III. pendat supra ex Pauli uerbis ostendi. Habet enim drachma integra obolos omnino VI. Sequitur mox Andromachum non prodidisse: Num crudum, aut coctũ, aut tantum despumatum mel ammiscere oporteat, & propterea fatetur se despumato uti, quũ tamen & cocti, & crudi, usus aliquis esse possit pro affectuum occasione, sed in Græco exemplari lectio est corrupta, quæ sic habet. αὐτὸς μὲν ὁ ἀνδρόμαχος ὅτως ἔγραψεν, ὅπως μίγνυσθαι τὸ μέλι χρή. Aut igitur pro ὅτως ἔγραψεν legendum est ὁ προσέγραψεν, aut ante ὅπως uocem interponendum est μὴ δηλῶν. utroq; enim modo iententia perfecta fiet. At uero & in pharmaco ipso γλυκέως χυλῶ falso, pro γλυκυῤῥίζης χυλῶ habetur.

Aliud odorum tenerum ad inflammationes & crustas commodum. Nucum pinearum drachmas III.] Quod hic nucum pinearum conuerti, in græco exemplari πυρῆνος habetur. πυρῆνα itaq; simpliciter, nucum pinearum nucleũ dixisse mihi uidetur, sicut etiam in sequenti capite, ubi idem medicamentum rursus recenset: aut certe pro πυρῆνος legendum est πυρήνων στροβίλων, uelut infra lib. 7. inter tussicularia eclegmata habetur, atq; accipiendi nuclei intra strobilos contenti. Aetius enim 8. cap. 46. idem recensens pharmacum στροβίλων λελαβαρμένων pro πυρῆνος habet. Nisi quis omnino hic uelut etiam in præcedenti ante hoc quarto pharmaco πιτυίδων legere malit. Nam sic priuatim pinearum nucum nuclei appellantur. Pityides enim inquit Dioscorides, appellantur pinorum & picearum fructus, qui in conis reperiuntur. Conos autem Dioscorides dixit totam arboris nucem, quomodo etiam Theophrastus & ueteres græci in usu habuerunt. Sed Galeni ætate non amplius κῶνος sed στρόβιλος hæc pinea integra nux appellata est. Quare per strobilorum uocem, totam nucem pineam apud græcos medicos accipere oportet, quæ & κῶνος & κωνάριον ab ijsdem uocantur. Per pityidas autem internus earum nucum nucleus indicatur. quanquam quũ etiam στροβίλων λελαβαρμένων dicant, nil aliud indicent quàm nucleos nucum pinearum repurgatos. Sicut etiam nos hic nucum pinearum drachmas III. uertentes, ipsos nucum nucleos intelligi uolumus. Ad integræ porrò nucis pineæ similitudinem Erinaceum suas spinas rotare ac circumflectere Plutarchus in libello de animalium prudentia refert, quem locum eò libentius adscribam, quod & doctus quispiã eum citatum non probe reddidit, στροβίλου uocem flexibilis significatione accipiendo, & recens interpres nucis castaneæ calicem στρόβιλον conuertit, tanquam πώγωνα λεπίμου, de quo alibi dixi, per στρόβιλον significetur. Verum ut similitudo quidem Erinacei rotantis spinas, ad Castaneæ hispidum calicẽ, à Plinio ea gratia echinatum appellatum, existit: Ita non reperitur στρόβιλος eius calicis castaneæ significatione, Et si etiã castaneæ calix στροβίλου uoce significaretur, tamen aptior omnino similitudo ad nucem pineam existit, utpote quum ille calix spinosus semper porrectus sit & maneat, Nux uero pini aculeos suos iacentes habeat, quos non nisi summa siccitate, & maxime aqua præmacerata ac postea arefacta surrigere solet

©BIUM

solet, quod facit etiam Erinaceus à uulpe impetitus. Ad nucis igitur pini similitudinem, Erinaceũ suas spinas contra uulpem surrigere, Plutarchus refert his uerbis. τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἡ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ προιμίαν πεποίηκε.

πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ ἀλλ' ἐχῖνος ἐν μέγα. προσιούσης γὰρ αὐτῆς ὥς φασιν,
ὡς στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν ἑλίξας δέμας
κεῖται θίγειν τε καὶ δακεῖν ἀμήχανος. Hoc est.

Erinaceorum terrestrium pro seipsis pugna & tutela prouerbium peperit.
Scit multa uulpes, unũ at amplũ Erinaceus. Etenim ubi illa impetit, uelut aiũt,

Pini uelut nux surrigit spinas suas,
Morsumq; contactũq; uitans gnauiter.

Sunt autem tres Senarij Plutarchi uerbis immixti. Cæterum inuenias & strobilon arboris pinastri significatione apud Plinium 16. cap. 10. Artemidorum de som. interpret. 2. cap. 25. Constantinum Cæsarem 10. cap. 3.

Porrò ad finem huius medicamenti addidit. Hæc ex ferula Cratippi esse ait: Andromachus uidelicet hæc ex ferula Cratippi descripsisse testatus est. Est aũt ferula, hoc est, νάρθηξ, libri Cratippi inscriptio. Quo titulo etiam Heras librum unum conscripsit, cuius supra lib. 1. cap. 1. huius operis Galenus mentionem fecit, & de eo etiam lib. 5. κατὰ γένη testatur. ὁ μὲν ἥρας inquit, ἓν βίβλιον ἐποιήσατο τῆς φαρμάκων συνθέσεως ὑπὸ γραφόμενον νάρθηκα. Quin & Sorani νάρθηκα citat Aetius 8. cap. 44. Arbitror autem receptum fuisse morem græcis medicis, ut libros suos medicamentarios νάρθηκας & νάρθηκια inscriberent, atq; sic etiam illud Ciceronis 2. de finibus accipio. Iam doloris medicamenta illa Epicurea tanquã de Narthecio promant, si grauis, breuis, si longus, leuis. De Narthecio, hoc est, de libro medicamentario Narthecio inscripto, quanquã non ignorem aliquos pyxidem medicamentariam per Narthecium accipere, haud scio qua ratione ductos. Nobis certe cõsentit etiã Martialis poeta in apopho. qui eiusmodi Narthecia capsulis eboreis inclusa fuisse dicit. Artis ebur medicæ narthecia cernis habere,
Munera quæ cuperet Pactius esse sua. Nec ignoro alijs aliter hunc locum accipi.

In Caput II. de Crustis in ore.

Ἐσχάραι, id est, Crustæ uocantur, quę per pharmaca εὐχαρωτικὰ inde, hoc est crustam inducentia appellata, ad modum cauteriorum inuruntur, in ulceribus putrescentibus, ad compescendam ulterius semper proserpentẽ putrefactionem, quæ ipsa νομὴ Plinio etiam usurpato uocabulo appellatur. Quomodo itaq; tum in alijs corporis partibus, tum in oris ulceribus, hæ ipsæ crustæ infligantur, Galenus hoc loco pertractat, itemq; quomodo tollantur. Quin εὐχάραι uocantur etiam crustæ sua sponte in ulceribus profundis ac cauis obortæ, quæ colorem similem referũt crustis à ferro inustis, quæ proprie εὐχάραι appellantur. Nam quę tales non sunt, ἐφελκίδες græcis medicis dicũtur, hoc est tectoria ulceri obducta, uelut nos aliquando his uertendis diximus, & alibi ostendimus. Dicit porrò Galenus ratiocinatione in his curandis eiusmodi utendum esse, ut contraria apponamus, uelut Hippocrates dixit. Cæterum quod curationem sic instituere oporteat, ut caussæ ac affectui ipsius morbi nos opponamus, frequens est apud Hippocratem, & clarissime in libro de flatibus, nuper à nobis cũ alijs quibusdam in latinam linguam conuerso, ostenditur: ubi postquam indicauit morborum naturam corporibus esse contrariam, medicinam uero maxime secundum naturam esse, adiectisq; exemplis quibus hæc dicta confirmauit, statim uniuersale pro-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 481 sur 580

©BIUM

nunciatum subiungit, τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα, quam sententiã etiam Galenus quinto cõmentariorum in sextum ὑπὸ δημιῶν Hippocratis conscriptorum adducit, per eam exponens quod Hippocrates eo loco obscurius dixisse uidetur, ἴησις ἀντίνοον μὴ ὁμονοεῖν τῷ πάθει. Hic inquit Galenus, sermo idem est potentia cum eo de quo iam sæpe disserui, τἀναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα, hoc est, contraria contrariorum sunt remedia, quod ipsum Hippocrates sexto morborum popularium particula quinta obscurius dixit. Sanatio fit per contrarium non consentiens affectui. Vel, Sanatio est, obluctantem non consentire morbo. At uero uelut morbo contraria offerentes corpus ad sanitatem perducimus, Sic inculpatam corporum naturam similia exhibendo conseruamus quemadmodum Galenus eodem commentario in hanc Hippocratis sententiam, θερμοκοιλίοισιν ἰσχυρὰ ποτὰ καὶ βροτὰ ταρακτικὰ, hoc est, calidis uentre fortes potiones ac cibi turbulenti sunt, refert his uerbis. πολλάκις ἤδη μεμαθήκαμεν ὡς τὰς μὲν ἀμέμπτους φύσεις ὠφελεῖ τὰ ὅμοια, τὰς δὲ δυσκράτους, ὥσπερ καὶ τὰς νόσους, τὰ τῆς καθεστώσης αὐταῖς κράσεως ἐναντία.

Andromachi stomaticum odorum tenerũ ad inflammationes & crustas commodum. Composuit autem ipsum ex nucibus pineis, amylo, &c.] Hoc pharmacum etiam præcedenti capite recensuit, ubi ostendi πυρῆνα mihi dictũ uideri pro nucum pinearum nucleo, atque id maxime ex Aetio, qui hoc loco pro πυρῆνος habet, στροβίλων κεκαθαρμένων, quanquam etiam alias indicationes habeã isthic à me relatas. Neq; adhuc uidetur mihi aliud per πυρῆνος uocem indicari in hoc pharmaco, quod ad finem huius capitis rursus tertio referetur. Verum quod admonere uisum est, uetus interpres hoc loco solummodo recẽsens id ipsum pharmacum, quod Galenus dixit, συνέθηκεν αὐτὴν διὰ πυρῆνος, ἀμύλου, &c. hoc est ut ego reddidi, cõposuit ipsum ex nucibus pineis, amylo, &c. Componitur per pyrinum, id est, os oliuæ & amylum, conuertit: tanquam πυρῆνος uox non nucis pineæ nucleum, sed oliuę os siue nucleum significet, quod ipsum ex eo etiã pandectarum coaceruator transcripsit ac approbauit. Sed uterq; manifeste falsus est. Nam πυρὴν hoc loco pro nucleo pineæ nucis dictus est, uelut euidenter præcedenti capite ostendi. Aliquando tamen πυρῆνας pro oliuarum ossiculis accipi, etiam Hesychius testatur, qui ait, πυρῆνες, τὰ ἐντὸς τῶν ἐλαιῶν ὀστᾶ. In uulgatis tamen exemplaribus Hesychij πυρῖναι habetur. Promiscue autem & ὁ πυρὴν, & ἡ πυρίνη dicitur, quomodo etiam Constantinus Cæsar lib. 9. de Agricultura cap. 18. & 19. usurpat. Porrò sequitur mox illitio ad affectiones in ore, &c. sed in græco exemplari τροχίσκος pro διάχρισος suppositus est, & paulò post, ὧ καὶ αὐτῷ σὺν μέλιτι, pro ἧ καὶ αὐτὸς σὺν μέλιτι legitur. Similiter aũt & in sequenti Critonis pharmaco ante μίσυος ὀπτοῦ δραχ. γ. in græco exemplari deest, ἔστω δὲ, ut sit sententia. Sint autem Misyos torrefacti drachmæ tres. Sed & in sequenti Archigenis medicamento, quod sic conuerti. Aut atramentum sutorium purpuræ marinæ tomento inuolutum urito, in græco exemplari habetur, ἢ χάλκανθον κηρύματι θαλασσίας πορφύρας εἰλήσας σύνκαυσον. Quare mihi omnino pro κηρύματι uoce nullius significati, legendum esse uerisimile uidetur κροκήματι, ut uidelicet per κρόκημα, textura aliqua ex purpuræ cruore infecta lana accipiatur, aut omnino idem quod κροκὶς significetur. κροκήματι itaque aut κροκύδι omnino substituendum censeo, uelut etiam reddidi, ut uidelicet atramentũ sutorium tomento lanæ purpuræ marinæ cruore infectæ inuolutum accipiamus. lanarum enim ustarum & præsertim ex purpura infectarum, uis est ἐυχαρωτικὴ, Dioscoride libro 2. teste, ut aptissimę sint hoc loco ubi de crustis tractat censendæ. Non esse autem per κρο-

κύδας

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 482 sur 580

©BIUM

κύδια θαλασσίας πορφύρας accipiendum aliud quàm tomentum siue floccum lanæ, purpuræ cruore imbutæ, alio loco ostendi. Quod si tamen quis uerisimilius esse putet ut pro κροκύδι legatur πτύγματι, uel πιλήματι, non repugno, modo nulla alia lana conuoluta accipiatur quàm purpuræ flore tincta. At uero πτῦγμα, & πίλημα, & πλάκα, & στρόφιον, & κροκύδια pro hapso lanæ siue lana conuoluta dici, alibi abunde declaraui. Dicitur & πτῦγμα ῥάκους, tum διπλοῦν, tum τριπλοῦν, id est linteolum duplicatum ac triplicatum, sed & πτυκτὸν διπλοῦν Paulus lib. 6. cap. 90. appellat.

Aut rhoem coriarium in aqua sufficienter donec strigmentosus reddatur macerato, & coquito, & melle ammixto utitor, facit & Syriacus rhus cum melle.] Et hoc loco Galenus post Rhoem Coriarium, etiam Syriacum Rhun siue succum subiungit. Non est autem alius succus accipiendus quàm ex Rhoe in Syria nascente collectus, uelut etiam præcedenti capite ostendi, Vbi inter parabilia adstringentia hæc uerba habentur. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν εὐπόριστα, ῥοὺς ὁ ὑπὲρ τὰ ὄψα, καὶ ὁ τῶν βυρσοδεψῶν, καὶ ὁ χυλὸς ὃς ἀπὸ τῆς συρίας κομίζεται, οὗτος μὲν οὖν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν μίγνυται. ὁ δὲ τῶν σκυτοδεψῶν, καὶ ὁ ὑπὲρ τὰ ὄψα προαφεψηθέντες ὕδατι τοῦτο πρέχουσιν εὔχρηστον εἰς τὴν μίξιν. Ex his uerbis palàm apparet, succum Syriacum ex Rhoe esse, sed in Syria nascenti, cuius in uniuersum duo genera, Coriarium, & Culinarium, paulò ante hunc locum distinxit. Cæterum uelut etiam supra indicaui, hic Syriacus succus penitus diuersa res est ab eo quem Dioscorides ac Plinius, & Galenus etiam alibi Syriacum succum appellant. Syriacus succus ex Rhoe adstringentem habet facultatem, sumach etiam hodie in officinis appellatus. Syriacus uero succus alter, ex silphio collectus, discussoria ui præditus est, & inter laseris genera recensetur à Dioscoride, tertio post Cyrenaicum & Medicum loco. Sed Plinius uigesimo secundo capite uigesimo tertio. Ex Syria inquit, nunc hoc maxime importatur, deterius Parthico, sed Medico melius, extincto omni Cyrenaico ut diximus. quibus uerbis indicat, Syriacum silphium eiusq; succum Medico præstare. At uero hoc loco, καὶ ὁ συριακὸς ποιεῖ μετὰ μέλιτος, habetur. Adintelligenda est itaque uox Rhus aut succus, id est, ῥοῦς aut χυλὸς. Nam utro modo dicatur, succus rhois Syriacæ accipiendus est, qui Galeni tempore ex Syria maxime apportabatur, uelut ex uerbis præcedentis capitis, paulò ante citatis, aperte ostenditur. Sed & de ueteri interprete admonendum est, ne quis ipsius errori inuoluatur, qui Rhoem Coriarium aliquándo sumach, aliquando rubiam tinctorum uertit, & hanc maxime ubi Syriacum illi adiectum, sumach appellare ipsi uisum fuit, quum tamen omnia Rhois genera sumach Syria ut puto, aut Arabica uoce appellentur, & rubia tinctorum non sit ex Rhois generibus, sed ἐρυθρόδανον sic Latinis uocetur. Sed deceptus est ex eo quod Rhus Coriarius βυρσοδεψικὸς id est tinctorius coriorum appellatur.

Quæ Heraclides Tarentinus ad crustas in ore scripsit.] Citat hoc loco ab Heraclide scripta ad Antiochidem, fœminam uidelicet, ad quam etiam cum alias, tum supra libro tertio capite quarto ad eruptiones sanguinis è naribus, ab eodem scripta recensuit. Quare lectio Græci exemplaris hoc loco ubique est emendanda, quo participia μίξασα, λεάνασα, καταβάψασα, & ἐκθλίβουσα ad fœminam ἀντιοχίδα referantur, pro his enim fœmininis leguntur masculina μίξας, λεάνας, καταβάψας, tanquam uir aliquis esset ad quem Heraclides hæc ipsa scribat.

Aliud ad putredines in ore & gingiuarum abscessus.] Hoc loco gingiuarum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 483 sur 580

©BIUM

abſceſſus ὕλα ἀφεστηκότα dixi, quas eaſdem paulò ante Soranus ἀφιστάμενα ὕλα dixit, ubi diſparatas per abſceſſum gingiuas cõuerti. Diſparatur enim & ſeparatur unio cõtinuitatis in omni abſceſſu, Vnde etiam ἀποστάσεων & ἀποστημάτων uoces ſunt, eiuſdem cum ἀφιστάμενοις & ἀφεστηκόσιν originis, παρὰ τὸ ἀφιστάναι, ad quorum ſimilitudinem etiam Latini abſceſſus dixerunt.

In Caput III. ad columellam ſiue gurgulionem.

HIs fortiora ſunt myrti ac baccarum eius decoctum, & ex acerbis cotoneis malis, & uirgultorum ilicis, arbuti, ſmilacis, ac phagi.] Smilacem arborem taxum Latinis uocari & Dioſcorides & Plinius tradunt, ſed in potu acceptam uenenatum pharmacum eſſe, & repentinam mortem inducens, idem Dioſcoridem libro ſexto prodidit. Imò non ſolum in potu acceptam lethalem eſſe, ſed umbram etiam ſub ea ſedentibus aut dormientibus nociuã eſſe, ut pleriq; inde moriantur, idem Dioſcorides libro quarto tradit, & Plinius 16. cap. 10. teſtatur, ut mirum uideri queat, eius arboris ramulorum decoctum hoc loco à Galeno ad columellam inflammatam probari, maxime quum etiam ipſe Galenus 8. ſimpl. pharmacorum dicat, σμίλαξ ἢ τάξος δένδρον ἐστὶ δηλητηρίου δυνάμεως. Sed pro τάξος non recte, ut equidem arbitror, κάκτος legitur, uelut etiam apud Paulum. Non eſſe autem de alia ſmilace hic accipiendum, teſtimonio eſt id quod aſperam & leuem, non ſmilacem, ſed milacem appellare ſolet, uelut alibi oſtendi, & quod hoc loco inter ilicem, arbutum ac phagum recenſetur, quibus aſpectu ſimilem taxum Plinius dixit, & Dioſcorides tum folijs, tum magnitudine abieti ſimilem ſcripſit. Arbitror itaque Galenum reuera taxi arboris ex genere Abietino & Ilicino, ramulos hoc loco probare, ut quorum decoctum uehementi adſtrictoria ui præditum euadat. Non eſſe autem eam ubique lethalem & uenenoſam ex eo patet, quod Dioſcorides præcipue de Italica & in Narbonia Hiſpaniæ naſcenti tradat, pro qua apud Plinium in Arcadia, corrupte ut opinor, habetur.

Lapis quo ſutores muliebria calciamenta expoliunt, uocatur autem Ageratus.] Videtur ſanè hic lapis Galeni ſeculo ſutoribus familiaris fuiſſe, Nam & nono ſimplicium pharmacorum de eo inquit. Ageratus lapis quo ſutores uti uidemus, mixtam habet facultatem adſtringentem ac diſcuſſoriã, & ob adſtringentem quidem manifeſte gurgulioni inflammato auxiliatur, quamuis nullam manifeſtum adſtrictionem aut acredinem in guſtu exhibeat. Tantum quidem de eo Galenus, & ex ipſo Aetius, ac Paulus tradunt. Verum qui lapis fuerit aut ſit haud promptum eſt pronunciare, quum neque in ſutorum, neque in Medicorum uſu hodie reliquum eſſe ſciam, & mirum eſt Plinium eum non nouiſſe, neque quicquã apud alios de eo lectum prodidiſſe. Cæterum appellatio ei à ſplendore attributa uidetur, & quod diutiſſime integer maneat, neque ſeneſcens, neque marceſcens. Habent quidem & hodie lapidem ſutores, quo calciamenta expoliunt ut ſplendeant, ſed ex uulgari ſilicum glabrorum ac nigrorum genere is eſſe apparet, aliqui ipſorum ſpiſſo quodam uitri genere ad eandem rem utuntur, ut neutrum ad Ageratum medicum referendum putem, niſi quis omnino ſilicum nigrorum generis Ageratum eſſe uelit, quod tamen lapidum genus hanc uim habere, ex nullius autoritate, neq; etiam experimento aſſeuerare poſſum, utpote qui eius rei periculum non fecerim.

Et ex acerbis balauſtiũ, cytini, malicorium, galla, & magis exacte quũ omphacitis fuerit.] Quę mihi uideretur eſſe omphacitis græcis appellata galla lib. 1. indicaui, quo loco Pauli Aeginetæ uerba ad opinionis meæ confirmationem produxi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 484 sur 580

©BIUM

duxi,neq; adhuc ſententiam mutare uolo,niſi quis penitus corruptū apud Paulum locum docuerit,aut ὀμφακίδα ab eo ſubſtantiue, pro eo quod calycem Plinius dixit,& uulgo cupula glandis uocatur,dictum oſtendat,& non ὀμφακίτιδος uelut ego lego,ſed ὀμφακίδος, uelut etiam in uulgato exemplari habetur,legendum conuincat. Ad hoc autem faciendum opus eſſet autore qui doceat palàm, uelut Paulus habet, ὀμφακὶς ἔστι τὸ κύτος, ἐξ οὗ ἐκπέφυκεν ἡ τῶν δρυὸς βάλανος, ὥσπερ οἱ βυρσεῖς χρῶνται. qui ſi non contínget, malo adhuc in ea opinione perſeuerare, ut legendum ſit ὀμφακίτιδος λεκανωδοῦς, & non ut exemplar habet ὀμφακίδος, accipiendumq; omphacitidem gallam uſtam, quæ ſcilicet ſit idipſum cauum ex quo glans quercina enaſcatur,& quo Coriarij utuntur. Quanquā ut omphacitidem gallam non hoc ipſum cauū eſſe quis credat, ex hoc Galeni loco perſuaderi poſſit,ubi in Græco exemplari legitur καὶ ληκὶς, καὶ μᾶλλον ὅταν ἀκριβῶς ὀμφακῖτις ᾖ. Videntur enim hæc uerba ſignificare, gallam magis ab ipſo probari quæ exacte omphacitis,hoc eſt,uelut etiā Plinius ac Celſus dixerunt,immatura exiſtat. Verum ego horum uerborum lectionem tranſpoſitam, exiſtimo ſic eſſe legendam. καὶ ληκὶς καὶ μᾶλλον ἀκριβῶς ὅταν ὀμφακῖτις ᾖ. ut uidelicet indicetur,gallam magis exacte adſtringere quum omphacitidum generis ſit,ita ut ἀκριβῶς ad uerbū precedens σύφει referatur,& non ad ὀμφακῖτις, Sicut etiam conſequenter facit, ubi ait, σύφουσι δ' ἀκριβῶς καὶ αἱ συμπλείαι πᾶσαι. Quin & Celſus lib.5.cap.18. in malagmate primo quum ait: Habet gallæ & immaturæ & alteriùs, &c. Videtur immaturam gallam omphacitin uertere, eamq; alterum gallarum genus ſtatuere. Sed uelut etiam ſupra dixi, quum immatura utraque & eſſe & dici poſſit, uidetur mihi omphacitis improprie immatura dici, maloq; adhuc cū Paulo omphacitin accipere pro eo quod Plinius calicem appellauit,quod uidelicet ſit alterum gallarum genus,quanquam ipſe Plinius ſupra calicis mentionem,duo gallarum genera faciat. atque hanc opinionem meam adhuc magis corroborare uidetur, quod hoc ipſum cauum ex quo glans enaſcitur, fortiori adſtringendi ui, quàm galla altera omnibus nota,præditum ſit, quam facultatem omphacitidi gallæ & Dioſco. & Galen. & Paulus, & in ſumma omnes utriuſque linguæ medici tribuunt, eaq; gratia ubi forti adſtrictione opus eſt, eius gallæ uſum præſcribunt. Quare etiam ὀμφακῖτην ab acerbitate dictam exiſtimo, & potius acerbam quàm immaturam latinis appellandam, maxime quum non ſolum ληκὶς ὀμφακῖτης, uerumetiam ληκὶς ὄμφαξ, Paulo Aegínetæ libro 3.cap. 26. dicatur.

Compoſita autem ex ipſis iuxta duplicem utilitatem fiunt.] Græcum exemplar habet hic σύνθετα δὲ ἐξ αὐτῶν τῇ τριῶν χρείας γίνονται, hoc eſt,cōpoſita ex ipſis iuxta triplicem utilitatē fiunt. Verum quando palàm non niſi duplicem utilitatē componendi pharmaca Galenus conſequenter declaret, certum eſt δύο pro τρεῖς legendum eſſe. Vnam autem utilitatem eſſe dicit ex compoſitione ſimplicium eiuſdem generis, quando uehemens cum molli commititur, in qua compoſitione magnam nihilominus uarietatem iuxta rerum copiam alias auctam, alias imminutā fieri poſſe oſtendit. Alteram uero utilitatē ex cōpoſitione ſimplicium diuerſi generis oriri dicit,quum uidelicet adſtringentia & diſcuſſoria inter ſe cōmittuntur,cuius cōpoſitionis uarietatē etiam pluribus declarat.Sed Aetius 8. cap.40.Hæc omnia paucis uerbis cōplexus eſt ſic ſcribens. Ex his ſimplicibus & compoſita fieri poſſunt,quū uehemēti molle & lene quiddā adiungimus, aut diſcuſſorio quiddā adſtringēs admiſcemus, iuxta temperaturā corporis cui medemur.Ita ſanè ego cōuerti exemplari græco quod unicū ſuppetebat,miſere corrupto,ut tamen hanc genuinā ſententiā utcunq; elicere poſſem,quā tamen liben

ter dam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 485 sur 580

©BIUM

ter damnabo, ſi melioris codicis ope potiorem aſſequi continget. Porrò obiter indicat Galenus omnia pharmaca reſpectu ad aliquid aut commoda, aut incommoda eſſe, ut ſtulti ſint qui de eiuſdem generis pharmacis interrogent, quod ex ipſis melius ſit, quum ſingula ſuo tempore optima ac reliquis præſtantiora exiſtant. atque hoc non ſolum in medicamentis, ſed & in uino, alica, ptiſana, aliiſq; cibis uſu uenire ait, ut aliquid, corporum uidelicet ac morborum reſpectu, meliora aut deteriora ſint cenſenda, quod ipſum etiam ab Hippocrate proditum aſſeuerat, & ſane ab ipſo in pleriſq; locis, præſertim in ὑδρηλαῖς libris, & de uictu in morbis acutis eſt factum. Ad hæc omnia grauiſſimã Herophili ſubinfert ſententiam, qui medicamenta & nullius rei, & deorum manus eſſe dixit: Nullius rei, ſi non habeant qui ipſis recte utatur. Deorum uero manus, ſi iuſtus ipſorum contingat uſus. Atque hæc ſententia Herophili producitur etiam à Scribonio latino in præfatione, ſed pro deorum manus, corrupte habetur diuinum munus, ut ex ſequentibus eius uerbis palàm declaratur, ſed adſcribam locum integrum à nobis reſtitutum. Inter maximos quondam habitus medicos Herophilus, Cai Iuli Calliſte, fertur dixiſſe medicamenta deorum manus eſſe, & id quidem non ſine ratione, ut mea fert opinio. Prorſus enim quod tactus diuinus efficere poteſt, id præſtant medicamenta, uſu experientiaq; probata: quanquam hæc ipſa epiſtola non Scribonio, ſed Cornelio Celſo adſcribatur, à Marcello medico latino uetuſto, quem nuper emendatiſſimum ex officina Frobeniana edidi.

Vua, inquit, laxata ſuccum diſſolutum admoue.] Hæc Archigenis uerba ob geminũ uitium Galenus reprehendit, ignorantiæ uidelicet & obſcuritatis. Et ignorantiæ quidem eum accuſat, quod uuam laxatam dixit, exiſtimans cum uulgo uuam appellari Columellæ inflammationem, quum σταφυλὴ, hoc eſt uua, non ſignificet Columellæ inflammationem, ſed aliam quandam Columellæ affectionem, quæ inde hoc nomen accepit, quod in ipſa extrema Columellæ pars uuæ fructui ſimilis apparet. Sed in hoc tamen eũ minus peccaſſe inquit, quàm quoſdam Atticæ linguæ ſtudio ſeſe ſupercilioſius efferentes, qui σταφυλὴν, hoc eſt uuam, ipſam corporis particulam appellari exiſtimant, quum σταφυλὴ neutram harum ſignificationum habeat, & neque inflammationem Columellæ, neque ipſam particulam, Columellam uidelicet ſignificet, ſed eum tantum affectum, quo gurgulionis extremum maius ac liuidum apparet, & ſuprema ipſius pars attenuata eſt, quod ipſum ex prænotionũ Hippocratis libro oſtendit, ampliusq; Dioclis ac Praxagoræ & Mantię autoritate confirmat, qui σταφυλὴν hunc ipſum affectum Hippocrati ſignificare interpretati ſunt, quanquã ſi quis negligentius Hippocratis uerba legat, poſſit etiã Hippocratẽ σταφυλὴν pro Columella particula, & nõ prædicto eius affectu accepiſſe, exiſtimare. Sicut etiã quod Archigenes dixit, σταφυλῆς δὲ χαλαθείσης προσάπτου ὀπῶ λέω uideri poſſit ita dictũ eſſe tanquã per σταφυλὴν non Columellæ inflammationem, ſed ipſam particulam indicaret, niſi Galenus apertis uerbis declararet ipſum σταφυλὴν pro Columellæ inflãmatione dixiſſe. In ſumma itaq; σταφυλὴ non ſignificat Columellã, non ſignificat Columellæ inflammationem, ſed ſignificat affectum, in quo tota Columella laxata, extrema ſui parte maior eſt & liuefacta, ſuperna uero tenuis, ut ſimilitudinẽ præ ſe ferat fructus uuæ. Fructum aũt uuæ dico, τὸν ῥᾶγα τῆς σταφυλῆς. ῥάξ enim in uua, non acinũ hodie nobis dictum uelut quidam exiſtimant ſignificat, neque ipſum botrum ſiue racemum, ſed ſingulas particulares uuas, & fructum qui ex ſucco, & parte quæ ueluti caro eſt, & ex uinaceis, & ambiente forniſecus cute conſtat, ex quo Rhage etiã Ragoides tunica oculi uuiformis appellationem ſortita eſt.

Ad eundem

©BIUM

Ad eundem modum etiam de toto fructu accipiēda est ῥαγὸς uocis significatio, quum ob similitudinē ad uuam, de alijs fructibus usurpatur. Velut apud Diosc. lib. 4. quum de solano halicacabo ait. καρπὸν δὲ ἔχει ἐν θυλακίοις περιφερέσιν, ὁμοίοις φύσσαις, περιφερῆ, λεῖον, ὡς ῥᾶγα σταφυλῆς. intelligendum est, Solanū halicacabū fructum habere rufum, rotundum, leuem, uelut uuæ fructū, & non uuarum acinis hodie dictis similem, quum non uuæ uinaceo, sed ipsius uuæ fructui toto similis existat solani halicacabi fructus, hodie uulgo cerasum Iudaicū appellatus & arabibus alkekengi corrupta ex halicacabo uoce. Sed tamen & Plinius ipse non aliter acinorū uocem usurpauit, libro enim 21. cap. 31. de eodem solani fructu, cui acini coccinei inquit, sic certe ῥᾶγα πυῤῥὸν reddens, & li. 27. cap. 8. de solano hortensi dixit, acinos habet nigros, quos ῥᾶγας μέλανας apud græcos legit. Quare penitus acinos non granorum internorū, sed totius fructus significationē Pliniano seculo habuisse putandū est. Sic enim ex lib. 23. ca. 1. apparet, ubi ait Nuclei acinorum eandem uim habent, paulò ante autē uinaceos dixit, quos hodie acinos appellamus. Idem ex his uerbis lib. 15. cap. 17. apparet. Vuas cum malleolo sarmenti sui duro, demptis forfice corruptioribus acinis, in dolio picato recenti suspendi, &c. Sed & sic usupant Varro Columella & Palladius contra hodierni seculi usum, quod acinos pro uinaceis ab illis appellatis accipit, quanquam etiam ipse Plinius blandiores acinos mali punici lib. 13. cap. 19. dicat, acinos non pro toto fructu, sed pro internis granis usurpans. uelut etiā lib. 12. cap. 15. asari semen acinosum dixit, quod apud Diosco. σπέρμα ἐοικὸς γιγάρτῳ habetur. Porrò græci quoq; ῥᾶγας exponunt κόκκους, non uinaceos sed totum uuę fructū indicantes, uinaceos enim γίγαρτα appellāt. Quare animaduersione opus est, ne κόκκους & ῥᾶγας, itemq; acinos, pro uinaceis accipiamus, quomodo ferè uulgo usu uenire uidemus. Columella lib. XI. cap. 11. Si cū expresseris uinacea quæ acinis celantur, iam infuscata & nonnulla propemodum nigra fuerint. Cæterum quod Galenus in principio huius capitis dixit, eorum neq; meminisse oportere, qui staphylen, id est, uuam particulam uocent, quæ γαργαρεὼν, hoc est gurgulio, & κιὼν atq; κιονίς, id est, columna ac Columella recte tum græcis tum latinis appelletur. Videtur tamen frequens & usurpatum uitium, etiam ante Galeni tempora fuisse, quum Plinius palam eam particulam uuam appellet, græcorum præscriptum & fortassis ipsius Aristotelis: quē Galenus ob hoc cū alijs reprehēdit: in hoc ut apparet sequutus. Sic enim habet lib. 11. cap. 37. tonsillæ in homine, in sue glandulæ. Quod inter eas uuæ nomine ultimo dependet palato, homini tantum est. Sic etiā Celsus, sed & hodie latinis receptissimum est uuā itemq; uuulam ipsam Columellam uocari. Porrò obscuritatis coarguit Archigenem Galenus, quod succum dissolutū admoue dixit, & non quem succū uellet addidit. Veruntamen hoc excusabile esse dicit, quod apud omnes in confesso sit, Cyrenaicū succum optime facere ad Columellam inflammatam, uelut etiam Diosc. tradit. Sed in hoc omnino peius eum deliquisse ait, quod inter adstringendi ui prædita pharmaca ipsum succum Cyrenaicum retulit, non admonens quando eo uti sit tempestiuum, quanquam quod Archigenes succum Cyrenaicum simpliciter succum dixit, per excellentiam ab ipso factum accipi possit, qua apud græcos receptum est ὀπὸν, de Cyrenaico Medico ac Syriaco intelligi. Velut etiam Galen. 8. simpl. phar. testatur, ubi ait. ῥίζης γὰρ ἧς τινος ὀῦν ἢ καυλοῦ τμηθέντος, τὸ ῥέον ἐκ τῆς τομῆς παχὺ καὶ γλίσχρον, ὀπός ἐστιν. εἰδικώτερον δὲ οἷον καθ' ὑπροχὴν τῖνα τὸν κυρηναῖον οὕτως ὀνομάζουσι, καὶ τὸν μηδικὸν, καὶ τὸν συριακόν. Sed de hac re etiam alibi à nobis dictum est.

Aut Sycites uinum calidum.] Sycites uinū ex caricis ficubus fiebat, sed quomodo Dioscorides lib. 5. ostendit, qui idem Catorchiten appellatum describit.

Meminis

©BIUM

Meminit & Plinius 14. cap. 16. sed loco ut apparet corrupto, his uerbis. Sic fit & Sycites è fico, quem alij palmiprimum, alij catorchiten uocant, aut si dulce esse non libeat, pro aqua tantundem uinaceorum adijciunt. Deest itaq; Cremoris uel diluti, uelut ipse appellare solet, uox ante uinaceorum uocem interserenda, ut sit quod Dioscorides dixit, ἔνιοι αὐτὶ ὕδατος σεμφύλων ἀπόβρεγμα νεοθλίπτων τὸ ἴσον μέτρον βάλλουσιν, quanquam etiam sic non satis expressum est τῶν σεμφύλων significatum. Neque enim uinacei uuarum solummodo ea uoce ueniunt sed totum id retrimentum quod ab uuis expressis sub torculari restat, σέμφυλον appellatur, ut Galenus 2. de alimentis docet, Huius itaq; cremorem pro simplici aqua ficubus infundendum Diosco. docet. At uero palmiprimum appellatum uidetur hoc uinum, quod proximum à palmeo bonitate sit, eodemq; modo præparetur, si tamen ea uox integra in Plinio legitur.

Quin & omelysis ex cruda ordeacea farina imponenda, aut ex farina seminis lini, aut fœni græci.] Hoc loco palàm apparet, quod alibi in his cōmentarijs annotaui, Omelysin non tantum de ordeacea aut triticea, sed quacunque etiam leguminum farina cruda usurpari, citra ullius liquoris ammixtionem: nō quidem quod farinæ hæ crudæ adhibeantur, sed quod liquor addendus speciatim semper significetur, aut si non exprimatur, aqua ferè simplex addenda intelligatur, calida uidelicet, aut aqua mulsa, uelut etiam hoc loco. Nam siccam farinam imponi non expedierit.

Cæterum per arundinem eiusmodi pharmaca insufflari, ualde improbo. Defertur enim ex ipsis multum, tum in arteriæ summū, tum in ipsam gulam.] Græcum exemplar hæc ita habet. καταφέρεται γὰρ αὐτῶν πολὺ καὶ εἰς τὸν φάρυγγα, καὶ τὸν στόμαχον. τὸν φάρυγγα itaque summum arteriæ reddidi, id enim ὁ φάρυγξ significat, hoc est, pro τοῦ λάρυγγος usurpatur, quanquā aliquando etiam ὁ φάρυγξ, pro gulæ summo accipiatur, Sicut ἡ φάρυγξ fauces significat, uelut etiam supra dixi, & infra amplius ostendam. Verum neutra posteriorum duarū significationum hoc loco τὸν φάρυγγα dici palàm apparet, quum στόμαχος, hoc est, ipsa gula ei sit adiecta, tanquam altera colli canna.

In Caput IIII. De pharmacis ad ulcera oris aphthas appellatas.

MEntionem faciam eorum quæ recentiores coaceruarūt.] Recenset hoc loco Galenus qui medici de cōpositis pharmacis scripserunt, & quos in his sequutus sit, breuem quandam indicationem exhibens quid de singulis sit sentiendum. Verum quum hac parte exemplar Græcum sit aliquot locis corruptum, eos indicabo, simulq; quomodo corrigendos eosdem putem, ut & uersionis nostræ ratio aliqua extet, annotabo. Primum itaque in hoc contextu διύσλυται pro διύσλυτον habetur, deinde ἔγραψεν pro γέγραπται. Postea ἀνδρομάχου δὲ δύο, pro καὶ ἀνδρόμαχος δὲ δύο. Deinde ὅτε πετρώνιος μούσας habetur. Pro quo legendum puto αὐτώνιος μούσας. Ita enim alias ab ipso cum in alijs, tum in his libris appellatur & non πετρώνιος. quanquam etiam 2. libro compositionis pharmacorum κατὰ γένη, ubi itidem pharmacorum scriptores recenset, πετρώνιος pro αὐτώνιος legatur, sed in eiusdem libri principio eundem simpliciter μούσαν uocat. Postea habetur, ἥρας δὲ ἔμπροσθεν ἀνδρομάχου, καὶ μετ' αὐτὸν μούσας τε, &c. Legendum est autem, ἥρας δὲ ἔμπροσθεν ἀνδρομάχου, καὶ πρὸ αὐτοῦ μούσας τε καὶ μενεκράτης. Deinde ἀλλὰ μαντίας μὲν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἦν ἱερόφιλος habetur, sed legendū est ἡροφίλειος, uelut 2. κατὰ γένη de ipso testat, quod Herophili sectator fuerit, inde enim herophileum uocat. Postremū legitur, ὁ δὲ ἡρακλείδης ὑπὸ τὴν τῶν ἐμπειρικῶν ἀγωγὴν ἐπέκρινεν ἰατροῖς ἄριστα. Verū pro ἰατροῖς ἄριστα legendum ἰατρὸς ἄριστος. Reliqua ex uersionis nostræ collatione studiosi emendabunt.

Quæ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 488 sur 580

©BIUM

Quæ Crito ad aphthas ſcripſit.] In his pharmacis,aut æruginis uermiculatæ obolos III in uini heminæ parte quarta tritos colluat,habetur,uelut ego conuerti. Verum græcum exemplar ἐν οἴνῳ κοτύλας τέσσαρας λειώσας, hoc eſt in uini heminis quatuor habet,quæ menſura palàm apparet nimia eſſe ad tres obolos æruginis in ipſa terendos ac colluendos,etiamſi non ipſe Galenus conſequenter declaret, ἐν οἴνῳ κοτύλης τετάρτῳ eſſe legendũ: inoleuit autem is error ex ſcriptura numeri quaternarij δ per cuius compendiũ ſcriba uoluit τοῦ τετάρτου indicare, non ſentiens ſe errorem propagare,quo per κοτύλης δ alius κοτύλας δ accipere poſſet, quemadmodũ infra in Apollonij & Archigenis pharmacis perſpicue apparet,ubi idem medicamentum repetitur. Cæterum ærugo uermiculata à ſimilitudine ad uermiculorũ ſpeciem dicta eſt,quomodo etiam græci σκώληκα ἰὸν uocant,quem Plinius ſcoleciam dixit.Eſtq; duplex ærugo,altera naturalis & foſſitia,altera artificialis uelut Dioſ.lib.5 & Plinius 34 cap.12 docent.Sequitur mox. Quin & galla in aceto teratur & illinatur.Sed in græco exemplari habetur. καὶ ἡ λιπὶς δὲ τριβέσθω ἐν ὄξει ἐψήσας ψώμιζε, loco ut apparet palàm corrupto:lego itaq; καὶ λιπὶς δὲ τριβέσθω ἐν ὄξει καὶ ἁλαχιέσθω. Sic enim legi debere ipſe Galenus infra declarat. Verum etiam ſic,adhuc aliqua deeſſe uidentur quæ ad ἐψήσας ψώμιζε relata, ſententiam aliquam perficiãt de his quæ in cibo pueris infantibus ſunt exhibenda,qualia poſtea ex Apollonio recenſet,quæ ſi quis huc referre uelit,habet locũ indicatum.Nobis in exemplaris potioris inopia,meram diuinationem ſequentibus aliqua temere infulcire non eſt uiſum:maxime quum de talibus Apollonius claram doctrinã producat. Sequitur paulò inferius. Aut uiolas albas ſiccas cum melle tritas illinito. Violas autem albas λευκόϊα dixi,id enim ipſa uox ſignificat, quanquam Dioſcorides λευκοΐῳ appellatione, & albo,& melino,& ceruleo,& purpureo flore præditas cõprehendit. Verum de cõmoditate earum ad aphthas cum melle,idem Dioſcorides,itemq; Galenus 7 ſimp.phar. meminerunt, χρῶνται δὲ αὐτῷ τινὲς inquit Galenus, σὺν μέλιτι καὶ πρὸς ἄφθας. ſed idẽ eis facultatem exterſoriam, ac tenuium partium adſcribit, ob quam ſanè ad ſaliuam multam in aphthis profluentem extergendam,hoc loco commodæ produntur.

Folia pruni contuſa ac lacte permixta colluito.] In græco exẽplari habetur, φύλλα κοκκυμηλέας κόψας καὶ γαλακτι μίξας,οἴνῳ διάκλυζε, hoc eſt folia pruni contuſa & lacte permixta,ex uino colluito. Verum οἴνῳ ſuperflue adiectum eſſe à quopiam,ex Galeni uerbis mox ſequentibus oſtenditur.Non enim uino,ſed lacte multo diluta folia pruni colluenda eſſe Apollonius docet,quãquam Dioſcorides ſanè idem auxilium tradens,non cum lacte folia pruni cõtuſa colluere iubet,ſed foliorum decoctum ex uino gargariſſandum docet.

Quæ Archigenes ſcripſit ad aphthas.] Inter hæc pharmaca habetur,aqua oliuæ colymbadis appellatæ,hoc eſt muriæ innatantis. Per aquam itaq; nihil aliud quàm muriam ipſam indicat,in qua oliuæ conditæ innatare uidentur,ut inde colymbades quaſi natatrices ſint appellatæ. Sequitur paulo poſt.Aluminis ſciſſi, florum roſarũ æquales partes,fructus myricæ duplum,utere ſiccis: ſed græcum exemplar pro aluminis ſciſſi,hoc eſt pro χαλκοῦ falſo habet χίνου. Cæterum paulò poſt,myricæ fructũ,etiam myricæ ſemen uocat,indifferenter & καρπὸν & κάρυον, eundem fructum appellans:quod in aliquibus ſanè inculpate facere licet,in quibus uidelicet idẽ eſt & ſemen & fructus in alijs certitudinis gratia uitare hũc promiſcuum uſum oportet,quum differant hęc inter ſe,uelut alio loco indicaui. Sequitur mox.Aut adipem ſuillum aut anſerinũ manna inſperſa illinito: ſed pro anſerinum,id eſt χήνειον, falſo habetur χοίρειον expreſſum, uelut infra ipſe Galenus declarat.Paulo poſt habetur. Aut oleæ germina trita ex melle,quo loco pro

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 489 sur 580

©BIUM

oleæ germinibus θαλία in græco habetur. Tametsi enim θαλὸς καὶ θαλίας græci omnia germina dicant, tamen peculiariter & quasi per excellentiam de oleæ germinibus, non solũ apud Atticos, sed apud omnes medicos θαλία usurpatur. Sic enim Theophrastus, Dioscorides ac Galenus usi sunt. Et Paulus lib. 3 cap. 66 inter adstringentia infusa, ἀφέψημα σιδίου, ῥοδίνου, θαλίας, λυπαρίστε &c. hoc est decoctum malicorij, rosarum, germinũ oleę, cupressi, &c. recenset. Est porrò & alijs locis lectio græca corrupta, quã ex uersione nostra emendare licebit. Sicut quod μετὰ τὸ συνεχὲς ἀλλήλοις ἐφηβήσαι πρεσβυτάτοι τε καὶ ἀριμύτατοι. pro μετὰ τ ἐφηκῆσαι legitur. & προφὴν pro προφὸν, & quod pharmacum ex misy & uino hoc modo est emendandũ. ἤρκεσε δέ μοι διαπαντὸς ὧν τότων μίσυι χρῆσθαι μετ' οἴνε σύφοντι ὥσπερ νοντί τε καὶ αὐχμῶντι τὴν δυσιαμν αὐτ, τῶτε μᾶλλον ἢ ἧττον σύφειν τὸν οἶνον, καὶ τῶ παχύτερον ἢ ὑγρότερον ἐργαζεσθ τὸ σκευασθὲν ἐκ τ τε μίσυος τε καὶ οἴνε μίξεως φάρμακον. Si enim sic legas, efficietur ea sententia quam reddidi, & quam necessariò intelligimus. Cæterũ quod reddidi. Fortia pharmaca dico, tum quę fortiter adstringunt, tum quæ mordent, & immoderatius discutiunt: penitus in græco exẽplari mancum legitur, ἰσχυρὰ ἢ δακνόντα λέγω φάρμακα, τάτε ἰσχυρῶς σύφοντα. Deest itaq; ut palàm apparet, καὶ δάκνοντα, καὶ ἀμετρώτερον διαφορεῦντα. De his enim in præcedentibus, item ut de astringentibus mentionem fecit. ea igitur omnino adscribenda censeo, quo sensus is quem reddidi etiam in græco exemplari integre consistat.

Si uero in putredinẽ aphtha uertatur, & exulcerationes faciat, neq; aphtham amplius affectionem nominare cõuenit.] Supra in principio huius tractationis de aphthis dixit, ulcerationes in superficie oris obortas, habentes quippiã igneæ caliditatis, aphthas appellari. Ad tales itaq; hactenus pharmaca cõmoda prodidit, atq; iam de hoc commonefacit, si putredinosa fiat ulceratio, & depascendo latius proserpat, non aphtham amplius hoc malum uocari debere, neq; pharmaca ad aphthas commoda appellari cõuenire, quæ talem ulcerationem curent. Sicut non rite erysipelatica pharmaca uocantur quæ discutiunt fortiter iam liuefacta & indurata, sed tantum ea quæ erysipelatis in principio repellendi & restringendi influxus humorũ gratia adhibentur. Si quis enim inquit, ad aphthas adhibeat, quæ cõueniũt putrefactis, & ad erysipelata admoueat calida & discussoria, quæ conueniunt iam liuefactis, & in scirrhum, hoc est abscessum durum induratis, utrunque malum grauius reddet per indiscriminatum propriorum cuiq; affectioni pharmacorum usum. Cæterum non solum oris ulcerationes in superficie hærentes, aphthæ appellãtur: sed etiam aliarum partium, & maxime pudendorum. Sic infra lib. 9 cap. 8 medicamentum ad testes aphtha ulcere affectos habet, quos διδύμους ἀφθῶντας appellat, à uerbo ἀφθάω quod ex aphtha ulcere laborare significat. Sed idem medicamentũ etiam Paulus lib. 3 cap. 54 his uerbis habet. πρὸς δὲ τοὺς ἀφθῶντας διδύμους γῆν λιμωλίαν μεθ' ὕδατ & πόκα πάχισας, ἕως ἔρεμβῶσι. Sed & ἀφθῶντα παιδία & παιδάρια, pro pueris aphtha ulcere laborantib. græcis medicis frequenter dicuntur. Hippocrates quoq; de fistula pulmonis dixit 2 de morbis ἢν ἀφθήσασα σύριγξ τὸν πλεύμονα, πυρετὸς ἰσχυρὸς &c. At uero sicut ἀπὸ τῶ ἀφθάω factum est uerbum ἀφθαῦ, sic ipsa ἀφθῶν uox, ἀπὸ τὸ ἅπτεσθαι deducta esse uidetur, propterea quod ignea quadam caliditate huiusmodi ulcera ardeãt, & sint quasi incensa.

Finis sexti libri commentariorum medicorum, Iani Cornarij medici physici.

Iani Cor-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 490 sur 580

©BIUM

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI COMMENTARIORVM MEDICORVM, IN DE cem libros Galeni de Compoſitione pharmacorum localium, ſiue ſecundum locos cõſcripto rum, Liber VII

In caput primum de affectionibus circa partes reſpiratio nis contingentibus.

OS EST recentioríb. medícis arteriæ pharmaca arteria cas appellare, nõ apponẽtibus num antidotos dicãt, an iuxta aliud ſignificatum.] Quemadmodum præcedẽti líbro ſeptimo ſtomaticas aliquot confectiones ſimpliciter appellatas habuímus, citra cõfectionis aut compoſitionis aut illi tionis additionem, Sic appellantur etiam arteriacæ ſimpliciter citra ullam additionem compoſitionum aut antidotorum. Appellantur eædem etiam eclecta, nõ addendo pharmaca, ut tamen intelligamus delingibilia eſſe medicamenta, quæ etiam eclegmata ſubſtantiua uoce, latinis itidem & græcis uſurpata, πρὸ τοῦ ἐκλείχειν, id eſt à delingendo, nominãtur. Cæterũ arteriacæ ab arteria nomen habent, cuius affectionibus cõmodæ exiſtunt. Meminit autem obiter Galenus translationis nominis arteriacæ ab ea particula, quæ quondam ſola ſic fuit appellata, fiſtula uidelicet ſiue canna quæ ex pulmone in laryngem emergit, à qua ad pulſatiles uenas, quæ prius æque ut aliæ omnes, uenæ appellabãtur, nomen arteriæ translatũ eſt. utq; eſſet aliqua æquiuocationis dinotio, aſpera arteria dici cœpit illa pulmonis fiſtula, quam græci etiã bronchum uocant, propterea q; ex chartilaginoſis partibus quæ bronchia appellantur, magna ex parte conſtet. Pulſatiles aũt uenæ ſimpliciter arteriæ uocatę ſunt, quanq; hoc ipſum arteriæ nomen latini ſerius receperint, diuq; tum arterias, tum uenas promiſcuo uſu dixerint, uelut apud Celſum & Plinium uidere eſt: itemq; poetas latinos, qui inculpate uidentur uenas appellare ipſas arterias, quod ipſum apud græcos mox uitio datum fuit, ſi quis φλέβα pro ἀρτηρίαν dixiſſet, uelut annotauit quoque in noctibus atticis Aulus Gellius, qui paulo ante Galeni ætatem uixit. Vſurpat autem & ipſe Hippoc. φλεβίον αὐτὶ ἀρτηρίας cum alibi, tum 6 epidem. partic. 6 aph. 2 ἐνθρόμβου inquit, φλεβίον αἷμα τοῦ πλήθει &c. ubi Galenus aperte docet, uenam pro arteria ipſum dixiſſe, uerba eius ſic habẽt. φλεβίον ἐνθρόμβου ἀκουστέον ὅτι τὴν ἀρτηρίαν, ὁμολογούντων ἁπάντων ἤδη διηκριβωμένων τὰ ἱπποκράτεια βιβλία, φλέβας οὐχ ὡσὰ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων παλαιῶν ὀνομάζεσθαι καὶ τὰς ἀρτηρίας. Videtur autem ἀρτηρίας appellatio facta, παρὰ τὸ τὸν ἀέρα τηρεῖν, id eſt ab eo quod aerem ſeruet, ad utram tandem particulam referatur. Ad aeris enim per reſpirationem attractionẽ, cauſſa eſt & organum uel præcipuũ ipſa aſpera arteria. Aeris aũt ſiue ſpiritus arteriarũ motus, cordis & uitæ gubernacula temperat. Eſt enim pulſus ſiue arteriarũ motus, actio uitalis, neceſſaria ac inuoluntaria. Sicut contra reſpiratio, actio eſt animalis, neceſſaria ad uitã, uoluntaria. Verum quantũ hæ actiones inter ſe differant ac cõueniãt ab ipſo Galeno in libris de difficultate reſpiratiõis doctiſſime eſt explicatũ, qui libri nuper à nobis cum aliis eiuſdem argumenti latine ſunt conſcripti.

Organa uocis cum dico, arteriã accipite, & eius ſummũ, ac fauces.] In græco ſic habetur. ὄργανα δὲ φωνητικὰ λέγοντος μοι, τήν τε ἀρτηρίαν ἀκούετε, καὶ τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν φάρυγγα. Verum legendũ eſt omnino τὴν φάρυγγα. Appellat itaq; Galen. hic τὸν λάρυγγα aſperiæ arteriæ ſummã partem, ſicut τὴν φάρυγγα fœminino genere

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 491 sur 580

©BIUM

fauces,hoc eſt omnem internam oris amplitudinẽ,uelut Galen. exponit,quemadmodum præcedente libro indicaui.Hæc enim eſt uocis inſtrumentũ,& non ὁ φάρυγξ, hoc eſt gulæ ſumma pars. Quanꝯ autem ὁ φάρυγξ etiã ἀντὶ τοῦ λάρυγγος uſurpetur,cuius exemplũ in ſequentibus habemus,ubi dixi. Velut exempli gratia.In laſſitudinibus tenſiuis,cum in ſummi ipſius aſperæ arteriæ muſculis fiunt: in græco ſic habetur. οἷον ὧν ἕνωσίλῳ λύπωρ, ὅταν γὰρ τοῖς τοῦ φάρυγγος γένωνται μυσίν. Vt autem τοῦ φάρυγγος pro τοῦ λάρυγγος uſurpatum ſit,ex Aetio palàm fit, qui τοῦ λάρυγγος hic legit lib. 8 cap.51 Quanꝯ inquam: ὁ φάρυγξ ἀντὶ τοῦ λάρυγγος uſurpetur, Tamen neꝯ τὸν φάρυγγα hoc loco, aſperæ arteriæ ſummum accipere poſſumus, cum idipſum ſimul ſit per τὸν λάρυγγα expreſſum. At uero ſicut hoc loco τὸν φάρυγγα, id eſt fauces,pro uocis organo legendum eſt:ſic paulo inferius ὁ φάρυγξ non pro faucibus,neque pro larynge,id eſt arteriæ ſummo accipitur, ſed pro gulæ ſummo.Sic enim ait. Vna enim eſt tunica ſibiipſi cohærens & cõtinua, quæ ſummo gulæ,ſummo aſperæ arteriæ,gulæ etiam,atꝯ ipſi aſperæ arteriæ intrinſecus prætenditur:quod in græco hoc modo habetur. εἷς γάρ ὅλην ἑαυτῶν χιτὼν συνεχὴς,ὅ,τε ἐν τῷ φάρυγγι, καὶ τῷ λάρυγγι,καὶ τοῦ στόματος,ἔτι ἀρτηρίᾳ τῇ τραχείᾳ καὶ τὰ ἐνδον ὧν πνεύμονος. Palàm itaque apparet τὸν φάρυγγα ad ipſam gulam,& τὸν λάρυγγα ad aſperam arteriam referri,utpote qui ſint ſummæ iſtarum partium particulæ.Cæterum hæc ſæpius iam repeto,quod uideam interpretes græcorũ medicorum mire in his uocibus uertendis delyrare, & nullo æquiuocationis reſpectu ferè ſemper φάρυγγα quocunꝯ genere dicatur fauces conuertere. Nam neꝯ Plinius ipſe libro 11 cap.37 cum ait:Summum gulæ fauces uocãtur,poſtremum ſtomachus: has particulas ſatis clare diſtinxit. Fauces enim non uocatur ſummum gulæ,ſed omnis interna oris amplitudo.Et ὁ φάρυγξ quidem ſummũ gulæ appellatur,hoc eſt ἡ ἀρχὴ τοῦ στόματος, ſed hoc fauces appellare non cõuenit,ut ſit inter fauces quas dixi τὸν φάρυγγα, & ſummũ gulæ τὸν φάρυγγα diſcrimen.Neꝯ enim fauces,ut φάρυγξ, æquiuoce dicuntur. Videtur autem Plinius quod græci dicunt, ὁ φάρυγξ ἀρχὴ τοῦ στόματός ἐστι, reddidiſſe: Summum gulæ fauces uocantur: atꝯ ſic φάρυγγα æquiuocum confudiſſe, de quo æquiuoco etiam Dictionarij græcorum admonent, præſertim Suidas ſic prodens. φάρυγξ θηλυκῶς σημαίνει τὸν λευκὸν φάρυγγα, ἢ δέ ἐστιν ἡ ἀχανία ἡ μετὰ τὸν τῆς γλώττης ῥίζαν. ὅτε δὲ ἀρσενικῶς σημαίνει πολλάκις τὸν λάρυγγα. & Iulius Pollux. ὁ μὲν οὖν φάρυγξ στόματος ἐστὶν ἀρχὴ,ὡς βρόγχου λάρυγξ. Porrò fauces ſignificare internam oris amplitudinem poſt linguæ radicem,uel ex hoc doctiſſimi poetæ uerſu oſtenditur.

Obſtupui,ſteteruntꝯ comæ,& uox faucibus hæſit.

Non poteſt enim in ſummo gulæ hærere uox, quum ex ſtomacho non prodeat, ſed in faucibus hæſit,iam per arteriam eiuſꝯ ſummum progreſſa.

Vocãt autem aliqui exercitiorũ magiſtri eiuſmodi affectionem muſculorũ in quibus conſiſtit laſſitudinem inflãmatam.] Exercitiorũ magiſtros appellaui οὓς γυμνασιάρχους, qui puerorũ corpora exercebant, non ſolum in lucta & palæſtra, ſed etiam in Muſica ac cantu.His enim artibus ingenui pueri inſtituebantur ac exercebant,inſuperꝯ in literis,uelut tradidit Plutarchus,& in Thraſybulo Galenus, quanꝯ lib.2 ὑγιεινῶν magis ad pædotribam ſpectare puerorũ exercitationẽ tradat,utpote qui ſit gymnaſtæ miniſter,uelut cocus medici. Eſt em̃ gymnaſtes proprie qui exercitiorũ omnium uim doctus, & rationem & modũ eorum ſingulis apte præſcribit. Quare non ſolũ gymnaſtæ,ſed etiam ὑγιεινὸς, id eſt,tutandæ ſanitatis magiſtri,& medici nomine eum dignatur.Pædotriba uero omnes palæſtræ actiones nouit quidẽ,ſed quid efficere ualeant ignorat.Quemadmodũ cocus betam aut lenticulã aut ptiſanã,aliàs aliter præparat,neꝯ tamen quam uim habeãt

nouit

©BIUM

nouit,neq; quæ potior præparatio exiſtit. Medicus uero quanquam fortaſſe ni hil eorum ſimiliter ut cocus præparare queat,omnium tamen præparatorũ uim nouit. Illi itaq; exercitiorum magiſtri affectionẽ muſculorum ex uehementi clamore & uocis exercitio obortam, laſſitudinem inflammatã, id eſt κόπον φλεγμονώδη uocare ſolebant,ſimilemq; eſſe affectionem dicebant cum ea quæ in manibus, cruribus, lumbisq; ac ſpina contingit, ubi etiam hæ partes nimium fuerint exercitatæ. At uero non ſolum laſſitudinem inflammatã, ſed etiam laſſitudinem tenſiuam,id eſt κόπον τονώδη incidere dicit Galenus, maxime circa muſculos ipſum aſperæ arteriæ ſummum mouentes, ſed horum uerborum ſententia in græco corrupta eſt, quam ex Aetij libri octaui cap. 51. reſtituimus in hunc modum. ἡ δὲ τοῦ λάρυγγος, πρὸς τῇ πληγῇ τάσις, καὶ ἡ τῶν λιγυρῶν αὐτοῦ μυῶν βλάβη ἢ φλεγμονή, μείζονα τὴν διάθεσιν ἐργάζεται. Vetus tamen interpres uidetur paulo aliter legiſſe,hoc modo. ἡ δὲ τοῦ λάρυγγος, πρὸς τῇ πληγῇ τάσις, καὶ ἡ τῶν μυῶν φλεγμονή, μείζονα τὴν διάθεσιν ἐργαζεται. Cæterum quomodo κόπος τονώδης & κόπος φλεγμονώδης differant,Galenus libro 3 ὑγιεινῶν abunde oſtendit,& Paulus lib.1 cap.20 declarat, his uerbis. ὁ τονώδης κόπος πόρισμα μὴ οὐδὲν ὂν καὶ ἄξιον λόγου ἐγκειται τοῖς σώμασιν, ἀλλ' ἐκκυνται, ἡ δὲ αὖ μῦς τε καὶ τὰ νεῦρα διάθεσις τις ἐγγίγνεται, καθ' ἣν τείνεσθαι δοκοῦσιν. ὁ δὲ φλεγμονώδης καθ' ὃν ὥσπερ τετλασμένων ἢ φλεγμονόντων αἰσθανόμεθα τῶν μορίων, τηνικαῦτα συμπίπτειν εἴωθεν, ὅταν ἐκθερμανθέντα ἱκανῶς, ὥστε παθεῖν τι τῶν πρὸς κεχυμένων ἐαυτοῖς πορισμάτων. Quibus uerbis indicat, laſſitudinem tenſiuam indicare,nullum memorabile recrementũ corporibus inſidere, ſed iuxta muſculos ac neruos affectionem quampiam fieri,in qua tendi ſibi uidentur.Laſſitudinẽ autem inflammatam eſſe, in qua partes uelut contuſæ aut inflammatæ ſentiuntur, quod tũc maxime contingere ſolet,quum plurimum excalfactæ,ex recrementis quippiam attraxerint,quæ ipſis alias ſunt circunfuſa.Sed in uulgato Pauli exemplari τήκεσθαι pro τείνεσθαι legitur,& ἐκθερμανθέντος pro ἐκθερμανθέντα. Porrò phonaſcos hanc affectionem frequenter incurrere ſubdit & quomodo ſibi medeantur annectit. Phonaſci autem dicuntur qui uocis exercitio magno utuntur, quales ſunt, uelut ipſe recenſet, citharœdi, præcones, tragœdi & comœdi. Plinius uocis ſtudioſos,& uocem ſub certamine exercentes φωνάσκους dixit.

Per totum hoc tempus cibis utentes qui ex lacte, amylo,alica,ouis,& dulciariis libis componuntur.] Dulciaria liba dixi, τὰ ἰπρία græcis appellata,exponũt autem τεμάχια & τραγήματα, hoc eſt placẽtulas & bellaria,quidam etiam ἀπὸ σησάμου καὶ μέλιτος γλυκάνια addũt, hoc eſt eſſe placentulas ex ſeſamo & melle paratas, quanq; non ex his ſolum parari ſolita fuiſſe τὰ ἰπρία, uel ex hoc conſtat,q; Dioſcorides libro quarto papauer erraticum in mellita & dulciaria, ἰπρία uidelicet,addi ſcribat. Quare ego omnia liborum genera ex melle ſiue zaccharo præparata,in quæ & nuces pineę ac amygdalæ adduntur:itemq; ſemina aliqua ſiue cucumeris ſiue cucurbitæ,ſiue papaueris aut ſeſami, ἰπρίων appellatione uenire puto.Nam talia omnia in rem præſentẽ commoda exiſtunt. Appellantur autem hodie talia liba ſeu dulciarij panes, corrupta ex maſſa panis uoce, marzepanes, maxime quum prædictæ res cum zaccharo,& non cum melle,in formam panis coactæ torrẽtur,à qua præparatione cum friabiles fiant ipſi panes, ἐρέικια etiam græcis appellata eſſe eadem quæ ἰπρία, Galenus in gloſſis Hippocraticis tradit, nimirum παρὰ τὸ ἐρέικειν, id eſt ab eo quod friabilia & ῥᾴθραυστα, ut ipſe ait,reddantur,à quo uerbo etiam ἐρεγμὸν deriuatum dicit, de quo alibi mentionem feci. At uero Galenus duplicem ἰπρίων ſpeciem 1 de aliment.facit,alteramq; ῥύπματα uocari & præſtantiorem eſſe,utpote cum melle præparatam, dicit:alteram uero λαγανα appellatam,deteriorem eſſe, craſſiq; ſucci ac tarde cõmeantis,nimirum ex

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 493 sur 580

©BIUM

ſimilagine cõſtantem. Sed de hac ſpecie etiã 5 lib. de tuenda ualitudine meminit, nocentiſſimumq; placentarum genus ex ſimilagine conſtans eſſe ait, adeo ut nullum edulium peius ſit cenſendũ, ſi non mel ei ſit ammixtum. Porrò placentarum generis ſunt & πόπαι appellatæ, itemq; πόπαια, de quibus alibi dixi. Quæ aliquando ex rebus unde componuntur nomen reperiunt, uelut quæ σησαμίδες ac πυραμοὶ dicuntur, à ſeſamo & tritico, ex quibus magna ex parte conſtant. Quædam etiam πεφιφρασικῶς deſcribuntur, uelut quæ πλακοῦντες τετυρωμένοι & μὴ τετυρωμένοι, à caſeo addito uel non addito, uocantur. Quin & ὑποτρίμματα appellata placentarum generis ſunt, quorum itidem aliqua ex caſeo ſunt conflata, uelut Galenus ſecundo de alimentis teſtatur, ubi de lactuca tradit, quod ferè cruda in cibi uſum ueniat, & tamẽ ubi iam ſemen proferre incipit, æſtatis hora in aqua dulci præcoquatur, & cum oleo garoq; ac aceto exhibeatur, aut cum aliquo hypotrimmate ſiue intrito, maxime his quæ ex caſeo præparãtur. Non autẽ ſolum ex caſeo ὑποτρίμματα facta eſſe, ſed etiã ex ouis, allioq; ac cepis & oliuis, ex græcis ſcriptoribus conſtat, appellatione inde ducta, quod reliquis cibarijs adderentur & intererentur. Vocantur eadem & μυττωτὰ, quam uocem uſurpat Hippocrates libri ſecundi ὑπομνημῶν fine. ἦν δὲ ἐμέῃ inquit, καὶ μὴ πίνῃ, μυττωτὸν ὄψιμον δοῦναι πιεῖν. Exponit autem Galenus in gloſſis Hippocraticis uocem μυττωτὸν, iuxta ſententiã Dioſcoridis Alexandrini his uerbis. μυττωτὸν ὑπότριμμα διοσκορίδης σκορόδων εἶναί φησιν ἡλιομμύων. Vſurpat eandem uocem etiam Dioſcorides Anazarbenſis libro ſecundo de materia medica, de allio ita inquiens, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ καὶ τὸ μελαίνης ἐλαίας γινόμενον τέμμα καλούμενον δὲ μυττωτὸν, ὄξυσιν λυπεῖ καὶ ἀναστομοῖ. &c. τέμμα idem quod ὑπότριμμα Dioſcorides dixit.

Verum Atticiſſantes ipſum Siræum uocant, quemadmodũ alij caricarum decoctum ſiræum appellandum cenſent, pugnantq; inter ſe utrum ipſorum ſiræum uocare oporteat.] Sapam hepſema uocari & ſiræũ ſupra lib. 6 oſtendi, & Galenus deinceps ſæpe repetit. Verum hoc loco non ſolum ſapam, uerum etiam caricarum decoctum ab aliquibus ſiræum appellari tradit, & Paulus 3 cap. 28 σιραῖον ἀπὸ ἰσχάδων habet

Quum uero moderatior facta eſt inflammatio, uinum dulce theræum aut ſcybelites bibere licet, aut ex noſtra Aſia caryinum, et deinde therinum appellatum, deinde etiam dulce tmolites.] Vinum dulce ſiue paſſum theræum, itemq; ſcybelites, nigrum eſſe & craſſum Galenus XII methodi, & V ſanitatis tuendæ tradit, ſuntq; omnino talia, qualia hodie cretica appellata, aduecta habemus. Nã et ipſorum uſum eo tempore ante reliquos cibos fuiſſe, uelut hodie, ibidẽ docet, uelut ex uerbis quæ adſcribere ea gratia non pigebit apparet. ὅσοι δὲ inquit, χωλεῖς τὸ σύφειν μέλανές τε εἰσι καὶ παχεῖς, οἷόν καὶ ὁ σκυβελίτης καὶ ὁ θηραῖος, ἧττον μὲν ἥδονται τῇ γαστρὶ μίγνυσιν, οὔρησιν δ' οὐδ' ἀυτοὶ λυοῦσιν, ἀλλ' ὑπερέχονται κάτω δὲ καὶ πεπαίνουσιν αὐτοῦ ἐθωδίης στίφος. Hæc itaq; uina dulcia, moderatiore facta inflammatione organorum uocis, in potu permittit: itemq; ex Aſianis uinis, caryinum, & therinum, & dulce tmolites. Duplex enim tmolites XII meth. facit, dulce uidelicet et auſterum, quæ ambo calida eſſe, & cum falerno cõferri poſſe ibidem tradit. Ceterum caryinum & therinum item ex dulcium ac nigrorum uinorum genere eſſe, idem Galenus in lib. πρὸς δυσχυμίας καὶ καυσχυμίας docet his uerbis. Μέλαν δὲ καὶ τὸ τοῦ καρυίνου χρῶμα ὄν, γλυκέος ὄντος αὐτοῦ. τὸ δὲ τοῦ θηρείνου μέλαν μὲν, ἀλλ' οὐκ ἴσον τῷ καρυίνῳ, ἀπολείπει γάρ οἱ καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ καρυίνου. Quod autẽ Aſiana ſint hæc uina, Galenus hoc loco palàm docet, quare omnino θάσιον & nõ θηραῖον, ſecundo loco legendum eſt, ut ſit inter theræum creticum & therinum Aſianum diſtinctio, ne ſi utrunq; theræum appelletur, alterum pro altero accipi cõtingat, quod ſanè hoc loco con

tingere

©BIUM

tingere posſit, ut putet quis theræum creticum esſe repetitum: ſed ut id ne accidat, per hoc ſatis commonemur, quod therinum inter duo asiana medium collocauit, inter caryinum uidelicet & tmolites, quanquam etiam ex loco iam citato ex lib. περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας palàm est θηρινον debere legi. Nam sic isthie aperte habetur, & de theræo cretico paulo ante etiam isthic una cum scybelite egit. At uero scybelites uinum Aetius esse tradit, quod sua sponte ex passis uuis distillat, utpote uinum ultro effundentibus uuis 9 cap. 24 Porrò quando in uinorum mentionem incidimus, quorum utilitas tum in iam citato libello, tum XII methodi, à Galeno proditur, obiter etiã de cæcubo locum isthic traditũ explicabimus, quando sanè præter id quod uulgo credi posſit, & plerisq; omnibus putatur, de cæcubo uino, eiusq; appellatione prodit. Nimirũ q non à loco aliquo sit hãc appellationem sortitũ, sed ab ætate, situq; ac cubitione, sic eñ ait. ὀνομάζεσθαι δὲ ῥωμαῖοι τὸν οὕτως παλαιωθέντα καίκουβον, ὃν οὐκ ἂν ἔτι γνωείσαις ἔξ ὁπόιου χθόνος πίνων & paulo inferius, ὧδε δὲ τῶν οἴνων ὁ παλαιώτατος, ὃν ἔφην ὑπὸ ῥωμαίων ὀνομάζεσθαι καῖκουβον, εἰς ζοῦτον τὸ λόγου τε ἅμα καὶ αὐσηρὸς καὶ νέου διφνόχε καὶ παχέος οἶνος, ὡς τὸν μὲν ἱκανώτατα θερμαίνειν, τὸν δὲ ψύχειν ἀισθητῶς. Vult itaque Rhomanis cæcubum uinum omne dici quod diu cubuit, ita ut cæ extensiua sit particula, quemadmodum etiam est in uerbo castigo, ex ca & stigo compositio. Sed hoc longe apertius XII meth. declarat his uerbis. ὅσοι δ' ἐν αὐτοῖς θερμώτατοι, ξανθοὶ πάντες εἰσὶν, ὁποῖος καὶ ὁ καίκουβος ὢν τὸ ἰταλίας, ὃς οὐχ ἥν τι χθόνος ὄφρα οἴνου ζώοντος ἔξ ἀρχῆς ὡς ἔνιοι νομίζουσιν, ἀλλ' ἐπὶ παλαιότητος εἰς τοῦθ' ἥκων, ὡς συνέξαν ἔχειν χρόαν, ὀδὲ πόρρω καὶ ζύνομα αὐτοῖς. Ex his locis apertissime apparet, cæcubum uinum omne inueteratum, à longa cubitione dici, Galenum prodere, quod tamen haud scio an quisquam ex latinis tradiderit, ut sit ea eius appellationis etymologia. Plinius decimo quarto, capite sexto, Diuum Augustum setinum uinum cunctis prætulisse dicit, uerum antea cæcubo, inquit, erat generositas celeberrima, in palustribus populetis, sinu Amyclano, quod iam intercidit, & incuria coloni, loci q; angustia, magis tamen fossa Neronis, quam à Baiano lacu Ostiam usque nauigabilem inchoauerat. Ostendit itaque palàm Plinius, cæcubum à loco & agro cæcubo appellatũ esse, de quo libro secundo, capite nonagesimo tertio, sic ait. Similiter in Reatino quædam insulæ semper fluitant, sicut in agro cæcubo. & libro tertio, capite quinto. Hinc felix, inquit, illa Campania est, Ab hoc sinu incipiunt uitiferi colles, & temulentia nobilis, succo per omnes terras inclyto, atque ut ueteres dixerunt, summum Liberi patris cum Cerere certamen. Hinc setini & cæcubi obtenduntur agri &c. Verum paulo ante hunc locum ait. Ibi fuere Amyclæ à serpentibus deletæ, deinde lacus fundanus. ad quod respexit, quum dixit libro decimo quarto, capite sexto, in palustribus populetis sinu Amyclano fuisse natũ. Sed hoc ipsum etiam Martialis poeta ostendit in Xenijs. Cæcubum.

Cæcuba Fundanis generosa coquuntur Amyclis,
Vitis & in media nata palude uiret.

Ex his omnibus locis apparet cæcubum uinum à loco & agro dici, ut neq; suspicio aliqua esse possit de eo etymo quod Galenus huic appellationi adscribit. Nisi quis ex eo Plinij loco lib. 25 cap. 1 ubi ait. Cæcubum iam nõ gignitur, suspicari uelit, si iam nõ gignitur, ergo uel factitiũ est, uel aliunde est appellatio eius quod cæcubum dicitur. Sed tamen ut ne quis etiã id suspicetur, nõ addit Plin. de eius uiribus ac facultate quicq;, tanquam qui non gignit: non quod natiuũ amplius non sit dixerit, sed quod in totum perierit, ut de eo frustra quis uerba faciat. At uero quando post Plin. & Martialẽ uixit Galenus, & cæcuba uina nouit, de eorumq;

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 495 sur 580

©BIUM

uiribus tradit;certũ eſt eam appellationem,uelut ipſe tradit, à uero cæcubo abo lito,translatam poſtea fuiſſe ad omnia uina inueterata, nouumq; nominis etymon,uelut dixi excogitatum, de quo neminem apud latinos mentionem facere ſcio,quanquam nihil adeò bonorum ſcriptorum à Galeni ſeculo nobis extet.

Sorbitio item ex lacte & melle diutius coctis, amylo iniecto, & ſi amylum nõ adſit,ſiligine Rhomanis appellata iniecta.] Siliginem pro amylo in ſorbitionem ex lacte & melle addi poſſe Galenus ait,ſiliginisq; uocem Romanam eſſe addit, qua uſus eſſe græcæ eius rei ſignificãtis penuria uidetur, uelut libro primo de alimentis teſtatur,ubi puriſſimum eſſe ſiligineum panem, & ab eo ſimilagineũ tradit,ſed tamen ſiligniten,id eſt ſiligineum,ſe non græce appellare inquit,uerũ propterea id facere coactum eſſe,quod non habeat quomodo aliter appellet,ſed adſcribam ipſa uerba. ὁ μὲν καθαρώτατος ἄρτος ὀνομάζεται σιλιγνίτης. ὁ δὲ ἐφεξῆς αὐτῷ σεμιδαλίτης. ἀλλ' ἡ μὲν σεμίδαλις ἑλληνικόν τε καὶ παλαιὸν ὄνομά ἐστι. σιλίγνις δὲ οὐχ ἑλληνικὸν μέν, ἑτέρως δ' αὐτὴν ὀνομάζειν οὐκ ἔχω. προμιώτατος μὲν οὖν ὁ σιλιγνίτης αὐτῶν, ἐφεξῆς δὲ ὁ σεμιδαλίτης, καὶ τρίτος ὁ μέλος τε καὶ συγκομιστὸς ὁ καὶ αὐτοπυρίτης, ἐφ' ᾧ πίτυρός ἐστι, τὸ τῶν ἁπάντων εἶδος, ὧν ἔφαμεν ὁ πιτυρίας, ὃς δὴ καὶ ἀπροφώτατός ἐστιν. His uerbis quinq; genera panis ex tritico recenſet, quorum omnium puriſſimus eſt ſiligineus,utpote ex ſiligine puriſſima tritici farina conſtans. Secundo autem loco ſimilagineum,ſemidaliten græcis dictum ponit, ex ſimilagine paratum tritici farina non adeo abſolute pura: cui tertius ſuccedit autopyrus, cui nihil furfurum deceſſit,ſed ex toto tritico conſtat,unde etiam appellationem duxit.Sequitur deinde quarto loco ſordidus, magna ex parte ex furfure conſtans: hinc poſtremus omnium furfuraceus totus. Eſt itaque ſiligo Romana uox græcis uſurpata,qua puriſſima tritici farina ſignificatur, quam hoc loco amyli uice uſurpari poſſe dixit.Fit autem etiam ipſum amylum ex tritico,ſed ſine mola,unde etiã nomen habet,modo à Dioſcoride libro ſecundo,& Plinio decimooctauo,capite ſeptimo oſtenſo, qui etiam hodie ubique gentium notiſſimus exiſtit. Imò non ſolum puriſſima tritici farina ſiliginis nomine accipienda eſt,ſed etiam ipſum optimum ac puriſſimum triticum ſiligo appellatur, ex qua adeò Marcus Cato amylum facere docuit. Amylum enim inquit Plinius, ex omni tritico ac ſiligine,ſed optimum ex trimeſtri. & idem capite octauo eiuſdem libri,ſiliginem prope dixerim tritici delicias. & rurſus capite decimo ſequenti. Siligo nunquam matureſcit pariter, nec ulla ſegetum minus dilationem patitur propter teneritatem. Sed capite nono eiuſdem libri cum ait: E ſiligine lautiſſimus panis, piſtrinarumq; opera laudatiſſima: ſiligo tum pro optimo tritico, tum pro optimi tritici farina accipi poteſt.In ſumma itaq; optimum triticum eſt ſiligo, eiusq; farina etiam ſiligo appellatur: ſed quod penitiſſime ex ea depuratum eſt flos latinis dicitur. Ex tritico uero communi farina, ſimilago, & græcis ſemidalis dicitur,& puriſſimũ ex ipſa pollen appellatur: quod ipſum Plinius manifeſtis uerbis capite decimo iam citati libri docet ſic inquiens. Simílago ex tritico fit laudatiſſima. Ex Africo iuſtum eſt è modijs redire ſemodios & pollinis ſextarios quinque.Ita enim appellant in tritico quod florem in ſiligine. Quare palàm uidere eſt quàm hæc uox ſiliginis hodie à uera ſignificatione ſit detorta,quando ea frumenti ſpecies quæ typha & olyra quondam dicta fuit,hodie uulgo ſiligo appellatur.

In caput ſecundum de arteriacis ab Andromacho conſcriptis.

ARteriaca dia codion ex capitib.papaueris.] In hac arteriaca μέλιτος ἀττικοῦ χ. ℳ. in græco exẽpl.hoc eſt attici mellis cõgios IIII habet,ſed uetus interp.libras.IIII legit et uertit,ut fortaſſis,p χ. ℳ. legẽdũ ſit λι. ℳ.q̃ error facilime ob ſimili

tudinem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 496 sur 580

©BIUM

tudinem characterũ potuit cõmitti, quare etiam ego libras IIII reddidi, cum IIII congiorũ mẽsura sextarios XXIIII cõplectẽs, nimia sit reliquorũ cõparatione. Quantam autem copiam mellis esse oporteat in talibus medicamentis Galenus infra tradit, ubi etiam uarias huius pharmaci dia codion à papaueris capitibus siue calicibus appellati, descriptiones recenset.

Tertiam deinceps confectionem arteriacam Andromachus hanc prodidit.] In hac arteriaca fecis ungẽti malabathrini drach. VI uerti, sed in græco exemplari μίγματος μαλαβάθρου pro μάγματος μαλαβαθρίνου habetur, quanq̃ etiam μαλαβάθρου pro μαλαβαθρίνου dictũ esse possit: sicut νάρδου pro ναρδίνω dictum alibi ostẽdi. Magma autem fecem ungenti significare, etiam Plinius testatur. Malabathrini uero fecẽ hoc loco cõferre, ex eo quod uim soporiferã habet uelut crocinũ & amaracinum, satis manifestum puto. Ad finem porrò huius arteriacæ habetur. opium & castoriũ in forti fluxione ipsi ammisceri, sed in his qui stomacho male affecti sunt, ea ipsa uitamus: pro quibus postremis uerbis in græco habetur, ὧν τῶν κακοστομάχων αὐτῶν τῶν φαρμάκων, quæ uerba cum sint palàm corrupta, pro eis sic lego. ὧν δὲ τῶν κακοστομάχων αὐτὰ φυλαττόμεθα, uel αὐτὰ παραιτούμεθα, & eueniet sensus quem ego reddidi. Similiter autem & consequenter ἐξ αὐτῆς τῆς χρήσεως ἃ γέγραφεν legitur, pro ἐξ αὐτῆς τῆς ῥήσεως ἣν γέγραφεν, sed talia ut manifestaria uitia illibentissime adscribo, quum ex conuersionis collatione fiant satis conspicua.

Quintam ex ordine compositionem Andromachus talem prodidit.] In hac quinta arteriaca quod dixi, crocum autem & myrrham in compositiones dolorem leuantes miscere pluribus placuit: in græco legitur, κρόκου δὲ μιγνύειν ἢ ὀπίου καὶ τὰς ἀνωδύνους τοῖς πλείστοις ἤρεσεν. Manifesto itaque errore ἢ ὀπίου pro καὶ σμύρνης expressum est, quum opium ipsum & nihil aliud, hoc pharmacum ἀνώδυνον reddat: crocus uero & myrrha ei addita, affectiones cõcoquant. Est porrò & septima sequens arteriaca aliquot locis corrupta, quam ex nostra uersione emendabis: præsertim ubi πεπερέως ῥίζαι pro πτερέως habẽtur, & βάλλονται εἰς χύτραν ἐγκεκαινισμένην pro ἐγκεκονιασμένην expressum est. Videtur autem picatam ollam ad radicum filicis cocturã probare, si modo non deest particula οὐκ ante ἐγκεκονιασμένην inserenda, ut uasculum siue ollam non picatã accipiamus: de utrisque autem alibi à me dictum est, Sed & quod dixi, radices filicis per diem unam perfrigerantur, in græco est, ψύχονται ὥραν μίαν. Est autem hic mos græcis medicis maxime, ut horam pro die usurpẽt, uelut etiam alibi indicaui. Sed hoc ipsum etiam inferius ex Asclepiadæ arteriacis perspicuum fit, ubi eadem ex filice arteriaca repetitur, & ψύχονται ὧν ἡμέραν μίαν legitur. Quin & in sequẽti octaua arteriaca, βέβληκε δὲ καὶ κοτύλας μέλιτος τέσσαρας legendum est, sed κοτύλης τέταρτον nimis exiguum pondus, expressum habetur.

Nonam arteriacen post has Andromachus his uerbis tradidit. Arteriace Marini.] Marinus quem hic Andromachus citat, huius arteriacæ autorem, is esse mihi uidetur, qui in Hippocratis libros commentarios scripsit, cuius in commentarijs in aphorismos Hippocratis Galenus sæpe mentionem facit, & libro secundo de semine in fine: peruenit autem usque ad ætatem Traiani, quam fortassis etiam ipse Andromachus attigit. Nam pater eius sub Nerone uixit, eiusq; archiatrus fuit, ut Galenus I de antidotis tradit. Meminit autẽ Marini ut medici sui Plinius decimo libro epist. ad Traianum his uerbis. Proxima infirmitas mea domine obligauit me Posthumio Marino medico, cui parem gratiam referre beneficio tuo possum, si precibus meis ex cõsuetudine bonitatis tuę indulseris &c. Cæterũ in hac arteriaca theręum uinum creticum, hoc est τὸν θηραῖον τὸν κρητικόν habet, quem fortassis declarãdi gratia sic depinxit, ne quis therinon, id est θήρινον

asianum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 497 sur 580

©BIUM

asianum pro eo accipiat, de quo quale esset paulò superius memini.

Tertiã decimã arteriacã Andromachus his uerbis tradidit.] Ad finem huius confectionis Galenus adiecit. Recte fecit & hic quod tum ea quæ promittit hoc pharmacum, tum quomodo præparetur adscripsit: quæ uerba in græco sic leguntur. καλῶς ἐποίησε καὶ τάντην τὴν ἐπαγγελίαν καὶ τὴν συνήθειαν εἰπὼν. Pro τάντην itaque legendum est τάντης, & pro συνήθειαν reponendum σκευασίαν.

Decima quarta arteriaca est de qua sic prodit.] In hac arteriaca conuerti, habet uim secandi & attenuandi ac calfaciendi ex multis pharmacis, sed in græco est, ἔχει γὰρ τμητικὸν, καὶ λεπτυντικὸν, καὶ θερμὰ πολλῶν φαρμάκων. Pro καὶ θερμὰ igitur legendum est aut καὶ θερμαντικὸν ἐκ uelut ego reddidi, aut κατὰ θερμότητα ut sit sententia. Habet uim secandi & attenuãdi iuxta caliditatem multorum pharmacorum.

Decima sexta ex ordine sic scripta est.] In hoc pharmaco aristolochia dactylitis habetur, quæ eadem est cum lõga, quæ & mascula apellatur, respectu rotundæ, quæ fœmina: legitur tamen in græco δακτυλίδος pro δακτυλίτιδος. Cæterum post enumerationem eorum quæ in hoc pharmacum recipiuntur, ubi de præparatione subiungit, etiam σχῖνον exprimit cum reliquis cõtundendum & in uino macerandum. Verum σχοίνου in enumeratione penitus non meminit, neq; pondus eius absentis expressum est, ut aut in prima enumeratione σχοῖνος desit, aut in præparatione superflue adiectus sit. De quo admonendum duxi, ut si quis pharmacum præparaturus sit, secum expẽdat an pro affectionis subiectæ ratione, ammiscere σχοῖνον præstet, an non: & si omnino ammiscendum putauerit, uelut per incuriam exscribentis elapsum, cassiæ & nardi celticæ pondus adijciens nihil peccarit. Vis autem σχοίνου in superioribus sæpe declarata est. Sed & in præcedenti decimaquarta arteriaca, floris σχοίνου, id est iunci rotundi odorati usus fuit. Nos porrò eum in totum reliquimus, nulli præiudicantes tamen qui eum ammiscere uelit.

Decima septima cõfectio talis ab eo traditur, arteriaca alia ut Heraclides Tarentinus.] In græco exemplari nõ ut Heraclides Tarentinus, sed & Euclides Palantinus, id est ὡς εὐκλείδης ὁ παλαντῖνος legitur, haud scio an non falso, quando alias nusquam hic Euclides Palantinus in his libris citetur, ab ullo aliquo eorum quorũ scripta Galenus adducit. Sæpenumero autem Heraclidæ scripta tum Galenus protulit, tum alij quos Galenus transscribit, uelut hic Andromachus, et in præcedenti libro ad aphthas Crito, ut omnino putem Heraclidem Tarentinum pro Euclide Palantino mihi ignotissimo legendum, donec certius de ipso constiterit. Interim tamen utraq; lectio sine periculo tolerari potest.

Eclegma faustianũ appellatum. Vini falerni sextarium unum &c.] Hoc eclegma faustianum à uino falerno faustiano uidetur appellatum, ex eo enim solo & melle attico constat. Cæterum falernum duplex esse, & alterum suauius proprie faustianum appellari, Galenus libro primo de antidotis tradit, His uerbis. δυοῖν δὲ ὄντοιν εἰδῶν αὐτοῦ, μηδὲν ἀλλήλων διαφερόντων ἀρετῇ, ἡδίονα τὴν ἀντίδοτον ὁ γλυκύτερος ἐργάζεται, καὶ καλοῦσιν αὐτὸν ἰδίως φαυσιανόν. Sed & Plinius libro decimo quarto, capite sexto. Secunda nobilitas inquit, falerno agro erat, & ex eo maxime faustiano. & paulo post subdit. Tria eius genera, austerum, dulce, tenue. Quidam ita distinguũt, summis collibus Gauranum gigni, medijs faustianum, imis falernum.

Confectio ex capitibus papaueris Heræ.] Hanc dia codyon cõfectionis ex papaueris capitibus descriptionem, iuxta Heræ præscriptum etiam Plinius lib. 20 cap. 19 recenset: ubi de papauere syluestri loquens, sic ait. Medicamentum quod

dia codion

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 498 sur 580

©BIUM

Dia codion & arteriace uocatur, utilissimum. Fit autem huius papaueris aut cuiusq; syluestris capitibus CXX in aquæ cœlestis sextarijs tribus biduo maceratis, in eademq; decoctis, deinde saccatis, iterũq; cum melle decoctis ad dimidias partes uapore tenui. Addidere postea drachmas senas croci, hypocysthidis, thuris, acaciæ, & passi cretici sextarium. Hæc ostentatione, simplex quidem & antiqua illa salubritas, papauere & melle constat. Hæc uerba Plinij propterea adscripsi, ut ipsis cum Heræ, & aliorũ descriptionibus collatis, amplius constet simplicissimam compositionem esse optimam, quod omnes ex æquo cõfitentur: & ut Plinij lectio emẽdetur, in qua in uulgatis exemplaribus, dia codion & asteriace, pro dia codion & arteriace legitur: & dein siccatis, pro, deinde saccatis, habetur. Dixit autem Plinius saccatis pro excolatis, hoc est per saccum siue colum transmissis, de qua re lib. 1 à nobis dictum est. Vtitur eodem uerbo Plinius 29 cap. 2 de sordibus pecudum præparandis, quæ pinguitudo utraq; inquit, frigida aqua lauatur, ac linteo saccatur ac sole torretur, atq; hanc lectionem uetus exemplar manuscriptum habet, cuius alibi quoq; mẽtionem feci. In uulgatis uero, & in linteo siccatur, habetur. Sed & pondera rerum, quæ uariam faciunt hanc cõfectionem in Plinio nimis aucta sunt, ad tantillum capitum numerum, & aquę sextariorum trium mensuram. Heras enim singulorũ drachmam unam tantum habet. Plinius uero drachmas senas, ut fortassis per negligentiã, harum rerum pondera ex Critonis confectione hanc præcedente huc transsumpserit: in ea enim sextarij aquæ LXXX ad tertias coctæ, cum X libris mellis habentur, quibus sanè harũ rerum pondus partim XII drachmarũ, partium VI indendum idem Crito adscripsit. Neq; uero dubium esse debet, quin ex ijsdem autoribus unde Galenus, aut certè illis unde hi quos Gal. citat, sua acceperunt: Plin. etiam sua sumpserit. Porrò ad finem confectionis Heræ habet, ipsaq; cum modico passo terunt, atq; ita indunt ac simul coquunt, quod in græco sic legitur. καὶ λειοτριβοῦσιν αὐτὰ σὺν ὀλίγῳ γλυκεῖ καὶ ὕδωρ κατεφῶσι καὶ συνεψῶσι. Significat enim ὕδωρ κατεφῶσι insuper indunt, ἐρᾶσαι enim euacuare, & μετερᾶσαι transeuacuare est, & κατερᾶσαι deopplere, hoc est ex uno uase in aliud transferre est, quorum uerborum frequens usus, apud Galenum atq; omnes græcos medicos occurrit.

Confectio ex capitibus papaueris Damocratis.] Hi Damocratis uersus iambici, sunt quidem corrupti, sed ita ut etiam à literatoribus ferè, magna ex parte emendari possint, præsertim nostra adhibita translatione, quapropter eam transsiliemus, de hoc saltem admonentes, quod septimus à fine uersus sic nobis legendus uidetur. πάντ' εὐπατορικῆς ἢ τὸ κρεῖττον ποντικῆς. Puto autem nihil aliud quàm succum Rhois ab ipso indicari, de quo in superioribus ad plenum disserui. Eupatoricam uero & ponticam Rhoem maxime probat, sicut supra Syriacã Galenus laudauit, quanquã Eupatoricæ & ponticæ Rhois, neq; Diosc. neq; Galenus usq; quod sciam, meminerunt. Vltimum deinde uersum hoc modo restituendum existimo. συνεκζέσας ἀποτίθου ψυγὴν ὑελῶ, uelut etiam conuerti.

Brassicę uiridis cauliculos depuratos manducandos præbe.] De brassica quæ κράμβη græcis dicitur, tum apud græcos, tum latinos autores multa produntur. Verum quod succus eius cauliculorũ ad uocem interceptã commodet, ob uim ipsius resiccatoriam & extersoriam euenire uerisimile est, per quas citra acrimoniam fluores extergentur, ut sit ex medio ordine arteriacorum pharmacorum, supra in principio huius septimi libri à Galeno relatorũ, censenda. Dioscorides tamen idem de folijs manducatis prodit, quod Asclepiades hic ex Musæ præscripto de cauliculis tradit. τὰ δὲ φύλλα inquit, δαμασσόμενα φωνοῦς ἀποκοπὴν καθίστησι, τοῦ χυλοῦ καταπινομένου. Cæterum brassica nihil aliud est, quàm uulgare illud olus,

quod

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 499 sur 580

©BIUM

quod caules appellamus, atq; hoc uel ex Martiali poeta diſcere licet, qui Xenio rum libro, eos caules per nitratam aquam uirides conſeruari ait, quanquã Palla dius lib. 3 cap. 24 non nitratam aquam, ſed ipſum nitrum tritum cribellatũ deſu per ſpargi iubeat, dum caulis eſt trium uel quatuor foliorum, inde enim celerius coquitur, ait, uirore ſeruato. Meminit & Columella 11 cap. 3 & Cõſtantinus Cæ ſar lib. 12 cap. 17 & Plinius 19 cap. 8 quanquã loco ab ipſo non intellecto, aut cer te poſtea corrupto, quod ex græcis uerbis à Cõſtantino citatis è ueteri quopiam ſcriptore, Didymo fortaſſis, apparet, quę Plinius uidetur exprimere uoluiſſe. Pli nij uerba ſunt hæc. Sunt qui ſemen trifolij nitrumq; ſimul tritum aſpergãt folijs, nitrum etiam in coquendo uiriditatem cuſtodit. Conſtantini uerba habent hoc modo. εἰδήναι χρὴ ὅτι τὴν λεπαμβῆν ἐν ἁλμυρῷ τόπῳ σπείρῃ πρωΐ, διὸ χρὴ τριφύλλῳ τούτῳ χρωμένῳ, νίτρον λεῖον ἢ ἁλμυρίδα γῆν ὅλῳ κοσκίνῳ καταπασσιδῆσαι πάσειν ὡς δοκεῖν αὐτὴν πεπαχνῶδαι. τότῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ εὐφανεστέρα γίνεται. Plinius itaq; trifolij ſe men habet, pro τριφύλλῳ λεπάμβῃ χρωμένῳ, id eſt braſſica trium foliorũ, ueluti recte Palladius reddidit itidẽ ex græcis ut apparet. At uero Martia. ſic habet. Coliculi:

Ne tibi pallentes moueant faſtidia caules,
Nitrata uiridis braſſica fiat aqua.

At uero hanc braſſicam, id eſt λεπάμβην, à ueteribus fuiſſe item ῥαφανον dictam. Ariſtot. 5 de animal. hiſt. teſtatur, ubi de braſſicarum erucis ait. ἃς δὲ γίγνονται ἐκ τῶν φύλλων τῶν χλωρῶν, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ ῥαφάνῳ, ἣν καλοῦσί τινες λεπάμβην. & ſic ſane etiam Theophraſtus uocat: atq; inde natus error uidetur eorum, qui cramben & braſſicam, rhaphanum hodiernũ eſſe exiſtimãt, equiuoco rhaphani decepti, qui ueteribus etiam de braſſica, ut dixi: hodie de ea tantum quam radicem & radicu lam appellamus uſurpatur, uelut etiã Gal. 2 de aliment. teſtatur. Plinius certe lib. 17 cap. 24 fine. rhaphanũ ex Theophraſto ut apparet, itidem rhaphanum reddi dit, quam braſſicam oportuit, uelut ex eodem, lib. 20 cap. 9 manifeſtum fit, ubi de braſſica idem repetit. Et ex Conſtant. Cæſare lib. 12 cap. 17 & lib. 7 cap. 31 Itẽ cap. 29 & 33 eiuſdem lib. 7 quibus duobus locis non λεπάμβην ſed ῥάφανον habet, à no bis braſſicam redditam. cum nuper id opus latine à nobis cõſcriptum ederemus. Porrò à rhaphani fracturæ ſimilitudine, per trãſuerſum uidelicet, fracturæ oſſis conſimilis modus ῥαφανηδὸν fieri dicitur, id eſt rhaphani modo, ſicut ubi ſecun dum longitudinem fractura fit, σχιδακηδὸν fieri dicitur, id eſt fiſſim aut aſſuloſe, uelut Plinius de calamo lib. 12 cap. 22 ait: meliorq; q minus fragilis, & qui aſſulo ſe potius quàm rhaphani modo frãgitur. Quod propterea indicare uiſum eſt lo co ita ferente, quo locus apud Galenũ 6 methodi à ſtudioſis emendetur, ubi ῥα φανηδὸν os fractum à recentioribus medicis appellari legitur, quod uarie & mul tiformiter contritum ſit, improbatq; Galenus tales nominum efficiones, à qui bus Hippocrates abhorruerit, qui conſuetis uocabulis rem declarare ſatius eſſe duxerit, aut etiam oratione integra circumloqui ac interpretari. At uero ῥαφανη δὸν eo loco minime eſt legendum. Eſt enim ῥαφανηδὸν facta fractura, non multi formis ac uaria, ſed per tranſuerſum ut dixi, atq; eadem quæ καυληδὸν facta dici tur, quam etiam eodem loco Galenus recenſuit. Quare pro ῥαφανηδὸν omnino ſubſtituendum eſt ac legendum ἀλφιτηδὸν, id eſt ad polentæ ſpeciem. Sic enim recentiores eius tẽporis medici uocabula ſtudioſe excogitabant, ut id quod mul tiformiter fractum ac contritum eſſet, ἀλφιτηδὸν κατημυθῆσθαι appellarent. Sic au tem uerba Galeni legi debent ἔνιοι δὲ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἄχρι δεῦρο τὸ φιλοτιμοῦνται πάσας τῶν καταγμάτων τὰς διαφορὰς ἰδίοις ὀνόμασιν ἑρμηνεύειν, ὥστε καὶ ἀλφιτηδὸν τὸ ἀγνοῦσι φασίν, οὐκ ἀρκούμενοι τῷ λόγῳ διηλῶσαι τὸ πολυειδῶς συντριμμένον ὀστοῦν. id eſt, Quidam ex recentioribus medicis uſq; adeo cõtendunt omnes fracturarũ diffe

rentias

©BIUM

rentias propriis nominibus interpretari,ut etiam polentæ modo quid fractũ esse dicant,non contenti per orationem explicasse, os multiformiter contritum. Verum & hunc locum Linacer interpres,sicut plerosq; alios,non expendit. Quo uero hæc omnia clariora fiant,Pauli locum lib. 5.cap. 89. adscribam emendatum, in quo omnes fracturarũ differentiæ explicantur. διαφοραὶ δὲ τῶν καταγμάτων εἰσὶ πλέονες. ἢ γὰρ λέγεται ῥαφανιδοῦν, ἢ ὄνυχα, ἢ ἀλφιτοδοῦν, ἢ κατὰ ἀπόθεσιν ῥάφανος μὲν οὖν ὅτι ῥῆξις ὀστέου κατὰ τὸν καλούμενον σκῆπτα διὰ πάχους, ὃ ἐστι σικυοδοῦν, καὶ λαγανιδοῦν, τινὲς ὀνομάζουσιν, ἐκ τῆς ἐμφερείας τῶν λαγανευομένων σικυῶν καὶ καυλῶν. σχιδακηδοῦν δὲ ὅτι ῥῆξις ὀστέου κατὰ μῆκος. εἰς ὄνυχα δὲ ὅτι ὀστέου ῥῆξις κατὰ μῆκος τι μέρος ὀλιγοστόν, κατὰ δὲ τὸ πρὸς μίσους ἐσχατιὰς, ἢ αὐτὴν τὴν καλαμοειδοῦν λέγεται. ἀλφιτοδοῦν δὲ ὅτι ῥῆξις ὀστέου πολυμερὴς εἰς λεπτὰ, ἢ αὐτὴν καὶ καρυοειδοῦν παρά τισι λέγεται. Ἀπόθεσις δὲ ἡ καὶ ἀπόκοπή ὅτιν ἀφαίρεσις μέρους ὀστέου κατ' ἐπιῤῥῆξιν, ὥστε τὸ ἀφαιρεθὲν μὴ λείπειν. Hoc est. Differentiæ fracturarum plures sunt:alia enim rhaphani modo facta dicitur, alia assulose, alia in unguem,alia polentæ modo,alia per defractionem. Et Rhaphani quidem modo facta, est fractura ossis secundum obliquam figuram per crassitudinem, quæ & cucumeris modo,& caulis modo facta quibusdam dicitur, ex similitudine fractorum cucumerum ac cauliculorũ. Assulose uero est fractura ossis in longitudinem. In unguem autem est fractura aliqua quidem parte recta, iuxta finem uero lunaris,quæ ipsa & calami modo facta dicitur. Polentæ uero modo est fractura ossis in multas minutas partes,quę et nucis modo facta dicitur. Defractio uero aut abscissio est ablatio partis ossis secũdum diffractionem superficiei, ut ablatum desit.

Alia arteriaca Charixenis,facit ad sonum uocis fractum, destillationes in arteriam, uocem interceptam & raucosam,ad interceptiones uocis ex distentione.] Sonum uocis fractum dixi,quem,ἦχον græci uocãt,Sed Aetius fere ἦχον δ' φωνῆς πεθραυσμένον dicere solet. Destillationem autem in arteriam conuerti βράγχον, qui & Raucedo dici potest, ita ut destillatio sit causa, Raucedo uero ipsum πάθος. Verũ interceptiones uocis ex distentione dixi, τὰς ἐκ διατάσεως ἀρπαγὰς, hoc est, ab exercitio & contentione obortas:quanquam διατάσεως falsò pro διατάσεως in exemplari græco legatur.

Alia hypoglossis Dioscoridæ.] In hac arteriaca nuces pineæ contusæ numero sexaginta legũtur,sed in græco tamẽ λεκαυμένα pro λεπομένα id est cõtusæ habetur,nisi ψεφωμένα potius legere uelis,aut ea ipsa per κεκαυμένα accipere. Tostæ enim nuces pineæ etiam in sequentibus frequenter habentur.

Alia Scribonij Largi hypoglossis.] Hæc hypoglossis est apud Scriboniũ Largum latine inuulgatum, titulo siue capite aut compositione ex ordine LXXV. & non deest,uelut Ruellius medicus Galliarum celeberrimus,qui eum librum Scribonij inuulgauit, existimauit:& hanc compositionem ex hoc Galeni loco cõuersam,pro compositione Scribonij LXXII. restituendam prodidit. Neq; enim ulla aliqua compositio illo Scribonij loco deest,sed quod in fine ab ipso dicitur: Compositio autem hæc est,ad sequentem LXXIII. pertinet. aut legendum potius uelut Marcellus ex eo transcripsit,composita autem hæc ad tumorem arteriæ maxime prosunt,papaueris syluatici, &c. Quare temere isthic inseratur,quæ compositione LXXV. rursus repetitur, plane eadem quæ hic ab Asclepiade describitur, sed pluribus uerbis, & ponderibus aliquãtulum uariantibus, quod uitium exscribentium putandum est. Itaq; conferẽdi gratia ipsum Scribonij locum totũ adscribam. Arteriace qua melior non est,refertur autem ab Asclepiade nostro,facit ad omnia superius dicta efficacius,& quicquid in arteria uitij est. Cõstat ex his.myrrhæ optimæ pinguis. ℥. P. XXIIII. tragacãthi cãdidi. ℥. P. XXVIII. glycyrhizæ radicis. ℥. P. XVIII. resinæ terebinthinæ ueræ. ℥. P. XVIII. Tragacanthum sicut

S est

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 501 sur 580

©BIUM

eſt contundere,& per cribrũ tenuibus foraminibus eĩjcere oportet: deinde myrrham tritam ſeorſim admiſcere,& rurſus utraq; in unum diu terere, atq; ita in pilam cõĩjcere,& ibi cum coaluerint ictu pili,terebinth nam paulatim miſcere,donec omniũ unitas fiat. Poſtea glycyrrhizam contuſam & cribratam, mortarioq; nihilominus tritam ſenſim aſpergere oportet. Vbi hæc bene mixta fuerint,dum calet medicamentum,plures accedant, & pilulas faciant magnitudinis fabæ. Fit enim duriſſima hæc arteriace,& hoc ipſo præcedit cæteras,quia linguæ ſubiecta non facile ſoluitur,& ita diutius exhibet ſuum effectũ. Hæc eſt ipſiſſima compoſitio Aſclepiadæ, quam Galenus hoc loco habet, & ſic refertur quoq; à Marcello cap.14. paululum uariantibus ponderibus & uerbis. Quod autem Aſclepiades Scribonium citat,& Scribonius rurſus Aſclepiaden,indicat ipſos contemporaneos fuiſſe & amicos,atq; ita mutuum honorem nomenclandi præſtitiſſe, unde etiam ab Aſclepiade noſtro,Scribonius dixit. Cæterũ ætate longe grandior Scribonius fuit,Nam ſub Claudio Cæſare floruiſſe,eiuſq; medicum fuiſſe, ex cõpoſitione LX. palàm fit,ubi ait,Nam Meſſalina Dei noſtri Cæſaris hoc utĩ. & compoſitione CLXIII. Quum Britanniam peteremus inquit,cum deo noſtro Cæſare. Hic autẽ Cæſar non alius quàm Claudius fuit,cui uxor Meſſalina erat,& Britanniam eundem petiſſe,Sueton.in uita eius ſcribit. Veriſimile eſt autẽ eundem eſſe hunc Scribonium cum eo qui mathematicus apud Suetoniũ in Tiberio ſpopondit etiam regnaturũ, ut uidelicet & medicinam & mathematicã diſciplinam coniunxiſſet, uelut Crinas Maſſilieñ. apud Plinium 29.cap.1. Sed nihil adfirmo. At uero Aſclepiades iunior fuit. Nam in his arteriacis paulò poſt, Andromachi pharmacum ex filice citat,cuius pater Neronis Archiatrus fuit, Galeno lib.1. de antidotis teſte. Sed & ſuprà lib.6.cap.4. Galenus duorum Aſclepiadarũ meminit, qui poſt Andromachũ uixerint, & de pharmacis ſcripſerint,de quibus etiã alio repetam aliqua loco,ut ſub ipſum Veſpaſianorum & Domitiani imperium floruiſſe hunc Aſclepiaden certum ſit. fortaſſis aũt iuuenis cum Scribonio ſene amicitiam contraxit,ut ſic alter alterius nomen celebrarit,ac mutuum honorem detulerit. Porrò non eſſe hunc Aſclepiaden eum de quo Plinius 26. cap.3. dixit, quod ætate Magni Pompeĩ Rhetoricæ artis magiſter fuerit, & totã medicinam ad cauſam reuocauerit,palàm ipſa tempora arguunt.alias poſſit etiã Scribonius is grammaticus putari, quem Suetonius inter illuſtres grammaticos recẽſet, ita ut ille relicta rhetorices, hic grammatices profeſſione, ſed ad medicinã contuliſſent. Sed neutrum uerum eſt, A Scribonio enim grãmatico, qui à Scribonia Auguſti uxore priore redemptus & manumiſſus eſt, ad hunc Scriboniũ medicum, anni ferè octoaginta interceſſerunt, Et ab illo Aſclepiade, qui medicinam ad cauſam reuocauit, ut Plin.ait, ad hunc Aſclepiaden pharmacorũ ſcriptorem, cuius ſcripta tam frequenter in his libris Galenus producit, anni plures quàm centum interfuerunt. Sed & illius Aſclepiadæ Scribonius in præfatione libri ſui meminit,ipſum de hoc excuſans, quod Plin. & alij de eo prodiderunt, quod uidelicet negauerit ægris danda medicamenta, In libro inquit, qui παρασκευῶν, id eſt, præparationum inſcribitur, cõtendit ultimæ ſortis eſſe medicum, qui non ad ſingula quæq; uitia binas ternas ue cõpoſitiones & expertas protinus paratas habeat. Meminit item Galen.lib.1.cap.1.huius operis, eum uetuſtiorem & Bithynũ appellans. Sed quãdo huius Aſclepiadæ etiam hic mentionẽ fecimus, obiter Plinij locum de ipſo ſcriptum emendabimus. Trahebat, inquit Plinius, præterea mentes artificio mirabili, uinũ promittẽdo ægris, dandoq; tempeſtiue, tum frigidam aquã,& quoniã cauſas morborũ prior ſcrutari Herophilus inſtituerat, Vini rationẽ illuſtrauerat Cleophantus, Doſipſychros ipſe cognominari ſe frigida dan-

da præferens

©BIUM

da præferens,ut autor eſt M. Varro. Sic equidem legẽdum hoc Plinij loco exiſtimo,non alicuius exemplaris commonitione aut autoritate inductus, ſed ſententia ita poſtulante,& ſuſpitione neutiquam leui impellente, nimirum quod facile fuerit græcam uocem doſipſychros non intelligenti,pro ea,apud priſcos, ſubſtituere: quod tamẽ mirum eſt in tot exemplaribus errore propagato cõtigiſſe. Sic enim in omnibus hodie legitur. Vini rationem illuſtrauerat Cleophantus apud priſcos,ipſe cognominari ſe &c. Verum hãc eſſe corruptam lectionem, & quam ego reponendam iudico ueram, ipſe uerborum ordo, & ſententiæ ratio exigit, quibus expẽſis paulò eruditiores facile nobis aſſenſuros ſpero. Poterat autem ex M. Varronis libris res ea oſtendi, ſi extarent nobis hi inquibus hoc ipſum proditum habetur.Hæc longius quidem,ſed tamen Hiſtoriæ gratia non illibenter,ut ſtudioſis non incommoda futura,adſcripſimus.

Alia aromatica Mithridatis.] In hac arteriaca habetur. Mel & Reſinã coquito,ut tractilia fiant & fibroſa,ſed in græco eſt,ἕψε μέλι, ἕως πίνῃ ὥστε ἄλικμον γενέσθαι καὶ ἰνώδες.pro ἄλικμον itaq; legendum puto ὀλικμον.Sed & pro ἰνώδες fortaſſis legendum eſt ἰξώδες,id eſt,uiſcoſum:ſed tamẽ immutare lectionem nolui,ambiguitatem indicare cõtentus.ἰνώδες autẽ,hoc eſt,fibroſum, nihil aliud ſignificat quàm flexile & molle,glutinoſumq; adeo ac uiſcoſum,tales enim ſunt quoq; partes corporis fibris refertæ. Hippocrates,περὶ ἑρκῶν, de ſplene loquens. ὀνόσῃ τὸ πολλῶν δὲς αὐτὸ, ὅσσιν αἷμα ἐνοῦσαι ἐν τῷ σπληνί, ἢν δι᾽ ἁπασέων τούτων, μαλακὸς ὄψιν ὁ σπλὴν καὶ ἰνώδης. At uero de ἀμόλυντος uocis ſignificatione alibi dixi,quę hoc loco ſtatim poſt ἰνῶδες habetur.

Alia ex filice Andromachi.] In hac arteriaca galbanum non lignoſum dixi, quod ἄξυλον Aſclepiades appellauit. Celſus galbanum ſine ſurculis libro. 5. in malagmate Eutyclei uocat, ἄξυλον uero etiam Dioſcorides inter bonitatis galbani notas habet.

Poſtea ad pharmaci confectionem uino Scybelite, aut Theræo, aut Pramnio utimur.] Pramnium uinum quod ſit Plinius lib.14.cap.4.oſtendit. pramnio uino,inquit,quod Homerus celebrauit,etiam nũc honos durat. Naſcitur Smyrnæ regione iuxta delubrum matris deum. Meminit eius & Dioſcor.lib.5.& Galen. in gloſſis Hippocr.πράμνιος inquit,οἶνός τις οὕτως ὀνομαζόμενος μέλας καὶ αὐστηρός.

Alia placentula,hoc eſt, coptarium ad tuſſientes.] κοπτάρια appellantur pharmaca quæ ad placentulæ formam contundendo rediguntur,quale ſane pharmacum hoc exiſtit,& qualia ſunt quæ κοπτώδεια βηχικὰ græcis medicis frequẽter appellantur.Sic Dioſcorides lib.4.de Cnico. γίνεται δὲ καὶ κοπτώδεια κοιλίας μαλακτικὰ, ἥ ὀπτοῦ αὐτῆ μιγνύτω ἀμυγδάλου καὶ νίτρου, καὶ ἀνίσου καὶ μέλιτι ἑφθοῦ.Eadem etiam κοπτὰι appellantur.Idem Dioſcorides lib.2.de lino.παρορμᾶ δὲ καὶ πρὸς ἀφροδίσια μιγνὺμένη μέλιτι καὶ πεπέρει, αὐτὴ κοπτὴς πολὺ λαμβανόμενον. Et Aetius 13.cap.125.μελιτωμάτων δὲ κοπτὴν διδοῦσιν ἐκ ἀμυγδάλων μετρίως πεφωγμένων,&c. Artemidorus lib.1. cap.74.κοπτὰι δὲ σησαμίδες,καὶ πυραμοὶ ἀγαθαὶ πᾶσι,id eſt,placentę ex ſeſamo,itẽq; ex tritico coactæ.Eius generis fuit & Copta Rhodia,ſed ex rebus ut apparet,minime delicatis cõflata,quando Martialis poeta eam famulo in pœnam edendam dare iubet in apophoretis. Copta Rhodia.

Peccantis famuli pugno ne percute dentes,
Clara Rhodos coptam quam tibi miſit edat.

Sunt tamen qui Rhodiam ficum per coptam Rhodiam accipiunt, quæ ſi tam fatui ſaporis fuit,ut ſerui dentes lædere ac hebetare potuerit, & mihi commentum placet.Porrò κοπτὸν φάρμακον dicitur quod non coquitur,ſed ſimpliciter cõtundi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 503 sur 580

©BIUM

tur atq; ita imponitur, uelut malagma quoddã, sed de his alio loco nobis dicetur.

Alia ad tussim & spiritus prolationem, ualde probe expurgans.] In hac placẽtula primum Nasturtij uncia una, sicut reliquorum habetur: deinde ad finem, & pro nasturtio sinapi duplum conijcito, conuerti. Verum in græco exemplari utroque loco καρδαμώμου pro καρδάμου legitur, manifestario errore, sed in græcis medicis non infrequenti, quando sanè nasturtium & sinapi sint inuicem succedanea, & non sinapi ac cardamomum, uelut etiam apud Paulum in fine, in ἀντεμβαλλομένοις uidere est, quanquam etiam ἀντὶ σινάπεως καρδάμωμον falsò, pro ἀντὶ σινάπεως κάρδαμον legatur. Porrò in hoc pharmaco etiam melle cocto excipito dixi, quod græcè est, ἀναλαμβανε μέλιτι ἀπέφθω. Significat enim ἄπεφθον coctum, hoc est ἀφεψημένον, cõpositione ex ἀπὸ & ἑφθὸς cõstante, non ex α. priuatiua particula & πεφθὸς, uelut quidam græcorũ medicorũ interpretes sunt opinati, & uerterunt. Galen. 4. Meth. αἱρεῖσθαι δὲ τὰς τροφὰς, εἰ μὲν εἰς οὐλὴν ἀγαγεῖν ἢ κολλῆσαι βουλοίμεθα τὸ ἕλκος αὐστηρὰς τε καὶ γλίσχρας καὶ ἀδήκτους. εἰ δὲ ἀνακαθῆραι, ῥυπτούσας μετρίως. εἰς μὲν δὴ ἰοῦσαν πάντων ἄριστον μέλι ἄπεφθον. hoc est ad repurganda & moderate extergenda gulæ ulcera mel coctum in cibo acceptum optimum est. Paulus lib. 1. cap. 8. πυρία χρηστέον καὶ ἀφθόνῳ ἀλείμματι δι' ἐλαίου ἀπέφθου, συντακέντος ὀλίγου τοῦ κηροῦ. id est, unctione ex oleo cocto, modica cera cũ ipso liquata, Quomodo enim cera liquari possit cum oleo, si crudum oleum & non coctum per ἀπέφθου ἐλαίου uocẽ accipias. Sed & ἄνεφθος uox frequens medicis græcis est, quæ planè ἀπέφθω opponitur, & non coctum significat.

Confectio Proxeni, ad tusses inueteratas.] Hæc confectio σύμφωνος à cõcordi ac conueniente efficacia appellata uidetur, ad affectus curãdos quibus est destinata, iuxta quam rationem etiam præcedens ἁρμονία uocata est, & quæ hanc præcedit στίχος, itemq; πανάκεια. ab omnimoda nimirum medelæ efficacia, & ordinis sui certitudine ac constanti conseruatione. At uero σύμφωνος appellata, etiam ληξοπύρετος bona est, hoc est optime sedans ac finiens febrem. Tales autem confectiones quæ tum hanc uim, tum appellationem habeant, multæ à græcis medicis produntur. Meminit earum etiam Plinius 20. capite 18. de papauere, ubi ait. Ego tamen damnauerim collyrijs addi, multoq; magis quas uocant lexopyretos. Ita enim legendum est, & non lexypyretas. Est enim ληξοπύρετος adiectiuum generis communis, in quo intelligitur δύναμις siue ἀντίδοτος, id est compositio seu antidotus. Vox ipsa ex λήγω & πυρετός constat, ut non recte à quibusdam ἀλεξιπύρετος pro ea legatur, ab ἀλεξῶ & πυρετός cõpositione facta, uelut apud Scribonium compositione 90. falsò habetur.

In Cap. III. de confectionibus ab Andromacho libro secundo de confectionibus internis conscriptis, ad tussim.

Confectio ad tussim, qua utor, Sacrificuli bona.] Hæc tussicularis confectio τοῦ ἱερέως inscribitur in græco exemplari, accipio itaque per ἱερέως uocem sacrificulum, qui eam in usu habuit, nisi proprium putandum sit nomen alicuius, qui ἱερεὺς fuerit appellatus, aut ἱέρακος potius legendum sit, cuius Hieracis nomenclationem aliquot collyrijs præfixam etiam libro quarto habuimus. Sequitur paulò post Potio Rhipali Menodorios & Ambrosia appellata: habetur enim in græco sic, πότιμα ὦ χρῶμαι, τὸ παρὰ ῥιπάλου ἐν πολλοῖς χρήσιμον. μηνοδώριος ἀμβροσία. Sed & hic obscurus est autor Rhipalus, Verum pharmaci appellationes uidentur ab effectibus ipsius deductæ, Nimirum quod utentibus ea, uitam in multos menses producat, hoc enim μηνοδώριος significare uidetur, Nisi quis proprium autoris nomen id esse uelit, ut ab eo pharmacum Menodorium appellatum

©BIUM

appellatum putandum sit: & quod incorruptos & quasi immortales reddat. hoc enim ἀμβροσίας uox significat. A consimili porrò potentia etiam Isotheos, quæ paulò post sequitur, nomen accepit, quod uidelicet parē deo uim possideat. Verum in censu malorum quibus commoda est isotheos compositio, græcū exemplar corruptum est, Quod enim uerti, prodest urinæ suppressæ, doloribus laterum, præcordiorū, ad fluxum muliebrem, & uteri strangulationem: in gręco est, ἰσχυροῦσιν, πλευρῶν πόνοις, ὑποχονδρίων, ῥοῦν γυναικεῖον, πληγάς. legendum est itaq; pro ἰσχυροῦσιν, ἰσχουριῶσι & pro πληγὰς, ὑστερικὰς πνιγάς. Sic enim habet Aetius libro 8. cap. 55. ubi pleraq; omnia reliqua etiam pharmaca hic à Galeno relata habentur. Cæterum quod dixi fluxum muliebrem, non est de menstruis accipiendum. Aliud est enim fluxus muliebris, à menstrua siue lunari fœminarum purgatione. Hæc enim omnibus mēsibus in omnibus fœminis sanis à XII. usq; ad L. annum prodit. Ille uero uteri quidem fluxus est, sed per quem totum corpus expurgatur, & diuersi coloris, secundū quod diuersi humores in corporibus ipsarum uitiatis redundant. Nimirum ruber à sanguine, albus à pituita, pallidus à bile, aliquādo autem penitus aquosus. Verum maxima animaduersione opus est, ubi penitus purus uelut in uenæ sectione profluit, ne id ex uteri erosione contingat, quemadmodum Paulus libro 3. cap. 63. tradit sed lectione corrupta, quam ut studiosi integram habeant, à nobis restitutam adscribam. ῥευματισμός ἐστιν ὑστέρας ὁ ῥοῦς ὅλου τοῦ σώματος ἐκκαθαιρομένου. τοιοῦτον δέ ἐστι τὴν ἰδέαν τὸ κενούμενον, οἷον καὶ τὸ πλεονάζον. τὸ μὲν ἐρυθρὸν οἷον ἰχὼρ αἵματος. ἕτερον δὲ λευκὸν, ἀπὸ φλέγματος. ὠχρὸν δὲ ἄλλο, τὸ πικρόχολον. ἄλλο δὲ ὑδατῶδες. εἴ ποτε δὲ αἷμα καθαρὸν, ὡς ἐν φλεβοτομίᾳ φέροιτο, προσέχειν ἀκριβῶς μήτις ἀναβρώσεις γέγονεν ἐν τῇ μήτρᾳ. Sed & Galenus manifeste inter menstruas purgationes, & hunc muliebrem fluxum distinguit, quum alibi tum primo de alimentis, ubi de lentis cibo sic ait. οὐκ ὠλιτήδειός ἐστι οὐδ' εἰς ἐμμήνους καθάρσεις, παχὺ καὶ δύσρουν ἐργαζομένη τὸ αἷμα, τῷ δὲ καλουμένῳ ῥῷ γυναικείῳ χρησιμωτάτη. Vocantur itaq; menstruæ purgationes græcis καθάρσεις ἔμμηνοι, & μῆνες & ἔμμηνα & καταμήνια, & τὰ γυναικεῖα, uelut apud Hippocr. 3. epidem. γυναικεῖα κατέβη πρῶτον τότε, παρθένος γὰρ ἦν. Verum ab his omnibus appellationibus eandem rem significantibus, diuersum malum est ῥοῦς γυναικεῖος, id est, fluxus muliebris appellatus. Dioscorides libro primo de palmæ fructu. ἔστι δὲ στρυφνὸς, συπτικὸς πινόμενος σὺν οἴνῳ αὐστηρῷ πρὸς διαῤῥοίαν καὶ ῥοῦν γυναικεῖον, quod Plinius lib. 23. cap. 5. male reddidit. Aluum & menses sistit in uino austero, quū muliebrem fluxum pro mensibus oportebat.

Scribonij ad tussim, Seminis apij drach. II.] Hæc quidē confectio ad uerbum non habetur in uulgato Scribonij libello latino, Sunt tamen isthic quædam relata quæ cum hac conferri possint. At uero pręcedens hoc loco catapotion ad tussim Crispi Liberti, apud Scribonium composit. 88. apertis uerbis habetur, ut fortassis transpositæ sint inscriptiones, ita ut Scribonij nomen ad catapotiū, & Crispi Liberti ad confectionem sit referendum. Cæterum quod in fine habetur. Datur magnitudo fabæ non febriētibus ex aceto mulso, febricitantibus cum aqua. in græco nō ita legitur, sed pro ex aceto mulso: δι' ὑδρομέλιτος habetur. Verū quū Hydromeli etiam febrientibus dari possit, malo δι' ὀξυμέλιτος uelut uetus interpres habet legere, ut sit idem exhibitionis modus qui in Ambrosia Rhipali est præscriptus. Nisi forte δι' οἰνομέλιτος potius legendum sit, id est, ex uino mulso, quod ipsum sanè febrientibus dare non expedit.

Thespiana Apollonij ad internos abscessus. Hęc cōfectio Thespiana siue Thespesiana etiam infra cap. 5. huius libri ex ijsdem penitus rebus constans habetur,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 505 sur 580

©BIUM

nisi quod hoc loco σινωπίδιος, hoc est ut ego reddidi, sinopidis rubricæ, infra σίνωνος, id est, sinonis expressum est, magna quidem rerum diuersitate, sed tamen ut utraq; suæ commoditatis gratia, cõfectioni possit apta uideri. At uero Aetius 8. cap. 65. in eiusdem Thespianæ descriptione, horũ loco σινάπεως, id est, sinapis habet. Ego itaq; ex una uera lectione, quã uocis σίνωνος aut σινωπίδιος esse puto, has diuersas lectiones obortas auguror, ob similitudinẽ quam hæ uoces inter se habent: & tamẽ nolui mutare neq; hoc loco, neq; apud Aetiũ à me translatũ, publicam lectionẽ: quanq̃ sinapis lectionem in Aetio penitus suspectã habeã, & Sinopidem rubricã non utiq; libenter ipse ammisceam, utpote fortiter resiccãtem & adstringentẽ: nisi putandũ est dauci semen has eius facultates tẽperare posse, & eadem gratia ammixta esse huic confectioni, qua supra in arteriacis decimaquarta ex ordine, Andromachus rubricam lemniam addidit, sed tamen minore pondere, quum tamen his utrisq; uiribus debilior sit quàm Sinopica rubrica. Verum Sinonis siue Sisonis semen concoctorium, & uiscera deoppilans, omnium libentissime admittam, nulli tamen præiudicans, sed liberam relinquens quamcunq; quisque uelit lectionem apprehendendam. Appellatio porrò confectionis Thespianę siue Thespesianæ, à magnitudine præstantiæ deducta uidetur. Significat enim θεσπέσιος magnum, diuinum, numine plenum, παρὰ τὸ ἔσπειν, τὸ ἕπεσθαι τὸν θεόν, ut quidam eius nominis etymon deriuant.

Confectio finiens febrem Pamphili pharmacopolæ bona.] Huius pharmaci autor Pamphilus μιγματοπώλης in græco habetur, hoc est, qui pharmacorũ mixturas uendidit, quem pharmacopolam frequentius uocare solemus. Verum idẽ pharmacũ in Scribonij libello latino habetur, sed loco corrupto, ut uel ex eo uno colligere quis possit, Scribonium latinè nõ scripsisse, sed esse eum libellum à quopiã gręco Scribonij cõuersum: de qua suspicione mea etiã alibi dixi. Adscribam autem Scribonij locum cap. 95. ut ex collatione facta cuiq; hoc ipsum manifestũ fiat quod dixi. Alterũ medicamentum ad tussim aridam. Nasturtij animati seminis P. uncia, alterci seminis P. uncia, opij P. uncia, myrrhæ P. uncia, croci P. semuncia, sulphuris uiui P. semuncia, piperis albi P. quadrans. Melle colligitur medicamentũ. In hoc itaq; Scribonij medicamẽto omnia habẽtur quæ in Pamphili cõfectione, præter costũ, euphorbiũ, & iridem illyricã, quæ fortassis excidẽrũt. Deinde piperis pondus quadrãtis euariat à Pãphili descriptione, quę drach. IIII. & dimidiã tantũ habet, atq; hæc uel exscribentis uel exẽplaris culpa admissa esse queant. Verũ quod Nasturtij animati legitur, partim interpreti imputandũ esse opinor, partim exscribẽti: exscribenti quidẽ qui lectionẽ nõ assequutus, animati pro inaniti uel exinaniti uel certe exenterati scripsit. Interpreti uero quòd nasturtij pro καρδαμώμου cõuertit, fortassis gręci exemplaris uitio, quod καρδάμου pro καρδαμώμου habuit deceptus, quę suppositio nõ parũ frequẽter in græcis medicis occurrit, uelut alibi itẽ indicaui. Si enim sic ipse Scribon. latinè prodidisset, ad gręcorũ uidelicet exemplariũ fidẽ & imitationẽ, uilesceret certe eius apud me autoritas, quæ tamẽ in his Galeni libris magni fit per Andromachi & Asclepiadę autoritatẽ, qui ipsius pharmaca ut nõ uilia citãt. Puto itaq; Scriboniũ omnino græcè uelut Pamphilũ hoc pharmacũ prodidisse, & ut hic habet καρδαμώμου ὄξεν τοῦ ρισμένου γο. α. scripsisse, q̃d interpres eius Nasturtij inaniti uel exenterati, ut dixi cõuertit, errore exẽplaris in nasturtio deceptus, pro inaniti autẽ postea animati uox nulla penitus significatione huc pertinẽte surrepsit, Nisi animatũ pro pleno & integro, et euacuto cõtrario ac opposito accipi debere putandũ sit: quod si nõ est, etiã cõpos. LXX. apud eundẽ, Cachryos animati, pro cachryos inaniti habet.

Est

Eſt autē καρδάμωμον ἐξεντερισμένον nō quod ab internis purgatū eſt, & interiore ſui parte euacuatū, albo uidelicet eiecto, ut propterea inanitū à Scribonij interprete ſit dictū: ſed cui exterior cortex detractus eſt, albo interno grano in uſum aſſumpto, contraria plane ratione ei qua ſuprà cap. 2. huius ſeptimi libri in Andromachi arteriaca duodecima, radix dulcis ἐξωντερισμένη dicta eſt, ex qua eiecta eſt medulla, & radix reliqua in uſum accepta. Nolo tamē diſſimulare etiam apud Marcellū utroq; loco ex Scribonio mutuato, itidē animati legi, ut nō librarij, ſed plane ipſius interpretis etiam hic error ſit, ſi tamen error appellari debet, quod ἐξωντερισμένον Animatum reddidit, Nam quum etiam Marcellus animati naſturtij habet capite 15. & cachryos animati capite 15. itemq; miſyos animati, quod in Scribonio deeſt, uidetur omnino animatum, & non inanitum uel exenteratum, Scribonij interpretem uertiſſe, quod tamē haud ſcio quomodo ἐξωντερισμένον uocem exprimat, Niſi animatum id quod dixi, aut decorticatum & delibratum ſignificat, hoc eſt, à cortice externo purgatum, quæ ſignificatio mihi apud nullum latinum ſcriptorem occurrit, ut & hoc argumento ſit, Scribonium ſub Tiberio & Claudio Cæſaribus latiniſſimo ſeculo latinè nō ſcripſiſſe, ſed eius græcum opus, uergente iam latina lingua pauliſper ad ruinam, à quopiam eſſe translatum, ſub ipſam Valentiniani imperatoris ætatem, qua fortaſſis animatum eius ſignificationis fuit. atq; ſic ſanè etiam Marcellus, qui paulò poſt hoc ſeculum uixit, uſurpat cum alibi tum capite uigeſimo in Pertice Coſmiana, in qua nucū iuglandium animatarum denarij ſex, & nucum pinearum animatarum denarij. XII. habētur, hoc eſt, purgatarum & decorticatarum. Palladius porrò plantas rigationibus & liquoribus animari aliquoties dicit, quæ ſignificatio & iuglandibus & pineis animatis appellatis cōuenire poſſit, ut uidelicet uirides aut in aqua reuireſcentes accipiamus, Verum ut ne de cardamomo ſiue naſturtio uiridi intelligamus, quod dixere animatū Scribonij interpres & Marcellus, prohibet hic Galeni locus, qui ἐξωντερισμένον καρδάμωμον habet, hoc eſt, ut ego reddidi exenteratum, quod certe uiride non exiſtit, neque rigationibus animatum, Niſi rigationibus animatum propterea fuiſſe accipiamus, ut eo promptius eſſet id decorticare. At uero Cardamomum, & non Cardamum, hoc eſt, Naſturtium, legendum eſſe, ex eo certum eſt, quod tum in ſuperioribus tum in ſequētibus pharmacis aliquoties, item Cardamomū habetur, uelut in antidoto Darij, et potione Abaſcāti, Niſi fortaſſis his omnibus locis non καρδαμώμου uelut habetur, ſed καρδάμου legendum eſt. Galenus certe lib. 7. ſimpl. pharm. Naſturtiū pharmacis quæ aſthmaticis exhibētur ammiſceri tradit, tanquā quod craſſos humores fortiter ſecare poſſit. Sed eodem loco Cardamomum etiam multum calida facultate præſtare ait, ſed non adeò forti uelut naſturtium, ſed quanto eſt iucundius & magis aromaticum, tanto eſſe naſturtio debilius, ut uel ex hac ratione cinatione quis utrumlibet legi poſſe aſſeuerare queat, & fortaſſis ab horum pharmacorū autoribus partim καρδάμου, partim καρδαμώμου ſcriptum eſt, ſecundum quod alterum altero magis unuſquiſq; ipſorum probauit. Ego tamē Cardamomum iniicere malim, ſi uſus ita ferat, maxime quum Dioſcorides ad tuſſientes ex aqua potū facere teſtetur, quod teſtimonium naſturtio non præbet, Sed & Cardamomū decorticari magis quàm Naſturtium opus habet. Imò omnino decorticatur externo cortice ab ipſo adempto.

Catapotium ad tuſſim & alia multa commodum, & præſertim ad tuſſim humidam.] In hoc catapotio iunci odorati drachmas VI. conuerti, hoc eſt, χοίνου δραχ. s. ſed in græco exemplari χισῆς δραχ. s. hoc eſt, aluminis ſciſſi drachmas VI. habetur. Alumen autem ineptū eſſe ad tuſſim uel ex eo apparet, quod nuſquam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 507 sur 580

©BIUM

alias in his tussicularibus pharmacis habetur, Contra uero aptissimum esse iuncum odoratum, tum ex eo quod & in præcedentia, & in sequentia pharmaca recipitur apparet, tum ex facultate ipsius addiscere licet, moderate calida et adstringente, quam in omnibus suis partibus Galeno teste habet, & magis tamen in radice, quam etiam hoc loco accipiendam puto, quum simpliciter σχοίνου pro σχιστῆς relictum uideatur, & in reliquis ubi floris usum magis probat σχοίνου ἄνθους habeatur. Porrò in fine, fiant catapotia araci magnitudine reddidi, ex eo quod Græcè est, ἔστιν ἡλίκον ἀράκιον εἰς κοίτην, sic enim habetur, sed pro ἔστιν, malo legere διδόσθω uel tale quoddam uerbum, quo plena sententia reddatur. Est autem ἄρακος per κ. scriptum, eadem quæ cicercula, hoc est λάθυρος, uelut Galen. libro primo de alimentis ex quorundam sententia tradit. Sed & ibidem ἄραχον per χ. scriptũ, ab eo distinguit. Nimirum esse ἄραχον agreste quiddam rotũdum & durum eruo minus, quod inter Cereales fructus reperiat̃, & quod abijci soleat. Quin & paulò post eodem libro similia quædam recenset aracho ex frugibus degenerantibus prouenientia uelut est αἶρα, id est, lolium, & μελάμπυρον, id est, nigrum triticum ex degenerante tritico, ægilops ex ordeo, orobanche ex eruo, πελεκῖνος, id est securidaca, & arachos ex fabis transmutatis, omnia dura & rotunda semina, & in cibis inepta. Insuperq́ aparine, non solum in cibo non conueniens, sed fabas etiã ipsas strangulans, non aliter quàm orobanche eruum consueuit. In summa itaque Arachi inter Cerealia semina ac fabas reperiuntur. Araci uero Lathyri sunt. Ad utrorum uero magnitudinem quis catapotia finxerit nihil peccarit. Paulus lib. 3. cap. 20. πάνακος ῥίζης, πεπέρεως λευκοῦ, κόστου, σμύρνης, μηκωνίου, ἴσα, δίδου ἄρακι ἴσον εἰς κοίτην. Id est, araci magnitudine dato euntibus dormitum.

Potio prodita à Cletio Abascãto ad tabescentes.] In græco exemplari sic habetur, πότιμα παρακλητίου ἀβασκάντου πρὸς φθισικευομένους, &c. hoc est Potio Paracletij Abascanti. Verũ satis obscurum est, qui fuerit Paracletius Abascantus, sicut etiam aliquot alij obscuri hodie pharmacorum autores in his Andromachi medicamentis citantur. Quare non compositam παρακλητίου appellationem puto, sed seorsim legendũ παρὰ κλητίου, ut accipiamus esse proditam à Cletio Abascanto hanc compositionem, quemadmodum in sequentibus παρὰ ῥούφου, & παρὰ σωσικράτους habetur simili dicendi modo: quanquam neque sic constabit quis ille Cletius Abascantus fuerit, & sanè non multum referre puto, talia nobis ignota esse. Meminit tamen Plinius iunior 10. epistol. libro cuiusdam Abascanti, in ea epistola in qua Marini medici mentionem facit, de quo superius dixi. Verum is non Cletius, sed L. Satrius Abascantus ab ipso Plinio appellatur. Citatur & Colica Abascanti infra libro nono capite quarto.

In cap. IIII. De reiectatione sanguinis.

CVratio eius quidem quæ ex apertione osculi alicuius uasis contingit, per obturationem fit oris uasis dilatati.] Recenset Galenus tres affectus uasorum, in quibus sanguinis reiectatio contingit, eorundemq́ curationem annectit. Primum osculi uasis apertionem, quæ ἀναστόμωσις græcis appellatur. Secundum, rupturam uasis ῥῆξιν græcis dictam, qui tamẽ affectus si leuior est, & neq́ ex uulnere, neq́ contusione, sed tunica rarefacta, & sanguine attenuato cõtingit, etiam διαπήδησις à quibusdam uocatur, à sanguinis uidelicet persultatione, uelut suprà libro quinto ostendi, & 4. meth. ab ipso Galeno declaratur. Tertius affectus ex uenæ erosione, διάβρωσις appellatus est. Meminit horum affectuum etiam Celsus libro quarto capite quarto de tussi, sic inquiens. Autoresq́ medici fuerunt, uel exesa parte aliqua, sanguinẽ exire, uel rupta, uel ore alicuius uenæ patefacto.

primam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 508 sur 580

©BIUM

primam διάβρωσιν, ſecundam ῥηγμοχασμὸν, tertiã ἀναῤῥωσιν appellant. ultima minime nocet, prima grauiſſime. Hæc Celſus, & ῥηγμοχασμὸν quidẽ quaſi hiantem rupturam dixit, ſi modo hæc uox genuina in ipſo legitur, & non potius ſeparatim legendum eſt ῥῆγμα aut χάσμα, ut altera uox alteram exponat. Cæterũ quod Galenus ait corroſa renutriri per boni ſucci cibos & per pharmaca ſarcotica carnem gignẽtia, de quorum facultate in ſecundo opere huius tractationis dixerit, de methodo accipiendum eſt, in qua de his medicamentis quæ carnem gignũt, præſertim libro tertio docuit. Dixit autem methodum eam ſecundum opus huius tractationis, de pharmacis uidelicet, eſſe. Primũ enim opus eſt de ſimpl. pharuiribus undecim libris ab ipſo comprehenſum, & tertium hoc quod in manibus habemus de compoſitione pharmacorum. In quibus omnibus hic ordo eſt, ut ad tertium opus quis peruenire non poſſit, ut uidelicet rite pharmaca componat, niſi ex primo omnium ſimplicium uires probe notas habuerit, & ex ſecundo componendi rationem & methodum didicerit. Sicut enim in primo opere facultates ſingulorum ſimplicium traduntur, Sic in ſecundo ratio quædam præſcribitur, iuxta quam tum ſimplicia, tum compoſita recte in uſum aſſumenda inueniantur: de quibus quum iſthic nulla uel rariſſima mentio fiat, utpote quum genera ipſorum tantummodo indicentur, fruſtra methodum uerſat, qui non ex primi operis lectione eò progreditur, & mox ad hoc tertium opus ſe transfert. fruſtra etiam quis hos tertij operis libros uerſauerit, niſi quæ in illis traduntur memoria tenuerit, atque huc accommodarit. De qua re etiam in præfatione horum commentariorum mentionem feci. & Galenus in octaui libri ſequentis capitis primi fine nos rurſus commonefacit. Porrò prædicti tres uaſorum affectus ſi in uaſis pulmonis, aut thoracis, aut arteriæ, ſiue eius ſummæ partis, ſtomachi item ac uentris, & alicuius inteſtini oboriantur, ſanguinis reiectationem aut eductionem per os efficiunt. Si uero in alijs corporis partibus oboriantur, Oſculorum quidem uenarum apertio ſiue ἀναῤῥωσις, itemq; ruptura ac ῥῆξις, ſugillata & ἐχυμώματα producit, de quibus ſuprà libro quinto tractauit. Oſculorum uero arteriarum apertio ſiue ἀναῤῥωσις, itemq; ruptura ex uulnere & contuſione, affectum producit qui ἀνεύρυσμα appellatur, qui ſanè tumor eſt ex uulnere arteriæ tum oriens, quum incumbens ipſi arteriæ cutis ad cicatricem peruenerit, uerum arteriæ ulcus neque concreuit, neque cicatricem recepit, neque carne obturatum eſt, uelut Galenus 5. meth. & in libro de tumoribus docet his uerbis. ἀρτηρίας δ' ἀναστομωθείσης, τὸ πάθος ἀνεύρυσμα καλεῖται. γίγνεται δὲ καὶ τρωθείσης αὐτῆς, ἐπειδὰν εἰς οὐλὴν μὴ ἀφίκηται τὸ προσκείμενον αὐτῇ δέρμα, μήτε δὲ τῆς ἀρτηρίας ἕλκος, μήτε συμφυείσης, μήτε συνουλωθείσης, μήτε ἄχρι φραχθείσης. διαγινώσκεται δὲ τὰ τοιαῦτα παθήματα τῷ σφυγμῷ τῶν ἐργασαμένων ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ θλιβομένων ἀφανίζεται πᾶς ὁ ὄγκος, παλινδρομούσης εἰς τὰς ἀρτηρίας τῆς ἐργαζομένης αὐτὸν οὐσίας, ἣν ἐδείξαμεν ἐν ἄλλοις, ἅμα λεπτὸν καὶ ξανθὸν εἶναι αἷμα σὺν πνεύματι λεπτῷ καὶ πολλῷ συμμιγές. At uero hic aneuriſmatis affectus uulgo medicorum, corrupta uoce Emboriſma, & Emburiſis, itemq; mater ſanguinis appellatur. Græcis uero à dilatatione uaſis ipſius arteriæ nomen habet.

Quæ Andromacho ad ſanguinis reiectationem ſcripta ſunt.] In ſecũdo horũ Andromachi pharmacorum, redige in paſtillos triobolares uerti, quod græcè habetur, ἀναλαμβανε προχίσκους τριώβολον. Legendũ eſt autem uel τριώβολον ἄγοντας, aut τριοβολιαίους, uelut aliàs loqui ſolet. Deinde in quinto conuerti & ad ſanguinis fluxum ex aqua frigida, uerum in græco eſt, καὶ πρὸς αἱματος ῥύσιν ἐν ὕδατι ψυχροῦ. pro ψυχροῦ itaque lego ψυχρῶ. In ſexto deinceps, Datur nucis ponticæ magnitudine

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 509 sur 580

©BIUM

magnitudine ex aquæ cyathis tribus conuerti, sed in græco exemplari ὕδατος uox deest, & solum μετὰ κυάθ. γ. habetur. cum aqua autem reliqua ferè exhibere iubet, & partim etiam cum posca, ut neq; hic alius liquor accipi debere uideatur. In penultimo deinceps pharmacorum dixi. Dato cum uitello oui assati, ex aquę lactosæ cyathis tribus. quod in græco est, δίδου μετὰ λεκύθου ὀπτῆς μεθ' ὕδατος γαλακτώδους κυάθων. γ. &c. ὕδωρ itaque γαλακτῶδες aquam lactosam dixi. Solent autem Græci medici sic appellare aquam tepidã, quam Celsus egelidam dixit, hoc est quæ neque calida est neque frigida: atq; sic accipiendum est quod Dioscorides libro tertio de aloe dixit, δύναμιν δὲ ἔχει κοιλίας τε λυτικὴν καὶ στομάχου ἀκαθαρτικὴν κοχλιαρίων. β. πλῆθος, μεθ' ὕδατος ψυχροῦ ἢ γαλακτώδους πινομένη. id est, cum aqua frigida aut lactosa, hoc est egelida, data in potu. uel ut rectissime Hermolaus uertit, cum frigida aqua uel quasi lac gelida: quanquam hoc potissimum Dioscoridis loco pro lactis aqua, hoc est pro sero ipso, ὕδωρ γαλακτῶδες dictum uideri possit, quando sanè etiam ipsa uelut aloe, uim habet excretionem citra acredinem ciendi. Sed hanc non esse ὕδατος γαλακτώδους significationem, uerum illam priorem, aliquot locis productis clarius indicabo. Sic itaq; frequentissime usurpat Aetius, ut lib. 8. cap. 68. ubi mastichen tenuissime tritam scrupulorum nouem pondere μεθ' ὕδατος χλιαροῦ ἢ γαλακτώδους bibendum offerre iubet. & nono, capite de cardiacis ὕδωρ γαλακτῶδες absorbendum propinat. & 9. cap. 49. frusta panis duo aut tria ægro exhibenda ex aqua frigida aut lactis præcipit. & 12. cap. 48, ut plurimum uero χλιαρῷ ὕδατι ἢ γαλακτώδει καταχείσθω, id est tepida aut lactei temperamenti aqua perfundatur. Sic enim ferè conuerti, & aliquando lactis aqua simpliciter, quæ non alia accipienda est quàm quæ instar lactis tepet, quam uidelicet hoc loco lactosam dicere malui, ut ne quis serum lactis per aquam lactis accipiat. Tepidam autem siue egelidam dicere nolui, quo etiam huius uocis γαλακτώδους significationem propius redderemus, & eius uestigiũ agnosceretur. Sed hanc γαλακτώδους uocis significationem idem Aetius nono, capite sexto euidenter declarat, ubi μελίκρατον γαλακτῶδες τῇ ἁφῇ dixit, id est, aquam mulsam quæ lactis speciem in tactu de se præbet: ea autem species non est alia quàm tepor per tactum deprehensus. Est enim tepor ex primis qualitatibus quæ tactui obijciuntur. Non autem aliquam secundarum qualitatum, uelut lubricitatem, aut lenitatem, quæ item tactu deprehenduntur, eum indicare: ex undecimi eiusdem libri, capite trigesimo manifestum redditur, ubi ait. Cæterum naturales aquas experiri nõ inutile fuerit, aluminosas uidelicet & sulphurulentas & consimiles, quales sunt Albulæ & lactei temperamenti, hoc est τὰ ἀλβουλὰ καὶ τῇ κράσει γαλακτώδη. Temperamentũ enim & κράσις nihil aliud quàm teporem & calorem significat hoc loco, sicut aliàs etiam de primis qualitatibus dicitur. Sed hanc significationem uocis γαλακτώδων apertissimis uerbis declarat Galenus 7. meth. χλιαρὰ δὲ τὰ ἐδέσματα προσοίσομεν, ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς γαλακτώδη. θέρους δ' ὄντος, ἃ καλοῦσι κρηναῖα. hoc est Edulia uero tepida exhibebimus, quæ medici Lactosa appellare in consuetudine habent. Si uero sit æstas, quæ ijdem Fontana uocant. Lactosa itaque edulia appellari ait quæ ad lactis modum tepent, sicut fontana quæ frigida sunt instar fontanę aquæ. Hunc autem locũ etiam Aetius ex Galeno mutuatus est, sed tamen ut Galeni locum magis exponat quàm reddat, lib. 9. cap. 36. sic inquiẽs, χλιαρὰ δὲ καὶ τὰ ἐδέσματα προσοίσομεν, ἃ καλοῦμεν γαλακτώδη εἰ χειμὼν εἴη, θέρους δ' ὄντος, ὡς τὰ κρηναῖα ὕδατα μὴ ἀκρῶς ψυχρά. Ad eundẽ itaq; modũ ubiq; in græcis medicis γαλακτώδους uox accipiẽda est. uelut apud Diosc. lib. 4. de Betonica. δίδοτε δὲ καὶ αἱμοπτοϊκοῖς ὁλκὴ τριωβόλου μετὰ

κράματος

©BIUM

κράματος ὑνάθου ἑνὸς γαλακτώδους. κράμα enim γαλακτῶδες dixit uinũ dilutum tepidum. Sicut Paulus lib.2.cap.42. ἀκροπογγίζειν δεῖ τὸ πρόσωπον ὀξυκράτω γαλακτώδει. Poscam lactosam eam quæ tepida est dixit. Vbiq; inquam, sic accipienda est γαλακτώδους uox, nisi per adiectionem aliarum uocum alia significatio indicetur, Velut apud Galenum 9.simp.pharm.de lapidibus spongiarum. λύονται δὲ εἰς χυλὸν ὅτοι γαλακτώδη τὴν χροιὰν habetur, hoc est soluuntur in succum lactei coloris. Quæ omnia longius explicare uisum fuit, ut certam huius uocis significationem ostenderem, quæ omnibus ferè græcorum medicorum interpretibus imposuit. Porrò in ultimo Andromachi pharmaco: Dato hoc totum pro duabus uicibus in potu: conuerti, hoc est δίδου τὸ ὅλον πόσεις δύο. sed in græco ποιεῖς pro πόσεις falsò habetur.

Pharmacum Arrhabiani quod Ponticum appellatur.] Quisquis fuit hic Arrhabianus huius pharmaci autor, Ponticum utiq; appellatur, ab eo quod in Ponto præparetur, in quo uua ursi nascitur, uelut Galen. hic docet, fructus ruber, & rotũdus, gustu austerus: apud alias itaq; gentes pharmacum parari non potest, ob uuæ ursi inopiam.

Pastillus ex succino, facit hæmoptoicis, diuturnæ & recenti tussi, phthisicis, sanguinem reijcientibus, suppuratis.] Quos sanguinem reijcientes hic dixi ἀναφορικοὶ in græco exemplari sunt, & aliàs etiam græcis medicis appellantur, Nimirum quod ex infernis partibus sanguinẽ sursum efferant, hoc est ἀπὸ τῶν ἄνω φέρειν. Videnturq; ab Hæmoptoicis eo differre, quod undecunque sanguis feratur sursum per os, Hæmoptoici uocẽtur. Estq; hæc uox ἀναφορικῶν frequẽs in his pharmacis, itemq; apud alios medicos græcos, Dioscor. Aetium & Paulum: quanq; aliquando ἀναφωνικοὶ pro ἀναφορικοῖς suppositi sint, apud hos ipsos autores.

Pastillus Neapolitæ.] In hoc pastillo opium hispanum habet tanquam quod reliquis pręstet, uelut etiam suprà lib.4.in collyrio diasmyrno Synerotis. Aetius tamen aliquando Asianum, aliquoties etiam Achaicum probat, uelut 8.cap.67. in catapotio ultimo, ὀπίου ἀχαϊκοῦ ἢ ἀσιανοῦ habet. Alij Thebaicum præferũt. Scribonius compositione 22.opium laudat quod ex lacte ipso syluatici papaueris capitum fit, non ex succo foliorum eius, ut pigmentarij institores eius rei compendij causa faciunt, Illud enim cum magno labore exiguum conficitur, hoc sine molestia & abundanter teritur. Quod ipsum etiã Plinius 20.cap.18.dixit his uerbis. Quum capita ipsa & folia decoquũtur, succus Meconium uocatur, multũ opio ignauior, &c. Nam eadem Dioscor. etiam lib.4.tradit. Galen. tamen & autores qui ab ipso in his libris citantur, indifferenter modo μηκώνιον, modo ὄπιον dicere uidentur, & nos μηκώνιον succũ papaueris, ὄπιον itidẽ ut græci opiũ reddidimus.

Aphrodisiacum Clidion.] In græco exemplari κληδόνιον pro κλειδίον legitur, Verum κλειδίον legit Aetius 8.cap.63.& Paulus lib.7.cap.12. ubi hoc pharmacum ex Galeno citat in hæc uerba: ἄλλος πάστιλλος ὃν γαληνὸς ἀφροδισιαστικὸν κλειδίον ὠνόμασε. Verũ Aetius tum clidion, tum pastillum ex spina Aegyptia hoc pharmacum appellat. in cæteris cõuenit, nisi quod zingiberis drach.III. pro myrrhæ drach.II. leguntur, uitio exemplaris quod ego in Aetio uertẽdo sum sequutus, uelut alibi item indicaui.

In Cap.V. de confectionibus dolorem sedantibus, tabescentibus, & sanguinem reiectantibus commodis.

DVplex genus dolorẽ sedãtium pharmacorũ Galenus hoc loco distinguit, quorũ alterum propriũ colicorũ est, hoc loco ineptũ, sed colicis ob magnitudinem doloris accõmodatiss. Alterum uero Hęmoptoicis & phthisicis aptum est, & ad dolores ac affectus pulmonis, arteriæ, ac thoracis, imò etiam aliarũ partium

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 511 sur 580

©BIUM

tium, colicis tantũ exceptis, Verum lectio gręci exemplaris corrupta & transpo sita, hoc modo restituenda est, contingetq; ea sententia quam ego expressi. καὶ πρὸς ἄλλας ὀδύνας τε καὶ διαθέσεις ὅσαι κατά τε πνεύμονας, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ θώρακα, καὶ ἄλλα τινα μόρια συνίστανται, ἄνευ τῶν κωλικῶν. διαφέρουσι γὰρ αὐτὰ τῶν ἰδίως κωλικῶν ὀνομαζομένων, &c. Sunt autem utriusq; generis pharmaca gręcis à sedando & lenien do dolorem, ἀνώδυνα appellata.

Quæ Andromachus scripsit ad prædictas affectiones.] In secunda harũ con fectionum quæ Marcellini est, conuerti: trita cum aqua in pastillos triginta duos redige. habetur enim in græco, λεῖα σὺν ὕδατι ἀναπλάσσε τροχίσκους λβ. estq; hæc lectio recta, quum enim totum pharmacum drachmas X. & obolos IIII. habeat, eueniet ipso in pastillos triginta duos coacto, singulos duorum obolorum esse, quod pondus etiam in sequentibus aliquot confectionibus exhibendum pro ui ce exprimitur: quanq; maxima ipsarũ pars triobolari pondere formetur: quod si etiam in hoc pharmaco præstãdum esset, non τροχίσκους. λβ. sed κβ. legendum esset, & deessent tamen duo oboli uniuerso pharmaco, ut pastilli triobolares ui ginti duo ex ipso formarẽtur. Vetus interpres non λβ. sed δραχ. β. id est, pastillos duarum drachmarum legit ac uertit. literæ λ. tricenario charactere, in characte rem drachmalem. ∢. conuerso. Sed hoc pondus ut nimium in eiusmodi phar macis, refutamus. Cæterum hæc ipsa pharmaca etiã Aetius lib. 8. cap. 63. partim etiam 9. cap. 48. habet, si quis conferre uelit. At uero quam Achillæ Aurigæ esse dixi, in græco ἀνώδυνος ἀχιλλᾶ πρακεντητοῦ habetur. Accipio itaq; πρακεντητὴν pro auriga, & equorum stimulatore. Quanquã fortassis in duas dictiones diuisa hæc uox legi debeat, ut uidelicet accipiamus Achillam πρὰ ἡγεντητοῦ hoc pharmacũ ac cepisse & prodidisse. Sed in his obscuritatibus nihil decerno, maxime quũ non multũ referat, quis sit autor pharmaci, & unde ipsum habeamus, modo integrũ sit, & usus eius probatus nobis constet.

Alia Aster appellata sistẽs dolorẽ.] In hac cõfectione siue pastillo Astere in scripto, dixi, facit & ad paralysi resolutos: sic enim in græco in enumeratione af fectuum quibus hic pastillus commodus est, habetur: ἡ χρῶμαι πρὸς δυσεντερικοὺς, αἷμα ἀνάγοντας, καὶ ἀνιεμένους. Sunt aũt ἀνιέμενοι ijdem quos πρέτους & παραλυτικοὺς appellant, qui sanè tales ex diuturna podagra aut ischiade, & arthritide fiũt. Vt autem hanc significationem uocis ἀνιεμένους hoc loco esse putem, ex Aetio indu cor, qui 9. cap. 10. hunc pastillum recensens, paulò tamen aliter, eum ad articulo rum dolores & podagram, gentianę decocto dissolutum ac potatum, cõmodum esse scribit, quod & Galen. infrà lib. 8. cap. 3. prior tradidit, ut idem pastillus pau lò tamẽ aliter, ut dixi describitur. Nam Aetius inde transcripsit: aliàs malim pro καὶ ἀνιεμένους legere, ποιεῖ καὶ ἐνιέμενος, ut uidelicet accipiamus pastillum ipsum etiam facere infusum per clysterem, atq; hanc sententiam etiam uetus interpres agnouit: quanquam infusilem esse hunc pastillum neq; Galenus, neque Aetius meminit: qui tamen prædictis locis uarium ipsius usum produnt, pro affectioni bus uidelicet cõuenientem semper liquorem, in quo dissoluatur ac potetur, assi gnantes. Porrò quum sint qui etiam per ἐπτοημένους uocem non alios accipiant, q̃ quos Græci dicũt πρέτους, παραλυτικοὺς, & ἀνιεμένους, Visum est hic obiter de ἐπτοη μένοις addere, Sunt itaq; ἐπτοημένοι non paralytici, neq; attoniti, hoc est apoplecti ci, uelut in toxico apud Dioscoridem Marcellus conuertit, neq; tabefacti, uelut Marcelli censor Manardus, non paulò minus quàm ille gręcæ linguæ indoctus, temere ut solet ferè pronunciauit, neq; hectici, aut phthisici, uelut idem Manar dus ex Auicenna citat: sed stupidi & dubię ac uacillantis rationis, quẽadmodum nos apud Aetium serm. 13. cap. 70. reddidimus. Idem enim Dioscoridis locus ab

Aetio

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 512 sur 580

©BIUM

Aetio isthic, sicut à Paulo lib. 5. cap. 53. usurpatur, uerba ipsa sic habent. καὶ εἴτινες αὐτοῦ φύγοιεν τὸν κίνδυνον, πολὺν χρόνον κλινοπετεῖς διαμένουσι, καὶ ἀναστάντες ἐπτοημένοι τὸν λοιπὸν χρόνον διάγουσι, hoc est: Quod si quidã etiã periculũ effugiunt, multo tamen tẽpore in lecto decumbẽt, & stupidi ac dubiæ uacillantisq; rationis etiã ubi surrexerunt per reliquũ uitæ tempus manebũt. Significat em̃ proprie ἐπτοημένος, quod nos germanice uortrenet dicimus. Est aũt uox participij, pręteriti perfecti, ἐπτοῆμαι cuius thema est πτόεομαι, cõsternor & præ timore stupeo, ut Marcellus Virgilius nõ male attonitos ἐπτοημένους uertisset, nisi ipse adeo attonitos alio loco latine dici ἀποπληκτικοὺς solos tradidisset, atq; ea gratia inuito ac reluctãti collo à Manardo captiuus ducitur. Constan. Cæsar de agricul. lib. 16. cap. 1. inter notas generosi equi habet ἐὰν μὴ ἦ ἐπτοημένος, μὴ δὲ ὑπὸ τῶν αἰφνιδίως φαινομένων ἐκταραττόμενος, si non sit consternatus, neq; à subito apparentibus perturbetur. Idem lib. 1 cap. 10. ἐὰν γὰρ κριῶ τῆς σελήνης οὔσης βροντὴ γένηται, σημαίνει πτοηθῆναί τινας κατὰ τὴν χώραν, id est consternatos & dubiæ rationis futuros.

Alia dolorem sedans potio Rufi qua utor.] Ad finẽ huius potionis habetur. Dantur ex aquę calidæ cyathis duobus, cholericis, hoc est biliosa superne & inferne reddentibus, ex frigida. Hoc est, δίδου σὺν ὕδατι θερμῷ κυάθοις δυσὶν, χολεριῶσιν ὕδατι ψυχρῷ. Esse autem uocis χολεριώντων itemq; χολερικῶν eam significationem, & Galeno, Aetio, & Paulo constat, qui hunc affectum sic describunt, χολέρα τὴν γαστρὸς ἐστὶν ἄμετρος ἐκτάραξις, κάτωθέν τε καὶ δι' ἐμέτων γινομένη, διὰ προσεχῆ τῶν σιτίων ἀπεψίαν. Sequitur mox alia confectio sedans dolorem, in qua: Cassiæ nigræ, myrrhæ, opij, styracis, croci, singulorum drachma 1. conuerti, sed in Græco exemplari, pro styrace συπτηρίας habetur, quam uocem ut supposititiam expungendam censeo, & ueram σύρακος eius loco succenturiandam, quum styracis usus ad has affectiones cõmodissimus, etiam in alijs confectionibus aliquoties habeatur: aluminis autem usus & ineptus est, & nusquam in alijs pharmacis hoc loco relatis habetur. Facilis autem fuit occasio lapsus, συπτηρίας pro σύρακος supponendi, ob uicinitatem scripturæ, sicut in præcedenti capite etiam σχιστῆς pro σχοίνου suppositum ostendi. Sequitur mox trigonus pastillus, à triangulari figura qua effingebatur, ut puto, cognominatus, de quo etiam alibi dixi, nisi quis à tribus rebus ipsum constituentibus cognominatũ potius uelit, quanquam non ex tribus, sed quatuor rebus, & Aetius, & Paulus eum cõponant, sed Galenus hoc loco apij semen non habet, haud scio an ultro relictũ, an alias deperditum & elapsum. Sequũtur mox duæ cõfectiones, in quarũ prima βετίου βοτάνης in secunda βετίου simpliciter habetur, pro quibus ego saluiæ herbæ reddidi. Est enim βηχίου pro βετίου utroq; loco substituendum. Est autẽ βηχίον una aliqua appellatio ἐλελισφάκου, quam nos saluiam dicimus, uelut etiam in adscriptitijs ad Dioscoridem uocibus habetur, & Plinius 26. cap. 6. alteram bechij speciem saluiam appellari testatur. Alterius autem bechij tum foliorum, tum radicis usum, & Dioscorides & Galenus & Plinius in suffitionibus tantum probant, ut ea hoc loco non sit accipienda, sed altera elelisphacos uidelicet, & saluia appellata, quã ob uim calfactoriam, urinam, mensesq; ac fœtus detrahere in potu acceptã Dioscorides dixit. Sequitur deinceps alia dolorem sedans iucunda appellata, quæ eadem planè est cum pastillo ex succino præcedenti capite quarto ex Asclepiade à Galeno adscripto. Est autem appellatio ἰουκούνδα Latina, à græcis medicis Romæ degentibus in usum assumpta. Sequitur paulò post Catapotium ex libris Aphrodę, in quo dixi: facit & ad calculosos, dysentericos, & iã desperatos, atq; anxios. Ita enim in græco habetur. ποιεῖ καὶ πρὸς τοὺς λιθιῶντας, καὶ δυσεντερικοῖς, καὶ στομαχικοῖς, καὶ τοῖς ἤδη ἀπειρηκόσιν, καὶ ἀσωμένοις. ἀσωμένους itaque anxios dixi, eos

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 513 sur 580

©BIUM

ſignificare uolens, qui nullam decubitus formam facile ferunt, ſed ſe perpetua inquietudine iactant, quæ affectio ualde pernicioſa eſt, & propterea eam deſperatis adiecit. Sunt autem duplices ἀσώμφνοι, qui & ἀσώδηϛ dicuntur, hi quos dixi, & alteri quibus os uentris à uitioſis humoribus cõmordetur, ut nauſeabundi reddantur. Sed de hac gemina ſignificatione τῶν ἀσωμφύνων & ἀσωδῶν, Galeni uerba ex ſecundo commentariorum in prædictiones Hippocratis adſcribam. Διῃῶς γὰρ γρυομφύνων ἀσωδῶν τῶν λαμνόντων, ἵνα μὲν πρόπον ὅταν ἡ δυσκρασις ὑπὸ τὸ σώματος βαρύνηται, ὡς μηδ' ἓν φέρειν ἄχθος ῥᾳδίως, ἕτερον δὲ ὅταν τὸ σῶμα μὲν γαστρὸς ὑπὸ μοχθηρῶν ἀπόκρηται χυμῶν. οἱ πρότεροι μὲν ὀλεθρίως διάκεινται. ναυτιώδηϛ δ' εἰσὶν οἱ δεύτεροι.

Quæ ab Aſclepiade ſcripta ſunt ad eaſdem affectiones. Eclegma farris Cluſini appellati ſextarium dimidium.] Hoc eclegma, itemq; ſequens ſorbitio mire corrupta ſunt, per typographum, aut potius per eũ qui caſtigationi operis præfuit, ut palàm apparet. Nam quum ueram lectionẽ aſſequi non poſſet, aut etiam integram haberet ſuſpectam, ut quam non intelligeret, hanc quæ in græco exemplari legitur, ex diuinatione ſua aſſequutus, ut rectam ſuppoſuit, quæ ſic habet. ἐκλεικτὸν φαῤῥ. λαλόμενον, οἴνου. ξ. ς. πρασίου χυλοῦ ἀφεψήματ. ξ. α. ταῦτα βαλὼν εἰς ἀγγεῖον ὑέλεων, βρέχεσθαι ἔα νύκτα καὶ ἡμέραν. τῇ δὲ ὑστέρᾳ, μάλαττε τὸ φάρμακον, ὥσπερ τὴν χόνδρον βρέχομεν, καὶ ὅταν παντελῶς διαλυθῇ, ἔκθλιβε τὸν ὑγρὸν, καὶ τότε ὧν βαλὼν λι. ς. καὶ θεὶς ὧν πυρὸς ἕψε σταιχῶς, καὶ ὅταν συστραφῇ, ὥστε μέλιτ. ἔχειν τὸ πάχ., ἐκ τούτου δίδοται μύστρον πρὸ τροφῆς, καὶ μετὰ τροφὴν τὸ ἴσον. Hæc itaque lectio penitus corrupta nullam ſententiam exhibet componendi pharmacum quale Aſclepiades ipſe præſcripſit. Vt quid enim uinum & marrubij decoctum in uitreum uas coniecta, macerari per diem & noctem quis ſinat, ut ſequenti die pharmacum emollire ad alicæ maceratę modum poſſit, quum utraq; res ſit liquida per ſe, nec maceratione, nec emollitione opus habens? Quare deeſt res aliqua, quæ uino ſuppoſititio reiecto, ſubſtitui debet, & quæ in marrubij decocto maceranda eſt, & inſtar alicæ emollienda, atque hæc nulla alia eſt quàm far maxime Cluſinum appellatum, cuius etiam Plinius meminit lib. 18. cap. 7. In tranſpadana, inquit, Italia ſcio uicenas quinas libras farris modios pendere, circa Cluſium & ſenas. Meminit & Aetius 9. cap. 45. ibidemq; farris ex frumento præparandi modum ex Archigene docet, qui locus in ſecundo horum commentariorum à me eſt relatus. Sed & Columella lib. 2. cap. 6. Far quod appellatur Cluſinum, candoris nitidi eſſe ait. Farris itaq; Cluſini ſextarij dimidiũ, in marrubij uiridis decocto ſextarij menſura macerari debet, & uelut alica emolliri. Quemadmodum enim far ex frumento ſiue tritico, ſic alica ſiue chondrus ex zea præparatur, uelut alibi oſtendi. Porrò quod ſequitur ἔκθλιβε τὸν ὑγρὸν, καὶ τότε ὧν βαλὼν λι. ς. ſimiliter corruptũ eſt. Deeſt enim res quæ expreſſo liquori ex farre & marubij decocto, ammiſceri debet & cum qua ad mellis craſſitudinem ſit redigendus. Et ſanè ſuſpicatus ſum aliquandiu μέλιτ. uocem deeſſe, ut uidelicet mellis libram dimidiam addi iuberet, ſed damnata tandem hac mea ſuſpicionẽ, nihil aliud deeſſe exiſtimo, quàm λίπος uocem, qua pinguedinẽ ſiue adipem aliquem inijci iubet, nullo certo ponderis aut menſura additis, ita ut λι. ς. menſura, p uoce λίπος ſit ſuppoſititia. Quẽadmodũ enim in ſequenti ſorbitione λίπος λεπὸ λατφργασμένε ro. γ. inijcere iubet, itemq; pollinis acetabulum: ſic in hoc eclegmate, itidẽ adeps aliquis cõijciendus eſſe apparet, pro polline uero far ipſum ſucceſſit, quanquã etiã in ipſa ſorbitione λίπος ἰῶ, qui nullus eſt, pro λεπὸ, id eſt adipe arietis ſiue pinguedine legatur. Poſſit autem etiã alius quiſpiã adeps accipi, quũ non habeant multum diuerſas facultates. Quare lectio omnino ad hunc modum reſtituenda eſt, quam non dubito ſic fuiſſe in exemplari expreſſam, & temere ut dixi corruptam. ἐκλεικτὸν, φαρος λαλ-

μενον

©BIUM

μένου κλουσίνου ξ. ς. πρασίου χλωροῦ ἀφεψήματος ξ. α. ταῦτα βαλὼν εἰς ἄγγος ὑελοῦν, βρέχεσθαι ἐὰ νύκτα καὶ ἡμέραν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ, μαλάσσε τὸ φάρμακον, ὥσπερ τὸν χόνδρον βρέχομεν, καὶ ὅταν παντελῶς διαλυθῇ, ἔκθλιβε τὸ ὑγρὸν, καὶ τούτῳ ὦν βαλὼν λίπος καὶ θεὶς ὦν πυρὸς ἕψε, &c. Hoc enim modo continget sententia compositionis huius pharmaci quam ego reddidi, & quã neq; ex ullo exemplari, neq; ex ueteri interprete, qui eam non habet, sed iuxta aptissimam ut arbitror cõiecturam, rectissimam & genuinam esse iudico.

Aliud Nicerati, facit suppuratis dyspnoicis.] Inter uires huius eclegmatis, in Græco exemplari habetur, καὶ ταῖς μετὰ τόκον καθαιρομέναις κατάγει γάλα, ποιεῖ καὶ νηπίοις ἀτροφοῦσι διδόμενον ταῖς τροφαῖς. Hoc est, eis quæ post partum purgantur lac deducit, prodest etiam infantibus alimentum non sentientibus, si in cibis præbeatur. Verum ego corruptam lectionem sic puto restituendam. καὶ ταῖς μετὰ τόκον καθαιρομέναις κατάγει τὰ δεύτερα, ποιεῖ καὶ νηπίοις ἀτροφοῦσι διδόμενον ταῖς τροφοῖς. Hoc est uelut ego reddidi secundas deducit & detrahit, & si nutricibus præbeatur, non pueris. Pro γάλα itaq; τὰ δεύτερα lego, uelut etiam infra in panchresto habetur. καὶ γυναιξὶν ἔμμηνα, καὶ ἐγκαταλείμματα ἐκ φθορᾶς ἢ τόκου δεύτερα κατάγει. Lac enim detrahere mulieribus à partu nõ est opus, Nam augere aliquando contra oportet diminutũ. Sed & hanc uim detrahendi secundas prasio Dioscorides tribuit libro tertio ubi inquit, δίδοται καὶ ταῖς μὴ καθαιρομέναις γυναιξὶ ἀγωγὴν ἐμμήνων καὶ δευτέρων. Potissimum autem in hoc pharmaco est ipse prasij siue marrubij succus. Deinde pro τροφαῖς lego τροφοῖς. Pueris enim in cibo exhibere tam forte pharmacũ non conuenit, sed nutricibus exhibitũ, uim suam in lac ipsarum distribuit, ex qua per suctum lactis nutricis infans participat. τροφὴ aũt cibum, τροφὸς nutricem significat. Cæterum alimentum non sentientes dixi τοὺς ἀτροφοῦντας, sic enim Plinius eos reddit lib. 22. cap. 25. de eruo. Et quæ cibum, inquit, non sentiant atropha appellata, tostum & in nucis auellanæ magnitudinẽ melle collectum deuoratumq; corrigit. Verum lib. 28. cap. 9. ab imbecillitate uires recolligentes eosdem dixit. Sic enim de lacte ait. Et bibitur ab imbecillitate uires recolligentibus, quos atrophos uocant.

Aliud Scribonij Largi. Succi marrubij sextarios VI.] Hoc eclegma non est in Scribonij libello uulgato, sicut neq; catapotium, quod paulò post item Scribonij Largi nomine citat̃ ab Asclepiade, fortassis ꝑ ætatis iniuriã elapsa ac deperdita.

Antidotus Aristarchi, compositio admiranda, hanc Paulinam appellamus.] Hæc antidotus est etiam apud Aetium 8. cap. 63. sed tum hic, tum apud Aetium, aliquo modo per ætatẽ corrupta, ita tamen ut utræq; descriptiones inter se collatæ, unam integram reddere ualeant, quam sanè me hoc loco expressisse puto. Aetius itaq; antidotus Aristarchi habet, sed in Galeni exemplari ἀριστέως ἀριστομάκου, id est, Aristei Aristomaci habetur. Aetium itaq; hac parte sequendum existimo. In Galeno enim duplex nomen autoris à typographo expressum indicat eũ circa ueram lectionem hæsisse. Deinde Aetius singulorum in hanc antidotum ammixtorum unciam unam habet. Galenus autem ἀνὰ δραχ. α. id est singulorum drach. unam, nimis exiguo pondere ad sextarium mellis, quare & hac parte Aetium sequti sumus, maxime quũ Asteriscus adiectus indicet typographum circa lectionem dubitasse, & quũ fabæ Aegyptię magnitudo tantum exhiberi debeat. Si enim drachmæ tantum singulæ singularum rerum inderentur ampliori copia exhiberi possit, atq; tantum quidem ex Aetio sumpsimus ad huius pharmaci integritatem restaurandam. Verũ Aetius ipse uicissim ex hoc Galeni loco iuuari potest, quo & ipse hanc antidotum integram habeat. Primum itaq; desunt apud Aetiũ aliquæ affectiones, quibus hæc antidotus cõmoda est. Deinde surdastros

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 515 sur 580

©BIUM

quos ex uoce κωφὸς reddidi non recte legitur. Debet enim ἀτροφὸς, id est, cibum non sentientes pro κωφὸς legi. Sed quid facerem quũ exemplar quod ego in Aetio uertendo unicum & ætate corrosissimum sequebar palàm κωφὸς haberet? & tum non ad manum esset Galenus, unde opem ferre potuissem? Indico itaque libentissime errorem non meum, sed exemplaris, quanquam neq; meum confiteri erubescam, si uel hac uel alia parte communi mortalium incertitudine & fragilitate deliquissem. Postea Aetius mellis chœnicem habet, hoc est, ut exemplar græcum habuit μέλιτος χοι. α. Sed malim ipse cum Galeno ξ. α. legere, quanquam utrunq; legi possit, & in plerisq; alijs locis Aetius choenicem, hoc est, sesquisextarium habeat, in quibus apud Galenũ sextarius habetur, nisi uel apud Aetium χοίνιξ temere pro sextario suppositus est, uel apud Galenum sextarius pro choenice irrepsit. Malim tamen aliquot locis apud Aetium chœnicem pro sextario suppositum esse credere, quàm apud Galenũ sextarium pro chœnice, maxime si chœnicem duorum sextariorũ mensuram accipiamus, uelut quidam tradunt. De hac re ob id libentius rerum medicarum studiosos commonefacio, ut in eiusmodi mensuris ac ponderibus ipsi diligentem æstimationem faciant, quantum sit satis, reliquorum ammiscendorũ comparatione. Hoc enim ipsi iubent nos facere aliquoties pharmacorũ autores, præsertim circa mellis mixturam, ut non simus uel ad huius sextariũ, uel ad alterius chœnicem adstricti, tanquam quibus nihil inde immutare liceat. Licet enim mutare tum augendo, tum minuendo, iuxta affectuum, locorum, temporũ anni, hominũ, ætatum, et cuiusq; adeo palati rationem. Postremum in Aetio habetur, irrorato podice ex modico aceto: quæ lectio penitus corrupta est per typographum, qui podice pro pollice legit. Sic em̃ scripserã, irrorato ex pollice modico aceto, quod id ipsum est quod Galenus hoc loco dixit, uelut ego reddidi, irroratis de digito guttis aceti nouẽ, hoc est, ἐπιῤῥαινομένων τῶ δακτύλω ὄξους σταγόνων θ. Sed Aetius nõ certũ numerum guttarum irrorandarum expressit, & alias etiã corrupte habebat exemplax ἐπιῤῥαινομένου δακτύλου ὄξει ὀλίγω. Pro quo legendum est ἐπιῤῥαινομένου δακτύλω ὄξους ὀλίγου, hoc est uelut iam dixi, irrorato ex pollice modico aceto.

In Caput VI. de Orthopnœa.

ASclepiadæ pharmaca ad dyspnoicos conscripta.] In quarto ex his pharmacis, rutæ trientem, & seminis apij, comæ thymi, utriusq; unciam unam: conuerti, sed in græco exemplari primum pro rutę trientem: id est. πηγάνου γο. δ. habetur falso, ut equidem opinor, λιβάνου γο. δ. Deinde σελίνου σπέρματος καὶ θύμου κόμμεως ἀνὰ γο. α. habetur. Sed ego pro κόμμεως lego κόμης. Quod autem rutæ usus in hæc pharmaca potior sit, uel ex Dioscoride discere licet, qui libro tertio de ruta ait: ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς πλευρῶν πόνον καὶ θώρακος, δύσπνοιαν, βῆχας, περιπνευμονίαν, &c. Sed & tantum thuris pondus in eclegma miscere non audeam, quod & insaniam moueat, & aliquando occidat eodem Diosco. lib. I. autore. Quin & in sequentibus pharmacis πηγάνου, id est, ruta habetur. Nusquam uero in ijsdem thuris mentio fit, ut uel ex eo indiciũ habeamus, etiã hoc loco πηγάνου, & nõ λιβάνου legendum esse. At uero sicut hoc loco θύμου κόμμεως falso habetur pro θύμου κόμης, id est thymi coma, sic infra in septimo ex ordine pharmaco, etiam ἀψινθίου κόμμεως falso pro κόμης expressum est.

Quæ pharmaca Andromachus ad huiuscemodi affectiones conscripsit.] In tertio horum pharmacorum dixi, & post semihoræ spacium, datur aquæ mulsæ hemina dimidia, hoc est, διαστήσας ἡμιώριον δίδου μελικράτου κοτύλην ς. Sed in græco exemplari διασίσας habetur. Reliqua neminem morari possunt qui simpliciũ cognitionem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 516 sur 580

©BIUM

gnitionem tenet. Et nos non nisi difficilium, & qui alias in Galeno non temere occurrunt, enarrationem instituimus, & ut exemplaris tum Græci, tum Latini lectio integra in studiosorum manus perueniat. Integer enim et emendatus liber nullo ampliori commentario opus habet. Cæterum ad finem in Eugenij pharmacum Misyos drachmæ quatuor recipiuntur, de quo uehementer dubito an in exemplari Græco recte μίσυος δραχ. δ. legatur, quum sit Misy ustorium & crustas infligens pharmacum, cum forti adstringendi facultate, ut uideri possit ad has affectiones intra corpus sumendum ineptum, atque adeo nociuum, nisi reliquorum mixtura intelligamus hanc eius uim mitigari. Plinius certe Misy pręcipue utile tonsillis contraq; anginas & suppurata lib. 34. cap. 12. tradit, & ibidem præparandi eius rationem subiungit. Sed neq; Dioscorides, neque Galenus de usu eius ad hos affectus meminerunt. Nolui tamen immutare lectionē publicā, maxime quū & uetus interpres Misyos drach. IIII. conuerterit, alias suspicio est mihi ἀνίσου δραχ. δ. id est, anisi drach. IIII. eius loco esse legendū. Nam & hoc in precedētibus habet & minore periculo qs usurpet. Porrò Valens qui in sequēti mox pharmaco, ab Andromacho citatur, is esse uidetur, quē Scribonius cōdiscipulum suum, sub præceptore Apuleio Celso fuisse cōpositione 94. testatur. Sic enim inquit: Hoc medicamentū Apuleij Celsi fuit præceptoris Valentis & nostri. Legitur tamen apud Marcellum cap. 16. loco è Scribonio transscripto sic. Hoc medicamentum Apulei Celsi fuit, & præceptoris nostri Valentis, quæ uerba si quis Marcellum de se scribere putauerit, longe in temporum ratione fallet, quum Apuleius Celsus, Valensq; ac Scribonius sub Claudio Cæsare uixerint. Marcellus autem sub Gratiano & Theodosio, uelut etiam in præfatione ante Marcellum à me nuper editum indicaui. Videtur itaq; mihi Marcelli lectio hoc loco, sicut plerisq; alijs rectior esse, ut uidelicet Scribonius dicat, hoc pharmacū tum Apulei Celsi, tum Valentis præceptoris sui fuisse, quanquam alias hic confusus prodendi modus, & ad uerbum transscribendi, citra autoris nomenclationem, non parum autoritatem Marcelli eleuet. Plinius certe li. 29. cap. 1. Vectium Valentem nouam sectā instituisse tradit, quum eam potentiā ex adulterio Messalinæ Claudij Cæsaris nactus esset. Valentis itaque sactator Scribonius fuit.

Finis Septimi libri Commentariorum.

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI

COMMENTARIORVM MEDICORVM IN DEcem libros Galeni de cōpositione medicamentorū secundum locos conscriptorū, Liber Octauus.

In Caput Primum de Pharmacis stomacho congruis.

SINANQVE per laxatorium medicationis ductum, citra ammixtionem facultatis robur addentis, curentur: periculum incurrunt de ipsa uita.] Laxatorius medicationis ductus uarius est, & non ex una quapiam auxiliorum specie constans, quemadmodum neq; simpliciter uno aliquo modo συντασίς, hoc est distentio contingit, quæ uidelicet χάλασιν, hoc est laxationem requirit, sicut uicissim Laxitas tensionem siue distentionem, uelut Hippoc. διέρματος σκληροῦ μάλθαξις, συντεταμένου δὲ χάλασις. quanquam non in cute solum, sed in ipsis etiam articulis, ambo hæc contingant. Et Laxitas quidem ex humectis immodice liga

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 517 sur 580

©BIUM

mentis ac tendinibus efficitur. Distentio autē non simpliciter, sed circa articulos quidem aut amplius resiccatos, aut perfrigeratos, aut inflāmatos, aut induratos. In cute uero non his solum modis, sed etiā ubi musculi intra ipsam iuxta quemcunq; modum in tumorē augescūt. Quare etiā ex carnis abundantia quibusdam sæpe cutis distenditur, & in inflāmationibus hoc ipsum uel maxime perpetitur. Itaq; nō una aliqua species uelut dixi, Laxatoriorū auxiliorum est, sed aliqua humectando laxant, aliqua calfaciendo, aliqua molliēdo, aliqua euacuando, aliqua tumores præter naturā destruendo, aliqua uero cōiunctim ex his quędā efficiendo. Quare & in oris uentris affectionibus & pręsertim inflāmationibus requiritur laxatorius medicationis ductus, qui sanè per olei dulcis fotū, cataplasmaq; ex ordeo, & semine lini ac fœni græci in aqua mulsa coctis fieri poterat. sed neutiquā esse hoc cōmittendum Galenus nos hoc loco docet, ut uidelicet tum stomacho, tum hepati inflāmato, citra adstringentiū ammixtionem laxantia adhibeamus: uerum per adstringentiū additionē utraq; pars roboranda est, quū si hoc non faciamus, stomachici in animi deliquiū inducantur, Hepatici uero in totū intereāt, atq; id sola medici Methodum ignorantis culpa. Quæ autē sint quæ laxantibus ammista, adstringendo corroborēt, ipse mox indicat, quū ea ipsa aliquos Amethodos per ignorantiā etiam ammiscere dicit, uelut est absinthij coma in oleo feruefacta, mastiche itē chia, & aloe, ungento nardino ammixta, aut potius melino, ut magis adstringenti: quare etiā malum ipsum cotoneū in oleo decoqui in eundem usum possit. atq; hæc quū ab illis per ignorantiā facultatis pharmacorū fiāt, laxatorij ductus esse medicatio ab ipsis putatur, quū sit uera adstringentibus uidelicet ammixtis curatio, quam sic per ignorantiā recte apprehendunt, uitaturi si talem agnouissent, utpote quam improbent falsis Methodicorū sectæ opinionibus addicti, qui huic medicationi contradicunt, quam tamen & Empirici sua experientia ut ueram agnoscunt, & dogmatici in artis operibus custodiunt, iuxta quorum præscriptum deinceps Galenus pharmaca stomachicis apta recenset. Porrò συντασις uox non significat contractionem, qua uidelicet laxata cogantur & cōtrahantur, (poterat enim hoc modo uox ea accipienda uideri, tanquam laxata contractione opus habeant, quū & cōtrahi, & distendi amplius ac explicari possunt, & ideo laxitatis & cōtractionis oppositio aliqua esse uideat) sed planè altera oppositio τῆς χαλάσεως, hoc est laxitatis existit, significatq; distentionem ac tensionē, qualis in quibusdam ex carnis redundantia & in inflammatis palàm cernitur. Quare etiā συντατικὰ φάρμακα non recte cōtrahentia dixeris, quanquam etiā ipse Linacer sic reddiderit, sed distendentia, hoc est, quæ partes laxas tendant, & quasi explicent, atq; sic accipiendum est illud quarto Metho. τά τε γὰρ ὑγραίνοντα καὶ θερμαίνοντα φάρμακα, καὶ ταῦτα δὴ τὰ συνήθως ἅπασιν ὀνομαζόμενα χαλαστικά, καὶ τούτων ὅσα βραχὺ μὲν πρὸς τὸ ξηρότερον ἀποκεχώρηκεν, οὔπω δὲ σαφῶς οὐδ' ἐναργῶς ἐστι συντατικά, τῶν ἐκχυμωμάτων ἁπάντων ἐστὶν ἰάματα, hoc est: Humectantia enim & calfacientia medicamenta, & hæc sanè quæ recepto apud omnes uocabulo laxantia appellantur, & ex his ipsis quæcunq; paululum ad siccitatem uergunt, nondum autem manifeste & euidenter distensiua sunt, omnium suffusionum medelæ existunt. Cæterum συντατικὰ pharmaca ualide siccantia existūt, quando uelut dixi, laxitas ex humectis immodice ligamentis ac tendinibus contingit, uelut docet Galenus libro quinto simplicium pharmacorum.

Ceratū igitur quo assidue utor ex aloe, & mastiche, & cera pontica amara, atque ungento nardino constat. Componitur aūt hyeme ad VIII. drachmas ceræ, uncia una mensurali Romana unguenti nardini cōiecta, Aestate autem ad VII. eadem ungenti proportione.] Hoc ceratum componi ait hyeme ad VIII. drach.

ceræ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 518 sur 580

©BIUM

ceræ uncia una menſurali Romana ungenti nardini coniecta, æſtate ad VII. eadem ungenti proportione. Videtur itaque uelle, paulo ſpiſſius hyeme parandum eſſe ceratum, quum drachmam ceræ detrahi iubeat æſtate, qua tamen detracta non multo liquidius euadet. Octauo ſanè Methodi libro, ceræ & nardini pares partes conijcere iubet, atque ſic citat etiam Aetius 9. cap. 16. nimirum utriuſque unciam unam conijciendam, Sed huius diſtinctionis de hyemis & æſtatis ratione, meminit etiam Paulus lib. 3. cap. 37. qui hinc locum tranſcripſit. Cæterum Galenus hoc loco diligentem diſtinctionem inter unciã menſuralem, & ponderalem facit, quum tamen æque XII. unciæ menſurales libram menſuralem, uelut XII. ponderales libram ponderalem conſtituãt. Fuit autem hæc menſura librę menſuralis uulgaris Rhomę ad oleum dimetiendum, duodecim lineis in ipſam inciſis, quæ ſingulæ ſingulas uncias indicabant, uelut Galenus cum alibi, tum tertio τῶν ἡδ γρῶν palàm oſtendit his uerbis ἔστι δὲ παρ' αὐτοῖς μέτρον, ᾧ τὸ ἔλαιον μετροῦσιν ὑπερτμηθὲν γράμμαις δωδεκάσαις τὸ σύμπαν εἰς μέρη δώδεκα, ἃ καλεῖται τὸ ὅλον μέτρον ὑπ' αὐτῶν λίτρα. τὸ δ' ὠδλέκατον δι' αὐτῆς ὑγία. Sed et lib. primo eiuſdem operis æquiuocã eſſe ait librę appellationem ad pondus ſolidarũ rerum & menſuram liquidarum, ſic inquiens καλεῖται γὰρ ὑπὸ ῥωμαίων ὁμωνύμως ὁ λιτραῖος σταθμὸς τῶν στερρῶν σωμάτων τῷ λιτραίῳ μέτρῳ τῶν ὑγρῶν, ὃ πάμπολυ καθ' ὅλην τὴν πόλιν ὄψιν ἐξ ὕλης καθεστῶτος γιγνόμενον. Quod autem non perpetuum fuerit in liquidis rebus uti uncijs menſuralibus, & in ſolidis ſiue ſiccis, ponderalibus, uel ex hoc loco colligere eſt, ubi ceram appendit, ungentũ uero menſura unciæ accipit, de qua Aetius hunc locum uelut dixi citans conſiluit, ſimpliciter utriuſque unciam unam conijciendam dicens: Ex re autem eſſe ut ſemper in libris ſuis pharmacorũ ſcriptores id obſeruent, & quas nam libras ſiue uncias liquidorum pharmacorum conijci oporteat indicent, idem Galenus libro ſexto operis iam citati oſtendit his uerbis. Διὸ γράφειν ἔχειν ὠφελεσθρον ἐν ταῖς φαρμακίτισι βίβλοις τοὺς ἰατροὺς ὁπόσας τινὰς χελβύσσι βάλλεσθαι τὰς ὑγίας ἢ τὰς λίτρας τῶν ὑγρῶν φαρμάκων, πότερον τὰς μετρικὰς ἢ τὰς σταθμικάς, & libro primo eiuſdem operis, ubi ait. τὰ δ' ἄλλα ἐν συμμετρίας, ὡς ὑπ' ἐμοῦ γεγράφθαι, πλὴν ὅτι κοτύλας ἐκεῖνος, ἃ λίτρας ἔγραψε, τοῦτ' ἔστιν ὕδατος καὶ τοῦ ἐλαίου, μὴ διαλύσας ὁπόσων ὑγιῶν βάλλεται εἶναι τὴν κοτύλην ἤτοι σταθμικῶν ἢ μετρικῶν. αἱ μὲν γὰρ σταθμικαὶ τοῦ βάρους χείνουσι τῶν σωμάτων. αἱ δὲ μετρικαὶ τὸν ὄγκον.

Sæpenumero iam dictum eſt quod Medici in more habent os uentris, ueluti Cardian, hoc eſt cor, ſic etiam ſtomachum appellare.] καρδίας uocem non de corde, ſed de uentris ore ueteres medici uſurparunt. Vnde ſunt adhuc in medicorum Græcorum uſu καρδιαλγία, & καρδιώσσειν, & καρδιωγμὸς, quibus oris uentris dolores & affectiones ſignificantur, non ipſius cordis. Quanquam apud Hippocratem quarto aph. 65. ubi ait ὧν πῖσι πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην καῦμα ἰσχυρὸν καὶ καρδιωγμὸς, λαιόν. per uocem καρδιωγμὸς quidam interpretes non oris uentris punctũram acceperunt, ſed ipſius cordis motum quendam denſum & uelocem ac quaſi uibratum, Cardiogmon expoſuerunt, uelut Galenus in commentario in eum aphoriſmum recenſet. Quemadmodum autem καρδίαν æquiuoce de corde & uentris ore uſurparunt, Sic etiam στόμαχον de eodem uentris ore dixerũt æquiuoce cum illa particula quæ cibum ex ore in ipſam defert, quam ſanè Latini gulam, Græci etiam οἰσοφάγον appellant. Gula enim proprie στόμαχος Græcis appellatur, cuius principium ĩdem τὸν φάρυγγα, & poſtremum item στόμαχον, id eſt os uentris dicunt, quod Plinius undecimo capite trigeſimo ſeptimo oſtendere uolens: Summum gulæ fauces uocantur inquit, poſtremum ſtomachus, ſed tamen non ſatis clare diſtinxit τὸν φάρυγγα fauces appellando, quæ τῆ φάρυγγος appellatione ueniunt, uelut alibi indicaui.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 519 sur 580

©BIUM

Hanc porrò uocis στομάχου tũ de gula, tũ de ore uentris, quæ postrema gulæ pars est æquiuocationem, Galenus apertissimis uerbis explicat, Methodi lib. 13. sic inquiens, λέγω δὲ νῦν στόμαχον ὅνπερ δὴ καὶ κυρίως ὀνομάζουσιν, ἐνίοτε γὰρ οὕτω καλοῦσι καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρός, ὥσπερ ὅταν εἴπωσι συγκόπτεσθαί τινας στομαχικῶς, ἀλλ' ἐπί γε τοῦ κυρίως ὀνομαζομένου στομάχου καὶ τὰ καταπλάσματα κατὰ τῆς ῥάχεως ἐπιτίθεμεν, οὐκ ἔμπροσθεν, ὥσπερ ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς φλεγμαίνῃ. κατὰ γάρτοι τῆς ῥάχεως ὁ στόμαχος ἐπίκειται, διά τε τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος φερόμενος κάτω μέχρι τῆς γαστρός. Sed hunc locum Linacer eius operis interpres ita reddidit, ut planè contraria sententia Galeni uerbis ab eo sit expressa, & scio quandam ex publicis scholis: Vniuersitates uocant: ex eo loco publicam disputationem instituisse, & tanquam de insigni uictoria, publice contra omnes ueteres ac nouos medicos scriptores ac autores triumphasse, de eo quod in oris uentris inflammatione cataplasma super spinã dorsi imponi oporteat, quum non hoc tradat Galenus, fiatq; præter omnem rationem, omnemq; & ueterum & recentium medicorum usum, consuetudinem & autoritatem. Sed talia qui audent quid quæso aliud faciunt, quàm quod ἀπειραγαθήσαντες extremam ignorantiam suam omnibus declarant? indicantes se ex libris non intellectis medicos esse, non aliter quàm iuxta prouerbium, qui ex libro nauis gubernator esse dicitur, nauticæ rei administrandæ imperitus. Vt aũt palam fiat ipsum etiam Linacrum, hoc loco Galenum non intellexisse, eius uerba quibus præscriptam Galeni sententiam reddit adscribam. Voco hoc loco stomachum gulam, quam proprie græci stomachum appellant. Nonnunquam enim ita uocant os uentris, ueluti quũ stomachice anima linqui aliquos dicunt. Verũ gulæ quę proprie uocatur stomachus, cataplasmata super spinam dorsi imponimus, non autẽ ad pectus, Idem facimus & quum os uentris phlegmone urgetur, siquidem spinæ gula superiacet, per collum & pectus usque ad uentrẽ porrecta. Sic Linacer & falso ut palàm græca intelligentibus apparet, sed pro rudioribus tamen etiam Latine uerum Galeni uerborum sensum adscribam. Dico nunc stomachum quem proprie sic appellãt, nempe gulam ipsam. Aliquãdo enim sic etiam ipsum uentris os uocant, quemadmodum quum aliquos stomachice in animi deliquium incidere dicunt. Cæterum in stomacho proprie appellato, etiam Cataplasmata iuxta spinam imponimus, non ab anteriori parte, uelut quum os uentris est inflammatum. Etenim spinæ stomachus, hoc est, gula incumbit, perq; collum & thoracem infra ad uentrem usque porrigitur. Hactenus Galenus. Vsurpat autem & Cicero stomachum pro gula libro secundo de natura deorum his uerbis. Linguam autem ad radices eius hærens excipit stomachus, quo primum illabuntur ea quæ recepta sunt, & oris utraq; ex parte tonsillas attingens, palato terminatur. Quæ uerba citans Budæus in Annot. in pandectas, Stomachum inquit, hoc in loco Cicero proprie pro gula & gutture accipit. Est enim stomachus ut Galenus inquit, στόμα τῆς γαστρός, id est os uentriculi. In quibus uerbis sibijpsi non constat. Nam dicit quidem Cicero recte stomachum pro gula, uerum ad hoc confirmandum nihil facit hoc quod Galenus alicubi stomachũ os uentris esse dicit, quum palàm loco à me citato æquiuocationẽ huius uocis idem Galen. ostendat, quæ tamen proprie gulã significat. Atq; hoc nõ reprehendendi libidine indicare uisum fuit, sed ut palàm uideatur q̃ aliquando etiã magnis uiris imponat nimia circa uoces explanandas curiositas, rerum expensione neglecta, adeo ut seipsos non intelligant quid dicant. Putauit enim Galen. idem quod Ciceronẽ dixisse, et gulam os uentris esse. In cõsimilem errorẽ paulò ante hunc locũ idem incidit, in annotanda lege, Qui clauũ, ubi hæc uerba habent̃. Trebatius ait non esse morbosum os alicui olere, ueluti hircosum, strabonẽ. Hoc em̃ ex ingluuie oris accidere.

Sed Bu

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 520 sur 580

©BIUM

Sed Budæus tametsi nihil cõstituat, tamen legendum putat, uelut hircus uel tragos, aut ueluti hircosum tragonta, ut scilicet latina uox per græcam exponatur, quum strabonem recte legi posse uideatur, ut uidelicet hircosus & strabo morbosi esse accipiantur, non morbosum autem esse os alicui olere, quũ hoc ex ingluuie ori accidat. quo loco certe non recte illuuie pro ingluuie legendum ratiocinatur, ex eo quod ingluuies non oris est, sed illuuies quæ græce ut ait, ἀλυσία dicitur. Nam neq; illuuies, quæ ἀλυσία itemq; ἀλουτία græcis medicis frequenter dicitur, oris proprie est, sed totius corporis, & τὸ ἀλουτεῖν planè τῷ λύειν opponitur, & de totius corporis illiuuie, & à balneis abstinentia usurpatur, Sic Galenus in consilio comitiali puero scripto, ἀλουτεῖν δὲ προσήκει inquit, τὰ πολλὰ, καὶ ταῖς παλαίστραις μὴ εὐθὺς ἐξιέναι μετὰ τὸ γυμνάσιον, hoc est à balneis abstinere cõuenit, &c. ut certum sit non illuuie hic legi posse, sed omnino uelut lex habet ingluuie, legendum esse, ex qua ori fœtorem accidere magis euidens est in crapulosis & gulæ deditis hominibus, quàm ut demonstratione opus habeat. Quare si ori accidere legis, & non oris uocem ad ingluuiem retuleris, integram habebis legis sententiam: quam rem ut Budæus non assequeretur, nominum ac uocum studium fecit, ad quod se conuertit rerum æstimatione relicta, uelut multis alijs locis, sed non uacat nobis, & præter institutum est talia persequi.

Fiunt autem & morsus quidam in ipso, quemadmodum etiam magnæ fames & anxiosæ affectiones.] Anxiosas affectiones hic dixi τὰς ἀσώδεις διαθέσεις à Galeno appellatas. Indicaui autem præcedente libro ἀσώδεις duplici modo ægros fieri, ut hic non sit necesse repetere. priore modo hic accipitur, & infra cap. 2. à principio ubi dixi, & quandam ægre tolerabilem anxietatẽ habet, & paulò post, quibus ructus eiusmodi cum molestia quadam & anxietate & subuersione contingunt. Est enim in Græco primum καίτινα δύσφορον ἄσιν ἔχει. Deinde ὅσοις ἐρυγαὶ τοιαῦται μετὰ δυσφορίας τινὸς καὶ ἄσης καὶ ἀναστροπῆς γίνονται. Sic etiam apud Paulum libro primo capite trigesimo octauo ubi ait, ἀποσχόμενοι δὲ αὖθις διὰ ταῦτα ἀφροδισίων κεφαλήντε βαρύνονται καὶ ἀσώδεις γίνονται, hoc est anxij redduntur uarieq; se iactant, corporis uidelicet facultate ob seminis multitudinem aggrauata. Sic item apud Gale. 6. Metho. λύειν δὲ κελεύει διὰ τρίτης ὁ ἱπποκράτης, ὅπως μήτε ἄσιν τὶς γίγνοιτο, μήτε κνῆσις ἀήθως σκεπασθέντι τῷ μορίῳ, hoc est, ne qua anxietas oboriatur. Verum posteriore significatione, pro nauseabundis uidelicet, ex oris uentris per uitiosos humores morsu, Galenus infra capite tertio in pastilli Amazonum declaratione accepit, ubi inquit, ἢ ἄσης θερμῆς αἴσθησις αὐτῷ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας, hoc est, aut nauseæ calidæ sensus circa os uentris contingat. Et Dioscorides libro secundo de Lapatho. πίνεται ὠφελίμως μεθ' ὕδατος ἢ οἴνου πρὸς ἄσιν στομάχου, id est, ad stomachi nauseam. & eodem libro cepas, hoc est, τὰ κρόμμυα, ἀσώδη dixit, hoc est nauseabundas. Et sic sanè multis alijs locis accipitur: Hos autem indicare uolui, ut utriusq; significationis tum ἄσης, tum ἀσωδῶν uocis, usus clarior redderetur, qui ab omnibus ferè Græcorum medicorum interpretibus penitus est confusus & obscuratus.

In Cap. II. de Confectionibus stomachicis Andromachi.

QVi uero per solam experiẽtiam auxilia accumulat, ipse suam fortuitã occasionẽ expectat, & à prioribus tradita relegit.] Galenus his uerbis incertitudinẽ Empiricæ sectæ indicat, duasq; pręcipuas empirices species proponit: quarum altera ex fortuita occasione quã περίπτωσιν dicũt proficiscitur, Altera ex relectione & repetitione eorũ quę priores ex propria inspectione prodiderũt, atq; hæc pars μιμητική, hoc est, imitatoria appellatur. Est aũt et tertia species extempo

ralis

©BIUM

ralis,hoc eſt,αὐτοχειρίασικὴ dicta, quando ſua ſponte ad experimentũ faciendum progrediunt. Verũ quando hæc ſecta uel in primis hodie regnat,& ab ignorantibus etiã ipſam colitur & exercetur,quo eius ſectatores ſe ſuaq; bona cognoſcãt, omnem Empirices eiusq; partium originem ex Galeni lib. de ſectis adſcribam; Empirici inquit, artem hoc modo conflatam eſſe aiunt. Quum multas uiderent affectiones,tum ſanis,tum ægris accidere, partim ſua ſponte, uelut ſanguinis ex naribus fluxum,aut ſudores,aut alui profluuium, aut aliud quicquam tale,damnum uel commoditatem afferens,non tamen efficientem cauſſam ſenſibilem habens:partim uero ex apparente cauſſa,nõ tamen ex noſtra uoluntate,ſed ex contingenti,uelut exempli gratia,cõtigit alicui ex caſu,aut plaga,aut aliter ſauciato, ſanguinem manaſſe,& ut appetentiæ gratificaretur in morbo, frigidam aquam, aut uinum,aut aliud eiuſmodi bibiſſe,quæ ſingula aut in utilitatem aut damnum ceſſerunt. Priorem igitur ſpeciem commodantium aut lædentium naturalem uocabant,ſecundam contingentem & fortuitam. Vtriuſque uero primum conſpectum,occaſionem fortuitam appellabant, περίπτωσιν Græce dicunt, propterea quod inconſulte & ex improuiſo in eiuſmodi res inciderent. Et talis ſanè eſt ſpecies experimenti per fortuitam occaſionem,quæ περιπτωτικὴ ab ipſis Græce appellabatur. Altera uero extemporalis eſt, quando uolentes ultro ad experimentum faciendum progrediuntur, aut ſomnijs impulſi, aut alio quopiam modo ad opinionem inducti, hæc αὐτοχειρίασικὴ uocatur. Quin & tertia Empirices ſpecies eſt μιμητικὴ, id eſt,imitatoria appellata, quando id quod aut naturaliter aut contingenter aut extemporaliter profuit aut nocuit,rurſus in ijſdem uitijs,in experimentum aſſumunt, atq; hæc ſpecies uel maxime ipſorum artem conſtituit. Non enim bis aut ter ſolum, ſed ſæpius id quod prius iuuit imitantes, deinde in ijſdem uitijs idem auxilium facere reperientes, eiuſmodi memoriã ut plurimum ſpeculationem appellant,et certam iam artis partem exiſtimant:poſtquam uero multæ eiuſmodi ſpeculationes ab ipſis fuerant coaceruatæ, tota hæc congeries Medicina ipſis erat,& ipſe coaceruator,Medicus. Appellabatur autem eiuſmodi congeries græce αὐτοψία, hoc eſt, propria inſpectio, memoria quædam exiſtens eorum quæ ſæpe & eodem modo uiſa ſunt. Ipſam uero traditionem hiſtoriam uocabant,Idem enim obſeruanti αὐτοψία eſt, obſeruatum uero diſcenti,hiſtoria.Hactenus Galenus. Quod itaq; conuerti, & à prioribus tradita relegit, in græco eſt, κατὰ τὴν τῶν ἐμπροσθεν ἱστορίαν ἀναλέγεται. Ipſa enim traditio hiſtoria appellatur,uelut Galenus aperte declarauit.

Secundam à præſcripta compoſitione Andromachus ſic ad uerbũ tradidit.] In hac compoſitione ad finem habetur. In uulneribus & inflammationibus dilutum aceto mulſo imponitur,hoc eſt, ὧν δὲ τῶν τραυμάτων καὶ φλεγμονῶν διεθέν, μετ' ὀξυμέλιτος ποιεῖ ὧν πεθεμένον, ſic enim legendum exiſtimo, ſed græcum exemplar habet. ὧν δὲ τῶν τραυμάτων καὶ φλεγμονῶν διεθὲν ὀξυμέλιτος πάχος ὧν πεθεμένον. Deeſſet itaq; liquor quo pharmacum diluendum ſit, ut craſſitudine aceti mulſi imponi poſſit. Quare ego pro πάχος lego ποιεῖ, & intelligo ſimpliciter aceto mulſo dilutum pharmacum impoſitum facere ad uulnera & inflammationes, quemadmodum ſequitur idem pharmacum in oculorum inflammationibus ſucco mentæ,aut calaminthæ,aut ſolani dilutũ ac impoſitum facere. Sequitur mox eodem pharmaco ſicco ad unguium abſceſſus, παρωνυχίας græci uocãt,utendum eſſe,& ad ſanguinis eruptiones ſuccum cum aceto, & ad cruſtas in ore ex paſſo gargariſſandum eſſe,ſed græca lectio corrupta eſt,quã ſic reſtituendã cenſeo. χρῶ δὲ καὶ ὧν παρωνυχιῶν ξηρῶν, ἐπάνω μοσσῶν σὺν ῥοδίνῳ, & πρὸς αἱμορραγίας ξηρὸν σὺν ὄξει, καὶ πρὸς ἀνχάραν ἐν στόματι, ἐν γλυκεῖ ἀναγαργαριζόμενον ποιεῖ. Deſcribunt autẽ græci medici

παρωνυ

©BIUM

παρωνυχίαν ἀπόσημα πρὸς τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον, hoc eſt paronychia eſt abſceſſus circa radicem unguis conſiſtens, Latini reduuias appellant.

Ad ſtomachicos hiera Antipatri.] Ad finem huius hieræ dixi: Vtere arido trito quemadmodum alijs. Verum in græco habetur χρῶ λείῳ ξηρῷ ὡς ἐπὶ τῶν ἀλόης, nulla euidenti ſententia, quare legendum puto, aut ὥσπερ τοῖς ἄλλοις, quemadmodum conuerti, aut ὡς ἐπὶ τοῖς δι' ἀλόης, hoc eſt, utere arido trito, quemadmodum in alijs ex aloe compoſitis eſt dictum.

Stomachica Galli affectioni quæ calfieri & ſecari poſtulat utilis exiſtit.] In græco ſic habetur. στομαχικὰ γάλλα τῇ θερμαίνεσθαι τε καὶ τέμνεσθαι δεομένῃ χρήσιμός ἐστι. Videtur itaq; deeſſe uerbum χρωμένοις, quod ante uocem δεομένῃ inſertum ſententiam hanc efficit quam ego reddidi. Cæterum quod de Alcetio ſophiſta ad hanc compoſitionem adiectum eſt, quod uidelicet aceti ſextarios ſex, & mellis libras duas conijciat, in Græco exemplari τοῦ ὄξους ℈. ſ. hoc eſt aceti ſextarij dimidium habetur, quæ menſura ut nimis exigua tot rebus in ipſa macerandis ac coquendis, à me reprobata eſt, maxime quũ duæ libræ mellis addendæ præcipiantur. Quare pro ℈. ſ. lego. ℈. ſ. quæ tamen menſura ſi cui nimia uideatur, quantum omnino ſatis uidebitur is qui paraturus eſt medicamentum conijciet, habita affectionis & hominis qui uſurus eſt ratione. Fuit autem facilis exſcribenti lapſus ut pro ſ. charactere numeri ſenarij, ſupponeret ſ. characterem, medietatem cuiuſq; rei cui additur ſignificantem.

In Cap. III. Stomachica phar. ab Aſclep. in I. internorum conſcripta.

CONfectio ex fructibus, facit ad ſtomachi ſubuerſionem.] Galenus ſupra lib. 6. cap. 1. Pharmaci ex fructibus meminit, quod ad oris inflammationes, tum illitum, tum gargariſſatum commodet, de cuius compoſitione inquit, dicetur paulò poſt, quod ipſum tamen ab eo libro ſexto factum non eſt, ſed ut credo in hunc uſque locum dilatum, quo oportune ad ſtomachicos item commodum idem pharmacum ex Aſclepiade tradit. Recenſet autem duas ex fructibus confectiones, in quarum prima fructus ex aqua coquuntur, & poſtea ad expreſſum liquorem mel additur. In ſecunda uero fructuum coctura in muſto fit, ad cuius expreſſum liquorem nihil mellis additur. Verum de quo dubitari poterat, hoc eſt, in prima confectione aquæ congij ſeptem leguntur, hoc eſt, χόες ζ. quæ nimia uideri queat menſura, maxime quum typographus eam fecerit aſteriſco adiecto ſuſpectam, ſed ego omnino rectam iudico lectionem. quum enim ad tertias coctura liquoris à fructibus reiectis expreſſi redigi debeat, ſupererũt ex toto ſextarij 14. cum quibus adhuc poſtea quatuor mellis libræ permixtæ coqui debent, donec ſpiſſetur medicamentum. Ad eundem autem modum & in ſecunda confectione, Muſti ſextarij 48. accipiuntur, qui congios octo efficiunt, aut amphoram unam. Eſt enim congius ſextariorum ſex, & amphora ſextariorum 48. uelut etiam alibi indicaui. Habet porrò & Plinius medicamenti ex fructibus compoſitionem, quam oporicen uocat, ſicut hic, δι' ὀπωρῶν appellatur, quam conferendi cũ hac poſteriore gratia adſcribendã duxi, ex lib. uigeſimoquarto cap. 14. in hæc uerba. Vnũ etiamnum arborũ medicinę debetur nobile medicamentum, quod oporicen uocant. fit ad dyſentericos, ſtomachiq; uitia, in congio muſti albi, lento uapore decoctis malis cotoneis quinq; cum ſuis ſeminibus, punicis totidem, ſorborum ſextario, & pari menſura eius quod Rhun Syriacon uocãt, crocifemuncia. Coquitur uſq; ad craſſitudinem mellis.

Catapotia ad ſtomachi ſubuerſiones Origeniæ.] In his Catapotijs palmulæ paſſæ pateti græcis dictæ habentur, quæ quales ſint alio loco declaraui.

Aſa

©BIUM

Ait enim ardori ſtomachi ipſum conuenire,& propterea ſitim extinguere teſtatur,unde etiam adipſon græci appellant.] ἄδιψον uocant græci quod ſitim arcet, quanquam etiam ſimpliciter quod ſitim non facit, ἄδιψον appellent, atque hæc gemina ſignificatio etiam pleriſq; aliſs eſt, quæ eandem compoſitionis formam habent,uelut ſunt ἄφυλα & ἄδηκτα, & ἀφλέγμαντα, quemadmodum alibi oſtendi. Dicitur & ἄδιψον ἀντὶ τοῦ ἀδιψίας, quemadmodum paulò ante hunc locũ Galen. dixit. ἱκανὸν δὲ γνώρισμα τὸ ψυχροτέραν τὴν διάθεσιν εἶναι πρὸς τὸ διψῆν τοὺς ἀδιψήτους, τὸ ἄδιψον, hoc eſt, ſufficiẽs ſignũ eſt frigidę affectionis,ſi æger ſe nõ ſitire percipiat.hic ẽm pro nõ ſitire,& ſine ſiti eſſe,& planè pro adipſia accipitur. Verũ in præſenti catapotio adipſo appellato, ἄδιψον uox ſitim extinguens ſignificat. Quemadmodũ aũt τὸ ἄδιψον,hoc eſt nõ ſitire,hoc eſt,ἡ ἀδιψία frigiditatis ſignum eſſe Galen. dixit: Sic Hippocrates celeberrima ſententia, ἀδιψία ἀνυπόθυμός ἐστι, pronunciauit,hoc eſt, Non ſitire innoxia res eſt,& quæ correctionem non requirit,quam ſententiam etiam Plutarchus in libello de utilitate capienda ab amico citauit. Non ſolum, inquit, τὸ ἄδιψον uelut Hippocrates ait, ſed ſilentium quoque ubique innoxium eſt. Ad eandem quoq; ſententiam reſpexit Dioſcorides lib. 5. ubi de facultate uinorum agens ait. καὶ τὸ μὴ διψῆν δὲ ἄριστόν ἐστι προάγγελμα, hoc eſt: Non ſitire eſt optimum præconium.

Fugienda itaque ſunt hæc duo pharmaca ex Chryſobalano & radicis mandragoræ cortice compoſita.] Hæc duo pharmaca improbat Galenus, & fortaſſis propterea etiam in tantum aucta pondera expreſſit, ut per eorum copiam uſuros ipſis auerteret. Nam uetus interpres in primo pharmaco uncias pro libris uertit,In ſecundo drachmas tum pro libris,tũ pro uncijs reddidit,ſed quando eorum uſum ut dixi, improbet Galenus, non eſt quod ſimus curioſi de ponderе & componendi ratione. Sequitur tamen paulò inferius item Aſclepiadæ pharmacum in quod etiam chryſobalani recipiũtur, quo quis ſecurius uti queat, ob reliquorum quæ adduntur ipſis præſtantiam ad earum malitiam corrigendam. Videntur autem Chryſobalani non eſſe aliud quàm balani myrepſicæ, hoc eſt,glandes ungentariæ appellatę.quanquam Chryſobolanum libentiſſime crediderim non eſſe aliam quàm nucem moſchatam hodie appellatã, quam myrobalanorum generis eſſe me ſuſpicari, alio item loco oſtendi. Ad ſtomachica autem pharmaca ab Aſclepiade aſſumptos eſſe ob id crediderim, quod habeant qualitatem amaram cum aliqua adſtringendi facultate,ob quas & extergent, & ſecant,& condenſant,ut ſtomacho debili & nauſeabundo non ſint ineptę putandæ. Reprobare uero eaſdem Galenus propterea uidetur, quod uomitum ciunt, & drachmæ pondere cum aqua mulſa potatæ non ſolum uomitum mouent, ſed ſæpe etiam aluum ſubducunt,uelut idem Galenus lib.5. ſimpl. pharmacorũ tradit,& Dioſcorides libro quarto. Mandragoram porrò ob nimiam frigiditatem, per quam etiam ſoporem inducit,improbare apparet:quanquam cortex radicis non ſolum fortiter refrigeret, ſed etiam reſiccet, ob quas tamen facultates eum Aſclepiades in ſtomachica medicamenta probauit.

Iuxta hanc itaq; rationem Hippocrates in pleuriticis purgatiuum exhibẽs.] Hic locus eſt apud Hippocratem lib.2.de uictu in morbis acutis,& iſthic à Galeno in commentarijs abunde declaratur,ſicut & hic,quantum intelligendis Hippocratis uerbis ab ſe citatis ſatis eſt,adiecit.

An uero & ob nimiã euacuationẽ fiat ſingultus, uelut etiã conuulſio dignum conſideratione eſt.] Meminit Galen. hoc loco aphoriſmi Hippocratis ex ſexta particula trigeſimononi in quo palàm contineri in omnib. ferè exemplarib. ait, quod conuulſio fiat aut ex repletione aut euacuatione,ſic & ſingultus: atque ita etiam

©BIUM

etiam ipse in sexto commentariorum in illum ipsum aphorismum legit & exponit. Sed hanc quęstionem quam hic proponit, an uidelicet ob nimiam euacuationem fiat singultus, tum isthic, tum hoc loco indeterminatam relinquit, isthic quidem permittens singultum appellari stomachi cõuulsionem, quanquam potius sit motus quidam eiusdem ut ipse ait cum uomitu generis, uerum intẽsior & uehementior illo. Verum quinto libro aphorismorum Hippocratis expositionis, in huius aphorismi expositione quarti ex ordine, in nimia purgatione conuulsio aut singultus succedens malum: uidetur planè concedere singultũ ex nimia euacuatione fieri, nempe qui nihil aliud sit q̃ stomachi conuulsio, ὅτι δὲ καὶ ὁ λυγμὸς inquit, σπασμός ἐστι στομάχου, κατὰ τὸν ἱπποκράτην γινώσκομεν δήπου. Quomodo autem conuulsio ex nimia purgatione siue euacuatione fiat, in expositione eiusdem libri supra primum aphorismum Galenus abũde ostendit, ubi Hippocrates dixit, conuulsio ex ueratro mortalis.

Antidotus hiera, id est sacra Themisonis.] In hoc pharmaco habetur, aridum ut ne trãsspiret seruato, hoc est φύλαττε ξηρὸν καὶ ἀδιάπνευστον. Sed in græco exemplari διάπνευστον habetur. Significat autem ἀδιάπνευστον, quod contectum seruatur, ut neque à uento aut aere lædi possit, neque exhalare & in aerem transspirare. Cæterum in græco paulò post legitur, ἐφ' ὧν οὖρα κινεῖν προειρήμεθα, legendum est enim προαιρούμεθα, hoc est, quibus urinam ciere uolumus. Deinde autem habetur. Est medicamentum inspersile in pulueris ac farinæ formam redactũ, quod totũ in græco dicitur. ἔστι δὲ καταπαστὸν. Significat itaq; καταπαστὸν pharmacũ inspersile & puluerosum. Sic infra libro nono, capite primo, huius operis habetur. ἄλλο καταπαστὸν, ἀγχούσης λειοτάτης κοχ. β. δίδου μεθ' ὕδατος ποτίμου πίνειν. hoc est, aliud inspersile pharmacum. Anchusam tenuissime tritam cum aqua potabili bibendam dato. Non solum autem pro inspersili in potũ pharmaco, sed quod etiã corpori utcunque inspergitur, καταπαστὸν apud omnes græcos medicos accipitur. Sic Aetius duodecimo, capite quinto, farinam lupinorum ægro in balneo super exudatoria tabella prostrato inspergendam ἰσχιαδικὸν καταπαστὸν uocat. Talia etiam καταπάσματα itemq; πάσματα ac διαπάσματα appellantur. Plinius uigesimoprimo, capite decimonono de rosa, diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita ut à balneis inarescant corporibus, deinde frigida abluantur. Sic enim legẽdum puto, ut sit quod Dioscorides dixit. χρῶνται δὲ καὶ πλείους ἐν διαπάσμασι καὶ συγχρίσμασι μετὰ τὸ λουτρὸν. καὶ μετὰ τὸ ξηρανθῆναι, ἀπεκλούονται ψυχρῶ. Idẽ Plinius 13. cap. 2 Siccis inquit, odoribus constant quæ diapasmata uocantur. Diosc. lib. 1 de Agallocho, καὶ διάπασμα δὲ ὅλου σώματός ἐστι. Martialis poeta libro 1 ubi ait. Quid q̃ olet grauius mixtũ diapasmate uirus. Diapasma siccos odores qui in pastillos inspergebãtur dixit, ante enim dixerat, Pastillos Cosmi luxuriosa uoras. Quanquam uideri poterat ipsos pastillos diapasma dixisse. Porrò de cataplasmatis etiam alio loco mentionem feci.

Asclepiades reliquorum singulorum singulas uncias ammiscuit, hoc est drachmas argenteas octo, aut septem & dimidiam.] Galenus hoc loco aperte ostendit, quod etiam alibi dixi, unciam ab aliquibus drachmarum VIII. ab alijs VII & dimidiæ censeri. Sicut ab alijs rursus septem tantum drachmarum esse traditur, uelut libro quinto, τῶν κατὰ γένη idem prodidit his uerbis. καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλεῖστοι μὲν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως δραχμῶν εἶναί φασιν, ἔνιοι δὲ ζ. μόνον, ἕτεροι δὲ η. Sequitur mox: ad tardas enim concoctiones drachmam unam dari iubet, cum aquæ frigidæ cyathis quatuor. Opinor autem ipsum dicere drachmam argenteam, sic enim fere recentiores medici appellare in more habent: facit his uerbis Galenus palàm distinctionem inter drachmam argenteam, & atticam seu cõmunem & medicam.

V Drachmam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 525 sur 580

©BIUM

Drachmam itaq; argenteam hoc loco subdit, plane idem esse quod Denarius est Rhomanis, quorum septem unciam constituunt iuxta Celsum & Scriboniũ, uelut alibi dixi. Drachmæ uero atticæ siue medicæ octo, unam unciam pendebant. Quanquam si diligenter hæc uerba expendimus, uidemus Galenum plane sibi ipsi contradicere. Primum enim unciam drachmarũ argentearũ octo, aut septem & dimidiæ dixit. Iam uero drachmam argenteã idem quod Romani Denarium, se reliquosq; omnes appellare ait. Quare prior locus mihi est suspectus, & si hãc distinctionem unciæ in septem drachmas argenteas siue Denarios integram habere uolumus, nõ erit legendũ, τὸν ἀσκληπιάδην τῶν ἄλλων οὐγγίας μίξαι, τουτέστιν ὁλκὰς δραχμὰς ἀργυρᾶς η. ἢ ἑπτὰ ἥμισυ. sed pro η substituendum erit ζ. hoc est, non octo drachmæ argenteæ ad unciam constituendam legendæ erunt, sed septem, ita ut δραχμὰς ἀργυρᾶς ζ. ἢ ἑπτὰ ἥμισυ legamus: aut certe nõ δραχμὰς ἀργυρᾶς η, sed simpliciter δραχμὰς η legendum est. Sed nolo tamen quicquam asseuerantius hac parte adstruere, quum promiscuus fuerit usus Rhomæ medicinam exercentibus græcis, ut modo in septem, modo in septem & dimidiam, modo in octo drachmas unciam diuiderent, & maxime quum ipse Plinius hanc distinctionẽ inter drachmã atticam & argenteã siue denariũ argenteũ nõ obseruarit: libro enim uigesimo primo, capite ultimo inquit, Drachma attica (fere enim attica obseruatione medici utuntur) denarij argentei habet pondus. Et Marcellus in ponderibus operi suo præmissis, Denarius argẽteus inquit, est drachma una, quod facit scrupulos tres. Sed & Galenus se opinari dicit ab Asclepiade drachmam argenteam indicari, quæ eadem est cum Denario Rhomano, ut uel hic unus locus suffragio esse possit his qui unciam octo denariorum apud Rhomanos, uelut est octo drachmarum græcis, esse tradiderunt: Quum enim dicat Galenus drachmam argenteam idem esse quod denarium Rhomanum, & supra dixerit unciam octo drachmarum esse, consequens est etiam unciam octo denariorum esse. Quod autẽ hoc loco non multũ referat attica an argentea drachma exhibeatur, uel ex eo clarum fit, ꝙ Galenus hoc pondus ut minimũ, nulla ratione ab Asclepiade proditum dicat, quum ad drachmarum sex pondus exhiberi queat: δώσεως inquit εἰς δραχ. ς ἐξισούσης. hoc est dosi ad drachmas sex progrediẽte. Legitur tamen ἐξισούσης corrupte. Sicut etiã paulo post corrupte legitur, οὕτω γὰρ ἅμα τε κατὰ τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἀνάδοσίν τε καὶ φορὰν ἐπ' οὖρα καὶ τὰ κατὰ τὰς &c. nulla enim reddetur sententia nisi pro primo κατὰ legatur κατάγει, ut sit sententia. Ita enim & distributionem ac delationem ex uentre in urinam deducit, & quæ circa &c. Nisi potius pro ἅμα τε κατὰ legendum est ἅμα τε τὰ κατὰ, ut tota periodus sic legatur. οὕτω γὰρ ἅμα τε τὰ κατὰ τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἀνάδοσίν τε καὶ φορὰν ἐπ' οὖρα, καὶ τὰ κατὰ τὰς μήτρας ἐνιστάμενα διαλύει καὶ τέμνει. hoc est. Ita enim simul & quæ circa distributionem & delationem ex uentre in urinã, & quæ circa uteros instãt, secat ac dissoluit, quomodo sanè sententiã

Aster inexuperabilis.] In hoc pastillo habetur. Similiter etiam his (reddidi. quæ ab utero suffocãtur auxiliatur, quod in græco est, ὁμοίως καὶ ταῖς ὑστερικαῖς πνιγομέναις βοηθεῖ. Verum ὑστερικῶς pro ὑστερικαῖς legendum est. Plinius hoc malum uuluam conuersam, & uuluæ cõuersionem appellare solet. Sic libro septimo, capite 52 de his qui elati reuixerũt, Fœminarũ, inquit, sexus huic malo uidetur maxime oportunus, conuersione uuluæ, quæ si corrigatur, spiritus restituitur. Paulus libro tertio, capite septuagesimo primo sic describit, ἡ ὑστερικὴ πνὶξ inquit, ἀναδρομὴ τῆς ὑστέρας ἐστὶν, εἰς συμπάθειαν ἀγούσης τὰ κυριώτατα τῶν μορίων, ὡς καρωτίδας, καρδίαν, μήνιγγας. hoc est, uterina suffocatio est ipsius uteri ad superna decursus, agẽs in affectionẽ per cõsensum particulas principalissimas, uelut carotidas arterias, cor, & cerebri membranas. At uero descriptio pastilli huius aliquantulum uariat

ab ea quam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 526 sur 580

©BIUM

ab ea quam Aetius 9 capite decimo, & Paulus 7 cap. 12 tradunt, ex collatione tamen integram descriptionem quis cōficere possit, nos nihil immutauimus à præscripto exemplaris, tantum hoc quod habetur τὸ σμύρνιον ἢ τὸ συράκιον, legendum putamus, ἡ σμύρνα καὶ ὁ σύραξ, quemadmodum etiam reddidimus. Nisi diminutiuas uoces putare uelimus, quæ nobis ob ἀμφίβολον minime placent.

In cap. IIII. Quæ Archigene in 1 pharmacorū secundum genus prodidit, de affectionibus circa stomachum.

A Principio mox huius capitis, exemplaris græci lectio uitiata est, quam tamen omnino eo quo sentētiam reddidimus, modo restituendā censemus. Sic τῶν δὲ περὶ τὸν στόμαχον παθῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ὄντων, καὶ τούτων σχεδὸν ἁπάντων ὡς ἐπίπαν ἐξ ἀπεψίας γινομένων, πᾶν τὸ σθένος αὐτῶν ὑπασκεπτέον. καὶ εἰ μὲν δι' ὑδάτων, ἢ ἀέρος κακίαν δηλεῖται, ὡς μάλιστα ὑπαλλέχετο, μεθοδεύοντας ταῦτα καὶ ἀλλάσσοντας, ἀπαλλάττειν. εἰ δὲ δι' ἀσυνήθων βρωμάτων, παραιτουμένους ταῦτα. Ex hac enim lectione sententia sequetur à nobis expressa: ex illa uero quam uulgatū exemplar habet, nulla alia erui potest q̄ hæc ipsa, sed tamen locis prius, per typographum ueram lectionem non assecutū corruptis, restitutis. Sed adscribam etiam ipsam corruptā lectionem, ut ex collatione appareat, typographū à uera lectione delyrasse. τῶν δὲ περὶ τῶν στόμαχον παθῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ὄντων, καὶ τούτων σχεδὸν ἁπάντων ὡς ἐπίπαν ἐξ ἀπεψίας γινομένων, παντὶ σθένει αὐτὸν ὑπασκεπτέον, εἰ μὲν δὴ ὑδάτων ἢ ἀέρος κακία δείκνηται, ὡς μάλιστα ὑπαλλέχεται, μεθοδεύοντας ταῦτα ἀλλάσσοντας ἀπαλλάττειν. εἰ δὲ συνήθων βρωμάτων, παραιτουμένους ταῦτα.

Verum ructu acido affectis coriandrum cochliarij mensura ante reliquum cibum edendum dato, & merum insuper bibendum.] Ructu acido affectos σὺν ὀξυρεγμιώδεις dixi. Est enim ὀξυρεγμίας uox, ex ὀξέων ἐρυγῶν, id est acidis ructibus composita, quum sint etiam ἐρυγαὶ οὐκ ὀξέες, ructus non acidi, sed nidorosi, quos κνισσώδεις græci dicunt: fiunt autem utrique ructus, ex corruptione ciborum in uentriculo, In calidioribus & biliosioribus natura, & qui uētriculum calidiorem habent, ac calidis ac biliosis excrementis refertum, nidorosi. In frigidioribus uero & pituitosis, & qui frigidiorē uētriculum habent, frigidaq; similiter in ipso excrementa, acidi siue acescentes.

Aut nuces pineas XX. & seminis cucumeris grana XXV. baccas myrti XX. croci obolum dimidiū, & rosarum duarum folia, ex aqua bibenda exhibeto.] In græco exemplari huius medicamenti lectio corrupta est, Deest enim foliorū rosarum numerus, & pondus croci obolorū duorum, nimiū ad reliquorum portionem uidetur. Sic enim legitur, κρόκου ὀβολοὺς β. ῥόδων φύλλων μεθ' ὕδατος δίδου πίνειν. Quare hac parte ueterē interpretem secutus, sic legēdum puto, quemadmodum etiam conuerti. κρόκου ὀβολ. ς. καὶ β. ῥόδων φύλλων μεθ' ὕδατος.

Porrò his qui saliuam multam in stomacho aggregarūt, aridam conyzā manducandam dato.] Et hoc unum ex stomachi uitijs est si saliuosus est, multa uidelicet pituita saliuosa in ipso aggregata, σιελισμὸν græci hoc uitium uocāt, & hoc modo affectos σιελίζοντας. Meminit etiam Paulus lib. 3 cap. 37.

In cibo stomachicis conueniunt.] Supra capite 2 per longum recensuit Galenus, quot & quibus stomachi uitijs appellatio stomachicorum accommodetur. Verum ueteribus stomachici proprie appellantur, qui cibum continere nō possunt, sed reuomunt, uelut Aetius lib. 9 & Paulus 3 cap. 37 testātur, πῶς δὲ σὺν, inquit Paulus, μὴ κατέχοντας τὴν τροφὴν, οὓς ἰδίως οἱ παλαιοὶ στομαχικοὺς ὀνομάζουσι. Cæterum hoc loco Archigenes cibos stomachicis commodos enumerat, atq; inter hos etiam melapia habentur. Sut autem Melapia mala, quæ & malorum & pirorum aliquam speciem præ se ferunt, unde etiam nomen habent ex pomis & piris

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 527 sur 580

©BIUM

compoſitum,atq; hoc eſt quod Plinius dixit lib 15 cap.14. Cætera è cauſſis traxè re nomen, germanitatis cohærentia & gemella, nunquã ſingula in fœtu, coloris ſerica,cognationis melapia. Neq; enim accipiendum eſt melappia, (ſic enim fere in omnibus exemplaribus legitur) cognationis nomen à gente uel familia acce/piſſe,ſed à cognatione quam ea ipſa mala ad pira habent. ἄπιον enim pirum eſt græcis,quemadmodum μῆλον malum ſiue pomum.Quod autem neque Plinius ipſe aliter quàm melapia ſcripſit, & ſic ut dixi, accepit, ex eo clarum eſt,quod in præcedentibus Appianorum malorum mentionem fecit,quæ ex Appio è Clau/dia gente ſunt cognominata, & melapiorum nomen non ex gente, ſed ex cauſſa cognationis,hoc loco tractum eſſe ait. Cæterum & is ipſe locus de Appianis ma lis corrupte legitur.Eum uero partim alibi in his commentarijs explicaui ac reſti/tui.Nunc autem totum integrum,uelut legendum exiſtimo,adſcribam.Ergo ha bent originem à Matio, Ceſtioq; & Manlio,item Claudio. Quin & cotoneo in/ſito ab Appio è Claudia gente, appiana ſunt cognominata. Porrò hoc Archi/genis loco paulò poſt,teneri lentiſci,aut myrti,aut rubi ramuli habentur:ſed pro myrti,id eſt μυρσίνης, in græco σμύρνης expreſſum eſt,quemadmodũ paulò poſt etiam ἀφεψημάτων pro ἀφεψημένων legitur. Sequuntur mox inter olera enume/ratæ μηκωνίδες, quas ego meconides lactucas conuerti. Appellat enim meconis quoddã lactucæ atræ genus, à copia ſucci ac lactis ſoporiferi,ſimilitudine quadã ad meconiũ,hoc eſt papaueris ſuccum, μήκων enim papauer græcis dicitur. Sed de hac re Plinij uerba adſcribam,quum non temere apud græcos medicos μηκω/νίδων uox occurrat.Plinius 19 cap.8 de lactucis. Eſt etiamnũ alia diſtinctio,atræ quæ meconis uocatur, à copia lactis ſoporiferi, quanquam omnes ſomnum pa/rere credantur.Apud antiquos Italiæ ſolum hoc genus earum fuit, & ideo lactu cæ nomẽ adeptæ.& rurſus libro 20 cap.7 Et amara lactens q̃, quam meconidem appellauimus.Sic enim eo loco legi debet. Reliqua animalium,uolucrum,ac pi/ſcium genera in hac diæta ſtomachicorum ab Archigene enumerata, ex Ariſto/tele quarto de animalium hiſtoria, & Galeno ſecundo de alimentis, ac Plinio pe/tere potes.

Deinceps poſt præſcripta Archigenis de fame ingenti, bulimo græcis appel/lata, itemq; de ſingultu prodit quæ ſequũtur.] βούλιμον græcis ingentem famem ſignificat, quæ tamen non uſquequaque perdurat. Nam qui ſic affecti ſunt,re/pente animo linquuntur, cum extremarum partium perfrigeratione, & ſpiritus defectione.Compoſitio uocis ex βου, intenſiua particula eſt,& λιμὸς conſtat:quo modo bumaſtos uua apud Plinium, mammarum modo tumens, & bumelia a/pud eundem fraxinus in Macedonia ampliſſima lentiſſimaq; appellatur. Neque uero idem malum eſt bulimos & canínus appetitus, de quo ſupra capite ſecũdo huius libri Galenus meminit.Canínus enim appetitus,hoc eſt ὄρεξις κυνώδης, e/tiam eſuritionem magnam excitat,ſed ut ſic affecti plurima edant, & grauati ma xime paulò poſt uomant,atque ſic ſe leuent,rurſusq; expleãt,ac rurſus ad uomi/tum reuertantur. Bulimo autem affecti, ſi non ſtatim cibum habeant,animo lin/quuntur,& plericq; ipſorũ auxilij facultate deſtituti,ex inſtanti pereũt. De utriſq; autem ſeorſim agit Aetius lib.9 cap.6 & 21.

In cap.V de pharmacis quæ forinſecus ori uen/tris imponuntur.

ASclepiadæ qui philophyſicus dictus eſt,hoc eſt naturæ ſtudioſus.] Huius Aſclepiadæ philophyſici appellati etiam ſupra lib.7 cap.5 meminit hic A-ſclepiades,ex quo hæc pharmaca Galenus adſcripſit:& qui pharmacion à medi camentariorum librorum editione eſt appellatus, uelut περὶ τῶν φαρμάκων Galenus de quodam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 528 sur 580

©BIUM

quoda pharmaco ait. ὅσον τὸ φάρμακον οὐκ οἶδα τίς ὁ σωθήσεσθαι, οὔτε γὰρ παρὰ ἀσκλη πιάδῃ τῷ φαρμακίωνι τῷ γραφὴν εὗρον. Meminit autem utriuſq; Aſclepiadæ tum pharmacionis, tum philophyſici appellati, Galenus ſupra libro ſexto, capite 4. uelut etiam alibi commemini. Quare Aſclepiades pharmacion hoc loco, & ſupra item libro ſeptimo, capite quinto, alterum ſuum contemporaneum Aſclepiaden philophyſicum appellatum citat, & ob id in græco exemplari non recte, ἀσκληπιάδου τοῦ ὠνικληθέντος φιλοσοφιῶν, legitur. φιλοσοφιῶν enim pro φιλοσοφιῶν ſubſtitui debet. Cæterum quando iam ſæpe in his libris Aſclepiades pharmacion citetur à Galeno, & in hoc capite etiam eius pharmaca ex quarto externorum adducantur, Quæ Marcellæ inſcribit, ſemel omnino oſtendere operæ precium fuerit, quomodo hoc ipſum accipiendum ſit, ex ipſo adeo Galeno, qui libro primo comp. pharmacorum, κατὰ γένη, ad finem fere, Aſclepiaden hunc decem libros ſcripſiſſe dicit, quinque pharmacorū externorum, quos primum, ſecundum, tertium, quartum ac quintum Marcellam inſcribit, & quinque alios internorum pharmacorum, quos primum, ſecundum, tertium, quartum, ac quintum Mnaſona cognominet. Sed adſcribam ſuper hac re ipſa Galeni uerba, quo res quæ alias ſtudioſis obſcura eſſe queat, dilucida fiat. ὧν τὸν ἀσκληπιάδειον οὐ μεταβὰς, παραθήσομαι τὰς ὑπ' αὐτοῦ γεγραφὰς ἐμπλάστρους λύκας ἐν τῷ τελευταίῳ τοῦ τρίτου βιβλίου τῶν ἐκτός. ὧν γράφει δὲ αὐτὸς αὐτὰ, πρώτῳ μαρκέλλᾳ, καὶ δευτέρᾳ, καὶ τρίτῳ, καὶ τετάρτῳ, καὶ πέμπτῳ. ὥσπερ τὰ ἄλλα τῶν ἐντὸς πρῶτον μνάσωνα, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ τέταρτον καὶ πέμπτον. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μαρκέλλῃ κατὰ τὸ τέλος ἔγραψε λύκας ἐμπλάστρους. Quare etiam hoc loco falſo legi in græco exemplari, ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ἐντὸς, ἃ μαρκέλλας ὧν γράφει, pro τῶν ἐκτὸς, ex his ipſis Galeni uerbis palàm eſt.

Malagma Nilo inſcriptum.] Hoc malagma facere, & ad exarticulata & luxata dixi, quod in græco habetur, ποιεῖ καὶ πρὸς τρίματα καὶ λυγίσματα. Verum nō τρίματα, legendum eſt, ſed uel παρατρίμματα, qua uoce attrita ſignificātur à Plinio dicta, aut ex mutuo partium inter ſe affrictu, aut ex equitatione, aut etiam cinctu, aut calceatu, quidam intertrigines latine appellant: atque ſi ſic legas uertendum erit, facere ad attrita uel attritus: uel quod magis probo, legendum παραρθρήματα, hoc eſt, ut uerti, exarticulata: hæc enim cum luxatis melius cohærent, quàm attritus, & uidetur altera uox alteram exponere ac declarare, quum παραθρήματα nihil ſint aliud quàm λυγίσματα, nō tamen perfecta. παραρθρήματα enim à ueris luxationibus quæ ἐξαρθρήματα ſunt illi, diſtinguit, quod hæ ſint ἐκπτώσεις, illæ magis παρακινήσεις, hoc eſt emotiones, atque ſic fere connectere has uoces Galenus ſolet: ſicut ſecundo comp. pharmacorum, κατὰ γένη, de Moſchionis emplaſtro ad fracturas ποιεῖ inquit, καὶ πρὸς παραρθρήματα καὶ λυγίσματα. Vetus tamen interpres hoc pharmacum ad attritiones & ſingultum conferre dixit, quanquam pharmacum ipſum nō ſubiungat, ut inde appareat, ipſum παρατρίμματα legiſſe, & per λυγίσματα ſingultū accepiſſe, ſimilitudine uocum λυγμοῦ & λυγισμάτων deceptum. At uero λυγίσματα tametſi à græcis dictionarijs per συγκλάσματα & ἀνακλάσεις exponantur, tamen non confracta & colliſa, quæ his uocibus ſignificantur, per λυγίσματα apud medicos accipimus, ſed luxata tantum ac intorta, & quæ alias etiam στρέμματα appellare ſolent. Significat enim λυγίζειν τὸ περιστρέφειν, & intorquere. Conſtantinus Cæſar libro decimo, capite uigeſimonono de agricultura, de malis punicis loquens, χλωρὰς δὲ inquit, ἐπὶ τοῦ δένδρου διαμένουσιν ἕως τοῦ ἔαρος ἐὰν λυγίσῃς αὐτῶν τοὺς κλάδους αὐτῶν, τουτέστι περιστρέψῃς, ἅπαξ ἢ δίς, ὅταν ἀκμάσωσιν, hoc eſt, ſi ramulos ex quibus dependent intorſeris. Dicuntur & λυγισμοί. Dioſcorides libro quarto de perſonata. πάνυ καὶ τὰ ἐκ τῶν λυγι-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 529 sur 580

©BIUM

σμῶν περὶ τὰ ἄρθρα ἀλγήματα καταπλασσομένη λεία. hoc est, dolores ex luxationibus articulorum obortos trita in cataplasmate imposita sedat. Idem lib. 5 de cinere sarmẽtitio, σὺν ὀξυγγίῳ δὲ ἢ ἐλαίῳ καταπλασθεῖσα, θλάσματα νεύρων, καὶ ἄρθρων λυγίσματα ὠφελεῖ, hoc est, luxatis & intortis articulis prodest, quod ipsum etiam Celsus libro septimo, capite primo testatur.

Malagma Asclepiadæ ex meliloto, Hieroticon, id est pontificiũ inscriptum.] Hoc malagma Hieroticon hoc est pontificiũ, ut ego uerti, propterea inscriptum uidetur, quòd cyphi ἱερατικὸν, quod itidem cyphi pontificum aut sacrificulorum dici potest, recipit. Qualis autem fuerit cypheos confectio, ostendit Dioscorides libro primo ex multis descriptionibus unam recẽsens, quam suffumigij loco dijs gratissimã esse, & qua sacrificulos Aegyptios large uti tradit. Habet uero & Paulus libro septimo, capite uigesimo secundo, duplicem cypheos descriptionem, alteram ex 36 rebus cõstantem Niliacam, Alteram ex 28 Seleniacam appellatam, quas ambas item Aetius lib. 13 cap. 117 & 118 refert. Nec multũ dissimile pharmacum est quod Paulus eodẽ lib. cap. 23 recenset Masucha Aegyptia uoce, & à quibusdam Masnaphium appellatum, & Aetius item eodem libro, cap. 118 sed diuersa à Pauli descriptione. Habet idem tum cypheos, tum masnaphij usum in malagmate Polyarchio tertio, lib. nono, cap. 54 & cap. 44 sed hæc posteriore loco masucha appellat, quod priore masnaphiũ dixit: quod indicare ob id uisum est hoc loco, ne studiosi in his uocibus peregrinis hæreant, aut eas uitiatas putent. Nam Matthæus Syluaticus pandectarum medicarum autor, se ignorare quid sit masucha fatetur, quod tamen apud Paulum esse dicit, & sanè est libro tertio, cap. 37 fine, ubi pharmacum ad exolutum & debilem stomachum recenset, quod masucham recipit. Porrò hoc ipsum pharmacum Hieroticon appellatũ in gręco exemplari corruptum est. Nos autem ex Aetij libro nono, cap. 16 ueram lectionẽ restituimus, quam etiam reddidimus. Legitur aũt ῥητίνης τερμινθίνης δραχ. κ. Verum pro δραχ. κ legendum est δραχ. π. Deinde deest in totum oleum cyprinum, post ceræ minam unam adscribendũ, sic ἐλαίου κυπρίνου δραχ. ρκ. Nã & oleũ uel hoc, uel aliud consimilis facultatis necessario ammiscetur, & cyprinũ tanto pondere ipse Aetius habet.

Polyarchi pharmacum accommodatum.] In hoc polyarchio medicamento ῥητίνης λαρυγγος ro. γ habetur, sed λαρυκος legendum est pro λαρυγγος, resinaq; accipienda ex larice arbore, quæ qualis sit apud Plinium uidere licet. Dioscorides ex galatia ad alpes sita resinam apportari libro primo dixit, quæ uernacula istius gentis lingua larix uocetur: & paulò post, melli similem eandem resinam dicit, Estq; omnino larix ex picearum genere, ut etiam resina eius piceæ resinæ facultatem habeat.

Malagma polyarchi ex epistola.] In hoc malagmate ad finem adiectũ est, ἐγὼ δὲ καὶ βδελλίου προστίθημι δραχ. α hoc est, Ego etiam bdellij drachmam unam addo. Verum ego non δραχ. α sed μνᾶν α legendum puto. Est enim omnino extreme minutum pondus δραχ. α reliquorũ molis comparatione, quę omnia minæ tum simplicis, tum multiplicatæ pondere recipiuntur. Quin & compositio quæ sequitur tertia, ubi ait: Vt ego componere soleo, itidem est in ponderibus corrupta, & primum quidem similiter drachma pro mina expressa est: Deinde in quibusdam rebus μνᾶς δι habetur, hoc est minas IIII. Verum non μνᾶς δι sed μνᾶς τέταρτον legendũ est, quum planè nimiũ sit quatuor minarũ pondus in his rebus, & quarta minæ pars aptissima uideatur, ut eam etiã censeam legendã, non quidem hac parte ex Aetio, aut Paulo, aut etiam ueteri interprete adiutus, (Nam is hunc passum reliquit, & silendo uelut solet, sibi optime cauit) sed coniectura & rei usu inductus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 530 sur 580

©BIUM

ductus: quam ut itidem studiosi facere possint, ipsum locum corruptū ut habet, adscribam. ὡς δ' ἐγὼ. λυπρὸς, καρδαμώμου, ἀμώμου, βδελλίου, λιβάνου, ἀνὰ δραχ. α. κηροῦ μνᾶς ς. ῥητίνης φρυκτῆς ἢ τερμινθίνης μνᾶς δ. λυπρίνου κοτύλλω α. ἰασίας μνᾶς δ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος μνᾶς δ. νάρδου ἰνδικῆς, κρόκου, σμύρνης, ἀνὰ μνᾶς δ. οἴνου βυώδους. Vera autem lectio hæc est quam etiam reddidi. ὡς δ' ἐγὼ. λυπρὸς, καρδαμώμου, ἀμώμου, βδελλίου, λιβάνου, ἀνὰ μνᾶν. α. κηροῦ μνᾶς ς. ῥητίνης φρυκτῆς ἢ τερμινθίνης, μνᾶς δ. λυπρίνου κοτύλλω α. κασσίας μνᾶς τέτταρας, ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος μνᾶς τέτταρας, νάρδου ἰνδικῆς, κρόκου, σμύρνης, ἀνὰ μνᾶς τέτταρας. οἴνου βυώδους. Nec uero tantę religionis res est, ut non quisq; pro sui iudicij modo, harum rerum pondera, tum minuere, tum augere possit.

In caput septimum, de hepate & eius affectionibus.

NOs autem experientiam in omni arte magnum quid posse persuasi, speculationes tum per rationalē methodum, tum per rationalem indicationē in uētas ad ea quæ ab ipsis de iudicationis historia tradita sunt, apponimus, demōstrantes qualem facultatem ad ambulandum utrunq; crus exhibet, talem in medicina, experientiā & rationem habere.] Hæc sententia in græco exemplari corrupta est, sed integra sic legi debet, quemadmodū etiam à nobis est reddita, ἡμεῖς δὲ τὴν ἐμπειρίαν μὲν πάσῃ τῇ τέχνῃ μέγα τι δυνάσθαι πεπεισμένοι, πάντα δὲ λογικὴν μεθόδον τῶν θεωρημάτων εὑρεμένοι, πῆς ποθὲ λείσεως ἰσοείας τῶν αὐτῶν εἰρημένοις, καὶ τὰ δι' ἀλλ' ἢ λογικῆς ἐπισκέψεως προστίθεμεν, δεδιχότες μὲν ἑκατέροις, ὁποίαν δυνάμιν ἐς τὸ βαδίζειν ἑκάτερον τῶν σκελῶν ἐισφέρεται, διαύτην μὲν ἰατρικῇ τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὸν λόγον ἔχειν. Comprehendit itaque Galenus his uerbis tres sectas medicorum, quæ coniunctæ perfecte omnem artem constituunt & absoluunt, Nimirum rationalem speculationem, & rationalem indicationem, quibus si accedat iudicationis per experientiā cognitio, tota res absoluta est. Vocat autem hanc ipsam iudicationis per experientiam cognitionem, ἰσοείαν πρὸς λείσεως. Sed quum in græco codice τὸ πρὸς λείσεως τῶν αὐτῶν εἰρημένοις legatur, atq; ita etiam à ueteri interprete uersum sit, fit ut et ab illis, & ab alijs ita uera sententia obscuretur, quam πῆς pro ποθὲ, & λείσεως pro κράσεως lectione substituta feremus. Memini autē supra cap. 2 huius libri ἰσοείαν ab empiricis uocari, traditionem ipsam earum rerum, quæ priores empirici per propriam inspectionem cognouissent, ita ut eadem res his qui inspexerunt αὐτοψία dicatur: eis uero qui traditam ab illis legerent, historia esset.

Nam & in hoc hepaticā affectionem dicunt, quemadmodū etiam in ore uentris affecto, pleriq; medici ac idiotæ stomachicā affectionē uocāt.] Quēadmodū supra cap. 2 Galen. uaria stomachi symptomata ac uitia recēsuit, in quibus tamen omnibus æqualiter stomachicorū appellatio usurparetur, & stomachica in generali affectio appellaretur: sic etiam hic ait, hepaticæ affectionis appellationē pluribus hepatis uitijs accōmodari, quæ etiam in contrarijs inter se affectionibus accedunt. Sed desunt in græco aliqua uerba, quibus insertis ea sentētia integra fiet, Sic ergo legendum est. καὶ γὰρ οὕτω κἀπὶ τότε ἁπλῶς διάθεσιν λέγουσι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος τὴν κοιλίας πάσχοντος, οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν τε καὶ τῶν ἰδιωτῶν, ὀνομάζουσι σωματικὴν διάθεσιν ὡς πολλοῖς συμπτώμασιν, οὐ κατὰ μίαν ἅπασι γιγνομένοις διάθεσιν, ἀλλὰ κατὰ πολλὰς, μιᾷ μόνῃ τινὶ χρηστῇ κοινότητι παραλαμβανομένας &c. Cæterū ad finē huius capitis hāc totā rem omnino planius declarat, hepaticā affectionē, & hepaticū hominem appellari dicens, cū ipsum uiscus in proprijs actionib. est debilitatū, atq; hoc ipsum p intemperiē contingit, citra manifestū aliquot malū, uelut est inflāmatio, abscessus, duricies, aut aliud eiusmodi. His em hepaticorū appellatio nō accōmodat. Sed hepatici proprie sunt q ob hepatis debilitatē cruēta, eaq; liquidiora p sedem egerunt, quales sunt loturæ carnium animalium recens mactatorum, quos ipsos ignarum uulgus dysentericos iudicat. At uero hoc loco de contrariorum

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 531 sur 580

©BIUM

ratione subiungit, Contraria eiusdem generis esse dicens, uelut exempli gratia, caliditas & frigiditas, humiditas & siccitas contraria sunt, & tamen eiusdem generis intemperiei uidelicet existunt, atque iuxta hanc rationem, intemperies hepatis una & plures affectiones appellari potest, Vna quidem secundum genus, plures uero secundum generis species, potestq; secundum hunc modum, & calidam intemperiem habens, & ex frigida intemperie laborans æger, æqualiter hepaticus uocari, quum tamen contrarijssimæ hæ sint inter se affectiones, sed generis nihilominus respectu eædem existant.

Fit autem intemperatura iuxta propriam hepatis substãtiam, quam Erasistratus putat præterfusionem quandam: parenchyma græce appellat: & non principalissimam uisceris partem esse.] Erasistrati opinio fuit, carnem appellari solum eam quæ in musculis existit. Quæ uero in reliquis partibus est, caro ab ipso non appellabatur: uerum in uisceribus, uelut hepate, rhenibus, splene ac pulmone παρέγχυμα uocabatur. In intestinis autem & uentre, stomachoq; ac uulua, carnem innominatam relinquebat. παρέγχυμα autem præterfusionem significat. Existimabat enim hanc uiscerum prædictorum molem, ex sanguine qui ex uenis effusus omnibus uasis aggelaretur, constitui. Quare etiam hoc loco Galenus ait, Erasistratum propriam hepatis substantiam, non principalissimam ipsius uisceris partem esse putare, sed præterfusionem quandam, quæ ut dixi, ex sanguine ex uenis effuso omnibus uasis circum aggelaretur & concresceret. Quam tamen eius opinionem improbare uidetur ipse Galenus, nam & hepatis carnem in sequentibus sæpe appellat, & ubicunque eius rei meminit, ferè ut opinionem quandam producit, ac nominum potius quàm rerum discrimen esse confitetur, quorum studium ubique est ab ipso improbatum: atque sic sanè uidere est apud ipsum decimo methodi fine, & decimi quarti principio. Sed & undecimo simpliciũ pharmacorum libro, mox à principio, huius opinionis mentionem facit, non tamen Erasistratum eius autorem indicans, uelut hic palàm fecit. Quare locum græce adscribam, quod tota res paucis uerbis à Galeno penitus declaretur, quæ pluribus uix à nobis transigi queat, & quod quosdam studiosos scio libentius græcam sententiam audire. inquit igitur sic. καὶ τὸ ἐσθιόμενον τῶν ζώων ἡ σαρξ ἐστι μαλιστα, καὶ γὰρ καὶ τῶν σπλάγχων ὁ πλεῖστος ὄγκος ἐκ τῶν κατ' αὐτὰς γίνεται σαρκῶν. ἔνιοι δὲ τῶν ἰατρῶν, τὴν μὲν ἐν τουτοις σαρκα παρέγχυμα καλοῦσι, διότι τῶν φλεβῶν ἐκχεόμενον τὸ αἷμα περιπήγνυται πᾶσι τοῖς ἀγγείοις, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσι. τὴν δὲ ἐν τοῖς μυσὶ μόνην ὀνομαζουσι σάρκα. περὶ μὲν δὴ τῶν ὀνομάτων, ὡς ἀεὶ φαμὲν, ἐρίζειν οὐ χρὴ. τὴν δὲ τῶν πραγμάτων ὑπερβήμην ἀσκητέον.

Si uero traxerit quidem hepar in seipsum ex uentre & intestinis alimentum, sanguificare autem ipsum præ debilitate nequit.] αἱματοῦν καὶ ἐξαιματοῦν græci medici dicunt, quod nos sanguificare hoc loco reddidimus, hoc est alterare alimentum, & in sanguinem conuertere & mutare, quam principalissimam hepatis facultatem Galenus paulo ante dixit, αἱματοποιητικὴν alias appellatam: Vocatur autem & actio ipsa αἱμάτωσις & ἐξαιμάτωσις, id est sanguificatio, quæ si læsa sit & offensa, ἀποτυχίαν & βλάβην ἐξαιματώσεως appellare solent, hoc est frustratam ac læsam sanguificationis facultatem. Quin & ἐξυδάτωσιν idem malum uocant: hoc est in aquosum humorẽ commutationem, & ex hoc ipso frustratæ sanguificationis malo, aqua intercus ferè consequitur: quanquam proprie hepatica hæc ipsa sit affectio, & in ipsa sanguinolentus humor per aluum excernatur, cuius imaginem Galenus ad carnium recens mactatæ uictimæ loturam comparat, ut ἐξαιμάτωσις etiam uideri queat hoc ipsum symptoma significare, sanguinis uidelicet per anũ excretionẽ, quomodo sanè ali-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 532 sur 580

©BIUM

ſanè aliquot locis Aetius uſurpauit, quum certe prima ἀχαιματωσις fruſtrata, alteram ἀχαιματωσιν inducat, uelut Galenus manifeſtiſſime declarat. Sequitur paulò poſt. In uentre ciborum ipſorum corruptiones manifeſte apparēt, ſed pro διαφθοραὶ id eſt corruptiones, legitur in exemplari græco διαφοραὶ. Nec longe poſt: & euacuatur per uentrem bilis craſſa, graueolens, & abunde colorata: habetur. Abunde itaq; coloratā bilē dixi, τὴν χολὴν κατακορῆ τῇ χροιᾷ, Galeno dictam. Significat enim κατακορὴς τῇ χροιᾷ, abundans & quaſi exſaturatus, nō de uno aliquo colore, ſed planè de omnibus. Sic nanq; Dioſc. λυανοῦν τὴν σφόδρα κατακορῆ, hoc eſt ceruleū lapidem abunde ſuo colore exaturatum dixit, & σανδαράχην κατακορῆ appellauit, quanquam hic πυρράν adiecit, id eſt abunde ruffam. Interpres tamen Marcellus priore loco craſſiſſimam uertit, τὴν σφόδρα κατακορῆ. & paulo poſt de ochra quod Dioſc. dixit, λειοτέρην τὴν καθαρωτάτην, καὶ μελίνην δ' ὅλην, κατακορῆ δὲ καὶ ἁλιβόην, hoc eſt, eligenda eſt leuiſſima, & per totum melino colore abunde exſaturata, minimeq; lapidoſa: idem conuertit, Probatur quæ leuiſſima eſt, & undiq; lutea, non calculoſa. atq; uocem κατακορῆ penitus reliquit. Cæterū quid κατακορὴς uox, & reliquæ cognatæ ſignificent, docet Galenus in gloſſis Hippoc. ſic ſcribens. κατακορέα, λαλεῖ μὲν οὕτως καὶ τὰ ἀκρατοχολῆ διαχωρήματα, καὶ σήψεις κατακορέα, τὰ τοῦ διάτορος χυμοῦ γλυκυπικά. τινὲς μέντοι τὰ λαῶδια ἤκουσαν, Ἀλλὰ καὶ κατακορεῖς ἀνθρώπους ὁμοίως ὀνομάζει. φάρμακον μέντοι κατακορὲς, ἢ διὰ τὸ λιγνύμενον ὑπὸ αὐτοῦ χυμοῦ, ἢ διὰ τὴν ἰδίαν χρόαν. ὀνομάζει δὲ καὶ δίψαν πολὺ κατακορῆ, τὴν ἅμα τῷ διάτορι χυμῷ γινομένην σφοδρὰν, ἢ εἰς ἄκρον ὠμότητα μόνην. Hoc eſt κατακορέα uocat Hippocrates quidem recrementa puræ bilis: pectora quoq; κατακορέα appellat, quæ eiuſmodi humorem generant. Quidam tamen hirſuta intellexerūt. Quin & κατακορεῖς homines eadem ratione uocat. Pharmacū tamē κατακορὲς, aut propter euacuatum ab ipſo humorem, aut ob propriū ſuum colorem appellat. Nominat autem & ſitim κατακορῆ, aut propter talem humorem generatā, aut ad ſummam intēſam. Quare & hoc loco χολὴ κατακορὴς τῇ χροιᾷ, bilem abunde coloratam ſignificat, & uelut ad plenum ſuo colore exaturatam, ut fere ad obſcuriorem quēdam nigrorem declinet, qualis in purpura ad plenū cruore imbuta & exſaturata apparere poſſet, ſi extaret. Sic enim ex ſecūdo libro de elementis diſcere licet, ubi Galenus uarios colores ſanguinis deſcribit, quum ſit alius exacte ruber, alius flauior alius nigrior, in alio album quiddā efflorescat, & quidam totus liuidior appareat, & ſæpe ad nigrum declinans, uelut purpura exſaturata. Sed adſcribam ipſa ſuper hac re Galeni uerba. καὶ μὴν δὴ καὶ ἵνας ἐμφορουμένας τῷ αἵματι σαφῶς ὅταν θερμανθῇ, καὶ τὸν τῶν ἀχαιρεθισῶν οὐ πήγνυται τὸ αἷμα, καὶ χωρισθὲν τῶν ἰνῶν τὸ αἷμα, καὶ χροιᾷ, καὶ συστάσει διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρὸν ἀκριβῶς φαίνεται, τὸ δὲ ξανθότερον τοῦτο, τὸ δὲ μελάντερον, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ σαφῶς ἐπανθεῖ τι λευκὸν αὐτῷ, καί ποτε πελιδνὸν ἅπαν ἐφάνη, καὶ μὴ διὰ γε πολλάκις ἐγχυθὲν τῷ μέλανι, καθάπερ τις πορφύρα κατακορὴς. Cæterū quod Galenus ſanguinem non coire, nec gelari dicit, cui fibræ ſint exemptæ, uel maxime circa ſanguiculorum farturas apparet, quando ἀλλαντοποιοὶ ſummo ſtudio has fibras ex ſuillo cruore manibus expiſcentur ac eliciant, quo ipſos ſanguiculorum uentres explent. Quanq; & caprarum ſanguine rurales homines uentriculos ipſarū una cum pinguedine replere Galenus tradat, uelut etiam de procis Penelopes prodidit Homerus. Sic enim ait ☞ ſimp. pharm. de ſanguine loquens. τῶν δὲ τῶν ἀιγῶν οἱ μὲν ἀγροῖκοι ἐμπιπλάντες αὐτὸ τὰς γαστέρας ἅμα τῷ πιμελῇ, καθάπερ Ὁμηρος ἔφη τοὺς μνηστῆρας. Interpres tamen rurales, ſuos uentres ſanguine & adipe caprarum implere conuertit. At uero ἀλλαντοποιοὶ ſunt qui farcimina faciunt quæ ἄλλαντες græcis appellantur, ſiue ex cruore & adipe, ſiue ex carnium conciſarum, itemq; adipis mole, ipſorum fartura conſtet, φυσκίοις καὶ ἐντέροις excepta. hæc enim

inteſtina

©BIUM

intestina, τὰς γαστέρας Galenus dixit. Ab horum porrò farciminũ ἀλλάντων græcis appellatorum similitudine pellicula altera, quæ duplicata circa eminentiores ipsius fœtus in utero partes incumbit, ἀλλαντοειδὴς uocatur, hoc est farciminalis, uelut nos nuper in uersione librorũ de semine, & libri de uteri dissectione ex Galeno reddidimus, cum hactenus nemo hanc uocem intellexerit, & qui doctissimi hodie in scholis uideri uolunt, talantoidẽ appellent, æque ignorantes & huius uocis significationẽ. Adscribam aũt de duabus pelliculis fœtus, Galeni ex libro de uteri dissectione uerba, quibus tota res clarior reddetur. οἱ δὲ ὑμένες inquit, ὁ μὲν ὅλω περίκειται τῷ ἐμβρύῳ, ὁ δὲ ἕτερος ἐπίκειται, διπλοῦς καὶ τὰ ὑπερέχοντα αὐτοῦ, κεφαλήν τε, καὶ γλουσοὺς, καὶ πόδας, καὶ ἔστιν ὀνόματα αὐτῶν, τῷ μὲν ἀμνειὸς, τῷ δὲ ἀλλαντοειδὴς, ἀλλάντι γὰρ ἔοικεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ καὶ τὸ σχῆμα ὁμοιότητος τοὔνομα αὐτῷ. Cæterum ἀμνειὸν pelliculam, quæ totum fœtum amplectitur, agninam cõuerti. Videtur enim ab agnellorum teneritudine & candore appellata: Subdit enim eo loci Galenus, ambas has pelliculas esse albas & tenues, ad araneæ telæ formam. Quæ omnia obiter, loco ita ferente, præterire in longiorem studiosorum torturam nolui.

In cap. VII. Quæ pharmaca ad hepaticos ab Andromacho sunt conscripta.

COmpositum est autem ex moderate adstringentibus, & resiccantibus, ac discutientibus uitiosos serosos humores, & corrigentibus humorũ malitiam, & contrariam uim habentibus aduersum putrefactiones.] Græcum exemplar hæc uerba corrupte habet: Desunt enim post uocem ἐπανορθουμένων, hæc uerba τὴν κακοχυμίαν, καὶ ἐναντιουμένων, quæ inserta plenam sententiam efficient, hoc modo. σύγκειται δὲ ἔκτε τῶν μετρίως στυφόντων καὶ ξηραινόντων τε καὶ διαφορούντων ἰχῶρας μοχθηρὸς καὶ ἐπανορθουμένων τὴν κακοχυμίαν, καὶ ἐναντιουμένων ταῖς σηπεδόσι. Sequitur mox etiam θαυμασίων φαρμάκων, corrupte pro θανασίμων, & ὑπαρχόντων ἰῶν pro ὑπάρχον ἐναντίων. Sic enim legi debet, ἀλλὰ καὶ θανασίμων φαρμάκων, ὥσπερ γε καὶ τοῖς ἰοβόλοις ὀνομαζομένοις θηρίοις ὑπάρχον ἐναντίον. hoc est, uim corrigens lethalium pharmacorũ: quemadmodum & feris uirus eiaculãtibus contrariũ existit.

Nectarea antidotus ad hepaticos & arquato laborantes.] Nectarea uidet̃ hęc antidotus esse appellata ab helenio quod recipit, id ipsum enim Nectarium appellatur, unde & Dioscoridi Nectarites uinum dictum est, ex nectario, id est helenio confectum, uelut idem lib. 5 testatur: Nec uero aliud esse putatur à quibusdam pharmacum quod Helena apud Homerum 4 odysseæ in uinum coniecit, Nepenthes ipsi poetę appellatum, tantam læticiam concilians, ut nec flere queat quispiã aut lugere eo hausto, seu patris seu matris mortem, nec fratris aut filij cædem, etiam ob oculos contingentem. Inquit enim:

αὐτίκ' γὰρ εἰς οἶνον βάλε φαρμακον ἔνθεν ἔπινον
Νηπενθὲς τ' ἄχολον τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.

Plinius certe lib. 21 cap. 21 de helenio loquẽs, easdem uires ei tribui testatur, quas Homerus ad Nepenthes retulit. Attribuũt, inquit, & hilaritatis effectum eidem potæ in uino, eumq; quem habuerit Nepenthes illud prædicatum ab Homero, quod eo tristicia omnis aboleatur. Et ob hanc sanè uim Nectarium appellatũ uerisimile est, quod uelut deorum quispiam potus omnes curas disperdat, perpetuamq; læticiam pariat, qua deos immortales frui ex Nectaris potu poetæ prodiderunt. Habet autem & Constantinus Cæsar uini mulsi præparationem, quam Nectar appellari testatur lib. 8 de agricultura, capite 24.

Antidotus hepatica à Nearcho laudata, radicis panacis, rubiæ &c.] Græcũ q̃dem exẽplar ὀποπάνακος ῥίζης hoc loco habet, sed legendũ est πάνακος, aut certe ῥίζης uox ad sequens ἐρυθρόδανον referenda est, ut uel priore modo radicẽ panacis recipiendam

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 534 sur 580

©BIUM

recipiendam accipiamus,uel posteriore lectione per ὀποπάνακά panacis succum intelligamus, qui tamen inter reliquas radices ineptior uideri potest, ut malim priorem lectionem sequi.

In cap. VIII. confectiones hepaticæ ab Asclepiade conscriptæ.

REcitat hoc loco mox à principio tria pharmaca ab Asclepiade prodita, primum succum cichorij,secundum filicis uel anethi succum: tertium picridis recentis aut seridis recentis succum. Legitur tamen secundū corrupte μετὰ μελικρώτου ὄξους χ. γ pro integro quod nos reddidimus, μετὰ μελικρώτου κυάθ. γ Deinde tertiū sic græce habetur, ἴριος ἁπαλῆς ἢ σέριος ἁπαλῆς τ̄ χυλὸν, hoc est iridis recentis,aut seridis recentis succi, non esse autem ἴριος hoc loco legendū,palàm fit ex subiectis ipsius Galeni uerbis,in quibus iridis non meminit,sed exponens ipsum Asclepiadem,cichorij ac seridis facultates explicat:filicis item & anethi,nō taciturus si iridis succi potus hoc loco ab Asclepiade indicaret. Quare pro ἴριος omnino legendū est πικρίδος, uelut nos reddidimus. πικρὶς enim agrestis seris est, & plane eadem quæ cichoriū antea ab Asclepiade appellata est,& propterea picridis uocis Galenus nullam mentionē fecit,nimirum quod de ipsa sub cichorio proderet. Repetit itaq; Asclepiades in tertio pharmaco cichorij succum, quem in primo prodidit,sed alio nomine appellans, picridis uidelicet aut seridis recentis succi cyathū unum, cum aquæ mulsæ calidæ cyathis tribus bibendū tradens: in primo aūt eundem succum simpliciter, cum aquæ calidæ cyathis tribus bibendum dari iussit. Admonet autem nos huius genuinæ lectionis hoc loco πικρίδος uocis, Aetius lib.10 cap.3 πικρίδος σέριος ἢ ἰντύβου χυλὸν cyathū unum bibēdum præbere iubēs:alias suspicio erat, πόρριος pro ἴριος legi oportere,ita ut filicis succi potum in secūdo pharmaco proditū etiam in tertio repetiuisset. Porrò seris appellatur tam domesticū q̄ sylueſtre intybi genus, & propterea Aetius πικρίδος σέριος ἢ ἰντύβου dixit,hoc est seridis uel intybi sylueſtris, quæ picris appellat. Est autem intybi appellatio latina, ex qua corruptā hodie uulgus medicorum Endiuiam appellatā habet. Quin & πρωξίμου appellatione seris & intubus uenit,uelut Const. Cæsar lib.12 cap.28 de agricultura,ubi de seride siue troximis ex Didymo refert,habet. Σέρις inquit ζυτέσι πρώξιμα ὧν ὄξει βαπτόμενα καὶ ἐσθιόμενα σωμάχου κατάλληλα. Id est seris,hoc est troxima si aceto tingant̄, & edantur stomacho grata sunt. Et intyba appellari troxima etiam coaceruator pandectarū medicarū annotauit. Et sic etiā Aetius 9.cap.48 usurpauit,cum in quodā pharmaco ait, ἀναλάμβανε χυλῶ πρωξίμου, id est succo seridis seu intybi excipe: quanquam fuit tempus cum succū uuarum maturarū siue escariarum & edulīū,per χυλὸν πρωξίμου acciperem,& hoc per Angelum Politianū deceptus,qui lib.7 epist. πρώξιμον uocē ad uuā duntaxat edulem pertinere scripsit,etiā si uuæ uox non adijciat: qui sanè his locis redarguitur, quibus ad intuba & seridum genus πρωξίμου appellationē spectare ostenditur. Atque haud scio an uel hoc saltem obtinere Politianus possit, quod tamen post ipsum etiā Budæus asseuerauit,ut in pandectis in cap. qui fundum uox πρωξίμους, quæ deest,ex antiquis quæ uterq; aduocat exēplaribus restituta, integrā Pauli uerborū lectionem faciat,in hunc modū. Qui fundū uendidit pomum recepit, nuces & ficos,& uuas dūtaxat duracinas,& purpureas,& quæ eiusdem generis essent,quas non uini causa haberemus,quas græci πρωξίμους appellāt, recepta uideri. Nam cū πρώξιμα priuatim & substātiue appellent̄ intyba, Didymo, Constant. Cæsari, & Aetio: uidetur πρώξιμος uox adiectiua ad nullum genus eorum quæ cruda eduntur pertinere, nisi id ipsum peculiariter exprimatur, tantum abest,ut de uua duntaxat πρώξιμος uox accipi priuatim debeat. Atq; intuba quidem propterea Troxima appellata arbitror,quod cruda ex aceto & oleo

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 535 sur 580

©BIUM

to & oleo,& quondam etiam garo addito, uelut lactuca edantur,cui etiam ſimilem facultatem habent,ſed aliquãto inferiorem,uelut in cibo quoq; minus iucunda exiſtunt,Galen.lib.2 de aliment.uiribus teſte. Quare πρόξιμος uidetur etiam appellatus fructus quicunq; crudus editur,uelut eſt uua,ficus,uua paſſa,& quicquid adeo eius generis ſecunda menſa infertur, ita ut πρόξιμοι fructus nihil differant à tragematis et trogaliſs alias appellatis. Conſtant. certe Cæſar lib.14 cap.17 πρωκτῶν παρίδια habet,id eſt cibariam & edulem,& Galen.in gloſsis Hippoc.uocem πρωκτὶς exponit ὠμοὶς ἐδιομβρίοις, ut non minus recte πρωκτὸς uox,ꝗ πρόξιμος, in relatis Pauli iuriſconſulti uerbis legi poſſit. Artemidorus libro primo,capite ſexageſimonono de oleribus. ὅσα δὲ ἀποξύεται πρωκτὰ ὄντα, βλαβέως σημαίνει. Id eſt, Quæcunq; deraduntur & cruda comeduntur.

Quin & ſphendamni, id eſt aceris radix tuſa, trita, nã & huius meminit,eiuſdem eſt cum prædictis facultatis,exhibet autem ex ea drach.1 cum uini mulſi dilu ti cyathis tribus.] Sic quidem legitur in exemplari græco,ſed adſcribam ipſa uerba. καὶ ἡ τοῦ σφενδάμνου δὲ ῥίζα κοπεῖσα καὶ λειωθεῖσα, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μέμνηται, τοῦτ' ἔστι ἐρημφοις δυναμένους, δίδωσι δὲ τοῦτης δραχ. α μεθ' ὕδατος κεκραμένης κυάθων γ. Verum non immeritò dubitandum exiſtimo, an σφενδάμνου uox hic recte legatur, aut potius σφονδύλιος ſit pro ea ſubſtituenda, quum ob uicinitatem ſcripturæ utriuſq; uocis facile cõmitti potuerit, ut altera pro altera ſupponeretur. Et de ſphendamno quidem arbore,quam acerem Theodorus ex Theophraſto reddidit,nõ temere reperias hoc auxilium,quod uidelicet drachma radicis eius hepaticis ſit bibenda, nam neq; in totum de ipſa mentionem faciunt medici græci in ſimplicium pharmacorum tractatu, non habet Dioſcorides, non Galenus, non Paulus,nõ Aetius.unus Plinius aceris radix inquit,contuſa iocineris doloribus utiliſſime imponitur,nec amplius quicq; de eius uſu in re medica dicit,ut merito dubitandum ſit,uelut dixi,an recte hoc loco σφενδάμνου uox legatur,& non potius σφονδύλιος legi oporteat, quum ſphondylij radicem icterícis & hepaticis exhiberi Dioſcorides teſtetur,& Galenus octauo ſimp.phar.acrem & ſectoriã uim ei tribuat,ob quas ſanè etiam hoc loco Galenus ipſam ab Aſclepiade proditã dicit,nimirũ quod ſit eiuſdem cum prædictis facultatis, cum filice uidelicet & chamæpity, quæ amaræ qualitatis pharmaca eſſe, tum hic, tum in eodẽ ſimp. phar. tradit,ut uel his argumẽtis,ſphondyliũ hoc loco legendũ eſſe adſtrui queat. Sed nolui tamen ego publicã lectionem mutare, ſed de ſuſpicione mea ſolũmodo ſtudioſos monere. Et poteſt fortaſſis etiã ipſa aceris radix hanc facultatẽ habere,ſed teſtimonio alicuius ſcriptoris,qui extet,hoc cõfirmare nõ procliue fuerit. Veteris porrò interpretis prudentiã hoc loco non ſilebo,qui tum pręcedentib.tum ſequentibus utcũq; redditis,de hoc auxilio penitus cõſiluit,nimirũ ut ne ignorãtię rei ſuſpicionem de ſe præberet: & ſic reprehenſionis culpam declinaret. At uero adhuc aliud eſt quod nos in hoc pharmaco moratur, nempe quod in græco eſt, δίδωσι δὲ τοῦτης δραχ. α μεθ' ὕδατος κεκραμένης κυάθων γ. hoc eſt. Exhibet autem ex ea drachmam unam cum aquæ dilutæ cyathis tribus. Aquam enim dilutam, hoc eſt, ὕδωρ κεκραμένον, haud ſcio quomodo accipere oporteat, quum alias græcis medicis moſ ſit, οἰνόμελι κεκραμένον, & οἶνον κεκραμένον dicere, hoc eſt uinum mulſum dilutum, & uinum dilutum, per aquæ uidelicet ammixtionem; ut & hoc loco non μεθ' ὕδατος κεκραμένου, ſed μετ' οἰνομέλιτος κεκραμένης putem legendum: uelut etiam conuerti, & infra in Paſicratis confectione habetur. Niſi aquam aqua diluendam accipere uelimus,aut aquam uino modico temperandã,quod haud ſcio an κεκραμένον ὕδωρ dici poſſit. Quod ſi quis tamen μεθ' ὕδατος θερμοῦ,præ eo ꝗd legit μεθ' ὕδατος κεκραμένης,legere malit,nõ repugno.

Nam &

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 536 sur 580

©BIUM

Nam & præcedentia aliquot pharmaca, cum aqua calida & simul, & insuper bibenda, sunt præscripta. Quin & μετ' οἴνου κεκραμμένου legi queat, Nam cũ uino diluto mox sequens pastillus hepaticus exhibetur. Nisi οἶνος κεκραμμένος & ὕδωρ κεκραμμένον eandẽ rem significant, uelut dixi: nempe quod alias κρᾶμα simpliciter, aliàs cum additione κρᾶμα οἴνου ὑδαροῦς appellari solet. Nobis lectio μετ' οἰνομέλιτος magis placet, propterea quod ob uicinitatem scripturę cum μεθ' ὕδατος, procliuius subrepere potuit: quanquam & uicinitatẽ habeat μεθ' ὑδρομέλιτος lectio, sed aquæ mulsæ tamen usus in solis febricitantibus in sequentibus probatur, ut eius lectionẽ hic non probem, aliàs possit etiam κεκραμμένου uox ei sic conuenire, ut aquã mulsam dilutiorẽ acciperemus, quæ aliàs ὑδαρέστερον ὑδρόμελι appellat.

Alia antidotus accõmodata, facit & ad alias internas affectiones.] In hac antidoto seminis fraxini, & seminis cestri utriusq; uncia una habetur. Seminis autẽ fraxini in hunc usum Dioscorides nõ meminit, Et Galenus de fraxino in totum siluit. Verum Plinius 24. cap. 8. Semen inquit folijs eius inest, quo medentur iocineris & lateris doloribus in uino. Aetius porrò idem medicamentũ Asclepiadæ, ex Philagrio citat, & Oribasiũ fraxini semen non recipere scribit, additq; fraxini semen, uel fructum, esse arboris ex qua fraxinea ligna quocunque in opere apta ac operæ obedientissima cæduntur. hoc est ἐξ οὗ τὰ ἐργάσιμα μελέϊνα ξύλα κομίζεται. At uero cestri semen est betonicæ latinè appellatę Dioscoridę, aut gallice, Plinio teste, qui latinè serratulam dictam ait.

In Cap. IX. Quæ Archigenes ad hepaticos in 2. phar. secundũ genus scripsit.

SEnecionis decoctum ut ualde commodum exhibeto, Nascitur autem huius caulis maxime in tegulis.] Senecionẽ esse latinis ἠριγέροντα à græcis dictam ex Plinio constat, Quod autem hepaticis in potu conueniat, idem testatur, Quidam inquit regio morbo cum uino dederunt, & contra omnia uesicæ uitia, item cordis & iocineris. Sed & idem in tegulis nasci, & in muris tradit, uelut etiã hic ab Archigene proditur. φύετρ δὲ τούτου ὁ καυλὸς ἐπὶ τοῖς κεραμοῖς. Dioscor. uero, φύετρ μάλιστα inquit, ἐπὶ θριγγοῖς καὶ περὶ τὰς πόλεις. hoc est in septis murorũ & circa urbes.

Aut dauci & fœniculi radicis utriusq; minam dimidiam cum aceto mulso ad tertias coquito.] In græco exemplari non est expressum pondus minæ dimidię quod ego reddidi, ita enim habetur ἢ δάυκου καὶ μαραθρου ῥίζης τὸ ἥμισυ σὺν ὀξυμέλιτι μέχρι τὸ τρίτον λειφθῆ ἑψήσας. Videtur itaq; omnino τὸ ἥμισυ, id est dimidium, ad præcedens pharmacum referendum esse, ut eius uidelicet dimidium sit accipiendum, sed non quod proxime præcedit: sic enim utriusq; oboli tantum dimidium esset conijciendũ, quum præcedat pseudobunij obolus unus, Inepta autem esset tam exigui ponderis coctura in aceto mulso. Quare ad alterum quod pseudobunium præcedit referendum τὸ ἥμισυ existimo, ut uidelicet eius dimidium accipiatur, habet autem hoc ipsum corticis radicis rubi minam unam. quare in præsenti pharmaco dauci & fœniculi radicis utriusq; mina dimidia accipiẽda esse uidetur, Nisi omnino sic accipere græca uerba oportet, ut dauci radicis incertũ pondus relinquatur, & quantum tandem quis eius pondus accipiat, eius dimidium de fœniculi radice assumendum sit, & in sufficienti aceto mulso coquenda utraque, Nam neq; huius certam aliquam mensuram expressit.

De cataplasmatis.] Inter hæc cataplasmata habetur, Aut palmulam reiecto interno nucleo diligẽter tundito, quod gręcè est, ἢ φοίνικα δίχα τῆς ἐντεριώνης κόψας ὑπομελῶς, &c. ἐντεριώνην itaq; hoc loco Archigenes pro nucleo siue ossiculo palmulæ dixit, quũ aliàs etiã internã partẽ cuiusq; rei ἐντεριώνην gręci medici dicant, hoc est τὸ ἐντός. Sic ἐντεριώνη & σικύου, & κολοκυνθίδος, & σκίλλης dicitur, quam aliqui medullam uerterunt: quanquam & in palmula os, non male quis medullam

X reddat

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 537 sur 580

©BIUM

reddat,quemadmodũ Marcel. oliuæ medullã dixit, ipſum uidelicet oliuæ oſſicu lum,cap.31. Celſus internã ſcillæ partẽ dixit,quod aliàs itẽ ἐγκάρδιον appellatur.

In cap.X. Malagmata à Democrate conſcripta.

REcenſet hoc loco Galenus malagmata quatuor à Democrate uerſibus Iambicis conſcripta, ex quibus corruptis ſententiam à me utcunq; eodẽ uerſus genere expreſſam ac redditam erui,ſic tamẽ ut exiſtimem hanc ipſam eſſe genuinam. Indicabo itaq; lectionem quam ſum ſequutus,ſicubi non putarim eſſe integram quæ in uulgato exemplari habetur. In primo itaq; malagmate uerſum decimumtertium ſic lego ξηρᾶς λυπέρυ ταυτὸν καλῆς σμύρνης τ' ἴσον. Decimumquintum ſic. λιβάνου δὲ ὀγδόην μίαν καὶ ἥμισυ. In ſecundo Malagmate quintum ſic lego. πυκνῶς ἀναξύοντα μετὰ πόνων σφοδρῶν. Septimũ ſic. λύῃ δὲ τὰς αὐτῶν κατασκευὰς ταχύ. Nonum ſic. λίτρας τὸ ἥμισυ, πονλικᾶ κηροῦ τ' ἴσον. Vigeſimumprimum ſic. ὄξος τε μὴ πολλῷ καὶ ποιήσας ὀλιφῆς. Vigeſimumſextum ſic. ὧν μείζον ἀγγεῖον χρῶ μὴ πυρωτίκα. In tertio malagmate ultimum uerſum ſic lego. ἀσανίοις δὲ χρῆσαι κηρίνῳ τῷ φαρμάκῳ. In quarto malagmate Nonum uerſum ſic legendum puto, σῆσυ δὲ δραχμας πέντε, καὶ ἑτέρας δ' ἑπτά. Duodecimum ſic νίτρου θαλασσίου δὲ λίτρας ἥμισυ. Decimũ tertiũ & decimũ quartum, & XV. ſic. συπηρείας τε χισῆς δραχμας δώδεκα, μιᾶς τε δραχμης ἥμισυ, τριώβολον. Βδέλλης ὄνυχός τε τῆς ἴσον συπηρίας. hoc eſt,uelut ego reddidi, Aluminis ſciſſi duas ſupra & decẽ Drachmas, ſuperq; dimidiã, triobolum.Et mox onychis,quod ſic uocatur,bdellij Addes parẽ tu aluminis dictum modum.Appellat itaq; Bdellium onycha,optimum bdellium,& quod incenſum ac ſuffitum onychs Indici conchylij teſtæ odorem referat,tale enim Dioſcorides libro primo optimum eſſe refert,Nimirum ut ipſe inquit. ὀσμῶδες γὰρ τῇ θυμιάσει, ἐοικὸς ὄνυχι. hoc eſt, odoratum in ſuffitu ſimilitudine onychis.atq; ſic ſanè libro.2.de antidotis in Charmidis antidoto,ex eodem Damocrate,à Galeno citatur,hoc uidelicet uerſu, βδέλλης ὄνυχός τε δ' ἀλιαυγοῦς ὡς δραχμὴν, id eſt, Onychisq; Bdellij cape drachmam lucidi. Et infra libro decimo horum librorum quos exponimus cap.2.in Fabullæ malagmate βδέλλης ὄνυχος λιτρ.β. habentur,hoc eſt, bdellij onychis lib.II.ut onychis uox quaſi appoſitio ſit declarans optimi bdellij ſpeciẽ.Poſſit tamen fortaſſis æque recte Damocratis uerſus ſic legi, βδέλλης ὄνυχάς τε τοὺς ἴσους συπηρίας,id eſt,Onychasq; bdellij pares alumini. Sed in græco exemplari ſic expreſſum habetur,βδέλλης ὄνυχάς τε τὰς ἴσας συπηρίας, ut genus tantũ uocis ὄνυχος ſit mutatum, τὰς ἴσας enim ὄνυχας dictum eſt quaſi ἃ ὄνυξ æque ut ὁ ὄνυξ dicatur , quod tamen uelut ad βδέλλης fœmininum genus relatum accipiendum uidetur, Verum utro horum poſteriorum modorum legas, ambiguitas & ſuſpicio oborietur, ὄνυχας uocem non ad hanc quam ex Dioſcoride oſtendi, odoris ſimilitudinem referendam eſſe,ſed ad ſimilitudinẽ ὄνυχος unguis,ut uidelicet ungues bdellij indicari accipiamus,& uerſum ſic reddamus. Vngesq; bdellij pares alumini,atq; ſic ſanè Marcellus Dioſcor. locum interpretatus eſt, nempe ἐοικὸς ὄνυχι, humano ungui colore ſimile uertẽdo, fortaſſis ex Plinio inductus qui.XII.cap.9. Bactriano inquit, nidor ſiccus, multiq; candidi ungues , quaſi ex græco reddidiſſet,τῷ δὲ βακτριανῷ κνίσα ξηρὰ καὶ πολλοί λευκοὶ ὄνυχες , quod tamen minime credo aliquem græcum ſcriptorem ſic prodidiſſe.In hodierno certe pharmacopoliorum bdellio nulla ſimilitudo ad unguem cõſpicitur,ad onychem uero aromaticam Indici conchylij teſtam, bdellium accẽſum odoris ſimilitudinẽ habere libentius crediderim,& eius rei periculum etiam facere poſſimus,ſi onychem aromaticum haberemus,Nam quæ blattæ Byzantiæ uulgo appellantur,ut ſupra memini,dubiũ apud me eſt an ueri onyches exiſtant,qui apud Dioſcor. libro ſecundo deſcribuntur; ſicut poſſibile eſt etiam Bdellium officinarum non eſſe ſincerum , ut certum

ex

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 538 sur 580

ex ſuffitu utriuſq; experimentū facere nō queamus. Sed tamen ego penitus nullam aliam ſentētiam Dioſcoridis uerborum eſſe opinor, quàm eam quam a principio dixi, atq; ita etiam Galeni locos à me citatos accipio, quemadmodū etiam ſum interpretatus. Quid ergo ad Plinij multos candidos ungues dicemus? Neq; enim libēter errorem eius inuulgamus, excuſaturi proniùs, ſi modo bona aliqua ſpecie id fieri poſſit: quanquam ad trecentos locos in hos commentarios retulerimus, qui partim temporum iniuria in admirandum illud totius naturæ opus irrepſerunt, partim præ illius ſtudiorum multitudine, & officiorum publicorū magnitudine, ex negligētia ſunt admiſſi. Videtur itaq; mihi omnino Plinius ex poeta quopiam, & fortaſſis ipſo Damocrate: Nam eum etiam alibi ſequitur & citat, uelut alio loco oſtendi: deceptus, τοὺς βδέλλης διαυγῆς ὄνυχας (cōcedatur aūt hæc lectio quaſi exemplū aliquod eius quā ſequutus eſt lectionis) accepiſſe, quaſi hęc uerba candidos bdellij ungues ſignificēt. Nimirū διαυγοῦς uoce ad ὄνυχας ab ipſo relata, quū non ſit accuſandi hic caſus, ſed genitiuus ad βδέλλης uocem pertinēs. atq; hoc grāmaticum peccatum mirū uideri non debet, quando alio loco Braby la uocē nominatiui pluralis neutri generis, pro ſingulari generis fœminini agnoſcens, fructum in herbam tranſmutauit, metamorphoſi mira, ſed quali etiam nuper quidam græcorum interpres γίγαρτα deſcribendo arida eſt & frigida, uinaceos in herbam gigartam transformauit. Itaque Plinius multos candidos bdellij ungues dixit, nulla alia ſententia quàm qua exiſtimauit τὸς βδέλλης διαυγοῦς ὄνυχας græcos prodere, quaſi τὸς βδέλλης διαυγεῖς ὄνυχας indicarent, quum non candidi ungues, ſed bdellij pellucidi onyches illis uerbis ſignificētur. Et quemadmodum Bdelliū onyx locutio eſt per appoſitionē, ſic bdellij onyches locutio expoſitoria eſt, ne quis ueros onychas conchylij uidelicet Indici teſtam accipiat. & ſic utiq; poſſit æque recte Damocratis uerſus ſic legi, βδέλλης ὄνυχάς τε τὰς ἴσας συπηχείας, hoc eſt onychasq; bdellij pares alumini: quāquam prioris lectionis exemplum ex eodem poeta produxerim. Porrò ſi Pliniū ſic accipiamus, ut qui ungues ὄνυχας reddiderit non humanos reſpiciendo, ſed ipſius bdellij, & candidos pro pellucidis dixerit, ſalua erit & res, & ſententia Pliniana, nec aliud quàm ambiguum, ob uocem multos, in eo reſtiterit momis reprehendendum, à nobis uero benigne illi indulgendum, quum multi candidi ungues, dici poſſint in multa bdellij mole: quod patrocinij loco à me dictū accipi uolo, ne quis putet nos carpendi Plinium ſtudio, huc progreſſos eſſe. At uero uigeſimus primus Damocratis quarti malagmatis uerſus ſic mihi legendus uidetur. οἴνου τε καὶ τὸ μέτριόν τ' ἰείου μύρου. quomodo tum hunc, tum reliquos ſuprà à me iudicatos, pro ſua quemq; ſententia reddidi. Legitur autem in exemplari uulgato ἐρευγμοῦτε τὸ μέτριον ἰείνε μύρου, nulla ſana ut opinor, ſententia. Quare pro ὀρεγμοῦ quod tamen ὀρυγμοῦ expreſſum habetur, legendum cenſeo οἴνου, Vini enim mox uſus ab ipſo prodi-tur, quod tamen antea ab ipſo recipiendum non eſt præſcriptum, niſi hoc adeò loco, quo ἐρεγμὸς, id eſt, lomenti fabacei nomenclatura pro uino irrepſit: quanquā fortaſſis neq; ipſum lomentum ineptum in malagma futurum erat, ſi eius uocis lectionem uerſus toleraret: & ſi uinum non deſideraretur, ἐρεγμοῦ pro eo ſuppoſito. Nolo tamen hac parte quicquam pertinacius aſſeuerare, donec melioris exemplaris ſuffragium acceſſerit.

Finis Octaui libri commentariorum.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 539 sur 580

©BIUM

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI COMMENTARIORVM MEDICORVM, IN DEcem libros Galeni de Compositione pharmacorum localium, siue secundum locos cōscriptorum, Liber IX

In caput primum De Ictericis.

ICTERI morbi qui latinis Regius & Arquatus dicitur, & bilis per totum corpus diffusio describitur, tres præcipuas differētias iuxta triplicem causam, hoc loco Galen. assignat, Nimirum salubrem primam, quando in febribus ratione bonæ iudicationis cōtingit, Alterā uero ex obturatione meatuum uasorū, & Tertiam ex hepatis inflammatione. Aetius & Paulus plures præscripserūt, sed ferè sub his comprehensas. Ad singulas autem species siue differētias certa pharmacorum discrimina mox subdit, quū nō eadem omnibus conueniant. Ad primam itaque ut minime malam leuia auxilia prodit, oleorum uidelicet & ungentorum discussoriorum affrictum, atq; inter ea etiam Crocinum habetur, quod in græco exemplari κροκομαγινον est expressum, ut dubium sit an κροκόμαγμα, aut κρόκινον sit legēdum. Quum uero κροκόμαγμα fiat ex ungento Crocino, expressis aromatibus & in massam coactis, non multum retulerit utro quis utatur, quum uiribus inter se non multum distent. Ad reliquas duas species tum singulatim, tum simul coincidētes, fortiora prodit pharmaca, sed tamen ut etiam in his diligētem discriminationem faciat singulorum usus. Si uero coincidant simul, inquit, obturatio & inflāmatio τῶν χαλώντων τε ἅμα καὶ ῥυπτόντων χρεία γίνεται, hoc est & laxantiū & extergentium simul usus erit. Sed in græco exemplari uerba χρεία γίνεται desunt, necessariò reponenda. At uero operæpretium est considerare quæ uera originatio uocis ἰκτερός existat, quādo sanè alij ab aue ictero, alij ab aue ictino, alij ab ictide mustelæ specie deriuent. Et Plinius quidem 30. cap. 11. contra regium morbum auxilia tradens, Auis Icterus uocatur, inquit, à colore, quæ si spectetur sanari hoc malum tradūt, & auem mori, Hanc puto latine uocari galgulum. Quibus uerbis Plinius auem icterum à colore uocari tradit, Nimirum eo quem icterici habent, quum tamen uicissim Icterus morbus ab icteri auis colore rectius appellatus uideri possit, quando certe auis prior morbo extiterit, sed alio fortassis nomine, galguli uidelicet ut Plinius putat, aut κολιοῦ græce. Theodorus enim κολιὸν Aristotelis galgulum conuertit, quum Icteron Aristoteles non habeat. Alij uero icteron galbulam uocant & apud Pliniū legunt, ut & κολιὸς & ἰκτερὸς, & galgulus & galbula eadem auis uideatur, quum Plinius galbulæ non faciat mētionem, sicut Aristoteles icteron reliquit, ut pote quem κολιὸν appellet, sicut Plinius galbulam galgulū uocat. Et galbula sanè satis nota auis est, uel ex xenijs Martialis poetę. Galbula decipitur calamis & retibus ales. Turget adhuc uiridi quum rudis una mero. An uero hæc ea sit quā Plinius galgulum ex ictero reddidit, nō habeo quod pronūciem. Non esse autem galbulam eandem quam ficedulam, iuxta quorundam traditionem, ex eodem poeta eodem libro apparet, ubi de ficedula seorsim sic prodit. Quum me ficus alat, quū pascar dulcibus uuis, Cur potius nomē non dedit uua mihi? Cæterum Aetius serm. X. cap. 17. ait Icterus à similitudine ad animalculum, quod ictis, id est uiuerra appellatur, nominatus est: Est autem mustela syluestris, quæ auricolores oculos habet. Quare planè incerta & inconstans originatio

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 540 sur 580

ginatio eſt huius appellationis,ut & ad miluũ referri poſſit,qui item ἰκτὶς & ἰκτῖνος appellatur.Nam & hic oculos gilvos ac auricolores habet. At uero nõ refert unde appellatio icteri morbi deducta ſit, quũ de re ipſa & morbo cõſtet,qui Arquati nomẽ latinis à cœleſtis arcus ſimilitudine inuenit, & Regius ob delicatiorem uictũ quẽ is morbus requirit dictus eſt,ut Celſus lib.3. cap.23. teſtatur. Plin. etiã felle ſuffuſos hoc morbo laborãtes dixit. Porrò nõ ſolum bilis flaua per corpus diffundi ſolet, uerũ etiã atrabiliarius humor qui uelut fex ſanguinis exiſtit, & ex qua atra bilis gignitur,uelut ſequenti capite huius libri Galen. dicit,itidem per totũ corpus fertur ac diſpergitur, atq; hic morbus ſimiliter ἰκτερὸς ſed μέλας à Paulo appellatur,ut in hoc nulli ſuperiorũ originationũ locus extet,ſed adſcribam de hoc ipſo Pauli uerba. τὸ παλαιὸς ἕλκος ἀφυὲς ἀεὶ τ̃ ἤπατος τ̃ μελαγχολικὸν χυμὸν,ὅσις οἷον ἰλὺς δὴ τ̃ αἵματος, εἰ μὴ ἑλκτικὰ τούτου διώκοιμις ἀδυνήσῃ, ἢ πόρος ἐμφραχθεὶς διὰ τ̃ παχυτέρου εἴληφε,μέλας ἰκτερὸς συνίσταται, τὸ αἵματος ἀκαθάρτου παρ' ὅλον φερομένης τὸ σῶμα. Meminit utriuſq; icteri Hippoc.2.epidem. & ἰκτεροὶ inquit, οἱ μὲν τ̃ ἥπατος δι' ὀλίγου, & ὑπατραφέντες & λευκοφλεγματικοὶ, οἱ δὲ ἀεὶ παλαιοὶ, μελάντεροι. Galen.de ictero nigro hic nullã mentionẽ facit. Sed Aetius loco paulo ante citato itidem ait atræ bilis humorẽ unà cum ſanguine ad cutem deferri, atque hãc affectionẽ omnino altera grauiorẽ eſſe. hic morbus hodie frequẽs apud ſeptentrionales populos ultra citraq; Oceanũ magnũ habitãtes eſt.uulgo ſchorbuch appellatus,nec diſſimilis multum ab illo eſt qui in ſuperiore Germania,raro tamen apparẽs, breuiue uocatur.Sed & Stomacace ac Scelotyrbe apud Strabonem & Plinũ non diſſimilia uitia ſunt:quanq; Plinij uerba 23.cap.3. ſic iacent, quaſi hæ appellationes non ad affectus ipſos,ſed ad fontem pertineant,ex cuius potu dẽtes labefactati intra biennĩ deciderũt,cõpagesq; in genibus ſolutę ſunt.

De pharmacis ictericis ab Aſclepiade ſcriptis in tertio internorũ.] In cẽſura Galeni de his pharmacis mox à principio conuerti,ubi uero omnino nihil apponit,in non febrientibus magis utendũ eſt,hoc eſt ὡδὶ τ̃ ἀπυρέτων ὄντι μᾶλλον χρήσεον. Sed πυρεσσόντων falsò pro ἀπυρέτων expreſſum eſt. Quemadmodũ paulò poſt in Nicerati pharmaco ciente urinã, ἀσπαραγῶν ἐλείων καὶ διὸς οὖ εἴρηκ̃ falsò legitur pro ἀσπαραγῶν ἐλείων τ̃ ῥιζῶν χέρσαιβες,σκόλυζε καὶ διὸς οὖ εἴρηκ̃, &c.id eſt,ut ego reddidi,Aſparagorũ paluſtriũ radicũ manipulũ,p̃parato ac dato ut dictũ eſt. Sic aũt legendũ eſſe ex ſequẽti pharmaco apparet,in quo hæc lectio expreſſe habet.

Quæ pharmaca Archigenes ad ictericos conſcripſit.] Principiũ huius tractationis in græco corruptũ eſt hoc modo. ὡδὶ δὲ τ̃ ἰκτερικῶν τὴ ἀρμοδίῳ διαίτῃ νῦ δὲ γωγῇ διαίτε πρὸς πάντων ἱκανῶν, καὶ πολλῆς ἢ ὡδὶ πρὸς ἀλέμματα τρίψεως, ὡδὶ δὲ ξηρῶν πνευμάτων, χρῶ καὶ τοῖς ὑπογεγραμμένοις. Legendũ eſt autẽ ὡδὶ δὲ τ̃ ἰκτερικῶν τὴ ἁρμοδίῳ διαίτῃ καὶ ἀγωγῇ διά τε πρὸ πάντων, &c. efficietur enim hoc modo ſententia quam nos reddidimus,& quã ſanè ipſe Archigen.preſcripſit.Cęterũ ξηρὰς πνοίας quas fomẽta ſicca reddidi,uarijs modis fiunt, quemadmodũ etiam ex humidis rebus uarie adhibẽtur,uelut in libro περὶ γυναικείας φύσιος uidere eſt apud Hippocr.Sed & Celſus lib.2. c.17. aliqua fomenta recẽſet, cuius uerba partim obſcura partim corrupta adſcribam,ut & is locus ſtudioſis redintegretur.Fomẽta quoq; inquit, calida ſunt,milĩ,ſal,harena, quodlibet eorũ calfactũ & in linteum cõiectum. Si minore ui opus eſt,etiam ſolum linteum,At ſi maiore extincti lateres,inuolutiq; panniculis,& ſic circũdati. Quinetiam calido oleo replentur utriculi, & in uaſa fictilia ad ſimilitudinem quas lenticulas uocãt,aqua conijcitur.Sic quidem legendum opinor,ſed in exemplaribus uulgatis lateres uox deeſt,& quædam nõ lateres ſed titiones habent. poſſunt autem cõmodius lateres fomenti uicẽ præbere quàm titiones igniti & extincti,maxime quũ Hippocr. iam citato loco teſtas ca-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 541 sur 580

©BIUM

lentes & ignitas id est, ὄστρακα θερμὰ καὶ διάπυρα in fomentis probet. Quod uero Celsus dixit, & in uasa fictilia ad similitudinem quas lenticulas uocant, aqua conijcitur, sic accipio, ut uasa fictilia indicet ad lenticularum similitudinem formata, in quibus aqua excepta fomenti gratia admoueatur, ut plane ea sint quæ φακωτὰ πυριατήρια Aetius. 9. cap. 28. appellat. Fomenta quoq; inquit, adhibenda sunt ex furfuribus, & per pyriateria phacota id est, uaporaria lēticulata, & per uesicas bubulas ex oleo semiplenas, hoc est, ἀπὸ φακωτῶν πυριατηρίων: quanq; non solum φακωτὰ, fomēta dicta fuisse, sed etiam φακὸς substātiue, id est, ut Celsus dixit, Lenticulas, Galenus ostendat in glossis Hippocraticis his uerbis, ἀσκὸς, κεράμιος ὃς καὶ πυριατὸς, καὶ φακὸς ὀνομάζουσι, Id est, utres, appellat tegulas, quas etiam lateres & lenticulas uocant, Nisi apud Galenum πυρίας φακωτὰς sit legendum, id est, fomenta lēticulata. Quod si recta est lectio Galeni, φακὸς omnino Celsus Lenticulas reddidit, sicut πυριατὸς per lateres, siue titiones expressit, utra tandem uox est apud Celsum genuina. πυριατοὶ enim græcis medicis nō solum Galeni ætate, sed etiam ante Celsum, dictæ sunt reliquiæ ab igne exemptæ, siue lignorū siue testarum hæ essent partes, quæ extinctæ & panniculis inuolutæ, fomēti gratia adhibebantur, ut & titiones, & lateres apud Celsum legi possint, ex πυριατοῖς conuersi. At uero aliud est genus πυριατηρίων ξηρῶν ab Aetio serm. 10. cap. 18. proditum, ubi in cura Ictericorum exudationes & ad solem, & in balineis, & ad pyriateria sicca probat, cum nitri & fecis uini insperſione. Vocatur autem idem genus etiā θόλος ξηρὸς, & à Cor. Celso capitis suprà citati principio Laconicū. Sudor etiam inquit Celsus, duobus modis elicitur, aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est, & harenæ calidæ, & Laconici, & Clibani, & quarundā naturaliū sudationes, ubi è terra profusus calidus uapor ædificio includitur, sicut super Baias in murtetis habemus: præter hæc sole quoq; & exercitatione is mouetur. Laconici autē appellatio est à Laconibus, id est, Spartanis, quibus fuit in usu, uelut indicat Martial. poeta lib. 6. epigram. de thermis Hetrusci.

Ritus si placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido uapore,
Cruda uirgine Martiaq; mergi.

Meminit Laconicorū etiā Columella in præfatione operis sui de re rustica: Mox deinde ut apti ueniamus ad ganeas, quotidianam cruditatem Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus. Ex quibus uerbis palā à citatis autoribus declaratur, quod etiam num hodie in balneis tepidarijs nostris pyriateriū, & holus, & Laconicū existit. Nimirū testudo illa, unde uapor siccus egreditur ad sudorem ciendū, corporibus interim in uicina tabula exudatoria prostratis eum excipientibus: ut mirū sit quomodo pityliſma aut potius ὁ πιτυλίζειν exercitationis genus, à Galeno lib. 2. ὑγιεινῶν proditū, Angelo Politiano alias doctiss. & magni in literis iudicij uiro uisum sit, in Laconicū uaporariū siue sudatoriū producere, tanq; uidelicet in Laconico πιτυλίζοντες se exercerent, quum id nullo modo fieri possit, ut aliquis summis pedibus ingrediens, (Sic enim Galen. exercitationē eam describit,) protentisq; manibus celerrime progrediēs, alterā retrorsum, alteram prorsum ferens, in Laconico consistat, rotundo, calēti, igníto, & ad cursum in eo faciendū inepto: maxime quū ibidem declaret Galen. eos qui hoc gymnasio exercentur, ad murū consistere, ut sicubi lapsentur, apprehēso muro facile se erigant, atq; ita exercentium lapsus lateant, & ipsa exercitatio leuior existat. Quid quod ibidem Politianus Miscellaneorū cap. 38. contra seipsum asserit, Laconica fuisse in orbem constructa, ut πιτυλίζοντες penitus in ipsis uersari nō potuerint. Producit autē locum Vitruuij ex lib. 5. de architec. qui sic habet. Laconicon sudationes quæ sunt coniungendæ tepidario, æque quàm latę fuerint tantā altitudinem habeant, ad imam curuaturā hemisphærij, mediūq; lumē in hemisphęrio relinquatur

tur, ex eoq; clypeū æneū catenis pendeat, per cuius reductiones, & dimiſſiones perficietur ſudationis temperatura, Ipſumq; ad circinū fieri oportere uidetur, ut æqualiter à medio flammæ uaporisq; uis per curuaturæ rotundationes peruagetur. Hactenus Vitruuius oſtendit Laconicon eſſe id, cuius imago ſi non ex toto, ſaltem magna ex parte hodieq; in balneis noſtris uiſitur, & quod Laconicon ac Pyriaterium uelut idem Politianus uoluit, rectè appellatur, Sed quod in eo orbe exercere ſe pityliſſantes potuerint, nihil ueriſimile habet, neq; credibile omnino exiſtit. Cęterū Iuuenal. poeta ſatyra 11. quū ait, Qui Lacedęmoniū pityliſmate lubricat orbē. nō de pityliſmate quod Politianus ex Galeno profert intellexit, ſed de pityliſmate quidē ſenſit, uelut etiā legendū eſt, & non pityſmate, uelut quibuſdam uiſum fuit. Significat autem Iuuenali pityliſma, motū ac geſticulationē manuū, qua & Senatores & equites Romani Lacedæmoniū orbē, id eſt, anulos lubricos facere ſolebant, Quales geſticulatores quoſdā etiā hodie uidere eſt, in magnis hominū cōuentibus ac cōſeſſibus uel maxime anulos digitorū lubricantes, eos detrahēdo ac digitis rurſus addendo: ut hic rectè ſenſerit, & immeritò reprehenſus ſit è Politiano Domitius, qui per Lacedæmonium orbem anulos, quorum à Lacedæmoniis uſus manauit, intellexit. Verum quod idem pityſmate legit, & pityſma irrorationem leuis ſputi exponit, quo uidelicet anuli lubricētur, hoc certe male cōſinxit. Nam ut demus pityſma hoc ſignificare, tamē nō ſolum ineptū ſit, ſed etiā ſordidū, ſputo ſubinde digitos inquinare, quo anulus lubricus fiat. Et hoc etiā fieri nō ſolet, niſi anulus uehementer ſit digito impactus. Quū autem ſatyrica periphraſi Senatores ac Equites Iuuenal. notare uellet, eos qui anulos manuū motu ac geſticulatione lubricāt dixit. Quod aūt pityliſma manuum motū ac geſticulationē ſignificet, Heſych. docet, qui uocē πίτυλος exponens ait, πίτυλος, συσροφὴ τ χφὸς ὁταν πυκνῶς ὠθῆται. Ab hac itaq; uoce formatur uerbū πιτυλίζω, unde eſt uerbale nomen πιτύλισμα, à Iuuenale uſurpatū. Sed & exercitatio à Galeno prodita pityliſma ab hoc uerbo uocatur. Nam & in ea manuū extentarū motus fiebat, uelut ſuprà oſtendi, ut ſic à parte aliqua ſui, appellationem eam inuenerit. Quare ex his iam relatis omnibus clarū fit, Politianū & in Lacedæmonio orbe, & in pityliſmate, toto cœlo aberraſſe. Domitiū aūt in pityſmate tantū. Fuit p̄terea ueteribus & hoc genus ad exudandū paratū. Dolia nāq; parabātur uaporatoria, in quibus æger deſudabat capite extra doliū extēto, quo frigidi aeris inſpiratio cōtingeret, reliquū uero corpus omne ſudore diffluueret, q̄d itidē θόλος ξηρὸς, & teſtudo, à ſimilitudine uocari poteſt. Eius meminit Aetius ſer. 11. c. 1. eiusq; uſus aliquis etiā hodie ſupereſt, cupas quaſdā nobis obuelātibus, atq; ita quaſi in dolio ſedentibus, uapore uel ex herbarū decocto, uel ſilicibus ignitis perfuſis ad nos ad ſudorē eliciendū allato. Meminit eius etiā Paul. lib. 3. cap. 43. κὴ πυρικαῦσῃ λικλύθῳ ἢ τοῖς διαπύροις ζύλοις ἐμβαπτομένης τινὰ τ νιτρωδῶν σμεγμάτων. Porrò nō ſolū uaſa fomentatoria, φακωτὰ græci appellant, à lenticularū ut Celſus dixit ſimilitudine, ſed etiā φακωτὸς ἐκκοπίας, hoc eſt lēticulata ſcalpra habēt, quorum mentionē facit Galen. VI. Meth. libro, quos deſcribit eſſe eos qui τὸ μὴ φακωτὲς ἀλλ' ἐπὶ τῷ πρόσατι περέχον ἀμβλὺ καὶ λεῖον ἔχοσι, τὸ δ' ὀξὺ κατὰ τὸ μῆκος ὄρθιον. hoc eſt Lenticulata inciſoria ſcalpra ſunt quæ lenti ſimilem partem in extremitate præminentem obtuſam & leuem habent, acutam uero ſecundū longitudinem rectam, hoc modo.

qui autem huius exciſorij ſcalpelli uſus ſit ibidem Galenus abunde oſtendit. Sequitur paulò poſt. Aut Hyperici drach. 1. ex uino mulſo propinato, uel aquę mulſæ cyatho uno, ſed in græco ro. α. unciam 1. legitur, quod pondus ut nimium præſertim in cyatho liquoris uno accipiendū reprobo, drachmāq; legendā exiſtimo:

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 543 sur 580

©BIUM

quemadmodũ cõtra in sequenti mox pharmaco imminũta mensura mellis mihi uidetur, in græco sic expressa, ἢ κυναίας λευκῆς. ΓΟ. Β. μετὰ μέλιτος. ΓΟ. Ϛ. ὧν ἡμέρας. γ. δίδου πίνειν. quare pro ΓΟ. Ϛ. id est uncia dimidia ΓΟ. γ. id est quadrãtem lego, uelut reddidi, Sed & paulò inferius καρδάμωμον pro καρδάμου legitur, & ἐν ἡλίῳ ἡλιασμένην pro ἐν ἡλίῳ ἡλιασμένῳ. Est enim non ad potionem referẽdum, sed ad ipsum ægrum insolatum.

Aut adiãti & myrrhę eius dimidium ieiuno à balneo exhibeto in uini hemina dimidia.] Hoc medicamentũ sic prodit ut liberum relinquat adianti pondus, ita ut quantũ tandem quis accipiat, eius dimidiũ de myrrha addat, quomodo etiam pręcedenti lib. 8. cap. 9. de dauco & fœniculo accipi posse iudicaui. Sequitur paulò post. Aut adianti drach. I. myrrhæ drach. II. mentæ drach. I. in aquæ heminis duabus coquito, &c. sed in græco codice hoc pharmacũ cũ præcedenti connexũ est, per interuẽtionẽ particulæ ἢ, id est aut, rursus dirimendũ. sed & σμύρνης δραχ. η. id est myrrhæ drach. VIII. expressæ habẽtur. pro quibus ego δραχ. β. id est, duas drach. reddidi: ut sic in græco hoc pharmacum legatur, ἢ ἀδιάντου δραχ. α. σμύρνης δραχ. β. ἡδυόσμου δραχ. α. &c. Addit aũt ad finem huius pharmaci, exhibendũ esse ipsum à deambulatione & frictione, spiritu adhuc sublimiore existẽte, hoc est ἔτι μετεωροτέρου τοῦ πνεύματος ὄντος. μετεωρότερον itaq; πνεῦμα dixit spiritũ sublimem ab exercitatione deambulationis redditũ. Sic aũt appellare solet tum Hippocr. tum Galen. paruum & ueluti uideri alicui possit, ad fauces usq; tantũ modo progredientẽ, non ad profunditatẽ thoracis descendentẽ, uelut lib. 3. de difficultate respirationis ipse Galen. declarat, ostendens ab Hippocrate sublimem spiritũ dici paruum & modice densatũ. Sequitur mox. Aut herbam Orontion appellatã coquito & cum decocto lauato. Quã hic Archigenes Orontion herbam appellat, dubito equidẽ an hic rectè legatur in græco exemplari, ἢ τὴν λεγομένην ὀρόντιον βοτάνην, quũ Orontion herbam apud nullum utriusq; linguæ scriptorẽ reperiam, Quare meritò mihi diu locus suspectus fuit, donec tandẽ in eam opinionẽ uenerim, Orontion herbam nullam aliam esse quàm Origanũ aliàs appellatam, & fortassis etiã ὀρίγανον pro ὀρόντιον est legendũ, nisi & hæc una est appellatio qua Origanum significatur: huius enim suspicionis gratia lectionem mutare noluimus, Hoc tamen apertè asserentes, nullam aliã esse ὀρόντιον, siue rectè siue corruptè dictam quàm origanũ, facultatis sectoriæ, attenuatorię & calfactorię à Galeno descriptam, ob quas uires utiq; hoc præstat, quod hoc loco de ea Archigenes testatur, Nimirũ quod decoctũ eius in balnei usu ictericis uitiatũ colorẽ detrahat, ita ut ipsa decocti aqua statim uiridis reddatur, atq; huius rei testimonium nobis ex Diosc. suppetit, qui lib. 3. de Origano sic ait. ἡνησμοὺς δὲ καὶ ψώρας καὶ ἰκτερὸν τὸ ἀφέψημα αὐτοῦ ἐν λουτρῷ ὠφελεῖ. Quin & eius rei ego testis esse possum, qui & antea q̃ hũc locũ legerim, & postea ac nuper adeò aliquoties ab eius lectiõe, cõfidẽtius eiusmodi decocto pro lotura ictericorũ usus, origani hanc facultatẽ esse sum exptus.

In Cap. II. de splenis affectionibus.

RECenset Galen. hoc loco tria pharmacorũ genera spleni indurato auxiliaria, Attenuantia uidelicet citra calfactionẽ, amara item & austera ad corroborationẽ: & secundũ primã rationem, hoc est ex attenuantiũ citra calfactionem genere, acetũ & acetũ mulsum esse dicit uisceri cõmoda, quibus ualde amara cõmiscent̃, & aliqua austera, adstringentiũ uidelicet generis. Vltra hęc uero tria genera quædã apponũtur materialia pharmaca, hoc est quibus reliqua excipi queant, & cõmodius applicari, uelut est cera, resina, pix, bitumẽ. sed uerba q̃bus hæc postrema sentẽtia exprimitur, corrupta sunt in græco exemplari, hoc modo. εἰς δὲ ὕλην χρήσιμον ἢ σκιῤῥωμάτων τε καὶ μαλαγμάτων ποίησιν ἔνια προσιθέμεν. Restituẽda sunt autem

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 544 sur 580

©BIUM

autem sic. εἰς δὲ ὕλην χρήσιμα πρὸς τῶν κηρωμάτων τε καὶ μαλαγμάτων, &c. uelut nos reddidimus. Quin & proxima ante hanc sententiã linea ἐκκριθησομένων pro ἐκκριθησόμενα habet. & in fine huius tractationis ante Andromachi pharmaca, uox ἐκδόντες deest, quæ inserta & restituta plenã sententiã efficiet, quam ego expressi, ut sic legas, ὃ καὶ τοῖς φαρμακίτισι βιβλοῖς οἱ πρὸ ἐμοῦ τῆς γραφὴν ἐκδόντες ἐποιήσαντο.

Pharmaca potabilia ab Andromacho ad splenicos conscripta.] In primo ex his pharmacis nasturtij nigri sesquidrachmam cõuerti, hoc est καρδάμου μέλανος δραχ. ας. Sed in græco exemplari καρδαμώμου μέλανος habetur, qui error ob uicinitatem utriusq; uocis non infrequens est in græcis autoribus, uelut iam sæpe indicaui. Esse autẽ Nasturtij nigri, & non cardamomi legendũ, tum ex Dioscoride apparet, qui nasturtiũ σπλῆνα μειοῦν, id est splenem minuere palàm tradit, hoc ipsum de cardamomo ut uiribus imbecilliore penitus silens: tum ex Plinio ostenditur, qui lib. 20. cap. 13. duo nasturtij genera facit, album, & alterum nigrius, cuius sanè usum Andromachus hoc loco probat. Quanq̃ aũt idem Plin. ex cardamomi generibus tertiũ breuius atq; nigrius depingat, tamẽ huius usum hic imbecilliorẽ puto, et cardamon, id est, nasturtium iuxta Dioscor. testimonium accipere malo, maxime quum & uetus interpres nasturtij nigri legerit. Quare in sequentibus duobus pharmacis, in primo nasturtij drach. IIII. in secundo. VI. reddidi: quanq̃ non καρδάμου sed καρδαμώμου in exemplari græco expressum sit.

Pharmaca potabilia ab Asclepiade ad splenem cõscripta.] Inter hęc pharmaca habetur, Aut herbam pelargitin appellatã tusam ac cribratam dato ut prædictũ est, hoc est, ἢ βοτάνην τῆς λεγομένην πελαργίτιν κόψας καὶ σήσας δίδου καθὰ προείρηται. Sed fateor me tamen dubitare an πελαργίτιν uox hic rectè legatur, & si rectè legitur, palàm confiteor me nescire quæ sit hęc herba, quando sanè apud nullum utriusq; linguæ autorẽ hanc herbæ appellationem reperiã. Plin. quidẽ daphnoides fruticẽ pelasgũ appellari dicit, sed Dioscor. eo loco πέπλιον habet, ut eo non libeat animũ acclinare quo πελαργῖτις uox ex pelasgi appellatione facta sit, modo quo Attici pelasgos populos pelargos dixerũt, Strabone lib. 4. autore: quum daphnoides ipsum, uulgò laureola dicta, hũc usum nõ præbeat, in quẽ hoc loco pelargitis assumenda proditur. Suspicio est quidem magna potuisse πελαργίτιν pro περικλύμενον irrepere, sed & hæc frutex est potius q̃ herba, aliàs & à Diosc. & Galeno, itemq; Paulo ac Plinio lienem eliquare & absumere prędicatur, certo dierũ spacio drachmæ pondere ex uino tum semine, tum folijs eius acceptis, ut hic locũ habere possit, nisi neq; seminis, neq; foliorũ, neq; eius ponderis mentio fieret, sed totius herbæ tũdendæ ac cribrãdæ, & in potu exhibẽdæ, uelut dictum est. Dictũ est autem ab eo in præcedenti pharmaco, cochlearia duo fructus myricæ cum aceti mulsi cyathis tribus exhibenda esse, ut & hæc herba eadẽ mensura ex eodẽ liquore sit accipienda. Quare in re incerta nihil pronunciare ausim. Est & suspicio πελέκινον pro πελαργίτιν fortè legendũ esse. proditur enim pelecinos, hoc est securidaca appellata herba, aut frutex potius, uiscerum obturationes expurgare, ob uim amarã & subacerbã, atq; hęc uis & in semine eius, & in ramulis cõtinetur Galeno teste. Quin & λογχίτις & φρυγίτις uoces, similitudinẽ ad πελαργίτιν herbam habent, ut hæc pro altera earum supposita uideri possit, Est autem utraq; appellatio aspleni, quæ & scolopendria, & hemionitis uocatur. atque hæc omnium aptissima hoc loco existat, & suprà ab Andromacho, & ab ipso etiam Dioscoride ac Galeno splenem absumere prædicata, Nihil tamẽ pronũciamus, liberam relinquẽtes iudicationem, quũ fidem nostram in interpretando præstiterimus, præscriptam πελαργίτιν herbam fideliter reddentes.

Pastillus splenicus tumorem eliquat.] Hunc pastillum drachmæ unius pondere

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 545 sur 580

©BIUM

dere ex tribus aceti mulsi cyathis dandum conuerti, sed in greco exemplari δίδοται δραχ. γ. καὶ ὀξυμέλιτος κύαθοι γ. habetur, hoc est Dantur drachmæ III. & aceti mulsi cyathi tres. Esse autem drachmarum pondus nimiũ uel hoc indicat quod antea ex pharmaco pastilli drachmales formari iubẽtur, hoc est ut ipse ait, γίγνονται τροχίσκοι ἀνὰ δραχ. α. ἄγοντες. hoc est fiunt pastilli drachmæ pondere, quorũ uidelicet unus pro uice exhiberi debet: aliàs haud dubie trium drachmarum pastillos effingere iussisset, si trium drachmarum pondus pro uice sumi oporteret. Sed & Aetius sermone 10. capite 11. hoc pharmacum bis recensens utroque loco drachmam unam tantum, cum aceti mulsi cyathis tribus propinat. Quin etsi δραχ. γ. rectè legeretur, oportebat etiam δίδονται legi pro δίδοται, quod quum non fiat, certum est numeri ternarij notam. γ. pro unitatis numero α. irrepsisse, & supposititiam esse.

Chrysermi pastillus splenicis, hydropicis, cit urinam, mollit aluum.] Hic pastillus Archigenis nomine ab Aetio loco iam indicato citatur, ijsdẽ penitus per omnia uerbis & sentẽtia, nisi quod seminis dauci simpliciter uncia una habetur, pro qua hoc loco δαύκου σπέρματος ὀξύβαφον, ὅ ἐστι. γο. α. hoc est seminis dauci acetabulum, quod est uncia una legitur: & uerba quæ sequuntur, ἔχει δὲ καὶ τραγακάνθης μνᾶς. δ. Aetius in totum non habet, quæ etiam nos ut superflua & huc non pertinẽtia reliquimus. Sed & quod diximus, erui moliti chœnicem, id est ὀρόβων ἀληλεσμένων χοίνικα, Aetius farinæ erui uncias XVI. habet. Quod itaq; legitur ὀξύβαφον ὅ ἐστι. γο. α. penitus falsum est, quum oxybaphum siue acetabulum non unciam unã capiat neq; mensuralẽ, neq; ponderalem, neq; liquidarũ, neq; aridarũ rerum, sed sesquicyathũ, uelut alibi ex Paulo & Galeno ostẽdi, & iuxta diuersos liquores, põderalis libræ diuersas partes. Habet enim acetabulũ olei drach. XVIII. id est, uncias duas, drach. II. Vini uero drach. XX. id est uncias duas & dimidiã. Mellis drach. XXVII. hoc est unc. III. drachmas tres: quemadmodũ item suprà à nobis ex ijsdẽ autoribus est cõmonstratum. Quin & iuxta diuersitatẽ rerũ aridarum diuersas item libræ partes acetabulum pendit, sed tamen ferè olei pondus drachmarũ ut dixi, XVIII. ipsi attribuitur. Quare omnino uitiata & falsa est hæc lectio, pro qua iuxta Aetiũ uncia quidem una est restituenda, sed oxybaphũ penitus reijciendũ. & ut hac parte sententiam meam explicem, opinor ὀξύβαφον uocem pro ὀκτῶ δραχμὰς irrepsisse. si enim sic legas, δαύκου σπέρματος ὀκτὼ δραχμὰς ὅ ἐστι. γο. α. id est seminis dauci octo drachmas, quod est uncia una, habebis omnino pondus in Aetio expressum: & hoc ipsum octo uidelicet drachmas unciam unam efficere, ab ipso Galeno est declaratum suprà lib. 6. cap. 1. ubi & nos ponderum rationem explicauimus. quod si quis tamen ὀξύβαφον non delendum cõtendat, necessario penitus eius capacitatem pro superius indicata ratione ex Paulo augebit, sed hoc faciens Aetij lectionẽ non sequetur, qui tum huius seminis, tum sequentium anisi, seselis, radicis panacis, iridis, singulorum unciam unam habet, quam ego sequutus seminis dauci drachmas VIII. hoc est unciam unam, conuerti, uitiata lectione ueluti dixi reprobata. At uero quod erui moliti Chœnix hic præscribitur, cuius loco Aetius uncias XVI. habet, magna ponderis & mensuræ diuersitate dictum est: quãdo iuxta Pauli sentẽtiam Chœnix sextariorum duorum est. Sextarius autem unciarũ XVIII. ponderalium olei ponderis, iuxta eundem existat. Quare suspicionem habeo quod χοίνικα uox pro ξέστην supposita sit, quẽadmodũ in Aetio idẽ aliquoties cõtigisse suprà memini. Sextarij enim mensura duab. tantũ uncijs Aetij põdus superaret, cuius nulla ratio in hoc pharmaco habẽda esset. Quanq; si iuxta Galeni traditionẽ sextariũ expẽdere uelimus inueniemus in sextario Attico uncias mensurales XVIII. ponderales uero XV. & in

Romano

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 546 sur 580

Romano ſextario mẽſurales uncias XX. ponderales XVI. drach. V. ſcrupulum I. Tradit enim libro quinto pharmacorum τῶν κατὰ γένη compoſitionis, Cotylam atticam pendere drachmas LX. utpote quæ unciarum nouem Italicarum menſuralium exiſtat, quæ nouem unciæ menſurales, ſeptem & dimidiã ponderales uncias pendant, quæ drachmas LX. efficiant, uncia una octo drachmarum conſtituta. Sed adſcribam de hac re ipſa Galeni uerba. ὁ μὲν γὰρ ἥρας ρπ. δραχμὰς ἔγραψεν, εἰς σταθμὸν ἀναλογῶν, οὐκ εἰς μέτρον τὸ ἔλαιον, ὡς ξ. δραχμὰς ἑλκούσης τῆς κοτύλης. κατὰ γὰρ ἕλκει ἥγε ἀττικὴ θ. οὐγγιῶν οὔσα τῶν ἰταλικῶν. ἕλκουσι γὰρ αἱ θ. οὐγγίαι ἰταλικαὶ, αἱ ἐν τοῖς κατατετμημένοις κέρασιν, ἑπτὰ καὶ ἡμίσεαν οὐγγίας σταθμικὰς, ἅπτινθ ξ. δραχμὰς γίνονται, τῆς μιᾶς οὐγγίας. ϛ. δραχμὰς ἐχούσης. Iuxta hanc itaq; ratiocinationem ſextarius Rhomanus uncias XVI. drach. V. ſcrupulum I. ut dixi pendit, & Atticus uncias XV. Vtrum uero pro chœnice hoc loco legas & accipias, non longe à XVI. uncijs erui moliti ab Aetio præſcriptis aberrabis. Nolo tamen alicui autor eſſe mutandæ lectionis, quãdo etiam ipſe iuxta exemplaris præſcriptũ, chœnicem conuerterim, diuerſitatem tantum lectionis indicare uolui, ut ſtudioſos ad ſimilia diligentius æſtimanda excitem. Quod uero Chœnix duorum ſextariorum ſit, Paulus libri 7. fine de aridorum menſuris explicat, quem locum etiã hic adſcribam integrum, ut quum ſuprà & pondera & menſuras liquidorum ex eodem explicarim ac reſtituerim, etiam hic locus integer & explicatus, atq; ſic tota põderum & menſurarum ratio, habeatur.

πρὸς μέτρων ξηρῶν.

ἡ Αἰγυπτία ἀρτάβη ἔχει. μο. γ. ὁ δὲ μόδιος ὁ Αἰγύπτιος καὶ ὁ ἰταλικὸς ἔχει χοίνικας. ἡ. ἡ δὲ χοίνιξ. ξ. Β. ὁ δὲ ξέστης ἡμίξεστα Β. ἃ δή καὶ ἡμίνας προσαγορεύουσιν. ἡ δὲ ἡμίνα ἔχει κυάθους. η. ὁ ἀττικὸς μέδιμνος ἔχει ἡμίεκτα. ιβ. τὸ δὲ ἡμίεκτον ἔχει χοίνικας. δ. ὥστε τ μέδιμνον ἔχειν. μο. ς. χοίνικας. μη. ξ. ϛς. τόπων δὲ τὸν σταθμὸν εἰπεῖν οὐκ ὄντος ὅτι τῶν ξηρῶν οὐσιῶν ἄπειρός ἐστιν ἡ κατὰ τὴν ῥοπὴν διαφορά. Hoc eſt. Aegyptia Artaba continet Modios III. Modius Aegyptius & Italicus habet Chœnices VIII. Chœnix ſextarios II. Sextarius habet ſemiſextarios duos, qui ſanè & heminæ appellantur. Hemina aũt habet cyathos VIII. Atticus Medimnus continet Hemiecta XII. Hemiectũ uero ſeu Semodius chœnices IIII. Quo fit ut Medimnus habeat modios VI. chœnices XLVIII. ſextarios XCVI. Cæterum pondus harum menſurarũ nõ facile eſt proferre, quod immenſa diuerſitas rerum aridarum iuxta lancis momentum & inclinationem exiſtat.

Alius Eugeraſiæ.] Hic paſtillus à nobis ad uerbum redditus eſt, ſed ſic tamen ut lectionem quam exemplar præſcripſit, quam uidelicet expreſſimus improbemus, atq; ſic legendum putemus, non quidem ex Aetio qui eum non habet, aut ueteri interprete qui ipſum pro more ſuo tranſiliuit, ſed rei æſtimatione commoti, non quidem alicuius iudicio præſcribentes, ſed rem in communi æſtimãdam proponentes. Sic itaq; legendum puto. ἄλλο δυγκρασίας, σκίλλης ὀπτῆς λευκαθαρμένης μνᾶς δύο, βρυωνίας ῥίζης μνᾶς. Β. πεπέρεως λευκοῦ τὸ ἴσον, πετροσελίνου τὸ ἴσον, δαυκοῦ κρητικοῦ σπέρματος τὸ ἴσον. ὀρόβου ἀλληλουμένου τὸ ἴσον, κεδρίδος. ξ. ς. βρεχέσθω εἰς ὄξους ϛο. η. ἱρεως, πάνακος ῥίζης, σμύρνης, ἀνὰ. ϛο. γ. οἴνου φαλερίνου εἰς ἀναλημψιν ὅσου ἐξαρκεῖ. ἀναπλάσσε προχίσκους, καὶ ξήρανε ἐν σκιᾷ, δίδου δραχ. α. μετ' οἴνου λεκραμμένου κυαθ. γ. Hoc eſt. Alius Eugeraſiæ. Scillæ aſſatæ depuratæ minas II. radicis bryoniæ minas II. piperis albi tantundem, petroſelini tantũdem, ſeminis dauci cretici tantundem, erui moliti tantundem, cedridum ſextarium dimidium, macerentur in aceti beſſe, iridis, radicis panacis, myrrhæ, ſingulorum quadrantem. Vini falerni quod ſatis eſt his excipiẽdis, & in paſtillos cogendis. Formatos autem paſtillos in umbra deſicca, & drach. I. cum uini diluti cyathis tribus exhibe.

Epithemata

©BIUM

Epithemata & emplastra eiusdē Asclepiadæ.] Hæc medicamēta ferè omnia bis à Galeno relata sunt. Nam mox post horum enumerationem rursus præscribitur titulus, pharmaca ab Asclepiade in quarto externorum cōscripta: & consequenter eadem pharmaca omnia repetūtur, aliquibus tamen intersertis & additis, fortè quod in quarto externorum hæc postrema dictionis Asclepiadæ series contineatur, & alio quopiā loco priora pharmaca ab eodem Asclepiade sint perdita, alias temere eadem in eodem libro bis inculcarentur. In prima itaq; enumeratione pharmacū quo usus est Tryphon Gortyniates habetur, sed idem in secūda enumeratione repetitū, Critoni Gortyniati Cretensi inscribitur, Quare κρίτωνος pro τρύφωνος, aut uicissim hoc pro illo est suppositum, Tryphonis tamen inscriptionem utrobiq; legi & reddidi. In prima insuper enumeratione plura simplicia in idem pharmacum recipiuntur, & usus ipsius certus præscribitur. In secūda uero ea ipsa quæ in prima sunt, deesse exēplaris uitio puto, ut primam descriptionem rectam et sinceram existimem, nisi quod uerba quæ reddidi: pharmacum autem impositum fasciolis complecte, & obliga, in græcis corrupta habentur, hoc modo. ὑπιθεὶς τὸ φάρμακον καταλαμβάνεται ἰδίοις. Sunt autem sic restituenda uelut expressi, ὑπιθεὶς τὸ φάρμακον καταλάμβανε ταινιδίοις. Porrò in præcedenti ante hoc pharmaco ad finē, uisci trientem conuerti, sed in græco ὄξους Γο.δ. habetur, id est, aceti trientem. ἰξοῦ itaq; pro ὄξους restituendum est, uelut in eodem pharmaco in secunda enumeratione repetito habetur. Quin & in sequenti pharmaco καρδάμωμον pro κάρδαμον falsò expressum habetur. quod in secunda enumeratione recte κάρδαμον scriptum legitur, & legēdum esse in his omnibus pharmacis suprà ostēdi. Quod uero ad finem huius pharmaci præcipitur, Tertia die gymnasijs utendum esse, quæ spiritū acutum reddere ualeant, hoc est ἀρξύνειν τὸ πνεῦμα δυναμένοις, sic accipiendū est, ut non desinant ab exercitijs priusq; anheli fiant, spiritu ipsorū acuto reddito, hoc est uehemēter paruo & denso, talis enim ἀρξυνθὲν πνεῦμα appellatur, uelut in III. de spirādi difficultate ipse Gal. declarat.

Malagma ex Cedria splenicis, hydropicis, medicamētum accommodatum.] Pharmaca quæ in hoc malagma recipiuntur, in pellem albam infarta affectis locis imponere iubet, quomodo etiam in priori enumeratione idem pharmacum, sed ex calce & uisco solum cōstans, alba pelle infartum imponere iussit. Sic enim habet, ἐμπλάσας εἰς δέρμα λευκὸν ὑπιτίθει. Verum hoc loco ἐμπλάσας εἰς δέρμα λευκὸν, τὸ ἀπ' ἀκάνθης λεγόμενον, ὑπιτίθει expressum est, atq; haud scio qua significatione accipiendum sit, τὸ ἀπ' ἀκάνθης λεγόμενον, & dubito an hic recte ea uerba legantur, & non supposititia existant, maxime quum suprà simpliciter pellis albæ meminerit, Nam quæ pellis ἀπ' ἀκάνθης, id est, à spina detrahi possit non uideo. Sed tamen quum non pellem à spina detractam dicat, sed à spina appellatam, suspicatus sum δέρμα τὸ ἀπ' ἀκάνθης λεγόμενον, esse pellem Herinacei, quem ἀκανθίωνα appellari, Galenus huius operis libro. I. cap. I. fine testatur. At uero quum pellis aut cuticulæ Herinacei hunc usum esse, nusquam proditum sciam, ambigo an Herinacei pellem albam hoc loco accipere oporteat, quam ustam sanè alopecijs prodesse, & Galenus loco iam citato, & reliqui ferè omnes medici græci ac latini meminerunt. Possit fortassis alterius alicuius animalis pellicula accipiēda indicari, sed quis de hac diuinare queat aliter quàm ego iam diuinaui? Quare si cui diuinatio mea placet, eam pro libito sequatur, Ego ut fidem meam in uertēdo præstarem, pellem albam à spina appellatam, conuerti. liberum relinquens ut accipiat quisq; quā uelit. Si quis tamen Herinacei pellem accipiat, habet satis euidentem appellationis rationem. Est enim δέρμα ἀπ' ἀκάνθης λεγόμενον, idem quod δέρμα τὸ τοῦ ἀκανθίωνος, ut fortè non minus rectè, sed tamen minus ænigmatice, δέρμα

λευκὸν

©BIUM

λευκὸν τὸ ἀπ' ἀκανθίωνος legi queat, quod tamen pharmaci scriptori nõ placuisse palàm est, ut qui rem ultro illis uerbis obscurare uoluit.

Aliud Fabullæ cõpositum ualde præclarum.] Ad finem huius pharmaci habetur, pharmacum est tusile, id est, quod cõtunditur, quod in græco exẽplari sic habetur, κόπτον ἐστὶ τὸ φάρμακον. Appellant itaq; κόπτον φάρμακον quod non coquitur, sed tunditur, ac liquoribus modice adstillatis ad malagmatis formam redigitur, nisi res tũdendæ per se moderate humectæ existant. Estq; hæc locutio, κόπτον ἐστὶ τὸ φάρμακον eiusdẽ significati, sicut quũ dico κόπτετε τὸ φάρμακον. Suntq; ambæ loquutiones multi apud græcos medicos usus. Paul. lib. 4. cap. 55. ad contractos articulos emplastrũ refert, de quo ad finẽ dicit κόπτον ἐστὶ τὸ φάρμακον. ἔστι δὲ καὶ ἄκοπτον ἀγαθὸν διαλυόμενον ἰρίνῳ, ἢ κυπρίνῳ, ἢ δαφνίνῳ, id est, Tusile est pharmacũ, Est autem & nõ tusum bonum, si irino, aut cyprino, aut laurino dissoluatur. Sic enim apud Paulum legitur. Possit tamen fortassis rectius, pro ἄκοπτον legi ἄκοπον, ut medicamentũ lassitudinem eximens accipiamus, quorũ usus est ita cum ungentis dissolutorum, per mollem & perseuerantem affrictũ, uelut ibidem Paulus subiungit.

Pharmaca ab Archigene ad splenicos in primo medicamentorum secundum genus cõscripta.] Inter cataplasmata hic ab Archigene tradita habet. Aut Capparim maceratam aceto ac tritam cerato cyprino exceptã. hoc est. ἢ καππαρεῖ βεβρεγμένῃ ἐν ὄξει λεῖα ἀνειλημμένῃ κηρωτῇ κυπρίνῃ. Sed in græco ἀναλειφομένης pro ἀνειλημμένῃ habetur. Paulò post habetur. Aut lepidij folia imponito. hoc est, ἢ κατάπλασσε λεπιδίου φύλλοις. Sed in græco legitur, ἢ κατάπλασσε πιδίου φύλλοις. Porrò tum in his, tum in præcedentibus sæpe, retrimenta ab expressa myrobalano reliqua, conuerti τὸ πίεσμα μυροβαλάνου. Neq; enim aliud accipiendũ his locis uidetur: quanq; & succus ipse πίεσμα uocetur aliquando, uelut libro 1. ostendi. Cæterum quod ad finem capitis de uena retro sinistrã aurẽ secanda legitur, in græco exemplari corrupte habetur hoc modo. τὴν ὑπὲρ τὸ ἀριστερὸν οὖσαν φλέβα λύσας. Legendũ autẽ est sic. τὴν ὑπὲρ τὸ ἀριστερὸν οὖς κειμένην φλέβα λύσας. uelut ex Aetio ser. 18. cap. 11. palàm uidere est qui idem auxilium prodit.

In Cap. III. de hydrope siue aqua inter cutem.

INter pharmaca Asclepiadę ex quarto externorum Marcellæ inscripto: quanquam falsò τῶν ἐντός, id est, internorum pro τῶν ἐκτὸς legatur: mox à principio habetur. Farris quod zeam uocant, moliti sextarios II. id est, φάρους ὃ καλοῦσι ζέαν, ἀληλεσμένου ξ. β. Far itaq; & zeam his uerbis pro eadem re Asclepiades agnouit, quũ tamen sint diuersæ, uelut suprà lib. 2. abunde ostendi, Sed quæ aliquãdo inter se confundantur, maxime quum eundem usum præbeant. Zea enim proprie est ex qua fit alica, sicut far ex frumento fiebat. Iam quum res factitiæ pro naturalibus usurpentur, & factitiæ etiam inter se, itemq; naturales inter se, ob similitudinẽ appellationes mutuentur, uelut ibidem indicaui, fit ut far res factitia primum pro frumento ponatur, & mox etiam pro zea quæ frumẽti species existit. Quanquam hanc græci exemplaris lectionem, à me ut habet redditã, corruptam existimem, & non φάρους ὃ καλοῦσι ζέαν, esse legendum, sed φαρὸς καλουμένου κλουσίνου, ἀληλεσμένου. ξ. β. quo modo sanè Aetius ipse, sermone 10. cap. 22. apertis uerbis habet. ubi planè idem Epithema recẽset, Quomodo autẽ fieret far Clusinum alijs locis ostendi, in quibus item eius lectio fuerat extincta, & à nobis denuo est restituta. Siue igitur hanc Aetij lectionem sequeris, siue farris & zeæ expositionem quam ergo retuli acceperis, rectam sententiam habebis, Nimirum ut farris farinæ sextarios duos in pharmacum assumas.

Aliud ex Critone, fœnigræci moliti ac cribrati sextar. II.] Ad finẽ huius epithematis in græco exẽplari, post uerba. χρῶ καὶ αἰώρα ἐν τῇ ὑπογεγραμμένῃ σκευασίᾳ,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 549 sur 580

©BIUM

sequuntur uerba. ἰηρῶ λίτρ.α. πίσσης ξηρᾶς λίτραν μίαν, τὰ τηκτὰ κατὰ τῶν ξηρῶν, quæ penitus sunt delenda, utpote quæ neq; ad præcedens neq; ad sequens pharmacum pertineant, neq; per se pharmacum iustum nobis præscribant. Quod autem dicit, utere subscripta confectione, de malagmate ipoterio accipiendum est, quod proxime sequitur. quãq; non μάλαγμα τὸ ἰπωτήριον legatur quomodo conuerti ex Aetij præscripto, sed μάλαγμα τὸ ποτήριον ἐπιγραφόμενον, id est, Malagma poterium inscriptum. esse autem hanc nõ rectam lectionem, ex Aetio persuasus sum, qui ἰπωτήριον habet: & ex secundo ipoterio mox sequente, cui præscriptum est. ἄλλο γενναῖον ἢ ποτήριον φάρμακον, ita ut ἢ uocem connectendam putem cum uoce ποτήριον, η. tamen in ι. commutato, & legẽdum ἄλλο γενναῖον ἰπωτήριον φάρμακον uelut reddidi, Aliud præclarum Ipoterium pharmacum. Nisi quis penitus nobis persuadeat, ποτήριον dictum esse hoc medicamentum, quod instar poculi resorbeat humiditates ex alto, nam & hęc uerba pharmaco sunt adscripta, Nempe ἀναπίνει τὰς ἐν βάθει ὑγρασίας. Ipoterij appellatio autorẽ potius referre uidetur.

Aliud Bithynum appellatum.] In hoc emplastro, farinæ loliaceæ libram dimidiam conuerti, sed in græco exemplari ἀλεύρου ἰρίνου λίτρας, ς. habetur, hoc est, farinæ irinæ siue iridis. Et sanè iris tum in præcedens tonsoris emplastrum, tum in sequẽs ex seminibus recipitur, ut & hic aptissima esse uideatur. Sed quum tamen in illis emplastris non ἰρίνου ἀλεύρου, sed ἴρεως simpliciter & ἰλλυρικῆς legatur, uisum fuit mihi hoc loco non ἰρίνου esse legendũ, sed ἀιρίνου, quum lolio ut semini ἀλεύρου id est, farinæ appellatio potius conueniat quàm iridis radici, quanquam apud latinos Plinius sanè omniũ rerum pulueres farinas appellare soleat. Habet autem tum lolium, tum iris uim calfactoriam & resiccandi, sed lolium iride amplius, iris autem magis tenuium partium existit. Sequitur paulò post aliud emplastrũ, in quo iridis illyricæ minæ quartam partem, hoc est, drach. XXV. conuerti, sed in græco codice drach. XXX. habentur, asterisco tamen adiecto, indice lectionis dubiæ & quam typographus nõ sit assequutus, hoc modo. ἴρεως ἰλλυρικῆς μνᾶς τέταρτον, ὅ ἐστι δραχ. λ. Vidẽdum igitur de minæ pondere, ut inde ueram lectionem assequamur. Minæ itaq; triplices medicis græcis in usu fuerunt, Attica, Medica, & Alexandrina. Attica drachmarum centum fuit. Medica drach. CXXVIII. Alexandrina drachmarum. CLX. Si itaq; Atticam hoc loco accipere uelimus, minę quarta pars drachmæ. XXV. erunt. Si medicam, drachmæ. XXXII. Si Alexandrinam, XL. Videtur autem omnino mihi accipienda esse Attica Mina, cuius quarta pars hoc loco drachmæ. XXV. legendæ sunt hoc modo. ἴρεως ἰλλυρικῆς μνᾶς τέταρτον, ὅ ἐστι δραχ. κε. ita ut. ε. character sit elapsus. & κ. in λ. transmutatum, atq; huius coniecturæ meæ hanc rationẽ habeo. Totũ hoc pharmacũ ex rebus cõstat, quæ aut minæ põdere aut minę dimidiæ, aut minæ quartæ partis recipiũtur, pręterq; piper, quod drachmarum XII. & dimidiæ pondere accipitur. Ex hoc itaq; coniecturam facio, drachmarum. XII. & dimidiæ piperis pondus, esse dimidium pondus quartæ minæ partis, & totius minæ octauã. Nam alias non tam exacte dimidiã drachmam ad. XII. drachmas addidisset, nisi drachmarũ XXV. hoc est, quartæ minæ partis medietatem uoluisset indicare, ut ita à mina integra ad octauam eius partem symmetria simplicium rerum in medicamẽtum receptarũ descendat ac progrediatur. Et iuxta talẽ planè modum Galen. ipse libro. 5. τῶν κατὰ γένη Icesij emplastrũ Critonis descriptione recensens, ipsumq; cum Heræ descriptione cõferens, coniecturam facit, Minam ab ipso Critone drachmarum cẽtum usurpari, quum Heras centum drachmas pro mina exprimat, & consequenter ubi Crito minæ quartam partẽ habet, ibi Heras drach. XXV. scribat: additq; Galenus eodem loco dissensionem eorum qui de ponderibus & mensuris scripserunt, quorum ali-

qui

©BIUM

qui unciarum XVI. aliqui unciarum XX. minam prodiderunt, Sed tamen Critonem ſolere Minam centum drachmarum pondere uſurpare, quæ uncias XII. & dimidiam efficiunt. Sed adſcribam Galeni de hac re uerba, ex quibus tota res clarior reddetur. διαπεφώνηται δὲ πῆς πρὸς τῶν σταθμῶν καὶ μέτροις γραφασιν, ὁπόσος ὅσις ὁ ῥωμαϊκὸς σταθμὸς, γνίου μὲν ἑκκαίδεκα λεγόντων ὀγγιῶν εἶναι τὴν μνᾶν, γνίου δὲ ἕξοσι, γνίου δὲ καὶ διοκτωμόνου, καὶ τὴν μὲν ἀλεξανδρικὴν ἕξοσι φασκόντων εἶναι ὀγγιῶν, τὴν δὲ ἄλλην ἑκκαίδεκα. καὶ ἔστιν μὲν ἔτι μικρότερον. ἀλλὰ τῶν εἰς δραχμὰς ἀναγόντων τὴν μνᾶν, εἰσὶν οἳ φασὶν ἑκατὸν ἓξ δραχμῶν, γνίοι δὲ πλειόνων, ἐπειδὴ καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλεῖστοι μὴ ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως δραχμῶν εἶναι φασὶν, γνίοι δὲ ζ. μόνον, ἕτεροι δὲ η. τούτων ὅτως ἐχόντων, πόσων δραχμῶν χρὴ λογίσασθαι τὴν ὑπὸ Διοκλέους ἐγγεγραμμένην μνᾶν ἓξ, χαλεπὸν εὑρεῖν. φαίνεται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις. ρ. δραχ. βούλεσθαι εἶναι τὴν μνᾶν. καὶ ἔστιν ὅτε οὕτως ἔχει, &c. expendit enim conſequenter Critonis deſcriptionem cum Heræ compoſitione eo quo dixi, modo. Quod autem dicit Galenus, Quidam Alexādrinam unciarum XX. & aliam XVI. ſtatuiſſe, uel ex Paulo Aegineta palàm fit, qui uice uerſa Aegyptiam & Atticam unciarum XVI. facit, Romanam uero unciarū XX. uelut ſupra à nobis loco producto eſt oſtenſum: quanquam ſuſpicor in Paulo ἰατρικὴ pro ἀττικὴ legendum eſſe, quum Galenus iam citato loco Atticam palàm centum drachmarum pronunciet, & aliam, quam Medicam accipio, unciarum ſedecim. Niſi forte nec ipſa Attica certo centum drachmarum pondere, hoc eſt unciarum XII. & dimidiæ ab omnibus fuit æſtimata. Porrò ſicut hoc loco ſecundum hanc coniecturam, minam Atticam accipiēdam iudico, pondus uidelicet centum drachmarū, Sic in alijs quibuſdā pharmacis reliquæ minæ uſurpantur, tum in his libris, tum in alijs, de comp. pharmacorum κατὰ γένη conſcriptis, ut hac parte ſtudioſos rei medicamentariæ diligentem æſtimationem facere oporteat, quæ Mina ſingulis locis ſit accipienda, atq; hac parte plerunq; etiam ipſe Galenus nobis exemplo eſſe poteſt, exacte diligēs uir in priorū medicorum cōpoſitionibus expēdendis.

Ex Archigenis ſecundo libro pharmacorū ſecundum genus.] Inter hæc pharmaca habetur: Porrò per omne curationis tempus unam aliquā ex his potionibus ipſis propina, cotyledonis drach. I. ſcillæ aridæ mūdæ drach. I. in uino muſſo diluto quotidie exhibe: ſed in græco σκιλλῆς καθαρᾶς ξηρᾶς λίτραν α. legitur, ponderē palam nimiū aucto. Sed & cōſequenter ubi habetur, κὴ λινέωλον ἓν γνίοι χαμαιλαίαν καλοῦσι δραχ. γ. χυλίσας, &c. legendum eſt, ἢ λινέωρον ἓν χαμελαίαν γνίοι καλοῦσι χυλίσας, &c. ueluti conuerti. Quin & quod ſequitur pharmacū hoc modo. Optime facit & hoc, Cancri fluuialis ſicci triti, pedibus ac eminentijs omnibus amputatis, drach. I. aſari drach. I. miſceto aquā ex ipſo flumine unde cācri extracti ſunt, accepta: & propinato. Aliquando uero pro aſaro, opobalſami par pondus additur. In græco ſic habetur. κάλλιστα δὲ ποιεῖ τοῦτο καρκίνος ποταμίου ξηροῦ χωρὶς τῶν ποδῶν καὶ χηλῶν λελειωμένου δραχ. α. ὀπίου ὀβολὸν. α. μίξας ὕδατι ἐξ αὐτοῦ ποταμοῦ ὅθεν οἱ καρκῖνοι, πίνειν. ἐνίοτε δὲ αὐτὶ τοῦ ὀπίου, ὀποβαλσαμου προσβάλλεται ἴσον. Pro ὀπίς itaq; ὀβολὸν. α. legendum eſt ἀσάρου. δραχ. α. Sic enim Aetius decimo, capite 36. legit: quanquam pondus utriuſque rei, & cancri & aſari, libra una ſit expreſſum in Aetio, quod hic drachma una habetur rectius omnino, niſi in Aetio etiam de utraque libra ſingulas drachmas exhibendas eſſe accipiamus, quod omnino eſt neceſſe. Sed & Aſari eſſe uim calfactoriam, urinam cientem, & ob id hydropicis commodam, Dioſcor. & Galenus teſtatur, quæ uires in opio non ſunt, pharmaco ſomnum cōciliante, & dolorē ſedante, quibus auxilijs hydropici non habent opus. Sequitur paulò poſt. Hydropicos in balneo cum ſale & oleo illinendos eſſe, & ſolis teſtibus exudātibus ablutis, educendos eſſe, primum linteis, deinde etiam reliquis amiculis contectos, hoc eſt ut in græco habetur. πρῶτον λεντίοις,

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 551 sur 580

©BIUM

εἶτα τοῖς λοιποῖς περιβολαίοις συσκεπάσας. Sunt itaq; λέντια hoc loco uoce latina ab Archigene usurpata, sed uocalibus syllabarum trãspositis, λέντια enim lintea appellantur. Vsurpat eam uocem etiã Constan. Cęsar lib. 20. cap. 22. λεῖα inquit ποιήσας κολλύρια καὶ περιχρίων σπέρματα, ἢ λέντια ἄκρωσα. Hesych. περιζώματα exponit, quemadmodum etiam paulò post latina uoce usus est, φουρνίτου ἄρτου, id est, furnaceum panem, edendum dare iubens. Quomodò autem furnaceus qui aliàs græcis ἰπνίτης est, à clibanite differat, alibi indicaui. Sed & uinum nigrum Italicum aut Spicatum hoc loco mox sequitur. Spicatum itaq; eum dicere puto, ex spica nardi factum, Nardites Dioscoridi lib. 5. appellatum, & hydropicis uelut etiam alia eius generis, commodum ab eo proditum, quod ipsum paulò post Archigenes uinum Nardinum uocat: Nisi potius ἱσπανῶ pro σπικάτω legendum est, ut Hispanum uelut Italicum gentilitia appellatio existat.

Inflatos uero maxime locos, uesicis magnis probe inflatis quotidie continenter pulsato.] Hoc auxilium item Aetius 10. cap. 29. prodit ex Herodoti & Archigenis autoritate. Meminit etiam Celsus. 3. cap. 21. Autoresq; multi sunt inquit, inflatis uesicis pulsandos tumores esse. Sequitur mox de Scarificatione talorum, & gestatione in lectica, quod in græco sic est. διελὼν δὲ τὰ σφοδρὰ αὐτῶν, ἢ καὶ σχάσας ἐν φορείῳ αἰώρει. Verum pro σφοδρὰ substituendum est σφυρά, & efficietur sensus quem ego expressi. Sequitur ad easdẽ affectiones, Confectio Biennij, quam ego hoc loco supposititiam existimo, ut quę ad sequentis capitis finem pertinet, ubi etiam rursus scripta habetur. Nolui tamen eam hic expungere, sed iuxta pręscriptũ exẽplaris itidem adscribere. Legitur autẽ infrà cõfectio Breniti, id est, βρενίτου, hic uero Biẽnij, id est, βιεννίου, altera lectione corrupta, uel fortassis utraq;, Nam infrà lib. 10. cap. 1. βιεννίτου habetur de qua tamẽ nihil habemus quod pronũciemus, quũ obscurus nobis sit hic autor, uelut etiã alij plerique in his libris citati, & sanè autoritatis rationem non multũ referre ad pharmacorũ facultatem, iam sæpe dixi.

In Cap. IIII. De pharmacis dolorẽ sedãtibus anodynis & Colicis appellatis.

DIstinguit hoc loco Galenus inter pharmaca dolorem sedantia, duplicia existentia. Altera enim tussientibus commoda sunt, de quibus supra egit. Altera Colicis tantum conueniũt, de quibus hic pertractat. Est autem lectio uerborum quibus Galen. hæc dicit corrupta, quæ duplici modo restitui ac legi potest. Vel sic. αἱ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φαρμάκων συνθέσεις ταῖς βηχικαῖς ὀνομαζομέναις διαθέσεσιν εὕρηνται. Vel sic quomodo etiam reddidi. αἱ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φαρμάκων συνθέσεις ἐν ταῖς βηχικαῖς ὀνομαζομέναις δυνάμεσιν εἴρηνται.

Philonis Antidotus.] Hæc antidotus à Philone penitus ænigmatice uersibus elegiacis prodita est, quorum tamen sententiã ipse Galen. abunde declarat, ut hic me longiorẽ cõmentationem assuere nihil sit opus, Reddidi aũt eodem carminis genere eadẽ item ænigmatica obscuritate custodita, ad quam tamen æque ut ad græcam intelligendam, Galeni expositio sufficiẽs existit, ad quã etiam hæc super addam. Versu quarto pro δυσουρίη, quam nos difficile lotium reddidimus, uetus Interpres legit δυσεντερίη. & sanè utraq; lectio recta est, quum & ad dysuriam, & ad dysenteriam, antidotus hæc cõmodet, uelut etiam Marcellus medicus in empiricis cap. 22. docet. Quare si dysenteriæ lectionem quis malit uersum quartum latinum nostrũ sic legat. Siue lapis uexet, siue dysenteria. Decimus ex ordine uersus sic legendus est.

βῆχά τε καὶ πνιγμὸν, λύγγα τε καὶ κατάρουν.	hoc est.
Tussim, singultum, destillantesq; fluores	
Sisto, etiam si quid strangulet excipio.	Verum exemplar habet.
βῆχά τε καὶ πνιγμὸν, λύσσαν τε καὶ κατάρουν.	

Pro

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 552 sur 580

Pro λύσαν itaq; legendũ eſt λύγγα, quũ λύσαν rabiei ſignificationis, uerſus non ferat. λύγγα autẽ itidem ut λυγμὸν dici, palàm eſt ex multis locis, Sed & Dioſc. lib. 5. de facultatibus uinorũ, Vinũ ſincerũ immixtum natura auſterũ ad λύγγα σμάχου facere dixit, Verum Interpres eius pro ſua ſapiẽtia dicit λύγγα pro ſingultu, hoc eſt, ὠὴ λυγμὸς nõ reperiri, Imò uocẽ λύγγα nihil ſignificare, mutatq; temerarius lectionẽ, λύσιν σμάχου legendũ adſtruẽs, magna ſuę ignorãtię proditione, quũ λύγξ γος, æque ut λυγμὸς. ου. etiã in uulgatis græcorũ dictionarijs ſingultus ſignificationem habere prodatur. Verſu deinde 19. πυρώδεος lege pro πυροφόλεος. Et 24. ἐνὶ pro ἑνὶ à uerbo ἑνόω, id eſt, unio. Reliqua recte habent. At uero quod dixi, Inde Menœtiadæ occiſoris ponito drachmam,

Qui pecoris denſis uentribus excipitur. In græco eſt,

καὶ τρίτον ἐν τρώεσσι μενοιτιάδαο φονῆα
δραχμὴν τὴν μήλων γαστέρι σωζομένην.

Hoc eſt ad uerbum.

Et tertio loco conijce drachmã occiſoris Menœtiadæ, id eſt Patrocli, qui occiſor in uẽtribus ouiũ ſeruatur, eſtq; hic occiſor nullus alius quàm Euphorbus, qui uidelicet Patroclum occidit, Homero 16. Iliados teſte, uelut ipſe Galenus declarat. Sed hic Euphorbus ænigmatice pro Euphorbio poſitus eſt, quod uẽtribus ouiũ excipitur & ſeruatur. Menœtiaden autem uocat Patroclum patronymica appellatione, hoc eſt Menœtij filiũ, Sic enim Homerus ait. μενοιτίου ἄλκιμον υἱόν. Videtur tamen mihi in primo uerſu, καὶ τρίτου potius quàm ἐν τρίτον legẽdum eſſe, ut ſit hæc ſententia. & tertij inter Troianos occiſoris Menœtiadæ drachmam ouium uentribus ſeruatam. Hoc eſt enim quod ipſe Patroclus Hectori poſtremo ſuo occiſori obijcit, quod uidelicet prius à deo Apolline, & uiro Euphorbo læſus ſit. Sic enim apud Homer. 16. Iliad. ait.

ἤδη νῦν ἕκτορ μεγάλ' ὄφελες, σοὶ γὰρ ἔδωκεν
νίκην Ζεὺς κρονίδης καὶ ἀπόλλων, οἳ μ' ἐδάμασσαν ῥηϊδίως. Id eſt.

Nunc te iacta Hector, tibi quod uictoria ceſſit,
Qui Ioue ſic iaceo facile atq; ab Apolline uictus. Et paulò poſt.

ἀλλά με μοῖρ' ὀλοὴ καὶ λητοῦς ἔκτανεν υἱὸς
ἀνδρῶν δ' Εὔφορβος, σὺ δέ με τρίτος ἐξεναρίζεις. Id eſt.

Sed me parca ferox, Latonæ & filius auſert,
Atq; uir Euphorbus, poſt quem tu tertius inſtas.

Eſtq; ipſe Euphorbus hoc modo tertius occiſor Patrocli à Philone dictus nõ ad ordinẽ, ſed ad numerũ reſpiciẽte, Ioue tamẽ & parca, id eſt, fatis exceptis. Porrò quod Euphorbiũ per Euphorbum indicatũ, ouiũ uentribus excipere oporteat, itemq; ſeruare, etiã Dioſc. lib. 3. tradit, Iubæ regis tẽpore inuentũ eſſe perhibens, Sed Galen. hic amplius Iubæ regi de Euphorbio libellũ paruũ ſcriptũ eſſe teſtat. Plin. Euphorbiũ ab Euphorbo Antonij Muſæ fratre appellatũ, per ipſum Iubã regẽ Mauritaniæ tradit: eo enim medico rex uſus eſt, uelut Auguſtus Cæſar Antonio Muſa. Sic enim ait lib. 23. c. 7. Inuenit & patrũ noſtrorũ ætate rex Iuba quã appellauit Euphorbiã, medici ſui nomine & fratris Muſæ, à quo diuũ Auguſtũ cõſeruatum indicauimus. & addit. Iidem fratres inſtituere à balneis frigida multa corpora adſtringi, &c. ut certum ſit Euphorbiũ Muſę fratrem, & utroſq; medicæ artis doctos fuiſſe. Cæterum uerſus qui ſequitur.

Viginti & drachmas candentis conijce flammæ, In græco ſic habetur.

εἴκοσι δ' ἀργεννοῖο πυρώδεος ἔντοσι βάλλε.

Appellaui itaq; candentem flammam, ipſum piper album, à flammeo feruore quẽ habet, unde etiã πυρώδες ἀργεννόν, quaſi ignitũ candidũ Philo dixit. Tria aũt piperis genera uulgò nota diſtinguit & Dioſcor. & Galen. hoc modo, ut primus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 553 sur 580

©BIUM

germinantis fructus longũ piper ſit, Verũ qui uelut immaturus fructus eſt, albũ piper eſt nigro acrius, quũ nigrum uelut ſuperaſſatũ ſit, & iam ſuperreſiccatum. Diſcordat tamẽ hac parte à Dioſc. Galen. Dioſc. enim τὸ μέλαν ἥδιον καὶ ὀριμύτερον τοῦ λευκοῦ καὶ δυσμαχώτερον habet. et paulò poſt. τὸ λευκὸν καὶ ὀμφακίζον, ἀδιεντερον τοῦ πεφρυμένου. Gal. uero 8. ſimp. phar. ὁ δ' οἷον ὄμφαξ καρπὸς, τὸ λευκὸν ὅτι πέπειρον, ὀριμύτερον ὑπάρχον τοῦ μέλανος, ἐκεῖνο γὰρ οἷον ὑπερωπημένον ὅθεν ἥδιον καὶ ὑπερεξηραμμένον. Itẽ hoc loco. ἔστι δὲ δυσμαχώτερον καὶ ὀριμύτερον τοῦ μέλανος. Dioſc. itaq; nigrũ piper acrius & ſtomacho gratius eſſe dicit: legitur tamen in exemplaribus uulgatis δυσμάτερον, id eſt, ori gratius. Galen. uero contrà, album piper acrius & ſtomacho cõmodius prodit. Porrò quemadmodũ Philo piper album hoc loco ænigmatice πυρῶδες ἀγεννὲς dixit. Sic Andromachus ſenior in Elegiaco carmine, quo Theriacam ex uiperis deſcribit, à Galeno primo libro de antidotis relato, idem piper album ἀγλαΐλιθον appellauit, à nitore uidelicet quem habet. Sic enim ait.

καὶ λίβανον μίσγοις, καὶ ἀγλαΐην σήσαιο
ἄμμιγα λιανέων κατθέμενος πεπέρεων. Id eſt.

Thuraq; miſcebis mox, aglaiamq; nitentem
Cum nigro mixtam iunxeris hinc pipere.

Quod ipſum tamẽ neq; à Galeno animaduerſum eſſe, meritò mirũ uideri debet, qui alias ad unguem ſingula quæ in eius Theriacæ cõpoſitionem recipiũtur expendit, collatione eorũ carminũ ad pedeſtrem Andromachi Iunioris deſcriptionem, & ad uulgatã uſq; ad eius ſeculum cõponendi ratione facta. Hos enim uerſus exponens inquit, nõ quærere oportere de aglaia, tanq; alterius alicuius pharmaci nomen ſit, quũ neq; in pedeſtri iunioris Andromachi deſcriptione, neq; in ea quæ ad eius ætatẽ per ſucceſſionẽ peruenit, alicuius pharmaci nomẽ aglaia reperiatur, & ea omnia quæ hoc pharmacũ ſex drachmarũ pondere recipit, conſone tum ſeniori, tum iuniori Andromacho ſint relata, & omnino nihil extra illa additũ ſit, ad quod Aglaiæ nomen referendũ quis putet, ut fortaſſis aglaiam epitheton thuris, elegiæ autori apponere uiſum fuerit. Sic Galen. de aglaia Andromachi iudicat. Sed adſcribam ipſa uerba ſtudioſis rei medicamentariæ diligentius trutinanda. ἐφεξῆς δὲ γράφοντος τοῦ ἀνδρομάχου, καὶ λίβανον μίσγοις, καὶ ἀγλαΐλιθον σήσαιο, τὴν ἀγλαΐλιθον οὐ χρὴ ζητεῖν ἡμᾶς, ὡς ἄλλου τινὸς φαρμάκου ὄνομα, ὅτε γὰρ οὐ πεζῇ γεγραμμένης τῇ νεωτέρῳ ἀνδρομάχῳ συνθέσεως τῆς ἀντιδότου, καὶ ὅτε τῆς ἄχρι νῦν εἰς ἡμᾶς καθηκούσης παραδόσεως, οὔτε φαρμάκου τινὸς ὄνομά ἐστιν ἡ ἀγλαΐα, καὶ τὰ ε. δράχμῶν ἕλκον τῷ σώματι τὸ φάρμακον πάντα συμφώνως εἴρηται, πῶτε προσβυτέρῳ καὶ τῷ νεωτέρῳ ἀνδρομάχῳ, ἐν οὐδὲν ἐξῶθεν ἐκείνων προσκειται, καθ' οὗ τὸ τῆς ἀγλαΐας ὄνομα λειπόμενος τις ἡγήσεται. ὡς ἴσως τῆς ἀγλαΐαν ἐπίθετον τοῦ λιβάνου τοῦ σωτικιβέντι ἐλέγιαν ἐθέλοντα προσθῆναι. His itaq; uerbis Galen. planè indicat Aglaiam nullius pharmaci nomẽ eſſe, & ne quærendũ quidẽ de ea cenſet, ſatis abſurdo dicto, ab eo qui alias omnia ita ſtudioſe rimatus: neq; minus abſurda ſuſpicio eſt, thuris epitheton aglaiã opinari, ut merito de hoc loco admirari poſſimus, adeò ſupine ab ipſo explicato. Nos itaq; omnino rem inquirendã, & quidẽ attẽtius duximus, & ſanè repertã etiam nobis feliciter ſperamus. Aglaiam enim Andromachus ſenior nihil aliud quàm piper album, uelut dixi, appellauit. piper autem album aliàs in uerſibus Andromachi non habetur, quum tamen iunior Andromachus ipſum ponat, ſed ita ut hac parte uarient hæ huius antidoti deſcriptiones, aliàs nulla re differentes, quod uidelicet ſenior piper longum in principio XXIIII. drachmarum ponderi poſuit, & eo loco pro eo Iunior piper nigrum habet eodem pondere: hoc uero loco inter res quæ ſex drachmarum pondere recipiuntur, ſenior album & nigrum piper poſuit, Iunior uero album & longum retulit, ita ut diuerſitas tãtum

in nigro

©BIUM

in nigro & longo pipere sit, quorũ alterum alter. XXIIII. drachmarũ pondere, alter sex recepit. album uero in utroq; inter res sex drachmarũ pondere ammixtas habetur, & ἀγλαΐα à seniore appellatur. Cæterũ reliqua in Philonis antidotum recepta sufficienter ab ipso Galeno explicantur, & ex collatione uersionis nostræ intelligi possunt. Verũ Natarũ tauri texturã, hoc est, νᾶμα θυγατέρων ταύρων, dixit ipsum mel, propterea quod ex putrescentibus tauris apes generantur, quæ mel texunt ac conficiunt, quod etiam Nicander in Theriacis testatur hoc uersu.

ἵπποι δὲ σφηκῶν γένεσις, ταῦροι δὲ μελισσῶν. hoc est.

E tauro nascuntur apes, uespæq; caballo.

Idem tamẽ uersus in primo epigrammatum græcorũ ex Pallada citatur. A Mar. autem Varrone lib. 3. de re rust. ad Archelaum refertur. Verum quomodo hæc apum generatio ex bubulo corpore putrefacto fiat, luculentiss. docet Constant. Cæsar de agricultura lib. 15. cap. 2.

De Colicis pharmacis ab Andromacho conscriptis.] Inter hæc Colica pharmaca habetur, Colica Cassij, cuius descriptio põdere tamen uariante, est itẽ apud Scriboniũ compositione. 119. Sequitur postea, Colica admirabilis qua utor, cuius descriptio est genuina Philonis, quomodo etiam Aetius eam habet. Verum pondus in ipsa duplicatum est ad superiorẽ in elegia descriptionem. Deinde ὀπίου δραχ. ς. in græco habentur, quum ὀπίου δραχ. κ. legendum est, uelut conuerti. Non longe post sequitur, Colica ut Scribonius, quam iuxta exemplaris præscriptum reddidi, sed non integram, ut apparet ex descriptione Asclepiadę non longe post sequente. Quin & quod continenter ab eo sequitur pharmacum. Colica qua utebatur, præscriptum habens, non integra est, quæ itidem ut prior, postea integra inter Asclepiadæ pharmaca refertur.

Quæ Asclepiades ad coli affectus prodidit.] Inter medicamẽta Scribonij Largi pharmacũ antea ab Andromacho relatum continetur, sed integrius quàm supra uelut dixi, ut uel ex Aetio apparet, qui. 9. cap. 31. penitus eandẽ descriptionem aduerbum habet. Verũ in Scribonij libello latino uulgato hæc compositio non habetur, neq; hac, neq; superiori descriptione. At uero quæ paulò post sequitur, Paccij Antiochi cõpositio, in eo ipso Scribonij libro continetur, compos. 122. sed tam longis uerborum inutilium ambagibus, ut uel inde appareat libellum eum à Scribonio non esse latine conscriptũ, sed ab aliquo translatũ qui forte de suo aliqua adiecit. Aetius iam citato loco descriptionẽ hanc nostrã habet in paucis euariantem. Porrò quod dixi uino falerno per saccũ nõ excolato affuso, in græco est, οἴνου ὠθιβαλλομένου φαλερίνου ἀδιυλίστου. ἀδιύλιστον itaq; non defecatum est, & non excolatum, quod per saccum fieri solebat, & ob id Σακκίζειν appellabatur, uelut alibi memini. In Scribonij libello, hoc ipsum uinum falernum non saccatum uocatur. Aetius tamen falernum mari mixtum accipere iubet.

In caput. V. de dysentericis.

SVprà libro 8. cap. 6. Galenus indicauit qui proprie hepatici appellarentur, quo loco etiam id à nobis additum est, plerosq; falli qui hepaticos pro dysentericis agnoscunt. Quare etiã hoc loco Galen. ueros dysentericos esse ait, in quibus neq; hepar affectum est, neq; alia affectio adest, præterquam ulceratio intestinorum uel nuda uel cum putrefactione depascendo proserpente, nome græcis appellata. Cæterum signa dinotionis fluxus hepatici ab excretione dysenterica, longius ab Aetio serm. 9. cap. 43. & Paulo. 3. cap. 42. prodũtur. Galen. uero ea ipsa hic reliquit, ut qui propositũ habeat, nõ ipsas affectuũ dinotiones docere, sed rei medicamentariæ cõpositionem affectibus cõmodam pręscribere: quanq;

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 555 sur 580

©BIUM

neq; duodecimo methodi, cuius hic meminit, illam partem fusius tractarit. Vox ipsa δυσεντερίας, malignam intestinorũ affectionẽ indicat, Vnde etiã latini Tormina intestinorũ dixerunt, neutra appellatione satis indicante ipsius morbi affectum ulcerosum.

Quæ ab Andromacho ad dysenteriã scripta sunt.] Recenset Andromachus confectionẽ ex ordine secundam ex fructibus constantem, sed cuius descriptionem corruptam haud facile sit restituere, quod hi fructus quos in hoc pharmacum recipiendos censet, nobis non extent, & ne nominibus quidẽ satis noti sint. expendemus tamen omnes diligenter quorũ antea in his cõmentarijs non meminimus, ut aliquam saltem cognitionẽ adipiscamur. Et primũ quidem uidebimus quæ sint sorba Ephetina ab ipso appellata, quorum duos sextarios recipere iubet, habet enim ὄνων ἐφετινῶν. ξ. β. Videtur itaq; nobis ἐφετινῶν uox corrupte legi, & pro ea aut ἐφεσινῶν substituendũ esse, ut patriam intelligamus esse appellationem: quanquam de Sorbis Ephesinis me nusquã legisse meminerim: aut ἐφεκτικῶν, ut accipiamus sorba cohibentia, alui uidelicet fluxiones: hanc enim uim præcipue habent, ob τὴν στύφουσαν in ipsis facultatem. ita ut ἐφεκτικῶν uox idem quod σταλτικῶν significet. Verum ut hanc in ipsis facultatem esse cognoscamus, & qui sint fructus sorba appellata discamus, locũ de his ex 2. libro Galeni de alimentis adscribemus, ubi de mespilis & sorbis simul agit, his uerbis. καὶ τούτων ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶ τῷ προειρημένῳ. στύφει μὲν γὰρ ἄμφω, πολὺ δὲ μᾶλλον ὄνων τὰ μέσπιλα, διὸ καὶ συμφερώτατον ἔδεσμά ἐστι ῥεούσῃ γαστρί. ἡδίω δ' αὐτῶν πρὸς ἐδωδὴν τὰ οὖα, τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδέν τι στρυφνὸν ἔχει τοῖς μεσπίλοις ὁμοίως, ἀλλ' ἔστιν ὁ κατ' αὐτὰς χυμὸς αὐστηρὸς, ἄνευ τοῦ στρυφνὸς εἶναι. Plinius porrò lib. 15. cap. 21. quatuor sorborum differentias siue genera facit, & de quarto sic inquit. Quartũ genus Torminale appellant, remedio tantum probabile, assiduũ prouẽtu, minimũq; pomo, &c. Quod itaq; Torminale uocari Plin. dicit, uehementer suspicor id esse genus quod Andromach. hoc loco ἐφεκτικόν appellauit: ut quemadmodũ Ephecticorum appellatio à sistenda aluo est, sic Torminalium à commoditate quam torminosis, hoc est dysenteritis exhibẽt, sit deducta. Reddidi tamen Ephesinorum appellationem, non quidem asserens sic esse legendum, sed in medio relinquens ancipitem lectionem, nullius iudicio hac parte præscribens. Sequuntur mox in eodem pharmaco pira Terentiana XX. hoc est ἄπιοι τερεντιανοὶ. κ. Sed & hic dubito an Terentiana pira rectè legantur, quum Plinius in pirorum nomenclaturis explicandis diligentissimus, Terentianorum pirorum mentionem non faciat, Suspicor itaq; Tarentina legenda esse, hoc est ἄπιοι ταραντινοὶ. Plinius enim libro 15. capite 15. inter pira quæ patriæ nomina habent, græca & in his Tarentina recenset. Nisi forte apud Plinium Tyranniana pira falsò pro Terentianis leguntur paulò ante hunc locum, ubi ait, Sed confessis urbis uocabulis autores suos nobilitauere Decimiana, & ex eo tractum quod Pseudodecimianum uocant. Dolobelliana longissimi pediculi, Pomponiana cognomine mammosa, Liceriana, Seueriana, & quæ ex his nata sunt Tyranniana, longitudine pediculi distantia. Sequuntur mox Mala Cestiana XXX. de quibus alio loco dixi, sicut etiam de siliquis, id est, κερατίοις quæ mox sequuntur. Sed in græco exemplari falsò habetur, μῆλα ἐν ἄλλῳ κυδώνια κεστιανὰ. λ. pro quo ego legendum censeo, μῆλα κεστιανὰ. λ. de cotoneis enim antea meminit. At uero quemadmodũ in hoc pharmaco Sorba Ephesina, & pira Terentiana, nobis obscura & ignota leguntur, Sic in sequenti mox pharmaco item ex fructibus constante, & appellato, Mala Hermiblaca nobis ignotissima habentur, quãdo sane inter tot malorum nomina, neq; ipsorum Plinius mentionem facit. Habemus tamen fortissimã suspicionem ex characterũ similitudine, Orbicu

lata hoc

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 556 sur 580

lata hoc eſt ὀρβικλατα pro ἑρμίβλακα legendum eſſe. Hæc enim Plinius ait ex figura orbis in rotunditatẽ circũacti, eſſe appellata, additq; Hęc in Epiro primũ prouenisse, argumento ſunt græci, qui Epirotica uocant. Quare etiam ἠπειρωτικὰ pro μῆλα ἑρμίβλακα legẽdum eſſe, cuipiam uideri poſſit. Sed ego cõiecturas meas indico, nihil definio. Quod ſi uero pharmacũ hodie nobis parandũ eſſet, tum pro malis Hermiblacis appellatis, tum pro piris Terentianis, ex malorũ ac pirorũ genere multũ adſtringentia accipere nõ dubitaremus, quũ in his non aliud ſpectetur q̃ adſtringẽdi facultas, per quã dyſentericis fluxionibus, eas ſiſtendo, mederi poſſunt. Porrò hi fructus nõ ſolum dyſentericis fluxionibus cõmodant eas reſtringendo, Verũ etiam cibum nõ cõtinentibus cõmode in cibo exhibentur, ſtomachi adſtringẽdi ac corrobo randi, itemq; proritandi gratia, uelut Scribon. numero uulgatæ editionis 104. tradit, qui locus quũ ſit corruptiſſimus, in ſtudioſorum gratiã à nobis adſcribetur reſtitutus, nõ quidẽ ex cõiectura, quã tamen parcim adhibuimus, ſed iuxta Marcelli medici præſcriptũ, qui hunc locum ſicut pleroſq; alios, ex Scribonio mutuatus eſt, cap. 20. Sic itaque utrobiq; legendum eſt. Atq; ita uarietate ciborũ & perunctionis ſtomachum proritare, ita ut reficiãtur halica ex mulſo, aut malorũ cydoneorũ ſucco, uel ex granis punicis facto, aut ſi quos magis delectabit, frigida poſca, ſecundũ quæ ſumpta & hapala proderunt oua, & intubi cocti, uel nõ cocti ex aceto dati, itemq; lactucę, & caules haploſiles ex poſca decocti, aut ungula porcina excocta & madida: uulua quoq;, & murices, & pelorides plurimũ iuuant, & pomorũ præcipue ſorba, & mala orbiculata, & pira ſcauriana, cruſtumina, ſigninaq; in olla repoſita, Item proſunt uuæ ex olla ſumptæ, &c. At uero Scribonij corrector admonuit pro uulua, Volema pomorum legendũ eſſe, ex cõiectura ut apparet, inductus ut de Volemis piris appellatis Virgilio & Catoni, poma faceret, memoriæ uidelicet lapſu, eiuſdem deinde coniecturæ cõfidentia, Scandiana legiſſe uidetur, nimirũ pomorũ Scandianorũ apud Plin. & Columel. reſpectu. Verũ in Marcello à nobis inuulgato, Pira Scauriana eo loco aperte habẽtur, quorũ tamen mentionẽ Plinius nõ facit, niſi Seuerianapro his ſuppoſita ſunt apud Plin. aut cõtra Scauriana pro Seuerianis apud Marcellum. Cæterum caules Haploſiles pro teneris rectè legi apud Marcellum, & legendos eſſe item apud Scribonĩũ, nõ dubitandũ exiſtimo, quũ lectio Scribonij uulgata facile potuerit ex hac uera nõ intellecta fieri. Dixerunt autẽ Haploſiles græca uoce in latinã formã reducta, pro Hapalis uidelicet, quomodo etiã oua Hapala, q̃ tenera aut mollia, uocare maluerũt. Sunt porrò Haploſiles caules, idẽ qui & prototomi, & aſparagi appellantur, uelut etiã alibi in his cõmentarijs indicauimus. Et ſanè nõ leue argumentũ ex eo habemus, quod non longe poſt eandem diætam repetens Marcellus, Edulia inquit, quoq; proſunt hęc, Intubi, lactucæ ex aceto, braſſicæ, &c. braſſicas enim hic quas ſuprà Haploſiles caules dixit.

Infuſa dyſentericis cõmoda.] Inter hæc infuſa Fauſtianũ habetur, quod non aliud eſt quàm ex paſtillis Fauſtini cõſtans, quorum deſcriptio eodem planè modo ut hic, habetur apud Aetiũ ſerm. 9. cap. 49. & Paul. lib. 7. ponderibus tamen aliquantulũ uariantibus, rebus nihil mutatis. Quod aũt dicit hic Andromachus, infundendũ eſſe cum plantaginis ſucco, in quo ſpiſſamẽta incocta ſunt, Per ſpiſſamenta ſanè accipiẽda ſunt pharmaca adſtringendi ui prædita, uelut eſt rubus, myrtus, flores mali punici, folia ſalicis, coma cupreſſi, Rhus, radix ſymphyti, & alia huiuſmodi quæ in plantaginis ſucco incoquenda eſſe hic dicit. Aetius uero non plantaginis ſucco hæc incoquenda eſſe prodit, ſed eorũ decoctum ſimplex ex aqua accipiendum, & cum ipſo paſtillum infundendum. Sequitur mox, Infuſum quo utor Athenæi, cõcordans Harpocræ, Magno Philadelpho, Ariſtolao, &c.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 557 sur 580

©BIUM

lao, &c. Hoc itaq; infusum cõcordare ait cũ infusis siue pastillis infusilibus Harpocræ, Magni Philadelphi, Aristolai, Horum autem descriptiones habẽtur partim apud Aetium, partim Paulum locis iam citatis.

Si uero non moretur pharmacũ retentum, ante eius usum polygoni succũ aut muriã infundito.] Hæc uerba sic habentur in græco, ἐὰν δὲ βραδύνῃ, προένιε πολυγόνου χυλῶ ἢ ἅλμῃ. Lego autem sic, ἐὰν δὲ μὴ βραδύνῃ, uel ἐὰν δὲ μὴ κρατείῃ. Quod autem Muria præsertim oliuarum albarum hunc usum præbeat, itemq; sal ammoniacum, etiam Aetius 9. cap. 49. docet, eodemq; loco testatur, Quod si quis infusum non contineat, sed statim ipsum reiectet, omnino morti propinquum esse iudicandum, ueluti sæpe se expertum asserit.

Infusum quo utor Aphtha appellatum.] Hoc infusum siue pastillus infusilis planè is pastillus est qui διὰ φελλῶν ab Aetio & Paulo appellat̃, propterea quod suber recipit, Sicut ἄφθα appellatio indita ex eo uidetur, quod ἀφθαῖς, id est, ulcerationibus penitus inflãmatis & incensis confert. Variant tamen aliquantulum descriptiones. Nam κικίδων κεκομμένων pro κεκαυμένων in Galeno falsò legitur, sicut etiã φελλοῦ κεκαυμένου δραχ. νε. falsò pro δραχ. ιε. habetur, ueluti ego reddidi. Rhoem itẽ Syriacum neq; Aetius, neq; Paul. habet. Aetius autem & omphacij drach. IIII, & fecis uini ustæ drach. V. habet, quorũ neutrum Andromachus aut Paulus ammiscet. Nam quod in Paulo σφεκλοῦ κεκαυμένου legitur, φελλοῦ κεκαυμένου legendum est, aliàs pharmacum διὰ φελλῶν appellationẽ non ferret, si φελλὸν nõ reciperet. Iubet aũt Aetius φελλοῦ ἐκ κεραμίου οἴνου παλαιοῦ κεκαυμένου, id est suberis ex uase siue dolio uini ueteris accepti ac usti, accipere: cuius usum item Paulus ad eruptionem sanguinis ex utero præscribit lib. 3. cap. 62. ὁμοίως δὲ inquit, καὶ τοῦ φελλοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ ἰταλικοῦ κεραμίου, καυθέντος σποδία ἀρήγει προσιθεμένη. Meminit & Plinius lib. 24. cap. 4. Quod autem suberis usus in dolijs ac cadis obturandis fuerit, Plin. lib. 16. cap. 8. declarat his uerbis. Vsus eius ancoralibus maxime nauium, piscantiumq; tragulis, & cadorum obturamẽtis, præterea in hyberno fœminarum calceatu. Quamobrem non infacete græci cortices arborũ appellant. atq; hanc quidem lectionẽ magis probo, quàm quod quidã corticis arborem legunt. Est enim maior facetia in eo quod suber arbor per se, arborũ cortex appellatur, quàm si suber corticis arbor dicatur. Puto autem Pliniũ apud grecum aliquem scriptorem legisse, φελλὸν appellari item δενδρόφλοιον, quę uox arborum corticem significat, Nisi φελλόδρυν insinuasse potius putandum sit. Nostra certè lingua suber corrupta ex cortice uoce, Corck appellatur. Sicut calceamenti genus quoddã, soleam ex subere habẽs, Pantophellum uocamus, corrupta ex græcis uoce, qui πατοφέλλον, ἀπὸ τοῦ πατεῖν τὸν φελλόν, hoc est ab eo quod calcetur suber, nuncupauerunt. At uero quem Andromachus in hoc pharmaco panem Alexandrinum appellat, Aetius & Paul. simpliciter ἄρτον ξηρὸν κεκαυμένον dicunt. uidetur itaq; Alexandrinus ab ipso Andromacho probari, quem ego nauticum accipio, & quem hodie nautæ biscoctum appellant. Est enim is uehementer siccus ob duplicem uidelicet cocturã, per cuius beneficiũ etiam à carie & mucore illæsus, per multum tempus asseruatur. Cæterũ uelut hic panis recte bis coctus est, & appellatur, Sic non recte apud Galenum 7. Meth. aqua biscocta legitur, & reddita est ab interprete Linacro, uelut alibi in his commentarijs ostendi. δήκοκτα enim legendum est, & non δίσκοκτα uel δίκοκτα, accipiendáque decocta, de qua à se inuenta, Nero in extrema rerum desperatione, aquam ex subiecta lacuna potaturus, hauriens dixit, Et hæc est Neronis decocta, Suetonio in uita eius autore. Verum quum ille ipse Galeni locus non hac parte tantum corruptus sit & obscurus, eum denuo adscribam totum, & exponam hoc loco, quum nullo alio id fieri

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 558 sur 580

©BIUM

fieri cōmodius potuerit in his commentationibus. ἐθεάσω γοῦν καὶ σὺ τινὰς μὴ ἡμέρα μιᾶ, μᾶλλον δὲ ὥρα ψυχρῷ πόσει θεραπευθέντας, ὧν ἐνίοις μὲν οὐ μόνον τὸ πρόσφατον ἔδωκα πηγαῖον, ἀλλὰ καὶ τὸ διὰ χιόνος ἐψυγμένον, ὡς ἐν ῥώμῃ σκευάζειν ἔθος ἔχουσι, προθερμαίνοντες τὴν κατασκευὴν, ἣν αὐτοὶ προσαγορεύουσι δηκόκταν. ἐδέσματά τε τὰ οὕτως ἐψυγμένα πολλάκις ἐθεάσω συγχωροῦντά με λαμβάνειν αὐτοῖς, ἐν οἷς ἐστι καὶ ἡ μέλκα, τῶν ἐν ῥώμῃ καὶ ἔστι ἐν εὐδοκιμούντων ἐδεσμάτων ὥσπερ καὶ τὸ ἀφρόγαλα. Hæc uerba sic reddidit Linacer. Vidisti igitur & tu quosdam uno die, uel potius hora, frigida potione leuatos, quorum alijs non aquam modo dedi fontanam recentem, sed etiam quæ niue esset refrigerata, uelut Romæ præparare solent, præcalfaciēs scilicet prius, quam ipsi biscoctam appellant. cibos præterea ad eundem modum refrigeratos identidem me illis permittere uidisti, in quibus est & quam melcam uocāt, unus is quoq; Romæ laudatorum ciborum, ueluti etiam aphrogala. Primum itaque biscoctam pro decocta falsò legit, & uertit, Deinde Melcam appellatam non explicauit qui cibus esset, quum tamen alias obscuriorum uocum declarandarum gratia, quædā interserere soleat, extra græci exemplaris præscriptū. Videtur autem Romanam uocem putasse, quod tamen Galenus nō dicit aperte, nisi quod quum inquit esse & hoc unum ex laudatissimis edulijs Romæ, uideri potest Romana appellatio esse. Cæterū in libro περὶ εὐχυμίας καὶ κακοχυμίας Galenus apertis uerbis prodit Melcam Romanam uocem esse, eiusq; cibum æstatis tempore conuenire, quamquā non ex toto usum eius multum probet, his sanè uerbis. καὶ σικύου δὲ καὶ πέπονος οὐ πολὺ προσενέγκασθαι τηνικαῦτα, καὶ μηλοπέπονος ἔτι τε τῶν πρακοκκίων ὀνομαζομένων ἢ περσικῶν ἐγχωρεῖ, καθάπερ γε τὴν καλουμένης παρὰ ῥωμαίοις μέλκης ἐψυχρισμένης ἀφρογαλακτός τε, καὶ τῶν διὰ γαλακτος ἐδεσμάτων. Hoc itaq; loco Galenus Romanā uocem esse Melcam apertè dicit, & quum amplius eam cum aphrogalacte, id est, lactis spuma, & alijs ex lacte edulijs proferat, Melcam ex lacte edulium esse ostendere uidetur, quod ipsum etiam Paulus libro. 3. cap. 37. testatur, ubi eis qui ex calida intemperie cibum fastidiunt, refrigerantes cibos exhibere iubens, inter eos etiam melcam recēset, quam obsonium ex lacte esse ipse exponit. Sed adscribam eius uerba. τοὺς μὲν οὖν διὰ θερμὴν δυσκρασίαν ἀνορεκτοῦντας διὰ τῶν ἐκψυχόντων διαιτᾶν, καὶ μάλιστα τῶν δι' ὄξους. ἄρτον τοίνυν ἐξ ὀξυκράτου διδόναι τούτοις, καὶ αὐτὸ πίνειν τὸ ὀξύκρατον. τό, τε ὀξύγαλα, καὶ τὴν παρὰ ῥωμαίοις καλουμένην μέλκαν, ἔστι δὲ ὄψον τὶ διὰ γαλακτος. Videtur itaq; nobis Paulus μέλκαν ex Galeno transcripsisse, & tanquam per se refrigerans pharmacū prodidisse, quod tamen Galen. non dicit, sed Melcam & reliquos cibos per niuem refrigeratos se obtulisse in calidis intēperaturis: ut ex Paulo asserere nequeamus, μέλκαν apud Galenū rectè legi, aut si recte legitur, adhuc integre intelligere nequimus, qui cibus sit qui ab utrisq; indicetur, quū Melca uox nullū eduliū siue ex lacte, siue ex alijs rebus cōstans, latinis significare reperiatur. quare hic locus nō immeritò nobis est suspectus. Apud Germanos certe Melca uox lactis significationē habet: quanq̄ ex græco ἀμελγεῖν facta uideri potest, Sed Galen. & ex eo Paulus, Romanam uocē esse dicunt, quod mirū uideri debet, quū nemo ex latinis scriptoribus ante Galenū aut post, quod sanè sciā, Melcā uocē ullius alicuius rei significatiōe usurparit. Quare quid de hoc sentiā, studiosis æstimādū in mediū proponā. Aut igit̄ Melca uox est nō quidē latina, sed ex Germanis mutuo accepta, quę Galeni tēpore Romanis in usu esse cœpit, pro edulio ex lacte cōstante aut solo, aut etiā uino addito, itēq; ouis, & fortè pro hoc ipso q̄d etiā hodie Menestrā, & quibusdam, ut audio, locis adhuc melcā per Italiā appellant, ut sic eius uocis ut uulgaris & barbaræ, nemo latinus mētionē fecerit. Aut pro melca legendū est meta, latina uox edulij cuiusdā ex lacte significatione, sed appellatione ex formę similitudine

facta

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 559 sur 580

©BIUM

facta quam hoc edulio ex presso lacte, ad metæ ac turbinis inuersi similitudinem habet. De hoc Martialis lib. 1. Rustica lactantes nec misit fiscina metas. & lib. 5. de uilla Faustini.

Nec uenit inanis rusticus salutator,
Fert ille ceris cana cum suis mella,
Metamq; lactis Sassinate de sylua.

Porrò metæ uox Germanis item in usu est etiam hodie, pro eiusmodi edulij genere, sed s litera amplius ad caput uocis adiecta, Smetam enim metam appellãt, præsertim apud Missinenses, quibus hic cibus est familiaris. Cæterũ ut Metam non esse legendum putem, sed melcam uocem rectam & genuinam his locis legi opiner, Constantinus Cæsar facit, qui libri 18. de agricultura fine, Melcam ex Paxamo sic fieri prodit. μέλκης σκεύασία σύντομος, παξάμου. ἡ καλουμένη μέλκη αὐτοχέδιος ἐστὶ καὶ πίων ἔσαι, ἐὰν λειραμαίοις ἀγγείοις καινοῖς ὄξος ἐμβάλῃς ὀξυμοῦ, καὶ ὕδατος αὐτὰ θερμοῦ πολλοῦ, ἢ πυρὶ μαλθακῷ, τρέπειν ἐπ' ἀνθρακιᾶς, καὶ ἐὰν ὀλίγον ἀναζέσῃ τὸ ὄξος, ἵνα ἀπὸ τῶν σκευαρίων ἀναποθῇ, ἐλκύσας ἀπὸ τῆς ἀνθρακιᾶς, εἰς τὰ αὐτὰ σκευάρια βάλλε γάλα, καὶ θὲς αὐτὰ εἰς λιβωτάριον, ἢ μαρμάριον, ἢ γύθα ἀκίνητον μένει, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἔξεις πολλῶν καλλίους μέλκας ἢ πολλῇ τέχνῃ παρασκευαζομένων. τὰ μέντοι σκευάρια μετὰ πρώτων ἢ δευτέραν χρῆσιν ἄλλαττε. Ex quibus uerbis apparet Melcam simpliciter lac esse in feruentes ollas, quæ acetum ebulliens absorbuerunt, infusum ac repositũ, atq; sic acetosum redditũ, ut fortassis non latina hæc uox sit, sed græca Asiæ familiaris, ex qua etiam Germani suam lactis appellationem deductam habent. At uero possit aliquis per Melcam, ipsam lactis spumam accipiendam esse suspicari, nisi de hac cõsequenter ab illa utroq; loco indicato, mentionẽ fecisset Galenus, ἀφρόγαλα ipsam appellans. Hanc uero lactis spumã, hoc est concretionem lacti superstantem, Nicander in alexiphar. ad ixiæ uenenum in potu probat, sic inquiens.

ἢὲ γάλακτος ἀφυγυιμένος ἠρέετο ῥεμέλκτῃ ᾠὶ πέλλῃ. Id est,

Aut concrescente supernè Lacte satur fiat, quod mulctra calens retinet dum.

Nihil enim aliud eum innuere quàm lactis spumã aut adeò ipsum lac, ex eo clarum est, quod Dioscorides, Aetius & Paulus eo loco, simpliciter γάλακτος uocẽ habent. ut ridiculus sit hac parte, uelut toto ferè opere exponendo, græcus eius autoris interpres, qui caseum recens coactum à Nicãdro indicari tradit. Sed & ex Plinio apparet: quãquam uiscum pro ixia falsò reddiderit, & lactis genus ad speciem asinini lactis contraxit, libro 28. cap. 10. sic inquiens. Asinino lacte poto uenena restinguuntur, peculiariter si hyoscyamũ potum sit, aut uiscum, aut cicuta, &c. Porrò admonuit me nuper multæ lectionis & experiẽtiæ uir Gulielmus Reyffenstein ἀφρόγαλα quod spumam lactis dixi, ita ut hac appellatione concretionem lacti uelut spumam superstantem intelligam à Galeno indicatã, hoc est pingue & opimum, quod etiam ἐπίπαγον appellari potest: sibi non uisum esse ea significatione à me dictum in uersione Aetij, sed existimasse se per spumã lactis, ipsum uidelicet aphrogala, me indicare lac ex multa concussione adeò spumescens redditũ, ut ferè nihil nisi spuma uideri queat: sic enim in quibusdam locis cõquassare solent. & sanè scrupulum iniecit mihi hac sua opinione, ut etiam ipse dubitare cœperim, an ne Galenus per ἀφρογάλακτος uocem potius hoc spumosum lac indicare uoluerit, quàm quod spumam lactis ego dixi. Certe nusquam apud Galenum, aut aliquem alium græcum medicũ explicatum reperio, quid proprie ἀφρόγαλα significet, sicut neq; rei rusticæ scriptores latini Cato, Varro, Columella, Palladius, Plinius de eo meminerunt: ex græcis enim nullum superesse scio, quũ tot citentur à Varrone & Columella, adeoq; Constantino Cæsare, quem solum græcum mihi uidere contigit: sed tamen neq; hic ἀφρόγαλα quid sit

prodit

©BIUM

prodit, quum Melcam ut fieret diligenter uelut indicaui, prodiderit: alias quod ad uſum attinet, in quem à medicis græcis præſcribitur, nihil refert utrum porri/gas, ſpumoſum ne concuſſione redditum, an ſpumã etiam inconcuſſo ſuperſtan/tem, nimirum ad calidam uentriculi intemperaturã per hæc refrigerata corrigen/dam. Quem uſum præſtare poſſit etiam oxygala, à Columella ac Plinio quomo/do fiat deſcriptum, ut melca ex Conſtantino à me recitata eius ſpecies quædam uideri queat. At uero ὠόγαλα quod lac ouis permixtũ reddidimus, cibus eſt dy/ſentericis commodus, tum ab Aetio 9 cap. 45 tum Paulo 3 cap. 42 proditus, ad acredinem humorum cõtemperandam, ſupra nutrimentum quod abunde inde corpori accedit: quare etiam ut refocillandis uiribus defectis congruens, ab eo/dem Aetio 11 cap. 18 præſcribitur. Sed ſatis euagatum eſt, ad propoſitum itaque pharmacum reuertamur, in quod panis Alexandrini ſicci uſti drach. XV recipe/re iubet, hoc eſt nautici bis cocti uelut ego accipio. Recipiunt porrò & gallarum uſtarum, id eſt λεπαμμένων drach. XV in hoc pharmacũ iuxta Pauli & Aetij præ/ſcriptum. Verum hoc loco Andromachi λεπομμένων, id eſt tuſarum habetur, fa/cili lapſu ob uicinitatem uocum: quare & nos uſtarum cõuertimus, quum etiam reliqua uſta recipiantur, & Aetius ac Paulus ita præſcribant, quos ſequuti etiam ſuberis uſti drach. XV reddidimus, licet φελλοῦ κεκαυμένου δραχ. νε. exemplar Ga/leni habeat. Sed & hinc facilis eſt lapſus νε. pro ιε. ſubſtituendi.

Infuſum Nicoſtrati ad dyſentericos quo Menander uſus eſt.] Ad finem hu/ius infuſi ait, res quæ in ipſum recipiuntur in paſtillos cogendas eſſe cum uino, eoſq; reponẽdos reliquijs ab expreſſo uuarũ ſucco reſtantibus ſtipatos, ne tranſ/ſpirent: hoc eſt ut ipſe ait. ἀποτίθεται γὰρ σεμφύλοις ξηροῖς ἵνα μὴ διαπνέῃ. σέμφυλα ita que ξηρὰ, reliquias ab expreſſo uuarum ſucco reſtantes reddidi: omnes enim ſo/lidas reliquias tum acinorum, tum radicum racemorum unde uuæ ipſæ depen/dent, ab expreſſo ipſarum ſucco reſtantes, ea uox ſignificat, uelut etiam alibi me/mini. In has reliquias, paſtillos ipſos reponere iubet, ne uidelicet tranſpirent, atque ſic integriores perſeuerent. Verum eiuſmodi reliquiæ non hunc tantum uſum præbent, ſed & ipſis uuis ſeruandis commodæ ſunt, ueluti Galenus ſe/cundo de alimentis tradit, triplicem ſeruandarum uuarum modum præſcribens, primum penſilium, ſecundũ in muſtum coniectarum, & tertium in ollas nouas inditarum, ita ut hæ ollæ uuarum expreſſarum reliquijs imponantur & adob/ruant, qui poſtremus modus cum ſit etiã Columellæ ac Plinio indicatus, de hac re ipſa Galeni uerba adſcribam, ut collatis locis res ipſa facilius intelligatur. καὶ χῶντα γε ἡμῖν τὸν τῶν ὀπώρας καιρὸν ἀποτιθέμενοι πολυειδῶς. οὐ γὰρ εἰς γλεῦκος ἐμβάλ/λουσιν αὐτὰς, οὐ χύτρας καινὰς πληροῦντες ἀποτίθενται ταῖς σεμφύλοις. καλῶ δὲ σέμφυλα, τὰ σῶρες λεγόμενα τῆς σταφυλῆς, ἐπειδὰν ἐν τοῖς ληνοῖς ἐκθλιβῇ πᾶς ὁ χυλὸς αὐτῶν, ἃ οὐ αὐτὰ σωτηρίας ἐν πόδοις οἱ ἄνθρωποι, σφίγγοντές τε οὐ πιλοῦντες ἰσχυρῶς, ὀνομάζοντές τε πρύ/γα αὐτὸ ὧδε, ὅπερ ἐγὼ σέμφυλον ἐκάλεσα. εἰς ταύτην οὖν τὴν πρύγα τὰς καινὰς χύτρας πλήρεις τῶν σταφυλῶν ἐνθέσθαι, πόμασι σεγνοῦντες ἀκριβῶς, ὡς μηδαμόθι πνεῖσθαι, ἢ μαθὸ συμβάλλει γε τὸ πόμα τῇ χύτρᾳ, πᾶσαν ἐπανελέσθαι, ἀπαίρειν τὰς διαπνοὰς ἐμφράτ/τοντες. ἐὰν δὲ χρὴ καὶ τὴν χύτραν αὐτὴν ἐξ ὑδάτους τε πιλοῦ καὶ πηλοῦ ὠπτημένης. ὑγρωτικὴ μὲν οὖν ἐκλύτου γαστρὸς ἡ διαύτη σταφυλὴ, καὶ διὸ ἀνορέκτους ἐπιγείρει πῶς ἐδωδὴν σιτίων, οὐ μὴν ἐπόρχεται γε ἡμῖν γαστρὶ, καὶ εἰ πλέων βρωθείη, λιφαλῆς ἀπέπτου. ταύτης δ' ἔτι μᾶλ/λον ὄντα λιφαλαλγῆς, ἢν ἀποτίθωνται ἡμῖν τοὺς γλεύκους. ἡ μὲν δὴ λεπαδοῦσα λιφαλὴν οὐδα/μῶς βλάπτει, γαστρὶ δ' οὖτ' ἐπέχειν, οὔτ' ὠθεῖν εἰς διαχώρησιν πέφυκε. Plinius por/ro plures modos conſeruandarum uuarum libro 15 cap. 17 prodit, ſed eum qui ollis uuis plenis in uuarum expreſſarum reliquias impoſitis fit, eo loco non pro/dit. Sic enim ait. Liguria maritima alpibus proxima, uuas ſole ſiccatas iũci faſcijs

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 561 sur 580

©BIUM

inuoluit, cadisq; conditas, gypso includit: Hoc idem græci platani foliis, aut uitis ipsius, aut fici, uno die in umbra siccatis, atq; in cado uinaceis interpositis. Quo genere Coa uua & Berytia seruantur, nullius suauitati postferendæ. Quidam ut has faciãt, in cinere lixiuio tingunt protinus quàm detraxere uitibus, mox in sole siccant, tum foliis ut supra dictum est, inuolutas uinaceis stipant. Quod itaque in cado uinaceis interpositis, uuas prius foliis inuolutas seruari dicit, non est is modus quem Galenus indicat, sed qui lib. 14 cap. 1 ab eo proditur, cum ait, aliæ in sua tantum continentur anima ollis fictilibus, & insuper doliis inclusę, stipatæ uinaceis circumsudantibus, quod ut clarius intelligatur, ipsa de hoc modo Columellæ uerba adscribemus: Vuæ inquit ternæ aut etiam quaternæ pro capacitate uasorum in ollas demittũtur, & opercula diligenter pice obturantur, ne humorem transmittant, tum uinaceorum pes bene prelo expressus proruitur, & modice separatis scipionibus, resolutaq; intrita folliculorum in dolio substernitur, & deorsum uersus spectantes ollæ componuntur, ita distantes ut interculcari possint uinacea: quæ quum diligenter conspissata primum tabulatum fecerunt, aliæ ollæ eodem modo componuntur, expleturq; secundum tabulatum, deinde similiter dolium completur tabulatis ollarum, spissęq; uinaceis inculcãtur, mox usq; ad summum labrum uinacea condensant &c. Atq; hic sanè est modus quem Galenus tradit, sed quod has ollas tabulatim in dolium componere oporteat, ex Galeni uerbis cõlligi non potest. Aliæ itaq; sunt uuæ foliis inuolutæ, & sic in doliis siue cadis uinaceis stipatæ: aliæ ollis inditæ, atq; cum ipsis ollis doliis inclusæ, & uinaceis obseptæ ac conspissatæ. atq; hanc diuersitatẽ nosse expedit, ut eiusdem Plinij locum lib. 23 cap. 1 intelligamus, quem etiam subscribam. Innocentiores, inquit, quæ decerptæ diu pependere, qua uentilatione etiam utiles fiunt stomacho ægrisq;. Nam & refrigerant leniter, & fastidium auferunt. Quæ aũt in uino dulci cõditæ fuerunt, caput tentant. Proxime sunt pensilibus in palea seruatæ. Nam et uinaceis seruatæ, & caput, & uesicã, & stomachum infestant: sistut tamen aluum, sanguinẽ excreantibus utilissimæ. Quæ uero in musto fuere, peiorem uim etiam nũ habent, & quæ in uinaceis. Sapa quoq; stomacho inutiles facit. Saluberrimas putãt medici in cœlesti aqua seruatas, etiãsi minime iucundas: sed uoluptatẽ earum in stomachi ardore sentiri, & in amaritudine iecoris fellisq; uomitiõe, in choleris, hydropicis cum ardore febriũ ægrotantibus. At in ollis seruatæ & os & stomachũ & auiditatẽ excitãt: paulo tamen grauiores existimant fieri uinaceorũ halitu. Hactenus Plinius. Porrò Mart. poeta lib. 7 de Sanctra cœnarũ fure, cum ait:

Dulci placenta sordidam linit mappam,
Illic & uuæ collocantur ollares:

ollares uuas eas mihi dixisse uidetur, quas Galenus in ollis cõditas, reliquũs ab uuis expressis restantibus imponi dixit. Scribonij interpres easdem, uuas ex olla appellauit. Sicut etiam Celsus, Aetius 9 cap. 12 σταφυλὴν τὴν ἀπὸ συμφύλου, καὶ τὴν ληνιαίαν, id est uuam quæ ollæ indita uuarum retrimentis interposita seruatur, itemq; pensilem probat: & eiusdem sermonis seu libri cap. 45 dysentericis σταφυλὴν τὴν ἀπὸ χύτρας ἢ ἀπὸ συμφύλου, id est uuã quæ in olla, aut uuarũ expressarum retrimẽtis interposita seruatur, cõcedit: quo item loco τὴν ἀπὸ χύτρας, & τὴν ἀπὸ συμφύλου eãdem esse opinor, iuxta Galeni traditionem. Sed & Dioscor. lib. 5 ubi ait. αἱ δὲ ἐκ τοῦ συμφύλου, καὶ ἐκ τῶν βυκῶν, δύσομοι, δυσόμαχοι, καὶ λίαν ἐφεκτικαὶ, λύσεως δὲ καὶ ἀφαλῶς ἄπτονται. Vuas ex uinaceis siue uuarum retrimentis, & ex ollis proinde dixit. Nimirum quæ ollis inclusæ uuarum retrimentis imponuntur & adobruuntur. Quod enim αἱ ἐκ τῶν βυκῶν non sunt accipiendæ pro eis quæ in mustum seu uas uinariũ coniectæ sunt, ex sequẽtibus palàm fit, cum inquit, ὅμοιαι δ' εἰσὶ καὶ αἱ εἰς τὸ γλεῦκος ἐμβαλλόμεναι. Infusum

©BIUM

Infusum ad dysentericos Thamyræ.] Hoc infusum cũ sapa aut passo hispano recocto in pastillos cogere iubet. Sic em̃ ait. ἀναλάμβανε τροχίσκους ἑψήματι ἢ γλυκεῖ ἱσπανῷ. Legitur tamen in exemplari ἑψήματι ἢ γλυκεῖ ἢ σπανῷ. Quod uero ad finem reddidi: facit item in potu acceptum pro uiribus ad cochlearij plus minus mensuram ex frigida aqua: in græco satis ancipiti sensu legitur, Num ad aquam frigidam, aut ad medicamentũ, cochlearij mensura referri debeat, ego tamen ad pharmacum referendam puto. Sic autem legitur. ποιεῖ δὲ καὶ πινόμενον πρὸς δύναμιν μετὰ ψυχροῦ ὅσον κοχλιάριον ἔλαττον ἢ πλέον.

Quæ ab Asclepiade ad dysentericos scripta sunt.] In primo horum pharmacorum uini myrtitæ sextarios III conuerti, sed græcum exemplar οἴνου μυρτίτου δραχ. γ. habet manifestario errore, ex reliquorum collatione patente. Quare pro δραχ. γ. legendũ est ξ. γ. uelut conuerti, uel certe κοτύλας γ. ut uini heminæ tres accipiantur, quanquam hæc mensura ad tertias redacta minor mihi uideatur q̃ ut mellis attici libra sibi incoquenda opus habeat.

Pastillus sedãs dolorẽ, præclare inducẽs somnũ, ad inueteratos dysentericos.] Inueteratos dysentericos dixi οὐδὲ κεχρονισμένους δυσεντερικούς, nõ ad ætatem ægri, sed ad diuturnitatem morbi respiciendo. Plinius lib. 23 capite primo, sic dixit ueteres ægros ut utroque modo accipi possit, quum ait. Quod ad febrium ualetudines attinet, certum est non dandum in febre, nisi ueteribus ægris uinum, nec nisi declinante morbo. Sic etiam libro uigesimo secundo, capite uigesimo, de anchusæ radice. Sanat ulcera in cerato præcipue senum, item adusta, quo loco Dioscorides habet, ποιοῦσα πρὸς κατακαύματα καὶ παλαιὰ ἕλκη ἐναφεψομένη κηρῷ καὶ ἐλαίῳ. Cæterũ quod ad finem dixi. Vsus iuxta apponderationis uariationem fit, secundum quod ægri subtili aut hebete sensu præditi, id tolerare possunt, in græco corruptum est hoc modo. ἡ χρῆσις τῆς ἐν τῇ συστάσει ἀπαλλαγῆς πρὸς τὰς εὐπαθείας καὶ δυσπαθείας τῶν καμνόντων. restituendum est autem sic, & continget sensus à nobis expressus. ἡ χρῆσις τῆς ἐν τῇ συσταθμίᾳ ἐπαλλαγῆς πρὸς τὰς εὐπαθείας. Porrò in sequenti mox pharmaco ad finem dixi: & ex eo ad summum cyathi sex infundãtur, quod græce est, ὥστε εἶναι ἐπὶ τελείας ἐνέσεως κυάθους ς. sed tamen ἑνώσεως pro ἐνέσεως in uulgato græco exemplari excusum est.

In cap. VI de affectionibus & uitijs sedis.

MEdicamenta sedis seu ani ab Andromacho conscripta.] Quod supra libro secundo à me annotatum est, peculiare id omnibus græcis medicis uitium esse, & partim latinis, ut ὕσσωπος pro οἴσυπος, id est hyssopus pro œsypo legatur, id uel maxime in omnibus his sedis pharmacis uidere est, quando sanè perpetuo ὑσσώπου pro οἰσύπου expressum est: sed nos tamen lectione in integrũ restituta, œsypum utique pro hyssopo reddidimus, cum hyssopi herbæ nullus sit hic usus, & œsypus ab omnibus medicis græcis, ut pharmacum ulcera explens ac molliens, præsertim quæ circa sedem & uuluam cõsistunt, prodatur. Sic enim de ipso Dioscorides libro secundo ait. δύναμιν δ' ἔχει θερμαντικὴν, πληρωτικὴν ἑλκῶν, μαλακτικὴν, μάλιστα τῶν περὶ δακτύλιον καὶ ὑστέραν. possit tamen etiam alicui docto imponere sextum ex ordine pharmacum, tanquam non œsypum sed hyssopum accipere oporteat, quum ad finem eius habeatur, λέαινε τὰ ξηρὰ οἴνῳ φαλερινῷ ἐν σκιᾷ, ὑπὸ πάσσων ὕσσωπον, &c. hoc est, Arida in umbra cũ uino falerno terito, hyssopumq; inspergito. Verum ego non ὑπὸ πάσσων legendũ censeo, id est inspergens, sed ὑπὸ πλάσσων, id est infarciens, atque ob id uerti. Arida in umbra cum uino falerno terito, œsypum infarcito. Indicaui aũt alio loco has uoces itidem ob similitudinem solere mutuo supponi. Quod autem certum sit œsypum esse legendum & non hyssopum, etiam ex nono ex ordine pharmaco palàm fit, ubi habetur: ue-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 563 sur 580

©BIUM

rum Heras pro œſypo, adipem anſerinum pari pondere coniecit. Neque enim poteſt adeps anſerinus pro hyſſopo ſuccedere, cum qua nullam habet ſimilitudinem: pro œſypo autem ſuccedaneus eſſe poteſt, cum ſint ambo hæc medicamenta molliendi & rarefaciendi ui prædita. Porrò ad finem ſeptimi horum pharmacorum uerti, excipe peſſo cum ſyriaco, in reliquis cum roſaceo, quod in græco eſt, πεσσῶ μετὰ συριακοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν μετὰ ῥοδίνου. Quibus uerbis indicat in peſſi uſum ſyriacum unguentum adhibendum eſſe, utpote uuluis commodius, in reliquis uero roſaceum præſtare. Quæ autem medicamẽti forma ſit peſſus, & quod ungentum ſyriacum appelletur, aliſs locis declaraui.

Alia pinguis Galli.] In hac Galli lipara ſiue pingui confectione, olei myrtei drach. quatuordecim conuerti, id eſt μυρσίνου δραχ. ιδ'. Verum in exemplari μυρσίνης δραχ. ιδ'. habetur manifeſtario errore. Similiter autem & in ſequenti Cleophanti compoſitione. Olei myrtei, lentiſcini, roſacei, ſingulorũ drach. XVI uerti, & poſtea. Vini ueteris Italici ſextarium dimidium. Sed in græco exemplari oleorum ἀνὰ δραχ. ς. id eſt ſingulorum drach. VI & uini ξ. ς. id eſt ſextarij ſex leguntur, altera parte pondere minuto, altera uero menſura nimis aucta, reliquorum reſpectu quæ in pharmacum recipiuntur: ut eam quam reddidi ueram & genuinam putem lectionem, ut uidelicet oleorum ἀνὰ δραχ. ις. & uini ξ. ς. legatur. potuit autem facile elabi character denarius ι. & character medietatis in ſenarium tranſire. In ſequenti porro deinceps Enneapharmaco ad finem uerti, aliqui & ricinini partem I. id eſt ἔνιοι δὲ ἡμίσεα λικίνου ϙ̃. Verum exemplar λικέως falſo pro λικίνου habet, ut uel ex Pauli deſcriptione liquet, lib. ſeptimo, capite uigeſimoquarto relata, in qua aperte λικίνου habetur, & aliàs res omnes liqueſcibiles ſunt, hoc pharmacum conſtituentes, ut ricini neq; ſemen, neq; folia, apte miſceri queant. Variant tamen paululum ab hac deſcriptione, Pauli Enneapharmacum, itemq; Celſi lib. 5 cap. 19 quam ubi de œſypo tractaui emendatam adſcripſi.

Alia ad obturationes, & alia ſedis uitia.] Quas in hoc loco, itemq; paulo poſt ſequenti pharmaco, obturationes dixi, φίμους Andromachus appellat: uidetur autem nihil aliud per φίμους indicare quàm obturamenta calloſa & dura in anocõtingentia, Ad ea enim laxanda pingues eiuſmodi illitiones ſufficere poſſunt, quanq; à natura etiam recens natis anus aliquando ἄτρητος exiſtat, & aliquando ex ulcere non probe curato adultis cõcreſcere ſoleat, quod uitium chirurgiæ ſubiacet. Sunt autem φίμοι etiam oſculi uteri in muliebri ſexu obturamẽta & coarctationes, uelut Paulus libro tertio, cap. 73 explicat, oſculi uteri coarctationem aut propter ulcerationem prægreſſam, aut ob inflammationem induratam contingere tradens. atque hic ſanè φίμος aliquãdo etiam chirurgiam requirit, quem admodum ἄτρητοι appellatæ fœminæ quarum partes genitales perforatæ non ſunt, curantur, uelut idem Paulus lib. 6 cap. 72 prodit. Sed & uitium quoddam in maſculis fit ex cutis ſuper glandẽ tam arctato tegmine, ut nudari glans nõ poſſit, quod uitiũ φίμωσιν & φίμωσιν appellari, etiam Celſus lib. 7 cap. 25 teſtatur: quo loco etiã huic contrariũ uitium, quando uidelicet cutis curta aut retro abacta glandem tegere non poteſt, refert, quod malum græci παραφίμωσιν appellant: quanq; non παραφίμωσις, ſed παραφίμωσις tum in Paulo lib. ſexto cap. 55. tum in diffinitionum græcarũ libro, Galeno falſo adſcripto legatur: & plerique omnes qui eum locum citãt, ſic recte legi putent, uocabuli ipſius uim non cõſiderantes, quæ contrarium φιμώσει uitium indicat. Eſt autem diffinitio talis. παραφίμωσις ὄνομα ἀπόσυμβεβηκότος τῷ τρῶμα βαλάνου ὑδύρᾳ, ὡς μηκέτι ἐπισύρασθαι τὴν ποδὴν δύνασθαι. Porrò quod in ſecũdo horum duorum pharmacorũ dixi: Roſacei heminæ quartã partem, hoc eſt ſeſquicyathũ, hoc eſt ſextantem & unciam dimidiã: in græco ſic habetur. ῥοδίνου κοτύλης

©BIUM

κοτύλης δ. ζυτέσι λιτραι δύο. ὁβολοὶ ι. ϛ. Eſtq; omnino ſupputatio iuſta, ſi menſura rum pondera ſecundū Pauli præſcriptum à nobis ſupra lib. 5 relatum expēderis. Habet enim acetabulum quæ quarta heminæ pars eſt, & ſeſquicyathū capit, uncias duas & dimidiam, ſicut cyathus ſeſquūciam & ſcrupulos quatuor, ſed non olei liquoris, uerum uini quod oleum nona parte ponderis exuperat: ut & hic liquorū pondera inter ſe cōfundantur, quemadmodū iſthic etiam Critonem pondus olei cum mellis pondere confundere demonſtraui. Additur poſtremum ad hoc medicamentū: facit & ad contractos articulos, hoc eſt πρὸς κῶλα καὶ πρὸς ἀγκύλας. Eſſe aūt græcis ἀγκύλας nihil aliud q̄ articulos cōtractos, Cor. Celſus lib. 5 cap. 18 in malagmate Euticlei teſtatur. Aetius ſer. 12 cap. 42 ἀγκύλας exponit, τὰς τῶν ἄρθρων καθοχὰς id eſt articulos ſtupore occupatos & contractos. Ita etiam Paulus.

In cap. VII de hæmorrhoidibus.

HAemorrhoides à ſanguinis fluxu græcis appellatæ ſunt: Sunt autem uelut dilatatio quædam uaſorum quorundam in ſede oſcula aperta habētium, quæ progreſſu temporis calloſiora redduntur. Et ex hæmorrhoidibus ſanè quædam cæcę ſunt, aliquę contra apertæ. Et cæcæ quidē omni tempore inflatæ ſunt, nihilq; excernunt, & maiorem dolorem inducunt. Apertæ uero quibuſdam temporibus ſanguinem effundunt. Ad cæcas itaq; & non apparentes, aperiendas ac extrahendas, ἐκρόφια appellata pharmaca primum præſcribit, quo poſt eorum uſum, reliqua pharmaca hæmorrhoidibus tollendis apta, commodius adhiberi poſſint. At uero hæmorrhoidas non ex toto tollendas eſſe, ſed unam relinquendā, purgationis uidelicet gratia, Paulus lib. 3 cap. 59 tradit, ex Hippocratis ut apparet autoritate. Hic enim ſexto aphor. XII ſic ait. αἱμορῤῥοΐδας ἐνθέντι χρονίας, ἢν μὲν μία διαφυλαχθῇ, κίνδυνος ὕδρωπα ἢ φθίσιν γενέσθαι. hoc eſt hęmorrhoidas inueteratas ſananti, ſi non una fuerit ſeruata, periculum eſt hydropem aut tabem ſuccedere. Quæ uerba exponens Galenus ait, Impoſſibile eſſe hæmorrhoidas fieri citra apertionem oſculorum uenarum quarundam, ob ſanguinis multitudinem & craſſitiem, Nimirum hepate in ipſas fecoſum & atrabiliariū ſanguinē deponente. Si quis igitur præcludat ipſi hanc uiam, hepar ſimul durū reddit, ſimulq; multitudine & craſſitie grauans, calidítatem ipſius extinguit. Contingitq; ſimile quiddam ei quod circa externas flammas accidere uidemus, in quibus multa ligna ac cumulata ignem ſuffocant & extingunt. Si igitur per calorem naturalem ſanguis generatur, manifeſtum eſt calore extincto amplius generari non poſſe, & ſic hydropē fieri, qui nihil aliud eſt q̄ ſanguificatio fruſtrata. Si uero hepar ualeat multitudinē ſanguinis à ſe depellere in pulmonis uenas, iſthic rupto uaſe tabidi fiūt. Quare meritò conſulit Hippocrates unam hæmorrhoidem ſeruare, quo per hāc feculentus & uitiatus hepatis humor euacuet̄, præſertim in quibus longiori tempore per has uenas excerni cōſueuit. Hæc Galenus. Sed Aetius hanc Hippocratis ſententiā planè contrario ſenſu accipit, & pro ἢν μὲν μία διαφυλαχθῇ, quod Galenus legit & exponit, ἢν μὲν φυλαχθῇ legens, nullam penitus hæmorrhoidem relinquendam eſſe aſſerit. Verum quum præter receptum uulgo ab omnibus medicis ſenſum, & præter Galeni expoſitionem, Aetius hæc prodat, locū ipſum integrum adſcribam, ex ſermonis decimi quarti, capite quinto, cuius fragmētum tantum habuimus, ut eum librum cum octauo, nono, decimo, undecimo, duodecimo, decimotertio eius ſermonibus nuper à nobis conuerſis, inuulgare non potuerimus, atque propterea etiam hunc locum libentius in ſtudioſorum gratiam proferemus. Sic autem ait, de hæmorrhoidibus ſedis tractans. ἡ δὲ διάθεσις αὕτη κακῶν πλείστων ἀνθρώποις αἰτία γίνεται. καὶ γὰρ ἀπεπτείων ἐμποιεῖ, καὶ τὸ κακῶς ζῆν, πολ

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 565 sur 580

©BIUM

λους δὲ καὶ ἕλκους ἀθάνατον. ἀπρέπειαν μὲν οὖν τὴν ἐκ τῆς ἰκτερώσεως οὐκ ἀναγκαῖον ἐστὶν ἑρμηνεῦσαι τῇ πάντη τῷ σώματι κακῶς ἔχοντι· ἀσθενείαν δὲ τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἀπονίαν. ποτὲ δὲ καὶ τὸν βίον ἀναιροῦσιν, ὅταν οὖν τὴν ὑποχόνδριον κάψωσιν κατασυχόμενον τὸ ἧπαρ, οὗ δρομον ἐργάζεται. προσέτι τοίνυν προδιαιτήσαντας τὸν πάσχοντα, καὶ προφλεβοτομήσαντας, οὐκ χειρὸς τῆς ἀνατρεσθ τῶν ἀιμορροΐδων, καὶ μηδεμίαν καταλιπεῖν, καθὼς τινὲς βούλονται. δυνατὸν γὰρ προληφθῆναι τὸν ἀεὶ τέλεον τὸν θεραπείας, μετὰ τὴν τῶν ἀιμορροΐδων ἀναίρεσιν, ὥστε τῷ δι' εὐθείας καιρῷ φλεβοτομοῦντας, καὶ τῇ προσηκούσῃ διαίτῃ διαπαντὸς χρωμένους, ἵνα θᾶσσον ἡ ἀποκρωτὴς βάλῃ. ἔφη γὰρ ἀιμορροΐδας ἐνθύτη χρονίας, ἢν μὴ φυλαχθῇ, ἴσον δυνῶ ὕδρωπα οὐκ ἀμείνω εἶναι, ἢ φθίσιν. οὐ γάρ, ὡς τινὲς νομίζουσιν, ἔφη ἢν μὲν μία φυλαχθῇ ἀιμορροΐς πρὸς τὴν τοῦ αἵματος ἔκκρισιν, ἀλλ' ἔπρεπεν, ἢν μὴ φυλαχθῇ, τυτέσι ἢν μὴ προσηκόντως διαιτηθῇ. ὅτι δὲ οὕτω βούλεται ὁ ἱπποκράτης, αὐτὴ ἡ ἐν τῷ ἀφορισμῷ διάλυσις δηλοῖ. ἔφη γὰρ ὁ ἀνὴρ, ἀιμορροΐδας χρονίας ἰᾶσθαι. ἔστι δὲ ἡ ἴασις, ἡ τελέα ἀπαλλαγὴ, καὶ ἡ γνησία θεραπεία, ὥστε κατὰ τὸν ἱπποκράτην, οὐ δεῖ καταλιμπάνεσθαί τινα τῶν ἀιμορροΐδων, ἀλλὰ πάσας ἀναιρεῖσθαι, καὶ μετὰ τὴν πάντων τελείαν ἴασιν, τῇ προσηκούσῃ διαίτῃ, ὡς προεῖρηται, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἄγειν τὸ τοῦ θεραπευομένου σῶμα, καὶ φλεβοτομεῖν τὴν ἐν ἀγκῶνι, κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν, πρὸς τὴν τοῦ ἀθροιζομένου ἐν τῷ σώματι αἵματος ἔκκρισιν. Hæc quidem ſunt Aetij uerba, Verum non pigebit eorum ſententiã etiam latine adſcribere, tum in gratiam eorum qui græca ad plenum non adſequuntur, tum quod Italus interpres qui nobis in reliquis Aetij libris ſiue ſermonibus ſucceſſit, aut potius nos anteuertit, Aetij ſententiam neque intellexit, neque expreſſit, quum tamen ueram & planè noſtram lectionem habuiſſe uideatur. Hæc affectio malorum plurimorum cauſſa hominibus exiſtit. Nam & deformitatem, & miſeram uitam hæmorrhoides inducunt, multos uero etiam uita priuant. Et deformitatem quidem, propter coloris totius corporis uitiationem ex euacuatione ſuccedentẽ. Miſeram uero uitam, propter corporis imbecillitatem. Quandoque autem & de uita periclitantur ſic affecti, cum ob excedentem euacuationem perfrigeratum hepar, aquam inter cutem operatur. Conuenit igitur recta diæta & uenæ ſectione præmiſſa, hęmorrhoidum extirpationem moliri, & nullam penitus relinquere, quemadmodum quibuſdã uiſum fuit. Poſſibile eſt ẽm incolumes euadere, optimũq; curationis finẽ aſſeq poſt hæmorrhoidũ extirpationem, eos qui oportuno tempore uenæ ſectione, & conuenienti diæta ſemper utantur, quemadmodum Hippocrati placet, Inquit enim hæmorrhoidas ſananti inueteratas ſi non adſeruetur, periculũ eſt hydropem aut tabem ſuccedere. Non enim uelut quidam opinantur, dixit, ſi non una fuerit ſeruata hęmorrhois, ad ſanguinis excretionem, ſed dixit, Si non adſeruetur, hoc eſt ſi non conuenienti diẹta utatur. Quod autem ſic uelit Hippocrates, ipſa aphoriſmi diſtinctio oſtendit, Ait enim hic uir, Hæmorrhoidas inueteratas ſananti. Eſt autem ſanatio perfecta liberatio, & legitima curatio. Quare iuxta Hippocratem non oportet aliquam hæmorrhoidem relinquere, ſed omnes exſcindere, & poſt perfectam ipſarum curationem, per conuenientem ut dictum eſt, diætam, ad naturalem ſtatum corpus curatũ reducere, incidereq; cubiti uenam tempore opportuno, quo uidelicet coaceruatus in corpore ſanguis euacuetur. Hęc Aetius ratione ſatis ualida tradit, cum & diæta, & cõueniens uenæ ſectio, idem præſtare poſſint, quod Galenus unam hæmorrhoidẽ ſeruatam efficere poſſe putauit, et quum Hæmorrhois relicta, nõ tã hoc opis quod Gale. ait, afferre queat, q̃ hepar ipſum diutiore fluxione indies amplius ampliusq; perfrigerare, ex quo nõ minus aqua inter cutem quam ex totali præcluſione oriri poteſt. Cornelius Celſus lib. 6 cap. ult. neq; unius hæmorrhoidis ſeruãdæ, neq; omnium tollendarũ meminit, ſed tamen non tutò in quibuſdã ſanguinem ſupprimi tradit, his uerbis. Acq; in quibuſdam parũ tutò ſupprimitur, qui ſanguinis profluuio imbecilliores non fiunt, Ha

bent

©BIUM

bent enim purgationē hanc,non morbū. Ideoq; curati quidā,cum ſanguinis exi/rum nō haberent,inclinata in præcordia ac uiſcera materia,ſubitis & grauiſſimis morbis correpti ſunt &c. Fiunt autem aliquando etiam in ore uuluarum hæmor rhoides,uelut ibidem Celſus,& Paulus lib.3 cap.75 meminerunt.

Aliud ex ſcriptis Largi quod uix pronuentes extrahit hæmorrhoidas.] Hoc pharmacū eſt in uulgato Scriboniſ libello latino,ſed deeſt * character circa centaurij ſuccū,& abſinthij ſuccus * P.duū iſthic amplius habetur, qui ex hoc Galeni loco uel deperditus eſt,uel iſthic abundat. Eſſe autem abſinthij ſuccum non ineptū ex præcedentibus medicamentis patet,in quæ fuit receptus.Scriboniſ locus ſic habet, quem ut cum noſtro conferri queat integrum ex Marcello adſcribam,nam apud Scribonium corruptiſſime,ſicut pleraq; omnia habetur.Hæmorrhoidas ſic curare oportet, primum ut totæ prodeant, quod ut fiat, anus medicamento hoc perungatur.Centaurij ſucci * II hæc herba latine fel terrę dicitur,& ubiq; in agris naſcitur, Eſt autem tenuis multorum ramorum in rectum ſurgentium, florem habet exiguū purpureum abſinthij ſucci * II aluminis liquidi. * II herbæ pedicularis * unum,miſyos * unum,mellis quātum ad comprehendenda ea ſatis erit.Hoc peruncto interius ano,aut lana tincta interius truſa,cum deſederint ad ſellam, & apparuerint totæ, medicamento rurſus bene tangendæ ſunt undiq;, & præcipue radices earum, quas baſeis dicunt,&c. Hactenus enim cum Aſclepiadę præſcripto conuenit.Porrò uerba quæ in græco exemplari poſt hoc pharmacū habentur, ad ſequens medicamenntū pertinentia, corrupta ſunt ut nullam ſententiam eruere liceat, hoc modo ἐπειδὴ νῦν τὴν διὰ στυπτηρίου ὑγρᾶς τὴν ὕδρωπα ἐκτρέφει, ἀναγκαῖον ἀναχωνεῦσαι σκυβασίας πρὸς νικοδήμου τοῦ γνῶμα διαφέρει. Quare iudico ea ſic reſtituenda eſſe,ac legendum etiam quomodo reddidi. ἐπειδὴ δὲ ἡ τῶν διὰ στυπτηρίου ἐγχρίσεων τὴν ὑδρωπα ἐκτρέφει, ἀναγκαῖον ἀναχωνεῦσαι σκυβασίας, οἷον κατὰ τὸ πρὸς νικοδήμου τοῦ γνῶμα ἰατροδίονυσος διάφορον.

Succus ītē echini facit ad inflāmationes et prolapſam ſedem.] Gal.lib.6 ſimp. phar.Echini herbæ ſemen acerbū eſſe tradit,& propterea repulſoriā & reſiccatoriam facultatē habere,ut eius uſus oculorū fluxionibus cōmodet,& ad auriū dolores. Ob has itaq; facultates etiam hoc loco ad inflammatā & prolapſam ſedem ſuccū eius illini Aſclepiades iubet. Cæterū quæ Galeno echinos dicta eſt,eadem à Dioſc.erinos appellatur.Nam & erino Dioſc.eadem quæ Galenus echino adſcribit:& alias Dioſc.echinon nō habet,ſicut Gal.erini nō meminit.Paulus tamē Aegineta lib.7 ſeorſim de erino agit,quædam ei ex Dioſc.adſcribens, & ſeorſim de echino,Galeni uerba de eo prodēs.Porro ab echino hac diuerſa eſt, echion & Alcibiadion Dioſc. itemq; Paulo deſcripta. Plinius tamē pſeudanchuſam deſcribens,nō aliam q; echion Dioſc.indicare uidetur,quanq; etiā lib.25 cap.9 alteram echion planè eandem quā Dioſc.habet depingat,nimirū cui capitula uiperæ ſimilia eſſe dicit,Galen.uero neſcio quomodo de echio in totū cōſiluit,niſi de anchuſis agēs,eam ſpeciē quæ Alcibiadion dicitur,pro echio nobis prodidit. Quo magis mirum eſt cum & anchuſa altera,& ipſa echion, alcibiadion appellentur, Plinium 27 cap.5 ſcribere,alcibion qualis herba eſſet apud autores nō reperi,cū tamen & foliorū, & radicis eundē planè uſum ſubdat,quē Dioſc.tum de altera anchuſa,tū de echio prodidit,nimirū q; contra ferarū & maxime uiperarū ictus auxiliaris ſit.Porro Nicander in theriacis,echio alcibij appellationē ab inuentore attribuit hoc uerſu,

ἐσθλὴν δ' Ἀλκιβίου ἔχιος πρόφερε ῥίζαν. Id eſt,

Alcibijq; echios radicem quære potentem.

appellauitq; non echion ſed echin, fabula Alcibij per eam à uiperæ morſu ſanati adiecta.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 567 sur 580

©BIUM

In cap. VIII ad pudendorum affectiones.

POrrò quæ circa uterum aut ueſicam ſunt ulcerationes iiſdem pharmacis indigent, ſed inſtrumentis inſup opus habent, quæ ipſa intrò mittant, quæ me trenchytæ & catheteres græcis appellantur.] Verborũ horum ſententia in græco nõ eſt integra, ſic enim habetur. ἃ δὲ ἤδη τὴν μήτραν ἕλκώσεις ἢ λύσιν, τῷ αὐτῷ δέομενα φαρμάκων, ὀργάνων χρήζουσι τῶν ἔσω παραπεμπόντων αὐτὰ, διὰ τῶν σικυῶν καλουμένων. Quare pro διὰ τῶν σικυῶν καλουμένων, uerbis nihil huc pertinẽs ſignificantibus, legendum eſt τῶν μυτρεγχύτων καὶ καθετήρων καλουμένων, quemadmodum etiam conuerti. Sunt autem μυτρεγχύτα inſtrumẽta ab ipſo uſu appellata, quem infuſis uteri exhibent: Sicut καθετῆρες ab immittendo & infundendo ſimpliciter ſunt dicti quaſi infuſoria inſtrumenta, & tamen horum uſus ſoli ueſicæ competit, ſicut clyſteris inſtrumenti uſus proprius eſt inteſtinorũ craſſorum, uelut Galenus libro quinto methodi tradit his uerbis. ὀργάνοις γοῦν ἐνίοτε χρώμεθα διὰ τὴν ἰδιότητα τοῦ μέρους, ἄλλοις μὲν ὧν μήτρας, ἄλλοις δὲ ὧν λύσεως, ἄλλοις δὲ ὧν τῶν πεχέων ἁπάντων ὑγρῶν. εἰς ταῦτα μὲν γὰρ διὰ κλυσῆρος, εἰς μήτραν δὲ διὰ μυτρεγχύτου, τῶν ὧν τηλίων ἢ φαρμάκων ἐνίεμεν, ὥσπερ γε καὶ εἰς λύσιν, διὰ τῶν δυσεντερίων καθετήρων. Quibus uerbis palàm indicat Galenus, inſtrumentorũ uſum pro ſitu & ratione partium uariari, etiam ſi pharmaca eadem ſint, quę ex partium curandarum ſubſtantia, & ex ipſo affectu adhibenda iudicantur. Porro καθετῆρα non pro hoc inſtrumento fuſorio, ſed pro linamento torto, dixit Hippocrates, Galeno in gloſſis teſte, ἀπὸ τοῦ καθιέναι, in ſecũdo γυναικείων. μοδίῳ ὠμολίνου καθετῆρι, id eſt, linamẽtũ ex crudo lino indens. Cæterũ qui ſit utẽdi & applicãdi catheteras modus, tum ad eluẽdam ulceratam ueſicam, tum ad prolectandã ſuppreſſam in ipſa urinam, ſimilitudine quadam ad ſiphonas inſtrumenta fuſoria, quibus aqua hauriri & emitti in incendijs ſolet, Paulus lib. 6 cap. 59 docet, legitur tamen συμφώνως corrupte pro σφώνως. Meminit eorundẽ etiã ſerm. 13 cap. 7. Galen. meth. 5 & ſępe alias.

Ad pudendum intumeſcens, foliorũ uitis tenerorum drach. 1.] In græco habetur, ἀμπέλου φύλλα, λιβανωτοῦ δραχ. α. Nõ eſſe aũt hanc rectam lectionẽ palàm eſt ex eo, q & ſi folia uitis, & thus, utraq res drachmę unius pondere accipienda eſſet, neceſſariò uox ἀνὰ addita eſſet, uelut etiam alibi indicaui huius uocis uſum eſſe, Quare legendũ eſt, ἀμπελοῦ φύλλων ἁπαλῶν δραχ. α. Sic enim Paulus quoq; habet lib. 3 cap. 59 qui ad uerbum pharmacum hoc tranſcripſit.

In cap. IX de priapiſmo.

PAlàm eſt igitur non oportere membra ipſa excalfacere, ſed leniter refrigerare per ceratũ roſaceum in aqua conquaſſatũ, itemq; per chamęmelinum ceratum, tum pudendo, tum lumbis impoſitũ. Horum uerborũ lectio corrupta eſt in græco, quam ſic reſtituendã poſtrema ſui parte cenſemus, uelut etiã uertimus. καὶ τὴ διὰ τοῦ χαμαιμηλίνου τῶ τε αἰδοίῳ καὶ ταῖς ψόαις ὧν ἐπιθέμεθα. Aut ſic ex toto, ἀλλὰ ψύχειν ὧν ἐικῶς, τῷ ῥοδίνῳ λιγεωτῷ μετ' ὕδατος ἀναπεπομένῳ, καὶ τῷ διὰ τ' χαμαιμηλίνου, τῶ τε αἰδοίῳ καὶ ταῖς ψόαις ὧν ἐπιθέμεθα. At uero quod ſequitur. Quod ſi euacuatione uti libeat, per uomitũ id fiat, in græco item corrupte legitur. λιγνώσῃ δὲ χρώμενον δι' ὑγιάτων. pro ὑγιαίνων itaq; id eſt infuſis ſubſtituendũ eſt ἐμέτῳ, id eſt uomitibus. Velut etiam ex ſequentibus manifeſtũ fit, in quibus euacuationes per uentrem inferiorẽ improbat, ut fluxiones uicinarum partium commouentes.

Ad eos qui ſe in ſomno pmingunt.] Inter hæc pharmaca habetur, & leporis teſticulus in uino odorato feruefactus, atque ita potatus. Sic enim græca uerba iacent. ποιεῖ δὲ καὶ λαγωὸς ὄρχις ὧν ζωννύμενος οἴνῳ ἡδυσμένῳ. Sed tamen Aetius 11. cap. 25 ὄρχιν λαγωὸς ξηρὸν ὧν ξύσας οἴνῳ πότιζε habet, hoc eſt leporis teſticulũ ſiccũ in uinum deraditò, & bibendũ præbeto. Sicut etiã Paulus 3. capite quadrageſimo octauo.

ἢ λαγωὸς

©BIUM

πλαγιώδ ὄρχιν ὠμῆξύον εἰς οἶνον δυώδη δὸς πιεῖν. Legendum est tamen pro ὠμῆξύον, ὠμῆξύου, aut ut Aetius habet ὠμῆξύας.

In cap. X ad uteri affectus.

AD uuluae igitur strangulatus cõuenit agarici drach. I in potu accepta ex uino.] In græco hoc loco non δραχ. α. ἀγαεικὸν legitur, sed ρ. α. quod falsum esse, & non recte legi, uel ex Dioscoride apparet, qui lib. 3 de agarico ait, καὶ ὑσῤικαῖς ὠνιξὶ καὶ καπνοῤοίαις δραχ. α. δίδοται. Sequitur mox onyx detractus ex conchylio potatus. Ostendi autem supra lib. 5 quod onyx conchylij Indici testa sit, ut hic non sit opus rem altius repetere. Declarandi itaque eius onychis gratia ipse Galenus hoc loco dixit, ὄνυξ ὁ ἐκ κογχυλίε πινόμενος, ne quis onychẽ lapidem accipiat, de quo eodem libro à me dictum est, aut onychem bdellij, de quo libro octauo, horum commentariorum egi. Legitur tamen in exemplari græco hoc loco ἐκ κογχύλης pro ἐκ κόγχης, uel ἐκ κογχυλίε.

IANI CORNARII MEDICI PHYSICI COMMENTARIORVM MEDICORVM, IN DEcem libros Galeni de Compositione pharmacorum localium, siue secundum locos cõscriptorum, Liber X

In Cap. I de Nephriticis.

CONFECTIONES Rhenales ab Andromacho ad rhenum & uesicæ affectiones conscriptæ.] Inter hæc pharmaca habetur. Alia ad calculosas, qua Bassa uxor Marij curata est, hoc est, ὧ βασσα ἡ μαεὶς ἐθῤαπεύθη. Sic enim legendum puto, Nam & uetus sic habet, & alias Rhomanũ nomen Marij existit, cuius uxorem Rhomæ eo pharmaco curasse ueri simile est Andromachũ, aut certe aliũ aliquem medicũ, unde hoc pharmacum Andromachus descripsit: Verum græcum exemplar ὡς βασσα ἡ μανὶς ἐθῤαπεύθη habet. At uero in ipsum medicamentum recipitur lapidis Syriaci masculi drach. I aut fœminæ drach. I. Opinor itaq; ego non esse aliũ Syriacum appellatũ lapidem, q̃ Iudaicum Dioscorides ac Galeno descriptum, tum quod calculosis hoc loco Syriaci usus præscribitur, qui usus plane ab ijsdem de Iudaico lapide proditur, tum quod neuter ipsorũ Syriaci mentionẽ faciat, utpote de quo sub Iudaici appellatione prodiderunt. Quib. accedit & hoc quod Galen. lib. 9 simp. phar. ait in palestina Syria nasci & Iudaicum à regione nominari. Quemadmodũ igitur Iudaicus à regione, sic etiam Syriacus & palestinus nominari posse uidetur, uelut hic ab Andromacho, & apud Aetium lib. 11 aliquoties appellatur, quanq̃ Aetius eodem loco aliquoties Tecolithon etiã eundem lapidem appellet, ab eo quod lapidẽ tum rhenum, tum uesicæ liquefacit, de qua tamen efficacia, Galenus ei testimoniũ non præbet, qui eum frustra in uesicæ calculis exhibuit. Esse autem πινόλιθον lapidem eundem cum Iudaico Paulus libro 7 testat̃ his uerbis. ὁ δὲ ἰουδαϊκὸς καλούμενος ἔνιοι δὲ νεφρίτης λίθος ὀδύνην θρυπτικὸς, ὄθεν καὶ πινόλιθον αὐτὸν οἱ νεώτεροι προσαγορεύουσιν.

Alia ad calculosos frangens & paulatim expellens &c.] Hanc confectionẽ ex Andromacho recitat & Aetius undecimo, cap. 13 ex ijsdem penitus rebus, sed diuerso pondere constantem. habet enim feminis dauci, anisi, &c. cuiusque sesquidrachmam, & cassiæ, cinamomi, nardi celticæ singulorum drachmam unam, ita ut priorũ quinq; rerũ ad posteriores hemiola proportio existat, Quare etiã hoc loco priorum rerum non ἀνὰ ρ. σ. id est singulorum sexuncem, sed ἀνὰ δραχ. σ.

id est

©BIUM

id eſt ſingulorum drachmæ ſex legendũ exiſtimo: fiet enim etiam hoc modo Hemiola proportio drachmarum ſex priorum rerum, ad poſteriores quæ drachmarum quatuor pondere accipiendæ præſcribuntur. Habet porrò eandem confectionem etiam Scribonius in eo latino libello qui extat, ſed & rebus & pondere, & autore medicamenti corruptis, quod ut iudicare facilius ſit, ipſum locum totum cõpoſitione CLII adſcribam. Ad calculoſos, cucumeris ſeminis, dauci, aniſi, apij, petroſelini, myrrhæ, ſingulorum ℥ P. trium & uictoriati, caſſiæ daphnitidis, cinnami, nardi, ſingulorum ℥ P. unius, aqua colliguntur, fiunt paſtilli lupini magnitudinis, Ex aqua dantur cyathis tribus per dies quadraginta. Hoc medicamentum quum componitur, pilum ligneum ſit, qui cõtundit anulum ferreum non habeat. Hãc enim ſuperſtitionem adiecit Ambroſius medicus Puteolanus, qui adfirmauit multos ſe hoc medicamento ſanaſſe. detrahere autem dixit poſt diem ſeptimum fragmina quædam lapidũ quaſi arenam. Hactenus Scribonius, et eodẽ plane modo habet, ex eo ut apparet deſcriptũ, capite XXVI Marcellus. Cęterum & apud Aetium, & apud Scribonium ac Marcellum priores res VINU mero habentur, ut ſuſpicer ex Galeni exemplari σελίνε σπέρμα, id eſt apij ſemen excidiſſe, quod utercq; ipſorũ inter priores res expreſſum habet, & ego ſane adderem, ſi pharmaco eſſem uſurus, nõ tamen ut elapſum cõuerti, ſed itidem iuxta exemplaris præſcriptum reliqui.

Nephriticæ compoſitiones ab Aſclepiadæ conſcriptæ.] Inter hæc pharmaca habetur. Aliud ad calculoſos inſperſile, ſeminis balſami partem unam &c. id eſt, βαλσάμου καρποῦ μέρος ϛ̃. Sed in græco exemplari βαλσάμε καρπὸ μέρη ϛ. habetur. Manifeſtum eſt autem hoc falſo legi, quum reliquorum quæ ſequuntur omnium tantũdem accipere iubeat, hoc eſt partem unam. Quod ſi uero partes duas legas, neceſſe ſit eſſe alia quæ uel maiore uel minore portione in medicamẽtum recipiantur. Sed & in ſequenti mox pharmaco, ſtruthij radicis partem unam reddidi, ubi ſimili modo ῥιζῶν μέρος ϛ̃ legi debet, pro eo quod expreſſum eſt, ῥιζῶν μέρος. Radicem autem ſtruthij maxime in uſum medicum adſumi Galenus teſtatur, & Dioſcorides lapides atterere prodit. Plinius decimonono, capite tertio, radiculam ſtruthium appellauit. At quę uocatur radicula, inquit: lauandis demum lanis ſuccũ habet, id quod Dioſcorides dixit, ὧν οἱ ἐριοπλύται χρῶνται πρὸς καθαρσιν τῶν ἐρίων, & idem Plinius lib. 29 cap. 5 quum ait, Non opus eſt lanas in hoc uſu radiculis eſſe curatas: quanquam ex grammaticis quidam uulgo non incelebres, rudiculis pro radiculis eo loco legendum eſſe falſo pronuncient. Alibi uero etiam lanariam herbam idem Plinius ſtruthium uocat.

Catapotia Heraclidæ Tarentini.] In hæc catapotia recipiuntur ſucci Libyci drachmæ duæ, hoc eſt uelut in græco codice habetur, ὀπὸς λιβυκὸς δραχμὰς β. Videtur itaque mihi ſuccum Libycum dixiſſe cyrenaicum alias appellatum, qui uidelicet in Cyrenaica Libyæ regione prouenit. Nam de hoc teſtimonium Dioſcorides quoque præbet, quod cum pipere & myrrha potatus menſes ducat, quod quum faciat, multo facilius ei fuerit urinæ ſtillicidium propellere, & ſimul ueſicæ rofos diſſoluere, quod de eo hoc loco Aſclepiades ex Heraclida prodit, ſi cum pipere & myrrha, addito ſimul galbano, in catapotia coactus accipiatur. Quando uero opij uſus etiam in præcedentibus pharmacis habitus eſt, uideri poſſit etiam hic opium recipiendum eſſe, doloris leniendi gratia admixtum, dictumque hoc loco Libycum, quod alias hiſpanum appellari ſolet, de quo alibi mentionem feci, ita ut non ὀπὸς λιβυκὸς, ſed ὀπὸς λιβυκοῦ legeretur. Vetus certe interpres opij albi hoc loco uertit, tanquã qui ὀπὸς λόυκὸς legiſſet: & ſane etiã ego perſuaderi poſſem opium accipiendũ eſſe, ut quod ſit per myrrhã,

à læſione

©BIUM

à læsione quam inferre potest, satis munitum, nisi si opium accipias, non habeas aliud in hac compositione pharmacum, quod uires dissoluendi tofos, & leuandi stillicidij habeat, quæ facultates in Cyrenaico succo existunt, quem & accipiendum iudico, & ob id Libycum succum iuxta exemplaris præscriptum reddidi. Sequitur mox aliud catapotium, ad cuius finem habetur, tria deuorãda dato, ita ut uini dulcis quadrantem insuper propines: quod in græco est, δίδου τρία, καὶ οἴνου γλυκέος ὑπερροφήτω τεταρτημόριον. τεταρτημόριον itaque pro quarta sextarij parte mihi dixisse uidetur, hoc est pro cyathis tribus. Aeque enim duodecim cyathi in sextario sunt, uelut duodecim unciæ in libra. Hoc ipsum itaque τεταρτημόριον quadrantem dixi, quomodo etiam Celsus libro tertio, uini quadrantem pro tribus cyathis dixit, uelut etiã alibi ostendi. Possit autem aliquis & de quadrante libræ τεταρτημόριον dictum esse putare, hoc est pro uncijs tribus: sed cum non sit alias ei usitatum uncijs in liquorum mensura uti, cyathos omnino accipiendos existimo, quorum usum & in præcedentibus, & in sequentibus habet, in passi ac uini cæterisq; liquoribus dimetiendis. Porro quemadmodum hic τεταρτημόριον pro quarta sextarij parte dictum est, sic ab eodem Asclepiade ex Philoxeno, in quarto pharmacorum secundum genus Galeno citante, tres quartæ minæ partes, hoc est dodrans minæ τριατέτταρα appellantur: sic enim habet, ῥητίνης τερμινθίνης δραχ. ο ε. ὃ τριατέτταρα ὑπεγράφει. Nisi forte τρία τέταρτα legendum est, uelut alibi τὸ τέταρτον usurpari ostendi. Quum enim centum drachmæ in mina sint, LXXV. drachmæ tres quartas partes efficiunt, quæ sunt planè tres quadrantes libræ Romanæ, nisi quod in Libra Quadrans est drachmarum uiginti quatuor. In Mina uero drachmarum uigintiquinque. Nam Mina quatuor tantum drachmis libram excedit: atque ea est Dodrãtis significatio, quod uidelicet detractato quadrante, totum pondus ac mensuram libræ, uel assis, uel pedis, uel cuiuscunq; rei mensurabilis per ipsum significetur. As enim omnesq; ipsius partes, pro omnium rerum mensurabilium partibus accipiuntur, uelut etiam alibi ostendi. Sic hæreditas, inquit Imperator Iustinianus libro secundo de hæredi. institu. plerunque diuididitur in duodecim uncias, quæ assis appellatione continentur. Habent etiam hæ partes propria nomina ab uncia usque ad assem, sextans, quadrãs, triens, quincũx, semis siue sexunx, septunx, bes, dodrans, dextãs, deunx, as. Sic enim locus ille legi debet. Sic & dierum & noctium quadrantes & dodrantes dicuntur: reliquæq; partes similiter, imò & horarum dodrantes, tres quartæ partes appellantur: sicut uncia una duodecima horæ pars, & semuncia pars horæ uigesima quarta. atque sic accipiendus est Plinij locus lib. 2 cap. 14 de lunæ motu. Lucere dodrantes semuncias horarum ab secunda adijcientem usq; ad plenũ orbem, detrahentemq; in diminutionem. Vult enim Plinius lunam à secũda die usq; ad pleniluniũ quotidie tres horæ quartas, & uigesimã quartam horæ partẽ addere, tãtumq; lucis rursus detrahere quotidie usq; in diminutionem. Verũ tota hæc res diuisionis horarũ in XII partes, apertissime declarat à Const. Cæsare lib. 1 cap. 7 de agricultura nuper à nobis latine cõscripto. Sed hæc ἀτοπώτερον, & in digressu satis sit nos indicasse tantum, ac leuiter saltem delibasse.

Pastillus ciens urinam, detrahit lapillos &c.] In hoc pastillo, acori, seminis anisi, seminis dauci, apij montani, carpobalsami, tragacãthæ, singulorum drachmas duas conuerti, hoc est ἀκόρου, ἀνίσου σπέρματος, δαύκου σπέρματος, ὀρεοσελίνου καρποῦ, βαλσάμου καρποῦ, τραγακάνθης, ἀνὰ δραχ. β. Sic enim puto legendum, & non ut expressum habet. ἀκόρου, ἀνίσου σπέρματος, δαύκου σπέρματος, ὀρεοσελίνου καρποῦ, βαλσάμου, τραγακάνθης καρποῦ. ἀνὰ δραχ. β. Hæsisse autem typographum circa lectionem asterisco notatum est.

Quæ Ar-

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 571 sur 580

©BIUM

Quæ Archigenes ad renum affectiones ſcripſit.] Quod mox à principio horum Archigenis uerborum reddidi, Cæterũ Antiochus apud Phricen Linophobum ualde iuxta naturalem cõtrarietatem auxilio fuiſſe ait, ad mali euerſionem, prototomi caulis decocti cyathos duos, ieiuno ad dies nouem exhibitos: ex mera diuinatione à me ſic redditum eſt, quando græca uerba ita corrupta ſint, ut nullam cuipiam eruere ſententiam liceat. Sic autem iacent. σφόδρα ἔφη ἀξιολόγως ὁ πρὸς τῷ φείκῃ λινοφόβῳ ἀντιπαθῶς βοηθεῖν εἰς ἀνασκευὴν πρωθομῶ λαυλοῦ ἀφεψήματος κυάθ. β. νήσῃ διδομένους ἐπὶ ἡμέρας θ. Hæc itaq; uerba quamuis nullam ſententiã nobis exhibeant, minime tamen putamus nobis prætereunda, ſed omnino hoc modo reſtituenda, uelut etiam reddidimus. σφόδρα δὲ ἔφη ἀντίοχος ὁ πρὸς τῷ φείκῃ λινοφόβῳ ἀντιπαθῶς βοηθεῖν εἰς ἀνασκευὴν πάθους, τὸ πρωθόμου καυλοῦ ἀφεψήματος κυάθ. β. νήσῃ διδομένους εἰς ἡμέρας θ. Non obnitemur tamen contentioſe ſi quis meliorem lectionem oſtendat. Primum itaq; quod pro ἀξιολόγως, nomen ἀντίοχος reſtituendum duximus, non neceſſarium eſt, ita ut non etiam aliud quoddam proprium nomen eius loco poni poſſit. Eſt enim obſcurus autor, qui hoc auxilium prodidit, & ſanè autoritatis rationem non multum referre, etiam alio loco dixi, ut hic nullũ uel ſaltem leue crimen ſit, ignorare quis fuerit Antiochus, qui apud Phricen Linophobum hoc teſtimonium de eo auxilio perhibuit, quanquam ſuſpicer Paccium Antiochum hunc eſſe cuius aliquoties mentio fit in Scribonij libello latino, & cuius compoſitionem colicam ſupra recenſuit Aſclepiades libro nono, capite quarto. Nõ dubito autem quin & uerba ὁ πρὸς τῷ φείκῃ λινοφόβῳ corrupte legantur, ſed ea tamen ut habent reddidi, quod uelut dixi, non refert omnino aliquid à quo, & circa quem, auxilium fuit admotum, modo ipſum auxiliũ integrum nobis conſtet. Quod ſanè prototomi caulis decoctum eſſe minime dubito, etiam ſi eius lectio ſit corrupta, uelut oſtendi. Sunt autem prototomi caules braſſicæ teneriores, qui & aſparagi Galeno libro 2 de aliment. appellantur, & à Marcello caules haploſiles, à teneritudine græca appellatione, dicti ſunt, cap. 20 uelut alibi oſtendi, quando uidelicet ad excretionem ſeminis augeſcunt, qui ſuciduntur & in ciborum uſum ueniunt, unde ſanè prototomi, à prima cæſura, uocantur. Meminit eorum & Martialis poeta.

Et faba fabrorum prototomiq; rudes.

Hic itaq; cauliculus braſſicæ prototomus, etiam κύημα quaſi fœtura à Dioſcoride dicitur. quidam tamen κῦμα dicere malunt, quæ uox Galeno uidetur perſynæreſim ex triſyllabo κύημα contracta, quanquam Plinius non in neutro genere cymata uſurpet, ſed in fœmininо cymas appellet. De hoc ſanè κυημάτων πρωθομώων genere Dioſc. lib. 2 ait. τὸ δὲ αὐτὸ κύημα δυσομαχώτερον μὲν, ἀριμύτερον δὲ καὶ οὐρητικώτερον. id eſt, Braſſicæ cyma ſtomacho commodior quidem eſt, uerũ acrior & magis urinam ciens. Quare uel ex hoc loco uidetur mihi confirmari poſſe, auxiliũ ab Archigene præſcripti efficacia, quanquam ipſum auxilium hoc loco ſic referatur, ut non per aliquam facultatem hanc uim habeat, ſed per naturalẽ quandam contrarietatem ἀντιπάθειαν græcis appellatam, ut non oporteat nos eſſe curioſos iuxta quam facultatem prototomorum braſſicę caulium decoctum, ea efficacia præditum exiſtat.

In cap. 11 de iſchiade coxendicum morbo, podagra, & morbo articulari ſiue arthritide.

EX genere arthritidis eſt tum iſchias, tum podagra.] Arthritis id eſt articularis morbus, uelut genus quoddam eſt omnium morborũ articulos ac neruos occupãtium: Eſtq; nihil aliud q̃ debilitas articulorum cum longa fluxione, quæ uicinos neruos tendit aut laxat, ac dolore affligit. Quãdo enim in multis articulis

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 572 sur 580

©BIUM

ticulis hic affectus hæret, Arthritis appellatur: quando uero in una aliqua coarticulatione siue corporis parte, ab illa ferè nomenclaturam sortitur. Sic Chiragra in manibus, podagra in pedibus, & in coxendicibus Ischias siue coxendicũ morbus appellatur. Quidam adhuc plures particulares species fecerũt, quæ tamen omnes partim barbaræ, partim inutiles ac superfluæ sunt, quum omnes eiusmodi affectiones in prædictis nomenclaturis comprehendantur. Quidam amplius sub hoc genus etiam σπασμὸν, hoc est conuulsionem cum suis speciebus referunt, quæ sunt πρότονος, ἐπίτονος, seu potius ἐμπροσθότονος, ὀπισθότονος, & τέτανος, à distentione partium iuxta differentias locales appellationes suas sortitæ, Item παράλυσις & ἀφπληξία. Cæterum humoris influxum Galenus ut plurimum pituitosum esse ait, aut si quis exactius dicere uelit crudũ, quem ipse describit esse crassum, ad similitudiuẽ puris crassioris, ex quo etiam diutius in articulis moram trahente, callosæ cõcretiones duriciesq; ac tofi, πῶροι græcis appellati, generantur. Aristoteles tamen in quarto de animalium historia, sanguinẽ in pus conuerti, ex pure uero callosam duriciem, id est, πῶρον fieri dixit.

Ita ut in manibus & pedibus pharmacis fluxionẽ repellentibus utamur.] In Podagra & Chiragra, inquit Galen. repellẽtia fluxiones adhiberi posse, in ischiade uero nõ, propterea quod in alto sita sit coxendicis iunctura, atq; sic per repellentium usum sanguis ex uicinis uasis ac musculis ad illam cõpellatur, Sic enim Aetius ait, ἐν βαθεῖ γὰρ οὔσης συνελαύνετ᾽ τὸ ἐκ τῶν περιεχόντων ἀγγείων αἷμα καὶ μυῶν πρὸς ἐκείνην. Verum in Galeni exemplari, συλλαμβάνεται, id est concipitur, pro συνελαύνετ᾽, id est cõpellitur, habetur: non multũ diuerso sensu, sed tamen clarius res ipsa uerbo συνελαύνετ᾽ indicat, ut συλλαμβάνετ᾽ supposititiũ in Galeno putẽ.

Et purgatio per efficaciora infusa, quale est quod ex colocynthide cõstat] Horum uerborum sensus in græco codice corruptus est hoc modo. καὶ ἡ διὰ τῶν καθαρτικῶν γίνεται κλυσμάτων, ὁποῖός ἐστι καὶ διὰ τῆς κολοκυνθίδος. legendum est autem sic. καὶ ἡ διὰ τῶν πρατικωτέρων κλυσμῶν κάθαρσις ὁποῖός ἐστι καὶ ὁ διὰ τῆς κολοκυνθίδος. quomodo sanè etiam conuerti.

Cõpositiones ab Andromacho cõscriptæ ad Ischiadicos.] Prima ex his compositionibus in græco exemplari penitus manca est. Desunt enim aliquot simplicia reponenda, quod uel ex ipsius Galeni uerbis manifestum fit, ubi consequenter pharmaci ipsius facultates singulatim per omnia quæ in ipsum recipiũtur exquirit ac expendit. Recenset enim quorundam simplicium uires, quæ in præposita Andromachi descriptione non habentur. Quare nos integre à nobis restitutam lectionem reddidimus, quomodo in græco exemplari legi debet, nimirum hoc modo. πηγάνου ἀγρίου σπέρματος δραχ. δ. σιλφίου δραχ. δ. ἀφρονίτρου δραχ. δ. διαφνίδων δραχ. δ. ἀβροτόνου δραχ. δ. κολοκυνθίδος ἐντεριώνης δραχ. δ. καρδαμώμου δραχ. δ. ἄμεως δραχ. δ. πηγάνου χλωροῦ μνᾶς ὄγδοον. τινὲς τούτων ἀνὰ δραχ. κ. καὶ πίττης, τερμινθίνης, μυρτίνου, κηροῦ, ἀνὰ τὸ ἴσον. σέατος ταυρείου, ἴσον. χαλβάνης δραχ. σ. ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος δραχ. σ. ὀποπάνακος δραχ. δ. θείου ἀπύρου δραχ. δ. Porrò sequuntur mox uerba Galeni quibus hæc lectio confirmatur, in quibus tamen ἀγρίου πηγάνου φύλλα falsò, pro ἀγρίου πηγάνου σπέρμα habetur. At uero uehementer dubito an cardamomum recte in hoc pharmacum, itemq; sequentia, tum ab Andromacho, tum ab Asclepiade prodita, recipiendum legatur, & non potius pro καρδάμωμον, sit legendum κάρδαμον, id est, nasturtium, tum quod calidius aliquanto sit nasturtium quàm cardamomum, tum quod à Dioscoride Nasturtium Ischiadicis in cataplasmate auxiliari proditur. Nolui tamen publicam immutare καρδαμώμου lectionem, sed eam retinui, libentius utique ipse in hæc pharmaca nasturtium recepturus, si usus ita ferat.

& Alia

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 573 sur 580

©BIUM

Alia Iſchiadica, hac uſus ſum in Frontino.] Hæc cõpoſitio habetur etiã apud Aetium lib.12.cap.5.ſed tum cedriæ, tum olei cyprini cyathi dimidiũ iſthic habetur, utriuſq; autẽ hoc loco, κοτύλης ἥμισυ, id eſt, heminæ dimidium, eſt expreſſum: error autem exſcribentis eſt, qui uel iſtic κυαθου.ς. pro κοτύλης.ς. uel hic uice uerſa κοτύλης ἥμισυ pro ku.ς. expreſſit, ex ſimilitudine characterum κυ. & κθ. decepti. Videtur enim Galeni lectio rectior eſſe, heminã uidelicet dimidiæ, hoc eſt cyathorũ triũ menſura: præſertim olei, ut in ipſo reliqua diſſoluantur. At uero & nitri drach.11.tantũ adijciendę in Aetio leguntur, hic uero quinq; expreſſæ ſunt.

Quæ pharmaca Aſclepiades in 4.externorum prodidit. Inter hæc pharmaca habetur Malagma Antiochidis præparatũ Fabullæ Libycæ, id eſt, ἰσκιαδικὴ φαβύλλη λιβυκῆ. Videtur tamen mihi hæc lectio nõ recta eſſe, & Fabullam non Libycam, ſed Liuiam legendũ eſſe, hoc eſt ἰσκιαδικὴ φαβύλλη λιουίη. Eſt enim malagma hoc Antiochidis mulierculæ eius, niſi penitus fallor, ad quam Heraclides Tarentinus ſcripſit, uelut alibi indicaui, quæ ipſa Antiochis Romæ medicata non Fabullam Libycam, ſed Liuiam appellatam, ex Liuia uidelicet gente, uelut opinor, hoc pharmaco curauit: quanquam ut ſæpe iam dixi, nõ referat multum quis uel quæ medicamenti autor ſit, ſi de pharmaco conſtat, quod integrum ſit, & experimento approbatum. Habetur autem in ipſa compoſitione, retrimenti ab expreſſa myrobalano reliqui libra una, id eſt, μυροβαλανε πιέσματος λίτρ. α. Dixi uero alio loco πιέσματος uocem aliquando pro ſucco expreſſo, aliquando pro retrimento ab expreſſo ſucco reliquo, apud græcos ſcriptores medicos uſurpari, qua poſteriore ſignificatione, etiam mihi hoc loco dicta uidetur, tum quod inter reliqua ſucculenta & liqueſcibilia, hoc retrimentum quaſi corpus futurum ſit, tum quod Dioſcorides libro quarto ipſam ungentariam glandem, id eſt, myrobalanum, cataplaſmatis uice ad podagricos cum aqua mulſa uſurpari dicit, ut etiam hic cum reliquis ammixtis ad iſchiadicos apta ac commoda uideatur, quum ſuccus & liquor ab ipſa expreſſus, olei uicem præbeat alias in pretioſa ungenta, eodẽ Dioſcor. multis locis atteſtãte. Sequitur mox aliud Malagma Fabullæ compoſitum, In quo bdellij onychis libræ duæ habentur, hoc eſt βδελλιοῦ ὄνυχος λίτρ. β. Memini autem ſuprà quomodo accipiendum ſit quod bdelliũ onyx, & bdellij onyches dicatur, quũ ſit & onyx lapis, alias Alabaſtrites appellatus, & onyx conchylij Indici teſta, de quibus item à me in his commentarijs abunde dictum eſt. Quin & aliæ res præter iſtas, à ſimilitudine quadam onyches, id eſt, ungues appellantur. Sic Aetius ſermone undecimo, capite undecimo in medicamento quopiam lapidem expellente, alliorum fruſtula ſiue ſegmenta, σκόρδιων ὄνυχας id eſt, unguiculos alliorum dixit, quos Galenus ſubinde πυρῆνας, hoc eſt nucleos dicit, & Paulus libro quarto, cap.33. σκελίδας. Sunt autem naturalia hæc oblonga ſegmenta ſiue ſpicæ, in quæ alliũ finditur, ubi ipſum decorticamus, quod ipſum ἀζονυχίζειν appellari poteſt, hoc eſt in unguiculos diſparare: quãquam huius uerbi uſus eſt & de his quæ ad unguem inueſtigamus, & quaſi unguiculis exſcalpimus, ueluti etiam ſimplicis ὀνυχίζειν. Artemidorus lib.4.de ſomniorũ interpretatione principio. μικρὰ μὲν καὶ ὀ πολλῆς ἄξια φροντίδος, ὅμως δὲ ὠδιζυτόμενα ὑπὸ τ ὀνυχίζοντων πάντα. & lib.1.cap.17. βλάβην τινὰ κοινὴν νομίζομεν, τὸ μὴ οὐχὶ πᾶσι ἑκάστε ἀκεῖσθαι καὶ ἀζονυχίζειν. Porrò de roſarũ unguibus, hoc eſt ῥόδινων ὀνύχων, roſiſq; exunguibus, hoc eſt ὠνυχισμένοις & ἀζωνυχισμένοις alibi à nobis dictum eſt.

Malagma quod & aurei coloris appellamus.] In hoc malagmate habẽt, Hæc liquefacta frigefieri ſinimus, & eraſa tritis ammiſcemus. Hoc eſt ταῦτα πήξαντες ἐῶμεν ψυγῆναι, καὶ ἀναψήξαντες ἐπιβάλλομεν τοῖς λελυθεῖσι. Legitur tamen in exemplari ἀναψύξαντες falſo, quod refrigerantes ſignificat: pro eo itaq; ἀναψήξαντες, id eſt

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 574 sur 580

©BIUM

id eſt eradentes, à uerbo ψήχω rado, aut ἀναξύσαντες à ξύω legendum eſt, uelut conuerti. Nam is modus eradendi iam frigefacti medicamenti, iam ſæpe habitus eſt in his libris. Sic libro octauo capite primo, τηκέδω δὲ ὧν ἀγγείῳ λίπλῳ, κἄπειτα τῷ ψυχθέντι λιφρωτέρῳ ξύων μίγνυε τοῖς λελεωμένοις ἀκριβῶς, hoc eſt liquefiat in duplici uaſe, atq; ita refrigeratum & raſum ceratum, cum tritis reliquis probe permiſce. Sic etiam infra in malagmate ex cicuta & agarico, octauo à fine totius operis habetur: liquefcibilia uero eliquato & frigefieri ſinito, & eraſa aridis commitito, hoc eſt, ἔπειτα ἐάσας ψυγῆναι, καὶ ἀναξύσας, ἐπίβαλε τοῖς ξηροῖς. Sed in uulgato tamen exemplari pro ἀναξύσας expreſſum eſt ἀνοίξας falsò & nulla penitus huc pertinente ſignificatione.

Andreæ malagma, compoſitio admiranda ad ea quæ uelis perforare, diſſoluere, expurgare, ac uelut excolare.] Hæc uerba in græco exemplari ita habẽtur, δυνάμεις θαυμασὰς, πρὸς ἃ βούλει κατατρῆσαι, διαλῦσαι, ἐξιπῶσαι. ἐξιπῶσαι itaq; dixi expurgare ac uelut excolare. Ea enim huius uerbi ſignificatio exiſtit. Vnde etiã in his quæ exprimi debẽt eius uſus familiaris eſt, uelut ſupra lib. 1. cap. 8. de achoribus habetur. σκίλλαν εἰς κάμινον ἐγλεύψας, ὥσπερ κολοκύνθιον, ὅταν μαλακὴ γένηται ἐξίπωσον. hoc eſt, Scillam in fornace uelut cucurbitam cinere obruito, quũq; mollis fiet exprimito. Aetius 13. cap. 2. de emplaſtris ad demorſos à cane uel urſo, aut alijs animalibus. καὶ γὰρ τὸν ἰὸν τῆς λύσσης χυμὸν ἐξιποῦσι καὶ ἐκτυλοῦσι τὸν τῶν ὀδόντων ἐπίπαγον. id eſt, uenenoſum humorem expurgant & uelut exprimunt ac excolant, id eſt, καθαίρουσι καὶ ἐκπιέζουσι. Quare apud Galenum 7. κατὰ γένη. pharmaca diſcutientia inſpiſſatum humorem, non tamen fortiter, neq; aceruatim, uelut διαφορητικὰ appellata facere ſolent, ἐξιπωτικὰ & ὠμαστικὰ appellari traduntur. Verba Galeni hæc ſunt, Loquitur de induratis in ſcirrhum, non tamen penitus, ſed ita ut ſenſus adhuc adſit, ſed obſcurus. θεραπεύεται inquit, τοῦτο διὰ φαρμάκων διαφορούντων μὲν ὀδυνόντι δὲ παχυμερῆ ὑγρὸν, οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε καὶ ἀθρόως τοῦτο ποιούντων, ὡς τὰ διαφορητικὰ ποιοῦσι φάρμακα, καλοῦσι δὲ ὠμαστικά τε καὶ ἐξιπωτικὰ τὰ τοιαῦτα. Sequitur porrò mox de eodẽ malagmate. Facit etiã ad corroſa ac corrupta, educit enim aliena. hoc eſt, ποιεῖ γὰρ πρὸς τὰ λιπανθέντα, ὥστε ἀνάγειν τὰ ἀλλότρια. Quæ igitur λιπανθέντα dixit, ego corroſa ac corupta reddidi. Eſt enim uerborum λιπαίνειν ac λιπαίνεσθαι ea ſignificatio ac uſus apud medicos præſertim, ut corrũpere ac corrumpi ſignificent, quemadmodum lib. 3. cap. 1. oſtendi quo loco λελιπασμένον τὸ τῶτος ὀξέον habetur.

Aliud eiuſdem Epithema, Iſchiadicis & arthriticis auxiliatur cõfeſtim.] Ad finem huius epithematis dixi. Cæterum ſi in terendo pharmacum induretur, ex liquore quantum ſuffícit addimus, Liquor autem tantus ſit, ut tractile cataplaſma reddatur. Liquorem itaq; intelligit ex fœnigræci decocto addendum, ut ex eo uidelicet tractile cataplaſma reddatur, Nimirũ ut mollius & tractabilius fiat, hoc eſt ὥστε γενέσθαι ὀλκιμώτερον. Verum in græco exemplari, non ὀλκιμώτερον, ſed ἀλκιμώτερον, id eſt, non tractilius, ſed robuſtius habetur. Ego tamen ὀλκιμώτερον legere malo, quod & reddidi: quemadmodum etiam ſupra libro 7. cap. 2. ὀλκιμον pro ἄλκιμον legendum indicaui.

Iſchiadicorum cura à Democrate conſcripta ex Iberide.] Iberis herba à Democrate hoc loco Iambicis uerſibus deſcripta, à regione Iberia appellationẽ inuenit, & uelut Galenus teſtatur, eadem eſt quæ lepidion græcis appellatur. Quo magis mirum eſt Dioſcoridem ad finem primi libri ſeorſim de iberide tradere, & in ſecundo ſeorſim de lepidio, ut herba in ciborum uſum ueniente: quãquam ſane de lepidij foliis teſtetur, eorum eſſe uim acrem & exulceratoriam, ut ea gratia iſchiadicis commodum cataplaſma exhibeant. De Iberidis autem radicibus

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 575 sur 580

©BIUM

prodit planè auxilium hic à Democrate præscriptum, quod uidelicet cum adipe suillo tusę, ischiadicis impositæ conducant. Paulus tamen Aegineta libro tertio, cap. 77. iberidem, & lepidium, & agriocardamon, pro eadem herba agnoscēs, item foliorum usum ischiadicis præscribit, & si eo tempore quo usus eius expetitur, folia non sint, tum demū corticē radicis cum axungia ad emplastri formam tusum, imponendum Ischiadicis dicit. Damocrates autem foliorum Iberidis in hunc usum non meminit, sicut neque Aetius duodecimo, capite secundo, qui planè hos uersus Damocratis, sed tamē lege carminis soluta prodit, & Iberidem etiam Cardaminen appellari dicit, propterea quòd odorem, & saporem, & figuram cardami, hoc est nasturtij habeat, Id quod etiam Galenus libro septimo simplicium pharm. de lepidio testatur. λεπίδιον inquit, ἐκ τῆς τεταρτης ἐστι τάξεως τῶν θερμαινόντων ὅμοιον τῷ καρδαμῳ κατὰ τὴν ὀσμὴν, καὶ τὴν δύναμιν ὑπάρχον, ἧττον δ' αὐτοῦ ξηραίνει. Quare eadem est herba, lepidion, Iberis, cardamine, & agriocardamon, siue nasturtium syluestre appellata. In Dioscoride tamen ἴβηρις ἤτοι καρδαμαντικὴ pro καρδαμίνη, falsò legitur. Sicut descriptio quoq; apud eundem corrupta est, μῆκος δὲ ὅσον πηχιαῖον ἢ ἔλαττον. Deest enim καυλοῦ uox, & πλέον, ut sic legatur, μῆκος δὲ καυλοῦ ὅσον πηχιαῖον πλέον ἢ ἔλαττον, & sit sententia uersuum Damocratis qui sic habent. καυλῶ δὲ αὐτοῦ ὄντι μῆκος πήχεος,
μικρῶ τ' ἔλαττον καὶ πάλιν μικρῶ πλέον. Id est.
Caulem cubitalis longitudinis gerit
Paulò minorem aut rursus ampliorem, &c.
Nam & Aetius sic describit. Sed & quod ad finem eius capitis in Dioscoride habetur, καὶ ἐλαίῳ μετ' ἐρίου τοῖς τόποις ὑπαλχριέσθω, corrupte legitur, pro καὶ ἔλαιον μετ' οἴνου τοῖς τόποις ὑπαλχριέσθω. hoc est oleum cum uino locis illinatur. Sic enim faciendum esse, apertè hic docet Damocrates, & Aetius loco citato habet. Sed & Plinius libro 25. cap. 8. Postea oleo & uino corpus perungatur dixit. Verum quando Plinius eo loci ex ipso Damocrate hoc auxiliū herbæ Iberidis recenset, eius locum totum adscribam, quum eius uerbis hi uersus ad unguem declarētur. Inuenit nuper, inquit, & Seruilius Democrates primus medētium, quam appellauit Iberida: quanquam ficto nomine inuētioni eius assignato carmine, Nascitur maxime circa uetera monumenta, parietinaq;, & inculta itinerū. Floret semper folio nasturtij, caule cubitali, semine tam paruo, ut uix aspici possit, Radici odor nasturtij, Vsus æstate efficacior & recenti tantū, tunditur difficulter, coxendicibus & articulis omnibus, cum axungia modica utilissima, uiris plurimū quaternis horis, fœminis minus dimidio adalligata, ut inde in balneum descendatur in calidam, & postea oleo & uino corpus perungatur, diebusq; uicenis interpositis idem fiat: si qua admonitio doloris supersit. Hactenus Plinius. Porrò Galeni exemplar, & ipsi Damocratis uersus aliquoties corrupti sunt, Sic ergo restituēdos locos mancos censeo. Primū quod dixi. De primo igitur in Ischiadicorum curatione in eo libello sic scripsit in græco corrupte habetur sic. περὶ πρώτης οὖν τοῦ τῶν ἰσχιαδικῶν θεραπείας ἔγραψεν ἐν τῷ βιβλιδίῳ τάυτην. Lego autē ueluti cōuerti etiam sic. περὶ πρώτου οὖν ἐπὶ τοῦ τῶν ἰσχιαδικῶν θεραπείας ἔγραψεν ἐν τῷ βιβλιδίῳ ταῦτα. Deinde tertiū ex ordine uersum sic lego. ἢ καὶ πρὰ ὁδοῖς ταῖς πάλαι τετριμμέναις. Sextum sic. ἔαρος μὲν εὐθαλῆ τε καὶ μείζω πολύ. Versum 37. & 38. sic. ἄρας τ' ὀθόννοις ἰκμάδα καὶ ἅπαν λίπος. σκέπασον τὸ κῶλον κουφοτάτοις ἐρίδιοις. Id est ut ego conuerti, Ac mox madore terso & pinguitudine, Totū teges crus mollibus tu uelleribus. Sic enim & Aetius habet. Et humore cum aspero panno deterso, crus ipsum cum leuissimis lanis cooperito. Versum deinceps 44. sic lego, ὀ χρῆζον ἄλλου συμβαλεσθ' αὐτῷ τινός. Cæterū quod mox post Damocratis uersus Galenus subiungit. Hoc sanè

utendi

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 576 sur 580

©BIUM

utendi modo & inueteratos capitis dolores, & alias omnes quacunque corporis parte inueteratas & ægre ſolubiles affectiones ac reſolutiones ſe curaſſe ait, in græco ſic habetur. τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς χρήσεως καὶ κεφαλαλγίας χρονίας καὶ ἄλλα πάντα καθ' ὅτι ὑγιμερῶ ἀλγήματα χρόνια, καὶ ἀνυπόστους ἀλγηδόσεις, ἢ παλαιὰς τιθεῖσα πεπαίνει φησί. Pro καθ' ὅτι ὑγιμερῶς ita legendū eſt, καθ' ὅλου ἢ μέρους, & ſententia integra erit, quā uidelicet reddidi. At uero quod dicit huius auxilij eundem uſum eſſe, qui alias ſinapiſmorum eſt, & pharmaci ex thapſia, facile colligere eſt ſic habere, ex his quæ alibi de ſinapiſmorum uſu dixi, & quæ ipſe Galenus libro ſecundo capite ſecundo de Thapſiæ & ſinapis uſu produxit.

In cap III. De podagricis & arthriticis affectionibus.

PHarmaca ab Aſclepiade ad prædictas affectiones in quarto externorū prodita.] Inter hæc pharmaca habetur. Aliud, Seminis cicutæ expreſſi drach. VI. Id eſt, κωνείου σπέρματος ἐκπεπιεσμένου δραχ. ς. Videtur itaque mihi expreſſum probare, ut minus noxium futurū ſucco ablato, & in ipſo non exiſtente. Tradit autē Plin. lib. 25. cap. 13. Succū ex ſemine cicutæ trito expreſſum, & ſole denſatū in paſtillos, necare ſanguinē inſpiſſando. Sequitur mox Epithema podagricorū, arthriticorū, &c. In quo quod uerti, Vſus uero tēpore chœnicis quartā partem inde accipito, & paſſo tritam in uas fictile non picatū cōijcito, & addita fecis uini aridæ quarta heminæ parte, ad prunas poſita diligenter mouendo coquito, &c. in græco exemplari corrupte legitur, hoc modo. ᾧ ἢ τῇ χρήσει, λαβὼν χοίνικας τέσσαρας, ⟨ λεάνας, καὶ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεοῦν ἀκονίατον, ἐπίβαλλε τρυγὸς ξηρᾶς κοτύλας τέσσαρας. &c. Reſtituendū eſt autē uelut reddidi ſic. ᾧ ἢ τῇ χρήσει, λαβὼν χοίνικος τέταρτον, ⟨ γλυκεῖ λεάνας, ⟨ βαλὼν εἰς ἄγγος κεραμεῦν ἀκονίατον, ἐπίβαλλε τρυγὸς ξηρᾶς κοτύλης τέταρτον. Similiter quod paulò poſt dixi, Poſtea uero eo ablato, excitatas bullas acubus perforari oportet, In græco corruptū eſt ſic, ᾗ μετὰ ταῦτα αἴροντας τὸ ὠὸν κείμενον τὰς ἐπανασάσας φλυκτίδας, τάυτας γὴ βελόναις δεῖ κεντεῖν. Lege autē ſic. καὶ μετὰ ταῦτα αἴροντας τὸ ὠὸν κείμενον, τὰς ἐπανασάσας φλυκτίδας βελόναις δεῖ κεντεῖν.

Aliud eiuſdē, hoc pro cucurbitis & hirudinibus utimur.] In hoc pharmaco, Lomenti fabæ nigræ molitæ ſextarius unus habetur, hoc eſt, ἀλόβυρα ἠρεγμένου τοῦ μέλανος σωαλευσμένης ξέσης εἷς. Fabę itaq; farinā lomentū ſiue ἄλοβυρον ἠρεγμένον di ci alibi memini. Adiecit autē σωαλευσμένης, ut nō craſſas ἠρεγμᾶ partes intellige remus, ſed omnino farinā cōmolitam. Videtur aūt mihi omnino fabarum nigrarum farinam magis probare, ut quæ magis reliquis maturuerunt, & ob id fortiori exiccandi ac extergendi ui præditæ exiſtunt, qua gratia podagricis imponuntur, & propterea τὸν μέλανος dixit. Sequitur mox paſtillus podagricis, arthriticis, In quo thuris non ſecti trientem cōuerti, id eſt λιβάνου ἀπύρου το. δ. Sic enim legendum eſt, & non λιβάνου ἄρρενος, uelut exemplar habet. Poſſit tamen non minus recte λιβάνου ἄρρενος, id eſt, maſculi legi. Idem enim Thus eſt quod & maſculum, & non ſectum appellatur, uelut alibi declarauī. Sequitur non longe poſt, aliud tertium à fine malagma, in quo aqua lixiuij figulini habetur, quæ qualis ſit abunde libro primo à nobis eſt oſtenſum. Atq; hactenus quidem de locis, in decem libris Galeni de compoſitione pharmacorū localium, partim corruptis, partim obſcuris, & non temere occurrentibus, commentari uiſum fuit.

Finis decimi & ultimi libri commentariorum.

Opus medicum practicum varium... Claudii Galeni,... de Compositione pharmacorum ... - page 577 sur 580

©BIUM

BASILEAE EX OFFICINA FROBENIANA, PER HIERONYMVM FROBENIVM ET NICOLAVM EPISCOPIVM MENSE AVGVSTO M. D. XXXVII.

SERIES CHARTARVM.

a * b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V
X Y Z &. Omnes sunt terniones præter a, ac &
duerniones, * & z quaterniones.

©BIUM

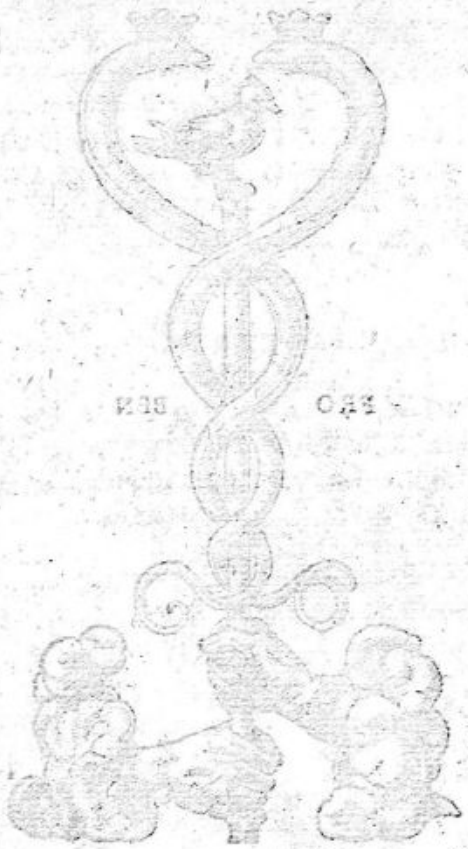

©BIUM

